- 18-9-E-21 -

P.F.

68 - 8 - E - 24

¶ Caietanus ſuper libros de anima cū dupli-
ci textus trāſlatione: antiqua. ſ. ⁊ Joānis Ar-
giropyli: que ſemper primo loco ponitur.
¶ Eiuſdez queſtiones de ſenſu agēte: ⁊ de ſen-
ſibilibus cōmunibus: ac de intellectu.
¶ Item de ſubſtantia orbis Joannis de Gan-
dauo cum queſtionibꝰ eiuſdem: que omnia
nunc primum recognita fuere: ⁊ in priſtinuz
candorem deducta.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

¶ Incipit expoſitio clariſſimi ⁊ celeberrimi phyloſophi Caietani Thienenſis ſup libros de anima Ariſtotelis phyloſophorum principis grecorum ſapientiſſimi.

Praſti ſepenumero vt in librū de anima Ariſto. oīum quidē ſubtiliſſimū expōnes quaſdā tibi ederē q̄ eū clariorē: faciliorē q̄ redderēt. Rem pfecto laude dignā petiſti: ſed lōge imparem humeris meis. Nā cū pleriq̄ elegātiſſimi viri q̄ ipbando oprā preſtarūt eius libri difficultatē capere minime potuerunt vereor ne tanto oneri ingeniū meum ſuccūbat. Mecū itaq̄ diu heſitaui impudēti⁹ ne agerē ⁊ munus tibi amiciſſimo denegarē: an opus tā grande ſubirē. Sꝫ cū mutuā iter nos beniuolētiā aduerterē malui edaci quoniādā liuori me iudicādū exponere: q̄ꝫ q̄cq̄ de amicitia nr̄a diminutū videri. Tentabo itaq̄ p ſcrupuloſa pipateticoꝝ v̄ba fracto remige nauigare: ⁊ ſi q̄d ineptum effluxerit. tū rei magnitudini: tū etiā tibi q̄ me ad hoc incitaſti aſcribere velis. Qḋ ſi expectatiōi tue quēadmodum ſperas ſatiſfecero: non mihi attribuendū putes ſed veritatis datori: q̄ vbi vult ſpirat ⁊ mentē illuminat. Accipe igiꝶ mi frater chariſſime hunc meū libellū: cuius te non ſolum lectorem: ſed cenſorem conſtitui.

¶ Ariſtotelis ſtagyrite pipateticoꝝ principis de aīa textus libri p̄mi cū duab⁹ trāſlationib⁹ antiqua ſcꝫ ⁊ Ioānis Argiropyli: vbiq̄ tn̄ Argiropylus primo loco poniꝶ.

Bonum oēm ſciam rē eſſe bona arbitremur ac honorabilē: ⁊ aliā alia magis ex eo talē eſſe putemus: q2 vel exactior eſt: vel rerū eſt earū q̄ magis preſtabiles magiſq̄ ſūt admirabiles: ſciam aīe nimirū ob hec vtraq̄ nō iniuria ponendam in primis eſſe cenſemus.

T.c.1. Honorū honorabiliū notitiā opinātes. Magis aūt alterā altera: aut ſm certitudinē: aut ex eo q̄ melioꝝ quidē ⁊ mirabilioꝝ eſt: propter vtraq̄ hec anime hyſtoriā rationabiliter vtiq̄ in primis ponemus.

Hic liber q̄ de aīa inſcribiꝶ eſt ſextus i ordine libroꝝ naliū Ariſto. Diuidiꝶ aūt principaliter in duas ptes. ſ. in p̄hemiū ⁊ tractatū. 2° ibi. (Principiū aūt q̄ōnis.) Prohemiū vo tres ꝯtinet partes in quarū p̄ma Ar. facit auditores beniuolos. in 2° eos facit dociles. In 3° vero eos facit atteͤtos. 2° ibi. (Ingrimus āt ꝯſiderare.) 3° ibi. (Oino aūt penit⁹ difficillimoꝝ.) ¶ Prima iterū i duas ſm q̄ Ariſto. 2° inducit hoīes i amorē ſcie de aīa. Primo ex eius nobilitate. Scḋo ex eius vtilitate ibi. (vr̄ autē.)

¶ De p° intēdit oñdere q̄ ſcia de aīa eſt oībus aliīs ſcientiīs naliibus dignior atq̄ nobilior: qḋ arguit ſic. Oīs ſcia que aliā excedit in certitudine demr̄ationis aut in nobilitate ſubi. aut in his duobus eſt illa dignior atq̄ nobilior: ſed ſcia de aīa oēs alias nāles ſcias in his duobus excedit. ſ. certitudie demr̄atiōis: ⁊ nobilitate ſubi. ḡ ⁊c̄. ¶ Dicit ḡ. Nos opinātes alterā notitiā. ſ. ſcientificā magis eē de numero bonoꝝ honorabiliū altera. ſ. notitia ſcientifica: aut ſm certitudinē. ſ. demr̄atiōis: aut ex eo q̄ melioꝝ q̄dē ⁊ mirabilioꝝ eſt ex pte ſubi: pter vtraq̄ hec. ſ. tam certitudine demr̄atiōis q̄ꝫ nobilitate ſubi: aīe hyſtoriā rōnabilr̄ vtiq̄ in p̄mis. i. p̄ncipalē ponemus inter oēs ptes ſcie nālis: qḋ itelligi dꝫ via nobilitatis: vt dcm̄ eſt: q2 via doctrine eſt 6°. ¶ Intellīgdū p̄mo ſm Cōmentatorē comento p̄mo: p declaratiōe aſſumpti hui⁹ rōnis: ⁊ p̄mo quo ad maiorē q̄ artes nō dr̄nt ad inuicē: niſi altero iſtoꝝ modoꝝ. ſ. aut ꝯfirmatiōe demr̄atiōis: aut nobilitate ſubē: aut vtroq̄ mō. v̄bi gr̄a. quoniā geometria excedit aſtrologiā per ꝯfirmatiōē demr̄atiōis. Aſtrologia aūt excedit illā nobilitate ſubi. geometria igiꝶ: vt poſt patebit: certiores habꝫ demr̄atiōes q̄ꝫ aſtrologia. Sed aſtrologia: que eſt de corpore celeſti: nobilius hꝫ ſubm̄ q̄ꝫ geometria: que eſt de linea vel q̄ntitate ꝯtinua. ¶ Deīde quo ad minorē qḋ manifeſtū eſt ꝯſiderantibus: q̄ꝛ ſubm̄ hui⁹ ſcie eſt nobilius aliīs: ⁊ ſimilr̄ demonſtratio eius eſt magis firma: ſed de hoc videbitur in dubitatione. ¶ Intelligendū ſm ſcm̄ Thomā: q̄ omnis ſcia ſpeculatiua eſt bona ⁊ honorabilis: q̄ꝛ omne illud eſt bonum quod ponit hominē in ſtatu perfectiōis: ſed omnis ſcientia eſt huiuſmodi: cū ſit pfectio hominis ſm q̄ homo. igiꝶ ⁊c̄. Bonū aūt ē duplex: qḋdā eſt qḋ queriꝶ ppter alterū: ⁊ tale ē bonū laudabile: bonū enī equū laudam⁹: q2 ſuauiter fert aſcenſorē. Aliud vero eſt bonū qḋ queriꝶ ppter ſe: ⁊ tale eſt bonum honorabile. Cū igiꝶ oīs ſcia ſpeculatiua ppter ſeipſam queraꝶ ſequiꝶ q̄libet talē honorabilē eē. Artes aūt mechanice ⁊ ſciētie practice (q2 in opus extrinſecū ordinanꝶ) ſūt laudabiles tm̄. ¶ Intellīgdū 3° ſm Albertum q̄ vna ſcia pōt eē de melioribus ⁊ de mirabilioribus rebus altera ⁊ hoc differenter: q̄ꝛ illa ſcia eſt de meliorib⁹ altera: que eſt de nobilioribus rebus: qualr̄ ſciam de incorruptibilib⁹ dicim⁹ eſſe de melioribus ſcientia de corruptibilibus: ſed illa eſt de mirabilioribus que eſt de rebus habentibus cauſas altiores ⁊ magis occultas: tales eni q̄libet ſapiens iquiriꝶ ⁊ admiratur. ¶ Intelligendū 4°. q̄ ſcientia de aīa hic appellatur hyſtoria: ⁊ in veteri tranſlatione narratio ⁊ non ſcientia: q2 ſcia ppriē eſt per cauſas: ⁊ in hac vt plurimū ab effectu procedimus: aut q2 hec ſcia hic tradita eſt ſummatim nō perueniendo ad finalem ⁊ cōpletā determinationem oīum que ad aīam ſpectāt. Cōpleꝶ aūt in ſequētibus. 5. eius libris q̄ ſunt de corpore aīato: ex quo pꝫ q̄ aīa eſt hic ſubm̄: ⁊ in ſequētib⁹ libris ſubm̄ eſt corpus aīatū.

¶ Videtur aūt ⁊ ad veritatē oēm ipſius anime cognitio vehemēter ꝯferre: ⁊ maxime ad ipſius nature ſciam. Eſt enim aīa quaſi principium omnium animalium. T.c.2

¶ Videtur aūt ⁊ ad veritatem oēm cognitio ipſius multū pficere: maxīe aūt ad naturā: eſt. n. tāq̄ꝫ principiū animaliū.

¶ Nunc Ariſto. inducit hoīes ad amorē ſcie de aīa ex eius vtilitate: ⁊ intēdit oſtēdere q̄ scia de anima eſt vtilis ad oēm ſciam: ⁊ maxime ad nālē: qḋ ſic declaratur. Omne illud eſt alteri vtile qḋ p̄bet illi iuuamentū: ſed ſcientia de aīa cuilibet alteri ſcie prebet iuuamentū: ⁊ maxime nāli. ḡ ⁊c̄. Dicit igiꝶ. Videꝶ aūt ad veritatē oēm cognitio

BIBLIOTECA … ROMA … VITTORIO EMAN.

ipſius multū ꝯſiderē: maxie aūt ad nām.i.ſciam natura
lem.eſt eniꝫ aīa tanꝙ̄ ꝑncipiū aīaliuꝫ. ¶ Intelligendū
ſm Cōmentatorē cōmento.2.ꝑ declaratione minoris:
ꝙ iuuamentū ſcie aīe ad alias ſcias inuenit tribus mo-
dis: quoꝝ vnus eſt ſm ꝙ eſt pars illius ſcie: rimo nobiliſſi
ma partium eius: ſicut habet diſpōnem cum ſcia natura
li: animalia.n. ſunt nobiliſſima corpoꝝ generabiliū ꝛ cor
ruptibiliū: aīa aūt eſt nobilius ens oībꝰ q̄ ſūt in aīalibꝰ.
Scđs eſt: q: dat pluribꝰ ſcīētijs plura ꝑncipia: vt ſcie mo
rali.ſ.regendi ciuitates: ꝛ diuine. Moralis.n. ſuſcipit ab
hac ſcia vltimū finē hoīs in eo ꝙ eſt hō: ꝛ ſciam ſue ſubē
que ſit. Diuina aūt ſuſcipit ab ea ſubām ſui ſubi. Hic eni
declabit qm̄ forme abſtracte ſunt intelligētie: ꝛ alia mul
ta de cognitōe diſpōnū ꝯſītiū itelligētiā: in eo ꝙ eſt itel-
ligētia ꝛ itellꝰs. Tertiꝰ vo eſt cōe iuuamētū: ꝛ eſt facere
acqrere ꝯfirmationē in ꝑmis ꝑncipijs: qm̄ ex ea acqrit
cognitio cāꝛū ꝑmarū ꝓpōnū: ꝛ cognitio alicuꝰ ꝑ ſuā cāꝫ
eſt magis firma ꝙ̄ ſui eē tm̄. ¶ Tripl̄r ergo ſcia de aīa iu
uat ad alias ſcias. ¶ Primo mō ſꝫ ꝙ ē ps alicꝰ earū ꝛ no-
biliſſima: ꝛ ſic iuuat ad ſciam nālē: ꝛ nō tm̄ iuuat: imo ē
neccīa. ¶ Scđo mō iuuat ad alias ſcias tribuēdo eis ali-
qua pnᵃ ꝑ hoc ꝙ aliq̄ declarata in ea in alijs ſciētijs ſup-
ponunt: ꝛ ſic iuuat moralī ꝛ diuine: qm̄ moralis accipit ab
ea vltimū finē hoīs: ſm ꝙ hō ꝗ eſt felicitas. Nā felicitas
Cō.10. ꝯſiſtit: aut in ſpeculatiōe ſubāꝝ abſtractaꝝ vt vult Ariſt.
10. Ethico. aut ꝯſiſtit in copulatiōe itellꝰs agētis cū itelle
Cō.36 ctu poſſi vt velle vr Auerroys 3° aīa: ꝛ q̄lītcūꝗ ſit: ꝛ q̄uo
iſta ſiāt: ꝛ qd ſint ſola ſcia de aīa hꝫ ꝯſiderē. ¶ Diuina ēt
ab ea accipit ſubām ſui ſubi videlꝫ ſubas abſtractas eē ꝛ
ipſas eſſe itelligētes: ꝑ hoc ꝙ ſunt in gradu ſuꝑiori ad itel
lectū humanū ꝗ eſt itelligēs ꝛ abſtractꝰ: ꝛ ſube abſtracte
ſunt ſubm in.12. ſcie diuie. ¶ Tertio mō iuuat iuuamen
to cōi ad oēs ſcias: q: notificat cās ꝑmoꝝ ꝑncipioꝝ oīuꝫ
ſciaꝝ. vꝫ. itellcm̄ agētē: itellcm̄ poſſeꝫ: ꝛ itētiōes imagina
tas. Cognitio aūt alicꝰ ꝑ ſuas cās ē magis firma ꝙ̄ ſui eē
tm̄. Ex q̄ pꝫ ꝙ lꝫ Cōmeta. ꝑ v̄itatē itelligat ſolū ſcias ſpe-
culatiuas: declat tm̄ ſciam de aīa ēt ad aīs ſcias vtilē fore.

Sed contra dicta arguit. Primo ꝙ nō vꝫ ꝙ
hec ſcia ſit vtilis ad ſciaꝫ libri phy
ſicoꝝ: q: illa q̄ ſt̄ poſteriꝰ nota n̄ faciūt ad cognitōeꝫ ꝑus
notoꝝ: ſꝫ ea de qbꝰ determinat in lib. phyſico. ſūt pnꝰ no
ta ꝙ̄ q̄ notificant in lib. de aīa. igit ꝛc̄. pꝫ ꝯñia cū maiori
ꝛ minor ꝓbat: q: ꝑmus liber phyſicoꝝ eſt primus via do-
In phe ctrine in ordine libroꝝ nāliū: ꝛ ſm Cōmētatorē in eo de
mio ꝑ- clarant ꝛ ponunt pnᵃ cōia ꝛ radices totiꝰ artis. ¶ Scđo
mi li- arguit: q: nō vꝫ ꝙ ꝑma ꝑncīᵃ hēant cās: q: ſi hērent cās:
bri. cū demfatio ſit eoꝝ quoꝝ eſt altera cā. 2° poſterioꝝ: tunc
T.c. p. ꝑma pnᵃ poſſent demfari. ꝯñs eſt falſum: vt pꝫ ꝑ poſte. ꝛ
T.c.6. 4° metaph. ¶ Rñdet ad ꝑᵐ: ꝙ lꝫ effectꝰ ſit ꝑus notꝰ ꝙ̄
T.c.26 ſua cā: tm̄ notitia cāe facit ad notitiā effectꝰ: nō qdē q: cā
ſꝫ ꝑꝑ qd eſt. Sic in ꝓpoſito. notitia de aīa facit ad noti-
tia eoꝝ de qbꝰ agit in libro phyſicoꝝ: nō qdē ꝑus hītā:
ſꝫ poſteriꝰ acqrēdā. Et ꝑ hoc pꝫ ad argᵐ ꝙ neganda ē ma-
ior. ¶ Ad 2ᵐ dr̄ ꝙ ꝑma pnᵃ dupl̄r pñt ꝯſiderari. vno mō
vt ſūt q̄dā entia ſpeculatiua. Alio mō vt ſunt ſilitudines
rerū extra aīam exñtiū. Si ꝑ mō accipiant ſic ſūt in itel-
lectu poſſibili vt in ſubo: ꝛ eoꝝ cā effectiua ſūt intellectꝰ
agēs: ꝛ intētiōes imaginate ꝛ pnᵃ ſic accepta ſūt effectus
hñtes cās ꝑ quas pñt demfari vt rō arguebat. Sed ſi ac-
cipiant ſcđo mō: q: ſic ſūt ſimilitudines rerū extra aiaꝫ
exñtiū: quarū exñtie vnius in alia nō eſt aīa cā. iō talr ac
cepta demfari nō pñt: ꝛ hoc voluit Ariſto. ꝑ poſteri. ꝛ 4°
T.c.6. metaph. Hāc diſtōnē colligere potes ex Cōmētatore, 3.
T.c.26 de aīa. cōmē. 5. vbi dicit. Q entia ſpeculatiua hñt duplex
ſubm. vnū ꝑ qꝺ ſunt vnū entiū in mūdo: ꝛ iſto mō ꝯſide
rant vt qꝺ dē ſpeculatiuū: aliud ꝑ qꝺ ſunt vera: ꝛ ſic ꝯſi
derant vt ſimilitudines rerū extra aīam exñtiū. ꝛc̄.

Dubitat vtrū ſcia de anima excedat oēs alias
ſcias: excepta diuina ſcia: in his duobꝰ
ſ. in certitudine demfationis: ꝛ in nobilitate ſubi. Argui
tur ꝙ nō. ꝑ ſic. Scie mathcᵉ hñt certiores demfatiōes
ꝙ̄ ſcia de aīa ꝗ ꝛc̄. pꝫ ꝯñia: ꝛ aſſūptū colligit a Cōmē.
2° metaph. cōmē.16. dicēte. Et nō oꝫ hoiem q̄rere vt mo
dus fidei in nālibꝰ ſit: ſicut modus fidei i mathematicis.
Demfationes.n. mathematice ſunt in ꝑ ordine certitudi
nis: ꝛ demfatiōes nāles ſequunt eas in hoc. ¶ Secūdo
aliq̄ ē pars ſcie nālis que eſt de nobiliori ſubo ꙙ̄ ſcia de
aīa. ꝗ ꝛc̄. pꝫ ꝯña: ꝛ aſſumptū arguit: q: ſubm octaui phy.
eſt ꝑmus motor ꝗ eſt nobilior ꙙ̄ aīa q̄ eſt ſubm in ſcia li
bri de aīa. ¶ 3° ſcia de aīa excedit ſciam diuinā in certi-
tudine demfationis ꝛ in nobilitate ſubi. igit ꝛc̄. pꝫ ꝯña: ꝛ
aſſumptū ꝓbat: ꝛ ꝑ de certitudine demfatōis: q: illa de
mōſtratio vꝫ eē certior q̄ ꝓcedit ex notiorbꝰ ꝛ certiorbꝰ
nobis ꙙ̄ illa q̄ ꝓcedit ex ignoratiorbꝰ: ſꝫ demfatiōes fa
cte i ſcia de aīa ꝓcedūt ex notiorbꝰ ꝛ certiorbꝰ nobis ꙙ̄
facte in ſcia diña. igit ēt pꝫ ꝯñia cū maiori. minor vo de
clarat: q: demfatiōes facte in ſcia de aīa ꝓcedūt ex obie
ctis ꝛ opatiōibꝰ potētiarū aīe q̄ ſūt ſenſibilia ꝛ nobis ma
nifeſtiora: ꙙ̄ illa ex qbꝰ ꝓcedūt demfatiōes facte in ſcia
diuina q̄ eſt de abſtractis a motu ꝛ a mā ſenſibili taꝫ ſm
eſſe ꙙ̄ ſm ꝯſiderationē. Deinde ꝓbat aſſumptū ꙙ̄tum
ad nobilitatē ſubi: qm̄ ſubm ſcie diuine eſt ens inquātuꝫ
ens: ꝛ certū eſt ꝙ aīa eſt nobilior ꙙ̄ ens: vt ens: quare ꝛc̄.
¶ In oppoᵐ ē Cōmē. cōmē. ꝑ vbi dicit: ꝙ ſcia de aīa ſu
ꝑat i his duobꝰ. ſ. certitudine demfatiōis: ꝛ nobilitate
ſubi alias ſcias ꝑter diuinā: qꝺ vr̄ dꝫ itelligi ꝓpter exce
ptionē: ex quo videt eē cōtradictio īter dicta Cōmētato.
hic ꝛ in.2. metaph. cōmento ſupius allegato.

Pro reſponſione ad dubiū ꝑmittēduꝫ
ꝑ ꝙ duplex ē certitu
do demfatiōis. ſ. ſimpl̄r: ꝛ quo ad nos. Illa demfatio eſt
certior ſimpl̄r q̄ ꝓcedit ex certiorbꝰ ſimpl̄r: ſeu quo ad
nām: vt demfatio ꝓpter qd. Illa aūt demfatio eſt certi-
or quo ad nos: q̄ ꝓcedit ex nobis notiorbꝰ: vt demfatio
q: ꝓcedens ab effectu ad cām. Hāc diſtōnē innuit Com Cō.16.
mētator.2. metaphyſice. cōmē. allega. dicens. Certitudo
enim diuerſat in eadē ſcia. vbi gr̄a. ſm demfationē ſim
pl̄r: ꝛ ſm demfationē q: ꝛ cū diuerſat in eadē ſcia: ma-
gis diuerſat in ſciētijs diuerſis ſm genus. ¶ Premittē
dū 2° ꝙ certitudine ſimpl̄r vna demfatio pōt eſſe certior
alia. Uno mō q: ꝓcedit ex cauſis priorbꝰ nō ita reſolubi
libꝰ: ꝛ ſic demfatiōes ſcie diuine ſunt certiſſime: q: ꝓce
dūt ex cauſis ſimpl̄r primis nō vlteriꝰ reſolubilibꝰ: ꝛ hoc
voluit Ariſto. in ꝓhemio metaphyſice: vbi dicit. Sciētia-
rū vo certiſſime ſunt: que maxie prioꝝ ſunt. nā que ſunt
ex pauciorbꝰ certiores ſunt ex additiōe dictis: vt ariſme
trica: geometria. ꝛc̄. ¶ Scđo mō: q: ꝓcedit ex cauſis no
tiorbꝰ: ꝛ ſic demfatiōes mathematice ſunt certiores ꙙ̄
demfationes ꝑꝑ qd nāles: q: cāe ex qbꝰ ꝓcedūt demfa
tiones mathcᵉ ſunt notiores ſuis effectibꝰ quo ad nos: ꝛ
quo ad nām: vbi in nālibus cāe ſunt ſolū notiores quo ad
naturā. Et hoc vult Cōmētator primo phyſico. cōmē.2.
vbi dicit: ꝙ illa q̄ ſunt cognita apud nos in rebꝰ naturali-
bus: nō ſunt illa que ſunt cognita ſimpl̄r. i. nāliter qꝺ eſt
ꝯtrariū in mathematicis. Illa eni q̄ ſunt cognita ſimpl̄r in il
lis: ꝛ ſunt cāe priores in eē: ſt̄ ēt cognita apd nos. ¶ Pre
mittendū 3° ꝙ ſubm ſcie eſt multiplex. ſ. māle: formale:
adequatū: ꝛ nō adequatū. Subm māle eſt illud de quo,
ſcia ꝯſiderat nō acceptū ſub rōne ſub qua de illo ꝯſide-
rat: ꝛ ſic deus eſt ſubm octaui phyſi. q: de deo cōſiderat
in 8°. phyſicoꝝ: nō vt deus: ſꝫ vt primus motor. Subꝫ for
male eſt illud de quo ſcia cōſiderat ſub ꝓpria rōne: ꝛ ſic.

pͥmus motoꝛ eſt ſubm octaui phyſicoꝝ. Subiectū adequatū eſt illud qḋ adequate totā ſciam ꝯcernit: qualr̄ corpus mobile dicit̄ ſubm ſcie nālis. Subm nō adequatum dr̄ ſubm de quo ſolū in determinata parte ſcie cōſiderat̄: quō pͥmus motoꝛ eſt ſubm totius ſcientie naturalis.

His premiſſis rn̄det̄ ad dubiū: q̄ ſcia de aīa oēs alias excepta diuīa aliquo mō excedit ī his duob⁹. ſ. certitudine demr̄atiōis: ⁊ nobilitate ſubiecti: qḋ declarat̄. Nā p̄mo ſcia de aīa excedit alias ſcias ī certitudine demōſtratiōis quo ad nos: q: p̄cedit ab effectu ad cām: ⁊ ex obiectis ⁊ opatiōib⁹ aīe ad ipſam aīam: nā obiecta ⁊ opatiōes aīe ſunt nobis notiſſima: de obiectis eſt clarū. de opatiōib⁹ ēt p̄z: cū ī nobiſ ipſis expiamur: gl'ib; n. ī ſeipſo expit̄: q̄ nutrit̄: q̄ augeť: q̄ ſentit: ⁊ ita de alijs. Excedit ēt oēs alis ſcias excepta diuina in nobilitate ſubi: cū aīa ſit ens nobilius īter oīa de qbus in ſciētijs ꝯſiderat̄: exceptis ſubſtantijs abſtractis: de quibus determinat̄ in .12. ſcientie diuine.

Quibus habitis rn̄det̄ ad rōnes in oppoſitum factas. ¶ Ad p̄m̄ diuerſimode rn̄deri pōt: ſm q̄ diuerſi variomō oñdūt ſciam de aīa in certitudine ⁊ nobilitate ſcias alias excellere. Alber. dicit ſciam de aīa eſſe certiſſimarū demr̄ationū: q̄ñ licet aīa quo ad nos ſit occulta ħs pan⁹: tñ nihil eſt maniſeſtius in nā q̄ʒ ſons ⁊ origo oīs cognitionis: qḋ eſt lumē intell's agentis. Ad illud enī lumē certificat̄ qcqd ſcit̄: ⁊ tunc iudicat̄ ſciri q̄ñ illi cōueniēs reperitur. Patet ergo q̄ demr̄ationes ſcie de aīa dr̄ certiſſime: q: per eas notificat̄ lumē intell's agentis: qḋ eſt examē oīuʒ veroꝝ ⁊ oīum intelligibiliū: ⁊ qḋ eſt cā oīum cognitionū: ⁊ loquēdo talr̄ de certitudine demōſtratiōis: certū eſt demonſtratiōes mathematicas ſupari in certitudine ab illis que fiunt in ſcia de aīa. Sed taliter non fuit locutus de certitudine cōmentatoꝛ in auctoꝛitate ſupius allegata.

2° meta. cōmē.16. ¶ Burleus aūt dicit auc̄tatē cōmenta. ħ poſitā debere intelligi collectiue: ⁊ nō diuiſiue ſic. v;. q̄ ſcia de aīa ſupat in his duob⁹ ſil' ſumptis puta cōfirmatione demonſtrationis ⁊ nobilitate ſubi oēs alis p̄ter diuinā. Tñ licet in certitudine demr̄atōis ſcie mathematice excedāt ſciētiā de aīa. tñ plus p̄portionabilr̄ ſcia de aīa ſupat mathematicas. ſ. in nobilitate ſubiecti quā ſupret̄ in certitudine demr̄atiōis: ⁊ ſic abſolute in his duob⁹ ſil' ſumptis ſcia de aīa ſupat mathematicas. Et ſi inueniret̄ ſcia alia a diuina que excederet ſciaʒ de aīa in nobilitate ſubi: ſcia de aīa plus p̄portionabilr̄ eā excederet ī certitudine demōſtratiōis: ⁊ ſi dicat̄ in alijs. Ex qb⁹ p̄z intelligēti ꝯcoꝛdia inter dicta cōmētatoris. ¶ Sʒ poſſet dari 3⁹ ſolo colligēda ex dictis in dubio. ſ. q̄ ſcie mathematice ſūt certiores certitudīe ſimplr̄ ſcia de aīa: ⁊ īmo loquēdo de tali certitudine mathematice ſunt in p̄ ordīe certitudinis: ⁊ nāles ſequunt̄ eas: lʒ ille p̄mus ordo hēat latitudinē ⁊ ī ſori gradu illius ſit ſcia diuina: tñ certitudine quo ad nos ſcia de aīa excedit mathematicas ⁊ alias nāles: ⁊ hec ſufficit pro Ariſto. ⁊ Cōmēta. hic. ¶ Ad ſcdaʒ rōnē rn̄det̄ q̄ nobilitas ſcie nō hʒ attēdi penes nobilitatē ſubi ſui qualrcunqʒ ſumpti: ſed penes nobilitatē ſui ſubi adeq̄ti vel nō adeq̄ti formalr̄ ſumpti: ſic q̄ oīs illa ſcia in cu⁹ aliq̄ pte p̄ncipali ꝯſiderat̄ de aliquo ſubto formalr̄ ſumpto nobilioꝛ q̄ʒ ſit aliqḋ ſubm foꝛale in alia ſcia ꝯſideratū: eſt illa nobilioꝛ nobilitate ſubti: q̄ʒuis forte ſuū ſubʒ adeq̄tū ſit minoris nobilitatis. Et tūc ad argm̄ dr̄ q̄ lʒ p̄mus motoꝛ: vt deus: ſm ſubaʒ ſit nobilioꝛ q̄ʒ aīa ⁊ q̄ʒ aīa itellectiua: tñ aīa: ⁊ aīa itellectiua: vt ſic ē melioꝛ p̄ motoꝛe: vt p̄m⁹ motoꝛ: ſic ē nobilius eſt aīare ⁊ itelligere q̄ʒ mouet̄ p̄ motu: cū p̄mū vitale ſit ⁊ nō ſcdʒ. Et ex ħ ſeqt̄ q̄ ſubm foꝛale ſcie de aīa eſt nobilius ſubo formali. 8. phy. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad 3ᵐ p̄z ex dictis: q: lʒ demr̄atiōes ſcie de aīa ſint certiores q̄ ad nos q̄ʒ demr̄atiōes ſcie diuine: demr̄atiōes tñ ſcie diuine ſūt certiores ſimplr̄: q̄ certitudo eſt abſolute maioꝛ. Silr̄ ſcia diuina hʒ ſubm formale nobilius q̄ʒ aīa intellectiua: q̄ʒtū ad ei⁹ ptē p̄ncipaliorē q̄ tradit̄ in .12. meta. ī quo ꝯſiderat̄ de ſubſtātijs abſtractis ſʒ eoꝝ q̄dditates ⁊ opatiōes p̄mas: q̄re ſeqt̄ q̄ ip̄a ē nobilioꝛ nobilitate ſubti q̄ʒ ſcia d̄ aīa lʒ ei⁹ adeq̄tū ſbʒ. v;. ens vt ē ſit minoris nobiͭ.

¶ Atqʒ proſpicere cognoſcereqʒ nām eius ⁊ ſubaʒ querimus: deinde ea q̄ circa ipſaʒ accidūt: quoꝝ q̄dā affectus ipſius eſſe p̄prij. Quedam animalibus etiaʒ per ipſaʒ ineſſe competereqʒ videntur.

¶ Inquirimus aūt ꝯſiderare ⁊ cognoſcere nām ipſius ⁊ ſubſtātiā: poſtea q̄cūqʒ accidūt circa ipſaʒ: quoꝝ alie p̄prie paſſiōes vident̄: alie āt cōmunes ⁊ aīalib⁹ ieſſe p̄ illā. T.c.3.

¶ Hic Ari. reddit auditores dociles maniſeſtādo ordineʒ quo in hac ſcia eſt p̄cedēdū di. q̄ nos inq̄rimus ſiue inq̄rēdo itēdimus p̄ ꝯſiderare ⁊ coḡſcere nāʒ ⁊ ſubaʒ ipſi⁹ aīe. poſtea v̄o accn̄tia ⁊ paſſiōes eius: q̄rū q̄dā vident̄ eē p̄prie ipſi aīe. q̄dā v̄o cōes aīe ⁊ corpi p̄p ipſas ineſſe corpori aīato per ipſam aīaʒ. ¶ Intelligēdū q̄ paſſionū aīe q̄dā p̄pe dr̄ ⁊ q̄dā cōes: qḋ qualr̄ veritatē ꝯtineat diuerſi diuerſimode exponūt. ⁊ Cōmēta. com. 3. duas ponit expōnes: q̄rū p̄⁹ eſt q̄ ille paſſiōes ſūt p̄prie aīe q̄s ī hn̄do aīa nō indiget corpe vt imaginari p̄ itell'm. ī. itelligere: lʒ ille paſſiones ſunt cōes aīe ⁊ corpi q̄s in hn̄do aīa indiget corpe vt ſūt paſſiōes aīe cōcupiſcibilis: ſicut iraſci ⁊ gaudere: ⁊ p̄ nō idigere corpe intelligit nō idigere alteratōe facta in corpe: ⁊ eꝯ̄ p̄ idigere corpe itelligit idigere alteratiōe facta in corpe. vñ nō opʒ q̄ q̄ itelligit caleñat aut q̄ iſrigidet̄: q̄ tñ iraſcit̄ oʒ q̄ caleñat: ⁊ q̄ timet opʒ vt infrigidet̄. ¶ Scda expō Cōmē. ē q̄ p̄ paſſiōes p̄prias aīe intelligere debem⁹ illas q̄ p̄us exiſtūt ī aīa ⁊ ſcdo ī corpe ſicut ſenſus: ⁊ imaginatio: p̄ paſſiōes aūt cōes itelligere debem⁹ illas q̄ exiſtūt in aīa p̄ corp⁹: ſicut vigilia ⁊ ſōnus. ¶ Alber. v̄o hec dicta aliq̄lr̄ ampliādo hāc ponit diſtinctionē: q̄ accn̄tiū aīe q̄dā ſunt accn̄a p̄ ſe: ⁊ q̄dā p̄ accn̄s. Accn̄a p̄ accn̄s: q: caſualia ſt: nō hn̄t cās dterminatas nec p̄nt certificari: tñ ō de illis in hac ſcia nō hʒ ꝯſideratio. Accidētia p̄ ſe: q: hn̄t cās determiatas: p̄nt de aīa demr̄ari. ⁊ de illis hic ſit inq̄ſitio: hec aūt duplicia: q̄m q̄dā ſt p̄pe paſſiōes aīe ſm q̄ ipſa in ſua ſuba cōſiderat̄. nō coītellecto corpe cuiuſmodi ſūt intell's volūtas ⁊ rō. Quedā v̄o ſibi ⁊ corpi ſūt paſſiōes cōes in eo q̄ corpi aīa ineſt: ⁊ hec iterū ſūt duplicia: q: hoꝝ q̄dā incipiūt ab aīa ⁊ explētur p̄ corp⁹ ſicut viſus audit⁹ ⁊ oīs ſenſus ⁊ vegetatiuo. Quedā āt incipiūt a corpe ⁊ redūdāt ī aīaʒ vt ſōnus ⁊ vigilia q̄ icipiūt a cibi euapoꝛatiōe: ⁊ efficiunt̄ ligamētū aut ſolo virtū aīe. ligamētū qdē q̄ʒtū ad ſōnū: ⁊ ſolo q̄ʒtū ad vigiliā. ¶ Tertia expō ē ſcī Tho. q dicit q̄ paſſiōes p̄pe aīe ſūt paſſiōes aīe tñ vt intellectio vel ſpeculatio. Paſſiōes v̄o cōes ſūt q̄ p̄p ipſaʒ aīam cōiter aīalib⁹ inſunt ſicut delectatio: triſtitia: ſenſus: ⁊ fantaſia. ¶ Quarta expō ē Egidij dicēns q̄ lʒ q̄ʒdiu aīa eſt corpi vnita nullaʒ hēat opationē quā nō cōicet corpi ⁊ q̄ nō idigeat organo corpali aliq̄ tñ eſt q̄ hi⁹ organo idiget magis p̄ accn̄s: vt itelliget ⁊ ſpeculari ⁊ hec dr̄ paſſio aīe p̄pria. Aliq̄ aūt q̄ magis per ſe hi⁹ organo idiget vt ꝯcupiſcē: ⁊ iraſci: ⁊ talis dr̄ paſſio cōis aīe ⁊ corpi ⁊ eē ipſius cōiūcti. ¶ Quīta expō ponit̄ a Burleo q̄ eſt q̄ opatio q̄ ī ſola aīa ſubiectiue fundat̄ ſicut volitio ⁊ itellectio eſt p̄pria ipſi aīe: opatiōes v̄o q̄ ſi'

l aīa ⁊ corpe fundanť dr̃r aīe ⁊ corpi cōes: vt ira: timor: viſio: auditio: ⁊ vĺiter omnis ſenſatio: ſ; de iſto mouebit poſt Ariſto. dubitationem in hoc prohemio.

¶ Verū. n. oī ex pte: atq; oīno difficilliū ē: ſi dē aliquā de ipa tādē accipe. Nā cū hec qō cōis ſit ēt cū alijs rebus cōpluribꝰ: de ſuba dico ⁊ qd eſt: vnus cuipiā fortaſſe modus: vna via q̄dā eſſe vi;: q̄ cognoſcere qdnā ſit vnaq̄q; poſſumꝰ rerū: quarū ſuba; pcipe/re volumus: ⁊ pinde atq; modus vnus ē iſce: quo ꝓpꝛ; rerū demranť affectꝰ. Qua pp̄ter q̄rēdū eſt: q̄nā ſit illa via: qs ille modus vnus: quo rerū ſube percipi poſſunt.

T.c.4. ¶ Oīno aūt ⁊ penitꝰ diffcilimoꝝ eſt accipere aliquā fidē de ipſa. Quū. n. ſit q̄ſtio cōis multis alijs: dico āt eā q̄ eſt circa ſubſtātiā ⁊ eiꝰ qō qd ē. Forſaſſis alicui videbiť vna q̄dā metodus eē de oībꝰ de qbꝰ volumus cognoſcere ſubām ſic̄ ⁊ eoꝝ q̄ ſunt ſm̄ accidens proprioꝝ demſtratiōnē: q̄re querēdū erit vtiq; methodum iſtam.

¶ Quod ſi non vnus quidaȝ atq; communis ſit ille modus. Longe difficilioꝛ ipſa ꝑtractatio ſit. Oportebit enim de vnaquaq; reruȝ accipere: quis ad vnamquamq; modus accomodabitur.

T.c.5. ¶ Si āt n̄ ē vna q̄dā ⁊ cōis methodus d̄ co qō qd ē: āpliꝰ difficiliꝰ eſt negociari: oportebit. n. accipe circa vnūqōq; qs modus.

¶ Nūc Ari. facit auditores attētos oñdendo difficultatē ſcie de aīa: ⁊ diuidiť ī duas ptes: qꝛ p̄ oñdit difficultatē eē ī ſcīa de aīa ex pte nr̄i modi cogſcēdi. ſcd̄o oñdit difficultatē eē ī eadē ex pte rei ſcite. ibi. (Cū āt manifeſtū.) De p̄ꝰ dicit q̄ ē oīo ⁊ penitꝰ difficillimoꝝ accipe aliquā fidē de ipſa. ſ. aīa. nā cū ſit vna qō cōis de ea ⁊ m̄ltis alijs: q; de oībꝰ quoꝝ ſuba ē inueſtigāda qō q̄ q̄rit ip̄; q̄ qd ē ⁊ ipaȝ diffōnē forte videbiť alicui eē vna q̄dā cōis methodus ſiue regl̄a aut via puenīēdi ad cogſcēdū diffōnes oīuȝ q̄ꝝ ſbaȝ q̄rimꝰ: ſic̄ ē via cōis ad ꝓbādū paſſiōes de ſuis ſbis. ſ. demr̄atio: ⁊ ſi ſic eēt: tūc a nobis erit q̄rendū hͤc iſtā methodū ſiue viā. Si āt nō fuerit vna methodus cōis venādi diffōnes oīuȝ quoꝝ ſbaȝ cogſcē intēdimꝰ: tūc erit nobis difficiliꝰ negociari ⁊ inueſtigare diffōnē aīe: aut alteriꝰ diffinibilis: qm̄ circa vnūqōq; diffinibile oportebit priꝰ accipere qs ſit modus ꝓprius inueſtigandi ſuā diffinitionem.

¶ Si vero pateat illū demſtratiōnē vel diſionem vel ēt q̄dā aliū modū eē. Cōplures īſup difficultates erroꝛeſq; emergūt ī iis exq̄rēdis: e qbꝰ vniuſcuiuſq; ꝯficiēda ē diffinitio. Aliarū nāq; rerū alia principia ſunt vt numerorum ſuperficierumq;.

¶ Cum autem manifeſtum fuerit: vtrū demōſtratio aliqua ſit: aut diuiſio: aut aliqua alia methodus: adhuc multas hēt dubitationes ⁊ erroꝛes: ex quibꝰ oȝ querere: alia

enī alioꝝ pꝛīcipia: ſicut nūeroꝝ ⁊ planoꝝ.

¶ Oñdit difficultatē eē in ſcīa de aīa ex pte rei ſcite: ⁊ diuiditur in duas partes: qꝛ primo facit hoc. ſcd̄o ſpecialiter mouet dubitationē de paſſionibus aīe. ibi. (Dubitationē aūt habēt.) Prima in duas diuidiť partes: qꝛ primo mouet aliquas difficultates ꝯtingētes circa aīam ⁊ ſua principia: ſcd̄o mouet aliquas q̄ōnes contingentes circa aīaȝ comparando eaȝ ad alia: ⁊ illa alia adinuicem. ſcd̄a ibi. (Formidandum aūt.) Prima adhuc in quattuoꝛ ſm̄ q̄ quattuoꝛ difficultates tangit. ſcd̄a ibi. (Primū aūt fortaſſis.) tertia ibi. (Cōſiderandū aūt.) quarta ibi. (Et vtruȝ ſit ſimilis.) ¶ De prima mouet pmā difficultatē q̄ eſt: q̄ dato q̄ fuerit manifeſtū q̄ via venandi diffinitiones ſit vna: ⁊ fuerit notū: que ſit illa via: vtrum demonſtratio aut diuiſio: aut aliqua alia methodus. ſ. cōpoſitio: adhuc remanēt multe dubitatiōes ⁊ loca erroꝛis in inueniēdo ꝓpꝛia principia rei quā volumus diffinire: ex quibꝰ oportet querere eius diffinitionē: qm̄ alioꝝ diffinibiliuȝ alia ſunt principia ꝓpꝛia: ſicut alia ſūt ꝓpꝛia pꝛincipia numeroꝝ: ⁊ alia ſūt ꝓpꝛia pꝛincipia planoꝝ. idē ſuperficierū. ¶ Intelligendū primo ſm̄ Cōmētatorē cōmē. 5o q̄ de modo inueniēdi diffinitiones: per quas rerū ſube notificātur: fuit triplex opinio. ¶ Prima fuit hypocratis dicētis diffinitiones inueſtigari per demonſtrationem. Volebat eniȝ q̄ ſicut omnes paſſiones de ſuo ſubiecto poſſunt concludi per demonſtrationē: ſic ⁊ diffinitio de ſuo diffinito in eo q̄ diffinitio. ¶ Scd̄a fuit platonis qui voluit omnes diffinitiones per viā diuiſiuā inueſtigari: vt ſic arguendo. oīs homo eſt aīal rationale vel irrōnale: ſ; nihil qō eſt homo ē aīal irrationale. ergo ⁊c̄. Et has duas opiniones improbat Ariſto. 2o poſte. oſtendendo q̄ per eas cōmittitur petitio principij. ¶ Tertia fuit Ariſtotelis dicentis diffinitiones venari per cōpoſitioneȝ: qō qualiter ſit intelligendū: poſt apparebit. ¶ Intelligendū ſcd̄o ſm̄ Cōmētatorē q̄ diffinitiones nō cōponunť niſi ex pꝛincipijs proprijs: que ſunt in re. Ex quo ſequiť q̄ danť diffinitiones reales: qō plurimi negare conantur. T.cō.3 T.4. Cō.18

¶ Primū autē fortaſſe neceſſariū eſt diuidere atq; accipere: in quonā generū collocetur: q̄dq; ſit anima. Vtruȝ ſit ſubſtantia; an in q̄litate: vel in quātitate: vel ī alio quodam predicamentoꝛū genere: collocetur. Deinde pueſtigādū eſt vtrū eoꝝ ſubeat ratiōnē: q̄ potētia ſūt an potius q̄dā ſit actꝰ. Non enim parum intereſſe videtur.

¶ Primū autē fortaſſis neceſſariū eſt diuidere in quo generū: ⁊ qd ſit: dico aūt vtrū ſit ſubſtātia: aut q̄litas: aut quātitas: aut ſit qōdā aliud diuiſoꝝ pꝛdicamētoꝝ: adhuc ēt vtrū eoꝝ que ſunt in potētia: aut magis endelechia q̄dā ſit: differt enim nō parum. T.c.6.

¶ Mouet ſecundā difficultatē oſtendendo q̄ eſt difficile cognoſcere ſubſtantiā aīe per eius diffinitionem ⁊ primo quantū ad genus: quia difficile eſt cognoſcere in quo genere ſit aīa. vnde oportet diuiſim cōſiderare in quo genere ſit anima: ⁊ quid ſit: vt vtrum ſit hoc aliquid ⁊ ſubſtantia aut quantitas aut qualitas aut aliud decem pꝛdicamētorum: deinde quantū ad differentiā: quoniā oportet videre: que differentia ſibi conueniat: ⁊ vtrum aīa ſit eoꝝ que ſunt in potentia: aut magis ſit quedaȝ endelechia. i. actꝰ: ⁊ h. ſ. q̄ ſit poꝰ aut q̄ ſit actus: differt nō parū: ſ; multum.

tum. ¶ Intelligēdū primo q: Ari. dicit. Primū aūt fortaſſis neceſſariū eſt diuidere. i. diuiſim cōſiderare ⁊c. q locutus fuit dubitatiue ⁊c. cā a diuerſis diuerſimode aſſignaſ Dicit Alber. q ideo hoc fecit Ari. q: aīa nō eſt directe in gñe: ſicut genus ſpēs vel indiuiduū: ſed reductiue: ſicut prin^m. Aīa enim eſt actus: po° ⁊ actus ſunt prin° generū. principia aūt generū non ſunt directe in gñe: q: qḋ directe in gñe eſt ſub genere ē: ⁊ prin° generū ſunt an gña ⁊ non ſub ipſis. ¶ Egidius aūt vult q Ariſt. hoc fecit: q: aīa nō hȝ ꝓpriā diffōnē que ſit p genus ⁊ dīam: q: talē diffōnē hñt ſolū ſube ꝯpoſite: ſȝ hȝ ſolū diffōnē p additamētū ſicut accñtia ⁊ cetere forme ſubales que ſunt perfectiones māe in quarū diffōnibus ponit ꝓpriū ſubm: vt pȝ p eius diffōnē q̄ infra ponit ab Ariſt. in ſcḋo huius: dum dicit ipſam eſſe actum corporis phyſici organici ⁊c. ¶ Intelligendū ſcḋo ſm Cōmētatorē cōmēto 6° q po° ⁊ actus ſunt dñe que cōtingunt oībus ꝑdicamentis ⁊ ſūt valde oppoſite. Vñ vult Com. q po° ⁊ actus ſunt differentie entis modales ⁊ nō eſſentiales: q: tūc ens eſſet genus nec poſſent de eodē verificari: qḋ eſt falſum. Vult etiaȝ q ens deſcendit in. 10. ꝑdicamēta per actū ⁊ po^em: vnde oīa gñaliſſima cōpoſita ſunt ex actu ⁊ po° ⁊ ſilr ſpēs ⁊ indiuidua. ¶ Differētia aūt que nō eſt in recta linea pñtali. ſȝ a latere: licȝ nō ſit hoc mō cōpoſita: tñ nō eſt actus pur° q: cū alio cadit in ꝯpōnē. ¶ Et cū dicit Cōmēta. q act° ⁊ po° ſunt differētie valde oppoſite: nō intelligit oppoſitione contraria vel priuatiua: ſed ſolum relatiua.

¶ Cōſiderādū ē ꝑterea: ſi ptibilis ſit nec ne.

T.c.7 ¶ Cōſiderādū āt ⁊ ſi ptibilis ſit aut ipṫibilis

¶ Mouet tertiā difficultatē dicens eſſe cōſiderādū. vtrū aīa ſit partibilis ſm ſubiectū: ſic q ī diuerſis partib° corporis ſint diuerſe aīe: aut ſit ipartibilis ſm ſubm: ſic q ī toto corpore ſit tm̄ vna aīa. ¶ Intelligēdū ſm Cōmēta. com̄. 7°. q circa ptibilitatem aīe due fuerūt opiniones. ¶ Prima fuit platonis q poſuit aīaȝ eē diſibilē ſȝ ſbm. ita q poſuit in eodē animato plures aīas ſpē diſtinctas: in partibus tñ diuerſis dicēdo aīaȝ intellectiuā eſſe in cerebro: ꝯcupiſcibilē in corde: ⁊ nutritiuā in epate: ⁊ ita de alijs. ¶ Alia fuit Ariſt. ponētis in vno aīato vnicā aīam ſm ſubam plurificatā tamen ſm potentias ⁊ virtutes.

¶ Et vtrū eiuſdē ſit aīa ſpeciei oīs: ſi āt nō vtrū ſpecie tātū: an ēt genere differat. Nūc enī ij q dicūt atq̄ querūt de aīa: de humana tantū querere perſcrutariq̄ videntur.

¶ Et vtrū ſit ſimilis ſpēi oīs aīa aut non: ſi āt nō ſit ſilis ſpēi. vtrū ſpē differāt aut gñe. Nūc quidē enī dicētes ⁊ querentes de aīa de humana ſolum videntur intendere.

¶ Mouet quartā difficultatē dicēs eſſe cōſiderādū: vtrū oīs aīa ſit ſimilis ſpēi. i. eiuſdē ſpēi ſpāliſſime: aut nō: ⁊ ſi nō oēs aīe ſunt eiuſdē ſpēi ſpāliſſime: ſed alique dīnt ſpē. tūc vlterius ꝯſiderādū eſt de illis: vtrū differāt ſpē ſoluȝ aut nō tm̄ ſpē. ſȝ etiā gñe. Hanc tñ difficultatē qdaȝ antiquoꝝ neglexerūt: ſicut fuerūt platonici q dixerunt oēm aīe ſpēm eſſe in corpore hoīs: q̄re ingrētes ⁊ determinantes de aīa: de humana ſolū intēdere conabanſ ex hoc putantes ſe ſimplr de omni anima determinare.

Circa dicta aliq̄ dubitatiōes occurrūt. Prima dubitatio eſt: q: hic dīc Ari. ſe ꝑ ingrere cognoſcere nām ⁊ ſubaȝ aīe: ⁊ poſtea eius accñtia ⁊ paſſiones: ⁊ oppoſitū huius facit in iſto ſuo proceſſu cū nām ⁊ ſubaȝ aīe

2° d aia inueſtiget p ſuas opationes q̄ quo ad nos ſunt notiores. ⁊

T.c.33. hoc ipſemet Ariſt. aſſerit īfra in pn° illius capli. Neceſſariū aūt debentē. dū dicit. Si aūt opȝ dicere vnūquodq̄ ipſorū: vt quid ſenſitiuū aut intellectiuū: aut vegetatiuū: prius adhuc dōm quid ſit intelligere ⁊ qd ſentire: ⁊ vegetare. priores enim potētije actus ⁊ operatiōes ſunt ſm rōnē ⁊c. Ex quib° verbis ſi bene ꝯſideranſ vr̄ Ari. velle hunc ordinē eſſe obſeruandū in ſcīa de aīa. ſ. q ex obiectis notificenſ opatiōes: ⁊ ex operationibus po°: ⁊ ex potētijs aīe ſuba: ⁊ ꝑ ꝯñs cognitio aīe q̄ntū ad ſuā ſubam erit poſtrema: ⁊ nō prima. ¶ Secūda dubitatio eſt: q: Ariſt. videſ ſibimet aduerſari. Nā ſuperius dixit q ſcīa de aīa excedit alias nāles in certitudine. hic aūt dicit eā eſſe de numero difficillimoꝝ: mō iſta repugnare videnſ. ¶ Tertia dubitatio eſt: q: videſ q diffinitio inueſtigeſ p diuiſionē: cuȝ habito genere in quo eſt diffinitū oportet ipſum diuidere per dīam deſcendendo donec inueniamus genus proximū ⁊ ꝓpriā dīam: ⁊ hoc videſ voluiſſe Ariſt. duȝ dixit. Primum aūt fortaſſis neceſſariū eſt diuidere ⁊c. ¶ Ad hec dubia rñdeſ. ¶ Ad primū dicūt quidā: q in notitia ꝓpter quid: prius hī notitia de aīa: q̄ȝ de ſuis paſſionibus cū ſit cauſa earū: ⁊ de hac ꝯ loquiſ Ariſto. Sed in notitia quia eſt ex° re tali notitia ꝓcedit Ariſto. infra vt dicit loco ſupra allegato. ¶ Aliter dici pōt q licet cognitio aīe 2° d aia

quo ad ſuā ſubam ſit poſterior in executione: eſt tñ prior Cō.33.

in intentione: ⁊ hoc vult Ariſto. hic. ¶ Ad ſcḋm dubiuȝ dicit Burleus q ſcīa de aīa eſt certa: ⁊ icerta: facilis ⁊ difficilis: diuerſimode. Primo enim eſt certa ⁊ facilis q̄ntū ad ꝓceſſum: q: qñ ꝓcedimus ab opationibus aīe nobis certis ad ſubam eius: ſed eſt incerta ⁊ difficilis quantuȝ ad ꝓceſſum ꝓpter quid quo ecōtra ꝓcedimus a ſubſtantia aīe nobis occulta ad eius opationes. ¶ Scḋo ſcīa de aīa eſt certa: ⁊ facilis: quātū ad cōſiderationē de operationibus aīe: ⁊ eſt incerta ⁊ difficilis quantū ad ꝯſiderationē de ſuba aīe. ¶ Joānes aūt Gandauus ad iſtud dubiū aliter reſpōdet. vȝ q ſcīa de aīa vegetatiua: ⁊ de aīa ſenſitiua eſt facilis: ſed ſciētia de aīa intellectiua eſt difficilis. Primū ſic declaraſ: qm̄ ſcīa de forma q̄ eſt magne entitatis: ⁊ hȝ operationes cadentes ſub ſenſu: eſt facilior cum noſtra cognitio habeat originē ex ſenſatis: ſed aīa vegetatiua: ⁊ ſenſitiua ſunt hi°: igiſ ⁊c. Secundū ſic arguiſ quia ſcientia que eſt de forma: que non eſt perfectio materie nec habet operationē cadentē ſub ſenſu eſt difficilis: ſed aīa intellectiua eſt hi°: igiſ ⁊c. ¶ Itē oē qḋ cogſciſ a Cō.20

nobis cognoſciſ ſȝ q eſt in actu: vt colligiſ. 9° metaphyſice. ſed intellect° noſter reſpectu formarū intelligibiliū eſt ens in pura potētia. igiſ a ſe eſt nobis difficiliter cognoſcibilis: ⁊ ſimilr mā pma: que eſt pura potētia reſpectu formarū materialiū: eſt tñ minus difficulter cognoſcibilis q̄ȝ intellect°: q: hȝ opationē ſenſibilē. vȝ. trāſmutationē: vñ ſicut opatio facit ſcire formā: ſic tranſmutatio mām: vt ex ꝑ phyſicoꝝ colligi pōt. ¶ Ad tertiū dubiū dr̄ cōtter Cō.69

q diffinitio inueſtigaſ per ꝯpoſitionē. ſ. generis cū dīa: tanq̄ȝ per viā principalr ⁊ vltimate ad illud deſeruientē: lȝ ad illud deſeruiat diuiſio ſcḋarie: ⁊ ſecūdario modo tacto in argumento. Propterea dicit Albertus q via ad ſciēdū ſubam rei p eius diffōnē: aut eſt ꝓcedendo ex prioribus per demonſtrationem: ſicut dixit Hypocras: aut ex poſterioribus per diuiſionē ſicut voluit Plato: aut eſt colligendo diffinientia per diuiſionem ⁊ compoſitionē eoꝝ ſicut dixit Ariſto. ¶ Sed Joannes Gādauus vult q via 2° po-

venandi diffinitiones ſit compoſitio diuiſionis cū demō ſte. cō-

ſtratione: quoniā poſtq̄ȝ diuiſimus genus remotuȝ diffi mē.18.

nitūi ſi deſcendendo inuenire debemus ꝓpriū genus ⁊ ꝓpriam differentiā eius: per quoꝝ vnionē adinuiceȝ reſultat diffinitio: oportebit nos vti demōſtratione: extendendo nomen demonſtrationis ad oēm rōnē facientē fidē. ¶ Modus tamē Alberti magis videſ conformis dictis

Ariſto. in ſcḋo poſterioꝝ. vbi hanc materiam tractat.

Cō.18. ¶ At cauēdū ē ne nos ꝑtereat: vtrū vna ſit
ei⁹ rō vt aīalis: an vniuſcuiuſqꝫ ſit alia rō:
vt eq: canis: hominis: dei. Animal aūt vni
uerſale: aut nihil eſt: aut poſteri⁹ ē: ⁊ qcqd
itidem aliud communiter predicatur.

Cō.8. Oꝛmidandum autem quatenus
non lateat: vtruꝫ vna ratio ipſius
eſt: ſicut animal: aut ſm vnuniqḋ
qꝫ altera: vt equi: canis: hois: dei
qꝫ. Animal auteꝫ vniuerſale: aut nihil eſt:
aut poſterius: ſimiliter autem ⁊ ſi aliquod
commune aliud predicetur.

¶ Proſequitur mouēdo aliquas queſtiones circa anime
potentias ⁊ eius opratiões: ac etiā obiecta: comparādo
eas ad inuicem ⁊ cōtinet duas partes. In quaruꝫ prima
facit quod dictuꝫ eſt. In ſecunda oſtendit accidentia nos
ducere in cognitionē ſubē: ſicut ecōtra ſuba nos ducit in
cognitionē ſuoꝝ accñtiū. 2° ibi. (Ūr aūt nō ſoluꝫ.) Pri⁹
diuidit in q̈ttuoꝛ ptes ſꝫ q̄ q̈ttuoꝛ qōnes adducit. 2° ibi.
(Amplius aūt ſi nō multe.) tertia ibi. (Et vtruꝫ ptes.)
quarta ibi. (Si aūt opra.) ¶ De prima dicit, formidan-
dū eſſe quatenus nos lateat vtrū ſit vna ratio vel diffini-
tio ipſius aie: ſicut aīal. i. que ſit diffinitio generica: aut
ſm vnūqḋqꝫ. i. ſm vnāquāqꝫ ſpeciem ale ſit altera diffini
tio: vt ē alia diffinitio equi: canis: hoīſqꝫ: ⁊ dei. ſ. Iouis: ⁊
Eſculapij. Et qꝛ locutus fuerat de aīali vt reijciat opīonē
Platonis ſubiungit: q̄ aīal vle ſi ponaẗ ſeꝑatū a ſingula
rib⁹. vt fecit Plato: aut nihil eſt: aut poſterius eſt. ſ. ipſis
particularibus quo ad nr̄am cognitionē: quoꝝ oppoſitū
dicit Plato: ⁊ ſimilr̄ eſt de quolibet alio cōi de pluribus
predicabili. ¶ Intelligēdū ꝑmo: q̄ iſta queſtio apud di
uerſos diuerſimode introduciẗ qdā dicūt q̄ queſtio eſt
vtrū diffinitio ale ſit generica aut ſpecifica: ⁊ hoc eſt idem
ſicut quis q̄reret: vtrū aīa ſit genus: vel ſpēs ſpecialiſſima
⁊ huic videẗ aſſentire Cōmēta. com. 8°. duꝫ dicit cū nar-
rauit q̄ neceſſe eſt dominū huius artis ponere ſuā cōſide
rationē in aīa vlī incepit demonſtrare q̄ cum queſiuerit
diffōneꝫ aie vniuerſalis: opꝫ nō ignorare: vtrū illa diffini
tio ſit de numero diffinitionū generū aut de numero dif-
finitionū ſpecierū: ſicut ignorauerūt antiq ⁊c̄. ⁊ tūc expo-
nēdus eſt textus: vtrū eſt vna ratio ipſius aie ſicut aīalis:
qꝛ generica: aut ſm vnūqḋqꝫ. i. vnāquāqꝫ alaꝫ ſit altera
ratio: qꝛ ſpecifica: vt eſt rō equi: aut canis ⁊c̄. ¶ Albertus
aūt queſtionē taliter vr̄ intelligere. ſ. q̄ cauere debemus
ne nos lateat vtrū de aīa ſit danda vna cōis ratio q̄ vniuo
ce competat omnibus aīabus. ſ. vegetabili ſenſibili ⁊ ra-
tionali: ſicut eſt de diffōne aīalis. aut ſm vnāquāqꝫ trium
animarū oporteat querere ꝓpriā rationē: ſicut alia eſt ꝓ
pria rō eq: ⁊ alia canis ⁊c̄. Et iſto mō fuit littera itrodu-
cta: ⁊ dicit q̄ neceſſariū eſt inquirere iſtḋ: qꝛ vt poſt appa
rebit diffinitio cōis dāda de aīa q̄ eſt actus corporis phy
ſici organici ⁊c̄. non eſt oīno vniuoca ſicut diffinitio gene
rica: nec etiā ſm vnaꝫ quāqꝫ alaꝫ eſt altera diffinitio ſicut
altera eſt diffinitio eq: ⁊ altera canis ⁊c̄: qꝛ equus ⁊ canis
diffiniunẗ: ſicut habentia oppoſitas differētias: ſed vege-
tabilis ſenſibilis ⁊ rōnalis nō ſic ſe hñt ſed vna includiẗ
in alterā: ſicut trigonū ī tetragono: vñ vegetabilis īclu-
diẗ in ſenſibili ⁊ ſenſibilis in rōnali. ⁊ iō dicit Ari. infra
2° hui⁹ T.c.31. q̄ ſimile eſt de diffinitione ale ⁊ de diffinitione figure: ſꝫ
de hoc illic amplius diſcutietur. ¶ Intelligendū ſcḋo: q̄
de expoſitiōe illius littere. Animal aūt vniuerſale ⁊c̄. va-
rij reperiunẗ modi dicendi: ſicut diuerſe inueniunẗ opīo
nes de ipſis vniuerſalibus. ¶ Quidā. n. negant dari vni
uerſalia realia: ſed oīa dicunt eſſe terminos cōmunes de
pluribus vniuocē predicabiles. Et textū ꝑmiſſuꝫ taliter
exponūt q̄ aīal vniuerſale nihil eſt quantū ad vniuerſa-
le reale: aut poſterius eſt ipſis pticularibus quātū ad vni
uerſale qḋ eſt terminus de pluribus vniuoce ꝑdicabilis:
tale enī vniuerſale cuꝫ cauſeẗ a rebus particularibus eſt
poſterius ipſis. ¶ Alij aūt his totalr̄ oppoſiti dixerūt da
ri vlia realia totalr̄ extra intellectū: in ſuis tamē ſingula
ribus exiſtentia vt hominē cōem: ⁊ aīal cōmune: ⁊ ita de
alijs: que volebant eſſe primaria ſignificata terminoꝛuꝫ
de pluribus vniuoce predicabiliū: ⁊ hi textū Ari. ſic īfro
ducunt: q̄ aīal vniuerſale nihil eſt quantū ad vniuerſale
ydeale q̄ plato ponebat: cū non dentur talia vniuerſalia
a ſuis ſingularibus ſeparata: aut poſterius eſt ipſis parti
cularibus quantū ad vniuerſale cōceptuale ſiue qḋ eſt ſi-
gnū de pluribus vniuoce predicabile. Nōnulli vero fue-
runt inter hos medij qui ⁊ ſi in aliquibus differāt: in fun
damento tamen principali conuenire videntur ſicut fue
runt Auerroys: Albertus: ſanctus Thomas: ac etiaꝫ Egi-
dius. Nam volunt omnes hi viri q̄ eadē res diuerſimo
de ſumpta ſit ſingulare: ⁊ vniuerſale. Singulare quideꝫ
vt conditionibus indiuiduantibus ſubijcitur: ⁊ ad eſſe ſi
gnatuꝫ contrahitur: ſm q̄ diciẗ Soꝛ. ⁊ Plato. Uniuer-
ſale autem vt ſm ſe accipitur: ⁊ a cōditionibus materie
per intellectuꝫ abſtrahitur ſm q̄ dicitur homo aut aīal.
¶ Et iuxta hoc aduertendū ad melioꝛem doctrinam q̄
vniuerſale ſumitur dupliciter. Uno modo pro intētiōe.
Alio modo pro re. Si vniuerſale ſumatur pro intentiōe.
ſiue ſit prima: ſiue ſecunda: notum eſt q̄ qōlibet tale vni
uerſale eſt poſterius rebus particularibus. Et de tali vni Cō.4.
uerſali loquitur Cōmentatoꝛ. 12. metaphyſice duꝫ dicit.
Uniuerſalia autem apud Ariſtotelē ſunt collecta ex par
ticularibus ab intellectu q accipit inter ea ſimilitudinē
⁊ facit ea intentionem vnaꝫ. Uniuerſale autem ſumptū
pro re adhuc tripliciter ſumi cōſueuit. Uno modo ꝓ vni
uerſali in cauſando: ⁊ tale eſſe prius reb⁹ particularibus
eſt manifeſtum. Secundo modo accipitur pro re ſꝫ ſe: ⁊
abſolute ſumpta abſqꝫ conditionibus materialibus: ⁊ ta
le vniuerſale licet ſit idem cū ſuo particulari realiter: ip-
ſum tamen ſm ſuam formalem rationem acceptum eſt
eo naturaliter prius: cum ab eo nō conuertatur ſubſiſtē
di conſequentia: vnde illa res que eſt Soꝛ. prioꝛ eſt ſm q̄
animal vel homo q̄ꝫ ſm q̄ Soꝛ. Tertio modo accipitur
vniuerſale pro re: vt ſtat ſub intentione: ſiue primaria: ſi
ue ſecūdaria: ⁊ tale eſt poſterius ipſis particularibus: qꝛ
cōceptio intellectus: que eſt formale in eo: a particulari
bus rebus cauſatur. Et de hoc vniuerſali loquitur cōmē
tatoꝛ cōmento. 8°. dum dicit: q̄ ipſe ſcilicet Ariſt. nō opi
natur q̄ diffinitiones generum ⁊ ſpecieruꝫ ſint diffinitio
nes rerum vniuerſalium exiſtentium extra aīaꝫ. ſcꝫ ſepa
ratarū a particularibus: vt Plato ponebat: ſed ſunt dif-
finitiones rerum particularium extra intellectuꝫ: ſed in
tellectus eſt qui agit in eis vniuerſalitateꝫ. ¶ Res ergo
que iacet ſub intentione prima vel ſecūda eſt vniuerſale
materialr̄ in potentia: ſed intentio vniuerſalis facta p̄ itel
lectum eſt formale in ipſo vniuerſali: per quod habet eſſe
in actu. ¶ Ex quo pꝫ: q̄ vniuerſale ſumptū pro intētiōe
totaliter eſt in intellectu ſed vniuerſale acceptuꝫ pro re:
hoc vltimo modo partim eſt extra intellectū: ⁊ partiꝫ eſt
in intellectu. Cōmentatoꝛ itaqꝫ omnia que hic dicit Ari.
conuertit ad opinioneꝫ Platonis: qui ponebat vniuerſa
lia a particularibus ſeparata: que exemplares formas ſi
ue ydeas vocabat: ⁊ ea ponebat in mēte diuina: aut in oꝛ
be ſignoꝝ: vt in alijs placet. ¶ Iſta auteꝫ ſibi ad duo de-
ſeruiebant

ſeruiebant ad generationē ⁊ ad ſcientiam. Ad generationem quidē: q2 dicebat agentia particularia ſolū mām diſponere: ⁊ in materiebus diſpoſitis hmōi ydeas ſuorum īdiuiduoꝝ ſubales formas producere. ¶ Ad ſciaꝫ aūt: q2 ſcientia eſt de incorruptibilibus cū igitur indiuidua ſint generabilia ⁊ corruptibilia: ydee aūt ingenerabiles ⁊ incorruptibiles: ſequitur ꝙ de ydeis que dicunt totam qdditatem eſt ſcientia ⁊ diffinitio. ⁊ non de ipſis indiuiduis niſi per accidens ⁊ ſecūdario. ¶ Et tunc dicit Cōmētator exponendo verba Ariſto. ꝙ animal vniuerſale aut nihil eſt quātum ad vniuerſale. Platonicum (cum nō detur tale vniuerſale a ſingularib⁹ ſeparatuꝫ) aut ſi eſt tale: ipſum poſterius eſt ſcilicet notum ſuis ſingularib⁹ cū ſingularia cognoſcanꝭ talibus vniuerſalib⁹ penitus ignoratis: ꝙ non contingeret ſi ad eorum quidditatem pertineret: vt eſt diſpoſitio in materia ⁊ formas ⁊ omnium boꝝ oppoſitū Plato aſſerebat. ¶ Albertus vero illam litteram taliter explanat videlicet: ꝙ animal vniuerſale nihil eſt quod ſit de quidditate particularis: ⁊ hoc quantū ad vniuerſale Platonicum. vt pꝫ ex dictis aut poſterius eſt ipſis particularibus. ſ. formaliter ſumptum. ⁊ vt eſt ſub intentione vniuerſali abſtractum per intellectum. ¶ Egidius autē inter conceptum genericum ⁊ ſpecificum talem differentiam ponit: vult enim ꝙ conceptui ſpecifico in re correſpōdet vna natura: vt huic ꝯceptui homo in re correſpondet humanitas: que ē vna natura: ⁊ ita de alijs. Conceptui autē generico dicit non correſpondere vnam naturam: vt huic conceptui animal non correſpondet in re animalitas que ſit vna natura: ſed ei correſpondent plures nature multitudine ſpecierum ſuarum. Ideo genus nō proprie diffinitur ſicut
Cō.29. ſpecies. propter qd̄ dicit Ariſtotelis. 7. phyſicorum ꝙ ſꝫ genera non fiunt ꝓprie cōparationes. q2 in eis multe latent equiuocatiōes. ¶ Et illud videtur voluiſſe Themiſtius dum dixit ꝙ generis quidēꝫ conceptus ſiue ypoſtaſis ex tenui ſingularium ſimilitudine ē collectus: ⁊ intelligi dꝫ ex tenui ſilitudine. idest modica: cū minus conueniant ſpecies diuerſe aut earum indiuidua (ex quorum ſimilitudine ſumitur ꝯceptus generis) ꝙ̄ indiuidua eiuſdem ſpeciei: ex quorum ſimilitudine ſumitur conceptus ſpeciei. Et poſt ſubdit ꝙ ſpecies nā quedam ⁊ forma vult eſſe. ¶ Et ſm hoc Ari. mentem Egidius taliter declarat. vꝫ. aīal vniuerſale aut nihil eſt. ſ. in re. ⁊ quantum ad fundamentum: cū non dicat vnam naturam. aut poſterius eſt. ſ. particularibus q̄tum ad conceptum genericum ab eis abſtractuꝫ. ¶ Sꝫ circa dcā Cōmētato. eſt dubitatio. Primo quia dicit ꝙ diffōnes danꝭ ſolum de rebus particularibus. ⁊ huius oppoſitū dicit. 7. metaphy. vbi vult
Cō.35 ꝙ dētur de rebus vniuerſalibus. ¶ Scdo q2 ſi vniuerſa
t.53. le ⁊ particulare ſunt realiter idem: quō diffinitiones rerum particularium conſtituenꝭ ex proprijs principijs q̄ ſunt in re: vt aſſeruit ſuperius cōmētator cōmēto. 5. hoc enim non bene apparet. ¶ Reſpondetur ꝙ cōmētator eſt ſic intelligendus. ſ. ꝙ diffinitiones dentur ſolum de rebus particularibus exiſtentibus extra intellectū: vniuerſaliter tamen acceptis: ⁊ intellectus agēs eſt qui agit ī eis vniuerſalitem ipſam a conditionibus materie abſtrahēdo. non autem dantur de vniuerſalibus ſeparatis ad modum platonis. ⁊ hoc idē voluit Ariſtoteles loco allegato: quoniam particularia vniuerſaliter concepta: aut a conditionibus materie abſtracta ſunt vniuerſalia de qbus vult Ariſtoteles haberi ſcientiam: ⁊ dari diffinitiones: vt patuit ſupra. ¶ Cum aūt dicit cōmētator: ꝙ diffōnes rerum particularium conſtituuntur ex ꝓprijs principijs que ſunt in re: illud ſic habet intelligi. ſ. ꝙ diffōnes rerū particulariū acceptarū vt ſupra cōſtituunꝭ ex ꝓprijs principijs. q2 ex ꝓprio genere ⁊ ꝓpria differētia que ſūt in re diffinita pro quāto ſunt idem realiter cum ea: ſaltēꝫ quo ad ſuum materiale: q̄uis formaliter: ⁊ vt habent rationem ꝓncipij: adinuicē ⁊ a re diffinita diſtinguantur.

¶ Preterea ſi nō plures ſint anime: ſꝫ ptes vtrū animā totā: an partes querere prius oporteat. Difficile aūt eſt id quoq3 determinare: q̄ nā inquā ptes a qb⁹ diuerſe ſint.

¶ Ampli⁹ autē ⁊ ſi non multe aīe ad ptes: T.c.9.
vtrū oportet prius querere totam animaꝫ: aut ptes. Difficile aūt ⁊ haꝝ determinare: quales apte nate ſint altere adinuicem eē.

¶ Adducit queſtionē ſecundam dicens. Dato ꝙ non ſint multe anime in eodem animato: ſed vna tantum ſm ſubſtantiam: habens tamen multas partes potētiales ⁊ multas vires: tūc eſt dubitatio: a cuius inquiſitione incipere debeamus: vtrū prius oporteat querere ⁊ inueſtigare ſubſtantiam anime: ⁊ poſtea eius potentias: aut econuerſo. ¶ Et iſta dubitatio eſt difficilis: q2 primo vꝭ ꝙ ſit incipiēdū a ſubā anime. cū ſit cā ſuarū potētiarū: ⁊ ſicut res
Cō.4. ſe habet ad eſſe ita ſe habet ad cognoſci ſecūdo metaphyſice. Deinde videtur ꝙ ſit incipiendum a potentijs: quia ſunt quo ad nos notiores ſubſtantia anime: ⁊ a nobis no
T.c.2. tiorib⁹ eſt inchoandū: ī doctrina: vt ex ꝓhemio libri phy. colligi pōt. Uelle autē determinare de his potentijs ⁊ videre quales haꝝ potentiaꝝ ſunt apte nate eē adinuicē altere eſt difficile. ¶ Intelligendū ſm cōmētatorē cōmento nono ꝙ difficile eſt diſtinguere ⁊ dare differentias inter partes potentiales anime: q2 in quibuſdam potētijs: differentie ſunt manifeſte ſicut inter imaginationē ⁊ ſenſum: cū percipiamus aliqua aīalia habere ſenſum que nō hñt imaginationē: vt aīalia īpſecta. in quibuſdā ſt latent: ſicut inter intellectū ⁊ imaginationē: cū ītellectus nō ſit abſq3 imaginatione ſeu phantaſia: vt infra oſtendetur.

¶ Et vtrū ipſas partes an ipſarū partium operationes prius q̄rere pſcrutariq3 oporteat, ceu intelligere an itellectiuū: ⁊ ſentire an ſenſitiuū: ⁊ eodem modo de ceteris. T.cō.

¶ Et vtrū oꝫ querere pri⁹ ptes: aut opa ipſarum: vt, intelligere: aut intellectiuū: ⁊ ſentire: aut ſenſitiuū: ſimiliter autē ⁊ in alijs. 10

¶ Adducit qōnē tertiā q̄ ē: dato ꝙ prius īq̄rere debeam⁹ potentias anime: q̄ꝫ eius ſubſtantiam. vtrꝫ oporteat nos prius querere ⁊ inueſtigare partes aīe potētiales: q̄ꝫ opa ipſarum: aut econuerſo: ⁊ vtrū prius oporteat q̄rere intelligere. aut intellectiuū: ſentire: aut ſēſitiuū: ⁊ ita de alijs.

¶ Quod ſi operatiōes ſint exquirende prius: rurſus pfecto quiſpiā dubitabit: ſi oppoſita pri⁹ ſint inquirēda: vt ſenſibile pri⁹ quā ſenſitiuū: ⁊ itelligibile quā itellectiuū.

¶ Si autem opera prius: iterū vtiq3 dubitabit aliquis: ſi obiecta horum prius querēdū: ſicut ſenſibile ſenſitiuo: ⁊ intelligibile intellectiuo.

¶ Ponit q̄ſtionē quartā q̄ eſt: dato ꝙ prius inueſtigare debeamus opationes anime q̄ꝫ ſuas potētias: adhuc dubitabit aliq̄s: cū potētie opent circa obīta. vtrū prius ſit inueſtigādū de obiectis potētiaꝝ q̄ꝫ de potētijs: aut ecōuerſo: vt, vtrū prius ſit inueſtigandum de ſenſibili aut de ſen/

ſitiuo: de intelligibili: aut de ītellectiuo. ℂ Intelligēdū p̄ſo q̄ Albertus hanc q̄ōnē aliter format: vult enim q̄ operationes ad obiecta cōparentur ⁊ nō potentie: ⁊ tūc vbi prius p̄ intellectiuū ⁊ ſenſitiuū potentie intelligebantur: hic operatiōes ītelligere debemus. Innuit ergo hic Ari. modū quo in hac ſcīa eſt procedēdū. Incipim⁹.n. a cognitione obiectorū: ⁊ ex illis ad op̄ationes procedim⁹ ex operationib⁹ aūt ad potētias: ex potētijs vero ſubſtantiā aīe inueſtigamus. ℂ Intelligendū ſecūdo ſm̄ Cōmentatorē cōmēto. 10°: q̄ in hac inq̄ſitiōe op̄ȝ ire de eis que magis ſunt nota apud nos: ad ea q̄ ſunt latētiora apd̄ nos ⁊ in hoc differūt ſcīe. Scientiarū.n. in q̄buſdā ea q̄ ſūt magis nota apud nos ſunt p̄cedētia: vt in mathematicis: ⁊ q̄buſdaȝ ecōuerſo: vt in q̄buſdā q̄ cōtinent̄ in ſcīa naturali. Ponit Cōmētator drīam inter mathematicaȝ ſcīaȝ ⁊ nālem: q: in mathematicis cāe ſunt nobis notiores effectibus: ſed in nālib⁹ vt plurimū ſunt nobis notiores effectus. Et notanter dixit vt in q̄buſdā que cōtinent̄ ⁊c̄. q: in nālibus nō ſemp̄ effect⁹ ſunt nobis notiores ſuis cauſis: ſed aliq̄n contingit oppoſitū: q̄m color: ⁊ ſonus: ſunt cauſe ſuarū ſpecierū quas p̄ducūt i medio vel organo ſenſus: ⁊ tñ ſunt nobis notiores eis vt p3. ℂ Intelligenduȝ tertio q̄ Albert⁹ hic aſſignat duas cauſas p̄p̄ q̄s iſte q̄ōnes ſūt neceſſarie. Pria eſt: q: in q̄buſdā natura totius ē nobis magis nota q̄ȝ partium: ⁊ ſimiliter potentia eſt nobis magis nota q̄ȝ ſua operatio: ⁊ operatio quaȝ eius obiectum: ſicut p3 in corporibus ſenſibilibus: nam nos pri⁹ ſcimus nām ignis in toto: ⁊ per eam addiſcimus eius potentiam ⁊ operationē: ⁊ iccirco: qd̄ operatur. Quedam aūt ſunt que ſunt nobis occulta quantuȝ ad ſubſtantiaȝ ⁊ potentiaȝ: ſed illa circa que operantur ſunt nobis manifeſta: ⁊ ex illis deuenimus ī notitiam operationū: ⁊ ex operationibus in notitiam potentiarū ex quibus poſtea manifeſtatur totum: cuiuſmodi ſunt aliqua circa que nō cadit ſenſus vt ſubſtantie ſeparate: ⁊ anima ⁊c̄. ℂ Secūda cauſa eſt: q: in his que nō ſubiacent ſenſibus ſūt duo genera potentiarū. nam quedam ſunt actiue ⁊ quedam paſſiue. In actiuis ſcimus q̄ potentia cauſatur ab eſſentia forme: ⁊ operatio nō dat ſpēm: ſed potius ſpecificat̄ a forma: ſicut operationē lucis dicimus lucere: ⁊ in talibus rectus ordo doctrine eſt incipere a forma totius agētis: deinde deuenire ad potētias: operatiōes: ac ēt obiecta. In paſſiuis vero eſt ordo nāe priori contrarius: quoniam potētie paſſiue carent ſpē p̄ ſe ⁊ obiecta agūt i ſpecies ſuas: ſicut oculus nullaȝ h3 ex ſe viſionis ſpeciem: ſ3 eſt in potentia ad oīa viſibilia: ⁊ cū actu videt: tunc coloratum ſpm̄ īmutat: ⁊ ei īprimit ſpēm ſuam: ⁊ in talib⁹ obiecta que primo dant ſpēm operationi ⁊ potentijs ſunt ſm̄ nām preuia actib⁹: ⁊ actus potentijs: ⁊ potentie que recipiunt ſpēm obiecti ſunt preuie toti: ſicut p̄mo eſt color poſtea viſio: poſtea viſus: ⁊ deīde aīa ſenſitiua. Cum igitur vtriūq̄ generis iſtarū potentiarū in aīa inueniatur op̄ȝ querere de vtraq̄ viarū p̄dictarū in doctrina de anima: ſed de hoc infra quid ſit ſentiendum videbitur.

ℂ Nō ſolū autē ipſius q̄d ē cognitio cōfert vr̄ ad perſpiciendas eorū cauſas accidētiū: que per ſe ſubſtātijs inſūt: vt i mathematicis cōfert. Quid eſt rectū ⁊ q̄d curuū vel quid linea q̄d ſuperficies ad cognoſcēdū q̄ rectis anguli trianguli ſunt equales. Nā ipſuȝ: q̄d eſt: oīs eſt principiū demonſtrationis: ſed econuerſo etiā accidentiam magnam afferūt opeȝ ad illud p̄cipiendū.

Videt̄ aūt nō ſolū q̄ q̄d eſt cognoſcere vtile eē ad cognoſcendum cauſas accidētiū i ſubſtātijs: ſicut in mathematicis q̄d rectuȝ: ⁊ q̄d obliq̄uū: ⁊ q̄d linea: ⁊ q̄d planū ad cognoſcendū q̄ rectis trianguli ſūt eq̄les: ſed etiā econuerſo. Accidentia.n. cōferunt magnā p̄tem ad cognoſcendum quod quid eſt.

ℂ Oſtendit̄ q̄ ſicut ſubſtantia nos ducit in cognitionem ſuorū accidētiū ſic accidētia nos ducūt i cognitionē ſubē l3 mō altero. nā cū pri⁹ dubitaſſet vtrū in hac ſcīa ſit p̄cedendū a cā ad effectū vel ecōuerſo. oſtdit vtrāq̄ viam eē vtilē ⁊ duo facit. p̄ qd̄ dcm̄ ē. 2° declarat ibi. (Cum.n. hēam⁹.) ℂ De p̄ſo dicit q̄ cognoſcere qd̄ q̄d ē ⁊ ipſaȝ ſubām nō ſolū vr̄ eē vtile ad cognoſcendū cās accidētiū ipſis ſubſtantijs ⁊ ex ꝯſiti accidentia ſubarū: ſicut in mathematicis cog̃ſcere q̄d rectū: ⁊ q̄d obliquū. ⁊ q̄d linea ⁊ q̄d planū. i. ſup̄ficies: eſt vtile ad cognoſcendū q̄ angulis rectis āguli triāguli ſīt eq̄les: ſ3 ēt ecōuerſo: accidentia cōferūt magnā p̄tē ad cognoſcēdū q̄ q̄d ē: ⁊ ipſaȝ ſubaȝ. ℂ Intelligendū p̄mo q̄ cognitio q̄ditatis ſubē vt q̄ h̄r per eius diffinitionem nos ducit in cognitionē ſuorū accidentium p̄priorū: ⁊ econtra accidentia p̄pria ſubſtantie: cum fuerint cognita: nos ducunt in cognitionē quiditatiuam ſubſtantie: ſed diuerſimode: q: in p̄ia cognitione p̄cedim⁹ a cā ad effectum: cū principia diffinitiua ſubē ſint cāe ſuarū paſſionū: ſed in ſcd̄a p̄cedim⁹ ecōuerſo ab effectu ad cām vt p3 ex dictis. ℂ Qualiter autē ex noticia accidētis deueniat intellect⁹ in cognitionē ſubē in dubio apparebit. ℂ Intelligēdū ſcd̄o q̄ linea ⁊ rectū ſūt p̄n⁹ triāguli: ⁊ p̄ ꝯñs ſūt cāe p̄p̄ quas habere tres angulos eq̄les duob⁹ rectis ieſt ipſi triāgulo: ıō dicit Ariſ. q̄ cognoſcere q̄d linea ⁊ q̄d rectum ⁊c̄. eſt vtile ad cognoſcendū iſtam paſſionē. ſ. h̄r̄e tres de ipſo triangulo.

ℂ Nā cū p̄ imaginationē de accn̄tib⁹ aut oībus aut plurib⁹ reddere poſſum⁹: tū aliq̄d ēt de ſubſtantia dicere poterimus optime.

ℂ Cū.n. hēam⁹ tradere ſ3 fantaſiā d̄ accn̄tibus: aut oīb⁹: aut plurib⁹: tūc ⁊ de ſubſtātia habebim⁹ dicere aliq̄d optime: oīs eniȝ demōſtrationis principiuȝ eſt q̄ quid eſt.

ℂ Declarat qd̄ dixerat: ⁊ duo facit. p̄ hoc. ſcd̄o oſidit q̄les debeant eſſe proprie diffōnes ibi. (Quare ſm̄ quaſcūq̄.) ℂ De p̄ſo dicit q̄ cū nos hēmus tradere notitiā ſ3 fantaſiā vel imaginationē de accn̄tib⁹. ſ. p̄p̄is oīb⁹ aut pluribus. tūc ⁊ de ſubā habemus dicere aliquid optime: ſc3 notificando eam per ſuam diffinitionem: ⁊ ſupplenduȝ eſt: q̄ etiam ecōtra cū habuerimus diffinitionē ſubſtātie poterimus ſua accidētia propria notificare: cuius cā eſt: q: ipſum qd̄ q̄d eſt. ſ. ſubiectū p̄ncipiū oīs demōſtratōis. ſ. p̄ quā notificat̄ aliqua paſſio de ſubiecto. ℂ Intelligendū p̄ſo ſm̄ Cōmētatorē cōmēto. xi. q̄ nō oīa accidētia ducunt in notitiā diffōnis ⁊ ſubſtātie rei: q: non cōia: ſ3 ſolum p̄pria: nec ſufficit cognoſcere ſolū vnū accidens. p̄priū ipſius ſubſtātie: ſed op3 cognoſcere oīa aut plura. ℂ Unde per accidētia cognita p̄ viam imaginatiōis: intelligit cōmētator accidētia p̄pinqua ⁊ eſſentialia: dicit n. ſic: ⁊ nō p̄paratur nobis cognitio ſubſtātie p̄ cognitionem accidentiuȝ: niſi cum ſciuerimus accidentia p̄pinq̄ eſſentialia: aut oīa: aut plura: tunc enim cōtinget vt inducamus meliorē diffinitionē ſubſtantie. ℂ Intelligendū

ſecūdo ꝙ per diffinitionē quā Ari. dicit eſſe principium oīs demonſtrationis: itelligere debemus diffinitionem qditatiuam ſubiecti que eſt cā oium paſſionū ab eo fluētiū. Utrū aūt in oi demōſtratione potiſſima talis diffinitio ſit mediū: aut diffinitio paſſionis poſt inquiretur.

℄ Quare pȝ eas omnis diffinitiones diſſerendi modo vaneqȝ dictas ꝛ aſſignatas eſſe: quibus nō fit: vt accidentia percipiantur: aut de ipſis coniectura facilis habeatur.

℄ Quare ſm quaſcūqȝ diffinitiones nō cōtingit accidētia cognoſcere: ſed neqȝ de ipſis imaginari facile manifeſtum eſt ꝙ dialectice ſunt ꝛ vane omnes.

℄ Oſtēdit quales eſſe debeāt ꝓpꝛie diffōnes: dicit eas tales eē debere. ꝙ ꝑ ipſas nobis appareant cāe paſſionū ꝛ ꝓpꝛietatū rerū diffinitarū: quare ſm quaſcūqȝ diffōnes nō contingit cognoſcere accidentia. ſ. ꝓpꝛia rei diffinite neqȝ de ipſis facile imaginari: manifeſtū eſt ꝙ oēs tales ſunt dicte dialectice ꝛ vane. ℄ Intelligendū ſȝ cōmen. cōm. xi. ꝙ ois diffō ꝑ quā nō cognoſcunt accñtia nō dr̄ diffō niſi equoce: aut qꝛ in eo collocatur aliqd falſum: aut qꝛ cōponitur ex cauſis remotis: aut accidentalib⁹: exēplū pmi: vt hō eſt aīal rudibile. exēplū ſcdi: vt hō eſt ſubſtantia animata ſenſitiua: exēplū tertij: vt hō eſt aīal cōpoſitū ex corpoꝛe currente aut ſedente ꝛ aīa rationali.

Hic plures dubitatiōes occurrūt. ℄ Prīa ē vtrū accñs ducat in cognitionē qd qd ē ꝛ ipſi⁹ ſubē. Arguitur ꝙ nō. ℄ Pꝛio ſic. Illud qd eſt pn̄ᵐ notificādi accidēs: nō notificatur ꝑ ipſum accñs: ſȝ ſuba ē pn̄ᵐ notificādi accidēs. g̃ ꝛc. pȝ ꝯña: ꝛ minor colligitur i lr̄a vbi dr̄: ꝙ qd qd ē ē pn̄ᵐ ois demr̄ationis: qd qd
Co.13. eſt aūt pncipalr eſt ipſi⁹ ſubſtātie: vt colligitur. 7° meta. ꝛ
Cō.22 ꝑ demonſtrationē notificatur paſſio d ſubo: vt pȝ ex lib. poſte. Maioꝛ aūt pbatur: qꝛ ſi illud qd notificat accidens
Cō.6. notificaretur ꝑ ipſum accidens. tūc daretur demonſtratio circularis ꝯ Ari. pꝛo poſter. ℄ Secūdo. Si accidēs duceret in cognitionē ſubſtātie: tūc ſeqretur ꝙ accidens eſſet pꝛius notū ꝙ̄ ſubſtātia: qꝛ nihil notificat aliud: niſi ſit eo
Cō.5. pꝛius notū: vt pȝ ex pꝛimo poſterioꝝ: ꝯſequēs ē falſum:
Cō.4. ꝛ ꝯ Ariſ. 7. metaphy. dicentē ꝙ ſubſtātia eſt pꝛioꝛ accidēte nā: diffōne: ꝛ tēpoꝛe. ℄ Tertio. Quandocūqȝ aliqua cognoſcuntur a diuerſis virtutibus vnū non confert ad cognitionē alterius: ſicut pȝ de coloꝛe ꝛ ſono. Sed ſubſtātia ꝛ accidens cognoſcuntur a diuerſis virtutibus: quia accidens cognoſcitur ſenſu: ſubſtantia aūt intellectu: vt
Cō.63 videbitur ſcdo huius. q̃re ꝛc. ℄ Quarto eadē ſūt pncipia
ꝛ.65. eſſendi ꝛ cognoſcendi. ſcdo metaphy. Sed accidens non
Cō.4. eſt principiū eſſendi ſubſtantie: ſed magis econtra: vt conſtat. quare ꝛc. ℄ In oppoſitum eſt Ariſ. in littera.

Pro dubio pmittēdū eſt ꝓ ꝙ duplicia ſūt accidētia. ſ. ꝓpꝛia ꝛ cōia. ℄ Accidēs ꝓpꝛiū eſt qd ſeqtur ꝺterminate ad vnā ſpēꝫ: ſic ꝙ nō ad aliā ꝓpꝛea qꝛ fluit ex ꝓpꝛijs pncipijs illi⁹ ſpēi: vt ſe hȝ riſibilitas reſpectu hoīs. Accidēs vo cōe eſt qd reperitur in diuerſis ſpēb⁹: ſicut albedo: ꝛ nigredo: ꝛ reliq̃ hmōi. ℄ Pꝛemittendū ſcdo ꝙ d ſubſtātia duplex pōt haberi cognitio ſ. cōfuſa ꝛ diſtincta: cōfuſa hr̄ ſciendo ꝙ eſt ſubſtantia vel corpus. diſtincta vero ſciendo ꝙ ē homo vel equus ꝛc.

His premiſſis ponuntur concluſiones. Pꝛīa ꝯclō Accidētia cōia nō ducūt in diſtinctā cognitionē ſube: pȝ qꝛ qd ē aliq̃lr īdifferēs ad diuerſas ſpēs ſube nō ducit in diſtinctā cognitionē alicui⁹ eaꝝ; ex quo nō ē maioꝛ rō de vna ꝙ̄ de alia: ſed accidentia cōia ſunt hmōi: vt fuit pmiſſuꝫ: q̃re ꝛc. ℄ Secūda concluſio. Accidentia cōia ducūt in cōfuſam cognitionē ſubſtantie. Iſta cōcluſio apud diuerſos diuerſimode declaratur: oſtendendo modū ſm quē ex noticia accidētis cōmunis intellectus ducitur in cognitionē cōfuſā ſube. Quidā. n. dicunt ꝙ intellꝰ pꝛio intelligit accidens fantaſiatū: vt albedinē: aut caliditatē: qꝛ ab illo pmo mouetur: ꝛ qꝛ tale accidens eſt effectus ſube q̄ eſt eius ſbm: cū effectus nat⁹ ſit ſuam cām notificare: ſequitur ꝙ intellect⁹ ex noticia illius accñtis deducetur in cognitionem ſube. ℄ Alij dicūt ꝙ cū aliqd accñs cōe fantaſiatur: ab illo fantaſmate vtute itellꝰ agentis abſtrahitur ſpēs intelligibilis entis ꝑ quā intellꝰ poſſibilis pꝛimo itelligit ens qd ē ſuū pmū obiectum: ꝛ qꝛ cōceptus entis ſignificat ſubſtātiam ꝛ accidens: lȝ per pꝛius ſignificet ſubſtantiam ꝙ̄ accidēs ideo intellectus de cognitione entis deducetur in cognitionē ſube ꝛ accidentis: ſed ꝑ pꝛius ſube ꝙ̄ accidentis q̃re ex cognitione accidētis cōis habita per fantaſiaꝫ deducetur itellectus in notitiā cōfuſam ſube. ℄ Nonnulli vero ponunt: ꝙ ſicut virtus eſtimatiua elicit ſpēs iſenſatas ex ſēſatis: ſicut eſtimatiua ouis elicit ſpecies inimicitie ex ſpēbus figure lupi coloꝛis motus ꝛ reliqs hmōi: ita intellꝰ q eſt virtus valde nobilioꝛ: poterit ex ꝯceptu accidētis pꝛius ſenſati elicere ꝯceptū ſube ñ ſenſate. ℄ Quidā alij volūt ꝙ fantaſia nō repñtat ſolū accidēs ad aggregatū ex accidēte ꝛ ſuba q̄ eſt ei⁹ ſubm: qꝛ illud ē qd pꝛio mouet: ꝛ idō p̈ fantaſiatū ꝛ pꝛio itellȝ nō eſt coloꝛ ſȝ coloꝛatū: ꝛ ita de alijs: qꝛ igitur accidens in ꝯcreto eſt pꝛio cognitū ab itellectu i quo īcluditur ſuba: cū itellꝰ illa duo. ſ. ſubaꝫ ꝛ accñs ſil' ꝛ ꝯfuſe vnica itellectione intellexerit: poterit ſua vtute iter illa diſtinguere ꝛ vtriuſqȝ ꝑ ꝓpꝛiū ꝯceptū diſtincte cōꝓhendere: ꝛ hoc mō ponūt cognitionē accidētis ꝯferre ad cognitionē ſube. Et cū dr̄ hic ſubaꝫ ꝛ accidēs diſtincte cōꝓhēdi: itelligi dȝ diuerſis cognitionib⁹: nō autem diſtinctio vt in ſcdo pmiſſo expoſitū fuit. ℄ Tertia ꝯclō. Accñā ꝓpꝛia ducūt in diſtinctā cognitionē intuitiuā ſubſtātie ſenſibilis. hec ꝯclō a Iohāne de Gādauo l diuerſis qōnib⁹ diuerſimode declaratur. ℄ Pꝛim⁹ modus ē ſupponēdo de mēte Cōmētato. 2° de aīa. ꝯᵗᵒ. 62. ꝙ vtus cogitatiua q̄ īmediate miniſtrat itellectui: ꝑ ꝯꝓhēdit vnica cognitione īdiuiduū ſubſtantie ſil' cū accidētib⁹ ꝓpꝛijs ꝛ cōib⁹ in eo exiſtentib⁹: ꝛ nō ſolum accidentia: qꝛ non ſolum accidentia mouent ſed totum aggregatum rōne tamen accidentiū. Cū aūt virtus cogitatiua ſic compꝛehenderit tale aggregatū ꝓpter eius nobilitatem ꝛ perfectionē: poteſt diſtinguere inter indiuiduum ſubſtantie ꝛ accidentia ꝓpꝛia ꝛ cōia: ꝛ de ipſis diuerſas cognitiones in ſe ꝓducere: nec anteq̄ faciat talem diſtinctioneꝫ poteſt mouere intellectum poſſibilem. facta autem tali diſtinctione tunc a fantaſmate illius indiuidui ſubſtātie abſtrahetur ſpecies vniuerſalis ſue ſpeciei repſentatiua: ab intellectu agente: qua recepta in intellectu poſſibili cauſabitur intellectio illius ſpeciei ſubſtantie. ℄ Iſte igitur eſt pꝛimus modus ſm quem accidens pꝛopꝛium ducit in diſtinctam cognitionē ſimplicem ſeu intuitiuā ſubſtantie ſenſibilis: qꝛ accidens ꝓpꝛiū alicuius ſubſtantie ſenſibilis facit ad hoc ꝙ talis ſuba indiuidualis cogitet a cogitatiua: quaſi ſine tali accidente cogitari nō poſſet ꝛ ꝑ ꝯñs facit ad hoc ꝙ a cogitatiua diſtinguente iter indiuiduū ſube ꝛ accidēs tale indiuiduū ſm ſe cogitetur. ℄ Hec autem ſuba īdiuiduali ſȝ ſe cogitata: tunc vtute itellꝰ agētis a fantaſmate ſeu itētiōe imagiata ipſi⁹ repꝛeſentatiua exñte l cogitatiua abſtrahitur ſpēs vlis ſue qdditatis ſpecifice vlr̄ repñtatiua in itellꝰ poſſi q̄ in eo recepta itroducetur in ipſo itellectio illi⁹ determīate ſpēi ſube ſenſibilis cui⁹ illō erat accidēs ꝓpꝛiū: q̃re de ꝓ ad vltimū accī-

dens ꝓpꝛiū ducit ī diſtinctā cognitionē ītuitiuā ſubē ſen
ſibilis. ℭ 2° modus ē ꝑmittēdo: ꝙ ſicut mā p° eſt ens in
pura po° re° formarū īdiuidualiū tā ſbaliū ꝗ̄ accn̄taliū
nec pōt aliquā formā ſubalē recipe: niſi pri° fuerit ſuffi
cienter ꝑparata ⁊ diſpoſita p formas accn̄tales illi ꝓpꝛias
ſic ītellect° poſſis eſt ens in pura potētia in ordine ad oēs
formas abſtractas ⁊ vīcē: ſiue fuerit ſpēs ſbaliū ſiue acci
dentiū: neqȝ pōt ſpēm alicui° ſubē recipe: niſi prius diſ-
ponatur p ſpēs accidentiū ꝓpꝛiorum illi ſubē. Hoc ſtante pȝ
qualr accidētia ꝓpꝛia ducūt in diſtinctā cognitionē ſim
plicē ſubē ſenſibilis. hoc.n. faciūt p quanto ipſa cogitata
cooperante intellectu agente imprimūt in ītellectu poſſi
ſpecies intelligibiles ipſorū repreſentatiuas: qbus ꝑpa-
ratur ītellēs ad recipiendū ſpēm ītelligibilē illius ſpeciei
ſubē: cuius illa ſunt ꝓpꝛia accidentia mediante qua illa
ſpēs ſubſtātie intelligit. Cōferunt igit accidentia ꝓpꝛia
ad cognoſcēdū determinatā qditatē ſubſtātie ſicut agēs
diſpoſitiuū cōfert ad actū ad quē ꝑparat ipm receptiuū
⁊ hoc viſus fuit velle Cōmētator cōmēto.xi. dū dicit ꝙ
non preparatur nobis cognitio ſubſtātie per cognitionē
accidentiū: niſi cū ſciuerimus accidentia propinqua eſſē
tialia aut oīa: aut plura. Poſſet ēt iſta concluſio declara
ri modis ſimilibus illis qui poſiti ſunt de accidente cōi:
ſed iſta pro nunc videntur ſufficere. ℭ Quarta cōcluſio.
Accidentia ꝓpꝛia ducunt in diſtinctā cognitionē diſcur
ſiuam ſubē abſtracte. Iſta concluſio declarat ꝑſuppoſito
ꝑmo: ꝙ p accidens ꝓpꝛiū nō ſolū intelligo accidēs ali-
cui ꝓpꝛiū exiſtēs in eo vt ſuperius dictū fuit: ſed extendo
ēt ad operationē ꝓpꝛiā tranſeuntē in aliud. Hoc dato ar/
guitur ſic. Illud ducit in cognitionē diſtinctā diſcurſiuā
ſubſtantie abſtracte per quod tanqȝ p mediū ꝓbat talē
ſubſtantiā abſtractam eſſe: ſed per aliqd accidens ꝓpꝛiū
vt per motū ꝑmū vniformē ⁊ ſemp continuū tanqȝ per
operationē ꝓpꝛiā primi motoris probatur ꝑmū moto-
Cō.45 rē eſſe: vt pȝ ex.8. phyſi. quare ⁊c̄. Pȝ conſequentia cum
minori: ⁊ maior declarat: qꝛ cū per primū motuȝ cogno
uerimus primū mobile: ⁊ primū motorē: in co ꝙ prim°
motor. poſtea per diſcurſum ⁊ rōcinium ex hoc deduci/
mur in cognitionē ipſius ſm quidditatē ⁊ eēntiā: vt pȝ
ex.12. metaphy. qm̄ eiuſdē eſt notificare ſi eſt ⁊ quid eſt: vt
Cō.43 6. meta. colligi pōt. ⁊ 2° poſteriorum. ℭ Et ſimili modo
Cō.p. probari poſſet ꝙ accidentia propria ducunt in diſtinctaȝ
Cō.8. cognitionem diſcurſiuam ſubſtātie ſenſibilis: qꝛ ex di-
uerſitate operationū arguimus diuerſitatē formaruȝ ⁊
cōpoſitorum a quibus proueniunt: ⁊ ex tali operatione
talem formam ⁊ tale compoſitum. Nam ſicut tranſmu-
tatio facit ſcire materiam: ſic operatio formam.

Ad rationes ꝑncipales. ℭ Ad primā qdam
ꝯcedūt ꝙ demr̄atio circularis
eſt poſſis: ꝑ in diuerſis generib° demr̄ationū: vt arg^m oñ-
dit: qꝛ acc̄ns notificat ſubāȝ demr̄atione qr̄ ⁊ q̄ eſt ab ef/
fectu ad cāȝ: ⁊ ſubā notificat acc̄ns demr̄atōe pp̄ qd: q̄
ē a cā ad effectū. ℭ Scđo ex eodē gn̄e demr̄ationis: ſȝ in
diuerſis generib° cāꝝ: vt ſi demōſtraret ſanitas p deam
bulatiōeȝ: ⁊ ecōuerſo. ℭ Tertio in eodē gn̄e demr̄atōis
⁊ cāe ſed reſpectu diuerſoꝝ īdiuiduoꝝ: vt ſi demr̄aretur
pluuia per vaporē ⁊ econtra: vtrobiqȝ erit demonſtratio
per cām mālem: ſed reſpectu diuerſorū vaporū. Cum āt
Ari. dicit demonſtrationem circularē eē impoſſibilem
intelligit in eodē genere demonſtrationis ⁊ cauſe: ⁊ re/
ſpectu eiuſdem indiuidui. ℭ Hec autē reſponſio nō vr̄
Cō.5 ſatiſfacere quia demonſtrationes non fiunt de indiui-
duis: ſed vniuerſalibus perpetuis ⁊ impoſſibilibus aliter
ſe habere: vt vult Ar. ꝑmo poſteriorū. Unde ī demr̄a/
tione particulari nulla pmiſſarū debet eē ſingularis.
ſed vna debet eē minus vniuerſalis ꝗ̄ alia. Et ſi aliqñ

ſumitur altera pmiſſarū ſingularis illud fit gratia exē
pli ſolum ad oñdendū ꝙ premiſſe in demōſtratione par
ticulari non ſunt equalis cōmunitatis: ſicut in demon/
ſtratione vniuerſali. Propter quod alij dicunt Ariſ. vel-
le ꝙ demonſtratio circularis non eſt poſſibilis in eodeȝ
genere cauſe. Et cum arguitur illud eē poſſibile: qꝛ plu/
uia demonſtratur per vaporem ⁊ econuerſo ī genere cāe
materialis: hoc negant: quoniam demonſtratio debet eſ
ſe ex propoſitionibus per ſe: vt patet primo poſteriorum.
Iſte autem propoſitiones ex pluuia fit vapor: aut ex va/ Cō.21.
pore fit pluuia: ſunt per accidens: ſicut iſte ex ente fit ens:
aut ex aere fit aqua: vt patet per Ari. primo phyſico. qua- Cō.76
re ⁊c̄. ℭ Alij autem fuerunt dicentes: ꝙ lȝ aliquo modo
demonſtratio circularis ſit poſſibilis vt argutum eſt: nō
tamen circulatione perfecta ad quā requiretur ꝙ ſi.a. de
monſtrat.b. ⁊ econuerſo ꝙ hoc fiat eidem intellectui: ⁊
ꝙ pro tunc in vtroqȝ proceſſu illud ex quo fit demonſtra
tio ſit abſolute notius illi intellectui: eo ꝙ demonſtrat:
⁊ conſtat hoc eē impoſſibile: quia impoſſibile eſt ꝙ re/
ſpectu eiuſdem pro vno ⁊ eodem inſtanti.a. ſit abſolute
notius.b. ⁊ econuerſo. Ex his elige illam que tibi melior
apparet. ℭ Ad ſecūdā poteſt negari conſequentia dicē
do ꝙ non oportet ꝙ omne quod notificat aliud alicui ſit
eidem prius notum. Nam ſpecies coloris eſt principium
videndi ipſum: ⁊ tamē viſus nō prius cognoſcit ſpecieȝ
ꝗ̄ colorem. Et ſm primū modū declarandi tertiam con
cluſionem poſſet teneri ꝙ intellectus prius intelligit ſub
ſtantiā ꝗ̄ accidens: vt pȝ ex dictis. ℭ Sed ſm ſecūdum
modū poſſet teneri oppoſitum. ſ. ꝙ intellectus prius in
telligit accidens ꝗ̄ ſubſtātiā ſicut prius eius ſpēȝ recipit. Cō.4.
Et cum adducitur auctoritas Ari. 7. metaphy. ꝙ ſubſtā
tia eſt prior accidente natura diffinitione ⁊ tempore. dici
tur ꝙ Ar. vult ꝙ cognitio ſubſtantie eſt prior cognitiōe
accidentis prioritate perfectionis ſed non prioritate ori-
ginis: imo magis econtra. ℭ Ad tertiam dicitur ꝙ ma
ior eſt vera quādo ille virtutes non fuerint inuicem ſub
ordinate: ſed ſi fuerint inuicē ſubordinate non oȝ: nūc āt
ſenſus ⁊ intellectus inuicē ſubordinant in operando: ita
ꝙ ſenſus ſubordinatur ītellectui vt infra patebit. Iō qc-
quid ſenſus pōt cognoſcere intellect° poteſt cognoſcere
ſed non cōuertitur. ℭ Ad q̈rtam patet quō habeat intel
ligi qđ dicitur in ſecūdo metaphyſi. nam habet ſic intel- Cō.4.
ligi qđ oīa que ſunt principia eſſendi ſunt principia co-
gnoſcendi: ſed nō conuertitur. ℭ Secūda dubitatio eſt
circa illam ꝓpoſitionē Ar. Omnis enim demonſtratio-
nis principiū eſt quod quid eſt. Utrum in omni potiſſi
ma demōſtratione mediū ſit diffinitio ſubiecti aut diffi
nitio paſſionis. Et qꝛ hec dubitatio magis ptinet ad 2^m T.c.8.
poſterioꝝ ipſam breuiter expediēdo adducaȝ ſolū opio-
nes ꝓbabiliores q̄ habite ſūt circa ipſā. ℭ Linconienſis
ēȝ ꝙ ſolū diffō ſubī eſt mediū in potiſſima demōſtratiōe
qm̄ p Ar. ꝑ poſterioꝝ mediū in tali demr̄atōe dȝ dicere Cō.2
qđ ⁊ pp̄ qđ: ⁊ tale eſt diffō ſubī ⁊ nō paſſionis: qm̄ diffi-
nitio ſubiecti dicit quid ſubiecti ⁊ pp̄ qđ paſſiōis. ℭ Itē
dicit h Ar. ꝙ qđ eſt. ſ. ſubiecti eſt pncipiū oīs demōſtra
tionis. igit ⁊c̄. ℭ Egidius aūt vult ꝙ ſoluȝ diffinitio paſ Cō.8.
ſionis ſit mediū in demonſtratione potiſſima: qꝛ p Ar.
2. poſteriorū. Rō ꝑmi termini. i. maioris extremitatis eſt
mediū in demōſtratione potiſſima. maior āt extremitas
eſt paſſio: cui° inherentia ad ſubm demr̄at. igit ⁊c̄. ℭ Et
ad hāc opiōnē videt declinare Alber. ꝑmo de aīa addu-
cens hanc rōnē. Mediū in demōſtratiōe dȝ eē mediū T.c.11
ſm nām. ſ. poſterius ꝑmo ⁊ prius ſcđo. tale autem eſt dif
finitio paſſionis que eſt poſterior ſubiecto: qđ eſt ꝑmū: ⁊
prior paſſione que eſt ſcđm. Subdit tñ ꝙ ſiue mediuȝ ſit
diffinitio ſubī ſiue paſſionis nūqȝ erit mediū in ꝓpa de-
monſtratione

monſtratione niſi ꝑ talē diffõnē appareat quid ſit paſſio ⁊ cui ineſt ⁊ ꝓꝑ quã cãm: vnde puatio luminis in luna non eſt ſufficiēs mediū ad demõſtrandū ꝑfecte eclypſiꝫ de luna: ſꝫ reqrif hoc totū. vꝫ. ꝑuatio luminis in luna ꝓꝑ dyametralē iterpõnē terre inter ſolē ⁊ lunã ex motu ip ſiuo iſ capite vł cauda dracõis itra grad⁹ eclypticos ꝑue niētē. Ex qb⁹ vr̄ velle ꝙ diffõ paſſiõis: q̃ demr̄af: inclu dēs oīa gn̄a cãꝝ ipſi⁹: eſt mediū demr̄atione potiſſima. ℂ Alij ãt pl'es opiones iſiſ copulauerūt dicētes ꝙ ali qñ diffõ ſubi eſt mediū in demõſtratõe potiſſima: vt qñ pria paſſio ſubti ex eo demr̄af ꝑ diffõnē ſuã: aut qñ po ſterior diffõ ſubi demõſtraf ꝑ ꝑorē: vt mãlis ꝑ formalē. Aliqñ aūt mediū eſt diffõ paſſionis: vt dū paſſio poſteri or demõſtraf de ſubo ꝑ paſſionē priorē. ℂ Alie plures ad hoc inuēte ſunt poſitiones. Sed ſequēdo viã Alber. ad rõnes oppoſitas rñdef. ℂ Ad primã dr̄ ꝙ mediū in demonſtratione potiſſima dꝫ dīe qd ⁊ ꝓꝑ qd paſſionis vt oñſum ē ſupra. ℂ Ad ſcd̄aꝫ cõcedif ꝙ diffõ ſubiecti ē pn̄ᵐ oluꝫ demõſtrationū ꝑ q̃s demõſtratur aliq̃ paſſio de illo ſubto ⁊ nõ alr̄: ſed ex hoc nõ ſeqf ꝙ ſit mediuꝫ in illis demonſtrationibus: qꝛ differunt eſſe principium ⁊ eſſe medium vt patet ex libro poſteriorum.

ℂ Eſt etiã de affectibus aīe dubitatio: vtꝝ omnes cõmunes ſint cum eo quod habꝫ aīam: an ſit ⁊ ipſius anime proprius aliqs hoc enim ipſum accipere quidem neceſſarium eſt non tamen accipi facile poteſt. At ꝙ plurimi ſunt: quorū ſine corpore nullū aut agere: aut pati videf: vt iraſci: confidere: cupe: ⁊ oīno ſentire: maxīe aūt ipſuꝫ intelligere ꝓprio ſimile eſt. Qꝫ ſi hoc ēt imaginatio ſit quedã aut ſine imaginatiõe nõ ſit: nec iſtud eſt eſſe ſine corpore põt.

T.cõ. 12.

Dubitationē aūt hñt ⁊ paſſiões aīe vtrū cões ſint oēs ⁊ habentis: an ſit aliqua aīe ꝓpria ipſius: hoc. n. accipere quidem neceſſarium eſt: nõ autem leue: vr̄ aūt plurimoꝝ qdē nullū ſine corpore pati neqꝫ facere vt iraſci: cõfidere: deſiderare: ⁊ oīo ſentire: maxīe autē aſſimilatur ꝓprio intelligere. Si aūt ⁊ hoc fantaſia quedam: aut nõ ſine fantaſia non contingit vtiqꝫ nec hoc ſine corpore eſſe.

ℂ Hic remouet dubitationē circa opationes ſeu paſſiões aīe. Et diuidif i duas: qꝛ pīo hãc dubitationē ptractat Scd̄o oñdit nālē ⁊ dyalecticū hmõi paſſiões differēter diffinire ibi. (Differēter aūt diffiniēt.) Pria itez ī duas. qꝛ pͦ mouet qõnē: ſcd̄o ſoluit ibi. (Vr̄ aūt.) ℂ De prima dicit ꝙ eſt dubitatio: vtꝝ oēs paſſiones aīe ſint cões aīe ⁊ corpori: an ſit aliqua paſſio propria ipſi aīe que nullo mõ a corpe depēdētiã hēat: hoc. n. eſt neceſſariū accipere ⁊ iueſtigare ad ſciēdū nãꝫ ipſi⁹ aīe: ⁊ ſcire hoc ñ ē leue ſꝫ valde difficile. ℂ Videf aūt. Soluit dubitatiõem: ⁊ duo facit: pͦ qd̄ dcm̄ eſt. Scd̄o ſolõnē declarat ibi (Videnf ãt ⁊ aīe.) Pria in duas diuidif ptes qꝛ pīo ſoluit. ſcd̄o oſ dit vtilitatē hui⁹ iqſitiõis ibi. Si qdē igif. ℂ De prima dicit ꝙ multe ſunt aīe paſſiões ſeu opatiões de qb⁹ ē manifeſtū: ꝙ corpori cõicanf: eo ꝙ nõ ſunt ſine actione aut paſſiõe facta in corpore ſicut ſunt iraſci ꝯfidere: deſiderare ⁊ vlr̄ ſentire. ℂ Dubiū tñ ē de itelligere: cū videaf eē aīe ꝓpriū ⁊ corpi nõ cõicari: verūtñ qꝛ itelligere aut eſt fantaſia aut nõ ē ſine fãtaſia idõ ſine corpe eē non poterit. ℂ Intelligēdū ꝑ ſꝫ Cõmē. cᵒ. 12. ꝙ Ariſ. hic iīēdit du as qõnes de opatiõe aīe. ℂ Vna ē vtꝝ oēs opatões aīe habeãt cõicationē cū corpe aut nõ. ℂ Secūda eſt dato ꝙ aliq̃ opatio aīe nõ cõicef corpori: vtꝝ ſit in reb⁹ exiſtē tib⁹ in corpe aut nõ. Et poſt ſubdit duas ꝓpõnes qꝝ pͣ eſt. Poſſibile eſt vt aliqd̄ nõ cõicãs corpori ſit exiſtēs i rebus exiſtētib⁹ in corpe: ſecūda eſt Poſſe ē vt actio alicui⁹ nõ cõicãs aliqd̄ corpori ſit nõ exñs in aliquo eoꝝ q̃ ſūt i corpe: vbi ꝯmētator ꝑ actionē cõicatã corpori intelligit illã q̃ indiget corpe: vt ſubiecto vel inſtr̄o in quo recipif ⁊ ꝑ nõ cõicatã corpori itelligit nõ idigentē corpore illo mõ. Per actionē ãt exiſtētē in reb⁹ q̃ ſunt in corpore intelligit illam que ab obiecto corporeo ⁊ in corpore exiſtēte depēdet: ⁊ per oppoſitã oppoſito modo. ℂ Prima igif ꝓpoſitio verificaf de intellectione q̃ intelligif lapis vel lignū: iſta enī eſt actio nõ cõicata corpori qꝛ nõ idiget corpore vt obcto vel inſtrumēto ex quo intell's eſt po⁹ nõ organica: ⁊ nõ mixta corpori ⁊ eſt exiſtens in reb⁹ exiſtentibus in corpore qꝛ dependet a fantaſmate corporeo ⁊ in corpore exiſtente vt ab obiecto. ℂ Secūda autē verificatur de intellectione eterna intell's agentis: qua per ꝓpriã ſubſtãtiã ſeipſum intelligit: illa enim eſt actio nõ cõicantis corpori. qꝛ itellect⁹ agēs qui neqꝫ eſt corpus: neqꝫ virtus in corpe: vt in tertio oñdetur ⁊ non eſt exiſtens Cõ.5. in aliq̃ pte eoꝝ que ſunt in corpe. i. a nullo corpore vt ab obiecto depēdēs ex quo a fantaſmate non dependet. Ex qb⁹ pꝫ intellectus illaꝝ qõnū quas mouet cõmentator: ⁊ ēt eaꝝ ſolutio. ℂ Albertus ãt hic ponit tres ꝓpõnes. ℂ Pria ē ꝙ aliq̃ eſt opatio aīe q̃ cõicaf corpori: pꝫ de viſione: ⁊ alijs hmõi. ℂ Scd̄a ē ꝙ aliq̃ eſt opatio aīe q̃ nõ cõicaf corpori: ſed cõicaf cõicanti corpori: pꝫ de intellectione q̃ lapis vel lignū itelligif: nõ. n. cõicaf corpori: qꝛ non recipif in corpore: vt in ſubto vel inſtr̄o: ſicut recipif viſio: ſꝫ cõicaf cõicãti corpori ꝓ q̃nto a fantaſmate depē det vt ab obto: qd̄ eſt indigens corpe: vt ſubto vel inſtrumento. ℂ Tertia ꝓpoſitio eſt ꝙ aliq̃ opatio nõ cõicaf corpori: neqꝫ cõicaf cõicãti corpori: pꝫ de intellectione: qꝛ aīa itelligit ſe aut aliquã itelligētiã abſtractã per ſpēs elicitas a fantaſmate nõ dependētes: aut ꝑ lumē ab itelligētia ſibi iſluxū. ℂ Et ſi ꝯ iſta adduceref Ar. h̄: q velle vr̄: ꝙ nulla ſit opatio aīe ad quã nullo mõ ꝯcurrat corpus. ℂ Rñdef ſm̄ Auer. ꝙ dcm̄ Ar. ſic hꝫ moderari: videlicet ꝙ nulla ſit opatio aīe noua: vel que ſit eius opatio vt corpori eſt vnita: que aliquo mõ a corpore non depēdeat: qualr̄ nõ eſt de itellectione eterna intellect⁹ agētis. ℂ Scd̄ꝫ aūt Albertū dici põt Ar. velle ꝙ aīa ſꝫ nullã potētiã opaf: dū corpori eſt vnita: a qua nõ poſſit ꝓuenire opatio a corpe aliquo mõ dependētiã habēs. Cum quo ēt ꝯcedēdū eſt: ꝙ ab aliq̃ illaꝝ ꝓuenire põt opatio que a corpe nullo mõ depēdet: vt pꝫ ex dcis. ℂ Intelligēdū ſcd̄o ꝙ Ar. dicit ꝙ intelligere aut ē fantaſia aut ñ eſt ſine fantaſia: capiēdo fantaſiã ꝓ opatione fantaſtica. Loquif enī ſub diſtinctiõe ꝓꝑ antiquos q dicebãt itellm̄ nõ differre a ſenſu ſeu fantaſia: ⁊ ex ꝯñti itelligere eē fantaſiari: qꝛ adhuc nõ eſt manifeſta drīa iter itellm̄ ⁊ ſenſū ſed iſra manifeſtabif ⁊ oñdetur ꝙ lꝫ itelligere nõ ſit fantaſiari: tñ abſqꝫ fantaſiari eſſe non poteſt.

ℂ Si igif operationū anime vel affectuum aliqs proprius ſit ipſius: fieri põt vt ipſa aīa ſeparetur. Sin vero nullus ſit ei⁹ proprius: nõ ſeparabilis eſt: ſed eſt de ipſa ſicut de atqꝫ ð recto: cui multa qdem vt rectum

eſt competunt: veluti pũcto pilaꝫ eneam tãgere: nõ tñ ipſum vnquã ſeparatum tanget. Eſt enim inſeparabile quippe: cũ ſemper aliquo cum corpore ſit.

T.c.13 ¶ Si qđ igitur aïe operuꝫ: aut paſſionũ eſt ꝓprium: continget vtiqꝫ ipſam ſeparari: ſi vo nullũ eſt ꝓpriũ: nõ vtiqꝫ erit ſeparabilis: ſꝫ ſicut recto inquãtũ rectũ multa accidũt. vt tãgere aeneã ſpherã ſcđꝫ punctũ: nõ tñ tangit ab hoc ſeparatũ rectũ. Inſeparabile. n. ſiquideꝫ ſemp cũ quodã corpore ẽ.

¶ Oñdit vtilitatẽ huius inquiſitõis: ⁊ dicit ꝙ ex hoc apparebit: an aliqua opatio aïe ſit abſtracta vel nõ. Et hec eſt qđ quã hoïes maxĩe deſiderãt ſcire de aïa: qꝛ ex hoc ſciri põt: an aïa ſit a corpore ſeparabilis: aut nõ. Et loqꝛ cõditionalr: qꝛ hoc magis apparebit in 3° di. ꝙ ſi aliqđ operũ eſt propriũ aïe: tunc illud opus eſt ſeparabile. i. ſeparatim aïe cõpetens: ⁊ corpori nõ cõicatũ. Si vo nullũ operum aïe ſit ſibi propriũ: tũc illud opus nõ eſt ſeparabile. i. ſeparatim aïe cõpetens. Et hoc per exẽplum declarat: qm̃ ſicut linee recte multa accidũt ſm ꝙ linea recta eſt. i. ſm eſſe qđ hꝫ in materia nãli: vt tangere eneã ſpheram ſm punctũ: ⁊ tñ linea recta non tangit eneam ſpherã ſm punctum ſeparatũ: qꝛ ad illum cõtactũ concurrat corp⁹ ſubm: qm̃ ſm eſſe nãle nũqꝫ inueniꝛ abſqꝫ corpe: ita ſimpř ſi aïa ſit a corpore ſeparabilis hẽbit opationeꝫ aliqꝫ: ad quã nõ cooperabiꝛ corpus. Si vero aïa ſit a corpore inſeparabilis nulla erit eius operatio ad quaꝫ corpus nõ ꝯcurrat. ¶ Intelligendũ pño ꝙ Cõmẽta. cõmẽ. 13. mouet dubiũ ꝯ modũ arguendi Ari. qui eſt talis. Si aliqua opatio aïe eſt ſibi ꝓpria illa eſt ſeparabilis. ergo ſi nulla eſt ſibi propria nulla eſt ſeparabilis. Videtur ꝙ hic modus arguendi nõ valeat: qm̃ arguiꝛ a deſtructione añtis ad deſtructionẽ ꝯñtis: ⁊ ſic arguendo ꝯñtia non tꝫ: ſed cõmittitur fallacia ꝯñtis. ¶ Ad hoc adducit Cõmentator rñſionem Themiſtij qui dicit ꝙ qñ conſequens poſſibile eſſe cũ antecedente accipitur vt poſſibile vel contingẽs ſequi ex antecedente tunc lꝫ arguere a deſtructione antecedentis ad deſtructionem cõſequẽtis: vt ſi hoc viſibile eſt aïal: poſſibile eſt vt ſit homo: ſed hoc viſibile non ẽ aïal: ergo impoſſe eſt vt ſit homo: ſed quãdo ĩ propoſitionibus hypotheticis cõtinuatis ꝯñs neceſſario ſequitur od antecedẽs: tunc opꝫ arguere a deſtructione ꝯñtis inferendo deſtructionẽ antecedentis. Argumentũ aũt Ariſt. eſt in ꝓpõnibus exiſtentibus in diſpõne pma. quare ⁊c. Hec tñ ſolutio non videꝛ ſufficere: qꝛ iſta conditionalis: ſi aliqua opatio eſt ꝓpria anime illa eſt ſeparabilis: aut eſt vera: aut nõ: ſi ſic: ꝯñs ſequiꝛ de neceſſitate ex antecedẽte: ⁊ per cõſequẽs oportebit arguere a deſtructione cõſequentis ad deſtructionẽ antecedentis: ſi nõ: tunc aſſũptum Ari. erit falſum. ¶ Ideo aliter rñdet Egidius dicens: ꝙ quãdo conditionalis eſt ex terminis conuertibilibus. tunc vtroqꝫ modo poſſumus arguere: vt pꝫ: ⁊ ſic ẽ in propoſito: qꝛ iſta conuertuntur: operatio anime ꝓpria ⁊ operatio anime inſeparabilis: quare ⁊c. ¶ Intelligendũ ſcđo ſm Cõmẽtatorẽ ꝙ cũ Ariſtoteles dicit ꝙ linea recta non contangit eneã ſpheraꝫ ſeparata a corpore: loquitur de contactu vero ⁊ naturali: ⁊ non de cõtactu mathematico. Et differunt iſti cõtactus: qꝛ in mathematicis que ſe tangunt continuantur ⁊ habent vltimum idem. Sed in naturalibus quãuis vltima ſe tangentium ſint ſimul: ſunt tamen diuerſa propter diuerſitatem formarũ ſubſtantialiũ diuerſa vltima ſibi determinantium.

¶ Videntur autẽ ⁊ omnes affectus anime cũ corpore eẽ: ira: mãſuetudo: timor: miſericordia: cõfidentia: gaudiũ: odiũ deniqꝫ: atqꝫ amor. Naꝫ vna cũ his ipꝫ corp⁹ aliqđ patitur. Quod qđẽ ita eſſe ex eo pꝫ. Interdum eni non iraſcũtur neqꝫ timent: etiã ſi ſe vehementes ipſis manifeſteue cauſe offerãt. Interdũ a paruis qbuſdam mouenꝛ atqꝫ exiguis: ſi feruet cõcitaturqꝫ corpus ⁊ perinde ſe habet atqꝫ cũ afficitur ira. Hoc magis ex eo pꝫ: qꝛ nõnulli nulla re penit⁹ accidente: que quidem poſſit terrere: nulloqꝫ imminente periculo: vt hi qui metuũt perturbantur ac afficiuntur timore.

¶ Que ſi ita ſint: pꝫ affect⁹ rõnes eẽ mãles. T.c.

¶ Videnꝛ aũt ⁊ aïe paſſiões oẽs cũ corpore eſſe: ira: mãſuetudo: timor: ⁊ miſericordia: ꝯfidẽtia: adhuc gaudiũ: ⁊ amare: ⁊ odire: ſimul eni his patiꝛ aliquid corpus. Indicat ãt hoc aliqñ a duris qđẽ ⁊ mãifeſtis paſſionibus concidentibus nihil exacerbari: aut timere: aliquãdo autẽ ⁊ prauis ⁊ debilibus moueri: quũ accendaꝛ corpus: ⁊ ſi ſic hẽat quũ iraſcitur: adhuc magis hꝫ manifeſtũ. Nullo enim terribili imminente in paſſionibus ſiunt his aliq timentes. 14

T.c.15 ¶ Si autem ſic ſe habet manifeſtum quoniam paſſionũ rationes in materia ſunt.

¶ Hic declarat Ari. oẽs paſſiones aïe aliquo mõ corpori cõmunicari: lꝫ vna ſit magis cõmunicata altera: cuꝫ ad aliquam exigatur phyſica alteratio: ⁊ motus localis: ſicut in paſſionib⁹ aïe cõcupiſcibilis. Ad aliquã vero exigitur ſolũ alteratio ſpũalis vt in alteratiõe ſenſus. Et diuiditur in duas partes: qꝛ pmo facit hoc. ſecũdo iſert duo correlaria. ſcđa ibi. (Si ãt ſic.) ¶ De prima dicit. ꝙ oẽs operationes. ⁊ paſſiones anime videnꝛ eſſe cum corpore: qđ maxime pꝫ in paſſionibus anime concupiſcibilis: ſicut ſunt ira: manſuetudo: timor: miſericordia: ⁊ reliquꝫ hmõi que nõ ſiunt abſqꝫ motu locali cordis dilatatiõis ⁊ conſtrictionis: ⁊ abſqꝫ phyſica alteratione. Qđ pꝫ per ſignũ qꝛ ſm ꝙ hoïes ſunt diuerſarũ cõplexionũ ⁊ differenter alterationẽ ĩcurrũt in his paſſionib⁹ differenter ſe habẽt. Sunt. n. quidã qui fortibus ⁊ manifeſtis periculis ſupuenientibus nihil prouocantur ad iram pp eoruꝫ flegmaticã cõplexionẽ frigidã ⁊ humidã ineptam ebullitionẽ: ⁊ aliqui in talibus nihil timent ſicut q multũ ſanguinis habent ⁊ corda calida. Alij aũt aliqui a paruis ⁊ debilibus cauſis ſupuenientib⁹ cito incitanꝛ ad iram: vt qñ corpus eſt facilr iraſcibile ⁊ fere ira diſpoſitũ: vt ĩ colericis accidit hõĩbus corda calida ⁊ ſanguinẽ leuẽ q facile ſurſum moueꝛ. Et adhuc hoc eſt magis manifeſtũ ĩ his q ſiũt timẽtes qñ nulla eſt cã timoris: vt accidit ĩ melãcolicis q ſunt frigidi ⁊ ſicci: pauci ſpũs ⁊ modici caloris ĩ corde ĩ qb⁹ pp vapores melãcolicos nigros aſcẽdẽtes phãtaſmata ⁊ appẽtie ĩribiles ſiũt ĩducẽtes timorẽ.

¶ Quare ⁊ diffĩnes ipſorũ ſunt tales: iraſci nãqꝫ mot⁹ quidẽ talis eſt corporis: aut

partis

partis: aut potentia: ab hoc ⁊ huius grã.

Quare termini tales: vt iraſci motus quidam talis corporis aut partis: aut potẽtie ab hoc: ⁊ gratia huius.

Inſert duo correlaria. 2ᵐ ibi (Et ꝓpter hoc (Primũ cor° eſt ꝙ cũ oẽs paſſiões aĩe cõicant corpori ⁊ ad eas coopaᷓ corpus manifeſtũ eſt ꝙ oẽs hñt diffiniri per corpus ⁊ ꝑ mãm: vt ſi diffiniaᷓ ira dicemus qḋ ẽ motus talis corporis aut partis. vt cordis vl̃ ſanguinis: aut talis potentie. ſ. iraſcibilis ab hoc qꝛ ab apparenti paruipenſione: ⁊ gratia huius: quia ꝓpter appetitũ doloris in ꝯtrario ſeu ꝓpter appetitum pene in vindictã. Intelligendũ ꝙ in hac diffinitõe ire explicanᷓ plures cauſe ipſi°. Primo cauſa mãlis: cũ dᷓ motus talis corporis quando ſanguis accẽſus eſt: vel ptis. ſ. cordis: qm̃ ira in cor ꝑmo moueᷓ ꝯſtringendo dũ hõ ꝯturbaᷓ: ⁊ poſtea dilatando dum querit punitionẽ: vel huius potẽtie. ſ. iraſcibilis ꝑ quãto tali corpori vel parti exiſtit vnita. Secũdo cauſa efficiẽs dũ dᷓ ab hoc. ſ. apparẽti paruipẽſione: nã tunc aliqs iraſciᷓ dũ videt ſe apparẽter paruipendi. Tertio cauſa finalis dũ dᷓ gratia hui°: qꝛ ꝓpter appetitũ pene ĩ vindictã.

Idcirco naturalis eſt de anima vel omni vel tali conſiderare.

Et ꝓpter hoc igiᷓ iam phyſici eſt conſiderare de aĩa aut oĩ aut huiuſmodi.

Scḋm correlariũ. Ad phyſicũ ꝑtinet ꝯſiderare de aĩa. ꝓbaᷓ. ad eundẽ ꝑtinet cõſiderare opationẽ ⁊ illud cui° eſt operatio: ſed paſſiones pdicte ſunt operationes anime ⁊ de illis cõſiderat phyſicus: ergo de aĩa hꝫ ꝯſiderare. Item ad nãlem pertinet cõſiderare de paſſionib° ei°: qꝛ in earũ diffõnib° poniᷓ mã vt patebit ſcḋo h°. igiᷓ ⁊c. Uidẽdũ eſt ergo vtrũ oĩs aĩa ſit actus ⁊ pfectio materie aut nõ. Si ſic: nãlis hꝫ cõſiderare de oĩ aĩa. Si aũt nõ. hꝫ ꝯſiderare de oĩ aĩa que eſt huius. ſ. pfectio materie. Intelligẽdũ ꝑmo Ariſto. dicere aut oĩ aut huius: ꝓpter ĩtelligẽtias ſupercaeleſtes que a qbuſdã dicunᷓ eſſe aĩe celoꝝ de qbus quo ad ꝓpter qḋ ⁊ ſm earũ ſubſtãtias nõ hꝫ phyſicus ſe ĩtromittere ſed ſolum quo ad qꝛ ẽ: ⁊ ꝑ comparationẽ ad motũ: ex quo nõ ſunt perfectiones materie aut corporis: nec ſm eẽ nec ſm earũ ꝓpas opationes. Intelligẽdũ ſcḋo qḋ aĩa dupľr põt diffiniri. Uno mõ ꝑ intrinſeca tm̃: ⁊ talis diffinitio pertinet ad diuinũ. Alio mõ ꝑ extrinſeca: vt per ꝓpriũ ſubm aut per operationes eius: ⁊ talis diffinitio ꝑtinet ad nãlem: vt in ſcḋo huius patebit. Hic cadunt alique dubitatiões. Prima dubitatio eſt: qꝛ Ariſto. videᷓ ſibi contrarius. Nam ſuperius ĩ illa parte. Inprimis aũt oꝛtꝫ ꝙ paſſionũ aĩe quedã ſunt ꝓprie: ⁊ quedã cões: hic aũt velle videᷓ oẽs eſſe cões: ⁊ arguit. n. ſic. Si aliqua operatio eſſet ꝓpria aĩe: maxime eſt ĩtelligere: ſed ĩtelligere nõ eſt opatio ei ꝓpria: qꝛ ĩtelligere aut eſt fantaſia: aut nõ eſt ſine fantaſia: cũ ergo fantaſia ſit operatio organica: nõ poterit fieri intelligere niſi corpus aliquo modo ꝯcurrat. Scḋa dubitatio ẽ qꝛ ſi ſolũ forme ⁊ operatiões que ſunt pfectões mãe ſunt phyſice ꝯſiderationis: vt hic innuit Ariſto. tũc ſeqreᷓ ꝙ de ĩtellectu nõ haberet phyſicus cõſiderare vel ſe intromittere: cum nullius corporis ſit actus: vt dicit Ariſto. in 3° huius: cap. 4. ⁊ neqꝫ ſit vtus in corpore: vt ibidẽ Auerroys aſſerit: ꝯñs aũt eſt falſum vt pꝫ. Rñdeᷓ ad primam: ꝙ dupľr aliqua operatio dᷓ cõis: aut ꝓpria. Uno modo illa operatio dᷓ ꝓpria aĩe: que in ſola aĩa ſubiectiue recipiᷓ: ⁊ illa cõis aĩe ⁊ corpori que in cõpoſito recipiᷓ vt in ſubo ꝓpinquo: ⁊ hoc modo ꝯceſſit Ariſto. ſupius aliquã operationem anime eſſe propriã: ⁊ aliquã cõem. Alio mõ dᷓ aliq̃ operatio aĩe ꝓpria ad quã nullo modo cõcurrit corpus ſiue corporeũ tanqꝫ ſubm vel organum: aut tanqꝫ obm: ⁊ illa appellaᷓ cõis ad quã corpus ſiue corporeũ aliquo modo illoꝝ modoꝝ cõcurrit: ⁊ hoc modo vult hic Ari. nullam operationem anime eſſe propriã: qꝛ ad intelligere: de quo maxime videtur ꝙ ſit opatio aĩe propria: tñ qꝫ obiectum cõcurrit fantaſma: qḋ eſt corpus ſiue corporeũ: ⁊ extenſione organi virtutis ſenſitiue interioris extenſum: ⁊ hoc intelligi dꝫ de aĩa ſm ꝙ corpori eſt vnita. De aĩa aũt intellectiua ſm ſe accepta ſm Auerroym aľr eſſꝫ dicendũ: vt patebit in. 3. huius. Et ſimiliter poſt ſeparationem eius a corpore ſm catholicam fidem. tũc enim intelligit per ſpẽs aut hitus in ea conſeruatos: aut per lumẽ ab intelligẽtia ſibi ĩmiſſum abſqꝫ cõcurſu alicuius corporei: vt alibi hꝫ inquiri. Ad ſecũdam dubitationem Auerroys diceret: ꝙ lꝫ intellectus nõ ſit pfectio mãe quo ad eẽ: ſicut alie forme mãles: eſt tñ quo ad ſuã opationem ꝑmã: ⁊ hoc ſufficit vt de ipſo quo ad qḋ conſideret phyſicus. Fides aũt catholica dᷓ et ipſm eẽ pfectionem corpis per ĩformationẽ: ⁊ quo ad eſſe: ⁊ nõ ſolũ quo ad opari: ⁊ ꝙ eſt abſtract° abſtractione oppoſita extenſioni ⁊ eductioni de potentia materie ⁊ non aliter. Cõ.5.

Diuerſo aũt modo naturalis ⁊ differenti artifex vnũqḋqꝫ ipſorum diffiniet: naꝫ alter irã appetitionẽ eſſe dicet doloris viciſſim aduerſario inferẽdi: aut aliqḋ tale: alẽ ſanguinis aut caloris eius q circa cor ẽ feruorẽ ebullitionemue: atqꝫ alter materiem: alter formam hoc pacto reddit ⁊ rationeꝫ.

Differẽter aũt diffiniet phyſicus ⁊ dyalectic° vnũqḋqꝫ ipſoꝝ vt iraꝫ qḋ eſt: hic quidem appetitũ. n. recontriſtationis aut aliqḋ huiuſmodi. Ille autem feruorem ſanguinis aut calidi circa cor: horũ autẽ alius qdem aſſignat mãm alius ꝟo ſpeciem ⁊ rationem. T.c.16

Oſtendit dialecticum ⁊ phyſicum differenter ſe hẽre ĩ diffiniendo has aĩe paſſiones: ⁊ duo facit: qꝛ ꝑmo ponit hanc dr̃iam. ſcḋo ſeparat naturalem ab alijs artificibus 2° ibi. (Aut nõ eſt aliqs.) Pꝛia in tres partes: qꝛ pꝛio ponit dr̃iam illã. ſcḋo oñdit diffõnem naturalẽ eſſe magis cõpletam diffõne dyalectica. tertio diſtiguit diuerſa genera diffõnũ: vt appareat que illarũ ſit nãlis. 2° ibi. (Nõ quidem. n.) 3° ibi (Sicut domus.) De pꝛima dicit ꝙ phyſicus ⁊ dyalecticus diuerſimode diffinient vnãquãqꝫ haꝝ aĩe paſſionũ Uñ ſi debeat diffiniri ira: dicet dyalecticus ipſam eẽ appetitũ recõtriſtatiõis ⁊ doloris in cõtrario. Naturalis aũt dicet eam eſſe feruorem ſanguinis aut ſpũs circa cor: ⁊ naturalis ſic diffiniendo diffinit per materiã: dyalecticus vero per formam. Intelligẽduꝫ ſm Cõmentatorẽ cõmen. 16. ꝙ naturales differunt a diſputatorib° ſiue a logicis in modo diffiniendi: quoniaꝫ diſputatoribus diffiniendo dicunt formã tm̃: naturales ꝟo dicunt mãm. nõ cũ nãlis ſit artifex realis cõſiderat formam ⁊ ſm eſſe reale ⁊ vt hꝫ eſſe in materia: ideo eaꝫ per mãm diffinit. dyalecticus vero qꝛ eſt artifex rõnalis diffinit accipiendo ſolum rõnem ⁊ formam abſqꝫ hoc ꝙ in talibus diffinitionibus ponat materiam.

Hec enim eſt ratio rei: quaꝫ neceſſe eſt ſi fuerit in tali materia eſſe.

¶ Ratio quidē enim hec ſpecies rei neceſſe eſt hanc aūt eſſe in mā̃ huiuſmodi ſi erit.

¶ Declarat diffinitionem nālem eſſe magis completam diffōne dyalectica: cū.n. dixerit dyalecticū diffinire per formā tantū ⁊ nālem per mām: ſubdit q̄ rō ſiue q̄ditas exprimenda per diffōnem eſt ſpēs rei.i. forma que eſt in re ⁊ in mā: ⁊ neceſſe eſt hanc ſi erit eſſe in hmōi mā.i. in mā ſibi ꝓportionata: ⁊ q̄ſi ſicut aliquid ſe habet ad eſſe ita ad cognoſci ⁊ diffiniri. Ideo diffinitio de forma que ē in mā nūq̄ erit perfecta niſi in ea ponatur materia.

¶ Sic eni ⁊ domus aſſignari diffō ſolet. nā quidam talē eius rōnē aſſignat eſſe: dicēs tegmētū quod q̄dē prohibere propulſare q̄ poteſt incōmoditates eas: que tum a vē tis: tum ab imbribus: tum etiā ab eſtu fieri euenireq̄ ſolent. Quidam dicit lapides eſſe lateres atq̄ ligna: at alius formā in hiſce ponit horum dicendo eius gratia: quis igitur iſtorum eſt naturalis. Is ne qui materiam aſſignat. ⁊ rationem ignorat: an is qui ſolam rationem reddit ⁊ materiam ipſam dimittit: an is potius qui vtranq̄ cōplectitur? At illorum vterq̄ quis eſt.

¶ Sicut domus rō q̄dē quedā talis: q̄ cooperimentū prohibēs corruptiones a vētis ībrib⁹ ⁊ caumatib⁹: hec āt dicit lateres ⁊ lapides: ⁊ ligna. alia vero in his ſpēꝫ pp iſta: que igitur naturalis harū vtrū que circa materiā: rationem aūt ignorās: aut que circa rationem: aut ſoluꝫ magis que eſt ex vtriſq̄: illorum autem quis vterq̄.

¶ Diſtinguit diuerſa gnā diffōnū: vt oſidat que eſt nālis ⁊ que nō: dicens q̄ eſt vna diffō domus data ſolum per formā q̄ eſt cooperimentū ꝓhibens corruptiōes a vētis ībrib⁹ ⁊ caumatib⁹. Alia eſt que dicit ſolū mām: vt q̄ domus eſt lapides lateres ⁊ ligna. Tertia ꝟo eſt que dicit ſpēm ⁊ formā in his.i. in tali mā: q̄ lapidib⁹ laterib⁹ ⁊ lignis: ⁊ pp iſta.i. pp talē finē.ſ. vt prohibeat corruptiones ⁊c̄. ¶ Et tūc q̄rit Ari. que iſtaꝝ diffōnū eſt naturalis aut illa que dicit mām tm̄: aut illa que dicit tantū formam: aut magis illa que dicit vtrūq̄.ſ. tam materiā q̄ formā. ¶ Et rn̄dit Ari. dicēs q̄ vtraq̄.i. vtraq̄ diffōnū dicentiū materiā eſt nālis: ſiue dicat mām tm̄: ſiue materiam ⁊ formā: diffinitio aūt dicēs ſolā formā nō ē nālis.

2° poſterioꝝ cō.10. ¶ Intelligendū p̄rio ſm Egidiū q̄ Ari. illā diffōnē appellat formalē que eſt demōſtrationis ꝑn̄ᵐ ⁊ que ſponit aliis neceſſitatē: illā ꝟo mālē que eſt demōſtrationis ꝯclo ⁊ cui neceſſitas ſponit. Cū ergo finis ſponat neceſſitatem agenti ⁊ agens forme: ⁊ forma materie ſeq̄t q̄ diffō data p cām finalē efficientē ⁊ formalem eſt formalis reſpectu diffōnis date p mām: q̄re Ari. loquendo de diffōnibus non diſtinguit inter finē ⁊ formā: ⁊ oēs datas p illas cās appellat formales. vn̄ appetitus vindicte eſt finis ire: ⁊ ꝓhibere corruptiōes a vētis ⁊c̄. eſt finis ipſius dom⁹: ⁊ tn̄ ab Ari. dr̄ diffōnes ⁊ formales: oſ etiā q̄ ille diffōnes ſunt formales que danſ p formā: ſꝫ ēt denſ p finem q̄n forma ⁊ finis cōcidūt in idē vt pꝫ p Ariſto. 2° phyſico.

Cō. 70. ¶ Intelligendū ſcḋo ſm Cōmentatorē cōmē. 16. q̄ qui accipit māꝫ in diffōne ⁊ dimittit formam in diffōne diminute accipit q̄ aūt accipit formā: ⁊ dimittit mām: exiſtimaſ q̄ dimittat aliq̄d nō neceſſariū: ſꝫ nō eſt ita: q̄m formas accipi in diffōnibus ſꝫ diſpōnes in quibus exiſtit. Phy. ergo q̄ diffinit p mām ⁊ formā melius diffinit q̄ logicus q̄ diffinit p formā tm̄: tn̄ diffinitio logica per formā tm̄ eſt pfectior nāli: que eſt p ſolā mām. Vn̄ vt ſcḋo poſteriorū hꝫ q̄ triplex eſt diffō. Vna q̄ eſt ꝑncipiū demonſtrationis ⁊ hec dicit formā tm̄. Alia eſt que eſt ꝯclo demōſtrationis: ⁊ hec dicit tm̄ mām. Tertia ꝟo que eſt tota demonſtratio poſitione differēs ⁊ hec dicit vtrūq̄. Cō.10.

¶ At enim cōſtat neminē eſſe: qui circa materia verſeſ affectus nō ſeparabiles: ⁊ vt n̄ ſeparabiles ſunt preter ipſuꝫ pħm naturalem. Eteni naturalis circa omnia ea verſatur: q̄ talis corporis taliſq̄ materiei ſſ operationes atq̄ affectus. Circa aūt ea q̄ talia nō ſunt: nō naturalis: ſed alius ſolet verſari: Atq̄ de nōnullis q̄dem cōſiderat: ſi forte fuerit artifex: faber inquā: vel medicus. De his aūt q̄ ſeparabilia q̄dē non ſunt attamen non vt affectus corporis talis: ſꝫ abſtractione ſunt: vnſ: mathematicus. At ea q̄ ſunt ſeparata: ⁊ vt talia ſunt: ipſe primus philoſophus contemplatur.

¶ At ꝟo nō eſt aliq̄s q̄ circa paſſiōes mā̃e nō ſepabiles: ſꝫ phyſic⁹ circa oēs q̄cūq̄ huius corpis ⁊ hui⁹ materie opa ⁊ paſſiōes ſſ circa q̄ſcūq̄ autē nō inquātū huius ali⁹ vt de q̄buſdā q̄dē artib⁹ eſt ſi ꝯtigat vt iſtructor aut medic⁹ nō ſeparabiliū q̄dē inquantum āt nō talis corporis paſſiones: ſed ex abſtractione mathematicus: ſecūdum aūt q̄ oīno ſeparate primus philoſophus. T.c. 17

¶ Separat naturalē ab aliis artificibus in modo conſiderandi de paſſionib⁹ ſeu formis: ⁊ tria facit. Primo q̄ḋ dictū eſt. Scḋo q̄ digreſſionē fecerat reuertiſ ad ꝑncipale ꝓpoſitū. Tertio continuat dicta dicendis: oſtēdendo q̄liter de anima ſit inquirendū. Scḋa ibi. (Sed redeūdū) Tertia ibi. (Intēdentes aūt.) ¶ De ꝑma dicit q̄ nō eſt aliq̄s q̄ ꝯſideret paſſiōes ⁊ opatiōes corporis phyſici inſeparabiles ab eo inquātū īſeparabiles ſunt niſi nālis q̄ cōſiderat oēs paſſiōes materie nālis ſꝫ q̄ ſunt paſſiōes ei⁹ a ꝑncipio q̄ḋ eſt natura. Paſſiōes aūt que ī ſūt corpi naturali īſeparabiliter ſm q̄ īſeparabiles ſūt nō q̄dem per ꝑnᵐ q̄ḋ ex natura ⁊ ex neceſſitate: ſed per artē ⁊ volūtatē ⁊ ꝯtingēter cōſiderat artifex mechanicus: ſicut iſtructor.i. carpētarius ⁊ medicus.ſ. cyrurgicus qui cōſiderat formā inſtrumēti manualis: ſed paſſiones nō ſepabiles a corpore naturali ſm eſſe: ſed ſolū ſm diffōnem conſiderat mathematicus. Ea aūt que ſunt ſepata a corpore ſeu mā tam ſm cōſiderationē q̄ ſm eſſe conſiderat primus pħs. ¶ Intelligendū q̄ naturalis differt ab artifice practico mathematico ⁊ diuino in conſiderando: q̄m naturalis cōſiderat inſeparabilia a corpore nāli ⁊ ſꝫ eē: ⁊ diffinitiōe.ſ. ſicut formā carnis aut oſſis ⁊ ſm q̄ ſunt in corpore nāli a ꝑncipio q̄ḋ eſt nā. Artifex aūt practicus cōſiderat paſſiōes a corpore nāli inſeparabiles vt ſupa: que ei inſūt nō a natura: ſꝫ per artē aut volūtatē ſicut formā domus: aut alteri⁹ rei artificialis. Mathematic⁹ ꝯſiderat forma

ſiat formas ⁊ paſſiones inſeparabiles a mã nãli ſm eſſe. ſeparabiles tamẽ ſm diffinitionẽ: ſicut ſunt linea: ⁊ ſupficies: ⁊ reliqua huius: in quorum diffinitionibus ſm ꝙ de ipſis conſiderat mathematicus: non cadit mã ſenſibilis. ſed ſolum intelligibilis. Unde quãuis mathematicus abſtrahat a mã ſenſibili non tamẽ abſtrahit a materia intelligibili: nõ enim conſiderat circulum abſqꝫ ſemicirculis qui ſunt partes eius quantitatiue: ⁊ ex conſequenti mã intelligibilis ⁊ quãtitas de qua eſt geometria reſpectu ſuarũ paſſionum dr̃ mã intelligibilis. Diuinus vero conſiderat abſtracta a materia ſenſibili tam ſm eẽ ꝙ̃ ſm diffinitionem: ⁊ etiam a materia intelligibili ſicut deum ⁊ alias intelligentias ſeparatas: lꝫ cum hoc conſideret etiam materialia ſm quidditates eorum.

❡ Sꝫ eo redeũduꝫ eſt: vñ nr̃a defluxit oꝛõ. Dicebamus aũt affectus aĩe eſſe inſepabiles ab aĩaliuꝫ naturali materia: vt tale ſunt ⁊ nõ vt ſeparet linea ſupficieſqꝫ ſic irã ⁊ metũ a ſubiecta ſibi materia ſeparari.

T.cõ. 18 ❡ Sed redeundum eſt vnde venit ſermo. Dicebamus autẽ ꝙ paſſiones anime nõ ſeparabiles a phyſica materia animaliuꝫ inquantum tales exiſtunt: ſicut furor ⁊ timor: ⁊ non ſicut linea: ⁊ planum.

❡ Reuertit ad principale ꝓpoſitum: dicens ꝙ paſſiones anime de quibus ſiebat ſermo inſeparabiles a mã phyſica aĩaliuꝫ ſm ꝙ inſeparabiles ſunt: ſicut furor ⁊ timor ſunt inſeparabiles tam ſm eẽ ꝙ̃ ſm diffinitionem: ⁊ nõ ſunt ſicut linea ⁊ planum. i. ſupficies: hoc eſt non ſunt inſepabiles ſm eſſe. ſeparabiles aũt ſm diffinitionem.

❡ Uerum enimvero neceſſe eſt cõſiderantes de anima: ⁊ de his dubitantes ac ambigẽtes que nos opꝫ ꝓcedentes inuenire: atqꝫ percipere: in medium eorum antiquoꝛuꝫ afferamus opiniones: q̃ de anima tractarunt aliq̃d atqꝫ dixerũt: vt ea q̃dẽ accipiamus que bene ſunt dicta: ab his aũt caueamus que non bene recteqꝫ dicta fuere.

T.cõ. 19 ❡ Intendẽtes autem de anima neceſſe eſt ſimul dubitantes: de q̃bus bene dubitare opꝫ: pertranſeũtes pꝛimoꝝ opiniones cõpꝛehendere quecũqꝫ aliquid de ipſa enunciauerũt vt bene q̃dem dicta accipiamus. Si vero aliquid non bene: hec vereamur.

❡ Cõtinuat ſe ad tractatũ dicens ꝙ nos intẽdentes determinare de aĩa: neceſſe eſt ſimul dubitãtes. i. dubia mouẽtes de q̃bus dubijs dubitare opꝫ: ꝑtranſeuntes pꝛimoꝝ antiquoꝝ opiones compꝛehendere quecũqꝫ aliq̃d de ipſa anima enunciauerunt: vt ſi qua fuerint ab eis bene dicta de anima ea accipiamus. Si vo aliq̃d non bñ: illud vereamur ⁊ renuamus. ❡ Hic occurrunt aliqua dubia.

Pꝛimũ dubium eſt vtrum logicus diffiniat ſolum per formaꝫ. Arguit ꝙ nõ. pᵐo ſic. Ille q̃ diffinit per mãm non diffinit ſolum per formã. ſed logicus eſt hmõi. igit ⁊c̃. pꝫ ꝯña cum maioꝛi. minoꝛ aũt arguit: q: logicus diffinit ſyllm per ꝓpoſitiones que ſunt eius mã: ⁊ ſilr demonſtrationẽ per pᵐa vera ⁊ imediata: ⁊ ſic de alijs. quare ⁊c̃. ❡ Scdo q̃ diffinit ꝑ cõpoſitum ex mã ⁊ forma nõ diffinit ꝑ ſolam formam. ſed dialecticus eſt hmõi. cuꝫ diffiniat hoiem per aĩal rõnale: ⁊ aĩal eſt q̃d cõpoſitũ ex mã ⁊ forma. q̃re ⁊c̃. ❡ Tertio q̃ diffinit ꝑ genus ⁊ dr̃iam nõ diffinit ſolũ per formã. cũ genus dicat mãm: ⁊ differẽtia formam. ſed logicus eſt hmõi. igit ⁊c̃. ❡ Quarto ſi logicus diffiniret ſolũ ꝑ formã. tũc nõ poſſet diffinire cõpoſita ex mã ⁊ forma: ꝯñs falſuꝫ. ⁊ pꝫ ꝯña: q: forma nõ ꝓdicat de illo cuius eſt forma ſaltẽ in recto: ⁊ diffõ dꝫ hoc mõ de ſuo diffinito ꝓdicari: quare ⁊c̃. ❡ In oppoſitum eſt Ariſt. in littera.

In hac q̃õne fuerunt plures modi dicendi. ❡ Pꝛimus eſt Alber. ponentis talem diſtinctionẽ de forma: ꝙ dupl'r ſumitur. Uno modo pro altera parte compoſiti: que mãm informat ⁊ ꝑficit. Alio modo ſumit pro re ſumpta ſub q̃buſdã ſuis formalibus rõnibus ſeu intẽtionib⁹ cõibus ab ea abſtractis: ⁊ forma diffiniti ſic ſumpta eſt eadem res cum toto diffinito: ſumpta tñ ſub rõne pꝛioꝛi ⁊ notioꝛi: vt ſm ꝙ ĩpoꝛtatur cõceptu ſui gñis: aut conceptu ſue dr̃ie: partes enim diffõnis ſunt forme. Unde lꝫ genus ſm ꝙ eſt pars ſpẽi ſe habeat vt mã: vt tamen dicit totum ſe habet vt forma: ⁊ eſt forma gñalis: ⁊ differentia dicitur forma pꝛopria. Tunc dicit ꝙ logicus non diffinit per formaꝫ pᵐo modo ſumptam: vt pꝛobãt alique rõnes ſuperius adducte. ſed diffinit per formã ſumptaꝫ ſcdo modo ſcꝫ per genus ⁊ dr̃iam. ❡ Sed tũc eſt dubium q: cum metaphyſicus ẽt diffiniat per genus ⁊ dr̃iam: tunc iter eos non erit dr̃ia in diffiniendo. ❡ Rñdetur ꝙ licꝫ tam metaphyſicus ꝙ̃ logicus diffiniant hoiem ꝑ aĩal rõnale: differẽter tñ cõſiderãt illam diffõnẽ: qm̃ metaphyſicus ꝯſiderat illam: vt dicit q̃dditatẽ diffiniti: logicus vero vt eſt inſtrm̃ ducens itellm̃ in notitiam diffiniti ⁊ ꝯſiderat partes diffõnis in oꝛdine ad itentiones ſcdãs: vt ſm quaꝫ vna eſt genus ⁊ altera dr̃ia. ❡ Secundus modus quẽ ponit Joannes Gandauus in q̃buſdam ſuis queſtionibus vbi vult: ꝙ logicus diffiniat per formã veram ipſius cõpoſiti: ſꝫ tñ non diffinit ꝑ eam: vt habet rõnem partis: ſed vt ſub ea ſpeculat tota res cõpoſita: q: vt ſic habet rõnẽ totius: ⁊ ĩpoꝛtat per genus ⁊ dr̃iam. vñ ſm eum forma ſubſtãtialis dicit totã q̃dditatem cõpoſiti: ⁊ mã nõ eſt pars q̃dditatis eius: ſed ſolum eſt deſerẽs q̃dditatem pꝛo' quãto eſt ſubm̃ in quo forma fundat ⁊ ſuſtentat. ❡ Tertius modus fuit aliquoꝝ dicentium: ꝙ tam nãlis ꝙ̃ logicus põt diffinire per formã tm̃: ⁊ per mãm tm̃: ⁊ ꝙ Ariſt. ſolũ poſuit dr̃ias iter eos quãtum ad diffiniendum aĩe paſſiones volens ꝙ dialecticus illas diffinit ſolũ ꝑ formã: phyſicus aũt per mãm: qḋ pꝫ per verba Ariſt. dum dicit. Differẽter aũt diffiniet phyſicus ⁊ dialecticus vnũqḋqꝫ ipſoꝝ. ſ. aĩe paſſionũ: vt irã ⁊c̃. ❡ Quicq̃d tamẽ ſit mihi vr̃ ꝙ logicus diffiniẽdo entia rõnis aliquãdo diffinit ꝑ mãm: vt pᵐum argumẽtum oſtẽdit. ſed diffiniendo entia realia diffinit ſolum per formã: q: diffinit ea ſolum ꝑ genus ⁊ dr̃iam. Quare autem diffinitio data per genus ⁊ differentiam dr̃ formalis tantum: apparuit in queſtione qualiter diuerſi id diuerſimode exponunt.

Ad rationes ad pᵐã pꝫ. ❡ Ad ſcdam ſm Albertum pꝫ. ꝙ aĩal: vt aĩal dicit totuꝫ ſolũ ſub ſimplici formali rõne acceptum. vñ oẽs ĩtentiões gnerqꝫ vniuerſalium ſunt ſimplices excepta ĩtentione ſpeciei: ſm Joãnem Gandauum aĩal dicit ſolam formam aĩalis acceptam tamen vt habet rõnem totius. Et ſic quomodocũqꝫ ſumat aĩal vt animal aũt vt eſt ſub ĩtentione generis: aut vt dicit ſolam q̃dditatem habentem rõnem totius dicit ſolam formam: ⁊ non compoſitum ex mã ⁊ forma: licet tamen illa res que eſt animal ſit compoſita ex anima ⁊ coꝛpoꝛe: ⁊ non ſit ſimplex. Et per idem patet reſponſio ad rationes ſequentes.

Secundum dubium eſt vtrum naturalis diffiniat per mām. Arguit ꝙ non: primo ſic. Si naturalis diffiniat per mām. aut ergo per mām intelligibilem: aut per mām ſenſibilem: per ſufficientem diuiſionem: non per materiam intelligibilem: qꝛ per illam diffinit mathematicus: nec per materiam ſenſibilem: qꝛ materia ſenſibilis eſt aggregatum ex materia ⁊ qualitatib⁹ ſenſibilibus. Ideo ſi talis materia poneretur in diffinitione naturali: tunc ſubſtantia naturalis diffiniretur per aliquod accidens: ⁊ ex conſequēti ꝑ additamētum contra Ariſto. ſeptimo metaphy. ⁊ pȝ cōſequentia: quia illa diffinitio dr̄ dari per additamētum: in qua ponitur aliquid quod eſt extra genus diffiniti. ¶ Secundo ſi naturalis diffiniret per materiam: tunc que nō habent mām non poſſent diffiniri a naturali: cōſequens eſt falſum: quia corpora celeſtia poſſunt diffiniri a naturali cum ſint mobilia ⁊ ſenſibilia: ⁊ tamen nō habent materiam: vt in pluribus locis aſſerit Cōmētator. ¶ Tertio multe ſunt diffinitiones naturales: in quibus non ponitur materia. ergo ⁊c. pȝ conſequentia. ⁊ aſſumptum arguitur de diffinitione nature poſita in ſcdo phyſicorum. qđ eſt principium ⁊ cauſa mouendi: ⁊ quieſcendi. ergo ⁊c. Et de diffinitione motus poſita in tertio ꝙ eſt actus entis in potentia ⁊c. Et de diffōne temporis poſita in quarto ꝙ eſt numerus motus ⁊c. ⁊ pluribus talibus. ¶ Et confirmatur: quia mā diffinitur a naturali ꝑmo phyſicorum com̄. 82. ꝙ eſt illud ex quo ꝑmo fit aliqđ cū inſit: ⁊ tamē non diffinitur per mām: quia tūc idem diffiniretur per ſeipſum: quare ⁊c. ¶ Quarto illud qđ ponitur in diffinitione rei naturalis debet eſſe notius ea: cū diffinitio detur vt notificet diffinitum ſexto topicoꝝ capitulo ſcdo. ſed materia nō eſt notior re naturali. quia nō quo ad nos cum ſit nobis multū occulta propter eius potentialitatem: vt pȝ ex ꝑmo phyſicorum com̄. 69. neqꝫ ēt quo ad naturam: cum ſit minoris nobilitatis: quam res naturales: vt pȝ. quare ⁊c. ¶ In oppoſitum eſt Ariſt.

Ad dubium dr̄ cōmuniter ꝙ naturalis diffinit per materiam ſenſibilem. Quod ſic argui poteſt. qꝛ per illđ diffinit naturalis: qđ eſt proprium ſubm̄ forme naturalis. ſed illud eſt materia ſenſibilis. ergo ⁊c. pȝ conſequentia cum minori: ⁊ maior eſt euidens: qꝛ per illud diſtinguitur naturalis ab artificibus in diffiniendo. ¶ Secūdo per illud diffinit naturalis: quod eſt ꝑncipium eſſendi ⁊ cognoſcendi rerū naturalium: ⁊ per qđ diſtinguitur ab oībus alijs. ſed materia ſenſibilis eſt hmōi. quare ⁊c. ¶ Sciendū ꝙ mā ſenſibilis poteſt capi duplr̄. Uno modo pro materia informata qualitatibus ſenſibilibus. Alio modo largius pro quocūqꝫ ſubiecto per ſe ⁊ propria diffinibili habente naturalē habitudinem ad motum vel qetem. ¶ Sciēdum etiam ꝙ naturalem diffinire per mām ſenſibilem poteſt itelligi dupliciter. Uno modo ꝙ materia ſenſibilis expreſſe ponatur in ſua diffinitione. Alio modo ꝙ materia ſenſibilis detur intelligi per ſuam diffinitionem: per quandam conſecutionem propinquam. Et tunc dr̄: ꝙ lȝ naturalis vt plurimum diffiniat per mām ſenſibilem ꝑmo modo ⁊ ſm̄ expreſſionem: non tamen ſemper: vt plura argumenta conuincunt. Sed tamē naturalis ſemper diffinit rem naturalem per materiam ſenſibilem ſecundo modo: aut ſm̄ expreſſionem: aut ſm̄ quādam proximam cōſecutionē: ⁊ ratio eſt: qꝛ res naturalis vt ſic includit aptitudinem ad motum: ⁊ ideo debet diffiniri per ſubm̄ motus: ⁊ tale eſt materia ſenſibilis ſecūdo modo. ¶ Et dr̄ aut ſm̄ proximam cōſecutionem: qꝛ lȝ in diffinitione naturali non ſemper ponatur expreſſe materia ſenſibilis: tamen datur intelligi ex propinquo: vt pȝ in diffinitione temporis: in qua per motum ſtatim datur itelligi mobile. ⁊ ita de alijs. ¶ Q; autem hoc ſit verum oſtendit inductiue. Nam rerum que a naturali diffiniūtur. quedam ſunt ſubſtātie: ⁊ quedam ſunt accidētia. Et ſubſtantiarum quedā ſunt perpetue vt corpora celeſtia. ⁊ talia ſunt ſubſtantia motus circularis. Quedam autē ſunt generabiles ⁊ corruptibiles: ⁊ harum quedam ſunt ſimplices: ſicut materia ⁊ forma: ⁊ quedā compoſite ex illis: ⁊ conſtat ꝙ materia eſt ſubiectum receptiuum motus: extendendo motum ad tranſmutationē ſubſtantialem. Et ſimiliter ſubſtantia compoſita eſt ſubiectum motus vel quietis: quare hec omnia habent diffiniri per tale ſubiectum: ⁊ ex conſequenti per materiā ſenſibilē ſcdo modo ſumptā cum per ipſam cognoſcant̄ ⁊ diſtinguantur ab oībus alijs. Similiter forma ſubſtātialis habꝫ diffiniri per talem ſubm̄ cum ſit materia eius propinqua. Et idem dicēdum eſt de accidentibus ꝑ ſe ⁊ proprijs rerum naturalium. ſicut dicit Ariſt. de ira: ⁊ reliqs hmōi.

Et per hoc reſpondetur ad rōnes. ¶ Ad primam pȝ quomodo naturalis diffinit per materiam ſenſibilem. Et cum poſtea infertur: ꝙ ſubſtantia naturalis diffiniretur per additamentum: qdam hoc concedunt: ⁊ nec aliter diffinit naturalis: quī diffinitio quidditatiua pertinet ad metaphyſicū. ¶ Alij negant ꝯſequentiam dicentes ꝙ materia ſenſibilis ſcdo modo eſt de itrinſeca rōne ſubſtantie naturalis: nec omnis diffinitio que eſt per rem alterius predicamēti eſt per additamentum. ſed vltra hoc oportet ꝙ non ſit de primo intellectu diffiniti: qđ non eſt in propoſito. ¶ Ad ſcdm pȝ ꝙ corpora celeſtia habent materiam ſenſibilem ſecundo modo ſumptam: vel ipſamet ſunt talis mā. ¶ Ad tertiam pȝ ꝙ per omnes illas diffinitiones datur ex ꝓpinquo intelligi mobile qđ eſt materia ſenſibilis ſumpta ſecundo modo: ⁊ hoc ſufficit vt dr̄ in qōne. Et ad confirmationem dicitur: ꝙ non inconuenit aliqđ accipi in ſua diffinitione. modo tamē notiori quā ipſum diffiniatur. ¶ Ad quartam dicitur ꝙ lȝ materia ꝑma non ſit notior re naturali: tamen materia ſecunda eſt, bene ea notior: ⁊ per talem diffinit naturalis: non autem per materiam primam. imo materia ſimpliciter prima vt ſic non eſt de eius conſideratione. ſed metaphyſici: neqꝫ enim conſiderat formam ſimplr̄. ſed in ordine ad materiam ſenſibilem motum ⁊ tranſmutationē: quare non diffinit ꝑ formam ſimpliciter ſumptam. ſed ſi diffinit per formā: hoc eſt cum incluſione materie. Unde vt dicit Ariſto. in ſecundo phyſico. com̄. 18. conſideratio naturalis de forma eſt ſicut ꝯſideratio de ſimo. quare ⁊c. Et ſic ſit finis huius prohemij ad laudem omnipotentis dei. Amen.

¶ Finis expoſitionis Caietani ſuper prohemium primi libri de anima.

Ritiuʒ aũt inq̃ſitionis hoc erit pfecto ꝯgruuʒ. ſi prius poſuerimus ea q̃ maxime videnť aíe cõpetere ſuapte natura. Aiatuʒ itaq; duob⁹ his ab inaíato maxie differre videntur motu ac ſenſu. A maioribus etiaʒ noſtris hec duo fere de anima accepimus.

ℭ Principiũ aũt q̃õnis apponere: q̃ maxime videnť ipſi ineſſe ſm naturã: aíatũ igiť ab inaíato in duobus maxime differre videtur vʒ. motu ⁊ ſenſu: accepimus aũt ⁊ a progenitoribus fere hec duo de anima.

ℭ Inquunt eniʒ nõnulli aíam id eſſe: q̃d maxime pmoq; mouet. Atq; exiſtimãtes fieri nõ poſſe: vt id aliud q̃cq; moueat: q̃d nõ moueať: aíam vnũ q̃d coꝝ eẽ putarũt: que motu cienť. Quocirca Democritus ignẽ atq; calorẽ ipſaʒ cẽſuit eẽ: nã cũ ſint ĩfinite figure: ac ĩdiuidua: corpa rotũda diĉ ignẽ ⁊ aíaʒ eẽ. Hec ĩdiuidua corpa ſilia corpuſculis ſis eẽ: que in aere fieri videnť: in ipſis inquã radijs: que p feneſtrã ingrediuntur: ⁊ reꝝ elemẽta gñandaꝝ: ſeminaq; toti⁹ eẽ nature dixit. Eadẽ ⁊ Leucippus ille cenſebat. Hoꝝ igiť corpoꝝ ea q̃ ſunt rotunda ignẽ ac animã aſſerunt eẽ: ppterea q̃d maxime oĩum figure tales totum corpus ingredi penetrareq; poſſunt: atq; cetera mouere cũ moueanť ⁊ ipſa. Arbitramur eniʒ aíam id eẽ q̃d motum animalibus prebet.

T.cõ. 20 ℭ Dicũt eniʒ q̃dã ⁊ maxime ⁊ pmo eẽ animã id q̃d eſt mouẽs: exiſtimãtes aũt q̃d nõ moueť ipm nõ ꝯtigere mouere: alteꝝ coꝝ que moueнť aíam ſic arbitrati ſunt eẽ. vñ Democritus q̃dẽ ignẽ quẽdã: aut calorẽ eẽ dicit ipſam. Infinitis igiť exñtib⁹ figuris ⁊ atomis: q̃ ſunt ſpẽi rotũde ⁊ ignee aíam dicit: vt in aere moto q̃ vocenť deciſiones: q̃ videnť p portas in radijs: quaꝝ oẽ ſemẽ elemẽta diĉ Democritus toti⁹ nature. Silr aũt Leucippus: hoꝝ aũt ſperica aíaʒ pp id q̃d maxie pñt penetrare p oẽ hmõi figure: ⁊ mouere reliqua cũ moueanť ⁊ ipſa: arbitrãtes aíaʒ eẽ efficiẽs in aíalibus motum.

ℭ Quapropť ⁊ reſpirationẽ viuẽdi: rõnẽq; atq; cãm eẽ putãt. Aíaʒ eo q̃d ꝯtinet ꝯhente corpe cõprimẽte eue: ac extrudẽte figuras eas: q̃ prebẽt aíalib⁹ motũ: q: nec ipſe vnq̃ q̃eſcũt: ſuccurſuʒ auxiliũq; reſpiratiõe fieri dicunt: ingredientibus alijs figuris ſimilib⁹: que q̃dẽ egredi phibẽt ipſas q̃ aíalib⁹ inſunt: id repellẽdo q̃d ꝯhit atq; pmit: ⁊ eouſq; viuere aíalia q̃uſq; id facere pñt.

ℭ Vñ ⁊ viuẽdi terminũ eẽ reſpirationem. T.cõ. 21
Cõſtringẽte eni eo ꝙ corpa ꝯtinet: ⁊ extrudẽte figuras pbentes aíalib⁹ motũ: ex eo ꝙ nõ eſt ipſas q̃eſcere nullatenus: auxiliũ fieri de foris ingredientib⁹ alijs hmõi in reſpirãdo: phibere. n. has: ⁊ q̃ inſunt aíalib⁹ diſgregari ſimul phibẽs ⁊ ꝯſtringẽs ⁊ cõprimens: ⁊ viuere aũt q̃diu pñt hoc facere.

ℭ Videť aũt ⁊ id q̃d a nõnullis pythagoricis dř eandẽ hře ſniaʒ. Quidã. n. ipſoꝝ ea corpuſcula q̃ agitanť in aere: q̃daʒ id q̃d illa mouet ac agitat aíaʒ eẽ dixerũt: ppterea q̃d ꝯtinue moueri videnť: ẽt ſi nullus ventus penitus afflet. Eodem ferunť ⁊ ij q̃ dicunt aíaʒ id eẽ q̃d ſeipm agitat motu: etenĩ oẽs ij motũ videnť putaſſe maxime ppriũ eẽ anime: ⁊ alia q̃dem vniuerſa p animaʒ: hanc aũt a ſeipſa moueri: q: nihil videbãt mouere: q̃d non moueatur ⁊ ipſum.

ℭ Videť aũt ⁊ a pythagoricis dcm̃ eandeʒ hře intelligẽtiaʒ. Dixerũt enim q̃dã ipſoꝝ aíam eẽ q̃ ſunt in aere deciſiones: alij autẽ has mouẽs: de his ãt dcm̃ eſt ppter id q̃d ꝯtinue videnť moueri: ⁊ ſi ſit trãq̃llitas nimia. In idẽ aũt ferunť ⁊ q̃cũq; dicũt aíam eẽ q̃d ſeipm mouẽs: videť aũt oẽs hi exiſtimaſſe motũ maxie ppriuʒ eẽ aíe: ⁊ alia q̃dẽ oĩa moueri pp aíam: ipſã ãt a ſeipſaʒ: pp nihil videre mouẽs q̃d nõ moueatur ⁊ ipm. T.cõ. 22

ℭ Silr ⁊ Anaxagoras id q̃d mouet aíaʒ eẽ dicit. Et ſi q̃s alius cẽſuit vniuerſum mẽtẽ mouiſſe: nõ tñ pinde penitus atq; Democritus: is enim aíam ⁊ intellm̃ ſimplr idẽ eẽ putauit: etenim id q̃d videť verũ eſſe dicebat. Quocirca recte dixiſſe inq̃t Homerum: hectora iacere alia ſapiẽtem. Nõ igiť vt potẽtia quadã circa ṽitatẽ vtiť mẽte ac in intellu: ſʒ idẽ eſſe aíam dicit ⁊ intellectũ.

ℭ Silr ãt ⁊ Anaxagoras aíam diĉ eẽ mouẽtẽ: ⁊ ſi aliq̃s ali⁹ dixit ꝙ oẽ mouet itellẽs: nõ tñ penitus ſic democritus. ille q̃dẽ. n. dicit ſimplr idẽ eẽ aíaʒ ⁊ itellm̃: veꝝ. n. eẽ q̃d vř: vñ bñ facere Homeꝝ: ꝙ Hector iacet aliõ ſapiẽs: nõ itaq; vř itellm̃ tãq̃ potẽtia q̃dã q̃ circa veritatẽ. ſed idẽ dicit aíaʒ ⁊ intellm̃. T.cõ. 23

ℭ Anaxagoras aũt min⁹ de ipſis explanat. Multis. n. in locis: boni rectiq; mẽtẽ cãm

eſſe dicit. Alibi aūt aīam in ipſam mentem eē aſſerit: nā aīalibus vniuerſis tā pāuis q̄ȝ magnis: tā p̄ſtabilib⁹ q̄ȝ minus ēt p̄ſtabilibus mentē ineē dicit. At ea mens tn̄ ⁊ intell's cui prudētia tribuit nō vniuerſis ſiilr aīalib⁹: qn ēt neqȝ cunctis hoīb⁹ ineſſe vr.

T.cō. 24 ¶ Anaxagoras āt minus certificat de ipſa. Multotiēs qdē.n.cām eius q̄ bn̄ ⁊ recte dicit eē intellm: alibi aūt intellm hūc eē animā. In oīb⁹ eniȝ ip̄m ineſſe aīalib⁹ magnis: ⁊ pāuis ⁊ honorabilib⁹ ⁊ inhonorabilibus: nō vi aūt ſm prudētiam dictus intell's oībus ſiilr aīalibus ineſſe. ſȝ neqȝ oīb⁹ hoīb⁹.

¶ Oēs igiť ij q ad aīantis reſpexere motū: maxie motiuū aīaȝ eē putarūt. At q cognitionē aīaduerterūt ipſius ac ſenſum: qbus res cognoſcit ⁊ ſentit: ij dicūt aīam ipſam p̄ncipia rez eſſe: vt q plura p̄ncipia: q v̄o vnū idip̄m aīam eē cenſent. Empedocles enim ex elemētis quidem vniuerſis ipſam ꝯſtare cenſet: tamen ⁊ vnum quodqȝ iſtorum animam eſſe putat. Dicit enim.

Terrā nā t̄ra: lympha cognoſcim⁹ aquā.
Aetheraqȝ ethere ſane: ignis dig̃ſciť igne.
Sic ⁊ amore amor: ac triſti diſcordia lite.

T.cō. 25 ¶ Quicūqȝ igiť in moueri aīatū aſpexerūt: hi qdē maxie motiuū opinati ſunt aīaȝ eē. Quicūqȝ autē ad cognoſcere ⁊ ſentire ea q̄ ſunt: iſti dicūt aīaȝ eē principia: alij qdē faciētes plura hec: alij v̄o vnū hoc ſič Empedocles qdē ex elntis oībus eē: ⁊ vnūqdqȝ eoꝝ aīam dicēs: ſic terrā qdē terra cognoſcimus: aquā aūt aqua: ethere aūt ethera. ſed ignē igne manifeſtū eſt: ꝯcordiam aūt ꝯcordia: diſcordia autem diſcordiam.

¶ Eodeȝ ⁊ Plato mō aīam in Timeo ex elntis ꝯſtare cēſet. Siīi nāqȝ eius q̄qȝ ſnia cognoſciť ſiie: ⁊ res ipſe ex p̄ncipijs ſunt. Siilr determinatuȝ eſt ab eodē ⁊ in hiſce q̄ de phia dn̄r. Aīal qdē ip̄m ex ipſius vnius idea formaue: ⁊ ex lōgitudie p̄ma: ⁊ latitudie ꝓfunditateue ꝯſtare. cetera v̄o ſiīi mō.

T.cō. 26 ¶ Eodē aūt mō Plato in Thimeo aīaȝ ex elntis facit: cognoſci.n. ſiie ſiir: res āt aut ex p̄ncipijs eē: ſiir aūt ⁊ in his q̄ ſunt de phia dicta determinatū eſt: ip̄m qdē aīal: ex ipſa vnius ydea: ⁊ ex prima lōgitudine ⁊ latitudine: ⁊ altitudine: alia aūt ſimili modo.

¶ Inſup ⁊ alio pacto: intellm qdē eſſe vnū ip̄m. Ipſa v̄o duo ſciaȝ. Eſt enim ipſa tm̄ ad vnū ꝓceſſio. Suꝑficiei p̄terea numeruȝ opinionē: ſolidi ſenſuȝ: nam nūeri qdē forme ipſe ⁊ principia dicebanť. Sunt aūt ex elntis. Res v̄o p̄im intellu: ptiȝ ſcia: partim opione: partim ſenſu diiudicanť ac diſcernunť. Atqȝ hi nūeri forme ſunt reruȝ.

¶ Adhuc aūt ⁊ alr intellm qdē vnū: ſciam aūt duo: ſingulr aūt ad vnū: plani āt nūeꝝ ad opionē: ſenſum v̄o eū q firmi: hi qdeȝ enim numeꝝ ſpēs ⁊ p̄ncipia entiū dicebāt: ſunt aūt ex elntis. Judicanť enim res alie qdē intellu: alie v̄o ſcia: alie autē opione: alie v̄o ſenſu: ſpēs aūt numeri hi rerum. T.cō. 27

¶ Cum aūt aīa motiuū ⁊ cognitiuū ſit: qdā vtrūqȝ cōplexi ſunt: atqȝ aīam numeꝝ eē ſeip̄m mouētē aſſeruerūt. Oēs tn̄ de p̄ncipijs que ⁊ quot ſunt: inter ſeſe diſſentire videnť: atqȝ maxime qdē: ij q corp̄ea putāt eē: ab hiſce diſſentiūt qui incorp̄ea ponūt. Minus aūt ab ijs qui compoſuerunt: ⁊ ex vtriſqȝ principia reꝝ aſſignauerūt. Diſſentiūt ēt ⁊ de multitudine eorūdē. qdā enim vnū quidā plura principia dicunt eſſe.

¶ Qm̄ āt ⁊ motiuū videbať aīa eē ⁊ cognoſcitiuū: ſic qdā ꝯplexi ſunt: ⁊ ex vtriſqȝ enūciātes aīam eē numeꝝ mouētē ſeip̄m: differunt aūt ⁊ de principijs que ⁊ quot ſunt. Maxime qdem corp̄ea faciētes incorp̄ea: his aūt miſcētes ⁊ ab vtriſqȝ principia referētes: differūt aūt ⁊ circa multitudineȝ: hi quidem vnum: illi vero plura dicunt. T.cō. 28

¶ Atqȝ vt de principijs ſenſerūt: ſic de aīa ēt determinauerūt. Nō enim abeſt a rōne in primoꝝ natura mouendi cām collocare. Quapropter ignis quibuſdā eē videť. Is enim ſubtiliſſimaꝝ eſt partium: ⁊ lōge magis q̄ȝ elemēta cetera incorp̄eus. Mouetur inſup: ⁊ cetera primo mouet.

¶ Cōſequēter aūt his ⁊ animam aſſignāt: motiuū enim ſm naturā primoꝝ exiſtimauerūt non irrōnabilr. vn̄ quibuſdā viſum eſt ignem eē: etenim hic in partibus ſubtiliſſimus eſt: ⁊ maxime elntoꝝ incorp̄euȝ: adhuc aūt moueť: q̄ ⁊ mouet alia primo: T.cō. 29

¶ Democritus aūt ⁊ ſubtilius dixit: cum aſſignauerit cur eſt iſtoꝝ vtrūqȝ. Dixit enī aīam quidē mentēqȝ idem eē: hoc autē ex ipſis primis atqȝ indiuiſibilibus corp̄ibus eē. Atqȝ ptium qdem ſubtilitate mouere: ob figuram v̄o moueri. Figuraꝝ aūt oīuȝ mobiliſſimā figurā rotūdaȝ Anaxagoras aſſerit: talemqȝ eſſe intellectum ⁊ ignem.

T.cõ. 30. ¶ Democrit⁹ ãt dulcius dixit enũciãs vtrũ
q; horũ: aĩaꝫ qdeꝫ eni ⁊ intellm idẽ. Iſtud
aũt primoꝝ ⁊ indiuiſibiliũ corporũ eẽ mo
tiuũ aũt pp ſubtilitatẽ partium ⁊ figuram.
Figurarũ aũt mobiliſſimam que ſpherica
dicitur hoc autẽ intellectum eſſe ⁊ ignem.
¶ At Anaxagoras videt̃ quidẽ aliud aiaꝫ:
aliđ intellm mentemue dicere: quẽadmo
dũ ⁊ antea dixim⁹. Utitur tñ vtriſq; p inde
atq; vna natura. verum mentẽ principiũ
maxime oĩum ponit. Solã itaq; rerũ oĩuꝫ
ipſam ſimplicẽ ⁊ non mixtã ⁊ puram eſſe
ſincerãq; dixit: atq; eidẽ pncipio hec vtra
q; tribuit: cognitionẽ inquaꝫ ⁊ motuꝫ di
cens vniuerſum mentem eſſe.
T.cõ. 31 ¶ Anaxagoras ãt vr̃ qdẽ alterũ dicere aiaꝫ
⁊ intellectũ: vt diximus prius: vtit̃ ãt vtriſ
q; ſicut vna natura: verũtñ ponit intellm
pncipiũ maxĩe oĩum ſolũ: q2 dicit ipſuꝫ co
rũ q̃ ſunt ſimplicẽ eſſe ⁊ imixtũ ⁊ purũ: aſſi
gnat ãt vtrũq; eidẽ pncipio ⁊ cognoſcere
⁊ mouere: dicens intellm mouere omne.
¶ Thales ẽt videt̃ ex hiſce q̃ tradita memo
rie ſũt: motiuũ qđdã aiaꝫ ipſam eſſe putaſ
ſe: ſi qdẽ dixit magnetẽ hr̃e animam: quia
mouet: trahitq; ferrũ. Diogenes ãt: ⁊ ſic ⁊
alij quidã: aerẽ ipſaꝫ cẽſuit eẽ: hũc ſubtiliſ
ſime ſubſtãtie: rerũq; pncipiũ eẽ putans.
Idcirco cognoſcere atq; mouere aiam di
xit. hoc qdẽ cognoſcere: q̃ pmũ ẽ: ⁊ ex hoc
ipſo cetera cõſtãt: hoc aũt eẽ motiuuꝫ quo
ſubtiliſſimũ eſt. Heraclit⁹ quoq; pĩcipiũ
ait aiam eẽ. Quippe cũ exalationẽ eẽ: ex q̃
cetera dicit ꝯſtare: ⁊ maxĩe incorporeũ eẽ:
⁊ ſemp fluer̃ dicat: atq; id qđ mouet̃ ab ea
q̃ motu ciet̃ cognoſci conſtat. Moueri aũt
res vniuerſas ⁊ ipſe ⁊ alij complures arbi
trabant̃. Siĺi mõ ⁊ Alcmeon de aia putaſ
ſe vr̃. Dicit eni ipſaꝫ imortalẽ eſſe ex eo q2
ſilis ipſis imortalibus eſt. Quod qdẽ ideo
dixit ipſi cõpetere: q2 ſemper mouet̃. Mo
uentur eni ⁊ res oẽs diuine cõtinue ſemp:
luna inquã: ſol: ſtelle: totumq; celuꝫ. Qui
dam ⁊ magis importuni aiam aquaꝫ eſſe
dixerunt: vt Hippo: qui quidem ad hanc
ſniam rõne ſeminis videt̃ eſſe cõpulſus:
q2 oĩuꝫ ſemẽ hũidũ ẽ: eteni redarguit eos
q ſanguinẽ aiam aſſerũt: q2 ſemen ſanguis
nõ eſt. Sũt ⁊ qui ſanguinẽ ipſaꝫ eſſe dixe
rũt: vt Critias. Sẽtire ipſũ maxĩe propriã
anime eſſe putantes: quod quidẽ compe
terẽ pp naturaꝫ ſanguinis crediderũt. Ita
omnia elementa preter terram iudicẽ ha
buerũt: hanc autem nemo tribuit anime:
niſi quiſpiam dixerit ex omnibus elemen
tis conſtare: aut omnia eſſe.
¶ Ur̃ ãt thales ex qb⁹ remiſcimur motiuũ T.cõ.
aliquid aiaꝫ opinari: ſi quidẽ dixit lapideꝫ 32
aiam hr̃e: qm̃ ferrũ mouet. Diogenes aũt
ſic ⁊ alteri qdã aerẽ: hunc opinãs oĩuꝫ ſub
tiliſſimũ eẽ ⁊ principiũ: ⁊ pp hoc cogno
ſcere ⁊ mouere aiam ħꝫ q pncipiũ: ex hoc
reliqua cognoſcere: ſm vo q ſubtiliſſimũ
eſt motiuũ eſſe. Heraclitus autẽ principiũ
eſſe dicit: ſi qdem vaporẽ: ex quo alia con
ſtituit: incorporaliſſimũ ãt ⁊ fluẽs ſp. Qđ
vero mouet̃ motu cognoſci: in motu autẽ
eſſe q̃ ſunt: ⁊ ille arbitratus eſt ⁊ multi. Si
militer ãt his ⁊ Alcmeon opinari viſus ẽ
de aia: dicit eni ipſaꝫ imortalẽ eẽ pp hoc q
aſſimilat̃ in mortalibus: hoc aũt ineſſe ipſi
tãq; mote ſemp. Moueri enim ⁊ diuina
oĩa ꝯtinue ſemp: lunã: ſolẽ: aſtra: ⁊ celũ to
tũ. Magis ãt rudiũ ⁊ aquã qdã enũciaue
rũt: vt Hippo: ſuaderi eni viſi ſũt ex geni
tura: qm̃ oĩuꝫ humida ẽ: ⁊ nãq; arguit ſã
guinẽ dicẽtes eẽ aiaꝫ: qm̃ genitura nõ ẽ ſã
guis: hãc ãt eẽ pmã aiaꝫ. Alij ãt ſãguineꝫ
quẽadmodũ Critias ipſꝫ ſentire aĩe magis
ꝓpriũ opinãtes: hoc ãt ineſſe pp nãm ſãgui
nis. Oĩa eni elemẽta pter terrã iudicẽ ac
ceperũt: hãc. n. nlli ꝓtulerũt: niſi ſi aliqs di
xerit aiam eẽ ex oĩb⁹ elemẽtis: aut omnia.
¶ Ut igit̃ in ſũmã oĩa redigamus: trib⁹ hi
oẽs animã: motu: ſenſu: incorporeoq; diſ
finiunt: quorũ vnũqđq; reducitur ad pn
cipia rerũ: vt patuit. Quapropter ⁊ hi qui
cognitione diffiniũt animã: aut elemẽtuꝫ:
aut ex elemẽtis faciunt ipſaꝫ: ſimiliter oẽs
pter vnũ dicentes. Inquiunt enĩꝫ ſilẽ ſili ſibi
cognoſci. Atq; cuꝫ vniuerſa cognoſcat ac
percipiat anima: ex vniuerſis rerum prin
cipijs ipſam conſtare dicunt.
¶ Diffiniũt ãt oẽs aiam trib⁹: vt eſt dicere T.cõ.
motu: ſenſu: ⁊ incorporeo: horũ aũt vnuꝫ 33
qđq; reducit̃ ad principia: vñ ⁊ in cogno
ſcẽdo diffiniẽtes ipſaꝫ: aut elemẽtũ: aut ex
elementis faciunt: dicẽtes ſilr inuicẽ pter
vnum. Dicunt enim ſilẽ cognoſci ſimili:
quoniam enim anima omnia cognoſcit:
conſtituunt eam ex omnibus principijs.
¶ Quib⁹ igit̃ placuit vnã cãm: elementũq;

vnum ponere rez: ij animam ēt vnū: velut
ignē: aut aerem eē ponunt. Qui vō plura
reb⁹ pncipia tribuūt: ij plura quoqꝫ dicūt
aiam eē. Solus aūt Anaxagoras mentez
paſſione vacare dicit: ⁊ nihil pꝛſus cū cete
ris hr̄e cōe. Nec cum talis ſit. Quonā pa
cto cognoſcet: ⁊ quam ob cām. Neqꝫ ille
dixit: neqꝫ ex dictis perſpici poteſt.

T.cō. 34 ℭ Quicūqꝫ gdē igiꝶ vnā aliquā dicūt cām
vt elīnum vnū ⁊ aiam vnū ponūt: vt ignē:
aut aerē: plura vō dicētes pꝛincipia: ⁊ ani
mā plura dicūt. Anaxagoras aūt ſolus paſ
ſibilē dicit intellectū: ⁊ cōe nihil nulli alioꝝ
habere. huiuſmodi aūt cuz ſit qūo cogno
ſcit: ⁊ ꝑpter quā cām: neqꝫ ille dixit: neqꝫ p
ea ex his que dicta ſunt conſpicuum eſt.
ℭ At vō q ꝯtrietates in pꝛincipijs faciunt:
ꝯ cōficiunt aiam etiaz ex ꝯtrarijs. Qui vō
tātum alteꝝ ponūt cōtrarioꝝ: calidum in
quā: aut frigiduz: aut aligd aliud huiuſce
modi: ij ſilr ⁊ aiam vnū iſtoꝝ afferunt eſſe.
Quapꝛopter ⁊ noīa ipſa ſequunꝶ. naz ij q
calidum eē dicūt: inde inquiūt ipm viuere
ductum nominatūqꝫ fuiſſe. Et ij rurſus q
frigidū eē cēſet: aiaz inde nūcupatā ob re
ſpirationē ⁊ refrigerationē afferūt eē. Hec
igiꝶ que de aia tradita ſunt a maioꝛib⁹ nr̄is
⁊ hec ſūt cāe: ob q̄s illi talia de ipſa dixerit.

T.cō. 35 ℭ Quicūqꝫ aūt ꝯtrarietates faciūt in pꝛinci
pijs: ⁊ aiam ex ꝯrijs ꝯſtituūt. Quicūqꝫ aūt
alteꝝ ꝯtrarioꝝ: vt calidū: aut frigiduz: aut
aliud hmōi: aliud aiam ſilr vnū aligd hoꝝ
ponūt: vñ ⁊ noībus ꝯſequunꝶ: q gdē cali
dum dicētes qꝛ ꝑpter hoc: ⁊ viuere noīatū
eſt: q āt frigidū ꝑpter reſpirationē: ⁊ refri
gerationē vocari aiam. Tradita gdem de
aia ⁊ ꝑpter quas cauſas dicūt ſic: hec ſunt.
ℭ Cōſiderandū eſt aūt pꝛimū de motu. naz
foꝛtaſſe nō ſolū falſum eſt ſubam aie talem
eē qualē ij dicūt q aiam id afferūt eē qō ſe
ipſum mouet: aut mouere poteſt: ſed etiā
vnum id eē qōdam videꝶ coꝝ: q̄ nequeūt
eē: motum inquā ipſi ineſſe atqꝫ cōpetere.
Nō neceſſariū igiꝶ eē id omne moueri qō
mouet: olim iam diximus ⁊ pbauimus.

T.cō. 36 ℭ Cōſiderādum aūt pꝛimuz gdem de mo
tu. Foꝛtaſſis aūt nō ſolū falſum eſt ſubſtan
tia ipſius hmōi eē qualem aiunt: dicentes
aiam eē quod eſt ſeipſum mouēs: aut poſ
ſibile mouere. ſed vnū qōdam ⁊ impoſſibi
lium ineſſe ipſi motū: qꝫ gdem igiꝶ nō ne
ceſſe ſit mouēs ⁊ ipm moueri dcm̄ eſt pus.
ℭ Cuz aūt oē qō motu cieꝶ dupl'r moueaꝶ
aut eni p aliud: aut p ſe moueꝶ. Per aliud
aūt id omne moueri dicimus: qō eſt in eo
qō motu cietur: vt nauigātes: hi nāqꝫ nō
perinde atqꝫ nauis mouenꝶ hec enim p ſe
moueꝶ: illi motu cienꝶ: qꝛ ſunt in eo qō mo
tu cietur: quod gdem ita eē patet in parti
bus: motus enim ꝑpꝛius peduz eſt ambu
latio: qua mouentur ⁊ hoīes: tūc aūt hiſce
motus nō ineſt: vt patet: in nauigātibus.

ℭ Dupl'r eniz moueꝶ oē: aut eni ſm alteꝝ: T.cō. 37
aut ſm ſeipm: ſm aūt alteꝝ dicimus q̄cūqꝫ
mouenꝶ ex eſſe in eo qō moueꝶ: vt naute:
nō eniz ſilr mouenꝶ naui: hec gdē eni ſm
ſeipſam moueꝶ: illi aūt ex eē in eo qō mo
ueꝶ. Manifeſtū aūt in ꝑtibus eſt: ꝑpꝛius
gdem enim motus peduz ambulatio: hec
aūt ⁊ hoīum eſt: nō ineſt aūt nautis tunc.
ℭ Cum igiꝶ id qō moueꝶ: vt diximus: bifa
riam dicaꝶ moueri. Cōſideremus nūc opz
de anima: ſi p ſe moueaꝶ: motuſqꝫ pticeps
ſit: cum igiꝶ quatuoꝛ ſint motus: latio: al
teratio: atqꝫ accretio: decretio: aut iſtoꝛum
vno: aut pluribus: aut oībus: vt pz: moue
bitur. Qō ſi nō p accidēs moueaꝶ: natura
ſane motus inerit ipſi. At ſi hoc ſit: locus
etiam eidem idētidem competet. Omnes
enim iam dicti motus in loco ſunt.

ℭ Dupliciter aūt vtiqꝫ dicto moueri nūc i T.cō. 38
tēdimus de aia: ſi per ſeipſam mouetur ⁊
participat motu. Quatuoꝛ autē motus cū
ſint loci mutationis: alterationis: augmēti:
⁊ decremēti: aut ſm vnum hoꝝ mouebiꝶ:
aut ſm plures: aut oēs. Si vō moueꝶ nō
ſm accn̄s natura inerit motus ipſi: ſi aūt h̄
⁊ locus: oēs eniz dicti motus in loco ſunt.
ℭ Qō ſi ſubſtātie ſit aie ſeipſam motu cie
re: nō p accn̄s inerit ipſi moueri vt ineſt al
bedini: aut tricubito. Moueꝶ enim ⁊ ipſa:
verum p accn̄s: qppe cum coꝛpus id mo
ueaꝶ cui res tales inſunt. Quapꝛopter ⁊ lo
cus nullus ipſoꝝ eſt. At erit anime ſine cō
trouerſia locus: ſi natura mot⁹ pticeps eſt.

ℭ Si aūt eſt ſubſtātia aie mouere ſeipſam: T.cō. 39
nō ſm accidēs moueri ipſi inerit: ſicut al
bo: ⁊ tricubito: mouenꝶ eniz ⁊ hec. ſed ſm
accn̄s: cui enim hec inſunt moueꝶ illō coꝛ
pus vnde nō eſt locus ipſoꝝ: aie autē erit:
ſiquidem natura motu participat.
ℭ Pꝛeterea ſi nā motu cieꝶ: vi. q̄qꝫ moue

ri pôt: ⁊ ſi vi mouet̃: ⁊ nã moueri pôt. Eo/
dẽ mõ de q̃ete q̃z dicere poſſum⁹. in h̃.n.nã
res q̃eſcere ſolet in qð ſuapte nã mouet̃.
In h̃ pari mõ vi plane q̃eſcit in qð vi pul/
ſa mouet̃. At q mot⁹ erũt aie violẽti q̃eteſue.
Neq̃ ſi fingere volum⁹: aſſignat̃ facile poſ
ſum⁹. At v̾o ſi ſurſuz mouebit̃ ignis: ſi deor
ſum terra: hiſce nãq̃ corꝑib⁹ hi mot⁹ cõpe
tunt: eadẽ eſt ⁊ de medijs corꝑibus rõ.
T.cõ. 40 ¶ Amplius aũt ⁊ ſi nã mouet̃ ⁊ violẽtia mo/
uet̃: ⁊ ſi violẽtia: ⁊ natura: eodẽ autẽ mõ ſe
hȝ ⁊ de q̃ete: in qð enim mouet̃ nã ⁊ in h̃
q̃eſcit natura: in qð aũt violẽtia q̃eſcit in h̃
violẽtia. Quales autẽ violẽti mot⁹ aie erũt
⁊ q̃etes: neq̃ fingere volentibus facile eſt
reddere. Ampli⁹ ſiq̃dẽ ſurſuz mouebitur:
ignis erit: ſi v̾o deorſum terra: hoꝝ enim
corpoꝝ motus hi: eadẽ aũt rõ ⁊ de medijs.
¶ Preterea cuz videat̃ aia corp⁹ mouere:
rõni ꝯſentaneũ eſt ijs motib⁹ ipȝ mouere:
qb⁹ ⁊ ipſa mouet̃. Qð ſi id veꝝ ſit ꝯuerten/
do vere quoq̃ dicere poſſumus: eo ipſam
motu cieri: quo mouet̃ ⁊ corp⁹: at latione
corp⁹ mouet̃. Quare mutabit̃ ⁊ aia ꝑinde
atq̃ corp⁹: ⁊ aut tota: aut ꝑtib⁹ locũ muta/
bit: qð ſi id fieri pôt: fieri q̃q̃ pôt vt egreſſa
rurſus corpus ingrediatur. Ex quo fiet vt
aialiuȝ ea que mortẽ obierũt reſurgant.
T.cõ. 41 ¶ Qm̃ aũt videtur mouere corpus rõnabi
le eſt his mouere motib⁹ qbus ⁊ ipſa mo/
uet̃: ſi aũt hoc ⁊ ꝯuertẽtibus dicere veruȝ:
qð ſꝫm q̄ corpus mouetur: hoc ⁊ ipſa: cor
pus aũt mouetur ſꝫm loci mutationẽ: qua/
re ⁊ aia mutabit̃ ſꝫm corpus: aut tota aut
ſꝫm partes tranſlata. Si aũt hoc cõtingit ⁊
exeũte iterum ingredi: ad hoc autem ſeq̃/
tur reſurgere mortua animalium.
¶ At eniȝ motũ ꝑ accñs ab alio quoq̃ mo/
uebit̃. Aial enim vi pelli pôt: non aũt opȝ:
cuius in ſubſtãtia ineſt: a ſeipſo moueri: id
ab alio motu cieri: niſi ꝑ accñs: queẽadmo/
dum neq̃ qð ꝑ ſe: vel ꝓpter ſe bonum eſt:
id per aliud opȝ: aut gratia cuiuſpiam eẽ.
T.cõ. 42 ¶ Motũ aũt hȝ accñs ſi ab altero moueat̃:
depellet̃ enim vtiq̃ violẽtia aial: nõ oȝ aũt
cui a ſeipſo moueri ineſt in ſubſtantia: hoc
ab alio moueri: niſi ſꝫm accñs: ſicẽ neq̃ qð
igit̃ ſꝫm ſe bonũ: aut ꝓpter ſeiꝑm: hoc q̃dẽ
ꝓpter aliud eſſe: hoc autẽ alterius cauſa.
¶ Aiam aũt: ſi mouet̃: a ſenſibilib⁹ maxime
q̃ſpiã dicet moueri. At v̾o ſi mouet ſeipſaȝ

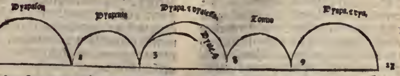
anima: ⁊ ipſa quoq̃ mouet̃. Quare cũ oĩs
motus eximus atq̃ remotio ſit eius qð mo
tu cietur: ea rõne: qua motũ ſubijt anima:
nimiꝝ ex ſubſtãtia dimouet̃ ⁊ exit: niſi ſeip
ſam per accidens moueat: at motus: vt in/
quiunt: ſubſtantie eſt ipſius per ſe.
¶ Aiam aũt maxime dicet aliq̃s vtiq̃ a ſen T.cõ.
ſibilibus moueri ſiq̃dẽ mouet̃. At v̾o ⁊ ſi 43
mouet ipſa ſeipſam ⁊ ipſa mouebit̃ vtiq̃:
q̃re qm̃ oĩs motus ex diſtãtia eſt ei⁹ qð mo
uet̃ ſꝫm q̄ mouet̃ ⁊ aia vtiq̃ diſtabit a ſb̃a
ipſius ſꝫm ſeipſam: niſi ſꝫm accñs ſeipſam
moueat. ſed eſt motus ipſius ſub̃e per ſe.
¶ Quidam aũt aſſerunt aiam id corpus in
quo eſt eodẽ mouere mõ: quo ⁊ ipſa mo/
uet̃: vt Democritus: qui q̃dẽ ꝑinde atq̃
Philippus comicus dicit: ille nãq̃ deda
lum ait ligneã venerem ꝯfeciſſe que motu
mouebat̃ argẽti viui: qð in illã infudit. Et
Democritus pari mõ pilas indiuiſibiles
ſecũ trahere corpus totũ atq̃ mouere dic̃
ex eo: q̃ nunq̃ ipſe q̃eſcũt ſuapte natura:
deſinũtq̃ moueri. Nos aũt ipm interro/
gabimus: ſi q̃etem ẽt idipm̃ faciat nunq̃.
At quonaȝ pacto q̃etem faciet: difficile eſt
dictu: vel potius dici nõ pôt. Oĩno aũt aia
nõ ſic mouere videtur aial: vt inq̃unt ipſi.
ſed electione quadam intellectioneue.
¶ Quidã aũt ⁊ mouere aiam dicũt corpus T.cõ.
in quo eſt: ſicut ipſa mouet̃: vt Democrit⁹ 44
ſilr̃ dicẽs Philippo comediaꝝ Didaſco
lo: ait enim Dedaluȝ feciſſe mobilẽ ligneã
mineruã ĩfundẽs argẽtum fuſile. Similr̃
aũt ⁊ Democritus dicit: motas enim inq̃t
indiuiſibiles ſpheras: ꝓpter id qð apte na
te ſunt nuſq̃ manere cõtrahereq̃ ⁊ mo/
uere corpus omne: nos aũt iterrogabim⁹
ſi ⁊ q̃eſcere facit hoc idem: q̃uo autẽ faciat
difficile aut impoſſibile dicere: oĩno autez
nõ ſic videtur aia mouere animal: ſed per
voluntatem quãdam ⁊ intellectum.
¶ Eodem aũt mõ Thimeus ẽt aiam cor/
pus mouere dicit. Mouere enim ipſaȝ ex
eo cenſet: atq̃ aſſerit corpus: q̄ mouetur:
ꝓpterea qð ad ipſum cõnexa eſt. Opifex
enim dicit ex elementis iam ꝯſtitutam: nu/
meriſq̃ diſtinctã ſonoris: vt inſitum ſono/
ritatis atq̃ concentus hẽat ſenſum: ⁊ vni/
uerſum ferat̃ ꝯſonis lationibus rectitudi
nem coegit: atq̃ flexit in circulum. Et cuȝ
vnũ in duos diuiſiſſet circulos duobus in

punctis ꝯiunctos: rurſus vnū in ſeptem orbes diuiſit: quoniam lationes ipſis celi motiones ſunt aie: q̄bus ipſa mouetur.

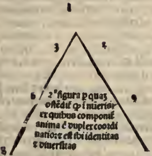
T.cō. 45 ¶ Eodem autē mō ⁊ Thimeus phyſiologizat aiam mouere corpus: in eo eni ꝙ eſt moueri ipſaꝫ: ⁊ corpus mouet ꝓpter id q̄ꝺ cōplexa eſt ad iþm: cōſtitutam enim ex elementis: ⁊ diſpartitā ſm̄ armonicos numeros: quatenus ꝯnaturalē ſenſum armonie habeat: ⁊ vt omne feraẗ ſm̄ ꝯſonātes motus aſpectu rectū in circulū reflexit: ⁊ diuidens ex vno in duos circulos dupl'r coordinātes. Iterum vnū diuiſit in ſeptē circulos: tanq̄ꝫ eſſent celi motus aie motus.

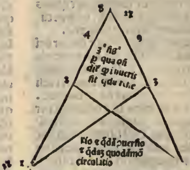
¶ Hec eſt q̄nta figura p quā oñditur ꝙ in aia eſt duplex circulatio intellectiua: ⁊ ſenſitiua: ⁊ vna harum diuidiẗ in ſeptem circulos: q2 virtutes ſenſitiue ordinanẗ ſm̄ ſeptē gradus: vel melius. In aia eſt duplex circulatio. ideſt opatio intellectiua: vna p quā intelligit ſubſtantias ſeparatas: ⁊ alia p quā intelligit hec corp̄lia: ⁊ hec diuidiẗ in ſepteꝫ circulos ꝑut ſm̄ gradus ſeptē iſta obiecta corp̄alia ordinanẗ. ſunt ergo aie motus ſicut celi motus.

¶ Prima figura per quam oſtenditur quomodo in numeris ex quibus componitur anima eſt aſpectus rectus ⁊ conſonantia;

T.cō. 56

¶ Hec eſt quarta figura per quā oſtēditur quomodo in celo eſt duplex motus circularis ſiue duplex circulatio ſuper duplici polo: ⁊ quō vna illaruʒ circulationum diuiditur in ſeptem circulos.

¶ Primũ igiᷓ nõ recte dicitur animã magnitudinẽ eẽ: nam animã vniuerſi talẽ ipſe vult eſſe: qualis eſt ea q̃ mens ⁊ intellectus vocaᷓ. Nõ qualis eſt ſenſitiua: nec qualis ſit ea que eſt principiũ cupiẽdi: quippe cũ harum motus nõ ſit: vt pȝ: cõuerſio.

T.cõ. 46 ¶ Primũ quidẽ igitur nõ bene dicitur animã magnitudinẽ eſſe cauſa enim que oĩs talẽ eẽ vult qualis eſt aliqñ vocatus intellectus. Nõ .n. velut ſenſitiua eſt: neq̧ vt deſideratiua: harũ enĩ motus nõ circulatio ẽ.

¶ Intellectus aũt vnus eſt ⁊ cõtinuus perinde ac intellectio. Intellectio vero eſt ipſius intell'ſ cõceptio. Sed hi nimirũ vnũ hoc ſunt: qđ alius deinceps poſt aliũ eſt: vti numus: ſȝ nõ vti magnitudo. Quo circa nec intellectus hoc pacto ꝯtinuus eſt: ſed aut partib⁹ penitus vacat: aut nõ eſt vt magnitudo continuus: atq̧ ſi magnitudo ſit: quonã pacto quãcũq̧ ſuarũ intelliget partiũ: ſiue ille ſint magnitudines: ſiue ẽt pũcta: ſi hec quoq̧ partes appellare oportetat. Naȝ ſi pũcto pũcta vero ſunt infinita: nũq̃ pertranſibit vt pȝ: ſin magnitudine ſepius vl' infinities idẽ intelliget. At videtur ⁊ ſemel intelligere poſſe. Quod ſi ſat eſt quã vis partiũ tangere. qđ oportet aut orbe verſari: aut oĩno magnitudinẽ ipſum habere: Qđ ſi neceſſe eſt ipſum intelligere toto tangentẽ circulo: quis eſt ipſarũ partium tactus.

T.cõ. 47 ¶ Intellectus aũt vnus ⁊ cõtinuus ẽ: ſicut intelligẽtia: intelligẽtia aũt ſicut intelligibilia. Hec autẽ eo q̄ cõſequẽtur vnũ ſicut numerus: ſȝ nõ ſicut magnitudo: ꝓpter qđ quidẽ neq̧ intell'ſ ſit cõtinuus: ſȝ impartibilis aut nõ: ſicut magnitudo aliqua: ꝯtinuus ẽ. Qualr̃ enĩ intelliget magnitudo cũ ſit qualibet partiũ ipſius: parte aũt aut ſm magnitudinẽ: aut ſm pũctum: ſi opȝ ⁊ hoc dicere partẽ: ſi qđẽ igitur ſm punctũ: hec aũt infinita manifeſtũ eſt qm̃ nequaq̃ pertrãſibit. Si vero ſm magnitudinẽ multotiẽs ⁊ infinities intelliget idẽ: videᷓ aũt ⁊ ſemel cõtingẽs: ſi aũt ſufficiẽs quãlibet partiũ tãgere: qđ opȝ circl'o moueri: aut ⁊ oĩno magnitudinẽ hẽre? Si aũt neceſſariũ eſt intelligere tãgẽtẽ toto circulo: qs eſt partib⁹ tactus.

¶ Preterea quonã pacto vl' ꝑtibili partibile: vel ĩpartibile ꝑtibili ipſe intelliget. Neceſſe eſt aũt intell'm eẽ circulũ hũc. Intell'ſ nãq̧ motus intellectio eſt. Circuli vero ꝯuerſio. Si igiᷓ intellectio ꝯuerſio ẽ: ⁊ circulus is intell'ſ erit ꝑfecto: cuius talis conuerſio intellectio eſt. Qđ preterea ſemꝑ intelliget. Oportet enĩ ipſum aliqđ intelligere ſemꝑ quippe cũ conuerſio ſit perennis atq̧ ꝑpetua nã cõſtat intellectionũ rerũ earũ q̃ cadũt ſub actionẽ terminos eẽ ac fines. oẽs enim alicuius ſunt grã: ꝯtẽplatiue quoq̧ rõnib⁹ idẽtidẽ animanᷓ. Et rationũ aliã diſſõnem aliam demonſtrationẽ eſſe pȝ: demõſtrationes aũt ⁊ ex principio ſunt: ⁊ finẽȝ habent quodãmodo ratiocinationẽ: aut cõcluſionẽ. Qđ ſi nõ terminãtur: at ſaltẽ nõ ad principiũ redeũt: ſed mediũ extremũq̧ ſemꝑ ſumentes: recta ꝓficiſcũtur. At cõuerſio rurſus vt patȝ ad principiũ redit atq̧ reflectiᷓ. Diſſõnes etiaȝ finite ſunt omnes ac terminate. Preterea ſi ſepius eadẽ cõuerſio ſit: idẽ ſepius intelligere oportebit. Preterea intellectio quieti magis: ⁊ ſtatui q̄ motui ſilis eẽ vĩ. Eodẽ modo ⁊ ipſa ẽt rõcinatio.

¶ Ampli⁹ quõ intelliget ꝑtibile ĩpartibili: aut ĩpartibile ꝑtibili: neceſſariũ aũt intell'm eẽ circulũ hũc. Intell'ſ qđẽ .n. mot⁹ itelligẽtia: circuli aũt circulatio: ſi igiᷓ intelligẽtia circl'atio: ⁊ intell'ſ vtiq̧ erit circulus: cũ hi⁹ circulatio intelligẽtia: ſit ſemꝑ aũt aliqđ itelliget ſi qđẽ ꝑpetua circulatio. Practicarũ qđẽ .n. intelligẽtiarũ termini ſũt: oẽs .n. alterius cã ſunt: ſpeculatiue aũt rõnib⁹ terminãtur ſilr̃: rõ autẽ oĩs diffõ eſt: aut demr̃atio. Demr̃ationes ꝗdẽ ⁊ a ꝓncipio ſunt: ⁊ hñt quodãmõ finẽ: ſyllogiſmũ aut ꝯcl'onẽ: ſi aũt nõ ꝯcludanᷓ: ſȝ nõ reflectunᷓ: iterũ in ꝓncipiũ accipiẽtes ſemꝑ mediũ ⁊ extremitatem recte ꝓcedũt: ſȝ circulatio iterũ in ꝓncipiũ reflectiᷓ. Diffõnes aũt oẽs finite ſunt ampli⁹ aũt ſi eadẽ circulatio multotiẽs eſt: oportebit multotiẽs intelligere idẽ. Adhuc aũt intelligẽtia aſſimilaᷓ cuidã quieti ⁊ ſtatui magis q̄ motui: eodẽ modo ⁊ ſyllogiſmus. T.cõ. 48

¶ At q neq̧ beatũ ideſt qđ nõ ẽ facile ſȝ violentũ vt pȝ. Qđ ſi mot⁹ nõ ſit ipſi⁹ ſuba ꝓter nãm ſane mouebiᷓ: laborioſuȝ ẽ ẽt ꝯiunctũ eſſe cũ corꝑe: neq̧ abſolui ab eo poſſe ⁊ inſup maximopere fugiẽdũ. Quippe cũ melius ſit intellectui nõ eſſe cũ corꝑe queadmodũ ⁊ dici ſolet: ⁊ ꝓplures plane ꝯſentiunt.

¶ At vero neq̧ Beatũ quod non facile ſȝ violentum. Si autem eſt motus ipſius nõ ſubſtantia: extra naturaȝ vtiq̧ mouebitur. T.cõ. 49

Laborioſum

Laborioſum autẽ eſt cõmiſceri animaʒ cor
pori: nec poſſe abſolui: ⁊ adhuc fugiendũ
ſi qdẽ melius e intellectui nõ cũ corpore eſſe
quẽadmodũ ⁊ cõſuetũ eſt dici: ⁊ multis vr.
¶ Cauſa ꝑterea: qua celũ cõuertit: nõ vide/
tur ex dictis illis emergere. Neqꝫ enim aĩe
ſubſtãtia cã eſt cõuerſionis: ſʒ per accidẽs
hoc mõ mouet: neqꝫ ẽt corpus: ſed aĩa cor
pori potius cã eſt motiõis: at neqꝫ dr̃ ita me
lius eſſe: ⁊ tñ oportebat: iõ deuʒ aĩam orbe
verſari facere. Quia meli⁹ ẽ ipſi moueri qꝫ
ſtare: ⁊ hoc pacto moueri quã alio modo.
T.cõ. 30 ¶ Immanifeſta aũt ⁊ circulo ferri celum cã
neqꝫ.n. aĩe ſubſtãtia cã eſt circulariter ferri
animã: ſed ſm accidẽs ſic mouet: neqꝫ cor
pus cã: ſed aĩa magis illi. At vero qꝛ neqꝫ
melius dr̃ oportebit ꝑpter hoc dictũ facere
circulariter ferri animã: qꝛ digni⁹ ſit ipſam
moueri: qꝫ mouere: moueri aũt ſic quã alr.
¶ Uerũ eni cũ huiuſcemodi ↄſideratio ma
gis alijs accõmodet ſmonib⁹: eã nũc omit
tamus: illud aũt abſurduʒ euenire vr̃ tã huic
ſentẽtie: quã ẽt cõplurib⁹ alijs que dr̃r de
aĩa. Eteniʒ cõiungunt qdẽ animã cũ corpe
ponũtqꝫ ipſam in eo: ⁊ tñ nihil prius deter
minãt: quaʒ ob cãm ⁊ qũo ſeſe hñte corpe.
T.cõ. 31 ¶ Quoniã aũt huiuſmodi intẽtio eſt alteri⁹
rõnis magis ꝑpria: hãc quidẽ dimittamus
nũc. Iſtud aũt inconueniẽs accidit: ⁊ huic
rõni ⁊ plurib⁹ que de anima ſunt: copulant
eni ⁊ ponũt in corpus animã nihil determi
nãtes ꝑpter quã cãm: ⁊ qũo hñte corpore.
¶ Quod tñ neceſſariũ eſſe videt. Nã ob ꝑ/
pinquitatẽ hoc qdeʒ agit: illud patit: ⁊ hoc
rurſus mouetur: illud aũt mouet. Quoruʒ
nihil ſane qbuſuis inter ſeſe cõpetit.
T.cõ. 32 ¶ Et tñ videtur hoc vtiqꝫ neceſſariũ eẽ: ꝑ/
pter eniʒ cõitatem hoc qdẽ agit aliud: hoc
aũt patitur: ⁊ hoc quidẽ mouet: illud autẽ
mouet: hoꝝ nihil eſt adinuicẽ qbuſcunqꝫ.
¶ At illi dicere qdẽ quale qd ſit ipſa anima
enitũtur: de ſuſceptiuo vero corpe nihil pe
nitus dicũt atqꝫ determinãt: perinde quaſi
fieri poſſit: queuis anima ſine vllo diſcrimi
ne qduis corpus ingrediat: vt Pythago
ricoꝝ fabule dicũt animantis enim cuiuſqꝫ
ꝑpriaʒ ſpẽm habere formãqꝫ videtur: per
inde igitur dicũt: atqꝫ ſi quiſpiã arte fabrilẽ
fiſtulas ingredi dicat. Eteni ars qdẽ inſtru
T.cõ. 33 mẽtis. Anima vero corpore vtatur opʒ.
¶ Hi aũt ſolum conãtur dicere quale qd ſit
anima. De ſuſceptiuo autẽ corpe nihil ad
huc determinatũ eſt tãqꝫ cõtingens ſit ſm
Pythagoricas fabulas: quãlibet aĩaʒ qd
libet corpus ingredi: ſile itaqꝫ dicũt aliqui
ſicut ſi aliqs dicat Rethoricaʒ in fiſtulis in
gredi: oportet enim artem vti organis: ani
mã autẽ corpore: videtur eniʒ vnũquodqꝫ
propriã habere ſpeciem ⁊ formã.
¶ Eſt autẽ ⁊ alia qdaʒ opinio de anima tra/
dita: ꝓbabilis quidẽ compluribus: ⁊ nulla
earũ inferior que de ipſa dicunt. Reproba
ta tamen ⁊ hiſce rationib⁹ que in cõibus ſer
monib⁹ fiunt. Animã eni armoniã quãdã
inquiũt eſſe: armoniã nãqꝫ tẽperationẽ eẽ
cõpoſitionẽqꝫ contrarioꝝ dicunt ⁊ corpus
ex contrarijs compoſitum eſſe.
¶ Alia aũt opinio quedã tradita eſt de ani/ T.cõ. 54
ma credibilis qdem multis ⁊ neqꝫ vlla mi
nor his q̃ dicta ſunt: rõnes aũt tãqꝫ directi
uas ꝑbens: ⁊ in cõi factis rationib⁹. Armo
niã enim quãdã dicunt. Etenim armoniã
tẽperamentũ ⁊ cõpoſitionẽ contrarioꝝ eẽ:
⁊ corpus cõponi ex contrarijs.
¶ Uerũ enim armonia qdem ratio quedaʒ
eoꝝ eſt que ſunt permixta: vel ẽt cõpoſitio.
Anima aũt neutruʒ iſtoꝝ eſſe põt: vt patet.
Preterea armonie nõ eſt mouere: anime
aũt id omnes maxime tribuunt.
¶ Et qdẽ armonia qdã ratio cõpoſitoꝝ eſt: T.cõ. 55
aut cõpoſitio: animã aũt neutrũ poſſibile ẽ
eſſe horũ. Amplius aũt mouere non eſt ar
monie: anime autẽ attribuũt oẽs hoc.
¶ Accomodatius aũt armonia de ſanitate:
atqꝫ oĩo de virtutib⁹ corporis: qꝫ de aĩa di/
ci põt: atqꝫ manifeſtiſſimũ id erit ꝑfecto: ſi
qſpiaʒ operationes atqꝫ affectus anime in
aliquã armoniã reducere enitatur accomo
dare nãque perdifficile eſt.
¶ Cõgruit aũt magis de ſanitate dicere ar/
moniã: ⁊ oĩno de corporeis virtutib⁹ qꝫ de T.cõ. 56
anima: manifeſtũ aũt ſi aliqs tẽtauerit red/
dere paſſiones: ⁊ opera aĩe armonie qua/
dã: difficile enim eſt adaptare.
¶ Preterea i duo reſpiciẽtes armoniã dice
re ↄſueuim⁹: ⁊ ꝓpꝛiiſſime qdẽ eoꝝ magnitu
dinũ ↄpõnẽ: q̃ motuʒ hʒ ↄpõnẽ ue: cũ adeo
ſũt cõiũcte vt nihil eiuſdẽ gñis inter ſeſe ſu
ſcipe poſſint. Hinc aũt ⁊ reꝝ rõnẽ mixtaꝝ.
At neutro ꝑfecto mõ ↄſentaneũ eſt rõni ar
moniã aĩaʒ appellare: atqꝫ ptiuʒ corpis cõ
poſitio facilis ẽ admodũ inqſitionis: cõplu

atqꝫ ſi quiſpiā animaꝫ texere dicat vel edifi
care. Nā melius eſt fortaſſe dicere nō aīam
ſed hoīeꝫ anima miſereri vel diſcere vel ra-
tiocinari. Idqꝫ non ꝗa motus in illa fit: ſed
quia nōnunꝗ̄ qdē vſqꝫ ad illam nōnunꝗ̄
vero ab illa: veluti ſenſus quidē ex hiſce re
cordatio aūt ab illa ad eos motus vł ſtatus
qui ſint in ipſorū ſenſuū inſtrumētis.

T.cō. ¶ Dicere aūt iraſci animā ſimile eſt: ⁊ ſi ali-
64 qs dicat eam texere vel edificare. Melius
autē eſt fortaſſis nō dicere animaꝫ miſereri
aut addiſcere: aut intelligere: ſed hoīeꝫ ani
ma: hoc aūt non tanꝗ̄ motu in illa exiſtēte
ſed aliquādo quidē vſqꝫ ad illā: aliquando
autē ab illa: vt ſenſus quidē ab his: remini
ſcentia vero ab illa motus: quidem ſunt in
ſenſibilibus organis aut quietes.

¶ Intellectus aūt aduenire videt̄: ⁊ ſubſtā
tia quedā eſſe ac nō corrumpi. Nam ab ea
maxime ꝗ̄ in ſenectute fit: obfuſcatione cor
rūperet̄. Nunc autē perinde fit atqꝫ in ſen
ſuuꝫ inſtrumētis. Etenī ſi ſenex talem acce
perit oculū viderit ſicut ⁊ iuuenis. Quare
ſenectus nō ꝗa anima quicquā eſſet paſſa:
ſed qꝛ id in quo eſt aliqd paſſuꝫ eſt: quēad-
modū in ebrietatibꝰ ⁊ in morbis fieri ſolet.

T.cō. ¶ Intellectus autē videtur fieri ſubſtantia
65 quedā exiſtēs ⁊ non corrūpi: maxime autē
corrumperet̄ vtiqꝫ ab ea que eſt in ſenio de
bilitate nunc aūt fortaſſis quemadmodū in
ſenſitiuis accidit. Si enī accipiat ſenior ocu
lū iuuenē: videbit vtiqꝫ ſicut ⁊ iuuenis: qua
re ſeniū nō eſt in ſuſtinēdo aliqd animā: ſꝫ
in quo: ſicut in ebrietatibꝰ ⁊ infirmitatibus.

¶ Et ipſuꝫ igit̄ intelligere ac cōtēplari mar
ceſcit: quia aliud quoddā intus corrumpit̄
ipſum aūt paſſione vacat: rōcinari vero: ⁊
amare aut odiſſe nō ſunt illius affectus: ſed
huiuſce quod habꝫ illud ea rōne qua illud
hꝫ. Quapropter ⁊ hoc corrupto nec recor
dat̄ nec amat: nō eniꝫ illius: ſed ipſius cōis
quod quidē perijt. Intellectus aūt diuinū
qd eſt fortaſſe: paſſioneqꝫ vacat. Eſſe igitur
impoſſibile moueri animā: perſpicuū iam
ex dictis euaſit: qd ſi omnino nō motu cie-
tur: patꝫ nec a ſeipſa motu cieri.

T.cō. ¶ Intelligere aūt ⁊ cōſiderare marceſcunt
66 alio quodā interius corrupto: ipſuꝫ aūt im
poſſibile eſt. Intelligere autē amare: ⁊ odi
re nō ſunt illius paſſiones: ſꝫ huius haben
tis illud ſm ꝙ illud hꝫ: quare ⁊ hoc corru-
pto neqꝫ memorat̄ neqꝫ amat: nō enī illius
erant: ſed cōmunis: quod quidē deſtructū
eſt: intellectus aūt fortaſſis diuinū aliquid
eſt ⁊ impaſſibile: qd quidē igit̄ non poſſibi
le moueri aīaꝫ: manifeſtū ē ex his: ſi aūt pe-
nitꝰ nō mouet̄ manifeſtū: qm̄ neqꝫ a ſeipſa.

¶ At qui numerū animā eſſe dicere ſeipſuꝫ
motu cientē: multo lōgius ꝗ̄ ea que dicta
ſunt a rōne diſtare videtur. Naꝫ his qui id
aſſerūt: ea primū impoſſibilia que emergūt
ex motu: deinde ꝓpria quedā ex eo quia di
cunt ipſam numerū eē eueniunt: quo nāqꝫ
modo vnitatē moueri intelligere oportet:
⁊ a quo ⁊ quonā pacto. Cū impartibilis ſit
⁊ nullā habeat differētiā: ſi enim motiua ſit
atqꝫ mobilis diuerſa eſſe opꝫ.

¶ Multū aūt his que dicta ſunt irrōnabili- T.cō.
us dicere animā eſſe numerū mouētem ſe 67
ipſum: inſunt enī his impoſſibilia: primo q
dem ex ipſo moueri accidētia: ꝓpria aūt ex
eo ꝙ dicūt ipſam eſſe numerū. Quomodo
enī opꝫ intelligere vnitatē motā: ⁊ a quo: ⁊
quomō impartibilē ⁊ indifferētē exiſtentē:
ſi nāqꝫ eſt mota ⁊ mobilis differre opꝫ.

¶ Preterea cū lineam quidē motione ſup
ficiem facere dicāt: punctū autē lineam vni
tatū etiā motus erunt cōtinuo linee. Pun
ctū eniꝫ vnitas eſt poſitioneꝫ habens: atqꝫ
numerus anime iaꝫ alicubi eſt poſitionēqꝫ
habꝫ. Preterea ſi quis a numero numerū
vel vnitatē abſtulerit: alius relinqt̄ur nume
rus: atqꝫ plante: multaqꝫ aīaliuꝫ viuunt di
uiſa: ⁊ eandē aīam ſpē videntur habere.

¶ Amplius aūt quoniā dicunt lineā motaꝫ T.cō.
facere planum: punctū aūt lineam: ⁊ vnita 68
tū motus linee erunt. Punctus enī eſt vni
tas poſitionē habēs: numerus aūt anime
iam alicubi eſt ⁊ poſitionē habet: amplius
autē a numero ſi auferat quis numerū: aut
vnitatē: relinquitur alius numerus: plante
autē ⁊ animaliuꝫ multa diuiſa viuunt: ⁊ vi
dentur eandē aīam habere ſpē.

¶ At qui nihil referre videbit̄ vnitates dicā
tur an corpuſcula parua. Etenī ſi puncta ſi
ant ex Democriti pilulis: mō maneat quā
titas: erit in ipſis aliud qdē qd mouet: aliud
aūt qd mouetur: ſicut in magnitudine. Nō
eniꝫ ꝗa magnitudine differunt aut paruita
te id qd dictuꝫ eſt accidit: ſed quia ſubeunt
quantitatē. Quocirca neceſſe eſt aliqd eſſe:
qd ipſas vnitates mouebit. Quod ſi id qd

in animali mouet anima eſt: ⁊ id qꝺ in numero eſt anima mouet quare anima nõ eſt id quod mouet atq; mouetur: ſed id quod mouet dumtaxat.

T.cõ. 69 ¶ Uidebit̄ at vtiq; nihil differre dicere vnitates aut corpa pua. Et nãq; ex Democriti ſpheris ſi fiant pũcta: maneat aũt ſola quãtitas erit aliqd in ipſo: hoc qdẽ mouẽs illud aũt qꝺ mouet̄ ſicut in cõtinuo: nõ eni propter hoc qꝺ ẽ magnitudie differre: aut paruitate accidit qꝺ dictũ eſt ſ; qa quãtũ vnde neceſſe eſt aliqd eẽ motiuũ vnitatũ. Si aũt in aiali mouẽs aia ⁊ in nũero: quare nõ mouens: ⁊ qꝺ mouet̄ eſt aia: ſed mouẽs ſolũ.

¶ At vero qui fieri põt: vt hec vnitas ſit: oz eniz ipſius ad ceteras aliquã differentiã eẽ. At vnici puncti quenã preter poſitionẽ eẽ differẽtia põt: Si igitur vnitates punctaue q̃ ſunt in corpore diuerſa ſunt ab vnitatibꝰ aie atq; punctis: erũt ipſe vnitates in eodẽ ꝑfecto loco. Punctũ eni aie locũ occupabit corpis pũcti. Atq; qd obſtabit ac ꝓhibebit: vt ſi duo pũcta ſunt ſimul in eodẽ loco: ⁊ plura ſint duobꝰ ac infinita. Quoꝝ eni locus indiuiſibilis ẽ ⁊ ipſa indiuiſibilia ſunt.

T.cõ. 70 ¶ Contingit aũt hãc vnitatẽ quodãmodo punctũ eſſe: opz eni quãdã ineſſe ipſi differentiã ad alias: puncti aũt ſolitarij que vtiq; dr̄ia erit niſi poſitio? Si qdem igit̄ ſunt altere in corpore vnitates: ⁊ pũcta: in eodẽ erũt vnitates: obtinebit eni locũ pũcti: ⁊ tñ qd ꝓhibet in eodẽ eſſe: ſi duo ſunt ⁊ infinita: quorũ eni locus indiuiſibilis eſt ⁊ ipſa.

¶ Sin vero ea pũcta q̃ ſunt in corpore ſint ipſe numerus aie: vel ſi nũerus qui ex punctis cõſtat: que ſunt in corpe: ſit ipſa anima cur nõ omnia corpa animã habẽt? nã in cũctis pũcta eſſe vident̄: ⁊ etiã infinita. Inſuper qui fieri põt vt ſeparẽtur ac abſoluant̄ a corporibꝰ ipſa puncta ſi quidẽ linee nõ diuiduntur in puncta.

T.cõ. 71 ¶ Si aũt in corpore pũcta numerus anime aut ſi qui eoꝝ qui in corpe punctoꝝ numerus aie: quare nõ omnia habent aiam corpora? pũcta eni in omnibꝰ videtur eſſe ⁊ infinita. Amplius autez quomõ poſſibile eſt ſeparari puncta ⁊ abſolui a corporibꝰ: niſi diuidantur linee in puncta.

¶ Fit aũt vt diximus vt partiz idẽ hi dicant qꝺ illi: qui corpus quoddã ſubtiliũ partiũ aiam eſſe dixerunt: partim ꝓpriũ ipſos comitet̄ abſurduz: corpus ab anima perinde moueri: perinde atq; Democritus aſſerebat. Naz cũ anima ſit in omni corpe ſentiẽte: neceſſe eſt in eodẽ duo corpora eẽ: ſi anima corpus aliqꝺ eſſe ponatur: ⁊ horũ etiaz ſententia: qui animã numeruz eſſe cenſent: ſit vt vno pũcto multa ſint puncta: aut omnes habeant animã: ſi non numerus quiſquã alius atq; diuerſus a pũctis ipſius corporis ſuperueniat.

¶ Accidit aũt ſicut diximus ſiqdẽ idez dice T.cõ. 72
re corpus quoddã ſubtiliũ partiũ ipſaz ponentibꝰ: ſic aũt ſicut Democritus moueri dicit ab aia ꝓpriũ incõueniẽs: ſiquidẽ eni eſt aia in omni eo qꝺ ſentit corpe neceſſe eſt in eodez duo eſſe corpora: ſi corpus aliqꝺ anima. Numerũ autẽ dicẽtibꝰ in vno puncto puncta multa: ⁊ omne corpus aiam habere: niſi qddã numerus differẽs fiat: ⁊ alius ab his qui in corpore punctoꝝ.

¶ Fit ẽt vt animal a numero peride moueatur: atq; Democritũ diximus idipſum moueri cenſere: qd eni intereſt parue pile dicãtur: an vnitates magne? vel vnitates oĩno q̃ agitant̄ motu: vtroq; nãq; mõ neceſſe eſt ipſas ex eo mouere aial qa ipſe motu cient̄.

¶ Acciditq; aial moueri a numero: ſicut ⁊ T.cõ. 73
Democritũ diximus ipſuz mouere. Quid eſt enim differre dicere ſpheras paruas: aut vnitates magnas: aut oĩno vnitates ferri? vtrobiq; eni eſt neceſſe moueri animal: in eo quod mouetur ipſe.

¶ His igit̄ qui motũ ac numerũ in aſſignãda anime cõiunxerunt: hec q̃ dicta ſunt abſurda ⁊ alia huiuſcemodi multa eueniunt. Eſt enim impoſſe nõ ſolum diffinitionẽ anime talez eſſe: ſ; etiã accidens. Qꝺ quidẽ pz ſi qs ex hac rõne operationes atq; affectus anime conabit̄ aſſignare: cognitiones inquã ſenſus voluptates dolores ⁊ cetera iſtiuſmodi: nã vt prius diximꝰ: neq; vaticinari ex ipſis facile poſſumus.

¶ Complectẽtibus igit̄ in vnuz numerũ ⁊ T.cõ. 74
motũ hec qdẽ accidunt: ⁊ multa alia huiuſmodi. Non eni ſolũ diffinitione anime huiuſmodi impoſſe eſſe: ſed ⁊ accidens. Manifeſtũ aũt ſi quis argumentauerit ex rõne hac reddere paſſiones ⁊ opera: vt cogitationes: ſenſus: letitias: triſtitias: ⁊ quecũq; alia huiuſmodi: ſicut enim diximus prius: neq; diuinare facile eſt ex ipſis.

¶ Tribus

¶ Tribus aũt traditis modis quibus anti
qui diffiniunt animã: duos iam reprobaui
mus: ⁊ quas habet vtraqꝫ ſentẽtia dubita
tiones cõtrarietateſqꝫ pene diximus: ⁊ eã
inquã que maxime motiuã ipſaꝫ eſſe ex eo
ponit: quia ſeipſaꝫ mouet. Et eam que cor
pus ipſaꝫ ſubtiliſſimarũ partiũ: aut magis
qꝫ cetera incorporeũ eẽ cenſet. Reſtat igit̃
tertius modus atqꝫ ſentẽtia que ipſaꝫ aſſe
rit ex elementis conſtare: quaꝫ quidẽ dein
ceps cõſiderem⁹ opꝫ: atqꝫ pꝫ ob hoc ex ele
mentis aiam cõſtare quoſdã dixiſſe: vt ſen
tiat ea q̃ ſunt: ⁊ rerũ vnãquãqꝫ cognoſcat.

T.cõ. 75 ¶ Tribus aũt modis traditis ſm̃ quos diſ
finiunt anima. Alij quidẽ motu enunciaue
runt maxime in mouendo ſeipſaꝫ: alij aũt
corpus ſubtiliſſimũ: aut incorporaliſſimũ
aliorũ. Hec aũt quas dubitationes ⁊ ſub
cõtrarietates habent preterimus fere: relin
quitur aũt conſiderare qualiter dicitur ex
elemẽtis ipſam eſſe: dicunt eniꝫ quatenus
ſentiat ea que ſunt: ⁊ vnũqꝺqꝫ cognoſcat.

¶ At hanc ſententiã multa profecto comi
tanť abſurda: atqꝫ eorũ cõplura que fieri
nequeũt. Afferunt eni ſimili cognoſcere ſi
mile quaſi animas res ipſas eſſe ponẽtes.
Verũ nõ elementa ſunt ſoluꝫ vt pꝫ: ſed pre
terea multa ſunt ẽt alia: qn potius infinita
fortaſſe nũero: q̃ ꝯſtãt ex ipſis ac ꝯponunť.

T.cõ. 76 ¶ Neceſſariũ aũt eſt accidere multa impoſ
ſibilia rationi. Ponunt eni cognoſcere ſi
mile ſimili tãqꝫ ac ſi aiam res ponẽtes: nõ
ſunt aũt hec ſola: multa vero ⁊ alia: magis
autẽ fortaſſis infinita nũero q̃ ſunt ex his.

¶ Si igiť ea cognoſcere ſentireqꝫ animaꝫ.
Ex quibus illorũ vnũquodqꝫ cõponitur.
At totũ ipſum compoſituꝫ quo cognoſcet
queſo vel ſentiet: vt qd ſit deus: vel homo:
vel os: vel caro: ⁊ ceterorũ cõpoſitorꝫ vnũ
qꝺqꝫ ſimiliter. Non enim vnũquodqꝫ iſto
rũ eſt ipſa elemẽta: quonĩs ſeſe habẽtia mõ
ſine vllo diſcrimine: ſꝫ ex ipſis vnũquodqꝫ
conficitur ratione quadaꝫ: cõpoſitioneue.
Quẽadmodũ ⁊ Empedocles os ex elemẽ
tis cõſtare cenſet. Dicit enim.

Ceperat ante duas tellus iuſtiſſima vaſis.
Aeris ac fontis partes vulcanus ⁊ ipſe.
Quatuor ex octo adiũxit qs cãdida magna
Vis fecũdaqꝫ nature cõfecerat oſſa.

Nil igitur elemẽta proſunt: ſi ſint in anima
niſi rõnes etiaꝫ inſint ⁊ compoſitio: vnum
quodqꝫ eni cognoſcet ſimili: os aũt aut ho
minẽ nõ cognoſcet profecto: niſi ipſa etiaꝫ
inſint. Hoc autẽ nõ opus eſt vnum eorũ eẽ
dicere que fieri nequeunt. Quis eni ambi
get vnqꝫ ſi lapis vel homo vel equus inſit
in anima: ⁊ bonũ ſimiliter ⁊ nõ bonuꝫ: ⁊ de
ceteris identidem rebus.

¶ Ex quibus qdeꝫ igitur eſt vnumquodqꝫ T.cõ.
horum cognoſcere aiam ⁊ ſentire: ſed cõ 77
poſitũ non cognoſcet: neqꝫ ſentiet: vt quid
eſt deus: aut homo: aut caro: aut os: ſimiľr
autem quodlibet aliud cõpoſitorũ. Non
eni quolibet modo ſe habẽtia elemẽta: ho
rum vnũquodqꝫ: ſed ratione quadaꝫ ⁊ cõ
poſitione: quẽadmodũ dicit Empedocles
os ⁊ terra: qa humus coaptata in amplis
diffuſionib⁹: duas ex octo partib⁹ ſortita eſt
ꝑuati luminis: quatuor aũt ygneos ⁊ lumi
nis coaptata in amplis diffuſionib⁹: quas
ex octo partib⁹ ſortitũ eſt: quatuor vero vul
cano dederunt: oſſa autẽ alba facta ſunt: ni
hil igiť profectus elemẽta in anima eſſe ni
ſi ⁊ rationes inerũt ⁊ cõpoſitio. Cognoſcet
enim vnũquodqꝫ ſimile: os autẽ aut homi
nem nihil: niſi ⁊ hec inerunt: hoc aũt quod
impoſſibile ſit: nihil oportet dicere: qs eni
dubitabit ſi inerit in anima lapis: aut hõ: ſi
militer autẽ bonum ⁊ non bonum: eodem
modo ⁊ de alijs.

¶ Preterea cũ id quod eſt multipliciter di
ci ſoleat: quoddã enim ſubſtantiã: quoddã
quantitatẽ: aut qualitatẽ: aut aliquid aliud
enumeratorꝫ iam ꝑdicamẽtorũ ſignificant
vtrũ ex vniuerſis an nõ ex vniuerſis anima
cõſtet: at nõ videtur cõmunia omniũ eẽ ele
mẽta: ex hiſce ne igiť ſolis conſtat que ſub
ſtantiarũ ſunt elementa: at quonã pacto ce
terorum etiã vnũquodqꝫ cognoſcit. At di
cent vniuſcuiuſqꝫ generis elemẽta propria
atqꝫ principia eſſe: ex quib⁹ anima conſtat:
erit igitur ipſa quãtitas ⁊ qualitas ⁊ ſubſtã
tia: at fieri nequit: vt ex quãtitatis elemẽtis
ſubſtantia ſit nõ quantitas. Eos igitur qui
cenſent animaꝫ ex vniuerſis cõſtare: hec ⁊
huiuſcemodi alia comitantur.

¶ Amplius aũt quuꝫ multipľr dicať id qꝺ
eſt: ſignificat eni aliud qdem hoc aliqd: ali T.cõ. 78
ud quantitatẽ: aut qualitatẽ: aut ⁊ quoddã
aliud diuerſorũ ꝑdicamentorũ: vtrũ ex om
nibus erit anima: aut nõ: ſꝫ nõ videnť cõia
oĩum elemẽta eſſe: ſi igiť quecũqꝫ ſubſtan

tiarũ ſunt:ex his ſolũ:quomodo igitur co
gnoſcet ⁊ aliorum vnũqđqꝫ:aut dicet vni
uſcuiuſqꝫ generis elemẽta eſſe:⁊ principia
propria ex quibꝰ animã conſtare:erit ergo
qualitas:⁊ quãtitas:⁊ ſubſtãtia:ſed impoſ
ſibile eſt ex quãtitate elementis ſubſtãtiam
eẽ:⁊ non quantitatem:dicentibus itaqꝫ ex
omnibus hec ⁊ huiuſmodi alia accidunt.
¶ Abſurdũ eſt etiã ſimile quidẽ a ſimili nõ
pati dicere:ſiſe vero ſentire ſimile:ſimileqꝫ
cognoſcere ſiſi putare atqꝫ aſſerere.Deĩde
ſentire pati quoddã eſſe moueriqꝫ ponere
⁊ intelligere:ſiſr ⁊ cognoſcere. At qui mul
tas dubitationes ac difficultates Empedo
clis hẽre ſententiã.Corporeis inquã elemẽ
tis ⁊ ſibi ſimilibꝰ cognoſci res ſinglas teſta
tur id qđ experientia late pꝫ.Partiũ enim
animaliũ corporũ ea:que ſunt ſimpliciter
terre vt oſſa nerui pili nihil ſentire videnṫ.
Quare neqꝫ ſilia ſibi:at oportebat tamen.
T.cõ. ¶ Inconueniens autẽ eſt dicere:quidẽ im
79 poſſibile eſſe ſiſe a ſimili ſentire: aut ſimile
ſimili:⁊ cognoſcere ſimile ſimili.Sẽtire au
tem pati aliqd:⁊ facere:⁊ moueri ponunt:
ſiſr autẽ ⁊ cognoſcere:⁊ intelligere. Mul
tas autẽ difficultates ⁊ dubitationes habẽ
te ipſo dicere:ſicut Empedocles ꝙ corpo
reis elementis ſingula cognoſcunṫ:⁊ ad ſi
mile teſtatur:qđ nunc dictũ eſt.Quecunqꝫ
enĩ inſunt in animaliũ corporibus ſimplr:
terra:aut oſſa nerui:pili:nihil ſentire vidẽ
tur:quare neqꝫ ſimilia:⁊ tamẽ conueniret.
¶ Preterea cuiqꝫ principiorũ maior igno
ratio q̃ꝫ cognitio inerit nimirũ.Unumqđ
qꝫ enĩ cognoſcet vnũ multa autẽ ignorabit
cetera nãqꝫ omnia:ſit etiã Empedoclis ea
dẽ ſentẽtia:vt deus ſit amentiſſimus:quip
pe cum ipſe ſolus vnũ elementorum non
comprehendat:ipſam diſcordiam inquaꝫ:
mortalia vero cuncta cognoſcant.Cum ex
vniuerſis ſingula conſtent.
T.cõ. ¶ Amplius autẽ vnũquodqꝫ principiorũ
80 ignorantia plurimũ intelligẽtia exiſtet.Co
gnoſcet quidẽ enĩ vnũquodlibet:multa au
tem ignorabit: omnia enim alia. Accidit
autẽ ⁊ Empedocli inſipientiſſimũ eſſe deũ
Solus enim elementorũ vnum nõ cogno
ſcet diſcordiam:mortalia autem omnia.Ex
omnibus enim vnũquodqꝫ eſt.
¶ Preterea dicat oportet omnino:quã ob
cauſam nõ habent animã omnia:cũ omne
qđ eſt:aut ſit elementum: aut ex elemento
vno:vel pluribus:vel omnibꝰ conſtet.Ne
ceſſe eſt enim omne quod eſt:aut vnuꝫ qd:
aut quedã:aut vniuerſa cognoſcere.
¶ Omnino autẽ propter quã cauſam non T.cõ.
omnia habẽt animã que ſunt:quoniã oĩa: 81
aut elementũ:aut ex elemẽto:aut vno:aut
pluribus:aut omnibꝰ.Neceſſe eſt eniꝫ vnũ
aliqđ cognoſcere:aut quedam:aut oĩa.
¶ Dubitabit etiã nõ iniuria quiſpiaꝫ:quid
nam id ſit qđ ipſa cõtinet atqꝫ vnit. Elemẽ
ta nãqꝫ materiei ſimilia ſunt.Atqꝫ p̃ſtabiliſ
ſimum id eſſe patet qđ cõtinet quicquid id
tandẽ ſit. At nequit eẽ quicq̃ꝫ preſtabilius
anime qđ quidẽ dominetur:⁊ magis etiaꝫ
intellectu:maxime aũt rationi conſonũ eſt
hunc omnia preceſſiſſe:⁊ p̃ſtantiſſimuꝫ oĩ
um:⁊ natura dominũ eſſe. Illi autẽ elemẽ
ta ea:que ſunt precedere cenſent.
¶ Dubitabit aũt vtiqꝫ aliqs:⁊ quid eſt vnũ T.cõ.
faciens ipſa:materie enĩ cõparatur elemen 82
ta.maxime enĩ propriũ eſt illud continens
quodcũqꝫ eſt: anima aũt aliqd melius eſſe
⁊ antiquius impoſſibile eſt:ĩpoſſibilius au
tem adhuc intellectu. Rationabiliſſimum
enĩ hunc eſſe nobiliſſimũ ⁊ diuinuꝫ ſm na
turã:elemẽta aũt dicunt eſſe prima entiuꝫ.
¶ At enĩ nemo p̲ſus de omni anima dixit
nec eoꝝ qui cenſent ipſaꝫ ex elemẽtis ideo
cõſtare q̲a ſentit.Cognoſcitqꝫ ea que ſunt
nec etiã eorũ qui maxime motiuũ ipſam aſ
ſerunt eſſe:non enĩ omnia mouenṫ que ſen
tiunt. Sunt enĩ animalia nõnulla:que nõ
mouentur loco: ⁊ tamẽ hoc ſolo motu aĩa
videṫ animal agitare.Similiter ⁊ eorũ qui
tam ſenſitiuũ quam intellectiuũ ex elemen
tis cõficiunt:nemo animã omnẽ complecti
tur:viuere nãqꝫ videnṫ plante:at expertes
ſunt tamẽ ⁊ lationis ⁊ ſenſus: animaliũ quo
qꝫ cõplura ſunt: que mẽte rõneqꝫ vacant.
¶ Omnes aũt ⁊ qui ex eo ꝙ ſentit ⁊ cogno T.cõ.
ſcit anima:que ſunt ex elemẽtis dicũt ipſaꝫ 83
⁊ qui maxime motiuũ ⁊ nõ de omni dicũt
anima:neqꝫ enĩ ſenſitiua omnia motiua:vi
dentur enim eſſe quedã animaliũ: ⁊ mouẽ
tia ſm locũ:⁊ tamen videtur hoc ſolo mo
tu mouere anima animal.Similiter autẽ ⁊
quicũqꝫ intellectiuũ ⁊ ſenſitiuuꝫ faciunt ex
elementis:videtur enim plante viuere nõ
participãtes loci mutatione neqꝫ ſenſu: ⁊
animaliũ multa intelligentiam nõ habere.
¶ Quod

¶ Quod ſiquis ⁊ hec illis conceſſerit: intel
lectuꝫ partem eſſe poſuerit anime: ⁊ idē
tideȝ ſenſitiuum: neqꝫ ſic de omni anima:
neqꝫ de vlla tota dicere videbunt. In hoc
eodeȝ errore videtur eſſe ⁊ ea ſentētia: que
carminibus orpheicis fertur. Dicit enim
Orpheus aiam ferri ventis: ⁊ ex toto igre
di reſpiratione: id autem nequit ipſis acci
dere plantis: neqꝫ quibuſdam itidem aia
lium. Quippe cū haud vniuerſa reſpirēt.

T.cō. 84. ¶ Si autem aliqs ⁊ hec ſegregauerit: po
ſueritqꝫ intellectū partē aliquaȝ aie. Silr
autem ⁊ ſenſitiuum: neqꝫ vtiqꝫ ſic dicet de
oi aia: neqꝫ de tota vel vna. Hoc auteȝ ſu
ſtinuit: ⁊ que eſt in orpheicis vocatis car
minibus ratio: dicit enim aiaȝ ex toto igre
di reſpiratione que fertur a vētis: nō poſſi
bile itaqꝫ plātis hoc accidere: neqꝫ aialiuȝ
quibuſdam ſiquidem non oia reſpirant.

¶ Quod qdem eos preteriꝫt: qui ita de aia
cēſuere: at vero ſi ꝯficere aiam ex elemētis
oporteat: nō ex vniuerſis ꝯtinuo cōficien
da eſſe videt. Altera nāqꝫ pars ꝯtrarieta
tis ſufficiēs eſt ſeipſam oppoſitāqꝫ diſcer
nere: recto eniȝ ⁊ ipm rectū: vt patet ⁊ ob
liquū cognoſcimus: regula nāqꝫ iudex eſt
vtriuſqꝫ: at obliquū nec ſui plane nec recti.

T.cō. 85. ¶ Hoc aūt latuit ſic opinātes. Si vo ex ele
mētis aiaȝ facere oportet nihil oportet ex
oibus: ſufficiēs enim eſt altera pars ꝯtra
rietatis ſeipſam diiudicare ⁊ oppoſitam.
Recto eni ⁊ ipm ⁊ obliquū cognoſcimus.
Iudex enim vtrorūqꝫ canon eſt recto: ob
liquum autem neqꝫ ſuiꝫ pſius neqꝫ recti.

¶ Sunt ⁊ qui in toto vniuerſo pmixtaȝ ip
ſam inquiunt eſſe: quocirca forſitā ⁊ Tha
les oia plena deoꝝ eſſe putauit: hoc auteȝ
dubitationes habet nōnullas. Quā enim
ob cām aia in aere quideȝ: vel igne ſi ineſt
nō facit aial: in mixtis autem facit. Preſer
tim cum in illis videatur eſſe preſtantior.
Queret etiam quiſpiam quam ob cām aia
ea que eſt in aere preſtabilior eſt ac imorta
lior ea que in animalibus ineſt.

T.cō. 86. ¶ Et in toto aūt qdem miſceri ipſaȝ dicūt:
vñ fortaſſis ⁊ Thales opinatus eſt oia eſſe
plena diis: hoc aūt habet quaſdā dubita
tiones: ppter quaȝ enim cām in aere: aut
in igne aia ex:n ſit: nō facit aial in mixto: ⁊
hoc in his melior eſſe putata. Queret eniȝ
vtiqꝫ aliquis: quā ob cām que in aere aia
ea que in animalibus melior ⁊ imortalior.

¶ Utrobiqꝫ aūt emergit quoddā abſurdū
⁊ rōnis egrediens metas. naȝ ignem: aut
aereȝ aial eſſe dicere rationis egreditur ſi
nes: ⁊ aſſerere rurſus aialia non eſſe: ſi in
ſit in ipſis anima: perabſurdum eſt ſane.

¶ Accidit aūt vtrobiqꝫ incōueniens: ⁊ ir T.cō.
rationabile: ⁊ nāqꝫ aial dicere ignē: aut ae 87.
rem magis irrationabiliuȝ eſt: ⁊ nō dicere
aialia: cum anima inſit incōueniens eſt.

¶ Uidentur autē ideo putaſſe in his aiam
eſſe: qꝛ totum ⁊ partes eiuſdē ſint ſpeciei.
Quare neceſſe eſt ipſos: ⁊ aiam: ⁊ partes
eiuſdē eē dicere ſpeciei: ſi aialia ex eo fiunt
animātia: qꝛ in ipſis aliqua pars ꝯtinētis
recipitur. Quod ſi aer quidem diſcerptus
eiuſdem eſt ſpeciei: aia autem ⁊ diſſimiliū
partium: patet aliam ipſius partem ineſſe:
aliam nō ineſſe: neceſſe eſt igitur ipſaȝ: aut
ſimilium eē partiuȝ: aut nō in quacūqꝫ to
tius ineſſe parte. Patet igit ex dictis: neqꝫ
cognitionē ex eo cōpetere aie: qꝛ cōſtat ex
elmtis: nȝ recte vereqꝫ dici motū eidē ineſſe.

¶ Opinari autē vident aiam eſſe: ⁊ in his T.cō.
qm totum partibus ſilis ſpeciei: quare ne 88
ceſſaꝝ ipſis dicere ⁊ animā ſimilis ſpeciei
partibus eſſe: ſi itercipi aliquid continētis
in aialibus animata aialia ſiūt. Si aūt aer
quidem diſcerptus ſimilis ſpeciei: anima
aūt diſſimilis partis: hoc qdem aliud ip
ſius exiſtet videlicet. aliud autē nō exiſtet:
neceſſe eſt igitur ipſam ſilis partis eē: aut
nō vnū eē in qualibet parte ois. Manife
ſtuȝ igit ex dictis: ꝙ neqꝫ cognoſcere ineſt
aie: ppter id qđ eſt ex elementis neqꝫ mo
ueri ipſam bene neqꝫ vere dicitur.

¶ At qm cognoſcere: ſentire: opinari: inſu
per cupere: deliberare: ⁊ oino appetitiōes
ipſius anime ſunt: motus etiā aialium in
loco ab anima ſit: ⁊ inſup accretio: ſtatus:
atqꝫ decretio: queret vtiqꝫ quiſpiam: vtrū
hoꝝ vnumquodqꝫ toti anime competat: ⁊
nos intelligamus: ⁊ ſentiamus: ⁊ moueа
mur: ceterorūqꝫ vnūquodqꝫ agamus: pa
tiamurqꝫ tota: an aliis alia partibus ipm
preterea viuere: vtruȝ in hoꝝ aliquo vno:
an in pluribus: an in omnibus cōſiſtat: an
ſit eius alia quedam etiam cauſa.

¶ Quoniam aūt cognoſcere ineſt anime ⁊ T.cō.
ſentire ⁊ opinari: adhuc ꝯcupiſcere: ⁊ deli 89
berare: ⁊ oino appetitus: ſit autem ⁊ ſm

locuʒ motus ab anima in aïalibus: adhuc aūt augmentū: ⁊ ſtatus: ⁊ diminutio vtrū toti aīe vnumqḋqꝫ hoꝝ inſit: ⁊ omni intelligimus ⁊ ſentimus: ⁊ alioꝝ vnūqḋqꝫ facimus: ⁊ patimur: aut ptib⁹ alteris altera: ⁊ viuere igiť vtrū in aliquo hoꝝ ſit vno: aut in plurib⁹: aut in oībus: aut aliqua alia cā.

¶ Atqꝫ ſunt q dicūt ipſam eſſe partibilem: noſqꝫ alia eius parte intelligere: alia cupeſcere. Quid igiť ipſam ꝯtinet aïaʒ: ſi partibilis ſit: nō corpus gppecū ꝯtra potius videať: corpus aïa ꝯtinere. Quapropter ⁊ egreſſa diſſoluitur corpus: atqꝫ putreſcit.

T.cō. 90. ¶ Dicūt itaqꝫ qdam partibilē ipſam: ⁊ alio qdem itelligere: alio aūt ꝯcupiſcere. Quid igiť continet animam ſi partibilis eſt apta nata: nō enim vtiqꝫ corpus: videť eniʒ cōtrarium magis anima corpus continere: egrediente enim ſpirat: ⁊ marceſcit.

¶ Si igiť aliqd aliud ipſam ꝯtineat vnūqꝫ faciat: illud erit potiſſimū anima: at oportebit de illo ēt q̄rere: vtruʒ vnū: an multaꝝ ſit partiū: atqꝫ ſi ſit vnū: cur ⁊ aïam ꝯtinuo nō dicimus vnū eē. Sin partibile rurſus ratio q̄reret: qd nā ſit illud qḋ illud ēt continet: atqꝫ hoc pacto fiet in infinitū abijcio.

T.cō. 91. ¶ Si igiť alteꝝ aliqd vnam ipſam facit: illud maxime erit aïa: oportebit āt iteꝝ illḋ q̄rere: vtrū vnū aut multi partiū ſit. ſi qdeʒ enim eſt vnū: ꝓpter qd nō mox ⁊ animam vnuʒ: ſi v͛o diuiſibile iteꝝ ratio q̄ret: qd eſt ꝯtinens: ⁊ ſic vtiqꝫ ꝓcedet in infinitum.

¶ Dubitabit etiā q̇ſpiam de partibus eius quā vnaqueqꝫ potentiā in corpore h̄eat. Nā ſi anima tota totū ꝯtinet corpus: opꝫ ⁊ vnāquāqꝫ ēt partem aliquā partem corporis ꝯtinere: id aūt eē nō poſſe videť: quā enī partiū corpis itellectus: aut quo ꝯtinebit pacto: fingere quoqꝫ difficillimuʒ eſt.

T.cō. 92. ¶ Dubitabit aūt aliqs de partibus ipſius quā poſitionē habet vnaqueqꝫ in corpe: ſi enim tota anima omne corpus ꝯtinet: cōuenit ⁊ partium vnāquāqꝫ continere aliqd corporis: hoc aūt aſſimilatur impoſſibili: qualē enim parteʒ: aut quomodo intellectus continebit graue eſt fingere.

¶ Videmus aūt ⁊ plantas diuiſas viuere: ⁊ aïaliuʒ inſectoꝝ nōnulla: vtpote animā: ⁊ ſi non numero: tñ ſpecie eandem h̄ñtia: itaqꝫ partium vtraqꝫ: ⁊ ſenſum habet: ⁊ per aliquod tempus loco mouetur.

¶ Videť aūt ⁊ plante deciſe viuere: ⁊ animalium q̄dam inciſoꝝ tanq̄ʒ eandē habētia aïam ſpecie: ⁊ ſi nō numero: vnaqueqꝫ qdem partium ſenſum habet ⁊ mouetur ſm̄ locum in quoddam tempus. T.cō. 93.

¶ Nec abſurdū eſt: ſi non ꝑdurant: inſtrumenta nāqꝫ nō h̄ñt: vt naturā cōſeruent: nihilominus oēs in vtraqꝫ partiū inſunt aïe partes: atqꝫ anime eadē ſub ſpē collocantur: ⁊ etiam tota. Ille qdem q̄a non ſeparabiles ſunt: tota āt aïa q̄ȝ diuiſibilis ē.

¶ Si aūt nō permaneret: nullum inconueniens eſt: inſtrumēta enim nō habēt qbus ſaluent naturā: ſed nihilominus in vtraqꝫ partium oēs exiſtunt partes: ⁊ ſimilis ſpeciei ſunt adinuicem: ⁊ toti adinuicem qdē: ſicut q̄ non ſeparabiles ſunt: toti autē anime tanq̄ʒ indiuiſibili exiſtente. T.cō. 94.

¶ Videť auteʒ ⁊ id principium qḋ ineſt in plantis: aïa q̄dam eſſe: hec enim ſola cōis eſt: ⁊ plātis: ⁊ animalibus: atqꝫ hec qdeʒ a ſentiendi principio ſeparatur: ſine aūt ipſa nihil eſt prorſus quod habeat ſenſum.

¶ Videť aūt ⁊ q̄ in plantis aïa principium quoddā eſſe: hac enim ſolū cōmunicant: ⁊ aïalia ⁊ plāte: ⁊ ipſa qdem ſeparať a ſenſibili pricipio: ſenſum āt nullū ſine hac h̄ēt. T.cō. 95.

¶ Explicit liber primus de anima.

℣ Incipit expoſitio Caetani ſuper ſcdʒ de anima Ariſto.

ictis hiſce q̄ a maioribus de anima nobis tradita ſunt: redeamus rurſus oportet: atqꝫ enitamur velut abinitio determinare quid anima ſit: ⁊ quenā ſit eius communis maxime ratio.

Cā.1. ue qdē igiẗ a prioribus tradita ſunt de aīa dicta ſunt. Iteꝝ auteʒ tāqꝫ a principio redeamus: tentātes determinare quid eſt aīa: ⁊ que vtiqꝫ erit cōmuniſſima ratio ipſius.

℣ Poſtq̄ Ariſto. in primo libro determinauit de anima ſm opiniones antiquoꝝ: nunc de ea determinat ſm opinionem ꝓpriam. ℣ Diuiditur auteʒ hic liber in quattuor tractatus: in quoꝝ primo Ari. inueſtigat diffōnes aīe. in ſcdo determinat de eius potentijs oſtēdendo qualiter ab eis ſumātur diuerſi gradus animatoꝝ. in tertio determinat de potentia vegetatiua: a qua ſumiẗ primus gradus aīatoꝝ. ſ. vegetatiuum: in quarto determinat de potentia ſenſitiua a qua ſumiẗ ſecundus gradus animatoꝝ. vʒ. ſenſitiuum. ℣ In duobus autem tractatibus libri tertij in quo completur ſermo de aīa: determinatur de potentia intellectiua ⁊ de potentia ſm locum motiua: a quibus alij duo gradus animatoꝝ ſumuntur. ſ. intellectiuum: ⁊ ſm locū motiuum. Scds tractatus incipit ibi. (Potentiaꝝ autem anime.) Tertius ibi. (Neceſſarium autem debentem.) Quartus ibi. (Determinatis autem his.) ℣ Primus tractatus ꝯtinet duo capitula: in quorum primo inueſtigatur diffinitio cōmuniſſima ipſius aīe: in ſecundo inueſtigatur diffinitio eius propria. ibi. (Quoniam autem ex certis.) ℣ Primum capl̄m diuiditur in duas partes: in quaꝝ prima Ari. continuat ſe ad precedentia premittēdo intētionem ſuam. in ſecūda proſequitur de intento. ibi. (Dicimus vtiqꝫ.) De prima dicit ꝙ que de aīa tradita ſunt ab antiqꝫ ſunt dicta. ſ. a nobis in primo lib. nunc autem redeamus ad determinandum de aīa tanq̄ ex principio: ⁊ ac ſi nihil de ea ſit dcm̄ ab antiqꝫ qḋ contineat veritatem: tentātes oñdere qḋ ipſa ſit: ⁊ que ſit eius ratio. ideſt diffinitio cōmuniſſima. ℣ Intelligēdum ſm Cōmētatoreʒ cōmento primo: ꝙ in tractādo de aīa primum debemus īuenire diffinitionē que eſt magis vlis ī oībus partibus eius. Cognitio enim vlis ſemꝑ dʒ ꝓcedere ꝓpriā. Sicut ergo aīa cōiter ſumpta eſt nobis prius nota q̄ alique ſpēs eius ita opʒ prius aſſignare diffōnem aīe cōmuniſſimam nobis notiorē q̄ aſſignetur diffinitio propria alicuius ſuaꝝ ſpecierum.

℣ Dicimus itaqꝫ genus vnū quoddā coꝝ q̄ ſūt ipſam ſubām eē: atqꝫ huius aliud vt materiā qḋ qdē ꝑ ſe nō eſt hoc aliqd aliud formā: ⁊ ſpēm: q̄ qdem iam hoc aliqd dī: ⁊ tertiū id qḋ ex iſtis cōſtat: atqꝫ cōponiẗ. Eſt aūt materia qdē potētia: forma vo actus atqꝫ ꝑfectio: q̄ qdem biſariā dī: q̄dam enim eſt vt ſcia: q̄dam vt contemplatio.

℣ Dicimus itaqꝫ vnū quoddā genus coꝝ q̄ ſunt ſubſtantiā: huius aūt aliud qdē eſt ſicut materia: q̄ ſm ſe qdem nō eſt hoc aliqd: aliud aūt formam ⁊ ſpeciem: ſm quaʒ iam dicitur hoc aliqd: ⁊ tertiam q̄ ex his. Eſt aūt materia q̄daʒ potētia: ſpecies aūt eſt endelechia: ⁊ hoc dupl̄r. hoc qdē ſicut ſcientia: illud autem ſicut conſiderare. Cā.2.

℣ Hic ꝓſeqẗ de intēto ⁊ duo facit: q: ꝑmo īueſtigat ptes ponēdas in diffōne aīe ꝑ viaʒ diuiſionis: ſcdo ex dictis illaʒ ꝯcludit. ibi. (Neceſſe eſt ergo.) ℣ Prīa adhuc in duas ptes: q: primo īueſtigat partes ponēdas in diffōne loco generis. Scdo īueſtigat partes ponēdas in ea loco dfīe. ibi. (Subē aūt maxime.) ℣ De prima Ari. ponit tres diuiſiones: ſm ꝙ tria ponunẗ in diffōne aīe ex parte generis ſe tenētia. vʒ. actus ſubālis primus. ℣ Prīa diuiſio eſt entis in decē predicamēta: puta ſubām: quātitatē: q̄litatē ⁊c̄. ex qua vult hīc ꝙ aīa eſt ſuba. ℣ Secūda eſt diuiſio ſubſtantie in mām: ⁊ formā: ⁊ cōpoſitū: quoꝝ mā nō eſt hoc aliqd. ideſt ens actu ꝑ ſe exiſtens: ſʒ eſt ens in pura potētia. Forma autē eſt illud per qḋ aliqd eſt hoc aliqd. ſ. ipm̄ indiuiduuʒ: ⁊ eſt endelechia. ſ. actus ſiue ꝑfectio: tertiū eſt cōpoſitū ex his: ⁊ ex iſta vult hīc ꝙ aīa eſt actus. ℣ Tertia eſt diuiſio actus in primū: ⁊ ſcdʒ: vnde forma que eſt principiū opatiōis eſt actus ꝑmus: ſed opatio ab ea ꝓueniēs eſt actus ſcds: ſicut ſcia eſt actus primus reſpectu ꝯſiderationis: ⁊ ꝯſideratio actus ſecundus. Ex iſta vult hīc ꝙ aīa eſt actus primus: non ſecundus. ℣ Intelligēdum ꝑmo ſm Egidiū: ꝙ in diffōnibus ſubaꝝ cōpoſitaꝝ: q: nō ſunt ꝑ additamēta: mäle ſe hʒ vt genus: ⁊ formale vt dfīa: vt patet: in hac diffōne hoīs: aīal rōnale: in quo aīal eſt mäle: ⁊ eſt genus: ⁊ rationale eſt formale: ⁊ eſt dfīa: econtra aūt eſt in diffōnibus formaꝝ ſubalium ⁊ accidentiū: que ſunt ꝑ additamentū: ⁊ ꝑ aliqd qḋ eſt extra eſſentiā diffiniti: vt puta: ꝑ ipſum ſubm̄: qm̄ in talibus formale ſe hʒ vt genus: mäle vo vt dfīa. Unde ſi diffiniatur ſimitas ꝙ eſt cauitas naſi: cauitas que eſt formale pro genere poniẗ: ⁊ naſus: qui eſt mäle: pro differētia: qm̄ licet oīs ſimitas ſit cauitas: non tñ oīs cauitas eſt ſimitas: ſed ſolū illa que reperitur in naſo ⁊ talis eſt diffinitio īueſtigāda de aīa: vt apparebit. ℣ Intelligendum ſcdo ſm Cōmenta. com. 2° ꝙ eſt quaſi manifeſtū: ꝙ aīa collocaẗ in genere ſube: ⁊ ſubdit. Ponere eniʒ accn̄s eſt inopinabile ſm ꝙ dat nobis prima cognitio nālis: qm̄ ad ſenſum ꝑcipimus aliq̄s opationes ab aīa ꝓuenientes: que ad nullū accn̄s poſſūt reduci tanq̄ ad cām efficientē ꝑcipalē: ſicut ſunt nutritio: augmētatio ſʒ oēʒ diametrū: ſenſatio: ⁊ reliqua hmōi. Poſtea dicit. Opinamur enim ꝙ ſuba eſt nobilior accidēte: ⁊ ꝙ aīa eſt nobilior oībus accidētibus exñtibus: ⁊ poſt addit. Qm̄ aūt forma eſt: ⁊ cū hoc ē ſuba: manifeſtū eſt enim ꝙ comprehendiẗ ſenſu: eſt aūt ſuba: q: eſt pars ſube: ⁊ ſilr pars huius ſube cum auferẗ indiuidui ſuba. ℣ Ex qbus colliguntẗ due rōnes ad ꝓbādū ꝙ aīa non eſt accidēs. ℣ Prima ē. Illud qḋ eſt nobilius oīb' accidētibus nō eſt accn̄s: ſʒ aīa eſt nobilior oībus accn̄tibus igiẗ ⁊c̄. ℣ Scda rō. Illud qḋ eſt pars ſube: nō eſt accn̄s: ſʒ aīa eſt pars ſube. igiẗ. pʒ ꝯña. ⁊ maior: q: ſuba non fit ex nō ſubſtātijs ꝑ phyſicoꝝ. ⁊ minor arguiẗ: q: aīa ē pars cōpoſiti aīati que cū auferẗ ipm̄ aīatum auferẗ: q̄re ⁊c̄. ℣ Et nota ꝙ Cōmēta. dicit: ꝙ anima cōprehendiẗ ſenſu qḋ verꝫ eſt per accidens: aut q: habet habitudinem ad

aliquod per ſe ſenſibile: vt fantaſma quantum ad intellectiuam: aut quia habet operationem ſenſibilem quantum ad vegetatiuã: & ſenſitiuã. Poteſt etiam verificari per ſe ſaltem de aĩa materiali ponẽdo eã propriam ſpeciem multiplicare: vt quidam poſuerũt de qualibet forma ſubſtãtiali perficiente materiam: quod tamen non creditur. ¶ Intelligẽdum tertio quod forma dicitur forma pro quãto materiam informat: dicitur autem ſpecies: pro quãto dat indiuiduo ſpecificũ eſſe. ¶ Intelligendum quarto quod Cõmẽta. per actum primũ intelligit formam actu exiſtentẽ. ſed nõ operãtem. Per actũ autem ſcḋm intelligit formam actu operãtem. Sed de hoc latius infra cõme. quinto.

T. c). ¶ Maxime aũt corpora videntur eſſe ſubẽ.

¶ Subſtãtie ãt maxime videntur eſſe corpa.

¶ Inquirit particulas ponendas in diffĩone aĩe ex parte diffinientis: & duo facit. primo hoc. ſcḋo probat quod aĩa nõ eſt corpus. ibi. (Qm̃ autem eſt corpus.) Prima in tres ſicut tres particulas inueſtigat. ſcḋa ibi. (Et hoꝝ phyſica.) tertia ibi. (Phyſicoꝝ aũt.) ¶ De prima dicit quod de numero ſubſtantiaꝝ: corpa maxime videtur eſſe ſubſtãtia. ¶ Intelligẽdum quod hoc dcm̃ Ariſto. diuerſimode exponi cõſueuit. Dicit nam. ſ. Tho. quod Ari. h̄ cõparat ſubas corpeas ad ſubas icorpeas: & vult quod ſubſtãtie corpee ſint magis ſube ſm famoſitatẽ & apparẽtiã ſenſualẽ quam ſube icorporee: quoniam ſubſtãtie corpee pcipiuntur per ſenſum: quod nõ cõtingit de ſubſtãtijs icorporeis ſicut ſunt itelligẽtie celeſtes: nõ tamen magis ſubſtantie ſm veritatẽ: imo eſt e cõuerſo quod ſubſtãtie abſtracte ex quo ſunt maioris nobilitatis & perfectionis quam ſubſtantie corporee ſunt eis magis ſubſtantie. Propterea dixit Ariſt. videntur: & nõ dixit ſunt. ¶ Burleus aũt vult quod ibi cõparantur ſubſtãtie cõpoſite ad materiam & formã in que prius diuiſa fuit ſubſtantia: & quod Ariſtoteles intẽdebat quod ex tribus illis ſubſtãtia cõpoſita eſt magis ſubſtãtia ſm famoſitatẽ: & apparẽtiã ſm ſenſum licet ſm veritatẽ forma ſubſtãtialis ſit magis ſubſtãtia: cũ ſit perfectior materia & ẽt ſubſtãtia cõpoſita. ¶ Et hec fuit mens Cõmẽtatoris cõmẽto tertio: & prima pars colligitur in principio cõmẽti. dum dicit. Cũ demõſtrauit nobis. ſ. Ari. numerũ ſubſtãtiaꝝ icepit declarare nobis que eaꝝ ſit magis digna vt hẽat hoc nomẽ. ſ. ſubſtãtia. Scḋa pars colligitur ibi dũ dicit quod corpora cõpoſita hñt hoc nomen ſubſtãtia magis proprie ſm quod eſt magis famoſum. Tertia vero pars non hr̃ hic expſſe: ſed colligitur infra com. 7° dũ dicit: hec enim noĩa vnũ: & ens: licet pdicantur pluribus modis: tamen prima perfectio in oĩbus iſtis. ſ. modis entis: & vnius. ſ. forma magis digna eſt vt hẽat hoc nomẽ vnũ: & ens: quam illud quod eſt cõgregatũ ex materia & forma: cõgregatum enim nõ dicitur vnum niſi per vnitatem exiſtentem in forma: materia enim non eſt hoc niſi per formã. Idem vult cõmentator cõmento quarto ſeptimo & octauo infra. Cõmento ſeptimo octauo: & ſeptimo metaphyſice.

¶ Et ipſoꝝ ea magis que naturalia ſunt: & enim ceterorum principia ſunt.

¶ Et hoꝝ phyſica: hec. n. alioꝝ principia.

¶ Hic inueſtigat aliã particulã dicens: quod de numero corpoꝝ: corpora phyſica. idest nãlia ſunt maxime ſubſtãtie: & magis quam corpa artificialia: quod probat: quia corpora nãlia ſunt pricipia corpoꝝ artificialiũ: cum ergo corpora artificialia ſint ſubſtãtie ſolũ rõne corpoꝝ nãlium que ſunt eoꝝ principia: ſequitur quod corpa nãlia ſunt eis magis ſubſtantie. ¶ Intelligendũ ſm Egidium quod corpora nãlia ſunt magis ſubſtãtie propter duas cauſas. ¶ Prima eſt quam Ariſt. tangit in littera. ſ. quia corpa nãlia ſunt principia artificialium: nã ſicut ars pſupponit nãm: ita corpus artificiale pſupponit corpus naturale: ſicut cultellus ferrũ quare magis ſubſtãtia erit ferrũ quam cultellus. ¶ Scḋa cã eſt: quia forme artificiales ſunt accñtia: vt habetur 2° phy. & tota ſubſtantia reꝝ artificialium ẽ eoꝝ materia: corpa aũt nãlia non ſolum ſunt ſubſtantie ratione materie: ſed etiam ratione forme. ergo ſunt magis ſubſtantie.

¶ Naturaliũ vero corpoꝝ quedam hñt vitam: quedam non hñt: ſed ea vacãt: vitam aũt dicimus nutritionẽ: accretionem: atque decretionem: que quidem per idipſum fit quod viuere dr̃. Quare corpus oẽ naturale particeps vite ſubſtãtie eſt: & ita ſuba vt compoſita.

¶ Phyſicoꝝ aũt: alia quidem hñt vitã: alia aũt non hñt. Vitã autem habere dicimus id quod per ſeipſm alimẽtum: & augmẽtum: & decrementum: quare omne corpus phyſicum participans vita ſubſtantia erit: ſubſtantia autem ſic ſicut compoſita.

¶ Inquirit tertiã particulã dicens quod corpoꝝ nãlium alia hñt vitam: & alia non hñt vitam. Vitam aũt hñtia ſunt que per ſe ipſa hñt alimentum: idest nutricationẽ augmentum & decremẽtum: ex quo infert quod cum corpora naturalia ſint magis ſubſtãtie quam artificialia: & iter ea cõnumerantur corpora hñtia vitã: quod omne corpus phyſicũ habens vitam ẽ ſubſtãtia: nõ quidem ſimplex ſed compoſita. ¶ Intelligẽdum primo quod per primam particulam in qua dicebatur quod corpora videntur eſſe maxime ſubſtãtie: vult hic Ariſto. quod aĩa ẽ actus corporis ¶ Per ſcḋam vero vbi dicebatur quod corpora phyſica ſunt maxime ſubſtãtie: vult habere quod aĩa ẽ actus corporis non cuiuſcunque. ſed phyſici. ¶ Per tertiã aũt vbi dicebatur quod corpoꝝ phyſicoꝝ quedam hñt vitam: & quedã non: vult habere quod aĩa ẽ actus corporis phyſici non cuiuſcũque ſed vitam hñtis. ¶ Intelligendum ſcḋo Ariſto. dicere quod illud corpus habet vitam quod per ſeipſum habet alimẽtum &c̃. Et Cõmentator dicit eſſentialiter: quia per habere alimentum &c̃. per ſeipſm vel eſſentialiter intelligere debemus a principio intrinſeco. Animata enim ab intrinſeco nutriuntur: augentur &c̃. quia ab aĩa cum calore naturali: que ſunt eis itrinſeca: quod dr̃ ad dĩam quorũdam inãiatoꝝ que ab extrinſeco augeri videntur: licet improprie & per ſolam iuxta poſitionem: ſicut lapides & reliqua huiuſmodi. Unde Cõmentator cõmẽto tertio ſic dicit. Et dicit eſſentialiter: quia inuenitur extra viuum aliquid quod aſſimilatur augumẽtato & diminuto & non eſt viuum.

¶ Atque cũ tale ẽt ſit corpus. idest hñs vitã. Corpus profecto nõ erit aĩa: corpus nãque nõ ſubijt rõnem eoꝝ que ſunt in ſubiecto: ſed vt ſubiectũ potius eſt & materies.

¶ Qm̃ autem eſt corpus & huiuſmodi vitã hñs: neque vtique erit corpus aĩa: non eſt enim eoꝝ que in ſubiecto corpus: magis autem ſicut ſubiectum & materia eſt. T. cõ 4

¶ Hic probat quod aĩa nõ eſt corpus dicens: quod cum aliquid ſit corpus quod non eſt corpus ſimplr. ſed hñs vitam: quod oportet eſſe tale per principium exiſtens in eo quod eſt aĩa: quod quidem prin^m in alijs corporibus vita carentibus nõ inuenitur: ex quo ſequitur argu. quod aĩa nõ eſt corpus: quod ſic arguitur. Nullum corpus eſt in ſubiecto: ſed magis eſt alioꝝ ſubm: ſed anima eſt in ſubiecto: quia eſt ſubiectiue in corpore viuentis in quo operatur. ergo anima non eſt corpus. ¶ Intelligendum

gendum ſm Cõmẽtatorem cõmento quarto q̃ Ariſto. non ꝓbat q̃ aĩa nõ ſit materia: q2 hoc ẽ per ſe notum: ex quo vlterius põt ſic argui. Aĩa ẽ ſubſtantia: ⁊ non materia: neq3 compoſitum. ergo eſt forma ſubſtantialis.

Dubitaẜ vtrũ ſubſtãtia que ẽ genus prediceẜ de mã ⁊ de forma: ⁊ arguiẜ q̃ nõ. ¶ Primo. Nullũ genus predicaẜ de ſuis principiis: ſ3 materia ⁊ forma ſunt principia p̃dicamenti ſubſtãtie. ergo ⁊c̃. p3 ꝯña ⁊ maior: q2 principia generis nõ ſunt in genere: ſ3 ante genus: ⁊ per ꝯñs de ipſis nõ predicaẜ genus minor etiam ẽ nota: q2 materia ⁊ forma ſunt principia ſubſtãtie cõpoſite. ¶ Scdõ. Genus eſt quoddã totum. ergo non predicaẜ niſi de toto: ſi ergo ſuba que ẽ genus predicaẜ de mã ⁊ forma: cum etiam p̃dicetur de ſubſtantia cõpoſita: ſequiẜ vnũ totum eẽ plura tota. ¶ Tertio. Licet analogia ſm magis pfectum ⁊ minus pfectũ nõ tollat rationem generis: tñ analogia ſm cãm ⁊ cauſatum tollit rationẽ generis: ſed ſuba que p̃dicatur de materia ⁊ de forma: p̃dicatur de illis ſm cãm ⁊ cauſatum: cũ mã non ſit in actu ⁊ ſubſtãtia niſi p formã ſm Cõmentatorẽ. g ⁊c̃. ¶ Propter has rõnes dicit Egidius q̃ ſuba generica non p̃dicaẜ de materia ⁊ de forma in recto: q2 nõ ſunt per ſe in genere ſubſtãtie: ſ3 ſolum p reductionẽ tanq̃ illius principia: ſicut pũctus ⁊ vnitas ſe h̃nt ad genus q̃titatis vñ non dixit Ariſto. q̃ mã vel forma ſit ſuba: ſed dixit q̃ ſunt ipſius ſube: qd̃ verũ ẽ: q2 ſunt illius principia: ſi ergo ſubſtantia p̃dicaẜ de mã ⁊ de forma illa ẽ analoga: ⁊ non ſubſtãtia p̃dicamẽtalis. Hãc opinionẽ aſſerit Alber. di. q̃ diuiſio ſubſtãtie in mãm: formã: ⁊ cõpoſitũ: eſt diuiſio analogi in ſuos modos: ⁊ idẽ tenuit Gualterius Burleus volens q̃ p ſe exiſtere ⁊ ſubſtare accidẽtibus ſit modus oĩum q̃ ſunt p ſe de genere ſubſtãtie: ſed mã ⁊ forma non p ſe exiſtunt. igiẜ. ⁊c̃. ¶ Alij tñ moderniores tenuerunt: q̃ nõ ſolũ ſubſtantie p ſe exñtes ſunt p ſe de genere ſubſtãtie: ſed ẽt forma ſubſtantialis: dicentes vlterius: q̃ deus: ⁊ mã prima ſunt principia p̃dicamẽti ſubſtãtie: qd̃ non reqrit cõpoſitionẽ ex mã ⁊ forma: ſ3 ex actu ⁊ potentia quali cõpoſitione forma ſubſtãtialis ẽ cõpoſita. Et ex hoc p̃t ſolui due prime rõnes ſuperius adducte. ¶ Ad tertiã: ſi argueret de forma ⁊ cõpoſito ſicut de forma ⁊ mã arguebaẜ: dicũt q̃ ſubſtantia non p̃dicaẜ de forma ⁊ cõpoſito ſm cãm ⁊ cauſatum: ſed ſm prius ⁊ poſterius: ⁊ ad iſtud tẽdunt dicta Cõmentatoris. ¶ Sed ſine dubio iſta rñſio nõ eſt ſufficiens: q2 vult Cõmẽtator q̃ ſicut forma ẽ cauſa q̃ mã ẽ ens actu ⁊ ſubſtãtia: ita ẽ cauſa q̃ cõpoſitũ ẽ ens actu ⁊ ſuba: ⁊ per ꝯñs ſubſtãtia p̃dicatur de forma: ⁊ cõpoſito ſm cãm ⁊ cauſatum: ſicut p̃dicatur de mã ⁊ forma: quare ſequiẜ cũ cõpoſitũ ſit p ſe in genere: q̃ forma in illo genere non ẽ per ſe collocanda p3 itaq3 q̃ prima opinio ẽ verior ⁊ magis tenenda.

¶ Neceẽ eſt igiẜ aĩam ſubſtantiã eſſe: pinde atq3 formã corpis naturalis potẽtia vitã h̃ntis. Subſtãtia ṽo act⁹ eſt ⁊ pfectio. Talis igiẜ corpis eſt perfectio atq3 actus.

¶ Neceẽ ergo aĩaʒ ſubſtãtiã eẽ: ſicut ſpẽm corporis phyſici potẽtia vitã habentis.

T.c.5 ¶ Suba aũt actus: hm̃õi igiẜ corpis actus.

¶ Cõcludit ex dictis diffõnẽ aĩe: ⁊ duo facit primo hoc: ſcdõ oñdit eam eſſe ꝯuenienter aſſignatã. ibi. (Uniuerſaliter q̃dẽ igiẜ.) Prima in duas: q2 primo ꝯcludit diffinitionem aĩe: ſcdõ eam declarat ibi. (Hoc aũt dicitur dupl'r.) ¶ De prima dicit q̃ cũ ita ſit vt dcm̃ eſt ſuperius neceſſe eſt ergo aĩam eſſe ſubſtantiam: ſicut ſpẽm. ideſt formã corporis phyſici habentis vitã in potẽtia: vñ anima eſt ſubſtantia que eſt actus: cum non ſit mã: neq3 cõpoſitum: ⁊ ẽ actus talis corpis. ſ. phyſici habẽtis vitã in potentia. ¶ Intelligẽdum primo ſm Cõmentatorẽ cõmento 4°. q̃ forma ſubſtãtialis ⁊ forma accidentalis in hoc ꝯueniunt: q̃ ambe ſunt in ſubiecto: ⁊ ꝓpter hoc quidã crediderũt oẽm formã eſſe accidens: q2 oĩs forma eſt in ſubiecto: ſed errauerũt. ¶ Et ẽ duplex differentia inter formã ſubſtãtialem: ⁊ formã accidẽtalem. ¶ Prima ẽ q2 accidens non eſt pars ſubſtãtie compoſite: ſ3 forma ſubſtantialis ẽ pars ſubſtantie cõpoſite. ¶ Secunda differentia eſt q2 eſſe in ſubiecto diciẜ equoce de forma ſubſtãtialẽ: ⁊ accñte: q2 ſubiectum accidentis ẽ compoſitum ex mã ⁊ forma: ⁊ eſt aliq̃d exiſtens in actu nõ indigens in ſuo eſſe accñte: ſubm aũt forme eſt materia que non ẽ actu: niſi per formam: ⁊ ea indiget vt ſit in actu: ⁊ maxime primum ſubiectum quod non denudatur a forma oĩno. ¶ Intelligẽdum ſcdõ q̃ Cõmentator per habens vitam in potentia: intelligit habens formam p quã eſt in potẽtia ad operationes vitales: ⁊ ſic corpus poſitũ in diffõne anime ẽ corpus compoſitum ex aĩa ⁊ corpore: nec incõuenit idem diuerſimode ſumptum diffinire ſeipſum. ¶ Egidius autẽ per h̃ns vitã in potẽtia: itelligit corpus qd̃ ẽ ſubm aĩe: qd̃ licet h̃eat actu vitã capiendo vitã pro actu primo ſeu pro eſſe viuẽtis: nõ tñ ponitur in diffõne aĩe vt h̃eat actu vitã ſic ſumptã: ſed vt de ſe eſt in potẽtia ad eam. Eſt ẽt tale corpus in potentia ad vitam ſumptã pro actu ſcdõ. ſ. p operatione vitali cum nõ ſemper actu operetur huiuſmodi operationes: que ſibi ſecundario debentur ⁊ anime principaliter.

¶ Sed cũ pfectio atq3 actus bifariã dicaẜ: vt diximus: q̃dã enim eſt vt ſcia: q̃dã vt cõtemplatio: patet aĩam actum eſſe: perinde atq3 ſcientiã. Nã ex eo q2 anima eſt ⁊ ſõnus eſt: ⁊ vigilia: atq3 vigilia q̃dem contẽplationi: ſomnus autem ſcientie operationẽ vacanti ſimilis eſt. Altera autẽ alterã in eodẽ ſcientia inquã contẽplationẽ generatione precedit. Quapropter anima primus eſt actus: perfectioq3 corporis naturalis potentia vitam habentis.

¶ Hic aũt diciẜ dupliciter: alius q̃dẽ ſicut ſcientia: alius q̃dẽ ſicut conſiderare. manifeſtũ eſt igiẜ: q̃ ſicut ſcientia: ineriſtere enĩ aĩam ⁊ ſomnus ⁊ vigilia eſt: ꝓportionale aũt vigilantia quidẽ ipſi conſiderare: ſomnus autem ipſi habere ⁊ non operari.

¶ Prior autẽ generatione in eodẽ ſciẽtia eſt. Unde anima eſt primus actus corporis phyſici vitam potentia habentis. T.c.6

¶ Hic declarat diffinitionẽ ⁊ diuiditur in duas partes: quia primo facit hoc. Secũdo remouet dubiũ. ibi. (Unde nõ oportet.) Prima in tres: quia primo declarat diffinitionem quantũ ad id quod ſe tenet ex parte anime habentis ⁊ quod ponitur loco generis. Scdõ quantum ad id quod ſe tenet ex parte corporis: ⁊ quod ponitur loco differentie. Tertio ꝯcludit hanc diffõnem aĩe eſſe cõmuniſſimã. ſcdã ibi. (Tale autẽ quodcũq3.) Tertia ibi. (Si autẽ aliquod cõmune.) ¶ De prima oñdit Ariſt. qualis actus ſit anima dicens: q̃ cum duplex ſit actus: vnus ſicut ſcientia: ⁊ ẽ actus primus: alius ſicut cõſide/

rare: ⁊ eſt actus ſcōs: maniſeſtū eſt q̄ aīa eſt actus ſic̄ ſciā idest primus: ⁊ nō ſcōs: cuiuſmodi ſunt opationes ab ea ꝓuenientes: ſicut ſomnus ⁊ vigilia que ineẋiſtūt corpori aīato p̄ ipſam aīam: hax tn̄ operationum q̄dam eſt ſiliſ ſcie: ſm quā q̄s hn̄s non operat̄: ſicut ſomnus in quo fit vacatio ab opationibus ſenſus ⁊ motus. Quedā aūt ē ſilis ipſi ꝯſiderare: ſicut vigilia in qua ſenſus ſunt in exercitio: ⁊ mēbra motiua: in eodē tn̄ ſcia eſt prior via ḡnationis q̄ꝫ ꝯſiderare: ⁊ vl'r actus primus q̄ꝫ actus ſcōs. Ex q̄ p̄ꝫ q̄ aīa eſt actus primus corporis phyſici potentia vitā habentis. ¶ Intelligēdum primo ſm Cōmentatorē cōmento q̄nto q̄ cum prius ſit aīam eſſe in corpore aīato q̄ꝫ opari. ſaltē via ḡnationis: q̄ aīa qua q̄s hn̄s non opatur eſt actus primus: eſt. n. actus primus prima pfectio a q̄ non ꝓuenit actio que inata eſt ꝓuenire. Aīa aūt operans eſt actus ſcōs: cum actus ſcōs ſit poſtrema pfectio a qua prouenit actio que inata eſt prouenire: ſicut eſt de ſcia in ordine ad actum ꝯſiderādi. Quia ergo ad hoc q̄ corpus ſit aīatum: non oportet eam operātem eſſe. ideo bn̄ dcm̄ eſt: q̄ aīa ſm eſſe phyſicū q̄ꝺ req̄rit in corpore naturali eſt actus primus ⁊ nō ſcōs. ¶ Et q̄ꝺ dcm̄ eſt q̄ nō oportet aīam eſſe ſemp operantē ⁊ in poſtrema pfectione: intelligi debet quātum ad ſenſum ⁊ volūtarium motū: nō aūt quātum ad nutricationem: q̄ aīa nutritiua in aīatis ſemp inuenit̄ in poſtrema pfectione: niſi q̄s ponat q̄ ſūt quedā aīalia que aliq̄n non nutriunt̄: ſicut rane magne ⁊ q̄dam ſerpentes qui non theſauriçant: ⁊ tota hyeme in lapidibus latent. vn̄ ſi hoc ponat̄ tunc pfectio ſiue actus dicet̄ vniuoce de aīa nutritiua: ⁊ ſenſitiua: ſi v̄o non: dicetur equiuoce ſiue analogice: ⁊ hoc ſufficit vt diffinitio inueſtigata ſit conueniens omni anime.

Sed tunc dubitat̄ primo ſi aīa nutritiua ſemp ſit in actu ſcōo q̄uo reſpectu eius deſcribi debeat actus primus. ¶ Scōo q̄ videt̄ q̄ ſm deſcriptionē ſupius datam de actu primo: q̄ aīa ſenſitiua actu operās non ſit aīa: q̄ tunc nō eſt actus primus vt p̄ꝫ eẋ illa deſcriptione: quare ⁊c̄. ¶ Ad pmū dici poſſet q̄ actus primus reſpectu aīe nutritiue ſic poſſet deſcribi: q̄ eſt prima pfectio a qua aliqua actio nō ꝓuenit puta nutricatio futura aut poſſis ab ea ꝓduci: nec inconueniret eandē formā dici actū primū reſpectu opationis fiende: ⁊ actum ſcōm reſpectu fientis: vt ꝯſtat. ¶ Ad ſcōm dici poſſet q̄ illa aīa ſuit actus primus q̄ꝺ ſufficit p̄ diſſōne: vel q̄ intelligit̄ in actu vel aptitudine. ¶ Intelligēdum ſm Albertū q̄ aīalia in hyeme in cauernis latentia ⁊ nō theſauriçātia: ſicut ſunt vrſi glyres: ⁊ alia plura: quāuis non ſumāt cibū ab extra: tunc tn̄ nutriunt̄ ex humiditate flegmatica viſcoſa in eis cōgregata tp̄e eſtiuo: in quo fortiora redduntur ꝓpter calorem eoꝝ debilem ex calore continuus vigorari: vide ab eo q̄ pulcherrima dicit.

¶ Et talis plāc vt ptes ipſi⁹ ſint iſtrumēta. Eniuero ptes quoq̄ꝫ plātaꝝ iſtrumēta ſine ꝯtrouerſia ſūt: q̄ꝫuis videant̄ penit⁹ ſimplices eē: eius. n. q̄ꝺ circa fructū ē: illū̄ tegimē eſt foliū ⁊ fruct⁹ ē: radices ꝑterea vicē ſubeūt oris: vtriſq̄ꝫ nāq̄ꝫ trahit̄ alimētū.

¶ Tale āt q̄ꝺcūq̄ꝫ organicū: organa aūt ⁊ plātaꝝ partes ſūt: ſꝫ penitus ſimplices: vt foliū fructiferi coopimētū: fructiferū autē fructus: radices v̄o ori ſimiles ſūt: vtraq̄ꝫ enim trahunt alimentum.

¶ Declarat quale corpus phyſicū ſit illud cuius anima eſt actus di. tale eſſe corpus organicum: ⁊ q̄ hoc eſt maniſeſtum in animalibus: ⁊ latet in plantis: ideo oſtendit partes plantaꝝ: de quibus minus videtur cum ſint ſimplices ⁊ homogenee: ⁊ animalium eterogenee: organicas eſſe: ⁊ ad diuerſa opera a natura eſſe ordinatas: vnde folium ordinatum eſt vt ſit coopertimentum fructiferi. i. partis in qua fructus naſcitur: fructiferum aūt factum eſt gratia fructus ⁊ radices ſimiles ori in animalib⁹ trahunt nutrimētum: medulla aūt cordi ꝓportionat̄: ⁊ ita de reliquis. ¶ Intelligēdum q̄ nō eſt tāta diſtinctio organoꝝ in plantis ſicut in aīalibus: q̄ aīalia perfectiora ſunt plurium operationum perfectioꝝ ⁊ magis differētium productiua: propter quod indigent pluribus organis ⁊ magis diuerſis q̄ꝫ plante. Plante etiam ex ſimili cauſa indigent partibus organicis quibus non indigent corpora inanimata: ⁊ in hoc totum dedara.

¶ Si igitur cōe q̄d de oī aīa ſit dicendū: ipſa pfectio prima: primus actus eſt corporis naturalis: cuius partes ſunt inſtrā.

¶ Si autem aliquod cōmune in omni anima oportet dicere: erit vtiq̄ꝫ actus primus corporis organici phyſici. T. c. 7.

¶ Oſtendit diffinitionem datam omni anime conuenire di. q̄ ſi aliqua ſit diffinitio cōmunis omni anime maxime erit iſta: q̄ eſt actus primus ſubſtantialis corporis phyſici organici. ſ. habentis vitam in potentia: ⁊ ſic ſuppaddita eſt vna particula que deficiebat in eius diffinitione ad eius complementum: vꝫ organici. ¶ Intelligendum ſm Cōmentatorem com̄. 7° . q̄ Ari. dixit ſub conditione excuſando ſe a dubitatione: que accidit in partibus iſtius diffinitionis: quoniam perfectio in anima rationali ⁊ in alijs partibus anime fere dicitur: puta equiuocatione vt poſt declarabitur. ⁊ ideo dixit q̄ ſi fuerit cōceſſum q̄ aīa habeat ſermonem vniuerſalem cōprehendentē oēs partes eius: ille ſermo erit iſte. hec Cōmēta.

¶ Idcirco non q̄rere opꝫ: ſi vnū ſit aīa atq̄ꝫ corpus: ſicut neq̄ꝫ cerā ⁊ figuram: neq̄ꝫ oīno materiē. Cuiuſq̄ꝫ: ⁊ id cuius materies eſt: nā cū vnū: ⁊ eē multifariam dicat̄: actus ē id q̄ꝺ proprie vnum eſt: atq̄ꝫ proprie eſt.

¶ Vn̄ nō opꝫ querere: ſi vnū eſt aīa ⁊ corpus: ſicut neq̄ꝫ opꝫ q̄rere: ſi vnū eſt cera ⁊ figura: neq̄ꝫ oīno vniuſcuiuſq̄ꝫ materia: ⁊ id cui⁹ eſt materia: vnū eni ⁊ ens: quū multiplr̄ dicant̄: quod ꝓprie eſt: actus eſt.

¶ Remouet vnam dubitationem dicens: q̄ non oportet querere neq̄ꝫ dubitare: vtrum ex anima ⁊ corpore fiat vnum: ſicut neq̄ꝫ querendum eſt: vtꝝ ex cera ⁊ figura fiat vnum: ⁊ vniuerſaliter ex forma ⁊ materia cuius illa dicitur eſſe forma. Nam cum ens ⁊ vnum multipliciter dicantur. illud quod proprie ⁊ vere eſt ens ⁊ vnum eſt forma. ¶ Intelligendum q̄ hanc partem aliter introducit Albertus: ⁊ aliter Cōmēta. ⁊ plures eum ſequentes: Albertus vult Ariſtotelem dicere q̄ non eſt dubitandum: vtrum anima ſit idem quod corpus: ſicut nec eſt dubitandum an figura ſit idem q̄ cera: que tamen adinuicem ſunt magis propinqua: quia forma ⁊ materia nunquam coincidunt in eandem rem. vnde cum ens ⁊ vnum ſm analogiam dicantur de ſubſtantia ⁊ accidente: ⁊ ſubſtantia diuidatur in materiam ⁊ formā: ⁊ compoſitū: inter hec tria nihil eſt primo ⁊ proprie ens niſi forma: q̄ mā nō habet eſſe actu niſi a forma: ⁊ ſilr̄ compoſitum.

ſum.ideo impoſſe eſt: ꝙ forma ſit mā: ꝛ ꝙ aīa ſit corpus: mā enim nō eſt ad dandū eſſe ſicut forma: ſed ſolum ad ſubſtētandū eſſe ꝛ indiuiduandū: quoꝝ nullū eſt ꝑncipaliter eſſe. ℭ Cōmētator autē dicit Ariſto. velle ꝙ nō eſt querendū nec dubitādū: vtrū aīa ꝛ corpus fiant vnū ſiue ɔſtituāt vnū: ſicͣ de cera ꝛ figura. ℭ Et dn̄s Egidius hoc declarādo dicit ꝙ cū querit̃: vtrū ex aīa ꝛ corpe fiat vnū: queſtio pōt tripl̄r itelligi. ℭ Primo quātū ad modum vnionis: ꝛ tunc dr̄ ꝙ ſicut agens ɔiungit̃ paſſo ſm̄ eius virtutē actiuā a qua egredit̃ opari: ꝙ vnū ꝛ idē eſt
Co.20. eſſe agētis ꝛ patiētis 3° phyſicoꝝ. ſic forma vnit̃ māe ſꝫ eēntiam: ꝛ aīa corpi a qua egredit̃ eſſe qd̓ eſt vnū ꝛ idem forme ꝛ māe ꝛ aīe ꝛ corpori: quare ex aīa ꝛ corpe per talē vnionē ſm̄ eſſentiā ſit vnū eſſe qd̓ eſt ipm̄ cōpoſitū aīatū. ℭ Scd̓o pōt intelligi queſtio quātum ad cām extrinſecam: ꝛ tūc dicēdum eſt: ꝙ motor qui ꝑducit aīaꝫ in corpore eā vnit corpori: ꝛ facit vnū ex eis: ꝛ hi duo modi nō ſunt ad ꝓpoſitū Ariſto. ℭ Tertio pōt queſtio intelligi quātū ad cām intrinſecā. vꝫ. vtrū ſit aliq̈ cā intrinſeca corpori aīato alia ab anīa ꝛ corpore: que vniat aīam corpori. ℭ Et huic qōni Ari. rn̄det dicens: ꝙ nō debemus querere aliquā talē cām: qm̄ nulla eſt talis cā: ſicut clauus vel colla: aut aliud ſīle: que vniat aīam corpori: ꝛ que ſe hēat vt ligamētum ligans ꝛ ɔiungens vnū cū reliquo. ideo fruſtra eēt querere talē qōnem: cū non ſit aliqd̓ intermediū inter aīam ꝛ corpus vniens ea adinuicē: ſꝫ ex hoc ſolū ꝙ aīa eſt act°: ꝛ corpus qd̓ in potētia. ideo ex eis ſit vnū. ℭ Sed ɔtra hoc aliq̇ inſtant: qm̄ prime q̈litates ꝛ diſpoſitiones corpus ꝑparantes vt recipiat aīam: ſunt quoddā mediū per qd̓ aīa corpori vnitur. Propterea dicunt Ariſtotelē velle: ꝙ inutile eēt querere: vtrū ex aīa ꝛ corpe fiat vnū: qm̄ ſcito ꝙ aīa eſt forma ſubalis: ꝛ ꝙ corpus aīatum eſt mā ſua ꝓpria: ſtatim ſciet̃ ex doctrina primi phyſicoꝝ: ꝛ primi de generatione que iſtaꝫ ꝑcedit: ꝙ aīa vnit̃ corpori: ꝛ ꝙ ex eis ſit vnū. Poſſet tn̄ rn̄deri: ꝙ Egidius itelligit de cā pncipali ꝛ eſſentiali corpori aīato ꝛ non tn̄ preparatiua: vt ſunt ille diſpoſitiones. ℭ Intelligēdum ſm̄ Cōmenta. com̄. 7°. ꝙ ſi mā ꝛ forma eēnt vt in cōpoſito exiſtētia in actu: tunc cōpoſitū nō diceretur vnum niſi ſicut dr̄ de rebus que ſunt vnū ſm̄ ɔtactum ꝛ ligamētum ꝛc̄. Ex quo haberi pōt ꝙ ex pluribus exiſtētibus in actu nō ſit ꝓpꝛie vnū. ſed opꝫ vnū eē in actu: ꝛ alterum in potētia: vt ex eis fiat vere vnū: cōpoſitū tn̄ non dr̄ ens aut vnū ꝓpꝛie niſi ꝑ formā: quare forma eſt magis digna hr̄e hoc nomē ens ꝛ vnū quā ɔgregatū: ꝛ multo magis q̄ꝫ mā que eſt ens in potentia: nec eſt hoc. ſ. ens in actu niſi per formam. ℭ Sed ɔtra: qd̓ eſt ꝑfectius eſt magis ens: ſed cōpoſitum eſt ꝑfectius forma cum vltra ꝑfectionē forme includat ꝑfectionem materie. ergo ꝛc̄. Item qd̓ eſt vnū ꝑ ſe eſt magis vnum q̄ꝫ qd̓ eſt vnum in alio: ſed cōpoſitū eſt vnū per ſe: q2 ſeorſuꝫ exiſtit: ꝛ forma eſt vnū in alio: quare ꝛc̄. ℭ Rn̄ſio patet intelligenti.

ℭ Uniuerſaliter igit̃ diximus qd̓ nā aīa ſit. Eſt enim ea ſubſtātia que eſt rō: hec aūt eſt qdditas corpis talis. Et perinde ſane atqꝫ ſi qd̓ inſtrumentoꝝ artis naturale corpus eēt: ceu ſecuris. Eius nāqꝫ ſubſtātia ipſius eēt: vt patet: ſecuris ratio: idqꝫ eēt aīa: qua ſeparata nō eſſet vlterius vt pꝫ ſecuris: niſi noīe tm̄: at nunc eſt ſecuris: nō eniꝫ talis corporis ſubſtantia ratioqꝫ eſt ipſa anima: ſed naturalis vt diximus ialis: ꝙ in ſe motus ſtatuſue principium inſitum habet.

ℭ Uniuerſaliter qdē igit̃ dcm̄ eſt qd̓ ſit aīa: T.c.8.
eſt enim ſubſtātia que ſm̄ rōnē: hoc aūt eſt qd̓ qd̓ erat eſſe huiuſmodi corporis: ſicut ſi aliqd̓ organoꝝ phyſicum eēt corpus vt dolabra: erit qdem enim dolabre eſſe ſubſtantia ipſius ꝛ aīa hec: diuiſa eniꝫ hac nō vtiqꝫ amplius dolabra erit: ſꝫ aut equiuoce: nunc aut eſt dolabra: nō ergo huiuſcemodi corporis qd̓ quid eſt eē: ꝛ ratio aīa: ſed phyſici huiuſcemodi corporis hn̄tis in ſeipſo principium motus ꝛ ſtatus.

ℭ Oſtendit diffōnem aīe eſſe ɔuenienter aſſignatā. Prio: ex parte generis. Scd̓o ex parte differentie. ibi. (Eſt āt non abijciens aīam.) Prima in duas partes: ſm̄ ꝙ dupliciter declarat vl̄r aīam eſſe actum primum ſubſtantialem. ibi. (Cōſiderare aūt in partibus.) ℭ De prima dicit ꝙ vl̄r dictum eſt: qd̓ anīa eſt per diffinitionem eius cōmuniſſimam: ꝛ ꝙ eſt ſubſtantia ſm̄ rōnem: ideſt a qua ſumit̃ ratio: ꝛ qd̓ quid erat eſſe. i. quidditas ſiue eſſentia corporis aīati. ꝛ ꝙ aīa ſit actus ſubſtāntialis primus corporis aīati a quo ſumit ſpecificū eſſe ꝛ diffōnem. Declarat Ariſto. per exēpluꝫ in artificialibus que ſunt quo ad nos notiora q̄ꝫ nālia: dicens: ꝙ ſicut ſi dolabra que ē corpus artificiale eſſet corpus nāle: tunc forma dolabre eēt forma eius ſubſtātialis: qd̓ ꝓbatur: q2 remota ſua forma non amplius erit dolabra niſi forte equoce: qd̓ non eſſet niſi illa forma eſſet ſubſtantia. Illud eniꝫ ꝑ cuius remotionē mouet̃ ſubſtātia eſt ſubſtantia: ſic q2 aīa eſt forma corporis nālis: ſeq̇tur ꝙ ipſa eſt forma eius ſubſtātialis ꝛ per ɔn̄s actus eius ſubſtātialis primus. Nunc aūt quia dolabra eſt corpus artificiale: forma eius non eſt forma ſubalis: q2 forma ſubſtātialis ꝛ vl̄r aīa non eſt forma niſi corporis nālis habētis in ſe principium motus ꝛ ſtatus. Ideo non opꝫ ꝙ remota forma dolabre remoueat̃ dolabra: quātum ad id qd̓ de ſubſtātia participat: nec opꝫ ꝙ remota forma artificiali ſecuris: remoueat̃ ferrum qd̓ eſt tota eius ſubſtātia: ꝛ ita de reliq̇s. Ex quibus pꝫ vl̄r aīam eſſe actum ſubſtātialem primū corporis aīati: eo ꝙ vl̄r ipſa remota a corpore aīato: ipm̄ remouet̃ ſm̄ nomē ꝛ diffōnem. ℭ Intelligēdum ſm̄ Cōmentatorē com̄. 8°. ꝙ differētia eſt inter formas nāles: ꝛ artificiales: qm̄ naturales ſunt ſube: ꝛ artificiales ſunt accidētia. ℭ Ex hac differētia plures alie ſequunt̃. Prima eſt: ꝙ cōpoſitum artificiale nō eſt ſubſtātia: niſi ſm̄ mām que eſt tota eius ſubſtātia: ſed cōpoſitum nāle eſt ſuba ſm̄ mām ꝛ formā. ℭ Scd̓a differētia eſt: ꝙ cum auferṫ forma artificialis non ꝓpter hoc auferṫ ſua materia: vt cū remouet̃ forma ſecuris: non ꝓpter hoc remouet̃ ferrum. Ideo tunc dicitur remanere ſecuris. ſcꝫ ſm̄ ſuam ſubam: lꝫ nō remaneat vt qd̓ artificiale: ſed cum remouet̃ forma nālis remouet̃ eius mā. ſ. ꝓpria: ꝛ nō remanet aliqd̓ niſi equoce. ℭ Tertia differentia eſt: ꝙ cum aufertur forma nālis: tunc auferṫ indiuiduū ſube ꝛ admittit nomē ꝛ diffōnē: q2 tunc auferunt̃ genus ꝛ differētia: vt ſi auferat̃ aīa ſenſitiua a carne nō remanet caro niſi forte equoce: ſꝫ remota forma artificiali remanet indiuiduū ſubſtātie noīe ꝛ diffōne: vt remota a cutte ſecuris adhuc remanet ferrū: ꝛ cuā dr̄ remanere ſecuris: q2 nomen rei artificialis primo ſignificat mām: ꝛ ſecūdario cōpoſitum: ꝛ ecōtra nomen rei nālis p̄rio ſignificat formā: ꝛ cōpoſitū ſecundario: q2 ſicut cōpoſitum nāle nō eſt in actu niſi ꝑ formā: ꝛ eius mā hꝫ eē ꝑ ſuā formā: ſic cōpoſituꝫ artificiale nō eſt in actu niſi ꝑ ſuā mām: ꝛ ſl̄r eius forma: q2 ipſa eſt acci-

bens: ⁊ accñs capit eē a ſuo ſubo. Deide ſubdit Cōmē. ꝙ indiuiduū ſubē nō eſt hoc. ſ. aliqd in actu niſi per ſuaʒ formā: cū eius mā ſit ens in pura potētia: ⁊ īdiuiduū artificiale nō eſt hoc aliqd in actu. ſ. ſubalr niſi ꝑ ſuā māʒ q̄ eſt ſubā nālis cōpoſita: nō āt ꝑ ſuā formā cū illa ſit accñs.

C Atq̄ʒ id qḋ dcm̄ eſt in partibus ēt īſpicere licet. Nā ſi oculus aial: eius tñ aīa viſus ipſe nimiꝝ eēt: hic eſt eniʒ vt pʒ oculi ſubſtātia: q̄ ſeſe hʒ vt ratio: oculus aūt eſt materies viſus: qui cum defecerit nō vlterius erit oculus: niſi noīe tm̄: ⁊ perinde atq̄ʒ lapideus: vel ēt pictus. Jd igiꝛ qḋ de parte dcm̄ eſt ad totum corpus viuens accōmodare oportet. Eſt enim hic profecto rationuʒ ſimilitudo: nam vt pars ſeſe habet ad partem: ſic totus ſenſus ad totum ſenſitiuum corpus: vt talis eſt rationis.

T.c.9. C Cōſiderare aūt in partib᷒ opʒ qḋ dcm̄ ē. Si enim eēt oculus aial: aīa vtiq̄ʒ ipſius viſus eēt. hic enim ſubā eſt oculi q̄ eſt ſm̄ ratiōnē: oculus aūt materia viſus eſt: q̄ deficiente nō eſt adhuc oculus niſi equoce: ſicꝰ lapideus aut ꝺpictus. Opʒ igiꝛ accipe qḋ eſt in pte in toto viuēte corpe: ꝓportionalr nāq̄ʒ ſe hʒ: ſicꝰ pars ad partē: totus ſenſus ad totū corpus ſenſitiuum ſm̄ ꝙ hmōi.

C Idem oſ̄dit ꝑ partes ipſius aīe: qm̄ eadē ꝓportio partis aīe ad partē corporis ⁊ totius aīe ad totū corpus: ſʒ ita ſe hʒ pars aīe ad partē corpis: ꝙ ipſa eſt eius actus ſubſtātialis primus. ergo ⁊c̄. ꝓbaꝛ minor: qꝛ dato ꝙ oculus eēt aial: ⁊ ꝙ viſus eēt aīa eius: tūc viſus eēt forma ſubalis oculi dans ſibi diffōnē ⁊ ſpecificū eē: pʒ: qꝛ remoto viſu nō amplius remanet oculus niſi forte equoce. ſicut lapideus vel depictus. ꝗ ſequiꝛ ꝙ oculus hʒ eē ꝑ viſuʒ tanq̄ʒ ꝑ eius formā ſubſtātialem ⁊ actū primū: ⁊ ita eſt de toto corpore in ordine ad totā aiam: pʒ igiꝛ: ꝙ aīa eſt actus ſubalis primus. C Sed hic poſſet qs dubitare: qꝛ vꝛ̄ ꝙ nō oporteat remoto viſu nō remanere oculū: qm̄ viſus ē accñs oculi: qꝛ potentia eius viſiua: ſed non opʒ remoto accñte ꝙ nō remaneat ſubā q̄ eſt eius ſubiectū. ſicut nō opʒ ꝙ remoto auditu nō remaneat auris: igꝛ̄ ⁊c̄. C Ad iſtud pōt duplr r̄ñderi. Primo ꝙ Ariſtoteles ſupponit ꝙ oculus ſit aial: ⁊ ꝙ viſus ſit aīa eius: ⁊ vbi ſic eēt īdubie ad remotionē viſus ſequereꝛ remotio oculi: ſicꝰ dicebaꝛ de forma dolabre ⁊ dolabra dato ꝙ eēt corpus nāle. C Scḋo dici pōt: ꝙ oculus pōt duplr ꝯſiderari. Uno mō ſm̄ ſubaʒ ſuā. Alio mō vt eſt mēbrū organicū ⁊ officiale. Si ꝯſidereꝛ ꝑ mō non opʒ remoto viſu oculū remoueri: ⁊ hoc ꝓbat argumētū. Si aūt ſcḋo mō bene opʒ ꝙ oculus vt mēbrū viſiuum īcludat nālem potentiā ad videndū: cū aīa non poſſit eſſe īmediatū principiū operationis: q̄re remota viſiua potentia non remanebit oculus inquantum eſt mēbrum organicum ⁊ officiale.

C Nō eſt āt id potētia viuēs qḋ abiecit aīaʒ eaq̄ʒ vacat: ſʒ id qḋ ipſam hʒ. Semen vō fructuſue id nimirū eſt: qḋ pōt tale corpus euadere. Ut igiꝛ īcīſio: viſioq̄ʒ: ſic ē vigilia actus: ⁊ vt viſus rurſus īſtrumētiq̄ʒ vis: ſic eſt aīa actus. Corpus aūt eſt id qḋ vt diximus: eſt potētia viuēs. Uerū vt pupilla viſuſq̄ʒ oculus eſt: ſic aīa ⁊ corpus eſt aial.

C Eſt aūt nō abijciēs aīaʒ potētia ens vt viuat: ſʒ ꝙ hñs. Semen aūt ⁊ fruct᷒ potentia hmōi corpus eſt: ſicut qdem igiꝛ īcīſio: ⁊ viſio: ſic ⁊ vigilātia actus: vt aūt viſus ⁊ potentia organi anima: corpus aūt quod potentia eſt: ſed ſicut oculus pupilla: ⁊ viſus: ⁊ ibi anima ⁊ corpus animal. T.c.10

C Oſtendit diffōnem poſitaʒ eſſe ſufficientē ex parte corporis poſiti in ea. ſ. hñtis vitā ⁊ potētiam: oſ̄dendo tale corpus eſſe in potētia ad vitam pro actu ſcḋo: qꝛ ad operationes vitales: non aūt pro actu primo. C Et diuidiꝛ in duas: qꝛ primo facit hoc. ſcḋo infert qḋ ex p̄dicta diffōne ſit manifeſtum: ⁊ qḋ īmanifeſtum. ibi. (Q. qdem igiꝛ.) C De prima dicit: ꝙ qꝛ dcm̄ eſt: ꝙ aīa eſt actus corporis habētis vitā in potētia: ꝙ tale corpus cuius actus eſt aīa non eſt abijciens aīaʒ: ſed corpus aīatum actu hñs aīaʒ: eſt tñ potentia ens vt viuat: ideſt vt exerceat operationes vitales. Semen aūt aīalium ⁊ fructus plantaꝝ nō ſolum ſunt in potētia ad opa: ſed ēt ad aīam. Ideo nō ſunt corpora actu aīata: ſed ſolum potētia: quare nec coꝝ actus eſt aīa. Et qꝛ fecerat mētionem de operationibus ⁊ potentijs. Dicit: ꝙ ſicut īcīſio eſt operatio gladij: ⁊ viſio oculi: ſic vigilantia eſt operatio aīe ſenſitiue: ⁊ ſicut viſus eſt potentia organi: ſic aīa eſt potentia corporis: ⁊ ipſum corpus aīatum eſt illud qḋ eſt in potentia ad operationes: habens tñ aīam ⁊ actum primū. Unde ſicut oculus eſt pupilla ⁊ viſus: ſic aial eſt aīa ⁊ corpus: qḋ intelligēduʒ eſt in p̄dicatione cauſali. ideſt ex aīa ⁊ corpe. C Intelligendum: ꝙ drīa eſt inter corpus aīatum ⁊ ſemen in habēdo vitā in potētia: ſeu in eſſendo in potētia ad operationes vitales: qm̄ ſemen eſt in potētia remota ad operationes vitales: ⁊ in potētia abijciente actū ⁊ formā que debet eē illaꝝ principiū. vʒ. aīam. Ideo eſt in potentia tam ad actū primum q̄ʒ ad actū ſcḋm vite. ⁊ ꝓpterea nō eſt actu aīatum: ſed corpus aīatum eſt in potētia ꝓpinqua ad operationes vitales: qꝛ licet non opereꝛ: hʒ tñ aīam ⁊ formam que debet eſſe illaꝝ principiuʒ. Ideo illius anima dr̄ eſſe actus. Corpus igiꝛ cuius aīa eſt actus non hʒ vitaʒ in potentia remota: nec caret aīa que eſt primū principium vite: ſed hʒ vitam in potētia propinqua: qꝛ hʒ aīam que eſt principium operationū vitalium. C Et per vigilātiam nō intelligit Ariſto. vigiliam ꝓprie ſumptā: ſed operationes aīe ſenſitiue: que vt plurimum in vigilia exerceñ. C Et ſi qs inſtaret ꝙ corpus aīatum nunq̄ʒ ſit in potentia ad operationes vitales: cū ſemꝑ exerceat eas. C Poſſet dici ꝙ lʒ ſit in actu reſpectu illaꝝ quas facit: tamen reſpectu fiendarum aut fieri poſſibilium eſt in potentia.

C Animā igiꝛ nō ſeparabilē eſſe a corpe vl̄ partes ipſius nōnullas: ſi ꝑtibilis ſit: non obſcurū eſſe videꝛ: corpis nāq̄ʒ partiū: pʒ aliquas aīe partiuʒ actū eſſe. Nil tñ vetat: vt alique partiū ſint ſepabiles aīe: ꝓpterea ꝙ corporis nullius ſint actus. At obſcurū eſt necduʒ pʒ: ſi perinde corpus anima ſit actus: vt gubernator actus eſt nauis. Hoc igitur pacto vniuerſaliter de anima determinatum deſcriptumue ſit.

C Quod

T.cõ. 11. ¶ Quod quidez igitur non ſit anima ſeparabilis a corpore: aut partes q̄dã ipſius ſi partibilis apta nata eſt: nõ immanifeſtuz eſt: quarundã enim actus eſt partiũ ipſarum: at vero ſm quoſdaz nihil p̄hibet p̄pter id quod nullius corporis ſunt actus. Amplius aũt immanifeſtũ ſi ſit corpis actus anima: ſicut nauta nauis. Figuraliter q̄dẽ igitur ſic determinetur: τ deſcribaſ de anima.

¶ Nũc infert quid ex predicta diffinitione ſit manifeſtũ: τ quid immanifeſtum dicens ꝙ ex predicta diffinitione eſt manifeſtum: ꝙ anima non eſt ſeparabilis a corpore: aut ſaltem alique partes eius: ſiue potentie. Sunt enim alique partes eius: de quibus eſt manifeſtuz ꝙ ſunt perfectiones corporis: τ ꝙ ſunt a corpore inſeparabiles: licz etiam ſint alique eius partes: de quibus poſſet alicui videri ꝙ ſint a corpore ſeparabiles: p̄pter id quod nullius corporis ſunt actus. ¶ Sed vtruz anima vniatur corpori per inherentiam τ informationem: aut non: ſed ſolum vt motor mobili: τ nauta naui: vt Plato opinabatur: eſt h̄ immanifeſtum: nec ex predicta diffõne τ eius manifeſtatione eſt hoc ſufficienter τ exquiſite determinatum. ¶ Deinde epilogat dicẽs: ꝙ anima ſic figuraliter: ideſt ſuperficialiter τ in vniuerſali deſcribatur τ definiaſ: donec in ſequentibus eius diffinitio magis p̄pria τ ſufficiens inueſtigetur naz ſemp̄ cõia debẽt p̄cedere p̄pria τ ſpalia. ¶ Intelligẽduz: ꝙ anima ſm aliquas ſui partes eſt a corpore inſeparabilis: ex eo ꝙ ſunt organice τ perfectiones materie: ſicut aĩa ſeu potentia vegetatiua ſenſitiua τ ſm locũ motiua. Aliqua tñ ẽ pars ſiue potẽtia aĩe: vt intellectiua: que q: nullius corpis tãq̄ꝫ organi ẽ actus dicitur in corpore ſeparari ſic: ꝙ nec illa potentia ẽ in organo corporeo: nec operatio eius: τ ſm fidẽ licz homĩe viuẽte aĩa eius intellectiua ſuũ corpus informet: τ eius operatio ab aliquo corporeo vt ab obiecto depẽdeat: tñ poſt mortẽ eius remanet aĩa a corpore nullo mõ dependens: nec in eſſẽdo nec in operãdo: ſꝫ de hoc latius in tertio dicetur. ¶ Intelligẽdũ ẽt ꝙ lꝫ ſit aliqualr manifeſtum: ꝙ aĩa corpori vniaſ p̄ informationẽ: ſaltem illa que ẽ p̄fectio mãe: τ nõ ſolum vt motor: q: tñ in ſequẽtibus hoc magis manifeſtabitur: ideo dicit hoc eſſe immanifeſtũ.

Dubitatur vtrum diffinitio aſſignata de aĩa ſit ſufficiens. Arguitur ꝙ nõ. Primo. Illud qd̃ eſt potẽtia paſſiua non ẽ actus: cum de ratione potẽtie paſſiue ſit pati. actus vero agere ſed anima ẽ potẽtia paſſiua ſaltem ſenſitiua τ intellectiua. ergo τc̃. ¶ Secundo quod eſt accidens non eſt actus ſubſtantialis: ſed anima eſt accidens: cum aduenit enti in actu. ſ. corpori or-

Co.20. ganico phyſico. igitur τc̃. ¶ Tertio Actus ſecundus nõ eſt actus primus cum diſtinguantur ſecundũ Commenta. ſed anima eſt actus ſecundus: cũ ab ea ſemper p̄ueniet actio. ſ. nutricatio: qm̃ ceſſatio huius actionis ẽ mors: vt vult Commenta. 8° phyſi. igitur τc̃. ¶ Quarto. quod eſt actus materie nõ eſt actus corporis: cum materia nõ ſit corpus: ſed anima ẽ huiuſmodi: q: eſt forma ſubſtãtialis: τ omnis forma ſubſtãtialis ẽ perfectio materie: quare τc̃. ¶ Quinto. Illud qd̃ eſt actus corporis phyſici ẽ forma naturalis: per cõſequens natura: ſed aĩa nõ eſt natura: cũ ex oppoſito diſtinguanſ. igiſ τc̃. ¶ Sexto aliqua ẽ anima que nõ eſt actus corpis organici. igiſ τc̃. patꝫ cõſequẽtia. τ aſſumptũ arguiſ de anima que ẽ in carne: q̄ eſt corpus homogeneũ: τ nõ organicũ. ¶ Septimo. qd̃ eſt actus corporis habẽtis vitam in actu nõ ẽ actus corporis habẽtis vitam in potẽtia: cũ idem reſpectu eiuſdem nõ ſit in actu τ in potentia. ſed aĩa ẽ actus corpis habẽtis vitam in actu. ſ. corpis actu viuẽtis: vt notũ eſt ꝫ τc̃. ¶ Rñdeſ ꝙ diffõ inueſtigata de aĩa eſt ſufficiẽs tanq̄ꝫ diffõ eius cõis: q: cõpetit aĩe cõuertibiliter: τ ipſam in vlĩ notificat: τ per eã diſtinguiſ a quolibꝫ alio. Unde per actum diſtinguiſ a mã que ẽ pura potẽtia. Per ſubſtantialẽ diſtinguiſ vlr ab accidẽtib⁹ τ ſpalr a ſuis potẽtijs nãlibus: que ſunt accidẽtales. Per p̄ᵐ diſtinguiſ ab op̄ationib⁹ ſuis que ſunt act⁹ ſecũdi. vel ſm Cõmẽtato. a ſeipſa vt operaſ: q: aĩa diffiniſ: vt aĩa ab animãdo dicta: τ nõ vt operaſ. Per corporis diſtinguitur ab habitib⁹ intellectualib⁹ qui ſunt actus anime τ nõ corporis: τ tamen ſunt actus primi reſpectu operationum ab eis p̄uenientium. Per phyſici diſtinguitur a formis artificialibus que ſunt actus primi in ordine ad actiones earum: ſed non ſunt actus corporis phyſici: ſed artificialis. Per organici diſtinguitur a formis ſubſtantialibus corporum inanimatorũ que dicuntur actus materie τ non corporis organici: immo nec corporis: q: non requirũt diſtinctionem partium organicarum ſm complexionem: cõpoſitionem: figuram τc̃. in ſuo ſubiecto: ſicut facit anima propter eius nobilitatem: τ diuerſitatem operationum: que per vnam partem fieri non poſſent. Unde viſio nõ poſſet fieri per pedez: nec ambulatio per oculum. Ideo anima dicta eſt actus corporis τ non materie: τ econtra eſt de alijs formis ſubſtantialibus. Per potentia vitam habentis diſtinguitur a forma ſubſtantiali cadaueris: quod ẽ organicum ſaltem ſcd̃m ſimilitudinem: ſed non eſt habens vitam: ideſt operationes vitales in potentia: ſcilꝫ propinqua vt habet illud corpus cuius actus eſt anima. quare τc̃. Et ex hoc ſolui poſſunt argumenta ſuperius adducta.

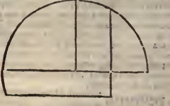
Ad primum dicitur ꝙ nõ inconuenit idẽ eſſe potentiã paſſiuam τ actum reſpectu diuerſorum: ſicut anima ẽ potentia paſſiua reſpectu eoruꝫ que recipit: τ actus reſpectu corporis qd̃ informat. ¶ Ad ſecundũ dicitur: ꝙ anima nõ aduenit enti in actu ſubſtãtiali vltimo qd̃ requireref ad hoc ꝙ eſſet accidens. ¶ Ad tertium patet vt ſupra. ¶ Ad quartũ dicitur: ꝙ ẽ actus materie vt ſubiecti remoti: τ corporis vt ſubiecti p̄pinqui. ¶ Ad quintuꝫ dicitur: ꝙ anima ẽ natura large capiendo: ſcilꝫ pro principio motus vel quietis: ſed nõ ẽ natura ſtricte pro principio motus ad vnam differentiã tantuꝫ. ¶ Ad ſextum dicũt quidaꝫ: ꝙ diffinitio data debet intelligi de anima totali que nõ ẽ pars alterius: τ nõ de anima partiali. Uel dici poſſet ꝙ omnis anima ẽ indiuiſibilis ſcd̃m ſe: τ ꝙ eadem que ẽ in carne ẽ in oſſe: τ in neruo: τ in toto corpore organico: ſꝫ de hoc infra. ¶ Uel dici poſſet ꝙ anima que ẽ in carne ẽ actus partialis totius corporis quod ẽ organicum. ¶ Ad ſeptimum dicitur ꝙ lꝫ corpus animatũ habeat vitam in actu capiendo p̄ actu primo: habet tamen vitaꝫ in potentia p̄ro actu ſecũdo: τ ſic capitur in diffinitione.

¶ At enim cũ ex obſcuris quidez nobis autem manifeſtis: fiat id notum qd̃ eſt dilucidum ac notius rõne: enitendum eſt rurſus hoc pacto de ipſa anima p̄tractare. Rationez enim diffinitiuã non ſolum eſſe ſignificare: vt cõplures dicere diffinitiones videntur: ſed etiã in ipſa cauſam ineſſe ac apparere oportet. Nunc autẽ diffinitionum complures vt cõcluſiones eſſe videnſ: veluti q̄d eſt quadratio: cõfectio figure lateꝛ equaliũ

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

angulorū rectorū equalis altera ex parte longiori figure: atqꝫ diffō talis concluſionis occupat locum. At ea que quadrationem inuentionē eſſe medie dicit: ipſius rei profecto cauſam vt patet aſſignat.

T.cõ. 12. ¶ Quoniā autem ex incertis quidem: certius autem fit quod ⁊ ſm rationem notius: tentandū eſt iterū ſic aggredi de ipſa: nō eni ſolum: quia oportet diffinitiuam rationem oſtendere ſicut plures terminorū dicunt. ſed ⁊ cām ineſſe ⁊ demonſtrare: nunc autem ſicut cõcluſiones rationes terminorū ſunt: vt quid eſt tetragoniſmus equale: altera parte longiori: orthogoniū eſſe equilaterale: talis aūt terminus ratio concluſionis: dicens autē quoniam tetragoniſmus eſt medie inuentio rei cauſam dicit.

¶ Poſtquā Ariſtoteles in ſuperiori capitulo inueſtigauit diffinitionem cõmunē anime: nunc in iſto capitulo proſequitur inueſtigando diffinitionem eius propriā. Et diuiditur in duas partes: quia primo ꝯtinuando ſe ad precedentia premittit modum: quo in hac inueſtigatione eſt procedendū. ſecūdo proſequitur ibi. (Dicamus ergo principium accipiētes.) ¶ De prima dicit: ꝙ de numero incertorum illud quod fit nobis certum: fit certum nobis per aliquid certius eo: ⁊ nobis notius ſm rationē: idest diffinitionē. Cum ergo ita ſit ⁊ iam inueſtigauimus diffinitionem cõmunē anime que dicit ſolū quid eſt anima ⁊ eam nō perfecte notificat: ideo iterum eſt a nobis tentandum aggredi de ipſa anima inueſtigando propriam diffinitionem vniuſcuiuſqꝫ partium eius que dicit ꝓpter qd ipſius: ⁊ eam complete declarat: quod fiet procedēdo ex poſterioribꝰ ineſſe nobis notioribus. Unde perfecta diffinitio non ſolum debet dicere quid eſt ipſum diffinitū ſicut plures inueniuntur diffinitiones: ſed oportet ipſam dicere cauſam ineſſe ⁊ demonſtrare: idest propriam cauſam diffiniti: per quā ei inſunt paſſiones: ⁊ de ipſo demõſtrantur. Et quia mentionem fecerat de diffinitionibus dicendo aliquam dicere ſolum quid eſt diffinitum: ⁊ aliquam dicere propter quid: oſtēdit per exemplum in mathematicis tales dari diffinitiones: ⁊ quod dicens quid: eſt concluſio demonſtrationis. Dicens autē propter qd eſt demonſtrationis principiū: vt ſi queratur quid eſt tetragoniſmus: ⁊ dicatur ꝙ eſt orthogonium equilaterale equale figure altera parte lõgiori: hec diffinitio eſt dicēs ſolum quid: ⁊ eſt demonſtrationis concluſio. Si autē dicatur ꝙ eſt inuentio rei medie tunc aſſignabitur diffinitio dicens propter quid diffinitionis precedentis ⁊ que ē demonſtrationis principium. Unde ꝙ quadratū ſit inuentio rei medie idest figura reſultans ex ductu alicuius linee in ſeipſam que ē mediū proportionale inter duas lineas extremas: ex quarū ductu vnius in aliā reſultat quadrangulus: eſt cauſa ꝙ quadratū ſit equale quadrāgulo: vt poſt apparebit. Ex quo innui videtur ꝙ diffinitio anime communis dicens ſolum quod demonſtrari poterit per diffinitionem eius propriam inueſtigandam dicentē propter quid a priori: ſi quis prius aliter: vt via diffiniua: fuerit inueſtigata: vt patuit in capitulo precedēti. ¶ Intelligendum primo ſcdm Commentatorē cõmento. 12. ꝙ ad perfectam cognitionē anime non ſufficit diffinitio inueſtigata: quia illa notificat animam ſolū in genere ſed requiritur alia hic inueſtiganda: que notificet quamlibet partem eius in ſpeciali. Unde ſic dicit: Oportet ꝙ ſermo diffiniens perfecte nō demonſtret genus rei tantum ſicut faciunt plures diffinitiones: ſed ſermo diffiniens debet demonſtrare cauſam rei propriā propinquam exiſtentem in ea actu. ſ. formā non genus. ¶ Unde vt communiter aiunt triplex eſt diffinitio. Una dicēs ſolū quid Alia dicens propter quid ⁊ tertia dicens qd ⁊ propter quid: ex duabus primis compoſita. Prima eſt concluſio demonſtrationis ꝓprie dicte. ⁊ ſecunda ē eius principium ⁊ eſt perfectior prima. Tertia eſt tota demonſtratio poſitione differens perfectior precedentibus: harū exempla ex littera colligere potes. ¶ Intelligendū ſecundo ꝙ in cõmento. 12. apud plures in vna parte eius inuenitur tranſpoſitio que vtplurimum ſic iacet. Et iſta diffinitio quam modo querimus eſt ſimilis diffinitionibus que ſunt quaſi concluſio demonſtrationis. Diffinitio autē vniuerſalis predicta eſt ſimilis diffinitionibus que ſunt quaſi demonſtratio. Hic eſt tranſpoſitio: ⁊ vbi ponitur quaſi concluſio demõſtrationis: debet poni quaſi demonſtratio: ⁊ econuerſo: ⁊ ꝙ ita ſit patet per commētum ſequens: vbi Commentator dicit. Cum notificauit diffinitionem anime vniuerſaliter: ⁊ notificauit quantum dant tales diffinitiones de cognitione rei: ⁊ ꝙ diminute faciunt cognoſcere non perfecte: cum ſint vniuerſales non accipientes cauſam propinquam: ⁊ quaſi concluſio demonſtrationis: ⁊ ꝙ diffinitio querenda in vnaquaqꝫ partiū anime eſt ſimilis diffinitionibus proprijs que ſunt quaſi principia demonſtrationis ⁊c. Addit vlterius Commentator in commento. 20. dicens ꝙ Ariſtoteles non intendebat ꝙ iſta diffinitio inducta in anima eſt concluſio demonſtrationis: ſed intendebat ꝙ ē ex genere illarum diffinitionum: ſcꝫ que ſunt concluſio demonſtrationis: ſecundum ꝙ tales diffinitiones ſunt vniuerſales: ⁊ ideo dixit ſunt quaſi concluſiones. Iſte enim diffinitiones aut ſunt concluſiones: aut ſunt ſimiles diffinitionibus que ſunt cõcluſiones. Neqꝫ intendebat etiā ꝙ diffinitio querenda hic in vnaquaqꝫ partium anime eſt ex diffinitionibus que ſunt quaſi principium demonſtrationis: ita ꝙ ſint manifeſte per ſe: quia ſunt ignote apud nos: ⁊ via ad cognoſcendum eas ē ex poſterioribus ſicut dixit: ſed intendebat ꝙ eſt ex genere illarum diffinitionum: ſcꝫ que ſunt principium demonſtrationis: tales enim diffinitiones aut ſunt principiū demonſtrationis: aut ſunt ſimiles diffinitionibus que ſunt quaſi ꝓncipiū demonſtrationis: ⁊c. Uult igitur Cõmentator ꝙ diffinitio anime vniuerſalis non ē concluſio demonſtrationis proprie: quia diffinitio per quā concluditur nō eſt per ſe nota de diffinito: ē tamē ſimilis illis: quia diffinitio per quam concluditur ē per cauſam propriam ⁊ immediatā: ⁊ ſimiliter diffinitio eius propria nō ē principiū demonſtrationis proprie: quia non ē per ſe nota de diffinito: eſt tamen ſimilis illis pro quanto ē per cauſam propriam ⁊ imediatā in genere cauſe finalis. ¶ Intelligēdū tertio

ꝙ Egidius duplicem aſſignat cām quare diffinitio cõis
dꝛ q̄: ⁊ ꝓpꝛia ꝑ ꝗd. Pꝛima eſt. quia diffõ cõis eſt impfe
ctioꝛ q̄ȝ diffinitio ꝓpꝛia. Secūda eſt. q: paſſiones aīe non
poſſunt demõſtrari de ea per diffinitionem cõem niſi de
monſtratiõe q: cū dicat cām remotā ipſaꝝ: ⁊ demõſtra
tio que eſt per cauſam remotaȝ eſt demonſtratio q: ꝑmo
T.cõ. 30 poſterioꝛum. Per diffinitionem autem propꝛiam: cuȝ dī
cat cauſam ꝓpinquam: ⁊ immediataȝ ipſarum: poſſunt
demõſtrari propter quid: quare ⁊c̄. Ex hoc vlterius aſſi
gnat cauſam: quare diffinitio cõis dī cõcl'o demonſtra
tionis: diffõ aūt ꝓpꝛia dī ꝑn̄: ſupponēdo vnū qḋ vē vel
le cõmēta. ſ. ꝙ Ar. nõ iueſtiget hic vnā diffõnē ꝓpꝛiā cū
aīa cõuertibilē: ſȝ ꝙ inueſtiget q̄tuoꝛ diffõnes particula
res q̄tuoꝛ ſpēb' aīe ꝓpꝛias. ſ. vegetatiue: qḋ eſt ꝑ̄ ꝑn̄ ve
getandi: ſenſitiue: qḋ eſt ꝑmū ꝑn̄ ſentiēdi: ſm locū mo
tiue: qḋ eſt ꝑ̄ ꝑncipiū ſm locū mouendi ⁊ intellectiue
qḋ eſt ꝑmū ꝑncipiū intelligēdi: hoc ſtāte pȝ: ꝙ diffõ cõis
nõ põt cõcludere affirmatiue aliquā diffõnē ꝓpꝛiaꝝ cū
dicat cām remotā reſpectu eaꝝ: ⁊ ꝑ cām remota nõ ꝯtin
T.cõ. 38 git demr̄are affirmatiue: ſed tm̄ negatiue: ꝑ poſter̄. Unde
nõ ſeqꝛ hoc eſt act' ꝑm' ſubſtātialis: ⁊ cetera. ḡ ē ꝑ̄ ꝑn̄
ſentiēdi: ḡ ⁊c̄. vt pȝ. valȝ tm̄ negatiue: hoc nõ eſt act' ꝑm'
ſubſtātialis coꝛpis phyſici ⁊c̄. ḡ nõ eſt ꝑ̄ ꝑn̄ ſentiēdi: ⁊
ita de alijs. Per qualȝ aūt diffõnuȝ ꝓpꝛiaꝝ põt cõcludi
affirmatiue diffõ cõis: vt cõſtat. Cū ḡ cā ꝓpꝛie ſit illa ex
qua ſeqꝛur aliḋ affirmatiue ⁊ nõ tm̄ negatiue: ⁊ ꝑn̄ ⁊ cõ
cluſio demõſtratiõis nõ dicanꝛ ꝓpꝛie niſi de ꝑncipio: ⁊
ꝯclõne demr̄ationis affirmatiue: ſeqꝛ ꝓpoſitū: videlȝ ꝙ
diffõ cõis eſt demõſtrationis concluſio: ⁊ diffõ ꝓpꝛia eſt
demõſtratiõis ꝑn̄. C Intelligēdū q̄rto ꝑ noticia lr̄e: ꝙ
per oꝛthogoniū debem' intelligere figurā q̄tuoꝛ anguloꝝ
rectoꝝ. nā dꝛ ab oꝛthos grece latine rectū ⁊ gonus angu
lus. Et hoc eſt duplex: qḋdā eſt eqlaterale. i. q̄tuoꝛ equa
liū laterū: ⁊ appellaꝛ tetragoniſm' ſiue quadratū. Aliud
eſt q̄tuoꝛ laterū ineq̄liuȝ: ſic videlȝ ꝙ oīa latera īmedia
ta ſunt inequalia: ⁊ appellaꝛ figura altera parte longioꝛ
ſiue quadrāgulus. C Si q̄s ḡ vellet ꝓbare ꝙ quadratū
eſt equale quadrāgulo: hoc ꝓbaret per hoc ꝙ q̄dratū ē
inuētio rei medie. i. figura inuenta ſiue reſultās ex ductu
alicuius linee in ſeipſaȝ: que eſt mediū ꝓpoꝛtionale: iter
duas lineas extremales: ex quaꝝ ductu vni' in alterā re
ſultat quadrāgulus: ſicut in numeris: hoc clari' apparet:
ꝙ nūerus q̄dratus eſt equalis quadrāgulari: qm̄ q̄drat'
reſultat ex nūero medio ꝓpoꝛtionali in ſeipſm ducto: ⁊ q̄
dratus reſultat ex ductu vni' extremi in alteꝝ extremuȝ.
Sint igiꝛ tres linee ineq̄les adinuicē ꝓpoꝛtionales ſic:
ꝙ qualis eſt ꝓpoꝛtio maioꝛis ad medium: talis eſt ꝓpoꝛ
tio medie ad minoꝛē: ⁊ ſit ꝑma vt octo. ſcḋa vt quatuoꝛ.
tertia vō vt duo: nūc q̄dratū reſultās ex ductu linee vt q̄
tuoꝛ in ſeipſam. i. ex q̄tuoꝛ lineis vt q̄tuoꝛ erit eq̄le qua
drāgulo reſultāti ex ductu linee vt duo in lineam vt octo
ideſt ex duab' lineis vt duo ⁊ duab' lineis vt octo: ſic nu
merus q̄dratus q reſultat ex ductu numeri q̄ternarij in
ſeipſm ē eq̄lis numero q̄drangulari: q reſultat ex ductu
numeri binarij in numeꝝ octenariū: q: vterq̄ȝ eſt vt ſex
decim: vt ſic arguaꝛ. Oē reſultans ex medio ꝓpoꝛtionali
inter duo extrema ducto in ſeipſm eſt equale reſultāti ex
ductu extremi in extremū: ſed quadratū reſultat ex me
dio ꝓpoꝛtionali inter duo extrema ducto in ſeipſꝫ: ⁊ qua
drangulus reſultat ex ductu extremi in extremū. igiꝛ ⁊c̄.
Et hec eſſet demõſtratio per cām ⁊ ꝓpter quid: in quaꝝ
ꝑma diffõ q̄drati que dicit ſolū qd eſt ꝯcluſio: ⁊ alia que
dicit cām ⁊ ꝓpter qd eſt ꝑn̄. C Et ſimilr̄ eſt in diffõni
bus aīe: ꝙ diffõ eius cõis eſt demõſtrabilis ꝓpter qd per
diffõnē ꝓpꝛiā: q̄re ſeqꝛur ꝙ diffõ cõis eſt demõſtratiõis
cõcluſio. ꝓpꝛia vō eſt ꝑn̄ demõſtratiõis ⁊ q: Qḋ dictū

ē de diffõnib' quadrati: nõ põt plene itelligi niſi ad geo
metriā fiat recurſus. C Signeꝛ igiꝛ figura q̄drāgularis
cuius maioꝛ linea ſit. A.b. ⁊ minoꝛ ſit. b.c. tunc addaꝛ mi
noꝛ maioꝛi: ⁊ cõſtituaꝛ linea recta. a.b.d. ſupꝛa quā duca
tur ſemicirculus: ⁊ a pūcto. b. ducaꝛ linea. b.e. vſq̄ȝ ad cir
cunferētiā ſemicirculi: tūc vt ꝓbatum ē in ſexto geome
trie linea. b.e. eſt mediū ꝓpoꝛtionale inter lineā. a.b. ⁊. d.
ſiue. b.c. ſed vt ibidē ꝓbaꝛ quoticūq̄ȝ ſunt tres linee ꝓ
poꝛtionales illud qḋ reſultat ex ductu ꝑme in tertiam eſt
equale ei qḋ reſultat ex ductu medie in ſeipſaȝ. ḡ q̄dratū
b.f. qḋ ſit ex ductu. b.c. linee ꝓpoꝛtionalr̄ medie i ſeipſaȝ
eſt equale q̄drāgulo. b.g. qḋ ſit ex ductu. a.b. linee maio
ris in lineā. b.d. ſiue. b.c. minoꝛē. q̄re ⁊c̄.

C Dicamus igiꝛ hinc ꝯſiderationis initio
ſumpto aīatū ⁊ ab inaīato vita ſeiūgi. Aliq̄ȝ
cū multifariā viuere dicaꝛ: ēt ſi vnū tm̄ iſto
rū īſit: viuere illḋ dicim' cui ieſt: vt itellect'
ſenſus mot' loco ac ſtat': ⁊ inſup motio nu
trimēto accõmodata ⁊ accretio ḋcretioue. T.cõ. 13
C Dicamus igiꝛ ꝑncipiū accipientes inten
tionis determinari aīatū ab inaīato i viuē
do multiplr̄ aūt ipſo viuere dicto: ⁊ ſi vnū
aliqḋ hoꝝ īſit ſolū viuere ipſꝫ dicim': vt in
tellectus: ⁊ ſenſus: motus: ⁊ ſtatus ſm lo
cū adhuc autē mot' ſm alimentū ⁊ decre
mentum: ⁊ augmentum.

C Proſeqꝛur iueſtigādo diffõnē aīe ꝓpꝛiā. ⁊ duo facit. ꝑ
hoc ſcḋo ꝯparat potētias aīe ad aīam ⁊ adinuicē mouēdo
dubitatiões. ibi. (Utrū aūt vnūqḋq̄ȝ) C Pꝛia in q̄tuoꝛ
q: ꝑ oſtēdit per qd aīatū ab inaīato diſtinguiꝛ enumeran
do diuerſa opera vite. a qb' diuerſi gradus ſeu modi aīa
toꝝ ſumunꝛ. Scḋo oſtēdit ꝙ vegetabilia hñt vitam. Ter
tio oſtēdit: ꝙ vegetatiuū põt ſepari ab alijs gradib' viuē
tiū: ſed nõ ecõtra in moꝛtalib': ⁊ ꝑ hoc dat intelligere ita
eē de ſenſitiuo reſpectu ſm locū motiui: ⁊ ſm locū moti
ui reſpectu intellectiui. Quarto oñdit: ꝙ vegetatiua po
tentia eſt: qua oīa vegetabilia participāt ſm ꝙ hui'. ſcḋa
ibi. Unde ⁊ vegetabilia. 3ᵃ ibi. (Separi autē hoc.) 4ᵃ ibi.
(Uegetatiua aūt dicim'.) C De ꝑ dicit: ꝙ nos accipiē
tes ꝑn̄ intētiõis nr̄e dicam'. i. ab h̄ incipiam' dicere qḋ
intēdim': ꝙ aīatū diſtinguiꝛ ab inaīato in viuendo. i. ꝑ h̄
ꝙ hȝ aliqḋ opus vite. Nā cū viuere multipliciter dicaꝛ
ideſt diuerſa ſint opa vite: cū eoꝝ aliqḋ ineſt alicui: ipſuȝ
viuere dicim': ⁊ eē aīatū ⁊ nõ inaīatū. Opa aūt vite per
q̄ diuerſi modi viuētiū ſumunꝛ ſunt q̄tuoꝛ: quoꝝ ꝑ̄ eſt
intellect' ſiue itellectio. ſm ē ſenſus ſiue ſenſatio. 3ᵐ ē mo
tus ſiue ſtatus ſm locū. 4ᵐ ē mot' ſꝫ alimētū augmētū
⁊ decremētū. C Intelligēdū ꝙ viuere capiꝛ duplr̄. Uno
mõ ꝑ actu ꝑ̄ ⁊ ſic ē idē ꝙ aīa ſm quē modū dꝛ ꝙ viuere
viuētib' eſt eē ⁊ in de lõgitudine ⁊ breuitate vite ꝙ gña
tio eſt ꝑ' ꝑticipatio aīe nutritiue in calido nāli vita autē T.cõ. 13
eſt eī' ꝑmāſio lȝ Albert' dicat ꝙ viuere ſūptū ꝑ eē ipſi'
viuētis ſit act' ēētialis aīe quē cõtinue īfluit coꝛpoꝛi vi
uo ⁊ q ſupponiꝛ vt fundamētū oī operi ſuo. Scḋo modo
accipiꝛ viuere ꝑ acto ſecūdo ipſi' viuētis ſeu ꝑ operatiõe
vitali ab anima ꝓueniente ⁊ ſic eſt idem ꝙ nutrire ſenti
re intelligere ⁊c̄. C Ad pꝛopoſituȝ licȝ animatum diſtin
guaꝛ ab inaīato per viuere ꝑmo mõ dictū nobis tamen
eſt notius ꝙ diſtinguaꝛ ꝑ viuere dictū ſcḋo mõ q: mani
feſtioꝛes ſunt nobis opationes aīe q̄ȝ ipſa aīa. Et ꝓpꝛ
ratiõem ille ſunt q̄tuoꝛ geneꝝ vt enūerat Ariſt. in lr̄a. Jō
dicunꝛ q̄tuoꝛ eſſe aīe ſm ſpēm ſubalternam ⁊ ꝑncipales

ei⁹ potētie in aīatis diuerſis a qb⁹ q̄tuor gradus aīatoꝝ ſumunt̄. Unde ab aīa vegetatiua potentia ⁊ opatione ſumit̄ vegetatiuū qḋ inuenit̄ in oīb⁹ viuētib⁹ mortalib⁹. ⁊ ē pmus gradus. Ab aīa ſenſitiua potentia ⁊ opatione ſumitur ſenſitiuū: qḋ inuenit̄ in oīb⁹ animalib⁹: ⁊ ē gradus ſecūdus. Ab aīa ſm locū motiua potētia ⁊ opatione ſumit̄ ſm locū motiuū: qḋ inuenit̄ ſolū in aīalib⁹ pfectis: ⁊ eſt tertius gradus. Ab aīa intellectiua potētia ⁊ opatiōe ſumit̄ intellectiuū qḋ in ſolis hoīb⁹ reperit̄: ⁊ eſt q̄rtus gradus. Et illi gradus ſe hn̄t ſicut includēs ⁊ incluſuꝫ: ⁊ ſicut magis vl̄e: ⁊ minus vl̄e: ſic ꝙ vbicū𝔮ꝫ ē ſenſitiuū ē vegetatiuū ⁊ nō cōuertit̄: ⁊ vbicū𝔮ꝫ eſt ſm locū motiuū: ē ſenſitiuū in mortalib⁹: ⁊ nō cōuertit̄. Et vbicū𝔮ꝫ ē intellectiuū in mortalib⁹ eſt ſm locū motiuū: ⁊ non conuertit̄: ſed de his amplius in ſequētibus.

C Quapropter ⁊ vniuerſe plante vident̄ viuere: qppe cū videant̄ in ſeipſis vim habere talem atq3 principiū: quod ad contraria loca tā incrementa q̄3 decremēta ſuſcipiūt. Non eni ſurſum quidē accreſcunt. Deorſum autē nō accreſcūt. Sed ad vtrā𝔮ꝫ ſimiliter differētiaꝫ: ⁊ omni ex parte: ſemper𝔮ꝫ nutriuntur: ⁊ eo vſ𝔮ꝫ viuūt: quouſ𝔮ꝫ poſſunt alimentum accipere.

T.cō. 14 C Unde ⁊ vegetabilia oīa vident̄ viuere: vident̄ aūt in ſeipſis habētia potentiā ⁊ principiuꝫ huiuſmodi: per quod augmentū: ⁊ decrementū ſuſcipiūt ſm cōtrarios locos: nō enim ſurſum quidē augentur: deorſuꝫ autē nō: ſed ſimiliter in vtro𝔮ꝫ: ⁊ penitus quecū𝔮ꝫ aluntur ⁊ viuunt in fine: quo vſ𝔮ꝫ poſſint accipere alimētum.

C Oſtēdit ꝙ vegetabilia hn̄t vitaꝫ. Arguēdo ſic. Oīa que in ſeipſis hn̄t pncipiū per qḋ augent̄ ⁊ diminuunt̄ ſm loca ꝯ̄ria hn̄t vitā: ſed oīa vegetabilia ſunt hm̄⁹. igit̄: pꝫ ꝯ̄ña ⁊ maior: q: inaīata nō mouent̄ ſm ppriā nāꝫ niſi ad vnū locū: ⁊ minor declarat̄: q: vegetabilia oīa augent̄ vel diminuunt̄ ſurſum ⁊ deorſum: ⁊ ſm oēm diām pōnis: iō hn̄t vitā ⁊ viuūt donec poſſint accipe alimētū. C Intelligēdū ſm Cōmētatorē cōmēto. 14. ꝙ augmētatio diminutio: ⁊ ſilr̄ nutritio: attribuunt̄ aīe ⁊ nō corpori inaīato ſimplici aut mixto: q: hec nō hn̄t niſi ꝟtutē vt moueant̄ ad vnū locū tm̄ vt leue ſurſum: ⁊ graue deorſuꝫ: ⁊ illi motus ſiunt ad loca contraria: quare ⁊c̄.

C Atq3 hec qdē vis a ceteris ſeiungi: ſeparari𝔮ꝫ poteſt: cetere autē in ipſis mortalib⁹ ab iſta nequeūt ſeparari: qḋ qdem in ipſis perſpicit̄ plātis. Nulla eni pꝛſus in ipſis: vt pꝫ: alia pter hāc aīe potētia atq3 offiñ ineſt. Uiuere igit̄ ob hoc pncipiū viuentibus cōpetit: Animal autē eſt ob ſenſum primo nā ⁊ ea que nō cientur motu: nec mutāt locum: ſenſuꝫ autē habent: nō ſolū viuere dicimus: ſed ēt animalia nūcupare ſolemus. At vero ex ſenſib⁹ tactus primo cūctis animalib⁹ ineſt: at𝔮ꝫ vt vegetatiuū a tactu ſēſu q̄ oī: ſic a ceteris tactus ſepari ſenſib⁹ pōt.

C Separari autē hoc ab alijs poſſibile eſt. T.cō.
Alia aūt ab hoc impoſſibile in reb⁹ morta- 15
libus: manifeſtū eſt aūt in his que vegetātur: ne𝔮ꝫ eni vna ē in ipſis potētia alia aīe.

C Uiuere quidē igitur ppter hoc pncipiū T.cō.
eſt in oībus viuentibus. Animal autē pro 16
pter ſenſum pmū. ⁊ nā𝔮ꝫ que nō mouent̄: ne𝔮ꝫ mutantia locū: habētia aūt ſenſuꝫ animalia dicim⁹ ⁊ nō viuere ſolū: videntur autē ⁊ huiuſmodi multa eſſe animaliū: manētia aūt cū ſint natura: habent ſolū ſenſum.

C Senſitiuū autē tactus primo ineſt oīb⁹: ſicut autē vegetatiuum poteſt ſeparari a ta T.cō.
ctu: ⁊ ab oī ſenſu: ſic ⁊ tact⁹ ab alijs ſenſib⁹. 17

C Oſtēdit vegetatiuū ſepari ab alijs potētijs anime: ⁊ nō ecōuerſo in mortalib⁹: qm̄ in plātis inuenit̄ ſoluꝫ potētia vegetatiua per quā viuūt: ⁊ q̄ eſt pn̄ᵐ viuēdi oīb⁹ viuētib⁹ mortalib⁹. aīal aūt eſt aīal p ſenſuꝫ pᵐ q eſt ſenſus tactus. Et inueniunt̄ aliq̄ aīalia q̄ lꝫ habeāt ſenſuꝫ: nō tm̄ mouētur ſm locū: ſicut ſunt aīalia impfecta ⁊ petris affixa. Tactus ḡ q: ē pmus ſenſuū pōt ab alijs ſepari ⁊ nō ecōuerſo: ſic vegetatiuū pt ab alijs aīe potētijs ſepari ⁊ nō ecōuerſo. C Intelligēdū ſꝫ Cōmēta. ꝯmēto. 15. ꝙ q: corpa ſupceleſtia manifeſte vident̄ moueri: ⁊ intelligere: ſꝫ nō nutriri ne𝔮ꝫ ſentire. Iō dic̄ Ar. in reb⁹ mortalib⁹. Dixit ergo Ar. in mortalib⁹ vt pſeruaret ſe a corpib⁹ celeſtib⁹ q̄ lꝫ ſint aīata: nō hn̄t tm̄ de potētijs aīe niſi intellectiuā: ⁊ motiuā: ſeu deſideratiuā: nō aūt vegetatiuā: vel ſenſitiuā ⁊ p corp⁹ celeſte intelligit aggregatū ex orbe ⁊ itelligētia. Ex quo velle videt̄ ꝙ itelligētia mouēs celū ſit aīa vt de ea hic loquitur Ar. ſicut aīa itellectiua ⁊ maxīe ſꝫ opīonē Auer. Et in fine ꝯmētū aſſignat ꝯmētator cāꝫ quar̄ Ar. plātis nō attribuit niſi potētiā vegetatiuam: hoc. n. facit vt ꝯ̄dicat dicētib⁹ ꝙ plātis ineſt ſomnus ⁊ vigilia: q: hoc eſt falſuꝫ: qm̄ ſomn⁹ ⁊ vigilia nō ſunt opationes aīe vegetatiue: ſꝫ ſenſitiue. C Intelligēdū ſcḋo ſꝫ Cōmēta. ꝯmēto. 16. ꝙ h nomē aīal dr̄ de eo qḋ hꝫ pnᵐ ſenſus: ⁊ in eo qḋ hꝫ pnᵐ ſenſus: ⁊ nō inquātū hꝫ pnᵐ motus in loco. ⁊ hi⁹ ſignū eſt ſpōgia maris ⁊ multa ex hn̄tib⁹ teſtā que hn̄t ſenſuꝫ: ⁊ tm̄ nō mouent̄ ſm locū ⁊ dicunt̄ aīalia nō tm̄ viua. Cōmētator tn̄ nō negaret ꝙ moueant̄ ſe dilatādo: ⁊ cōſtringēdo: ſed vult ꝙ nō moueant̄ de loco ad locuꝫ: ⁊ tm̄ ſentiūt: q: ſi pungant̄ retrahūt ſe: h aūt ſit q: ipfecta ſūt: ⁊ hn̄t nutrimētū ꝯiunctū: iō nō egēt alijs ſenſib⁹ a tactu: vt querāt nutrimēta a lōge ſicut oportuit in aīalib⁹ perfectis que habēt nutrimētū remotū ab eis.

C Eam autē partem anime vegetatiuaꝫ dicimus eē. Cuius ⁊ plante participes ſunt. Animalia vero cuncta ipſam vim hēre ſentiendi tactu vident̄. Atq3 quaꝫ ob cauſam iſtoꝝ vtrunq3 ſit: poſtea dicemus ac explanabimus. Nūc eo vſq3 tantū dicatur: animā inquā principium eſſe coꝝ que dicta ſunt: ⁊ his eſſe diffinitam vegetatiuo: ſenſitiuo intellectiuo etiam motu.

C Uegetatiuū aūt dicimus partē huiuſmodi anime: qua ⁊ vegetabilia participāt: aīalia aūt oīa vident̄ tangēdi ſenſuꝫ habētia.

C Propter

T.cõ. 18 ¶ Propter quã autẽ cãm: vtrũq; hoꝝ accidit poſterius dicemus: nũc aũt intantũ dictũ ſit ſolum: q̄ eſt anima hoꝝ que dicta ſunt pncipiũ: ꝛ his determinata ẽ vegetatiuo: ſenſitiuo: intellectiuo: ꝛ motiuo.

¶ Declarat q̄ potẽtia vegetatiua eſt q̄ vegetabilia oĩa participant: dicens q̄ ſicut oẽ aĩal hꝫ ſenſum tactus: ita oẽ vegetabile hꝫ potẽtiã vegetatiuã. Cãe aũt hoꝝ inferius oñdent: Nũc aũt in tm̃ dictũ ſit q̄ aĩa eſt pn̄ᵐ hoꝝ q̄ dicta ſunt: ꝛ eis determinat̃ ſeu diffinit̃. ſ. vegetatiuo: ſenſitiuo ſm̃ locũ motiuo: ꝛ intellectiuo. ¶ Intelligendũ q̄ Ar. hic per opa aĩe q̄ ſunt nobis notiora q̄ ſuba aĩe: inueſtigauit diffõnẽ ipſius ppriã q̄ eſt: q̄ aĩa eſt pn̄ᵐ. ſ. pmũ ad oĩam ſuaꝝ potẽtiaꝝ: vegetãdi: ſentiẽdi: ſm̃ locũ mouẽdi: ꝛ intelligẽdi: ꝛ per hãc poſſumus p̄cedentẽ a priori demõſtrare ſic arguẽdo. Oẽ pᵐ pncipiũ vegetãdi ſentiẽdi ꝛc̃. eſt actus pmus ſubſtãtialis ꝛc̃. ſꝫ oĩs aĩa eſt hmõ. ergo ꝛc̃. ¶ Sed huic dubitat̃. pmõ: qꝛ nõ vr̃ q̄ hec ſit diffõ aĩe ppria ſeu ſpãlis: qꝛ eſt ita cõis ſicut p̄cedẽs. Nã quecũq; ↄuertunt̃ cũ eodẽ tertio ↄuertunt̃ inter ſe: ſꝫ ambe diffõnes aĩe ↄuertunt̃ cũ aĩa cõiter ſumpta. ergo cõuertunt̃ inter ſe. quare ꝛc̃. ¶ Scđo dubitat̃: qꝛ vr̃ q̄ diffõ ppria poſſit demõſtrari a priori ꝛ demõſtratione pp qđ per diffõnez cõem: qm̃ diffõ cõis eſt prius in eſſe q̄ ppria: ꝛ ẽ cã ipſius ppinqua: cũ prius ſit aĩam eẽ actũ corpis ꝛc̃. q̄ q̄ ſit principiũ vegetandi ſentiẽdi ꝛc̃. Et ex hoc q̄ aĩa eſt actus in corpore eſt pn̄ᵐ vegetãdi igit̃ ꝛc̃. ¶ Reſpondet̃ ad pᵐ q̄ lꝫ ille due diffõnes cõuertant̃: pma tñ dicit̃ cõis: qꝛ notificat aĩam ſolũ in genere. Alia vo dr̃ ppria: qꝛ per eã diſtincte notificant̃ diuerſe partes aĩe per ſuas ꝓprias operationes: vel paſſiones: ꝛ ſic q̄ ex ea haberi poſſunt particulares diffõnes pmarũ ſpẽꝝ aĩe: vt q̄ aĩa vegetatiua eſt primũ pncipiũ vegetãdi. Anima ſenſitiua eſt primũ pncipiũ ſentiẽdi. Anima ſm̃ locũ motiua eſt primũ principiũ ſm̃ locũ mouẽdi. Anima intellectiua ẽ pmũ pncipiũ intelligẽdi. Nec inueſtigantur hic ſolũ ille diffinitiones particulares: vt vult Egidius: ſꝫ intelligat̃ pncipalr̃ vna diffinitio ppria cũ aĩa cõuertibilis in qua ille q̄tuor particulares includunt̃. vnde ſi in totali diffõne ly ꝛ teneret̃ copulatiue: tunc eſſet aggregatũ ex illis q̄tuor diffõnibus particularibꝰ: ſi aũt teneat̃ diſiunctiue: vt dꝫ teneri eſt vna diffinitio cũ anima ↄuertibilis.

Cõ. 30. ¶ Ad ſcđm dicũt qđã q̄ qꝛ cauſe ſunt ſibĩnuicẽ cãe: vt ſcđo phyſicoꝝ colligit̃: cũ diffinitio cõis ſit data per materiã: ppria aũt per finẽ: q̄ vtraq; diffinitio põt ſumi vt cã reſpectu alterius: ꝛ ſic vtraq; põt a priori ꝛ pp qđ aliã demonſtrare. Dici tñ poſſꝫ q̄ qꝛ finis eſt cauſa cauſaꝝ ꝛ diffinitio data per cãm neceſſitantẽ aliaꝫ dr̃ formalis reſpectu diffinitionis date per cauſaꝫ neceſſitatã: ꝛ econtra diffinitio data per cauſam neceſſitatã dr̃ mãlis: ideo ſimpliciter ꝛ abſolute dicimꝰ q̄ diffinitio ppria dicit pp qđ reſpectu diffinitionis cõis: ꝛ eã a priori demõſtrat: ꝛ non dicimus ecõuerſo: ſicut cã magis ꝛ p pꝰ dr̃ ex forma q̄ de mã cũ forma ſit pfectioꝛ mã: ꝛ nobilioꝛ q̄re ꝛc̃.

¶ Querendũ autẽ eſt vtrũ hoꝝ vnũqđq; ſit anima an anime pars: ꝛ ſi pars: vtrum hoc pacto: vt ſit ſeparabile ratione ſolũ: an etiã loco: atq; de nõnullis quidẽ iſtoꝛũ videre diſcernereq; facile poſſumus: nõnulla autẽ dubitationem habent.

T.cõ. 19 ¶ Vtꝝ aũt vnũqđq; hoꝝ ẽ aĩa: aut ps aĩe: ꝛ ſi ps: vtꝝ qđẽ ſicut ſit ſepabilis rõne ſolũ aut in loco. De qbuſdã aũt hoꝝ nõ ẽ difficile videre quedã aũt dubitationẽ habent.

¶ Hic mouet duas dubitationes: ꝛ diuidit̃ in duas ptes. qꝛ primo mouet ꝛ ſoluit has dubitationes: ſecũdo oſtendit quomodo per diffinitionẽ ppriã poſſit diffinitio cõis demonſtrari: vel q̄ diffinitioni pprie ſuperaddenda eſt diffinitio cõis vt cõpletioꝛ diffinitio habeat̃ ibi. (Quoniam quo viuimus ꝛ ſentimꝰ.) Prima cõtinet duas partes. qꝛ pmo mouet dubitationes. ſecũdo ſoluit ibi. (Sicut enĩ in plãtis.) ¶ De pma Ar. mouet duas dubitationes de potentijs aĩe. Prima eſt vtꝝ vnũquodq; hoꝝ principioꝝ ꝛ harũ potentiaꝝ aĩe ſicut ſunt vegetatiuum ſenſitiuũ ꝛc̃. ſit aĩa. ſ. tota aut pars eius potẽtialis: ꝛ ſi ſit pars: tunc eſt ſecũda dubitatio. ſ. vtrũ vnaqueq; eaꝝ ſit ſeparabilis ab alijs rõne ſolũ ꝛ diffinitione: aut non: ſed etiã loco ꝛ ſubiecto vt Plato dicebat: q̄ ponebat nutritiuã in epate: iraſcibilẽ in corde: ꝛ intellectiuã in cerebro ꝛ ſubdit q̄ de qbuſdã haꝝ potẽtiaꝝ nõ eſt difficile videre q̄ nõ ſeparant̃ loco ꝛ ſubiecto in eodẽ animato: ſicut nutritiua ꝛ augmẽtatiua in plãta: ꝛ ſenſitiua ꝛ ſm̃ locũ motiua in aĩali perfecto. Sꝫ aliqua ſunt de qbus eſt dubiũ ſicut de intellectiua ꝛ ſenſitiua. qđã. n. dicũt intellectũ eſſe ſenſum in hoĩe ꝛ ab eo nõ diſtingui: alij aũt ponunt intellectũ eſſe v̓tutẽ abſtractã: ꝛ ſenſũ eſſe virtutẽ fundatã in organo. ꝛ per ↄñs ab intellectu eẽ diſtinctũ.

¶ Nã vt plante nonnulle diuiſe ſeiunctecq; videnť viuere: ꝓpterea quod anima que eſt in iſtis actu qđẽ in vnaquaq; planta eſt vna: potentia vero plures: ſic ꝛ circa alias videmꝰ anime differẽtias fieri: cũ incidunť animantium ea que inſecta vocamus: vtraq; nãq; partiũ ꝛ ſenſũ habet ꝛ motu loco cietur. Quõ ſi ſenſum hꝫ: ꝛ imaginationẽ: ꝛ appetitũ etiã habet: vbi nãq; eſt ſenſus: ibi doloꝛ etiã exiſtit: atq; voluptas: at vbi ſunt hec: ibi neceſſario cupiditas etiã ineſt.

¶ Sicut. n. in plãtis q̄dã diuiſa videnť: ꝛ viuẽtia ſeparata ab inuicẽ tãq; exiſtẽte in his aĩa: actu qđẽ vna in vnaquaq; plãta: potẽtia aũt pluribꝰ: ſic videmus ꝛ circa alias differẽtias aĩe accidere: vt in Enthomis decisis: etenĩ ſenſum vtraq; partiũ hꝫ ꝛ motũ ſm̃ locũ: ſi aũt ſenſũ ꝛ fantaſiã ꝛ appetitũ: vbi qđẽ enĩ ſenſus eſt: triſtitia: ꝛ letitia eſt: vbi aũt hec ſunt ex neceſſitate deſideriũ ẽ: T.cõ. 20

¶ Soluit ſecundã dubitationẽ: ex cuius ſolutiõe habebit̃ ſolutio ad pmã: qm̃ ſcito quõ ſeparãť: vel nõ ſepanť hꝰ potẽtie: ſciri poterit vtꝝ vnaqueq; eaꝝ ſit tota anĩa. ſ. ſm̃ v̓tutẽ: vel non: ſꝫ potius pars eiꝰ: ꝛ diuidit̃ in duas ptes: qꝛ pmo oſtẽdit quõ potẽtie aĩe nõ ſepanť abinuicẽ. ſcđo oſtẽdit quõ abinuicẽ ſepanť: ibi. (Q. āt rõne altere.) Prima adhuc in duas ptes: qꝛ p̄ oſtẽdit q̄ ſint ille potẽtie de qbꝰ eſt manifeſtũ q̄ nõ ſepanť ſm̃ ſubiectũ in eodẽ viuẽte. ſecũdo oñdit q̄ ſint ille de qbꝰ hoc eſt dubiũ ibi. (De intellectu aũt.) ¶ De pᵒ dicit q̄ in plãtis ꝛ aĩalibꝰ īperfectis nõ ſeparanť potẽtie aĩe loco ꝛ ſubto: pbat̃ pmo de plãtis quaꝝ potẽtie ſunt nutritiua: augmẽtatiua: ꝛ generatiua. Iſte. n. potẽtie in plãtis nõ diſtinguunť ſm̃ ſubm ita q̄ vna inueniat̃ in vna pte plante: ꝛ nõ alia: ſꝫ ſunt ſiꝰ

ſi tota plāta hñte vnā aiaȝ in actu: plures aūt in potētia
qḋ pȝ: qꝛ ſi diuidaṫ planta ⁊ partes diuiſe plātenṫ: ille nu
trienṫ augebunṫ: ⁊ ſibi ſiſe gñabunt: qḋ nō eēt niſi oēs il
le potētie ſil' in tota plāta inuenirenṫ. Idē arguiṫ de aia/
lib' iꝑfectis: ſicut ſūt. Enthomia ſiue anuloſa: ptes enī
illoꝝ diuiſe remanēt ſenſuȝ hñtes: ⁊ motū ſm locū qꝛ ſi
pūganṫ ſe contrahūt. Ubicūqȝ aūt ē ſenſus eſt fantaſia ⁊
appetit': ex eo ꝙ vbicūqȝ ē ſenſus ibi ē delectatio: aut tri-
ſtitia: ⁊ delectatio ⁊ triſtitia nō pñt eē abſqȝ fantaſia ⁊ ap-
petitu: cū ḡ ſenſus mot' ſȝ locū fantaſia ⁊ appetit' īueniā
tur ī vnaqꝗqȝ ptiū aīalis anuloſi deciſi: ſeqꝛ has oēs po-
tētias ſil' eē in aīali: ⁊ nō eē diſtictas ſȝ ſubm. ℂ Intelli
gēdū p̄ ꝙ duplices ſūt potētie aīe: q̄dā vlēs q̄ īueniunṫ
in toto aīato: ſic ſunt ille a qb' ſumunṫ q̄tuor gradus aīa/
toꝝ: ⁊ q̄dā ꝑticulares q̄ ſolū in determīata pte īueniūṫ:
vt ſenſus exteriores p̄ter tactū: ⁊ īteriores p̄ter fantaſiaȝ
imꝑfectā. Ad ꝓpoᵐ hic loqꝛ Ap. de potētiis vlib' dum
dicē eas nō diſtigui ſȝ ſubȝ: ⁊ nō de ꝑticularib': qꝛ illa hñt
ſubiecta diſticta: vt pȝ. ℂ Intelligēdū 2° ſȝ Cōmēta. cō°.
20. ꝙ duplex ē fantaſia. ſ. pfecta ⁊ iꝑfecta. Perfecta re-
periṫ in aīali pfecto in quo hȝ determinatū organū. ſ. pᵐ
vētriculū cerebri: ⁊ hec cognoſcit in abſentia ſenſibiliū.
Imꝑfecta aūt īueniṫ ēt in aīalib' imꝑfectis nō hñs orga
nū determiatū: ſȝ ē ſparſa p totū vbi ē ſenſus: ⁊ de hac lo
quiṫ hic Ap. ⁊ hec nō cōp̄hendit niſi in p̄ñtia ſenſibilis: ⁊
apud imutationē ſenſus exterioris ſm ꝯueniētiā aut diſ-
cōueniētiā cū delectatiōe: aut triſtitia. ℂ Intelligēdū 3°
ꝙ cū dicit Ap. ꝙ aīalia imꝑfecta hñt motū ſȝ locū hoꝝ
intelligi ꝙ mouenṫ in loco dilatatiōis: aut ꝯſtrictōis nō
tñ mouenṫ ſm locū. i. de loco ad locū motu ꝓgreſſiuo: qꝛ
hic motus arguit tertiū gradū aīatoꝝ. ſ. ſm locū motiuū
in quo nō ſunt illa aīalia.

ℂ De intellectu vero ꝯtēplatiuaqȝ potētia
nondū ꝗcquā eſt manifeſtū: ſed videṫ hoc
anime genus eſſe diuerſuȝ. Idqȝ ſolū peri
de atqȝ perpetuuȝ ex eo qḋ accidit ſeiungi
ſeparīqȝ poteſt. Ceteras aūt anime partes
ſeparabiles quidem nō eſſe: vt qdam aſſe/
ruerūt ex his que diximus patet.

ℂ De itellectu āt ⁊ ꝓſpectiua potētia nihil
T.cō. 21 adhuc manifeſtū ē: ſȝ vī gen' alteꝝ aīe eē: ⁊
hoc ſolū ꝯtingere ſepari: ſic ꝑpetuuȝ a coꝛ
ruptibili. Reliq̄ aūt ptes aīe māifeſtū ē ex
his ꝙ nō ſunt ſepabiles ſicut quidā dicūt.

ℂ Declarat q̄ ſūt ille potētie aīe de qb' dubiū ē an ſint ab
alijs ſepabiles dicēs: ꝙ de itellectu. ſ. agente ⁊ de potētia
ꝓſpectiua. i. ſpeculatiua: qꝛ de itellectu poſſibili nō ē ad-
huc manifeſtū an ſit ab alijs potētijs aīe ſepabilis. ſ. ve
getatiua ſenſitiua ⁊c̄. vt īfra oſtēdeṫ: ſȝ tñ h̄ gen' potētia-
rū aīe vī eſſe alteꝝ a p̄dictis ⁊ hoc ſolū gen' vī cōtingere
ſeparari ab alijs potētijs aīe: ſicut ꝑpetuū a corruptibili
Reliq̄ue aūt aīe vires ſiue potētie de qb' eſt dictū mani
feſtū eſt ꝙ nō ſunt abinuicē ſepabile ſm ſubm in eodem
viuēte: vt qdā dicunt videlȝ Platonici: neqȝ ēt a corpore
pñt ſepari. ℂ Intelligēdū p̄ ſm Cōmētato. cōmēto. 21.
ꝙ ſi diſpō intellect' ſit talis. ſ. vt dic̄ Ariſ. ꝙ ſit alteri' ge
neris ab alijs potētijs aīe neceſſe ē vt ille ſolus inter oēs
v̄tutes aīe ſit poſſis vt abſtrahaṫ a corpore ⁊ nō corrūpaṫ
p ſuā corruptionē quēadmodū ſempiternū abſtrahiṫ: ⁊
h̄ erit cū qñqȝ copulaṫ cū illo ⁊ qñqȝ nō copulaṫ cuȝ illo
ſeqꝛ ꝙ intellect' ē v̄tus abſtracta ⁊ nō organica: ⁊ cetere
alie potētie ſunt organice ipſe eſt ſeparatus ab illis. i. nō aſ

ſtrictus organo ſecū: pōt ēt ſepari a corpe ex quo eſt ꝑpetu' ⁊
corp' corruptibile: ſȝ cetere aīe vires qꝛ organice ſunt nō
pñt ſepari a corpe: nec ēt adinuicē ſeparaṫ: vt plato dice-
bat: qꝛ in eodē viuo vbicūqȝ eſt ſenſitiuū: ē ⁊ vegetatiuū
⁊ vbicūqȝ ē ſenſus ē appetit' ꝯcupiſcibilis: vt ſup' dice-
baṫ: ⁊ nō tm̄ in corde. ℂ Intelligēdū ſcḋo ſȝ Cōmētato.
cōmēto. 22. ꝙ manifeſtū eſt ex ſermonib' p̄dictis in diffi
nitione aīe ꝙ alie ptes aīe nō ſunt abſtracte. declaratum
eſt. n. in vnaquaqȝ eaꝝ ꝙ eſt pfectio nāli corporis orga/
nici: pfectio enī eſt finis ⁊ cōplementū perfecti. finis aūt
nō ſeparaṫ a finito: vnde neceſſe eſt vt ille partes aīe ſint
nō abſtracte. alie ergo aīe ab intellectiua ⁊ ſue potētie qꝛ
ſūt pfectiōes corpis educte de ei' potētia. ab eo ſeparari
nō poſſunt: ſȝ corrūpunṫ ad illius corruptionē.

ℂ Rōne vero differre nō obſcurū eſſe vide
tur. Senſitiui nāqȝ ratio diuerſa eſt a rōne
p̄ncipij opinādi: ſi quidē diuerſa ſunt ſen/
tire ac opinari: ⁊ vnūqḋqȝ dictoꝝ ſimilr.

ℂ Ratione autē ꝙ altere manifeſtū eſt: ſen/ T.cō. 22
ſitiuo enī eē ⁊ opinatiuo alteꝝ: ſiqdē ⁊ ſen
tire ab ipſo opinari: ſimiliter aūt ⁊ alioꝛuȝ
vnūquodqȝ que dicta ſunt.

ℂ Hic oſtēdit qualiter potētie aīe ſint adinuicē ſeparabi
les: ⁊ diuidiṫ in duas ptes. qꝛ p̄mo oſtēdit ꝙ tales potē
tie ⁊ ſi in eodē nō ſeparēṫ ſubiecto: ſeparanṫ tñ ſm diffi
nitionē ⁊ eſſentialr. Secūdo oſtēdit ꝙ in diuerſis ſeparā
tur nō tantū diffinitione: ſed etiā ſubiecto: ibi. (Qb aūt
qbuſdā.) ℂ De p̄ma dicit ꝙ hi' aīe potētie ſunt adinui
cem altere rōne. i. diffinitiōe. Q eſſentialiter diſtinguā
tur manifeſtū eſt: quoniā earum p̄ncipales operationes
ſunt diuerſe. nā ſenſitiuo ⁊ opinatiuo. i. intellectiuo ē alte
rū eſſe, i. altera diffinitio: ſicut ſentire eſt alterū ab opina
ri: ⁊ ſimilr eſt de vnaquaqȝ potētiaꝝ aliarū dictarū. ſ. ꝙ
abinuicē diſtinguunṫ ſicut coꝝ opera ſūt diuerſa. ℂ In-
telligēdū ſm Cōmēta. cōmēto. 22. ꝙ eſt māifeſtū per ſe
ꝙ oēs iſte v̄tutes ſunt diuerſe ſm ſenſum. i. ſm operātio
nes eaꝝ ſenſibiles: ⁊ intētionē: ideſt diffinitionē: ⁊ per cō
ſequēs eſſentialr. nā diffinitio ſumitur a forma: igiṫ que
habent diffinitiones diuerſas formaliter diſtinguuntur
⁊ per cōſequēs eſſentialiter: qꝛ ergo potētie aīe diuerſas
habent diffinitiones: ſequiṫ ꝙ adinuiceȝ eſſentialiter di
ſtinguūtur: ⁊ ex ꝯſequēti ab ipſa aīa: qꝛ que ſunt eſſentia
liter ſunt eadē vni tertio: ꝙ eſt vnū numero ſunt eēntia-
liter eadē inter ſe. Et ꝙ potētie aīe habēt diuerſas diffi
nitiones per quas diſtinguanṫ: pȝ qꝛ habēt opationes di
uerſas p quas diffiniunṫ vt oſtēſuȝ eſt: ⁊ potētie diſtiguū
tur per actus: ⁊ actus p obiecta vt poſtea patebit.

ℂ At vero qbuſdā animantiū cūcte partes:
vt pȝ inſunt: qbuſdā nōnulle: ſunt ⁊ quib'
vna tantuȝ ineſſe videṫ: atqȝ idipſum diffe/
rentiaȝ animantiū facit. Quaȝ autē ob cau
ſam ita ſit: poſtea perſcrutabimur. Eadē ⁊
circa ſenſus fieri ſane videm'. Quedā eniȝ
omnes: q̄dā aliquos: quedā vnuȝ dūtaxat
habere videntur: tactū inquā ipſum q qui
dē eſt oīum maxime neceſſarius.

ℂ Adhuc aūt quibuſdā animantiū omnia T.cō. 23
inſunt hec: qbuſdā v̄o quedā hoꝝ: alteris
aūt vnū ſolū. Hoc aūt facit dr̄iaȝ aīaliū. pro
pter quā aūt cāȝ ſit factū in poſteri' intēdē
dum.

dum eſt. Simr aũt ⁊ circa ſenſus accidit. alia q̃dẽ habẽt oẽs: alia vero quoſdã: quedã vo vnum maxime neceſſariũ tactum.

¶ Oſtẽdit ꝙ he principales aie potẽtie in aiatis diuerſis nõ ſolũ rõne: ſ; et loco ⁊ ſubiecto ſepant: vi. q̃dã eẽ aialia in qb⁹ he oẽs potẽtie inueniunt: ſicut ſũt hoies in qb⁹ inueniunt vegetatiuũ: ſenſitiuũ: ſm locũ motiuũ: ⁊ itellectiuũ: ⁊ q̃dã ſunt in qb⁹ q̃dã inueniunt: ſ; nõ oẽs. nã i brutis pfectis inueniunt tres. ſ. vegetatiua: ſenſitiua ⁊ ſ; locũ motiua. S; in ipfectis inueniunt due tñ. ſ. vegetatiua: ⁊ ſenſitiua: ⁊ q̃dã ſunt aiata vt plãte in qb⁹ vna ſola reperit aie potẽtia. ſ. vegetatiua. Et hoc facit diam in aialib⁹: q: que hñt ples eap ſunt alijs pfectiora: pp quã aũt cãm ſit talis diuerſitas in fine tertij hui⁹ poſteri⁹ videbit. Et eodẽ modo ꝯtingit de ſenſib⁹ exteriorib⁹: ꝙ q̃dã aialia hñt oẽs vt aialia pfecta: q̃dã aliquos: ſ; nõ oẽs: vt talpa q̃ nõ videt ſ; Cõmẽ. ⁊ q̃dã hñt vnũ tñ maxime neceſſariũ vt ſpõgia maris. ſ. tactũ. ¶ Intelligẽdũ ꝙ q̃tuor pncipales potẽtie aie de qb⁹ dictũ eſt ſunt gña ſub ſe ſpẽs hñtia. Nã ſub vegetatiua ponunt nutritiua: augmẽtatiua: ⁊ generatiua: ſub ſenſitiua apphẽſiua appetitiuap in loco motiua ſub ſ; locũ motiua motiua de loco ad locũ: deſideratiua ⁊ fugitiua: ſb itellectiua itellc⁹ agẽs: itellc⁹ poſſibil: ⁊ volũtas

Dubitatur an aia ſit tota in toto aiato corpe ⁊ in q̃libz ipſi⁹ pte. Arguit ꝙ nõ. Q: ſi tota aia eẽt in q̃libz pte corpis aiati: tũc facta diuiſiõe pñũ alicui⁹ corpis aiati q̃ poſt diuiſionẽ remaneẽt viuet: ſequit ꝙ tota aia remaneret in vtraqz partiũ diuiſap: ⁊ ſic vnũ aiatũ nũero eſſet multa aiata nũero ꝯña falſuz: ⁊ pbat ꝯña: q: in illo aiato añ diuiſionẽ ẽ ſoluz vna aia: aut ergo facta diuiſione illa remanet in vtraqz illarum medietatũ: aut ꝯpotebit in aliq̃ eap aiaz de nouo generari: ſed nõ põt dici ꝙ in aliq̃: vel in vtraqz illap medietatũ aia de nouo generet: q: tũc p ſolũ motũ localẽ poſſet aia generari: qđ eſt falſuz: g̃ ſequr ꝙ aia illius totius aiati remanet in vtraqz illop medietate: cũ g̃ illa ſit vna numero ꝯſtituet vnũ aiatũ nũero: ⁊ certũ eſt ꝙ illa ſunt duo aiata numero. ergo ⁊c. ¶ In oppoſitũ argr: aia eſt in toto corpe aiato: ⁊ q̃lz ei⁹ parte: ⁊ ſm nihil ei⁹ ẽ in aliq̃ parte ſm ꝙ nõ ſit in oib⁹ alijs. g̃ ⁊c. ꝯña vr̃ nota ⁊ maior q: q̃lz pars corpis aiati eſt aiata. qđ nõ eſſet niſi hẽret in ſe aiaz. minor pbat: q: ſi aia ſm aliqđ ei⁹ eſſet in vna parte: ſ; ꝙ nõ eẽt in alia: tũc aia eẽt diuiſibilis: aut g̃ in partes q̃litatiuas: aut q̃titatiuas: q: tũc hẽret ptes diuerſap rõnum: ⁊ nõ eẽt ſimplicis eẽntie ꝯ auctorẽ ſex pncipiop nec in ptes q̃titatiuas: q: tunc ptes aie in nutricatione ita bñ fluerẽt ⁊ refluerẽt ſicut ptes mãe: ⁊ ſic aiatũ nõ magis maneret idẽ: nec augeret magis ſm formã q̃ ſm materiã: ꝯtra Ar. pmo de gñatione. ¶ Itẽ in q̃libet parte corpis aiati reperit opatio immanẽs aie. ſ. nutricatio: augmẽtatio ⁊c. g̃ ⁊ ipſa aia: tenet ꝯña: q: opatio imanens nõ ſepat ab illo cuius ẽ opatio. q̃re ⁊c. ¶ In hac q̃one plures inueniunt modi dicẽdi. Unus eſt recitatus a plus q̃ cõmẽtatore. ij. tegni. cõmẽto. xij. quẽ imitari vr̃ Albertus. 2. de aia. cap. 7. ꝙ aia per eſſentiã eſt tñ in corde: vel illi pportionabili in viuẽtib⁹ nõ habẽtibus cor a quo eſt fons vite ⁊ coloris: quo aia ſuſtẽtatur ⁊ operat in corpore. In alijs aũt partib⁹ eſt per ſuas ṽtutes: quas illi iſluit ex corde mediãte ſpũ: ⁊ qb⁹ in eis opatur opationes illi ꝯuenientes. Et p ſe adducit hic mod⁹. Ariſto. textũ ab eo poſitũ in libro de motu aialiũ vbi dicit. Exiſtimãdũ aũt cõſtare aial quẽadmodũ ciuitatẽ bene legib⁹ rectã. In ciuitate eniz cũ ſemel ſtabilitus fuerit ordo: nihil opus eſt ſeparato monarcho quẽ oporteat eſſe per ſingula eorũ q̃ fiunt: ſed ipſe quelibz facit que ipſius ſunt vt ordinatum eſt: ⁊ ſit hoc poſt hoc pp̃ter cõſuetudinẽ. In aialib⁹ aũt idẽ hoc pp̃ter naturã ſit: ⁊ q: natũ eſt vnũquodqz ſic conſtare ⁊ facere ppriũ op⁹ vt nihil opus ſit in vnoquoqz eẽ aiam: ſed in quodã pncipio corporis exiſtẽte ipſa alia q̃dem viuere eo ꝙ apta nata ſunt facere opus pprium per naturã. Ari. igitur vocat ſicut quẽdã monarchũ ipſaz aie eſſentiã que ſingulis mẽbris ordinat ppriũ opus p vires quas eis influit: ⁊ ipſa per ſui eſſentiã cordis arcẽ inhabitat: ſicut monachus in medio ciuitatis cuius nõ eſſentia ſed potẽtia tãtũ ad ciuitatis extrema peruenit. ¶ S; ꝯ opi. iſtã inſtat pbãdo ꝙ aia p eſſentiã eſt in qualibz parte corporis aiati. Pmo q: aia nõ dat eẽ alicui corpi niſi ſm ꝙ ei vnit: ſed aia dat eẽ cuilz parti corporis: g̃ aia eſt in q̃libz pte corporis. Scḋo. aia non opat niſi vbi eſt: ſed opatões aie apparẽt in q̃lz pte corpis. ergo aia eſt in q̃lz pte corpis. Tertio potẽtia rei nõ ſeparat ab eſſentia cũ ſe habeãt ſicut ſubiectũ: ⁊ ppria paſſio: ſed in q̃lz pte corporis aiati eſt potẽtia aie: vt p;: g̃ in q̃lz pte ipſius eſt aie eſſentia: ⁊ nõ tñ in corde. Quarto. oẽ ꝯpoſitũ qđ eſt vere vnũ: eſt vnũ per vnã formã: vt p; per Cõmẽ. ſed ex oib⁹ partib⁹ q̃titatiuis corpis aiati cõſtituit cõpoſitũ qđ ẽ vere vnũ: ergo illap oium eſt vna forma: ⁊ talis nõ vr̃ eẽ niſi aia: g̃ ⁊c. ¶ Propter hec ⁊ alia plura fuit alius modus dicẽdi quẽ inſequit Auic. ⁊ eũ recitat plus q̃ cõmẽ. 2. tegni. cõmẽto. 14. di. ꝙ aia ſm ꝙ eſt forma corpis nõ vnit toti corpi mediãte aliqua corpis parte: nec mediãtibus ſuis potẽtijs: ſ; immediate vnit toti corpi ⁊ cuilz ſue parti: q̃m aia eſt forma totius corpis ⁊ cuiuſlz ſue ptis: ⁊ forma imediate vnit ſue mãe: vt oñſuz eſt in añdictis ſaltẽ loquẽdo de mã ppria ſeu pping̃ vt eſt in ppoſito: cuz g̃ aia ſit vnita cuilz parti corpis dans illi eẽ ⁊ ſpẽz ſicut p partes ipſap forma: oz neceſ ꝙ aia per eẽntiã ſit in q̃lz parte corpis alr ex oib⁹ partib⁹ corpis nõ fieret vnũ niſi per ꝯgregationẽ ſicut domus: ⁊ p; ꝯña: q: hẽrent formas diuerſas a qb⁹ ſm eẽ ⁊ ſpẽm diuerſificarent. Uerũtñ ꝯcedẽdũ ẽ ꝙ ipſa pncipalius ẽ in corde vel pte pportionali: ſicut in loco ex quo exhaurit pncipale diuz ſuap virtũ inſtrumẽtũ. ſ. ſpm̃ ⁊ calorẽ: ⁊ p h̃ poſſet dcĩ Ar. moderari. ¶ S; ꝯ hãc viã adhuc poſſet inſtari. q: aia p eẽntiã eſſet in q̃lz pte corpis: cũ ſue ṽtutes ſiue potẽtie abinuicẽ ⁊ ab aia ſpecifice diſtĩcte ponant ꝯſeq eẽntiã aie: ſic ſunt pprie paſſiões: ſtatiz ſeq vr̃ ꝙ ipſe ſunt vbicũqz repit eſſentia aie: ſ; ipſa aie eẽntia eſt in q̃lz pte corpis: g̃ oẽs ṽtutes ei⁹ erũt in q̃lz corpis pte: ⁊ ſic viſiua potẽtia: ⁊ auditiua erũt in pede: ⁊ ita de alijs: qđ falſuz vr̃. ¶ Rñdẽt q̃dã ꝙ potẽtie organice de qb⁹ dcm ẽ nõ imediate fundant in eẽntia aie: ſ; in ꝯpoſito ex aia ⁊ organo deputato ad illi⁹ opationẽ. Alij ꝯcedũt totũ ad qđ arg͂ deducit ꝙ potẽtia viſiua eſt in pede ⁊c. ⁊ nõ ſeqt vlteri⁹: ꝙ ibi ſit fruſtra: ſ; ibi aia nõ poſſit videre: q: nõ ẽ apta nata illic opari: pp defectũ diſpõnũ q̃ ad illã opationẽ ſũt reqſite. ¶ Ex qb⁹ vlteri⁹ rñdeo ad arg͂ pncipale cũ dr̃: ꝙ ſi vbiqz in corpe viuẽte eẽt aia ſ; eẽntiã: tũc diuiſo aliq̃ aiato i ptes viuẽtes vnũ aiatũ nũero eẽt plura aiata nũero: negat ꝯña: q: ſi teneamus aiaz hẽre ptes quãtitatiuas ex viuaia in actu p diuiſionez fiũt plures in actu: q: partes illius que prius erãt in potẽtia efficiunt in actu. Si autẽ teneamus ꝙ quelibz anima ſm ſe ſit indiuiſibilis nõ habẽs partes quãtitatiuas: vt melius videt ad ſaluãdũ vnitatez numeralẽ corporis animati ⁊ cõtinuitatẽ motus augmẽti: tunc dicere poſſumus: ꝙ anima illa ſm eẽ indiuiduale corrũpitur p talez diuiſionẽ: ⁊ due indiuidualiter gñantur in partib⁹ illis: l; eſſentia ſit eadẽ que prius: nec iſtud icõueniẽt: ſed icõueniens eſſet ꝙ per motũ localez ſolum aliqua anima indiuidualis generaretur in materia in qua prius nõ fuerit ſm eſſentiam.

¶ Quoniã aũt id quo viuimus quoue ſentimus biſariã dicit: ⁊ perinde atqꝫ id quo ſcimus: ⁊ id etiã quo ſani ſumus atqꝫ valemus: quoddã enĩ ſcientiam quoddam animã dicimus quippe cũ vtroqꝫ ſcire dicamus: ⁊ aliud ſanitatẽ: aliud partẽ corporis aliquã: vel totũ dicimus corpus: atqꝫ horum vtrũqꝫ tã ſcia ꝙ̃ ſanitas: forma quedã ⁊ ſpecies eſt: ⁊ ratio ⁊ tãquã actus ſuſcipientis: ſcia quidem ſcientis: ſanitas autẽ ſani. Actus enim agentium in eo quod patitur: atqꝫ diſponitur ineſſe videtur.

T.cõ. 24. ¶ Quoniã autẽ quo viuimus ⁊ ſentimus dupl'r dicitur: ſicut quo ſcimus: dicimus autẽ hoc quidẽ ſcientiam: illud autẽ animã. Utroqꝫ enĩ horũ dicimus ſcire: ſimiliter ⁊ quo ſanamur: aliud qdẽ ſanitas ẽ: aliud autẽ parte quadã corporis: aut ⁊ toto: hoꝝ aũt ſcientiaqꝫ: ⁊ ſanitas forma ẽ: ⁊ ſpecies qdã ⁊ ratio: vt actus ſuſceptiuorũ: h qdẽ ſcientifici. illa vero ſanabilis. vĩ. n. in patiente ⁊ diſpoſito actiuoꝝ ineẽ actus.

¶ Nunc demõſtrat diffinitionẽ aĩe cõem p. ppriã: ⁊ duo facit. ꝑmo hoc. ſecũdo ex dictis infert ⁊ pbat aliquas cõcluſiones ibi. (Et pp hoc bene.) Prima in duas: qꝛ ꝑmo facit demõſtrationẽ: ſecũdo eã declarat ibi (Tripl'r enĩ dicta. ¶ De ꝑma intẽdit talẽ rõnẽ: quotiẽcũqꝫ duorũ vtroqꝫ dicimur eſſe aliquid vel operari: illud quo ꝑmo dicimur eſſe aut operari tale: vel tale eſt forma: ⁊ aliud ẽ mã: ſꝫ anima ⁊ corpore viuimus: ſentimus: ſm locũ mouemur: ⁊ intelligimus: ⁊ ꝑmo anima ꝙ̃ corpore: ergo aĩa eſt forma corporis viuẽtis: ⁊ manifeſtũ ꝙ medium per qḋ pceditur in hac demonſtratione eſt: ꝙ anima eſt primũ principiũ quo viuimus ⁊ ſentim⁹ ⁊c̃. qḋ eſt diffinitio anime ppria. Cõcluſio autem eſt ꝙ anima eſt forma corporis viuẽtis ſiue actus corporis phyſici ⁊c̃. qḋ ẽ diffinitio aĩe cõis: de hac demõſtratione hoc modo pcedit Ar. qꝛ ꝑmo ponit declarationẽ maioris di. ꝙ viuimus ⁊ ſentimus dicitur dupl'r. ſ. vno ſicut forma ⁊ altero ſicut mã: ſicut quo ſcimus dicitur duob⁹ modis: ſicut duob⁹ dicimur ſcire: quorum alterum eſt ſcia: ⁊ alterum aĩa: ⁊ ſil'r quo ſanamur dicitur de duob⁹: quoꝝ vnũ eſt ſanitas ⁊ alterum eſt pars aliqua corporis vel totum corpus: et vtrobiqꝫ vnum eſt forma ⁊ alterum materia. nam ſcientia ⁊ ſanitas ſunt forme ⁊ actus ſuſceptorũ: ſcientia quidem ſciẽtifici. i. anime in qua ſcientia recipitur ⁊ ſanitas corporis ſanabilis: quoniam actus actiuorum ſemper ſunt ⁊ recipiuntur in paſſo diſpoſito ad eorum receptionem: deinde Ar. ponit minorẽ ibi.

¶ Anima autẽ id eſt vt patet quo viuimus ⁊ quo ſentimus ac intelligimus ꝑmo.

¶ Anima autẽ hoc quo viuimus ⁊ ſentim⁹ ⁊ mouemur: ⁊ intelligimus ꝑmo.

¶ Dicit ꝙ anima eſt primũ principiũ quo viuimus ſentimus: ſm locum mouemur ⁊ intelligimus: deinde infert concluſionem cum dicit.

¶ Ipſa profecto ratio quedã erit ⁊ forma ſꝫ nõ vt materies atqꝫ ſubiectum.

¶ Quare ratio vtiqꝫ quedã erit ⁊ ſpecies: ſꝫ nõ vt materia ⁊ vt ſubiectum.

¶ Di. ꝙ aĩa ſe hꝫ vt rõ: ⁊ ſpẽs. i. forma ſiue actus corporis ⁊ nõ ſicut mã ſiue ſubiectũ. ¶ Intelligẽdũ ꝙ lꝫ nos dicamur ſcientes ſcia ⁊ aĩa. ⁊ ſani ſanitate ⁊ corpore: hoc tñ eſt differẽter: nam ſcimus ſcia formaliter ⁊ ꝑmo: anima aũt mãliter ⁊ ſecũdario: p quanto in ſe ſciam hꝫ: ſil'r ſanitate formal'r ⁊ ꝑmo ſani dicimur: corpe aũt mãliter ⁊ ſecundario: p hoc ꝙ hꝫ in ſe ſanitatẽ: ita in pꝑoſito viuim⁹: ſentim⁹ ⁊c̃. opera vite exercemus aĩa ⁊ corpore: aĩa tãqꝫ ꝑncipio actiuo illoꝝ ⁊ tãqꝫ ꝑ ꝑn⁹ actiuo illoꝝ ⁊ tãqꝫ actu ⁊ forma corpis viuẽtis in quo exercet: in corpe aũt tãqꝫ ſubto in quo recipiunt. ¶ Sed hic ẽ dubiũ. vtrũ ſubiectũ forme coagat an aliquo modo actiue ꝯcurrat ad forme operationẽ. ¶ Ad hoc reſpõdet Egidi⁹ di. ꝙ oẽ quod agit: agit ſm ꝙ eſt in actu: ⁊ qꝛ actus ꝑncipaliter dĩ de forma ideo forma ꝑncipal'r dĩ agere: qꝛ aũt mã non eſt in actu niſi per formã cui ꝯ ũgit. ideo mã nõ eſt rõ agendi niſi ex ꝯñti: ⁊ ꝙ ipſa habeat aliquo mõ rõnẽ agẽdi: pꝫ ex hoc ꝙ actus actiuoꝝ nõ ſũt niſi in patiẽte diſpoſito: ⁊ forma nõ hꝫ eſſe niſi in ppria mã. Quare ſicut ppria mã requiritur ad eſſe pprie forme: ita reqrit ad ſuũ operari: ⁊ ita ad ſuã operationẽ aliquo modo coagit. Tutior tamẽ reſpõſio eſſet diſtinguendo de mã ꝙ capit dupliciter. Uno modo pro mã ꝑma ab oĩ forma abſtracta: de qua loquit Ar. cũ dicit: ꝙ oĩum generabiliũ ⁊ corruptibiliũ ẽ vna mã: ⁊ qꝛ hec nullo modo eſt vna in actu: nullo modo ad operationẽ actiue cõcurrit. Alio modo capitur mã ſecũda aggregata ex aliqua forma ſubſtãtiali: vel accidẽtali potẽtiali ad aliã: ⁊ talis qꝛ aliquo modo eſt in actu bene coagit ad forme operationẽ: ⁊ de hac loquitur Ar. cũ dicit: ꝙ in alia ⁊ alia ſpẽ eſt alia ⁊ alia mã.

¶ Nã cũ ſubſtantia tripliciter dicatur vt diximus: quedã enim eſt forma: quedã materies: qdã id qḋ ex vtriſqꝫ ꝯponit: ⁊ mã qdẽ eſt vt pꝫ potẽtia: forma aũt actus. Cũ igit ⁊ vt dixim⁹: ſubſtãtia dicat triſariã animãſqꝫ id ſit qḋ ex vtriſqꝫ corpore in quã ⁊ aĩa cõſtat: corpus profecto nõ eſt actus aĩe: ſed ipſa corporis alicuius eſt actus.

¶ Tripl'r. n. dicta ſubſtantia: ſicut diximus: quaꝝ hec qdẽ ſpẽs: illud autẽ mã: aliḋ autẽ ex vtriſqꝫ: hoꝝ aũt mã qdẽ potẽtia: ſpẽs aũt actus poſtea ex vtriſqꝫ aĩatũ nõ corpus eſt actus aĩe: ſed ipſa corporis cuiuſdã. T.cõ. 25.

¶ Hic declarat ſuã rõnẽ dicẽdo eam valere: nam dictũ ſuit ꝙ viuimus ⁊ ſentim⁹ ⁊c̃. aĩa ⁊ corpore: ⁊ ex hoc nõ ſequebat magis ꝙ aĩa eſſet actus corporis ꝙ̃ econuerſo ideo ſubdit ꝙ qꝛ anima viuimus ⁊ ſentim⁹ ⁊c̃. anima vt ſpecie ⁊ forma corpore autẽ tãqꝫ mã: ideo anima eſt act⁹ corporis ⁊ nõ ecõuerſo: aſſumptũ autem declarat per dicta ſuperius: qꝛ ſubſtãtia dicitur tripliciter de mã de forma: de compoſito ex vtriſqꝫ. ⁊ iſtoꝝ mã eſt potẽtia paſſiua ⁊ receptiua: ſpecies vero eſt actus cõpoſitũ ex vtriſqꝫ cũ ergo anima ſit ſubſtãtia: ⁊ non ſit ſicut materia neqꝫ cõpoſitum ex vtriſqꝫ: qꝛ aĩa eſt in ſubiecto: ⁊ nullũ eorũ eſt in ſubiecto: ergo relinquitur ꝙ aĩa ẽ actus ⁊ forma corporis: ⁊ nõ ecõuerſo Intelligendũ ꝙ quãdocũqꝫ ex aliquibus ſit vere vnũ opꝫ ꝙ vnum illorum ſit forma alteri⁹: qꝛ ergo ex anima ⁊ corpore ſit vere vnum: oportet ꝙ anima ſit forma corporis: vel econuerſo: ſed corpus non eſt forma

forma anime. ergo ⁊c̃. Et notãter addit Ari. in diffinitio ne ꝓpria aie primũ dicẽdo: ꝙ eſt primũ ꝑncipiũ quo vi uimus ⁊c̃. ꝑꝑ naturales eius potẽtias quib⁹ nõ ꝑncipa liter ſed inſtrumẽtaliter ⁊ ſcḋario viuimus: ſentim⁹ ⁊c̃. ¶ Intelligendũ ſcḋo ꝙ Comẽta. totã hãc partẽ aliter i troducit: vult eni ꝙ Ari. hic reuertat̃ iterũ ad ꝓbãdũ ꝙ aia eſt actus ſubalis: ⁊ ꝙ hoc ꝓbat per duas demõſtratio nes: quarũ prima dicit eſſe hũ: ⁊ ponit̃ com. 24°. ⁊ eſt ta lis. Q̃ ſicũqȝ aliqua actio cõpetit alicui ratione duoꝝ exi ſtentiũ in eo: neceſſe eſt vt vnũ illoꝝ ſit forma ⁊ alterum mã: ſed opationes vitales competunt corpori aiato rõne aie ⁊ corpis exiſtentiũ in illo: ergo neceſſe ẽ alterũ illoꝝ eſſe formã: alterũ vero mãm: deinde ſub illo ſilſo accipit aliã ſic arguẽdo: cuicũqȝ enti attribuit̃ actio ꝓpter mãm ⁊ formã: principalius attribuitur ꝓpter formaȝ ꝙȝ ꝓpter mãm: ſed corpori aiato attribuit̃ actio ꝓpter aiam ⁊ cor pus: ⁊ ꝑncipalius ꝓpter aiam ꝙȝ ꝑꝑ corp⁹: ergo anima ẽ forma ⁊ corpus materia. ¶ Scḋam demonſtrationẽ po nit cõmẽto. 25°. quã dicit Comẽta. dicere cauſaȝ ⁊ eẽ: qꝛ non dicit ſolũ ꝙ ita eſt. ſed etiã cauſam illius: ⁊ hec expri mit cãm precedentis in probando aiam eſſe formã ſuba lẽ ⁊ arguit ſic. Oĩs ſuba eſt materia: forma: vel cõpoſitũ: ſed aia eſt ſuba. ergo ipſa eſt mã: forma: vel cõpoſitũ: ſed nõ eſt mã: qꝛ ipſa eſt ens in potẽtia: ⁊ aia nõ eſt ens in po tẽtia. ſed in actu: nec etiã cõpoſitũ aiatũ: qꝛ cõpoſitũ aia tũ eſt in potẽtia ꝑ corpus ſeu mãȝ: ⁊ in actu per aiam. ꝙ re linquit̃ ꝙ aia eſt actus ⁊ forma ſubalis corpis: ⁊ non cor pus aie: qꝛ aia nõ eſt in actu ꝑ corpus: ſȝ ec̃o: corpus eſt ĩ actu ꝑ aiam: ⁊ illud ꝑ qḋ aliqḋ eſt in actu eſt actus illius: ⁊ hec demonſtratio dat cãm ⁊ eſſe: qꝛ non ſolum ꝓbat ꝙ anima eſt actus corporis: ſed cum hoc dat cauſam illius. ſcȝ qꝛ corpus eſt in actu per animam.

¶ Idcirco recte admodũ putãt ii: quibus aia neqȝ eſſe ſine corpe: neqȝ corpus aliqḋ eſſe videtur. Etenim ipſa corpus quidem non eſt. Eſt autem corporis aliquid.

T.cõ. 26. ¶ Et ꝑꝑ hoc bene opinant̃: qb⁹ videt̃: neqȝ ſine corpore eſſe: neqȝ corpus aliqḋ aia: corpus qdẽ. n. nõ ẽ: corpis aũt aliquid eſt.

¶ Infert ex premiſſis duas ꝯcloneſ. ſcḋa ibi. (Et ꝑꝑ hoc bene in corpe.) ¶ De pma infert hanc cõcluſionẽ: ꝙ illi bene opinati ſunt quibus viſum eſt: ꝙ aia non ſit corpus: neqȝ ſit ſine corpore: nõ enim eſt corpus: qꝛ nõ eſt mã ſiue ſubiectũ: ſed eſt aliquid corpis: qꝛ eſt actus ipſius.

¶ Et ineſt ob hoc in corpe: atqȝ in corpe tali nõ in quouis ſine diſcrimine vllo: queãd modũ veteres ad corp⁹ ipſam accomoda bãt. Nihil prorſus determinãtes qḋ nã il lud ⁊ quale ſit corp⁹: atqȝ ñ recte vt patet. Quippe cũ nõ videat̃ quoduis ſine vllo di ſcrimine quodcũqȝ ſuſcipe: hoc aũt pacto cũ rõne ẽt ſit ſane. Actus eni vniuſcuiuſqȝ in eo qḋ eſt potẽtia: ⁊ in ꝓpria materia ſua pte natura fieri eſſeqȝ ſolet. Animaȝ igitur perfectionẽ quãdã eius: ⁊ actũ: ac rõnem eſſe qḋ potẽtiã habet vt huiuſmodi ſit: ex hiſce que diximus innoteſcit.

¶ Et ꝑꝑ hoc i corpe ẽ ⁊ corpe hi⁹ ⁊ nõ ſic po res ad corp⁹ aptabãt ipſaȝ: nihil diffinien tes i quo: ⁊ quali: ⁊ vere: cũ nõ videat̃ acci pere quodlibet cõtingẽs: ſic autẽ ſit ⁊ ſm rationẽ. Uniuſcuiuſqȝ eni actus in poten tia exiſtẽtis: ⁊ i ꝓpria materia aptus natus eſt fieri: ꝙ qdẽ igit̃ actus eſt qdã ⁊ rõ poni tur hñtis eſſe huiuſmodi mãifeſtũ ex his.

¶ Infert ſcḋam ꝯclonẽ que eſt ꝙ aia eſt in corpore hꝰ. ſcȝ phiſico organico: ⁊ nõ ſicut pores phi de anima loquebã tur ipſaȝ adaptantes ad corpus: ⁊ dicẽtes eã corpi vniri: nihil tñ determinãtes in quo vel quali corpe eſſet: ⁊ vere eſt illud ſicut nos dicimus ꝙ aia nõ videt̃ accipe qḋcũqȝ corpus cõtingẽs ⁊ indifferẽter: ſed determinatũ: ⁊ hoc ẽ rõnabile: qꝛ vniuſcuiuſqȝ actus natus eſt fieri in propria ⁊ determinata mã: q̃re oȝ ꝙ aia in determinato corpore recipiat̃. Deinde epilogando cõcludit ꝙ manifeſtuȝ eſt ex his: ꝙ aia eſt actus ⁊ rõ hñtis eſſe in potẽtia huius. ſ. vi tam. ¶ Intelligendũ pmo ꝙ aia eſt actus agẽtis mãe ⁊ compoſiti: agẽtis qdẽ tanqȝ ipſam ꝓducẽtis materie aũt ſiue corpis: qꝛ eſt perfectio illius: cõpoſiti vero qꝛ ipſuȝ ĩ actu cõſtituit. ¶ Intelligẽdũ ſcḋo ſm Cõmẽtator com. 26°. ꝙ diffinitiones demõſtratiue ſnate ſunt dare cauſas omnium que ſunt in diffinito: ⁊ ſi diffinitio non eſt talis non eſt diffinitio: ſupple que ſit tota demonſtratio poſitio ne differẽs. Propter qḋ aduerte: ꝙ triplex ẽ diffinitio: qꝛ quedã eſt ſolũ ꝯclo: ⁊ qdã eſt ſolũ ꝑncipiũ demr̃atiõis: ⁊ quedã eſt tota demr̃atio virtualr̃. In ꝓpoſito diffinitio vlis aie eſt ſicut ꝯclo demr̃atiõis: ⁊ diffinitio ꝓpria eſt ſic ꝑncipiũ: ⁊ diffinitio aggregata ex eis eſt virtualr̃ tota de mõſtratio differẽs ſolũ poſitione. i. ordine terminorum: vt dicendo: ꝙ aia eſt actus ſubalis prim⁹ corpis phyſici organici potentia vitam habentis: ꝑꝑ eſſe pmũ ꝑncipiuȝ vegetandi ſentiendi ſm locum mouendi: ⁊ intelligendi.

¶ Animãtiũ aũt quibuſdã oẽs inſunt potẽ tie dicte: qbuſdã nõnulle ſunt: ⁊ qbuſdam vna tantuȝ ineſſe videt̃: atqȝ potentias aie diximus has: nutritiuũ: ſenſitiuũ: appeti tiuum: loco motiuum: atqȝ intellectiuum.

¶ Potentiarũ aũt aie que dicte ſũt aliis q dem inſunt oẽs: aliis vero qdã harũ: qui T.cõ. 27.
buſdã vo vna ſola Potẽtias vo dicim⁹: vegetatiuũ: appetitiuum: ſenſitiuum: mo tiuum ſm locum: ⁊ intellectiuum.

¶ Iſte eſt ſcḋs tractatus in quo determinatur de potẽtiis aie ⁊ de gradibus aiatoꝝ qui ab ipſis ſumunt̃ continens vnicũ caplm: qḋ diuidit̃ in duas ptes: in q̃rũ pma cõpa rat potẽtias aie ad ſe inuiceȝ: in ſcḋa oñdit quõ ſe habeat diffinitio data de aia ad ſingulas ptes eius. ibi. (Manife ſtuȝ igit̃ eſt qm̃.) Prima in duas partes: qꝛ pmo enume rat potẽtias. ſcḋo oſtendit quõ ſe conſequant̃. ibi. (Ineſt aũt plãtis.) ¶ De pma dicit ꝙ potẽtiarũ aie que ſupra noĩate ſunt quibuſdã inſunt oẽs ſicut hoibus: quibuſdã quedã harũ ſicut aliis aialibus: qbuſdã aũt vna ſola ſicut plantis: ⁊ tunc manifeſtat quid intẽdat per potẽtias aie: enumerãdo. 5. ꝑncipales aie potẽtias di. ꝙ ipſe itelligit ꝑ potẽtias anime: ſicut vegetatiuũ: ſenſitiuũ: appetitiuũ motiuum ſm locum: ⁊ intellectiuũ. ¶ Intelligendũ ſȝ Cõmentatorẽ com. 27. ꝙ Ariſto. cum voluit incipere lo. q in vnaquaqȝ virtutũ aie icepit pmo enumerare eas eẽ ⁊ ꝙ quedã aialia habent ꝓprie quaſdã eaꝝ ſm ꝙ artifex ponit ſubiectũ ſue artis: ⁊ poſt ſubdit. Artifex nõ poteſt demõſtrare ſubiectũ ſue artis: nec ſpẽs eius. Uult igitur

Cōmētatoꝛ ꝙ ſicut in libro phyſicoꝝ nō ꝓbat motū eē: nec motū localē eſſe:ſꝫ ponit ita in ſcīa de aīa nō ꝓbatur ꝙ aīa ſit: neqꝫ ꝙ aīa vegetatiua ſit: aut ꝙ aliq̄ eius potentia ſit: ſed ſupponunt eſſe tanq̄ ſubiecta aut ſpecies ſubiectiua ſcīe: qꝛ nullus artifex ꝓbat ſuū ſubꝫ eſſe: aut partes eius ſubiectiuas: qḋ dꝫ itelligi a ꝓori. A poſteriori aūt nō inconueniret aliquē confirmare ſuuꝫ ſubiectū eſſe. vnde Auice. in ſexto nālīū per operationes aīe ꝓbat ipſaꝫ eſſe.

¶ Et plantis quidē nutritiuū eſt dūtaxat. Alijs aūt ⁊ idipſum ⁊ ſenſitiuū: qḋ ſi ſenſitiuū ineſt: ⁊ appetitiuuꝫ etiam ineſt. Nam appetit⁹ cupiditas eſt: ⁊ ira: atqꝫ voluptas.

¶ Ineſt aūt plantis vegetatiuū ſolū: alteris autē hoc ⁊ ſenſitiuū: ſi autem ſenſitiuuꝫ: ⁊ appetitiuū: appetitus quidem eniꝫ deſiderium: ⁊ ira: ⁊ voluntas ſunt.

¶ Oſſdit q̄ꝫ potētie aīe ſe ꝯſequunt: ⁊ adinuicē ſe hñt: ⁊ diuidit in duas ptes: qꝛ p̄ᵒ facit hoc de vegetatiuo: ſenſitiuo: ⁊ appetitiuo. Scḋo de ſꝫ locū motiuo: ⁊ itellectiuo ibi. (Quibuſdā aūt.) ¶ Prima in duas ptes: qꝛ p̄ facit qḋ dictū eſt. ſcḋo ꝓbat ꝙ oē hñs ſenſum hꝫ appetitū. ibi. (Aīalia aūt.) De p̄ma dicit ꝙ plātis ineſt ſolū vegetatiuū: alteris aūt aīalis ſicut aīa'ib⁹ ineſt vegetatiuū: ⁊ ſenſitiuū: ⁊ ſi ieſt eis ſenſitiuū: ieſt etiā appetitiuū vñ vegetatiuū ſeparari pōt a ſenſitiuo. ſꝫ ſenſitiuū nō pōt ſeparari ab appetitiuo. deinde ſubdit ꝙ appetitiuū ſunt ſicut deſideriū ira ⁊ volūtas. ¶ Intelligēduꝫ ꝙ vbi nr̄a trāſlatio hꝫ voluntas: trāſlatio Cōmenta. hꝫ voluptas: ⁊ ita ponit Comēta. com̄. 27. ⁊ ſic ſumēdo: pꝫ: ꝙ vbicūqꝫ eſt ſenſitiuū eſt ⁊ appetitiuū ſꝫ oīa eius mēbra: qm̄ vbicūqꝫ eſt ſenſitiuū deſideriū. i. appetitus cōcupiſcibilis ſeu cōplacētia in ꝓſequēdo ꝯueniēs: ⁊ ira. i. appetitus iraſcibilis: ſeu diſplicētia in fuga diſcōueniētis: voluptas ſeu delectatio: ⁊ ſimilr̄ triſtitia: ex quib⁹ pꝫ p̄mo: q̄re Ari. ſupius numerauit ſolū q̄tuoꝛ p̄ncipales potētias nō ponēdo appetitiuū: hic aūt addit illis appetitiuū: nā cā eſt qꝛ ſupius enumerauit ſolū illas potētias a qbus ſumunt diuerſi gradus aīatoꝝ: quas oꝫ adinuicē ſe habere taliter: ꝙ p̄cedēs ſit magis vlīs q̄ ſequēs: ⁊ ab ea p̄ſupponat ⁊ nō ecō: hic aūt enumerat appetitiuū vt oſtendat ꝙ nō ſic ſe hēat ad ſenſitiuū: ⁊ per ꝯñs ꝙ nō cōſtituat graduꝫ aīatoꝝ ab eo diſtinctum. ¶ Pꝫ ſcḋo ꝙ hic nō capit ira ꝓ ebullitiōe ſanguinis circa coꝛ: qꝛ hec nō inuenit niſi in aīalibus perfectis: ſed capit cōiter. ſ. pro diſplicentia. ¶ Si aūt in textu ponat volūtas: tūc dicere poſſumus Ariſto. diuidere appetitū aīalē i tres: duos ſenſitiuos. ſ. ꝯcupiſcibilē: ⁊ iraſcibilē: ⁊ tertiū itellectiuū. vꝫ. volūtatē. ¶ Intelligēdū ſcḋo ꝙ Com. p appetitū nō itelligit appetitū cibi: vñ appetit⁹ dr̄ de deſiderio: ira: ⁊ volūtate: ⁊ qꝛ nō erat manifeſtū ꝙ oē habens ſenſuꝫ hꝫ appetitū. iō Ari. hoc ꝓbat. ¶ Poſſet tñ hic dubitari: qꝛ dictū eſt ꝙ in oī habēte ſenſum iuenit appetitiuum. vtrū plantis inſit etiā appetitus. Ad qḋ rñdet ꝙ duplex eſt appetitus in gñe. ſ. nālis q ſequit formā nāliter ipreſſam ſicut appetitus grauis ad eſſe deorſuꝫ: ⁊ talis inuenit in oī corpe nali. Alius eſt appetitus aīalis qui ſequit formā appꝛhēſaꝫ ⁊ cognitionē: ⁊ hic iterū eſt duplex qꝛ qdā ſequit cognitionē ſenſus: ⁊ appellat appetitus ſenſitiuus q diuidit in ꝯcupiſcibilē ⁊ iraſcibilē: ⁊ hic iuenit ſolū in aīali: alius eſt ſequēs cognitionē intellꝰ: ⁊ appellat volūtas: ⁊ hic inuenit ſolū in hoībus Ad propoſitū applicādo dī: ꝙ plāte nō hñt niſi appetitū nālē l quo ꝯueniūt cū inaīatis: ſꝫ oē hñs ſenſuꝫ hꝫ appetitū aīalē: qualis nō inuenit in aliquo inaīato: appetit⁹ igit aīalis p quē diſtīguit aīatum ab inaīato ineſt animalibus ⁊ non plantis.

¶ Animalia vero cuncta vnū ex ſenſib⁹ habēt: tactū inquā ipſuꝫ: atqꝫ cui ſenſus ieſt: ei voluptas ēt ⁊ doloꝛ ineſt: ⁊ perceptio iucūdi: atqꝫ moleſti. Quib⁹ autē hec inſunt: ea cupiditatem etiā habent: hec eſt eniꝫ appetitio eius quod afficit voluptate.

¶ Animalia aūt oīa hēnt vnū ſenſuꝫ tactūs cui aūt ſenſus ieſt: huic ⁊ leticia: ⁊ triſticia: ⁊ dulce: ⁊ triſte: quib⁹ aūt hec ⁊ cōcupiſcētia: delectabilis enim appetitus hec.

¶ Probat qḋ p̄miſerat. vꝫ. ꝙ oē habēs ſenſuꝫ hꝫ appetitū ⁊ qꝛ oē habēs ſenſuꝫ hꝫ tactū: iō ꝓbat ꝙ oē hñs tactū hꝫ appetitū: ⁊ diuidit in tres ptes ſiē tres facit rōnes: ſcḋa. ibi. (Adhuc alimēti. tertia ibi. (Sapoꝛ vō.) De p̄ma dīt ꝙ oīa aīalia hñt tactū: cui aūt ieſt tactus ieſt leticia ⁊ triſticia: cui aūt hec inſunt ineſt ꝯcupiſcētia: ⁊ p ꝯñs appetit⁹ cū cōcupiſcētia ſit appetitus rei delectabilis. ¶ Intelligēdū ſm̄ Comēta. com̄. 28. ꝙ neceſſe eſt vt oē aīal hēat ſenſuꝫ: p quē ꝯueniēs appꝛehēdat ⁊ diſcōueniēs ex nutrimētis: vt expellat nociuū ⁊ attrahat iuuatiuū ⁊ cōueniēs ſibi ⁊ nāe ſue: ⁊ hoc fuit qꝛ nutrimētū eius nō exiſtit potentia in plibus rebus ſicut eſt in plātis: ⁊ iō plāte nō idigēt ſenſu quo diſtinguit cibus neceſſe ḡ fuit aīalibus hēe ſenſuꝫ tactus ⁊ nō plātis: qꝛ aīalia ſunt valde nobilia ⁊ indigent nutrimēto multū pfecto: qḋ potētia inuenit in paucis reb⁹. iō paucis rebus pñt nutriri ⁊ multis ledi: plāte aūt qꝛ ignobiles ſī plib⁹ reb⁹ pñt nutriri ⁊ a paucis ledi.

¶ Alimēti p̄terea ſenſuꝫ habēt. Tact⁹ eniꝫ ſenſus eſt alimenti: naꝫ ſiccis: ⁊ humidis: ⁊ calidis atqꝫ frigidis alunt viuētia cūcta. Horū aūt: vt patet: ſenſus eſt tact⁹: ceteris vero ſenſibilib⁹ per accidēs nutriunt. Nihil enim cōducit ad alimentū ſonus: vel coloꝛ ⁊ odoꝛ: ſapoꝛ autē vnū quidem eſt coꝝ que tactu percipiunt: at vero fames ſitiſue cupiditas eſt: ſicci quidem: ⁊ calidi fames: frigidi vero ⁊ humidi ſitis.

¶ Adhuc aūt alimēti ſenſum hñt: tact⁹ eni T.cō. 28.
alimēti ſenſus: ſiccis eni ⁊ humidis: ⁊ calidis: ⁊ frigidis alunt oīa viuētia: hoꝝ āt ſenſus tact⁹: ſꝫ alioꝝ ſenſibiliū ſm̄ accidēs: nihil enim in alimētū cōfert ſonus: neqꝫ coloꝛ: neqꝫ odoꝛat⁹: humoꝛ āt vnū aliqḋ eſt tāgibiliū. Eſuries āt ⁊ ſitis ꝯcupiſcētia: ⁊ eſuries qdē calidi ⁊ ſicci: ſitis āt frigidi ⁊ hūidi.

¶ Idē ꝓbat p ſcḋaꝫ rōnē: qꝛ oē hñs ſenſuꝫ tact⁹ hꝫ ſenſuꝫ alimēti ſed cuicūqꝫ ieſt ſenſus alimēti ieſt eſuries ⁊ ſitis: ⁊ p ꝯñs appetit⁹: ⁊ ꝯcupiſcētia alimēti. igit ⁊c̄. ꝙ tact⁹ ſit ſenſus alimēti ꝓbat Ari. qꝛ oīa viuētia nutriunt calidis: frigidis: humidis: ⁊ ſiccis: quoꝝ eſt ſenſus tact⁹ alimēti. ḡ dꝫ ſumi reſpectu tāgibiliū q̄litatū: alia aūt ſenſibilia p accñs faciūt ad nutrimētū: ſicut ſon⁹ coloꝛ: ⁊ odoꝛat⁹. idest odoꝛ: ſapoꝛ aūt ſi aliqd cōfert ad nutrimētū: h eſt ꝓ quāto eſt qḋdā tāgibiliū: ꝙ aūt eſuries ⁊ ſitis ſunt appetitus ꝓbat Ari. ex ſuis deſcriptionibus: qm̄ eſuries eſt appetit⁹ calidi ⁊ ſicci: ſitis vō frigidi ⁊ humidi. ¶ Intelligēdū p̄ ſm̄ Comēta. com̄. 28. ꝙ oē viuū nō nutrit niſi p calidū ⁊ frigidum

frigidū:hūidū:ꝛ ſiccū:cū nutrimentū eſt loco eiꝰ qḋ diſ
ſoluit᷑ ex elītis ex qbus cōponit᷑:neċe eſt vt ſenſus nutri
menti ſit ſenſus q̄ inatus eſt cōprehēdere has q̄litates:ꝛ
iſte eſt ſenſus tactꝰ. ℂ Sed ꝯ:q2 ſi nutritio eſſet per ſe ca
lido ꝛ frigido ꝛc̄.tūc calidū ꝛ frigidū ꝛc̄.eſſent obta p ſe
potētie nutritiue:ꝯn̄s ē falſuꝫ:q2 ſūt p ſe obta ſenſus tactꝰ.
Itē nutrimētū ē p ſe obꝫ potētie nutritiue.ḡ nō calm:fri
gidū ꝛc̄. ℂ Rn̄det ꝙ calm frigidū ꝛc̄.abſolute ſumpta
ſunt obta tactus:ſꝫ reſpectiue in ordine ad debitā mixtio
nē ſunt obta ꝟtutis nutritiue:q2 aiatū cū ſit mixtū nō pōt
īmediate nutriri ex ſimplici. Et vlteriꝰ cū dr̄ ꝙ nutrimē
tū eſt obm ꝟtutis nutritiue.ḡ nō calm ꝛc̄.negat᷑ ꝯn̄a:ſić
nō ſeq̄t᷑:viſibile ē obꝫ viſus.ḡ nō color:qm̄ color ē obm
viſus abſolutū ꝛ viſibile reſpectiuū:ſic calm:frigidū ꝛc̄.
debite cōmixtū ē obꝫ abſolutū potētie nutritiue:ꝛ alimē
tū eſt obm eius reſpectiuū cū icludat reſpectū ad poᵃᵐ nu
Cō.28 tritiuā. ℂ Intelligēdū ſcḋo ſm Alber.ꝙ fames eſt appe
titꝰ calidi ꝛ ſicci:calidi qdē penetrātis ꝛ adiuuātis dige
ſtiuā ꝛ alteratiuā cibi:cū oīs digeſtio calido pficiat᷑:ſicci
aūt.i.ꝯſtantis ex quo ps deperdita debite reſtauret᷑. Sitis
ꝟo eſt appetitus frigidi ꝛ humidi:humidi qdē q2 cū ſiccū
p famē deſideratū nō ſit p ſe ad mēbra fluribile:nec rece
ptibile forme mēbri per humidū ſecū admixtū vehat᷑ ad
mēbra ꝛ reddat᷑ bn̄ formabile:frigidi ꝟo q2 ſi cū hoc hūi
do eēt calm:tūc calm ꝯſumeret ptē hūidi:ꝛ diminueret᷑
iuuamētū vehēdi ſiccū. Medici tn̄ dicūt deſcriptiōes il
las intelligi debere cōparatiue.ſ.ꝙ fames eſt appetitꝰ ca
lidi ꝛ ſicci reſpectu eius qḋ appetit᷑ p ſitiꝫ:ꝛ eꝯ ſitis eſt ap
petitus frigidi ꝛ humidi reſpectu eius qḋ appetit᷑ p famē.
De his autem plura ad aliū ptinent locum.

ℂ At ſapoꝛ horum quaſi qḋdā eſt cōdimē
tum. Verū hec declaranda poſterius ſunt.
Nūc euſqꝫ ſit dictū:aīantiū inquaꝫ hiſce
que tectū habēt ꝛ appetitū ineſſe. De ima
ginatiōe vero nō patet:ſed de hoc poſtea
cōſideremus opoꝛtet:nōnullis inſup ꝛ lo
co motiuū etiā ineſt:ꝛ alijs ratiocinatiuū
ac intellectus vt hominibus:ꝛ ſi quid ſit
aliud tale vel etiam preſtabilius.

ℂ Sapoꝛ vero vt delectamentū horuꝫ eſt.

T.cō. 29. ℂ Certificādū aūt de his poſteriꝰ ē:nūc āt
intātū dictū ſit:ꝙ aīalibus habētibus tactū
ꝛ appetitus inſit. De fantaſia aūt immani
feſtum:poſterius autē intendēdū eſt. Qui
buſdā ꝟo adhuc ineſt:ꝛ ſm locū motiuū:
alteris aūt intellectiuū ꝛ intelľs vt hoibꝰ:ꝛ
ſi aliqḋ alterū hmōi eſt:aut ꝛ honoꝛabiliꝰ.

ℂ Pꝛobat idē p tertiā rōnē arguēdo ſic.oē hn̄s guſtuꝫ hꝫ
appetitū.ḡ oē hn̄s tactū hꝫ appetitū:pꝫ ꝯn̄a:q2 guſtus eſt
qdā tactꝰ. Aſſumptū declat:q2 ſapoꝛ q̄ eſt obm guſtus eſt
qḋdā delectamētū eoꝝ q̄ appetunt᷑ p fameꝫ vel ſitim:qḋ
nō eēt niſi oē hn̄s guſtū hrēt appetitū. De his āt obiectis
guſtus:ꝛ tactus ꝛ potētijs certificādū eſt poſterius ī capi
tulis pprijs. Pꝛo nūc aūt ſufficiat pbatū fuiſſe oē habēs
tactū hr̄e appetitū. De fantaſia āt q̄lr ſe hēat ad potētias
aīe īmanifeſtū eſt:ſꝫ de h poſterius determinabit᷑.q̄re ꝛc̄.
ℂ Intelligēdū ſm Cōmēta.ꝯm̄.28.ꝙ ſapoꝛ ſi exiſtit in
cibo ſm ꝙ eſt cibus:eſt vnꝰ modoꝝ rerū tāgibiliū:ꝛ ſen
ſus guſtus ē aliqs tactꝰ. Pꝛia ps pꝫ:q2 ſapoꝛ ſumit᷑ dupľr.
Vnoꝰ p q̄litate ſcḋa reſultante ex pmis:ſić ſūt dulcedo:
amaritudo ꝛc̄.ꝛ ſic eſt obꝫ guſtus pfecti reperi ſolū in ra
dice lingue:ꝛ ſic ſapoꝛ eſt vnus modoꝝ ꝛc̄.q2 oē ſic guſta
bile eſt tangibile ꝛ nō cōuertit᷑. Alioꝰ ſumit᷑ Sapoꝛ p cō
uenientia vel diſcōuenientia alimēti:ꝛ ſic eſt obm guſtus
impfecti immediate deſeruiētis potentie nutritiue cuiuſ
modi guſtus reperit᷑ ēt in aīalibꝰ perfectis:ꝛ ſic ſapoꝛ etiā
eſt vnus modoꝝ rerū tāgibiliū:de quo hic loquit᷑ Cōmē.
2ᵃ pars pꝫ:q2 vbicūqꝫ reperit᷑ guſtus repit᷑ tactus:ꝛ non
eꝯ. ℂ Intelligēdū ſcḋo ſm eūdē:ꝙ iſte ſenſus.ſ. guſtus
exiſtit in oī aīali ſić ſenſus tactus:cū ſit q̄ſi ſpēs eius:pri
ma pars pꝫ capiēdo guſtū p ſenſu pceptiuo cōuenientie ꝛ
diſcōuenientie in nutrimēto:nō āt p guſtu pfecto diſcre
tiuo inter dṙias ſapoꝝ:2ᵃ pars ēt eſt nota:q2 ſić calm nu
tritiuū non eſt ſpēs calidi:ſed q̄ſi ſpecies:ſic guſtus nō eſt
ſpecies tactus:ſed quaſi ſpecies. ℂ Intelligēdū 3ᵒ ſm Cō
mēta.com̄.eodē:ꝙ ꝛ ſi ſapoꝛ exiſtat in cibo ſm ꝙ ē cibus:
tn̄ prime q̄litates exiſtunt in eo p̄ ꝛ eēntialr̄:cuiꝰ ſignū eſt
ꝙ cū aīal deſiderat cibū nō deſiderat niſi calidum:frigi
dum:ꝛc̄.ꝛ nō deſiderat dulce.ꝛ amarū:niſi ſm ꝙ cōiun
gunt᷑ cū iſtis q̄litatibꝰ primis:aīal ḡ pn̄ʳ appetit calm:fri
gidū ꝛc̄.vt ſunt debite cōmixta pro nutricatiōe.ſapoꝛoſi
tatē ſcḋario p q̄to ꝯiungit᷑ illis:ꝛ facit illa delectabilia.
Ideo ſubdit ꝙ pme qualitates ſunt cāe ſapoꝝ:ꝛ ſapoꝛ eſt
cā pp quā aīal vtit᷑ cibo pp delectationē cōiunctā cuꝫ eo.
Pꝛime igit᷑ qualitates ſunt cāe in eſſe ſapoꝝ:ſed ſapores
ſunt cāe:vt calidū:frigiduꝫ ꝛc̄.appetant᷑ vel renuant᷑:vn
de appetit᷑ dulce:ꝛ renuit᷑ amarū. ℂ Intelligēduꝫ q̄rto
q2 dicit ꝙ de fantaſia eſt īmanifeſtādū:cū tn̄ ſuperiꝰ dixe
rit:ꝙ oē hn̄s ſenſuꝫ hꝫ fantaſiam:ibi igit᷑ locutus fuit de
fantaſia imperfecta:hic ꝟo loquitur de fantaſia perfecta.
(Quibuſdā aūt.) Oſtēdit quō ſm locū motiuū ꝛ intelle
ctiuū ſe hēat ad aīe potētias dicēs:ꝙ qbuſdā aīalibꝰ ꝑter
vegetatiuum:ſenſitiuum:ꝛ appetitiuum:ineſt ſm locuꝫ
motiuum.ita ꝙ alie potētie pñt ab eo ſeparí ꝛ non eꝯ:ꝛ
alijs ēt ꝑter p̄dicta:ineſt etiā intelľa vel intellectiuum:
vt hoibꝰ ꝛ alijs ſi fuerit aliud habens intellectum:ſicut
homo aut etiā honoꝛabilius hoīe. ℂ Intelligendum ꝙ p
intellectum honoꝛabilius hoīe intelligit intelligētias aut
coꝛpoꝛa ſupercelestia:que de potentijs aīe habent intelle
ctiuam ꝛ deſideratiuam:vel ſm Alber.hoc dicit propter
platonicos:qui dixerunt demones eſſe animalia intelle
ctualia homine nobilioꝛa in regione aeris habitantia.

Dubitatur vtrū potētie aīe ab inuicē ꝛ ab aīa
realr̄ diſtiguant᷑. ℂ Ad ptē nega
tiuā arguit᷑ p̄:ꝙ potētie aīe nō ſunt ab inuicē realr̄ diſti
cte. Scḋo ꝙ nō diſtinguunt᷑ ab eēntia aīe. ℂ Pꝛo p̄ ar
guit᷑ mľtipľr. Pꝛimo ſic.ille potētie nō ſt realr̄ diſtincte
quaruꝫ eſt idē obm.ſꝫ poᵉ aīe ſt hmꝰ igit᷑ ꝛc̄.pꝫ ꝯn̄a.cū ma
ioꝛ.ꝛ minoꝛ pbat᷑:q2 idē eſt obm poᵉ nutritiue:augmen
tatiue:ꝛ ꝯſuatiue.ſ.alimentum:vt poſt patebit:ſilr̄ idē eſt
obm ſenſus ꝛ intelľs.ſ.vle:qm̄ obm viſus nō eſt hoc viſi
bile vel illud:ſed viſibile in cōi:ꝛ tale eſt vle:ꝛ ſilr̄ eſt in
alijs:etiā idē eſt obm viſus tui:ꝛ viſus mei:vt pꝫ:ꝛ idē eſt
obm itelľs ꝛ voluntatis:cū nihil ſit volibile qn illud ſit i
telligibile:ꝛ eꝯ:q̄re ꝛc̄. Scḋo ſi potētie aīe realr̄ diſtigue
rent᷑ h eēt:q2 hērēt actus diſtictos:vt velle vr̄ Ari.ſupra: Cō.22
vbi dicit:ꝙ ſenſitiuuꝫ ē alteruꝫ ab opinatiuo:q2 ſentire
eſt alterū ab opinari. Sꝫ arguo ꝙ nō:q2 tunc actꝰ diuerſi
ſpē nō poſſent puenire ab eadē potētia ī ſpē:nec a diuer
ſis potētijs ī ſpē poſſit puenire idē actꝰ ſpē:ꝯn̄s ē falſuꝫ:
q2 ab eadē potētia viſiua puenit viſio albi:ꝛ viſio nigri:
q̄ ſunt actꝰ diſticti ſpē:ſilr̄ a viſu hoīs:ꝛ a viſu canis:q̄ diſ
ferūt ſpē puenit viſio albi vniꝰ ſpēi:q̄re ꝛc̄. ℂ Pꝛo ſcḋo
arguit᷑ ſic. Idē eſt pnᵐ eēndi ꝛ opādi:ſꝫ aīa p ſuā eſſen
tiā eſt pnᵐ eēndi coꝛpis aīati.ḡ per ſuā eēntiā eſt pnᵐ ope
randi eiuſdē:ſed illud qḋ eſt pnᵐ opandi eſt potentia.vt
pꝫ.ḡ aīa p ſuā eſſentiā ē potētia:ꝛ p ꝯn̄s eēntia aīe nō diſ

ſtinguit realr ab aīa. ¶ Scđo ſi potētie aīe diſtinguerentur realr ab aīa: tunc eſſent accidentia eius vt cōmuniter ponit. Sed arguit q̄ non: q2 nullū accidens eſt dña eēntialis alicuius ſubē: vt p3: ſed potētie aīe ſunt differentie ſubē eēntiales: vt ſēſitiuū aīal ⁊ rōcinatiuū hoīs: q̄re ⁊c̄.

Pria 9clo. **In oppoſitum** videt eſſe mens Ariſto. p quā iſte cōclones tenent.

¶ Prima q̄ potentie aīe ſunt ab inuicē realr diſtincte: pbat multiplr. Primo ſic. Nulla po^a actiua totaliter: ⁊ po^a paſſiua ſunt realr idē: ſed aliqua potentia aīe eſt totaliter actiua vt po^a vegetatiua: ⁊ aliqua eſt totalr paſſiua: vt patebit. igit ⁊c̄. ¶ Scđo. ſi oēs potentie aīe eſſent realiter idem: tunc vna deſtructa op3 oēs alias deſtrui: 9ñs falſum: q2 ſtat viſuȝ deſtrui remanentib^9 alijs aīe potentijs: vt auditu: ⁊ ita de alijs. quare ⁊c̄. ¶ Tertio. illa realr diſtinguunt quoꝝ vnū eſt nobilius alio: ſed potentiarū aīe vna eſt nobilior alia. igit ⁊c̄. patet 9ña: ⁊ maior ⁊ minor declarat: qm̄ ex nobilitate actuū arguit nobilitas potentiaruȝ: ſed vna potentia aīe h3 actū nobiliorē alia. igitur ⁊c̄. vnde pfectiores ſunt actus potentiarū cognoſcitiuaꝝ q̄̄ non cognoſcitiuarū: ⁊ inter potentias cognoſcitiuas pfectior eſt actus intellectus q̄̄ ſenſus: ⁊ ſenſus interioris q̄̄ exterioris: ⁊ inter ſenſus interiores perfectior eſt actus cogitatiue. Inter ſenſus āt exteriores: perfectior eſt actus ipſius viſus: q2 ſpūalior eſt alijs. Inter actus potentie vegetatiue pfectior eſt generatio. iō in fra appellat opus viuentiū nālīſſimū vt viuentia ſunt: q̄re inter potentias aīe vegetatiue pfectior reputat potentia gnātiua: vt dr hic inſra. ¶ Quarto. illa realr diſtinguunt quoꝝ vnū eſt organicū ⁊ reliquū nō: vel ſi ambo ſint organica requirunt diuerſa organa in operādo: ſed potentie aīe ſunt hu^9. vt p3

Scđa 9clo. q̄re ⁊c̄. ¶ Scđa cōcluſio. Potentie aīe ſūt realr diſtincte ab oī aīa. pbat pmo ſic. Illa ſunt realiter diſtincta q̄ ſūt in diuerſis p̄dicamētis. ſ3 aīa ⁊ ſue potētie ſunt hu^9. g ⁊c̄. p3 9ña: ⁊ maior ⁊ minor declarat: qm̄ aīa eſt in p̄dicamē

Cōm. 2o. to ſube per Ariſto. ⁊ Cōmēta. ſupra: eius aūt potētie ſunt in p̄dicamēto q̄litatis: ſunt enī eius virtutes vel ydoneitates nāles qbus exit in opus ſm Simpliciū Albēr. Cōſtat aūt tales eē nāles potētias de ſcđa ſpē q̄litatis: ⁊ proprietates q̄ſdā ab aīe eēntia fluētes: q̄re ⁊c̄. ¶ Scđo. ſi potentie aīe eſſent realr idē cū ipſa aīa: tūc eēnt eedē iter ſe: 9ñs falſuȝ: vt p3 ex dictis: ⁊ pbat 9ña: q2 quecūq3 ſūt eadē vni numero ſunt eadē iter ſe. ¶ Tertio. illa nō ſūt idem realr quoꝝ vno mltiplicato reliquuȝ remanet tm̄ vnū nō multiplicatū: ſ3 potētie aīe ſunt multe in eodem viuente tm̄: aīa th̄ 9ñte vna i eēntia: vt p3: ⁊ poſt oñdet. igit ⁊c̄. ¶ Quarto. ſic ſe h3 potentia mae ad mām. ita ſe h3 potētia forme ad formā p cōueniente ſilitudinē: ſ3 in mā eſt potentia diſtincta ab ei^9 eſſentia: tā abſoluta q̄̄ reſpectiua: vt p3 ex doctrina pmi phyſicoꝝ. g in forma ſubali. ita eſt duplex potētia: quarū vna eſt nālis potentia: vel ipotētia de ſcđa ſpē q̄litatis: ⁊ altera eſt reſpect^9 ſiue ordo ad opationē: cū igit aīa ſit forma ſubalis: ſeqt in aīa eſſe tales potentias ab ea realr diſtinctas: q̄re ⁊c̄. ¶ S3 hic

cadunt duo dubia. Primū eſt: q̄o potentie aīe fluūt ab eius eſſentia. ¶ Scđm eſt q̄liter diſtinguant ab inuiceȝ per actus. ⁊ per obiecta: vt Ariſtotiles innuit.

Ad primum rūdet q̄ potētie aīe fluūt ab eēntia aīe nō ꝓprie ⁊ p motū: ſicut aq̄ fluit ex vaſe: aut calor ab igne in caleſactibile: ſed improprie p q̄̄to potētie aīe dependēt ab aīa tāq̄3 a ſua p ſe cā: nō q̄dē formali vel efficiente: ſed mālī ⁊ ſubiectiua: ſicut ꝓprie paſſiōes fluere dnr a ſuis ſubiectis. ¶ Utruȝ āt potentie aīe dependent ab aīa tāq̄3 a ſua cā finali: bona eſt inquiſitio in qua diuerſi varia opinant. Nam vult Joānes de Gādauo q̄ ſic: cū aīa ſit pfectior ſuis potētijs: ⁊ agens

pncipale ſeu icipiēs reſpectu ſuarū opationū: potētie āt aīe ſūt ſolū agentia ſeu recipiētia ſcđaria: ⁊ velut inſtrā aīe in operādo deſeruientia. Gual. aūt Bur. oppo^m aſſerit: q2 l3 finis ſit por intentiōe: eſt tn̄ poſterior in eſſe ⁊ executione: aīa āt nō eſt poſterior ſuis potentijs: ſ3 prior: vt p3: ſilr opatiōes aīe ſūt ei^9 fines l3 ſint impfectiores ea. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad ſcđm dr: q̄ potentie aīe diſtinguunt p ſua prima obiecta formalr ſumpta ⁊ p act^9 ſuos reſpectu illoꝝ: maxime q̄̄tū ad nr̄aȝ cognitionē: vn̄ q2 color ⁊ ſon^9 ſūt prima obiectā formalia viſus ⁊ audit^9: ⁊ vidē: ⁊ audire ſūt actus eoꝝ reſpectu illoꝝ obiectoꝝ: cū color ⁊ ſonus vidē ⁊ audire diſtinguant ſpē: ex hoc enī cognoſcim^9 q̄ viſus ⁊ auditus diſtinguunt ſpecie. Et pter hāc regulā affirmatiuā eſt alia negatiua: ex qua arguit diſtinctio numeralis aut ſpecifica potētiarū: vn̄ ſequit: hic act^9 pducit ab hac potentia ⁊ nō ab illa. g numeralr diſtinguunt: ſilr ſeqt: hic actus eſt pducibilis ab hac potentia: ⁊ ſibi ſilis in ſpē nō eſt pducibilis ab illa. g potentie ille ſpē diſtinguunt. Utrū āt potētie aīe realr diſtinguant pp realē diſtinctionē ſuoꝝ actuū tanq̄3 ſuoꝝ finiū ꝓprioꝝ: ita q̄ diſtinctio actuū ſit ſm eſſe cā realis diſtīctiōis ipſarū potētiaꝝ: alibi ingrendū eſt: ⁊ ſpāliter in ſcđo phyſicoꝝ. vbi de cauſa Cō.
te finis tractat: ⁊ ea que illic declarant ſupponant ad pre 70.
ſens. Ex quibus reſpondet ad argumenta principalia.

Ad primum de obto potentie nutritiue ⁊c̄. dr q̄ ille potentie hñt idē obm̄ mālīter ſumptuȝ. ſed nō formalr: vt poſt oſtendet: ſilr nō eſt idem pmū obm̄ intellect^9 ⁊ ſenſus: q2 pmū obiectum intellect^9 eſt ens: qđ nō eſt pmū obm̄ ſenſus: ſed aliqđ inferi^9: viſus āt mus ⁊ viſus me^9: q2 nō diſtinguunt ſpē: nō diſtinguunt p obiecta: ſ3 p act^9 negatiue numero diſtinguunt: vt oſtenſum fuit in q̄ōne. De intellectu āt ⁊ voluntate dicunt qdā: q̄ hñt diuerſa obiecta pma: qm̄ ens trāſcendenter ſumptū eſt pmuȝ obm̄ intellect^9: ſed pmū ob3 voluntatis eſt appetibile qđ eſt inferius ad ens. Et ſi qs vellet tenere q̄ oē ens eſt appetibile: dicere poſ3: q̄ itellectus ⁊ voluntas hñt idē obm̄ mālīter: ſed nō formalr: qm̄ ens vt verū: eſt pmum obm̄ intellc̄: ſed vt bonū: eſt pmum obm̄ voluntatis: ⁊ hoc ſufficit vt diſtinguant p obā. ¶ Ad 2^m cū dr: q̄ ſi potentia aīe ⁊c̄. cōcedit: ⁊ cum poſtea arguit q̄ nō: q2 tunc actus diſtincti ſpē nō poſſent puenire ab eadem potentia in ſpē: 9cedo reſpectu ſui obiecti primi formalr ſumpti ⁊ non alr: vn̄ videre ⁊ videre vt ſic nō diſtinguunt ſpē: licȝ videre albuȝ: ⁊ vidē nigrum: diſtinguant ſpē: ſ3 iſti actus nō ſumunt reſpectu viſibilis in ſuis ꝓprijs rōnib^9: ſ3 reſpectu albi ⁊ nigri: q̄ ſunt obiā viſus ſcđaria: ⁊ nō pma. De viſu aūt hoīs ⁊ de viſu canis an differāt ſpē vī^9 dōm q̄ ſicut l3 hēant actus ſiles ⁊ obā eadeȝ vel ſilia: q2 ſufficit q̄ ſint aīarum ſpē diuerſarū: hic tn̄ ſit ſmo pncipalr de diſtinctiōe potentiarū eiuſdeȝ aīe de ſeruiētiū: q2 de deſeruiētib^9 aīabus diuerſis notū eſt q̄ diſtinguunt. ¶ Ad 3^m 9cedit: q̄ aīa p eſſentiā ſuā eſt potētia q̄ eſt pncipale operās ⁊ remotū: ⁊ q2 hoc nō ſufficit ad opus cuȝ ſuba pp ei^9 pfectioneȝ nō poſſit opari abſq3 inſtrumento. iō pter eēntiā aīe op3 ponē nāles eius vtutes ipaȝ 9ñtes: ſibi in opando deſeruientes inſtralr: q̄s potētias aīe abſolutas vocam^9: ⁊ has dictū eſt ab aīa realr eſſe diſtinctas: ⁊ pter has ponende ſunt ēt potētie reſpectiue q̄ in aduētu act^9 corrūpunt: alr enī act^9 idē numero poſt Com.
ei^9 corruptionē poſſet regenerari 9̄ Ari. 2° de generatione 61.
ne ⁊ corruptiōe: ⁊ p3 9ña: q2 ſtat ob3 agēs eē idē: ⁊ paſſuȝ idē vt i ſenſatiōe: ſi g potentia reſpectiua eſſet eadē: q̄ ſit
eſſet idē vult Cōmētator. 12. meta. ¶ Ad 4^m negat: q̄ Cō.
potētie aīe ſint differētie eēntiales ſubaꝝ: ſed tn̄: q2 dr̄e 70.
eēntiales ſubaȝ mltotiēs nō hñt noīa ipoſita. iō noīant noīnibus accidentiuȝ ꝓprioꝝ illis ſubſtantijs: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito

in propoſito de ſenſitiuo. quare ꝛc.

¶ Perſpicuū igitur eſt: vnā anime rōnez eſſe perinde atqȝ figure: neqȝ eni ibi figura vlla ṗter triāgulū eſt: ꝛ eas q̄ deinceps ſunt collocate: neqȝ hic aīa vlla preter eas quas dixim⁹. At vt in figuris vna cōis rō fore pōt que cunctis quidez figuris accōmodabitur: nullius autē erit figure ꝓpria ratio: ſic ꝛ in animalibus dictis fieri pōt.

T.cō. 30. ¶ Manifeſtū igitur eſt: qm̄ eodez mō vna vtiqȝ erit rō aīe ꝛ figure: neqȝ.n. ibi figura eſt ṗter triāgulū ꝛ figuras: que ꝯñter ſunt: neqȝ hic aīa preter predictas eſt: fiet autez vtiqȝ ꝛ in figuris rō cōmunis: que ꝯuenit quidez oībus: ꝓpria aūt nullius erit figure: ſimiliter igitur ꝛ in dictis animabus.

¶ Hic oñdit qualr ſe habeat diffinitio aīe ad ptes ſeu ſpēs ipſius anime: ꝛ diuidit in duas ptes: q2 ṗmo facit qḋ dictū eſt adducēdo exēplū in diffōne figure. 2° ex ſimilitudine aīe ad figurā oñdit ſpēs ṗncipales aīe ad inuicē cōſequēter ſe hr̄e ſ3 prius ꝛ poſterius: ꝛ ſ3 includēs ꝛ īcluſum. 2ª ibi. (Silr āt ſe hñt.) Prima iterū in duas: q2 primo oñdit quō ſe hēat diffinitio aīe ad ſpēs ſuas: ſcḋo ex hoc reprehendit platonē. ibi. (Unde ridiculoſuz.) De prima dicit ꝙ manifeſtū eſt: ꝙ eodem mō vna eſt diffinitio aīe ſicut vna eſt diffinitio figure: vnde in figuris non eſt aliqua figura preter triāgulū ꝛ alias que ipſuz ꝯſequūt: ita in aīabus nō eſt aliq̄ aīa ṗter vegetatiuā: ſenſitiuā ꝛc̄. Ideo ſicut in figuris eſt dare diffinitionē cōem que ꝯuenit oī figure ꝛ cuilȝ ſue ſpēi: ſic ꝙ nullus earuz eſt ꝓpria ita in ṗdictis aīabus ſe habebit ꝙ danda eſt diffinitio cōmunis oībus aīabus que nulli earū erit ꝓpria. ¶ Intel-

2. de anima. ligēdum ſ3 Cōmē. com. 30. ꝙ diffinitio aīe ꝛ ſilr figure nō eſt equoca neqȝ vniuoca: ſ3 eſt mltiplex ſiue analoga: ſicut genus acceptū in ea. ſ. pfectio ſiue actus: vñ ṗ nō eſt equoca: q2 tūc diffōnes nāles ꝛ math'' eēnt ſoph'' pp equocationē: ꝯñs eſt falſuz. Deinde nō ē vniuoca: q2 tūc aut oēs aīe ꝯuenirēt in vnū nomē ꝛ eādē rōnē eque p̄ ſic oēs ſpēs aīalis eque ṗmo ꝯuenīūt in rōne aīalitatis: aut oēs ꝯuenirēt in eādē eſſentiā ſpecificam: ſicut hoīes cōueniunt in humanitate: quorū vtrūqȝ eſt falſuz: qm̄ nō oēs aīe ꝯueniunt eque ṗmo in diffōne aīe: cum dicaꝶ de illis ſm̄ ṗus ꝛ poſterius: per prius eniz dicit̄ de vegetatiua q̄3 ſenſitiua via originis ꝛ cōitatis: ſ3 ecōtra ſit via pfectiōis e ṗus de ſenſitiua q̄3 de intellectiua eodē mō. Silr nō oēs aīe cōcurrunt in eādē eēntiā ſpecificā ſicut faciūt indiuidua ſolo nūero dr̄ia: q2 vegetatiua ꝛ ſenſitiua ñ ſolū numero differūt: ſ3 ſpē ꝛ ēt gñe ſubalterno. Eſt ḡ talis diffinitio analoga: ſicut ſunt h̄ noīa ens: vnū: actus ꝛ potētia dicta de plibus vno noīe ꝛ vna rōne: ſed iequalr ꝛ nō pure vniuoce ſicut ſpēs: vel gen⁹: nec pure equoce ſicut qḋ dr̄ de pluribus vno noīe ꝛ diuerſis rōnibus: ſicut canis.

¶ Quapropter ridiculū ē: ꝛ in his ꝛ in ceteris rebus cōem querere rōnē: que quidez nullius eoꝝ: q̄ ſunt erit ꝓpria rō: nec in ꝓpria cuiqȝ accōmodabiꝶ ꝛ indiuidua ſpē: rōnē eā omittētes diffinitionemue q̄ cuilȝ hoc pacto competere accōmodari pōt.

¶ Unde ridiculū eſt querere cōmunē rationē ꝛ in his ꝛ ī alteris: que nullius erit eoꝝ que ſunt ꝓpria rō: neqȝ ſm̄ propriā ꝛ indiuiduam ſpēm dimittentes huiuſmodi.

¶ Ex his que dixit accedit ad increpandū Platonē q dabat diffōnes de vlibus quas dicebat pticularibus nō cōuenire: ꝛ dicit: ꝙ ridiculoſum eſt q̄rere diffōnē cōem in his. ſ. aīabus ꝛ alteris ab ipſis: que diffō nullius eoꝝ erit que ſūt ꝓpria. i. ſpālia: vt plato ponebat: neqȝ ēt ad pfecte diffiniendū ſufficit aſſignare diffōnem ꝓpriā: ꝛ ſpeciei indiuidue cōuenientē dimittendo diffinitionē cōem: vtrāqȝ ergo inueſtigare debemus ꝛ cōem omni inferiori ꝯuenientem: ꝛ nulli eoꝝ ꝓpriā: ꝛ ſ3 vnāquāqȝ ſpēm propriam ꝛ ſpālem. ¶ Intelligēdū ꝙ q2 diffinitū ꝛ diffinitio cōuertunꝶ: ꝛ de quo nō ṗdicaꝶ diffinitū nō predicaꝶ diffinitio: cum plato poſuerit vlia idealia de quibus q a ſingularibus ſeparata ſunt dicebat eſſe ſciam ꝛ dandas eſſe diffōnes: cum talia vlia de ſingularibus nō ṗdicenꝶ: ſequebaꝶ ad opinionē plōnis diffōnes illas vlēs ſingularibus nō cōuenire. Huic aūt oppugnat Ari. dicens: nō eē aīam ṗter particularem. id eſt a pticularibus ſepatā: neqȝ figuraꝫ: ꝛc̄. ꝛ p ꝯñs oīs diffō q̄ cōpetit anime vel figure vlr̄ ſumpte: cōpetit ēt ſuis particularibus: cum de illis verificetur ꝛ diffinituꝫ: vñ diffōnes l3 principalr̄ dent̄ de vlibus: ſecundario tamen cōpetunt particularibus.

¶ At vero quēadmoduz in figuris: ſic ꝛ in aīa fit: nā tam in figuris q̄3 in animātibus in eo qḋ deinceps ē collocatū: id ieſt potētia qḋ illo eſt prius: in q̄drato nāqȝ triāgulus: ꝛ in ſenſitiuo vegetatiuū ieſt vt patet.

¶ Silr aūt ſe hñt ei qḋ de figuris eſt: ꝛ que ſm̄ animā ſunt. Semp.n. in eo qḋ eſt cōſequēter eſt in potentia qḋ prius eſt in figuris ꝛ in animatis: vt in tetragono trigonū eſt: in ſenſitiuo autem vegetatiuum. T.cō. 31.

¶ Nunc ex ſimilitudie anime ad figurā oſtēdit: ꝙ ṗncipales ſpecies aīe adinuicē cōſequēter ſe habēt: ꝛ ſunt ordiate ſm̄ ṗus ꝛ poſterius includēs ac etiā incluſuz: ꝛ ꝯtinet duas partes: in prīa facit qḋ dictum eſt: in ſcḋa declat qḋ dixerat cauſaꝫ aſſignādo. ibi. (Propter quā āt cām. (Prima iterū in duas: primo facit hoc: ſcḋo

Tetragonū

Trigonum

infert correlarium. ibi. (Quare ꝛ ſ3.) De prima dicit. ꝙ ſic ſe habet in animalibus ſicut in figuris: nam in vtriſqȝ ſemper in eo qḋ eſt ꝯſequēter ꝛ poſterius eſt potētia. id eſt virtualiter id qḋ eſt pri⁹: vnde in tetragono quod eſt poſterius trigono eſt vtualr̄ trigonū: quia quot angulos habet trigonū habet tetragonū: ꝛ plures. Et ſimiliter in ſenſitiuo eſt virtualr̄ vegetatiuū: quia quicquid poteſt vegetatiuū: pōt ſenſitiuū ꝛ adhuc plus: ꝛ ita de alijs. ¶ Intelligendū ꝙ Ariſto. vult ex hoc habere vnā rationez contra platonem ſumptam ex dictis ab eo: nā ipſe dicebat ꝙ figuris ꝛ numeris nō correſpondebat idea: q2 cōſequēter ſe habent ꝛ ordinate vnuz poſt aliud: ſic ꝙ prius eſt cauſa poſterioris: ꝛ in eo virtualr̄ incluſuz: ꝛ hoc putabat ſufficere vt d̄ illis habereꝶ ſciētia ꝛ diffinitio: ita arguit Ari. Quia anime ſic ordinate ſe habēt: ꝙ in ſenſitiuo icludiꝶ vegetatiuum: ꝛ nō econuerſo: ꝛ in ſcḋm locū motiuo vege

tiuum: ⁊ ſenſitiuum: ⁊ nõ econtra: ⁊ ſic de intellectiuo: ſequit ꝙ in eis non eſt danda ydea ſeparata: ⁊ per ꝯñs nec diffinitio cõmunis: q̃ nõ cõpetat particularibus aïab⁹.

¶ Quapropter in ſingulis querẽdũ eſt: quenam ſit cuiuſq; anima: vt quenã ſit anima plãte: que beſtie: que deniq; hominis.

¶ Quare ⁊ ſm vnũquodq; querendũ eſt quid ſit vniuſcuiuſq; anima: vt que plãte: vt que hominis: vt que beſtie.

¶ Infert ex dictis ꝙ quia ſenſitiuũ ſic addit ſupra vegetatiuum aliquid propriũ ⁊ ſpeciale: ⁊ vnus gradus aïatoꝝ ſupra aliũ cũ ſemper poſterior addit ſupra priorẽ: ⁊ ex hoc ipſum includit ⁊ eſt eo minus cõmunis ideo non ſufficit inueſtigaſſe diffinitionẽ anime cõmunẽ tãtũ: ſ; ſm vnũquodq; .ideſt vnũquẽq; gradũ animatoꝝ oportet querere diuiſim eius diffinitionẽ propriã ⁊ ſpecialẽ: vt que ſit diffinitio anime plante. ſc; ꝙ eſt primũ principiũ vegetãdi: aut beſtie. ſc; ꝙ eſt ꝑmũ pñm ſentiendi aut hoïs qḋ eſt primũ pñm intelligendi: ⁊ hoc fiet inueſtigando diffõnez aïe propriam in qua ille includuntur: vt viſum eſt ſupra.

Dubitatur quia Ariſto. vr̃ h aſſignare ſolũ tres gradus aïatoꝝ. ſ. plãtã: beſtiã: ⁊ hominẽ: ⁊ tñ dicebanĩ eſſe ſuprius q̃tuor. ¶ Item tm̃ tres ſunt aïe in genere. ḡ tm̃ tres ſũt gradus aïatoꝝ: p; ꝯñs: ⁊ aſſumptũ ſiĩr: quia aïa cõiter ſumpta ꝑmo diuidiĩ in vegetatiuũ: ſenſitiuũ: ⁊ intellectiuũ. ¶ Rñdeĩ: ꝙ in oĩbus ad inuicẽ ordinatis in quibus inueniunĩ extrema: op;: ꝙ inter illa aſſigneĩ medium. in ſpẽbus autẽ que ſunt ad inuicem ordinate inueniunĩ extrema: qm̃ aïa intellectiua eſt ſuprius extremũ in nobilitate: ⁊ aïa vegetatiua eſt extremũ infimũ: ⁊ in hoc differũt: quia aïa itellectiua recipit formã imãlẽ imãliter: ⁊ aïa vegetatiua recipit formã mãlẽ mãliter: ideo op; dare aïam mediã inter illas in ꝑfectione que in vna cõditione ꝯueniat cũ vna illarũ aïarũ: ⁊ in alia cũ alia: ⁊ hoc eſt aïa ſenſitiua: que recipit formã ĩmãlem: quia ſpũaliter: ſed mãlr: quia cũ cõditionibus mãe. ſ. hic ⁊ nũc. ¶ Tres ḡ ſunt aïe ſpẽs: quarũ vna facĩ vegetatiuũ alia ſenſitiuũ: ⁊ alia intellectiuũ. Et quia ſenſitiuũ nõ ſtat in indiuiſibili. ſed magnã h; latitudinẽ: cuius extremũ; imꝑfectius correſpõdet brutis imperfectis: que lic; ſentiant nõ tamẽ mouenĩ de loco ad locũ: extremũ aũt perfectius correſpõdet brutis ꝑfectis mobilibus de loco ad locũ. iõ reſpectu ſenſitiui duo ſumunĩ gradus aïatoꝝ. ſ. ſenſitiuũ; tm̃: ⁊ vltra hoc ſm locũ motiuũ. Ariſto. ḡ enumerauit illas tres aïas dans nobis intelligere ꝑ extremos duos gradus extremos: ⁊ per mediã duos alios modos medios ei correſpondentes. Ex quibus ſequiĩ: ⁊ q̃tuor fore aïatorũ gradus: ⁊ q̃tuor aïas ſm ſpẽ;: a qb⁹ ſumunĩ: ⁊ diuidẽdo aïam ſenſitiuã in duas ſpẽs. ſ. ſenſitiuã tm̃: ⁊ ſm locũ motiuã. Ex quibus patet reſponſio ad argumenta.

¶ Quã autem ob cauſa;: deinceps: ſic ſeſe habent: cõſiderare oportet: ſenſitiuũ nãq; ſine vegetatiuo non eſt: at a ſenſitiuo vegetatiuum in plantis ſeiungitur.

¶ Propter quã aũt cauſam conſequenter ſic ſe habent conſiderandũ eſt. Sine enim vegetatiuo ſenſitiuũ nõ eſt: a ſenſitiuo autem ſeparatur vegetatiuum in plantis.

¶ Proſequiĩ oſtendendo qualr̃ ptes ⁊ potẽtie aïe hñt ad inuicẽ ordinẽ prioris ⁊ poſterioris ratione cuius ab eis ſumunĩ q̃tuor aïatoꝝ gradus: in quoꝝ ꝑmo ponunĩ plãte que de potentijs aïe non hñt niſi vegetatiuã. in ſcḋo ſunt bruta imperfecta que vltra vegetatiuã habẽt ſenſitiuam. in tertio ſunt bruta perfecta que vltra illa duo habẽt motiuam ſm locum. in quarto ⁊ vltimo ſunt hoĩes q vltra illa tria enumerata habẽt etiã intellectũ. Secũdus ergo gradus includit primũ: ⁊ non ecõuerſo: ⁊ ſimilr̃ terti⁹ ſe hab; ad ſcḋm: ⁊ quartus ad tertiũ. Et ſ; hoc diuidiĩ hec pars in quattuor: ſm ꝙ de ꝑdictis quattuor gradibus determiat. ſcḋa ibi. (Iteꝝ eni.) tertia ibi. (Et ſenſitiuoꝝ.) q̃rta ibi. (Ultimũ aũt.) ¶ De ꝑma dicit: ꝙ cũ dictũ ſit animata ſm diuerſitatẽ ſpecierũ aïe eſſe ad inuicẽ conſequẽter ſe habẽtia: ꝓpter quã cauſam hoc cõtingat ⁊ qualiter hoc fiat eſt a nobis vlterius conſiderandũ. Et declarando primũ gradũ aïatorũ dicit: ꝙ ſenſitiuũ nõ eſt ſine vegetatiuo: qm̃ vegetatiuũ ordinaĩ ad conſeruandũ eſſe naturale viuẽtis: ⁊ in mortalibus eſt ſubſtentaculũ; vite: ſed vegetatiuum bene eſt ſine ſenſitiuo: vt patet: in plantis. Plante ergo ſunt in primo gradu animatorum.

¶ Rurſu; ſine tactu nullus ceteroꝝ ſenſuũ eſt: at ipſe tact⁹ ſine ceteris ẽ: complura nãq; ſunt animaliũ: que neq; viſum neq; auditum neq; ſenſum habent odoris.

¶ Iterum autẽ ſine quide; eo qḋ poteſt tãgere alioꝝ ſenſuũ: neq; vn⁹ eſt: tactus autẽ ſine alijs eſt. Multa eni aïaliũ neq; viſum neq; auditũ habent neq; odoratus ſenſu;.

¶ Declarat ſcḋm gradũ dicens: ꝙ in aïali ſine tactu non põt eſſe aliqs aliorũ ſenſuũ;: ſed tactus bene põt eſſe ſine alijs. vnde inueniunĩ multa aïalia nõ habẽtia viſum: auditum: ſiue olfactũ: que tñ habẽt tactu;: ſicut ſunt aïalia imperfecta carentia motu ſm locũ: ⁊ hec ſunt in ſcḋo gradu animatorũ. ¶ Intelligendum ꝙ ſenſus tactus eſt neceſſarius animali: quia eſt ſenſus perceptiuus eorũ que pertinent ad conſiſtentiam aïalis ex quibus animal cõponitur ⁊ nutritur. Alia autẽ ſenſibilia non conferunt ad hoc niſi per accidens. ideo alij ſenſus non ſunt neceſſarij animali. Et licet. Ari. in littera non enumeret guſtum. Cõmentator tamen com̃ 31. ipſum enumerat dicens. Plura enim animalia carent viſu: auditu: odoratu: ⁊ guſtu: ⁊ ſtatim poſt dubitat cõtra ſe dicens. Et iſte locus indiget conſideratione. extimaĩ enim ꝙ guſtus eſt vnus modoꝝ tactus: ſm ꝙ dixit ſuperius. deinde ſoluit tripliciter dicens. Sed ſi aliquod animal nutriĩ ⁊c̃. ¶ Prima ſolutio eſt: ꝙ non omne animal h; guſtum. vñ animalia que non nutriuntur per ſapida. ſed ſolu; per calida: frigida: humida: ⁊ ſicca: vt ſunt animalia imperfecta non hñt guſtu; diſtinctũ a tactu: qm̃ ad illa ꝑcipienda ſufficit tact⁹. Illa vero que nutriuntur per ſapida bene habent guſtum diſtinctũ a tactu per quem illa percipere poſſunt. Hic adduci poteſt diſtinctio ſuperius poſita de duplici guſtu: vt patet. Secũda ſolutio eſt: ꝙ oẽ animal habet guſtum ſed non omne animal hab; guſtum diſtinctũ a tactu in fine. Ille guſtus dicitur diſtinctus a tactu in fine qui põt percipere ſapidũ vel inſipidum vſq; ad hoc ꝙ tactus percipiat calidum vel frigidu; ⁊c̃. ſed ille guſtus non dicitur diſtinctus ⁊c̃. qui non poteſt percipere ſapidũ vel inſipidũ: ſed ſolũ percipit cõueniens vel inconueniens in nutrimẽto ꝑcipiẽdo calidũ vel frigidũ ⁊c̃. ⁊ hic eſt idem cũ tactu realr̃. ſed reſtringiĩ ad q̃litates nutrimẽti: ⁊ de hoc debet intelligi Ariſto. dũ dicit ꝙ oẽ aïal h; guſtũ: ⁊ ꝙ guſtus eſt qdã tactus. ¶ Tertia ſolutio eſt tenẽdo ꝙ oẽ aïal habet tactũ: ſ; nõ oẽ aïal h; guſtũ. vñ aïal hñs os ꝑ qḋ ſumit alimentũ habet guſtũ: ſed aïal attrahens nutrimentũ per radices vt ſpongia maris non habet guſtum.

¶ Et eorum

¶ Et eoꝝ rurſus que ſentiunt: quedã hñt loco motiuum: quedam non habent.

T.cõ. 32. ¶ Et ſenſitiuoꝝ autem alia quidem habẽt ſm locum motiuum: alia vero nõ habent.

¶ Declarat tertiũ gradũ dicẽs ꝙ ſenſitiuoꝝ aliqua hẽnt motũ ſm locũ: ⁊ aliqua non. Aĩalia ergo perfecta q̃ hñt motũ ſm locũ ſũt in tertio gradu. ¶ Hic dubitaƚ de vermibus an ſint in tertio gradu viuentiũ: ⁊ arguiƚ ꝙ ſic: qꝛ mouenƚ ſm locũ. ¶ Rñdeƚ breuiter dicendo ꝙ ſunt in ſcdõ: ⁊ ſimilr ſerpẽtes ⁊ cetera aĩalia que repũt: qm̃ mot⁹ eoꝝ cõponiƚ ex dilatatione ⁊ conſtrictione: ⁊ eſt motus in loco: ſed nõ eſt motus de loco ad locũ: ſicut eſt progreſſiuus: qđ requireretƚ ad hoc ꝙ eſſet in tertio.

¶ Extrema aũt atqꝫ minima rõnẽ habent ⁊ mentem: quibus enim mortaliũ ineſt ratio iis ſunt cõtinuo ⁊ cetera cuncta: at qb⁹ vnũ quodqꝫ illoꝝ ineſt. hiſce non omnibus ineſt ⁊ ratio: ſed quedã imaginatione vacant: quedam hac ſola viuũt: de intellectu vero cõtẽplatiuo alia ratio eſt. Que cũ ita ſint: patet horum cuiuſqꝫ rationem anime maxime rationem propriam eſſe.

¶ Ultimũ aũt ⁊ minimũ rationem ⁊ intellectũ. Quibus enim ineſt ratiocinatio corruptibilium his ⁊ reliqua oĩa: qb⁹ aũt illoꝝ vnũqđqꝫ nõ oĩb⁹ ratiocinatio: ſed qbuſdã qdẽ neqꝫ imaginatio: alia autẽ hac ſola viuunt. De ſpeculatiuo ãt itellectu: alia rõ ẽ. Rõ qdẽ igiƚ de hoꝝ vnoquoqꝫ ratio hec propꝛiiſſima: ⁊ de anima manifeſtum eſt.

¶ Declarat quartũ gradũ dicẽs: ꝙ vltimũ via gñationis nõ aũt pfectiõis ⁊ minimũ: qꝛ indiuiſibile in ſpẽs ⁊ paucioribus adueniẽs eſt rõcinatiuũ ⁊ intellectiuum: vnde corporibus quibuſcũqꝫ corruptibilibus ineſt rõcinatio: inſunt ⁊ reliqua ⁊ non cõuertunƚ: immo ſunt quedã aĩalia que nõ ſolũ nõ hñt intellectũ: immo neqꝫ imaginationem: ⁊ aliqua que viuunt ſola imaginatione in operib⁹ ſuis abſqꝫ virtute altiori qm̃ non hñt. De ſpeculatiuo aũt intellectu altera rõ eſt q̃ꝫ de imaginatione: cũ ab inuicem differant. vt infra oſtendeƚ. Deinde epilogat dicens eſſe manifeſtũ ꝙ hec eſt ꝓpꝛiiſſima ratio de aĩa: ⁊ de vno quoqꝫ hoꝝ. i. partiũ ſuarũ. ſcꝫ actus primus corpis ⁊c̃. quo ꝑ viuitur: ſentitur: ſm locũ mouetur ⁊ intelligiƚ. ¶ Intelligendũ primo ſm Cõmentatorẽ com̃. 22. ꝙ Ariſto. dixit

2. de aia ꝙ quibuſcũqꝫ corruptibiliũ ineſt rõcinatio: reliqua oĩa inſunt. addit corruptibiliũ vt preſeruaret ſe a corporib⁹ celeſtibus: que de virtutib⁹ aĩe nõ hñt niſi concupiſcentiã. i. deſideratiuã vtutẽ ⁊ intellectiuã: ⁊ hoc capiendo corpus celeſte pro aggregato ex intelligentia ⁊ orbe. nam corpora celeſtia qꝛ ſunt incorruptibilia nõ indiguerũt po² vegetatiua: ⁊ qꝛ intelligunt ea que ſunt ſm ſe intelligibilia nõ indigent ſenſu: hoĩes aũt qꝛ corruptibiles ſunt ⁊ intelligũt ea q̃ ſunt itelligibilia ꝑ alia ⁊ ꝑ depẽdẽtiã ad ſenſuꝫ. ſõ oĩbus alijs aĩe potẽtijs idigẽt tanq̃ꝫ ꝑparatorijs ⁊ inſtrumẽtis ĩtellectui deſeruientib⁹ i operãdo q̄ eſt vltima perfectio intenta in operatiõe nãe. ⁊c̃. ¶ Intelligẽdũ ſcdõ: ꝙ ꝑ imaginationẽ ſeu fantaſiã quã dicit nõ eẽ in quolibꝫ aĩali: intelligit fantaſiã pfectã: iperfecta aũt in quolibꝫ iuenit. vt ſupius dixit. ¶ Intelligendũ tertio ſm Cõmẽ. com̃. eodẽ: ꝙ intellꝰ ſpeculatiuus de quo eſt hic ſmo: eſt extra iſtã nãm. ſ. aĩe. extimaƚ enĩ ꝙ neqꝫ eſt aĩa neqꝫ pars aĩe: ⁊ inuit nobilitatẽ eius ⁊ diuerſitatẽ ad alias partes. ¶ Opinandũ eſt etiã ꝙ ex natura ſuperiori nature aĩe ⁊c̃. vbi quidam dicunt ꝙ per intellectũ ſpeculatiuũ intelligiƚ intellectũ intelligentiarũ. Sed põt dictũ Cõmen. exponi etiam de intellectu humano qui poteſt dici extra naturam aĩe: qꝛ nõ eſt aĩa informans corpus ſicut alie: ſꝫ appropriaƚ in opãndo ⁊ eſt pfectioris nature vt poſt oſtendeƚ.

Dubitaƚ vtrũ vegetatiuũ: ſenſitiuũ: ⁊ intellectiuum ĩ hoĩe dicãt aĩas ſpẽ diſtinctas ſicut faciũt in aĩatis diuerſis. Arguiƚ ꝙ ſic ꝑmo: plus differt nutricatio ⁊ ſenſatio: ⁊ ſilr ſenſatio ⁊ ĩtellectio in hoĩe q̃ꝫ due nutricatiões in plãtis diuerſarũ ſpẽrũ: ſꝫ due nutricatiões in plãtis diuerſaꝝ ſpẽrũ ſpẽ diſtiguũƚ: ⁊ arguũt aĩas ſpẽ diſtictas. ġ nutricatio ⁊ ſenſatio in hoĩe: ⁊ ſilr ſenſatio ⁊ itellectio ſpẽ diſtinguunƚ: ⁊ arguũt aĩas ſpẽ diſtinctas: pꝫ ꝯña: ⁊ maior ⁊ minor etiã eſt nota qꝛ ꝑ nutricationes factas ĩ plãtis diuerſarũ ſpẽrũ reſtaurãƚ ptes diuerſaꝝ ſpẽꝝ qđ nõ poſſet eẽ niſi differrẽt ſpẽ: ⁊ ꝓuenirẽt ab aĩabus diſtinctis ſpẽ. ¶ Scdõ. ſortes ⁊ ei⁹ caro ſunt indiuidua ſubẽ diuerſarũ ſpẽꝝ: qꝛ nec ſor. ẽ caro: nec caro ſor. eſt hõ. ġ hñt formas diuerſaꝝ ſpẽrũ. ſed forma ſortis eſt aĩa intellectiua eius: ⁊ forma ſue carnis eſt aĩa eius vegetatiua. ġ vegetatiuũ ⁊ intellectiuũ in ſorte dicũt aĩas ſpẽ diſtinctas. ⁊ ſilr argui poſſet de ſenſitiuo reperto in neruo q̃re ⁊c̃. ¶ Tertio q̃ ſũt in diuerſis gradib⁹ aĩatoꝝ diſtiguunƚ ſpẽ. vt inuit Ari. in lr̃a: ſed os ⁊ neruus ſortis ſunt in diſtinctis gradibus aĩatoꝝ: qꝛ os eſt in vegetatiuo ⁊ neruus ĩ ſenſitiuo: vt ꝯſtat: ergo diſtinguunƚ ſpẽ: ⁊ ꝑ ꝯñs cũ ſint aĩata ſequiƚ ꝙ habẽt aĩas diſtinctas ſpẽ. quare ⁊c̃. ¶ Quarto. ſi in hoĩe nõ eſſet niſi vna aĩa ſꝫ eẽntiã q̃ eẽt in qualibꝫ parte eius q̃titatiua: tunc ſequereƚ ꝙ aĩa itellectiua eſſet in pede: ⁊ aĩa ſenſitiua eſſet in oſſe: vel in carne: ex quo eadẽ aĩa nũero eẽt vegetatiua: ſenſitiua: ⁊ itellectiua: ꝯña eſt falſuꝫ: qꝛ tũc pes poſſet intelligere: qꝛ ĩ ſe poſſet habere intellectionẽ: ⁊ ſimilr os vel caro ſentire: qꝛ in ſe poſſet habere ſenſationẽ: aliter fruſtra ĩ oſſe: vel carne eſſet anima ſenſitiua: quare ⁊c̃.

In oppoſitũ eſt dñs Alb. q̄ ponit in vno aĩato eẽ tm̃ vnã aĩaꝫ ſꝫ eẽntiã plificatã. tm̃ ſꝫ vires ⁊ ptẽtes eius. vt ſupius fuit oñſuꝫ de intentiõe Aꝛ. in lib. de motu aĩaliũ. Et põt argui rõne ſic. 2. de aia T.c.33 Si ĩ eodẽ aĩato eſſent plures aĩe ſpẽ diſtincte cũ quelibꝫ earũ ꝯſtitueret idiuiduũ ĩ ꝓpria ſpẽ: ſequereƚ ꝙ vnũ aĩatũ nũero eẽt plura aĩata ſpẽ diſtincta: ꝯñs eſt ĩpoĩe: qꝛ tũc idẽ indiuiduũ eẽt ꝑ ſe in diuerſis ſpẽb⁹ ſpãliſſimis eiuſdẽ ꝑdicamẽti: ⁊ ſic diſparate oppoſita ſimul de eodẽ verificarenƚ: qđ ẽ ĩcõueniẽs. ¶ In hac mã plures inueniunƚ poſitiones. ¶ Prima fuit quorũdã qui poſuerũt in eodẽ cõpoſito ſubali tot eẽ formas ſubales quot ſunt ꝑdicata de eo q̃dditatiue ꝑdicabilia: q̃rũ q̃ſdã gñales eẽ dixerũt: vt forma ꝑ quã ẽ ſubã vel corp⁹. alia ṽo ſpecificã vel indiuidualẽ: vt forma per quã eſt in tali ſpẽ vel tale ĩdiuiduũ: ⁊ ſic in hoĩe eẽnt aĩe plures magis cões ⁊ minus: vt aĩa per quã eſt corpus aĩatũ: ⁊ aĩa ꝑ quã eſt corpus ſenſitiuũ: ſiue aĩal: ⁊ aĩa ꝑ quã eſt hõ: iſtis ſupadďiƚ aĩa indiuidualis: ꝑ quã ẽ hic hõ. vt ſor. vel plato ⁊c̃. ¶ Scdã poſitio fuit aliorũ q̄ dixerũt in plãtis vnicã eẽ aĩaꝫ. ſ. vegetatiuã: in brutis aũt duas. ſ. vegetatiuã ⁊ ſenſitiuã: ⁊ in hoĩbus tres. vꝫ. vegetatiuã ſenſitiuã: ⁊ intellectiuã: ſic: ꝙ ĩ mortalib⁹ aĩa ſenſitiua ꝑſuppõit vegetatiuã: ⁊ itellectiua ſenſitiuã: ⁊ nõ ecõtra: ſicut tetragonus ꝑſupponit trigonũ: ⁊ q̃ternari⁹ ternariũ: ⁊ nõ cõuertiƚ. ¶ Tertia poſitio fuit ꝙ in plantis eſt ſolũ vna aĩa. ſ. vegetatiua: ⁊ in brutis imꝑfectis ẽ ſolũ vna aĩa q̃ eſt vegetatiua ⁊ ſenſitiua ꝑꝑ eius ĩꝑfectionẽ: ſꝫ in brutis pfectis eſt ſolũ vna aĩa q̃ eſt forma totius: ⁊ illa

eſt ſenſitiua: ⁊ nõ vegetatiua: ⁊ p̄ter iſtã ĩ eis ſunt aīe plures vegetatiue ſpẽ differẽtes: q̄ꝝ quelꝫ ẽ forma ptis ſicut aīa carnis: aīa oſſis: aīa nerui. ⁊c̃. Et ex hoc app̄et q̃liter caro: os: neruus: ⁊ cetera ab inuicẽ ſpecifice ⁊ eẽntialr̄ diſtinguũt: in hoĩe ãt p̄ter tales formas ptiũ ponit alis duas formas q̄ ſunt forme toti⁹. ſ. ſenſitiuã eductã de potẽtia mãe: ⁊ intellectiuã in qua plures diuerſificati ſunt: qꝛ qdã ponũt eã creari de nouo: ⁊ numeralr̄ multiplicari. Alij ãt ſeq̃ntes Auer. 3° de aīa ponũt eã vnicã in oīb⁹ hoīb⁹ ingn̄abilẽ ⁊ icorruptibilẽ. ¶ Quarta põ ẽ oñi Alb. ⁊ pluriũ alioꝝ ꝙ in quolꝫ aīato eſt tm̃ vna aīa: q̄ hꝫ plures v̄tutes qb⁹ opaꝛ ⁊ q̄ꝫto aīa eſt ꝑfectioꝛ tanto plures hꝫ v̄tutes: qm̃ qcq̄d põt aīa ĩꝑfectioꝛ ⁊ magis vlis põt aīa ꝑfectioꝛ ⁊ min⁹ vlis: ⁊ cũ h̄ excellẽti⁹ ⁊ plus: vñ qcq̄d põt aīa vegetatiua põt aīa ſenſitiua ⁊ excellẽti⁹: qꝛ ꝑfectioꝛ ẽ nutricatio: augmẽtatio: ⁊ gn̄atio fcã ab aīa ſenſitiua bruti q̄ꝫ facta ab aīa vegetatiua plãte: ⁊ cũ h̄ aīa ſenſitiua bruti p̄t ſentire qð nõ p̄t aīa vegetatiua plãte. Et ſilr̄ dicaꝛ de aīa ĩtellectiua reſpectu aīe ſenſitiue. Et ex h̄ pꝫ q̃liter in ſenſitiuo eſt in potẽtia vegetatiuũ: ⁊ intellectiõi ſenſitiuũ loq̄ndo de mortalibus: ⁊ non ecõtra: ſicut in tetragono trigonũ. vt ſuperius dixit Ari. Ex quibus argumẽta ſuperius adducta ſolui p̄nt.

Ad primũ concedo ꝙ nutricatio ⁊ ſenſatio in hoĩe plus differunt q̄ꝫ due nutricationes. ⁊c̃. ⁊ ꝙ due nutricationes plãtaꝝ differẽtiũ ſpẽ differũt ſpẽ: ⁊ arguũt aīas eẽ diſtinctas ſpẽ. ſed nego vlteri⁹ ꝯñam cũ arguiꝛ: ꝙ nutricatio ⁊ ſenſatio in hoĩe arguũt aīas ſpẽ diſtinctas: h̄.n. ſeq̄tur in eodeꝫ aīato: ſicẽ ſeq̄ꝛ in aīatis diuerſis: ſꝫ ſolũ ſeq̄ꝛ ꝙ potẽtie q̄bus fiũt ille operatiões in hoĩe ſpẽ diſtinguũꝛ: ⁊ hoc ꝯcediꝛ. ¶ Ad ſcðꝫ dꝛ ꝙ caro ſortis nõ eſt ꝑ ſe in aliq̄ ſpẽ p̄dicamẽti ſbe cũ nõ ſit ꝑ ſe exñs: ſꝫ reduciꝛ ad ſpẽm ſui totius tanq̄ꝫ eius p̄n⁹ mãle. Et vlterius dici põt: ꝙ hec noīa: caro os: ⁊c̃. ſũt cõnotatiua determinataꝝ cõplonũ nãliũ ⁊ nõ pure ſbalia: alr̄ caro eſſet os: cũ p̄ciſe eadẽ aīa ſit in vtriſq̄ꝫ. ¶ Ad 3ᵐ dꝛ: ꝙ illa que ſunt in diſtinctis gradibus aīatoꝝ diſtinguunꝛ ſpẽ ſi fuerint aīata totalia: ſꝫ ſi fuerint ptes eiuſdẽ aīati totalis hoc nõ opꝫ: vt pꝫ ex dictis: naꝫ eadẽ aīa eſt in carne ⁊ oſſe ſortis: ⁊ ſilr̄ in neruo: ⁊ tñ neru⁹ eſt ſenſitiu⁹: ⁊ nõ caro: vel os: qꝛ in neruo eſt potẽtia ſenſitiua: ⁊ nõ in carne vel oſſe. Uel dici poſſet ꝙ caro eſt ſenſitiua qꝛ habet aīam ⁊ potẽtiã ſenſitiuã: nõ tñ põt ſentire ꝑꝑ defectuꝫ diſpõnũ que pro ſenſatione ſunt req̄ſite. ¶ Ad q̄rtuꝫ pꝫ ex dictis: q̄re aũt pro non intelligat videbitur infra.

¶ Neceſſe eſt ãt eũ q de hiſce ꝯſiderationẽ facturus eſt: q̄dnã ſit vnũq̄dq̄ꝫ ipſoꝝ accipere: deinq̄ꝫ querere ꝑſcrutariq̄ꝫ de hiſce q̄ ſequunꝛ: ac comitanꝛ: qð ſi dicere oportet q̄d vnũq̄dq̄ꝫ ipſoꝝ ſit: vt q̄d ſit intellectiuũ: vl̄ ſenſitiuũ: vl̄ nutritiuũ. antea dõm eſt quidnã ſit ĩtelligere q̄d ſentire. nã operatiões actioneſue potẽtijs viribuſq̄ꝫ p̄ores ſunt rõne. Qð ſi ita ſit atq̄ꝫ prius etiã obiecta q̄ꝫ iſta ꝯtẽplari oporteat: primũ ꝑfecto de illis ꝑꝑ eãdẽ cãm: vt de alimẽto: de ſenſibili: de intelligibili determinare opꝫ.

T.cõ. 33. ¶ Neceſſariũ ãt ẽ debẽtẽ de his ꝑſcrutationem facere: accipere vnũq̄dq̄ꝫ eoꝝ q̄d eſt. Poſtea ſic de habitis: aut de alijs inueſtigare: ſi ãt oꝫ dicere q̄d vnũq̄dq̄ꝫ ipſoꝝ: vt q̄d intellectiuũ ⁊ ſenſitiuũ aut vegetatiuũ. Prius adhuc dõꝫ q̄d ſit intelligere: ⁊ q̄d ſentire. Priores.n. potẽtijs act⁹ ⁊ operationes ſm̃ rõnẽ ſunt: ſi aũt ſic: adhuc his priora oppoſita oꝫ ꝯſiderare ð illis vtiq̄ꝫ. Primũ oꝑtebit determinare ꝑꝑ eandẽ cãm vt de alimento: ⁊ ſenſibili: ⁊ intelligibili.

¶ Iſte eſt tertius tractatus huius libri in quo determinatur de primo gradu viuentiũ. ſ. vegetatiuo. Cõtinet auteꝫ duo capitula: in quoꝝ p̄mo poniꝛ ordo quo eſt ꝓcedẽdũ in determinando de gradibus viuentiũ cũ hoc q̄dã declarãdo de potẽtia vegetatiua. In ſcðo determinat de vegetatiuo oſtẽdendo que ſint eius potẽtie operatiões: ac etiaꝫ obiecta vt ex his ſciaꝛ ſuba aīe vegetatiue: que eſt ei⁹ p̄ncipale p̄ncipiũ. Scðꝫ caplm̃. ibi. (Qm̃ ãt eadẽ potẽtia.) Primũ caplm̃ ꝯtinet duas ptes: qꝛ primo oſtẽdit quo ordine ſit ꝓcedendũ in determinãdo de vegetatiuo ⁊ alijs modis viuẽtiũ. ſcðo q̄dã p̄ambula declarat de potentia vegetatiua. ibi. (Quare p̄mo de alimẽto.) ¶ De prima dicit ꝙ debentẽ facere ꝑſcrutationẽ de his. ſ. vegetatiuo ſenſitiuo ⁊c̃. neceꝫ eſt p̄us accipere q̄d ſit vnũq̄dq̄ꝫ eoꝝ: poſtea aũt inueſtigare de habitis. i. ꝯñr ſe h̄ñtib⁹ ⁊ alijs ad ea ſpectantib⁹: ⁊ ſi oporteat dicere de vnoquoq̄ꝫ ipſoꝝ q̄d ſit: vt q̄d ſit ĩtellectiuũ: ſenſitiuũ: aut vegetatiuum: prius dõꝫ ẽ q̄d ſit ĩtelligere: q̄d ſentire: ⁊ vegetare: qm̃ act⁹. i. operatiões ſũt p̄ores potẽtijs ſm̃ rõnẽ. i. diffõnẽ ⁊ q̄ ad noſtrã cognitionẽ: ⁊ ſi oporteat determinare de actib⁹: p̄us oportebit nos ꝯſiderare de oppoſitis. i. obiectis ꝑꝑ eãdeꝫ cãm: qꝛ obiecta ſunt p̄ora actibus ſm̃ rõnẽ ſicut ſunt alimẽtũ: ſenſibile: ⁊ ĩtelligibile. ¶ Intelligẽdũ p̄: ꝙ Com. 2.ð aīa com̃. 33. exponit illã pticulã de habitis dicẽs: ꝙ debemus ꝑſcrutari p̄mo q̄d eſt ĩtell's: ⁊ q̄d eſt ſenſus: ⁊ deinde poſt hoc ꝑſcrutari de vnicuiq̄ꝫ cõtingẽtib⁹ in vtraq̄ꝫ iſtarũ virtutũ vlib⁹ ⁊ ꝓprijs. v̄bi grã. vtrũ virtus ĩtelligibilis poſſit abſtrahi: aut non. Debemus ḡ p̄us ꝑſcrutari de viribus aīe: q̄d vna queq̄ꝫ ſit. ⁊ poſtea de ꝯtingẽtibus ſiue ꝯñtibus eas: quoꝝ q̄dã ſũt cõia: vt vtrũ ĩtell's ſit ſeparabilis aut mixtus: ⁊ vtrũ ſenſus ſit actiuus aut paſſiuus: ⁊ q̄dã ſĩ ꝓpria vt viſuꝫ diſtãtius ꝑcipere ſuũ obm̃ q̄ꝫ faciat tactus: ⁊ tactũ magis mãliter recipe q̄ꝫ aliq̄s alter ſenſus ⁊c̃. Debem⁹ ẽt ꝑſcrutari de alijs: qꝛ de organis ipſarũ potẽtiarũ. ¶ Intelligẽdũ 2° ſm̃ Comẽ. com̃. eodẽ: ꝙ via ꝑueniẽdi ad cognitionẽ ſube aīe ⁊ ſuarũ v̄tutũ: ẽ ire ex eis q̄ ſũt magis nota apð nos: ⁊ ſũt poſteriora in eẽ ad ea q̄ ſũt magis nota apud nãm: que ſunt p̄ora in eſſe. Unde ꝙ qꝛ potẽtie aīe ſunt nobis notiores ſua ſuba: ⁊ actus potẽtiaruꝫ ipſis potẽtijs: ⁊ obiecta actibus qð p̄mo icipim⁹ a cognitiõe obiectoꝝ: ſicut ſunt alimẽtũ: ſenſibile: ĩtelligibile: ⁊ ex illis ꝓcedamus in cognitionẽ operationũ. ſ. ſentire vel ĩtelligere: poſtea in cognitionẽ potẽtiarũ vꝫ ſenſus ĩtellectus ⁊c̃. ⁊ vltio ĩ cognitionẽ aīe ſꝫ ſubaꝫ ſuã: ⁊ appellat. Ari. obiecta oppoſita: qꝛ opponunꝛ ſicẽ actiuũ ⁊ paſſiuũ: vt inquit ꝯm̃.

Hic ſunt duo dubia. ¶ Primũ. qꝛ Ariſt. dicit ꝙ primo opꝫ ſcire q̄d ſit vna queq̄ꝫ potẽtiarũ aīe: ⁊ poſtea de cõſequẽtib⁹ ⁊ alijs. Deinde dicit ꝙ prius opꝫ cognoſcere actus q̄ꝫ potẽtias: ⁊ obiecta q̄ꝫ act⁹ modo iſta repugnare videnꝛ. ¶ Secundũ dubiũ: qꝛ nõ videꝛ ꝙ potẽtie cognoſcanꝛ per actus tanq̄ꝫ per notiora ſm̃ rõnem ſeu diffinitionem: ⁊ ſimilr̄ actus per obiecta. Primo. qꝛ ea que ſunt p̄ora in cognitiõe ſeu diffinitiõe ſunt priores in eẽ ſuis actibus. ergo ⁊c̃. ¶ Item ab eadeꝫ potentia ꝓueniunt actus diſtincti ſpecie: vt ab intellectu intellectio de equo: ⁊ ĩtellectio de lapide: ⁊ a potẽtijs ſpecie diſtinctis proueniunt actus eiuſdẽ ſpẽi: vt a viſus b⁹oleꝛ: ⁊ a viſiua equi: q̄ diuꝫ

ſpecie

ſpē cū ſint formaruʒ diuerſarū ſpēꝝ ꝓueniunt viſiones
albi eiuſdē ſpēi: ergo potētie ñ cognoſcunt nec diſtinguū
tur per actus. ¶ Secūdo arguit de actib⁹: ꝙ non diffi-
niuntur nec diſtinguunt per obiecta. qm̄ obiecta ſūt effe-
ctus ipſorū actuū: ergo obiecta habēt magis diffiniri per
act⁹ ꝗ̄ econuerſo: pꝫ ꝯña: ⁊ aſſūptū ꝓbat de alimēto qd̄
patitur ⁊ tranſmutat a vͥtute vegetatiua: ⁊ per ꝯñs ab ea
cauſatur. Item eiuſdem obiecti ſunt diuerſi act⁹ in ſpē: vt
ſenſationes ſenſuum exteriorū ⁊ interiorū: ⁊ ad eundem
actum diuerſa obiecta cōcurrunt ſicut ad actū viſus: nu
trimentum ſenſibile: intelligibile. quare ⁊c̄.

Ad p̄mū rñdet cōiter: ꝙ in notitia pp qd prī
us opꝫ ſcire qd eſt vnaqueqꝫ virtus
aie: ꝗ̄ cognoſcere opationes ⁊c̄. ſed in notitia: qꝛ eſt: eſt
econuerſo: ⁊ hec eſt abſolute quo ad nos prior. Uel dici
pōt ꝙ in dictis Ar. nō eſt repugnantia: qꝛ potētie aie nō
continue cōparant ad idē: ſed ad diuerſa: qm̄ p̄mo com
parant ad accidentia que ipſas ꝯſequunt: poſtea vero ad
actus ⁊ obiecta igit ⁊c̄. ¶ Ad ſcd̄m dr̄: ꝙ lꝫ potētie ſint
priores actibus in genere cāe efficientis: tñ actus ſūt prio
res potentijs in gñe cauſe finalis: cū ergo ſint eis notio-
res: ſaltem quo ad nos: poterūt eas notificare ⁊ diffinire.
Et ſilr̄ dōm eſt de obiectis reſpectu actuū. Sed tñ aduer
te ꝙ potentie aie ſunt duplices: nā quedā ſunt actiue in
ſua obiecta: vt potentie vegetatiue a qbus alimētū traſ-
mutatur. ⁊ obiecta harū potētiaꝝ ſunt ꝓpinqua: vt chi-
lus: ſanguis: aut humiditas. ſcd̄a reſpectu earū ⁊ ſuorū
actuū ſunt effectus. Alie aūt ſunt paſſiue reſpectu ſuorū
obiectorū: vt potentie ſenſitiue: ⁊ obiecta iſtaꝝ potētiaꝝ
reſpectu actuū ſuorū non ſunt effectus: ſed cāe in duplici
Cō.33. genere cāe: videlꝫ efficientis ⁊ finalis. ¶ Sed tunc eſt du
bium: qꝛ Cōmē. dicit ꝙ debemus ꝓcedere ex poſteriori
bus ineſſe: mō talia obiecta potentiarū paſſiuarū nō ſūt
poſteriora in eſſe ſuis actibus: ſed priora: vt color eſt prius
in actu ꝗ̄ viſio: ⁊ ſic de alijs. ¶ Itē Cōmen. obiecta ap
pellat paſſiua: quod non eſſet niſi oēs potētie aie eēnt ac-
tiue in ſua obiecta. quare ⁊c̄. ¶ Ad his ſil' rñdet ꝙ obiectū
potētie dupl'r ſumit: videlꝫ abſolute: ⁊ reſpectiue: obie-
ctū abſolute ſumptū nō ſemꝑ eſt poſterius i eē ſuo actu:
nec ſemꝑ eſt paſſuꝫ a ſua potētia: vt argutū ē de colore re
ſpectu actus videndi. Sꝫ obiectū reſpectiue ſūptū bñ eſt
poſteri⁹ in eſſe ipſo actu ⁊ paſſuꝫ a potentia. Un̄ viſibile ī
actu vt iacet ſub relatiōe ad viſionē ſeu potentiā viſiuam
eſt poſteri⁹ in eſſe ipſa viſione ⁊ quodāmō qd paſſuꝫ a vi-
ſiua potētia. Uel tuti⁹ dici pōt ꝙ cū dicit Cōmē. ꝙ in hac
ſcīa ꝓcedim⁹ ex poſteriorib⁹ in eē: hoc intelligēdū eſt vt
plm̄: ſꝫ nō ſemꝑ: ⁊ cū obiecta appellat paſſiua ītelligi dꝫ
nō de oīb⁹ ſꝫ d̄ obiectis potētiaꝝ aie vegetatiue: vn̄ infra
oñdet Ar. ⁊ declarabit Cōmē. ꝙ ſenſus patit a ſenſibili
⁊ ītellect⁹ ab intelligibili. igit ⁊c̄. ¶ Et cū poſtea arguit d̄
diſtinctione potētiaꝝ ꝑ act⁹: ⁊ actuū ꝑ obiecta: dictū ē ſu-
pra: qūo potētie diſtinguūt affirmatiue ꝑ ſuos p̄mos act⁹
⁊ act⁹ ꝑ ſua p̄ma obiecta formalr̄ ſumpta: ⁊ qūo etiā diſti
guunt negatiue īdiuidualr̄ ⁊ ſpecifice: q̄re ⁊ illuc habeat
recurſus. ¶ Hic tñ ponit Burleus diſtinctionē talē de
potentijs aie: ꝙ repiunt in triplici drīa. Quedā. n. ſūt di-
ſpate oppoſite: vt auditus: ⁊ viſus: ⁊ iſte diſtinguūtur affir
matiue ꝑ act⁹: ⁊ act⁹ ꝑ obiecta. Quedā ſunt inuicē ſubor-
dinate: ſicut ſenſus exterior ⁊ interior: ⁊ hec diſtinguunt
affirmatiue ꝑ ſuos p̄mos act⁹: ⁊ ſua p̄ma obiecta forma-
liter ſumpta. Unde qꝛ ſenſibile eſt p̄ᵐ obiectū ſenſus cōis
⁊ nō eſt p̄ᵐ obm̄ viſus: ſed viſibile: iō ſenſus cōis ⁊ viſus
diſtinguunt. ¶ Alie aūt ſunt potētie ex diuerſo genere
ſe habētes ſicut apprehenſiua: ⁊ appetitiua: ⁊ ſicut ītellꝯ
⁊ volūtas: ⁊ tūc ſi adequent vna ī apphēdēdo: ⁊ altera ī
appetendo: nō diſtinguent per obiecta: qꝛ habebunt idē

primum obiectū re ⁊ rōne. Sꝫ ſi apprehenſiua ī apprehē
dendo excedat appetitiuā in appetēdo: tūc diſtinguūtur
per obiecta: vt īmediate dicebat de alijs: ⁊ hoc quo ad no
ſtram cognitionem qꝛ eſſentialiter ⁊ intrinſece diſtinguū
tur ꝑ ſuas drīas eēntiales: ⁊ ex his pꝫ rñſio ad obiecta.

¶ Quare de alimēto de generatiōe ue prio
dicendū eſſe vr̄. Nutritiua nāqꝫ aia ⁊ cete
ris ineſt: ⁊ pria eſt: ⁊ maxime cōis aie vis ⁊
potētia: quā cuncta viuētia viuūt: cui⁹ ſunt
operatiōes officiaue generare nutrimēto-
qꝫ vti. Hec. n. opatio maxime oiuꝫ opatio
nū viuētib⁹ eſt naturalis: viuētib⁹ inquā hi
ſce que ſūt pfecta nō mēbris capta: qꝗ nō
ſine ſemie oriunt: vnūqdqꝫ inquā aliud ſi-
bi ſimile ꝓcreare: aīal quidē aīal: plāta aūt
plātā: vt ſint ſemper hoc pacto cōditionē-
qꝫ ſubeant qd̄ poſſunt diuinaꝫ. Id eniꝫ ip
ſum appetūt vniuerſa: gratiaqꝫ ipſius oia
agunt: quecūqꝫ ſecūdū naturam agunt.

¶ Quare primū de alimēto ⁊ generatōe di T.cō.
cendū eſt: vegetatiua eni aia ⁊ altris ieſt pri 34.
ma: ⁊ maxime cōis potētia ē aie: ſꝫ quā in-
eſt viuere oib⁹: cui⁹ ſunt opera generare ⁊
alimēto vti. Naturaliſſimū eni operū viuē
tib⁹ eſt quecūqꝫ perfecta ⁊ ñ orbata: aut ge
nerationē ſpōtaneā habēt facer alterū qua
le ipm̄: aīal qdē aīal: plāta aūt plātā: quate-
nus ipſo ſemꝑ ⁊ diuino ⁊ imortali eē ꝑtici
pent: ſm ꝙ poſſunt: oia eni illud appetūt:
⁊ illi⁹ cā agunt oia quecūqꝫ agūt ſꝫ naturā.

¶ Declarat qdā ꝑambula ptinētia ad potētiā vegetatiuā
⁊ ꝯtinet duas ptes. qꝛ prio oſtendit ꝙ generare ſibi ſimi
le ineſt viuentibus per potētiā vegetatiuā. ſecūdo oſten-
dit ꝙ aia eſt cā corporis viuentis in triplici genere cau
ſe. ibi. (Eſt aūt aia viuētis.) Prima iterū i duas: qꝛ pri
mo facit quod dictū eſt. ſcd̄o qꝛ mentionē fecerat de fine:
ponit vnā diſtinctionem de ipſo: ibi. (Id aūt in qd̄ cuius
cauſa. ¶ De p̄ma dicit cōtinuādo ſe ad p̄cedentia: ꝙ qꝛ
prius dicendū eſt de obiectis: ⁊ actibus ꝗ̄ de potentijs: ⁊
potentia vegetatiua eſt prior ceteris ⁊ magis cōis: ideo
primo eſt dicendum a nobis de alimento qd̄ eſt eius ob-
iectum: ⁊ de generatione que eſt eius opatio. Qꝫ vegeta-
tiua potentia ſit ceteris prior ⁊ cōior: pꝫ: qꝛ ſꝫ eam ineſt
viuere oib⁹ viuentib⁹ ⁊ eius operationes ſunt vti alimen
to quantū ad nutricationē: ⁊ augmentationem: ⁊ gñare.
Qꝫ aūt generare ſit opus vegetatiue potentie: probatur
qꝛ illud opus qd̄ eſt nāliſſimū in viuentibus ſm ꝙ ſunt
viuentia perfecta ⁊ nō orbata: neqꝫ generationem ſpon-
taneā habentia ineſt viuētib⁹ ꝑ potētiā vegetatiuā: ſꝫ ge-
nerare ē hmōi. igit ⁊c̄. pꝫ ꝯña: cū maiori: qꝛ ſicut ſola po
tentia vegetatiua eſt cōis oib⁹ viuētib⁹ inꝗ̄tū viuētia ſt
⁊ ſic opa ei⁹: ⁊ ꝑ ꝯñs illud opus qd̄ ē nāliſſimū: ⁊ pfectiſſi
mū iter opa cōia q̄ inſūt viuētib⁹ ⁊c̄. ieſt eis ꝑ potētiā ve-
getatiuā. mīor ē ē nota. nā cū tres ſint opationes cōes vi
uentiū. ſ. nutricatio: augmētatio: ⁊ ſibi ſilis gñō: vt ꝙ aīal
gñat aīal: ⁊ plāta plātā ⁊c̄. pfectior eſt īter eas gñatio. Et
tūc ſubdit Ar. Finē pp quē aīata ſibi ſilē gñant. ⁊ tribu-
ta eſt eis ſtus gñatiua dicēs hoc eſſe. q̄ten⁹ ꝑticipent ip
ſo ſemꝑ eſſe diuino ⁊ īmortali. ſm ꝙ pñt. ſ. vt aſſimilēt ī

permanentia eternis.ſ.corporib⁹ ſupcelestibus vt eis poſſe fuit. Oĩa.n.nãlia hũc finẽ appetũt: ⁊ agũt illi⁹ grã qcqd agũt. ℂ Intelligẽdũ p̄mo ſm alber. tria eẽ opa vegetatiue ꝓtutis.ſ.nutricatio: augmẽtatio: ⁊ gñatio. ⁊ ita tres ſũt ſpẽs vegetatiue potentie illis correſpondentes.ſ.nutritiua: augmẽtatiua: ⁊ gñatiua: Nutritiuã aũt potẽtiã dedit nã viuẽtibus vt poſſint lõgo tpe ꝯſeruari. Nã cũ ꝯtinue calor nãlis eoꝝ ſuũ humidũ reſoluat: ⁊ fiat in eis ꝑtũ deꝑditio niſi ꝑ nutritiuã fieret deꝑditi rſtauratio: viuẽs periret. Dedit augmẽtatiuã: qꝛ viuẽs ꝓducit in pua quãtitate: vt poſſit debitã quãtitatẽ attingere reqſitã ad opationes ꝑficiendas. Dedit et gñatiuã: vt viuẽs ex quo i indiuiduo ꝑpetuari nõ põt: ſaltẽ ꝑpetuaret in ſpẽ: ex quo pꝫ ꝙ cõparando has opatiões adinuicẽ via cõtraria nãlior eſt nutricatio ꝗ̃ augmẽtatio: qꝛ nutricatio ineſt oĩ viuenti: ⁊ ſemꝑ quãdiu exiſtit. Augmẽtatio aũt ſolũ in tpe determinato: ⁊ ſili mõ augmẽtatio eſt nãlior ꝗ̃ gñatio: qꝛ oĩ viuenti aliqñ ineſt augmẽtatio: nõ aũt gñatio. Sed eꝯ⁹ eſt via ꝑfectiõis qꝛ gñatio eſt ꝑfectior augmẽtatione ⁊ augmẽtatio nutricatiõe. nã gñatio ẽ rõne forme ⁊ in cõſeruatiõe ſpẽi ordĩať: nutricatio aũt ⁊ augmentatio ſunt rõne mãe: ⁊ ordinãtur ad indiuidui cõſeruationẽ. Silr ĩ augmentatione fit partialis generatio ſicut in nutricatione: ⁊ cũ hoc pluris ꝗ̃ ſit reſolutũ pp qḋ ꝑuenit ad integram ꝗ̃titatẽ: merito cuius ꝑfecte ꝑuenient opationes ſenſitiue aut intellectiue. Et pariter eſt dõm ſi cõparenť opationes vegetatiue ad opationes ſenſitiue: aut intellectiue potẽtie: qꝛ opationes ſenſitiue ⁊ intellectiue: lꝫ ſint minus cões ꝗ̃ opationes vegetatiue: ſunt tñ perfectiores qꝛ ordinanť in finẽ nobiliorem: ⁊ ꝑ eas viuens magis aſſimilať ꝑ̇ p̄n⁹: ⁊ ita ſũt nãliores ad modũ loquẽdi Ar. hic. De iſtis tñ nõ loqť hic Ar. ſꝫ ſolũ ḋ opationibus aie cõib⁹ oĩb⁹ viuẽtib⁹ ꝑfectis ⁊c̃. vt pꝫ ex dictis. ℂ Intelligendũ ſcḋo: ꝙ duplr capiť gñatio Uno mõ cõiter ꝓ ſibi ſili ꝓductiõe: qlr ignis dr̃ ex ſtraminib⁹ ignẽ ſibi ſilem gñare: ⁊ taliter non ſumiť hic. 2⁹ mõ ꝓprie ꝓ ꝓductione ſibi ſili ex ſua ſuba ⁊ hoc ꝯpetit ſolis aiatis: ⁊ hoc mõ hic ſumiť gñatio. ℂ Intelligẽdũ 3⁹ ſꝫ ꝯmẽ. ꝯñ. 34. ꝑ expõne illi⁹ ptis text⁹. Quecũqꝫ ꝑfecta ⁊ nõ orbata ⁊c̃. ꝙ gñatio ſibi ſilis ab aiato ſit trib⁹ ſtãtib⁹ ꝯditionib⁹. Quarũ p̄ª eſt: ꝙ illud aiatũ ſit ꝑfectũ. i. hñs debitũ tp̄s: ⁊ pp ḋfectũ hui⁹ ꝯditiõis pueri nõ generant. 2ª eſt: ꝙ illud aiatũ nõ ſit orbatũ ſiue occaſionatũ. i. nõ hẽat aliquẽ defectũ ĩ aliquo nãli p̄n⁹ reqſito ad generationẽ. Et pp hui⁹ ꝯditõis defectũ eunuchi: ⁊ valde frigidi gñare nõ pñt. 3ª ẽ: ꝙ illud aiatũ nõ hẽat gñationẽ ſpõtaneã. i. ſit gẽitũ ꝑ ſe: ⁊ nõ equoce: ⁊ a caſu ſeu ꝑ acciñs: ſicut genita ꝑ putrefactionẽ q̃ nõ pñt ſibi ſilẽ gñare. hec aũt ſilitudinarie dicunť genita ſpõte. Nã ſicut dĩ aliqs ex ſe facit aliqd ⁊ nõ ex aliquo exteriori coact⁹ illud ſponte dĩ facere: ſic genita per putrefactionẽ: qꝛ non habẽt generãs extrinſecũ particulare: ſed ſufficit ad illud virtus celeſtis cum diſpoſitione materie dicuntur eſſe genita ſponte. ℂ Intelligendũ q̈rto ſm Cõmẽtato. codẽ cõmẽto. ꝙ iſta virtus. ſ. generatiua exiſtẽs in viuo: vt generabile ⁊ corruptibile cõicẽt cum ſempiterno ſm ſuũ poſſe. Sollicitudo enĩꝫ diuina cũ nõ potuerit ipſum facere permanere ſm indiuiduũ miſerta eſt ei in dando ei virtutem qua põt permanere in ſpẽ ⁊c̃. Huic tñ repugnare vr̃ ꝙ dicit Cõmẽ. 12. metaph. vbi dixit ꝙ deus nihil intelligit extra ſe: vileſceret enim intellectus diuinus ſi intelligeret ſingularia: qꝛ ḡ deus non cognoſcit ſingularia: videť ꝙ de illis non habeat ſollicitudinẽ neqꝫ miſericordiã: cũ iſta preſupponant cognitionẽ eius: circa qḋ habenda eſt miſericordia: ſiue ſollicitudo. ℂ Reſpondetur. ꝙ ſicut viſus nihil videt determinatiue niſi colorẽ: multa tñ videt quoꝝ nihil eſt color niſi materialiter ⁊ ſubiectiue: vt quãtitatẽ ⁊ ſubſtantiã que colori ſubijciuntur: quoꝝ p̄mũ eſt ſenſibile cõe: ⁊ reliquũ per accidens: ſicut deus nihil cognoſcit terminatiue ⁊ p̄mo in ſe: qꝛ tñ oĩa alia ſue eſſentie ſubijciunť: ⁊ in ea relucent ideo cognoſcẽdo ſe oĩa alia materialr ⁊ ſubiectiue cognoſcit. Cũ ergo dicit Cõmẽ. ꝙ intellect⁹ diuinus nihil itelligit extra ſe: dꝫ intelligi terminatiue ⁊ ꝑ ſpẽs receptas ab eis quia tũc eſſet in potẽtia ⁊ vileſceret. Uerũtñ ꝑ ꝓpriã eſſentiã ſe intelligendo omnia alia cognoſcit mõ quo dictum eſt. iḋ põt de illis ſollicitus eſſe ⁊ miſericordiã hr̃e.

ℂ Duplex eſt aũt id: cã cuius cetera fiũt: atqꝫ vnũ ẽ quod: alterũ cui: cũ igitur ſemper eſſe conditionẽqꝫ diuinaꝫ ſubire. Cõtinuatione nequeãt animãtia: qꝛ fieri neqt: vt caducoꝝ atqꝫ mortaliũ qcqꝫ idẽ vnũqꝫ numero ſemꝑ ꝑmaneat: vt vnũquodqꝫ põt: ſic eternitatis cõditionisqꝫ diuine ꝑticeps eſt: aliud quidẽ magis: aliud autẽ minus: permanetqꝫ non ipſuꝫ: ſed tale quale ẽ ipſum: numero quidẽ nõ vnũ: ſpẽ autẽ vnũ. T.cõ. 35.

ℂ Id aũt: qḋ cuius cã ſit duplr ẽ: hoc qdẽ cuius: illud vero quo: qm̃ igiť cõicare non pñt ipſo ſemper eſſe ⁊ diuina continuatione pp id qḋ nihil ꝯtingit corruptibiliũ idẽ ⁊ vnũ numero ꝑmanere ſm ꝙ põt participare vnũqḋqꝫ: ſic cõicat hoc qdẽ magis illud vero min⁹: ⁊ ꝑmanet nõ idẽ: ſed vt idẽ numero quidẽ non vnũ: ſpẽ autẽ vnum.

ℂ Ponit diſtinctionẽ de fine dicens: ꝙ illud cui⁹ cã ſit aliqd. i. finis: dr duplr: qm̃ aliqs eſt finis grã cui⁹: ⁊ aliqs ẽ finis quo. verbi grã. in ꝓpoſito eſſe ꝑpetuũ eſt finis grã cuius agũt oĩa que ſunt ſm nãꝫ: ſed corpora celeſtia ĩ qb⁹ ꝑuenit ꝑmanentia ꝑpetua: aut diſpõ ꝑmanentie ꝑpetue ſunt finis quo fiũt ille actiones coꝝ q̃ ſunt ſm nãm: ſunt.n. corpa celeſtia finis quo: qꝛ ſũt in qb⁹ eſt finis grã cuius. ſ. eſſe ꝑpetuum: cũ ergo generabilia ⁊ corruptibilia nõ pñt eadẽ numero ſemꝑ ꝑmanere non pñt ſꝫ idẽtitatẽ numeralẽ ꝑticipare eſſe diuino ⁊ imortali: ꝑticipãt itaqꝫ illa ſm ꝙ ſit eis poſſe ſcꝫ ſm idẽptitatẽ ſpecificam: ꝗ̃uis quedã corruptibilia ipſo eſſe ꝑpetuo ꝑticipent magis: ⁊ q̇daꝫ ꝑticipent minus. Permanẽt ergo quodãmõ eadẽ: ⁊ quodãmõ nõ: ꝑmanent enĩ eadẽ ſpẽ: ⁊ ita vt eadẽ ſꝫ nõ ꝑmanent eadẽ nũero. ℂ Intelligẽdũ ſm Cõmẽ. cõm̃. 35. ꝑ expõne illi⁹ ptis: hoc qdẽ magis: illud vo minus: ꝙ ꝑ magis ⁊ min⁹ intendit generatiuum ⁊ non generatiuum. Unde tam generatiuũ ꝗ̃ nõ generatiuũ participat diuino eſſe ⁊ perpetuo. Et qꝛ vtrũqꝫ permanet ſm ſpẽm: magis tamẽ generatiuũ ꝗ̃ nõ generatiuũ: qꝛ gñatiuum hꝫ ſemꝑ hoc: eſt.n. ſemꝑ ſm ſpẽm: ſed nõ gñatiuũ non hꝫ ſemꝑ eẽ ſꝫ ſpẽm: ſꝫ in maiori pte tpis ⁊ in plurib⁹ ſubiectis: vñ inueniť aĩal genitũ ꝑ putrefactionẽ: cui ſilẽ in ſpecie non poteſt fieri ex ſemie: ⁊ nõ ſemper inuenitur aliquod aĩal de illa ſpecie: ſꝫ ſolũ vt plurimũ. quare ⁊c̃.

ℂ Eſt autẽ anima corporis cã principiũqꝫ viuentis: atqꝫ cũ multifariã hec dicanť: aĩa pari modo tribus ḋterminatis modis cã ẽ: nam eſt ea cauſa a qua profluit motus: eſt etiam gratia cuius cetera fiunt: eſt inſuper vt forma corporũ animatorũ ſubſtãtiaue.

ℂ Eſt aũt

Marginal notes: Cõ. 34 — 2.ḋ aĩa. — 2.ḋ aĩa.

T.cō. 36. ¶ Eſt aūt anima viuentis corporis cā ꝛ p̄n cipium: hec autē multipliciter dicunt: at tamen anima ſm dterminatos tres modos cauſa dr̄. Etenī vnde motus cā eſt: ꝛ cui⁹ cā ꝛ ſicut ſubſtantia aiatoꝝ corporū aia cā.

¶ Quia ſuperi⁹ dixerat Ar. actū gn̄atiōis eē a potentia ſiue ab aia vegetatiua: iō oſndit hic aiā eē cā corpis aiati in triplici genere cāe. Et cōtinet duas ptes: in qꝝ pma facit hoc: in ſcda ex dictis remouet quoſdā antiquoꝝ errores. ibi (Empedocles aūt.) Pria adhuc in duas: qꝛ p̄ pmittit intētū: ſcdo dclarat ibi: (Qđ qdē igit̄.) De pma dicit: q aia ē cā corpis viuētis ꝛ p̄n^m. Et lʒ hec multiplr dicant̄ qꝛ quadruplr: attñ aia eſt cā ꝛ p̄n^m corpis viuētis ſm tres modos cāꝝ determinatos. ſ. in ſcdo phyſicorū. Vñ aia eſt cā vñ eſt p̄n^m mot⁹ corporis viuētis. i. efficiēs: ꝛ cui⁹ cā. i. cā finalis: ꝛ ſicut ſuba. i. cā formalis. ¶ Intelligēdū ſm cōmē. cōmēto. 36. q cū dr̄ q aia eſt cā agēs motū corpis aiati: p motū poſſum⁹ intelligere motū ī loco ꝛ gn̄ationē nō qdē illius in quo eſt: ſed alteri⁹ ei ſilis in ſpē: ꝛ motū in augmēto ꝛ diminutōe: qꝛ aia ē cā agēs iſtos tres mot⁹ in aiato. Aia ēt eſt cā finalis eius: qꝛ corpus eſt pp aiam tāq̄ pp finē: ſicut mā̄ finalr ordinatur in formā ꝛ eſt cauſa eius formalis: qꝛ habet eſſe per eam.

Com. 74. vſq̄ in fi. 2. d aia.

¶ Atq̄ cām vt ſubſtātiā aiantiū eſſe nō eſt obſcurū. Cāni nāq̄ cūctis vt ſint formā ipſam atq̄ ſubſtantiā eē pʒ. At viuere viuentiū ē eſſe: cuius ſane cā eſt: vt conſtat: atq̄ principiū aia. Preterea act⁹ ei⁹ qđ eſt potētia rō ē eiuſdē: vt aia viuentis ē corpis act⁹.

T.cō. 37. ¶ Quod qdē igit̄ ſit ſicut ſubſtātia maniſeſtū eſt. Cauſa enim ipſius eſſe omnib⁹ ſubſtātia eſt: viuere aūt viuētibus eſt eſſe: cā āt ꝛ principium horum anima. Amplius autem eius q potentia: ratio actus eſt.

¶ Declarat qđ dixit ꝛ p̄: q aia eſt cā formalis corpis aiati pp duas rōnes: qꝛ pria eſt. Illō p qđ aliqđ ē ens: eſt ei⁹ forma: ſʒ corpus viuū ē ens p aiaꝫ: ḡ aia eſt forma corporis viuentis: pʒ ꝯña cū maiori: ꝛ minoꝛ pbat̄: qꝛ aia eſt cā ipſius viuere: ſʒ viuere viuentibus eſt eſſe: ergo aia eſt cā eē viuentiū: ꝛ p ꝯñs corpus viuū eſt ens per aiaꝫ. ¶ Secūda ratio eſt hec. Anima eſt actus entis in potentia: ſed act⁹ entis in potētia eſt forma entis ī potentia. quare ꝛc̄.

¶ Patet ēt aiam eē cāni: vt id gr̄a cui⁹ cetera fiunt. Naꝫ vt mens: ſic ꝛ natura alicui⁹ gr̄a facit: qđ qdē ipſi⁹ ē finis: atq̄ tale ē in ipſis viuētib⁹ anima: ꝛ ſm naturā vniuerſaꝫ: nāq̄ naturalia corpora tā animaliū q̄ ēt plātarū ipſius anime ſt̄ iſtr̄a. Quo ſit vt ipa ſint anime ſine cōtrouerſia gratia. Duplex eſt aūt id: vti diximus: cauſa cuius cetera fiunt: atq̄ vnū eſt qđ alterum cui. ¶ Manifeſtū aūt ē ꝛ q cui⁹ gr̄a aia cā: ſicut eniꝫ intellus gr̄a hui⁹ facit: eodē mō ꝛ natura: ꝛ hoc ē ipſius finis: hmōi āt in animalib⁹ aia ꝛ ſm naturā. Oia. n. phyſica corpa anime inſtr̄a ſunt: ſicut aialiū: ſic ꝛ plātarū tāq̄ gr̄a anime exiſtētia. Duplr aūt dr̄ q cuius gr̄a eſt: ꝛ q cuius: ꝛ q quo.

¶ Secūdo declarat q aia ſit cā finalis corporis animati qꝛ illud pp qđ natura facit corpus animatū eſt ei⁹ cā finalis: ſed pp animā natura facit corpus animatū ergo ꝛc̄. pʒ ꝯña: ꝛ declarat̄ maioꝛ qꝛ ſicut intellectus practicus ñ operatur niſi pp aliqđ: ꝛ illud propter quod aliquis operatur eſt finis artis: ꝛ eoꝝ que gratia illius ſiunt: ſic natura non agit niſi propter aliquid ꝛ illud ppter quod agit eſt finis nature: ꝛ illorū que ppter illud ſiunt a natura. q̄re ſi natura facit corpus animatū pp aliqđ: illud propter qđ ſit corpus animatū eſt finis ipſius: minoꝛ autem probatur. ſ. q nā̄ faciat aiata pp animā ꝛ nō ſolum aiata: ſed ēt oia alia corpora nālia: qm̄ oia corpora ſiue aiata: ſiue inanimata ſiue ſint corpora aialiū: ſiue plantarum: ſunt inſtr̄a anime: ꝛ ſunt pp animā: ſed omne quod ordinatur ī aliđ tāq̄ inſtrumētū ipſius: ordinat̄ in illud tanq̄ in finē. ergo ꝛc̄. Et tunc ſubdit diſtinctionē de fine ſupi⁹ poſitā: q duplex eſt finis. ſ. finis gr̄a cui⁹: ꝛ finis quo: finis gr̄a cuius corporis eſt aia: qꝛ corpus eſt pp animā: ſed finis quo ideſt in quo eſt finis: gr̄a cuius eſt corpus animatum.

¶ At vero cōſtat animā id ēt eē vnde p̄mū motus ad locū accomodatus emergit: verū hec vis nō vniuerſis ineſt viuētib⁹. Fit ēt per animā ꝛ alteratio ꝛ accretio: ſenſus eniꝫ alteratio quedā eē vr̄: ſētitq̄ nihil qđ nō habeat animā: eadē ē ꝛ de accretiōe decretioneue rō. Nihil. n. incremēta naturaliter decremētaue ſuſcipit: qđ nō nutritur: ꝛ nihil ꝑſus nutrit̄: qđ nō vite pticeps ſit.

¶ At vero ꝛ vnde principiū q ſʒ locū mot⁹ anima ē: nō oībus aūt viuētib⁹ ineſt potentia hec. Eſt aūt alteratio ꝛ augmētū ſʒ animā: ſenſus. n. qđdā alteratio eē vr̄: nihil aūt ſentit qđ nō hʒ animā. Silr̄ aūt ꝛ de augmento ꝛ decremēto ſe hʒ: nihil eniꝫ decrementum patit̄: neq̄ augmētat̄ phyſice niſi alat̄: alitur aūt nihil qđ non cōicet vita.

¶ Tertio declarat q aia ſit cā efficiens motuū qui ſiunt ī corporibus animatis vt ſunt aiamata dicens: q anima ē cā vnde principiū motus ſm locū: nō tñ in omnibus animatis: ſed in quibuſdā: vt patet. Similiter eſt cauſa agēs alterationis ꝛ augmenti: ꝛ q ſit cauſa agens alteratōis probatur per hoc: q ſenſus. i. ſentire videtur quedam alteratio: ꝛ hʒ eſſe ab aia ex quo nihil ſentit niſi q animam habet: q autē anima ſit cā agens augmenti ꝛ decrementi ſilr̄ pʒ per hoc q nihil augetur aut diminuit̄ nāliter niſi alatur. i. nutriat̄: ꝛ nihil nutrit̄ niſi viuat ꝛ habeat aiam: ergo iſti mot⁹ ſunt ab aia. ¶ Intelligēdū ē q cū Ar. dicit q oia corpora nālia ſunt inſtr̄a aie: p corpora nālia intelligere dbem⁹ oia corpa gn̄abilia ꝛ corruptibilia q̄ dnr̄ inſtr̄a aie p quāto a nā ad ipſam ordinant̄ ꝛ in eius vſum vel opationē trāſeūt: vel ſunt apta nata tranſire: vñ elīta ordinat̄ ad mixta: ꝛ eoꝝ pductionē: ꝛ mixta inaiata ordināt̄ in plātas ꝛ eoꝝ nutritionē. Plante aūt in aialia bruta cū viuūt eis ꝛ nutriant̄. Aialia aūt bruta ꝯſilr̄ ī hoīe ordinat̄: ꝛ corp⁹ hūanū in aiam ītellectiuā. Oia ḡ corpora gn̄abilia ꝛ corruptibilia tāq̄ inſtr̄a ordinant̄ in aiaꝫ hūanā ſic finē eoꝝ gr̄a cui⁹. Adverte tñ ſm ꝯmē. q alr̄ ꝯpat̄ corp⁹ qđ ē altera ps ad aiaꝫ: ꝛ alr̄ corp⁹ cōpletū ꝛ ꝯſtitutū ex corpe ꝛ aia: naꝫ corpus qđ eſt altera ps comparat̄ ad Con. 37. 2. d aia

animā ſicut ad finē grā cuiꝰ: ſed corpus cōpletū cōparatur ad aiam ſicut finis eius quo. ſ. in quo eſt aia que eſt finis grā cuius vnde ſic dicit cōm. in fine cōmē. 37. Illud
2. ď aia. enī pp qḋ inuenit aliqd dr̄ duobus modis: quoꝝ vnꝰ eſt illud pp qḋ inuenit aliquid: ⁊ iſta eſt ꝓportio aīe ad corpus: ⁊ alius eſt illud cuius eſt hoc pp qḋ inuenit aliqd: ⁊ iſta eſt ꝓportio aīe ad aiatū: dicimus. n. ꝙ aia ⁊ corpus vtrūqꝫ non ſunt niſi pp animatū. Albertus tn̄ dicit ꝙ aia
Cō. 37 eſt finis quo corporis aiati: qꝛ aīa eſt illud quo corpus aiatum eſt id qḋ eſt: cū ſit eius forma ſubſtantialis: ſed eſſe perpetuū eſt finis corpis aiati grā cuius tn̄: cum nō ſit p illud: ſed grā illius agat quicquid agit. ¶ Intelligendū
Cō. 37 2. ď aia. ſcḋo ſm cōm. eodē cōmē. ꝙ Ar. declarauit ēē eā. ſ. aiam eē cām mouentē ſm oēs modos motuū exiſtētes in aiatoꝛ ſiue veros ſiue exiſtimatos eſſe motus: ⁊ ꝑexiſtimatos eē motus intēdit alterationē attributā ſenſibus: ſiue ſenſationē. ¶ Hic tn̄ dubitatur: qꝛ ſenſatio nō eſt effectiue ab aīa ſenſitiua: ſꝫ ſolū ab obiecto ex quo ſenſus eſt v̄tus paſſiua: vt īfra patebit Ad hoc duplr̄ r̄ndet Burleus. Pmo ꝙ Ar. ⁊ cōmē. nō voluīt ꝙ imutatio ſenſusꝰ ſit ab aia: nec volunt ꝙ ſit v̄a alteratio: ſed loquunt ſub cōditiōe. ſ. ꝙ ſi ſenſatio eſſet verus motus: vt antiqui dixerūt tūc eēt alteratio ⁊ eſſet effectiue ab aia: ⁊ hoc vident innuere expreſſe v̄ba cōmē. vbi dicit. Et alteratio attributa ſenſibꝰ ſicut quidā reputāt ſi cōceſſerimus eā eē motū erit p aiaꝫ. ¶ Secundo r̄ndet dicēdo ꝙ ad hoc ꝙ fiat ſenſatio requirunt duo. ſ. imutatio ſenſus ab obiecto: ⁊ ꝙ ſpēs ſenſibiles deferantur ad organum ſenſus q̄ītū ad primū nō cōcurrit aia: ſed bn̄ quantū ad ſcḋm: ſed de hoc latius infra.

¶ Atqꝫ in parte ſnīa Empedoclis eſt poſt habēda. qui quidē hoc nō recte dixit hoc addens: iō incremēta plātes ſuſcipere deorſuꝫ in radicibꝰ īfra: tū in ramis ēt ſupra: qꝛ terra deorſuꝫ ſuapte natura: ⁊ ignis ſurſū idē tidē pergit: primū nāqꝫ nō recte accipit in plātis d̄rias dictas īfra inquā ac ſupra: nō enī eadē ſt oīuꝫ rerū: ⁊ vniuerſi ſupra ⁊ infra: ſꝫ quā hꝫ rōnē in aīalibꝰ caput: eā ſubeunt i plātis radices: ſi inſtr̄a diuerſa: vel eadē opatiōibꝰ officijſue dicere aſſerereqꝫ oꝫ.

T. cō. 38. ¶ Empedocles aūt nō bn̄ dixit: hoc addēs augmētū accidere plātis: deorſuꝫ qdē radicem mittētibꝰ: pp id ꝙ terra ſic fert ſm naturā: ſurſū āt pp ignē ſilr̄: neqꝫ enim ſurſuꝫ ⁊ deorſum bn̄ accepit. Nō. n. idē oībꝰ ſurſū: ⁊ deorſū: ⁊ oī ſed ſicut caput animaliuꝫ: ſic radices plantarū ſūt: ſi cōgruit inſtrumēta dicere altera: ⁊ eadem operibus.

¶ Increpat antiquos aſſerētes augmētationē non eſſe ab anima: ſed ab aliquo elemētari ꝑncipio. Et cōtinet duas partes: qꝛ pmo increpat Empedoclē: ſecūdo alios dicētes augmētationis principiuꝫ eſſe igneꝫ. ibi. (Videtur aūt.) Prima in duas: qꝛ primo ponit opinionē Empedoclis ⁊ eam improbat per vnā rationē: ſecundo per aliā. ibi. (Ad hoc aūt.) ¶ De pma ponit opinionē Empedoclis dicētis augmētationeꝫ nō fieri ab aīa: ſed per motum elementorum ingredientiuꝫ compoſitionē viuentis. Unde dicebat plantas augeri deorſum: ex hoc ꝙ ptes graues vt terra: ⁊ aqua mouent deorſuꝫ naturaliter ſm radices earū: augeri autem ſurſuꝫ ꝓpter ignem ⁊ aereꝫ: ſm ramos ſurſum moueri ſm naturaꝫ: ⁊ hoc dixit non bene. Pmo ex hoc ꝙ nō bene accepit ſurſum ⁊ deorſum in plantis: quoniam in plantis nō accipiuntur ſurſum ⁊ deorſuꝫ ſicut in toto vniuerſo: ⁊ ſm motū naturalē grauium: ⁊ leuiuꝫ: vt ipſe opinabatur. Nec radices ſunt deorſuꝫ ⁊ rami ſurſuꝫ in eis: ſed magis econtra: radices ſunt ſurſum ⁊ rami deorſum. Quod ſic arguitur. Ita ſe habent radices in plantis ſicut caput in animalibꝰ: ⁊ ſunt eiuſdē nature: quoniā ex diuerſitate ⁊ cōuenientia operationū arguitur diuerſitas inſtrumētoꝝ: ſed ad conſimilem operationem ordinantur radices in plantis: ⁊ caput in animalibus. ſ. ad nutrimenti aſſumptioneꝫ. ergo ⁊c. ſed in animalibus caput eſt ſurſum ⁊ pars oppoſita deorſum. ergo in plantis radices ſunt ſurſum eāꝫ ⁊ rami ſunt deorſum.

¶ Deinde qḋ eſt qḋ cōtinet terrā ignēue: q̄ quidē in cōtraria loca ferunt: diſtrahēt. n. ꝓfecto niſi aliqd ſit qḋ ipa ꝓhibeat atqꝫ detineat. Qḋ ſi ſit aliqd: id eſt ꝓfecto aīa ipa. Quo fit vt ipa ſit augēdi cā nutriēdiue: nō elementa quēadmodū ille putabat.

¶ Adhuc aūt qd eſt continens in cōria que T. cō. 39.
feruntur: ignē ⁊ terrā. Diſtrahentur enim niſi aliquid ſit ꝓhibens. Si vero erit hoc eſt anima ⁊ cauſa alimenti: ⁊ augmenti. Cō. 39.

¶ Improbat poſitionē Empedoclis per aliā rōnem ⁊ formatur ſic ſm Auerroym cōmēto. 39. ſuppleudo litteraꝫ 2. ď aia.
Ariſt. admiſſo ꝙ Empedocles dicebat. ſ. in plantis eſſe ſurſum ⁊ deorſuꝫ: ſicut in mūdo adhuc oportebit ponere animaꝫ eſſe principiuꝫ augmenti: ⁊ nō potentia elementoꝝ: ꝙ ſic arguitur. Nam nos videmus ꝙ eadeꝫ pars viuentis: īmo queliꝫ pars organica ſenſibilis tpe augmēti ſil augetur in ſurſum ⁊ deorſum. Aut ergo illa pars eſt vnica: aut nō. Si ſit vnica. ergo per vnicā formā: ⁊ ſic vnica eius forma mouebit ſurſum ⁊ deorſuꝫ: ⁊ hoc non pōt eſſe forma elementi neqꝫ in ſimplici neqꝫ in mixto: cum ipſa moueat ad vnū tantū. Unde mixtum ſi moueat per naturaꝫ elementi exiſtentis in eo mouebitur ſemper ſm naturam elementi predominantis: oportebit ergo ꝙ ſit forma mixti: ⁊ talis in corpore animato nō eſt niſi aīa. quare ⁊c̄. Si autem illa pars habeat partes diuerſas quarum vna moueatur ſurſum: ⁊ alia deorſum a formis diuerſis: aut ille erunt ſimplices habentes formas diuerſas: aut erunt cōpoſite in quibus diuerſa ſimplicia dn̄abunt. Et ſi ita eſt tunc queritur quid detinet illa ſimplicia: puta ignem terram ⁊c̄. ne ſeparent ⁊ diſſoluantur tendendo in propria loca: certe ſi ita eſſet: cito ſepararent niſi aliquid prohiberet: cum ergo nō videant ſeparari: neceſſe eſt illic eſſe aliquod prohibens detinēs ea: ⁊ hoc non pōt eſſe niſi aīa in corpore viuo: ergo anima eſt illa que regit corpus viuuꝫ ⁊ efficit motus proprios eius. Cum ergo augmētatio ſit de illis ſequitur augmentationem ⁊ reliqua hmōi eſſe ab aīa: vt ſuperius dicebat ⁊ nō a nā elītari: vt Empeḋ. opinabat. ¶ Intelligendū ꝙ Alb. hic facit tres rōnes pro opinione Empedoclis. ¶ Prima eſt talis. Si augmentatio Cō. 39.
fieret ab aīa hoc eſſet qꝛ attraheret nutrimentū ad ſingula membra ex quibus augmentarentur: vt pꝫ: hoc aūt eſt falſum: qꝛ tunc augmentatio eſſet motus violentus ⁊ nō intētus a nā: qḋ māifeſte fl̄m eſt: ⁊ pꝫ cōña: qꝛ motꝰ tractꝰ eſt violētꝰ vt vult Ar. 7. phy. ¶ Scḋa rō. Elīta remanēt in mixto ſꝫ ſbaꝫ: ḡ ēt retinēt ſuos motꝰ nāles: ⁊ p cōñs ignis aſcēdit in corpe viuo: ⁊ terra deſcēdet ⁊ p hos motꝰ erūt eā augmētatiōis. ¶ Tertia rō: qꝛ ī oī aiato ptes inferiores hn̄t nutrimētū groſſuꝫ ⁊ terreſtre: ſuperiores v̄o ſubtile ⁊ calidū: qḋ nō eēt niſi fieret augmētatio p aſcenſum

elementoꝝ leuiũ ⁊ deſcẽſuꝫ elẽtoꝝ grauiũ. Et ex ↄ̃ſili ꝗ̃ dicebat ꝙ in ſenib⁹ ptes iſeriores maiores nutriunt ꝗ̃ ſuperiores: ⁊ in mulierib⁹ magis igroſſant ptes iſeriores ꝗ̃ ſupiores. Et ↄ̃riũ accidit in iuuenib⁹: ⁊ viris: nã in p̃mis plus abũdat nutrimẽtũ terreſtre vel aqueũ: iſcd̃is v̱o ſubtile vel igneũ. q̃re ⁊c̃. ¶ De ſi r̃ndet ꝙ augmẽtũ ⁊ nutricatio ſiũt ab aĩa p̃ncipalr̃: ⁊ nõ ab elẽtis: vt ſũt grauia vel leuia: ↄcedẽdũ ẽ tñ grauitatẽ ⁊ leuitatẽ nutrimẽti nãlr̃ ⁊ diſpoſitiue aliquo mõ ↄcurrere ad augmentationẽ: ⁊ vt magis hec ps ꝗ̃ illa nutriat̃ vel augeat̃: cum nutrimentũ leue ſit magis paratũ ſurſũ moueri ꝗ̃ deorſum: graue aũt deorſuꝫ ꝗ̃ ſurſuꝫ. ¶ Ad p̃mã ğ rõnẽ negat̃ ꝙ augmẽtatio ſit motus violẽt⁹: ⁊ ꝙ nutrimentũ violẽter trahat̃ ad mẽbrũ: qm̃ lꝫ tract⁹ q̃ ſit ab extriſeco p̃n⁹ ſit violẽt⁹ tract⁹: tñ q̃ ſit a v̇tute itrinſeca tractꝰ ⁊ ſibi nãlis nõ ẽ violẽt⁹. Vñ ſicut ferrũ nãliter mouet̃ ad magnetẽ ꝑ ꝟtutẽ quã magnes iꝑeſſit in eo ſue forme ↄueniẽtẽ: ꝑꝑ qd̃ dr̃ ferrũ trahi ad magnetẽ: ſic nutrimẽtũ paſſũ ab aĩa mẽbri ꝑ ꝟtutẽ receptã mouet̃ ad ipꝫ: ⁊ dr̃ attrahi ſꝫ nãꝫ. ¶ Ad 2ᵐ ꝓꝫ: ꝙ elẽta ſunt mãlia in corpore viuo: ⁊ ſic non pñt eẽ p̃ncipale p̃nᵐ motiuũ ei ꝓꝑoꝝ: ſꝫ tale eſt aĩa q̃ eſt ei⁹ formale p̃nᵐ. ¶ Ad 3ᵐ dr̃. ꝙ ñ ẽ veꝝ: ꝙ oẽs ptes graues deſcẽdãt ⁊ leues aſcendãt ex nutrimẽto ſicut neqꝫ in corpe viuo ſũt oẽs ptes graues deorſum: ⁊ leues ſurſum qm̃ in capite ſũt oſſa valde grauia: ⁊ in tybijs ẽ caro multũ leuior: ⁊ ita pꝫ eſſe de ptibus nutrimẽti. Fuerũt ğ ptes graues ĩ corpore aĩato ſimul mixte cũ ptib⁹ leuib⁹ ſurſuꝫ vel deorſum ſm exigentiã opationũ ipſius: qd̃ nõ eſſet ſi p̃ncipalr̃ a nã elẽtari: ⁊ nõ rõne aĩe ſic diſponerentur.

¶ Sũt aũt q̃bus ipſiuſ ignis natura cã ſimpliciter nutritionis ⁊ accretiõis eẽ vr̃: ipſe nãqꝫ ſolus oĩum corporũ aut elẽtorũ nutriri ac augere videt̃: quapropter ⁊ in plãtis ⁊ in animalibus putabit quiſpiaꝫ ignẽ ad ipſum eſſe quod operatur.

T.cõ. 40. ¶ Videt̃ aũt q̃buſdã ignis naturã ſimpliciter: cã augmẽti ⁊ alimenti eſſe: ⁊ nãqꝫ ipm videt̃ ſolũ corporeũ ⁊ elemẽtoꝝ qd̃ alitur: ⁊ augmẽtat̃: vñ ⁊ in plantis: ⁊ in aĩalibus putabit vtiqꝫ quis eſſe hoc quod operat̃.

¶ Nũc icrepat opĩonẽ dicẽtiũ p̃nᵐ nutricationis ⁊ augmẽti eẽ ſolũ ignẽ: ⁊ ↄtinet duas ptes: qꝛ p̃ põit opĩonẽ cũ ſua rõne: ſcd̃o oñdit qd̃ v̇itatis: ⁊ qd̃ falſitatis hec opĩo ↄtineat ibi. (Hoc aũt cũ cã. De p̃ dicit ꝙ q̃buſdam vr̃ ꝙ nã ignis ſimplr̃. i. p̃ncipalr̃ ſit cã alimẽti. i. nutricatiõis ⁊ augmẽti. Et eoꝝ rõ fuit qꝛ ſolus ignis d̓ numero corpoꝝ ⁊ elẽtoꝝ vr̃: ⁊ maxime appet eẽ illd̓ qd̃ alit̃ ⁊ augmẽtat̃ cũ oĩa alia corpora alteret ⁊ ↄ̃uertat in ſui ſubam: ⁊ ꝑꝑ hoc vr̃ ꝙ ĩ plãtis ⁊ aĩalib⁹. ignis ſit illd̓ qd̃ talia opat̃ ſ. nutricationẽ ⁊ augmẽtũ. ¶ Intelligẽdũ p̃io: ꝙ iſti dĩſferunt a precedẽti opĩone ĩ duob⁹. P̃io ꝙ p̃cedẽs opĩo ponit plura elẽta eẽ p̃ncipia augmẽti: iſti v̱o ſolũ ignem. Scd̃o qꝛ illi dicebãt elẽta inꝗ̃tũ grauia vel leuia eſſe p̃nᵐ augmẽti: iſti aũt volũt ignẽ eſſe p̃nᵐ augmẽti inꝗ̃tũ ẽ actiuus ⁊ alteratiu⁹. ¶ Intelligẽdũ ſcd̃o ſꝫ ↄm̃. ↄmẽto. 40.

2.õ aĩa ꝙ iſti arguebãt ex duab⁹ affirmatiuis ĩ ſcd̃a figura: qm̃ ſic arguebat̃. Illud eſt p̃nᵐ augmẽti ⁊ nutricatiõis qd̃ nutritur ⁊ auget̃ ↄ̃uertẽdo oĩa ĩ ſui nãm: ſꝫ ignis nutrit̃ ⁊ augetur ↄ̃uertẽdo oĩa in ſui naturã. ğ ignis ẽ p̃nᵐ augmẽti ⁊ nutricatiõis: maior pꝫ: qꝛ ſicut caro ſibi appoſitũ alterat ⁊ trãſmutat in ſui ſubaꝫ: ⁊ ex hoc reddit̃ quãtitatis maioris ꝗ̃ p̃ꝰ: ſic ignis ſibi appoſitũ alterat ⁊ ex eo nutrit̃ ⁊ maiorat̃. ¶ Intelligẽdũ 3⁹ ꝙ Albertus ſupaddit duas Cõ 40.
rõnes ꝓ opĩone iſtoꝝ q̃bus ꝓbat̃ ꝙ ignis nutrit̃ ⁊ auget̃. P̃ia eſt talis. Illud ĩ quo ſit deꝑditi reſtauratio ⁊ maiorũ ptiũ ꝗ̃ fuerit deꝑdite nutrit̃ ⁊ augmẽtat̃: ſꝫ ignis ẽ huius: alr̃ cito periret: cũ cõtinue ptes ei⁹ mãles ab eo euolent tẽdẽdo ſupius. q̃re ⁊c̃. Scd̃a rõ. Illud corpus qd̃ eſt poroſum vr̃ poſſe nutriri ⁊ augmẽtari: cũ iſta ſiãt ꝑ ingreſſum alteri⁹ corpis ad itra poros corpis augmẽtabilis: ſed ignis ẽ corp⁹ marie poroſũ ꝑꝑ itẽſaꝫ ei⁹ ſiccitatẽ ⁊ ꝑſpicuitatẽ. igit̃ ⁊c̃. ¶ Quib⁹ facile r̃ndet̃ ad p̃mã negãdo: ꝙ oẽ illud nutriat̃ ⁊c̃. in quo ſit deꝑditi reſtauratio ⁊c̃. hoc. n. nõ ſufficit ad ꝓpriã nutricationẽ: ⁊ augmẽtationẽ: ſed vltra hoc oꝫ ꝙ ſiat ſꝫ quãlꝫ ptẽ: ⁊ ꝙ nutrimẽtũ ĩgrediat̃ ad ſingulas ptes nutriti vel aucti: ſic ꝙ q̃lꝫ ps nutriat̃ ⁊ augeat̃: talr̃ aũt nõ ſit in igne: ſꝫ m̃ ei ꝓpinq̃ inflãmat̃ ⁊ in ignẽ ↄuertit̃: ex quo p̃ori iuxta poſito vr̃ ↄ̃tinuatio reſultat ignis maior ꝗ̃ p̃or: q̃re ĩꝓprie ⁊ ñ ꝑ itus ſũptionẽ ſꝫ ꝑ ſolã iuxta põnẽ ignis nutriri ⁊ augmẽtari dr̃. ¶ Ad ſcd̃aꝫ negat̃ ꝙ ignis ſit poroſus: lꝫ ſit ꝑſpicu⁹ ⁊ ſicc⁹. ſꝫ d̓ h̓ alibi.

¶ Verũ nõ ita ẽ: ſed cũ comitet̃ cãm: ẽ ob idipſum quodãmodo nõ ſimpliciter cã: ſꝫ talis eſt poti⁹ anima. Nã ignis q̃dẽ accretio in iſinitũ ꝓgreditur: ⁊ eo vſqꝫ ſit q̃uſqꝫ ſit cõbuſtibile. At eorũ oĩum q̃ natura conſtant eſt finis tam magnitudinis quam accretionis ⁊ ratio. Hec autem anime ſunt non ignis: ⁊ rationis potius quã materie.

¶ Hoc ãt cõcauſa q̃dẽ q̃dãmodo eſt: nõ tñ T.cõ
ſimplr̃ cauſa: ſed magis aĩa: ignis enĩ aug 41.
mentum in infinitũ eſt quouſqꝫ fuerit cõbuſtibile. Natura ãt ↄſtãtiũ oĩum termin⁹ eſt ⁊ rõ magnitudinis ⁊ augmẽti: hoc aũt ẽ aĩe ſꝫ ñ ignis: ⁊ rõnis magis ꝗ̃ materie.

¶ Nunc declarat qd̃ v̇itatis ⁊ qd̃ falſitatis hec opĩo ↄtineat ⁊ vult Ar̃. ꝙ ignis eſt cã augmẽtationis: ſꝫ nõ eſt cã p̃ncipal̃. Ex quo ſequitur ꝙ hec opĩo hꝫ aliq̃d v̇itatis ⁊ aliquid falſitatis. Veritatẽ hꝫ in hoc: ꝙ ponit ignem eſſe cãm augmenti. Falſitatẽ v̱o hꝫ in hoc ꝙ ponit igneꝫ eẽ p̃ncipaleꝫ cãꝫ ipſi⁹: ꝑ ignẽ intelligẽdo nãleꝫ calorem: qm̃ nãlis calor nõ eſt p̃ncipalis cã augmẽtationis ſed inſtrumentalis: cã aũt p̃ncipalis eſt aĩa. ¶ Dicit ergo: ꝙ ignis eſt concã quodãmõ. i. cã inſtrumentalis: ſed ñ eſt cã ſimpliciter p̃ncipalis: ſed magis aĩa eſt huius. Et ꝙ ignis nõ ſit cã p̃ncipalis augmentationis declarat Ari. per hanc rõnem. Ignis recipit augmentum in infinitum quouſqꝫ fuerit combuſtibile: ergo ſi ignis ſit principale principiũ augmentationis ſemper augebit quãdiu habebit alimẽtum in quod agat: ⁊ ita motus augmentationis non eſſet finitus ⁊ terminatus ad aliquam quantitatem certam in natura: ſed hoc eſt falſum: quoniã motus augmentationis cuiuſcunqꝫ augmentabilis eſt terminatus in natura. Omniũ enim nã cõſtantiũ determinata eſt rõ: ⁊ termin⁹ magnitudinis ⁊ augmenti: ⁊ per ↄñs motus augmentationis: non eſt ab igne principalr̃ ⁊ ſubdit Ar̃. ꝙ termin⁹ ⁊ rõ magnitudinis ⁊ augmenti ſunt attribuẽde aĩe ⁊ non igni: ⁊ vr̃ forme ⁊ nõ mãe ſeu agẽti inſtrumẽtali. ¶ Intelligẽdũ tñ ſm ↄm̃. ↄmẽ. 41. ꝑ expõne hui⁹ vltie ptis: ꝙ 2.õ aĩa
alterare alimẽtũ ſm qd̃ eſt alterare attribuit̃ igni: ſꝫ iſta alteratio ſm ꝙ hꝫ terminũ dꝫ attribui alteri ꝟtuti ↄiuncte cũ igne. ſ. aĩe: ſicut mollificare ferrũ ſm ꝙ eſt mollificare attribuit̃ igni: ſꝫ ſꝫ ꝙ iſta mollificatio hꝫ terminũ notũ in vnoqꝫqꝫ iſto attribuit̃ ꝟtuti artis. ¶ Circa hãc

parte dubitatur: q2 Ar. hic dicit: q augmentu ignis eſt i infinitu p appoſitione combuſtibiliu: et p ↄſns no e dare maximu ignem. Et poſt ſtatim ſubdit dicens: q oiu3 na ↄſtantiu e determinata ro: et terminus magnitudinis et augmenti. Cu g ignis ſit conſtans p naturam: ſeqt q h3 certu terminu i augmento: et p ↄſns erit dare maximu ignem: qd prius dicto repugnat. C Huic pot riſderi dupliciter. Pmo ſ3 doctrinam ↄmen. dicendo q cu Ar. dicit: q ignis creſcat in infinitu. non vult q ignis poſſit maiorari vltra oe3 quatitate finitam: q2 hoc e impoſſibile: ſed intendit q ignis p appoſitione combuſtibiliu ſm magna pportione pot creſcere vltra oe3 quatitatez corporis viuentis: et corpus vere augmentabilis et hoc ſufficit p rone ſua ad pbandu q in corpore viuo augmentum no e ab igne pncipaliter. Cu aut poſtea dicit: q oiu3 na conſtantiu et c. itelligi d3 illa ppo ſolu de corporibus aiatis de qbus Ar. h3 ſermonem: qd p3 p vba ↄmen. ſic dicentis. Et intendit p terminu et menſura3 vltima nalia q inueniunt i quatitatibus corpo2 augmentabiliu. L3 et concederet ↄmen. vt p3 ex dcis eius alibi: q tales vltimi termini in magnitudine et paruitate ſint aſſignadi i corporibus inaiatis: ſ3 de his ad aliu locu ſpectat inueſtigare. C Scdo pot riſderi ſ3 Egidiu dicendo: q l3 ignis no poſſit augeri i infinitu pp defectu mae: q2 no dat infinita ma cremabilis: et et ordine vniuerſi: q2 l3 aliqn regnet ſtelle eius augmentatiue: aliqn et regnat ſtelle eius corruptiue no pmittetes ip3 adeo multiplicari q alia corrupat: et conuertat in ſui na3: tn ex pte ſue forme no repugnat ipm augeri in infinitu cu ſit corpus homogeneu: qd no h3 de ſe terminu: neq3 figura: neq3 organa ad diuerſas opa deputata. Sed no eſt ſic de corpore viuente: qd cu ſit organicu et terminatu temino ppo et figuratu ſ3 exigentia opationu aie: ex pte ſibi repugnat quaticuq3 creſcere: imo h3 terminu ſi que ptranſire pot. Ex quo p3 q in viuete augmentu no eſt pncipaliter ab igne: ſed ab illo q eſt ca terminationis eius in quatitate: et tale no eſt ignis: ex quo ſue nae non repugnat creſcere in infinitu: vel vltra oe3 quatitate corporis augmentabilis: ſ3 tale eſt aia que reqrit organa ſic finita: vt in opationes ſibi debitas exeat. Sicut et i arte terminatio i quatitate rei artificialis pducte no eſt ab inſtrumento artificis vt ſecuri vel malleo: ſed eſt ab artifice qui eſt pncipale operans in factione dom9 vel alteri9 artificialis. Jo. n. talis vl tata dom9 pducta e: q2 artifex tale vel tanta facere preconcepit.

C Cum aute eadem vis anime ſit et nutriedi et generadi: primu de alimento determinare neceſſe eſt: hec enim a ceteris potentijs hoc opere munereue ſeiungitur.

T. co. 42. **C Quoniam aute eade eſt potentia aie vegetatiua: et generatiua: de alimento neceſſarium eſt determinare primum. Separatur enim ab alijs potentijs opere hoc.**

C Iſtd eſt 2m cam tertij tractat9 in quo ſpaliter determiat de vegetatiuo ſ3 ordine prius dictu: et ↄtinet tres ptes. In qa2 pma determinat de obiecto potetie vegetatiue. In ſecuda de actib9. In 3a de potetia. 2a ibi. (Qn aut nihil.) 3a ibi. (Quare hui9 aie.) Pma. a in duas: q2 p pmittit intetum. ſcdo proſequit ibi. (Videt aut.) De pria dicit q q2 eade potentia aie. ſ. vegetatiua eſt vegetatiua. i. nutritiua et generatiua: et ſupple augmetatiua: cu he oes opationes circa alimetu hbeant fieri: io nec ru e p determinare de alimeto: tamq3 de obiecto hui9 potetie. Na hec potetia vegetatiua ſepat ab alijs. ſ. ſenſitiua ſm locu motiua et c. ope hoc. ſ. qd e circa alimetu: cu ipſa circa alimetu opet et no alie. C Intelligedu p q cu dicit Ar. q eade potetia aie eſt nutritiua generatiua et c. intelligedu e ſm genus vel qtu ad ſubſtatia aie a q fluut: no aut ſ3 ſpem. C Intelligendu 2o. ſm ↄmen. commeto. 42. q ſubm. i. obiectu potetie nutritiue: augmetatiue: et gñatiue: ide e. ſ. alimentum.

Sed dubitatur q2 potetie quaru ſut diuerſi act9 hnt diuerſa obiecta ſ3 haru potetia2 ſunt diuerſi act9: g hnt diuerſa obiecta: et p ↄſns no e ide obiectu ea2: p3 ↄña cu minori: q2 nutrire: generare: augere ſunt diuerſi act9 i ſpe: et maior eſt nota ex dictis ſupius: q2 alr act9 non diſtinguerent p obiecta. C Rndet q ſicut i arte vel ſcia eſt duplex obiectu. ſ. male et formale: et diſtinctio artiu vel ſcia2 no eſt per obiectum male: cum in illo diuerſe artes vel ſcie coincidere poſſint: ſed eſt per obiectu formale: ita eſt in potetijs anime. na lignu eſt obiectu male artis domificatorie: et artis ſtatuifice: aliter tn traſit in vſum vnius artis: et alr alterius: et penes illud ſumitur formale in tali obiecto. Vn eo vtitur domificator vt h3 reſpectu ad formam domus. ſtatuificus aut vt h3 reſpectum ad forma ſtatue. Similiter tn arithmeticus q3 muſicus conſiderant de numero: ſed differenter: q2 arithmeticus conſiderat de eo abſq3 lite ſupto. Muſic9 vero conſiderat de eo vt eſt ſonorus. P3 itaq3 q ars domificatoria no diſtinguit ab arte ſtatuifica: p lignu qd eſt ea2 obiectu male: cu de eode poſſint conſiderare: ſ3 p obiecta ea2 formalia: et ex hoc q e lignu hns reſpectu ad forma dom9: ſi e lignu vt h3 reſpectum ad formam ſtatue: et ita de alijs. Sic eſt de potentijs anime vegetatiue: que ponunt tres a Commetatore: q habent vnu obiectu male. ſ. alimentu: et per iſtud no diſtinguunt nec operationes earu: habet tame diuerſa obiecta formalia in ordine ad diuerſos fines per que diſtinguuntur. Propter qd aduertendu q potentia nutritiua data eſt animato: vt per ipſam debito tepore conſeruet idez in numero vt ſuperius dicebat. na cu cotinue in ea fiat reſolutio: niſi p nutritiua fieret ex nutrimeto dpditi reſtauratio: niſi p nutritiua3 fieret ex nutrimeto deperditi reſtauratio cito periret. Alimentu ergo vt eſt qd ideſt nutritiuu et reſtaurantiu: eſt obiectu formale potetie nutritiue. Augmentatiua aute potetia data eſt: vt viuens ad debita quatitate perducat: hoc aut no fieret niſi plus reſtauretur q3 fuerit diſſolutu: ergo alimentu inquatu eſt augmentatiuu eſt obiectu3 formale augmetatiue. Generatiua vero potentia ordinat ad conſeruationem indiuidui ſ3 eſſe ſpecificum: et hoc ſit per alimentum qd ſupfluit: ex eo q tranſit in nutricatione: et augmentum: du in ſemen conuertitur et ſequeſtratur: et mittitur in locu generationis. Quare alimentum vt ſuperfluu3 modo predicto: et generatiuum d3 formale obiectu3 generatiue. Q2 ergo alimetum vt nutritiuu3 no eſt alimentu vt augmetatiuum et c. ſequitur illas potentias eſſe diſtinctas: et actus earum.

C Videtur itaq3 contrariu eſſe cotrario nutrimetu: at no cuilibet qduis: ſed id ei quorum alteru ex altero no ſolum mutuo generatur: ſed incrementa et ſuſcipit: copluranaq3 contrarioru fiunt quide ex ſeſe mutuo: ſed no a ſuis oia contrarijs incrementa ſuſcipiunt: vt ex egrotate fit ſanu. At vero nec illa modo eodem ſibi mutuo nutrimentu eſſe videtur: ſed aqua quide alimetum eſt igni: ignis autem no nutrit aqua3 At ſimplicibus corporibus horum alte2 alimenti: alterum eius quod nutritur maxime ſubire rationem videtur.

C Videtur

T.cō. 43. ¶ Videtur autē eſſe alimētū ɔ̄riū cōtrario: nō oē autē omni. Sz qcūq̄ contrariorū nō ſolū generationē habent ex inuicem: ſed ⁊ augmentuz. Fiunt enim multa ex inuicē: ſz nō oia augent̄: vt ſanū ex laborante. Videtur autē neq̄ illa eodē mō adinuicē eſſe alimentuz. Sed aqua quidē igni alimētū ē: ignis āt nō alit aquā. In ſimplicib⁹ qdē igit̄ corporib⁹ hec eē eſſe videt̄ maxime: aliō quidem alimentum: aliud vero qō alitur.

¶ Proſequit̄ determinando de alimento: ⁊ pr̄io ponit id qō appareret primo aſpectu de alimento: ſecūdo circa illō mouet dubitationē ibi. (Dubitationē aūt:) De pmo dicit q̄ quibuſdā videt̄ alimentū eſſe cōtrariū alito: ſz tū non oē cōtrariū alteri eſt illi alimentū: ſed illorū contrariorū vnū eſt alimentū alteri: quorū vnū non ſolū poteſt ex alio generari: ſed et eo quo pōt augmentari. Unde ſanum ⁊ infirmū ſunt cōtraria: ⁊ vnuz fit ex altero: ⁊ tamē nullū eorū eſt alimentū alterius: q2 nullū eoꝝ pōt alterū augmentare: qn̄ ſola cōtraria ſubſtantie ſunt illa quoꝝ vnū auget aliud: ⁊ eſt illi alimētū. Et adhuc hoc nō reperitur vniformiter in cōtrarijs ſubſtantie: q̄ vtrūq̄ ſit alteri⁹ alimētū: qm̄ aqua ⁊ ignis ɔ̄riant̄: ⁊ aqua eſt alimentū ignis: ſz ignis nō eſt alimentū aque. Uñ in corporibus ſimplicib⁹ maxime vr̄ q̄ vnū ɔ̄riū ſit alimentū: vt aqua vel aer: alterū vo qō alitur: vt ignis. ¶ Intelligēdū p̄ q̄ lz hic Ar. ponat illud qō cōiter apparet de alimēto: aliq̄ tñ ex hoc trahūt duas ɔ̄ditiones alimēti: quarū pma ē vt ſit ɔ̄riū alito: ſcda eſt vt ſit aptū illud nutrire ⁊ augere. ¶ Intelligendū ſcdo ſm Alber. q̄ lz aqua nō ſit veruz alimentū ignis cū nihil vere alatur niſi aiatum: tñ cauſa pp quā antiq dixerunt q̄ aqua alit ignē: ⁊ nō econtra: ē vera ſi adaptet̄ ad verū alimētū ⁊ verū alitū: quoniā cāz talem aſſignabāt. Dicebāt .n. q̄ alimētū dz eſſe humidū vt faciliter patiat̄ ab eo qō alitur: ⁊ in ei⁹ ſpēm trāſmutaretur: id aūt qō alit̄ dz eſſe actiuū in alimento: ⁊ ei reſiſtiuū que maxime ſiūt per calidū ⁊ ſiccū: q2 ergo aer: ⁊ aq̄ ſunt humida ⁊ faciliter paſſibilia: ignis aūt eſt calidus ⁊ valde ſiccus: quare multū actiuus ⁊ reſiſtiu⁹: ideo dixerūt inter corpa ſimplicia aerē vel aquā eſſe alimentū: ignem vero eſſe illud qō alitur. Pariter ſi ad alimētum verum ⁊ alitum hec adaptentur: patebit alimentum pari: ⁊ in aliti nām conuerti. ⁊ nō econtra ex conſimilibus cauſis.

¶ Uerum enim is locus dubitationem habere videtur: ſunt enim q dicunt ſimile ſimili nutriri: quēadmodum ⁊ accreſcere. Quibuſdam āt vti diximus nō hec ſnia: ſz cōtraria placet: cenſentq̄ nō ſīle ſimili: ſz contrario contrariū ali. Etenim fieri negāt vt inquiunt: vt a ſimili ſimile patiat̄. Alimentum autem mutatur atq̄ digeritur: mutationem ve rerum omnium in oppoſitum vel in medium eſſe conſtat.

T.cō. 44. ¶ Dubitationem aūt hz. Dicūt enim hi qdem ſimile ali ſīli: ſicut ⁊ augeri: aliis autē ſicut diximus e cōtrario vr̄: ali ɔ̄rium contrario: tāq̄ impaſſibile ſit ſimile a ſīli: alimentū mutari: ⁊ decoq. Mutatio autem omnis in contrarium: aut in medium.

¶ Mouet dubitationem circa id quod pr̄io aſpectu videtur de alimento: ⁊ continet duas partes: q2 primo mouet ⁊ arguit ad vtrāq̄ partē: ſecundo ſoluit ibi. (Adhuc autem.) ¶ Dubitatio quā mouet eſt iſta. Utrum alimentum ſit ſimile nutribili: aut ei cōtrariū: ⁊ arguit ad vtrāq̄ partem: ⁊ primo ponit rationem pp quā aliqui dixerunt: q̄ alimentum eſt ſimile ⁊ non cōtrarium alito que eſt hec. Simile alit ſuum ſimile ⁊ augmentat ipſum: contrariuz vero tranſmutat ⁊ non alit. ergo alimentum eſt ſimile nutribili ⁊ non contrariū. Deinde ponit rationem pp quam alij dixerunt: q̄ alimentū eſt ɔ̄trariū ⁊ nō ſimile nutribili que eſt iſta. Nihil tranſmutatur a ſuo ſimili: ſed omne quod trāſmutat̄: tranſmutatur a ſuo cōtrario. ſed alimentum tranſmutatur a nutribili: ergo ei contrariatur: pz ɔ̄ña cum minori ex quo alimentum cōuertit̄ i ſubſtantiā nutribilis: qō eſſe nō pōt niſi ab eo tranſmutetur ⁊ decoquat̄: maior aūt eſt nota: q2 oīs trāſmutatio eſt de cōtrario in ɔ̄riū: aut mediū: ⁊ ſi eſt ad medium eſt ad contrarium cuz vtriq̄ extremoꝝ cōtrariet̄: ⁊ per conſequens ſequitur q̄ forma que inducitur in alimento a nutribili eſt contraria forme alimenti: ſed ipſa eſt ſimilis forme nutribilis. ergo forma nutribilis eſt contraria forme alimenti: ⁊ p ɔ̄ñs nutrimētū eſt cōtrarium nutribili.

¶ Preterea nutrimētū qdem aliqd patit̄ ab eo quod alitur. hoc aūt ab alimento nō patitur qcq̄: quēadmoduz nec a materia faber: ſed materies vt pz a fabro: q qdem ex ocio mutatur tantū ad operādū. At .n. intereſt plane: ſi nutrimentū ſit id qō vltio tandem adiūgitur atq̄ additur: an nō hoc ſed id quod primum ingreditur. Quod ſi vtrūq̄ qdem eſt alimentū: alteruz tamē eſt digeſtū: alterū indigeſtū vtroq̄ pfecto modo ⁊ cōtrario cōtrariū: ⁊ ſimile ſimili vere licet nutriri. Nam ſi vt idigeſtū ſumatur: contrarium contrario alitur. Sin vt digeſtum: ſimile ſimili nimirū hoc pacto nutritur. Quare patet illos vtroſq̄ partim recte: partim non recte dicere atq̄ ſentire.

¶ Adhuc aūt patitur aliqd alimentū ab eo qō alitur: ſed nō hoc ab alimēto: ſicut nec T.cō. 45.
inſtructor a materia. Sz ab illo hec: inſtructor āt mutat̄ ſolū in actū ex ocio. Utrū āt ſit alimentū qō vltimo aduenit: aut qō primo hz dſiaz. Si vero vtrūq̄: ſed hoc qdē nō coctū: illud coctū: vtrobiq̄ vtiq̄ cōtingit alimētū dicere. Inqātum eni nō coctū contrariū cōtrario alitur: inquātū coctuz: ſimile ſimili. Quare manifeſtū qō dicunt quodāmodo vtriq3 ⁊ recte: ⁊ nō recte.

¶ Nunc ſoluit hāc dubitationē: ⁊ pmo p̄mittit quoddam quod valet ad ſolutionē predicte dubitatiōis: q̄ eſt q̄ nō equaliter patit̄ alimētū a nutribili: ⁊ nutribile ab alimēto: imo alimētū patitur a nutribili ⁊ ɔ̄uertit̄ in ſubſtātiā eius. Nec oz ſemp q̄ agens patiat̄ a patiente: eo mō quo patiens patit̄ ab agēte: vt pz de carpentario ⁊ ligno in qō agit. Lignum enim patitur a carpentario: ſed carpenta-

ptus non patitur a ligno: niſi dicamus tranſmutationez que eſt ex ocio ad operationem eſſe paſſionē. Deinde po nit ſolutionē dubitatiōis que cōſiſtit in iſto: ꝙ alimentuz in principio eſt diſſimile ꝛ cōtrarium nutribili. In fine autem eſt ſimile ꝛ nō contrariū ei. Unde alimentū dicit̄ de eo qḋ eſt coctuz ꝛ digeſtū: ꝛ de indigeſto quod nō duz eſt coctum. Alimentū coctū ꝛ digeſtū eſt ſimile nutribili: ſed alimentū nō coctū ꝛ indigeſtū eſt ei diſſimile ꝛ contrarium. Ex quo pꝫ ꝙ opinio prius dicta habet aliquid veritatis ꝛ aliquid falſitatis nam illa que ponit ꝙ alimētum eſt ſimile in hoc verū dicit ſed dicit falſum in hoc ꝙ ponit alimentum nullo modo eſſe contrarium nutribili: ꝛ econtra eſt de opinione huic contraria. ℭ Intelligendum primo ꝙ Cōmenta. cōmēto. 45. dupliciter introducit hāc partē. Adhuc aūt vſq; ad ſolutionē dubitatōis Primo vt cōtinuet̄ cū parte īmediate precedēte: ꝛ ſit remotio dubitatiōis quā quis facere poſſet ꝯtra opinionē dicentē ꝙ alimētū eſt cōtrarium alito: quoniā ſi ita eſſet tūc vtrūq; pateret̄ a reliquo ꝛ tranſmutaret̄ in reliquū: hoc aūt eſt falſum: q: alitū nō trāſmutat̄ in alimētū. Ad quā dubitationē r̄ndet̄ ꝙ nutrimentū patit̄ ab alito: ꝛ ab eo ſubſtātialiter trāſmutat̄: ſed alitū nō patitur eodē modo ab alimēto. Nec op; ꝙ ab oī patiat̄ agens: eodē mō quo patiens patitur ab agente: ſicut dictū ē de ligno ꝛ de carpētario. ℭ Secūdo ꝯmē. hāc partē itroducit vt contiuuet̄: ꝙ p̄mittit quoddā vtile valens ad ſolutionē dubitationis p̄miſſe; ſm quē modum prius expoſita fuit: ꝛ huic magis adhereret cōmē. vt pꝫ in antiqua trāſlatione. ℭ Intelligendū ſcḋo ſm Cōmē. cōmēto eodē: ꝙ nutrimētuz dī duob᷒ modis. Uno modo dī nutrimētū de illo qḋ adhuc nō digerit̄ nec trāſmutat̄ in ſubſtantiā nutribilis ꝛ tale eſt nutrimētū ī potētia. ſ. ad formā nutribilis. Alio mō dī de eo qḋ eſt digeſtū ꝛ trāſmutat̄ in nām nutribilis: ꝛ tale eſt nutrimentū in actu. ſ. per formam nutriti.

ℭ Cum autez nihil nutriatur qn habeat vitam: animatum id erit profecto corpus qḋ alitur: ea ſane ratione qua ē animatū. Quare ꝛ nutrimentum ad animatum per ſe refertur: ꝛ non per accidens.

T. cō. 46. ℭ Qm̄ autem nihil alitur non participans vitam animatuz vtiq; erit corpus: qḋ alit̄ inquantum animatum: quare ꝛ alimentuz per ſe ad animatum eſt: ꝛ non ſm accidēs

ℭ Hic determinat de actib᷒ potētie vegetatiue. Et diuidit̄ in tres, ſicut tres ſunt eius actus: qm̄ in p̄ma determinat de nutricatione: in ſcd̄a de augmētatiōe: in tertia de generatiōe. ſcḋa ibi. (Eſt aūt alter.) 3ª ibi (Et generatiōis aūt.) De p̄ma dicit ꝙ q: nihil alitur ſeu nutritur niſi habens vitam cum ſolum corpus animatum ſit hñs vitam. Corpus animatum eſt illud quod alitur inquantum eſt animatū. Et quia nutricatio fit per conuerſionē nutrimenti in ſubſtātiā aliti: ſeq̄r ipſum alimentuz eſſe aliqd animatū. ſ. in potētia paſſiua: ꝛ hoc per ſe ſibi cōpetit ꝛ inquātū tale ꝛ nō per accidens. ℭ Intelligendū ſꝫ cōmē. cōmēto. 46. ꝙ corpus nō nutrit̄ niſi ſꝫ ꝙ hꝫ aiaz nō ſm ꝙ eſt corpus: q: tunc oē corp᷒ nutriret̄. Poſt ſubdit. Iſta igit̄ actio attribuit̄ aie eſſentialiter ꝛ non accidētalr̄; ꝛ p̄ns aie ſubſtātia cui attribuit̄ iſta actio nō eſt niſi v̄tus que ināta eſt habere iſtā actionē. Cū igitur cognouerimus hanc actionē ꝓp̄rie: tunc cognoſcemus ſubſtantiaz iſtius virtutis proprie: ꝛ capit ſubſtantiam large pro eſſentia: ꝛ per virtutem intelligit potentiam vegetatiuam.

ℭ At qui diuerſa eſt alimēti ratio: vt nutrit ꝛ auget: nam vt ipſum animatum quātū ē quoddam auget: vt eſt hoc aliqd ꝛ ſubſtātia nutrit: conſeruat enim ſubſtātiam. Et ē eo vſq; profecto quouſq; nutritur.

ℭ Eſt autem alterum alimēto ꝛ augmētato eſſe. ſecundum enim ꝙ quantum aliqḋ animatū eſt augmentatiuū: ſm autē ꝙ hoc aliqd ꝛ ſubſtantia: alimētū eſt. Saluat enī ſubām: ꝛ vſq; ad hoc eſt quouſq; alatur. T. cō. 47.

ℭ Determinat de augmentatione dicens ꝙ eſt alter eē ꝛ altera ratio ſeu diffinitio ipſi alimento: vt eſt nutritiuū ꝛ vt eſt augmētatiuū. nā nutritiuū alit alr̄: ꝛ aliter augmentat qm̄ ſm ꝙ alimētū eſt aliqḋ quātū eſt aiatū augmentatiuū: ſm aūt ꝙ eſt hoc aliqḋ ꝛ ſubā eſt cōgruū nutricationi. Alimentū enim ſaluat ſubām nutriti: donec nutritum poſſit ſumere alimentū ꝛ eo alat̄. ℭ Intelligendū ſm Cōmētatorē ꝯmē. 47. ꝙ aliud eſt eſſe nutrimētū aut nutritiuū: aliud eſt eſſe augmētatiuū. Nutritiuū dī ſm ꝙ cōſeruat ſubſtātiaz rei nutribilis ne corrūpat̄: dat. n. ei aliqd loco diſſoluti: ꝛ ideo p̄manet in eſſe dū nutrit̄: ꝛ cū ceſſat nutrimentū corrūpit̄. Eſt vō augmētatiuū ſꝫ ꝙ perficit quātitatē eius nālem: qḋ diminuit̄ in p̄ncipio propter neceſſitatē. Ex differentia ergo quā hꝫ alimentum in eo ꝙ alit ꝛ in eo ꝙ augmētat vt quantū pōt patere qd eſt nutritio: ꝛ quid augmentatio: vt ꝙ nutritio ē ꝯuerſio nutrimentri in ſubām aliti: ſed augmentatio eſt deductio viuentis de minori quātitate ad quātitatē maiorem.

ℭ Efficit preterea generationē ac ortuz: nō eius quod alitur: ſed talis quale eſt id qḋ nutritur. Iam enim eſt ipſius ſubſtantia: ꝛ nihil ſeipſum generat: ſed conſeruat.

ℭ Et generationis autez factiuū eſt nō ei᷒ quod alitur: ſed quale id quod alitur: iam enim eſt ipſa ſubſtantia: generat autem nihil ipſum ſe ipſum: ſed ſaluat.

ℭ Determinat de generatiōe dicēs: ꝙ factiuū generationis. ſ. potētia vegetatiua nō eſt eius qḋ alitur: ſed talis q̄le eſt illud qḋ alitur: qm̄ potētia generatiua nō eſt p̄n᷑ generationis illi᷒ qḋ alitur ſeu illius in quo eſt: ſed alterius qḋ eſt tale quale eſt illud in quo eſt ꝛ ſibi ſimile in ſpē. Et ꝙ ita ſit pꝫ: q: ſubā que alitur ꝛ que generat eſt: qḋ autez generat̄ nō eſt: quare nihil generat ſeipſuz: ſed aliqḋ bñ ſaluat ꝛ nutrit ſeipſum: ideo potentia vegetatiua bñ pōt nutrire ꝛ ſaluare illud in quo eſt: ſed nō poteſt generare illud in quo non eſt. ℭ Intelligendū ſm Alber. ꝛ Egidium ꝙ quantū ad aliquid alimentum ꝯuertitur in alitū: ꝛ quantū ad aliquid tranſit in ſemē. Illud qḋ ꝯuertitur in alitū facit ad indiuidui cōſeruationez: ſꝫ illud qḋ trāſit in ſemen facit ad cōſeruationē ſpēi. Semē ergo eſt ſuperfluum alimēti: q: eſt ſup̄fluū in īdiuiduo in quo eſt: ſꝫ non eſt ſuperfluum ſpeciei ad cuius conſeruationem ordinatur: quare ſemen non ordinatur ad generationem illius in quo eſt: ſed alterius ſimilis ſibi in ſpē: ꝛ ex hoc pꝫ quare ſemen dicitur ſuperfluitas vltimi alimenti: eſt enī ſuperfluitas quia fit ex parte nutrimenti que ſuperfluit vltra illam que tranſit in nutricationem ꝛ augmentum: ꝛ eſt vtilis pro generatione: ꝛ eſt vltimi alimēti: q: alimēti vltima digeſtione digeſti: ſed de hoc amplius alibi.

ℭ Quare tale quidem aie principium vis eſt talis: vt id conſeruet quod ipſam hꝫ: ea

nimirū

nimirum rōne qua ipſam habet. Alimētū aūt ad operādum ꝑparare videt̄: quapropter alimēto priuatū eſſe non pōt. At vo cū hoc in officio tria ſint hec: neceſſarioqꝫ ꝯcurrant: id inquā qȯ nutritur: ⁊ quo nutritur: ⁊ quod nutrit: id qdē3 quod nutrit eſt ipſa aīa prima: id aūt quod nutritur corpus eſt: quod ipſum animaꝫ habet: ad id quo nutritur ipſam eſt alimentum.

T.cō. 48. ℭ Quare hmōi anime principium potētia eſt poſſibilis ſaluarē. Suſcipiēs ipſam ſm ꝙ eſt hmōi. alimētū aūt ꝑparat opationē: vnde priuatum alimento non pōt eſſe.

T.cō. 49. ℭ Qm̄ autē ſunt tria: qȯ alitur: ⁊ q̄ alitur: ⁊ alens. alens qdē eſt ꝑma aīa: qȯ vo alitur eſt hn̄s hāc: corpus quo vo alit̄ alimētū.

ℭ Nūc determiat de potētia vegetatiua: ⁊ diuidit̄ in duas ſm ꝙ dupl̄r notificat eā. ſcōa. ibi. (Qm̄ aūt a fine.) De prima notificat potētiā vegetatiuā p actū nutritionis dicēs. ꝙ potētia vegetatiua q̄ eſt ꝑnm̄ inſtrumētale aīe vegetabilis eſt potentia q̄ pōt ſaluare hn̄s eā ſm ꝙ hmōi. Alimētū aūt ꝑparat opationē. i. eſt mā ꝑparata opationi huius potētie. Vn̄ priuatū alimēto nō pōt eē idest diu in eſſe durare. Deinde ſubdit tria ꝯcurrētia ad nutricationē. ſ. alens: qȯ alitur: ⁊ quo alitur. Alens eſt prima aīa ⁊ magis cōis. ſ. vegetatiua ⁊ eius potētia: qȯ alitur ē corpus aīatū: ⁊ quo alitur eſt nutrimētū. ℭ Intelligēdum ſm Cōmē. com. 48. ꝙ iſte actiones. ſ. aīe vegetatiue ſūt diuerſe ſm diuerſitatē ſuoꝝ finium. licꝫ ſubm ſit idē. ſ. nutrimētū. Et eſt neċe vt iſte actiones ſint attribute alicui virtuti aīe: ⁊ cū ita ſit neċe eſt vt hoc ꝑnm̄ aīe. ſ. virtus nutritiua ſit vtus que pōt ꝯſeruare ens in ſua forma ſm diſpōnē ⁊c̄. ex quo ſeq̄t: ꝙ diuerſitas iſtaꝝ opationū nō eſt ex diuerſitate ſui obiecti materialis. ſed ex diuerſitate ſuoꝝ finium propinquoꝝ ⁊ ſuoꝝ obiectoꝝ formalr̄ ſumptoꝝ. Unde qꝛ nutritio: augmentatio: ⁊ ḡnatio: hn̄t fines diuerſos: iō diſtinguunt̄: nā finis nutritiōis eſt reſtauratio deꝑditi: ⁊ finis augmētatiōis eſt attingēria q̄titatis ꝑfecte: finis vo ḡnationis eſt ꝯſeruatio ſpeciei.

ℭ Atqꝫ cum ſit par vniuerſas a fine res appellare: finiſqꝫ hui⁹ aīe ſit generatio talis: q̄le eſt id quod ipſaꝫ habet: erit aīa prima profecto principium generandi tale q̄le ē id quod hanc ipſam animam habet.

ℭ Qm̄ aūt a fine appellari oīa iuſtū ē: finis aūt eſt generaſſe q̄le ipſum: erit vtiqꝫ ꝑma anima generatiuum q̄le ipſum.

ℭ Deſcribit ſeu notificat potentiaꝫ vegetatiuā per actum ḡnationis: ⁊ diuidit̄ in duas qꝛ primo facit hoc. ſcōo diſtinguit de agētibus ꝯcurrētibus ad nutricationem. ibi. (Eſt aūt quo alitur.) De prima dicit ꝙ qꝛ iuſtū eſt oīa a fine denolari: ⁊ finis potētie vegetatiue eſt ḡnare. iō ꝑma aīa vel potētia. ſ. vegetatiua eſt ḡnatiuū talis aīati: q̄le eſt ipm in quo eſt hmōi aīa vel potētia. ℭ Intelligendū vt ſupius dicebat̄: ꝙ tres ſunt actus potētie vegetatiue. ſ. nutricatio: augmentatio: ⁊ ḡnatio: ⁊ ſcōs eſt ꝑfectior pr̄io ⁊ finalior: ⁊ tertius primo ⁊ ſcōo. Vn̄ ſicut potētia nutritiua ordinat̄ in augmētatiuā: ⁊ ambe in generatiuā: ſic eſt de actibus ipſaꝝ: que ſunt ab aīa principalr̄ ⁊ a ſuis potentijs inſtrumētaliter ⁊ ſecūdario: ⁊ ꝓpterea ſimul loquit̄ Ariſto. de aīa ⁊ de potētia. ℭ Sed tūc poſſet qs dubitare q̄re Ar. diffiniuit potentiā vegetatiuā ab ope nutriendi: ⁊ ab ope generādi: ⁊ nō diffiniuit ipſam ab ope augmētādi: cū tn̄ augmētatio ſit opatio ꝑfectior: ⁊ finalior nutricatione. ℭ Rn̄det̄ ꝙ cū aliqua potētia hꝫ plures opatiōes: ſi diffinit̄ p vnā: ⁊ nō p aliam hoc ex duplici cā pōt ꝯtigere. Prima. ſi vna illaꝝ opationū ineſt illi inſeparabiliter: ⁊ alteri nō. Scōa. ſi vna illaꝝ opationū eſt ceteris ꝑfectior ⁊ finalior: ꝓp ꝑmā cām diffinita ē po⁹ vegetatiua p nutricationē: q̄ illi īſeꝑabilr̄ ineſt: ⁊ nō per augmētationē q̄ aliqn̄ nō ineſt. Propter ſcōaꝫ cāꝫ diffinita eſt p generationē q̄ eſt ceteris ꝑfectior ⁊ finalior: vt dictum eſt: ⁊ non per augmētationem: quare ⁊c̄.

ℭ Id aūt q̄ nutrit anima duplex ē: quēadmodū ⁊ id q̄ gubernator gubernat: man⁹ inquā ⁊ clauus: atqꝫ aliud mouet atqꝫ mouet̄: aliud mouet̄ tm̄: neċe ē autē oē nutrimētū nature ſit talis: q̄ digeri poſſit. at digeſtionē efficit calor: q̄ propter oē animās hēt calorem: qd igitur ſit alimētum ipſuꝫ vniuerſaliter diximus: poſtea vero de ipſis exactius perſcrutabimur.

ℭ Eſt āt q̄ alitur dupl̄r: ſicut ⁊ quo gubernat̄: ⁊ man⁹: ⁊ themon: hoc qdē mouēs ⁊ motū: illud aūt mouēs ſolū. Oē aūt alimētum neceſſariū ē decoqui. operat̄ aūt decoctionē calidū. Unde oē aīatum hēt calorem. Figuraliter qdem igit̄ alimentū qd ſit dcm̄ eſt. Certificādum aūt eſt poſterius de ipſo in proprijs rationibus. T.c.50

ℭ Diſtinguit̄ de agentibus ꝯcurrentibus ad nutricationē dicens: ꝙ ſicut illud quo gubernat̄ nauis eſt duplex. ſ. manus ⁊ themon: ⁊ manus eſt mouens nō motū: themon aūt eſt mouens motū: ſic duplex eſt ꝑnm̄ quo aliqd alitur. ſ. aīa que eſt mouēs principale ⁊ nō motū: ⁊ calidum nale: qȯ eſt mouens motū ⁊ inſtrumētale. Et ꝙ calidum ſit inſtrm̄ aīe in operando circa alimentum ꝓbat Ariſt. qꝛ oē alimētum neċium eſt decoqui ſi debet trāſire in opationem aīe. ſed nō pōt decoqui niſi a calore: vt pꝫ. ergo neceſſe eſt oē aīatum hēe calorem. poſtea epilogat dicens: ꝙ figuraliter. i. ſuꝑficialiter ſic dcm̄ ſit qd ſit alimentum: poſterius aūt certificandū eſt de ipſo in ꝓprijs rōnibus. ℭ Intelligēdū ſm Cōmē. com. 50. ꝙ declaratum eſt hic. ꝙ aīa nutritiua eſt primū mouēs in cibo: ⁊ ꝙ agit in cibo per calorē: p quē ſit digeſtio. Utrū aūt oportet ꝙ moueat ⁊ nō moueat̄ pr̄io: ⁊ p ſe ſm ꝙ eſt primū mouēs: ⁊ calor moueat ita ꝙ moueat̄ a pr̄io motore: hoc declaratū eſt in ſermonibus vlibus. i. in octauo phy. declaratū eſt enim illic: ꝙ oīs primus motor: ſi fuerit corporalis componitur ex motore non moto ⁊ motore moto ſm ꝙ componuntur res ex materia ⁊ forma.

Sed tunc mouet Cōmētator ſup hoc dubitatiōnē. Nā iſta ꝓpō oīs ꝑmus motor corporeus cōponit̄ ⁊c̄. nō eſt vera niſi in motu locali. Vn̄ in motu alteratiōis nō opꝫ qȯ primū alterās corporeū primo alteret ſe: ⁊ ita cōponat̄ ex alterāte nō alterato: ⁊ ex alterāte alterato: ſicut in motu locali oīs primus motor corporeus mouet ſe: ⁊ ideo cōponit̄ ex mouēte nō moto ⁊ ex mouēte moto. Cū igit̄ motus ꝓueniēs ab aīa nutritiua in nutrimentū ſit motus alterationis: nō videt̄ qꝛ p

illam ꝑpoſitionem: que nō eſt vera niſi in motu locali
poſſit declarari: ꝙ primū mouens in alteratione nō mo-
ueatur: ⁊ ꝙ alterū ſit mouens motū. ¶ Preterea exem
plum Ariſt. de manu ⁊ themone eſt in motu locali: qua-
re non videt̃ eſſe ad ꝑpoſitum, cū hic ſit ſermo de moto
Cō.50. alterationis. ¶ Ad hoc rñdet Com. dupl'r. Primo decla
rando aliter: ꝙ actus nutriendi complet̃ p duos mo-
tores: quoꝝ vnus eſt imobilis: ⁊ alius mouens motus: ⁊
aſſumit pro manifeſto ꝙ ꝓpinquum alterās nutrimētū
eſt corpus calidū: ⁊ vlterius ꝙ ipm̄ non ſufficit ad hoc,
Nā oſtenſum eſt prius: ꝙ ignis nō ſufficit ad cauſanduꝫ
actionē alteratiuā terminatā niſi ſit illic aliqua virtus q̄
non eſt corpus ſed in corpore. Et ex hoc ſequit̃ ꝙ corpus
qḋ eſt primū alterans corporeū cōponit̃ ex alterante: qḋ
non alterat̃. ſ. aia: ⁊ ex alterāte alterato. ſ. ex nāli calore:
⁊ ſic pꝫ q̄liter actio nutrimēti cōplet̃ p motorē non mo
tum: ⁊ p motorē motum. Et ſm̄ hāc rñſionem nō indi-
gemus illa ꝓpōne declarata in octauo phyſicoꝝ. ſ. q̄ ois
Cō.41 primus motor corporeus componit̃ ⁊c̃. ¶ Aliter rñdet
Com. declarādo: ꝙ in actu nutriendi eſt talis duplex mo
tor. ſ. nō motus: ⁊ motus in ſequēdo illud qḋ in principio
dicebat̃ de ꝓpoſitione declarata in octauo phyſicoꝝ: di-
cēdum ꝙ calor nālis nō alterat cibū niſi primo moueat̃
in loco: qm̄ motus localis antecedit alios motus: ⁊ ma-
xime motū alterationis terminatū quo. ſ. res aliqn̄ alte
ratur: ⁊ aliqn̄ nō. vt eſt in ꝓpoſito. Cū ſi ſpūs q generat̃
in corde dꝫ alterare nutrimētū diſtās ab eo: opꝫ ꝙ prius
trāſmittat̃ ad ipm̄: qḋ fiet p motū localem. Spūs enim
nō ſolum alterat: ſed attrahit ⁊ expellit cibū. qꝛ ergo hic
motus alterationis ꝑſuppōnit motū localem pꝫ ꝙ ꝓpo
Cō.43 ſitio Ari. octauo phy. q̄ eſt de motu locali erit ꝯueniens
ad ꝓpoſitū declarādū: qꝛ ſi corpus qḋ alterat prius mo-
uet̃ localr̄: aut mouet̃ a ſe: aut ab alio. Si a ſe. g̃ cōponit̃
ex motore ⁊c̃. Si ab alio cū nō ſit ꝓcedere in infinituꝫ:
erit deuenire ad primū motorē corporeū: q mouet ſe mo
tu locali: q ēt eſt primus motor corporeus in motu nutri
tionis: ⁊ talis cōponit̃ ex motore nō moto ⁊ motore mo
to: q̄re ⁊c̃. ¶ Ad illud aūt qḋ dicebat̃ de exemplo. dicit
Com. ꝙ exēplū eſt largiter acceptū: qm̄ manus nō ē pri
mus motor in gubernatōe nauis. ſꝫ gubernator: ⁊ pōt di
ci motor nō motus: nō qꝛ nō moueat̃: ſꝫ qꝛ nō mouet̃ a
motore extrinſeco. Nec incōuenit ad declaranduꝫ aliqd
in motu alterationis adducere exēplum in motu locali.
¶ Intelligēdū ſcdo ſꝫ Com. eodē com. p expōne illius
partis. Certificādū aūt eſt poſterius de ipſo in ꝓprijs ra-
tionib᷒: ꝙ ſermo de nutrimēto ⁊ augmēto nō ꝑficit̃ niſi
in plurib᷒ libris. In libro eni de gñatione ⁊ corruptione
determinat᷒ eſt modus augmēti ⁊ diminutiōis. In me-
theauris aūt d̄terminati ſūt modi caloꝝ ⁊ modi actionū:
vt decoq̄ ⁊ aſſari: ⁊ ēt in hoc libro declaratus ē p̄mus mo
tor in iſtis motib᷒: ⁊ in libro ēt de aialibus determinatuꝫ
eſt quot ſunt inſtr̄a iſtius v̄tutis in vnoquoqꝫ aiali: ⁊ q̄uo
cōplet̃ actio p ipſam in vnoqꝫ eoꝝ: ⁊ p quot mēbra ⁊c̃.
Uult igit̃ Cōmēta. ꝙ in multis libris nālib᷒ determinet̃
de nutritione ⁊ augmēto: ſꝫ diuerſimode: qm̄ de illis de-
terminat̃ in libro de gñatione ⁊ corruptione p cōpara-
tionē ad motū: oñdendo ꝙ nutritio ⁊ augmētatio ē ve-
rus motus vel mutatio. In libro de aia p cōparationē ad
aiam oñdēdo ꝙ ſunt principalr̄ ab aia: ⁊ nō ab aliq̄ ele-
mēto in libro metheauroꝝ p cōparationē ad calorē nālē:
oñdendo ſm̄ diuerſos modos caloris diuerſas fieri di-
geſtiones: vt elixationē: aſſationē ⁊c̃. In libro aūt de aia
libus determinat̃ de illis p cōparationē ad mēbra: oſten
dendo nutricationē ⁊ augmētationē eſſe p mēbra tanq̄
inſtr̄a deſeruientia aie in operādo: ⁊ quot ſunt illa mem-
bra ⁊ qualiter ꝓportionantur in tali opatione. Alij autē

per ꝓprias rōnes intelligunt librū de nutrimēto ⁊ nutri
bili: in quo dicunt Ariſto. tradidiſſe proprias rōnes de
ipſo alimento. ſed hic liber ad nos nondum peruenit.

Dubitat̃ vtrū nutritiua: augmentatiua: ⁊ gñati-
ua ſint diuerſe potētie aie. Argr̄tur ꝙ
nō. Primo ille potētie ſūt eedē ⁊ nō diuerſe quaꝝ ē idē
actus: ſꝫ nutritiue ⁊ gñatiue eſt idē actus. ergo ⁊c̃. pꝫ ꝯña
⁊ maior ex dictis. minor aūt declarat̃: qm̄ ſicut nutritiua
equi gñat carnē vel os: ⁊ ſic de alijs ex nutrimēto: ſic fa
cit v̄tus gñatiua: vt pꝫ. q̄re ⁊c̃. ¶ Scdo nutritiua ⁊ aug-
mētatiua ſunt eadē potētia. g̃ ⁊c̃. pꝫ ꝯña ⁊ aſſumptū ꝓba
tur: qꝛ eadē potētia que gñat plus de carne q̄ꝫ fuerit re-
ſolutū pōt gñare tm̄tum p̄ciſe ⁊ minus: ſꝫ gñando plus ē
augmētatiua: gñando aūt tm̄ p̄ciſe aut minus eſt nutri-
tiua. ergo ⁊c̃. ¶ Tertio ad idē facit lr̄a Ariſto. di. in p̄n°
huius capli. ꝙ eadē potētia aie ē nutritiua ⁊ generatiua. Cō.42
¶ In oppoſitū argr̄: qꝛ ille potētie ſunt diuerſe q̄ hn̄t
opationes diuerſas: ſꝫ nutritiua: augmētatiua: ⁊ gñati-
ua ſunt hmōi: cū opatio nutritiue ſit ꝯuertere nutrimen
tū in ſubam nutriti: ⁊ opatio augmētatiue ſit deducere
ipm̄ ad debitā quātitatē: ⁊ opatio gñatiue ſit ſibi ſimile
generare: vt ſuperius fuit oſtenſum: quare ⁊c̃.

Pro qōne dōm: ꝙ potētia nutritiua: augmen
tatiua: ⁊ gñatiua ēt in eodē viuente
ſunt potētie abinuicē ſpē diſtincte: qḋ ꝓbari pōt ex argu
mento ſtatim adducto. Sed pro vlteriori declaratione
ſciendū eſt: ꝙ dupl'r ſumit̃ virtus generatiua. Uno mō
pro virtute q̄dam aie que eſt in corpe viuente que ex ſu-
perfluo nutrimēto mō ſupius oſtēſo generat ſemē: ⁊ hec
ſaltē in aialibus pfectis hꝫ organū determinatuꝫ. ſ. mē-
brum genitale. Alio mō ſumit̃ virtus gñatiua p virtute
quadaꝫ in ſemine ꝓducta a virtute gñatiua primo mō
accepta: que ſpāl' noīe dr̄ v̄tus formatiua: p quā ſemē:
lꝫ nō ſit formalr̄ aiatum: eſt oia mēbra in potentia actiua
hñs: ⁊ eſt ꝓductiuū talis aiati q̄le eſt illud a quo fuit ſe-
men deciſum: ſi trāſmittat̃ ad locū debitū pro gñatione
cū debitis circūſtantijs. ¶ Hoc ſtāte declarat̃ primo ꝙ
nutritiua: ⁊ augmētatiua ſunt v̄tutes diuerſe: ⁊ q̄druplr̄
ci dña inter eas repta: vt h̄ refert Albertus. ¶ Prima
dña eſt: qꝛ nutritiua gñat ſubam: ⁊ īducit formā nutriti
in mā nutrimēti. ſꝫ augmētatiua gñat quātitatē viuenti
ꝯuenientē ad debitas opationes: vel ſaltē poſt nutrimē
ti ꝯuerſionem mēbra extēdit ad maiores dimenſiones.
¶ Scda dña eſt: qꝛ nutritiua quātū eſt de ſe equalr̄ nu-
trit ſm̄ oēꝫ dyametrū: vel ſi inequalr̄ magis nutrit ſm̄ la
titudinē: ſꝫ augmētatiua magis augmētat ſm̄ lōgitudi-
nē ſm̄ quā maxie attēdit̃ corpis magnitudo. ¶ Tertia
dña ē: qꝛ augmētatiua vtit̃ fortiori calido q̄ꝫ nutritiua:
qm̄ augmētatiua hꝫ extēdere mēbra dura: ſicut oſſa carti
lagines ⁊c̃. ⁊ facere nutrimentū penetrare ad ipſa: ad q̄
fortius req̄rit̃ calidū: q̄ꝫ ad ꝯuertere nutrimētū in ſubaꝫ
nutriti. qḋ ē opus nutritiue: vt ſatis eſt notū. ¶ Quarta
dña ē: qꝛ nutritiua ſemp nutrit deꝑditū reſtaurādo: aug
mētatiua aūt non ſemp augmētat: ſꝫ habita cōuenienti
quātitate que p augmētatiuā in tali viuēte intendebat̃:
qḋ ante mortē ꝯtingit ceſſat augmētatiua ab opere ſuo.
¶ Silr̄ poſſet oſtendi ꝙ nutritiua differt a gñatiua: q̄ eſt
in corpe viuēte: qm̄ nutritiua īmediate īducit aiaꝫ ī mā
nutrimētali. Generatiua aūt que eſt in viuēte imediate
introducit formā ſeminis que nō eſt aia in mā nutrimē
tali. Differt ēt a v̄tute formatiua que eſt in ſemine: quia
v̄tus nutritiua eſt ſubiectiue in corpe aiato: ſꝫ virtus for
matiua nō. Secūdo: virtus nutritiua nō ꝓducit aiatum
pſe exiſtens eiuſdē ſpeciei cū nutrito: vñ virtus nutriti-
ua equi nō ꝓducit equū: ſꝫ ꝓducat carnē: vel os: virtus
autēꝫ formatiua ſic: quoniam virtus formatiua ſeminis
equi

equi non ſolũ producit carnẽ: vel os: ſed equũ totalem.

Et ex hoc ſoluunt̃ rõnes ante oppoſitũ adducte. ¶ Ad p̃mã pʒ q̃ gñatiua q̃uo diſtinguat̃ a nutritiua: ⁊ ſilr̃ formatiua q̃ eſt ĩ ſemĩe hʒ opõnẽ diuerſaʒ a nutritiua. ſ. p̃ducẽ idiuiduũ totalẽ ⁊c̃. ¶ Ad ſcd̃m dr̃ q̃ virt⁹ nutritiua trãſmutat nutrimẽtũ ĩ ſubaʒ nutribilis: tñ tp̃e augmẽti p ſolã ↄuerſionem nutrimẽti nũq̃ʒ fieret augmẽtatio niſi mẽbra extẽderẽtur ſm ptes antiq̃s ⁊ nouas: qḋ fit p v̄tutẽ augmentatiuã. ex quo pʒ: has v̄tutes eẽ diſtinctas. ¶ Ad auctem aũt Ariſto. dcm̃ fuit in principio cap. qualiter intelligi hẽat: quare ⁊c̃.

¶ Determinatis ãt his: primũ de oĩ ſenſu cõiter: deĩde de vnoq̃q̃ dicamus. fit itaq̃ʒ ſenſus. Cũ mouet̃ atq̃ʒ patit̃ aliq̃d vti diximus. Nã ipſe ſenſus alteratio q̃dã eẽ videt̃ur: inq̃unt aũt q̃dã ⁊ a ſilĩ ſile pati: qḋ q̃dẽ quonã pacto fieri põt: aut nõ põt: in v̄lib⁹ de actiõe ſermonib⁹ paſſioneue diximus.

T.c.51. ¶ Determinatis aũt his dicam⁹ cõiter de oĩ ſenſus. Senſus aũt in ipſo moueri ⁊ pati aliq̃d accidit: ſicut dcm̃ eſt. Videt̃ eniʒ q̃dam alteratio eſſe. Aiunt aũt q̃dam ſimile a ſimili pati. Hoc autem quomodo poſſibile aut impoſſibile dictum eſt in vniuerſalibus rationibus de agere ⁊ pati.

¶ Iſte eſt quartus tractatus huius ſcd̃i ↄtinens. ii. capl̃a: in quoꝝ p̃ d̃terminat v̄lr̃ de po⁹ ſenſitiua: in ſcd̃o ibi. (Diſcedum aũt eſt.) determinat̃ de ſenſibili v̄lr̃. in tertio ibi. (Cuius q̃dem.) determinat̃ ſp̄alr̃ de viſibili ⁊ viſu ⁊ ſuis actibus: in q̃rto ibi. (Nũc q̃dẽ primũ.) determinat̃ eodẽ mõ de audibili: ⁊ auditu. in q̃nto ibi. (De odore autem ⁊ olfactabili.) d̃termĩat̃ ſilr̃ de odore ⁊ olfactu. in ſexto ibi. (Guſtabile aũt.) ſili mõ determinat̃ de guſtabili ⁊ guſtu. In ſeptimo ibi. (De tangibili aũt.) determinat̃ pariter de tãgibili ⁊ tactu. in octauo ibi. (Opʒ aũt.) declarat q̃dã cõia de ſenſibus p̃ticularibus. in nono ibi. (Qʒ aũt non ſit ſenſus.) ponit̃ numerus ⁊ ſufficientia ſenſuũ particularium. in decimo ibi. (Qm̃ aũt ſenſitiuus.) determinat̃ de ſenſu cõi. in vndecimo ibi. (Qm̃ aũt duabus.) determinat̃ de fantaſia. Ex q̃b⁹ oĩb⁹ habebit̃ ſufficiẽs determinatio de ſcd̃o gradu aĩatoꝝ. vʒ de ſenſitiuo. Primũ capitulũ diuidit̃ in duas ptes: in quaꝝ p̃⁹ oſtẽdit̃: q̃ ſenſus ẽ po⁹ paſſiua. in ſcd̃a ponit̃ diſtinctiõe de po⁹ ⁊ actu. ibi. (Diſcedum aũt.) Prima in tres: q: p̃ p̃bat̃: q̃ ſenſus eſt po⁹ paſſiua. Scd̃o oñdit̃: q̃ ſenſus dĩ duob⁹ modis: ⁊ ſilr̃ ſentire. ſ. ĩ actu ⁊ in po⁹. Tertio declarat̃ modus ſm quẽ ſenſus in po⁹ efficiat̃ in actu ſ̃a ibi. (Qm̃ aũt ſentire.) 3⁹ ibi. (Primũ q̃dẽ igit̃.) Prima in duas ſm q̃ dupl̃r oſtẽdit ſenſum eẽ potẽtiã paſſiuã. ſcd̃a ibi. (Hʒ ãt dubitationẽ.) ¶ De p̃⁹ dicit q̃ determĩatis his q̃ dcã ſũt de vegetatiuo dicam⁹ cõiter de oĩ ſenſu: q̃ ſenſus. i. ſentire accidit ſibi in ipſo moueri aliq̃d ⁊ pati: vt dcm̃ ẽ. ſ. in lib. phyſi. et q̃ v̄r: q̃ ſentire ſit alteratio q̃daʒ: ⁊ ex hoc ſeq̃t̃ q̃ ſenſus ſit v̄tus paſſiua: cuʒ oĩs illa po⁹ ſit v̄tus paſſiua cuius op̄õ in ea recipit̃ cũ ſuo pati ⁊ alterari. Et q: locut⁹ fuerat de paſſiõe: ſubdit q̃ q̃dã aiunt ſile a ſili pati. qḋ q̃uo ſit poſſe vel ĩpoſſe dcm̃ eſt in rõnib⁹ v̄libus de agere ⁊ pati poſitis in p̃ de gñatiõe: ⁊ ĩferius oñdet̃. ¶ Intelligẽdũ ſm cõmẽ. cõmento. 51. q̃ ſentire ſit p aliq̃ ĩ paſſionẽ ⁊ ⁊ motũ in ſenſib⁹ a ſenſibilib⁹: nõ p actionẽ ſenſuum in ſenſibilia. Hoc. n. eſt primũ ↄſideratũ de ſenſu. ſ. vtrũ ſit numeratus in v̄tutibus actiuis: aut paſſiuis. Vult igitur cõmen. q̃ ſenſus patiantur a ſenſibilibus: ⁊ q̃ nõ agunt in ſenſibilia: cuius oppoſitum dicebat Plato. ponendo viſionem fieri extra mittendo: ⁊ hoc eſt principium conſiderandum in ſenſu: quod eſt potentia paſſiua.

¶ Hẽt ãt is locus dubitationẽ: ambiget̃q̃ʒ nõ iniuria q̃ſpiã: cur ⁊ ſenſuũ ipſoꝝ ſenſus nõ fit: ⁊ cur ſine iis q̃ ſũt extra nõ efficiunt ſenſuʒ. Cũ inſit ⁊ ignis ⁊ terra: ceteraq̃ʒ elemẽta quoꝝ eſt p ſe ſenſus: vel p ea q̃ ipſis accidũt. At enim pʒ ſenſitiuũ nõ eẽ actu ſʒ potẽtia tm̃. Quapropter nõ ſentit: quẽadmodũ cõbuſtile nõ vritur ip̃m p ſe ſine eo qḋ ip̃m vrere põt. Vreret enim ſeipſum: ⁊ non indigeret eius: quo actu eſt ignis.

¶ Hẽt aũt dubitationẽ: pp q̃d ſenſuũ ip̃oꝝ nõ ſit ſenſus: ⁊ q̃re ſine his q̃ ſunt extra nõ faciũt ſenſuʒ: in exiſtẽte igne: ⁊ terra ⁊ aliis elemẽtis: quoꝝ eſt ſenſus p ſe: aut ſm accidẽtia his. Manifeſtũ igit̃ eſt q̃ ſenſitiuuʒ nõ eſt actu: ſʒ potẽtia tm̃. vnde nõ ſentiũt: ſicut cõbuſtibile non cõburitur ipſum a ſe ipſo ſine cõbuſtiuo: combureret eniʒ ſeipſum ⁊ nihil indigeret actu ignem eſſe. T.c.52

¶ Scd̃o p̃bat ſenſum eẽ potentiã paſſiuã p ſolõnẽ duaꝝ dubitationũ: quaꝝ p̃ma eſt: q̃re ſenſuũ nõ eſt ſenſus: ita q̃ ſenſus ſentiat ſeip̃m. Scd̃a eſt q̃re ſenſus nõ ſentiunt ſine extrinſecis ſenſibilib⁹ cũ hẽant ſenſibilia eis ↄiũcta: ſicut ſunt ignis: ⁊ terra: ⁊ alia elemẽta in ſuis organis exiſtentia: q̃ ſunt ſenſibilia p ſe: aut ſm accñtia ipſoꝝ. Has dubitatiões ſoluit dicẽs manifeſtũ eẽ ſenſum nõ eẽ ĩ actu de ſe: ſʒ in po⁹ tm̃: iõ ſenſus nõ ſentiũt ſeipſos: neq̃ʒ aliq̃d aliud nõ ↄcurrẽte exteriori ſenſibili: a quo moueant̃ ⁊ ad actũ ducant̃: ſic cõbuſtibile nõ cõburit̃ a ſeipſo nõ ↄcurrẽte extriſeco cõbuſtiuo: aliter cõbureret̃ cõbuſtile igne nõ cõburẽte: qḋ nõ ẽ veꝝ. ex hac ſolõne pʒ expliſe q̃ ſenſus ẽ potẽtia paſſiua. ¶ Intelligẽdũ p̃io ſm cõmen. cõmento. 52. q̃ ſenſuũ q̃dã attribuit̃ in ſua cõpõne vniuſcuiuſq̃ʒ elemẽtoꝝ: ⁊ iſta ſunt ſenſibilia. Vult itaq̃ʒ cõmen. vt hr̃ de ſenſu ⁊ ſenſato: q̃ cuilibet organo ſenſus appropriat̃ ſm p̃dominiũ aliqḋ q̃tuor elemẽtoꝝ. Vñ in organo viſus p̃dominat̃ aqua: in organo auditus aer: in organo olfactus ignis: in organo guſtus ⁊ tactus terra. Cũ igit̃ iſta elemẽta ſint ſenſibilia tũc remãet ſcd̃a dubitatio ſupius mota: q̃re ſenſus non ſentit elemẽtũ qḋ dñat̃ in ſuo organo: vt viſus aquã: ⁊ ita de aliis. hec dubitatio ĩfra ſoluet̃ magis cõplete: vbi aſſignabit̃ cã quare ſenſibile poſitũ ſupra ſenſuʒ nõ facit ſenſationẽ. Et ſilr̃ dubitatio prima euacuabit̃ in ca. d̃ ſenſu cõmuni: vbi oñdet̃: q̃ nulla potentia organica eſt ſupra ſe ↄuerſiua.

¶ Intelligẽdũ ſcd̃o ſm cõmen. cõmẽto p̃allegato: q̃ ſenſus nõ eſt ex v̄tutib⁹ actiuis q̃ agũt ex ſe abſq̃ʒ eo q̃ indigeant in actiõe q̃ p̃ueniũt ab eis: motore extrinſeco: ſʒ ex virtutib⁹ paſſiuis q̃ indigẽt motore extrinſeco: ⁊ ideo nõ ſentiũt ex ſe: quẽadmodũ cõbuſtibile non cõburit̃ ex ſe abſq̃ʒ motore extrĩſeco. ſ. igne. Et quẽadmodũ ĩ cõbuſtibile ſi eẽt cõbuſtibile ex ſe tũc poſſe eẽt vt cõbureret̃ ſine igne extrinſeco in actu. ſic ſenſus ſi ſentirent ex ſe ſm q̃ ſunt virtutes actiue: tũc poſſibile eſſet vt ſentirent abſq̃ʒ extriſeco. Et debes ſcire q̃ h̃ eſt prima dr̃ia q̃ v̄tutes aĩe differũt abinuicẽ. ⁊ eſt p̃ncipiũ ↄſiderationis de itellectu

⁊ de alijs virtutib⁹. Uirtus aũt nutritiua manifeſtũ eſt ex predictis: ꝙ eſt ex virtutibus actiuis. cõmẽ. eſt clarum.

Sed dubitať circa textũ. p̃ qꝛ Ari. dic̃ ꝙ elita ſũt ſẽſibilia p ſe: h̃ ãt vꝛ falſũ: qꝛ ſũt ſubẽ: ⁊ ſuba ẽ ſẽſibilis p accñs: vt patebit ĩ ſeq̃nti cap. ℭ 2ᵒ qꝛ Ari. vꝛ velle ꝙ ſi ſẽſus eẽt poᵃ actiua: ꝙ ſentiret ſe: aut ſẽtiret nõ ꝯcurrẽte ſẽſibili extriſeco. hec tñ ſeq̃la nõ vꝛ valere: qꝛ cõbuſtiuũ ẽ in poᵃ actiua ad cõburẽdũ: ⁊ tñ nõ cõburit ſe: nec p̃t cõburere extriſeco cõbuſtibili deficiẽte. ℭ Rñdeť ad p̃ᵐ ꝙ aliqd eẽ ſenſibile p ſe ẽ dup'. Uno mõ qꝛ p ſe agit i ſenſũ. ⁊ iſto mõ elita nõ ſunt ſenſibilia p ſe: ſʒ ſolũ ſenſibilia ppa ⁊ cõia: vt i ſequenti cap̃. appebit. Alio mõ qꝛ ẽ p ſe ſub m alic⁹: qd̃ p ſe agit in ſenſũ: ⁊ ſic elita dñr ſẽſibilia p ſe. Jõ notãter dixit Ari. loq̃ns de elitis: ꝙ eoꝝ ẽ ſẽſus p ſe: aut ſʒ accñtia his ⁊c̃. ℭ Ad 2ᵐ dĩ ꝙ ſi aliq̃ nõ põt ꝑuenire actio aliq̃ niſi cõcurrat extriſecũ: hoc ꝯtigit pp alterã duaꝝ cãꝝ. Pᵐa ſi actio illa trãſeat ĩ mãz exteriorẽ. ſcd̃a ſi illud c⁹ dĩ illa actio nõ ſit ĩ poᵃ actiua reſpectu il̃l⁹: ſʒ ſolũ paſſiua: ex h̃ pʒ ꝙ ſi ſenſus eẽt in poᵃ actiua reſpectu ſenſatiõis cũ ſenſatio recipiať in eo: ⁊ nõ trãſeat in obiectũ extrinſecuʒ: ꝙ nec̃io ſenſus ſentiret: ẽt nõ ꝯcurrẽte extrinſeco: qꝛ neqꝫ tanq̃ʒ actiuo: neqꝫ tanq̃ʒ paſſiuo. Exẽplũ aũt qd̃ adduciť nõ eſt ſile: qm̃ cõbuſtio nõ recipiť in cõbuſtiuo: ſicut ſenſatio in ſenſitiuo: ſed in extrinſecum trãſit: quare ⁊c̃.

ℭ At ṽo qm̃ ſentire bifariã dicere ꝯſueuim⁹: nã ⁊ id qd̃ poᵃ videt ⁊ audit: videre audireqꝫ dicim⁹: ⁊ ſi forte dormiat: ⁊ id idẽtidẽ qd̃ iã opať: dupl̃r ⁊ ipſe ſenſus ꝑfecto diceť: qdã vt potẽtia: qdã vt actu: ſil̃r ⁊ ipʒ ſentire: ⁊ qd̃ eſt potentia: ⁊ qd̃ eſt actu.

T.c.53. ℭ Mꝛ aut ſẽtire dicim⁹ dupl̃r. poᵃ. n. audiẽs ⁊ videns: audire ⁊ videre dicim⁹: ⁊ ſi forte dormiẽs: ⁊ qd̃ iã operãs: dupl̃r vtiqꝫ diceť ⁊ ſenſus: hic qdẽ ſicut poᵃ: ille ṽo ſic actu. ſil̃r ãt ⁊ ſẽtire qd̃qꝫ potẽtia ens: ⁊ qd̃ actu.

ℭ Oñdit ꝙ ſenſus dĩ duob⁹ modis: ⁊ ſil̃r ſentire. ſ. in actu ⁊ in poᵃ: vñ dormiẽs dĩ vidẽs ⁊ audiẽs in poᵃ: ſʒ actu operãs dĩ vidẽs vel audiẽs ĩ actu: ⁊ ſenſus nõ operãtis dĩ ſenſus in poᵃ reſpectu ſentire: ſʒ ſenſus actual̃r ſentientis dĩ ſenſus in actu. ℭ Intelligendũ ſm̃ Cõmẽ. com. 53. ꝙ q eſt vidẽs ĩ obſcuro ẽ vidẽs i poᵃ. ſʒ iſta poᵃ eſt ꝓpinquior actui q̃ʒ poᵃ q̃ eſt in viſu dormiẽtis: vterqꝫ igiť iſtoꝝ eſt in poᵃ ꝓpinq̃ ad actũ videndi. ſʒ in ꝓpinquiori eſt ille q eſt in obſcuro: qꝛ facilius põt videre cũ nõ indigeat niſi lumine vt videat: ſʒ dormiẽs idiget lumĩe ⁊ expgeſactiõe.

ℭ Primũ igĩ id ſcire oʒ nos iquã q̃ſi ſint eadẽ pati: moueri: ac opari: ita nũc his vtĩ ac dicere. Mot⁹. n. ẽ qdã actus ĩpfect⁹: tñ vt in alijs dixim⁹. Ea ṽo cũcta qua patiunť: atqꝫ mouenť ab actiuo: ⁊ eo qd̃ eſt actu patiunť: atqꝫ mouenť. Idcirco ſit vt tũ a ſil'i ſibi: tũ a diſſimili res oĩs patiať: vt diximus: patiať. n. ea q̃ eſt diſſimilis: at cuʒ eſt paſſa: tum ſimilis eſt vt patet.

T.c.54 ℭ Primũ qdẽ igĩ tãq̃ʒ ſit idẽ pati ⁊ moueri: ⁊ agere ⁊ mouere dicim⁹: ⁊ nãqꝫ motus eſt actus qdã: ĩpfectus tñ ſicut ĩ alteris dictũ eſt. Oĩa ãt patiũť ⁊ mouetur ab actiuo ⁊ actu ente: vñ eſt qdeʒ tanq̃ʒ a ſil'i pati. eſt aũt vt a diſſimili ſicut diximus: patiť qdẽ enim qd diſſimile: paſſum aũt ſimile eſt.

ℭ Oñdit quõ ſenſus in potẽtia efficiať ſenſus in actu pmittẽdo primo ex declaratis 3ᵒ phyſi. ꝙ idem motus eſt agere: ⁊ pati: mouere ⁊ moueri reſpectu diuerſoꝝ: motus eniʒ eſt actus impfectus qui eſt a motore ĩ mobili: ⁊ ſm̃ ꝙ eſt a motore dĩ mouere ⁊ agere ⁊ ſm̃ qd̃ eſt i mobili eſt moueri ⁊ pati. ſenſus ğ hoc mõ reduciť de poᵃ ad actum: qꝛ vʒ trãſmutať ab obiecto ſenſibili in eo imprimẽte ſpẽm ſuã: ⁊ pmutãte ipm̃ de poᵃ ſentiẽdi ad actum ſentiẽdi: vñ oĩa q̃ patiunť ab aliquo ente in actu mouentur: ⁊ id qd̃ patiť quodãmodo patiť a ſimili: ⁊ quodammõ a diſſimili. nã paſſum dum patiť eſt diſſimile agẽti. ſʒ poſtq̃ʒ paſſuʒ eſt. ſimile eſt illi. ℭ Intelligẽdũ pᵒ. ꝙ Cõmẽ. tex. com. 54 trãſlatiõis antique al̃r ĩtroducit. vult enim Ari. oñdere dĩaʒ eẽ iter ſenſum eẽ potẽtiã actiuã: ⁊ ipm̃ eẽ potẽtiam paſſiuã: ⁊ ponit duas dĩas iter eẽ actiui ⁊ eẽ paſſiui. Pᵐa qꝛ eẽ paſſiui eſt eẽ ĩ actu impfecto pmixto cũ potẽtia. Sed eẽ actiui eſt eẽ in actu perfecto. Scd̃a: qꝛ paſſiuuʒ ſm̃ ꝙ paſſiu'ĩ nõ hʒ eẽ niſi ab actiuo: qꝛ ſi actiuũ nõ eſſet: nõ eſſet paſſiuũ: ſed actiuuʒ hʒ eẽ ex ſe. ℭ Intelligendũ ſcd̃o ſm̃ Cõmẽta. ꝙ paſſiuũ anteq̃ʒ patiať eſt ꝯ̃riũ agẽti: ⁊ cũ paſſio compleť eſt ſile agẽti: ⁊ dũ patiť eſt admixtũ ex ſili ⁊ ꝯ̃rio: nõ enim ceſſat dũ moueť corrũpi in eo pars ꝯtrarij: ⁊ fieri pars ſimilis ⁊c̃.

Cõ. 18.

ℭ Deide diſtinguẽdũ ẽ de potẽtia atqꝫ actu: nũc. n. de his ipſis ſimpl̃r dicim⁹. Nã ẽ hoc pacto qppiã ſciẽs: vt ſi dicam⁹ hoiem eẽ ſciẽtẽ: qꝛ hõ ẽ talis ſuapte nã: vt ſit ſciẽs atqꝫ ſciaʒ hẽat. Eſt ẽt h̃ pacto qppiã ſciẽs: vt hoiem eũ iã dicim⁹ eẽ ſcientẽ: q geometriam: atqꝫ grãmaticã hʒ: atqꝫ hoꝝ vterqꝫ nõ eodẽ mõ p̃t: potẽtieqꝫ ſubijciť: ſʒ al̃r qdẽ ex eo: qꝛ gen⁹ ipʒ eſt tale materieſue. Alter ṽo ꝓpterea qd̃ cũ voluerit ꝯtemplari: põt idipſum facere: niſi quid externũ forte prohibeat impedimentoqꝫ ſiat.

ℭ Dõm ãt de poᵃ ⁊ de actu. nõ. n. ſimpl̃r dicim⁹ q̃ hẽm⁹ de ipis. Eſt qdẽ eni ſic ſciens aliqd: ſic ſi dicam⁹ hoieʒ: qm̃ hõ ſcientiũ ⁊ hñtiũ ſciaʒ. Eſt ãt ſic iã dicim⁹ ſcientẽ hñtẽ grãmaticã. Uterqꝫ aũt hoꝝ non eodẽ mõ poſſibilis ẽ. Sed hic qdẽ qm̃ genus hui⁹ ⁊ materia eſt. Ille aũt qꝛ volẽs poſſibilis ẽ ꝯſiderare niſi aliquid ꝓhibeat exterius. T.c.55.

ℭ Ponit diſtictionẽ de potẽtijs ⁊ actu. Et diuidiť in tres ptes: qꝛ p̃mo ponit diſtinctionẽ potẽtie. ſcd̃o ponit diſtinctionẽ ipſius pati de quo prius fuit locut⁹. tertio facit ſũmã eoꝝ q̃ dicit ĩ hoc capl̃o de poᵃ ⁊ de pati. ſcd̃a ibi. (Nõ eſt ãt ſimp'.) 3ᵃ ibi. (Nũc aũt tñ.) Pᵐa in duas. q: pᵒ ponit diſtinctionẽ potẽtie. ſcd̃o declat dĩam inter mebꝛa diſtinctiõis. ibi. (Iã aũt ꝯſiderãs.) De p̃ma dicit. Diuidẽdũ eẽ de poᵃ ⁊ actu: de qbus nũc ſimpl̃r: id eſt vl̃r: dicamus vt in ꝓpoſito ſpectat: ꝙ dupl̃r aliqd dĩ in poᵃ: puta ſciens: vel aliud tale. Uno mõ dĩ ſciẽs in poᵃ: ſicut ignorãs ⁊ carens habitu ſcientifico: qui ideo dĩ potẽtia ſciẽs qꝛ eſt de numero hoĩum qui ordinanť in ſciam. Alio mõ dciť ſciens in potẽtia: hõ habens habitũ ſcie puta grãmatice.

matice.ſed non ↄſiderans per eum: ⁊ iſti nō ſunt eodem mō in potētia. Nā ignorās dī in potētia ſciens: q: genus ſuū.ſ.genus hoīum eſt huius.ſ. ꝙ hꝫ ſciaꝫ ⁊ eſt mā ſcīe receptiua.ſed aliꝰ ſic eſt potētia ſciens ꝙ cū vult pōt cōſiderare: niſi aliud exterius prohibeat.

¶ At ꝑter ipſos eē iſce q iā ↄtēplaſ: ⁊ eſt actu ꝓprieꝗ ſciens hoc.a. Ambo igr̄ illi primi potētia qdē ſunt ſciētes vt diximꝰ: veꝝ vnus indiget alteratione ꝑ diſciplinā: qua qdē nōnunꝗ̄ ēt ex habitu ↄtrario diſputationeꝗ mutaſ. Alter hꝫ qdē ſenſum aut grāmaticā: ſed indiget operationis: vt ex otio tandē operatiōiſꝗ vacuitate: agat ac operetur: atꝗ hic modus potentie diuerſus eſt: vt patet ab antea dicto.

T.c.56 ¶ Iā aūt ↄſiderās actu ens ꝑ ſe ⁊ ꝓprie ſciens hāc lr̄am.a. Ambo qdē igiſ primi ſm potētiā ſciētes ſunt: ſꝫ hic qdē ꝑ doctrinaꝫ alteratꝰ eſt: ⁊ multotiēs ex ↄtrario mutatꝰ habitu: hic āt ex eo qd ſenſum aut grāmaticam non agere: aut in agere alio modo.

¶ Declarat dr̄iam inter ſcientem in potētia primo mō: ⁊ ſcdo mō dicens: ꝙ actu ↄſiderans per habitum ſciētie quē hꝫ in hanc lr̄am.a. in grāmaticalibus eſt actu ⁊ ꝓprie ſciēs: ſed ambo primi.ſ. ignorās ⁊ hn̄s habituꝫ ⁊ nō ↄſiderans ſunt ſciētes ſolū in poᵃ. ſꝫ differētes: qm̄ ignorans nō efficiſ actu ſciens: niſi ſit alteratus ꝑ doctrinam ⁊ ſciam quā accepit: ⁊ multotiēs mutatus eſt ex habitu ↄtrario ſcīe acqſite: ſed hn̄s habitū ⁊ non ↄſiderans nō alteraſ ꝑ doctrinā: neꝗ ſciam accipit vt efficiaſ ↄſiderans: ſed ſolū mutaſ de non agere in agere: ⁊ de nō ↄſiderare in ↄſiderare per habitū quem prius hēbat: ⁊ hoc eſt alio mō mutari ab illo quo mutaſ ignorans in habitus acqſitione. ¶ Intelligēdum ſm Cōmentatorē com̄.56. ꝙ ſciens grāmaticā ↄſiderādo in ea eſt ſciens ſm vltimā ꝑfectionē: ⁊ talē dicimus ſciens in rei veritate. Ex quo ſequiſ primo ꝙ ſciens in actu eſt magis ꝑfecte ſciens ꝗ̄ ſciens in habitu tm̄. Forma enīꝫ opationi vnita ꝑfectiori mō ſe hꝫ ꝗ̄ dum eſt abſꝗ opatione. Seqꝰ ſcdo ꝙ ſicut duplex eſt poᵃ.ſ. remota ſicut ignorātis: ⁊ ꝓpinqua ſicut hn̄tis habitū ⁊ nō ↄſiderātis. ita duplex eſt actus ſiue ꝑfectio. vꝫ. actus primus: ⁊ actus ſcdꝰ ſiue ꝑfectio prīa: ⁊ ꝑfectio vltima. Forma eſt pma ꝑfectio: ſꝫ opari ab ea ꝓueniens eſt ꝑfectio vltima: vel vt dixit ſupius Cōmēta. forma nō operās eſt prima ꝑfectio: ſed opationi vnita eſt ꝑfectio vltima. ¶ Intelligendū ſcdo ſm Cōmē. eodem com̄. ꝙ ignorās mutabiſ ex potentia in actū: ⁊ cū alterabiſ per doctrinā: ⁊ mutabiſ multotiēs ex habitu ad diſpōneꝫ ↄtrariā: ⁊ ex diſpōne ↄ̄ria ad habitū quouſꝗ habitus ſit firmus ⁊ fixus. Et intēdit ꝑ habitū formā ſcīe: ⁊ ꝑ diſpoſitionē ↄtrariā ignorātiaꝫ. Ubi aduerte ꝙ duplex ē ignorantia.ſ. negationis ⁊ diſpōnis. prima īuenif in non hn̄te habitum ſcīe: neꝗ errorē illi oppoſitum. ſcda autem inuenitur in habente errorem ſcientie: quare ⁊c̄.

¶ At vo neꝗ ipm pati ſimplex eē videſ: ſꝫ aliud eſt a ↄtrario corruptio qdā: aliud eſt ſalus: potiꝰ eſt qd ē potētia ab eo qd eſt actu: ſimileꝗ ꝑinde atꝗ potentia ſeſe hꝫ ad actū. Fit enī ↄtēplans qd ſciā hꝫ. Qd qdē aut nō eſt alterari: in ipꝫ enī fit incrementum ⁊ in actuꝫ perfectionemue: aut aliud alterationis eſt genus.

T.c.57 ¶ Nō eſt āt ſimplr̄ neꝗ agere neꝗ pati. ſꝫ aliud qdē corruptio: q̄ a ↄtrario: aliud aūt ſolus: magis eſt qd potēcia ab eo qd ē actu. Et ſiſi ſic: ſicut potētia ſe hēt ad actum: ſpeculās enī fit hn̄s ſciam: qd vere aut nō eſt alterari. in ipm eniꝫ additio eſt ⁊ in actum: aut alterum genus alterationis eſt.

¶ Ponit diſtinctionē ipſius pati: ⁊ ↄtinet tres ptes. In pᵃ facit qd dcm̄ eſt. in ſcda oſ̄dit ꝙ trāſiens de ignorātia ad habitū ſcīe nō vere alteraſ: ſiue patiſ: ſic nec trāſiens de habitu ad actū ↄſiderādi. in tertia q̄ dicta ſūt in his que ſpectāt ad itellectum adaptat ad ea q̄ ſpectāt ad ſenſum. ſcda ibi.(Un̄ nō bn̄.) tertia ibi.(Senſitiui āt.) De pma dicit ꝙ neꝗ agere: neꝗ pati ē ſimplr̄ in vno mō tm̄. ſed multiplr̄. Un̄ vno mō dr̄ pati de paſſiōe corruptiua: qa qs patiſ a ſuo ↄ̄rio acq̄rēdo formā aliquā cū abiectione forme illi ↄ̄rie. Alio mō dī de paſſiōe ꝑfectiua: q̄ eſt ſalus ⁊ receptio alicuius ꝑfectionis abſꝗ depditione alterius ab aliquo ente i actu nō ↄ̄rio. ſꝫ ſiſi illi quo fit receptio: ſicut poᵃ ſe hꝫ ad actū. Un̄ ſpeculās ꝑ habitū quem prius habuit nō vere alteraſ: neꝗ patiſ pᵒ mō: cū nō trāſmutef a ↄ̄rio aliqd depdēdo. ſꝫ ſolū acq̄rit: ⁊ ſic ipm reducit in actū ↄſiderādi: aut ſi patiſ eſt alteꝝ genus paſſionis a paſſione corruptiua: q: eſt paſſio ꝑfectiua ſcdo mō dicta. ¶ Intelligēdū pmo ſꝫ Cōmē. com̄.57. ꝙ hoc nomē paſſio nō ſignificat eādē intētionē ſimplicē. ſed qdā eſt paſſio q̄ eſt corruptio patientis a ↄ̄rio a quo patiſ: vt paſſio calidi a frigido: ⁊ humidi a ſicco. cū.n. calidū agit i frigidū corrūpit frigiduꝫ: ⁊ fit calm̄. Alia āt eſt paſſio que eſt euaſio eius qd eſt in poᵃ eius ab eo qd eſt in actu: ⁊ h̄ eſt duplex: q: vel eſt euaſio a nō eē: ad ꝑfectionē primā: ſic in puero q nō hꝫ habitū: aut eſt euaſio a prima ꝑfectiōe in ſcdaꝫ: ſicut dū hn̄s formā pus nō operās poſtea opaſ: ⁊ nulla iſtaꝝ ē vera paſſio. ſꝫ ſolū paſſio prīo mō ſupra. ¶ Intelligēdū ſcdo ꝙ lꝫ poᵃ ⁊ actus opponanſ relatiue. tm̄ dicit Ari. ꝙ actus aſſimilaſ potētie: q: eſt illi ↄueniens ⁊ ꝓportionalis: qd enī alteꝝ ornat ⁊ ꝑficit: ſicut actus ſe hꝫ ad potētiā: illi eſt conueniens ⁊ proportionabile.

¶ Quocirca nō recte ſe hēt dicere ipm ſciētē cū ſcit alterari: ſicut nec edificatorē cum edificat. Qd igiſ in actū ducit: ex eo qd eſt intelligēs potētia atꝗ ſciens id: nō doctrinā appellare oportet: ſed aliud nomen eſt equū hr̄e. At qd ex eo qd eſt potētia diſcit: accepitꝗ ſciētiaꝫ: ab eo qd eſt actu ſciens atꝗ ab ipſo docēte. Id aūt nō eſt dicēdum pati ac alterari: aut duos alterationis eſſe modos fateamur oportet. Eā inquā mutationē q̄ ad priuatiuas eſt diſpoſitiones: ⁊ eā que eſt ad habitus atꝗ naturam.

T.c.58 ¶ Un̄ nō bn̄ hꝫ dicere ſapiētē cū ſapiat alterari: ſic neꝗ edificatorē cum edificat. In actū qdē igr̄ ducēs: ex potētia ente ſm intelligere ⁊ ſape nō doctrinā: ſed alterā hr̄e denoīationē iuſtū eſſe. Ex potētia autem ente addiſcens: ⁊ accipiens ſciam ab actu

ente ⁊ didaſcalo:aut neqꝫ pati dicendũ:ſicͤ dcm̃ eſt:aut duos ee͂ modos alterationis:⁊ eam que in priuatiuas diſpões mutationem:⁊ eam que in habitus ⁊ naturam.

¶ Oñdit q̄ tranſiens de ignorãtia ad habitum ſcie non vere alteraꝛ ſeu patiꝛ. d. q̄ nõ bñ dꝛ ſapientẽ alterari cũ ſapiat:⁊ ad habitũ ſcie trãſmuteꝛ:ſicut nõ bñ dꝛ edificatorẽ alterari dũ pmutaꝛ ad actũ edificãdi. Silr ille qui prius habuit habitũ ſcie:ſꝫ fuit oblit⁹. ſi iterũ ex ſe veniat in actũ ſcõm. ſ. itelligere:aut ſcire nõ dꝛ doctrinari. ſꝫ iſtum eſt talẽ mutationẽ aliã denoiationẽ hꝫ. ſ. rememorationẽ. ſꝫ ille q ex ignorãtia accepit ſciam ab aliquo actu ente:⁊ didaſcalo. idest magr̃o bñ ſm doctrinationem mutaꝛ. ſꝫ vt dcm̃ eſt nõ vere patiꝛ ſeu alteraꝛ. Aut ſi talis pati dicaꝛ. tũc duos modos alterationis ponamus. ſ. alterationẽ q̃ eſt mutatio in diſpões priuatiuas:que nõ ſunt ꝯtraria poſitiua:⁊ h̄ eſt alteratio pfectiua:⁊ alterationẽ que eſt in habitũ ⁊ nãm. i. in formã hñtẽ ꝯrũ poſitiuũ:⁊ h̄ eſt alteratio corruptiua. ¶ Intelligẽdũ circa illã ptẽ. accipiẽs ſciam ab aliquo actu ente ⁊ didaſcalo:q̄ dupliciter aliqs põt acqrere ſciaꝫ aliquã. vno mõ a magr̃o docẽte ipm ⁊ p doctrinã. alio mõ lumine itell's agẽtis ⁊ p inuentionẽ:⁊ qũocunqꝫ acqrat ſemp acqrit eã ab aliquo ente actu tali q̃le eſt addiſcẽs in potẽtia:⁊ hoc formalr ⁊ virtualr. vñ magr̃ eſt formalr ⁊ actu talis p habitũ ſcie quẽ hꝫ. Intellectus aũt agẽs eſt actu talis ſoluꝫ virtualr:pro quãto in ṽtute lumĩs eius fiunt nobis manifeſta oĩa pn̄a p ſe nota:in qbus virtualr ꝯtinenꝛ oẽs ꝯcloneꝭ. Et lꝫ in vtraqꝫ acqſitione fiat eodẽ mõ pceſſus de principijs ad ꝯcloneꝭ:⁊ ens in po͂ reducaꝛ ad actũ ab aliquo ente actu:q: tñ hoc eſt magis manifeſtũ in acqſitione ſcie p doctrinam. ideo ſolum de illa Ariſto. dedit exemplum.

Hic tamẽ dubitaꝛ. pmo q: exẽplũ de edificatore nõ vꝛ ꝯueniẽs:qm̃ edificare ẽ agere:ſꝫ recipe ſciam eſt quoddã pati. iõ nõ ſeqꝛ. edificator dũ edificat nõ alteraꝛ nec patiꝛ. g̃ nec recipiẽs ſciam patiꝛ vel alteraꝛ. ¶ Scdõ:q: qd̃ hic dꝛ vꝛ ꝯrĩari ei qd̃ ſupius dicebaꝛ vbi aſſerebat Ariſt. illũ q acqſiuit habitũ ſcie eẽ alteratũ p doctrinã ⁊ multotiẽs mutatũ ex habitu ꝯrĩo. ¶ Tertio. q: videꝛ q̄ aliqua acqſitio ſcie ſit vere alteratio ⁊ paſſio corruptiua:vt qñ aliqs habuerit habituꝫ erroneũ:⁊ p rõnes ad oppoſitum factas acqſiuit habitũ ſcientificũ oppoſitũ illi ⁊ erroneũ amiſit. ¶ Rñdeꝛ ad primã q̄ lꝫ exẽplum nõ ſit oĩno ſile:tñ in hoc eſt accipiẽda ſilitudo:qd̃ ſicut edificator dũ trãſit ad actũ edificãdi nihil deꝑdit:ſic nec acqrẽs habitũ ſcie merito huius:aut trãſiens ad actũ ꝯſiderandi:ppterea nullus illoꝝ vere patiꝛ aut alteraꝛ. ¶ Ad ſcõm dꝛ q̄ Ari. vult hic q̄ acqrens ſciam nõ alteraꝛ alteratiõe corruptiua. ſupius aũt vult q̄ alteraꝛ improprie ⁊ pfectiue:⁊ iſta nõ repugnãt. ¶ Ad 3͂ dꝛ q̄ trãſiẽs de ignorãtia negatiõis ad ſciaꝫ nihil deꝑdit:trãſiens aũt de ignorãtia diſpõnis hñ põt aliqd deꝑdere:ſꝫ tñ illa non erit paſſio ꝓpria. ſꝫ improprie corruptiua:ad hoc enim q̄ eẽt paſſio ꝓprie corruptiua plus requireret q̃ꝫ q̄ forma habita corrũpatur requireretur enim q̄ corrumpaꝛ a forma aduenĩente que ſit illi ꝯtraria ⁊ incõpoſſibilis quãtũ ad ſimul eẽ in eodẽ ſubiecto qualr nõ eſt de habitibus duoꝝ ꝯdictorioꝝ. nã duo ꝯtradictoria poſſunt ſimul eſſe in eodẽ intellectu:nec ſunt oppoſita quãtum ad eſſe in ſimul:ſed ſolũ quãtuꝫ ad repreſentationẽ:⁊ quãtũ ad eoꝝ aſſenſus:cũ idẽ itellectus nõ poſſit ſimul duob⁹ aſſentire:neqꝫ habitus verus corrumpit habituꝫ falſum. ſꝫ ſi in aduentu vnius corrũpiꝛ alter hoc eſt ex alia cã. ſ. ppter defectuꝫ ꝯſeruantis:vt q: intellectus ipm reſpuit:nec ſm ipm amplius ꝯſiderat ſed eius oppoſito firmius adheret:q̃re habitus ille cõtinue ad euaneſcentiã tendit donec ex toto annihiletur.

¶ Hec cũ ita ſint:pma gdẽ mutatio ſenſitiui ab eo qd̃ gñat fit:cũ aũt ortũ ac generatũ eſt:hꝫ iã ſenſuꝫ perinde atqꝫ ſciaꝫ:⁊ ſentire actu ſile eſt ꝯtẽplari. Differẽtia tñ ẽ:an ea q̃ actu ſenſuꝫ efficiũt extra ſũt ipꝫ inquã viſibile:⁊ audibile:⁊ ſenſibilium cetera.

¶ Senſitiui át prima gdẽ mutatio fit a generãte:cũ aũt generatũ eſt hꝫ iã ſicut ſciaꝫ: T.c.59
⁊ ſentire:qd̃ aũt ſm actũ:ſilr dicitꝛ ipi ꝯſideraꝛ. Differt aũt:q: huiuſmodi actiua operationis extra ſunt:vt viſibile ⁊ audibile. Similiter autem ⁊ reliqua ſenſibilium.

¶ Adaptat ad ſenſum que dicta erãt circa ſciam ⁊ itellm ⁊ ꝯtinet duas partes:q: primo oñdit q̄ ſicut circa intellectũ eſt dare primã pfectionẽ ⁊ ſcdãm:ita ꝓportionabiliter circa ſenſum:ponẽdo tñ dĩam inter mouens itellectum de prima pfectione in ſcdaꝫ:⁊ mouẽs ipm ſenſuꝫ. Scdõ dat cãm illius dĩc. ibi. (Cauſa aũt.) ¶ De pma dicit:q̄ prima mutatio ſenſitiui:per quã acqrit primam pfectionẽ eſt a generãte ipm:tribuente ei virtutẽ ſenſitiuam:ſed cũ ſenſitiuum gñatum eſt hꝫ ſicut ſciaꝫ:ita q̄ potẽtia ſenſitiua. eſt primus actus ſenſitiui:ſicut ſcia eſt primus actus itellectiui. Sentire ṽo qd̃ eſt ſm actum dꝛ ſilr ipſi ꝯſiderare:q: ſicut ꝯſiderare eſt actus ſcdõ ſcientis. ita ſentire eſt actus ſcdõ ipſius ſentiẽtis. Eſt tñ dĩa in hoc:q: que mouẽt ſenſum de pma pfectione in ſcdãꝫ vꝫ opationẽ ſunt ei extrinſeca:vt viſibile:audibile ⁊ reliqua ſenſibilia:ſed q̃ mouẽt hñtem habitũ ad actũ ꝯſiderãdi ſunt itrinſeca ſibi. ¶ Intelligẽdũ primo ſm Cõmẽtatorẽ com̃. 59. q̄ prima trãſmutatio ſentiẽtis que eſt ſilis trãſmutationi hoĩs de ignorãtia ad ſciam p doctoreꝫ eſt trãſmutatio q̃ fit p agens qd̃ educit ṽtutes ſenſitiuas de potẽtia mãe generans alal:⁊ nõ a ſenſibilibus:⁊ innuit dĩam iter primã pfectionẽ factã in ſenſu ⁊ vltimã. Opinaꝛ enim q̄ prima pfectio ſenſus fit ab itelligẽtia agente. vt declaraꝛ in libro aialiũ. Scdã aũt pfectio fit a ſenſibilibus. Vult itaqꝫ Cõmen. q̄ prima pfectio ſenſus ſit virtus ſenſitiua que attribuiꝛ aiali ab itelligentia agẽte:aut tanqꝫ ab agente vli:aut q: tribuiꝛ a virtute formatiua que eſt in ſemine:vt declaraꝛ in libro de aĩalibus:que ideo appellaꝛ intelligentia agens:q: occulte ⁊ mirabilr operaꝛ in pductione aĩalis ſicut intelligẽtia. Scdã auteꝫ perfectio ſenſus eſt ſpẽs ſenſibilis vel ſenſatio:que attribuitur animali a ſenſibilibus. ¶ Intelligẽdum ſcdõ ſm Cõmenta. cõmento eodem. q̄ prima pfectio ſenſus differt a ſcientia ſcientis qñ non ꝯſiderat actu:in hoc q̄ mouens primaꝫ perfectionẽ in ſenſu ⁊ extrahens eam in ſecundam ſunt extrinſeca ſenſata vt viſibilia:ſed mouens ſcientẽ de prima pfectione in ſcdã eſt aliquid copulatuꝫ cum aĩa copulatione in eſſe. Illud ergo qd̃ deducit ſenſum ad actum ſentiendi eſt ſenſibile extrinſecum imprimendo ſenſui ſpeciem ſuam. ſed illud quod mouet intellectum poſſibilem habentem habitum ad actum conſiderandi:eſt aliquid copulatum anime ſm eſſe:vt declarabitur in parte imediate ſequenti.

¶ Cui⁹ cã hec ẽ:actu nãqꝫ ſenſus ſingulariũ eſt. Scia ṽo vliũ eſt:hec aũt ipſa aĩa quodã mõ ſũt. Quapropter itelligere gdẽ cũ quiſpiã voluerit:in ipſo eſt ſitum. Sentire

tire aũt nõ collocaẽ in ipſo. Neceſſe eſt enĩ ſenſibile ipm̃ adeſſe: pari mõ res ſeſe hʒ: ⁊ in ſciẽtis ſenſibiliũ: ⁊ ob eãdẽ vtiq; cãm: q2 ſenſibilia ſingularia ſunt: ſũt ⁊ extra ſicuti diximꝰ. Sed vt de his exactius dilucidiuſ/ue dicamus: dabiẽ nobis rurſus occaſio.

T.cõ. 60. ¶ Cauſa aũt qm̃ ſingulariũ qdẽ ſm̃ actum ſenſus: ſcĩa aũt vniuerſaliũ. hec enim in ipſa quodãmõ ſunt oĩa: vñ ĩtelligere in ipſa eſt cũ velit. Sentire aũt nõ eſt in ipſa. Neceſſariũ eſt aũt eẽ ſenſibile. Siĩr aũt ⁊ hoc ſe hʒ in ſciẽtijs ſenſibiliũ: ⁊ pp eãdẽ cãʒ q2 ſenſibilia ſingulariũ ſũt: ⁊ exterioꝝ. Sʒ de his qdẽ certificare tẽpus fiet ⁊ in rurſum.

¶ Declarat cãm q̃re mouens ſenſuʒ in ſcḋam pfectionẽ eſt extrinſecũ: mouens aũt intellectuʒ eſt ĩtrinſecũ dicẽs φ cã eſt: q2 opatio ſenſus eſt circa ſingularia que ſunt illi extrinſeca: ſed ſcĩa que eſt opatio intellꝰ eſt circa vlia que ſunt quodãmodo in ipſa aĩa: ꝓpter qḋ aĩa habituata põt ĩtelligere qñcunq; voluerit. ſʒ ſenſus ſiue aĩa non põt ſentire qñcunq; voluerit: cum ad actũ ſentiẽdi oportetꝰ ſenſibile pñs eſſe. Vñ etiã in ſciẽtijs ſenſibiliũ ꝓpter cõſimilem cãm idẽ ↄtingit. ſ. φ aĩa non põt de illis ſciaʒ hr̃e niſi in eoꝝ pñtia: ſed de his certificare tp̃s fiet in poſterum: q2 in ſequẽtibꝰ huius libri. ¶ Intelligendũ pꝰo ſm̃ Cõmẽ. com. 60. φ ſenſus in actu nõ mouẽ niſi motu q dr̃ cõpꝛehenſio a rebus pticularibus ſenſibilibꝰ: ⁊ iſte ſunt extra aĩaʒ. Intellꝰ aũt mouẽ ad vltimã pfectionem a rebꝰ vlibus: ⁊ iſte ſunt in aĩa. Et dixit: ⁊ iſte quaſi ſunt in aĩa: q2 poſt declarabit φ ea q̃ ſũt de prima pfectione ĩtellꝰ ſunt q̃ſi ſenſibilia de pꝛima pfectiõe ſenſus. ſ. in hoc φ ambo mouẽt ⁊ ſunt ĩtẽtiones imaginabiles: ⁊ iſte ſunt vles potẽtia: ſʒ nõ actu: ⁊ ideo dixit ⁊ iſte q̃ſi ſunt in aĩa: ⁊ nõ dixit ſunt: q2 intentio vlis eſt alia ab ĩtẽtione imaginata. Ex qbꝰ pʒ: φ ſenſus mouẽ ad actũ ſentiẽdi a ſenſibilibus: ⁊ p ↄñs φ nõ oporteret dare ſenſum actiuum ĩtrinſecũ aĩali: cuius oppoſitũ aliq ponunt. Intellꝰ aũt mouẽ ad actũ ↄſiderãdi ſiue ĩtelligẽdi: tanq̃ʒ a motore ꝓpinquo a rebꝰ vlibus: ſʒ motor pꝛincipalis ĩtellꝰ poſſibilis ſit ĩtellꝰ agẽs: vt poſt oñdeẽ. Patet vlterius φ vlia que mouẽt ĩtellectũ ad vltimã pfectionẽ ſunt ĩtẽtiões imaginate: que nõ ſunt actu vles ſicut ſpẽs ĩtelligibiles que ſunt abſtracte. ſed ſolũ poꝰ: cum ex ipſo lumine ĩtellectus agentis abſtrahanẽ ſpẽs intelligibiles actu vles. ideo non ſunt in aĩa. ſ. ĩtellectiua. ſed ſunt q̃ſi in aĩa: quia ſunt in ſenſu ĩteriori intellectui deſeruiente ad actũ intelligendi: ⁊ ex hoc pʒ φ mouẽtia intellm̃ ad poſtremã pfectionem ſunt copulata cuʒ aĩa copulatione in eẽ: qm̃ ſm̃ eẽ vniunẽ aĩe ſenſitiue: ⁊ iſte ſunt ĩtẽtiones imaginabiles: vt dcm̃ eſt. Intelligẽdum ſcḋo φ Cõmẽ. mouet dubitationem circa illud qḋ dcm̃ eſt. ſenſibile mouere ad actũ ſentiẽdi. illud enim nõ appet verũ: q2 effectus ſpũalis dʒ hr̃e agẽs ſpũale: cum effcũs aſſimileẽ agẽti: ſʒ ſenſatio eſt ſpũalis ⁊ forma ſenſibilis mãlis: q̃re ⁊c̃. ¶ Ad hoc ponit Cõmẽ. duas rñſiones. ¶ Pꝛima eſt φ ſenſatio eſt ſpũalis: non rõne agẽtis. ſʒ rõne mãe in qua recipitur: quia enim recipitur in ſenſu qui eſt ſpiritualis. vñ ſic dicit. Et põt aliquis dicere φ ſenſibilia non mouent ſenſus: illo mõ quo exiſtunt extra aĩam: mouent. n. ſenſus ſm̃ φ ſunt intẽtiones: cũ in mã nõ ſint intẽtiones in actu ſed in potẽtia. ¶ Scḋa rñſio eſt φ ſenſibile ꝓducit ſenſationem tanq̃ʒ agens inſtrumẽtale: ⁊ ꝗḋ eſt dare agens ſpũale extrinſecum a ſenſibus aĩaliuʒ a ſenſibilibus ⁊ pꝛĩcipalr̃ ꝓducens ſenſation ẽ: ⁊ ab illo capit ſenſatio ſuam ſpũalitatẽ: ſicut etiã fuit neceſſe in intellectu: qm̃ fantaſma: q2 eſt mãle: nõ põt vigore ꝓpꝛio ꝓducere in intellectu poſſi ſpẽm abſtractã: q̃re opʒ ad illius ꝓductionẽ ↄcurrere ĩtellectũ agentẽ q eſt abſtractus. Ariſt. aũt hoc tacuit in ſenſu: q2 latet: cuʒ ſit virtus organica: ⁊ magis apparet in ĩtellectu q eſt virtus abſtracta. Unde Cõmẽ. eodẽ com̃. remouẽdo pꝛimã rñſionem ſic dicit. Et nõ põt aliqs dicere φ iſta diuerſitas accidat pp diuerſitatẽ ſubiecti: ita φ ſiãt intẽtiones ꝓpter mãʒ ſpũalem que eſt ſenſus: nõ ꝓpter motorẽ extrinſecũ. Melius eſt enim exiſtimare φ cã in diuerſitate mãe eſt diuerſitas formaꝝ: nõ φ diuerſitas mãe ſit cã diuerſitatis formaꝝ: ⁊ cũ ita ſit neceſſe eſt ponere motorẽ extrinſecũ in ſenſibus anĩalium ⁊ a ſenſibilibꝰ: ſicut fuit neceſſe in intellectu. Uiſum eſt igiẽ φ ſi ↄceſſerimus φ diuerſitas formaꝝ ẽ cã diuerſitatis mãe: φ neceẽ erit motorẽ extrinſecũ eẽ. ſed Ariſt. tacuit hoc in ſenſu: q2 latet ⁊ apparet in intellectu: ⁊ debes hoc ↄſiderare qm̃ indiget pſcrutatiõe. Ex qbus verbis appet Cõmẽta. nõ ponere ſenſum agẽtem inexiſtẽtem aĩe ſenſitiue: vt aliqui dicũt eũ voluiſſe: ſʒ potius extrinſecũ a ſenſibus: quẽ plures putãt eẽ q̃ndam ĩtelligẽtiam ſpecieꝝ ſenſibiliũ ⁊ ſenſationũ. pꝛincipaliter ꝓductiuã. nã ſic dicit ẽt de intellectu agente reſpectu ſpecierum intelligibilium ⁊ intellectionum.

¶ Nũc id ſit a nobis determinatũ. Cũ ſimplex inquã nõ ſit id qḋ dĩ eſſe potentia. ſed aliud qdem ſit vt puer: quẽ militare poſſe dicere licet. Aliud autẽ vt iſce qui iam etate militariq; arte actus euaſit ad militandum. ſenſitiuum ſimiliter ſe habere.

¶ Nunc aũt tm̃ ſit diffinitum: qm̃ cum nõ ſimpliciter ſit quod potentia dicitur. Sed aliud quidem ſicut ſi dicamus puerũ poſſe militare. Aliud autem ſicut in etate exiſtentem: ſic ſe habeat ſenſitiuum. T.c. 61

¶ Facit ſũmam eoꝝ que dicta ſunt de potẽtia: ⁊ de pati: oñdendo qualr̃ ſe habeant ad ſenſum. Et continet duas partes: q2 pꝛimo reaſſumit que dicta ſunt de potẽtia. ſcḋo de alterari ſeu pati. ibi. (Quoniam autem inominata.) De pꝛima dicit: φ nunc ſit tm̃ dcm̃ de potẽtia quod nõ dicitur ſimplr̃: ⁊ vno modo. ſed multipliciter: qm̃ aliud diciẽ in potẽtia remota: ſicut puer diciẽ ĩ potẽtia ad exercendum actum militie: aliud diciẽ in potentia propinqua, ſicut in etate prouectus habens artem militie: ⁊ non operans ſm̃ eam eſt in potentia ad militandum. Sic ſimiliter eſt de ſenſitiuo φ aliquando eſt in potentia remota ad ſentire: aliquando propinqua vt ſuperius dicebaẽ. Animal enim eſt in potẽtia ſiue illud ex quo gñatur animal eſt in potẽtia remota ad ſentire: ſed animal actu nõ operans ſm̃ ſenſum eſt in potẽtia propinqua.

¶ Atq; cũ ipſoꝝ dĩa noĩe careat. Determinatũ aũt ſit ipſa eẽ diuerſa: ⁊ quo pacto diuerſa ſunt: neceſſe eſt ipſo pati ac alterari: tanq̃ʒ ꝓpꝛijs nominibꝰ vti. Ipſuʒ autẽ ſenſitiuum potẽtia tale eſt: quale iam ipm̃ ſenſibile eſt actu: ſicuti diximus. Patitur igitur cum eſt non ſimile. At paſſum euaſit ſimile: ⁊ eſt tale quale eſt illud.

T.c.62 ¶ Qm̃ aũt inoĩata eſt ipſoꝝ oĩa determiñatũ eſt aũt de his qm̃ altera ⁊ quó altera. vti ãt neceˀ ipſo pati ⁊ alterari tãq̃ ꝓprijs noib⁹. Séſitiuũ aũt potẽtia eſt: quale iam actu ſenſibile: ſicˀ dcm̃ ẽ. Patiẽ qdẽ igr̃ nõ ſimile ens: paſſum autem aſſimilatum eſt: ⁊ eſt equale illud.

¶ Nunc reaſſumit qd̃ dcm̃ fuit de pati ⁊ alterari ipſi⁹ ſenſus dicẽs: q̄ alteratio ſeu paſſio que fit in ſenſu non hꝫ ꝓpiium nomẽ impoſitũ: tamen eſt altera ab alteratione ⁊ paſſione ꝓpria ⁊ corruptiua: ⁊ iam oſtẽſũ eſt ſupra q̄ ſũt altera ⁊ quo ſunt altera. Nũc aũt determinãdo de ſenſu neceſſe eſt vti ipſo pati: ⁊ alterari ſenſus: ac ſi iſta ſint propria noĩa ipſoꝝ. Et nũc deſcribẽdo ſenſitiuum dicit ipm̃ eẽ tale in potẽtia quale ẽ ſenſibile in actu: vt prius eſt oſtẽſum. Uñ ſenſitiuum dum patiẽ a ſenſibili non eſt ſimile illi: ſed poſtq̃ paſſum eſt aſſimilatũ eſt tale: q̃le eſt illud.

¶ Intelligẽdum q̄ ſenſitiuũ anteq̃ recipiat ſpẽm ⁊ intẽtionẽ quã in eo imprimit forma ſenſibilis nõ eſt ſiſe illi: ſed potius diſſiſe. ſꝫ poſtq̃ recipit eam ſcḋm eſt ſiſe ei. ideo dẽ q̄ ſenſitiuũ eſt tale in potẽtia q̃le eſt ſenſibile in actu: ⁊ nõ dẽ q̄ ſenſitiuum eſt po⁹ ſenſibile in actu: nã ſenſitiuũ nõ recipit ſenſibile. ĩõ non efficiẽ ſenſibile. ſed recipit intentionẽ ſenſibilis: ꝑ quam efficiẽ ſiſe illi: ⁊ tale q̃le eſt illud. vñ ſi color reciperẽ in viſu ⁊ nõ intẽtio coloris: tũc idem eẽt eſſe coloris in aĩa ⁊ extra aĩaꝫ: ſed eẽ coloris extra animaꝫ nõ eſt comprehẽſio. ergo eẽ coloris in aĩa ſiue in viſu non eẽt comprehẽſio: qd̃ tamẽ eſt falſuꝫ. Et hoc ponit Cõmẽta. com̃. 62. ſub talibus verbis. Manifeſtuꝫ eſt igiẽ ex hoc qd̃ diximus q̄ ſciẽs ſimplr̃ eſt illud qd̃ eſt in po⁹ ad intẽtionem quã determinauimus de potẽtia per intẽtionem rei ſenſibilis in perfectione. i. illud qd̃ inatum eſt ꝑfici per intẽtionẽ rerum ſenſibilium: nõ per ipſas res ſenſibiles. ⁊ ſi nõ. tunc eẽ coloris in viſu ⁊ in corꝑe eẽt idem. ⁊ ſi ita eẽt tunc eẽ eius in viſu non eẽt comprehenſio. Et ideo dixit: eſt illud qd̃ eſt in po⁹ ſicut ſenſatum in ꝑfectione: ⁊ nõ dixit illud qd̃ eſt in potẽtia ſenſatuꝫ: qm̃ ſi ita eẽt tunc idem eẽt eſſe coloris in viſu ⁊ in ſua materia.

Dubitaẽ vtrum ſenſus ſit vtus paſſiua. Arguiẽ q̄ nõ q̃tuor rationibus hic inductis ab Alberto ex intẽtione alioꝝ. ¶ Prima ratio. q̃cũq̃ aliqua ſic ſe hñt q̄ vnũ eſt ſupius: ⁊ aliud inferius in ordine nãe ſi ĩferius ſcḋm oẽs ſui potẽtias eſt actiuũ: opꝫ q̄ oẽ ſuperius ſcḋm oẽs ſui potẽtias ſit actiuũ: cum ſupioris magis ſit agere q̃ inferioris. ſed aĩa ſenſitiua in ordine nature eſt ſupior q̃ vegetatiua: ⁊ vegetatiua oẽs ſuas potẽtias hꝫ actiuas, vt patuit ſupra. ergo aĩa ſenſitiua oẽs ſuas potẽtias habet actiuas: ⁊ per ꝯñs nullus ſenſus eſt vtus paſſiuus. ¶ Scḋa rõ. Inferius qd̃ eſt mãle non agit in ſupius quod eſt formale: ſed forma ſenſibilis eſt inferior ⁊ mãlis reſpectu aĩe ſenſitiue: ⁊ aĩa ſenſitiua eſt ſuperior ⁊ formalis. ergo forma ſenſibilis nõ agit in aĩam ſenſitiuã: nec in ſuas potẽtias. ⁊ per ꝯñs nulla potẽtia ſenſitiua eſt paſſiua: q: ſi eſſet paſſiua maxime eſſet a forma ſenſibili. ¶ Tertia rõ. quilibꝫ ſenſus iudicat de ſuo ſenſibili proprio: ⁊ non decipiẽ circa ipm̃: ſed iudicare eſt q̃dã actio. ergo qlibet ſenſus eſt actiu⁹: ⁊ ſic nullus erit paſſiuus. ¶ Quarta ratio. ex experimẽtis quibuſdaꝫ accipiẽ qm̃ oculi mẽſtruatarum mulierum inficiunt aerẽ ⁊ ſpecula: oculi baſiliſci ſpargũt venenum ⁊ viſu interficiunt: q̃ nõ fierẽt niſi viſus ageret in aerẽ: ⁊ in obiectum extrinſecũ, quare ⁊c̃. ¶ Ad oppoſitum ſunt Ariſto. ⁊ Cõmẽtator.

Pro qõne ſciẽdum q̄ circa ipſaꝫ varij reperiuntur modi dicẽdi. Quidaꝫ ponũt q̄ quilibꝫ ſenſus eſt paſſiuus: ⁊ q̄ nullus eſt actiuus ſaltem reſpectu ſenſationis exterioris: addẽtes vlterius formã ſenſibilẽ cum ſpẽ ab eo producta eſſe agentia ſufficientia ad producẽdum ſenſationeꝫ. Alij dixerunt q̄ lꝫ quilibꝫ ſenſus ſit paſſiuus reſpectu ſui actus: tamẽ cuꝫ hoc ẽt eſt actiuus: imaginãtes formã ſenſibilẽ ſoluꝫ iprimere ſpẽꝫ ſuã in organo ſenſus: qua impꝛ̃ſſa tunc ſenſus elicit ſuum actũ. ⁊ ſic ipm̃ deducit ad actualẽ ſenſationem. Nõnulli aũt reſpectu cuiuſcũq̃ gñis ſenſibilium duos ſenſus poſuerũt incriſtẽtes aĩe ſenſitiue. vñ actiuũ ſenſationis tm̃: ⁊ alteꝝ receptiuũ eiuſdẽ: vt viſum actiuum: ⁊ viſuꝫ paſſiuum: ⁊ ita de ceteris: quaꝝ opinionũ que ſit magis tenẽda. vide in qõne mea ſatis prolixa: quaꝫ ſup hoc feci. Cõmẽtator tamẽ ſupius aliaꝫ opionẽ tetigit: quã nõ ex toto aſſeruit: ſꝫ ipſam ſub dubio dereliquit: que fuit: q̄ ſit dandus vnus motor ſpũalis extrinſecus ⁊ ſenſibilis. ⁊ ali⁹ a ſenſibilib⁹ qui ſit cã ꝓductiua ſpẽi ſenſibilis ⁊ ſenſationis: ⁊ hic videẽ eẽ quedã intelligẽtia: nam cũ ſpẽs ſenſibilis ⁊ ſenſatio ſint effectus ſpũales: nõ potuerũt ꝓduci niſi vigore alicui⁹ agẽtis ſpũalis: talis autẽ nõ vꝫ eſſe niſi q̄ dictus eſt. q̃re ⁊c̃. ¶ Hãc autẽ opionẽ ſubtilr̃ impugnat Alb. dicẽs. nõ eẽ nec ĩaꝫ vnaꝫ eẽ cãm multitudinis q̃ eſt in multis nõ ſcḋm rõnẽ vnã. ſed ſcḋm rões equocas. ſed eẽ ſpũale forme ſenſibilis nõ vna rõne inueniẽ in oĩbus cũ vna ſit ſpũalior alia. Uñ qualitas tangibilis ſcḋm eẽ mãle inueniẽ in medio ⁊ organo. ſed qualitas viſibilis ſolum ſcḋm eſſe intẽtionale vel ſpũale: ⁊ que habẽt idẽ medium ſicut viſibilia audibilia ⁊c̃. non hñt ipm̃ ſcḋm vnam nãm. ſed ſcḋm diuerſas: vt infra patebit: ⁊ ſpũali⁹ hꝫ eẽ color in medio q̃ ſonus: ⁊ ſonus q̃ odor. Propterea vẽtus non affert vel aufert colores: ſonos ãt affert vel aufert in parte ⁊ odores ex toto vt pꝫ experientia. Uñ ſenſibile qd̃ ſentiẽ ꝑ medium extrinſecum ſcḋm aliud eẽ eſt in corꝑe ſenſibili ⁊ ſcḋm aliud in medio vel organo: qm̃ in corꝑe ſenſibili eſt ſcḋm eẽ mãle. ⁊ in medio vel organo ſcḋm eẽ ſpũale: qd̃ in nullis pluribus ſenſibus eſt vni⁹ rõnis. ¶ Et ſi queraẽ quid tribuit ſenſibilibus tale eſſe ſpũale. Rñdet q̄ h̃ eſt fatuus qd̃ ſicut fatuuꝫ eſt q̃rere quid tribuat luci q̄ luceat ſcḋm actum: cuꝫ hic ſit ꝓprius eius effectus. Uñ forma ſenſibilis ſcḋm eẽ mãle producitur a gñante: ſꝫ ſcḋm eſſe ſpirituale ſcḋm q̄ habꝫ eſſe ſenſibile ſeipſam gñat in medio vel organo ſenſus: cum ipſa ſit per ſe cauſa ſui eſſe ſenſibilis: in ſecundo modo dicendi per ſe.

Tenendo itaq̃ oẽm ſenſum eẽ virtutẽ paſſiuaꝫ rñdetur rõnibus ad oppoſitum huius ſuperius adductis. ¶ Ad primã ꝯcedo q̄ aĩa ſenſibilis eſt ſupior ⁊ nobilior vegetabili: ⁊ tñ non opꝫ q̄ ſi vegetabilis ſit actiua q̄ ſenſibilis nõ ſit paſſiua: q: ſenſibilis non patiẽ a vegetabili. Uñ cuꝫ pati ſenſibilis ⁊ agere vegetabilis ſint diuerſarum rõnum: non ordinanẽ in nã ſenſibilis ⁊ vegetabilis ſcḋm agere ⁊ pati: ſꝫ magis per hoc q̄ vbicũq̃ eſt vegetatiuum in ſenſitiuo vegetatiuum eſt ſicut inſtrm̃: ⁊ ſenſitiuum ſicut motor ꝑncipalis. Uñ nutritiua gñat carnẽ q̃ eſt mediũ in tactu: ⁊ gñatiua ꝓducit organa ſenſibus deſeruiẽtia. quare ⁊c̃. ¶ Ad ſcḋaꝫ rñdet Alb. q̄ for⁹ ſenſibilis nõ agit in aĩa ſenſitiua. ſꝫ in organũ ſuũ. tñ nõ ĩcõuenit q̄ min⁹ ꝑfectũ agat in magis ꝑfcm̃. ¶ Ad tertiã dic q̄ lꝫ qlꝫ ſenſus ſit paſſiu⁹. tñ ꝑ formã ſenſibilis exñteꝫ in ipſo ꝑ quã ſit in actu agere põt. ſicˀ hñs hitum põt ꝯſiderare. Et ſi q̄s vellet tenere ſenſuꝫ eẽ pure paſſiuũ re⁹ ſue ꝓprie cognitionis dr̃e poſſet q̄ ſenſus nõ alr̃ iudicat de ſenſibili: niſi q̄ ipm̃ cognoſcit: ⁊ talis cognitio re⁹ eius eſt paſſio: ⁊ nõ actio. ¶ Ad q̃rtaꝫ pꝫ q̄ viſus nõ ĩficit ſpeculũ: neq̃ venenat aerẽ. ſꝫ talia fiunt a vaporib⁹ q ꝑ oculos egrediunẽ: ⁊ ab ipſis reſoluunẽ: cũ ſint iter ceteras partes aĩalis poroſiores ⁊ paſſibiliores.

¶ At enim

¶ At eni de vnoquoq; ſenſu: deiceps a ſenſibilib' cuiuſq; proficiſcẽtes dicamus op3. Atq; ꝑus ipſa ſenſibilia diſtinguẽda eẽ videnẗ. Senſibile itaq; trifariam dicitur. Sẽſibilium enim quedã per ſe: quedã per accidens ſentiunẗ. Et illorũ rurſus alia ſunt vniuſcuiuſq; ꝓpria ſenſus: alia cõia cũctis.

T. cõ. 63. ¶ Dicendũ autẽ eſt ſecundu3 vnũquemq; ſenſu3 de ſenſibilibus primo. dicitur aute3 ſenſibile tripliciter: quorũ duo quide3 dicimus per ſe ſentiri: vnũ autem ſecundũ accidens. Duorũ autem aliud quidẽ ꝓpriũ eſt vniuſcuiuſq; ſenſus: aliud autẽ cõe oĩum.

¶ Iſtud eſt ſm capĩm huius quarti tractatus in quo Ar. determinat de ſenſibili vlr. Et ↄ̃tinet duas partes. Quia primo ponit vnã diſtinctionẽ de ipſo ſenſibili. Secundo declarat mẽbra ipſius ibi. (Dico aũt ꝓpriũ. (De ꝑma cõtinuãdo ſe ad ꝑcedẽtia dicit. ꝑmo dõm eſſe ſcdm vnũquẽq; ſenſu3 de ſenſibilib'. Senſibile aũt eſt triplex. ⁊ illorũ duo ſunt ſenſibilia per ſe: ⁊ tertiũ eſt ſenſibile per accidens: ⁊ duorũ ſenſibilium per ſe: aliud vniuſcuiuſq; ẽ ꝓpriũ aliud vero cõe oĩum. ¶ Intelligendu3 q̃ h diuiſio ſic poteſt reduci ad bimẽbre3. Omne ſenſibile aut ẽ ſenſibile per ſe: aut per accidẽs. Si per ſe iteru3 dupliciter: q2 aut eſt ſenſibile ꝓpriũ: aut eſt ſenſibile cõe.

¶ Atq; proprium id ſenſibile dico: qd̕ alio ſenſu ſentiri nõ poteſt: ⁊ circa qd̕ error fieri nequit. Ut color reſpectu viſus: ⁊ ſonus auditus: ⁊ ſapor guſtus: tactus aute3 plures differẽtias habet quidẽ. Iudicat tamẽ de illis vt ceterorum ſenſuum q̃ſq; de ſuo ſenſibili: ⁊ nõ decipitur. Viſus enim nõ errat eſſe colorem: aut auditus eſſe ſonũ: ſed quid ſit id quod eſt infectu3 colore: vel vbi huiuſcemodi igitur ſenſibilia dicunẗ vniuſcuiuſq; propria ſenſus.

¶ Dico aũt propriũ quidem quod nõ contingit altero ſenſu ſentiri: ⁊ circa qd̕ nõ cõtingit errare: vt viſus coloris: ⁊ auditus ſoni: ⁊ guſtus humoris. Tactus aũt plures habet differẽtias: ſed vnuſq̃ſq; iudicat de his: ⁊ nõ decipiẗ viſus quoniã color: neq; auditus quoniã ſonus: ſed quid coloratũ aut vbi: aut quid ſonãs: huiuſmodi quidẽ igitur dicũtur ꝓpria vniuſcuiuſq;.

¶ Declarat mẽbra diuiſionis. Et ↄ̃tinet tres partes. Q2 ꝑmo oſtẽdit qd eſt ſenſibile propriũ. Scdo qd eſt ſenſibile cõe. Tertio qd eſt ſenſibile p accidens. ſcda ibi. (Cõia aũt.) tertia ibi. (Scd3 accidẽs aũt. ¶ De ꝑma dicit deſcribẽdo. ſenſibile ꝓpriũ eſt illd̕ qd̕ nõ ↄ̃tingit altero ſenſu ſentiri: ſed vno tm̃ loquẽdo de exteriori: ⁊ circa qd̕ nõ ↄ̃tingit ſenſu3 illius perceptiuũ errare vnde color a ſolo viſu eſt ꝑceptibilis. ⁊ ſonus a ſolo auditu: ⁊ odor a ſolo olfactu: ⁊ ſapor a ſolo guſtu. Qualitates aũt tãgibiles q̃ a ſolo tactu ſunt ꝑceptibiles plures differẽtias habẽt vnicu3 nomẽ nõ habẽtes: ⁊ circa hec ſenſibilia ſenſus particulares nõ errãt: ſ3 vnuſq̃ſq; recte iudicat de ſuo ſenſibili ꝓprio ⁊ nõ decipiẗ viſus de colore qm̃ color: neq; auditus de ſono qm̃ ſonus: ⁊ ita de reliq̃s. Errat aũt circa dĩam hoꝝ ſenſibiliũ: vt errat viſus circa coloratũ quid eſt: aut vbi eſt: ⁊ auditus circa ſonũ qd ſit: aut vbi ⁊ ſilr de alijs. Iſta igiẗ ſenſibilia q̃ dicta ſunt. ſunt ꝓpria ſenſibilia ſenſuũ exterioꝝ. ¶ Intelligẽdũ ꝑ ſm cõmẽ. cõm. 63. q̃ vnuſq̃ſq; ſenſuũ iudicat ſuũ ſenſatũ ꝓpriũ: ⁊ nõ errat in eo in maiori pte. Viſus. n. nõ errat in colore vtꝝ ſit alb' vel niger: neq; auditus in voce vtꝝ ſit grauis: aut acuta: ſ3 iſti ſenſus errãt in cõphẽdẽdo dĩas indiuiduoꝝ iſtoꝝ ſenſibiliũ. vbi grã. in ↄ̃phẽdẽdo iſtd̕ albũ qd̕ eſt nix: aut dĩas locoꝝ illoꝝ. vbi grã. vt ↄ̃phendãt qd̕ iſtd̕ albũ eſt ſupius aut inferius. ¶ Poſſum' igiẗ dicere copulãdo textũ cũ cõmẽto in ꝓpoſito tria: quoꝝ ꝑm̃ ẽ. q̃ ſenſus exterior nõ decipitur circa obm ꝓpriũ ꝑm̃ ⁊ adequatũ vt viſus: qm̃ color ⁊c̃. ¶ Scd3 ẽ q̃ ſenſus exterior nõ errat circa ſenſibile ꝓpriũ nõ adequatũ in maiori pte vt viſus vtꝝ color ſit albedo vel nigredo. Errat tñ q̃nq; pp defectum alicuius triũ ↄ̃ditionũ ad rectũ iudiciũ de ſpeb' ↄ̃tẽtis ſub ꝑ obiecto reqſitaꝝ: q̃ ſunt debita approriatio obĩ debita diſpõ medij: ⁊ debita organi diſpõ. Vñ pp defectũ ꝑme albu3 viſum a lõge iudicaẗ nigrũ: ⁊ pp defectũ ſcde albũ viſũ p vitꝝ viride iudicaẗ viride. Et pp defectũ tertie ictericus oĩa exteri' ab eo viſa iudicat citrini coloris. ¶ Q̃uis Albert' dicat q̃ in nullo hoꝝ iudicioꝝ ſenſus exterioris ſit error qm̃ ſenſus exterior nõ iudicat de ſenſibili ſ3 eẽ reale ſiue mãle qd̕ h3 in corpe ſenſibili: q2 vt ſic nõ h3 eẽ ſenſibile: ſ3 ſolũ ſ3 eẽ intẽtionale aut ſpũale: qd̕ h3 in medio vel organo ſenſus Vñ l3 color viſus ab icterico in corpe ſenſibili ſit albedo: in oculo tñ h3 eẽ alteratũ ad citrinitatẽ: iõ talis iudicaẗ ſicut ẽ in rei vitate: ſ3 hec opinio cõiter nõ teneẗ. ¶ Tertiũ eſt q̃ ſenſus exterior illis ẽt ↄ̃ditõibus ſtãtib' frequẽter decipiẗ circa dĩas ſui ſenſibilis ꝓprij: vt qd ẽ coloratũ: aut vbi ⁊c̃. ¶ Intelligẽdũ 2° ſ3 cõmẽtato. in expõne illi' ptis textus. Sz qd coloratũ ẽ aut vbi ⁊c̃. q̃ Ar. nõ itẽdebat q̃ ſenſus ↄ̃phẽdit eẽntias rerũ ſic qdã exiſtimauerũt: hoc. n. ẽ alteri' potẽtie q̃ eſt intellectus: ſ3 itẽdebat q̃ ſenſus cũ h q̃ ↄ̃phendit ſua ſenſibilia ꝓpa ↄ̃phẽdit intẽtiões indiuiduale diuerſas in gñib' ⁊ ſpeb'. Cõprehẽdit igiẗ intẽtionẽ huius hoĩs indiuidualis: ⁊ intẽtionẽ hui' eq̃ indiuidualis: ⁊ vlr intẽtionẽ vniuſcuiuſq; decẽ ꝑdicamẽtoꝝ ĩdiuidualiũ: ⁊ hoc vꝫ eẽ ꝓpriu3 ſenſib' hoĩs. Vñ dicit Ar. in lib° de ſenſu ⁊ ſen. q̃ ſenſus alioꝝ aialiũ nõ ſunt ſicut ſenſus hoĩs: aut ſile huic ſmoni ⁊ iſta ĩtẽtio ĩdiuidualis ẽ illa quã diſtiguit v̓tus cogitatiua a forma imaginatiua: ⁊ expoliat eã ab eis q̃ ſunt adiũcta cũ ea: ex iſtis ſenſibilib' cõib' ⁊ ꝓprijs: ⁊ reponit eã in memoratiua: ⁊ hec eadẽ eſt illa quã ↄ̃phẽdit imagiatiua ſ3 imaginatiua cõphẽdit eã ↄ̃iũctã iſtis ſenſibilib': l3 ei' ↄ̃phẽſio. f. cogitatiue v̓tutis ſit magis ſpũalis: vt alibi determinatũ eſt. ¶ Ex qb' dcis tria elici poſſunt. Primũ eſt dĩa ſenſus ad intellectũ: qm̃ intellect' ↄ̃phendit eẽntias rex vlr ⁊ abſtracte: ſenſus aũt ↄ̃prehẽdit ſolũ indiuidualr ⁊ ſignate. ¶ Scd3 eſt differẽtia iter ſenſus hoĩs: ⁊ ſenſus alioꝝ aialiũ cõiter loquendo de ſenſu. Nã ſenſus hoĩs cognoſcũt differẽtias indiuiduales oĩum decẽ ꝑdicamẽtoꝝ vt forte cũ hac quãtitate: cũ hoc colore: cu3 hac ꝑnitate: ⁊ reliq̃s h°. Senſus aũt brutoꝝ l3 aliq̃s dĩas indiuiduales cognoſcãt: nõ tñ oĩu3 ꝑdicamentoꝝ vñ nõ cognoſcũt differẽtias indiuiduales ſubſtantie aut relonis aut aliqs ples. ¶ Tertiũ ẽ inter cogitatiuã humanã ⁊ imaginatiuã: nã cogitatiua hũana cognoſcit intẽtionẽ ĩdiuidualẽ nõ ſenſatã p ſenſu3 exteriorẽ: ⁊ eã diſtinguit a forma imaginata ꝑus cognita per ſenſu3 exteriorem: ⁊ expoliat intentionẽ indiuidualẽ a ſenſibilib' ꝓprijs ⁊ cõib'

ei adiunctis. Pōt enim cogitatiua cognoſcere ſortem: vt hic homo: nō apprehēdēdo eū cū hac quantitate: aut cū hoc colore: ⁊ ita de reliqs: ⁊ intētionē indiuidualē talr expoliatā reponit in memoratiua. Imaginatiua aūt intentionē indiuidualē nō pōt talr expoliare: ſ; ſemp vbi eam cōprehēdit cū ſenſibilib⁹ ei adiunctis ipſam cōprehēdit. Ex quo ſeqtur ꝙ cōprehēſio cogitatiue eſt magis ſpūalis ꝙ̄ imaginatiue: qm̄ licȝ cogitatiua nō poſſit niſi ſingulariter cognoſcere: cū paucioribus tamē cōditionib⁹ pōt cognoſcere: ꝙ̄ aliqua alia virtus ſenſitiua.

¶. Cōmunia vero ſunt hec: motus: qes: numerus figura: etiā magnitudo. Talia namꝙ nullius ſunt propria ſenſus ſed omnib⁹ cōmunia ſunt. Etenim tactu motus quidā ſenſibilis eſt atꝙ viſu.

T.cō. 64 ¶ Cōmunia aūt: motus: quies: numerus: figura: magnitudo: huiuſmodi eni nullius vnius ſunt propria: ſed cōmunia oib⁹. Tactui eni motus aliquis ſenſibilis ⁊ viſui: per ſeipſum igitur ſunt ſenſibilia hec.

¶ Oſtēdit que ſunt ſenſibilia cōia dicēs: ꝙ ſenſibilia cōia ſūt motus: qes: nūerus: figura: ⁊ magnitudo: hec eni nullius ſenſus ſunt ꝑpria: ſ; oib⁹ his accidit ꝙ ſint cōia. Uñ motus eſt ſenſibilis a tactu ⁊ viſu: ⁊ ita de alijs: ⁊ hec ſunt ſenſibilia per ſe. ¶ Intelligēdū p̄ ſ; Cōmē. cōmē. 64. ꝙ Ari. nō intēdit ꝙ vnūqdꝙ iſtoꝝ qnqꝫ ē cōe vnicuiqꝫ ſenſuū vt intellexit Themiſtius: ⁊ ſm ꝙ appet: ſed tria eoꝝ ſcȝ motus: ⁊ qes: ⁊ nūerus: ſūt cōia oib⁹ figura aūt ⁊ quātitas ſūt cōia tactui ⁊ viſui tm̄. Quidā tn̄ dicūt ꝙ oia ſenſibilia cōia ſunt cōphēſibilia ab oib⁹ ſenſib⁹: ⁊ ꝙ hoc vult Ar. vt dixit Themiſti⁹. Sed motus qes: ⁊ nūerus ſūt cōprehēſibilia diſticte ab oib⁹ ſenſib⁹: figura aūt ⁊ magnitudo ſunt cōprehēſibilia diſticte ſolū a viſu ⁊ tactu: ⁊ cōfuſe ab alijs trib⁹ ſenſib⁹. ¶ Intelligēdū ſcdo ſ; Cōmētatorē cōmēto eodē: ꝙ ſenſibilia hec .ſ. ꝑpria ⁊ cōia ſunt attributa ſenſib⁹ ēentialr: vt manifeſtum eſt: nō .n. poſſum⁹ attribuere cōphēſionē ſenſuū eis alio mō ab eo ſm quem ſunt ſenſus: ⁊ pāꝝ poſt ſubdit. Iſta .n. ſunt cōphēſibilia ſenſuū ſm ꝙ ſunt ſenſus: nō ſm ꝙ ſunt aliq ſenſus. Uult igitur cōmētator ꝙ ſenſibilia propria ⁊ cōia ſunt ſenſibilia per ſe quia ſunt ſenſibilia a ſenſib⁹ inquātū ſenſus: ⁊ nō vt aliqui ſenſus modo inferius declarādo.

Hic dubitat̄ p̄mo circa textū: vtrū; qnqꝫ ⁊ nō plura ſint ſenſibilia cōia .ſ. motus: quies ⁊c̄. Et p̄mo arguit̄ ꝙ nō oia illa ſunt ſenſibilia cōia: q2 oē ſenſibile cōe eſt ſenſibile per ſe ſenſu exteriori: ſed nō oia illa ſunt hm̄. igit̄ ⁊c̄. p; cōña cū maiore ex Ari. ⁊ Cōmētatore hic: ⁊ minor ꝓbat̄ q2 l; de magnitudine ⁊ figura illud poſſet ſaluari: nō tn̄ videtur poſſe ſaluari de numero qui ex indiuiſibilib⁹ cōſtituitur: que a ſenſu exteriori nō cōprehēdunt̄: ſilr nec de motu: de quo nō habemus niſi mutatū eſſe: qd̄ ponit̄ indiuiſibile. ⁊ a fortiori nec de quiete: que eſt priuatio ⁊ nō ens. ¶ Deinde arguitur ꝙ ſint plus illis p ꝑſpectiuos: qui ponūt ea eē decē ⁊ nouē. ¶ Scdo dubitatur circa cōmentū: q2 in eo videt̄ cōtrādictio. Nā dī in fine cōmētī, ꝙ ſenſibilia cōia ſunt ſenſibilia a ſenſib⁹: ſm ꝙ ſunt ſenſus. Et ex hoc ſequitur ꝙ oia ſenſibilia cōia ſunt ſenſibilia ab oib⁹ ſenſibus: q2 vt habet̄ p̄mo poſter̄. ſm ꝙ ipm̄ p̄ſupponit de oī: ⁊ de oī includit vlitatē ſubiectoꝝ ⁊ tēpoꝝ: ⁊ tn̄ in p̄ncipio cōmē. dī expreſſe oppoſitum huius. ſ. aliqua ſenſibilia cōia eſſe ſolū cōprehēſibilia a duob⁹ ſenſib⁹ contra Themiſtium. ¶ Rñdet̄ ad p̄m̄: ꝙ plura illis qnqꝫ ſunt ſenſibilia cōia: ſed Ar. hic ſolū determinat de illis que ſunt neceſſario ſubiecta immutationis ſenſibiliū ꝑprioꝝ neceſſitate ꝑpinqua aut remota. Unde neceſſe eſt magnitudinē ⁊ figurā vniri colori: vt viſum immutet: magnitudinē qdē neceſſitate ꝑpinqua ⁊ imediate: figurā vero neceſſitate remota: q2 mediāte magnitudine. Et ſilr ſe h; mot⁹ reſpectu ſoni: cū ſonus neceſſario in motu fundet̄: ⁊ eodē modo motus ⁊ quies ſe habēt reſpectu alioꝝ ſenſibiliū ꝑprioꝝ cū ipſa neceſſario in eodē ſubiecto vniant̄ cum motu vel cū qete: ⁊ ſilr oē ſubiectū ſenſibilis ꝑprij ē vnū vel multa: vnde per numerū ēt vnitatē intelligere debemus. Alia vo ſenſibilia cōia nō neceſſario vniunt̄ ſenſibilibus ꝑprijs ad hoc vt imutent: ſicut ſilitudo diſſimilitudo: pulchritudo: ⁊ turpitudo: ⁊ reliqua hm̄. Nō nulli aūt hec alia ad illa qnqꝫ reducūt. S; cū dī poſtea ꝙ nūerus: motus: ⁊ qes non ſunt per ſe ſenſibilia ſenſu exteriori. dico ꝙ ſentiunt̄ per ſe ſenſu exteriori cū cōcurſu tn̄ ſenſus īterioris. Unde plralitas ⁊ diſtīctio nō cōprehēdunt̄ ſenſu niſi cōcurrat virtus īterior: ſilr neqꝫ mot⁹: ad cuius cognitionē op; cognoſcere p̄us ⁊ poſterius ſibiīuicē ſuccedētia qd̄ nō fit niſi cōcurrat memoratiua: ⁊ altera virtus interior cognoſcitiua idē eſt de qete. Et tutius eſſet dicere ſenſū exteriorē cōprehēdere vnū vel multa: motū vel qetē: ꝙ̄ ipſū cōprehendere vnitatē vel numerū: motum vel quietē. ¶ Utrū aūt ſit eadē cauſa qua tam ſenſibilia propria ꝙ̄ cōia ſint ſenſibilia per ſe: aut alia ⁊ alia poſt apparebit. ¶ Ad 2ᵐ dī ꝙ cum ponit Cōmētator ꝙ ſenſibilia cōia ſentiunt̄ a ſenſib⁹ inquantum ſenſus: nō plus voluit: niſi ꝙ ſenſibilia cōia ſentiūtur a ſenſib⁹ per naturā cōem oibus: aut plurib⁹ ſenſibus oium: aut plurium animaliū ſpē differentiū: ⁊ nō ſentiūtur a ſenſib⁹: vt aliqui ſenſus vel alicuius vt hominis tantū l; tamen per naturam magis cōmunē ſentiātur motus quies ⁊ numerus ꝙ̄ magnitudo ⁊ figura: quoniam motus quies: ⁊ numerus ſentiūtur per naturā cōem omnibus ſenſibus ſed magnitudo ⁊ figura ſentiūtur per naturā cōmunē ſoluꝫ viſui ⁊ tactui. Et per hoc ꝙ dicitur ꝙ nō ſentiuntur a ſenſibus vt aliqui ſenſus differunt ſenſibilia cōia ab intētionibus indiuidualib⁹ que ſentiuntur a ſenſibus vt aliqui ſenſus. vt patebit in cōmento ſequenti.

¶ Per accidēs aūt ſenſibile dicitur vt ſi albū Dyarij filius ſit: per accidens eni hoc ſentit: qa albo qd̄ ſentit: id accidit. Quapropter ⁊ nihil ipſe ſenſus ab huiuſcemodi ſenſibilibus pat̄it: vt talia ſunt: eorū autē que per ſe ſentiūtur: illa ſunt propria ſenſibilia que ꝑpria ſunt: ⁊ ad que ſubſtantia vniuſcuiuſꝙ ſenſus eſt apta.

¶ Secundū accidens aūt dicitur ſenſibile vt ſi albū ſit Dyarij filius: ſm accidēs eteni hoc ſentitur: qm̄ accidit albo hoc qd̄ ſentitur: vnde nihil patitur ſm ꝙ huiuſmodi ē a ſenſibili: ſenſibiliū autē ſm ſe proprie ꝑpria ſenſibilia ſunt: ⁊ ad que ſubſtātia apta nata eſt vniuſcuiuſꝙ ſenſus. T.c.65

¶ Nūc oſtēdit quid ſit ſenſibile per accidēs dicēs ꝙ ſenſibile per accidēs eſt illd̄ qd̄ accidit ſenſibili p ſe vt dyarij fili⁹ dī ſenſibilis p accñs q2 accidit albo qd̄ eſt ſenſibile p ſe dato ꝙ dyarij fili⁹ ſit albus vñ a ſenſibili p accidēs vt ſic nihil pati̇t ſenſus. Et ſubdit ꝙ ſenſibiliū p ſe ſenſibilia ꝑpria ſunt p̄ ſenſibilia ſenſibilia autē cōia ſunt ſcdo

ſenſibilia

ſenſibilia: ⁊ mediantib⁹ ſenſibilib⁹ ꝓprijs. Unde per ſen-
ſibilia ꝓpria uniuſcuiuſq; ſenſus pticularis ſubſtãtia ap-
ta nata eſt notificari ⁊ diffiniri: vt in ꝓſequendo patebit.
¶ Intelligẽdũ ꝙ Cõmẽtator cõmento .65. mouet duas
dubitationes. ¶ Prima cõtra hoc qđ dictũ eſt de ſenſi-
bilib⁹ per accidẽs: qꝛ ſi ſenſibile per accidens eſt illud qđ
accidit ſenſibili per ſe: cũ ſenſibilia cõia vt motus figu-
ra. ⁊c̃. accidant ſenſibilib⁹ ꝓprijs que ſunt ſenſibilia p ſe:
ſequit̃ ꝙ ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia per accidẽs. ¶ Se-
cunda dubitatio mouet̃ contra id qđ dictũ eſt de ſenſibi-
libus cõibus ꝙ ſunt ſenſibilia per ſe: qꝛ ſi ſenſibilia cõia
ſunt ſenſibilia per ſe: qꝛ ſentiunt̃ ab omnib⁹ ſenſibus: cum
intentiones individuales ſentiant̃ ab oĩbus ſenſib⁹: ſeq-
tur ꝙ intentiones individuales ſunt ſenſibilia per ſe: ꝯñs
falſum: qꝛ nec ſunt ſenſibilia ꝓpria nec cõia. ¶ Has du-
bitationes ſoluit ꝯmẽtator dicẽs. Et poſſumus dicere in
hoc duos ſermones: quoꝝ vnus ẽ ꝙ iſta cõicatio magis
videt̃ neceſſaria ineſſe ꝓprioꝝ ſenſibiliũ. Verbi gr̃a quã-
titatis. Color enim nõ denudat̃ ab ea: ⁊ ſilr̃ calor ⁊ frigus
que appropriant̃ tactui color enim nõ eſt neceſſe: vt ſit in
Socrate aut Platone: neq; neceſſitate ꝓpinqua: neq; re-
mota. Eſt igit̃ tanta cõicatio ſenſibiliũ cõium cũ ꝓprijs:
ꝙ ſunt neceſſario ſubiecta immutationis eoꝝ: ſiue ad hoc
vt immutent vt ſuperius dicebat̃. Unde niſi color eſſet in
magnitudine immutare nõ poſſet: ⁊ ꝓpter hoc ſenſibilia
cõia ſunt ſenſibilia per ſe: ſed nõ eſt tanta cõicatio indivi-
duorum ſubſtãtie cũ accidentib⁹ ꝓprijs. Nam licꝫ acci-
dentia ꝓpria pro ſuo eẽ nãli requirãt ſubſtantiã: nõ ta-
men de ſe ea indigent ad hoc vt immutẽt. Dato. n. ꝙ co-
lor eſſet in q̃titate abſq; ſubſtãtia: vt in ſacramẽto alta-
ris cõtingit: nihilominus me⁹ immutaret ⁊ organũ pp
qđ ſub̃a eſt ſolũ ſenſibilia per accidens: ⁊ per hoc ſoluitur
dubitatio pͥma. ¶ Poſt ſubdit ſoluẽdo dubitationẽ ſe-
cundã. Et etiã ſenſibilia cõmunia vt declarabit̃ ſunt ꝓ-
pria ſenſui cõi: quẽadmodũ iſta ſunt ꝓpria vnicuiq; ſen-
ſuũ: ⁊ cõpꝛehenſio intẽtionis individualis licet ſit actio
ſenſus cõis: ⁊ ideo plures indigent in cõpꝛehẽſione intẽ-
tionis individualis vti plurib⁹ vno ſenſu: vt vtunt̃ medĩ-
ci in ſciẽdo vitã eius q eſtimat̃ habere repletionẽ vena-
rũ: tamẽ videt̃ ꝙ iſta actio eſt ſenſus cõis nõ ſm ꝙ ẽ ſen-
ſus cõis: ſed ſm ꝙ eſt ſenſus alicuius aĩalis. Verbi gr̃a
aĩalis itelligẽtis. Iſte igit̃ eſt alius modus modoꝝ ſm
accidẽs: ſm ꝙ accidit ſenſib⁹ ꝯpꝛehẽdere differẽtias in-
dividuoꝝ ſꝫ ꝙ ſunt individua nõ ſꝫ ꝙ ſunt ſenſus ſimpli-
ces: ſed ſꝫ ꝙ ſunt hũani: ⁊ pͥcipue differẽtie ſubſtãtialis
videt̃. n. ꝙ ꝯpꝛehẽſio intẽtionũ idividualiũ ſub̃aꝝ: de q-
bus intellꝰ cõſiderat: eſt ꝓpria ſenſib⁹ hoĩum. Vult itaq;
Commentator ꝙ ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia per ſe: qꝛ
ſũt ſenſibilia a ſenſu cõi: ſm ꝙ ſenſus cõmunis. i. a ſenſu
cõiter ſumpto ſeu p nãm cõem oĩb⁹: aut plurib⁹ ſenſibus
oĩum: vel pluriũ aĩaliũ: vt ſuperi⁹ dicebat̃. Differẽtie ãt
individuales ⁊ maxĩe ſubſtãtiales dicunt̃ ſentiri per acci-
dens: qꝛ nõ ſentiunt̃ a ſenſu inquãtũ ſenſus ſimplr̃: ſꝫ in-
quantũ ſenſus aĩalis intelligẽtis: cũ ſolũ ſenſus humani
pp cogitatiuã que ẽ intellectui valde ꝓpinqua pñt ꝯpꝛe-
hẽdere intẽtiones individuales decẽ pͥdicamẽtoꝝ.

Dubitat̃ vtꝝ ſenſibilia cõia ſint ſenſibilia per ſe.
Arguit̃ ꝙ nõ. ¶ Pͥo. Qđ eſt ſenſibile
p aliud nõ eſt ſenſibile p ſe: ſꝫ qđlibꝫ ſenſibile cõe ẽ ſenſi-
bile per aliud. ſ. per ſenſibile ꝓpriũ ſecũ cõiunctũ. igitur
⁊c̃. ¶ 2° ſi ſenſibilia cõia eſſent ſenſibilia per ſe: aut per ſe
pͥmo: aut per ſe nõ pͥmo. Non per ſe pͥmo: qꝛ illa ſunt ſen-
ſibilia ꝓpria vt dicit Cõmẽtator. Nec per ſe nõ pͥmo: qꝛ
tunc eſſent eadem eſſentialr̃ cũ ſenſibilib⁹ ꝓprijs: q̃ ſunt
ſenſibilia per ſe pͥmo. ¶ 3°. oẽ ſenſibile per ſe põt ꝓpriã
ſpẽm imprimere in ſenſuꝫ: qꝛ vt dicit Ar. in lr̃a a ſenſibi-
li per accidẽs vt ſic non patitur ſenſus. ergo per oppoſi-
tum a ſenſibili per ſe debet pati poſſe ſenſus: ſed ſenſibile
cõe nõ põt propriã ſpẽm multiplicare: vt videtur mani-
feſtũ de motu ⁊ quiete: ⁊ numero. quare ⁊c̃. ¶ 4° arguit̃
ſpãliter de quiete: qꝛ ſicut ſe hꝫ pͥuatio ſenſibilis ꝓprij ad
ſenſibile propꝛium ſic ſe habet privatio ſenſibilis cõis ad
ſenſibile cõe: per convenientẽ ſimilitudinẽ: ſed privatio
ſenſibilis proprij eſt ſenſibilis ſolum per accidens ab eo
ſenſu a quo ſenſibile ꝓpriũ eſt ſenſibile per ſe: ergo ⁊ pri-
vatio ſenſibilis cõis: ſed quies eſt privatio motus qui ẽ
ſenſibile cõe. quare ⁊c̃. pꝫ ꝯñña ⁊ maior ⁊ minor habebi-
tur infra. ab Ari. vbi oſtẽdit: ꝙ tenebre: ſilentium ⁊ hꝰ
ſunt ſenſibilia ſolum per accidens.

Inoppoſitum eſt Ar. in lr̃a ⁊ Cõmẽtator
q aſſignavit duos modos
ſm q̃s ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia per ſe oppoſitos duo-
bus modis qb⁹ aliqđ dr̃ ſenſibile per accidẽs. Unñ dupli-
citer aliqđ ẽ ſenſibile per accidẽs. Pͥmo qꝛ nõ ſenſibile
ſm ſe ſꝫ accidẽtaliter cõiungit̃ ſenſibili ꝓprio: ſic ꝙ nõ
eſt ne ratiõe ſui ſubiectũ immutationis neceſſitate ꝓpinqua
vel remota: ⁊ ſic individua ſub̃e: vt ſortes vel plato ſunt
ſenſibilia per accidẽs. Scđo mõ. Aliqđ dr̃ ſenſibile per
accidẽs: qꝛ eſt ſenſibile a ſenſib⁹ nõ vt ſenſus: ſꝫ vt ſenſus
aliqͧ hoĩs tm̃: ⁊ ſic differẽtie idividuales ſunt ſenſibiles
p accidẽs. Et duob⁹ modis his oppoſitis ſenſibilia cõia
ſunt ſenſibilia per ſe. Pͥmo qꝛ ſunt neceſſario ſubiecta
immutationis ſenſibilia ꝓprioꝝ. Secũdo. qꝛ ſunt ſenſibi-
lia a ſenſib⁹: ſꝫ ꝙ ſenſus: ⁊ nõ vt aliq ſenſus. ¶ Sed tũc
poſſet aliqs dubitare q̃ñ ſenſibilia ꝓpria ſunt ſenſibilia
per ſe: ⁊ vtrũ eadẽ ſit cã eſſendi ſenſibile per ſe in ſenſibi-
lib⁹ ꝓprijs: ⁊ cõib⁹. Et quãtũ ad hoc inveniunt̃ varij mo-
di dicẽdi. ¶ Sanctus Thomas dicit: ꝙ qꝛ ſentire conſi-
ſtit in pati ⁊ alterari ipſius ſenſus: illõ qđ facit dĩaꝫ in ta-
li alteratione ẽ ſenſibile per ſe: qđ aũt in tali alteratione
nullã dĩaꝫ facit eſt ſenſibile per accidẽs. In alteratione
aũt ſenſus duplr̃ aliqđ põt facere dĩam. Uno modo q̃-
tum ad ſpẽꝫ que ſenſui imprimit̃: ⁊ ſic ſenſibilia ꝓpria fa-
ciunt dĩaꝫ circa alterationẽ ſenſus. qꝛ aliã ſpẽm iprimit
color ⁊ aliã ſonus: ⁊ ita de alijs. Alio mõ põt aliqđ facere
dĩam circa alterationẽ ſenſus: nõ quãtũ ad ſpẽm: ſed ſo-
lũ quãtũ ad modũ actionis ⁊ iſto mõ ſenſibilia cõia fa-
ciunt dĩaꝫ in alteratione ſenſus qm̃ aliter alterat̃ ſenſus
a ſenſibili ꝓprio ſm ꝙ eſt in magnitudine maiori vel mi-
nori motu vel quiete: vni⁹ figure vel alteri⁹ ⁊ ita de alijs:
Ex qbus ſeqtur ꝙ eſt vna generalis rõ oĩbus ſenſibilib⁹
per ſe: quare ſunt talia. ſ. facere differentiam circa altera-
tionẽ ſenſus: licet differant in rationibus ſpiritualibus
ſenſibilia ꝓpria a cõmunibus. vt ſtatim declaratũ fuit.
¶ Hec tamen via a pleriſq; ſolet morderi. Pͥmo qꝛ
color cõiunctus motui aut nihil imprimit in viſu niſi qđ
imprimit ſine motu: aut etiam imprimit aliquid aliud.
Si nihil: tunc motus nullam faciet diverſitateꝫ circa ta-
lem immutationeꝫ: ſi aliqđ illud non poteſt eẽ niſi ſpẽs
motus ꝓpria diſtincta a ſpecie propria coloris: ⁊ per cõſe-
quẽs nõ ſolum ſenſibilia propria diverſificant alteratio-
nem ſenſus: quantũ ad ſpeciem: ſed etiã ſenſibilia cõmu-
nia contra poſitionem. ¶ Secundo viſus cognoſcit colo-
rem: magnitudineꝫ: figuram ⁊ motuꝫ per cognitiones di-
verſas: vt videt̃ manifeſtuꝫ: ſꝫ cognitiones ſic diverſe nõ
ꝓducuntur per vnã ſpeciem vt notum videtur. ergo pro-
ducũtur per diverſas ⁊ per conſequens ſequitur ꝙ oĩa
illa ſenſibilia ſiue propria ſiue cõmunia habent ſpecies
proprias. Et pro iſto facit auctoritas Ariſto. infra illo ca-
pitulo. Q autem nõ ſit ſenſus. vbi loquẽs de ſenſibilib⁹
cõibus dicit ꝙ oĩa hec motu quodaꝫ ſentim⁹. ¶ Ad hec
ſimilia põt reſpõderi. Ad pͥmũ dicẽdo ꝙ color motus

eandē ſpēm imprimit in ſenſu quā imprimeret: dato ꝙ
quieſceret: ſed eā imprimit alio mō: ⁊ hoc facit diuerſitatē
circa illā immutationē. Unde dū color quieſcit iprimit ſpēm
ſuā cōtinue in eandē partē oculi: ſed dū mouetꝰ eam im-
primit ſucceſſiue in partibꝰ diuerſis: ⁊ ſilr aīr ſeu ſm alias
partes ſigillat oculū dū cōiungitꝰ vni figure: ⁊ aīr dū cō-
iungitꝰ alteri: ita de alijs. ℂ Ad 2^m concedo. ꝙ viſus di-
uerſis cognitionibꝰ cognoſcit colorē motū ⁊c̄. ſed tñ oēs
ille fiunt mediāte ſola ſpē coloris que deſeruit ad oēs il-
las cognitiones ordine quodaꝫ: qꝛ per priꝰ ſm nām con-
currit ad cognitionē coloris: ⁊ per poſteriꝰ ad cognitio-
nē ſenſibilium cōiunctoꝝ colori. ℂ Ad auctem Ap.cō-
cedo: ꝙ ſenſibilia cōia cognoſcuntꝰ motu facto in ſenſu:
ſꝫ ille nō fit a ſenſibilibꝰ cōibꝰ per ſuas ſpēs: ſꝫ fit per ſpēm
ſenſibilia ꝑprij cui ꝯiunguntꝰ. Egidius aūt tenet ꝙ nō ſo-
luꝫ ſenſibilia ꝑpria agunt in ſenſus: ſed ēt ſenſibilia cōia:
qm̄ ſunt ꝑpria mā ſenſibiliū ꝑprioꝝ. ⁊ ꝑpria mā coagit
cum ſua forma: licꝫ actio ſit ꝑncipalr a forma: ⁊ ſcd̄ario a
mā: ſed tñ ſenſibilia cōia non ꝑducunt ꝑprias ſpēs: qꝛ nō
habent: ſed illas eaſdē ꝑducunt quas ꝑducunt ſenſibilia
ꝑpria: quibus vniuntur modo iaꝫ dicto: ⁊ hoc nititur de
clarare per rationes quas pro nunc breuitatis cauſa relin
quo: ⁊ ſic omne qꝺ eſt ꝑductiuū ſpēi ſenſibilis in organo
ſenſus eſt ſenſibile per ſe: ⁊ hoc faciunt taꝫ ſenſibilia pro-
pria q̄ꝫ cōia: licet differenter. ℂ Alber. autē quē Joānes
de Gandauo inſequitꝰ velle videtur: ꝙ oē ſenſibile per ſe
ſit ꝑductiuū ꝑprie ſpēi in organo ſenſus: ⁊ ꝙ ex hoc dica
tur ſenſibile per ſe: cui nō puto ex toto eſſe aſſentienduꝫ:
qꝛ nō video quā ſpēm habeat motus: cū de ipſo nō ſit ſiſ
niſi mutatū eē: qꝺ eſt indiuiſibile: ⁊ de quiete: que eſt motꝰ
priuatio ipſimet aſſerūt ab ipſa veritate coacti: ꝙ ꝑpriaꝫ
ſpēꝫ nō hꝫ. Numerus etiā q ex vnitatibꝰ indiuiſibilibꝰ eſt
cōpoſitus ſpēꝫ ꝑpriā multiplicare nō poterit: quare ma-
gis tutū apparet primā vel ſecūdaꝫ poſitionē imitari: q̄ꝫ
iſtā: niſi quia auctoritati tanti viri nimis afficereꝰ. ℂ Cō
mentator vero cōmēto 64. viſus eſt tenuiſſe vnā eē cū
oībus ſenſibilibꝰ per ſe: quare ſunt talia aliā a predictis. ſ.
qꝛ ſunt ſenſibilia a ſenſibꝰ ſm ꝙ ſunt ſenſus: ⁊ non ſm ꝙ
ſunt alíq ſenſus: qꝺ tñ differenter intelligi hꝫ de ſenſibili
bus cōibꝰ ⁊ ꝑprijs: quoniā ſenſibilia cōia a ſenſibꝰ parti-
cularibꝰ ſꝫ ꝙ ſunt ſenſus cōiter: ⁊ per naturā gnīs ſenſus:
vt ſupra expoſitū fuit: ſed ſenſibilia propria ſunt ſenſibilia
a ſenſibꝰ particularibꝰ: ſm ꝙ ſunt ſenſus ꝑticulares: ⁊ ꝑ
naturā ſpēi ſenſus: vt color eſt ſenſibilis a viſu vt viſus: ⁊
nō ſolū a viſu hominis. ſed etiā equi ⁊ canis: ⁊ ita de alijs:
⁊ ſic ſe hꝫ ſonus reſpectu auditus: ⁊ pariter dicendum in
alijs. Et hoc etiaꝫ voluit Cōmentator cōmēto. 65. vbi di-
xit. Et etiaꝫ ſenſibilia cōia: vt declarabitꝰ: ſunt ꝑpria ſen-
ſui cōi. i. ſenſui vlr ſumpto: quēadmoduꝫ iſta. ſ. ſenſibilia
ꝑpria ſunt ꝑpria vnicuiqꝫ ſenſuum.

His habitis reſpōdetꝰ ad rōnes aī oppoſi-
tū factas. ℂ Ad primā ꝯcedo
ꝙ illud qꝺ eſt ſenſibile per aliud formalr nō eſt ſenſibile
per ſe: ſꝫ ſenſibile cōe nō ē hꝰ: cū ſm nām ſuā ſit ſenſibile
tñ ſentitur per aliud effectiue. ſ. per ſpēm ſenſibilis proprij
ſecum cōiuncti: que primo ordine nature facit cognitio-
nē ſenſibilis ꝑprij: ⁊ ſecūdario ſenſibilis cōis: ideo ſenſi-
bilia ꝑpria ſunt ꝑmo ſenſibilia: ⁊ ſenſibilia cōia ſecunda-
rio: vt dicit Cōmētator in fine cōmēn. 65. ℂ Ad ſecun-
dam pꝫ ꝙ ſenſibilia cōia ſunt ſenſibilia per ſe ſecūdo: ⁊
negatur cōſequētia cū infertur: ꝙ eēnt eadē eſſentialiter
cū ſenſibilibꝰ ꝑprijs: que ſunt ſenſibilia per ſe ꝑmo: quo
niā licꝫ ſenſibilia ꝑpria ſint ꝑmo ſenſibilia primitate ꝑnci-
palitatis. nō tamē ſunt ꝑmo ſenſibilia ꝑmitate cōitatis: ⁊
qꝺ tñ requireretur ſi illa cōſequentia deberet valere. ℂ Et
ſi queratꝰ qꝺ eſt obiectum ꝑmo ſenſibile primitate cōita-
tis. Reſpōdetꝰ ꝙ illud non hꝫ vnū ſimplex nomē: ſꝫ pōt
circūſcribi: ꝙ ē forma per ſe nata diuerſificare alteratio-
nes ſenſus: ⁊ tunc cōcedo ꝙ ſenſibile cōe eſt eſſentialiter
idem qꝺ forma per ſe nata ⁊c̄. ℂ Ad tertiā negatur: qꝺ
omne ſenſibile per ſe ſit ꝑductiuū ſpēi in ſenſu: ſed ſuffi-
cit ꝙ producat ſpēm vel diuerſificet per ſe actionē eius
in ſenſu: qꝺ de ſenſibili per accidēs non cōtingit. ℂ Ad
quartā negatꝰ maior ſi oīmoda ſilitudo intelligatꝰ quoniā
cauſe ex qbus aliqd dꝛ per ſe ſenſibile cōpetunt quieti: ⁊
nō tenebre: vel ſilentio: vt pꝫ ex dictis.

ℂ Cuius igitꝰ viſus eſt perceptiuus ideſt vi
ſibile. Viſibile vero ē color: ⁊ id quod ora-
tione qdem explicare ac dicere licet. Nomi
ne aūt caret: atqꝫ idipſum maxime patebit
cuꝫ vlterius ꝑcedimus. Viſibile igitur eſt
color: hic aūt eſt id quod eſt in eo quod ꝑ
ſe viſibile eſt: per ſe vero nō ratione: ſed qꝛ
in ſe cauſam habet vt ſit viſibile.

ℂ Cuius qdem eſt viſus: hoc eſt viſibile: vi-
ſibile aūt eſt color quidem: ⁊ qꝺ vere eſt di- T.cō. 66.
cere innominatū autem exiſtit ens: manife
ſtum aūt erit ingredientibus maxime: viſi-
bile ergo eſt color: hoc autē eſt in eo quod
ſecundū ſe viſibile: ſecundū ſe autem nō ra
tione: ſed quoniā in ſeipſo habet cauſaꝫ eſ
ſendi viſibile.

ℂ Iſtud eſt tertiū capl'ꝫ quarti tractatus in quo Ari. deter
minat de viſibili ⁊ viſu: ⁊ continet duas partes: in quarū
prima determinatur de colore: ⁊ de his que requiruntur
ad hoc ꝙ videatur. In ſecūda determinatur de viſibili-
bus innominatis ibi. (Nō omnia autē.) Prima pars di-
uiditur in tres. In prima Ariſto. determiatꝰ de colore. In
ſecunda de dyaphano. In tertia de lumine. ſcd̄a ibi. (Eſt
igitur aliquid dyaphanuꝫ.) tertia ibi. (Lumen autem.)
Prima in duas. qꝛ in prima oſtendit quid eſt viſibile. In
ſecūda quid eſt color vt eſt viſibilis. ibi. (Omnis enim co
lor.) De ꝑma dicit: ꝙ viſibile eſt illud cuius tāq̄ꝫ ꝑprij
obiecti eſt viſus. Viſibile aūt eſt color: ⁊ aliud innomina
tū: de quo manifeſtum erit poſterius. Color enim eſt viſi
bilis ex eo qꝺ eſt viſibilis ſm ſe: non qꝛ viſibilitas ſit in
diffōne eiꝰ: ſꝫ qm̄ color hꝫ in ſe cāꝫ viſibilitatis. ℂ Intel
ligendū ꝑmo ſm Cōmen. cōmēto. 66. ꝙ viſibiliū qꝺdā
eſt color: ⁊ eſt qꝺdaꝫ ſimile. qꝺ eſt ex rebꝰ q̄ vīr in obſcu-
ro: ⁊ tale nō hꝫ nomen cōe ei ⁊ colori nec hꝫ nomen ſim-
plex cōe oībus talibꝰ: ſed appellatur nomine cōpoſito. qꝺ
eſt ſicut genus eorū: ⁊ dicuntꝰ illa que videntꝰ in obſcuro
⁊ nō in lumine vt eſt qualitas viſibilis que eſt in teſta cō-
che marine exiccata: ⁊ alia hꝰ. Ex quo ſequitꝰ ꝙ multipli
cia ſunt ꝑpria viſus obiecta nō ꝑma. Unū quidē qꝺ tan-
tum videtur in lumine: vt color: ⁊ aliud quod tantum vi
detur in obſcuro: vt qualitas viſibilis qua in nocte quer
cus putrida: noctiluga: ⁊ reliqua hꝰ lucere videntꝰ. Aliud
autēꝫ eſt ꝙ tam in obſcuro: q̄ꝫ in lumine viſu cōprehēdi
tur vt lux in corpore lucido exiſtēs. Et ex hoc vlterius ſe-
quitur ꝙ illa que viſibilia innominata appellantur nō
per eandē qualitateꝫ numero ſed per diuerſas in lumine
colorata apparēt ⁊ in obſcuro lucentia: vtruꝫ autē illa qua
litas per quā viſibilia innoīata in obſcuro lucere videntꝰ
ſit lux opacata minꝰ tñ q̄ꝫ in corpe colorato nec ita pura:
ſicut in ſole vel igne aut ſit q̄litas ſcd̄a differēs ſpē nō tñ
a colore: ſed ēt a luce vel lumine bona eſt ſpeculatio de q̄

infra tãget. ¶ Intelligẽdũ ſcđo ſm ꝯmẽ. ꝙ iſta ꝓpõ. color eſt viſibilis. eſt per ſe: nõ qđẽ in ꝓmo modo dicẽdi per ſe in quo pdicatũ eſt de eſſentia ſubiecti diffiniens ipm ſed in ſecundo modo: in quo ſubiectuꝫ ponitur in diffinitione predicati: quoniam color eſt cauſa ſeu includit cãm viſibilitatis: ſicut ſubiectũ ſue ꝓprie paſſiones.

¶ Color aũt omnis motiuus eſt eius qđ ẽ perſpicuũ actu: ⁊ id eſt ipſius natura. Quapropter nõ eſt viſibile abſqꝫ luce: ſed omnis vniuſcuiuſqꝫ color i lumine ſane vr̃. Quaꝫ obrẽ qd nã ſit ipm lumẽ prius dicere declarare qꝫ opꝫ. Eſt igitur aliquid perſpicuũ.

T. cõ. 67 ¶ Omnis eniꝫ color mouẽs ẽ eius qđ ſm actũ dyaphani: ⁊ hec ẽ ipſius natura. Unde qđẽ nõ ẽ viſibile ſine lumine. Propter quod de lumine primo dicendum eſt. Eſt igitur aliquid dyaphanum.

¶ Oſtẽdit quid eſt color. vt eſt viſibilis: dicens: ꝙ oĩs color eſt motiuus dyaphani ſm actum. i. actualiter illuminati: ⁊ hec eſt eius nã ꝓpter qđ non eſt viſibilis color abſqꝫ lumine: ſed omnis cuiuſcũqꝫ ſit color tantũ in lumĩe põt videri: quare de lumine eſt primo dicenduꝫ. i. prius qꝫ de ꝫ viſibili innotato. ¶ Intelligendũ ꝙ cõmẽtator cõmẽto 67. mouet dubitationẽ ſup hoc quod dicit Ar. ꝙ color nõ eſt viſibilis abſqꝫ lumine: que eſt: ꝙ aut per illud Ar. vult ꝙ colores in obſcuro ſunt in actu: ⁊ ꝙ ſi lux requirit̃ in vidẽdo eos: hoc nõ eſt niſi ꝓpter mediũ: vt dyaphanũ in potẽtia fiat dyaphanũ in actu: aut vult ꝙ lux ſit neceſſaria in vidẽdo colores ꝓpter duo. ſ. vt colores qui in obſcuro ſunt in potẽtia fiant in actu: ⁊ vt dyaphanũ in potẽtia: fiat dyaphanũ in actu. ¶ Hec ergo eſt queſtio: vtruꝫ lux ſit neceſſaria in vidẽdo colores ſolum ꝓpter mediũ: vt per lumen diſponatur ad recipiẽdũ ſpẽm coloris: aut ſit neceſſaria nõ ſolũ ꝓpter illud: ſed etiã vt colores q in obſcuro ſunt ſolũ in potẽtia ad mouenduꝫ deducant̃ ad actuꝫ per formã aliquã a luce receptã. ¶ Ad hanc dubitationẽ ponit Cõmẽ. opinionẽ Auẽpace q dixit: ꝙ lux nõ requirit̃ ad viſionẽ coloris: vt dyaphanũ in potentia fiat in actu ꝑ receptiõe coloris ſeu ſpẽi eius: ſed vt colores q in obſcuro ſunt in potẽtia: fiant in actu mõ ꝓmiſſo. Et ꝙ nõ ſit neceſſe eſſe actu illuminatũ dyaphanũ: vt a colore moueatur Auẽpace ſic arguebat. Oĩs illumĩatio eſt aliquis color cũ color nõ ſit niſi admixtio corporis lucidi cũ corpore dyaphano: ſed nihil recipit colorẽ ſm qđ hꝫ colorẽ: q2 nihil recipit aliqđ niſi ſꝫ qđ caret illo. ergo dyaphanũ nõ recipit colorẽ ſm ꝙ eſt actu illuminatũ. ⁊ per ꝯñs nõ eſt neceſſe ipm eſſe illuminatum vt moueat̃ a colore. Et cũ dicit Ar. ꝙ color eſt motiuus dyaphani ſm actuꝫ: nõ exponebat Auẽpace. i. actualiter illuminatum: ſed ꝙ color eſt motiuus dyaphani de po. ad actuꝫ. ¶ Deinde arguit Cõmẽta. iprobãdo Auẽpace quantũ ad duo. Nã ꝓmo dicebat ꝙ dyaphanũ illuminatũ nõ mouetur a colore: poſtea aſſerebat ꝙ lux tribuit colori formã per quaꝫ mouet. ¶ Cõtra primũ arguit per rationẽ Alexãdri. Uidemus enĩ ꝙ multotiens parietes ⁊ terra colorant̃ colore plãtaꝝ apud trãſituꝫ nubiũ ſuper eas: qđ eſſe nõ poſſet: niſi aer medius tali colore coloraret̃: cũ nõ fiat actio in diſtana niſi per mediũ: ſed aer pro tũc eſt actu illuminatus. ergo ⁊c̃. ¶ Et reſpõdẽdo ad argumẽtũ Auẽpace cũ dicit: ꝙ recipiẽs colorẽ dꝫ eẽ abſqꝫ colore: q2 recipiẽs dꝫ eẽ denudatũ a natura recepti: hoc ꝯcedatur: imo hec ꝓpoſitio eſt per ſe manifeſta: q2 nihil recipit ſe: aut eſt cõ

aſſecutus in recipiẽdo ipſum: ⁊ ea vti̇t̃ Ari. tã in receptiõe ſpũali qꝫ mãli: recipiẽs eni vt recipiẽs nõ hꝫ aliquid de ſpẽ recepti. Et ſi in recipiẽte aliquo inuenit̃ aliqđ de ſpẽ recepti: illud nõ erit cauſa illius receptionis: vnde remiſſa caliditas nõ eſt cauſa receptionis caliditatis intẽſioris in ꝓprio ſubiecto. Sed cuꝫ dicit Auẽpace ꝙ illuminatio eſt aliquis color: hoc negat Cõmentator. d. ꝙ licet color cauſetur a corpore lucido: tamẽ differt ab eo eẽntia ⁊ diffinitione. Color enĩ eſt vltimũ dyaphani terminati. i. cõmixti cum opaco terreſtri. Unde ex commixtione lucidi ignei cũ dyaphano aereo vł aqueo: ⁊ opaco terreſtri: dũ elemẽta veniunt ad mixturaꝫ color cauſatur: in cuius ꝓductione lux ſe habet tãqꝫ formale: ⁊ dyaphanitas opacitati permixta velut materiale propter quod colorata corpora ſunt viſus terminatiua. Ideo color dicitur eſſe vltimuꝫ: non quia tãtuꝫ ſit in extremo dyaphani terminati: ſed quia tantũ in extremo videtur ⁊ mouet. lux autẽ eſt complemẽtuꝫ dyaphani nõ terminati. i. nõ cõmixti cuꝫ opaco terreſtri. Et hic nõ diſtinguit Cõmentator lumẽ a luce: ſed lumen lucem appellat qđ dicitur cõplemẽtum dyaphani nõ terminati: quia ſm oẽm parteꝫ tam centralem qꝫ extremaleꝫ mouet ⁊ poteſt videri: lux auteꝫ ſi fuerit in corpore ſpiſſe ſubſtantie terminat viſum: vt patꝫ in luce ſolari: ſed ſi fuerit in corpore raro: viſum non terminat: vt patet de luce ignis in ꝓpria ſpera. Utrum autem lux ⁊ lumen eſſentialiter differant: poſt apparebit. patet igitur: ꝙ licet recipiens coloreꝫ debet eſſe denudatum a colore: nõ tamen eſſe denudatuꝫ a lumine: ſed magis oꝫ ipſum lumen habere. ¶ Contra ſecundũ arguit Cõmẽtator. Nam Ariſto. accipit pro principio: ꝙ color eſt viſibilis per ſe ⁊ ꝙ h̃ ꝓpoſitio. color eſt viſibilis: eſt ꝓpoſitio eſſentialis: in qua ſubiectũ eſt cauſa predicati: ſicut dicendo. ꝙ homo eſt riſibilis: nõ ꝙ predicatũ ſit cauſa ſubiecti ſicut in illa. homo ẽ rationalis. Et ex hoc ſequitur: ꝙ lux nihil tribuit colori: per qđ moueat ⁊ ſentiatur: quoniã ſi ita eſſet: tũc cõparatio viſibilitatis ad colorẽ nõ eẽt ꝓma ⁊ eſſentialis: ſed ſecunda ⁊ accidentalis. ſcilꝫ mediãte habitu ſibi dato a luce ei aduentitio ⁊ accidentali: ꝯſequens falſum: ⁊ cõtra Ar. vt patꝫ ante fuit oſtẽſuꝫ: ⁊ hoc voluit Ariſto. cum dixit colores non eſſe viſibiles abſqꝫ lumine. ſ. ꝙ lumen requiritur ad diſponenduꝫ ſuſceptiuum coloris. ſed non vt faciãt colores in actu: cũ ipſi de ſe ſint viſibiles. ¶ Unde cuꝫ Ariſt. cõparauit lucẽ intellectui agẽti ⁊ colores vniuerſalibus in potẽtia: dũ dixit: ꝙ ita ſe habꝫ intellectus agens ad vniuſ. a: ſicut lux ad colores. Iſtud exempluꝫ nõ eſt ſimile oĩno ⁊ accepta eſt large ſimilitudo: quoniam exemploꝝ nõ requiritur verificatio: ſꝫ manifeſtatio. ¶ Et in hoc eſt ſimilitudo: ꝙ ſicut vniuerſale in potẽtia ſiue phantaſma nõ mouet intellectum poſſibilem abſqꝫ preſentia intellectus agentis: ſic color nõ mouet dyaphanum abſqꝫ preſentia lucis: ſed in alio eſt diſſimilitudo: quoniã intellectus agẽs facit vniuerſalia actu intelligibilia de potẽtia intelligibilib9: vt oſtẽdetur in tertio. Lux aũt nõ facit colores actu viſibiles ex po. viſibilibus: vt fuit oſtẽſuꝫ. ¶ Sꝫ circa dcã ꝯmẽtatoris dubitat̃: q2 vr̃: ꝙ lux ſit neceſſaria ad vidẽduꝫ colores ꝓp ipſos colores. ⁊ nõ ꝓp mediũ: qđ ꝓbat̃ per ſignum: qm̃ ſi color in obſcuro ponat̃: ⁊ oculus in lumine nõ videbit̃ color. Si aũt ecõtra oculus ſit in obſcuro: ⁊ color in lumine: tũc videbitur color: qđ eſſe nõ poteſt niſi quia lumẽ eſt neceſſariuꝫ nõ propter mediuꝫ: ſed propter colores. ¶ Huic reſpõdetur tenẽdo cõmẽtatorẽ: q2 cã illius diuerſitatis nõ eſt illa que tãgitur in argumẽto: ſed cã eſt q2 ſpẽs immediate ſeu de primo a forma mãli decifa ꝑticipat multum de mãlitate: iõ nõ põt recipi niſi in medio multũ illuminato. Illa autẽ que mediate ⁊ a remotis multiplicatur eſt

multū ſpūalis: cū ſpūalioꝛ forma ꝓducaꝛ a minus mālī q̄ a magis mālī: quare recipi pōt in medio min⁹ illuminato. Si ergo coloꝛ ſit in obſcuro: nō pōt ſuā ſpēm in illo ꝓducere: nō quia coloꝛ nō ſit in actu: ſed ſoluʒ ex medij indiſpōne: quare nec ſpēm multiplicabit in mediū diſtās illuminatū in quo ponitur oculus: cū diſtans nō agat in diſtans niſi agendo in mediū. Sed ſi coloꝛ ponaꝛ in medio illuminatio in eo ſuā ſpēm cauſabit: ⁊ illa multiplicabit aliā ſpēʒ eē ſpūalioꝛē minori indigentē medij illuminatione in mediū remiſſius illuminatū: ⁊ ſic ꝯñr vſq̄ ad oculum quare tunc videbitur coloꝛ.

❡ Perſpicuū aūt id dico qd̄ eſt quidē viſibile. Nō eſt autē vt ſimpliciter dicaʒ per ſe ſʒ per alienū coloꝛē viſibile. Atq̄ res talis ē aer ⁊ aqua ⁊ ſolidoꝝ cōplura: vt vitrum ⁊ glacies ⁊ huiuſmodi coꝛpoꝛa: nō enī aqua vel aer: vt eſt aqua vel aer perſpicuū eſt: ſʒ quia natura eadē ineſt in his vtriſq̄: ⁊ perpetuo ſupero coꝛpoꝛe.

T.c.68 ❡ Dyaphanū aūt dico: qd̄ eſt quidē viſibile: nō aūt ſm̄ ſe viſibile: vt ſimpliciter eſt dicere: ſed ꝓpter extraneū coloꝛē: huiuſmodi aūt eſt aer: ⁊ aqua: ⁊ multa ſolidoꝝ: non enī ſm̄ ꝙ aqua: neq̄ ſecūdū ꝙ aer dyaphanuʒ eſt: ſed q̄m̄ eſt natura eadē in his vtriſq̄: ⁊ in perpetuo ſuperius coꝛpoꝛe.

❡ Determinat de dyaphano. d. dyaphanū eſſe illud qd̄ ē viſibile nō per ſe: ⁊ ſm̄ ꝓpriū coloꝛē: ſed per accidēs: ⁊ ꝑ coloꝛē extraneū: hi⁹ aūt ſunt aer: ⁊ aqua: ⁊ plura d̄ numero coꝛpoꝝ ſicut criſtallū: ⁊ vitrū: ⁊ reliqua hi⁹. Unde aq̄ nō eſt dyaphana ſm̄ ꝙ eſt aqua: neq̄ aer ſcd̄ʒ ꝙ aer: ſed hec oīa ſunt dyaphana per quādā naturā cōem in iſtis repertā ⁊ in coꝛpoꝛe ſupceleſti. ❡ Intelligēdum ꝙ coꝛpus dyaphanū: ſiue perſpicuū eſt coꝛpus qd̄ eſt luminis receptiuū. Et taliuʒ qd̄dam eſt peruiū: ſiue trāſparēs: nō terminās viſuʒ vt aer vel aq̄: qd̄dā aūt eſt nō trāſparēs terminans viſum. vt ſi fuerit lucidū ⁊ ſpiſſe ſubſtātie: aut coloratū: vt vitrū viride vel azurinuʒ. Ar. aūt hic loquiꝛ de dyaphano p̄mo modo ſumpto qd̄ eſt ꝓꝑnuʒ mediū vidēdi: ⁊ nō de dyaphano ſcd̄o modo dicto. Et ſimiliter

Cō.68 Cōmētatoꝛ cōmēto. 68. vbi dicit ꝙ dyaphanū innatū eſt recipere coloꝛes: cū nullū ꝓpriū habeat in ſe: ⁊ hoc intelligi dʒ realiter vel intētionaliꝛ. ❡ Intelligenduʒ ſcd̄o ſm̄ Alber. ꝙ coꝛpoꝛa ſupceleſtia: vt ignis aer aq̄: ſūt dyaphana per quādā naturā cōem innoiatā in illis repertā: que nō eſt pure vniuoca nec pure equiuoca: ſed ſm̄ ꝑus ⁊ poſterius dicta. per prius enī dī de ſuperceleſtibus: tāq̄ de cauſa: ⁊ poſterius de inferioꝛibus tanq̄ de cauſatis. Ideo dicit Cōmentatoꝛ in de ſubſtantia oꝛbis ꝙ quicquid eſt hic ⁊ ibi eſt quaſi equiuoce.

T.c.69 ❡ Lumen aūt actus ē huiuſce perſpicui ea nimirū ratione qua perſpicuū eſt. At id eſt potentia: in quo nūc idipſuʒ ineſt: nūc tenebre: atq̄ lumen: quaſi ꝑſpicui coloꝛ eſt: cū eſt perſpicuuʒ actu ab igne vel ab huiuſcemodi coꝛpe: quale eſt ipm̄ ſuperū coꝛpus: nā huic ineſt aliquid vnuʒ ⁊ idem.

❡ Lumē aūt ē huiuſmodi actus dyaphani: ſm̄ ꝙ dyaphanū: potentia auteʒ in quo h eſt: ⁊ tenebra. lumē autem vt coloꝛ eſt dyaphani: ſm̄ ꝙ actu dyaphanū: ab igne aut huiuſmodi vt ꝙ ſurſum coꝛp⁹. Etenī huic aliquid ineſt vnum ⁊ idem.

❡ Determinat de lumine. Et diuidiꝛ in duas ptes: q: p̄mo oſtēdit quid ſit lumen. Scd̄o remouet quaſdā falſas opiniones de ipſo ibi. (Quid igiꝛ eſt dyaphanū.) De prima dicit ꝙ lumē eſt actus dyaphani: ſʒ ꝙ ē dyaphanū ſcʒ actu. Unde dyaphanū in potentia eſt illud in quo eſt hoc. ſ. dyaphanitas ⁊ tenebra: lumen aūt eſt vt coloꝛ dyaphani: qd̄ eſt ſm̄ actu. i. actu illuminatuʒ ab igne: aut coꝛpoꝛe ſuperceleſti: quibus ineſt luciditas per vnaʒ naturā illis cōicatam. ❡ Intelligendū p̄mo ſm̄ Cōmentatoreʒ cōmēto 69. ꝙ dyaphanū aliquādo eſt in actu: aliquando eſt in potētia: tunc eſt in actu quādo eſt actu illuminatum q: lumen eſt quaſi forma reſpectu dyaphanitatis: ⁊ dyaphanitas quaſi materia. Tunc eſt in potentia quando illa natura cōis dyaphanitatis eſt cuʒ obſcuritate. tunc. n. eſt ꝑuatiua lumine: ⁊ eſt in potētia ad ipm̄ ſicut mā diciꝛ eſſe in actu per formā. dū eā habʒ: ⁊ in potētia ad ipſam anteq̄ habeat eā. Unde lumen eſt ſicut coloꝛ dyaphani: ſicut enī coloꝛ ē actus dyaphani terminati: ita lux vel lumen eſt actus dyaphani nō terminati. ❡ Intelligēdū 2° ſʒ Cōmē. eodē cōmēto. ꝙ natura dyaphanitatis que ē in coꝛpoꝛe celeſti ſemꝑ aſſociatur ei qd̄ facit eā in actu. ſ. illuminatā. Ideo nūq̄ iueniꝛ celū dyaphanū in potētia ſicut ꝯtingit de coꝛpoꝛib⁹: que ſunt hic inferius que q̄nq̄ ſunt illuminata: ⁊ q̄nq̄ nō q: lucidūʒ q̄nq̄ eſt eis p̄ns ⁊ q̄nq̄ nō: ſed illa nā celeſtis ſemꝑ ē illuminata q: lucidū ſemꝑ eſt ei p̄ns. ❡ Intelligēdū tertio. ꝙ partiū celi q̄dā ſunt dyaphane vt oꝛbes ⁊ quedā lucide vt ſunt ſtelle que ſunt partes dēſioꝛes oꝛbiū ſuoꝝ. Sicut ergo eſt vna nā cōis per quā oꝛbes celeſtes aer ⁊ aqua dyaphana dicūꝛ ita eſt vna nā cōis per quā partes ſtellate ⁊ ignis luciditate participant ſeu lucida nominātur. Utrū auteʒ ſtelle alie a ſole ꝓpriam habeant lucē aut oēs lumē a ſole recipiāt nō hic: ſed alibi habet inquiri.

❡ Quid igitur eſt perſpicuū diximus: ⁊ qd̄ ēt lumen: nam neq̄ ignis eſt: neq̄ omnino coꝛpus: neq̄ coꝛpis eſt vllius deflux⁹: eſſet enī quoddā hoc quoq̄ pacto profecto coꝛpus: ſʒ eſt ignis vel huiuſcemodi cuiuſdā in ꝑſpicuo p̄ſentia coꝛpis: fieri nāq̄ nō poteſt: vt in eodē ſint duo coꝛpoꝛa ſimul. Uidetur autē tenebris contrarium eſſe lumē; at tenebre ꝑuatio ſunt talis habitus: atque ignis vel coꝛpis talis abſentia a perſpicuo Quare pʒ huiuſce p̄ſentiam eſſe lumen.

❡ Quod qd̄ ē igiꝛ dyaphanū: ⁊ qd̄ lumē dictū ē: q: neq̄ ignis ē: neq̄ oīo coꝛp⁹: neq̄ deflux⁹ coꝛpis nulli⁹: eſſet. n. vtiq̄ aliqd̄ coꝛpus: ⁊ ſic ſi ignis aut hi⁹ alicui⁹ p̄ñtia in dyaphano: neq̄. n. poſſe duo coꝛpa in eodē eē.

❡ Videꝛ aūt lumē cōtrarium eē tenebre: eſt aūt tenebra priuatio hui⁹ habit⁹ ex dyaphano quare palā ꝙ huius p̄ñtia lumē eſt. T.cō.

❡ Remouet falſas opiniones de lumine. Et cōtinet duas partes q: p̄mo facit hoc ſcd̄o aſſignat cauſam cuiuſdam dicti ſuperius ibi. (Eſt autē coloꝛis.) Prima in duas ſm̄

ꝙ duas rationes facit ad ĩprobationẽ illaꝝ opionũ. ſcḋa ibi:(Et ñ recte Empedocles.)De pͥ adducit rõnẽ pmã cõtra tres opiones antiquoꝝ de lumĩe:in qbus errabãt: pma fuit quoꝝdã q ponebãt tres ſpẽs ignis.ſ. carbonẽ: flãmã: lumẽ.Scḋa fuit Empedo.ponẽtis lumẽ eẽ corpꝰ ptenſuʒ de celo ad terrã.Tertia fuit Democriti dicẽtis lumẽ eẽ qſdã deciſiões corpoꝝ athomaliũ.defluentiumꝫ a corpore lucido.Ad quãlibet aũt haꝝ opinionuꝫ ſequebatur lumen eẽ corpꝰ:ꝫõ cõtra oẽs pbat Ar. ꝙ lumẽ nõ ſit corpꝰ duplr. Et pmo ſe ꝯtinuãdo ad pcedẽtia dicit qḋ dcm̃ eſt:qd ſit dyaphanũ: ⁊ qd ſit lumẽ.Sʒ nũc pbaꝛ ꝙ lumẽ nõ ẽ ignis:neqꝫ oĩo corpus:neqꝫ defluxꝰ corpis:arguẽdo ſic.Si lumẽ eẽt ignis:vel corpꝰ:aut afluxꝰ corpis lumẽ eẽt corpꝰ:ſʒ ipoĩe eſt lumẽ eẽ corpꝰ.ꝫ ⁊c.pʒ ꝯña.cũ maiori ex dcis.⁊ pbaꝛ mior. qꝛ ſi lumẽ eẽt corpꝰ cũ lumẽ ſit ſimĩl cũ corpe dyaphano:tũc duo corpa eẽnt ſiĩꝰ ſʒ penetrationẽ:ꝯña eſt ipoĩe.ꝫ illud ex quo ſeqꝛ:qḋ ẽ lumẽ eſſe corpꝰ.Qḋ aũt lumẽ ſit ſiĩꝰ cũ corpe dyaphano.probaꝛ.qꝛ lumẽ eſt actꝰ.⁊ forma ſiue habitus ĩ corpe dyaphano:mõ forma ẽ ſiĩꝰ cũ eo cuiꝰ ẽ forma.Et ꝙ lumẽ ſit forma ipſiꝰ dyaphani.pbaꝛ.qꝛ tenebra ⁊ lumẽ opponunꝛ puatiue.ſʒ tenebra hʒ fieri circa dyaphanũ:cũ ſit puatio lumĩs ĩ dyaphano.ꝫ ⁊ lumẽ hʒ fieri in dyaphano ⁊ recipi tãqꝫ habitus ꝯña pʒ qꝛ puatiue oppoſita hñt fieri circa idem.

Atqꝫ non recte dixit Empedocles ⁊ ſi qs ſtidẽ cẽſuit: lumẽ ferri atqꝫ extẽdi tãdẽ iter terrã ⁊ cõtinens:noſqꝫ idipſum latere:hoc enim ⁊ rõnis metas egreditur:⁊ eſt preter ea nimirũ que apparẽt:in paruo nãqꝫ ſpacio motus fortaſſe lateret ſed ab ortu ſolis ad occaſum tanti corporis motũ latere magna nimirum pfecto eſt poſtulatio.

Et nõ recte Empedocles:neqꝫ ſi aliqs alius:ſic dicit ꝙ feraꝛ lumẽ:⁊ extẽdaꝛ in medio terre ⁊ ꝯtinẽtis. Nos ãt lateat:hoc enim eſt:⁊ extra eã que in rõne veritateʒ: ⁊ extra ea que videnꝛ. In paruo eni ſpatio laterẽt nos. Ab oriente autem in occidẽs latereꝰ: magna quidem eſt queſtio.

Ponit ſcḋaʒ rõnẽ pbãtẽ ꝙ lumẽ nõ ſit corpꝰ dicens:ꝙ nõ recte dixit Empedo.neqꝫ aliqs aliꝰ ſi dixit ſicut ipe.ſ. ꝙ lumẽ ſit corpꝰ: ⁊ ꝙ ꝓ aductũ ſolis ſupͣ hemiſperiũ noſtrũ feraꝛ lumẽ.i.localr moueaꝛ ⁊ extẽdaꝛ in ſpacio medio ĩter t͛rã ⁊ ꝯtinẽs corpꝰ ſiue celũ:nã vbi ſic eẽt:tũc oĩs illumĩatio eẽt motꝰ localis: aut ſaltẽ non fieret abſqꝫ motu locali:ſʒ oĩs motꝰ localis fit in tpe.ꝫ oĩs illumiatio fieret in tpe:ꝯña fſm:qꝛ illumiatio fit ſubito:⁊ in iſtãti:ſiue lumĩs multiplicatio fit ſubito ⁊ in iſtãti: vt pʒ ad ſenſuʒ. Et qꝛ Empedo.ad hãc rõnẽ rñdebat:ꝯcedẽdo ꝙ oĩs illuminatio fit in tpe:ſʒ tñ multotiẽs latet nos ꝓꝑ motꝰ velocitatẽ:ſeu tpis breuitatẽ.Hãc rñſionẽ remouet Ar.di. ꝙ h̃ ẽ extra eã v͛itatẽ:q ẽ ĩ rõne: ⁊ extra illḋ qḋ appet ad ſenſũ:qꝛ qḋ ſucceſſio motꝰ facti in p͛uo ſpacio:ꝓꝑ eiꝰ velocitatẽ aut p͛uitatẽ tpis ſcḋm mẽſurãtis nos lateat hoc poſſibile ẽ:ſed ꝙ ſucceſſio motus facti per maximũ ſpacium: vt eſt ab oriente in occidens nos lateat propter cãm aſſignatã eſt qdẽ multũ magna qḋ ſeu dubitatio:⁊ potiꝰ impoĩe. Intelligẽdũ ꝙ lumẽ multiplicari in tpe ⁊ ſucceſſiue:⁊ h̃ nos latere ẽ extra ſenſuʒ:qꝛ ad ſenſum appet oppoſitũ.Eſt ẽt extra v͛itatẽ q eſt in rõne: qꝛ ⁊ ſi illud accidere poſſʒ dũ illumĩatio fieret ꝑ ſpaciũ breue,nõ tñ lateret dũ fieret ꝑ maximũ ſpaciũ: vt eſt ab oriẽte in occidẽte:ſicͭ eſt in ſoni multiplicatiõe.nã qꝛ ſonꝰ ſucceſſiue ꝓducit: lʒ dũ multiplicaꝛ ꝑ ſpaciũ paruũ videaꝛ ſubito multiplicari dũ tñ ad lõgã audiꝛ diſtãtiã appet ſucceſſiue multiplicari.Uñ ſi qs a longe pcuſſerit arborẽ pluries ⁊ faciat ſonũ cuiꝰ videbiꝛ ictus ſcḋs qͣʒ pmꝰ ſonus audiaꝛ: ⁊ ex hoc euidẽter appet g͞ñationẽ ſoni fieri ſucceſſiue. Ita in ꝓpoſito eẽt de lumĩe ſi eiꝰ mĩtiplicatio fieret ſucceſſiue: ex qbꝰ pʒ Empedoclẽ in duobꝰ erraſſe: pͥ in h̃ ꝙ dixit lumen eẽ corpꝰ:⁊ in h̃ ꝙ dixit lumĩs multiplicationẽ in tpe fieri.

At qui coloris quidẽ ideſt ſuſceptiuũ qḋ colore vacat:ſoni autem id qḋ ſono. Uacat autẽ colore perſpicuũ ipm:⁊ inuiſibile: vel id qḋ vix tandem videꝛ:quale id eſſe videtur:qḋ tenebris eſt affectũ: atqꝫ tale eſt ipʒ vt pʒ perſpicuũ: attamẽ nõ cũ ẽ perſpicuũ actu:ſed cũ potẽtia:eadẽ enim natura modo eſt tenebre:modo lumen.

Eſt aũt coloris ſuſceptiuũ quod ſine colore eſt:ſoni autẽ abſonum:ſine colore au- T.c. 71.
tem dyaphanũ:inuiſibile autem quod vix videꝛ: vt quod tenebroſuʒ eſt : huiuſmodi autẽ dyaphanũ quidem eſt:non quum ſit actu dyaphanũ:ſed cum potentia. Eadeʒ enim natura quãdoqꝫ quidẽ tenebra:quãdoqꝫ autem lumen eſt.

Aſſignat cãʒ cuiuſdã dicti ſupius:vbi dixerat ꝙ color ẽ motiuus dyaphani ſm actũ dicẽs:ꝙ ſuſceptiuuʒ coloris eſt qḋ eſt ſine colore:⁊ ſuſceptiuũ ſoni eſt qḋ eſt ſine ſono qꝛ ergo dyaphanuʒ eſt de ſe ſine colore:ideo põt recipere oẽm colorẽ:⁊ ẽ inuiſibile per ſe ꝑ ꝓpͥũ colorẽ.ex quo nõ hʒ:aut vix videꝛ.i.ꝑ accidẽs: vt tenebroſum ⁊ ſicut puatio.Et dyaphanũ nõ eſt viſibile per accidẽs vt puatio dũ eſt in actu ꝑ lumẽ:qꝛ tũc hʒ habitũ ꝑ quẽ videꝛ:ſed dum eſt dyaphanũ in potẽtia ſeu tenebroſum: vñ eadẽ natura eſt qñqꝫ tenebra.i.puata lumine:⁊ quãdoqꝫ lumen.i. habens habitũ luminis: vt dyaphanitas aeris vel alterius talis. Intelligẽdũ ꝙ aliqd põt dici viſibile ꝑ accidẽs duplr. Uno modo:qꝛ nõ videꝛ per ꝓpͥũ ⁊ naturalẽ eius colorẽ:ſʒ extraneuʒ ⁊ aduẽticiũ: ⁊ ſic dixit ſupius Ar. dyaphanũ illuminatũ eẽ inuiſibile per ſe:⁊ eẽ viſibile ſolum per accidẽs.Scḋo mõ aliqd dr̃ viſibile per accidẽs: qꝛ ẽ puatiue oppoſitũ alicui viſibili ꝓpͥo qḋ eſt viſibile per ſe: ⁊ ſic mediũ actu illuminatũ nõ eſt viſibile per accidẽs ſed dum eſt tenebroſum ⁊ dyaphanũ in potentia. Unde idẽ ſenſus hʒ cognoſcere habitũ: ⁊ puatiõnẽ ſibi oppoſitam: vt auditus eſt ſoni ⁊ ſilentij:ſoni per ſe: ⁊ ſilentij per accidẽs.Per auditũ.n.iudicamus ſonũ: duʒ auditus ab eo actualr immutaꝛ: ſilentium vero dũ nõ immutaꝛ ab eo.Et ſilr eſt de viſu qḋ percipit lumẽ duʒ ab eo moueꝛ. Judicat aũt tenebrã dũ a lumine nõ immutatur ſtãtibꝰ alijs ad hoc reqſitis: ⁊ ſic viſus cõprehendit lumen per ſe tenebraʒ aũt per accidens. Utrũ aũt tales priuationes ſolo ſenſu exteriori cognoſcantur aut cõcurrẽte ſenſu interiori: infra oſtendetur vbi de iſto loco tractabitur. Intelligẽdũ ſcḋo ſʒ Cõmẽ.cõm.71.ꝙ natura dyaphanitatis in corporibꝰ generabilibus ⁊ corruptibilibꝰ recipit vtrãqꝫ diſpoſitionẽ,ſic ꝙ aliquãdo inueniꝛ obſcura: ⁊ aliquãdo illuminata:⁊ hͥ nã in corporibꝰ celeſtibꝰ ſemꝑ eſt illumiata: ⁊ nũqͣꝫ recipit obſcuritatẽ. Et ſi qs obijciat de luna: que tpe eclypſis obſcuraꝛ: ⁊ magis ⁊ minus illu

minaṫ ſm diuerſitatē ſitū eius ad ſolem. ℭ Ad hec du
pliciter reſpōdet Cōmētator. Primo ꝙ ſi teneamus: ꝙ
luna ſit pure dyaphana: ⁊ nō lucida: illud quod dictū eſt
habꝫ veritatē de oibus corporibus celeſtib⁹ preter ꝗꝫ de
luna: ita ꝙ oꝫ excipere lunā. ℭ Secūdo reſpōdet: ꝙ illō
qō dictū eſt: oꝫ intelligi ſoluꝫ de dyaphanis puris nō ha
bentibus lucidītatē. Luna aūt forte eſt ex illis duab⁹ na-
turis. i. dyaphanitatis: ⁊ luciditatis. Et loqṫ Cōmē. dubi
tatiue ꝓpter duas opiniones: quaꝝ prima ponit ꝙ nullū
corpus celeſte hꝫ ꝓpriā luceꝫ niſi ſol: ⁊ oīa alia ſunt pure
dyaphana: ⁊ a ſole lumē recipiētia: ⁊ huic deſeruit reſpō
ſio pma. Alia ponit ꝙ aſtra habēt lucē ꝓpriam: tamē re-
miſſam nō bene perceptibilem ſenſu: ⁊ ꝙ amplius lumē
recipiunt a ſole: per qō manifeſte videntṫ: ⁊ huic adheret
reſpōſio ſcda: qm̄ tunc luna haberet naturā lucidi rōne
ꝓprie lucis: ⁊ dy. phanī: put a ſole illuminaretṫ: ⁊ ꝓpter
defectū huius luminis in toto vel parte fieret eius obſcu
ratio: aut in lumine diminutio: ꝓpter preſentiā vero ipſi
us fieret lune totalis vel maior illuminatio.

Cõ.32 **Dubitatṫ** vtrū lumē ſit corp⁹. Arguitṫ ꝙſic. Pāo
oē qō mouetṫ localr̄ eſt corp⁹. 6. phyſi.
ſꝫ lumē mouetṫ localr̄ deſcendēdo a ſole ad nos: dum ſol
aſcendit ſupra hemiſperiū noſtrū: vt patꝫ ad ſenſuꝫ. ꝗ ⁊c.
ℭ Secūdo. omne qō figuratṫ eſt corpus: cū figuratio nō
inuenitṫ niſi in corpe: ſed lumē figuratṫ: vt pꝫ: per quintā
ꝓpoſitionē pſpectiue. Incidētias radioſas per angularia
foramina trāſeūtes in obiectis corpib⁹ rotūdari ⁊c. ꝗ ⁊c.
ℭ Tertio. oē qō gn̄at corpus eſt corp⁹: cū effect⁹ debeat
ſue cauſe ꝓportionari: ſed lumē generat corpus: vt pꝫ: in
ſpeculis cocauis cōburētibus a qbus lumen reflexū ad
aliqō faciliter cōbuſtibile generat ignē. qre ⁊c. ℭ Quar
to oē qō refrangitṫ ⁊ reflectitṫ eſt corpus: cū iſte ſint corpo
ris ꝓprietates: ſed lumen eſt hi⁹: vt pꝫ 3° methꝫoroꝝ. ⁊ p
pſpectiuos. ꝗ ⁊c. ℭ Ad oppoſitū eſt Ar. in textu.

Hic primo videndū ē qd ſit lux: lumē: ⁊ color:
⁊ q̄liter differūt. Scdō eſt rn̄dēduꝫ
ad queſtionē. ℭ Pro primo dicendū ꝙ lux eſt q̄litas vi
ſus ꝓprie imutatiua exiſtēs in corpore lucido: nō depen
dens ab alio in fieri ⁊ ꝯſeruari: ⁊ ſi fuerit pura eius ſubie
ctuꝫ nō hꝫ cū opaco terreſtri cōmixtionē: vt eſt qualitas
viſibilis: aut ſolis aut ignis. ℭ Lumē aūt eſt qualitas a
luce decīſa: ⁊ in dyaphano multiplicata: qō de ſe lumē
nō haberet neqꝫ colorē notabilis intēſiōis vt in aere aut
alio hꝰ corpe lucido in fieri ⁊ ꝯſeruari depēdēs. ℭ Co
lor aūt eſt qualitas ſecūda mixtionē ꝯſiaelemētoꝝ: ⁊ ac
tionē ⁊ paſſionē qualitatū primaꝝ ⁊ debitā cōmixtionē
lucidi ignei: cū dyaphano aereo aqueo ⁊ opaco terreſtri
vt ſuperius dicebatṫ: ex quo ſeqṫ: ꝙ lumē eſt ſpēs lucis re-
pſentatiua ab ea ſpecifice differrēs: ſicut ſpēs coloris ſpe
cifica differt a colore: ꝗuis īter ſpēs qualitatū ſenſibiliū
ſoli lumini cōpetit ꝙ ſentiatṫ. ℭ Seqṫ vlterius: ꝙ color
ſpecifice differt tam a luce: ꝗꝫ a lumine. Unde Ari. deſcri
bens lumē dixit: ꝙ eſt actus dyaphani: ſm ꝙ ē actu dya
phanū. Et in de ſenſu ⁊ ſenſato deſcribēdo colorē dicit:
Cõ. ꝙ eſt extremitas perſpicui in corpore terminato. Et ꝯm̄.
67, inquit ſuperius ꝙ lumē eſt actus dyaphani nō termina
ti color aūt ē actus dyaphani terminati: ⁊ hec ē cōis phi
loſophātiū ſn̄ia in ꝓpoſito. ℭ Alij vero alias opiniões
Cõ. viſi ſunt habuiſſe. Nā vult Alber. ꝙ lux: ⁊ lumē nō diffe
rant eſſentialiter ſed ſolū quantū ad modū eſſendi. Uñ
ſm eū eadē forma eſt in corpore lucido: ⁊ in medio ⁊ or
gano: ſed ſm eſſe diuerſū: ⁊ ſm hoc varias recipit denoīa
tiones. Dṫ enīꝫ lux vt eſt in ſuo pmo pncipali ſubiecto vt
ſole vel igne: ⁊ dṫ lumen vt eſt recepta in aliquo dyapha
no nō habēte de ſe lucē vt aere vel aqua: ⁊ hi⁹. Lumē dṫ
radius vt ſm rectū inceſſuꝫ multiplicatṫ. Splēdor vō ap
pellatṫ vt ab aliquo obſtaculo ſenſibilr̄ ⁊ manifeſte refrā
gitṫ: vt a ſpeculo marmoreo vel ere terſo ⁊ polito: aut aliq
tali. ℭ Et ſilr̄ dicit de colore ⁊ ſpē eius ꝙ nō differūt eſ-
ſentialr̄ ſed quelibꝫ forma per ſe ſenſibilis in corpe ſenſi
bili hꝫ eſſe mālē: ſiue reale ⁊ ſeipſam multiplicat vel ge-
nerat in medio ſeu organo ſenſus ſm eē intētionale: vel
ſpūale. Uult ēt ꝙ color quantū ad ſuū formale nō ſit niſi
lumē qō influit ad extremitatē perſpicui ſiue dyaphani
terminati. Ideo color nō hꝫ eſſe formalr̄ niſi in extremo
ex quo ad pfundū corpis terminati nō influitṫ lumē: ⁊ in
tenebris nō eſt formaliter color in corpore colorato: ſꝫ ſo-
luꝫ quātū ad eius māꝫ que eſt ex mixtione calidi: frigidi
humidi: ⁊ ſicci. Ubi aūt corpus eēt perſpicuū ſiue dyapha
num ſm totū ſic ꝙ nō ſit terminatū p cōmixtionē opaci
terreſtris ⁊ in pfundo recipiat lumē ⁊ nō tm̄ in extremo
tale corp⁹ illuminatū appellaretṫ ⁊ nō ꝓprie coloratū ꝗ-
uis quādoqꝫ ex lumine color cauſetur: opaco terreſtri nō
cōcurrēte ſed perſpicuo ex eius dēſitate lumē frangēte:
vel reflectēte vt in iride apparet. ℭ Ex qb⁹ velle videtṫ:
ꝙ lumē ⁊ color nō differūt eſſentialr̄: ſed ſolū ſm eſſe: ⁊
ſilr̄ color nō hꝫ ſpēs cōtrarias niſi ſm eſſe. Et ꝓ iſto vide
que ſcribit ſcdō phyſi. trac. 2. ca. 3. vbi ſic dicit. Lux que ē
vna in eſſentia ſm qō eſt in aere ⁊ in corpore terminato: ⁊
tm̄ in aere eſt lumē ⁊ in corpore terminato eſt color albus
vl̄ viridis vel niger ſm diuerſitatē corporis terminati: ⁊
in oī corpe terminato eſt vna eſſentia lucis nō tm̄ ē vnus
color ꝓpter diuerſitatē eius eſſe qō hꝫ in diuerſitate ſup
ficiei: ⁊ ꝓpter hoc dicit Ar. ꝙ lux eſt colorū hypoſtaſis.
⁊ hypoſtaſis oīuꝫ colorū ē vna: ⁊ id qō eſt formale ē in oī
bus colorib⁹ vnuꝫ ſed tm̄ qꝛ recipiēs diuerſimode recipit
eſſe lucis variatṫ ⁊ ideo diuerſificantur colores: ⁊ hoc mō
loquēdo vna ē eēntia formalis cōtrarioꝝ coloꝝ: albi. vꝫ
⁊ nigri: ⁊ ꝓpter eē diuerſum efficiuntṫ ſpēs ꝯtrarie colo
rū ⁊c. ℭ Egidius aūt tenuit in ꝓpoſito colorē eſſe luceꝫ
per opacitatē extinctā ſiue obūbratā: ⁊ hanc voluit pma
nere in corpore colorato poſito in obſcuro: ⁊ eſſe p totuꝫ
corpus coloratū ⁊ nō tantū in extremitate ⁊ ſm variam
ꝓportionē lucis ad opacū dixit varias ſpēs coloꝝ cauſa
ri. Unde vbi multū ſit de luce ⁊ paruꝫ de opaco reſultat
albedo: vbi eꝯ⁰ fuerit. ſ. mltū de opaco ⁊ paꝝ d luce reſul
tat nigredo. Ubi aūt medio mō fuerit medius cātitṫ co-
lor ⁊ indubie ſm hanc viā color nō differt eſſentialr̄ a lu-
ce vel lumie: ſed accidētaliter tm̄: nec hꝫ ſpēs eēntialr̄ di
ſtinctas: ſed ſolū accidētaliter vt ex dictis eſt manifeſtū
ℭ Pro ſcdō aūt iſta cōcluſio teneatṫ ꝙ lumē nō ē corp⁹
⁊ poſſet ꝓbari rōnib⁹ poſitis ab Ari. in lrã que dimittun
tur ex quo ſupius habite ſunt: vna tm̄ alia adducatṫ que ē
talis. Si lumē eēt corpus aut de genere ſubſtātie: aut de
genere quātitatis per ſufficiētē diuiſionem nō de genere
ſubſtātie qꝛ tūc ſuba eēt per ſe ſenſibilis cū lumē ſit per ſe
viſibile ꝯn̄s falſum ⁊ cōtra Ar. ſupra. Nec enīꝫ eſt corp⁹
de genere quantitatis qm̄ tunc oīa corpora nālia eſſent il
luminata cū oīa habeāt in ſe quātitatē corporeā: ꝯn̄s fal
ſum qm̄ tunc aer exiſtens in camera obſcuriſſima eſſet il-
luminatus: qō implicat contradictionē.

Ad rationes Ad pmā cū dṫ: ꝙ oē ꝙ mouetṫ
localr̄ ē corp⁹. Cōcedit: ſi mo
uetṫ per ſe: ſed negatṫ ꝙ lumē moueatṫ localr̄ a ſole ad nos
quādo ſol oritur qꝛ tunc accidens tranſiret de ſubiecto
in ſubiectum. Unde imaginari debemus ꝙ lux que ē in
ſole generat lumen in corpore ſibi contiguo: ⁊ illud lu-
men generat aliud in corpore ſibi immediato: ⁊ ſic con-
ſequenter vſqꝫ ad terram: ⁊ talis luminis multiplicatio
vnius ex altero fit ſubito quantum eſt ex parte lumi-
nis: cum lumini nihil ſit contrarium ⁊ non ſucceſſi-
ue neqꝫ per motum localeꝫ. ℭ Et dico notanter quan
tum eſt

tum eſt ex parte luminis: q: licʒ lumē ſit ex ſui natura ſubito multiplicabile: ⁊ aliqñ ſubito ad certaʒ diſtantiam multiplicetˀ: ſicˀ ſi luminoſum ſit in cētro duarū ꝑaſpidū ſm circūferētias ſe contingentiū: quarū vna incipiet ab altera ſupeleuari eque diſtāter: tñ cōtingit ipſum ſucceſſiue multiplicari ꝓpter varias cāˀ: vt q: luminoſum ſucceſſiue preſentatˀ medio illuminabili: aut q: obſtaculum ſucceſſiue remouetˀ: aut q: mediū ſucceſſiue ſubtiliatur ſiue diſponitˀ ad eius receptionē. Et ita de aliis. Ideo cōcedere habemus ꝙ ꝙ̄ʒ cito aliqua pars ſolis eſt ſupra orizontē noſtrū: tam cito totū mediuʒ illuminat qd̄ ſufficit illūinare: licʒ poſtea per aſcenſuʒ partis maioris fiat illuminatio maior ad diſtantiā maiorem. Unde aliud eſt lumen ſucceſſiue multiplicari: ⁊ ſucceſſiue intēdi: ⁊ ſtat lumen ſubito multiplicari: ⁊ ſucceſſiue intēdi: ⁊ hoc voluit Ari. cōtra Democritū. ¶ Ad ſcdam cū dr̄: ꝙ oē qd̄ figuratˀ eſt corpus: verū eſt: ſi per ſe figuratˀ: vbi aūt figuretur per accñs illud nō opʒ: lumen aūt per accidens figuratur: aliqñ ſm figurationē lucidi ipſiuʒ multiplicantis: vnde luminoſum ſpericū impedimēto deducto ꝓducit lumen ſm figurā ſpericā. Aliqñ figuratˀ ſm figurationē ſubiecti in quo recipitˀ: q: oē accidēs extēſuʒ ad extenſionē ſubiecti: ſicut eſt lumē figuratˀ ſʒ figurationē ipſius. Aliquādo vo figuratˀ ſʒ figurā loci ꝑ quē trāſit: quare radiꝰ trāſiens ꝑ foramē triāgulare ſi in parua diſtantia poſt foramē ab oſtaculo reflectatˀ icidētiā triāgularē cauſabit: ꝙ̄uis ſi a remotiotalis fieret reflexio icidētia caretˀ rotūda: ⁊ eo maior quo remotius fieret per foramē. Cāʒ hoꝝ vide a ꝑſpectiuis: q: nō ꝑtinēt ad huc locū. ¶ Ad tertiā cū dr̄ ꝙ oē qd̄ generat corpus eſt corpus: ꝯcedit ſi eſt generās ꝑncipale: alr̄ nō oporteret: lumē aūt nō ꝯcurrit ad generationē ignis vel alteriꝰ corpis tāꝗ̄ agēs ꝑncipale: q: illud eſt corpus luminoſuʒ. ſed ſolū vt agens inſtr̄ale. ¶ Ad q̄rtā cū dr̄ ꝙ frāgi ⁊ reflecti nō cōpetit niſi corpi verū eſt ꝓpe: tñ metaphorice ⁊ ſilitudinarie cōpetit alteri a corpore: ⁊ ſic cōpetit lumini. nā corpus dr̄ frāgi qñ in plures ptes diuidit: radius aūt trāſiēs ꝑ media diuerſa in raritate ⁊ denſitate nō eſt diuiſus in ptes: dr̄ tñ frāgi a ꝑſpectiuis: q: nō ſeruat rectū inceſſum. ſed aut diuertitˀ a ꝑpēdiculari: aut ad ipſaʒ ſe cōuertit ꝓꝑ qd̄ res maiores: aut minores indicantˀ ꝙ̄ʒ ſi viderentˀ ꝑ mediū vniforme: q̄re denarius poſitꝰ in vaſe pleno aq̄ maior apparet. Similr̄ ſi corpus velociter motū inueniat obſtaculū: q: ideʒ corpꝰ nūero qd̄ mouebatˀ ad obſtaculū appropinquādo: poſtea remouetˀ plus elōgando: ſed dū reflectitˀ radiꝰ ab obſtaculo nō eſt idē radius nūero icidēs viſus obſtaculū ⁊ reflexus ab eo. ſed eſt alius numero: lʒ genitus a priori: de his tamen alibi habenda eſt ſpeculatio.

¶ At vero nō vniuerſa viſibilia i lumine ſūt viſibilia: ſed ſolū vniuſcuiuſcꝫ ꝓprius color. Nōnulla nācꝫ in lumine quidē nō videntˀ: in tenebris aūt efficiunt ſenſuʒ: vt ea q̄ apparent ignea atqʒ ſplendent. Hec aūt noīe carent vno: vt fungus: cornu piſciuʒ capita: ſquame: oculi: ſed nullius hoꝝ ꝓprius color videtˀ: atqʒ quā ob cauſaʒ hec viſibilia ſunt: alia ratio eſt.

T.cō. 72. ¶ Non oīa aūt viſibilia ſūt in lumine ſʒ ſolum vniuſcuiuſqʒ ꝓprius color. Quedaʒ enim in lumine qdē nō videntˀ: in tenebris autē faciūt ſenſum: vt que ignea videntˀ ⁊ lucentia: non aūt nominata ſunt vno noīe: vt quercus putride: cornu capita piſciū ⁊ ſquame: ⁊ oculi. Sed nulli eoꝝ vr̄ ꝓprius color: ꝓꝑ quā cauſaʒ hec videntˀ alia ratio.

¶ Hic determinat de viſibilibus inoīatis: ⁊ cōtinet duas ptes: q: primo facit qd̄ dictū eſt. ſcđo ex dictis reprehendit Democritū. ſcđa ibi. (Non enī bñ.) Prima iterū in duas. q: primo facit qd̄ dictū eſt. ſcđo facit ſummā eoruʒ que dicta ſunt. ibi. (Nūc aūt intātū.) ¶ De prima dicit ꝙ nō oīa viſibilia ſunt viſibilia in lumine. ſʒ ſolū vniuſcuiuſqʒ ꝓprius color ſupple eſt viſibilis in lumine tñ: q̄dam aūt ſunt viſibilia que nō videntˀ in lumine. in tenebris aūt videntˀ: vt q̄ apparēt ignea ſiue lucentia: ⁊ hec nō ſunt noīata vno noīe: ſicut ſunt putredines q̄rcus: cornu capita quorūdā piſciū: ſquāme: ⁊ oculi: ⁊ nullus eoꝝ proprius color vr̄ in tenebris: ꝓpter quā āt cām hec ꝯtingāt: alia rō eſt: pertinēs ad librū de ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ non hec. ¶ Intelligendū primo ꝙ iſta viſibilia quercus putrida: cornu ⁊c̄. dr̄ viſibilia innoīata: q: nō hñt vnū nomē ſimplex ipſis adequate cōuenies: ⁊ iſta nō ſunt colorata tñ: vt illa que ſolū videntˀ in lumine: neqʒ ſunt lucida tñ vt ſol vel ignis. ſed ſunt colorata ⁊ lucida: ⁊ rōne coloris videntur in lumine: ⁊ nō in tenebris: ⁊ rōne lucis videntˀ i tenebris: ⁊ nō in lumine. iō hñt in ſe diuerſas q̄litates viſibiles: vt ſupius dicebatˀ. ¶ Et ſi q̄ratˀ de cā huiꝰ diuerſitatis. licʒ Ari. dicat eā ad hūc locū nō ſpectare. ¶ Dici pōt: ꝙ rōne coloris videntˀ in lumine ⁊ nō i obſcuro: ſicˀ cetera colorata: q: color indiget forti lumīe ſi dʒ mediū imutare. ſʒ rōne lucis in obſcuro videtˀ: q: lux illa mediū ſufficit imutare ⁊ organū viſus. Nō āt videntˀ in lumīe: ꝙ vt dicit Cōmē. com̄. 72. In eis eſt parū de nā lucidi: q̄ latet veniēte luce maiori ꝓpter eius paucitatē. ſicut accidit in lucibꝰ paruis cū fortibꝰ. Uñ maius lumē obfuſcat minus: ⁊ ꝓpterea i die ſtelle nō videntˀ: que tñ videntˀ i nocte: qm̄ motus maiores ipediūt minores: vt in multis pōt videri. ¶ Intelligēdū ſcđo ſm com̄. ꝙ nā coloris ē alia a nā lucis: ⁊ lucidi: qm̄ lux eſt viſibilis ꝑ ſe. ita ꝙ non indiget alio diſponēte mediū ad receptionē ſuarū ſpēꝝ: ſed ipſa mediū illuminat: ⁊ ipſum illuminādo in eo ſuaʒ ſpēm cauſat: cū lumē ſit ſpecies lucis: color aūt eſt viſibilis mediante luce: q: lux requiritur ad viſioneʒ coloris: ad diſponendū mediū vt recipiat ſpeciem eius.

¶ Nūc tñ pʒ id in quā qd̄ in lumine videtˀ eſſe colorē: q̄circa ſine lumīe nō vr̄: hec eſt enī ſane coloris rō: eſſe in quā eiꝰ motiuuʒ qd̄ eſt ꝑſpicuū actu. Actꝰ aūt ꝑſpicui lumē eſt: vti diximꝰ: id ita eſſe ex eo tāꝗ̄ e manifeſto ſigno patere pōt: nā ſi quiſpiaʒ id qd̄ habet coloreʒ ſup ipſum viſum poſuerit: non ſane videbit: ſed color quideʒ mouet perſpicuū vt aerem: ab hoc autem cum ſit continuus ſenſus inſtrumentū mouetur.

¶ Nūc āt intātū māifeſtū ſit: qm̄ qd̄ qdē in lumīe videtˀ color eſt. Uñ nō videtˀ ſine lumīe: hoc enī erat ipſi colori eē motiuuʒ eē ſʒ actū diaphāi: actꝰ āt diaphāi lumē ē. Signū āt huius manifeſtū eſt: ſi qs enī ponat hñs colorē ſup ipm̄ viſū: nō videbitˀ. ſʒ color mouet diaphanū. puta aerē: ab hoc āt iā cōtinuo exiſtēte: mouetˀ qd̄ ſenſitiuū eſt. T.cō. 73.

¶ Recolligit determinata dicēs: ꝙ nūc intātuʒ dictum ſit

q̄ illud qđ vř in luce eſt color vñ color nō vř abſq̄ luce: ⁊ hoc eſt eē ipſi colori ⁊ nāle. ſ. ipſum eē motiuū diaphani ſm actū: actus aūt diaphani eſt lumen: ⁊ ſignū hui⁹. ſcʒ q̄ color ſit nāliter motiuus diaphani ſm actu: nec aliud poſſit mouere niſi moueat: diaphanū illuminatū ē: q̄a ſi q̄s ponat coloratū imediate ſup viſum nō videbiť: q: inter coloratū ⁊ viſuʒ nō erit mediū illuminatū qđ a colore moueať. ğ ſi color debet videri: opʒ q̄ moueat medium illuminati puta aerē: vel aliqđ tale: ⁊ mediū motū a colore mouebit vtrūq̄ ipſum ſenſitiuū: ſiue organū viſus: cū quo habeat continuitatem. id eſt mediationem.

¶ Non eni bñ loco recte ſentire videť. Democrit⁹: q gdē putat: ſi mediū ſpacium vacuū fiat formicā ēt ſi ſit i celo exacte pſpecte: q̄ videri. Etenim ipſum fieri nō pōt: viſio nāq̄ ſit patiēte aliqđ ſenſitiuo: at vt patiať ab ipſo colore q videtur: fieri neq̄t. Reſtat igiť vt a medio: quare neceſſe eſt aliquod eſſe mediū inter colorē ipſum ⁊ viſum: qđ ſi id vacuū fiat: nō modo non exacte: ſʒ ne q̄ quicq̄ oīno videtur: quā igitur ob cauſam neceſſe eſt in lumine colorē videri dixim⁹. At igni in vtriſq̄ plane videť i tenebris iquā atq̄ in lumine: id aūt neceſſario accidit. Ipʒ. n. pſpicuū ab hoc pſpicuū fit.

T. cō. 74 ¶ Nō enim bñ dicit hoc democrit⁹: opinatus ſi eſſet vacuum q̄ mediuʒ pſpici vtiq̄ certe: ⁊ ſi formica eēt i celo: hoc. n. ipoſē eſt: patiente enim aliqđ ſenſitiuo fit ipſum videre: qđ fieri ab ipō q vř colore impoſſibile eſt. Relinquitur aūt q̄ a medio q̄r neceſſe ē aliqđ eē mediū. Uacuo āt ſcđo nō ſolū nō bñ. Sed oīno nihil vř pp quā gdem igitur cauſam colorē neceſſe eſt in lumine videri dictū eſt. Ignis aūt in vtriſq̄ videtur: ⁊ in tenebris: ⁊ in lumine: ⁊ hoc ex neceſſitate. Diaphanū eni ab hoc lucidū fit.

¶ Hic Ari. reprehendit Democritū: ⁊ duo facit. Primo hoc. ſcđo oſtēdit q̄ ſic inter colorē ⁊ viſuʒ opʒ eſſe mediū ſi color dʒ viſuʒ imutare: ⁊ q̄ viſibile poſitū ſupra viſum nō facit ſenſationē: ita eſt in alijs ſenſibus. ibi. (Eadē āt rō.) ¶ De p⁹ dicit q̄ Democrit⁹ nō bñ dicit in hoc: qđ opinať: q̄ ſi eēt vacuū inter viſibile ⁊ viſum: q̄ ipſū melius videreť: ⁊ q̄ per vacuū videremus formicaʒ dato q̄ eſſet in celo. hoc eni eſt ipoſſibile: q: videre fit ipo viſu patiente aliqđ a viſibili: ſed impoſē eſt viſum imediate pati a colore. ergo opʒ q̄ viſus imediate patiať a medio: ⁊ per q̄ñs neceſſe eſt aliqđ eſſe mediū inter viſibile ⁊ viſum: qđ mediū patiať a viſibili ⁊ agat in viſum. Uacuo autez exiſtēte inter colorē ⁊ viſuʒ nō aget color in mediū: neq̄ mediū in viſuʒ: q̄re tūc nihil oīno videbiť. Propter quā āt cām neceſſe ſit colorē videri in lumine: dictum eſt ſupra. Ignis aūt in vtriſq̄ vř. ſ. in lumīe ⁊ in tenebris: ⁊ hoc accidit ex nec̄itate: q: ab igne dyaphanū fit lucidū. ¶ Intelligendū p̄ ſm Com. com. 74. q̄ ad viſionē tria neceſſario cōcurrūt. ſ. mouēs nō motū: ⁊ illud ē color: motū nō mouēs: ⁊ illud eſt viſus: ⁊ mouēs motū: ⁊ illud ē mediū inter colorē ⁊ viſum qđ moueť a colore ⁊ mouet viſum.

¶ Et quo ſequiť q̄ p vacuum nō poſſet viſus videre: q: vacuū nō poſſet mouere: neq̄ moueri: ⁊ idē eſt intelligēdū in ſenſatione aliorū ſenſuū: vñ per tāgens Cōmē. intelligit mouēs: ⁊ per tactū intelligit motū. ¶ Intelligēduʒ ſcđo q̄ Cōmē. mouet dubitationē ꝯ Ari. nā poſſet aliq̄s putare Ari. velle q̄ in viſiōe requiriť mediū: q: color diſtat a viſu: ⁊ tūc poſſet ſic arguere. In viſiōe requiriť mediuʒ: q: color diſtat a viſu. ğ ſi color imediate poneret ſupra viſuʒ: poſſet videri: q: tunc nō reqrereť mediū ex quo color nō diſtaret a viſu. ¶ Huic rňdet Cōmē. q̄ Ari. nō intendit pbare q̄ viſus idiget medio: q: color diſtat a viſu: ſʒ itēdit pbare q̄ viſus nō pt videre colorē diſticte ſi iter vtrūq̄ ſit vacuū. Ad qđ probādū accipit q̄ nō vř niſi p mediū: ⁊ illud arguit ex duobus ſignis: quorū vnū ē q̄ color poſitus ſup oculo nō videtur: aliud eſt q̄ color nō videtur ſine lumine: ⁊ lumen nō eſt niſi in diaphano. ergo iter viſuʒ ⁊ colorē oportet eē diaphanū illuminatū mediū ergo nō reqriť ex pte viſus in ſe. ſed ex pte viſibilis nō potentis imutare viſum: niſi prius imutet mediū ⁊ cauſa huius in ſertus oſtendiť. ¶ Intelligenduʒ tertio ſʒ Cōmē. q̄ ignis videť in obſcuro ⁊ in luce ambobus: q: congregatum eſt in eis vtrūq̄. ſ. quia facit mediū diaphanū in actu ſʒ qđ eſt luciduʒ: ⁊ mouet ipſuʒ ſm qđ eſt color in corpore. Nō vult Cōmē. q̄ i igne ſit lux ⁊ color ſed q̄ eius lux ſupplet vices coloris pro quanto immutat diaphanum illuminatum.

¶ Eadē aūt eſt ⁊ de ſono: ⁊ de odore ēt rō: nihil eni ipſorū ſenſus inſtrm tangens efficit ſenſum: ſʒ ab odore gdē: ⁊ ſono moueť mediuʒ: ab hoc aūt vtrūq̄ ſenſuū inſtrm. Quod ſi quiſpiā ſup ipſuʒ inſtrm ſenſus: vel id qđ ſonat: vř id qđ olet poſuerit: nullus pfecto ſenſus efficieť: ſili mō res ſeſe hʒ in tactu ⁊ ēt guſtu: ſed nō apparet: quā autē ob cām: poſtea diceť ac patebit. Atq̄ mediū quidē in ſonis eſt aer: in odoribus autē nomine vacat. Nam vt perſpicuū in colore cōmunis eſt gdaʒ affectus: in aere: atq̄ aq̄: ſic alius gdā in odoribus eſt affectus: qui gdē ineſt in his vtriſq̄: in aere in quā ⁊ aqua. Videť enim ⁊ aīalium ea que verſanť i aq̄s ſenſuʒ odoris habere. Ueꝝ hō ceteraq̄ aīantia que degunt in terris: atq̄ reſpirāt: nequeūt ſine reſpiratiōe olfacere: ⁊ cām ēt huiuſce poſteri⁹ explicabiť.

¶ Eadē aūt rō eſt de ſono ⁊ de odore: nihil eni ipſorū tāgēs ſenſitiuū facit ſenſuʒ. Sed ab odore quidē ⁊ ſono media moueNť: ab hoc aūt ſenſitiuorū vtrūq̄. Cū aūt ſup ipm ſenſitiuū aliqđ appōit odorās: aut ſonās: neq̄ vnū ſenſum faciet. De tactu aūt ⁊ guſtu hʒ ſe ſimilr: nō aūt videť: propter quā aūt cauſam poſterius erit manifeſtū. T. cō. 75

¶ Medium autē ſono quidem aer eſt. Odori autem innominatum eſt. Cōmunis enim quedam paſſio eſt ab aere ⁊ aqua ſicut diaphanuʒ colori: ſic eſt habenti odo- T. cō. 76

rem quod eſt in vtriſq̄ his. Videnť enim aīalia aquatica hr̄e odoris ſenſum. ſed hō quidē ⁊ pedib⁹ ambulantiū quecūq̄ reſpirant impoſſia ſunt odorare niſi ſint reſpirātia. Cā aūt de his poſterius dicetur.

¶ Oſtēdit ꝙ ſicͭ inter viſibile ⁊ viſum opꝫ eſſe mediū: ſi viſibile debet videri: ⁊ ꝙ colo: poſitus ſup oculo nō videtur: ſic ꝯtingit in ſenſibilib⁹ aliorꝫ ſenſuū dicēs: ꝙ eadē rō eſt de ſono ⁊ de odore: ſicͭ de colore: ꝙ nullū eorꝫ tāgēs ſenſitiuū facͭ ſenſū: ſꝫ ab odore ⁊ ſono ꝑmouenť media: ⁊ a medijs motis poſtea mouenť ſenſitiua. ſed cū ſup ſenſitiuū ponať odor aut ſonus nulla fiet ſenſatio: ⁊ ſilr̄ eͭ in tactu: ⁊ in guſtu: licꝫ nō videať: ⁊ cā pp quā nō ita videť de tactu ⁊ guſtu erit poſterius manifeſta in capitulis ſuis. Mediū aūt ſono eſt aer: ſꝫ mediū odori eſt innoīatū: ⁊ ē q̄dā nā cōis aeri ⁊ aq̄: rōne cui⁹ ſūt media odori: ſicͭ diaphanitas eſt nā cōis plurib⁹ corporib⁹: q̄ ſr̄ media ipſi colori. Et ꝙ nō ſolū aer. ſꝫ ēt aq̄ ſit mediū odori ꝓbat Ari. q: nō ſolū aīalia q̄ ſr̄ i aere odorāt. ſꝫ ēt aīalia aq̄tica: diſſerēter tn̄: q: aīalia aq̄tica odorāt nō reſpirādo. ſꝫ hō ⁊ alia aīalia pedib⁹ ābulātia q̄cūq̄ reſpirāt nō pñt odorare niſi reſpirādo: ⁊ cā hui⁹ poſteri⁹ diceť i caplo de odore. ¶ Intelligēdū ꝑmo: ꝙ q: guſtādo ⁊ tāgendo nō reqrit mediū extrinſecū notabilis quātitatis: ſicut in ſentiendo ꝑ alios ſenſus. iō vī ꝙ illis ſenſib⁹ ſine medio ſentiam⁹. ſꝫ tn̄ nō ē ita: q: vt infra oñdeť reqriť mediū ītrinſecū. ſ. caro. ¶ Intelligēdū ſcdo ſm Cōmē. cō. 76. ꝙ mediū ī voce eſt aer nō aq̄: q: aīalia que ſunt in aq̄ nō ſentiūt niſi ꝑ voces cadētes ī aere extra aquā. Appœret eñ ꝙ vox nō fit ex ꝑcuſſiōe corporꝫ in aq̄: ecōuerſo aūt de odore. Vult igiť Cōmē. ꝙ ſonus nō hꝫ eſſe realr̄ niſi in aere: ex cuius refractiōe cāutur: lꝫ ſpēs ſoni poſſint ꝑ aquā mltiplicari: ꝑ q̄s poterit in aq̄ ſentiri: eꝯ aūt eſt de odore q ꝑōt eē realiter nō ſolū in aere. ſꝫ etiā in aq̄. ¶ Sed ꝯ vī ꝙ ſonus poſſit cāri ex ꝑcuſſiōe corporꝫ in aq̄: ſicut ꝑcutiēdo cū remo lapidē exiſtētē in fundo aque: aut alio tali mō. ¶ Diciť ꝙ in aq̄ pōt cāri ſonus tanq̄ꝫ in cōtinēte. ſꝫ nō tanq̄ꝫ in ſubiecto: imo ſemꝑ erit ibi aer in quo ſonus fundabiť: ⁊ hoc voluit Cōmē. ¶ Intelligēdū 3° ſꝫ Cōmē. eodē coñ. ꝙ ſicut aer ⁊ aqua nō recipiūt colorē niſi rōne nāe cōis: q̄ ē in eis. ſ. diaphanitatis: ſic aer ⁊ aq̄ nō recipiūt odorē: niſi rōne cuiuſdā alteri⁹ nāe cōis: q̄ eſt in eis: ⁊ illa nō hꝫ nomē: tn̄ vī ꝙ ſit hūiditas: vñ ſicut color hꝫ duplex eē. ſ. nāle qd̄ hꝫ in diaphano terminato: ⁊ extraneū qd̄ hꝫ in diaphano nō terminato: ſic odor hꝫ eſſe nāle ī humido ſaporabili: ⁊ hꝫ eſſe extraneū in humido nō ſaporabili: ſicut ſunt aer ⁊ aqua: ⁊ ſicut diaphanū recipit colorē ſm ꝙ in ſe nullū hꝫ colorē: ſic illa nā cōis aeris ⁊ aq̄ recipit odorē ſm ꝙ in ſe nullum habet odorem.

Dubitať vtrū color ſit ꝑmū obm̄ viſus. Arguiť ꝙ nō: q: oē ꝑmū obm̄ alicui⁹ potentie cōprehendit in ſe oīa obiecta ꝑ ſe nō ꝑma eiuſdē potētie. ſꝫ color nō cōꝑhēdit in ſe oīa ꝑ ſe viſibilia: q: nō lucē: neq̄ lumē: neq̄ ſenſibilia cōia: q̄ oīa ſūt ꝑ ſe viſibilia. ꝗ ⁊c̄.

Pro queſtione ꝑmittēdū ē. ꝙ color multipliciter ſumiť. Vno° ſumiť ꝓprie ꝓ actu diaphani terminati: ⁊ ſic ſumiť hic ab Ari. ⁊ in de ſenſu ⁊ ſenſato: vbi dicit ꝙ colorē extremitas ꝑſpicui in corpe terminato. Scdo ſumiť color cōiter ꝓ actu diaphani ſiue terminati ſiue interminati: ⁊ ſic extēdit ſe vltra colorē ꝓprie dictū ad lucē ⁊ lumē q̄d lꝫ directe ꝓcedēs a lumīoſo nō videať: ſed ſit ſpēs tm̄: tn̄ reflexū hꝫ rōnē obti viſibilis: vt ad expiētiā ſepe videm⁹ ⁊ talr̄ ſumpſit colorē Ari. in libro de ſenſu ⁊ ſenſato: vbi dixit: ꝙ oīa corpa colore ꝑticipāt. ¶ Scdo ꝑmittēdū ꝙ aliqd̄ eē ꝑmū obm̄ alicui⁹ potētie cogſcitiue ē duplr̄. Vno mō ꝙ ſit ꝑmū ꝑmitate ꝑncipalitatis: ⁊ hoc eſt illud qd̄ eſt nobilius inter oīa per ſe cognita ab illa potētia. Scdo mō ꝙ ſit ꝑmū ꝑmitate cōmunitatis: ⁊ hoc eſt illud qd̄ cōtinet in ſe adequate omnia per ſe cognita ab illa potentia.

His premiſſis ponanť iſte ꝯclones. Pria ꝯclo. Lux ſolis ē ꝑmū obꝫ viſus ꝑmitate ꝑncipalitatis: pꝫ: q: ē nobilior iter oīa ꝑ ſe viſibilia. ¶ Scda ꝯclo. Color ꝓprie ſumpt⁹ nullo mō eſt ꝑmū obm̄ viſus: pꝫ: q: nec ꝑmitate ꝑncipalitatis: nec ꝑmitate cōitatis: q: nō ꝯtinet in ſe lucē neq̄ lumē: q̄ ſr̄ ꝑ ſe viſibilia. ¶ Tertia cōclo. Color cōiter ſumpt⁹ nō eſt ꝑmū obꝫ viſus ꝑmitate cōitatis: pꝫ: q: nō ꝯtinet ſēſibilia cōia q̄ ſr̄ ꝑ ſe viſibilia. ¶ Quarta ꝯclo. Color cōiter ſumpt⁹ eſt ꝑmū obm̄ viſus ꝓpriū ꝑmitate cōitatis: pꝫ: q: cōtinet adeq̄te oīa ꝓpē ꝑ ſe viſibilia: ſiue oīa a ſolo viſu per ſe cognoſcibilia loquēdo de ſenſib⁹ exteriorib⁹. ¶ Quīta cōclo. Forma apta nata diuerſificare ꝑ ſe alteratonē viſus eſt ꝑmū obiectū viſus abſolute ꝑmitate cōitatis: pꝫ q: talis forma adequate cōprehendit in ſe oīa ꝑ ſe viſibilia: tā ꝓpria q̄ꝫ cōia: vt notū eſt ex dictis ſuperius: ⁊ per hoc ſoluitur ratio ad oppoſitum adducta: quare ⁊c̄.

¶ Nunc aūt poſt hec de ſono: ⁊ auditu determinemus oportet. Eſt itaq̄ ſonus duplex. Quidā enim eſt actu: quidā potentia ſonus: Nam corporū quedā non habere dicimus ſonum: vt ſpongiam: lanā: ⁊ huiuſcemodi: quedā habere: vt es ⁊ quecūq̄ ſolida leuiaq̄ ſunt: quia poſſunt ſonare: id eſt inter ſe ⁊ auditum ſonum efficere.

¶ Nunc aūt primū de ſono ⁊ olfatu determinemus. Eſt aūt duplex ſonus: hic quidam enim actu quidem: alius autē potentia. Alia enim non dicimus habere ſonū: vt ſpongiā lanam: ⁊ pilos. Quedam autē habent vt es: ⁊ quecūq̄ plana: ⁊ lenia ſr̄: q̄m poſſunt ſonare. Hoc autem eſt ipſius medij: ⁊ auditus facere ſonum actu. T.cō. 77

¶ Iſtud eſt quartū caplm̄ hui⁹ quarti tractat⁹: ī quo Ari. determinat de ſono ⁊ auditu: ⁊ ꝯtinet duas ꝑtes principales: in q̄rū ꝑma determinat de ſono in vīi. In ſcda determinat de ſpāli in q̄dā ſpē ſoni: q̄ dī vox. ibi. (Vox autē ſonus.) ¶ Prima in tres: q: ꝑ determinat de gnōne ſoni. ſcdo de medio audiēdi ſonū. tertio de differētijs ſoni. ſcda ibi. (Vacuū eñ.) tertia ibi. (Vtrū aūt.) Pria ꝑs adhuc diuidiť in q̄nq̄ ꝑtes. In ꝑma poniť q̄dā diſtinctio ſoni. in ſcda enumeranť illa: q̄ reqrunť ad gnōnē ſoni. in tertia declarať q̄lia debēt eſſe ꝑcutiēs ⁊ ꝑcuſſū. vt cāetur notabilis ſonus. in q̄rta oñdiť qd̄ ſit mediū audiēdi ſonū. ī q̄nta determinať de ſono reflexo q dī echō. ſecūda ibi. (Fit aūt.) tertia ibi. (Sicut aūt dixim⁹.) q̄rta ibi. (Amplius audiť aūt.) q̄nta ibi. (Echon autē.) ¶ De pria dicit primo determinādū eſſe de ſono ⁊ olfatu: pri⁹ tn̄ de ſono q̄ꝫ de olfatu: ⁊ tūc ponit diſtinctionē ſoni ꝙ duplex ē ſonus. ſ. ſonus in actu: ⁊ ſonus in potētia. Vñ corporꝫ q̄dā hñt ſonū: ⁊ q̄dā nullo mō hñt ſonū: neq̄ actiuū: neq̄ paſſiuū: ſicͭ corpa mollia vel vt ſunt ſpōgia: lana: ⁊ reliq̄ hꝫ⁹. Et corporꝫ hñtiū ſonū q̄dam hñt ſonum in po° actiua: vt es: ⁊ reliq̄ corpa dura plana ⁊ lenia: q̄ ex hoc ſolo dicunť hr̄e ſonū: q: pñt ſonare. ſ. ſonū efficere: q̄dā aūt hñt in ſe

ſonum in actu ⁊ formaliter: ⁊ hoc realiter vel intentiona liter: vt mediũ ⁊ auditus. ideo dicit: ꝙ mediũ ⁊ auditus eſt facere ſonũ in actu. i. hře in ſe ſonũ actu factũ. ¶ Intelligendũ ſm Cõmẽ. cõm. 77. ꝙ Ariſt. vř ordinare cõſiderationẽ de virtutibus ſenſus ſm nobilitatem nõ ſm naturã. ideo prepoſuit ſermonẽ de viſu alijs ſenſib⁹. deinde de auditu. deinde de odoratu. Auicẽna aũt cõtrariũ facit in 6⁹ naturaliũ: qꝛ ordinauit ſenſus ſm naturã ⁊ non ſꝫ pfectionẽ: pmo determinãdo de tactu q eſt nãř potẽcioris: ſꝫ maĩoř ⁊ impfectioř: ⁊ poſtea de guſtu ⁊ ſic ꝯhr.

Dubitat̃ vtrũ corpus molle poſſit ſonum cãre. Arguit̃ ꝙ ſic: qꝛ fortiter ſcindẽdo pannũ qui eſt corpus molle cãt̃ ſonus vt ad experiẽtiã pꝫ. In oppoſitũ eſt Ari. l ſra. ⁊ arguit̃ rõne: qꝛ ad cãndũ ſonũ requirit̃ expulſio ⁊ fractio aeris: quã corpus molle efficere nõ põt. q̃re ⁊c̃. ¶ Rñdet̃ ꝙ corpus molle nõ põt p ſe facere ſonũ notabilis intẽtionis: ⁊ hoc vult Ari. p accñs tñ facere põt vt in caſu argumẽti. p quãto ad ſciſſionẽ pãni ſequit̃ velox motus partiũ aeris inſequẽtiũ pãnũ ne det̃ vacuũ ſe collidẽtiũ ⁊ frãgentiũ. Ex tali ergo refractione partium aeris adinuicẽ per ſe ſequit̃ ſonus: ſed ex ſciſſione panni ſolum per accidens. quare ⁊c̃.

¶ Fit aũt actu ſonus alicui⁹ ſemp ad aliqd ⁊ in aliquo. Ictus eſt enim qui ſonũ efficit ipſum. Quapropter fieri nõ põt: vt ſi vnũ ſit corpus ſonus efficiat̃. Quippe cũ aliud ſit id qđ verberat: aliud quod verberatur. Quare id qđ ſonat: ad aliquid ſonat: ſine autem latione nunq̃ efficitur ictus.

T.cõ. 78 ¶ Fit aũt ſm actũ ſemp ſonus alicui⁹ ad aliqd: ⁊ in aliquo. Percuſſio eni ẽ faciẽs vñ impoſſe eſt cũ ſit vnũ facere ſonũ. Alterũ eni eſt verberãs: ⁊ qđ verberat̃. Quare ſonans ad aliqd ſonat: tãgit eni aliqd: quũ ãt ictu tãgit̃ ſonat. Ict⁹ ãt nõ ſit ſine motu.

¶ Enumerat illa que requirunt̃ ad gñãtionẽ ſoni: vel vt plimũ ꝯcurrũt dicẽs: ꝙ ſonus q fit ſm actũ ſemp eſt alicuius. ſ. verberãtis ad aliqd. ſ. v̈beratũ: ⁊ i aliquo. ſ. medio verberãtis ⁊ verberati. Uñ pcuſſio eſt faciẽs ſonũ: ⁊ impoſſe eſt cũ ſit vnũ tñ fieri ſonũ: qm̃ opꝫ alterũ eſſe verberãs ⁊ alteꝝ qđ v̈berat̃: pp ꝙ ſonãs ad aliqd ſonat. ſ. ad v̈beratũ: qm̃ ictu tangit ipſũ: ⁊ cũ verberatũ ictu tangit̃ a verberãte ſonat. Ictus aũt nõ fit ſine motu: ⁊ vt ſupplet cõm. motus nõ fit ſine medio: igit̃ ad generationẽ ſoni tria opꝫ cõcurrere. ſ. pcutiens: percuſſum ⁊ medium.

Dubitat̃ pmo vtrũ ſemp ad gñationẽ ſoni oporteat illa tria cõcurrere. ſ. percutiẽs: pcuſſum ⁊ mediũ. Arguit̃ ꝙ nõ: qꝛ ſi virga fortiter ducat̃ p aerẽ cãbit̃ ſonus: ⁊ tñ ibi nõ inueniunt̃ niſi duo. ſ. virga ⁊ aer. ¶ Rñdet̃ ꝙ in caſu argumẽti cãt̃ ſonus: qꝛ ptes aeris velociter inſequẽtes v̈gam ne det̃ vacuũ ad inuicẽ ſe percutiunt ⁊ collidunt: ⁊ cõgregate poſt virgã ei reſiſtunt in eius reflexiõe: ⁊ refrangunt̃ ab ea: ⁊ in eis fit ſonus: ⁊ ſic aer ille fractus ⁊ ꝯgregatus: ac etiã repcuſſus ſupplet vices duoꝝ. ſ. pcuſſi ⁊ mediꝫ. ¶ Dubitat̃ ſcđo q̃re Ari. nõ determinat de gñãtione alioꝝ ſenſibiliũ ſicẽ determinat de gñãtione ſoni. ¶ Rñdet̃ ꝙ aliqua ſenſibilia hñt eſſe pmanẽs: ⁊ fiunt per verã alterationẽ. Unde de gñãtione qualitatũ primarũ q̃ ſunt qualitates elẽtoꝝ principalr̃ determinat̃ in libro de gñãtiõe ⁊ corruptiõe. De gñãtiõe coloris: odoris: ⁊ saporis: qꝛ ſt q̃litates ſcđe reſultãtes ex primis determinat̃ in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. De gñãtiõe aũt ſoni: qꝛ nõ ẽ pmanẽs: ⁊ fit p motũ localẽ nõ fuit ꝯueniẽs in aliq̃ illoꝝ locoꝝ determiare. ſꝫ magis in h loco.

¶ Atq̃ vti diximꝰ nõ quorũuis ict⁹ corporũ ſine vllo diſcrimine ſonus ẽ. Nullũ eni efficit ſonũ: ſi pcuſſa fuerit lana: ſꝫ es ⁊ q̃cũq̃ ſunt leuia cõcauaq̃: es quidẽ qꝛ corp⁹ eſt leue. Concaua vero qꝛ per reflexiones q̃ plures poſt primũ efficiunt ictus: q̃ppe cũ nõ poſſit aer motus ac agitatus exire.

¶ Sicut aũt diximus nõ cõtangẽtiũ ictus ſonus eſt. Nullũ enim ſonũ faciunt pili: ⁊ ſi percutiantur. ſed es: ⁊ quecũq̃ lenia: ⁊ concaua ſunt: es quidẽ qm̃ lene eſt: ꝯcaua aũt ex repercuſſione faciunt multos ictus poſt primũ in potenti exire qđ motum eſt.

¶ Oñdit q̃lia debẽt ẽẽ pcutiẽs ⁊ percuſſum vt fiat notabilis ſonus dicens: ꝙ ſicut diximus nõ ex ictu quorũcũq̃ corporũ indifferẽter fit ſonus: qꝛ pili ſi adinuicẽ pcutiant̃ non faciunt ſonũ ſꝫ es: ⁊ q̃cũq̃ corpa dura ⁊ lenia. i. plana: ⁊ cõcaua ſi pcutiant̃ faciunt ſonũ. Uñ es qñ eſt lene i. planum multũ aerẽ refrãgendo facit ſonũ. Corpa autẽ cõcaua repcutiendo aerẽ ⁊ faciendo in eo multos ictus poſt primũ: ipſo aere interius moto nõ potenti exire l eo vehementẽ ſonũ inducunt. ¶ Intelligendũ primo ſm Cõmen. cõm. 78. ꝙ pcuſſum ex quo fit ſonus eſt duobus modis: aut lene durum ſicut cuprũ: aut cõcauũ. Sonus igit̃ fit a leni pp expulſionẽ aeris apud pcuſſionem a ptibus eius equaliter poſt ſubdit: ꝙ ita eſt de ſono in hac intentiõe: ſicut eſt de reflexiõe radioꝝ que fortiter apparet in corpibus duris qꝛ equaliter exiſtit in eis: q̃propter cõgregat̃ in eis vna actio: vt boues q attrahunt põderoſũ. A corpibus aũt cõcauis ꝓpter reflexionẽ aeris in eis frequenter: qꝛ non põt aer exire ab eis: ⁊ ſic expellit̃ ſicut expellitur pila a pariete. Corpa igit̃ plana eq̃liter expellẽdo aerem bene ſonant. Corpa aũt aſpera faciunt plures paruas aeris expulſiones: ex quibus nõ fit vna actio. ıđ non bene ſonant. ⁊ in hoc eſt ſile ſicut in luminis reflexione: ꝙ ſi a corpe terſo ⁊ polito reflectat̃: ⁊ fit notabilis ſplẽdor propter vnionẽ radioꝝ reflexoꝝ: quib⁹ vna actio attribuit̃: ſicut dum plures boues trahunt id q̃ ponderoſũ. Ubi v̊o reflexio fieret a corpe aſpero ⁊ inequali tãtus ſplẽdor nõ fieret pp ſepationem radioꝝ reflexoꝝ: vt pꝫ ad ſenſum. ¶ Intelligẽdũ ſcđo ſm Cõmẽ. eodẽ cõm. ꝙ ſonus nõ fit in aere: ita ꝙ aer qui expellit̃ a pcutiẽte mouet̃ p ſe ſingulariter donec pueniat ad auditũ. Sed debes ſcire ꝙ illud qđ fit in aere de pcuſſione corpoꝝ adinuicẽ: eſt ſile ei qđ fit in aq̃ qñ lapis ꝓijcit̃ in aqua de circulatione. ſ. qꝛ fit in aere apud percutientẽ figura ſperica: aut ꝓpe ſpericã: cuius cẽtrũ eſt locus pcuſſionis: p expulſionẽ aeris ab illo loco equalr̃ aut ꝓpe. Et ſignũ ei⁹ eſt ꝙ poſſe ẽ audiri in q̃libet puncto aeris: cuius remotio a pcutiente eſt eadẽ: ⁊ remotio naturalis actus a cuius remotiori nõ audiri põt illa vox. ⁊ ıđ ois pcuſſio hꝫ ſperã terminatã: ⁊ ſic ẽ de odore ⁊ de colore. ſ. qꝛ mouẽt aerẽ ex oibus partibus ſm iſtã figurã ſpericã: pꝫ itaq̃: ꝙ ſicut ſiq̃s ꝓijciat lapidẽ ĩ aqua ille facit circulũ in aqua circa ſe: ⁊ ille circulus facit aliũ maiorẽ: ⁊ ſic vltra vſq̃ ad certam diſtantiã. ſic in gñatiõe ſoni aer expellit̃ circulariter circa locũ percuſſionis: ⁊ ille aer circulariter expulſus expellit aliũ circa ſe faciẽdo circulũ maiorẽ: ⁊ ſic vltra vſq̃ ad diſtantiã determinatã. Cuius ſignũ eſt: qꝛ ſonus audit̃ circulariter circa locũ pcuſſionis. Et ſilr̃ dĩm eſt de oibus alijs formis ſenſibilib⁹ ꝙ multiplicant̃

multiplicant̄ realr̄: vel intentionalr̄ ſm ſpericam figurā. ¶ Sed ꝯ dato ꝙ eſſent duo equalr̄ vociferātes in diſtantia moderata vterq; aliū audiret: ꝙ tn̄ non eſſet ſi ſonus ſm tales circulatiões multiplicarent̄: qm̄ cū circulationes ille fierēt a terminis oppoſitis in terminos oppoſitos cū peruenirēt ad punctū mediū diſtantie ſe īpedirēt: nec vlterius ꝓcedere poſſent. ¶ Ad hoc dicunt qdā ꝙ circulationes ille poſſent ſe nō īpedire: ⁊ vlterius ꝓcedere: ꝓpterea q: in pūcto medio vna poſſet alterā ſupequitare. ¶ Aliter dici pōt: q: dato ꝙ ille circulationes ſe impedi ant in puncto medio: ex hoc tn̄ nō ſequit̄ ꝙ ſonus q eſt in vna nō poſſit audiri in loco in quo alia īcepit: q: lʒ vna illarū circulationū nō poſſit ſonum cāre in aere: in quo eſt alia: nec ecōuerſo: tn̄ ſonus vnus pōt ſuā ſpēm mltiplicare ꝑ aerē alteri⁹ vſq; ad auditū: ⁊ ecōuerſo: q: licʒ ſonus realis reqrat motū in aere ſibi ſubō: ⁊ determinat⁹ ſon⁹ determinatū motū: ſpēs tn̄ ſoni in aere qeſcente: vel alr̄ moto pōt mltiplicari. Imaginabit̄ ḡ ꝙ a corpore ſonāte generet̄ ſonus ī aere ab eo refracto: ⁊ ꝙ ab illo ſono mltiplicat̄ ſpēs ei⁹ ad aerē diſtantiorē nō refractū ab eodē ſonāte: ſic ꝙ licet vbicunq; eſt ſonus ſit ſpēs ſoni: tn̄ ad aliquā diſtātiā ꝑuenit ſpēs ſoni ad quā nō ꝑuenit ſonus.

¶ Preterea audit̄ quidē ſonus ⁊ in aere: ⁊ in aq̄: at vero nec aer eſt auctor ſoni: nec aqua: ſed opus eſt: vt inter ſeſe ſolidorum corporū: atq; ad aerē ictus fiat. Quod quidē tum fit: cū aer percuſſus permanet: neq; diffundit̄. Quapropter ſi cito vehemēterq; ꝑcutiat̄: ſonat. Opus eſt enim vt ꝑcutientis motus diffuſionē preueniat aeris: perinde atq; ſi cumulū aut accervum arene: cū fertur velociter quiſpiam verberet.

T.cō. 79. ¶ Ampli⁹ audit̄ ī aere: ⁊ ī aq̄: ſʒ min⁹ ī aq̄: nō eſt aūt ſoni ꝓpri⁹ aer: neq; aq̄. Sed opʒ firmoꝝ fieri reꝑcuſſionē adinuicē. ⁊ aera. Hoc aūt fit cū ꝑmaneat ꝑcuſſus aer: ⁊ nō ſoluat̄ vn̄ ſi velociter ⁊ fortiter ꝑcutiat̄ ſonat. Opʒ eni ꝓoccupare motū ferientis fracturā aeris: ſicut ſi ꝯgregationē: aut cumulūʒ lapilloꝝ ꝑcutiat aliquis latū velociter.

¶ Declarat qd̄ eſt mediū audiēdi ſonū dicēs: ꝙ ſonus audit̄ in aere: ⁊ in aqua. ſed minus in aqua: q: eſt groſſior. ⁊ nō receptiua ſoni realis: ſed ſolū intētiōalis: ſʒ neq; aer: neq; aq̄ eſt ꝓprius effectiuus ſoni. ſed opʒ ad ſoni cātionē fieri percuſſionē firmoꝝ. i. corpoꝝ duroꝝ ad inuicē ⁊ ad aera: ⁊ hoc fit cum aer percuſſus permaneat. ſ. reſiſtendo expellenti ipſum: ⁊ nō ſoluatur faciliter ei cedendo. Unde ſi aer velociter ⁊ fortiter percutiat̄ ſonat. i. ſonum recipit: qm̄ opʒ motū ferientis preoccupare. i. preuenire fracturā aeris: ⁊ hoc accidit ſicut ſi aliquid velociter latū percutiat cumulū lapilloꝝ. ¶ Intelligendū primo ꝙ ad ꝓductionē ſoni opʒ motū corpis ꝑcutientis eſſe ita velocē ꝙ anticipet aeris fracturā: ita ꝙ aer percutiat̄ ita fortiter antequā ſoluatur ⁊ cedat: vnde vnū corpus poſſet ita plane poni ſup aliud ꝙ aer cederet: ⁊ diuideret̄ abſq; violentia: ⁊ tunc nō fieret ſonus. ¶ Intelligendū ſcd̄o ꝙ ſile eſt de corporib⁹ ſe percutientib⁹ ⁊ facientib⁹ ſonū: ſicut de cumulo lapidū qui nō eſt natus bene ſonare. nā ſi fortiter ꝑcutiat̄ faciet ſonum: q: tunc aer velociter ⁊ cum violentia refrāgit̄: ſed ſi motu lento id faciat: quia tūc aeri nulla violentia inferetur nullus generabitur ſonus.

Dubitat̄ vtrū ſonus ſit realr̄ in aere vt in ſubiecto. Arguit̄ ꝙ nō: q: idē nō eſt ſubʒ alicuius q̄litatis ſenſibilis: ⁊ mediū ſentiēdi eā: vt ꝟ manifeſtū. ſed aer eſt mediū audiendi ſonū. vt dicit Ariſto. in lr̄a. ḡ nō eſt eius ſubm̄. ¶ Ad oppo^m eſt Ari. ⁊ Cōmēta.

Antequam reſpondeat̄ ad queſitū pmo videndus eſt modus quo ſonus generatur ⁊ ſm qd̄ colligit̄ ab Ari. in lr̄a. Sonus vt plurimū generatur cōcurrentib⁹ duob⁹ corporib⁹ duris ſe inuicem percutientib⁹ ſm ſuperficiē notabilis quātitatis: ⁊ motu veloci ⁊ impetuoſo: ex quo aer medi⁹ fortiter ⁊ violenter pellitur ⁊ refrangit̄: ⁊ per talem violentā aeris fractionem tanq; per diſpōnē ꝓpinquā a ꝑcutiente ⁊ percuſſo in tali aere quedā ſenſibilis q̄litas ꝓducit̄ ꝑceptibilis per auditū: que cōiter ſonus vocat̄. Et ſm qd̄ dicit albertus ad ſoni ꝓductionē opʒ q̄tuor cōcurrere percuſſiones. Prima eſt ꝑcuſſio corporis percutientis. ſcd̄a eſt percuſſio corporis percuſſi: ⁊ ex iſta ſcd̄a cauſant̄ due alie ſcʒ tertia q̄ a ꝑcuſſo percutit̄ aer ſibi ꝓxim⁹: ⁊ q̄rta qua ille aer prius percuſſus percutit aliū aerē. Cum aūt fiunt tales percuſſiones: tunc neceſſe eſt vt aliq̄ pars aeris media inter percutiens ⁊ percuſſum cōſtringat̄: ⁊ vniatur reſiſtendo. ⁊ in illa fit ſonus. Un̄ q: aer eſt faciliter rarefactibilis ⁊ cōdēſabilis eſt mā idonea ad ſoni receptionē: qd̄ nō contingit de igne ꝓꝑ eius ſubtilitatē: nec de aq̄ ⁊ terra ꝓꝑ earū groſſitatē. ¶ Qꝫ oporteat corpa ſonū cauſantia eſſe dura: pʒ: q: mollia ad inuicē ꝑcuſſa nō ſonāt. Ideo dixit Ari. ꝙ opʒ firmoꝝ ꝑcuſſiones fieri adinuicē ⁊ ad aera. ¶ Qꝫ oporteat illa ſe ꝑcutere ſʒ ſupficiē notabilis quātitatis: pʒ: q: ſi ſm valde paruā ſupficiē fiat cōtactus ſonus nō fiet: ꝓpterea dicit Ar. ī lr̄a. Nō igit̄ ſicut dictū eſt oē ſonat qd̄ verberat̄ ⁊ verberās: vt ſi obijciat̄ acus acui ſonat. ¶ Qꝫ etiā oporteat ꝑcuſſiones illas eſſe veloces manifeſtū eſt: qm̄ ſi lente eſſent nō fieret ſonus: ⁊ quantū ad ꝑcuſſiões corpoꝝ ſonātiū dixit Ari. Opʒ enī ꝓoccupare motū ferientis fracturā aeris: ꝙ aūt oporteat aerē fortiter ꝑcuti ⁊ ī frāgi: ꝑ ſignū pōt oñdi: q: corpa que in ſua cōpoſitione multū hn̄t de ſubtili aereo melius ſonāt: q: talia ſunt trementia: ⁊ ex hoc aerē melius refrangunt: ⁊ maxime ſi fuerint cōcaua vt cāpana: ⁊ ex hoc apparet quare aurū: argentū: ⁊ es ſunt corpa valde ſonora: ſtagnū aūt ⁊ plūbū ſurdū hn̄t ſonum. nā prima plus habēt de ſubtili aereo. ſcd̄a vero de aqueo: ⁊ ſile eſt de lapidib⁹ ⁊ lignis. vnde fagus optime ſonat: qm̄ mltū hʒ aeris ꝯſtātie ⁊ ſiccitatis. Buxus aūt nō ſic ſonat: q: plus hʒ de groſſo terreſtri. Et ideo loquens de aere in quo fit ſonus dixit. Un̄ ſi velociter ⁊ fortiter percutiat̄ ſonat. Cū cautela tn̄ dictū fuit ſupra ſonū vt plurimū ſic cauſari: q: nō incōueniret ipſum fieri nō concurrente niſi vno corpe duro: imo etiā abſq; cōcurſu alicuius corporis duri. licʒ hoc fiat rarius: aut ꝓꝑ mixtionē alterationis cū motu locali: ⁊ ī ſono tonitrui: aut ꝓpter magnā motus velocitatē ſicut accidit ī flatu vētoꝝ ⁊ tēpeſtatib⁹ maris: in quib⁹ ex colliſione partiū aeris adinuicē: aut aque ſonus cauſat̄: ¶ Et ſcias vt dictū eſt ſupᷓ ꝙ ſi percutiat̄ fundus aque⁹ ⁊ illic ſonus generet̄ non in aqua: ſed in aere ſubiectiue fundat̄: cuius ſignū ſunt ampule ad aque ſuperficiem eleuate.

Et ex hoc patet reſpōſio ad q̄ſitū. ſ. ꝙ ſonus realiter eſt in aere ⁊ ſicut ī ſubiecto: ⁊ nō in corporibus ſonantibus lʒ ab illis ſit effectiue: qd̄ pʒ: q: niſi ſonus eſſet realr̄ in aere: tunc eius perceptio non ipediret̄ vel iuuaret̄ per ventū: vt eſt manifeſtū de colore q non hʒ eſſe in medio niſi intentionalr̄: ꝯñs falſuʒ: q: experimur ꝙ ſi vētus veniat a loco ſoni verſus auditū meli⁹ ſentit̄: ſi aūt ecōtra ſentitur deterius: ⁊ hoc eſt quia ſonus realiter eſt in aere vt in ſubiecto. ¶ Ad rationē aūt ī op.

poſitū dicit̄ φ nõ cõuenit idē ad corpus eſſe ſubm aliciꝰ qualitatis ſenſibilis: ⁊ mediū ſentiēdi eā ſm ptes diuerſas. Unde nõ in toto aere eſt ſonus realr̄: vt ſuperius fuit oſtenſuʒ. ſed ꝓpt corpa ſonantia hʒ eſſe ſonus realr̄: ⁊ ad longinquiorē diſtantiā intentionalr̄ multiplicat̄. ⁊c̄.

¶ Fit aūt echo ſonitꝰ inquā is: qui poſt ſonum reſultat: cū aer factꝰ vnus ob vas vel locū qui terminauit ipſuʒ atq; diſſolui prohibuit: inde reſilit veluti pila repulſus: vr̄ aūt talis ſonitus fieri ſemp: ſed non ſemp clarus efficitur: nā ⁊ in ſono perinde atq; ī lumine fit: lumē enim ſemp refrāgit̄: alioquin nõ fieret lumē vbiq;: ſed eſſent extra locum eum tenebre: quo radij ſolis puenīūnt. Uerū non ita ſemper refrāgit̄ vt vmbrā efficiat: qua terminare lumē ſolemus: quod quidē tum fit: cū ab aqua vel ere ceteriſq; leuibus: vt patet reflectitur.

T.cõ. 80. ¶ Echõ aūt fit cū ab aere vno facto ꝓp vas determinās ⁊ ꝓhibēs diffundi: iterū aer repellitur ſicut ſpera. Uidetur aūt ſemp fieri echon: ſed nõ certus: q: accidit in ſono: ſicut ⁊ in lumine: ⁊ enim lumē ſemp repercutitur: neq; eni fieret penitus lumen: ſed tenebra extra ſolē. ſʒ nõ ſic repercutit̄: ſicut ab aq̄: aut ere: aut ab aliquo alio leniū. Quare tenebrā facit: qua lumen determinamus.

¶ Nūc oſtēdit qualr̄ generet̄ ſonus reflexus q appellatur Echon dicēs φ echon fit cū ab aere vno. i. cõtinuo fracto ꝓpter vas. i. obſtaculū ꝯcauū determinās ⁊ ꝓhibēs aerē iterū. i. vlterius diffundi: ſiue ꝓtēdi: iterū aer ille repellit̄ ſicut ſpera. Uidet̄ aūt ſemp fieri echon. ſʒ nõ certus. i. manifeſtus: q: accidit in ſono ſicut in lumie. nā lumē ſemp repcutit̄ ſiue reflectit̄: qm̄ ſi nõ ſemp reflecteret̄ lumē. tūc extra locū ad quē ptingunt radij ſolis icidētis nullibi fieret lumē. ſʒ tenebra: qḋ nõ cõtingit. Nõ tamē ſemper ita repcutit̄ lumen ſenſibilr̄ ⁊ manifeſte: ſicut dū repcutit̄ ab aqua aut ere: aut ab aliquo de numero corpoꝝ lenīū. i. planoꝝ: ſed ſupple aliqñ debiliter repcutit̄: ⁊ tūc facit tenebrā: qua terminamus lumē. ¶ Intelligēdū ꝑ ſʒ Cõmēta. com̄. 80. φ ſil̄e eſt de reflexione circulationū ſactarū in aqua: ⁊ factarū in aere. Nā ſi lapis ꝓijciat̄ ī aq̄ facit circa ſe circulos mõ dicto ſupius: q ſi anteq̄ ꝯpleāt̄ inueniant obſtaculū qḋ ꝓhibeat eoꝝ vlteriorē ꝓceſſum: tunc reflectent̄ ab obſtaculo verſus locū in quo ꝑmo cecidit lapis motu oppoſito motui ꝑ̄. ſic ſilr̄ ſi aliqḋ corpus ſolidū ꝑcutiat̄ ad aliud in aere: ⁊ faciat ſonū fient ī illo aere fractiões in modū circuloꝝ: ſic φ a corpe ſonāte fiet fractio circularis ī aere illi cõtiguo: ⁊ ab illo ꝑmo circulo fiet ſecūdus circulus maior ꝑori in aere ſequēte: ⁊ ſic vlterius cõtinue plus elõgādo a corpe ſonāte: ⁊ ſi contingat φ anteq̄ finiant̄ tales aeris circulatões per quas in eo ꝓducit̄ ſonus ſucceſſiue ſm ſucceſſionē illarū circulationū ſeu circularū fractionū φ obuiēt alicui obſtaculo ſolido ⁊ cõcauo habēti aerē diu retentū ad modū vaſis: vt domui antiq̄ ihabitate: aut puteo ãtiquo ꝓfundo: aut cauernoſitati mõtis ⁊c̄. tūc illi circuli aeris ab illo obſtaculo reflectēt̄ verſus locū ꝑme ꝑcuſſiõis: ⁊ iterato refrāgent̄ ſm ꝯſimiles circulationes ꝑ motū priori oppoſitū factas: ex qua refractiõe reflexa cauſabit̄ ſonus ſecūdus primo ſimilis: ⁊ fiet talis reflexio ſicut reflectitur pila ad parietē ꝓiecta que ſimilitudo ſm Cõmē. itelligi dʒ nõ φ idem aer continue pmo impellat̄ ⁊ poſtea repellat̄ ſicut eadē eſt pila in primo motu ⁊ in ſecundo: q: hoc dictis repugnat: ſed quia ſicut pila dū reflectitur mouetur motu ſimili primo motui: ſic aer ſʒ cõſimilē fractionē ⁊ figurationē primo impellit̄: ⁊ poſtea reflectit̄: ⁊ ex hoc cõtingit φ ille ſonus ſcḋs qui dicitur echon eſt ſilis primo. Unde cū dr̄ φ echon fit cū ab aere vno ⁊c̄. per aerē vnū intelligere debemus aerē terminatū ⁊ incluſum in corpore a quo cõtinet̄ ⁊ ꝓhibet̄ ab exitu ſiue ab vlteriori ꝓceſſu: ⁊ illud eſt obſtaculuʒ reflectens: vt patet ex dictis: ⁊ hec eſt alia expoſitio huius partis ab illa que ꝑus poſita fuit. ¶ Ex quibꝰ euidenter colligi põt Cõmētatorē velle φ ſonus echon eſt alius numero a ſono ipſum precedente: cui aſſimilat̄: qm̄ ſicut motus quo aer primo mouet̄ verſus obſtaculū nõ eſt idem motus numero cū motu ſcḋo quo obſtaculo reflectit̄: īmo illi motus ſunt oppoſiti ⁊ reflexi: iter quos neceſſario cadit quies media: vt. 8. phyſi. colligit̄: ſic nec ſonus primus qui cõſequit̄ motū primuʒ erit idē numero cū ſcḋo ſono qui ſcḋm motū cõſequit̄: nec cū eo cõtinuabit̄: ſed erunt diuerſi ſoni: quoꝝ vnꝰ ſequet̄ ad aliū cū pauſatione intermedia. Utrum autē ſint eiuſdē ſpeciei vel nõ ad ꝑſens nõ eſt opus determinare: ⁊ hoc qḋ dicit Cõmēta. verū eſt φ echon eſt realis: ⁊ de tali intelligendus eſt dū dicit: φ echõ eſt iteratio ſoni conſeruando ſuā figurā: ⁊ φ dū audit̄ echon audit̄ idē ſonus iteratus. i. ſimilis quaſi reſpõdens ꝑmo: ſed quādo echõ eſt intētionalis aliter eſt dōm. nā tunc echon eſt idē ſonꝰ numero cū prius audito: cõtingit eni eundē ſonū numero ab eodē audiri bis: ꝑꝰ recte: ⁊ poſtea reflexe: ⁊ dū audit̄ reflexe eſt echõ intentionalis: ſicut etiā idem viſibile põt ab eodē vidente videri duabus viſionibꝰ: vna recte ⁊ alia reflexe mediāte ſpeculo: aut aliquo tali. Et φ ſimile ꝯtingat in ſono ſic declarat̄: qm̄ ponamus φ fiat fortis ſonus iuxta cauernā mõtis vel aliud tale: ſic tñ: φ circulatiões aeris: in q̄ eſt ſonus excluſiue terminent̄ ad illā cauernā. ita φ nõ procederent vlterius: dato: φ illic nullū eēt obſtaculū: tūc nõ fiet repercuſſio illius aeris ab obſtaculo vt notum eſt: ⁊ ſic non cauſabit̄ ſonus reflexus: ſʒ ſolum rectus: ſpecies tamē illius ſoni recti ab obſtaculo reflectent̄ verſus locuʒ ꝑme percuſſionis. Ideo homo illic exiſtens illū ſonū bis audiet: ꝑmo per ſpēs recte mltiplicatas. deide per illas ſpēs ab obſtaculo reflexas: ⁊ ſic illi erit echon intētionalis: in quo ꝑciſe ſonus ꝑmus audiet̄. ¶ Intelligēdū ſcḋo φ ſil̄e eſt de reflexione ſoni: ⁊ de reflexione luminis. nā reflexio luminis aliqñ ē fortis: vt ſi reflectat̄ lumē ab ere: vel marmore terſo ⁊ polito: ⁊ ex tali reflexione cauſat̄ quidā ſplēdor ita lucidus: ſicut locꝰ quē aſpicit ſol. Aliquādo aūt talis reflexio eſt debilis: vt ſi fiat ab aere vel ab alio reflectēte debiliter: ⁊ ex tali reflexiõe fit vmbra in qua ē lumē diminutū: aliter ī ea nõ poſſemus videre. vñ lumē intenſum terminat̄ ad locum vmbre. Silr̄ eſt in ſoni reflexione φ aliqñ fit fortis reflexio ex forti aeris repercuſſione. ⁊ tunc fit echon manifeſtus. Aliqñ aūt fit debilis: ſic φ nõ ꝑcipit̄ echon. ſed ſoluʒ ſonus ex recta fractiõe cauſatus. Et dicit Cõmētator: φ licʒ ſonus ſm figurā ſpericā producat̄. Illa tñ figura nõ eſt ꝑfecte ſphericitatis: qm̄ ſonꝰ fortis ad maiorē diſtātiaʒ multiplicat̄ ⁊ audit̄ ſm dr̄iaʒ poſitõis ad quā tēdit aeris impulſio: ſiue refractio quā ſm dr̄iaʒ poſitiõis oppoſitā illi: ſic ſi corpus ſpericū hr̄et vnā medietatē lucidā ⁊ aliā opacā: multiplicaret lumē ſperice circa ſe. ſʒ itēſius ⁊ ad diſtātiā lõginquioreʒ ad latus ptis lucide quā ptis oppoſite: quare multiplicatio illa nõ eſſet perfecte ſpericitatis.

¶ Recte

¶ Recte aũt a veteribus audiẽdi vacuo tribuitur auctoritas. nã aer vacuũ eſſe videt̃. Is autẽ eſt qui audire facit. Cũ cõtinuus vnuſq; fuerit agitatus. Verũ q: fragilis ẽ non perſonat: niſi id qd̓ eſt percuſſũ ſit leue. Tum eniꝫ vnus ipſe ſimul ob planitiẽ ipſaꝫ euadit. Leuis nãq; corporis planuꝫ eſt vnũ. Id igitur ſonũ efficit: quod mouet vſq; ad auditum cõtinuatione aerẽ vnuꝫ.

¶ Vacuum enim recte d̓r propriũ audiendi: vr̃ enim eſſe vacuũ aer: hoc autẽ eſt faciẽs audire cũ moueatur cõtinuus ⁊ vn⁹: ſed ꝓpter id quod frangibilis eſt nõ ſonat niſi lene ſit qd̓ ꝑcutit̃: tũc aũt vnus fit: ſi l. n. ꝓpter planũ: vnum eni eſt lenis planum.

¶ Sonatiuum quidem igitur: qd̓ motiuũ vnius aeris cõtinuitate vſq; ad auditum.

¶ Determinat de medio audiendi ſonum. Et diuiditur ĩ duas partes: q: primo determinat de hmõi medio: oſidẽdo quo ĩmutetur a ſono. In ſecũdo idem facit de organo ipſius auditus. ſecũda ibi. (Auditus aũt cõnãlis.) ¶ De prima dicit ꝙ vacuum. i. aer ab antiquis ſic appellatus recte dicitur propriũ medium audiendi ſonum. aer enim vr̃ eſſe vacuũ: q: non eſt viſibilis: ⁊ aer eſt faciens audire cum moueatur cõtinuus ⁊ vnus: qui pp̄ hoc ꝙ frãgibilis eſt. i. faciliter diuiſibilis non ſonat niſi corpus quod ĩ eo percutit̃ ſit lene. i. planũ. tunc enim fit in eo vnus ſonus: q: ſimul fit ꝓpter planum. i. q: ſuperficies eſt plana nã planũ. i. ſuꝑficies corporis lenis eſt vnum. Et quia qñ ſuperficies corpis ꝑcuſſi eſt vna ⁊ regularis oẽs partes aeris ẽt vna percuſſione ſimul ⁊ vniformiter refranguntur: ⁊ fortis fit ſonus. Ideo dicit Ari. ꝙ ſonatiuuꝫ corpus eſt qd̓ eſt motiuũ vnius aeris ꝯtinuitate vſq; ad auditum. ¶ Intelligẽdũ ṗ ſm Cõmẽta. ꝯm. 81. ꝙ neceſſe ẽ in faciendo ſonũ ꝙ percuſſũ ſit lene: q: vnus ſonus nõ fit niſi ab vno motu: qñ corpus percuſſũ fuerit lene. tũc ḡ mot⁹ q̄ fit in aere fit ab vna percuſſione: qñ inſimul expelliũt̃ partes aeris a ſuperficie eius: qñ ſuperficies rei lenis ẽ vna: quapropter ⁊ percuſſio erit vna. q̃propter ⁊ ſonus erit vnus: ſuperficies aũt aſpera nõ eſt vna ſed plures ſuperficies: q̃propter percuſſio erit plures: q̃propter nõ fiet illic vnus ſonus omnino ꝓpter diuerſitatẽ ⁊ diffomitatẽ earũ ⁊ q: vna earũ nõ ſufficit in faciendo ſonũ: nec oẽs inſimul ſũt vna ꝑcuſſio. cõmẽtũ eſt ſatis clarũ ex dictis ſupius. ¶ Scd̓o intelligendũ ſm Cõmẽta. ꝯm. 82. ꝙ neceſſe eſt ex hoc qd̓ declarauim⁹ vt agens ſonũ ſit mouens vnum aerẽ motũ vno motu cõtinuo quouſq; perueniat ad auditũ. Et intendit per hoc qd̓ dixit vnũ: nõ vnũ pp̄ diſtinctionẽ ab aliis partibus aeris: ſed vnuꝫ pp̄ vnũ motum ꝯtinuũ. ¶ Ex dictis Ariſto. ibi. (Sonatiuũ quidẽ igit̃.) ⁊ Cõmenta. hic putãt aliqui eos velle ꝙ ſi ſonus d3 audiri opꝫ ꝙ aer frangat̃: ⁊ ꝙ ſonus producat̃ motu cõtinuo a corpore ſonante vſq; ad auditũ. Qd̓ ego verũ eſſe non puto: qñ ſonus cãpane nullo flante vento ad tantã diſtãtiã mouet auditũ ad quantã nõ ſufficeret campana aerẽ mouere. Voluerunt ergo Ariſto. ⁊ Cõmẽta. ex dictis eorũ: nullũ eſſe ita propriũ mediũ audiendi ſonũ ſicut aer q: nullũ aliud eſt qd̓ ſit ita natum frangi motu continuo ad longinquã diſtantiã ⁊ vſq; ad auditũ ſicut ipſe: ſed tñ voluerunt ꝙ hoc ſit neceſſariũ. ¶ Vel dicat̃ ⁊ melius ꝙ ipſi voluerunt ꝙ neceſſe eſt aerem motu ꝯtinuo moueri vſq; ad auditũ: nõ ſimplr̃: vt ſonus audiat̃: ſed vt fortiter audiatur. ſicut etiam dixerunt oportere corpus percuſſuꝫ eſſe planũ vt fiat ſonus: qd̓ non eſt verum ſimpliciter: ſꝫ ſolum vt bonus ſiue intenſus fiat ſonus.

¶ Ineſt aũt auditui q̄dam inſitus aer: atq; cum auditus in aere ſit. Cũ extern⁹ aer mouetur: ⁊ internus mouetur ac agitat̃. Quapropter aĩal nõ omni audit ex parte: neq; quouis aer pertrãſit ⁊ penetrat: quippe cũ animatũ non habeat aerẽ vbiq;: quo poſſit quouis ſua parte moueri.

¶ Audit⁹ ãt cõnaturalis eſt aeri: pp̄ id autẽ qd̓ ĩ aere ẽ: moto ext̃iori qd̓ ĩtra mouet̃: pp̄ qd̓ q̄dẽ nõ vbiq; audit aĩal: neq; vbiq; trãſit aer. Non enim vbiq; habet aerem mouenda pars: ⁊ aĩatũ: ſicut pupilla hũiduꝫ.

¶ Nũc oſtẽdit quo organũ auditus a ſono ĩmutet̃. Et diuidit̃ in duas partes: quia ꝑmo facit qd̓ dictuꝫ eſt. Scd̓o oſtendit qualis ſit aer exterior ⁊ aer iterior in cõcauitate auris ꝯtentus qui eſt organũ audiendi. ibi. (Per ſe q̄dẽ igit̃.) ¶ De prima dicit ꝙ auditus eſt ꝯnaturalis aeri. i. habꝫ aerẽ cõnaturalẽ ſiue corpus aereũ a ꝑdominio pro ſuo organo: ⁊ ꝓpter id qd̓ ſonus eſt ĩ aere exteriori moto qd̓ eſt intra. i. aer cõnaturalis in cõcauo auris exiſtẽs ab illo aere exteriori moto mouet̃: ꝓpter qd̓ nõ vbiq; audit animal: neq; vbi penetrat aer exterior: q: nõ vbiq; eſt pars mouenda a ſono: ⁊ ipſum aĩatũ hꝫ talẽ aerẽ cõnaturalẽ: ſicut humidũ qd̓ eſt in pupilla nõ eſt vbiq; in aĩali: ſꝫ ſolũ in parte determinata. i. in oculo. ¶ Intelligẽdũ ꝑmo ſm Cõmẽta. com. 82. ꝙ ſenſus auditus copulat̃ cũ ſono: q: in eo exiſtit aer cõtinuus cũ aere extrinſeco: qui ſi nõ eſſet nihil ſentiret. Poſt ſubdit. Et q: neceſſe eſt vt in hoc ſenſu ſit aer cõtinu⁹ cũ aere extriſeco in quẽ cadit percuſſio. ideo aĩal nõ poteſt audire in omni loco. ſed in locis ĩ quibus nihil diuidit inter aerem percuſſuꝫ ⁊ aerẽ ĩ ſenſu auditus: neq; ex omni mẽbro ꝓprio audit̃. ſed ex oĩ mẽbro in quo trãſit aer. i. auris: adhuc poſt ſubdit. Et ſilr̃ ẽ diſpoſitio videntis in cõparatiõe ad humorẽ glacialẽ. ſcilicet ꝙ viſio non aptatur ei niſi per membrum in quo eſt humor dyaphanus apt⁹ ad recipiẽdũ colores. verbi gratia humor glacialis ⁊c̃. ¶ Ex quib⁹ verbis apparet Cõmentatorem velle ꝙ ſicut organum tactus ⁊ guſtus eſt de natura terre: ⁊ organũ olfactus de materia ignis ⁊ organũ viſus de natura aque: ſic organuꝫ auditus eſt de natura aeris: ⁊ appellatur aer connaturalis: nõ quia ſit aer: ſed quia eſt corpus aereum a predominio: ⁊ eſt a quadaꝫ ſubtili pellicula circundatum miringa vocata: que habꝫ continuitatem cum neruo ad concauum auris a cerebro tranſmiſſum. Albertus tamen vult ꝙ organum auditus non ſit talis aer. ſed potius neruus per concauũ auris expanſus. ¶ Intelligẽdũ ſcd̓o ſm Albertum: ꝙ licꝫ auris nõ ſit organũ auditus: tamẽ deſeruit auditui. Et fecit natura latera auris dura: vt ꝑcuſſa ab aere in quo eſt ſon⁹: bene percutiant organum auditus. Et fecit eius exteriora lata: vt multũ auriant ſonũ. Et fecit eius foramen tortuoſum vt aer interior prohibeatur exire: ⁊ corpora extrinſeca ingredi ꝓhibeantur: que auditus organum corrumpere poſſent: vel ſaltem auditum impedire. Fecit etiam natura per aures purgationem capitis a quadã ſuperfluitate colerica que ſui caliditate: ⁊ ſiccitate audit⁹ tympanũ ⁊ latera auris in ſiccitate ⁊ duricie habet cõſeruare: vt illic melior fiat impreſſio ſoni: ſicut pellis tympani ⁊ chor

de muſicorum melius ſonant extenſe ꝙ̃ remoliſe.

¶ Ipſe igitur aer vacat ex ſe ſono: qꝛ facile diſpergiẗ ac diſſoluitur: verũ cum ꝓhibetur diſſolui: motio tũ ipſius eſt ſonus: at is aer qui in auribus eſt collocatus: intus eſt cõdit⁹: vt ſit immobilis: atqꝫ hoc vt exacte ſentiat differẽtias omnes. Et ꝓpter hoc ĩ aqua etiã audimus: quia nõ ingreditur in ipſum inſitũ aerem: nec in aurẽ ob obliquitatis ipſius aq̃. Quod ſi acciderit nõ audimus: nec itẽ ſi egrotauerit ipſaꝫ membrana. Quẽadmoduꝫ etiã non videmus: cum ea pellis egrotat que pupillaꝫ complectitur.

T.cõ. 83 ¶ Per ſe q̃dẽ igitur inſonabilis aer: ꝑꝑ id qđ facile ceſſibilis eſt. Cũ vero ꝓhibeatur defluere: huiuſmodi motus ſonus ẽ. Hic aũt eſt in aurib⁹ edificat⁹: cũ hoc ꝙ imobilis ſit: quaten⁹ certe ſentiat oẽs differẽtias mot⁹. Propter hoc aũt ⁊ ĩ aqua audim⁹: qm̃ nõ ĩgrediẗ ad ipſum cõnaturalẽ aerẽ. Sed neqꝫ in aurẽ ꝓpter reflexiõẽs ipſius. Cum aũt hoc accidat: nõ audit. Neqꝫ ſi miringa: ſicut que in pupilla pellis laborat.

¶ Oſtendit qualis ſit aer exterior qui ẽ mediũ audiẽdi. ⁊ qualis ſit ĩterior qui eſt auditus organũ: ⁊ diuidiẗ ĩ duas partes: qꝛ ꝑmo facit hoc. ſcđo oſtendit per ſignũ ꝙ aer cõnaturalis hꝫ quẽdã motũ ſibi ꝓpriũ. ibi. (Sꝫ ſignũ.) ¶ De ꝑma dicit: ꝙ aer exterior ꝑ ſe eſt inſonabilis: propter id quod facile eſt ceſſibilis. i. facilis eſt diuiſionis: ſꝫ cuꝫ prohibeaẗ difluere huius motus ſonus eſt. i. in huius motu ſit ſonus tanq̃ꝫ in materia ſoni ꝓpinqua: ſꝫ hic aer qui eſt in auribus edificatus eſt. ſcilꝫ in auribus cum hoc ꝙ imobilis eſt quatenus certe ſentimus. i. vt ſentiamus omnes differentias motus: ſiue ſonorum cõſequentiuꝫ motus factos in aere exteriori. Et propter hoc ꝙ audim⁹ per talem aerem edificatum in auribus accidit ꝙ audimus in aqua: qm̃ nõ ingrediẗ aqua ad ipſuꝫ aerẽ cõnaturalem deſtruendo ipſuꝫ. imo neqꝫ ingrediẗ aqua in aurẽ ꝓpter reflexiones. i. tortuoſitates auris: vel repercuſſiones factas ab aere cõnaturali moto ꝯtinue motu ei ꝓprio. ſꝫ cũ accidat aquã ingredi in aurẽ non audit aĩal: ne etiam audit ſi miringa laboret ſicẽ nõ videt ſi laboret ſeu ĩfirmetur pellis: que eſt in pupilla. ¶ Intelligendũ ꝑmo ſm̃ cõmẽtatorẽ cõmẽto. 83. ꝙ ſicut aer exterior non habet ex ſe aliquẽ ſonũ vt poſſit oẽm ſonũ recipere: ſic aer cõnaturalis qui eſt in aurib⁹ nõ habꝫ aliquem motũ vt poſſit ſentire perfecte omnes modos motus factos in aere extrinſeco. ¶ Iuxta qđ aduertẽdũ eſt: ꝙ ſicut organũ tactus nõ eſt denudatũ ſimpl'r ab oĩbus q̃litatib⁹ tangibilibus. ſed ſolũ ab excellẽtijs quas hꝫ ꝑcipe: ſic organũ auditus nõ eſt denudatũ ab omni motu: cũ habeat motũ ſibi ꝓpriuꝫ. vt dicit Cõmẽtator in com. ſequenti: eſt tamẽ denudatũ ab omni motu ſimili motui facto in aere exteriori: ⁊ hoc ſufficit vt oẽs illos motus poſſit ꝑcipere: ⁊ hec eſt intentio Cõmẽtatoris hic. ¶ Intelligẽdũ ſcđo ꝙ ſicut hõ amitteret viſum ſi ꝑꝑ infirmitatẽ pellis pupille amitteret humidũ aqueũ oculi qđ ẽ organũ viſus: ſic hõ amitteret auditũ ſi perderet aerẽ cõnalem ꝑꝑ fractionẽ miringe cõtinentis ipm̃ ex introitu aque vel aeris ĩpetuoſe moti. aut alio mõ. Cõmẽtator tñ per miringã intelligit pelliculam cooperientẽ cerebrũ: ⁊ tenẽdo aerẽ cõnaturalẽ eſſe organũ auditus. qđ hic di ĩ eſt ſatis notũ: qm̃ vt dicit Cõmẽ. aial carens iſtis inſtr̃is caret iſtis ſenſibus. ¶ Sed tenẽdo viã Alberti ꝙ organũ auditus ſit neru⁹ expãſus ad cõcauũ auris: hoc eſt difficilius. Attamẽ dici põt: ꝙ ad auditũ requiriẗ talis aer: qꝛ licꝫ nõ ſit organũ auditus. ipſe tñ auditus ẽ adeo cõnãlis aeri: ꝙ nõ põt imediate moueri niſi a ſono vel ei⁹ ſpẽ ĩ hui⁹ aere ab aere exteriori ꝓducta. ¶ Poſſemus ẽt dicere mediãdo quodãmodo: ꝙ organũ auditus eſt aer cõnãlis: qꝛ aggregatũ ex miringa pellicula additui deſeruiẽte: ⁊ corpe aereo ĩ ea incluſo. ſed tñ non ſit auditio niſi in neruo ꝑ illã pelliculaꝫ diſſeminato ſcđm partem. qua cũ illo neruo cõtinuatur: ſicut oculus eſt organum viſus: ⁊ tamẽ nõ ſit viſio niſi in humore glaciali ſaltẽ inchoatiue: qđ dico ꝑꝑ illos qui volũt ꝙ viſio perficiatur in cruciatione neruoꝝ opticoꝝ a cerebro ad oculos deſcendentiũ. ſed de hoc alibi eſt inquirendũ.

¶ At enim ſignũ id eſt audiẽdi vel non audiendi. nã auris ſemꝑ perſonat perinde ac cornu. Semꝑ eni aer ĩſitus motu ſuo quodam in aurib⁹ agitatur. Veruꝫ ipſe ſonus alienus eſt ⁊ nõ ꝓpri⁹: ⁊ ꝓpterea veteres vacuo nos inquiunt audire ac ꝑſonãte: qꝛ audimus eo qđ determinatũ aereꝫ habet.

¶ Sed ſignũ eſt audiẽdi aut nõ ſonare ſemper aurẽ ſicut cornu. Semper eniꝫ quodã ꝓprio motu aer mouetur in aurib⁹: ſed ſonus extraneus: ⁊ nõ ꝓpri⁹ ẽ: ⁊ ꝓpter hoc dicunt audire vacuo ⁊ ſonãti: qꝛ audimus in habente determinatum aerem. T.cõ. 84

¶ Probat ꝑ ſignũ ꝙ aer cõnaturalis hꝫ quẽdã motũ ꝓpriũ dicẽs: ꝙ ſignũ eſt audiẽdi aut nõ audiẽdi per talem aerẽ cõnaturalẽ cõtinuo motũ motu ꝓprio aurẽ ſonare ſicut cornu. ſ. ſuppoſita manu vel alio denſo vel duro: qđ accidit: qm̃ ſemꝑ aer cõnaturalis q eſt ĩ auribus moueẗ quodã motu ꝓprio: ſonus tñ quẽ ꝑcipimus eſt extraneus huic aeri: ⁊ nõ ꝓprius: cũ ſit ſubiectiue in aere qui eſt ẽte ipm̃ ⁊ nõ in eo. Et ꝑꝑ hoc dicunt antiq̃ nos audire vacuo ideſt aere exteriori: tanq̃ꝫ medio ⁊ ſonãti. i. aere ĩtraneo quẽ ſonatiuũ dicebãt tanq̃ꝫ organo: qm̃ audim⁹ habẽtes talẽ determinatũ aerẽ organicũ in ꝯcauo auris. ¶ Intelligẽdũ ꝙ ſi manus ſupponaẗ auri audiẗ ſon⁹ ad modũ cornu: qđ accidit: qꝛ aer ꝯnãlis ꝯtinuo moueẗ motu ſundatiõis: aut a nã ſua: aut a calore nãli auris: vt dicit Alb. q̃re ꝯtinuo agitat aerẽ q eſt in aure aũ ſe: q ꝓhibitus exire ab obſtaculo repcutiẗ a laterib⁹ auris ⁊ in eo ſit ſon⁹. Cõmẽta. tñ ꝯm̃. 84. aľr introducit hãc ptẽ. Vult. n. ꝙ Ar. hic ꝓbet ꝑ ſignũ ꝙ oꝫ talis aer organicus in cõcauo auris ꝑ ſignũ: ⁊ eſt hoc ꝙ hñtes auditũ acutũ ſꝑ audiũt quẽdã tinnitũ in auribus: vt medici dicũt: ſicut ſit dũ q̃s appoṅit cornu ad aurẽ: talis aũt tinnitus non põt eſſe niſi in aere q eſt in aure. Et cã ei⁹ eſt qꝛ aer qui eſt in aure ſemꝑ moueẗ motu ꝓpo: ad quẽ motũ ſeq̃ẗ ille tinitus: ⁊ qꝛ iſte mot⁹ ẽ ꝓpri⁹ illi aeri ꝯnãli: ⁊ diſtict⁹ a motib⁹ exterioꝝ q ſunt extranei ipſi organo audit⁹: idõ iſte mot⁹ organi auditu⁹ ñ ĩpediet mot⁹ fiẽdos ĩ eo a motib⁹ ⁊ ſonis exteriorib⁹.

Dubitaẗ vtrum ſonus ſit motus aeris: ⁊ videtur ꝙ ſic per Ariſto. in littera dicentem: ꝙ cum ꝓhibeatur aer difluere huiuſmõi motus ſonus eſt. ¶ In oppoſitũ arguitur: quia nullũ ſenſibile ꝓpriuꝫ eſt cõe: vt patuit ſupra: ſꝫ ſonus eſt ſenſibile ꝓpriuꝫ auditus: ⁊ motus

⁊ motus aeris eſt ſenſibile cõmune. ergo ⁊c̃. ¶ Item illa nõ ſunt idem quorũ nõ ſunt eedem differẽtie: ſed ſonus ⁊ motus ſunt huiuſmodi. igitur ⁊c̃. patet cõſequẽtia cum maiori: ⁊ minor declaratur: q2 differentie ſoni ſũt acutũ ⁊ graue: differentie autẽ motus ſunt velox ⁊ tardum: modo acutum ⁊ graue nõ ſunt velox ⁊ tardũ: ſed ex eis cauſantur. Unde ex velocitate motus aeris cauſatur acutũ in ſono: ⁊ ex tarditate motus aeris cauſatur graue in ſono. Ex quo patet: q̄ ſonus non eſt motus aeris: ſed ex eo cauſatur: ⁊ ꝓpoſitio Ariſto. habet intelligi in predicatione cãli: vt patuit circa litterã. ¶ Eſt tamẽ aduertendũ q̄ alie qualitates ſenſibiles: q2 ſunt permanẽtes: lʒ ꝓducantur per motũ: non tamẽ habent eſſe completum niſi poſt motũ quẽ terminant: ⁊ ꝓpterea remanent in ſubiecto motu ceſſante: ſonus autẽ: q2 eſt ſucceſſiuus a motu dependens: nõ tantũ in fieri: ſed etiam in conſeruari abſqʒ motu eſſe non põt: imo ſicut mediante motu aeris producitur ſonus in aere modo ſuperius poſito: ſic dum mot9 ille deficit: ſonum deficere neceſſe eſt: quoniã cõcomitatur ſonus motũ illũ: ſicut ꝓpria paſſio ſuũ ſubiectũ. ¶ Ex quo vlterius ſequitur q̄ ſonus nõ ſolũ hʒ partes quantitatiuas ſimul exiſtentes in quas diuiditur ad diuiſionẽ aeris motũ: ſed etiã hʒ partes ſibi inuicẽ ſuccedẽtes q̄ nõ ſunt ſimul in quas diuidit ad diuiſionem temporis ipm menſurantis: ⁊ ille copulantur ad eundẽ terminũ cõẽʒ ad quẽ copulantur partes motus qui eſt ſuum imediatũ ſubiectũ. ſ. ad mutatum eſſe: ſicut partes loci copulantur ad eundem terminum cõmunẽ ad quẽʒ copulantur partes corporis locati. Uel poſſumus dicere q̄ copulantur ad propriũ indiuiſibile: quod vocari poteſt ſonatũ ⁊c̃. ¶ Et ex hoc etiam patet q̄ idem ſonus numero poteſt ſimul a diuerſis audiri: quia licet ſonus nõ poſſit eẽ abſqʒ motu: tamẽ ſpecies ſoni per mediũ quieſcens poteſt multiplicari: neqʒ opʒ ſonum realiter peruenire vſqʒ ad auditum: vt ſuperius dicebatur: quare ab eodẽ ſono poterũt diuerſe ſpecies multiplicari per partes aeris diſtinctas ad varios auditus: ⁊ per conſequens idem ſonus ſimul a diuerſis poterit audiri. ¶ Et ſi obijciatur ꝓbãdo: q̄ nõ opʒ ſonũ audiri per ſpeciem ab eo multiplicatã: q2 ſi auditus eſſet vbi eſt ſonus realiter ꝑciperet ipſum: ⁊ tamẽ nõ perciperet per ſpẽm eius: q2 obiectũ ⁊ eius ſpecies nõ ſunt ſimul. ¶ Huic dicitur q̄ auditus non ſentiret ſonũ ſibi imediatũ: q2 ſenſibile poſitum ſupra ſenſum non ſentitur: ſed ſentiret ſonum diſtantẽ per ſpeciem multiplicatam per medium auditui imediatum: neqʒ incõuenit ſpeciem vnius ſoni eſſe ſimul cum alio ſono.

¶ Sed vtrum horum duorũ ſonet. Utrũ id quod verberatur. At conſtat: vtrũqʒ ſonare: modo autẽ diuerſo. Sonus enĩ motio eſt ei9: q̄d eo motu moueri poteſt: quo mouentur ea que reſiliunt a corporib9 leuibus. Cũ quiſpiã percutit. Nec oẽ quoduis tam verberatũ q̄ʒ verberans ſonũ efficit: vti diximus. Nõ enim: vt patet: ſonus efficitur ſi acus feriat acũ: ſed opus ẽ vt id q̄d verberatur ſit planum: quo ſimul aer inde reſiliat totuſue concutiatur.

T.cõ. 85. ¶ Utrũ autẽ ſonet verberãs: aut q̄d verberatur aut vtrũqʒ modo autẽ altero. Eſt enĩ ſonus motus poſſibilis moueri hoc mõ: quo quidẽ ſaltãtia a lenib9 cũ aliqs truſerit. Non igitur ſicut dictũ ẽ. Omne ſonat quod verberatur: ⁊ verberãs: vt ſi obijciatur acus acui: ſed opʒ q̄ percutitur regulare eſſe: vt aer ſubito diſſiliat ⁊ moueatur.

¶ Nũc determinat de differentiis ſoni: ⁊ duo facit: q2 primo mouet vnã dubitationẽ ⁊ ſoluit. Secundo proſequitur de intento. ſcd'a ibi. (Differentie autẽ ſonantiũ.) ¶ De prima mouet hanc dubitationem. Utrũ verberans ſit illud q̄d ſonat: aut q̄d verberatur: ⁊ ſoluit dicẽdo q̄ aut vtrũqʒ. ſ. ſonat modo aũt altero: q2̃ verberans ſonat aerem impellendo: verberatũ aũt ipſum detinẽdo ⁊ reſilire faciendo. Ideo ſubdit q̄ ſonus eſt motus poſſibilis moueri hoc modo: quo quidẽ mouẽtur ſaltantia a lenibus: cũ aliqs truſerit. i. fortiter ꝑcuſſerit corpora lenia. Unde ſicut dictũ eſt: non omne q̄d verberatur aut verberat ſonat: vt ſi obijciatur acus acui non ſonat: ſed opʒ vt fiat ſonus: q̄d percutitur regulare eẽ: vt aer ſubito diſſiliat ⁊ moueatur. ¶ Intelligendũ primo ſm Cõmẽtatorẽ cõmẽto. 85. q̄ quẽadmodũ motus rerũ euaſarũ. i. ſaltantium attribuitur percutiendi ſecũdũ agens: ⁊ percuſſio ſm ſubiectũ: ita ſonus qui eſt motus aeris tali modo attribuitur percutiẽti ⁊ percuſſo: ⁊ per hoc nõ vult Cõmentator q̄ percuſſum ſit ſubiectũ. i. materia ſoni: ſed intendit q̄ percuſſum ſe habʒ ſicut ſubiectum ſiue paſſum reſpectu percuſſionis: ad quã ſequitur ſonus. ¶ Intelligendũ ſecũdo q̄ vt dictũ ẽ ſupra ad hoc q̄ fiat fortis ſonus: opʒ ipm percuſſum plures hr̃e conditiones. Prima eſt q̄ ſit durũ. Secũda eſt q̄ ſit planũ vl' concauũ. Tertia eſt q̄ ſit lene ⁊ regulare. Quarta eſt q̄ in ſui cõpoſitione habeat multum de ſubtili aere. Quando hec oĩa cõcurrũt ex parte percuſſi: tunc ſi ad ipſum ꝑcutiens impellat aerem forti ⁊ impetuoſo motu: ꝑcuſſum ipm detinebit nõ permittẽdo ipſum vlterius tranſire: ⁊ faciet ipſum ſaltare ⁊ reſilire: ⁊ aer ſic ſaltans ⁊ reſiliens intenſum ⁊ notabilem recipit ſonum.

¶ Atqʒ differentie ſonoꝝ actu ſono manifeſte fieri ſolent. Nam vt abſqʒ lumine non videntur colores: ſic neqʒ acutum graueqʒ ſine ſono diſcernitur.

¶ Differẽtie autẽ ſonantiũ in ſono ſʒ actũ oſtenduntur: ſicut. n. nõ videntur colores ſine lumĩe: ſic neqʒ ſine ſono acutũ: ⁊ graue. T.cõ. 86

¶ Determinat de differentijs ſoni. Et diuiditur in tres partes. Primo oſtendit qualiter ſint accipiende differentie ſonantiũ ⁊ ſonorũ. Secũdo oſtẽdit q̄ noĩa ſonãtium ⁊ ſonorũ ſunt accipienda a nominib9 qualitatũ tangibiliũ. Tertio oñdit q̄ differentie ſonãtiũ ⁊ ſonoꝝ habent ſimilitudinẽ cũ differentiis tangibilibus. ſecũda ibi. (Nec ſic dicuntur.) tertia ibi. (Et videntur ſimilitudinem.) ¶ De prĩa dicit q̄ dr̃ie ſonãtiũ ſicut ſunt acutũ ⁊ graue oſtenduntur. i. manifeſtantur in ſono ſm actũ: q2̃ ſicut nõ videntur colores ſine lumĩe: ſic neqʒ ſine ſono ſentiuntur acutũ ⁊ graue. ¶ Intelligendũ ſʒ Cõmẽ. cõmẽto. 86. q̄ quẽadmodũ dr̃ie colorũ nõ cõphendunt ſine eſſentia coloris in actu: ⁊ illud erit apud preſentiã lucis: ſic acutũ ⁊ graue in ſono: q̄ ſunt prime differentie ſoni: nõ cõphẽdũtur ſine eſſentia ſoni in actu. Ex quo pʒ q̄ per ſonũ in actu nõ ſolum cognoſcimus acutũ ⁊ graue ſm q̄ cõpetunt corporibus ſonantibus: ſed etiam ſm q̄ ſunt differentie ſoni. Unde dicimus illã chordã eſſe acutã: q2 facit ſonũ acutum: ⁊ illã grauem: q2 facit ſonum grauẽ: ⁊ ſicut nõ cognoſcimus aliquẽ colorem eſſe albedinem: aut nigredinem: niſi ille color ſuus viſum immutet: ſic nõ cognoſci-

mus acutiem aut grauitatẽ ſoni: niſi ſit ſonus acutus aut grauis imutans auditum.

¶ Hec aũt a tangibilibus tranſlatione dicũtur. Acutum nãq̧ multũ in breui tẽpore ſẽſum mouet: graue vero longo i tẽpore parum. Non igitur idem eſt acutũ ⁊ velox: neq̧ graue tardumq̧: ſed fit alterius qdez motus propter velocitatem talis: alterius autem talis ob tarditatem.

¶ Hec autẽ dicuntur ſm metaphorã ab illis q̃ tangunt. Acutũ.n. mouet ſenſum in pauco tẽpore multũ: graue aũt i multo tẽpore paucũ. Neq̧ tamen velox eſt acutũ: graue autem tardũ: ſed fit hoc qdẽ ꝑꝑ velocitatẽ hui' motus: illd aũt ꝑꝑ tarditatẽ.

¶ Oſtẽdit ꝙ noĩa ſonãtiũ ⁊ ſonorũ ſumunt a nominib' qualitatũ tangibiliũ: dicẽs: ꝙ he.ſ. differẽtie ſonoꝝ dicũtur ſm metaphorã.i. ſimilitudinẽ ab illis que tangunt.i. qualitatib' tangibilib': qm̃ ſicut i tactu acutũ eſt qḋ mouet in pauco tẽpore multũ: ⁊ graue qḋ in multo tꝑe mouet paucũ. ſic eſt in auditu. Sed tñ velox non eſt acutum: neq̧ tardũ eſt graue: ſed acutũ fit ꝑꝑ velocitatem huius motus ⁊ graue fit ꝓpter eius tarditatẽ. ¶ Intelligẽdũ ꝙ acutũ ⁊ graue: aut fiũt ex vno motu: aut ex plurib' motibus. Si fiant ex vno motu: tũc ad hoc ꝙ ſonus ſit acut': oꝫ motũ eſſe velocẽ: ad hoc aũt ꝙ ſit grauis oꝫ motuꝫ eſſe tardũ: ⁊ hoc eſt illud quod vult Ariſto. Unde q2 velox ⁊ tardũ ſunt drĩe mot': ⁊ acutũ ⁊ graue ſunt differẽtie ſoni: ſicut ſonus nõ eſt mot': ſed cauſat ex motu: ſic acutũ ⁊ graue nõ ſunt velox ⁊ tardũ: ſꝫ cauſant ex eis. Ubi autez acutũ ⁊ graue fiãt ex plurib' motib': tũc vt ſonus ſit acutus reqrit mot' eſſe ſpiſſos: vt aũt ſit grauis reqrit motus eſſe raros. ¶ Unũ ad experientiã pꝫ q2 corda bene tẽſa: q2 plures facit mot' in aere: ⁊ magis ſpiſſos ſonũ facit acutiorẽ ſi percutiat ꝙ̃ ſi eſſet male tenſa: qm̃ dum ẽ male tenſa pauciores ⁊ rariores facit motus: ⁊ minus aerem refrangit: ⁊ ex cõſequenti ſonum magis grauem facit.

¶ Et ſilia eſſe videntur acuto atq̧ obtuſo: que ſunt in tactu. Nã acutũ quidem quaſi pungit: obtuſuꝫ aũt quaſi pellit: q2 illud i pauco: hoc i multo tẽpore mouet. Quare fit vt illud ſit velox: hoc tardum. Atq̧ de ſono quidem determinatuꝫ ſit hactenus.

¶ Et vident ſimilitudinẽ hẽre circa tactũ cum acuto ⁊ hebeti. Acutuꝫ eni quaſi pungit: hebes quaſi pellit ꝓpter id qḋ mouet hoc qdã i pũcto: illud autẽ i multo. Quare accidit hoc qdez velox: illud autẽ tardũ eẽ.

T.cõ. 87. ¶ De ſono igitur ſic determinatum eſt.

¶ Declarat ꝙ differẽtie ſonoꝝ ſiue ſonantiũ hñt ſimilitudinẽ cũ differẽtijs tangibiliũ dicẽs: ꝙ differẽtie ſonoruꝫ vident hẽre ſimilitudinẽ cũ acuto ⁊ hebeti: que ſunt circa tactũ. Unde acutũ in tactu eſt qḋ pungit: hebes vero eſt qḋ pellit: ꝑꝑ hoc ꝙ acutũ mouet in pauco tẽpore multũ hebes vero i multo tẽpore mouet paucũ: quare accidit hoc quidẽ.ſ. acutũ eſſe velox: illḋ aũt.ſ. hebes eſſe tardũ ⁊ q2 vt ſupra oñſum eſt: acutũ in ſono: ſeqtur motũ velocem. ⁊ graue motũ tardũ: oꝫ aliquã eſſe ſimilitudinẽ inter differentias ſonorũ ⁊ drĩas qualitatũ tangibilium: ⁊ ſic ſit determinatũ de ſono in vniuerſali. ¶ Intelligendũ primo: ꝙ ea que dicuntur de drĩjs corporũ ſonãtiũ: etiã ꝫ debent intelligi de differentijs ſonorũ: ⁊ econuerſo. qm̃ differentie ſonorũ proportionabiliter conſequuntur differentias corporũ ſonantium. naꝫ corpus ſonans non dicitur acutum: niſi q2 facit ſonum acutuꝫ: neq̧ dicitur graue: niſi q2 facit ſonum grauem. Et ideo de his induſtriãcte ſiue indifferenter Ariſto. dicta intelligi debẽt. ¶ Intelligendũ ſecũdo ſm Albertum ꝙ acutuꝫ in tangibilibus non ꝓprie dicitur velox: ⁊ hebes ſiue graue nõ ꝓprie dicitur tardum: q2 tardũ ⁊ velox ſunt proprietates motus: ⁊ acutũ ⁊ graue nõ ſunt motus: ſed acuto attribuitur velox propter velocitatẽ ſui motus in penetrando id quod tangit: ⁊ hebeti ſeu graui attribuitur tardũ ꝓpter tarditatem ſui motus in penetrando in tactum: ⁊ in hoc acutum ⁊ graue in ſonis habent ſimilitudinẽ cum acuto ⁊ graui in qualitatibus tangibilibus: quoniã illum ſonũ acutum vocamus qui multum pungit velociter penetrãdo in auditum: ⁊ illum dicimus grauem qui pellit ſicut ſi laſſatus ſit. Unde ſonus acutus i pauco penetrat ad auditum. Sonus autem grauis vix pungit in multo tempore: quare accidit acuto eſſe velox: graui autem tardũ. Et ſubdit ꝙ acutũ ẽ ſonans in aere cõſtricto moto fortiter: quare penetrando ledit auditũ: ſed graue eſt in multo aere lente pulſo: ideo non ledit audituꝫ. ¶ Et hoc clare patet in fiſtulis ſonantibus in qbus que ſũt ſtrictiores acute ſonant: que vero ſunt ampliores ſonant grauiſſime ⁊c̃.

¶ Uox autẽ ſonus quidã eſt animantis: nil enim inanimatorũ vocem habꝫ: ſꝫ ſimilitudine quadam dicũtur vocez emittere: vt tibia lira ceteraq̧ inanimata: quecũq̧ extenſionez concentum ⁊ locutionem habent: horũ enim ſoni ſimiles eſſe voci videntur: quia vox ⁊ hec eadem habet.

¶ Uox autez ſonus qdem eſt aĩati: inaĩatoruꝫ enim nullũ vocat: ſed ſm ſimilitudinẽ dicitur vocare: vt tibia: ⁊ lyra: quecũq̧ alia inaĩatoꝝ extenſionẽ hñt: ⁊ melodiã ⁊ locutionem. Aſſimilant eni q2 ⁊ vox hoc hꝫ.

¶ Nunc determinat in ſpeciali de voce inueſtigando eius diffinitionem. Et diuiditur in duas partes: q2 primo inquirit particulas ponendas in diffinitione vocis. Secundo ex dictis illam concludit: ſecunda ibi. (Quare percuſſio.) Prima in quattuor: q2 primo oſtendit ꝙ vox eſt ſonus factus ab anima. Secũdo ꝙ eſt ſonus aeris reſpirati. Tertio ꝙ ille aer eſt reſpiratus in his partibus. ideſt circa has partes: q2 circa cor ⁊ pulmonem. Quarto ꝙ ille aer ſic reſpiratus percutitur ad vocalem arteriã i vocis productione. ſecũda ibi. (Multa autem animaliũ.) tertia ibi. (Uox autẽ ſonus.) quarta ibi. (Organum autem reſpirationis.) ¶ De prima dicit ꝙ vox eſt quidam ſonus corporis animati.ſ. ſolus quod non eſt niſi quia eſt ab anima. ¶ Unde nullum inanimatum proprie vocat ideſt facit vocem: ⁊ ſi aliquod inanimatorũ dicitur vocare: hoc eſt improprie: ⁊ ſm ſimilitudinẽ ad vocem aĩati: ſicut tibia: ⁊ lira: ⁊ reliqua huiuſmodi dicuntur vocare q2 faciunt ſonum habentem extenſionem melodiaꝫ ⁊ locutionem improprie tamen: quia aſſimilantur voci que proprie hec habet. ¶ Intelligendũ: ꝙ vox in tribus differt ab alijs ſimplicibus ſonis. Primum eſt quia vox habet extenſionem. Nã cũ fiat ab aĩa reſpirante aerẽ: ⁊ ipſũ

retinente ad vocis formationem ⁊ dearticulationẽ: non cito tranſit: ſed hꝫ quãdã ꝓtẽſionẽ ſm̃ anime appetitũ: ſonus autẽ ſimplex nõ ſic extenditur: ſed labitur cito. Secũdũ eſt: q: vox hꝫ melodiã a conſonantia: ſimplex autẽ ſonus cũ ex ſimplici ictu fiat melodiã: que conſurgit ex diuerſitate ⁊ debita proportione ſonorũ in acutie ⁊ grauitate: habere nõ põt. Tertium eſt: q: vox hꝫ locutionem. i. diſtinctionẽ ⁊ interruptionẽ in partibus ꝓpter varias aeris repercuſſiones: et qua diſcretione habet vox q̈ ſit locutio ſiue oratio: hoc autẽ in ſimplici ſono nõ reperitur. Et q: iſta tria ſm̃ ſimilitudinẽ in ſonis tibie: ⁊ lire reperiuntur: ideo improprie talia vocare dicunt̃. Unde Cõmentator: cõmẽto. 87. dicit: ⁊ iſta inſtrumẽta. ſ. tibia ⁊ lira in vociferando ſunt ſimilia animalib᷒. Hec enim tria ſcilicet extenſio melos: ⁊ locutio: exiſtunt in animali i veritate: in iſtis vero per ſimilitudinem.

¶ At qui cõplura ſũt animaliũ q̃ nõ eliciãt vocem: vt ea que ſanguinis expertia ſunt. Et eorũ que ſanguinẽ habent piſces: atq̈ id nõ abſq̈ rõne: ſiquidẽ ſonus motio quedam aeris eſt: ſed qui vocem dicũtur emittere: vt Acheloi fluuij piſces: hi brãchijs ſane ſonitãt: vel aliqua ſimili parte.

¶ Multa aũt aĩaliũ vocem nõ habẽt: vt q̃ ſunt ſine ſanguine: ⁊ ſanguinẽ habentiũ piſces: hoc rõnabilr̃: ſiqdẽ aeris motus ſonus eſt. Sed q dicunt̃ vocare: vt q i Acheloo ſonãt brãchijs: aut quodã altero hmõi.

¶ Oſtendit q̈ vox fit ex ꝑcuſſione aeris reſpirati. Quod patet per hoc q̈ vocem nõ habent niſi reſpirantia: vñ multa ſunt animalium que vocem non habẽt vt illa que ſunt ſine ſanguine: ⁊ aliqua de numero habentiũ ſanguinem vt piſces vocem non habẽt: ⁊ hoc rationabiliter: ſi quidẽ pro q: ſonus qui eſt vox eſt motus. i. ex motu aeris. ſ. reſpirati: ſed piſces qui dicuntur vocare: vt illi q ſunt in acheloo flumine ſonant branchijs: aut quodam alio inſtrumẽto. ¶ Intelligendũ q̈ ſicut per partẽ precedentem habetur q̈ vox eſt ab anima per hoc q̈ ſola animata habẽt vocem: ſic per hãc partem habetur q̈ vox eſt reſpirati aeris ꝑ hoc q̈ ſola aĩalia reſpirantia habent vocẽ: ⁊ q: piſces nõ reſpirant: ideo nõ habent vocem. ¶ Et ſi quis inſtaret de piſcibus qui ſunt in acheloo flumine qui videntur vociferare. dicit Ariſto. q̈ non vociferãt ſed faciunt ſonũ ſimilem voci: percutiendo aerem exteriorẽ branchijs ſuis vel alio inſtrumento: q: forte naſo exſufflando ſuperfluitatem in cerebro generatã: ſicut facit homo in ſternutatione. Unde dicit Cõmẽtator in fine cõmẽti: q̈ ſonus talium piſcium nõ dicitur vociferatio niſi equiuoce: cum non inueniantur in eo illa tria genera que ſunt neuma. i. melodia: ⁊ ybeach. i. extẽſio: ⁊ litere: aut ſimilia his: q: ſyllabe: ⁊ dictiones. i. locutio. ¶ Et Albert᷒ dicit: q̈ inueniunt̃ multa animalia cantãtia nõ per aerẽ reſpiratũ: ſed percutiendo aerem exteriorem cũ dyafragmate: ſeu parte pectorali ſicut ſunt grilli ⁊ cicade. Unde dicit ſe experimento ꝓbaſſe grillos per magnum tempus cãtaſſe poſt ſuorũ capitum amputationẽ: qꝺ arguit eos non cantare per partem in qua eſt caput: ſed a dyafragma.

¶ Uox aũt ⁊ ſonus eſt aĩalis: ⁊ non quauis efficiur ſine diſcrimine parte: ſed cum aliquo percutiente aliquid ⁊ i aliquo qꝺ qdẽ eſt aer ſonus effici ſoleat: iure profecto vocem aĩaliũ ea ſolũ habebunt que ſuſcipiũt aerẽ. Jam enim ipſa natura vt ad guſtuꝫ ⁊ locutionẽ vtitur lingua: quoꝝ guſtus qdẽ neceſſariũ eſt: quapropter pluribus ineſt: interꝑtatio vero eſt gratia boni: ſic ⁊ aere q reſpiratione trahit̃ ad duas vtit̃ opationes: ad internũ inquã diſponẽdũ caloreꝫ: quod qdeꝫ eſt neceſſariũ: ⁊ cãm in alqs explicabim᷒: ⁊ ad vocẽ ẽt ꝯficiẽdã ob bonũ.

¶ Uox autẽ ſon᷒ aĩalis eſt: ⁊ non qualibet T. cõ.
pte. Sꝫ quoniã omne ſonat verberãte ali 88
quo: ⁊ aliquid in aliquo. Hoc aũt ẽ aer: rationabiliter vtiq̈ vocabunt hec ſola q̃cũq̈ ſuſcipiunt aera. Jam eni aere reſpirato vtitur natura i duo opa: ſicut ligua: ⁊ i guſtũ ⁊ in locutiõeꝫ. Quorũ qdẽ guſtus neceſſarius eſt: vnde ⁊ i pluribus ineſt: iterꝑtatio autem eſt ꝑꝑ bene eſſe. Sic ⁊ ſpũ: ⁊ ad calorẽ interiorẽ tãq̈ neceſſariũ. Cauſa aũt in alteris dicta eſt: ⁊ ad vocẽ: vt ſit quod bñ.

¶ Oſtendit q̈ vox eſt ſon᷒ aeris reſpirati ⁊ attracti nõ ad quãlibet partẽ: ſed ad cor ⁊ pulmonẽ: dicens q̈ vox ẽ ſonus aĩalis. ſ. reſpirantis ⁊ aerẽ attrahentis nõ in qualibꝫ parte: id eſt ad quãlibet partẽ: ſed ſupple ad cor ⁊ pulmonem: vnde omne qꝺ ſonat: ſonat verberãte aliquo: ⁊ ad aliqd: ⁊ i aliquo. ſ. aere: quare rationabiliter hec ſola vocabunt: quecũq̈ ſuſcipiunt ſiue attrahunt aera. Uñ natura vtitur reſpirato aere in duo opera: ſicut lingua vtit̃ in duo opera. ſ. in guſtum ⁊ locutionem: quorũ quidem guſtus eſt quid neceſſariuꝫ propter quod pluribus ineſt. Interpretatio autẽ id eſt locutio eſt ꝓpter bene eſſe. Sic ⁊ ſpiritu id eſt aere reſpirato vtitur natura in duo opera: quorũ vnũ eſt neceſſariũ ⁊ eſt ad calorẽ interioreꝫ: ⁊ cor euentandum: cuius cauſa dicta eſt in alteris: q: in libro de inſpiratione ⁊ reſpiratione: aliud eſt ad vocem faciendã qꝺ nõ eſt neceſſarium animali: ſed facit ad bene eſſe. ¶ Intelligendũ pmõ ſm̃ Cõmẽ. cõmento. 88. q̈ ĩpoſſe ẽ inuenire aĩal ſonorꝫ niſi hẽat mẽbrũ ex quo mẽbro fiat ꝑcutiẽs ⁊ ꝑcuſſũ: ⁊ aerẽ quẽ immittat in illõ mẽbrũ. ⁊ extrahat ab ipſo: ⁊ q̈ illud mẽbrũ hẽat figurã ⁊ quãtitatẽ ⁊ ſitũ terminatũ. Uñ neceſſe eſt vt aĩalia vociferantia in reiꝟitate ſunt aĩalia q̃ recipiũt aerẽ i iterioꝛib᷒ ſuis: ⁊ extrahunt ipm̃. In iſtis. n. inueniunt̃ illa tria: ex qb᷒ fit vox i reiꝟitate. ¶ Et ex iſtis velle vr̃ Cõmẽ. q̈ aĩalia vociferãtia debẽt habere tres cõditiones. Prima q̈ poſſint attrahere aerẽ itra ſe ⁊ eũdẽ expellere. Scða q̈ aer attract᷒ i ei᷒ expulſione refrangat̃ a ꝑcutiente ⁊ ꝑcuſſio repertus i mẽbro attrahẽte aerẽ ⁊ expellẽte. Tertia q̈ mẽbrum in quo dꝫ fieri vox ſit determiãte q̃titatis ⁊ figure: ⁊ ſic ꝟberãs in ꝓductione vocis eſt pulmo: ⁊ ꝟberatũ ẽ cãna ei᷒: ⁊ id in quo fit ꝟberatio ẽ aer: q̃uis Egidi᷒ p ꝟberãs itelligat aĩaꝫ. ¶ Intelligẽdũ ſcðo q̈ neq̈ guſt᷒ neq̈ locutio ſunt nec̃ia aĩali q: aliq̃ ſũt aĩalia vt multũ ĩpſecta: q̃ neq̈ guſtũ neq̈ locutionẽ hñt: q: tñ plurib᷒ aĩalib᷒ ieſt guſt᷒ q̃ꝫ locutio: iõ guſt᷒ dr̃ eẽ magis nec̃ius aĩali: locutio aũt magis faciẽs ad bñ eſſe. ¶ Intelligẽdũ tertio q̈ ſex ſunt inſtrã cõcurrẽtia ad vocis formationẽ. ſ. labia: dentes lingua: palatũ: guttur: ĩcludẽdo cãnã pulmonis: ⁊ guttur ⁊ pulmo ſunt ſimplr̃ nec̃ia ad vocẽ: ⁊ alia q̃tuor faciunt ad bñ eſſe: ſed ad locutionẽ ꝓter guttur ⁊ pulmonẽ requirun-

tur lingua:ꝛ palatum: ꝛ labia:ꝛ dentes faciunt ad bene eſſe.ſ.ad magis diſtincte ꝛ dearticulate loquendum.

Dubitat̃ vtrũ locutio ſit nãlis hoĩ. Arguit̃ ꝙ ſic: qꝛ primo politicoꝝ dr̃. ꝙ nã dedit hoĩ locutionẽ ſiue ſermonẽ:ꝛ hic dr̃ ꝙ nã vtit̃ lingua ĩ duo opa.ſ.guſtũ ꝛ locutionẽ:ſꝫ qḋ ĩeſt hoĩ a nã ẽ illi nãle. ergo ꝛc̃. ℂ In oppoſitũ ẽ qḋ ſcribit̃ ꝑ pyhermeñ. vbi dr̃: ꝙ ſicut nec lr̃e oĩb⁹ eedẽ ita nec voces. Vult ğ ꝙ lr̃e ꝛ voces ſũt ad placitũ:ꝛ ꝑ ↄ̃ñs loq̃ erit ad placitũ ꝛ non nã. ℂ Huic rñdet Egidius dicẽs: ꝙ aliqḋ in ſuo vĩ ẽ nãle: ꝙ tñ ſpãlr̃ ſumptũ ẽ ad placitũ: ſicut punire fures ẽ nãle: ſꝫ punire eos ꝑ ſuſpẽdiũ vel detrũcationẽ eſt ad placitũ: nã nãlia ſunt eadẽ apud oẽs: que ꝟo ſũt ad placitũ diuerſificant̃: nõ apud oẽs puniunt̃ fures: lꝫ nõ apud oẽs puniant̃ eodẽ mõ. Sic in ꝓpoſito loq̃ eſt nãle hoĩ: qꝛ q̃libꝫ hõ hꝫ nãlẽ ĩclinationẽ vt loquat̃: ꝛ ꝑ ſermonẽ alteri exꝑmat qḋ mẽte ↄcipit: ſed ꝙ talis expꝛ̃ſſio fiat ꝑ hec v̄ba: vl̃ illa: hoc eſt ad placitũ. Jḋ cuilꝫ hoĩ ĩeſt loq̃: qꝛ nãle ẽ: ſed nõ cuilꝫ hoĩ ĩeſt loq̃ hoc ydioma vl̃ illḋ: qꝛ loq̃ hoc ydioma vel illud nõ eſt nãle: ſꝫ ad placitũ: ꝛ ꝑ hec ſoluta ſunt argumẽta. Et ſi q̃s vellet dicere poſſet ꝙ ſicut vox addit ſupra ſonũ quãdã dearticulationẽ ꝛ fractiõis aeris ĩ quo fit vox factã in cãna pulmõis: ſic locutio addit ſupra vocem quãdã dearticulationẽ ꝛ figurationẽ ipſius ad placitum factã cũ lingua: ꝛ ſic locutio: lꝫ quãtũ ad ſuũ mãle qḋ eſt vox ſit nãlis: tñ quo ad ſuũ formale qḋ eſt dearticulatio ꝛ figuratio ad placitũ facta non eſt naturalis.

ℂ Inſtrumẽtũ aũt reſpirandi fauces ſunt: pulmoq; id eſt gratia cuius eſt iſta pꝫ. Nã ea que gradiuntur hac in parte plus hñt caloris: q̃ꝫ cetera. Is ꝑterea locus q̃ circa coꝛ eſt: prim⁹ reſpiratiõe nimirũ eget. Jccirco neccĩũ ẽ aerẽ igredi reſpiratiõe attractũ.

T.cõ. 89 ℂ Organũ aũt reſpirationis vocalis arteria eſt. Cuius autẽ cã hec pars eſt pulmo hac eni ꝑte plus habẽt calorẽ pedib⁹ gradientia alijs: indiget autem reſpiratione: ꝛ circa coꝛ locus primus. Unde neceſſe eſt interius reſpirante ꝛ ingredi aerem.

ℂ Oñ̄dit ꝙ aer reſpiratus ſiue attractus in productione vocis ꝑcutitur ab anima ſiue a pulmone ad vocalem arteriam: dicens ꝙ organuꝫ reſpiratõis eſt vocalis arteria ꝛ pulmo eſt illa pars animati cuius cauſa eſt ipſa vocalis arteria: quoniã animalia pedibus gradientia hac ꝑte.i. circa hanc partẽ: que eſt pulmo plus habent calorẽ alijs aĩalibus. Unde locus primus qui indiget reſpiranõe.i. attractiõe aeris eſt circa coꝛ: cui.ſ.appropinquat pulmo: quare neceſſe eſt aerẽ igredi interius ad illũ calorẽ ↄtẽꝑandũ ipſo aĩali reſpirãte. ℂ Intelligẽdũ ſꝫ Cõmẽ.cõmẽto. 89. ꝙ ꝑꝑ calorẽ cordis indiget aĩal hoc.ſ.anhelitu ad imittendũ aerẽ frigidũ: primo ad refrigerandũ: ꝛ ꝑpter calorẽ pulmonis ſecũdo indiget vt extrahat ipſum: ꝛ hoc qḋ dixit neceſſariũ eſt. Prima enim neceſſitas in anhelitu eſt ad imittẽdũ aerem frigidũ: ſecũda ad extrahendũ. Prima aũt eſt ꝑꝑ coꝛ: ꝛ ſecunda ꝑꝑ pulmonem: quoniaꝫ niſi eſſet caloꝛ pulmonis nõ indigeret aĩal ad extrahendũ aerẽ frequẽter. quare ꝛc̃. Et poſt ſubdit: ſi igit̃ primo deſiderat ad extrahendũ aerẽ calidũ ꝛ factum ſimilem ad ſuũ refrigeriũ: tunc motus eius.ſ.aeris dum expellitur: nõ eſt ex pectore tantũ vt opinatur Galienus: ſꝫ etiã eſt ex pulmone. ℂ Patet igitur ꝙ motus anhelitus eſt principaliter ad refrigerandũ calorem cordis: quod ẽ mẽbꝛoꝝ alijs calidius: ꝛ qꝛ pulmo eſt prope coꝛ: ideo ſecũdario indiget refrigeratione per ipſum anhelitũ. Primum maxime fit per attractionem aeris frigidi. ꝛ ſecundum per expulſionem aeris calidi. Et vult Cõmentatoꝛ ꝙ motus anhelitus non eſt ſoluꝫ ex pectore: vt opinatus eſt Galienus: ſed ad ipſum etiã pulmo concurrit.

ℂ Quare vox ẽ ictus aeris reſpiratõe attracti: q̃ qdẽ ab aĩa fit: ea q̃ his in ꝑtib⁹ collocat̃ ad eã partẽ: que gurgulio appellatur. T.cõ. 90.

ℂ Quare ꝑcuſſio reſpirati aeris ab anima q̃ eſt in his ꝑtib⁹ ad vocalẽ arteriã vox eſt.

ℂ Concludit ex dictis diffõnẽ vocis. Et diuiditur in duas partes: qꝛ primo facit hoc: ſecũdo declarat vel addit vnã particulam ad ↄplẽdũ diffõnem vocis ibi. (Non enim oĩs.) ℂ De prima dicit ꝙ vox ẽ percuſſio reſpirati aeris ab aĩa que in his partib⁹.i. que circa has ꝑtes.ſ.coꝛ ꝛ pulmonẽ aerẽ reſpirat: ꝛ attrahit: que percuſſio aeris ſic reſpirati fit ad vocalẽ arteriã.i. cannã pulmonis. ℂ Et debet intelligi iſta ꝓpoſitio in predicatione cauſali: qꝛ vox non eſt percuſſio: ſed fit ex tali percuſſione. ℂ Intelligẽdum ꝙ aer attrahitur ſeu reſpiratur per os ꝛ cãnaꝫ pulmonis ad pulmonẽ ꝛ coꝛ: ꝛ poſtea per eandẽ viam expellitur ꝛ retromittitur: ꝛ dũ ſic expellitur percutitur ad vocalem arteriam: ꝛ vox in eo cauſatur. ℂ Unde per hoc ꝙ dicitur ꝙ vox eſt percuſſio aeris reſpirati differt vox a ſono animalis facto cum aere non reſpirato: vt percutiendo vnã manũ cũ alia. Et ꝑ hoc qḋ dr̃ ab aĩa: differt a ſonis inanimatoꝝ. Et per hoc qḋ dicitur in his ꝑtib⁹ dat̃ intelligi membꝛũ percutiens. Et per hoc qḋ dr̃ ad vocalem arteriam datur intelligi mẽbꝛũ percuſſũ. Et per particulam q̃ ſtatim additur.ſ. cum imaginatione ꝛ appetitu ad aliquid ſignificandũ differt vox a ſonis factis ab anima in aere reſpirato nõ ꝑcedẽte imaginatione ꝛ appetitu per talem ſonum aliquid ſignificandi. qui nõ ſunt voces ſicut tuſſis: ſibilus: ꝛ reliqua huiuſmodi.

ℂ Non eniꝫ oĩs quiuis animalis ſon⁹ vox eſt: vti diximus: fit eni vt ꝛ lingua ſonus efficiatur: ꝛ ẽt vt tuſſientes efficiunt vocem. ſpirantẽ aut reſpirantẽ: ſed aerẽ detinẽtẽ: ſed opoꝛtet ꝛ animatuꝫ ſit id quod verberat: ꝛ aliqua cum imaginatione. Vox eniꝫ ſonus quidẽ eſt ſignificatiuus: ꝛ nõ aeris ei⁹ q̃ reſpiratiõe trahit̃: vti tuſſis: ſꝫ hoc ferit aerẽ eũ: qui eſt in gurgulione ad ipſuꝫ. Signũ ãt eſt: nõ poſſe quẽq̃ꝫ edere voceꝫ ſpirantẽ aut reſpirantẽ: ſed aerẽ retinẽteꝫ: detinẽs eni aerem hoc ipſo nimiꝝ mouet. Patet autẽ ꝛ quã ob cãm piſces vocẽ nõ fundũt: fauces eni nõ habent: at hãc partem nõ hñt: qꝛ nõ ſuſcipiunt aerem: neq; reſpirãt. Sed q̃ ita dicunt vehemẽter aberrant. Quã aũt ob cauſam alius ſermo eſt.

ℂ Nõ eni oĩs aĩalis ſonus vox eſt: ſicut diximus. Eſt eni ꝛ lingua ſonare: ꝛ ſicut tuſſientes: ſꝫ opoꝛtet animatũ eſſe verberans: ꝛ cũ imaginatiõe aliqua. Significatiu⁹.n. q̃dã ſon⁹ eſt vox: ꝛ nõ reſpirati aeris: ſicut tuſſis: ſꝫ iſto ꝟberat eũ: q̃ ẽ ĩ artia ad ipam:

Signum

¶ Signum autem eſt non poſſe vocare reſpirantem: neq̧ expirantem: ſed detinentem: mouet enim iſto retinens.

T.cõ. 91. ¶ Manifeſtũ aũt ꝙ̃ ꝗ̃ piſces ſine voce: nõ enim habent guttur: hanc autẽ partem nõ habent: quia nõ recipiunt aerem: neq̧ reſpirant. Sed qui dicunt ſic peccant: propter quã igitur cauſam: altera ratio eſt.

¶ Addit ꝑticulã ꝯpletẽ vocis diffõnẽ: ſʒ aliq̄ velint ꝙ̃ declarat illã ab aĩa dicẽs: ꝙ̃ ſi ꝑcuſſio aeris reſpirat dʒ eſſe vox: dʒ ꝙ̃ fiat ab aĩa vt aĩa. i. cũ imaginatione ⁊ appetitu ad aliq̄d ſignificandũ. Unde nõ oĩs ſon⁹ aĩalis eſt vox ſicut dixim⁹: quõ eſt. i. ꝯtingit hoĩez ſonare. lingua aũt facere: ſicut tuſſientes nõ ꝓcedẽte imaginatõe ⁊c̃. ⁊ tũc talis ſon⁹ nõ erit vox: ſʒ ſi dʒ eẽ vox dʒ v̾berãs eẽ aĩatũ: ⁊ id facere cũ imaginatione aliq̄ ꝓcedente: quõ vox ẽ q̄dã ſon⁹ ſignificatiu⁹: ⁊ nõ eſt ſolũ aeris reſpirati abſq̧ imaginatiõe: ſicut tuſſis: ſʒ aĩa dũ vult vociferare vtiꝛ iſto aere reſpirato: ⁊ v̾berat illũ q̄ eſt ĩ arteria ad ipſam. Et ſignũ ꝙ̃ vox fiat cũ imaginatione ⁊c̃. eſt nõ poſſe vocare reſpirãtẽ. i. attrahentẽ aerẽ: neq̧ expirantẽ. i. emittẽtẽ: ſʒ ſolũ retinẽtẽ ipſʒ: quõ retinẽs aerẽ iſto retẽto mouet eũ ad vocis formationẽ. ¶ Ex quo manifeſtũ ẽ: ꝙ̃ piſces ſũt ſine voce: quõ ñ hñt guttꝛ: qð ẽ inſtrũm reqſitũ ad vocẽ: ⁊ hãc ꝑtẽ nõ hñt: q̄re nõ recipiũt aerẽ neq̧ reſpirãt. Unde q̄ dicũt piſces reſpirare peccãt ꝑꝑ quã ãt cãʒ piſces nõ reſpirãt: alĩa rõ ẽ nõ ptinẽs ad hũc librũ: ſʒ ad librũ d̾ aĩalib⁹. ¶ Intelligẽdũ p̃io ſʒ Comẽ. ꝯm̃. 90. ꝙ̃ neceẽ in eẽndo vocẽ vt ꝑcutiẽs hẽat aĩaʒ imagiatiuã: q̄ nõ oĩs ſon⁹ fact⁹ ab aĩali eſt vox: vt ſonus q̄ fit ſine volũtate. i. appetitu apð tuſſim: ⁊ apud motũ lingue. Sʒ vox ẽ ſon⁹ q̄ fit cũ imagiatõe ⁊ volũtate. i. appetitu: ⁊ poſt ſubdit ꝙ̃ iſta. ſ. vox ꝯplet̃ duab⁹ v̾tutib⁹ aĩe: q̄ꝝ vna ẽ ꝯcupiſcibilis: ⁊ altera imaginatiua. ¶ Ex quo pʒ: ꝙ̃ ꝯpleta diffõ vocis erit iſta. Uox ẽ ꝑcuſſio reſpirati aeris ab aĩa: q̄ ẽĩ his ꝑtib⁹ ad vocalẽ arteriã cũ imaginatiõe ⁊ appetitu ad aliq̄d ſignificãdũ. ¶ Intelligẽdũ ſcðo ſʒ Comẽ. eodẽ ꝯmẽ. ꝙ̃ ꝓ^m mouẽs ĩ voce ẽ aĩa imaginatiua ⁊ ꝯcupiſcibilis: ⁊ ið vox ẽ ſon⁹ illi⁹ ꝓmi mouẽtis: ⁊ nõ ẽ ſon⁹ mouẽtis aerẽ anhelatũ. ſ. tãq̧ ꝓmi mouẽtis vt ſon⁹ q̄ fit apð tuſſiʒ: ſʒ mouẽs ĩ voce. ſ. ꝓ^m ẽ aliud ab iſto mouẽte: qð. ſ. imediate mouet aerẽ expellẽdo: ſʒ ñ mouet niſi p ipʒ. ¶ Et ꝑ hoc nõ vult aliud Comẽ. niſi ꝙ̃ ꝓter mẽbrũ expulſiuũ aeris: qð ẽ ꝓ^m mouẽs imediatũ in anhelitu: ẽ aliud mouẽs ĩ voce: qð ẽ ꝓ^m. ſ. virt⁹ imaginatiua ⁊ appetitiua: q̄ mouẽt mẽbrũ expulſiuũ ad expellendũ. ¶ Intelligẽdũ 3° ſm Comẽ. ꝙ̃ nos nõ poſſum⁹ vociferare dũ ſpiram⁹ aut expiramus. i. attrahimus aut emittim⁹ aerẽ mouẽs. n. in anhelitu iſtõ nõ vtiꝛ alio in illa hora ab iſtõ ꝓme motiõis in ꝑcuſſione q̄ facit ſonũ: ſed ipoſẽ ẽ vt vnũ vno iſtõ vtaꝛ ĩ diuerſis actiõib⁹ ĩ vna hora. Et poſt ſubdit: ꝙ̃ nos nõ mouem⁹ aereʒ motu vocis ꝑ hoc mẽbrũ qð ĩſpirat ⁊ expirat: niſi quõ ĩcluſerim⁹ ipm anhelitũ ⁊ reddiderim⁹ ipm. ſ. mẽbrũ ocioſũ ab iſta actiõe q̄ ẽ anhelit⁹: q̄ ꝗ̃ cãna pulmonis ⁊ pulmo ſꝛ iſtã deſeruiẽtia ad ãhelitũ aĩe ⁊ vocẽ: ⁊ vnũ nõ põt vti ſil̾ eodẽ iſto ꝓ diuerſis actiõib⁹ ſeq̄ꝛ: ꝙ̃ quõ aĩa vtitur tali mẽbro ꝓ anhelitu: ꝓ tũc nõ põt vti eo ꝑ voce: nec ecõuerſo.

Dubitatur vtrũ oĩs vox ſit ſonus ſignificatiu⁹ vt vꝛ in lr̃a. Arguiꝛ ꝙ̃ nõ ꝑ Boetiũ ĩ diuiſionib⁹ dicẽtẽ: ꝙ̃ aliq̄ vox ẽ ſignificatiua: ⁊ aliq̄ nõ. ¶ Rñdeꝛ ꝙ̃ duplex ẽ ſignificatio vocis. ſ. nãlis: ⁊ ad placitũ. Nãl̾ ẽ q̄ ĩeſt voci ꝑ ſe: ⁊ hec iteꝝ ẽ duplex. Quedã eẽntialis q̄ vox ſeipſã repñtat. Et q̄dã accñtalis q̄ vox ſignificat aliq̄d extra ſe: ſicut riſus: gaudiũ: gemit⁹: ⁊ triſtitia. Et hec ẽ eadẽ apud oẽs ſaltẽ eẽntialis. Unde ſi ꝓferatur vna vox: ipſa in q̄ʒtũ ẽ q̄dã q̄litas ſenſibilis ſemp ſuus repñſentatiua nõ hñdo reſpectũ ad aliud et⁹ ſignificatuʒ ꝯſiſteʒ ꝯceptũ de ſe in quolibʒ audiẽte ꝗ̃habit. Significatio ad placitũ ĩeſt voci ab extra ex ipõne: ⁊ hec nõ ẽ eadẽ apud oẽs. Unde hec vox hõ apud quoſdã ſignificat hoĩez: ⁊ apð alios nõ ſignificat hoĩeʒ: ſʒ beluã. ¶ Dꝛ ꝗ̃ ad dubiũ: ꝙ̃ oĩs vox ẽ ſonus ſignificatiu⁹ aliquo illoꝝ modorũ: q̄ q̄ñcũq̧ aĩa ꝓducit vocẽ ꝑ ipſaʒ ĩtendit aliq̄d ſignificare: ⁊ aliq̄ñ ipſamet: vt ſi dicam⁹: capio hoc nomen hõ ꝓ ſubiecto ⁊c̃. aliq̄ñ intendit ſignificare ſuũʒ ſignificatum nãle accñtale: vt dũ ꝓducẽ riſũ. vl̾ ploratũ ad ſignificãdũ letitiam vel triſtitiaʒ. Et aliq̄ñ intendit ſignificare ſuum ſignificatiuũ ad placitũ: vt ſi dicam⁹: ille hõ quẽ vides ẽ ſapiens vel bñ idut⁹ ⁊c̃. ¶ Ad Boetiũ aũt dꝛ: ꝙ̃ aut voluit ꝙ̃ aliq̄ñ aliq̄ vox eſt ſignificatiua alicuius extra ſe: ⁊ aliq̄ñ non: aut ꝙ̃ accepit vocem large pro oĩ ſono ꝓducto ab oĩe aĩali: q̄lr̃ non ſumitur in ꝓpoſito. q̄re ⁊c̃.

¶ De odore vero ⁊ odorabili nõ eque bñ atq̧ de hiſce que dicta ſũt diſcernere determinareq̧ poſſum⁹: nõ eniʒ ſic patet quale q̄d ſit odor: vt ſonus: vl̾ lumẽ vel color: cuius cã eſt nos nõ habere hũc ſenſũ exactũ. Sed inferiorem cõpluriuʒ aĩalium ſenſu. Remiſſe nãq̧ hõ olfacit: ⁊ nihil odorabilium percipit abſq̧ dolore vel voluptate: propterea ꝙ̃ ſenſus inſtrumẽtũ huiuſce ñ eſt exactum atq̧ perfectũ. Atq̧ ꝯſentaneũ eſt rationi: taʒ animaliũ: ea que duros oculos habent ſic ſentire colores: vt nõ eoꝝ percipiant differentias: niſi terrore cõtrarioq̧ ipſius ꝗ̃ hominũ genus odores.

¶ De odore autẽ ⁊ olfactibili minus bñ determinabile ex dictis. Nõ eni manifeſtum eſt quale q̄d ſit odor: ſicut ſon⁹: aut viſibile vtrũ lumen: cauſa autem eſt: q̄ ſenſuʒ hũc non habemus certũ: ſed peiorẽ multis animalibus. Praue enim odorat homo. Et nihil odorat odorabiliũ ſine letitia ⁊ triſtitia: ſicut nõ exiſtente certo eo qð ſentiũt. T.cõ. 92.

T.cõ. 93. ¶ Rationabile autem ſicut ⁊ fortes oculis colores ſentire: ⁊ nõ per manifeſtas ipſis dr̃ias colorũ niſi terrentiũ ⁊ non terrẽtiũ: ſic autem ⁊ odores hominum genus.

¶ Iſtud eſt q̄rtũ capl̄m huius tractatus in quo determinatur de odore ⁊ olfactu. Diuiditur aũt in tres ꝑtes. In q̄ꝝ ꝓ^a determinaꝛ de obiecto olfactus. In ſcða de medio. In tertia de organo. ſecũda ibi. (Eſt aũt olfactus.) tertia ibi (Eſt aũt odor.) Prima in duas: q̄ p̃io oñdit: ꝙ̃ eſt diffi cile bñ determinare de odore ⁊ ſuis ſpẽb⁹. Scðo docet q̄liter ſpẽs odorũ ſumi debeãt ibi. (Uideꝛ. n.) ¶ De prima dicit ꝙ̃ de odore ⁊ olfactibili min⁹ bñ eſt determinabile a nobis dictis ſenſibilib⁹. ſ. colore ⁊ ſono. quõ nõ ẽ nobis manifeſtũ q̄le q̄d ſit odor: ſicẽ nobis mãifeſtus ẽ ſon⁹: ⁊ ſicut nobis manifeſtũ ẽ viſibile: vtrũ ſit lumẽ: vel color. Cã aũt eſt: q̄ ſenſũ hũc nõ habem⁹ certũ: ſʒ peiorẽ multis aĩalib⁹: praue. n. odorat hõ: ⁊ nihil odorat odorabiliũ

ſine letitia ꝛ triſtitia.i.niſi excellētia que percipit cū leti-
tia ꝛ triſtitia:ſicut.i.tāq̄ nō exiſtentie certo eo ꝙ ſentim⁹
id eſt odoram⁹.Hoc aūt ē rōnabile:qm̄ ſicut ſortes ocul.
i.habētes oculos duros vt piſces:accidit ſentire colores:
ꝛ ipſis pmanifeſtas nō eſſe dr̄ias colorū niſi terrentium
ꝛ nō terrētiū:ſic hominū generatio ſentit odores. ¶ In-
telligendū pᵒ ſm̄ Cōmē.cōmēto.92.ꝙ eē pp̄ quā in-
tellect⁹ difficile cōphēdit dr̄ias odoꝝ eſt:qꝛ iſte ſenſus.ſ.
olfact⁹ debiliter cōphēdit dr̄ias odoꝝ ſenſibiles. Com
prehenſio.n.dr̄iarū rerū ſenſibiliū a ſenſu eſt cā in com-
phēſiōe eaꝝ ab itellectu:ꝛ iō q̄ caret ſenſu.ſ.aliquo a na
tiuitate caret itellectu illi⁹ generis ſenſibiliū:ꝛ idē dr̄ in
ꝑ poſter.¶ Intelligēdū ſcdo ſ꞉ Cōmē.ꝙ multa aīalia
vident̄ cognoſcere ſua nutrimēta p dr̄ias odoꝝ:ſicut
nos per ſaporē:ꝛ nō in hoc tm̄ excedunt nos alia aīalia.ſ.
ī cōprehēdēdo eas.ſ.dr̄ias odoꝝ:ſ꞉ in cōprehēdēdo eas
a remoto ſpatio.¶ Intelligēdū 3ᵒ ꝙ ex applicatiōe ſen
ſibilis multū cōuenientis ad ſenſum cāuſat̄ letitia. Ex ap-
plicatione autem multū diſcōuenientis ad ſenſū cāuſat̄
triſtitia. Ex applicatiōe vō modicū ꝯuenientis ꝛ diſconue
nientis neq̄ letitia:neq̄ triſtitia cāuſat̄:cū ergo hō per ol-
factum nō pcipiat odores niſi cū leticia vel triſtitia ſequi
tur:ꝙ per olfactū nō percipit niſi excellentes ꝛ valde in-
tenſos odores. Uñ intenſos odores ꝛ bñ redolētes perci-
pit cū delectatione:fetentes aūt cum triſtitia:remiſſos
vō ꝛ inter hos medios non pcipit. Propterea dicit Ar.
ꝙ habem⁹ ſenſū olfact⁹ icertū ꝛ prauū:qꝛ nō pcipit odo
res niſi cū letitia aut triſtitia.i.niſi extremos ſeu valde in
tenſos.¶ Intelligendū quarto ꝙ cum dicit Ar.ꝙ aīa-
lia habentia oculos duros:ſicut piſces non comprehen-
dunt differentias colorū niſi terrentium:ꝛ nō terrentiū
iſtud diuerſimode conſueuit exponi.¶ Egidius per co-
lores terrentes ꝛ non terrentes intelligit colores extre-
mos. Nā ſicut piſces q̄ hñt oculos duros:i q̄bus difficul
ter īprimit̄ ſpēs ſenſibilis ñ vidēt niſi colores extremos
i.extenſos ꝛ fortiter mouētes:ſic hō qꝛ hꝫ malū olfactū
pp̄ nimiā frigiditatē ꝛ humiditatē ſui organi īpedictus bo
nā īmutationē ab odore nō pcipit niſi extremos ꝛ excel
lentes odores. ¶ Cōmētator aūt cōmē.92.p colores ter
rentes ꝛ nō terrētes itelligit ꝯuenictes ꝛ icōuenietes.ſ.
multū:ꝛ in idē redit.¶ Albert⁹ vō p colores terrētes in
telligit colores excellētes:quos illa aīalia cū terrore vi-
dēt.Et p colores nō terrētes itelligit colores illis aptos
quos illa aīalia pp̄ malitiā ſui viſus vidēt abſq̄ terrore.
¶ Cā aūt q̄re aīalia aq̄tica excellētia viſibilia vidēt cū
terrore ſ꞉ Albertū ē iſta:qm̄ talia aīalia hñt oculos val-
de hūidos hūiditate aliena:cū ḡ intenſe albū vel lucidū
ad talē oculū ſpēm ſuā multiplicat:illa hūiditas mouet̄
ꝛ diſcurrit ī oculo:ꝛ ſpēꝫ albedis vel lucis ītēſe receptā
diffundit ꝛ dilaricat ſiue īgroſſat:pp̄ qᵭ repñtat illō vi-
ſui magne ꝛ mōſtruoſe q̄ntitatis:ꝛ ex hoc cū terrore vi.
¶ Et ex ſili eē ꝯtingit:ꝙ ſi hoī ex ſōno excitato ſubito lu
mē cādele obijciat̄ ei vr̄ eſſe ſicut lumē coruſcatiōis vel
magni icendij:ꝛ ſm̄ viſum terrebit̄. Nā humiditas in-
digeſta in ſōno ī eius oculis multiplicata ex ſubito lumi
nis aduētu p oculos diſcurrēs idē operabit̄ qᵭ operari
dicebat̄ hūiditas extranea ī oculis piſciū multiplicata.

Sed hic dubitat̄ vtrū hō habeat peiorē odoratū
aliis aīalib⁹ Arguit̄ ꝙ nō.¶ Pᵒ:io il-
le odorat⁹ eſt melior aliis q̄ plures ſpēs odoꝝ cognoſcit
ſ꞉ odorat⁹ hoīs ē hmōi ī ſpectu odoratuū alioꝝ aīaliū.er
go ꝛc̄ pꝫ ꝯña:ꝛ maior.minor declarat̄:qm̄ hō p ſuū odo
ratū cognoſcit oēs ſpēs odoꝝ:q̄s alia aīalia cognoſcūt:
quia ſi daret̄ aliq̄ ſpēs odoris quā odorat⁹ hoīs nō poſſꝫ
cognoſcere:tūc hō nō poſſꝫ de illa ſciāꝫ habere:vt pꝫ ſup
ex dictis p Cōmē.ꝛ ſic daret̄ aliq̄ res que eēt hoī nāliter
ignota:qᵭ eſt falſum.pꝫ ergo ꝙ odoratus hoīs cognoſcit
oēs ſpēs odorū quas bruta cognoſcūt:ſed cū hoc hō per
ſuum odoratum multas ſpēs odoꝝ cognoſcit quas bruta
aīalia nō poſſunt cognoſcere:ſicut ſunt odores dlectabi
les ſm̄ ſe:vt florū ꝛ alioꝝ hmōi:qm̄ iſtas cognoſcere eſt
proprium hominis:vt vult Ari.in li.ō ſenſu ꝛ ſenſato. igi
tur ꝛc̄.¶ Secundo illa potentia eſt perfectior ꝛ melior
que eſt nobilioris anime:ꝛ hꝫ organum melius diſpoſi-
tum ad operandū aliis paribus:ſed odorat⁹ hoīs eſt po-
tentia nobilioris aīe q̄ꝫ potētie aliorum animaliū:vt pꝫ:
ꝛ hꝫ organū meli⁹ diſpoſitū:qᵭ probatur:qꝛ quāto reci-
piens eſt magis denudatum ab eo qᵭ dꝫ recipe:tanto eſt
melius diſpoſitū ad illi⁹ receptionē.iō dicit Ariſ.ꝙ rece
ptiuū ſoni dꝫ eē abſonū:ꝛ receptiuū coloris dꝫ eſſe abſco
lor:ſed propriū ſubiectū odoris eſt calidū ꝛ ſiccū:vt poſt
oſtendetur:ergo quanto organū olfactus eſt magis frigi
dum ꝛ humidū:tanto ē magis paſſiuū ab odore ꝛ illius
receptiuū:ſ꞉ hō hꝫ organū olfact⁹ frigidius ꝛ humidius
ceteris aīalibus:vt poſt oſtendetur:ergo hꝫ ipm̄ meli⁹ di
ſpoſitū vt ab odore patiat̄.q̄re ꝛc̄.¶ In oppoſitū ē Ari.

Ad dubiū reſpondet̄ pmittendo p de itētione
Ari.in de ſenſu ꝛ ſenſato:ꝙ duplex
eſt odor. Quidā.n.eſt odor ſm̄ ſe delectabilis:ꝛ q̄dā ē de
lectabilis p accidens. Ille odor eſt ſm̄ ſe delectabilis q̄ ē
delectabilis non per hoc ꝙ ſit nutrimēto cōiunct⁹:ꝛ talē
odorē ſolus hō pcipit:qᵭ fecit ꝓuida nā:vt p ipm̄ ei ſuc-
currat̄ ne cadat in egritudines reumaticas in q̄s facilius
aptus eſt cadere aliis aīalib⁹ pp̄ ipſū hr̄e cerebrū ma-
ius aliis in reſpectu ad molē totius corporis:ꝛ frigidius
ꝛ humidius ſaltē quātitatiue. Ille vō odor eſt delectabi
lis p accidēs q̄ ex hoc eſt delectabilis:qꝛ ꝯiūctus eſt nu-
trimento cui⁹ oſidit ꝯuenientiā qᵭ ē delectabile:ꝛ hos odo
res cognoſcūt per olfactū nō ſolū hoīes:ſed ēt bruta:ꝛ
aliqua bruta meli⁹ q̄ꝫ hoīes:qᵭ pꝫ in canib⁹ venaticis:q̄
p odorē iſequūtur ferā:qᵭ hō nō poſſꝫ facere:ꝛ vultures
ꝛ tigrides p magnaꝫ diſtantiā īueniūt eſcā:qᵭ facere ho
mini nō eſt conceſſū. Et hec oīa clare oſtendunt anima
lia illa percipere illos odores ſub gradibus valde remiſ-
ſis:ſub quib⁹ ab homine nullo modo poſſent ſentiri qᵭ
etiam ad odores ſm̄ ſe delectabiles extendendum eſt.ſ.
ꝙ aliquod brutum comprehēdit perfecte ꝛ diſtincte ali
quem odorem nutrimentalem ſub gradu adeo remiſſo:
ꝙ homo per ſuum odoratū nullum odorem ſub eodem
gradu exiſtentem cōprehendere poſſet. Et proportiona-
biliter dicendū eſt de odore triſtabili.¶ Ex q̄bus alia ex
poſitio adduci poſſet ad illud qᵭ Ariſto.dicit:cū volunt
ꝙ homo non odorat niſi cū delectatiōe ꝛ triſtitia.¶ Te
nendo tamen cum dictis prius ꝙ lꝫ aliqua bruta meli⁹
ꝛ diſtinctius odorent nutrimentales odores q̄ꝫ faciat ho
mo odores quoſcūq̄:tñ homo lōge meli⁹ olfacit odo-
res ſm̄ ſe delectabiles vel triſtabiles q̄ꝫ nutrimentales
odores. Tunc enim dictū Ariſto.ſic exponitur.vꝫ.ꝙ ho-
mo non odorat ſ.certe ꝛ perfecte niſi cum delectatione
ꝛ triſtitia:idest niſi odores ſm̄ ſe delectabiles vel triſtabi
les. Odores autem nutrimentales non recte neq̄ perfe-
cte odorat:niſi cōparando ad ipſos ſapores:vt poſt oñde
tur.¶ Ex quibus tandem patet reſponſio ad dubiū:ſcꝫ
ꝙ homo multis animalibus peiorem habet olfactū:cu
ius cauſa cōmuniter talis aſſignatur:quoniā homo ha-
bet maius cerebrū aliis animalib⁹ frigidius ꝛ humidi⁹
modo quo dictū eſt:habet etiam carūculas mamillares
que ſunt organum olfactus:cerebro valde propinquas ꝛ
quaſi contiguas:propter que a cerebro ipſi organo olfa-
ctus magna frigiditas ꝛ hūiditas cōicatur:ꝛ multo plus
in hoīe q̄ꝫ in aliis aīalibus:ꝛ ex cōſequētī per hanc exceſ-
ſiuā frigiditatē ꝛ humiditatē multo plus īdiſponit̄ orga-

num

num olfact⁹ in hoīe vt bñ patiaṫ ab odore. nã cũ odor fũdeṫ in calido: ⁊ ſicco opȝ vt organũ olfact⁹ ſi dȝ eſſe bene paſſibile ab odore ⁊ ſibi ꝓportionale nõ ſit multũ frigidũ ⁊ humidũ: qꝛ ex hoc redderet̃ min⁹ reſiſtēs odori ⁊ cõtra dr̃. Cũ ergo in hoīe ſit frigidius ⁊ humidius ꝙ̃ in alijs aialib⁹: vt declaratũ ē: ſeq̇t̃ in homine organuȝ olfactiuũ eſt deterius diſpoſitũ: ⁊ ex ɔ̃ñti hoīeȝ hr̃e olfactum peiorem: ⁊ ecõtra aialia que habẽt cerebrũ ſiccũ ſiue nõ multũ frigidũ ⁊ humidũ, meli⁹ odorãt. Ad qḋ facit qḋ cũ cerebrũ eſt multũ frigidũ ⁊ hũidũ igroſſant̃ hũiditates ⁊ opilant̃ vie ſiue ɔ̃ſtringuunt̃: p ꝗ̃s dȝ odor ad ſenſuȝ olfactus ꝑuenire: ꝑꝑ qḋ reddit̃ illud aial deterioris olfact⁹.

Et tunc ad rõnes. ❡ Ad primã negat̃ maior: q̃uis hõ ꝑ odoratũ plures ſpẽs odorũ cognoſcat illas tñ quas canis ſeu vultur cognoſcit ꝑfectius cognoſcit qꝛ hõ cognoſcit ſolũ gradus intenſos ⁊ ex ꝓpinquo: illa autẽ bruta ꝑcipiũt odores ſub gradib⁹ valde remiſſis ⁊ ex maiori diſtãtia. ⁊ hoc ē perfecti⁹ olfare. ❡ Ad ſcḋam dicit̃ q̄ odorat⁹ hoīs eẽntialr̃ ꝑfectior ē ꝙ̃ odorat⁹ aliorũ aialiũ: ſȝ reddit̃ accidẽtalr̃ deterior: quãtũ ad operandũ ꝑꝑ maiorẽ ſui organi idiſpoſitionẽ: vel minus bonam diſpoſitionẽ ꝓ operatione olfactiua. Et dr̃ vlterius q̄ organum olfactus nõ hȝ recipere caliditatẽ ⁊ ſiccitatẽ: ſed odorẽ: vel ſpẽm eius: ⁊ ideo nõ opȝ ipſum eſſe denudatum a caliditate vel ſiccitate: ſed ab odore: verũ tamẽ eſt minus calidũ ⁊ ſiccum ꝙ̃ ſubiectum odoris.

❡ Similẽ ãt rõnẽ ſubire videnṫ odorat⁹ ad guſtũ: ⁊ odoris ſpẽs ad ſpẽs ipſas ſaporꝫ. Verũ exactiorẽ guſtũ habemus quã odoratum: ex eo quia guſtus tactus eſt quidã: quem quidem ſenſum homo exactiſſimũ habet: in ceteris nanq̧ ſenſibus vehemẽter a ceteris animalibus ſuperaṫ: at tactu longe ceteris omnibus excellẽtius ꝑcipit. Quapropter ⁊ prudentiſſimũ ē animaliũ. Iudiciũ autẽ eſt ī hominũ genere ob hoc inſtrm̃ ſenſus: ingenioſos eſſe ebeteſue ⁊ nõ ob aliud quicq̧. Qui nãq̧ ſũt duri carne: hi ſunt inepti mẽte. Qui vero ſunt molles carne: hi ſunt ingenioſi: mẽteq̧ dextri. ❡ Vr̃ enim ⁊ analogiã habere ad guſtuȝ ⁊ ſilr̃ ſpẽs humorũ cũ his que ſunt odoris.

T.cõ. 94. ❡ Sed certiorẽ habemus guſtũ propter id quod ipſe quidem tactus eſt: hũc aũt habȝ homo ſenſum certiſſimũ. In alijs eniȝ deficit ab animalibus multis. Secũdum autem tactuȝ differẽter certificat: vnde ⁊ prudentiſſimũ animaliũ eſt. Signuȝ autem in genere hominum ſm̃ ſenſum hunc ingenioſos eſſe ⁊ non ingenioſos: ſm̃ aliũ autẽ nullum. Duri enī carne inepti mente: molles autem carne bene apti ſunt.

❡ Hic docet ſumere ſpẽs ipſorꝫ odorꝫ: ⁊ diuidit̃ in tres ꝑtes: qꝛ ꝑ̇ oñdit q̄ dr̃ ie ſiue ſpẽs odorũ habent ſimilitudinem cũ ſpẽbus ſaporũ: cũ hoc declarãdo q̄ ſpẽs saporũ ſunt nobis certe. ſcḋo docet ſumere ſpẽs odorꝫ nobis īcertas dr̃ias ſiue ſpẽs ſaporũ nobis certas. tertio oſtendit q̈liter odoratus eſt odorabilis ⁊ non odorabilis. ſcḋa ibi.

(Eſt aũt hũc.) tertia ibi. (Adhuc aũt ſicut.) De prima dicit q̄ odorat⁹ vr̃ hr̃e analogiã. i. ſilitudinẽ ad guſtũ: ⁊ ſilr̃ ſpẽs humorũ. i. ſaporũ videnṫ hr̃e ſilitudinẽ cuȝ his ſpẽb⁹ que ſunt odoris. Sȝ nos hẽm⁹ certiorẽ guſtũ ꝙ̃ olfactũ: ꝑꝑ id qḋ guſtus eſt qdã tact⁹: hũc aũt ſenſum. ſ. tactum hõ hȝ certiſſimũ. vñ hõ in alijs ſenſibus. ſ. viſu auditu: ⁊ olfactu deficit a multis aialib⁹: ſed ſm̃ tactũ differenter certificaṫ ab eis: qꝛ tactũ hȝ certiorẽ alijs aialibus vnde homo eſt prudentiſſimũ animalium: cuius ſignum eſt: qꝛ in genere hominũ ſm̃ hunc ſenſum dicimus homines eſſe ingenioſos: vel nõ ingenioſos: ſm̃ aũt nulluȝ alium ſenſum a tactu iudicamus de ingenio hominis: homines enim duri carne inepti ſunt mente: molles autem carne bene apti mente ſunt. ❡ Intelligendũ primo ſm̃ Cõmẽ. cõmẽto. 94. q̄ lȝ iſte ſenſus. ſ. tactus ſit perfectior in homine ꝙ̃ in alijs animalibus: tamẽ non ſequitur ex hoc: vt ſit in alijs ſenſibus perfectior: imo diminuuntur ī eis a multis aialib⁹. Et ſic vult Cõmẽ. q̄ hõ oīa alia aialia in tactu: ⁊ guſtu: qui eſt qdã tactus excedit: ſed ī alijs tribus ſenſibus a multis aialibus excedit̃. ❡ Ex quo pȝ q̄ in parte falſa ſunt carmina metrificatoris qui dixit. Nos ſus auditu: linx viſu: ſimia guſtu: Vultur odoratu: precellit aranea tactu. Et quãtũ ad illud qḋ dicit̃ ð aranea dicit Albertus illud verũ nõ eſſe: qꝛ nihil ſpiſſe pellis frigide cõplxonis ⁊ viſcoſã hñs hũiditatẽ: vt ē aranea excellit tactu: ſȝ poti⁹ ipſm̃ q̃ſi ſtupidũ hȝ: qḋ pȝ experimento: qꝛ ſi lẽto igne tãgaṫ nõ cito ſentit. Et ad motiuũ illorꝫ qui dicunt araneã excellere tactu ex hoc ſigno: qꝛ ad magnã diſtãtiã ſentit vermiculos tãgẽtes fila rhetis ſui: qḋ nonniſi ex bonitate tact⁹ vr̃ accidere. Rñdet dicẽs: q̄ aranea nõ ſẽtit tactu illos vermiculos. ſȝ ſentit motũ ſui rhetis in ꝑte vbi eſt: qꝛ mota ꝑte illi⁹ rhetis a verme: totum rhete mouet̃ cũ ſit cõtinuũ: quo motu ꝑcepto ex nãli inſtinctu mouet̃ ad capiẽdum ꝟmiculos: vt nutriaṫ ex eis. ❡ Intelligẽdũ ſcḋo ſȝ Cõm. q̄ ꝑꝑ bonitatẽ iſti⁹. ſ. tact⁹ eſt hõ ſubtilior ⁊ diſcretior oīb⁹ aialib⁹: ſm̃ q̄ ɔ̃plexio cõueniẽs illi bonitati iſtius ſenſus ɔ̃uenit diſcretioni itellectus. Et ſignũ ɔ̃ueniẽtie ɔ̃plxonis iſti⁹ ſenſus ad ɔ̃plxonẽ intellect⁹ ē: q̄ ēt ī gñe hominũ q̃ñ iſte ſẽſus fuerit bon⁹ tũc hõ erit diſcret⁹: ⁊ ecõuerſo. Et bonitas diſcretionis non vr̃ ɔ̃ſeq bonitatẽ aliorũ ſenſuũ: hõ enī boni viſus põt eẽ īdiſcretus: ⁊ ſilr̃ boni audit⁹: ſȝ boni tact⁹ ſemꝑ vr̃ eẽ diſcretus. Vult Cõmẽ. q̄ qꝛ hõ hȝ meliorẽ cõplexionẽ alijs aialib⁹ tẽꝑatiorẽ ⁊ magis redactã ad mediũ: q̄ iõ hȝ meliorẽ tactũ: cũ tact⁹ cõſiſtat in mediocritate q̈litatũ tãgibiliũ: vt poſt oñdeṫ: ⁊ qꝛ eadẽ cõplexio q̄ facit ad bonitatem tactus: facit ad bonitatẽ prudẽtie ⁊ diſcretionis: ſeq̇t̃ ſicut hõ eſt melioris tact⁹ alijs aialib⁹: ita ē maioris prudentie ⁊ diſcretionis. ❡ Et q̄ ɔ̃plexio faciẽs ad bonitatẽ tact⁹ facit ad bonitatẽ diſcretiõis itellect⁹: ðclarat hoc ſigno: qꝛ in ſpẽ hoīum ille q hȝ meliorẽ tactũ: hȝ meliorẽ intellectũ: ⁊ econtra. Sȝ qꝛ bonitas alterius ſenſus ſtat cũ diſtẽꝑamẽto cõplexionis: qꝛ hõ diſtẽperat⁹ põt eſſe boni viſus: aut audit⁹ ex quo alij ſenſus non cõſiſtunt in mediocritate qualitatũ ꝑmarꝫ: iõ ex bonitate alterius ſenſus a tactu non ſequit̃ bonitas diſcretionis ⁊ intellectus.

Sed circa iſta dubitat̃: ꝑmo vtꝝ ex bonitate tactus poſſum⁹ arguere bonitatẽ itellc̃s. ❡ Secũdo vtrũ ex mollicie carnis poſſim⁹ arguere tẽꝑãtiã cõplexiõis: ⁊ ex ɔ̃ñti bõitatẽ tact⁹ ⁊ itellect⁹. ❡ Tertio vtrũ ex bõitate alteri⁹ ſenſus a tactu poſſim⁹ arguere bõitatẽ itellect⁹. ❡ Cõtra ꝑ̇ᵐ dcm̃ arguit̃: qꝛ quãto aliquis ſenſus ē mãlior: tãto eſt min⁹ deſeruiẽs intellectui q eſt ī mãlis: ſȝ tact⁹ eſt mãlior alijs ſenſibus: ergo vel nihil vel minus alijs ſenſib⁹ itellectui deſeruit: q̄re ex eius bonitate nõ põt argui bonitas itellectus. ❡ Cõtra ſcḋm dictũ

arguit:q2 ſi mollicies carnis argueret bonitatẽ tactus ⁊ intellect⁹:cũ mulieres habeant carnes molliores viris: tũc eſſent eis prudẽtiores ⁊ melioris itellect⁹:pñs ẽ falſum:⁊ ꝯ Ari. pmo politicorũ dicentẽ:ꝯſiliũ pueri ẽẽ imperfectũ:mulieris aũt invalidũ. ❡ Contra tertiũ arguit pmo:ꝙ ex bonitate viſus magis argui poſſit bonitas itellectus ꝙ̃ ex bonitate tactus:q2 viſus plures rerꝫ differentias nobis oñdit pmo metaphy. ❡ Secũdo idem videt de auditu:cũ ſit ſenſus diſcipline:vt colligit loco allegato. ❡ Reſpondet ad primũ tenẽdo ea que dicta ſunt ꝙ bonitas tactus arguit bonitatẽ intellectus:q2 arguit temperantiam complexionis:⁊ corpus temperatũ eſt bene diſpoſitum:vt deſeruiat aie ad operandũ ſm prudentiã ⁊ intellectum.quare ⁊c̃.imo dicit Albertus ꝙ aliqui poſſunt habere complexionem adeo tẽperatã ⁊ equalẽ:ꝙ videbuntur quidam dij terreſtres:quaſi oia per ſeipſos intelligentes. Et huius bone complexionis ſigna ſunt tenuitas vnguiũ:⁊ ſubtilitas capillorũ:hec enim arguunt ſpũs cordis eſſe ſubtiles:⁊ lucidos:qui venientes ad cerebrum optime deſeruiunt virtutibus animalibus:et quarum bonis operationibus prudens ⁊ igenioſus efficitur homo:niſi per inertiam deſtruat aptitudinem ſue nãe. ❡ Ad ſcðm dr̃ ꝙ carnes mulierũ ꝓprie nõ ſunt molles, ſꝫ laſſe. Uel poſſum⁹ dicere ꝙ duplex eſt mollities. Quedaꝫ que ſequit tẽperamẽtũ ⁊ debitã cõmixtionẽ humidi cum ſicco ⁊ hec magis reperit in viris. Alia eſt que ſeqt abundantiã flegmatis:⁊ hec arguit cõplexionẽ frigidaꝫ ⁊ humidã:⁊ nõ bonitatẽ tactus ſeu mentis:⁊ talis inuenitur in mulierib⁹. ❡ Ad 3ᵐ concedit ꝙ directe in pluriũ cognitionẽ deducit intellectus per viſum ⁊ auditum ꝙ̃ ꝑ tactum:ſed ex hoc nõ ſequit ꝙ per bonitatẽ viſus vel auditus magis debeamus arguere bonitatẽ itellect⁹ ꝙ̃ per bonitatẽ tactus:q2 non ex hoc dicitur intellectus maior quia plura intelligit:ſed q2 de his que itelligit poteſt melius iudicare ⁊ per diſcurſum veritatẽ inquirere:ſꝫ q̃bꝫ hñs bonũ tactũ hoc põt facere ꝑꝑ tẽperantiã cõplexiois vt pꝫ ex dictis.nõ aũt qlibet habens bonũ viſum:bonuꝫ auditum ⁊c̃.ergo ex bonitate alterius ſenſus a tactu non poſſum⁹ argueꝛ bonitatẽ itellꝰ:ſicut ex bonitate tactus.

❡ Ut autẽ ſaporꝫ alius dulcis:alius ẽ amarus. Sic ⁊ odorũ quoſdã dulces: quoſdaꝫ appellamus amaros. Uerũ quedã odorẽ habẽt:ſaporẽꝙ ſimilis rationis. Dulcem inquã ſaporẽ:dulcemꝙ odorem:quedam contra. Similiter ⁊ acer eſt ⁊ acerb⁹ odor: ⁊ acutus ⁊ pinguis. Naꝫ q2 odores nõ ſũt vti diximus manifeſti:⁊ perinde atꝙ ſapores:ideo nomina odorum deducta ſunt a saporibus per ſimilitudinem rerũ. Alius enĩ eſt dulcis:vt croci melliſꝙ:alius acer: vt thymi ac huiuſcemodi rerum. Idem ⁊ in ceteris modus ſeruatur.

T.cõ. 95 ❡ Eſt aũt ſicut humor hic qdem dulcis:ille vero amarus:ſic ⁊ odores ſunt. Sꝫ alia quidem habent ꝓportionaliter odorem ⁊ humorẽ. Dico aũt dulcem odorẽ ⁊ dulcẽ humorẽ:alia vero contrariũ. Similiter autẽ ⁊ acer:⁊ auſterus:⁊ acutus:⁊ pinguis eſt odor. Sed ſicut diximus propter id qð nõ multũ per manifeſti ſunt odores: ſicut humores:ab his acceperũt nomina ſm ſimilitudinẽ rerũ. Dulcis quidem enim a croco ⁊ melle:acer autẽ a thimo: ⁊ huiuſmodi. Eodem modo ⁊ in alijs.

❡ Hic docet ſumere ſpẽs odorũ ſm ſpẽs ſaporum dicens ꝙ ſicut humor.i.ſapor eſt hic qdem dulcis:ille vero amarus:ſic ſunt ⁊ odores.ſ.hic dulcis:⁊ ille amarus. Sꝫ tñ ẽ differentia inter ſapores ⁊ odores in hoc:ꝙ aliqua corpora habẽt ꝓportionalr̃ odorem ⁊ ſaporẽ:vt dulcem odorem ⁊ dulcem ſaporẽ:⁊ ita de amaro itelligatur. Aliqua vero corpora habent contrariũ.ſ.odorẽ dulcẽ:⁊ ſaporeꝫ amarũ:vel ecõuerſo:⁊ ſicut ſe habẽt dulce ⁊ amarꝫ:ꝙ dicunt odores ⁊ non ſolũ ſapores:ſilr̃ eſt odor acer ⁊ auſterus:acutus:⁊ pinguis:qui ſũt medij odores:⁊ hi aliquãdo ꝓportionant ſaporibus:⁊ aliquãdo cõtrariant:vt dictum eſt de dulci ⁊ amaro:que dicunt odores vel ſapores extremos:ſed ſicut diximus ꝑꝑ id qð nõ multũ permãifeſti ſũt nobis odores:ſicut humores.i. ſapores:odores acceperũt nomina ab his.ſ.ſaporib⁹ ſm eorũ ſimilitudinem.ſ.odorũ cũ ſaporibus.naꝫ dulcis odor dr̃ a croco ⁊ melle que hñt ſaporẽ dulcẽ ꝓportionatũ ſuo odori: acer aũt a thimo herba:vl̃ alio hmõi:⁊ eodẽ mõ ẽ i alijs.

Hic dubitatur pmo.q2 ex quo ſapores ſũt nobis notiores odoribus debuit de eis Ari. prius determinare ꝙ̃ de odorib⁹:cuius eſt ꝯriũ factũ. ❡ Scðo dubitat quare aliqñ odor ꝓportionat ſapori in eodẽ corpore:⁊ aliqñ ꝯriat. ❡ Ad primuꝫ dicunt quidã ꝙ odor in cõfuſo eſt nobis magis notus ꝙ̃ ſapor:imo aliquãdo per odorẽ de ſapore iudicam⁹:ſed in noticia diſtincta nobis magis eſt notus ſapor ꝙ̃ odor. ꝓpterea ſumimus ſpẽs odorũ ſm ſpẽm ſaporũ:vt vult hic Ariſ. ❡ Aliter dicũt alij ꝙ Ar. hic determinat de ſenſibus ⁊ ſenſibilibus ſꝫ ordinẽ nobilitatis. Et q2 odor ẽ qlitas perfectior ꝙ̃ ſapor:ſic odorat⁹ ẽ pfectior guſtu:iõ ⁊c̃. ❡ Ad ſcðam dicit Egidius:ꝙ ſapor fundat in humido aqueo groſſo aliqlr̃ digeſto:odor võ in ſicco aereo ſubtili aliqliter cõtẽperato:qñ ergo humidũ aqueũ eſt bñ digeſtum:ſubtile aereũ eſt bene cõtẽperatũ:ibi erit dulcis ſapor ⁊ dulcis odor:⁊ qñ oppoſito mõ ſe habent ibi erit ſapor amarus ⁊ odor amarus:ſed ſi humidum aqueũ ſit bene digeſtũ:⁊ ſubtile aereũ nõ ſit bñ contẽperatũ: aut econuerſo:tũc nõ ꝓportionabit odor ſapori:⁊ pariter dicendum eſt de ſaporibus ⁊ odoribus medijs: hec tamen ſpẽliꝰ inquiri habent in libro de ſenſu ⁊ ſenſato.

❡ At qui ſicut auditus eſt audibilis atꝙ inaudibilis:⁊ viſus viſibilis atꝙ iuiſibilis:⁊ qſꝙ ſimiliter ſenſuũ: ſic ⁊ odoratus ẽ odorabilis atꝙ iodorabilis. Inodorabile aũt multipliciter dicit.naꝫ ⁊ id qð oino caret odore:neꝙ vnꝙ̃ odorẽ habere põt:⁊ id qð exiguũ habꝫ:⁊ id etiã: qð malũ tetrũꝙ habet odorẽ:hoc appellari noie ſolet: ſimiliter ⁊ ipſum inguſtabile dicitur.

❡ Adhuc autẽ ſicut auditus:⁊ vnuſqſꝙ ſẽ T.cõ. ſuuꝫ:hic qdẽ audibilis ⁊ nõ audibilis:ille 96 vero viſibilis ⁊ nõ viſibilis:⁊ olfact⁹ odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile aũt aliõ qdẽ ſm id qð oino ipoſſibile eſt habere odorẽ:aliud võ paruũ habẽs ⁊ prauũ. Similiter aũt guſtabile ⁊ nõ guſtabile dr̃.

❡ Oñdit

¶ Oſtēdit ꝙ odoratus eſt odorabilis ⁊ non odorabilis di ces: ꝙ vnuſquiſq; ſenſuū eſt oppoſitoꝝ. vñ ſicut auditus ē audibilis ⁊ nõ audibilis ⁊ viſus viſibilis ⁊ nõ viſibilis. ſic olfatus eſt odorabilis ⁊ nõ odorabilis. Nõ odorabile a ... triplr dr. pmo mõ qḋ ipoſſe eſt hr̃e odorē: vt celuꝫ aut elmtū puꝝ. ſcḋo mõ ꝙ hꝫ puꝝ odorē ſeu remiſſuꝫ. tertio mõ qḋ hꝫ prauū odorē vt fetidū: ⁊ ſilr triplr dr nõ guſtabile. ⁊ ita de alijs. ¶ Intelligēduꝫ ſm Cõmēta. cõm. 96. ꝙ vnuſquiſq; ſenſuū cõprehēdit ſuū ſenſibile ꝓpriū ⁊ eius ꝑuationē. vbi gr̃a. ꝙ auditus cõprehēdit audibile: ⁊ non audibile ⁊c̃. vult Cõmē. ꝙ q: eadē potētia eſt oppoſitoꝝ. ꝙ eodē ſenſu ſentiamus ſuū ſenſibile ꝓpriuꝫ ⁊ eius ꝑuationē. Vñ eo ipſo ꝙ nihil audimus: iudicamus ſilētium ſiue inaudibile: qḋ nullū hꝫ ſonū: ⁊ dū remiſſe audim⁹ ꝑcipimus inaudibile: qḋ puū hꝫ ſonū: ⁊ dū praue audim⁹: ꝑcipimus inaudibile qḋ prauū hꝫ ſonū: ⁊ ſic in alijs.

Sed hic eſt dubium: q: ꝑcipere ſilētium nõ videt eē auditus. ſꝫ alterius virtutis ſuperioris: cum hoc fiat ꝑ diſcurſum. ¶ Itē nullus ſenſus exterior ſentit niſi dum immutat: cū ſentire ꝯſiſtat in quodā pati. ſꝫ tēpore ſilētij auditus a nullo imutat. ergo tūc nõ ſentit: ⁊ ꝑ ꝯñs non ſentit ſilētium. ¶ Rñdet ꝙ in veritate auditus non ſentit ſilētium: neq; viſus tenebram: vt argumēta ꝑdicta oſtēdunt: ⁊ dicta auctoꝝ que iſtud vident oſtēdere ſic hñt moderari. vꝫ. ꝙ aial cõcurrēte auditu ſilētiuꝫ iudicat: ⁊ ꝯcurrēte viſu iudicat tenebram ⁊c̃. Iſtud tñ iudicium fit ꝑ diſcurſum v̇tutis ſuperioris ſic arguēdo. ſum in diſpõne in qua audirē ſonuꝫ ſi hic fieret. ſed nõ audio. ergo hic nõ fit ſon⁹: ⁊ ꝑ ꝯñs ſilētiū: ⁊ ſilī mõ dicat in alijs. talē aūt diſcurſum cū v̇itate nõ põt facere ſurdus ſꝫ ſolū hñs auditū. ergo talis cognitio ſilētij acq̄rit cum ꝯcurſu audit⁹.

¶ Eſt autem olfatus ēt per mediuꝫ: aut aerem aut aquā. Etenim aialiuꝫ ea: q̄ in aq̄s degūt: vident odorē ſentire: tā hñtia q̄ꝫ nõ hñtia ſanguinē. Sicut ⁊ ea: que verſant in aere. Hoꝝ nāq; nõnulla odorem alimenti percipiunt eminus: ꝑguntq; ad ipſum.

Lcõ. 97. **¶ Fit autem olfatus per medium: vt aerē: aut aquam: ⁊ nāq; aquatica vidētur odorem ſentre. Similiter ⁊ quecūq; cum ſanguine ⁊ ſine ſanguine: ſicut ⁊ que in aere. Et enim hoꝝ quedam a longe currunt ad alimētum: que ab odore mouentur.**

¶ Hic Ari. determinat de medio ſenſus olfatus. ⁊ diuidit in duas ꝑtes: q: ꝑ⁹ oñdit qḋ eſt mediū in olfatu. ſcḋo mouet vnā q̄ōnē. ibi (Vñ ⁊ dubiū.) ¶ De ꝑma dicit: ꝙ olfatus eſt ꝑ mediū: vt ꝑ aerem: aut aquā: nam aialia aq̄tica vident ſentire odorē in aqua: ſiue fuerint cū ſanguie: ſiue ſine ſanguine: ſicut ⁊ aialia que ſunt in aere ſentiūt odorē in aere. Cuius ſignū eſt: ꝙ q̄dā aialium q̄ ſunt in aere que ab odore mouent a longe currunt ad alimētuꝫ per odoratum: ſicut apes: vt dicit Cõmētator.

Dubitat vtrum odor ſit realr in medio. ſ. aere vl aqua. Arguit ꝙ ſic. ¶ Primo. illḋ qḋ multiplicat ſucceſſiue ꝑ medium multiplicat in eo realr ſed odor ſucceſſiue multiplicat ꝑ mediū. igit ⁊c̃. pꝫ ꝯña cū minor: q: ſi vnū corp⁹ icipiat ſetere ꝑus ſentiet odor de ꝓpe q̄ꝫ in diſtātia remotiori: ⁊ maior eſt nota: q: multiplicatio ſpūalis fit ſubito: vt pꝫ in multiplicatione ſpēi coloris vel luminis: q̄re ⁊c̃. ¶ Scḋo. illud cui⁹ mltiplicatio ipedit ꝑ vētos mltiplicat realr: odor eſt hi⁹. q̄re ⁊c̃. pꝫ ꝯña ⁊ maior: q: mltiplicatio ſpēi coloris: q: eſt ſpūalis non impedit per vētos: minor pꝫ ad experiētiam. nã ſi quis fuerit ꝓpinquior loco. vñ flat vētus: ⁊ corpus odoriferum diſtantius: minus bñ ꝑcipiet odorē q̄ꝫ ſi ecōtra: qḋ non eēt niſi q: vētus odoris multiplicationē habꝫ impedire vel adiuuare. quare ⁊c̃. ¶ In oppoſituꝫ arguit ꝑ Cõmēta. cõm. 97. dicētem: ꝙ ſicut color hꝫ duplex eē. ſ. eē in corpore colorato: ⁊ hoc eſt eē corporale: ⁊ eē in diaphano: ⁊ hoc eſt eē ſpirituale. ita odor hꝫ duplex eē. ſcꝫ in corpore odorabili: ⁊ eē in medio: ⁊ hoc eſt eē corpale. ſ. in corpe odorabili: ⁊ illud ſpūale. ſ. in medio: ⁊ illud nāle. ſcꝫ primū: ⁊ hoc extraneū ſiue aducticiuꝫ. ſ. ſcḋm. ¶ Et cõfirmat q: in nullo ſimplici elmto ſunt q̄litates ſcḋe reſultantes ex mixtione ⁊ actione ⁊ paſſione qualitatū primarum. ſed odor ⁊ ſapor ſunt qualitates ſecūde. ergo nõ ſunt in aere vel in aqua. ſed ſolum in corporibus mixtis. Iḋ dixit ſupra Cõmēta. cõm. 93. ꝙ ſimilitudo que eſt inter odores ⁊ ſapores eſt: q: non inuenit odor niſi in hñte ſaporē. vt declaratum eſt in de ſenſu ⁊ ſenſato: ⁊ ꝑ ꝯñs ſequit ꝙ ſicut ſapor eſt paſſio mixti. ita ⁊ odor.

In hac dubitatione inueniuntur plures modi dicēdi. Vn⁹ eſt imitatus ab Auicēna 6⁰ nāliuꝫ: ꝙ odor nullo mõ hꝫ eē ſpūalr in medio. ſꝫ ſolū realr: nõ q: odor realis ſit in aere vl aqua vt in ſbo. ſed ſolū ex hoc ꝙ a corpe odorabili reſoluunt q̄dā fumi ſubtiles cõiter dicti fumales euaporatiões: in q̄bus eſt odor realis: ⁊ q medio ſe imiſcēt: ⁊ ex his ꝑuenietib⁹ vſq; ad olfatū odor ſentit. Et ꝓp hoc dixit Ari. in de ſenſu ⁊ ſenſato: odorē eē fumalē euaporationeꝫ. Hic aūt modus ꝑ ſe multa adducit experimēta. ¶ Primū eſt: ꝙ pomū odoriferū diu odoratū corrugat: ⁊ leui⁹ efficit: qḋ nõ eſt niſi ꝑ extractionē ꝑtiuꝫ ſubtiliū ab eo in q̄bus eſt odor. ¶ Scḋm eſt ꝙ ſunt plura corpora quoꝝ odor ſentiri nõ põt niſi igni fuerint expoſita: a quo ſubtilient ⁊ in fumos ꝯuertāt: q ad olfatū odorē deportāt: ſicē ſunt thus ſulphur ⁊ reliq̄ hmõi. ¶ Tertiū eſt de ceruis q a canibus fugati dū ad locū ꝑuenerint in quo appetūt q̄ſcere: faciūt plures ſaltus: vt fumus ab eis exalans itercipiat: ne ꝑ olfatum a canibus repiant: ⁊ hoc faciūt ex inſtinctu nāe. ¶ Quartū eſt ꝙ odores ventoꝝ inficiūt aialia: qḋ nõ fieret niſi cū ſubſtā venti deportarent. ¶ Hāc opionē iprobat Cõmē. cõm. 96. duab⁹ rõnibus. Prima eſt: q: vultures ⁊ tygrides ꝑ ſenſum odoris venerūt ꝑ q̄ngēta miliaria ad locū ꝑlij qḋ accidit in terra grecoꝝ ꝓp cadauera illic mortua: ⁊ tñ nõ ꝑ totū illud ſpaciū fuerūt mltiplicati fumi hñtes odorē illoꝝ cadauēꝝ: q: ſupi⁹ oñſum eſt ꝙ mltiplicatio forme ſenſibilis fit ſm figurā ſpericā: mõ ſi illa corpa fuiſſent cõuerſa in ignē: cui⁹ raritas ē maxima nõ potuiſſent circulariter totū illud ſpaciū iplere: ⁊ tñ ꝑ totū illud ſpacium fuiſſet ꝑceptus odor illoꝝ cadauēꝝ. ergo alicubi poterat ꝑcipi odor ille: vbi nõ erat fumus ab illis cadauerib⁹ reſolutus: q̄re ſequit ꝙ in aliq̄ ꝑte medij eſt odor intētionalr ſolū: ⁊ nõ realr. ¶ Scḋa rõ eſt: q: dū reſoluit fumalis euaporatio a corpe odorifero: aut aer cedit: aut nõ: nõ eſt dõm ꝙ cedat ꝑ totū ſpaciū qḋ eſt iter corpus odoriferū ⁊ odoratū. vt pꝫ ad ſenſum. ergo ſi ꝑ totū illud ſpaciū eēt fumus: tunc ſeq̄ret ꝙ duo corpa eēnt ſil ſm penetrationē. ſ. fumus ⁊ aer: ꝯñs eſt ipoſſe. q̄re ſeq̄t: ꝙ cū ꝑ totū illud ſpaciū poſſit odor ſentiri: ꝙ alicubi eſt odor ſpūalr ſolū abſq; tali fumo. ¶ Alius autē eſt modus rñdēdi Cõmētatoris: qui vult ꝙ odor hēat eſſe reale in corpe odorifero: in medio aūt vt in aere vl aq̄ ſolū eē ſpūale. Cõcederet tñ Cõmē. ꝙ a corpe odorifero pñt fumi reſolui ⁊ imiſceri medio ei ꝓpinquo: in q̄bus eſt odor realis: imo aliqḋ eſt corpus cuius odor ſentiri nõ poteſt abſq; tali euaporatione vt de thure: ⁊ ſilibus dicebat: ſed nõ eſt nec̃e fieri talē euaporationē vt odor ſentiat: vt pꝫ de corpus odoriferū ſentitur

ſn aqua frigida. Et ſi fiat euaporatio a corpe odorifero: qb illis fumis in qbus eſt odor realis mltiplicabunt ſpẽs odoris ad ptẽ medij diſtantiorẽ abſqȝ tali fumali euaporatione: p q̃s illic poterit odor ſentiri. ¶ Ex h̃ pȝ q euaporatio nõ eſt necĩa ad ſenſationẽ odoris. ſed facit ad hoc vt melius ſentiat̃ ⁊ ad maiorẽ diſtãtiam. Eſt igitur odor alicubi realr̃ ſolum in corpe odorifero: alicubi ſolũ ſpiritualr̃: vt in pte medij remota a corpe odorifero: alicubi partim realr̃ ⁊ partiȝ ſpũalr̃: vt in aggregato ex pte medij ⁊ fumali euaporatione ꝓpe corpus odoriferũ. Et forte non eſt remotũ q odor virtus fumi multiplicet ſpẽȝ ſuã p alium fumũ: ſicut ſonus q eſt in vna parte aeris multiplicat ſpẽm ſuam per aerẽ in quo eſt alius ſonus: ⁊ illi videtur Albertus aſſentire volẽs fumalẽ euaporationẽ alt qñ hr̃e medij rõnẽ. ¶ Et ex his facile ſolui poſſunt experimenta Auicẽne ſi quis bñ intueatur. ¶ Et ex eodem fundamento ſolui poſſunt rõnes principales: qm̃ ſucceſſio in multiplicatione odoris ⁊ eius impedimẽtum p ventos eſt rõne fumaliũ euaporationũ in quibus ẽ odor realis q̃ ſucceſſiue a corpe odorabili reſoluuntur: ⁊ nõ rõne ſpẽꝝ odoris: ſicẽ eſt de ſono ⁊ ſpẽbus ab eo multiplicatis.

¶ Quocirca dubitationẽ hic locus hr̃e videt̃: ſi cuncta qdem ſimiliter olfaciunt: hõ ꝟo reſpirãs: nõ reſpirans aũt: ſed ſpirãs: aut detinẽs ſpm̃ non olfacit: neqȝ eminus neqȝ cominus: neqȝ ſi in ipſis narib⁹ itus rẽ olẽtem poſuerimus. Atqȝ ſenſuȝ qdeȝ nõ fieri: ſi in inſtrumẽto ſenſus res ipſa ſenſu pcipienda ponat̃: cõe oĩbus eſt. Sed nõ ſentire ſine reſpiratione proprium hoĩum eẽ videtur: qđ qdem experiẽtia late patet. Quare ea: que ſanguinis exptia ſunt. Cuȝ non reſpirent: ſenſum quẽdam preter eos ſenſus: qui dicantur: alium habent.

T.c. 98. ¶ Unde ⁊ dubium videt̃. Si omnia qdem ſimiliter odorẽt. Homo autẽ ſpirãs odorat: nõ reſpirans aũt: ſed expirans: aut retinẽs ſpm̃ non odorat neqȝ a lõge neqȝ a ꝓpe: neqȝ ſi in naſuȝ itus apponat̃: ⁊ hoc qdem in ipſo poſitum quo ſentit̃ inſenſibile eſſe oĩbus cõmune eſt. Sed ſine reſpiratione nõ ſentire proprium eſt hoĩum.

T.c. 99. ¶ Manifeſtum eſt aũt tentantibus. Quare ſanguinem non habentia quoniam nõ reſpirant: alterum vtiqȝ quendam ſenſum habent preter eos qui dicti ſunt.

¶ Mouet vnũ dubiũ q cũ aliq̃ aĩalia odorẽt reſpirãdo: ⁊ aliq̃ nõ: ⁊ illa q̃ odorãt reſpirãdo ſentiũt odorẽ p odoratuȝ. Utrũ illa q̃ odorãt nõ reſpirãdo ſentiũt odorẽ p aliquẽ aliũ ſenſum ab odoratu: ⁊ diuidit̃ in tres ptes: in p⁹ mouet dubium. in 2ª arguit ad ptẽ oppoſitã. in 3ª ſoluit. Scđa ibi. (Sȝ impoſſe eſt.) tertia ibi. (Videt̃ aũt hoĩbus.) ¶ De pma dicit. q vł dubiũ. Si oĩa qdẽ ſimilr̃ odorẽt ideſt pcipiãt odorẽ p ꝯſimilẽ ſenſum: vt p odoratũ: ⁊ arguit q nõ: qꝛ hõ ſentit odorẽ dũ eſt reſpirãs. nõ reſpirãs autẽ. i. attrahẽs ſpm̃. i. aerem: ſed expirãs. i. expellens aut retinẽs nõ odorat, neqȝ a longe: neqȝ a ꝓpe: neqȝ ſi intus in naſum ponat̃ odorabile: ⁊ hoc qdẽ poſituȝ in ipſo quo ſentitur inſenſibile eſſe eſt cõmune oĩbus ſenſibus. Sȝ nõ ſentire. ſ. odorẽ ſine reſpiratione eſt ꝓpriũ hominum. Manifeſtũ eſt aũt hoc tẽtantibus ⁊ experiẽtibus in ſeipſis: quare ſanguinẽ non habẽtia: qm̃ non reſpirãt: alterꝫ quẽdam ſenſum habẽt: quo. ſ. ſentiunt odorem ꝑter eos qui dicti ſunt. videlȝ viſum: auditum: ⁊ olfatum.

Dubitat̃ vtrũ ſit ꝓpꝛium hoĩ nõ ſentire odorem ſine reſpiratione. Dicit Alber. q hoc ẽ ꝓpꝛium hoĩ: qꝛ cõpetit oĩ homini. ſed nõ cõpetit ſoli hoĩ. ſed ẽt pluribus alijs aĩalibus reſpirãtibus. ¶ Egidius aũt vult: q illud ſit ꝓpꝛium hoĩ: qꝛ cõpetit omni hoĩ ⁊ ſoli: ꝑp qđ dicit: q aliqua ſunt aĩalia: que nõ indigẽt reſpiratione: neqȝ vt odorẽt: neqȝ vt bñ odorẽt: vt carẽtia ſanguine: que hñt organũ olfatus valde diſcoopertum. Aliq̃ ſunt que nõ indigent reſpiratione vt odorẽt ſimplr̃. ſȝ vt bñ odorẽt. vt aĩalia alia ab hoĩe que nõ hñt organũ olfatus penitus diſcoopertũ: nec penitus coopertuȝ ſicut anhelantia. Aliqua ꝟo ſunt que indigẽt reſpiratione nõ ſoluȝ vt bñ odorent. ſed ſimplr̃ vt odorẽt: ⁊ hec ſunt hoĩes qbus ſolum hoc competit: qꝛ hñt organum olfatus totalr̃ coopertum. ¶ Et ſi querat̃ quare homo hȝ plus olfatũ coopertum q̃ȝ aliud aĩal dicit hoc eẽ ex magnitudine ſincere brĩ plus hñtis de frigiditate ⁊ humiditate: ex qbus humiditates ingroſſant̃ replẽtes ⁊ opilantes vias olfatus: qđ nõ ita ꝯtingit in alijs aĩalibus. ¶ Albertus autẽ vult: q aĩalia: q̃ nõ ſentiunt odorẽ niſi reſpirando: hñt quãdam pelliculã organum olfatus coopeiẽtem: q̃ de ſe motũ nõ hȝ: ꝓpterea indigẽt attractione aeris p quẽ illa pellicula apiat̃: vt ſpẽs ſenſibilis ad olfatum ingredi poſſit.

¶ Ad id eẽ nõ põt: qppe cũ odorẽ pcipiãt: ſenſus eni rei taȝ male q̃ȝ bñ olẽtis olfatus ſine ꝯtrouerſia ẽ. Preterea a vehemẽtib⁹ ⁊ ipſa corrũpi vident̃ odoribus: a qb⁹ ⁊ hõ corrũpit̃: vt bituminis: ſulphuris ⁊ ſiliuȝ: neceẽ eſt igit̃ ipſa olfacere: nõ reſpirãtia tñ.

¶ Sed impoſſe eſt ſiqdẽ odorẽ ſentiũt: odorabilis eniȝ ſenſus ⁊ mali odoramẽti ⁊ boni odoramẽti olfatus eſt. Amplius autẽ ⁊ corrũpi vident̃ a fortib⁹ odorib⁹: ex qbus hõ corrũpit̃: vt ſulphure: ⁊ hmõi. Olfatũ qdẽ igit̃ hr̃e necẽarium eſt: ⁊ nõ reſpirãtia.

¶ Arguit ad ptẽȝ affirmatiuã pbando duabus rõnibus: q oĩa odorãtia ſentiunt odorẽ p odoratum. Et qꝛ immediate añ argumẽtatum fuerat per alium ſenſum ſentire odorẽ non reſpirãtia q̃ȝ p odoratũ: dicit illud eẽ impoſſe: ſi qdem odorẽ ſentiunt. ſ. q ſentiant per alium ſenſum ab odoratu: qm̃ olfatus eſt ſenſus ⁊ mali odoramẽti ⁊ boni odoramẽti. ¶ Amplius aĩalia non reſpirantia videtur corrumpi a fortibus odoribus: ex quibus homo corrũpitur vt ſulfure ⁊ hmõi. g̃ neceẽ eſt non reſpirantia habere olfatum p quẽ ſentiant fortes odores ſicut reſpirãtia. ¶ Intelligẽdum q vnuſqſqȝ ſenſus exterior: hȝ ſuuȝ ꝓpꝛium ſenſibile ⁊ corrumpit̃ ab excellẽtijs eius: qꝛ ergo tam reſpirãtia q̃ȝ nõ reſpirãtia ſentiunt odorẽ qui eſt ꝓpꝛium obm̃ olfatus: ſequit̃ q vtraqȝ ſentiunt ipm̃ p olfatum: ⁊ in hoc ſtat rõ prima. Et qꝛ fortes odores q corrumpunt hominem vel ſimpliciter: vel ſm̃ olfatum ẽt corrũpunt aĩalia non reſpirãtia. opȝ animalia non reſpirãtia olfatum habere ⁊ ſuper hoc radicatur ratio ſecunda.

¶ Atqȝ huius inſtr̃m ſenſus in hoĩe pinde videt̃ ab inſtr̃o differre taliũ aĩantiũ: atqȝ oculi differũt ab eoꝝ oculis animaliũ que

duros oculos h̃ñt. Nam aīalium ea: que molles oculos h̃ñt palpebras ipſas vñ ſepe τ tegmē h̃ñt: q̃s niſi mouerint: ac apperuerint: nō vidēt vt late pʒ. At ea: que durorꝫ ſunt oculorꝫ: nihil h̃ñt ꝑfecto tale. Sʒ illico res eas vidēt: que in perſpicuo ſunt. Sic igiť τ inſtr̃m olfatus in hiſce que non reſpirāt. Velamine caret: perīde atqꝫ oculus durus: vt diximus. In his aūt: que ſuſcipiūt aerē hʒ velamē: qd cū reſpirāt: apiť venis meatibus ſue diſtentis: τ idcirco q̃ reſpirāt nō olfaciūt in aqua. necē eſt enī olfaciāt reſpirādo: at id in aq̃ facere nequeūt.

T. cō. 100. ¶ Videť āt in hoīb⁹ differre h̃ ſenſitiuū ad ea q̃ aliorꝫ ſunt aīaliū: ſic oculi ad ea q̃ durorꝫ oculorꝫ ſunt. Hec qdē enīʒ h̃ñt phragma: τ ſicut velamē palpebras: q̃s aliqs nō mouens: neqꝫ retrahēs non videt: fortia aūt oculis nihil hm̃ōi h̃ñt. ſed mox vidēt que ſūt in lucido. Sic igiť τ odoratū: aliis qdeʒ ſine opculo eſt: ſicut oculis. Aliis vō aerē recipiētibus h̃re coopimētuʒ: qḋ reſpirātib⁹ diſcoopiť ampliatis venis τ porris: τ ꝑpter hoc reſpirātia nō odorāt in aq̃. Neceſſarium enim odorē pati reſpirātia: hoc aūt facere in humido eſt impoſſibile.

¶ Soluit dubiū ꝑ qḋdam ſimile dicēs ꝙ hoc ſenſitiuum olfatus vr̃ differre in hoībus ad ea ſenſitiua olfatus que ſunt in aliqbus aliorꝫ aīaliū. ſ. non reſpirātibus: ſic oculi hoīum videnť differre ad ea organa viſiua q̃ ſunt aīaliuʒ durorꝫ oculorꝫ: hec qdē. ſ. oculi hoīum h̃ñt fragma. i. coopimēta: τ palpebras ſic velamē: quas aliqs nō mouēs neqꝫ attrahēs nō videt: fortia āt oculis nihil hm̃ōi h̃ñt. ſcʒ coopimentorꝫ. ſʒ mox vidēt q̃ ſunt in lucido. Sic igiť τ ſenſitiuū τ odoratiuū. i. organū odorat⁹ aliis qdē aīalibus. ſ. nō reſpirātib⁹ ſine opculo eſt ſicut oculus: aliis vō aīalibus aerē recipiētibus. i. reſpirantibus ſicut ſunt homines: necē eſt h̃re coopertimētuʒ qḋ ipſis reſpirātibus diſcooperiť ampliatis venis τ porris. i. viis ad olfatū traſeuntibus per aeris ingreſſum. Et ꝑꝑ hoc reſpirātia nō odorāt in aqua: q: necium eſt reſpirātia pati odorē. ſ. reſpirādo: τ hec ea facere ī humido eſt impoſe. In hoc ergo ſtat ſolutio dubii: ꝙ lʒ aliq̃ aīalia ſentiāt odorē reſpirando: τ aliqua nō: hoc nō arguit ꝙ ſentiant odorē huc vel illū ꝑ aliū ſenſuʒ q̃ꝫ ꝑ olfatū. ſʒ ſolū ex illo ſeqť ꝙ h̃ñt organum olfatus diuerſimode diſpoſitū: ſicut ↄtingit ēt de organo viſus. ¶ Intelligēdum ꝙ Cōmēta. ↄm̃. c. mouet dubium circa hāc ſilitudinē: qm̃ nō videť ꝙ h̃ñtia olfatū coopťū ita ſe habeant ad h̃ñtia ipm̃ diſcoopertū. ſicut ſe h̃ñt h̃ñtia oculos velatos ad ea que h̃ñt ipſos non velatos: q: ſi ita ſe haberēt: tūc cum h̃ñtia oculos velatos meliorē viſum habeant q̃ꝫ non h̃ñtia ipſos velatos: ſequereť ꝙ h̃ñtia olfatum coopertū eſſent melioris olfatus q̃ꝫ habētia ipm̃ diſcoopertū: qḋ tamē eſt falſum. ¶ R̃ñdetur breuiter ꝙ Ari. nō adducit illam ſilitudinē q̃ntum ad bonitatē vel malitiā ſenſus. ſed ſolū quo ad organi diſpoſitionē: τ quātum ad hoc ꝙ ſicut h̃ñtia oculos velatos non vidēt niſi velamina remoueanť: h̃ñtia āt eos nō velatos talium remotione nō indigēt: ſic h̃ñtia olfatum coopťuʒ nō ſentiunt odorē niſi diſcooperianť: τ hoc fit per reſpirationē: ſed h̃ñtia ipm̃ diſcoopťū remotione coopimēti nō egēt: τ ꝑ ↄñs neqꝫ reſpiratione ad h̃ vt ſentiāt odorē.

¶ Eſt āt odor ſicci: ſic humidi ſapor. Ipm̃ vō inſtrumētum olfatus eſt potētia tale.

¶ Eſt autē odor ſicci ſicut humor humidi. odoratiuuʒ aūt ſenſitiuū potētia hm̃ōi eſt.

¶ Hic determinat de organo olfatus di. ꝙ odor eſt ſicci: ſicut ſapor humidi: odoratiuū āt ſenſitiuū. i. organū odoratus eſt po˜ hm̃ōi. i. eſt tale ī potētia q̃lis eſt odor in actu ſicut vlr̃ oē paſſiuū eſt tale in potētia q̃le eſt ſuuʒ actiuum in actu. ¶ Intelligēduʒ ſm̃ Cōmēta. ↄm̃. c. ꝙ odor attribuiť abundātie partis ſicce in odorabili: ſicut ſapor attribuiť abundātie ꝑtis humide in guſtabili. nā ad gñationē odorꝫ τ ſaporꝫ in mixto q̃ttuor elīta cōcurrūt: differēter tñ q: calm̄ τ frigidū τ ſiccū in ꝑductiōe ſaporꝫ ſunt agentia tm̄. ſʒ hūidū eſt actiuū τ paſſiuū nō qḋcūqꝫ: ſed ſolū aqueū groſſuʒ. iō hūidū aqueū ī mixto eſt ꝑꝑriū ſaporis ſbm. ſʒ in gñatione odoris calidū frigidū τ humidū ſūt ſolū agētia. ſiccū vō eſt actiuū τ paſſiuū: nō qḋlibʒ ſʒ ſiccū igneū ſubtile: q̃re ſiccū igneū in mixto eſt ꝑꝑriū ſbm odoris: τ hec intēdit Cōmētator per ſua vba: quare τc̃.

¶ Guſtabile aūt eſt qḋdam tāgibile. Atqꝫ hec eſt cā: vt ipm̃ nō ſit ſenſibile per mediū corp⁹ extremū: neqꝫ enīʒ tactus tali medio percipit: enim vō corpus ēt id: in quo tāq̃ꝫ in materia ē ipſe ſapor q guſtu percipiť humidum eſt: qḋ eſt tāgibile quoddam.

¶ Guſtabile aūt eſt qḋdam tāgibile: τ hec eſt cauſa: quare nō ſit ſenſibile ꝑ mediū extraneū corpus. Neqꝫ. n. tactus eſt corpus in quo eſt humor: qḋ eſt qd guſtabile in humido ſic materia: hoc aūt qdā tāgibile. T. cō. 101.

¶ Hoc eſt ſextū cap̄m hui⁹ trac. in quo determinať de guſtabili τ guſtu: τ cōtinet tres ꝑtes: in q̃ꝫ ꝑma determinať de medio guſtus. in ſcḋa de obto. in tertia de organo ſcḋa ibi. (Sicut aūt viſus.) tertia ibi. (Qm̃ aūt humidū.) Prima in duas: q: ꝑmo Ariſto. adducit duas cās ꝑꝑ quas guſtabile eſt qḋdaʒ tāgibile: ſcḋo eas declarat. ibi. (Vñ τ ſi in aqua.) ¶ De prima dicit: ꝙ guſtabile eſt qḋdā tangibile τ hui⁹ hec eſt vna cā: q: guſtabile nō ſit ſenſibile. i. nō ſentiť per corpus extraneuʒ tanq̃ꝫ ꝑ mediū: neqꝫ enī tactus. ſ. ſentit ꝑ mediū extraneū. ſʒ ambo hi ſenſus ſentiūt tangendo: qḋ nō eſt de ſenſib⁹ aliis. Scḋa cā eſt q: oē corpus in quo eſt ſapor qui eſt qḋdā guſtabile hʒ ipm̃ in humido ſicut in ſua mā ꝑꝑria. hoc aūt humidum eſt qḋdaʒ tāgibile. ¶ Intelligēdū ſm̃ Cōmēta. ↄm̃. 101. ꝙ corpus in quo exiſtit ſapor non eſt guſtabile: niſi ſm̃ ꝙ ille ſapor exiſtit in eo humore: cuius ꝑportio ad illum saporē eſt ſic ꝑportio mãe ad formā: τ ideo iſte ſenſus. ſ. guſtus nō cōprehēdit saporē niſi cōprehēdat humorē: cuʒ ſit ipoſe vt denudeť ab eo: τ cōprehēdere eſt aliqd tangere: vñ iſte ſenſus. ſ. guſtus vr̃ aliqs tact⁹. ¶ Sʒ ſtatim dubitať vtrū guſtus ſit qdā tact⁹ vt ſepe dicit Ari. τ Cōmēta. Arguiť ꝙ nō: q: ſi guſtus eēt qdā tactus: tunc guſtus eēt idē cū tactu: τ ſic nō eēnt niſi q̃ttuor ſenſus exteriores: ↄñs falſuʒ. τ pʒ ↄñā: ſicut ſeqť. hō eſt qḋdā aīal. g̃ eſt ideʒ cum aīali: τ ita de aliis. ¶ Ad hoc pōt r̃ñderi ꝙ guſtus capiť duobus modis. vno mō pro ſenſu alimēti. alio mō pro ſenſu diſcretiuo saporꝫ. ſi ꝑmo mō capiať: ſic guſtus reperitur

in quolibet aīali: ꝛ ſic eſt idē realr cū tactu: nō tñ cum eo ꝯuertit̄: qꝛ nō q̄libꝫ tactus eſt guſtus. ſed ſolū tactus ptīs ꝺputate ad diſcernēdū nutrimētū ꝯueniēs vel diſcōueniens. ꝛ iō guſtus ſic ſumptus nō eſt abſolute tactus. ſꝫ eſt q̄dā tactus: qꝛ eſt tactus ꝯctus ꝛ determinatus tāꝫ ex pte obti q̄ꝫ ex pte organi: q̄m talis guſtus vt ſic nō hꝫ cōprehēdere oē tāgibile ſꝫ ſolū tāgibile nutrimētale: nec reperit̄ p totū organū tactus: ſꝫ ſolū in pte eiꝰ vt dcm̄ eſt. Si autē capit̄ guſtus p illo q̄ de ſaporibꝰ iudicat dicēdum eſt tale nō inueniri in quolibꝫ aīali. ſꝫ ſolū in aīali pfectoꝛ ꝛ h̄ differt ſpecifice ꝛ formalr a tactu: neq̄ꝫ eſt tactus. Pōt tñ dici q̄dā tactus tribus de cauſis. pma eſt qꝛ ſentit tāgēdo ſicut tactus. ſcd̄a eſt qꝛ guſtabile eſt q̄ddā tangibile mālr: q̄m ſapoꝛ qui eſt obm guſtabile: eſt in humido vt in ſubo qd̄ eſt q̄ddā tāgibile. tertia qꝛ guſtus eſt q̄dā tactus mālr: eſt enim in tactu lingue vt in ſubo ꝛ fundamēto ꝛ nō alibi. Et ex hoc rn̄det̄ ad argumētum negādo illam ꝯñaꝫ: guſtus eſt q̄dam tactus. ergo eſt tactus: quia guſtus ſcd̄o modo ſumptus nō dicit̄ q̄dā tactus: qꝛ ſit pars eius ſubiectiua. ſed ſolum ex cauſis nunc declaratis.

℃ Quapropt̄ ſi et̄ eēmus in aq̄. dulce ſane ſentiremꝰ in ipſa poſitū: ꝛ nō ſenſus illiꝰ nobis p aquā: tanq̄ꝫ p mediū eēt. Sꝫ qꝛ pmixtū illd̄ eēt cū hūido: queadmodū in potione fieri ſolet: coloꝛ aūt non h̄ vr̄ qd̄ miſcet̄: neq̄ꝫ defluxibꝰ. Nō igit̄ vt eſt ibi: ſic eſſe de medio dicere poſſumꝰ: nullū. n. extremūꝫ ē mediū: vt diximꝰ: vt aūt viſibile ē coloꝛ: ſic ē guſtabile ſapoꝛ. Atq̄ nihil abſq̄ꝫ hūiditate ſaporis efficit ſenſuꝫ: ſꝫ oē qd̄ ipſiꝰ efficit humiditatē aut actu aut poª nimirꝫ hꝫ: vt ſalſuꝫ. nā ꝛ ipm liq̄ſcere pōt facile: ꝛ ſe linguaꝫ vt pꝫ cū liq̄ſcit humidioꝛē efficere poteſt.

℃ Unde ſi in aqua eēmus: ſentiremus vtiq̄ꝫ appoſitum dulce. Nō autē eſſet tūc nobis ſenſus p mediū: ſed in eo qd̄ miſcetur humido: ſic in potu. Coloꝛ aūt nō ſic videt̄ in eo q̄ miſcetur: neq̄ꝫ defluxionibus.

T.cõ. 102. ℃ Ut q̄dē igit̄ mediū nihil eſt. vt āt coloꝛ viſibile: ſic guſtabile hūoꝛ eſt. Nihil aūt facit humoris ſenſuꝫ ſine humiditate: ſꝫ hꝫ actu aut potētia humiditatē: vt ſalſum. bn̄ eniꝫ liquidum ipſum eſt: ꝛ liquefactiuū lingue.

℃ Hic declarat cāſ q̄re guſtabile eſt qd̄dā tāgibile ꝛ pꝰ pꝛimā q̄ fuit q̄ guſtabile ſentit̄ nō p mediū extraneū ſꝫ tangēdo dicēs: q̄ ſi nos eēmꝰ in aq̄ vtiq̄ꝫ ſentiremꝰ dulce appoſitū ei: ꝛ tūc nō eēt nob̄ ſenſus illiꝰ dulcis p mediū extriſecū. ſꝫ ſentiremꝰ dulce ī eo qd̄ miſcet̄ hūido aqueo puenīēdo ſecū vſq̄ꝫ ad guſtū ſic̄ in potu. Coloꝛ āt nō ſic vr̄ in eo qd̄ miſcet̄ medio: neq̄ꝫ in defluxionibꝰ. i. p defluxiones. Ut q̄dē igit̄ mediū nihil eſt. i. inq̄ꝫtū ad mediū nō ē ꝯpatio iter viſū ꝛ guſtū: qꝛ viſus reqrit mediū extrinſecū. guſtus autē nō. ſꝫ q̄ꝫtum ad rōnem obti eſt cōpatio: qꝛ ſicut coloꝛ eſt q̄d viſibile: ſic humoꝛ. i. ſapoꝛ ē q̄d guſtabile. ℃ Poſtea declarat cām ſcd̄aꝫ que fuit: q̄ ſapoꝛ eſt in humido: ſicut in ppꝛia mā: qd̄ eſt quodā tangibile dicēs: q̄ nihil facit ſenſum humoris. i. ſaporis ſine humiditate. ſꝫ omne tale hꝫ humiditatē aut actu aut poª propinqua vt ſalſum: ipm enim eſt bn̄ liquidum. i. facilr humectabile ꝛ liquefactibile ꝛ liquefactiuum lingue. ℃ Intelligendum pꝛio ſm Albertū: q̄ lꝫ guſtus nō habeat mediuꝫ extrinſecū: habꝫ tamē duplex medium itrinſecū. Unū qd̄ non eſt pars aīalis: ꝛ eſt humiditas ſaliualis in oꝛe ꝛ lingua exiſ. Aliud eſt qd̄ eſt pars aīalis: ꝛ eſt extremitas lingue ꝛ faucī: in qua diffuſi ſunt nerui guſtatiui. Pꝛimū medium nō eſt nec̄ium ſicut ſcd̄m. ſed facit ad bn̄ eſſe guſtus: p quāto ptes coꝛpis ſapoꝛoſi pmixte humiditati ſaliuali ſubtiliant̄ ꝛ fluide efficiunt̄. vt p ſe ipſas poſſint ad guſtum penetrare. ℃ Intelligēduꝫ ſcd̄o ſm Cōmētatoꝛē. ꝯm̄. 102. q̄ nihil recipit ſenſus ſapoꝛis q̄ d̄ guſtus niſi ſapoꝛ ſit in humoꝛe: ꝛ humoꝛ eſt in ſapoꝛoſo: aut in actu: aut in potētia. vbi gr̄a ſalſum qd̄ eſt humidū in potētia ppīn qua velociter diſſoluit̄: ꝛ diſſoluit hūoꝛes q̄ ſunt ī lingua: ꝛ iō ppauit nā ſaliuā in oꝛe: ꝛ pꝛeparauit bꝛāchos in hoīe ad ꝯgregādum iſtā humiditatē vt ea mediāte guſtarent̄ ſicca: vñ dicimus q̄ ſapoꝛ nō eſt ſapoꝛ in actu. ſcꝫ quātuꝫ ad imutādum niſi in coꝛpoꝛe humido in actu.

℃ At v̄o ſicuti viſus eſt viſibilis ꝛ iuiſibilis ꝛ tenebꝛe nāq̄ꝫ ſunt iuiſibiles: q̄s et̄ viſus diſcernit: ꝛ eius qd̄ valde ſplēdidum eſt: ꝛ hoc eniꝫ inuiſibile dr̄: q̄ꝫq̄ꝫ nō eodē ſꝫ alio mō q̄ꝫ tenebꝛe. Sicut igit̄ viſus viſibilis ꝛ inuiſibilis eſt: ꝛ auditus ſilr̄ ſoni ſilentijq̄ꝫ: quoꝝ alterū audibile: alteꝝ inaudibile ē: ꝛ et̄ ſoni magni perinde atq̄ꝫ ſplēdidi viſus. Nā vt pūus ſonus mō quodā iaudibilis. Sic et̄ ꝛ magnus ac violentus. Inuiſibile v̄o multifariā dici ſolet: q̄ddā perinde dr̄ tale: atq̄ꝫ in ceteris et̄ id: qd̄ impoſſe eſt q̄ddam hoc pacto. vt aptū q̄dē ſit id hr̄e: quo videre poſſit: illo aūt careat: aut habeat remiſſe vl̄ praue: vt infoꝛme dr̄: aut indoctū. Sicut igit̄ viſus inquā viſibilis ꝛ inuiſibilis ē: ꝛ auditꝰ ſilr̄: ſic ꝛ guſtus guſtabilis ꝛ inguſtabilis eſt: qd̄ q̄dem aut exiguū habꝫ aut prauū: aut vaſtātem guſtū ſapoꝛem.

℃ Sicut āt viſus viſibilis ē ꝛ iuiſibilis: tenebꝛa āt iuiſibilis ē: iudicat aūt ꝛ ipaꝫ viſus. T.cõ. 103. Adhuc āt ſplēdidi ē: eteni h̄ iuiſibile ē valde alio aūt mō a tenebꝛa. Silr̄ aūt ꝛ auditꝰ ſoniq̄ꝫ ꝛ ſilētij: quoꝝ aliō audibile: aliō nō audibile ꝛ magni ſoni ſic̄ viſus ē ſplēdidi. Sicut eni pūus ſonus iaudibilis quodāmō: ſic ꝛ magnus ꝛ violētus. Inuiſibile āt aliō q̄dē oīno dr̄: ſic̄ ꝛ in alijs ipoſſe: aliō āt q̄ꝫ nis aptum natū non habet: aut praue: ſicut qd̄ ſine pedibus eſt: ꝛ ſine gradu dr̄. Sic aūt guſtus guſtabilis q̄dem ꝛ nō guſtabilis: hoc aūt eſt prauū: aut paruū hn̄s humoꝛem: aut coꝛruptiuum guſtus.

℃ Nunc determinat de obiecto guſtus: ꝛ diuidit̄ in duas ptes: qꝛ pmo determinat de obto guſtus abſolute: ſcd̄o vt eſt q̄dā tactus. ibi. (Videt̄ aūt principiū.) De pma dicit q̄ ſic̄ viſus eſt viſibilis ꝛ inuiſibilis: q̄m tenebꝛa eſt inuiſibilis: ꝛ ipm iudicat viſus adhuc ſenſus eſt valde ſplēdidi: qd̄

di: qđ eſt iuiſibile lꝫ alio mõ ꝙ̃ tenebre. Simił auditus eſt ſoni ⁊ ſilẽtij quoꝝ aliud eſt audibile. ſ. ſonus aliud inaudibile. i. ſilẽtiũ. Eſt ẽt audit⁹ magni ſoni ſic viſus ⁊ ſplẽdidi: ⁊ ſic paruus ſonus eſt quodãmõ ĩaudibilis: ſic ⁊ magnus ⁊ violẽtus ſonus eſt ĩaudibilis. Inuiſibile aũt aliõ gdez dĩ ſicut ⁊ in alijs: qđ oĩno impoſſe eſt videri. Aliud aũt ꝙ quãuis aptũ natũ ſit videri: nõ tñ hꝫ. ſ. ꝙ bñ videatur: aut praue videaẗ. Vñ inuiſibile dĩ multipłr. ſicut qđ ſine pedib⁹: ⁊ qđ ſine greſſu dicitur multipłr. Sic autẽ guſtus eſt guſtabilis ⁊ nõ guſtabilis: hoc aũt. ſ. nõ guſtabile eſt hñs ꝑuum humorẽ. i. ſaporẽ: aut prauũ: aut guſtus corruptiuũ. ¶ Intelligẽdum ꝙ tripłr aliqđ dĩ ſine pedibus vel ſine greſſu: primo mõ qꝛ non eſt natũ hẽre pedes aut greſſum ſicut lapis. ſcđo mõ qꝛ lꝫ ſit natum hẽre pedes ſeu greſſum nõ tñ hꝫ: vt homo carẽs pedibus. Tertio mõ: qꝛ lꝫ hẽat pedes ⁊ greſſum: hꝫ tñ male: vt habens debiles: aut tortos pedes. Sic in propoſito non guſtabile dĩ tripłr. primo qꝛ non poteſt guſtari ꝑꝑ carentiam ſaporis: ⁊ ſic elemẽtum purum eſt nõ guſtabile. ſcđo ꝙ debiliter ⁊ praue guſtaẗ propter remiſſionẽ ſui ſaporis. tertio ꝙ nõ poteſt bñ guſtari propter intẽſionem ⁊ fortitudinem ſui ſaporis: rõne cuius eſt guſtus corruptiuum.

¶ Videtur aũt potabile ⁊ ĩpotabile eſſe ꝑnicipium: vtrũqꝫ enim guſtu percipitur. Verum alterum eſt prauum guſtumqꝫ deuaſtat: alterum eſt amicum nature: eſt autem potabile guſtui cum tactu cõmune.

¶ Videẗ aũt ꝑncipiũ eẽ potabile ⁊ nõ potabile: guſtus eni gdẽ ambo. Sꝫ hoc gdẽ vt prauũ ⁊ corruptiuũ guſtus: illđ aũt ſcḋm naturã. Eſt aũt cõe tactus ⁊ guſtus potabile.

¶ Determinat de obo guſtus: vt eſt gdã tactus dicens: ꝙ vr̃ aũt ꝑn^m. ſ. mutationis guſtus eẽ potabile. i. humidũ ſaporoſum: ⁊ nõ potabile: guſtus gdẽ eni ambo. ſ. ꝑcipit. ſed hoc gdẽ. ſ. nõ potabile vt prauũ ⁊ corruptiuum guſtus. Illud aũt. ſ. potabile ſcḋm nãm. i. vt nãle ⁊ ꝯueniens. Eſt autẽ potabile. i. humidum ſaporoſum cõe tactus ⁊ guſtus.

Hic dubitaẗ vtrum humidum ſit obm cõe tactus ⁊ guſtus. Arguiẗ ꝙ non: qꝛ potentie diſtinguunẗ per actus: ⁊ actus per obta: ⁊ per ꝯñs potẽtie diſtincte hñt diſtinctos actus: ⁊ diſticta obta: ſed tactus ⁊ guſtus ſunt potẽtie diſtincte: vt ſupra dcm̃ ẽ ⁊ infra oñdeẗ: ergo habẽt actus diſtinctos: ⁊ obiecta diſtincta. ſed humidum eſt ꝓprium obm tactus: vt poſt apparebit. ergo nõ eſt obum guſtus: ſemꝑ loquẽdo de guſtu ꝑfecto qui iudicat de ſaporibus. ¶ In oppoſitũ vĩ hic Ari. ⁊ Cõmẽtator ſupra coñ. 101. vbi dicit: ꝙ guſtus non comprehendit ſaporem niſi comprehendat humorẽ: cum ſit impoſſibile vt denudeẗ ab eo ⁊c̃.

Ad hanc dubitationẽ dicit Egidius ꝑmittendo ꝑmo: ꝙ ſicut determinata forma ꝑ ſuo eſſe requirit determinatã nãm: ſic pro ſuo opari: ꝑpter qđ agere lꝫ ꝑncipałr attribuaẗ forme. ſcđario tñ attribuitur mãe: qꝛ ergo humiditas eſt ꝓprium ſubm ſaporis qđ reqrit ſapor nõ ſolum vt ſit ſed vt agat in guſtũ. ſeqẗ ꝙ lꝫ agere in guſtuꝫ ꝑncipałr cõpetat ſapori. ſcđario tñ cõpetit humiditati ſcḋm ꝙ eſt ſaporis ſbm. ¶ Ex quo vlterius pꝫ ꝙ hũiditas eſt obum cõe guſtui ⁊ tactui: ⁊ ꝙ ſe ſentiẗ ab vtroqꝫ: ꝗuis differẽter: qm̃ tactus ſentit humiditatẽ primo ⁊ ꝑncipałr: guſtus aũt ſecũdario pro quãto eſt ſaporis ſbm. ¶ Sed indubie hec ſnĩa nõ appareẗ mihi vera: vñ ꝯtra eam arguiẗ primo ſic. Nullũ ſenſibile proprium vnius ſenſus exterioris ſentiẗ per ſe ab alio ſenſu exteriori. ſed ſolum per accidẽs. vt ſepe Ari. dicit. ſed humiditas eſt propriuꝫ ſenſibile tactus. ergo ⁊c̃. ¶ Scđo. omne ſenſibile per ſe a pluribus ſenſibus exterioribus eſt ſenſibile cõmune vt patuit ſupra. ergo ſi humiditas per ſe ſentireẗ a guſtu: cum ẽt ꝑ ſe ſentiaẗ a tactu: ſequereẗ ꝙ eẽt ſenſibile cõmune: ꝯñs ẽ falſuꝫ. ğ ⁊c̃. ¶ Ideo aliter rñdeo dicendo: ꝙ humiditas ꝑ ſe ſentiẗ a tactu: ⁊ ꝑ acciñs a guſtu. ¶ Et ad dcm̃ Ari. hic dico ꝙ per potabile nõ intellexit humiditatẽ: vt opinaẗ Egidius: ſed intellexit humidum ſaporoſum: ⁊ hoc ꝑ diuerſas q̃litates ſenſibiles eſt cõmune tactui: ⁊ guſtui: ⁊ ꝙ ita ſit pꝫ ꝑ Cõmẽtatorẽ coñ. 103. in expoſitione illius partis ſic dicẽtem. Et potabile eſt cõmune tactui ⁊ guſtui. ſ. qꝛ ſcḋm humiditatẽ: que eſt in eo ẽ tangibile: ⁊ ſcḋm ſaporẽ eſt guſtabile. ¶ Ad Cõmẽtatorez cum dixit: ꝙ guſtus non cõprehendit ſaporẽ niſi comprehẽdat humorẽ: verum eſt mãłr: ⁊ rõne tactus q eſt eius ſbm: quare poſt ſubdit Cõmẽta. Et cõprehendere humorem eſt aliqđ tangere. vñ iſte ſenſus. ſ. guſtus eſt aliqs tactus. ſcꝫ mãłr. ſicut igiẗ eſt ex ꝑte obti. ita eſt ex ꝑte actus: ⁊ ex parte potẽtie: cum iſta inuicẽ ꝓportioneñẗ. Sapor aũt q eſt ꝓprium obm guſtus non eſt in quolibꝫ tangibili. ſꝫ ſoluꝫ in humido cõmixto. ita ꝙ omnis ſapor eſt in aliquo tangibili ⁊ non conuertiẗ. ſicut omne guſtare preſupponit tangere ⁊ non conuertiẗ. vñ impoſſe eſt guſtum ſentire ſaporẽ: quin tactus qui eſt eius ſubum ſentiat humiditatẽ quod eſt ſubiectum illius ſaporis. Et ſimiłr omnis guſtus eſt in aliquo tactu ⁊ non conuertiẗ: ⁊ ſicut prius natura eſt humidum ꝙ̃ ſapor: ſic prius nãẽ eſt tangere ꝙ̃ guſtare: ⁊ tactus ꝙ̃ guſtus. Propter qđ ſciẽduꝫ: ꝙ lꝫ tactus ⁊ guſtus lingue habent vnũ organum mãłr: qꝛ tamẽ ſunt potentie diſtincte in illo organo: habent diuerſas diſpoſitiones facientes illud plura organa formałr: ⁊ ſicẽ tactus eſt mã guſtus: ſic diſpõ tactiua eſt mãlis reſpectu diſpõnis guſtatiue: qꝛ tñ diſpoſitio guſtatiua nõ eſt in quolibꝫ neruo: ſicut diſpõ tactiua. ſed ſoluꝫ in neruo lingue. ideo lꝫ in quolibꝫ neruo ſit tactus: nõ tñ in quolibꝫ eſt guſtus. ſed ſolum in neruo lingue. ¶ Ad argumẽtum aũt ſuper quo Egidius fundari vĩ ſi ſic argueret. Illud qđ neceſſario eſt ſbm ĩmutationis alicuius ſenſibilis proprij: eſt ſenſibile per ſe a ſenſu: cuius illud dicit ſenſibile proprium. ſꝫ humiditas eſt neceſſario ſbm ſaporis qui eſt ſenſibile ꝓprium guſtus. ergo ⁊c̃. pꝫ ꝯña. ⁊ minor: maior aũt colligiẗ de intentione Cõmentatoris ſupra. vbi poſuit vnaꝫ ex cauſis quare ſenſibilia cõmunia ſunt ſenſibilia ꝑ ſe: qꝛ ſunt neceſſario ſubiecta ĩmutationis ſenſibilium ꝓpriorum ⁊c̃. ¶ Rñdeẗ dicendo ꝙ maior nõ eſt vłr vera. qm̃ magnitudo eſt neceſſario ſbm ĩmutationis ſoni vel odoris: ⁊ tñ non per ſe ſentiẗ ab auditu vel olfatu: quoꝝ illa ſunt ſenſibilia ꝓpria cum ſolũ ſentiaẗ per ſe a viſu ⁊ tactu ꝑ Cõmentatorem. Sic in propoſito diciẗ ꝙ ſufficit ꝙ humiditas ꝑ ſe ſentiaẗ a tactu qui eſt ſbm guſtus: ⁊ ex his pꝫ clarius ꝙ̃ ſupra: quõ guſtabile eſt qđdam tãgibile: ⁊ guſtus eſt gdam tactus: ⁊ quałr principium ĩmutationis guſtus ſit potabile ſiue humidum ſaporoſum: quare ⁊c̃.

¶ At vo cũ guſtabile ſit humidũ: neceẽ eſt ⁊ inſtrm̃ ſenſus ipſius neqꝫ humidũ eẽ actu: neqꝫ ẽt tale: vt humectari nõ poſſit: humidũqꝫ euadere: patiẗ enim aliqđ guſtus ab ipſo guſtabili: ea nimiꝝ rõne qua guſtabile eſt. Neceſſe eſt igiẗ inſtrumẽtum guſtus potẽtia gdem humidũ eſſe: humectari aũt actu. ita aũt humectari: vt eius cõſeruetur cum humectaẗ ⁊ ratio. Signuꝫ aũt eſt lin/

guam neqꝫ cum eſt valde ſicca: neqꝫ cuꝫ ⁊ nimiū humida ſentire. Js enim tactus ſit humidi primi pinde atqꝫ ſi cū preguſtauerit quiſpiam vehemētem acremue ſaporē: deinde aliū guſtet: ⁊ vt in egrotantibus ſit quibus cūcta videntur amara: qꝛ lingua ſentiunt tali humiditate referta.

T.cō. 104 ¶ Quoniam autem humidum quideꝫ eſt guſtabile: neceſſe ſenſitiuum ipſius neqꝫ humidum eſſe actu: neqꝫ impoſſibile fieri humidum. Patitur enim aliquid guſtus a guſtabili ſm ꝙ guſtabile eſt. Neceſſariū eſt ergo humectatum fore qđ poſſibile humectari ſaluatum: non humidum aūt ſenſitiuum guſtatiuum. Signum auteꝫ neqꝫ ſiccam exiſtentem linguā ſentire: neqꝫ multum humidam. Hic enim tactus ſit primi humidi: ſicut cum aliquis qui ante guſtauit forteꝫ humorē guſtet alteꝝ: ⁊ vt laborātibus amara oīa videnꝛ: ꝓpter id qđ lingua plena hmōi humiditate ſentit.

¶ Determinat de organo guſtus. ⁊ diuidiꝛ in duas partes qꝛ primo oſtēdit quale debeat eſſe huius organuꝫ. ſcđo diſtinguit ſpēs ſapoꝝ. ibi. (Spēs autē humorum.) ¶ De prima dicit ꝙ quia guſtabile eſt humidum: ſic ꝙ opꝫ organum guſtus pati ab humiditate que eſt proprium ſubiectum ſaporis ſi debeat pati a ſapore. ideo neceſſe eſt organum guſtus non eſſe actu humidum de ſe tali humiditate ſaporoſa: vt poſſit oēa recipere: neqꝫ ipoſſe fieri humidum tali humiditate. Nam guſtus patiꝛ aliqđ a guſtabili ſm ꝙ guſtabile eſt. ideo neceſſariū eſt organum guſtus fore humectatū humido potabili poſt paſſionem: qđ ante paſſionē poſſibile erat ab eo humectari. Jpm autē ſenſitiuum guſtatiuuꝫ ſaluatū in ſua nālī diſpōne neceſſariuꝫ eſſe nō humidum tali humiditate. Signum autē. ſ. ꝙ organum guſtus non debꝫ eſſe humidum humiditate potabili: neqꝫ poſſibile humectari tali humiditate eſt linguaꝫ exñtem ſiccam nō ſentire ſaporem: qꝛ nō poteſt recipere eius humiditatē neqꝫ linguam multū humidaꝫ cōtingit ſentire: qꝛ hic. i. lingua exñte multum humida ſit tactus primi humidi. i. ſenſatio tactiua illius prime humiditatis multe que impedit receptionē ſeu ſenſationeꝫ tactiuam aliaꝝ humiditatū: ⁊ ꝯ ꝯſequenti guſtationem ſapoꝝ illarum humiditatū: cum guſtus non poſſit ſentire aliqueꝫ saporē niſi tactus in quo eſt guſtus ſentiat humiditatem illius ſaporis. Vñ in tali multa humiditate lingue accidit ſicut accidit cum aliquis qui ante guſtauit fortem humorē. i. ſaporē: ſtatim guſtet alteꝝ ſaporeꝫ: tunc enim per primuꝫ ſaporē impediꝛ a pceptione ſcđi ſaporis. Et ſic etiam accidit laborātibus febre colerica. quibus oīa que guſtāt videnꝛ amara ꝓpter id qđ ſentiunt linguā plenā huiuſ humiditate. ſ. amara. ¶ Jntelligēdum pmo ꝙ ſicut organum auditus habꝫ aliquē motū ſibi ꝓprium: p quē tamē: quia diſſimilis eſt motibus exterioribus: nō impediꝛ a pceptione illorum: ſic lingua habꝫ aliquā humiditatē ſibi nālēꝫ: que quia diſſimilis eſt humiditatibus exterioribus. non impedit linguā a receptione aliaꝝ humiditatum pꝫ ergo ꝙ lingua debꝫ eſſe ſaluata in ſui nāli humiditate non multū ſicca: nec multuꝫ humida: quia a multa ſiccitate redderet indiſpoſita ad patiēdū ab humiditatibus ⁊ ſaporibus. Et ſimiliter p multaꝫ humiditatem impediretꝛ modo quo dcm̄ eſt: qꝛ fortius ſenſibile impedit minus ſiue debilius. Etiā ſm Alber. nimia humiditas lingue nō ſinit ſupueniētes ſapores in eam penetrare. ſed potius eos lauat a lingua ⁊ abſtergit ꝓpter qđ in patientibus deſcenſum flegmatis aquei ad os oīa inſipidi ſaporis apparent. ¶ Jntelligēdum ſcđo ſm Commētatorē ꝯm̄. 104. ꝙ qui guſtauerit aliqueꝫ saporē: ⁊ ſua lingua fuerit humectata in humore accñtali. tunc nō cōprehēdet humorē ſaporis ꝓprii niſi admixtū cuꝫ q̈litate illius primi humoris: ⁊ ſic accidet neceſſario vt nō cōprehēdat ſaporem: qꝛ non compꝛehēdit mām̄ ſaporis in diſpōne illa: ſm quā eſt mā illius ſaporis: hoc eſt ꝙ prius dicebatꝛ ꝙ habēs linguā valde humidā humiditate extranea ſi adueniat ſapor aliquis nō ſentiet illum: qꝛ non ſentiet diſtincte humiditatē: que eſt ꝓpria mā illius ſaporis. ſed aut nō ſentiet: aut cōfuſe ſimul cū alia humiditate.

¶ Species autē ſapoꝝ ita ſeſe habent quēadmodū coloꝝ. Dulce nāqꝫ ⁊ amaruꝫ cōtraria ſimplicia ſunt. heret aūt dulci qdem pingue: amaro aūt ſalſuꝫ. At inter hec collocanꝛ acre acerbum accidum atqꝫ acutū. He nāqꝫ fere differētie videntur eſſe ſaporum. Quare guſtus qdem inſtrumentum ideſt: quod eſt potētia tale: guſtabile auteꝫ id qđ ipſum actu facere poteſt.

¶ Species aūt humoꝝ ſicut ⁊ in coloribus ſimplices qdem cōtrarie ſunt: ſicut dulce ⁊ amarum. Habite autē ſunt cum hac qdeꝫ pingue: cū illa vero ſalſuꝫ: media aūt hoꝝ erit acre ⁊ auſteꝝ: ⁊ ponticum: ⁊ acutum. fere enim he videnꝛ eē humoꝝ differētie. Quare guſtatiuuꝫ eſt potētia huiuſmodi. guſtabile autem eſt factiuum actu huius. T.cō. 105

¶ Diſtinguit ſpēs ſapoꝝ dicēs: ꝙ ſpēs ſapoꝝ ſicut ⁊ in coloribus ſimplices quidem ⁊ contrarie ſunt: ſicut dulce ⁊ amaꝝ. Habite quidem his. i. conſequenter habentes ad iſtas ſunt cum hac quidem. ſ. dulci: pingue: cū illa vero. ſ. amaro ſalſum: media aūt hoꝝ. ſ. dulcis ⁊ pinguis ex vno latere: ⁊ amari ⁊ ſalſi ex altero ſunt acre ⁊ auſteꝝ: ⁊ ponticum: ⁊ acutum. fere enim hec videnꝛ eſſe humoꝝ. i. ſapoꝝ drīe ſiue ſpēs. Et tūc ex dictis infert q̈re guſtatiuū. i. organum guſtus eſt potētia hmōi. i. iſti ſapores cū ſint in potentia paſſiua ad eos. ſed ipſi ſapores ſiue guſtabile eſt factiuū huius. ſ. organi guſtus actu. i. in actu. organū eniꝫ reduciꝛ a guſtabili de potentia ad actum.

Dubitaꝛ. Utrum ſpēs ſapoꝝ ſint ſeptē: vel octo: vel ſub alio numero: ⁊ ſi ſit vtruꝫ dulcedo ⁊ amaritudo ſint ſpēs extreme: ⁊ oēs alie ſint medie iter eas: vt Ari. ⁊ Cōmētā. hic aſſerūt. ¶ Jn qua dubitatiōe tres repiunꝛ famoſe pōnes. ¶ Pria fuit Ari. quā Cōmētator: ⁊ Alber. ac plēs alij inſequunꝛ: ꝙ dulcedo ⁊ amaritudo ſunt ſapores extremi ſimplices ⁊ maxie ꝯtrarij: ⁊ ꝙ oēs alij ſunt medij ex ipſis extremis cōpoſiti ſub gradibus remiſſis: ſicut albedo ⁊ nigredo in gñe colorū ſunt colores extremi: ⁊ oēs alij medij ex extremis ſub gradib⁹ remiſſis cōpoſiti. Et Cōmenta. enumerat qnqꝫ ſapores medios iter dulcedinē ⁊ amaritudinē. ſ. pinguē: q eſt magis ꝓpinquus dulcedini: ⁊ ſalſum qui eſt magis propinquus amarori: ⁊ iter pinguē ⁊ ſalſum poſuit tres. ſ. acutū: ſipticū ⁊ acetoſuꝫ. Ari. inter pinguē ⁊ ſalſum ponit

nit quattuor. ſ. acrem: auſterum: ponticum: et acutum. Alber. autem ponit quinque. ſ. ſtipticum: et ponticum: quos dicit magis appropinquare dulcedini: et acrem: et acutum: et acetoſum: quos dicit magis appropinquare amaro. ¶ Secunda poſitio fuit Galieni qui poſuit nouem ſpecies ſaporum extremas: dicens non eſſe saporem dulcem et amarum: ſed acutum: et ponticum: cuius fundamentum fuit: quoniam calidum et frigidum diuerſimode ſe habentia ad humidum paſſiuum et ſicco ſunt cauſe ipſorum ſaporum. ergo ſecundum exceſſum caloris ſupra frigus vel econuerſo. aut eorum temperamentum habent diſtingui ſpecies ſaporum. In comparatione tamen ad mixtionem humidi cum ſicco: ſiue ad modum ſubſtantie mixti in ſe saporem habentis. Et ex hoc fundamento poteſt colligi numerus ſpecierum ſaporum: et que ſunt extreme: et que medie. Nam omne ſaporoſum aut eſt calidum in complexione: aut frigidum: aut temperatum. Si eſt calidum hoc tripliciter: quia aut eſt ſubtilis ſubſtantie: aut groſſe: aut mediocris: ſi eſt calidum ſubtilis ſubſtantie: eius ſapor eſt acutus: et hic ſapor eſt extremus ex latere caliditatis: ſi eſt calidum groſſe ſubſtantie: eius ſapor eſt amarus: ſi eſt calidum mediocris ſubſtantie: eius ſapor eſt ſalſus. Si autem corpus ſaporoſum fuerit frigidum: iterum tripliciter: aut ſubtilis ſubſtantie: aut groſſe: aut medie. Si frigidum ſubtilis ſubſtantie: tunc eius ſapor eſt acetoſus: ſi frigidum groſſe ſubſtantie: eius ſapor erit ponticus. Et hic eſt alius ſapor extremus maximum pretendens dominium frigiditatis. Si frigidum mediocris ſubſtantie: eius ſapor eſt ſtipticus. Si vero corpus habuerit complexionis temperamentum aut eſt ſubtile: aut groſſum: aut medium: ſi ſubtile ſapor eius eſt vnctuoſus: ſi groſſum: eſt dulcis: ſi mediocre: eſt inſipidus. ¶ Et licet hec poſitio ſit ſatis apparens. Commentator tamen comm. 105. ipſam nititur improbare. Primo quia ſecundum iſtam poſitionem nunquam idem ſapor in ſpecie ſequeretur aliquando dominium caloris. et aliquando dominium frigoris. vt patet: conſequens tamen eſt falſum. ergo etc. Quod conſequens ſit falſum: probatur: quia ſicut albedo aliquando ſequitur caliditatem: et aliquando frigiditatem. ſic dulcedo: et ſimiliter amaritudo: et ita de alijs. Unde in quibuſdam fructibus antequam matureſcant inuenitur amaritudo: illa ſequitur frigiditatem: et in rebus combuſtis inuenitur amaritudo: et illa ſequitur caliditatem. Similiter in quibuſdam fructibus immaturis inuenitur dulcedo: quamuis ſint frigidi: aut inſipidi: qui poſtea per complementum digeſtionis efficiuntur amari: et quedam ſunt calida in quibus apparet dulcedo: ſicut mel: et reliqua talia. ¶ Secundo arguit Commentator ibi. (Et ſignum eius quod iſti ſapores.) Sicut corpus non transfertur de albedine in nigredinem vel econtrario. niſi per aliquem aliorum colorum: et non ſemper fit talis tranſmutatio per omnes alios colores: nec ſemper per eoſdem. ſed modo per keropen: modo per kianos: et ex hoc arguimus quod albedo et nigredo ſunt colores extremi: et quod omnes alij ſunt inter eos: ſic dum fructus plantarum transferuntur de amaritudine ad dulcedinem: transferuntur per alios ſapores ſecundum quod pertinet illi amaro: vel illi dulci: quod non fieret niſi dulcedo et amaritudo eſſent ſapores extremi: et omnes alij medij inter eos. ¶ Tertio ibi (Et ſi conceſſerimus). Arguit Commentator contra experientiam ſuper quam ſuſtentatus eſt Galienus: qui dixit omne amarum eſſe calidum: quia omne amarum inducit calorem in corpore hominis: et ita de alijs: quoniam licet conceſſerimus ſic eſſe reſpectu corporis hominis. vt dixit Gali. ex hoc non ſequitur tamen ſic eſſe ex natura eius: et ex parte ipſorum ſaporum: quia aliquid eſt calidum reſpectu hominis: quod eſt frigidum reſpectu leonis: et aliquid eſt frigidum reſpectu hominis: quod reſpectu alterius animalis eſt calidum: et per conſequens non debemus ſimpliciter aſſerere hunc saporem vel illum eſſe calidum vel frigidum: quia taliter operatur in corpore hominis. Ex quo vlterius concludit Commentator: quia videtur quod ſapor magis ſequatur humiditatem et ſiccitatem quam caliditatem et frigiditatem: quare neceſſe eſt opinari aliquam complexionem terminatam ex qua fit amaritudo. et aliam ex qua fit dulcedo: et quod iſte due complexiones ſunt contrarie ſecundum hunc modum.

¶ Tertia poſitio eſt Auicenne: que in omnibus videtur conuenire cum Galieno preter quam in ſapore inſipido: quoniam inſipidum videtur quod nullum habet saporem: vt aqua: et propterea ponit ſolum octo ſpecies ſaporum: quarum tres ſequuntur manifeſtum dominium caloris: et ille calor qui eſt in extremo caloris eſt acutus: ſicut ſapor çinçiberis: poſt eum in calore ſequitur amarus. et poſt amarum ſalſus. Tres autem alie ſequuntur manifeſtum dominium frigoris: et ille qui eſt in extremo friditatis eſt ponticus: vt ſapor fructus maxime crudi: poſt eum in ſapore ſequitur ſtipticus: et poſt ſtipticum acetoſus communis acetoſitati agreſte: et acetoſitati aceti. Inter has ſex ſunt alie due medie. ſcilicet dulcis et pinguis: ſed dulcis plus attinet calori quam pinguis. ¶ Et ſuſtinendo Gal. et Auicennam reſpondetur ad rationes Auerro. ¶ Ad primam dico: quod amaritudo ſemper ſequitur caliditatem: et dulcedo temperamentum: vel parum ab eo per calorem declinat: et nego quod illi fructus immaturi ſint amari. immo ſunt pontici: vel ſtiptici: et de alijs nego quod ſint dulces: poſſunt tamen eſſe inſipidi: aut propter abundantiam humidi aquei: aut propter groſſitiem ſubſtantie eorum impedientem impreſſionem in guſtum. ¶ Ad ſecundam dicitur quod illa ratio bene arguit: quod dulcedo et amaritudo non ſunt ſapores immediati: et quod habent multa media: ſed ex hoc non ſequitur quod ſint ſimpliciter extremi. ¶ Ad tertiam ſecundum Galienum facilis eſt reſponſio: quia ipſe poſuit complexionem hominis temperati eſſe medium in vniuerſa ſubſtantia: et per conſequens in ordine ad illam cetera habent graduari et menſurari: ſic quod omne quod calefacit hominem eſt abſolutum calidum denominandum: et quod infrigidat frigidum: et ita de alijs. etc.

¶ De tangibili autem et tactu eadem ratio eſt. nam ſi tactus non vnus ſit ſenſus: ſed plures: neceſſe eſt et ea que tactu percipiuntur plura ſenſibilia eſſe. Dubitationem autem iſte locus habere videtur. Utrum plures ſint tactus an vnus tantum. Et de inſtrumento tactus quid tandem ſit. Utrum ipſa caro: et id quod in ceteris ſimile eſt carni: an ita non ſit: ſed id quidem ipſum ſit ſenſus huiuſce medium: inſtrumentum autem ipſius primum aliud quoddam ſit intus.

¶ De tangibili autem et tactu eadem ratio. Si enim tactus non eſt vnus ſenſus: ſed plures: neceſſarium eſt et tangibilia ſenſibilia plura eſſe. Habet autem dubitationem vtrum plures ſint: aut vnus. T.cõ. 106
¶ Et quidem eſt ſenſitiuum tangibile. vtrum caro: et in alijs proportionale: aut non. Sed hoc quidem eſt medium: primum autem ſenſitiuum aliud quoddam eſt intus. T.cõ. 107

¶ Iſtud eſt ſeptimum capitulum huius tractatus: in quo determinatur de tangibili et tactu. Continet autem hoc capitulum tres partes: in quarum prima determinatur de tactu et eius organo. in ſecunda de medio. in tertia de obiecto. ſecunda ibi. (Dubitabit autem quis.) tertia ibi. (Tangibiles quidem igitur.) Prima adhuc in duas: quia primo mouet duas dubitationes. ſecundo de illis proſequitur. ibi. (Omnis etenim ſenſus.) De prima dicit quod eadem ratio eſt de tangibili et tactu: quia ſi tactus non eſt vnus ſenſus. ſed plures: neceſſarium eſt et tangibilia et ſenſibilia plura eſſe: et ſupple: ſi tactus eſt vnus: tangibile eſt vnum et econuerſo. Et tunc mouet dubitationes dicens. habet autem dubitationem. vtrum plures ſint tactus aut vnus. Et quidem eſt ſenſitiuum tangibile. Utrum caro in habentibus carnem. et in alijs animalibus non habentibus carnem proportionale carni aut non. ſed hec quidem. ſ. caro: vel proportionale carni eſt medium. Primum autem ſenſitiuum ſiue organum tactus: eſt aliud quoddam

intus.ſcȝ neruus: vel ꝓportionale neruo. ¶ Intelligendum primo ſm Cōmen.com̄.106. q vtrum tāgibile ſit vnū aut plura vnum eſt dubiū ſicut eſt de tactu. ⁊ ſermo in eis idem eſt: ⁊ innuit ꝑ hoc cām propter quam latet hoc in hoc ſenſu: ⁊ nō latet in alijs ſenſibus. De illis enim q manifeſtū fuit q ſenſibile eoꝝ eſt vnum in gn̄e ſicut color: ſonus ⁊ odor. Fuit ēt manifeſtum eos eē vnum in genere. puta viſum: auditum ⁊ olfatū. In hoc aūt ſenſu. ſ. tactu q ignoratū fuit de ſuis ſenſibilibus. ſ. q ſint vnum in gn̄e: fuit ē ignoratum de ſuo ſenſu. ſcȝ q ſit vnus ſenſus. ¶ Intelligēdum ſcd̄o q aliqua animalia habēt ſanguinē: ⁊ aliqua nō: ſed habēt humiditatē ꝓportionalem ſanguini: habētia ſanguinē hn̄t carnē ⁊ neruum: ſed habentia humiditatē proportionalē habēt ꝓportionale carni ⁊ neruo: ⁊ ideo loquitur Ariſto. ſub diſiunctione.

¶ Ois enim ſenſus vnius ꝯtrarietatis eſſe vr̄: vt viſus albi: nigriq; ⁊ audit' acuti: grauiſq; ⁊ guſtus dulcis: atq; amari. At i tāgibili plures inſunt ꝯrietates vt pȝ: eſt eni calidū: frigidū: humiduȝ: ſiccū: molle: duruȝ: ⁊ iſtiuſmodi alia. Sȝ eſſe videt ad hāc dubitationē q̄daȝ ſolutio. nam in ceteris ēt ſenſib' plēs ſunt ꝯrietates. In voce nāq; nō ſolū eſt acumē ⁊ grauitas: ſȝ ēt magnitudo ⁊ ꝑuitas: ⁊ leuitas ⁊ aſperitas vocis: ⁊ alia huiuſcemodi. Sunt ⁊ circa colorem differētie alie tales. Uerum q̄nam ſit vnū obiectum tactui: ſicut vnuȝ eſt auditui ſonus: non eſſe manifeſtum videtur.

¶ Ois etenim ſenſus vnius contrarietatis eē videt: vt viſus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti: guſtus amari ⁊ dulcis. In tangibili aūt multe inſunt ꝯtrarietates: calidū ⁊ frigidum: humiduȝ ⁊ ſiccum: durum ⁊ molle: ⁊ alioꝝ quecūq; ſunt huiuſmodi.

T.co. 108 ¶ Habet aūt ſolutionem quadam ad hanc dubitationē: ⁊ q in alijs ſenſibus ſunt ꝯrietates plures: vt in voce non ſolū acumē ⁊ grauitas: ſed ⁊ magnitudo ⁊ paruitas: ⁊ lenitas ⁊ aſperitas vocis: ⁊ ſilia alia. Sunt autem circa colorem differentie huiuſmodi altere: ſed q ſit vnum ſubiectū ſicut auditui ſonus: ſic tactui nō eſt manifeſtum.

¶ Proſequit de dubitationibus ſuperius motis: ⁊ diuidit in tres partes: q primo arguit ad vnaȝ partē dubitationis prime. ſcd̄o ꝯtractat dubitationē ſcd̄aȝ: cuius ſolo eſt necia ad ſolonē prime dubitationis. tertio innuit ſolonem pme dubitationis. ſcd̄o ibi. (Utrū aūt.) tertia ibi. (Demōſtrat aūt. De pma ſic arguit. Ois ſenſus vnus videt eſſe vnius ꝯrietatis: vt viſus albi ⁊ nigri: auditus grauis ⁊ acuti. guſtus amari ⁊ dulcis. ſed tactus nō eſt vnius ꝯtrarietatis ſed pluriū: qd̄ ꝓbat: q in tangibilibus plures inſunt ꝯrietates: vt calidum frigidū: humidū: ſiccū: duꝝ molle: ⁊ ꝯrietates alioꝝ quecūq; ſunt hmōi: ſic grauis leui: aſperi lenis. ergo ⁊c̄. ¶ Ad hāc aūt rōnem adducebāt aliqui quādam ſolutionē dicētes: q in alijs ſenſibus ſunt plures ꝯrietates: q̄uis quilibȝ eoꝝ ſit vnus: vt in voce non ſolum ſunt acumen ⁊ grauitas. ſed ēt magnitudo ⁊ paruitas: ⁊ lenitas ⁊ aſperitas vocis: ⁊ alia ſilia: vt claritas ⁊ obſcuritas. Silr circa colorem ſunt hmōi dr̄ie altere a ꝑdictis. ſ. albū ⁊ nigrum: vt intēſum remiſſum: pulchꝝ ⁊ turpe ⁊c̄. ⁊ tūc ſupplēdum eſt: q ſimili mō lȝ in tactu ſunt plures ꝯrietates: ex hoc non ſeqt vt nō ſit vnus. ¶ Hanc ſolonē remouēdo dicit Ari. q nō eſt manifeſtū q ſit vnū ſubm. i. genus obm tactui: ſicut ſonus auditui. quaſi dicat: q lȝ vni ſenſui plures cōueniant contrarietates. hoc nō tollit illius vnitateȝ. dūmodo oēs ille habeant vnū ꝓximum genus: qd̄ ſit obm illius ſenſus: ſic color viſus: ⁊ ſonus auditus. Sȝ q omnes cōtrarietates tactus habeant tale genus non videt: neq; eſt manifeſtuȝ ꝓpterea apparet q tactus non ſit vnus. ¶ Intelligendum pmo ſm Cōmē. com̄.107. q ſi fuerit declaratuȝ q ſenſus tactus eſt in carne. ita q ꝓportio carnis ad ipm ſit ſic ꝓportio oculi ad viſum. manifeſtuȝ eſt enim q ſenſus tactus eſt vna virtus: qm̄ vnū inſtrm̄ nō eſt niſi vni' virtutis. Si aūt fuerit declaratū q iſta virtus fuerit plēs vna necē eſt vt caro ſit q̄ſi mediū. ⁊ vt nō ſit quaſi inſtrm̄.

Sed hic dubitat: quare ſequit: caro eſt inſtrumētum tactus. ergo tactus eſt vnus: ⁊ tn̄ nō ſequit: neruus eſt inſtrm̄ tactus. ergo tactus eſt vnus: cū ſm Cōmenta. ān̄s ſit verum. ⁊ ꝯn̄s falſum: ⁊ tamē videt q ſi prima ꝯn̄a valeat: q ſecunda debeat valere: qm̄ medium ꝑ qd̄ tenet prima ꝯn̄a ſm Cōmenta. eſt: q vnū inſtrumētum non eſt niſi vnius virtutis: modo tantaȝ vnitatem videt habere neruus ſicut caro. ¶ Rn̄det negando q tanta vnitas ſit in neruo ſicut in carne: qm̄ caro eſt vna mālr ⁊ formalr per vnicaȝ complexionē ꝑ quam eſt caro. ſed neruus lȝ ſit vnuȝ mālr: eſt tamē plura formalr q vltra cōplexionē: per quam eſt neruus: hȝ plures diſpoſitiones tactiuas diſtinctas ſpecifice: ſm numerum tactiuū ſpē diſtinctoꝝ in ipſo exiſtium: quibus inſtrumentalr deſeruit in operando. ¶ Sȝ adhuc poſſet aliquis arguere: q nō ſolum in neruo. ſed ēt in carne ſunt tales diuerſe diſpoſitiones: quoniam ſicut eſt de medio extrinſeco. ita videt eē de medio intrinſeco. ſed in medio extrinſeco diuerſe ſunt diſpoſitiones ad recipiendum ſpēs ſenſibilium diuerſoꝝ ſenſuum. ergo in medio intrinſeco ſimilr erit: ⁊ per ꝯn̄s ex quo ſm Cōmētatorem alius eſt tactus calidi ⁊ frigidi: ⁊ alius humidi ⁊ ſicci: ſequit q in carne alia erit diſpoſitio per quā recipit ſpēs vnius ꝯrietatis: ⁊ alia per quaȝ recipit ſpēs alterius contrarietatis quare ⁊c̄. Tota deductio pȝ cuȝ maiori: ⁊ minor colligit de mente Ari. qui vult q aer rōne dyaphanitatis ſit receptiuus ſpēꝝ coloris: ⁊ rōne alterius nāe ſit receptiuus ſpēꝝ odoris: ⁊ ita d̄ alijs. ¶ Huic rn̄det negādo maiorē: nec eſt ſile in hoc de medio extrinſeco: ⁊ de medio intrinſeco: q media extrinſeca nō ſunt principalr ꝓpter ſenſus nec ſunt media illoꝝ ſm ꝓprias naturas: ſed per nās ſuperadditas: in quibus diuerſificant vt tangebat arguendo. ſed mediuȝ intrinſecum. videlicȝ caro eſt principalr ꝓpter tactus conſeruationē: vt poſſit eo mediāte animal vtilia proſequi: ⁊ nociua fugere: ⁊ eſt mediuȝ ſm ꝓpriaȝ nām. Ideo caro ſm eius ꝓpriam complexionem eſt receptiua ſpēꝝ omnium tangibilium qualitatū. quare ⁊c̄. ¶ Intelligēduȝ ſcd̄o ſm Cōmētatorē com̄.108. q Ari. intēdit hic per ſubiectum contrariorum genus q diuidit in hec cōtraria: ⁊ hoc quod dixit manifeſtum eſt: neceſſe eſt enim ſi poſuerimus q vnus ſenſus cōprehēdat multos modos ꝯtrarietatis: vt genus ſubiectum illis modis ſit vnū: qm̄ neceſſe eſt aliquid eſſe cōmune illi multitudini qd̄ cōprehēdat ab illo vno ſenſu. Et ſi non erit hic aliqd ꝑ qd̄ ille ſenſus poterit dici vnus: qm̄ vn' ſenſus nō eſt vn' niſi ꝑ vnā intētionē. Quilibȝ vnus ſenſus dȝ hēre vnū genus qd̄ ſit ſuū ꝓpriū obm adequate cōprehēdens

oia ꝯria

oĩa ↄtraria ab illo ſenſu ꝓprie cognoſcibilia: ⁊ quia nõ ẽ vnũ genus adeq̃te ↄprehẽdẽs oĩa ↄtraria ꝓprie tãgibilia ideo tactus nõ eſt vnus. ¶ Sed cõtra arguit̃ ſic. nõ plus differũt q̃tuor q̃litates ꝑme tãgibiles q̃ȝ caliditas ⁊ frigiditas: ſed caliditati ⁊ frigiditati correſpõdet vnũ genus adeq̃te illis cõe. ergo ẽt q̃tuor q̃litatib᷒ ꝑmis tãgibilib᷒ pȝ ↄña cũ maiori ex quo humiditas min᷒ repugnat caliditati q̃ȝ frigiditas: ⁊ ſilr ſiccitas: ⁊ idẽ dõm eſt de ipſis reſpectu frigiditatis: minor ẽt pȝ: q: alr̃ reſpectu caliditatis ⁊ frigiditatis nõ daret̃ vnicus tactus: cuius oppoſitũ vult Cõmẽtator: q multiplicat ſenſus tactus ſm multiplicationẽ primaꝝ ↄtrarietatũ q̃litatũ ꝓprie tãgibiliũ: ⁊ generũ illis adequate correſpõdẽtiũ. ¶ Itẽ minus cõueniũt lux ⁊ color ꝓprie ſumptus q̃ȝ q̃tuor q̃litates ꝑme: ſȝ luci ⁊ colori cõpetit tale genus alr̃ viſus nõ eſſet vnus ſenſus. g̃ ⁊c̃. ¶ Ad ꝑ᷑ r̃ndetur q̃ caliditas ⁊ hũiditas plus differũt q̃tũ ad imutandũ organũ tactus q̃ȝ caliditas ⁊ frigiditas: q: caliditas ⁊ humiditas reqrũt in illo diuerſas diſpõnes: vt ſupra oñſuȝ ẽ: ⁊ nõ caliditas ⁊ frigiditas: ⁊ hoc ſufficit vt caliditati ⁊ frigiditati poſſit vnũ genus primũ corñdere ⁊ nõ in oĩbus q̃tuor. ¶ Ad 2ᵐ dĩ ſilr: q lux ⁊ color plus differũt eẽntialiter q̃ȝ q̃litates ꝑme minus tñ differũt q̃tũ ad immutandũ mediũ ⁊ organũ: q: color immutat mediãte luce: ſed caliditas nõ immutat mediãte ſiccitate. g̃ ⁊c̃. ¶ Uñ ſi qs diceret q eſt vnuȝ genus adeq̃te corñdẽs q̃tuor q̃litatib᷒ ꝑmis: ⁊ q illud ẽ innominatũ. ¶ Cõtra cuiꝫ generi vno ad pla contraria corñdet tñ vna ꝑ᷑ ↄtrarietas per Ari. ꝑ phyſi. ſȝ illi cõi ꝑcipi ſe ad q̃tuor q̃litates ꝑmas nõ corñdet tñ vna ꝑ᷑ contrarietas ſed due: quaꝝ nulla eſt ad aliã reducibilis. g̃ illud cõe nõ eſt genus. Et ſilia argumẽta ⁊ ſolutiões adduci poſſẽt contra q ponerent plures tactus q̃ȝ duos: ⁊ plura ꝓprie tãgibilia q̃ȝ q̃tuor ꝑme q̃litates. ¶ Intelligẽdũ 3ᵒ. ſȝ Cõmẽ. eodẽ cõmẽ. q neĉe eſt ſi tactus ẽ vna v̄tus vt modis ↄtrarioꝝ quos cõprehẽdit: ſit vnũ gen᷒ ſubm eis: qd dĩ de eis vniuoce: vt ſonus qui dĩ de modis ſonorũ ⁊ color de modis coloꝝ: ſed cõtraria tactus nõ vident̃ habere genus qd dicatur de eis niſi equiuoce: quale enĩ qd dĩ de calido ⁊ frigido graui ⁊ leui nõ dĩ niſi pure equoce. Et illd qd dictũ eſt de equiuocatiõe reperit̃ in hoc noĩe quale: qd dĩ de ſapore ⁊ colore frigore ⁊ calore ⁊ odore: oĩa enim hec nominata ſunt in predicamẽto qualitatis: ⁊ graue ⁊ leue eſt in predicamẽto ſubſtãtie: ⁊ ideo neceſſe eſt vt virtus cõprehendens cõtrarietatẽ: que ẽ in graui ⁊ leui: nõ ſit virtus cõprehẽdẽs cõtrarietatẽ que eſt in calido ⁊ frigido. g̃ ⁊c̃. ¶ Ex qb᷒ apparet velle: q ꝑter duos tactus correſpõdẽtes duab᷒ ↄtrarietatib᷒ qualitatũ primaꝝ dat̃ tertius correſpõdẽs graui ⁊ leui. ſed de hoc infra. Et cũ dicit q graue ⁊ leue ſunt in ſubſtantia: forte illud dixit: q: putauit q grauitas ⁊ leuitas eẽnt forme ſubſtantiales elemẽtoꝝ: vt tenuit in libro celi ⁊ mũdi. Uel ſm Albertum graue ⁊ leue oriuntur a raro ⁊ denſo: que ſup ſubſtantiã nõ addunt niſi quẽdam ſitum in partibus materie.

¶ Huius aũt vtrũ inſtrumẽtũ tactus intus ſit poſt carnẽ: an nõ ſit: ſȝ ſtatiȝ ſit ipſa caro id nõ eſſe ſignũ videt̃. Senſuȝ inquã illico fieri: cũ res tactu percipiẽde tãgunt̃. Etenĩ ſi quis nũc circa carnẽ ſubtileȝ pellẽ extenderit: deinde rem tactu percipiendã tetigerit: ſenſus ſtatĩ ſimilr̃ fiet: ⁊ tamẽ in illa pelle tactus inſtrumẽtũ nõ eſſe. Qd ſi copulata fuerit veloci᷒ vt pȝ ſenſus ꝑceptio fiet.

T.cõ. 109 ¶ Utrum aũt eſt ſenſitiuũ intus: an nõ: ſed mox caro nullũ videt̃ eſſe ſignum fieri ſenſum ſimĩ cũ tactu: ⁊ eniȝ nũc ſi aliquis circa carnẽ extẽderit vt pellẽ hymẽ faciẽs: ſimilr̃ ſenſuȝ mox tactũ inſinuat: ⁊ tñ cõſtat q nõ eſt in hoc ſenſitiuũ. Si aũt ⁊ cõnaturale fuerit citius vtiq̃ꝫ pertingeret ſenſus.

¶ Hic pertractat dubitationẽ ſcdaȝ: ⁊ continet tres ꝑtes. In ꝑma ſoluit rõnẽ illoꝝ q dixerũt q caro eſt inſtrumẽtũ tactus. In ſecũda oſtẽdit q carnẽ eſſe nobis cõtinuã facit in ꝓpoſito difficultatẽ. In tertio ſoluit dubitationẽ oſtẽdẽdo q caro eſt mediũ in tactu ⁊ nõ inſtr̃m vel organuȝ. ſcda ibi. (Propter qd talis pars.) tertia ibi.) Ex aere qdẽ. ¶ De ꝑma dicit q vtrũ ſenſitiuũ tactus eſt intus. ſ. neruus: aut nõ: ſed mox caro nullũ videt̃ eſſe ſignũ fieri ſenſuȝ tãgibilis ſimul cũ tactu. i. ſtatim cũ tãgit carnem: qm̃ dato q nũc aliqs circa carnẽ extẽderit pelliculã aliquã faciẽs hymẽ. i. coopꝛimẽtuȝ ſilr̃ inſinuat mox ſenſuȝ tactus. i. per cõtactũ tãgibilis ad illã pellẽ ſtatiȝ fit ſenſus: ⁊ tñ cõſtat q ſenſitiuũ. i. organũ tactus nõ eſt in hoc coopꝛimẽto. ¶ Et ſi quis inſtaret dicẽdo q nõ eſt ſimile: quia caro eſt nobis ↄtinua: ⁊ illa pellicula diſcõtinua. Dicit Ar. q hoc nõ obſtat: q: dato q illa pellicula fieret nobis cõnaturalis ⁊ cõtinua ſicut caro: tũc nõ eſſet organũ tactus ⁊ tñ ſtatiȝ ea tacta fieret ſenſus ſȝ tũc ꝑ eã citius pertingeret ſenſus. i. melius fieret q̃ȝ fiat dum ẽ diſtãtia. ¶ Intelligẽdũ q nõ ſeqt̃ ſtatim tacta carne fit ſenſatio tactiua. g̃ caro eſt organũ tactus ſȝ magis ſeqt̃ oppoſitũ q: vt dixit Ar. ſupra hoc eſt cõe oĩ ſenſui: q ſenſibile ſuppoſitũ organo eius nõ facit ſenſationẽ.

¶ Quapropter talis pars corpis perinde ſe ſe hẽre videtur: atq̃ꝫ ſi circũfuſus aer cõiunctus eẽt nobis ac copulatus. Tũc enĩ vno quodã inſtrumẽto ꝑfecto ſonũ ⁊ colorem ⁊ odoreȝ videremur ſentire: ⁊ vnus quidã videret̃ eſſe nimirũ ſenſus: viſus: auditus: atq̃ꝫ olfatus. Nũc aũt quia ſeiunctũ eſt id per quod fiunt motus: pȝ inſtrumenta iaȝ dicta ſenſuũ eſſe diuerſa. In tactu autẽ id ipſum nunc latet.

¶ Propter qd talis pars corporis videt̃ ſic ſe hẽre: ſicut ſi circulariter nobis aptus natus eẽt aer. Uideremur enĩ vno quodã ſentire ⁊ ſonuȝ ⁊ odorem: ⁊ colorem: ⁊ vnus qdeȝ ſenſus eſſet auditus viſus ⁊ olfatus. Nũc aũt qm̃ determinatũ ẽ per qd fiũt motus: manifeſta ſũt ꝑdicta ſenſitiua altera eẽ. T.cõ. 110

¶ In tactu aũt hoc qdẽ nũc immanifeſtũ eſt. T.cõ. 111

¶ Declarat q carnẽ eſſe nobis continuã facit difficultatẽ in cognoſcẽdo: vtꝝ ipſa ſit organũ vel mediũ tactus ⁊ ex ↄſequẽti vtrũ tactus ſit vnus vel plures dicens ꝑꝑ qd. i. ꝓpter ea que dicta ſunt talis pars corporis vȝ. caro videtur ſic ſe habere ſicut ſi aer circulariter eẽt nobis aptus natus. i. naturalr̃ cõtinuatus tunc enim videremur vno quodã. ſ. organo q: aere ſentire ⁊ ſonũ ⁊ odorẽ ⁊ colorẽ ⁊ videretur vnus quidẽ ſenſus eſſe auditus ⁊ viſus ⁊ olfatus. Nunc aũt qm̃ illud ꝓpter qd ſ. q̃ꝫ ꝓpter mediũ fiũt motus predictorũ ſenſuũ eſt determinatũ ⁊ diſtinctum a nobis manifeſta ſunt ꝑdicta ſenſitiua illoꝝ ſenſuũ eẽ altera ⁊ ſilr̃ ſenſus illos. In tactu aũt q: mediũ ei᷒ eſt nobis

continuū: hoc quidem nunc manifeſtū eſt: quoniam caro videt̄ eē organū tactus: ⁊ ex hoc tact⁹ vr̄ eſſe vnus: ⁊ nō plures.

¶ Fieri eni negt vt ex aere vel aqua corpus animatū tantū modo cōſtet: quippe cū ſolidū quoddā eē oporteat. Reſtat igitur vt ex his atq; terra ſit mixtū: q̄le eſt ipſa caro: ⁊ id qđ vicem ipſius ſubit. Quare neceſſe eſt ipm̄ corpus copulatū mediū eē inter inſtrumētū ipſius tact⁹ ⁊ res ipſas tāgibiles: per qđ fiunt ipſi ſenſus: q quidē ſunt plures.

¶ Ex aere quidē eniz aut aqua impoſſibile ē cōſtare animatū corpus: oportet eni firmū eſſe. Relinqtur aūt mixtū ex terra: ⁊ ex his eſſe: vt vr̄ caro: ⁊ ꝓportionale. Quare neceſſariū ē ⁊ corpus eſſe mediū tactui aptuz natū per quod fiant ſenſus cū ſint plures.

¶ Soluit hanc dubitationē ſecūdā oſtendēdo ꝙ caro eſt mediū in tactu: ⁊ nō organū: ſed eius organū eſt intus: vt puta neruus ſub carne exiſtens. Et dicit ꝙ ex aere quidē aut aqua impoſſibile eſt cōſtare animatuz corpus. ſ. tāq̄ ex parte quātitatiua: opz enim ipſum eſſe firmū ⁊ ꝯſtās: quare relinquitur ipſuz eſſe mixtū ex terra: ⁊ ex his. ſ. aere ⁊ aqua ⁊ vr̄ eſt caro vel ꝓportionale ei: quare neceſſariū eſt ⁊ corpus eſſe qđ eſt mediū tactui: qđ eſt aptū natū nobis. i. naturalr̄ cōtinuatū per qđ fiāt ſenſus. ſ. tactus cū ſint plures. ¶ Intelligenduz ꝙ in hoc ſtat ſolutio ꝙ mediū in tactu eſt nobis ꝯiunctū: ſed tale nō pōt eſſe niſi caro vel ꝓportionale. g̃ ⁊c̄. ¶ Cauſa autē quare mediū in tactu eſt nobis ꝯiunctū ē vt melius ⁊ efficacius ſentiam⁹ excellētias tangibiliū: que hñt corrūpere non ſolū tactū: ſʒ etiā aīal: qđ nō ꝯtingit de excellētijs ſenſibiliū aliorꝫ ſenſuū. Jđ ſenſus alij nō indiguerunt medio intrinſeco. Et ex eadē cauſa tactus nō fuit in vna parte animalis tm̄: ſʒ per totū diſſeminatus: vt per q̄llibet partem poſſem⁹ corruptiua ſentire ⁊ ea fugere.

¶ Judicat aūt plures eſſe tactus hiſce: q in lingua cōſiſtit: nā eadē in parte ⁊ oēs res tāgibiles ⁊ saporem etiā ſentit. Si igit̄ ⁊ cetere partes carnis ſentirent ſaporē vnus idē ꝙ tunc ſenſus videret̄ eſſe ꝑfecto guſtus ⁊ tactus. Nunc aūt quia nō fit cōuerſio. duo diuerſi ſenſus eē cenſentur.

T.cõ. 112 ¶ Demonſtrat aūt ꝙ plures ſint qui in lingua tactus. Omnia eni tāgibilia ſentit lingua: ſcđm eadē partē ⁊ humorē. Si quidem igit̄ ⁊ alia caro ſentiret humorē: videretur vnus ⁊ idem eſſe ſenſus guſtus: ⁊ tactus: nūc aūt ſunt duo ꝓpter id qđ nō cōuertit̄.

¶ Soluit primā dubitationē dicēs: ꝙ tact⁹ q eſt in lingua demōſtrat ꝙ ſunt plures tactus: quoniam aīal ſentit oīa tāgibilia ſm̄ eādē partē. ſ. linguā: ⁊ humorē. i. saporē: ſi quidē igit̄ ⁊ alia caro ſentiret humorē. i. saporē videret̄ vnus ⁊ idez ſenſus eſſe guſtus ⁊ tactus: nūc aūt ſunt duo. i. vident̄ eē duo: ꝓpter id qđ nō ꝯuertit̄. Nā ſm̄ oēm partē ſm̄ quā ſentit aīal guſtabilia: ſentit tāgibilia: ⁊ nō econuerſo. Sicut ergo iudicam⁹ tactū in lingua eſſe differentē a guſtu ꝓpter differētiā obiectorꝫ: q̄uis ꝯueniāt in organo: ita in oīb⁹ partib⁹ corporis debem⁹ iudicare tact⁹ diuerſos ꝓpter differētiā tāgibiliū: q̄uis in organo nō diuerſificent̄: cū per oēm partē qua percipimus calidū ⁊ frigidū percipimus humidū ⁊ ſiccū: ⁊ ceteras tāgibiles q̄litates: ⁊ ecōuerſo. ¶ Intelligēdū: ꝙ quia alicubi ē tactus vbi nō ē guſtus: iđ tactus videt̄ eē alius a guſtu. Cā tñ quare ē alius eſt: quia ꝯtrarietas guſtabiliū ē alia a cōtrarietatib⁹ tangibiliū: ſic q; ꝙ plures ſunt p̄me ꝯtrarietates tāgibiliū: q̄rum nulla ē ad alteraz reducibilis ⁊ q̄bus plura genera correſpōdent eſt cā ꝙ tactus ſint plures.

Dubitat̄ p̄mo. vtrū tactus ſint plures ſenſus. Arguitur ꝙ nō: quia tūc plures eſſent ſenſus exteriores q̄ʒ q̄nq; ꝯtra Ari. infra. ¶ Jtē vnū inſtrm̄ nō eſt niſi vnius v̄tutis per Cōmē. ſʒ tactus hʒ tm̄ vnū inſtrumentū ſiue illđ ponat̄ caro ſiue neruus: ſiue aliud. g̃ ⁊c̄. ¶ Jn oppoſitū videt̄ eſſe Ariſt. ⁊ expreſſius Cōmē. ⁊ fere oēs expoſitores in iſto ꝯueniūt: ꝙ in eodē aīali ſunt plures tactus ſpē diſtincti: ſed de nūero nō ꝯcordāt. ¶ Sciendū ē ergo ꝙ quidā poſuerūt tm̄ vnam potentiā tactiuā: ipſaz tm̄ dixerūt cū diuerſis diſpōnib⁹ ſui organi diuerſas ꝯtrarietates tāgibiliū cognoſcere: ⁊ ſm̄ hoc ſaluabāt tactū aliquo mō eſſe vnū ſed quantū ad potētiā aliquo mō eſſe plures. ſ. quantū ad organi diſpoſitiones: ex quo ſuſtentabāt oēs auctoritates: tactuz eſſe vnū aut plures inuētes. ¶ Alij autē poſuerūt tm̄ duas potētias tactiuas iuxta numerū qualitatū primarū: dicentes vlterius oīa alia tangibilia eſſe ſenſibilia cōia: vel reducibilia ad ea: vel ad primas qualitates: q̄s ſolas dixit eſſe ꝓpria tactus obiecta. Unde graue ⁊ leue reducunt ad motū ſine quo nō percipiuntur: aſperum ⁊ lene ad figuram: durū ⁊ molle ad ſiccum ⁊ humidū: ad qđ aſperum ⁊ lene etiā reduci poſſunt: vt ponit Albertus. ¶ Auerroys vero tertiū tactum addere videtur. ſ. perceptiuū grauis ⁊ leuis. ¶ Et Albertus inſequēdo Auicennā addit quartū perceptiuū diſſolutionis continuitatis ex verbere contingētis: aut alio modo tali ⁊ ſibi oppoſite cōſolidationis. Hec enim oīa dicit eſſe p̄mo tangibilia: ⁊ nō per aliquā priorē nām. ¶ Addit etiā q̄ntū: quo. ſ. percipit̄ delectatio que ē in venereis: ſed hic non eſt vniuerſalis ſicut priores: ſʒ partis determiate. ¶ Nōnulli v̄o addūt ſextū tactū: quo. ſ. percipitur cōuenientia ⁊ diſconueniētia in cibo ⁊ potu: ſiue delectatio ⁊ ſibi oppoſita diſplicētia: qui ſi daretur eſſet particularis. ¶ Hunc tñ dari negat Albertus volēs cibuz ⁊ potū nō per alios tactus ſentiri q̄ʒ eos q ſunt calidi frigidi ⁊ humidi ⁊ ſicci: ex quibus pʒ quid ſit dicēdū ad dubitationē. ¶ Ad argumēta vero ad primū cum dicit Ar. ſenſus exteriores eē tantū q̄nq;: hoc intellexit eos diſtinguēdo ſoluz ſm̄ organorꝫ diſtinctionē ⁊ nō formalr̄: quia ſic ſunt plures. ¶ Ad 2m pʒ ex dictis ſuperius.

Dubitat̄ ſcđo vtrꝫ caro ſit organum tactus. Arguitur ꝙ ſic. Primo. illđ eſt organū tactus qđ ē p̄s aīalis extrīs: ⁊ hʒ cōplexionē magis redactā ad mediū: cū in tali mediocritate qualitatū p̄marꝫ tact⁹ cōſiſtat: cuz enim nō poſſit ab eis abſolui dʒ mediū obtinere: vt excellētias percipere poſſit: ſed cōplexio carnis ē magis ad mediū redacta q̄ʒ nerui: aut alteri⁹ talis quod poſſit poni organū tactus: vt pʒ. ergo ⁊c̄. ¶ Secundo. ſi caro nō eſſet inſtrumētū tactus: ſed mediū tūc p̄us ſentaretur caro q̄ʒ tactus: ⁊ per ꝯñs nō ſtatiz tacta carne ſentiremus: cuius oppoſitū vidCm⁹ in experiētia. ¶ Tertio nos tāgim⁹ ſʒ q̄llibʒ ptez. g̃ ſm̄ q̄llibʒ partē dʒ eē organū tact⁹: ſʒ nihil eſt qđ magis diffūdat̄ ꝑ totū corpus aīalis q̄ʒ caro. igit̄ ⁊c̄. ¶ Quarto ſi caro nō eēt organū tactus: hoc maxie eēt aſſerēdū ex ſigno dato ab Ariſ. qđ eſt ꝙ ſtatiz tacta carne ſentimus: ⁊ ſenſibile poſitū ſupra ſenſuz nō ſentit̄. Sʒ dato iſto ſilr̄ argui poſſet ꝙ neruus non eēt organū tact⁹: quia neruo īmediate tacto fit ſenſus: vt pʒ ſi pungat̄.

ſi pungat.q̃re ꝛc̃. ¶ Ad idē adduci pōt auctoritas Ari. in libro de animalibus: ꝛ Auicenne ſexto naliũ. ¶ In oppoſitum eſt hic Ariſto. qui vult ꝙ caro ſit medium in tactu ꝛ nō organū:ſed illud eſt intus ſub carne: ꝛ illud eſt neruus vt Cōmentator exponit.

In hac dubitatiōe due ꝑncipales inuēte ſūt pōnes Una eſt Auic. tenētis: ꝙ caro neruoſa eſt organū tactus ꝛ nō neruus ſimplr ad quā ſuſtinēdā motus fuit rōnib⁹ ſupius inductis. ¶ Alia ē quā Ar. ꝛ Cō. men. hic tenēt: ꝙ neruus ꝛ nō caro eſt organū tactus caro aūt eſt mediū. ¶ Et Albertus ad huius dubitationis declarationē dicit ꝙ per carnē intelligi debet id qđ vere caro eſt: vel ſimile ei. Simile aūt carni tripl'r accipi dicit Primo modo dr̃ ſimile carni: qđ eſt loco carnis in aīali bus carentib⁹ ſanguine. Scđo mō dicitur ſimile carni qđ habet cōplexionē ſimilē cōplexioni carnis: ſiue vicinam cuiuſmodi dr̃ eſſe dētes: qꝛ dētes alijs oſſib⁹ diutius creſcūt: ꝛ in ſenio qñqꝫ extracti reſtaurant̃ qđ nō accidit ex alio niſi qꝛ in cōplexione carni vicini exiſtūt que ſola inter partes aīalis per totā vitā ex nutrimēto reſtaurata influere ꝛ effluere videt̃. Tertio mō dr̃ ſimile carni qđ carni eſt valde cō mixtū ſicut de qbuſdā neruis cōtingit ꝓpter qđ in ꝯplōne carni aſſimilant̃ ꝛ quōcunqꝫ accipiat̃ ſile carni pōt eē mediū in tactu. Unde dētes ſunt mediū in tactu. Et ſilr nerui carni immixti plus hñt rōnē medij q̃ꝫ organi. Ex qb⁹ ſoluunt̃ argumēta in oppo^m^ facta. ¶ Ad p^m^ dr̃ ꝙ neruus hꝫ ꝯplōnē tēperatiorē ꝛ ꝑfectiorē q̃ꝫ caro ꝛ magis ꝓportionatā in opatione tactiua. ¶ Ad ſm̃ dōm ꝙ caro pri⁹ immutat̃ a tangibili q̃ꝫ tact⁹ prioritate cāſalitatis ſed nō prioritate tp̃is vt declarat Cōmen. in lectione ſequēti. ¶ Ad 3^m^ dr̃ ꝙ mediū intrinſecū in tactu plus dꝫ diffundi ꝑ corp⁹ q̃ꝫ tact⁹ ꝛ illō ē caro. ¶ Ad 4^m^ dicit Alber. ꝙ ſi tāgant̃ nerui ꝓping cerebro a quo oriūtur q carni nō ſunt mixti qꝛ tales ſunt ſimplr organū tactus nō fiet ſenſus ſꝫ ſi tāgant̃ nerui carni mixti qꝛ tales medij rōnē habēt fiet ſenſus. ¶ Alij dr̄t ꝙ quocūqꝫ neruo tacto fit ſenſus ſed nō in pte ꝓxima qꝛ illa ſe hꝫ vt mediū ſꝫ in pte diſtātc. Uñ caro ſolū hꝫ medij rōnē neruus aūt cū h ꝙ eſt organū medij ēt locū pōt ſupplere. ¶ Ad auctoritatē aūt Ar. in lib. de aīalib⁹ dicit Cōmē. cōmen. 108. ꝙ ſermo Ar. h eſt ꝯtrarius ſermoni eius in libro de aīalibus. Uñ ille ſermo fuit ſm̃ ꝙ ei appruit illic.ſ. ſm̃ ꝙ ſciuit de membris aīalium in illo tp̃e: tūc. n. adhuc neſciebat neruos. Jō illic dixit ꝙ inſtrumētū tactus ē caro: ſed ſmo quē ponit h dat inſtrumēta eē illis aīalib⁹ intra carnē ꝛ hoc ꝯuenit ei qđ poſt appruit per anothomiā.ſ. ꝙ nerui habent introitū in tactu ꝛ motu quod igitur ſciuit hic Ariſto. rōne apparuit poſt ſequentibus cum ſenſu.

¶ At vero dubitabit hoc loco nō iniuria q̃ſpiā: nā ſi corpus quidē omne profunditatē habet: atqꝫ hec ē tertia magnitudo: fieri vero nequit: vt ea corpa ſeſe mutuo tangāt inter que corpus aliqđ medium intercidit: humidūqꝫ nō ē ſine corpe nec humectatū ſꝫ neceſſe ē vel aquā eſſe: vel aquā habere: q fieri pōt: vt corpus tāgat corpus in aquā etenim neceſſe eſt: cū extrema nō ſint ſicca: in medio aquā eē: qua repleta ſunt ipſa extrema. Qđ ſi hoc eſt verū: fieri profecto nō poteſt: vt corpoꝝ tactus fiat in aqua. Eodē ēt modo de his dici pōt: q̄ in aere collocant̃. Simili nāqꝫ modo ſeſe habet aer ad ea: q̄ ſunt in ipſo: ꝛ aqua ad ea: q̄ ſunt in ipſa: latet aūt nos magis in hiſce que in aere collocantur: q̄ꝫ in animalib⁹: que ſunt in aqua: ſi humectatū humectatum tangit.

¶ Dubitabit autē aliqs: ſi omne corpus ꝓfundū habet. hec aūt eſt tertia magnitudo quoꝝ aūt corpoꝝ mediū eſt aliquod corpus: nō ꝯtingit ipſa adinuicē ſe tāgere: humidū autē nō eſt ſine corpore: neqꝫ humectatū: ſed neceſſe eſt aquā eſſe: aut habere aquā: que vero tāgunt ſe adinuicē in aqua niſi ſicca extrema ſint: neceſſe eſt aquā hēre mediū: quo repleta ſunt vltima: ſi aūt hoc eſt verū: impoſſibibile eſt tāgere aliqd aliud in aqua. Eodē aūt modo eſt in aere: ſimiliter enim ſe habet aer ad ea: q̄ ſunt in ipō: ꝛ aqua ad ea: que ſunt in aqua: latet aūt magis nos ſicut ꝛ que ſunt in aqua animalia: ſi humectatum tangit humectatū. T. cō. 113

¶ Hic determinat de medio tactus. Et diuiditur in duas partes: qꝛ p̄ determiat de medio extrinſeco ꝛ per accidēs ſcđo de medio intrinſeco ꝛ per ſe. ſcđa ibi (Oīa aūt) Prima iterū in duas: qꝛ p̄ ꝓbat ꝙ ad tactū ꝯcurrit mediū extrinſecū ſcđo quātū ad hoc ꝯparat tactū ad alios ſenſus. ibi (Utrū igit̃ oīuꝫ.) ¶ De p̄ dicit ꝙ dubitabit aūt qs. ſ. ſi tact⁹ fiat ꝑ mediū extrinſecū. Ad hoc aūt declarādū accipit: ꝙ oē corpus hꝫ ꝓfundū: hec aūt. ſ. ꝓfūditas eſt tertia magnitudo: quorūcunqꝫ aūt duoꝝ corpoꝝ mediū eſt aliqđ corpus nō cōtingit ipſa adinuicē ſe tāgere. Imediate ꝛ humidū aūt nō eſt ſine corpe: neqꝫ humectatū ſꝫ neceſſe ē aquā eē aut hr̃e aquā: que vo adinuicē tāgūt ſe in aq̄ niſi ſint ſicca extrema: neceſſe ē aquā hr̃e mediū quo repleta ſunt vltima. Si aūt h verū eſt ipoſe eſt vnū corpus tāgere aliđ ſine medio in aq̄. Et eodē mō eſt in aere: ſilr. n. ſe hꝫ aer ad ea q̄ ſunt in ipō: ꝛ aq̄ ad ea q̄ ſunt in aq̄. Latet aūt magis nos: ꝙ humectatū tāgit humectatū. i. ꝙ inter corpora ſe tāgētia in aere ſit mediū q̄ꝫ de tangētib⁹ ſe in aq̄: ſicut aīalia q̄ ſunt in aqua: ſupple magis nos latēt ꝓp ipſius ſpiſſitudinē q̄ꝫ aīalia que ſunt in aere. ¶ Intelligēdū p̄ ꝙ in h ſtat rō Ari. inter oīa corpa ſe tāgentia in aq̄ mediat aq̄: ꝛ inter oīa ſe tāgentia in aere mediat aer. Ergo oīs tactus fit ꝑ mediū extrinſecū. pꝫ ꝯña: qꝛ oīs tactus fit in aere vel aq̄: ꝛ aſſūpti ſilr ꝓ ſcđa pte: qꝛ ita ſe hꝫ aer ad ea q̄ ſunt in aere ſicut aq̄ ad ea q̄ ſunt in aq̄. Sꝫ ꝓ p̄^a^ ꝓbat̃: qꝛ inter oīa corpa ſe tāgētia in aq̄ repit̃ hūiditas media: ſꝫ hūiditas nō ē ſine corpe. q̃re ꝛc̃. Et ꝑ hūidū itelligit Ar. corp⁹ hñs ꝓpriā hūiditatē ꝑ hūectatū vo qđ hūiditate aliena ſiue extranea ē roratū ſiue ſupfuſū. ¶ Intelligēdū ſcđo: qꝛ dicit Ar. ꝙ tāgētia ſe in aq̄ neceſſe ē hr̃e aquā mediā niſi extrema eoꝝ ſint ſicca. Expōit Alb. i. qꝛ extrēa eoꝝ ſi ſūt ſicca: vt ad experiētiā pꝫ. Egidi⁹ āt expōit niſi extrēa eoꝝ ſint ſicca ꝓp approximationē eoꝝ pri⁹ ſctāꝫ adinuicē in aere: tūc. n. lꝫ eēnt in aqua. mediaret tñ aer vt pri⁹: neqꝫ poſſet igredi aq̄ iter ea ꝓp illoꝝ cōmixtionē adinuicē ꝛ ſtricturā: ꝛ tūc extrēa illoꝝ viderent̃ ſicca: q̄ꝫuis eēnt humida vel humectata humiditate aerea: qꝛ humiditas aerea ꝓpter aeris ſubtilitatē nō eſt ita ſenſibilis: ſicut humiditas aquea: ſed vbi fiat ꝯiunctio corpoꝝ in aq̄ tūc neceſſe eſt hūiditatē aqueā mediare. ¶ Intelligēdū 3°. ꝙ Ar. ꝛ Cōmē. hic videnť innuere ꝙ eſt impoſſe duo cor

pora dura adinuicẽ imediate ſe tangere in aere vel in aq̃ que ppoſitio ſic moderari debz: q impoſſe eſt duo corpora dura diſcõtinua adinuicẽ imediate ſe tangere: ſcdꝫ ſuperficies extrinſecas in aere vel in aqua. Et dr dura: q: liquida bene poſſunt imediate ſe tãgere. Et dr diſcõtinua q: continua imediate ſe tangunt: ſicut medietates virge ſemiuiue ⁊ ſemimortue. Et dr ſm ſupficies: q: ſpericum imediate poteſt tangere planũ ſm punctũ. Et illa ppoſitio ſic intellecta pbatur: q: ſi nõ eẽt vera detur oppoſitũ q ſit poſſibile duo corpora dura diſcõtinua ⁊c̃. Et ponat in eſſe q duo corpora dura diſcontinua ſm ſupficies: verbi gratia. planas adinuicẽ imediate ſe tangant in aere vt duo lapides: ⁊ incipiat nunc vnus ab altero ſuperleuari: ⁊ tũc quero: vtrũ imediate poſt hoc aer circũſtans replebit totũ ſpatiũ qd erit mediũ iter lapides vſq ad centꝛ eorũ: vel nõ: ſi ſic dabitur motus in nõ tpe ex quo ſubito totũ ſpatiũ pertranſibitur. ſi nõ: tunc daretur vacuũ mediũ inter illos lapides: ⁊ vtrũq iſtoꝝ eſt ipoſſe ⁊c̃. ¶ Si quis tñ vellet oppoſitũ ſuſtinere ad hoc argumẽtum dr poſſet: q illud ſpatiũ ſubito replebit nõ per motũ: ſed per ſubitã mutationẽ: ſicut dato vacuo terra in eo poſita nõ moueretur: ſed ſubito mutaret ppter defectũ reſiſtẽtie. ¶ Aliter dicũt alij q infinita velocitate mouebit aliqua pars illius aeris verſus centrũ: imaginãtes q quãto aliq̃ pars aeris eſt ppinquior lapidib' tãto velocius mouebitur: ⁊ quãto diſtantior vſq ad certũ terminũ tanto tardius: cum igitur in infinitũ ppinqua ſit aliqua pars aeris ſequit q infinita velocitate mouebitur aliq̃ pars aeris ⁊ etiã totus aer cathegorematice: q: quacũq velocitate mouebitur pars: mouebitur totum.

Sed contra viã Ariſt. ⁊ Cõmen. arguit p° q: ea data ſequit q graue ſtabit ſurſũ nõ impeditũ per tẽpus ⁊ nõ deſcẽdet: qd eſt inconueniẽs: ⁊ pbatur cõña: q: ponatur q ſup terrã ſit vnus lapis planus: qui ſit b. ⁊ in aere ſit vnus alius illi dyametraliter ſuppoſitus qui ſit. a. ſic q. a. deſcendat verſus. b. ⁊ tunc in fine motus: aut. a. imediate tangit. b. aut nõ: ſi ſic. cõtra poſitionẽ. ſi diceretur q nõ: tunc ſequitur qd inferebatur. ¶ Itẽ iſtud videt eſſe falſum: q: maioris potentie eſt ille lapis ad deſcendendũ q̃ ille modicus aer ſit ad reſiſtendum igit ⁊c̃. ¶ Itẽ in principio motus plus eſt de aere infra. a. ⁊ maioris reſiſtẽtie q̃ in fine: ſed in principio ille aer nõ ſufficit impedire deſcẽſum. a. ergo nec ẽt in fine donec deueniat ad contactũ immediatũ ipſius. b. quare ⁊c̃. ¶ Secundo. qñ ſecuris ſcindit ligna pꝫ q ferrũ immediate tangit lignum: q: ſi mediaret aer tunc aer eſſet immediatũ ſcindẽs: qd non eſt veriſimile. Etiã q: videmus q aliqñ corpus durũ figitur in alio taliter q cũ maxima violentia vix extrahi põt: hoc aũt nõ fieret ſi inter illa corpora eſſet aer medius: cũ ipſe facillter cedat ⁊ impellat vel expellatur. ¶ Ad hec ⁊ ſimilia rñdetur pmittendo primo q dupl'r aliqua corpora dñr ſe tangere in aere, vel in aqua. Uno mõ immediate: vt qñ non mediat aliud corpus. Secũdo mõ mediate: vt qñ aliud corpus mediat. qd tñ eſt minimum a nã vlĩ ⁊ ex ordine vniuerſi deputatũ mediare inter corpora dura: ne alterũ duorum impoſſibiliũ ſequat: vt oſtẽſũ eſt ſupra. ¶ Et tũc ad primũ argumẽtũ negat cõcluſio: qm̃ mediũ eſt minimũ a natura deputatũ: ⁊ ideo nõ ſolũ ipſum: ſed ẽt vlis natura reſiſtit. quare ⁊c̃. ¶ Et ad ſcdam cõfirmationẽ ſilr dr: q nõ ſolũ ille modicus aer reſiſtit: ſꝫ ẽt vlis natura. ¶ Ad tertiã dr q in fine motus reſiſtit vlis nã: que nõ reſiſtit in pncipio. quare ⁊c̃. ¶ Ad 2m pncipale dr q lꝫ aer mediet inter ferrũ ſecuris ⁊ lignũ tñ ſecuris eſt mediatũ ſcindẽs aerẽ ⁊ lignũ: ⁊ pncipale eſt artifex ca vtens. ¶ Et p idez pꝫ ad aliud: qm̃ lignũ cõſtringẽs aerẽ ⁊ corpus in eo fixũ ⁊ nõ cedẽs eſt cauſa difficultatis extractionis.

¶ Utrũ igitur oium ſimili modo fit ſenſus T.cõ. 130 an ſenſuũ quidã videntur vt eodẽ quidã diuerſo modo obiecta ſua percipiant. Guſtus qdẽ ⁊ tactus tangendo: ceteri aũt eminus. At id pfecto nõ ita eſt: ſed durũ etiã ⁊ mobile per alia plane ſentimus. Queadmodũ ⁊ id quod ſonat: ⁊ viſibile ac odorabile. Uerũ hec quidẽ eminus: illa vero cominus ſentiunt: T.cõ. 131 Quapropter latet ſi per mediũ illa percipiant. Nã ſenſibilia cũcta per mediũ ſentiũtur: ſed in illis idipſum latet vt diximus. Eni vero ſi per ſubtilez pellem vt prius etiã eſt dictũ poſitaz circa carnem ſentiremus omnia tangibilia idipſuz nõ animaduertentes. ſic nos tum vtiq ſentiremus vt nunc in aere ſentimus ⁊ aqua: nunc eni videmur res ipſas tangibiles tangere: ⁊ nullum medium eſſe.

¶ Utrũ igitur omniũ ſimiliter fit ſenſus: an alioꝝ aliter: ſicut nunc videt: guſtus quidẽ ⁊ tactus in tangendo: alij aũt a longe: hoc aũt nõ eſt: ſed durũ ⁊ molle per altera ſentimus: ſicut ⁊ ſonabile ⁊ viſibile: ⁊ odorabile: ſed alia quidẽ a longe alia vero a prope: ppter quod latet quoniã omnia quidẽ ſentimus per mediũ: ſed in his latet ⁊ quidez ſicut diximus prius: vt ſi per pellez ſentiremus omnia tangibilia ignorato qm prohibet: ſimiliter vtiq haberemus ſicut ⁊ nũc ⁊ in aqua: ⁊ in aere. Putamus eni nunc ipſa tangere: ⁊ nihil eſſe per mediũ.

¶ Cõparat tactũ ad alios ſenſus: ⁊ diuidit in duas ptes: q: pmo oſtẽdit tactũ ſentire p mediũ extrinſecũ: ſicut alij ſenſus. Scdo aſſignat dñaz iter tactũ ⁊ alios ſenſus i ſentiẽdo per mediũ extrinſecũ. ibi. (Sed differt. (¶ De p° dicit vtrũ igit oiuz ſenſuũ ſilr fit ſenſus. ſ. p mediũ extrinſecũ: aut alioꝝ aliter: ſicut nũc videt: guſtus qdẽ ⁊ tactus ſentire vident in tãgẽdo: alij aũt ſenſus ſentire vident a lõge: ⁊ p mediũ extrĩſecũ: hoc aũt nõ eſt. ſ. q guſt' ⁊ tact' ſentiãt: nõ ↄcurrẽte medio extrinſeco: lꝫ videat ſꝫ durũ ⁊ molle p altera ſentim'. i. p mediũ extrinſecum ſicut ⁊ ſonabile ⁊ viſibile ⁊ odorabile. Sꝫ alia qdẽ ſenſibilia ſentim' a lõge: vt tria nũc dcã: alia vo a ppe: vt tãgibile: ⁊ guſtabile: pp qd latet h talia ſentire p mediũ extrinſecũ: ſꝫ oia qdẽ ſentim' p mediũ extrĩſecũ: ſꝫ in his latet eqdez. ſ. tãgibili ⁊ guſtabili: ſicut dixim' prius: pp medij paruitatẽ vbi in alijs manifeſtũ eſt pp medij magnitudinẽ. Unde in tãgibili: ⁊ ſilr guſtabili accidit: ſicut ſi per pellẽ ſubtilẽ nobis circũpoſitã ſentirem' oia tangibilia: ignorato qm̃ phibet. ſ. imediate tãgere: tũc putaremus oia tãgere ſine medio extrinſeco: ſilr vtiq habemus ſicut ⁊ nũc in aqua ⁊ aere: putamus enim nunc ipſa tãgere imediate: ⁊ nihil eſſe ſenſatũ per mediũ extrinſecum.

¶ Intereſt aũt inter tãgibile ⁊ ea que ſonãt ⁊ viſibilia: naꝫ hec qdẽ ſentimus: medio in

nos aliqd agēte. At tangibilia ſentim⁹ nō a medio:ſʒ vna cū ipſo medio moti:vti fit: cū qſpiā per clypeū eſt percuſſus: nō enī percuſſus clypeus percuſſit. Sʒ fit: vt ambo ſint ſimul percuſſi clypeus atqʒ miles.

T.cō. 115 ℭ Sed differt tangibile a viſibilib⁹ ⁊ ſonatiuis: qm̄ illa qdem ſentimus: ex eo ꝙ medium mouet aliqd nos: tangibilia vero nō a medio: ſʒ ſimul cū medio: ſicut per clypeū percuſſus: nō enī clypeus percuſſus ꝑus percuſſit: ſed ſimul accidit vtrūqʒ percuti.

ℭ Oſtendit dr̄iam inter tactū: ⁊ alios ſenſus in ſentiendo per mediū extrinſecum. d. ꝙ differt tangibile a viſibilib⁹ ⁊ ſonatiuis: qm̄ illa quidē. ſ. viſibilia ⁊ ſonatiua ſentimus ex eo ꝙ mediū mouet aliquid. i. ſm̄ aliquid nos tangibilia autē ſentimus moti nō a medio: ſed ſimul cū medio ab ipſis tāgibilib⁹: ſicut percuſſus per clypeū: nō enī clypeus percuſſus prius ꝙ̄ clypeatus percuſſit clypeatū ſed accidit vtrūqʒ. ſ. clypeū ⁊ clypeatū ſimul percuti a percutiente. ℭ Intelligēdum ꝑmo ſm̄ Cōmen. cōmēto. 115. ꝙ actio medij in hoc ſenſu. ſ. tactus nō eſt ſic actio medij in illis. ſ. viſu auditu ⁊ olfactu: ſed tāgibilia differunt a coloribus: ⁊ ſonis: ⁊ ſupple odorib⁹ in hoc ꝙ indigēt medio qꝛ ſenſibilia in illis trib⁹. ſ. ſenſib⁹ ꝑmo agūt in mediū: ⁊ inde mediū in nos: tāgibilia aūt in ſimul agunt in nos: ⁊ in mediū. ℭ Sed debes hic intelligere ꝙ ſimul nō qꝛ in eodē tpe patitur mediū ⁊ ſenſus a tāgibilib⁹. ⁊ in illis. ſ. trib⁹ ſenſib⁹ duobus tēporib⁹: extimat. n. ꝙ aer ⁊ viſus alterantur a colore in eodē inſtāti: ſed intēdit hic per prioritatē ⁊ poſterioritatē in illis. ſ. trib⁹ ſenſib⁹ ꝑoritatē ſʒ cauſaʒ. ſ. qꝛ ſenſibile eſt cā remota in motiōe ſenſus: ⁊ mediū eſt cā ꝓpinqua. In tactu aūt mediū ⁊ ſenſus mouent̄ in ſimul a tāgibili: ſed mediū nihil facit in hoc: ſed eſt aliqd̄ accidēs ex neceſſitate: qꝛ nō eſt neceſſe in eē ſenſus: ſicut mediū eſt neceſſariū in eē aliorū. Et poſt ſubdit: ſimul igit̄ debem⁹ intelligere priuationē prioritatis ⁊ poſterioritatis in cā: nō in tēpore. ℭ Mediū igitur extrinſecū in viſu: auditu ⁊ olfactu: eſt mediū per ſe ⁊ pri⁹ immutat̄ ꝙ̄ ſenſus: nō tēpore ſed cauſalitate ita ꝙ ei⁹ imutatio eſt cā per ſe ⁊ neceſſaria imutatiōis ſenſus ſine qua nō fieret ſenſus imutatio: ſed in tactu ⁊ guſtu mediū extrinſecū cōcurrit ſolū per accidēs: nec eſt cā per ſe ⁊ neceſſaria imutationis ſenſus: ſine qua nō fieret ei⁹ imutatio: imo ſi nō eſſet mediū extrinſecū melius fieret: ſed cōcurrit ſolūʒ ex neceſſitate corporū in aere vel aqua exiſtentium: que nō poſſunt immediate ſe tāgere: vt dictū ē. Ideo tāgibile ſimul mouet mediū ⁊ tactū nō tēpore: ſʒ cauſalitate ita ꝙ immutatio medij nō eſt per ſe cā imutationis tactus lʒ cōcurrat per accidēs ſed mouēs ꝓmū per ſe tā medij extrinſeci ꝙ̄ aialis tāgētis eſt obiectū tāgibile: inter qd̄ ⁊ aial nō mediat aliud mouēs ꝑ ſe primus. ℭ Intelligēdum ſcđo ꝙ Cōmētator mouet cōtra ſe dubiū Themiſtij ⁊ Alexādri qd̄ faciebāt ꝯtra Ariſt. in hoc ꝙ dixit tactū nihil ſentire niſi ꝑ mediū extrinſecū dicēs. Dicūt. n. ꝙ nos ⁊ ſi cōceſſerimus: ꝙ tāgibilia nō cōprehēdunt̄ in aqua: ⁊ in aere niſi mediantib⁹ iſtis. ſ. aqua ⁊ aere qd poſſumus dicere in cōprehēſione qualitatū tangibiliū in iſtis duobus medijs: quaſi dicant ipſi ꝙ qualitates tāgibiles aeris ⁊ aque cōprehēduntur per tactum abſqʒ cōcurſu medij extrinſeci ℭ Et huic reſpōdēs Cōmētator dicit: ꝙ oē aial qd̄ inatū eſt eē in aqua: aut aere nō ſentit aliquā qualitatē calidi aut frigidi in eis: ſi fuerint in ſimplicitate quā debēt hēre ꝙ eſt locus eius nālis: ⁊ locus eſt ſimilis locato: vt declaratū eſt in ſermonibus vniuerſalib⁹: ⁊ iā declaratū eſt: ꝙ ſenſibile cōtrariū eſt ante paſſionē: ⁊ cū ita ſit animal nō ſentit calorē aut frigus in aere aut in aqua: niſi quādo cū eis admiſcent̄ corpora calida aut frigida: Illa ergo corpora ſunt alia ab aqua ⁊ ab aere naturali: ⁊ poſt ſubdit. Et ſi aer ⁊ aqua cōtinētes animalia haberēt qualitatē contrariā: tūc impedirēt cōprehēſionē qualitatū contrariarū ab aialibus. Et ꝓpter hoc qd̄ diximus nō eſt opinandū aquā caleſieri dū fuerit aqua pura: neqʒ ꝙ aer infrigidetur dū eſt aer purus: ſʒ hoc accidit propter corpora admixta cū eis calida aut frigida: ita ꝙ frigiditas eſt accidens inſeparabile aque: ſicut calor igni. ℭ Duo principaliter hic dicit Commētator in hoc cōmēto. Primū eſt: ꝙ qꝛ aer ⁊ aqua ſunt loca naturalia animaliū: ⁊ locus nālis eſt ſimilis ſuo locato ⁊ eius cōſeruatiuus ideo aer ⁊ aq̄ non agunt in aialia per ſuas qualitates ꝑmas qꝛ ſi ſic: tūc per eas īpedirentur aialia a cognitione excellentiarū aliorū tangibiliū: ſed ſi aialia in aere vel aqua exiſtētia ſentiunt calorē vel frigus: non ſentiunt tales qualitates que ſunt aeris vel aque: ſed ſunt in qbuſdā corporib⁹ aeri vl̄ aque cōmixtis: ſicut ſi exalationes aque cōmiſceant̄: ⁊ vapores aeri: ⁊ qualitates illorū corporum ſentiunt̄ per aerem vel per aquam tanq̄ʒ per mediū. ℭ Secundū qd̄ dicit Cōmentator eſt: qd̄ aqua ipſa remanente ſimplici ⁊ pura nō pōt caleſieri: qꝛ frigiditas eſt eius propria paſſio: ⁊ ſimilr̄ aer ipſo remanēte puro nō pōt infrigidari: ⁊ ita de aliis qꝛ caliditas eſt propria paſſio eius: ⁊ ſi ad actum aqua apparet calida vel ignis frigidus hoc eſt per admixtionē corporum calidorū cum aqua: vel frigidorum cum igne: ⁊ tale aggregatum non eſt aqua pura: vel ignis purus: lʒ apud vulgus ſic denominetur. ℭ Hec tamē dicta impugnat Albertus ⁊ primo primū: qm̄ qualitates elementorū ſunt ſimplices: vel ſaltem in excellētia: qualitates aūt mixtorū ⁊ maxime animaliū ſunt refracte ⁊ ad medium reducte vt pʒ ex libro de generatiōe. ergo ſeqtur ꝙ aer ⁊ aqua habēt qualitates cōtrarias qualitatib⁹ animaliū: ⁊ per ꝯñs habēt ea alterare: ⁊ poſſunt per tactū ab eis ſentiri. Nec eſt verū ꝙ locus naturalis alicuius nullo modo habeat ipm̄ alterare: ſed minus alterat ꝙ̄ locus ꝑter naturā. ℭ Scđm etiā impugnat: primo qꝛ aqua caleſacta nullo corpore ab ea recedēte infrigidat̄ ex nā eius ꝓpria: qd̄ nō eſſet niſi eadē aqua eſſet mō calida modo frigida abſqʒ admixtiōe corporū calidorū. ℭ Scđo niſi ignis purus abſqʒ tali admixtiōe poſſet īfrigidari ⁊ aqua pura caleſieri tunc inter elemēta nō poſſet eē alteratio: ⁊ per cōſequēs nullū elemētū poſſet īmediate ex altero generari ꝯtra Ari. ſcđo de gñatione. ℭ Dicit ergo ꝙ nō eſt verū ꝙ tactus nō ſentiat niſi per mediū extrinſecū: vt videt̄ innuere Cōmētator: ſed nō ſentit corpus cōſtās quin cōcurrat mediū extrinſecū: ⁊ hoc dicūt Ariſto. voluiſſe tenētes hanc viam d ū dicit. durū ⁊ molle per altera ſentimus ⁊c. ℭ Sed Joānes Jādonus ſupplet ⁊ moderat iſta dicta Cōmētatoris dicendo pro ꝑmo ꝙ Cōmentator vult ꝙ aer vel aqua ſm̄ ꝙ eſt locus naturalis alicuius animalis habet qualitates adeo ꝓpinquas ⁊ ſimiles qualitatibus illius aialis: ꝙ ab illis nō patitur neqʒ eas ſentit. ℭ Pro ſcđo dicit ꝙ aqua pura illa puritate quā dʒ habere: ſm̄ ꝙ eſt locus nālis aialis nō poteſt ipſa remanēte ſic pura caleſieri caliditate cognoſcibili per tactum illius aialis ⁊ ſimiliter ſuo modo dicat̄ de aere. Utrum aūt aqua pura ipſa remanente pura ⁊ abſqʒ cōmixtione alicuius corporis calidi ſecū poſſit caleſieri: ⁊ pari mō ignis īfrigidari dicit ad hunc locum nō ſpectare. Et ex his ſolui vult poſſe ad argumēta ſuperius inducta. qd̄ qualr̄ verū ſit ſubtiliter conſiderātis induſtrie relinquatur.

¶ Omnino aūt vt aer ⁊ aqua ſeſe habēt ad viſum ⁊ auditū atq; olfatum. Sic caro ac lingua ſeſe ad hui⁹ inſtrumentū ſenſus habere videnſ. Atq; nec ibi profecto: nec hic perceptio ſenſus fiet: cū inſtrumētū ſenſus a re ſenſibili tangiſ: vt ſi quiſpiā ſuper extremū oculi corpus poſuerit albū. Ex quo etiā plane patet inſtrumētū ſenſus ipſius quo res percipiunſ tangibiles intus eē collocatū: vt diximꝰ. Sic enim ⁊ hoc ſenſu fiet id porro: quod in ceteris ſenſib⁹ fieri ſolet. Senſibiliū enim ſi in ipſis inſtrumētis ponanſ ſenſuum: nō fit vt patet: perceptio. At ſi ſuper carne ponaſ tangibile: fit vt docet experientia ſenſus. Quare ſine dubio ipſa caro medium eſt in tactu.

T.cō. 116 ¶ Omnino aūt videtur caro ⁊ lingua ſicut aqua ⁊ aer ad viſum ⁊ auditū ⁊ olfatum ſe habēt: ſic habere ad ſenſitiuū ſicut illorum vnūqdq;: ipſo aūt ſenſitiuo tacto neq; ibi: neq; hic fiet vtiq; ſenſus: vt ſi qs ponat corpus albū in oculum vltimū. Quare manifeſtū ꝙ intus ſit tangibile ſenſitiuū: ſic eniꝫ vtiq; accidet ꝙ qdē in alijs. Appoſita eniꝫ ſuper ſenſitiuū non ſentiunt: ſuper aūt carnē poſita ſentiūt: qre mediū tactui eſt caro.

¶ Hic determinat de medio intrinſeco ⁊ p ſe ipſius tact⁹ dicēs: ꝙ oīno aūt. i. vīr videtur caro quantū ad tactū: ⁊ lingua quantū ad guſtū: ſic ſe habere ad ſenſitiuū tactus ⁊ guſtus: ſicut aer ⁊ aqua ſe habēt ad viſum auditū ⁊ olfatū: ⁊ ſupple videtur tactus ⁊ guſtus ſic ſe habere ad ſuū ſenſibile ſicut vnūquodq; illoꝝ. ſ. viſus aditus ⁊ olfatus ſe hñt: nam ipſo ſenſitiuo tacto. ſ. mediate a ſenſibili: neq; ibi. ſ. viſu auditu: ⁊ olfatu. nec hic. ſ. tactu ⁊ guſtu fiet vtiq; ſenſus: vt ſi quis ponat corpus albū in oculum. i. ſuper oculū vltimū. i. immediate nō videbitur corpus album: quare manifeſtū eſt: ꝙ ſenſitiuū tangibilis. i. organū tactus ſit intus: qꝛ neruus eſt ⁊ nō caro. Unde in tactu idē accidit ſicut in alijs ſenſibus. Nā in alijs ſenſibus appoſita ſuper ſenſitiuū nō ſentiūt: ſed ſuper carnem poſita ſentiunt aīalia per tactū: quare ſeqtur ꝙ caro nō eſt organū tact⁹: ſed mediū. ¶ Intelligēdū ꝙ ſicut aer ⁊ aqua ſunt media per ſe ⁊ neceſſaria in tribus primis ſenſib⁹ ad hoc vt ſentiant: vt prius oſtēſū eſt: ⁊ hoc ineſt eis non per naturā ꝓpriam alicuius illorū trium ſenſuum: ſed per naturā eis cōem: vt dicit Cōmētator: ita caro ⁊ lingua ſunt media per ſe ⁊ neceſſaria tactus ⁊ guſtus quibus indigēt: vt eoꝝ ſenſibilia ſentiāt. Aer vero ⁊ aqua reſpectu tactus ⁊ guſtus ſunt ſolum media per accidens.

Dubitaſ vtrū ſenſibile poſitū ſupra ſenſum faciat ſenſationē. Arguiſ ꝙ ſic: primo de viſu: quia aliquādo percipit vaporem exiſtentē in oculo: ⁊ oculo cōpreſſo videtur fulgor in eo exiſtens: ⁊ mediante ſpeculo viſus videt oculū in quo ē: ⁊ viſus videt aerē illuminatū vſq; ad viſum: quare ⁊c̄. ¶ Secūdo argr̄ de auditu qui percipit ſibilū in aure. ¶ Tertio arguiſ de olfatu: qui percipit odorē realiter peruenientē vſq; ad ipſū. ¶ Quarto arguiſ de guſtu febricitātis: qui dulcia ⁊ reliqua alterius ſaporis iudicat amara: qđ nō ex alio videſ cōtingere: niſi qꝛ a ſapore ꝓprij organi ipſum percipiēdo impeditur a perceptione aliorū ſapoꝝ. ¶ Quinto arguitur de tactu: qm̄ calefacta carne que eſt mediata organo tactus percipimus illius caliditatē. Simil̄r dum neruus pungitur doloroſe ſentit pungētē: lꝫ ſit ſibi imediatus: ⁊ ita de alijs. ¶ Ad hoc dubiū dicit Cōmen. cōmen. 116. ꝙ in oībus. ſ. ſenſib⁹: cū ſuper ipſū ſenticēs fuerit poſitū: ipm ſenſibile non ſentiet oīno: aut ſi ſentiet male ſentiet. ¶ Alij aūt dicūt ſimpl̄r ꝙ nullo mō ſentiat: ⁊ hoc trib⁹ de cauſis declarat Egidius. ¶ Prima eſt qꝛ organū ſenſus difficili⁹ recipit īpreſſiones q̄ȝ mediū: ⁊ qꝛ gn̄atio vniuoca ē facilior ⁊ habilior q̄ȝ gn̄atio equoca cū gn̄atio ſpēi a ſpē ſit vniuoca: generatio aūt ſpēi a forma ſenſibili ſit equoca. Jđ lꝫ in organo ſenſus non poſſit fieri generatio equoca que ē difficilioꝛ. ſ. ſpēi a forma ſicut in medio: tñ in ipſo fieri pōt generatio vniuoca. ſ. ſpēi a ſpē: ⁊ hoc eſt ſolū qñ inter ſenſibile ⁊ organū ſenſus ē mediū. g̃ dū ſenſibile eſt īmediate ſm eē mālē ſup organo ſenſus non fiet ſenſatio. ¶ Secūda cā ē: qꝛ ſpēs ſenſibilis ſpūalioꝛi mō recipiſ in organo ſenſus q̄ȝ in medio: ſꝫ ſpēs ꝓducta īmediate a forma ſenſibili eſt minus ſpūalis q̄ȝ producta ab alia ſpē. ergo in organo ſenſus nō pōt īmediate recipi ſpēs a forma ſenſibili: quare oportebit ꝙ forma ſenſibilis prius agat ſpēm in mediū q̄ȝ ꝓducat aliā ſpēm in organo ſenſus: q̄re ⁊c̄. ¶ Tertia cauſa eſt: qꝛ ſenſus cōſiſtit in quadā mediocritate: ergo ſicut eſt mediocritas in diſpoſitione organi ſenſus ita oꝫ ꝙ ſit mediocritas ex pte obiecti qđ nō ſit nimis intenſum nec nimis remiſſum. Et ſimiliter ex parte approximationis ꝙ non ſit nimis diſtans nec nimis propinquum.

Ad rationes in contrariū. ¶ Ad pmā dr̄ a qbuſdam: ꝙ viſus nō videt vaporē exiſtentē in oculo: ſed hō per viſum iudicat ſe videre qddam nigrū ſcđm illam partē in qua eſt vapor propter priuationē viſionis ſm eā ex prohibitione trāſitus ſpēꝝ ad ipſā facta a vapore recte eo modo quo iudicamus tenebrā in abſentia luminis. ¶ Aliter etiam poſſet reſpōderi ad hanc rationē: ſed hoc ſufficiat. Cōpreſſo autē oculo apparet fulgor ex cōcurſu ſpūū ad ipſum qui ſunt lucidi: nō tamē fit viſio in parte contacta a ſpiritib⁹: ſed in parte diſtante. Uiſus etiā per ſpeculū videt colorē ſuperficialē oculi in quo nō eſt viſus: ſed ab eo notabil̄r diſtat cum ſit ſolū in neruis opticis: aut in humore cryſtallino aut in vtroq;. Uidet ēt aerē illuminatū ſꝫ partē diſtantē ab oculo ⁊ nō īmediatā ⁊c̄. ¶ Ad ſcđā dr̄ ꝙ ſibilus cauſaſ in aure ex aſcēſu vapoꝝ ſeu vētoſitatū ad aurē veniētiū ⁊ aerē illic exiſtentē agitātiū ⁊ ad latera aurium percutientiū. Et cū audiſ nō eſt in aere īmediato tympano auditus: ſꝫ diſtat ab eo. ¶ Ad tertiā dr̄ ꝙ qñ odor realis ꝑuenit ad olfatū: ille q īmediatus eſt ei nō ſentiſ: ſꝫ pars remotus. ¶ Ad q̄rtā dr̄ ꝙ amaritudo quā febricitās percipit eſt in vapore putrido ex calore febris ad os eleuato q cōmixtus humiditati ſaliuali: que poſtea cū cibis miſceſ oīa facit amara iudicari. ¶ Ad quintā dr̄ ꝙ cum neruus caleſit caliditas illa que eſt in neruo aut in carne illi īmediata nō facit ſenſationē in parte illa: ſed magis eſt illius impeditiua: ſed a caliditate extrinſeca multiplicaſ ſpecies ad neruū illū per quā ipſa ſentiſ: vel ab alia pte diſtāte. Unde dicimus nos ſentire ignis caliditatē: ⁊ per vnā partē nr̄am ſentimus caliditatē vel frigiditatē alterius partis diſtantis. ¶ Ad id autē quod dr̄ de pūctura nerui: patet: ꝙ pars nerui immediate tacta a pungente nō ſentiſ ſed pars diſtans: inter quā ⁊ illud quod pūgit mediat caro. Et cōiter dicitur ꝙ ſi caperetur neruus vndiq; carne diſcoopertus ⁊ pungeretur nō ſentiret.

¶ Atqui

¶ At qui ea tactu percipiunt: que corporis ſunt: vt corpus eſt differētie. Dico aūt differentias eas: que rerū elemēta diſtinguūt calidum: frigidum: ſiccū: ac humidū: de q̄bus antea dixim⁹ his in locis: in q̄b⁹ de elemētis ipſis tractauimus. Inſtrumētū aūt id quo dicte qualitates ſentiūtur: ⁊ in quo p̄mo ſenſus his collocat̄: quē appellare cōſueuimus tactū: pars ea ſane eſt: que ē potentia talis. Sentire nāq̄ pati quoddā eſt: vt diximus. Quare id quod agit tale illud facit cū ſit potentia: quale eſt ipſuꝫ actu.

T.cō. 117 ¶ Tangibiles q̄dē igitur ſunt differētie corporis ſm q̄ corpus. Dico aūt differentias q̄bus elementa determinant calidūꝫ: frigidū: humidū: ⁊ ſiccum: de quibus prius dictum eſt in his que de elemētis. Senſitiuū aūt ipſarum q̄ tactiuū: ⁊ in quo ſenſus vocatus tactus eſt p̄mo: q̄ potētia hi⁹ pars ē.

T.cō. 118 ¶ Sentire enim pati quoddam eſt. Quare faciens quale ipſum actu huiuſmodi illud facit cum ſit potentia.

¶ Nunc determinat de obiecto tactus: ⁊ diuiditur in tres partes: quia primo oſtēdit que ſint qualitates tāgibiles. Secundo infert quoddam ex dictis. Tertio oſtendit q̄ tactus eſt tangibilis ⁊ nō tāgibilis: ſecūda ibi. (Unde ſimiliter calidum:) tertia ibi. (Amplius autē.) ¶ De prima dicit q̄ tangibiles qualitates ſunt differentie corporis ſm q̄ corpus: ⁊ ſunt differētie quib⁹ elemēta determinantur ſeu diſtinguūtur: vt calidum: frigidum: humidū: ſiccum: de quibus prius dictum eſt: in his que de elemētis. id eſt in libro de generatione ⁊ corruptiōe. Senſitiuū autem ipſorum tangibilium eſt id quod eſt tactiuūꝫ: ⁊ in quo eſt primo ſenſus vocatus tactus: quod. ſ. tactiuūꝫ ſiue organum tactus eſt pars animalis que eſt potentia huiuſmodi. ſ. qualitates tangibiles: nam ſentire eſt quoddā pati: quare ſenſibile eſt faciens ipſum ſenſitiuū tale quale ipſum eſt actu ⁊ facit illud. ſ. ſenſitiuum. huiuſmodi. ſ. in actu cum ſit tale in potētia. ¶ Intelligendum ſm Cōmentatorē cōmento. 117. q̄ tāgibilia vniuerſaliter ſunt differentie exiſtentes in omnibus. ſ. cōmunes omnibus generabilib⁹ ⁊ corruptibilibus: ⁊ intelligo per differentias: differentias vniuerſales a quibus nullū corpus fugit: ⁊ ſunt prime differentie exiſtentes quatuor elemētis ſcꝫ calidū: frigidum: ſiccum: ⁊ humidū: ⁊ que ſunt ex eis: vt aſperum: ⁊ durū: ⁊c̄. Ex quibus patet q̄ differentie tāgibiles ſunt differentie corporis ſm q̄ corpus: nō ſimpliciter ſed generabile ⁊ corruptibile: vt excludantur corpora celeſtia: ⁊ iſte ſunt caliditas: frigiditas ⁊c̄. que p̄mo inſunt elementis ⁊ ſecundario inſunt mixtis ratione elementorum. Ideo ſunt cōmunes omnib⁹ corporibus generalibus ⁊ corruptibilibus.

¶ Quocirca ſimile calidum atq̄ frigidū: ⁊ durū ac molle non ſentimus. ſed exuperationes q̄a ſenſus ē quaſi mediocritas quedam contrarietatis eius: q̄ in ipſis ſenſibilib⁹ ineſt. Et p̄pter hoc ſenſibilia ipſa diſcernit. nam mediū ipſuꝫ extremorū eſt index: ſit eniꝫ ad vtrūq̄ ipſoruꝫ alterū extremorꝫ. Atq̄ vt id qđ album nigrūq̄ percepturū eſt ſenſu. Neutrū ipſorū actū: ſed potentia ſit vtrūq̄ oportet: ⁊ in ceteris eodē modo: ſic ⁊ in tactu neq̄ calidum neq̄ frigidū id actu ſit oportet: ſed vtrunq̄ potētia: quod vtrunq̄ eſt percepturum.

¶ Unde ſimiliter calidūꝫ: ⁊ frigidū: aut durum: ⁊ molle nō ſentimus. ſed excellentias tanq̄ ſenſu velut medietate quadā exiſtente eius: que in ſenſibilib⁹ contrarietatis. Et propter hoc diſcernūt ſenſitiua ſenſibilia: medium enim diſcretiuūꝫ eſt. Fit enim ad vtrūq̄ ipſoruꝫ alterum vltimorum.

¶ Et oportet ſicut debens ſentire albū ⁊ nigrum neutrū ipſorum debere eſſe actu: potentia vero vtrūq̄: ſic autē ⁊ in alijs: ⁊ in tactu neq̄ calidum: neq̄ frigidum. T.cō. 119

¶ Infert ex dictis q̄ ſimiliter calidum ⁊ ſimiliter frigidū aut durum ⁊ molle: id eſt ſiccum ⁊ humidū nō ſentimus: ſed excellentias tāq̄ ſenſu tactus: exiſtente velut quadā medietate eius cōtrarietatis: que eſt in ſenſibilibus eius. Et propter hoc q̄ ſenſitiua. ſ. tactus conſiſtunt in quadā mediocritate: diſcernunt ſenſibilia ſm eoruꝫ excellētias medium autem eſt diſcretiuum extremorū: ⁊ ad vtrāq̄ ipſorū comparatū ſit alterum vltimorū: id eſt tenet locū alterius extremi: ⁊ oportet: ſicut debens ſentire album ⁊ nigrū: neutruꝫ ipſorꝫ eſſe actu: ſed potentia vtrūq̄: ⁊ ita in alijs ſenſibus: ſic in tactu oportet organū eius neq̄ calidū neq̄ frigiduꝫ eſſe actu: ſed vtrūq̄ in potētia. ¶ Intelligendum primo: q̄ quia organum tactus eſt in potentia paſſiua ad qualitates tangibiles que ipſum debent immutare: ⁊ que debent ſentiri per tactū: cū nihil ſit in potētia paſſiua ad ſibi ſimile ex quo illud habꝫ actu: ſequitur q̄ tactus nō poteſt ſentire qualitatē ſimilē illi que eſt in ſuo organo: p̄pterea intulit ex dictis Ariſt q̄ ſimiliter calidū ⁊ ſimiliter frigidum nō ſentimus: ⁊ ide dicit de duro ⁊ molli: quod quidā intelligunt vt verba iacent. Alij per durum intelligunt ſiccuꝫ: ⁊ per molle intelligunt humidum. ¶ Intelligendū ſecundo ſm Cōmentatorē cōmento. 118. q̄ ſenſus tactus comprehendit tantū intenſiora ex rebus tangibilibus: econtra alijs ſenſib⁹ cū ſuis ſenſibilibus: quia alij ſenſus bene cōprehendunt mediocria ſenſibilia: ⁊ intenſiora nō bene cōprehēdunt. ¶ Intelligendū tertio ſm Cōmentatorē: q̄ ſenſus tactus impoſſibile ē vt careat ſimpliciter calido frigido ſicco ⁊ humido. ſicut fuit i viſu colore: ⁊ in auditu carere ſono: ⁊ ideo iſti ſenſus comprehēdunt ſua ſenſibilia: ſm totuꝫ: ſenſus autē tactus comprehēdit extrema quia tactus conſiſtit in quadaꝫ medietate ⁊ temperātia qualitatum primarū: illis ſub illis gradib⁹ medijs nō comprehēdit: ſed ſoluꝫ ſub gradibus intenſioribus: ſed quia organū viſus nullū habet proprium colorē: ideo viſus omnes colores poteſt per ſe percipere: ⁊ ſilr auditus oēs ſonos: olfatus autē fuit ſicut tactus. ¶ Intelligēdū quarto ſm Cōmētatorē cōmento. 119. q̄ opꝫ vt tangens ſit neq̄ calidum: neq̄ frigiduꝫ ſm modū qui poſſibilis eſt in eo. ſ. vt iſta ſint in eo ſm mediū: aut prope: cum impoſſibile eſt vt denudetur ab eis oīo: ſicut fuit impoſſibile in illis alijs. ſ. viſu: ⁊ auditu. ſ. vt denudentur a ſuis ſenſibilibus ⁊c̄.

¶ Preterea vt viſus viſibilis ac inuiſibilis quodāmō eſt vt dixim⁹: ceteriq; ſenſus oppoſitorū ſimiliter. Sic etiā eſt tangibilis ac intangibilis tactus. Intāgibile aūt eſt etiā id quod exiguā admodū differentiā tangibiliū habet: quale paſſus eſt aer: ⁊ exuperationes etiā tangibiliu3: qualia ſunt ea: que corrumpere poſſunt. De ſenſuu3 igiť vno quoq; dictū ſit hoc modo quaſi figura.

T.cō. 120 ¶ Ampli⁹ aūt ſicut viſibilis ⁊ inuiſibilis erat quodāmō viſus. Similiter aute3 ⁊ reliqui oppoſitorū: ſic ⁊ tactus tangibilis ⁊ intāgibilis. Intangibile aute3 paruā omnino habens differentiam tangibiliū: vt paſſus eſt aer ⁊ tangibiliū excellētie ſicut corruptiua.

T.cō. 121 ¶ Secundū quidem igitur vnūquēq; ſenſuum dicium eſt figuraliter.

¶ Amplius aūt oſtēdit q̄ actus eſt tāgibilis ⁊ intangibilis dicēs. Amplius aūt ſicut viſus erat quodāmodo viſibilis ⁊ inuiſibilis: vt oſtēſum fuit ſupra: ⁊ ſilr reliq ſenſus ſunt oppoſitorū: ſic tactus eſt tāgibilis ⁊ intāgibilis. Intāgibile aūt dr̄ multipliciter. Uno modo dr̄ intangibile qd̄ oīno eſt habēs paruā.i.debilē differentiā tangibiliū: vt paſſus eſt aer. Secūdo modo dr̄ intāgibile ſicut excellentie tāgibiliū: ⁊ ſic corruptiua ipſi⁹ tact⁹. Et ſuppleri poſſet tertius modus quo aliqd dr̄ intāgibile: q: oīo priuatū q̄litatib⁹ tāgibilib⁹. ¶ Et tūc epilogat dr̄. q̄ ſm vnūquēq; ſenſuū ſic dictū eſt de ſenſibilib⁹ figuraliter.i.vlr: vl' ſuperficialr: q: de his ſufficiētiorē ⁊ doctrinā magis ſpālē tradere ptinet ad libru3 de ſenſu ⁊ ſenſato. quare ⁊c̄.

¶ Hoc aūt vniuerſaliter accipere de omni ſenſu oportet: ſenſum inquā id eſſe: qd̄ ſenſibiles ſine materia formas ſuſcipere pōt: ⁊ perinde atq; annuli ſignu3 ſine ferro vel auro ſuſcipit ceram: ſuſcipit aūt eneu3 vel aureū ſignu3: ſed non es aut auru3: neq; ſignū vt eſt aureu3 eneūue. Simili patitur ⁊ ſenſus vniuſcuiuſq; ſenſibiľ modo ab eo: qd̄ habet colorē: aut ſonum: aut ſaporem. Sed non vt vnūquodq3 illorum dicitur: ſed vt eſt tale ⁊ ratione.

¶ Oportet autē vniuerſaliter de omni ſenſu accipere qm̄ quidem ſenſus eſt ſuſceptiuus ſpecierū ſine materia: vt cera annuli ſine ferro ⁊ auro recipit ſignū. Accipit autē aureū aut eneu3 ſignum: ſed nō inquantū aurum: aut es. Similiter aūt ⁊ ſenſus vniuſcuiuſq3 ab habente colorē: aut humorē: aut ſonu3 patitur. Sed non inquantū vnūquodq3 illorum dicitur: ſed inquantū huiuſmodi eſt ⁊ ſecundū rationem.

¶ Iſtud eſt octauū cap. hui⁹ tractat⁹: in quo Ar. declarat quedā cōia oīb⁹ ſenſib⁹: ⁊ diuidiť in duas partes: in q̄rū pma facit qd̄ dictū eſt: in ſcda mouet vnā dubitationem ibi. (Dubitabit aūt aliqs.) Prima i duas ſ3 q̄ duo cōia declarat: ſcda ibi. (Senſitiuu3 aūt.) ¶ De pma dicit: q̄ op3 vlr de oī ſenſu accipere qm̄ eſt ſuſceptiuū ſpēz ſenſibiliū ſine mā: ſicut cera recipit figura3 ānuli ſine ferro: ⁊ auro: accipit aūt aurū aut eneū ſignū ſed nō inquātū aurū: aut es: ſilr autē ⁊ vniuſcuiuſq3 ſenſus patiť ab habente colorē aut hūorē.i. ſaporē aut ſonū ſed nō inq̄tū vnū qdq3 illoz dr̄.ſ. lapis vel lignū vel aliud tale: ſed inquātu3 dr̄ hi⁹.ſ. coloratū vel ſaporoſū: ⁊ ſm formā ſenſibilē. ¶ Intelligēdum ē q̄ Egidius tripliciter declarat: q̄ ſenſus ſit receptiu⁹ ſpēz ſenſibiliū ſine mā. Primo ex parte ſenſus q recipit ſpēz ſenſibilem ſine mā cōſilr diſpoſita: vt eſt in corpore ſenſibili: ideo ſenſus non efficitur ſimplr ipm̄ ſenſibile: vt in actione reali cōtingit: ſicut du3 ignis cōuertit aerē in ſui nām: qm̄ tunc aer recipit formā ignis cu3 mā conſilr diſpoſita: quare tunc efficiť ignis: ſed ſenſus ſolum recipit intenſionem forme ex parte ſenſibilis abſq3 hoc q̄ efficiať ip3 ſenſibile. ¶ Scd̄o ex parte obiecti. nā l3 in actione reali mā coagat cū forma tn̄ in actiōe ſpūali ſola forma dr̄ agere: cū ergo obiectū ſenſibile pducat ſpēm in ſenſum cū illa ſit actio ſpūalis ſola forma ſenſibilis agit: ideo ſenſus recipit ſpēz ſenſibilem ſine mā.ſ. agentis coagēte cum forma ſenſibili ad illā receptionē. ¶ Tertio ex modo ſenſibilis in ſenſum. Nā cū ſenſibile agat ſpūaliter ⁊ nō realr: vt ſenſibile eſt per illā actionē recipit ſenſus ſpēz ſenſibilē ſine mā.i. mō ſpūali ⁊ intentionaliter ⁊ nō realiter: ⁊ ſm eſſe mālē: qd̄ h3 eē in ſenſibili corpe. Illā itaq3 litterā. (Silr aūt ⁊c̄.) exponit Egidius in ſequēdo modū ſcdm vt expoſitū fuit. Cōmētator aūt inſeqtur modū tertiū.ſ. q̄ quilibet ſenſus eſt receptiuus ſpēi ſenſibilis ſine mā.i. intētionaliter ⁊ non ſm eſſe mālē: vt ſtati3 patebit. ¶ Intelligēdū ſcdo ſm Cōmen. cōmēto. 121. q̄ receptio formarū ſenſibiliu3 ab vnoquoq3 ſenſu eſt receptio abſtracta: ſi enim reciperet eas cum mā tunc idē eſſe haberēt in aia: ⁊ extra aia3: ⁊ ideo in aia ſunt intētiōes ⁊ cōprehēſiones: ⁊ extra aia3 nō ſunt ɔprehenſiones neq3 intētiōes: ſed r̃o mālēs nō cōprehēſe oīno. Poſt ſubdit q̄ ſenſus non p[at]iť ab eo.ſ. colore: aut ſono ſm q̄ eſt color aut ſonus: qm̄ ſi ita eēt: ɔtingeret q̄ cū recipit ipm̄ eēt color aut ſonus nō intētio: ⁊ hoc intendebat cū dixit. Sed nō ſm q̄ dr̄ vnuſquiſq3: ſed ſm q̄ ē hec intentio: intentio enī coloris alia eſt a colore. ⁊ dixit ſm q̄ eſt in hac diſpoſitione ⁊ intentione: obſeruando ſe ab intentionibus quas recipit intellectus: ille enī3 ſunt vniuerſales iſte autē ſunt iſte id eſt particulares.

¶ Inſtrumentū aūt id ſenſus eſt primu3 in quo ē talis vis atq3 potētia collocata: atq3 ſunt idē. Ratio vero nō eſt eadē: ſed diuerſa: nā id qd̄ ſentit: aliqua ē magnitudo: nō tamē ratio ſenſitiui: neq3 ſenſus ē magnitudo ſed eſt quedā ratio potētiaq3 illius.

¶ Senſitiuum autē pmū eſt in quo huiuſmodi potētia. Eſt quidē igitur ide3: ſed eē alterū eſt. Magnitudo quidem enim quedam erit: q̄ ſenſu3 patitur. Nō tamen ſenſitiuum eſſe: neq3 ſenſus magnitudo eſt: ſed ratio quedam ⁊ potentia illius. T.cō. 122

¶ Secundū cōe omni ſenſui: qd̄ eſt eſſe idē ſubiecto cum ſuo organo: ⁊ differre ab eo rōne. Diuidiť aūt in duas partes in quaz pma facit qd̄ dictū eſt in ſecūda infert q̄dā ex dictis ibi. (Manifeſtum aūt.) ¶ De pma dicit q̄ primu3 ſenſitiuū.i. organū ſenſus in quo eſt hui⁹ potentia.ſ. ſenſitiua eſt quidem igitur idem.ſ. organū cum potentia

ſenſitiua

ſenſitiua ſubiecto: ſed eē diffinitiuū ipſoꝝ eſt alterū gdē eni id qḋ patiť: ꝛ habet in ſe ſenſuꝫ.ſ.organū eius erit que dā magnitudo: nō tamē ſenſus: neqꝫ eē ſenſitiuo eſt magnitudo vel eē magnitudinis: ita ꝙ ſenſus nō ē magnitudo: neqꝫ diffinitio ſenſus eſt diffinitio magnitudinis: ſed ſenſus eſt ratio.i. forma: ꝛ potētia illius.ſ. magnitudinis. ¶ Intelligendū ſcḋo ſm cōmētatorē comēto.122.ꝙ illud qḋ ſentit eſt aliqd corporis: ꝛ non ſentit ſm ꝙ corpus eſt: neqꝫ ſenſus eſt corpus: ſꝫ intētio ꝛ potētia illius corporis: qḋ eſt pmū ſentiens. ¶ Tria dicunť ſentire.ſ.aīa ſenſus: ꝛ organū: ꝛ qḋlꝫ iſtoꝝ ē aliqd corporis: ꝛ ꝙ ſentit nō ſentit ſm ꝙ corp⁹: qꝛ nō omne qḋ ſentit eſt corpus: neqꝫ ſenſus eſt corpus: ſꝫ eſt potētia illius corpis: puta organi: qḋ ē pmū ſentiēs. Ex ex his velle vꝫ Ari. ꝛ Comētator: ꝙ ſenſatio primo fundetur in compoſito.

¶ Patet aūt ex his ꝛ cur ſenſibiliū exupatiōes ſenſuū inſtrumēta corrūpūt. Nā motus ſit vehemētior iſtrumētiqꝫ ſenſus ſuperet vires. Diſſoluiť rō: id aūt erat ſenſus. Diſſoluiturqꝫ pinde atqꝫ ɔcētus in tono: Cum vehementer fides pulſantur.

T.cō. 123 ¶ Māifeſtū āt ex his ꝛ pp gd ſenſibiliū excellētie corrūpūt ſenſitiua. Si nāqꝫ ſit fortior ſēſitiuo mot⁹ ſoluiť rō: h āt erat ſēſus. ſicꝫ ſymphōia ꝛ ton⁹ pcuſſis fortiter cordis.

¶ Hic infert duo: ſecūdū ibi. (Et pp̄ter gd.) ¶ De pma dicit ꝙ ex his eſt manifeſtuꝫ ppter gd excellentie ſenſibilium corrumpunt ſenſitiua: ſi nāqꝫ motus a ſenſibili puenīens ſit fortior ſenſitiuo.i. organo ſenſus: ſoluiť rō.i. deſtruiť pportio debita ad ſenſum reqſita: ſenſus aūt erat hoc.i. conſiſtebat in tali rōne ꝛ pportione ſicut ꝛ ſimphonia.i. cōſonantia: ꝛ tonus deſtruiť cordis fortiter pcuſſis.

Dubitať quō excellens ſenſibile corrumpat ſenſum. ¶ Dōm ꝙ excellens ſenſibile tripliciter corrumpit ſenſum. Primo qꝫtū ad iudiciuꝫ pro tunc habendū de illo ſenſibili. Scḋo qꝫtuꝫ ad iudicia habenda de alijs ſenſibilibus: ꝛ hoc vſqꝫ ad tempus. Tertio quantū ad potentiā ſenſitiuaꝫ ꝛ ſemper: nam aſpiciendo intenſe ſplendidū: vt ſolē: corrumpiť iudiciū habendum de ipſo per viſuꝫ: qꝛ nō poſſumus de ipſo bn̄ iudicare. Corrumpiť ꝛ iudiciū habendū de alijs ſenſibilib⁹ vſqꝫ ad tēpus: qꝛ vſqꝫ ad certū tempus non poſſumus de alijs p viſum bene iudicare: ſed quicquid videmus cū quadā viriditate: vel luciditate nobis apparet. Corrumpitur etiam quandoqꝫ quantuꝫ ad potentiam ſenſitiuam: cum ex tali intuitu aliquando homo cecus efficiatur. Cauſe autem horum in tertio huius diffuſius declarabuntur.

¶ Patet pterea ꝛ quā ob cāꝫ nō ſētiūt plāte tametſi ptē aliquā habēt aīe: atqꝫ ab ipſis tāgibilib⁹ patiunť: frigeſcūt.n. ꝛ caleſiunt vt pꝫ: nā hui⁹ cā ē mediocritatē nō hēre: neqꝫ principiū tale: vt ſenſibiliū ſine mā̄ ſuſcipiant formas: ſed cū materia patianť.

T.cō. 124 ¶ Et pp gd plāte nō ſentiūt hēntes quādā ptē aīalē: ꝛ patiētes a tāgibilib⁹. Et nāqꝫ frigeſcūt ꝛ caleſcūt. Cā enim nō habere medietatē: neqꝫ huiuſmodi principiū poſſe eſt recipe ſpēs ſenſibiliū: ſed pati cū materia.

¶ Inſert ſecundū dicens. Et pp gd plante nō ſentiūt habentes quandā partē aīalē: qꝛ aīam vegetatiuā: ꝛ patientes a tangibilibus: ꝛ namqꝫ frigeſcūt ꝛ caleſcunt. Cauſa eni huius eſt nō habere medietatē neqꝫ hi⁹ pncipiū: qḋ poſſibile eſt recipere ſpēs ſenſibiliū ſine mā: ſed ſolū cōtingit eas pati cū mā. ¶ Intelligendum ꝙ plante nō habent cōplexionē redactā ad illam mediocritatē quā requirit ſenſus cū ſint nimis terreſtres: ideo nō hñt ſenſuꝫ neqꝫ recipiunt formas ſenſibiles niſi ſm eſſe mā̄le: ſicut lapis vel alia inanimata: ꝛ hec eſt cauſa q̄re nō ſentiunt.

¶ Dubitabit āt qſpiā: ſi poſſit id ab odore pati: qḋ olfacere nequit: aut id a colore qḋ haud qꝫ̄ videri pōt: ꝛ i ceteris ſili mō. Nō ſi odorabile ſit odor: ſi gd in odoratū agit: odor pfecto agit. Quare fieri nequit vt ab odore gcꝫ̄ patiať coꝝ: q̄ olfacere neq̄unt. Eadē eſt ꝛ in ceteris rō: nec ēt fieri pōt: vt a ſenſibilib⁹ quicꝫ̄ patiať coꝝ que ſentiri poſſunt: niſi vt quodqꝫ eſt ſenſitiuum.

¶ Dubitabit āt aliqs ſi patiať aliqd ab odore: qḋ impoſſe ē olfatū hēre: aut a colore nō poſſe videre: ſilr āt ꝛ in alijs. Si āt olfatibile odor: ſi aliqd facit olfatū odor facit. Quare impoſſibiliū olfatuꝫ hēre nihil impoſſe pati ab odore. Eadē aūt rō ꝛ in alijs: neqꝫ poſſibiliū: ſꝫ inquātū vnūqḋqꝫ ſenſitiuuꝫ. T.cō. 125

¶ Mouet vnā dubitationē: ꝛ diuidiť in tres ptes: qꝛ primo mouet vnā dubitationē arguendo ad vnā parteꝫ: ſecundo arguit ad aliā: tertio ſoluit reſpondendo rōnibus factis in oppoſitum: ſecūda ibi. (Sed tangibilia): tertia ibi. (Ergo ne illa). De pma dicit: dubitabit aūt aliqs ſi aliquid patiať ab odore: qḋ impoſſibile eſt olfatum habere: aut a colore nō poſſibile videre. Similiter aūt ꝛ in alijs: ꝛ tunc arguit ad partē negatiuam. ¶ Primo ſi p quia odor eſt olfatibile ſi facit aliquid olfatum.i. olfationem odor facit: quare impoſſibiliū olfatum habere nihil impoſſibile eſt pati ab odore. Eadem autē ratio ꝛ in alijs impoſſibilium eſt.ſ. ꝙ non habens aliquem ſenſum patiatur a ſenſibili illius ſenſus: ſed vnumquodqꝫ patitur a ſenſibili inquantum habet ſenſitiuum illius ſenſibilis. ¶ Secundo arguit ad idem dicens.

¶ Id ita ēt patere pōt ꝛ hoc ēt pacto. nā neqꝫ lumē ꝛ tenebre neqꝫ ſon⁹ neqꝫ odor in corpe gcꝫ̄ agit: Sꝫ ea nimirū in gb⁹ ſunt ipſa. Aer.n. g eſt cū tonitruo ſcindit lignū.

¶ Silr āt māifeſtū ē: ꝛ ſic neqꝫ lumen ꝛ tenebra: neqꝫ ſon⁹: neqꝫ odor nullū fac̄ i corpa ſꝫ i ea i gb⁹ ē: vt aer g cū tōitruo ſcidit lignū T.cō. 126

¶ Simul aūt manifeſtum eſt idē ꝛ ſic neqꝫ.n. lumen ꝛ tenebre: neqꝫ ſonus neqꝫ odor nullū.i. nihil facit in corpora nō habentia ſenſuꝫ p ſe: ſed illa in gbus eſt ipſum ſenſibile poſſunt p ſe agere in talia corpora: ſicut aer motus g cū tonitruo ſcindit ligſuꝫ. ¶ Intelligendū ſm cōmen. Comento.125. ꝙ Ari. quaſi opinať ꝙ tactus ē aliqḋ cōtingens rebus ɔ̄rijs tangibilibus: ꝛ nō opinatur ꝙ olfatibile eſt aliqḋ contingens odori: neqꝫ viſibile colori: ſed opinať ꝙ olfatuꝫ eſt q̄ſi ipſe odor: ꝛ viſibile ipſe color ꝛ audibile ipſe ſonus: ꝛ iō fuit nec̄e apud ipſuꝫ vt oē qḋ patiatur ab odore ſit olfaciens: ꝛ ſic a colore vidēs: ꝛ a ſono audiens: ꝛ non fuit nec̄e vt oē qḋ patiť a tangibili ſit tangens: ꝛ hoc indiget magna inquiſitione. Ipſe.n. q̄ſi opina

tur ꝙ ſenſuū qdā ſunt in capitulo relationis p ſe: ꝛ qdāʒ ſunt in capitulo actionis ꝛ paſſiōis p ſe: ꝛ accidit eis relatio. Uult cōmen. ꝙ color eſt p ſe viſibilis ꝛ ſonus eſt p ſe audibilis: ꝛ odor ē p ſe olfatibilis: ꝛ ideo nihil patitur a colore niſi habeat viſum: vel p ſe ordinet ad viſionem in quātū ſic patit. Et ſimili mō nihil patit a ſono niſi hēat auditū. vel p ſe ordinet ad auditionē. ꝛ pariter dōm ē de odore: h aūt eſt: qꝛ hec ſenſibilia ſolū agūt intētionalr: ꝛ talis actio p ſe ordinat in ſenſationem: iō hec ſenſibilia .ſ. viſibile: audibile: odorabile ſūt p ſe relatiua: ꝛ ſilr viſus: auditus ꝛ olfatus. Qualitas aūt pma cū ſit actiua realr nō ē p ſe tāgibilis: ſʒ eſt p ſe actiua cū poſſit agere ī id qḋ nō hʒ tactū: neqʒ p ſe ordinat in operationē tactiuā: ꝛ tamē accidit relatio ad id in qḋ agit inquātū tāgibilis ē: ꝛ ſilr ſuū oppoſitū eſt p ſe paſſiuū: tactiuū vō p accñs: accidit enī qlitati pme dū agit ꝙ agat in tactū: vel p ſe ordinatū ad ipſuʒ: ꝛ ſilr accidit ei qḋ patit ab ea ꝙ ſit tactus: vel ad ipſūʒ p ſe ordinatū. Et pariter dōm ē de ſapore ꝛ guſtu: lʒ de hoc ſit dubiū vtpʒ ex cōmētatore in comento ſequēti. iō dicit comētator ꝙ qdā ſenſus ſunt in capitulo relatiōis per ſe .ſ. viſus: auditus: ꝛ olfatus. Et ſilr dōm eſt de obiectis eoꝝ: ꝛ qdā ſūt in capitulo actiōis ꝛ paſſionis p ſe .ſ. tactus ꝛ guſtus: q ſunt p ſe in caplo paſſionis: ꝛ ſua obiecta in capitulo actionis: ſʒ eis accidit relatio eoꝝ ad inuicem ſm modū iam dcm̄ .ſ. ſm ꝙ ſunt tangibilia vel tactiua. ¶ Albertus tñ vult ꝙ ſenſibile formalr ſūptum: ꝛ vniuerſaliter ꝓ quocūqʒ ſenſibili nō agit niſi in ſenſu ad quē dicit relatiue: ſed ſumptuʒ mālitér pōt agere in nō habēte ſenſum: ꝛ ſic loqtur de omnibus vniformiter.

¶ At. n. tāgibilia ſaporeſqʒ agūt. Si. n. ñ agerēt: a q̄ nā iaīata paterent atqʒ alterarent?

¶ Sʒ tāgibilia ꝛ humores faciūt. Si enim nō: a q̄ vtiqʒ patient inaīata ꝛ alterabunt?

¶ Arguit ad partē affirmatiuā dicens: ꝙ tangibilia ꝛ humores .i. ſapores faciūt .ſ. alterationē in corpibus non habentibus ſenſum: qꝛ ſi nō: a quo vtiqʒ patient ꝛ alterabūtur corpora inanimata? quaſi dicat a nullo. ¶ Intelligēdum ꝙ comentator Cōmento. 116. mouet dubium de ſapore dicens. Et hoc quod dixit in tangibilibus eſt manifeſtum: ſed in ſaporibus indiget conſideratione. Poteſt enim aliquis dicere ꝙ ſapor eſt ipſuʒ guſtabile: ſicut odor eſt ipſum olfatum. Poſt ſoluit dicens. Sed videmus vt dicit plato ꝙ ſapores hñt in corporibus nō aīalis paſſiōes diuerſas additas calefactioni ꝛ infrigidationi: verbi gratia. ex ſaporare quod eſt pontici: ꝛ lenificare quod eſt vnctuoſi ꝛ multa alia ꝛc̄. Uult igitur idem eſſe iudicium de ſapore ſicut de tangibili: ꝛ de guſtu ſicut de tactu: cum ſapor ſit quoddam tangibile: ꝛ guſtus quidam tactus.

¶ Quid igit agūt ne ꝛ ſenſibilia illa. Aut videt nō oē corp⁹ ab odore pati ſonoqʒ poſſe: ꝛ ea q̄ patiunt terminis vacāt ꝛ nō manēt vt aer: olet. n. ipſe tanq̄ʒ aliqḋ paſſus. Quid aliud ē olfacere qdē pter idipſū: aliqd inquā pati. At enī olfacere qdē ſentire eſt. Aer autem paſſus cito ſenſibilis ſit.

T.cō. 127 ¶ Ergo ne ꝛ ī illa faciūt aut ñ oē corp⁹ paſſiuū ab odore ꝛ ſono: ꝛ patiētia īdeterminata ñ manēt: vt aer: fetet enī ſic patiēs aliqḋ. Quid igr̄ ē odorar̄ pter pati aliqḋ: aut odore ſentire ē. Aer āt patiēs h: mox ſēſibil̄ ſit.

¶ Soluit ad dubitationē rñdēdo rōnibus in oppoſitū factis dicēs. Ergo ne ꝛ illa .ſ. alia ſenſibilia a tāgibili ꝛ guſtabili faciūt .ſ. alterationē in corpora nō habētia ſenſum: tunc rñdet: ꝙ non oē corpus eſt paſſiuum ab odore ꝛ ſono ꝛ ſupple colore ſicut eſt paſſiuū a qlitate tangibili: ſʒ patiētia ab odore ꝛ ſono ſunt corpa indeterminata ꝛ fluxibilia faciliter poſſibilia q̄ nō manent: vt aer: q qñqʒ fetet tanq̄ʒ aliqd patiens ab odore: qꝛ recipit ipſuʒ miſcibiliter aut ſpūaliter. ¶ Et p hoc rñdet ad dubitationeʒ ꝙ odor ꝛ ſonus ꝛ reliq̄ ſenſibilia agūt in corpa nō habētia ſenſum. ¶ Soluit ēt ſcḋa rō. qꝛ cuʒ dicebat ꝙ odor ꝛ ſonus nihil faciūt in corpora inaīata per ſe ꝙ hec nō agunt in quecūqʒ corpora inaīata: verūtñ p ſe agūt in corpa fluxibilia q̄ ſunt media in ſentiendo ꝛc: ideo ſup̄ dicebat ꝙ iſta ſunt p ſe relatiua: ꝛ ꝙ nō agūt niſi in ſenſuʒ vl̄ p ſe ordināt in ſenſuʒ ſuā opatiōnē. ¶ Poſtea Ar. rñdet ad pmā rōnē di. Quid igit ē odorare pter pati ab odore. odorare aūt aliqd eſt ſentire: aer aūt patiens hoc .ſ. ab odore: mox ſenſibilis eſt. ¶ Cū ḡ arguebat. odor eſt olfatibile ꝛ facit olfatuʒ. ḡ ſi aliqd patit ab odore illud hʒ olfatuʒ: ꝛ per ꝯñs īpoſſibile olfatū habere: impoſſibile eſt pati ab odore. ¶ Rñdet negando pmā ꝯſequētiā: qꝛ in plus ſe hʒ pati ab odore q̄ʒ olfacere. nā lʒ oē olfaciens patiat ab odore nō tñ oē patiens ab odore olfacit vel pōt olfacere: qm̄ aer patit ab odore: ꝛ p talē paſſionē nō olfacit ſicut habēs olfatū: ſʒ efficit qd olfatibile. ¶ Intelligendū ſʒ cōmēta. cōmēto. 127. ꝙ ſi aliqs q̄ſierit ꝛ dixerit cuʒ olfacere ſit paſſio: ꝛ receptio odoris a medio ſit paſſio ēt: q̄ ē igit differentia inter vtranqʒ paſſionem: dicimus enim ꝙ cū aer patiatur velociter a ſenſibili efficitur per hanc paſſionem ſenſatum illi ſenſui. ſenſus autem ſit per hanc paſſionem ſentiens non ſenſibile: quare ꝛc̄.

¶ Senſuʒ āt nullū aliū eſſe pter hos qnqʒ. Uiſuʒ īquā auditū: odoratū: guſtū: ꝛ tactū: ex hiſce ꝓfecto q̄ nūc deinceps dicem⁹: credere qſpiā pōt. Nā ſi nūc ſenſum oīs eius hēmus: cui⁹ ſenſus ē tact⁹: oēs nāqʒ rei tāgibilis vt ē tāgibilis affect⁹ nobis ſt ſenſibiles tactu: nullus vtiqʒ tact⁹: vel guſt⁹: vel olfat⁹: vel audit⁹: vl̄ viſus deeſſe nobis vr. Preterea ſi ſenſus nobis deficiat aliqs: ꝛ inſtrumentū neceſſe eſt illius nobis deeſſe.

¶ Qꝛ āt nō ſit ſenſus ali⁹ pter qnqʒ. Dico āt hos viſū: auditū: olfatū: guſtū: tactū. Ex his credet aliqs. Si. n. oīs cui⁹ eſt ſenſus tact⁹: ꝛ hūc ſenſuʒ habem⁹. Oēs. n. tāgibiles inqʒtū tāgibiles paſſiōes: tactu nobis ſenſibiles ſūt. neceſſe eſt: ſiqdē deficit aliquis ſenſus: ꝛ organū nobis aliquod deficere. T.cō. 128

¶ Hoc eſt nonū capitulū q̄rti tractatus in quo Ar. oſtēdit numerū ſenſuū exterioꝝ ꝓbādo ꝙ nō eſt dare ſextū ſenſuʒ exteriorē: ꝛ ꝙ ſunt tm̄ qnqʒ: de toto capitulo īten dit hanc rōnē. Nos habemus oēs ſenſus exteriores: ſed non habemus niſi qnqʒ. dico autē hos: viſuʒ: auditū: olfatum: guſtum: ꝛ tactum: ergo ꝛc. patet conſequentia ꝛ minor: maiorem autem Ar. probat in littera oſtendendo ꝙ nobis non deficit aliquis ſenſus: ꝛ intendit talem rationem. Si nobis deficeret aliquis ſenſus: aut eſſet eiuſdem generis cum aliquo eorum quos habemus: qui cognoſceret aliquod ſenſibile qḋ nullus noſter ſenſus pōt cognoſcere: eiuſdē tñ generis ſenſibiliū: cū his quos noſtri ſenſus cognoſcunt: vt verbi gratia: ꝙ nobis deficeret

aliquis viſus: qui aliquā ſpeciē coloris videret quam noſter viſus videre non poſſet: aut eſſet alterius generis a ſenſibus quos habemus: ita ꝙ eſſet aliquis ſenſus exterior: qui nec eſſet viſus: nec auditus: nec guſtus: nec olfatus: nec tactus: ſed neutro illoꝝ modoꝝ nobis deficit aliquis ſenſus: ergo ꝛc̄. patet iterū ꝯña: ꝛ maior ex ſufficienti diuiſione minorē autē Ar. probat primo oſtendendo ꝙ nobis nō deficit aliquis ſenſus primo mō: ꝛ ſecūdo ꝙ nobis non deficit aliquis ſenſus modo ſecundo: ibi. (Et quecunq; quidē.) ℂ De prima dicit. Si enim omnis q̄litas cuius eſt ſenſus tactus ſentitur a nobis: ꝛ hunc ſenſum. ſ. tactum habemus oēs enim tangibiles paſſiones in q̄ntum tangibiles ſunt nobis tactu ſenſibiles: ideo nobis nō deficit aliq̄s tactus. Et ſimili mō arguēdū eſt de aliis ſenſibilibus ꝛ ſenſibꝰ. ſ. ex quo oēs colores ſm ſpeciē ſentimus ꝛ ſonos: ꝛ odores: ꝛ ſapores: ꝙ nobis nō deficit aliquis viſus: nec aliq̄s auditus: olfatus: vel guſtus: q. ſ. cōprehēdūt aliquā ſpeciē ſui generis ſenſibilis: quā noſter ſenſus nō poſſit cōprehēdere. Neceſſe eſt ſi quidē deficit nobis aliq̄s ſenſus: ꝛ organū aliqd̄ nobis deficere: qd̄ tñ falſum eſt: vt poſt oſtēdef. ℂ Intelligēdū ſm cōmenta. comēto. 128. ꝙ manifeſtū eſt ꝙ oē qd̄ ſenſus tactus poteſt cōprehēdere ex ſenſibilibus nos poſſumus ꝯprehēdere: ꝛ nihil deficit nobis ex eis: q̄ innata ſunt comprehēdi ab hoc ſenſu: ꝛ ſilr̄ de vno quoq; ſenſuum. ſ. ꝙ nō deficit nobis in aliquo aial̄i hñti iſtū ſenſū aliqd̄ ſenſibiliū q̄ innata ſunt cōprehēdi ab eo: ita ꝙ nullus pōt dicere ꝙ pōt īueniri aliq̄s tactꝰ in aiali q cōprehēdit tāgibile qd̄ nos nō poſſumus cōprehēdere. Manifeſtū eſt enī p ſe ꝙ oēs q̄litates tāgibiles ſunt ſenſibiles a nobis ꝛ cōprehenſe p tactum: ꝛ ſimiliter eſt de qualitatibus viſibilibus ꝛ audibilibus ꝛ olfatiuis. Ex hoc patet contra quoſdam: volentes ꝙ quamlibet ſpeciem odoris olfatus noſter poteſt percipere: licet non quodlibet indiuiduum illius.

ℂ Preterea oīs ſenſus per mediū ſentit vt patuit. Mediū āt aut ꝯiunctū: aut ſeiūctū externūq; eſſe neceē ē. At nos habemꝰ vtrūq;: ꝛ id inquā qd̄ eſt ꝯiūctū: q̄ qdē tāgētes ſentiamꝰ ſenſibilia tactu: ꝛ ēt p qd̄ eminus nō tāgētes ſentimus. Id vō duplex ē ſpaciū ſimplex aer inquā ꝛ aq̄. Res āt ita ſeſe hēre videf: vt ſi ſenſibilia plura diuerſa genere p vnū mediū ſentianf neceē ſit eū qui ſenſus inſtrumētū hēat: tale ſenſitiuū illoꝝ eſſe: vt ſi ex aere ſenſus ſit iſtrumētū: ꝛ aer ſit mediū i colore ſentiēdo ac ſono. Quod ſi vnū idemq; p plura media ſentiaf: vt color p aerē atq; aquā: hec eni vtraque pſpicua ſūt: is qui alterū tātū habet ipſoꝝ: ſentit nimirum id qd̄ p vtrūque ſentiri pōt.

T. cō. 129. ℂ Et q̄cūq; qdē ipſi tāgētes ſentimꝰ tactu ſenſibilia ſūt: quē exiſtimꝰ hētes. Quecūq; vero p media: ꝛ nō ipſa tāgētes ſimplicibꝰ. Dico āt vt aere: ꝛ aqua: hēnt āt ſic: vt ſi qdē p vnū plura ſenſibilia exñtia: altera ab inuicē genere: neceē hētē hmōi ſenſitiuū vtrūq; ſenſitiuū eē: vt ſi ex aere ē ſēſitiuū: ꝛ ē aer mediū ſoni ꝛ coloris. Si vō plr̄a eiuſdē ſint vt coloris: ꝛ aer ꝛ aqua. vtraq; enī dyaphana: ꝛ qd̄ alterū ipſoꝝ ē hēns ſolū. ſentiet id qd̄ p vtraq;: aut qd̄ ab ambobꝰ.

ℂ Hic pbat ꝙ nō deficit nobis aliquis ſenſus ſo mō. ſ. diſtinctus gñe a quinq; ſenſibꝰ enumeratis: ꝛ ꝙ nō eſt dādus ſextus ſenſus. Et hoc pbat tribus demōſtrationibus ſm cōmentatorē: quarū pᵃ ſumif ex parte medioꝝ. 2ᵃ ex parte organoꝝ. ꝛ 3ᵃ ex parte ſenſibiliū. 2ᵃ ibi. (Simplicium autē). 3ᵃ ibi. (Quare ſi non ſit.) ℂ De pᵃ pte Ar. intendit hāc rōnē. Oīs ſenſus ſentit p carnē tanq̄ p mediū: aut per aerē: aut per aquā: ſed nos habemus oēs qui ſentiunt p carnē: ꝛ ſimiliter oēs qui ſentiūt p aerē vel p aquā: ergo ꝛc̄. patet ꝯña ꝛ maior: q2 oīs ſenſus ſentit per mediū intraneū vel extraneū. Si intraneum ſentit p carnē. Si extraneū ſentit p aerē vel aquā: ſʒ minor pbaf: q2 oēs ſenſus q ſentiunt p carnē ſunt guſtus ꝛ tactus: q ſolū ſentiūt tāgendo: ꝛ hos oēs habemus. Silr̄ oēs ſenſus qui ſentiunt p aerem vel aquā: ſunt viſus auditus ꝛ olfatus ꝛ hos oēs hēmus. ℂ Et ꝙ illi tres ſenſus ſint oēs ſenſus q ſentiūt p aerē vel p aquā pbat Ar. pmittēdo duas ppōnes. ℂ Prima ē: ꝙ ſi p vnū mediū ſentianf ſēſibilia diuerſa gñe: neceē eſt habēs ſenſitiuū ꝓportionatū illi medio eē cognoſcitiuū vtriuſq; illoꝝ. vbi grā. Mediū ſentiēdi colorē ꝛ ſonū ē aer: ꝛ iō habēs organū ſenſus ꝓportionatū aeri: erit p illud cognoſcitiuū coloris ꝛ ſoni. ℂ 2ᵃ ppoſitio ē: ꝙ ſi p plura media ſentiaf idem ſenſibile: ſicut color p aerē ꝛ p aquā hñs organū ſenſus ꝯforme alteri illorū medioꝝ aut ambobus poterit ſentire illud ſenſibile. ꝛ ex his nō vult Ar. aliud hīc niſi ꝙ ad ſentiēdū p medium extrinſecū oʒ organū ſenſus eē ꝓportionatū illi medio extrinſeco p qd̄ ſentit: ꝛ ex his poſtea arguit ſic. Oīs ſenſus q ſentit per aerē vel p aquā: hʒ organū ꝯforme aeri vel aq̄ vel ambobus: ꝛ p ꝯña p̄ciſe tot ſunt ſenſus ſentientes p mediū extrinſecū quot modis pōt ſumi organū medio extrinſeco ꝓportionatū: ſʒ hoc ſolū tribus modis ꝯtingit: q2 aut ꝓportionaf aq̄ tm̄: ꝛ ſic ē organū viſus: aut aeri tm̄: ꝛ ſic eſt organū auditus: aut ambobus: ꝛ ſic ē organū olfatus: ḡ ſeq̄tur ꝙ illi tales ſenſus ſunt oēs q ſentiunt p aerē vel p aquā: q̄re ꝛc̄. ℂ Dicit ḡ Ar. Et q̄cūq; ipſi tāgētes ſentimus tactu ſenſibilia ſunt quē exiſtimus habētes: ſub tactu includēdo guſtū: ꝛ ſub tangibili guſtabile: ꝛ p hoc vult hīc ꝙ nos habemus ſenſus q ſentiūt p carnē: ꝛ ꝙ ſcilicet extrīſeca ſentimꝰ ꝛ nō ipa tāgētes ſentimus ſimplicibꝰ tanq̄ mediis. Dico aūt vt aere: vel vt aqua: ꝛ tūc pmittit pmā ppōnē dicens. Habēt aūt ſic vt ſi qdē per vnū. ſ. mediū fuerint plura ſenſibilia exiſtētia altera ad inuicē genere neceē eſt habētē huiꝰ ſenſitiuū. i. organum ſenſus illi medio ꝓportionatū vtriuſq; illoꝝ ſenſibilium eſſe ſenſitiuū: vt ſi ſenſitiuū fuerit ex aere cū aer ſit medium ſoni ꝛ coloris neceē eſt ipſum eſſe cognoſcitiuū coloris ꝛ ſoni. ℂ Poſt premittit ꝓpoſitionē ſecūdā dicēs: ꝙ ſi plura ſint media eiuſdē ſenſibilis: ſicut aer aqua coloris. vtraq; enim ſunt dyaphana: ꝛ tunc qd̄ eſt habēs ſolum alterum ipſorum. i. organū ſolum alteri illorum medioꝝ ꝓportionatū ſentiet illud ſenſibile qd̄ p vtraq; media ē ſenſibile: aut qd̄ ambobꝰ mediis hʒ organū ꝓportionatū ſupple ſentiet illud ſenſibile: ꝛ ex his vlterius pcedendū in rōne: vt factū ē ſupra: vñ Ar. in hoc capitulo breuiter ꝛ truncate loquif: ita vt Aui. dixerit ſeipſū nō itelleriſſe. ℂ Intelligendū ſm cōmē. comēto. 129. ꝙ manifeſtū eſt ꝙ cū poſuerimus ꝙ oē aial non ſentit niſi p mediū qd̄ eſt caro: aut aer: aut aqua: ſi p vnū illoꝝ medioꝝ caderent ſenſibilia plura vno in genere: neceſſe eſt vt oē aial ſentiēs p illud mediū nō habeat de ſenſibilibus niſi ea que inata ſunt reddi ab illo medio: ſi duo: duo. ſi tria: tria. Et intendebat p hoc ꝙ cū media ſint determinata

in numero.ſ.caro: aut aer: aut aqua: & ſenſibilia que reddunt ēt iſta media.i.q̄ per iſta media multiplicanṫ: ſint ēt determinata in numero: neceſſe eſt vt virtutes ſint ſꝫ numerū iſtoꝝ ſenſibiliū q̄ reddunt media aīalibus: que īnata ſunt ſentire ꝑ hec media. Et manifeſtuꝫ eſt: ꝙ omne qḋ reddiṫ per carnem eſt aut tāgibile: aut guſtabile: & oē qḋ reddiṫ ꝑ aerem aut aquā: aut per vtrūqꝫ eſt aut ſonus: aut color: aut odor. Oē igiṫ ſentire eſt aut guſtare: aut tangere: aut audire: aut videre: aut olfacere: & per ꝯñs omnis ſenſus eſt aut guſtus: aut tactus: aut auditus: aut viſus: aut olfatus: quare non eſt dandus ſextus ſenſus nec nobis deficit aliquis ſenſus: ex quo illos quinqꝫ hēmus.

Sed circa literā dubitaṫ ꝓmo ꝙ dictū eſt ſi plā ſenſibilia cognoſcanṫ ꝑ idē mediū habens organum conforme illi medio cognoſcet illa plura ſenſibilia per illud organum: hoc non videṫ verum qꝛ per aerem cognoſcuntur color & ſonus: & organū auditus eſt cōforme aeri: & tñ per ipſum nō poſſumus cognoſcere colorem & ſonum: ſed ſolummō ſonuꝫ. Scḋo dubitaṫ: qꝛ dictum eſt ꝙ organum olfatus eſt proportionatum aeri & aque: hoc falſum apparet cum in libro de ſenſu & ſenſato dictum eſt ipſum eſſe de natura ignis.

Ad primū dicit Egidius ꝙ illa ꝓpō ſic hꝫ intelligi: ꝙ ſi plura ſenſibilia cognoſcanṫ per idem mediū habens organum conforme illi medio.ſ. ſm qḋ eſt mediū vtriuſqꝫ illoꝝ ſenſibiliū ꝑ illud organuꝫ cognoſcit illa ſenſibilia. Sꝫ nō eſt ſic de organo auditus. nā aer lꝫ ſit mediū in colore & ſono: nō tñ per eandem diſpoſitionē: ſed per diuerſas: qm̄ ſm ꝙ dyaphanus eſt medium in colore: & ſm ꝙ rarefactibilis & cōdenſabilis eſt mediuꝫ in ſono organū aūt auditus eſt illi cōforme non ſm ꝙ dyaphanus: ſꝫ ſm ꝙ rarefactibilis & ꝯdenſabilis: et ideo per ipſuꝫ cognoſciṫ ſonus & non color. Aliter dicunt alij ꝙ Ar̄. ꝑ organū intelligit vnū vel plura non aūt habemus organū auditus cōforme aeri: vt eſt mediuꝫ ſonis & habemus organū viſus cōforme aeri: vt eſt mediū coloris: naꝫ aer ſꝫ ꝙ dyaphanus eſt mediū coloris: & organū viſus eſt dyaphanū: & aer ſm ꝙ eſt rarefactibilis eſt mediū ſoni: & organū audit⁹ ē talis diſpōnis: q̄re &c̄. ¶ Ad ſcḋm diciṫ: qḋ organū olfatus eſt proportionatū aeri & aque: qꝛ in aīalibus terreſtribus magis tēdit ad nāꝫ aeris: in aīalibus vo aq̄ticis magis tendit ad nām aque: vel ſi aliqua ſunt aīalia naliter olfantia in aere & in aq̄: illa habebunt organū olfatus participans de nā vtriuſqꝫ illoruꝫ elemētoꝝ: nō ita aereum ſicut habitantia tm̄ in aere: nec ita aq̄ticū ſicut habitātia tm̄ in aqua. ¶ Ad illud aūt qḋ allegaṫ ex libro de ſenſu & ſenſato ꝙ dꝫ eſſe ignee nature: forte illud diciṫ reſpectiue comparando ad organum viſus & auditus: ſed de hoc dicetur in parte ſua.

¶ Nam ex hiſce duobus ſimplicibus tm̄ īſtrumēta ſunt ſenſus ex aere atqꝫ aqua. Et enī pupilla ex aqua. Audit⁹ ex aere. Odoratus ex hoꝝ altero cōſtat. Ignis aūt nullius eſt inſtr̄m aut cōmunis omnium eſt. Quippe cū ſine calitate nihil ſit ſenſitiuū. Terra etiaꝫ aut nullius eſt inſtrumētū aut in tactu maxie cōmixta. Quo circa reſtat nullum ſenſus inſtr̄m eſſe preter aereꝫ atqꝫ aquam. ¶ Hec aūt nonnulla nunc animalium habent. Ab ijs igitur animaliū: q̄ ſunt perfecta nō imperfecta nec mēbris capta omnes ſenſus habentur. Etenim & talpa ſub cute oculos habere videtur.

¶ Simpliciū āt ex duob⁹ his ſenſitiua ſolū T. cõ.
ſūt ex aere & aq̄. Pupilla qdē.n. aq̄: audit⁹ 130
vo aeris: olfatus āt hoꝝ alteri⁹ ē. ignis aūt aut nulli⁹ ē: aut cōis oīb⁹. Nihil.n. ſine calore ſenſitiuū eſt. Terra vo aut nullius eſt: aut in tactu maxīe miſcetur: vnde relinquitur nullū eſſe ſenſitiuū extra aereꝫ & aquā.

¶ Hec aūt & nūc q̄daꝫ hñt aīalia. Oēs igiṫ T. cõ.
ſenſus hñt a nō ipfectis neqꝫ orbatis: vi- 131
detur eniꝫ & talpa ſub pelle habēs oculos.

¶ Hic ꝓbat ꝙ nō eſt dādus ſextus ſenſus ex pte organoꝝ. Et ꝓmo ſupponit vnū qḋ eſt manifeſtū ꝑ ſe.ſ. ꝙ ſenſus ſentiētes ꝑ mediū intrinſecū ſunt tm̄ duo.ſ. tactus: & guſtus: & tunc arguit ꝙ ſenſus ſentientes per medium extrinſecū ſunt tm̄ tres: & ſic habeṫ intentū. vꝫ ꝙ ſenſus exteriores ſunt tm̄ quinqꝫ. vñ arguit ſic. Tot ſunt ſenſus ſentientes ꝑ mediū extrinſecū quot ſunt eoꝝ organa: ſꝫ eoꝝ organa ſunt tm̄ tria: ḡ &c̄. minor ꝓbaṫ qꝛ tot ſunt organa illoꝝ ſenſuū quot modis elementuꝫ aliqḋ pōt ꝑdominari in aliquo illoꝝ organoꝝ: ſed ſolum tribus modis pōt elementuꝫ aliqḋ ꝑdominari in aliquo eoꝝ. ḡ ſolum tria ſunt organa illoꝝ ſenſuū: nam aut ꝑdominaṫ aqua: & ſic eſt organū viſus: aut aer: & ſic eſt organū auditus: aut aer & aqua: in alio tñ & alio aīali vt ſuperius dicebaṫ: & ſic eſt organū olfatus. Vñ dicit Ar̄. ꝙ ſenſitiua.i. organa ſenſuuꝫ qui ſentiūt ꝑ mediū extrinſecū ſunt ſolū ex his duobus de numero ſimpliciū corpoꝝ ex aere & aqua. Pupilla eniꝫ aque: auditus vo aeris: olfatus aūt hoꝝ alterius: qꝛ in aīalibus terreſtribus eſt aeris: & in aquaticis eſt aq̄. Ignis aūt nullius eſt ꝓprie: organi aūt cōis oībus organis q̄tū ad participationeꝫ ſue q̄litatis.ſ. caliditatis. Nihil.n. ſine calore eſt ſenſitiuū. Terra aūt aut nullius eſt.ſ. organi a ꝑdominio q̄tū ad q̄litates ſuas: que ſunt frigiditas & ſiccitas: cū iſte vite opponanṫ: aut in tactu maxime miſceṫ q̄tum ad molē & ſubſtantiā: qꝛ organū tactus maxime indiget firmitate & fixione. Vñ relinquiṫ nulluꝫ ēē ſenſitiuū.ſ. ꝑ mediū extrinſecū extra aerē & aquā. Hec oia nunc ſenſitiua & q̄dam aīalia hñt.ſ. aīalia perfecta: iō infert oēs igiṫ ſenſus habenṫ ab aīalibus nō imperfectis neqꝫ orbatis: vñ & talpa videtur habēs oculos ſub pelle. ¶ Intelligendū ſm ꝯmē. comēto. 130. ꝙ non eſt ſenſus ſextus.ſ. ſentiens per medium extrinſecuꝫ extrinſecus ab aqua & aere quantū ad ſuū organū: quū nō ſit corpus extrinſecū ſimplex ab iſtis duobus corporib⁹.ſ. ꝙ poſſit dñari in organo talis ſenſus: qꝛ īpoſſibile eſt inuenire inſtrumentū ſenſus talis ex igne: aut ex terra: ſꝫ tñ poſſibile eſt ex aq̄ aut ex aere: aut ex vtroqꝫ: & cū mōe inſtr̄oꝝ ſenſuuꝫ ſunt terminate in numero neceſſe eſt vt ſenſus ſint ita. ¶ Si igiṫ eſſet ſextus ſenſus ꝯtingeret quintū elementū eſſe vel quintaꝫ cōm: ſenſus.n. q ſunt ex aere aut ex aqua ſunt: aut viſus: aut auris: aut naſus: organū igiṫ olfatus eſt frigidum & humidū q̄tum ad complexionē accidentalem quā hꝫ ex ꝓpinquitate eius ad celebꝛuꝫ: & plus in animalibus habitantibus in aqua q̄ꝫ in aere: lꝫ q̄tuꝫ ad eius cōplexionem nālem tendat ad calidū & ſiccū quare diciṫ eſſe de nā ignis. ¶ Intelligendū ſm cōmē. comēto. 131. ꝙ ſi ſenſus ſextus eſſet oporteret vt inueniret in homine qui eſt cōpletiſſimū aīalium: eſſet.n. neceſſario ꝓpter melius: & hoc eſt manifeſtū de ſollicitudine nāe in dando ſenſus animalibus: adeo ꝙ ꝓpter hoc dedit talpe oculos & cooperuit eos cute: cū non indigeat eis in maiori parte ſui operis &c̄. Ex hoc pōt confirmari rō talis. Si eſſet ſextus ſenſus

tuo ſenſus ille inueniret̃ in hoīe qui eſt perfectiſſimū animalium: ſed homo nō habet ſextū ſenſū: ergo nō datur. patet cōſequētia ꝛ minor: maior declarat̃ ex hoc ꝙ natura eſt valde ſollicita in dando ſenſus aīalibus perfectis non ſolū neceſſarios ſed etiā facientes ad bene eſſe. Unde talpe dedit oculos quos cute cooperuit: qꝛ eis non indiget in maiori parte ſue operationis. Et vult Cōmēta. vt patet inſpicienti cōmētū. 131. ꝙ talpa nō videat licet habeat oculos: qꝛ viſione nō eget cū habitet ſub terra: quare ſi videret ſua viſio eſſet ſupflua. ℂ Albertus tñ vult ꝙ talpa dum eſt ſupra terram licet non videat viſibilia cōtter occurrētia: tamē videt lumen ſolis reflexum a pelle ſuos oculos coopiēte: ꝛ ex hoc pcipit ſe eſſe ſup terrā: ꝛ ſm hoc poſſꝫ dcm̄ Auerroys moderari. Habuit aūt talpa oculos cute coopẗos ne a terra ſub qua habitat offenderet̃: ꝛ vt forte lumen poſſent tolerare ꝛ fuit non piloſa vt eſſet magis perſpicua non phibens luminis perceptionem.

ℂ Atqꝫ ſi nulluꝫ aliud corp⁹ eſt pter ea: q̃ pcipimus eſſe: nec vllus ali⁹ affect⁹ pter eos q corporibus hiſce cōpetunt que ſunt hic: nullus profecto deficit ſenſus.

T.cō. 132 ℂ Quare ſi nō alterū aliquod eſt corpus ꝛ paſſio que nullius eſt eoꝝ que ſunt hic corporū: neqꝫ vnus vtiqꝫ deficiet ſenſus.

ℂ Nunc oſtēdit ꝙ nobis nō deficit aliquis ſenſus: ſiue ꝙ nō eſt dandus ſextus ſenſus ex parte ipſorum ſenſibiliū. Diuidit̃ aūt in duas partes: qꝛ pmo facit hoc ex parte ſenſibiliū ppriorum. ſo ex parte ſenſibilium cōium ibi. (At vero neqꝫ). ℂ De prima dicit ꝙ ſi non eſt aliquid alteꝝ corpus ab his q̃ in hoc mūdo pcipimus: ꝛ ſi nulla eſt paſſio ſiue q̃litas ſenſibilis q̃ nullius ſit eorū corpoꝝ q̃ ſunt hic⁹ neqꝫ vnus vtiqꝫ nobis deficiet ſenſus: ſed ſupple non eſt aliqͦd alterū corpus neqꝫ q̃litas ſenſibilis: ergo ꝛc̃.

ℂ At vero neqꝫ ſenſus inſtrumētū gcquaꝫ pprium ſenſibiliū ꝯmuniū eſſe pōt. Motus inquaꝫ qetis: figure magnitudinis: nūeri vni⁹: quā vnoq̃qꝫ ſenſu ſentim⁹ per accn̄s: Oia.n. hec ſane motu ſentimus: eteni magnitudo motu ſentitur. Quare ꝛ figura qdem: cuꝫ figura quedam magnitudo ſit: ꝛ id quod quieſcit: ex eo quia non mouetur ꝛ numerus continui negatione.

T.cō. 133 ℂ Atqꝫ vero neqꝫ cōiū pōt eſſe ſenſitiuū qd pprium q̃ vnoq̃qꝫ ſenſu ſentimus: nō ſm accidēs: vt mot⁹ ſtat⁹: figure magnitudinis: nūeri vni⁹. Hec.n. oia motu ſentim⁹ vt magnitudie motu: q̃re ꝛ figura. Magnitudo eni q̃dā ꝛ figura ē. Quieſcēs āt in eo ꝙ nō mouet̃. Numerus vero negatiōe cōtinui.

ℂ Probat ideꝫ ex pte ſenſibiliū cōium ꝛ diuidit̃ in duas partes: qꝛ primo facit hoc. 2° dat cām q̃re ſenſibilia cōia ſentiunt̃ pluribus ſenſib⁹ ibi. (Ingret autē). Prima in tres ſm ꝙ tres rōnes adducit. 2ª ibi. (Et ppriis). 3ª ibi. (Sic eni erit). ℂ De prima ſic arguit. Si ppter ſenſibilia cōia oporteret dare ſextum ſenſuꝫ: hoc ideo eēt qꝛ ſenſibilia cōia eſſent ppria illi ſexto ſenſui: ſed ſenſibile proprium vnius ſenſus ſentit̃ p accn̄s ab aliis ſenſib⁹. ergo ſi ſenſibilia cōia eſſent ppria illi ſexto ſenſui ſentirent̃ p accidens ab aliis ſenſibus: ꝯńs falſum quia ſentiunt̃ per ſe.

ℂ Dicit ḡ. At vero neqꝫ cōium pōt eſſe aliqd ſenſitiuuꝫ pprium q̃ vnoquoqꝫ ſenſu ſentimus nō ſm accidēs vt motus ſtatus: figure magnitudinis: numeri vnius hec.n. oia ſentimus motu ꝛ tranſmutatiōe facta in organo ſenſus: ꝛ p ꝯńs nō p accn̄s: vt magnitudinē motu: q̃re ꝛ figuraꝫ. Figura eni eſt q̃dam magnitudo mālit̃: quieſcens autē ſentimus in eo ꝙ nō mouet̃. Numerus aūt ſentit̃ negatione.i. priuatiōe cōtinui: ꝛ ſupple vnū ſentit̃ in eo qͦd eſt qd cōtinuū. ℂ Intelligendū ſm Cōmē. cōmēto. 133. ꝙ cōprehenſio qetis eſt p cōprehenſionē priuatiōis motus: cū eni cōprehenderit motū eſſentialiter cōprehendit priuationē eius eſſentialiter. ſ. quietē. Cōprehenſio vero numeri ꝛ multitudinis a ſenſibus eſt per cōprehenſionē priuationis cōtinui: aut ꝙ eſt magnitudo: ꝛ iam declaratuꝫ eſt ꝙ cōtinuuꝫ cōprehendit̃ eſſentialiter: ḡ ꝛ ſua priuatio cōprehendit̃ eſſentialiter. ℂ Quare autēꝫ ſenſibilia cōia lꝫ aliqͦd illoꝝ ſit puatiuū ſentiunt̃ per ſe: ꝛ priuatiōe ſenſibilium propꝛioꝝ ſentiuntur per accidens dictū eſt ſupra.

Sed dubitat̃ quia Ar. enumerat ſex ſenſibilia cōia addēdo his q̃ enumerauit ſuperius vnū: qͦd tñ ſupra nō fecit: dicit̃ ꝙ vnum includit̃ in numero: ꝛ reducit̃ ad ipſum. ℂ Sciendū tñ ꝙ duplex eſt numerus ſeu multitudo. Quedā eſt rerū cōtinuarū abinuicē diuerſarū ſicut duoꝝ lapidū aut triū hominū: ꝛ talis eſt numerus pdicamētalis: ꝛ de hoc loqtur hic Ar. cū dicit̃ ꝙ numerus cognoſcit̃ negatiōe ꝯtinui: ꝛ ſilr vnū qͦd eſt eius pars: vel pncipiū cognoſcit̃ ī eo qͦd ꝯtinuū. Alia aūt eſt multitudo rerū indiuiſibiliū vt duarū intelligentiarū: ꝛ talis eſt numer⁹ tranſcendēs: q nō cognoſcit̃ negatiōe cōtinui: nec ſibi corrn̄dens cognoſcitur in eo qͦd cōtinuum: ꝛ de tali nō eſt ſermo hic: qꝛ nō ē ſenſibile cōmune: ſed ſolū numerus primo mō ſumptus.

ℂ Et ſenſibilib⁹ ppriis vnuſquiſqꝫ namqꝫ ſenſus nimirū ſentit. Quare patet fieri nō poſſe: vt cōiū cuiuſqꝫ ſit pprius ſenſus.

ℂ Et ppriis vnuſqſqꝫ.n. vnū ſentit ſenſus.

ℂ Quare manifeſtū eſt quoniā impoſſe eſt cuiuſlibet pprium ſenſum eſſe hoꝝ: vt mot⁹. T.cō. 134

ℂ Adducit ſecundā rationeꝫ que eſt talis. Unū ſenſibile propriū nō ſentitur per ſe niſi vno ſenſu exterioꝛi: ſed ſenſibilia cōia ſentiuntur per ſe pluribus ſenſibus exterioribus: ergo non ſunt ſenſibile ppriū alicuius ſenſus exterioris: ꝛ per ꝯńs non eſt ponendus ſextus ſenſus exterior. Dicit ergo. Et ppriis id eſt q̃tum ad ſenſibilia propria: vnuſquiſqꝫ eniꝫ ſenſus ſentit vnū. ſ. tm̄ ſenſibile propriū per ſe: quare manifeſtū eſt qm̄ impoſſibile ē cuiuſlibet horum: vt motus quietis ꝛc̃. eſſe ſenſum proprium.

ℂ Si eniꝫ eſſet pinde tūc fieret: atqꝫ nūc viſu dulce ſentimus: qͦd qdē ppterea fit: qͦd vtroꝛūqꝫ ſenſum habemus: q̃ cū cōcurrūt agnoſcimus. Qͦd ſi ita non eſſet: nullo alio mō pfecto niſi p accn̄s ſentiremus: q̃ pacto filiū ſentim⁹ Cleonis: nō eni Cleonis filiū ſed albū ſentimus: huic aūt accidit vt filius ſit Cleonis. At cōiū habemus iaꝫ ſenſuꝫ cōmunē nō p accn̄s ſane. Nullus igit̃ ipſoꝝ ſenſus eſt ppri⁹: nullo.n. ſentiremus mō niſi eo q̃ diximus filiū videre Cleonis. Propria aūt ſenſibilia ſenſus ipſi p accn̄s alter alteri⁹ ſentiūt: nō hoc ſane q̃ ipſi ſunt.

Sed q̃ vnus ceu ſilꝰ i eodẽ ſenſus efficitur: ceu bilẽ amarã eſſe ac flauã: nõ eñ ad alterũ pertinet: vnũ ambo hec eẽ dicere: quapropter ꝛ errat ꝛ ſi ſit quippiam flauum.

¶ Sic.n.erit ſicut nũc viſu dulce ſentimus: hoc aũt ẽ qm̃ amboꝝ hñtes exiſtimꝰ ſenſuz q̃ cũ coinciderit cognoſcimꝰ. Si ṽo nõ: neq̃q̃ vtiq̃. Sz aut ſcd̃z accñs ſentiebamꝰ: vt Cleonis filiũ: ñ q꞉ Cleonis ẽ: ſz qm̃ albet. Huic aũt accidit filꝰ Cleonis eẽ. Cõiũ aũt hẽmꝰ iã ſenſuz cõem nõ ſcd̃m accñs. Nõ igiꝛ eſt ꝑprius. Nequaq̃.n.vtiq̃ ſentiremꝰ. Sz aut ſic ſicut dictũ eſt Cleonis filiũ nos videre: adinuicẽ eniz ꝑpria ſcd̃m accñs ſentiũt ſenſus: nõ ſcd̃z q̃ ipſi ſunt: ſz ſcd̃m q̃ vnus ſimul fiat ſenſus in eodẽ. Ut colera quidẽ amara: ꝛ rubicũda. Non eniz alterius ſenſus dicere q̃ ambo vnuz ꝑꝑ qd̃ ꝛ decipiꝛ. Quod ſi ſit rubicundũ colerã opinaꝛ eſſe.

¶ Adducit rõnẽ tertiã ꝑmittẽdo ꝓ diſtinctionẽ de ſenſibili p accñs dicẽs q̃ ſic erit de ſenſibilibꝰ cõibꝰ ſi habeãt ſenſuz ꝑpriũ ꝛ ab alijs ſenſibꝰ ſentiãꝛ p accñs q̃ tũc ſentiãꝛ p accñs ſicut nũc ſentimꝰ dulce viſu.ſ.p accñs. hoc aũt eſt qm̃ amboꝝ.ſ.dulcis ꝛ albi exiſtimꝰ hñtes ſenſuz cũ coinciderint ĩ eodẽ ſubto: cognoſcimus.ſ.viſu ipſum dulce: ſi ṽo nõ.ſ.habuerimꝰ amboꝝ ſenſum: ſz vt dulcis p guſtũ ꝛ albi p viſum nequaq̃ vtiq̃.ſ.ſentiemꝰ dulce viſu. Sz aut ſentiebamꝰ ꝭm accñs.ſ.ſenſibilia cõia: vt Cleonis filiũ ſentimꝰ p accñs: qm̃ ſentimꝰ ipſuz nõ q꞉ Cleonis filꝰ ẽ.ſz qm̃ albꝰ. huic aũt.ſ.albo accidit filꝰ cleonis eẽ. ¶ Uult ergo Ariſ. q̃ ſi ſenſibilia cõia ſentirenꝛ p accñs hoc eẽt altero duoꝝ modoꝝ: aut ſicut viſum ſentiꝛ dulce p accñs: ꝛ vl̃r oẽ ſenſibile ꝑpriũ vnius ſenſus ſentiꝛ p accñs ab alijs ſenſibꝰ: aut ſicut cleonis filꝰ ſentiꝛ p accñs ꝛ vl̃r ſuba indiuidualis cui accidũt ſenſibilia ꝑpria: q̃ ſit ſenſibilia p ſe. ¶ Et tũc ꝓbat Ariſ. q̃ ſenſibilia cõia nullo illoꝝ modorũ ſũt ſenſibilia p accñs dicẽs q̃ ſenſibiliũ cõiũ habemꝰ iã ſenſuz cõez nõ ꝭm accñs.i.ſenſibilia cõia a nobis ſentiunꝛ pluribꝰ ſenſibꝰ: nõ ꝭm accñs. Nõ igiꝛ ẽ eoꝝ aliqs ſenſus ꝑpriꝰ: neq̃quã eñ vtiq̃ ſentiremꝰ.ſ.ea p ſe pluribus ſenſibꝰ ſcȝ alijs ab illo ſenſu eoꝝ ꝑprio: aut ſic ſicut dicimꝰ nos filiũ cleonis videre: aut ſuppone dulce: q꞉ p accidẽs eñ ſenſus ſentiũt adinuicẽ ſenſibilia eoꝝ ꝑpria ſz accñs: nõ ꝭm q̃ ipſi ſit tales ſenſus: ſz ꝭz q̃ vnus.ſ.ſenſus ſentit ſenſibile ꝑpriũ alterꝰ ſenſus: cũ ſil' fiat ſenſus.ſ.illiꝰ ſenſibilis ꝑprij i eodẽ ſubto a ſuo ſenſu ꝑprio: vt ↄtingit de colera ſi ſit amara ꝛ rubicũda. Nõ.n.eſt alterꝰ ſenſus.ſ.alicuiꝰ vniꝰ ſenſus dicere ꝛ cognoſcere q̃ ãbo.ſ. amarũ ꝛ rubicũdũ ſũt vnũ: q꞉ nullus ſenſus exterior cognoſcit ambo illa: ꝑꝑ qd̃ ꝛ decipiꝛ ſenſus multotiẽs ex hoc q̃ ſi ſit rubicũdũ colerã opinaꝛ eẽ. Uñ lz aliq̃ñ ↄtingat q̃ rubicũdũ ſit colera nõ tñ ſemꝑ. ¶ Intelligẽdũ ꝓ q̃ aliter per accñs ſentiꝛ dulce p viſuz: ꝛ al'r filꝰ Cleonis: q꞉ dulce ſic ſentiꝛ p accñs viſu q̃ põt alio ſenſu p ſe ſentiri.ſ.guſtu: ſz filꝰ cleonis nullo ſenſu exteriori põt p ſe ſentiri. Et ex hoc pꝫ q̃ ſenſibilia cõia nullo illoꝝ modoꝝ ſũt ſenſibilia per accñs q꞉ nullũ ſenſibile p accñs ſiue ꝓ mõ ſiue ſcd̃o mõ eſt ſenſibile p ſe pluribꝰ ſenſibꝰ exterioribꝰ: ſed ſenſibilia cõia ſũt ſenſibilia p ſe pluribꝰ ſenſibꝰ exterioribꝰ: q̃re ꝛc̃. ¶ Intelligẽdũ ſcd̃o ꝭm ↄm̃.commẽto.134.q̃ nos nõ ſentimus p viſuz q̃ h̃ eſt dulce niſi ꝑus acciderit nobis ĩ aliquo tꝑe q̃ ↄꝑrehẽderimꝰ q̃ mel ẽ citrinũ: ꝛ p guſtũ q̃ eſt dulce: cũ g̃ ṽo ſciemꝰ ipſuz p ſolũ viſuz eẽ citrinũ: ſtatim cõꝑrehẽdimꝰ ipſuz eẽ dulce ꝛ mel poſt ſubdit q̃ ↄꝑrehendere p viſum h̃ eẽ dulce fuit q꞉ cũ viſu ſũt ↄiũcta in eadẽ re.i.reſpectu ṽtutis vniꝰ generis.ſ.ſenſus cũ ṽtute viſus.ſ.ſenſus guſtus. Iudicare aũt p viſum iſtũ eſſe filiuz Socratis accidit q꞉ accidit q̃ in aliquo tꝑe fuit ↄiũcta cũ viſu alia ṽtus.ſ.gñe a ṽtute viſus: ṽtus.n. qua cõꝑrehẽdimus ipſũ eẽ Socratẽ aut filiũ Socratis ſupior ẽ ad ṽtutẽ ſenſus.ſ.exteriorẽ: ꝛ iõ iſte modus videꝛ magis accidẽtalis q̃ ſcd̃s.i.aliꝰ: vñ ſimpl'r dixit ipſuz eẽ accidẽtalẽ: ꝛc̃. ¶ Uult g̃ ↄm̃. q̃ viſus nõ iudicat dulce p accñs niſi prius in eodẽ ſubo fuerit cõiũctũ rubicũdo vel alicui tali: ꝛ viſus cõꝑrehẽderit rubicũdũ p ſe ꝛ guſtus dulce: tũc ṽtutes vniꝰ gñis vniunꝛ reſpectu eiuſdẽ: q꞉ ab eodẽ ĩmutaꝛ lz ꝭm formas diuerſas. Sil'r viſus nõ cõꝑrehẽdit filiũ Socratis p accñs niſi ꝑus aliq̃ ṽtus ſupior ꝛ alterꝰ generis.ſ.cogitatiua vel intellectꝰ ↄꝑrehẽderit ipſuz p ſe: ꝛ viſus viderit p ſe albũ: vel aliud tale ĩ filio Socratis reꝑtũ: ꝛ tũc vnieꝛ viſus nõ cũ ṽtute eiuſdẽ generis q̃tũ ad rẽ a qua ĩmutaꝛ ſz cũ ṽtute alterꝰ generis: ꝛ q꞉ filius Socratis a nullo ſenſu ꝑticulari eſt ſenſibilis p ſe ſicut dulce ꝛ talia hꝰ: iõ magis accñtalis ẽ modus quo filius Socratis dicitur ſenſibilis p accñs q̃ modus q̃ dulce dicitur p accñs ſenſibile. ¶ Ex qbꝰ pꝫ vlteriꝰ q̃ ois ſenſatio alicuius p accñs ꝓſupponit ſenſationẽ p ſe eiuſdẽ vel ↄſilis habitã ab eodẽ lz nõ opꝫ q̃ habita ſit p eandẽ virtutẽ: vt patet.

¶ Quare patet aũt cuius nã gr̃a plures ſenſus. Sed nõ vnũ tãtũ hẽmus: at vt minus ipſa: q̃ ſequunꝛ atq̃ cõia lateãt: vt motꝰ: ꝛ magnitudo: ꝛ numerꝰ: nã ſi eſſet ſolus viſus: q̃ qdẽ eſt ꝛ coloris: magis laterent: ac idez eſſe oĩa viderenꝛ: ꝑpterea qd̃ color ꝛ magnitudo ſimul ſe ſequunꝛ ꝛ comitanꝛ. Nunc aũt cum in alio quoq̃ ſenſibili ipſa cõia ſint fit inde perſpicuum vnumquoq̃ illorum aliquid aliud eſſe atq̃ diuerſum.

¶ Ingrit ãt aliqs cuiꝰ cã plures hẽmꝰ ſenſus. Sz ꝛ nõ ſolũ vnũ aut q̃tenꝰ minꝰ lateãt ↄña ꝛ cõia: vt motꝰ ꝛ magnitudo: ꝛ numerus. Si enim eſſet viſus ſolus: ꝛ ipſe albi laterent vtiq̃ magis ꝛ viderenꝛ eſſe idem oĩa ꝑpter id qd̃ conſequunꝛ ſe adinuicẽ: ſimul color ꝛ magnitudo. Nunc autẽ qm̃ in aliquo ſenſibili cõia ſunt: manifeſtuz facit qd̃ aliud qddã: vnũquodq̃ ipſorũz eſt. T.co. 135

¶ Mouet dubitationẽ de ſenſibilibus cõibus dicẽs. Ingret aũt aliqs cuius cã habemus plures ſenſus ꝑceptiuos per ſe ſenſibiliũ cõium ꝛ nõ vnũ ſolũ. ¶ Et tũc ſoluit aut iõ hoc eſt q̃tenus ſenſibilia ad ſenſibilia ꝑpria ꝛ cõia minus nos lateãt: vt motus: magnitudo: ꝛ numerꝰ. ſi enim eẽt ſolus viſus ꝑceptiuus ſenſibiliũ cõium: ꝛ ipſe ẽt eſſet albi ſicut eſt: laterẽt vtiq̃ magis ſenſibilia cõia ꝛ oĩa viderenꝛ eſſe idẽ cũ colore ꝑꝑ id qd̃ ↄſequunꝛ ſe ad inuicẽ ſimul color ꝛ magnitudo nunc aũt qm̃ altero ſenſibili a ſenſibili ꝑprio ſũt ſenſibilia cõia: ꝛ q꞉ p ſe ſentiunꝛ a pluribus: ſentiunꝛ a pluribus ſenſibus qd̃ nõ ↄtingit de aliquo ſenſibili ꝑprio hoc facit manifeſtum q̃ vnũ quodq̃ ipſoꝝ ad aliud quoddã alterũ ꝛ diuerſum eſt: nã optime

ſequitur

ſequiť magnitudo vel motus ſentitur per ſe pluribꝰ ſenſibus: ſed coloꝛ ſentiť p ſe ſolo viſu: ḡ coloꝛ nõ ē magnitudo neq̧ motus ⁊ ita de alijs. ¶ Intelligendũ ſm cõmen. cõmẽto. 135. ꝙ coloꝛ ⁊ q̃titas cõſequunť ſibi inuicẽ. ſ. ꝙ coloꝛ nõ inueniť niſi in ſupficie: ⁊ ſupficies in coꝛpe: ⁊c̃.

Hic dubitať primo quõ ſenſus exterioꝛ cognoſcat quietẽ cognoſcẽdo nõ moueri alicuius. ¶ Scdo quomõ numerus ſentiť a ſenſu exteriori negatione cõtinui. ¶ Tertio vtrum ſenſibilia communia ſint pꝛopꝛia alicuius ſenſus.

Ad pꝛimũ reſpondeť ꝙ quies eſt pꝛiuatio motus. neq̧ põt cognoſci niſi cognoſcatur motus: qꝛ rectus eſt iudex ſui ⁊ obliqui: motus autez cognoſciť ex hoc ꝙ aliqd cognoſciť aliter ſe hɴ̃e ſm pri⁹ ⁊ poſterius: aut ſm ſitum: aut ſm q̃litatẽ: aut ſm quãtitatem: ideo cognoſceť quies in cognoſcẽdo aliquid nõ aliter ſe hɴ̃e ſm pꝛius ⁊ poſterius: ⁊ hoc eſt ipſum nõ moueri: quare bene dictũ eſt ꝙ quieſcẽs cognoſciť in hoc ꝙ nõ mouetur: tñ neq̧ motũ neq̧ quietẽ cognoſcit ſenſus exterioꝛ quin etiã cõcurrat ſenſus interioꝛ: vt ſupꝛa dicebatur. ¶ Ad ſecundũ diciť ꝙ ſenſus exterioꝛ dum a pluribus immutať ab inuicẽ diſcontinuis: ⁊ nõ facientibꝰ vnũ illoꝝ numerũ aut multitudinẽ cõpꝛehẽdit: qꝛ ab illis diuerſas recipit immutationes: ex qbꝰ nõ fit vna: ideo ſenſus exterioꝛ cognoſcit numerũ ex negatione ſeu pꝛiuatione cõtinuitatis ⁊ vnitatis illoꝝ a quibꝰ immutať: nunq̃ tamen cognoſcit numerũ quin cognoſcat vnitatẽ: qꝛ impoſſibile eſt cognoſcere multa quin cognoſcať vnũ: ſ; nõ cognoſcit vnitatẽ oĩum illoꝝ quoꝝ numerũ cõpꝛehendit cũ illa nõ ſint vnũ: ſed cognoſcit vnitatẽ alicuius eoꝝ in eo qđ eſt qđ cõtinuũ ⁊ nõ diſcretũ. ¶ Ad tertiũ dicunt quidã: ꝙ ſenſibilia cõia ſunt ꝓpꝛiũ obiectũ ſenſus cõis: ſed hoc eſt impoſſ̃e: qꝛ ꝓpꝛiũ obm alicuiꝰ ſenſus quicũq̧ ſit ille eſt pꝛimo cognoſcibile ab illo ſenſu: ⁊ qcqd aliud cognoſciť ab eo cognoſcitur mediante illo: ſed ſenſibilia cõia nõ ſunt pꝛimo cognoſcibilia a ſenſu cõi: cũ pꝛius ab eo cognoſcanť ſenſibilia ꝓpꝛia ſenſuũ exterioꝝ: ⁊ mediantibꝰ eis deducanť in cognitionẽ ſenſibiliũ cõium: ſicut fit in ſenſibꝰ exteriorbꝰ a quibꝰ ſenſus cõis immutať: quare ⁊c̃. ¶ Ideo aliter dicẽdũ eſt v; ꝙ ſenſibilia cõia nullius ſenſus ſunt ꝓpꝛiũ obm ⁊ ꝙ ꝓpꝛiũ obiectũ ſenſus cõmunis eſt genus pꝛopinquũ ad oĩa obiecta pꝛopꝛia ſenſuum exterioꝝ quod nõ h; nomen impoſitũ: ſed de his in ſequentibus latius dicetur: vbi de ſenſibus interioꝛibus aget oſtendendo que ſunt ipſoꝝ opera ⁊ obiecta.

¶ Cũ aũt ſentiamus nos videre ac audire: neceͤ ē aut viſu ſentiamꝰ videre: aut alio ſenſu. At ſi alio ſenſu: tũ idẽ ſenſus erit ⁊ ipſiꝰ viſus ⁊ ẽt coloris ſubiecti. Quare vł duo ſenſus eiuſdẽ erũt ſubi: vel ſeipſu; ſentiet ipſe.

T.cõ. 136 ¶ Quoniã aũt ſentimꝰ qđ videmus ⁊ audimus: neceͤ eſt aut viſu; ſentire: qꝛ videmꝰ: aut altero. Si autẽ altero: aut ipſo erit q̃ videt: aut altero: ſ; idẽ erit viſus ⁊ ſubi coloris. Quaꝛ aut duo eiuſdẽ erũt aut idẽ eiuſdẽ

¶ Iſtud eſt decimũ capitulũ q̃rti tractatus in quo agiť de ſenſu cõmuni. Cõtinet aũt duas ptes pꝛincipales. In quarũ pꝛima inueſtigať nã ſenſus cõis ex hoc ꝙ ſentimꝰ nos ſentire. In ſcda vo p hoc ꝙ ſentimus diuerſitatem inter ſenſibilia ꝓpꝛia diuerſoꝝ ſenſuũ exterioꝝ. ſecunda ibi. (Unuſq̧ſq̧ quidẽ igiť ſenſus). ¶ De pꝛima Ar. mouet iſtã q̃onẽ: vtrũ eodẽ ſenſu ſentiamus ⁊ ſentiamus nos ſentire: aut nõ: ſed altero. verbi grã: vtrũ viſu videamus colorem ⁊ ſentiamus viſionez coloris ſic ꝙ viſus ſentiat ſe videre colorẽ: ⁊ ita de alijs: aut alio ſenſu ſentimꝰ colorẽ: ⁊ alio ſentimus nos ſentire colorẽ: vt ꝙ viſu videamꝰ colorẽ: ⁊ alio ſenſu a viſu ſentiamus viſionẽ coloris. ¶ De hac aũt q̃one Ar. ſic ꝓcedit: qꝛ pꝛimo arguit ad ptem affirmatiua;: ſecundo ad ptem negatiua;: tertio ſoluit rationi facte ad oppoſitu;. ſecunda ibi. (Habʒ aũt dubitationẽ). tertia ibi. (Manifeſtum igiť). Pꝛima adhuc in duas ſicut pro pte affirmatiua duas rõnes facit. ſcda ibi. (Amplius aũt). ¶ De pꝛima pꝛimo mouet q̃onẽ dicẽs. Quoniã autẽ ſentimus qđ videmus ⁊ audimus: neceͤ eſt ſic ſentientem ſe videre vel audire aut viſu ſentire qꝛ videt: aut altero. ſ. ſenſu: ſi aũt altero: aut ipſo erit q̃ videt q ſentit ſe videre eſſe aliquo mõ alter a ſeipſo vt videt: ⁊ ſic erit altero ſm quid: aut hoc erit altero ſimpliciter. Et tunc Ar. adducit pꝛimã rõnẽ ꝓbantem ꝙ nõ altero ſenſu ſimpľr ſentimus ⁊ ſentimꝰ nos ſentire: qꝛ ſi altero ſenſu videremus colorẽ ⁊ ſentiremus nos videre ipſum: cũ illo ſenſu quo ſentimus nos videre colorẽ ſentiamus colorẽ: tunc duo ſenſus eſſent eiuſdẽ obiecti: qꝛ coloris. ſ. viſus: ⁊ ille alter ſenſus quo ſentiremus viſionem coloris: qđ tñ eſt falſum. Dicit ḡ ſed idem. ſ. ſenſus erit viſus. i. viſiõis: ⁊ ſubiecti coloris. i. obi qđ ẽ coloꝛ: q̃re aut duo. ſ. ſenſus erunt eiuſdẽ obiecti: aut ide; ſenſus erit eiuſdẽ. i. ſentiet ſuum actũ: ⁊ ſentiet ſe ſentire. ¶ Intelligẽdũ: ꝙ iſta rõ non eſt demonſtratiua: nam adducit ad hoc ꝙ idẽ eſſet obm diuerſoꝝ ſenſuum: ⁊ hoc nõ eſt incõueniens. Uſi ; diuerſoꝝ ſenſuum quoꝝ nullus oꝛdinať ad aliũ nõ ſit idem obiectum ꝓpꝛiũ ⁊ p ſe: tñ diuerſoꝝ ſenſuũ: quoꝝ vnus oꝛdinať ad aliu; bene põt eſſe idem obm ꝓpꝛium ⁊ p ſe: q̃uis nõ ſit adeq̃tũ reſpectu vtriuſq̧ illoꝝ: vbi grã: qꝛ nullus ſenſus exterioꝛ oꝛdinať ad aliũ. ideo qđ eſt ꝓpꝛiũ obiectum viſus v; coloꝛ non percipitur per ſe ab auditu: ⁊ ita de alijs: ſed qꝛ oẽs ſenſus exterius oꝛdinanť in ſenſum cõem vt poſt oſtendetur: ideo oĩa ꝓpꝛia obiecta ſenſuum exterioꝝ p ſe cognoſcunť a ſenſu cõi: tanq̃ ꝯtenta ſub ſuo pꝛimo ⁊ ꝓpꝛio obiecto: vt patet ſupꝛa. nã quicqd põt virtus inferioꝛ põt ſupioꝛ ⁊ cum hoc plus. Cu; ḡ ſenſus cõmunis ſit ſuperioꝛ ad oẽs pticulares ſenſus põt cognoſcere oĩa ſenſibilia ꝓpꝛia ⁊ cõmunia: que ipſi cognoſcere poſſunt: ⁊ vltra hoc ſenſationes ſenſuum exteriorũ. ⁊ differentias ſuoꝝum ꝓpꝛioꝝum obiectoꝝum: que ipſi particulares ſenſus cognoſcere nõ pñt. quare ⁊c̃.

¶ Pꝛeterea ſi aliꝰ ſit ſenſus: q pcipit ipſu; viſum: aut ĩ ĩfinitũ fiet abitio: aut erit aliqs ſenſus: qui ſeipſum pcipit ſentiẽtẽ. Quare idipm in p̃mo ſenſu ꝯtinuo eſt faciendũ.

¶ Ampliꝰ aũt ſi ⁊ alter ſit viſus ſenſus: aut in infinitũ ꝓcedit: aut aliqs ipſe ſui ipſius erit iudex: quare in pꝛimo hoc faciẽdũ eſt. T.cõ. 137

¶ Adducit ſcda; rõnem di. amplius aũt ſi alter ſit ſenſus viſus. i. viſiõis ſupple ab eo ſenſu q videt: aut in infinitũ ꝓcedit in ſenſibus ⁊ ſenſationibus: aut aliqđ ipſi ſui ipſius erit iudex. i. ſentiet ſuam ſenſationẽ: q̃re in p̃mo. i. ſenſu hic faciendum eſt. ſ. ipſum ſentire ſuam ſenſationem. ¶ Intelligendum ꝙ ſi ponamus viſum videre colorem ⁊ ipſum nõ cõpꝛehendere ſe videre colorẽ: ſ; hoc fieri per alium ſenſum: tunc querať de illo alio ſenſu: aut ſentit ſe ſentire: aut non: ſi dicať ꝙ: tunc ſequitur ꝙ eius ſenſatio ſentietur p alium ſenſum ſicut pꝛius dicebať de viſu: tunc q̃rať de illo tertio ſenſu vtrum ſentiat ſe ſentire vel nõ: ⁊ ſic vltra ꝓcedendo ſeq̃tur aut ꝙ ibitur in infinitũ in ſenſibus quoꝝ vnius ſenſatio ſentieť ab altero: aut erit ſtatus ad aliquẽ ſenſu; q ſentiet ſe ſentire. Sed ſi ponamus

aliquem ſenſum ſentire ſuam ſenſationez melius eſt hoc facere i pncipio nō multiplicādo entia abſqʒ necc̃itate: ḡ viſus nō ſolū videt colorē ſʒ ēt viſionem coloris: q̄re ⁊c̃. Et hec rō nō eſt demonſtratiua: q: ē deuenire ad vltimuz ſenſuz: cuius ſenſatio nō cognoſcit ab illo ſenſu: ⁊ in hoc cognoſcit p itellectū q: itellectus ē imālis ⁊ ſupra ſe cōuerſiuus: ⁊ pōt ſuā intellectionē itelligere vt oſidet tertio huius: alir aūt eſt de ſenſu: ſʒ de hoc in q̄ōne videbitur.

℄ At hinc oritur dubitatio: nā ſi viſu qdez ſentire nil aliud eſt q̄ʒ videre. Uidetur autem color vel id quod habet colorem. Si quippiam viderit id: quod videt colorem: id habebit profecto quod videt primum.

T.cō. 137 ℄ Habet autez dubitationem: ſi enim viſu ſentire videre eſt: videtur aūt color: aut habens hunc: ſi videbit aliquis ꝙ eſt vidēs: ⁊ colorem habebit primum videns.

℄ Arguit ad ptez oppoſitā dicēs id qd̄ dictū eſt hēe dubitationē. Si.n. viſu ſentire eſt videre: videt aūt niſi color aut hñs colorē: tunc ſequit ꝙ ſi aliqs videbit ꝙ videt ꝙ primū videns. i. organū viſus hēbit colorē. In hoc ḡ ſtat rō ꝙ ſi viſus videret ſe videre: cum viſus nihil videat niſi colorem vel hñs colorem: tunc viſio eſſet color: ⁊ organum viſus eſſet coloratum: qd̄ tamen eſt falſum.

℄ Patet igit nō vnū idipſuz eē. Sentire iquam viſu: nā cū nō videm⁹: tenebras ⁊ lumen viſu diſcernim⁹: ſʒ nō eodē: vt pʒ mō.

T.cō. 138 ℄ Manifeſtū eſt igit qm̄ nō ē vnū viſu ſentire. Et nāqʒ cū ſi videm⁹ viſu diſcernim⁹: ⁊ tenebras: ⁊ lumen: ſed non ſimiliter.

℄ Soluit dubitationē pmiſſaz oſidēdo ꝙ aliquo mō eodem ſenſu ſentimus ⁊ ſentim⁹ nos ſentire: ⁊ aliquo mō altero mō iſerius declarādo. Et diuidit i duas ptes ſʒ ꝙ rōnē factā ad ptē negatiuā dupl'r ſoluit: 2ª ibi (Amplius aūt). ℄ De prima ſoluit rōnē nūc factā: p negādo ꝙ nihil vi² niſi color vel hñs colorē. ℄ Dicit ḡ ꝙ manifeſtuz eſt qm̄ viſu ſentire nō ē vnum. i. nō dī vno mō tm̄. ⁊ nāqʒ cū nō videm⁹. ſ. colorē viſu diſcernim⁹ tenebras ⁊ lumē: ſʒ nō ſilr: pʒ igit ꝙ viſu cogſcim⁹ tenebrā ⁊ lumē quorū nullū eſt color: vel hñs colorez: q̄re illa pmiſſa fuit falſa. ℄ Intelligēdū ſm cōmentatorē cōmēto. 138. ꝙ nos iudicamus p viſum nō videndo coloratū: cum iudicamus obſcuritatem eſſe obſcuritatē ⁊ lucem eſſe lucez: ſed neutrum hʒ colorem: ſed nō eodem mō iudicamus p viſum obſcuritatē ⁊ lucem: iudicamus.n. per viſum lucem p ſe: ⁊ obſcuritatem p accidens q: eſt priuatio lucis.

℄ Preterea idipm ēt qd̄ videt colorē q̄dāmō delinitū ē. Inſtrumētū.n vniuſcuiuſqʒ ſenſus ipʒ ſēſibile ſine mā ſuſcipit vti diximꝰ. Quocirca ſēſibilibꝰ ipſis ſemotis: iſūt i ſenſuū inſtrumētis ſenſus imaginationes.

℄ Ampliꝰ aūt ⁊ vidēs tanq̄ʒ coloratū ē: ſenſitiuū.n. ſuſceptiuū eſt ſenſibilis ſine materia vnūqd̄qʒ: vnde ⁊ abeuntibꝰ ſenſibilibꝰ inſunt ſenſus fantaſie quibus ſentiunt.

℄ Secundo ſoluit illā rōnez. Et diuidit in duas: q: pmo ponit ſolutionē cū vna eius declaratione. Scdō adducit aliam declarationē ibi. (Senſibilis aūt actꝰ). ℄ De prima adducit ſcdāz ſolutionē talez ꝙ id ad qd̄ deductū eſt p incōueniēti nō eſt incōueniens. ſ. ꝙ viſio ſit aliqs color: ⁊ ꝙ organū viſus ſit aliqd̄ coloratuz. Un̄ dicit. Et videns eſt tanq̄ʒ coloratū qd̄ declarat q: vnūquodqʒ ſenſitiuū eſt ſuſceptiuū ſenſibilis ſine mā: qd̄ pʒ q: abeuntibꝰ ſenſibilibꝰ inſunt ſenſus ⁊ fantaſie. i. opatiōes ſenſitiue qbus ipſa ſenſitiua ſentiūt: qd̄ nō fieret niſi i organis ſenſuū reciperent ⁊ reſeruarent ſpecies ſenſibiliū ſine mā: quibꝰ ſenſibilia ſentiunt in ipſorū abſentia: ⁊c̃. ℄ Intelligēdū ē ſm cōmētatorē ꝙ poſſumꝰ cōcedere viſionē eſſe colorē: vidēs.n. qñ cōprehēdit colorē efficit q̄ſi coloratū quoquo mō: ⁊ cā in hoc ē ꝙ ſentiēs recipit ſenſibile ⁊ aſſimilatur ei. viſus ēt recipit colorē quez recipit corpꝰ extra aīam: ſʒ differūt in hoc ꝙ receptio ſentiētis eſt nō mālis: ⁊ receptio corpis extra aīam eſt mālis. ℄ Intelligendū ſcdō p ſolutiōe huius dubitatōis ꝙ ſenſus cōis ſe hʒ ſic cētrū reſpectu ſenſuū pticulariū. Sēſus aūt pticulares ſe hñt ſic circūferētia. Un̄ ſic oēs linee ptracte a circūferētia circuli ad cētrū terminant ad ipſuz cētrū ⁊ in eo vniuntur: ſic oēs imutatiōes q̄ fiūt in ſenſibꝰ pticularibꝰ terminant i ſenſuz cōem ⁊ in eo vniunt. Un̄ ſenſibilia exteriora imutant pticulares ſenſus: vt color viſuz: ſonus auditū: ⁊ ita de alijs. Senſus aūt exteriores imutati imutāt ipſum ſenſuz cōem: ⁊ ſenſus cōis imutatꝰ a viſu ei vnit: ⁊ dicit quodāmō viſus differri ſm h̄ ab auditu: ⁊ imutatꝰ ab auditu ei vnit: ⁊ dī quodāmō auditus: ⁊ ſm hoc differt a viſu: ⁊ ſic de alijs ſuo mō. ℄ Ex qbus ſeqt pmo ꝙ cū ſenſus cōis ſentiat ea a qbꝰ imutat: ⁊ ipſe immutat a ſenſationibus ſenſuuz exteriorū ꝙ ipſe habeat cognoſcere nō ſoluz obiecta ſenſuū exteriorū q̄ per ſenſationes illas repreſentant: ſʒ ēt ipſas ſenſationes ſenſuuz exteriorū vt viſionē q̄ eſt in viſu: ⁊ auditionem q̄ eſt in auditu: ⁊ ſic de ceteris. ℄ Seqt ſcdō: ꝙ ſicut ſēſus pticularis cognoſcit dr̄iam ptemorū ſub ſuo ſenſibili pprio: vt viſus dr̄iaz albi ⁊ nigri: ⁊ auditꝰ grauis ⁊ acuti ⁊c̃. ſic ſenſus cōis cognoſcit cōuenientiā ⁊ dr̄iaz diuerſorū ſenſibiliū ppriorū vt ꝙ albū eſt dulce: albū nō eſt amarū ⁊c̃. ℄ Et vlteriꝰ tertio ſequit ꝙ eodē viſu videmus paſſiue put immutat a colore: ⁊ ſentimus nos videre actiue put immutat ſenſum cōem. Un̄ nunq̄ʒ p ſenſum cōem ſentimꝰ nos videre colorem: niſi viſus imutaret a colore: ⁊ ipſuz videret: ⁊ viſus videns colorem p viſionez in ipſo exiſtentē immutaret ſenſum cōez. ℄ Sequit q̄rto ꝙ eodē ſenſu cōi ſentimus colorē ⁊ ſentimus nos ſentire colorem. Un̄ ſenſus cōis imutatus a viſu vidēte colorē ſentit illum colorez: ⁊ ſentit ēt viſionē coloris que eſt in viſu. ℄ Ex qbus vlteriꝰ ſequitur ꝙ altero ſenſu ſentimus colorem: ⁊ ſentimus nos ſentire colorē: ⁊ h̄ ſm qd: qd̄ pʒ dupl'r. Primo q: viſus vt ipſo ſentimus nos videre colorē actiue prout imutat ſenſuz cōem eſt aliquo mō alter a ſeipſo vt eo immutato a colore paſſiue ſentimꝰ colorē. ℄ Scdō q: viſu ſentimus colorē: ⁊ ſenſu cōi ſentimꝰ nos ſentire illū: q lʒ ſit alius a viſu: tñ pōt dici quodāmō idē cū ipſo: vt ab eo imutatꝰ vt ſupra dictū ē: q̄re nō ē ſimpl'r alius vt ipo ſentimꝰ nos videre colorē: ſʒ ſolū ē ſʒ qd. Sʒ ex oibꝰ his nūq̄ʒ ſequitur ꝙ aliqs ſenſus ſentiat ſuā pprīā ſenſationē.

Sed hic dubitat Quia Ariſt. arguit ad vtranqʒ partem nec expreſſe videt qd vult. ℄ Utrum aliquis ſenſus cognoſcat ſuam ppriam ſenſationem. Arguit ꝙ ſic. ℄ Primo viſus cognoſcit ſuā viſionem: ḡ ⁊c̃. pʒ ꝯñā: ⁊ aſſumptum pbatur: quia viſus cognoſcit tenebram per Ariſt. in littera ⁊ cōmen. ſed viſus nō cognoſcit tenebrā niſi cognoſcēdo ſe nō imutari a lumine: vt pʒ. ergo viſus cognoſcit ſe nō immutari a lumine: dū ab eo non imutat: ſed viſus non pōt cognoſcere ſe nō imutari a lumine niſi prius cognouerit ſe imutari a lumine: cuʒ negatio cognoſcatur p affirmationem

tionem: ergo viſus cognoſcit ſe imutari a lumine. vñ ab eo imutat᷑: ⁊ p̄ ↄ̄ñs cognoſcit ſuã imutationẽ a lumīe: ſed eı᷒ imutatio a lumie ē viſio q̄ videt lumē: vel ſaltē ad illã imutationē ſeq̄t̄ ꝙ viſus cognoſcit ſuã viſionē. ¶ Secũdo ſicut ſe h̄ȝ itellect᷒ ad itelligere: ſic ſe h̄ȝ ſenſus ad ſētire tertio hui᷒: ſȝ itell̄s cognoſcit ſuũ itelligere: vt illic oñdit᷑: ꝙ ſenſus cognoſcit ſuũ ſentire. Et p̄ hac p̄te addu ci poſſēt rōes facte ab Ar. ī lr̄a q̄ breuitatis cā relinquũtur. ¶ In oppoſitũ arguit᷑ ſic. nulla v̄tus malis ⁊ extēſa ē ↄuerſiua ſup̄ ſe: ⁊ p̄ ↄ̄ñs nulla talis pōt ſuũ actũ ī ea immanētē cognoſcere: ſȝ qlȝ ſenſus ē hui᷒. ꝙ ⁊c̄. pȝ ↄ̄ña cũ minori: ⁊ maior declarat᷑: qm̄ ex hoc ꝙ aliq̄ v̄t᷒ ē alligata m̄ae nō ē libera: nec ſupra ſeip̄aȝ ↄuerſiua. Jō nec ſe nec aliqđ in eo exiſtēs pōt cognoſcere. Siſr cũ aliq̄ v̄tus eſt extenſa nō pōt ſe ſupra ſe ↄuertere: q2 aut vna ps ↄuerteret᷑ ad aliam: aut totũ ad totũ. Nō p̄imũ: q2 tũc nō eſſet conuerſio ad ſe: ſed ad aliud: nec ſc̄dm: q2 tūc q̄lȝ ps conuerteret᷑ ad qualȝ p̄tem: ⁊ ſic oēs p̄tes eſſent ſimul: nec totum eſſet extenſum: cuius oppoſitum ſupponitur.

Ad dubiũ breuiter dōȝ ꝙ nullus ſenſus pt cognoſcere ſuã p̄p̄ã ſēſationē ſiue fuerit īterior ſiue exterior p̄p̄ rōnē nũc factã. Et in hoc diffeṙt ſenſus ab itellectu: q2 itell̄s cũ ſit v̄t᷒ imãlis ⁊ inextēſa pōt ſe ſupra ſeipſuȝ ↄuertere ⁊ cognoſcere ſe: ⁊ actũ ſuũ: vt tertio hui᷒ patefiet. Verũtñ ſenſus īterior pōt cognoſcere ſenſationē ſenſus exterioris. Et vnus ſenſus īterior pōt cognoſcere ſenſationē alterius ſenſus interioris ſibi ſubſeruiētis: vt extimatiua: vel cogitatiua: imaginatiua vl̄ ſenſus cōis. ¶ Itē ꝙ nullus cognoſcat ſuã ſenſationem pōt ſic argui: oē qđ cognoſcit᷑ ab aliquo ſenſu p̄ ſe: oȝ aliqđ agere in ſenſum: cũ ſentire conſiſtat in quodã pati ip̄ſius ſenſus a ſenſibili. Sed nulla ſenſatio agit in ſenſum cuius eſt ſenſatio: q2 nullus act᷒ agit in p̄p̄iũ ſubiectuȝ: ergo ⁊c̄. Amplius nullus ſenſus ſentit niſi ſuũ obiectum: ſed ſenſatio nō eſt obm̄ ſenſus: ſȝ eius op̄atio: quare ⁊c̄.

Ad rationes in oppoſitũ. ¶ Ad p̄mã dicm̄ fuit ſup̄ ꝙ viſus p̄p̄e loq̄ndo nō cog̃ſcit tenebrã: ſȝ aial h̄ñs viſũ dbite diſpoſitũ ad vidēdũ lumē diũ ip̄ȝ ñ videt iudicat tenebrã p̄ v̄tutē ſupiorē p̄ quã iudicat viſũ ñ imutari a lūine. ¶ Ad 2m̄ dr̄ ꝙ illa ſilitudo nō ē olo v̄a: ſȝ q̄ñtũ ad hoc dȝ ↄcedi: ꝙ ſic itelligere ē op̄atio intellect᷒ ad quã paſſiue ↄcurrit ⁊ reſpectu cuius patit᷑ p̄fectiue: ſic ſe h̄ȝ ſentire reſpectu ſenſus.

¶ At q̄ op̄atio rei ſenſibilis atq̄ʒ ſenſus ſua q̄dē ⁊ eadē ē. At eaꝝ rō nō eadē ē. Dico āt ſonũ actu: ⁊ auditũ actu: fit. n. vt is: q̄ auditũ h̄ȝ nō audiat: ⁊ id qđ h̄ȝ ſonũ non ſemp̄ ſonet. Sed cum op̄atur id qđ audire pōt: ⁊ ſonat id quod ſonũ efficere pōt: tũ ſimul fit ⁊ auditus actu ⁊ ſonus ēt actu: quoꝛuȝ alterũ q̄ſpiã auditionem: alterũ ſonationē eſſe non incōgrue dicere poteſt.

¶ Senſibilis aũt act᷒ ⁊ ſēſus idē ē ⁊ vnus. Eſſe āt ipſoꝝ nō idē. Dico aũt vt ſon᷒ ſm̄ actũ: ⁊ audit᷒ ſȝ actũ. Eſt. n. auditũ h̄ñtia ñ audire: ⁊ h̄ñs ſonũ non ſp̄ ſonat. Cũ autē operetur poſſibile audire: ⁊ ſonet poſſe ſonare: tũc ſm̄ actũ auditus ſimul fit: ⁊ ſm̄ actum ſonus. Quoꝝ dicet vtiq̄ʒ aliq̄s hoc q̄dem auditionē eſſe: hoc vero ſonationem.

¶ Nũc adducit Ar. ſc̄dȝ declarationē ad oñdēdũ viſio nē eē q̄dã coloꝛē: ⁊ organũ viſus ē quodãmō q̄d coloratũ. ſ. ſp̄ũalr̄ ⁊ īētionalr̄. Et diuidit᷑ ī duas p̄tes: q2 p̄ facit qđ dcm̄ ē: 2o ſoluit ex dcīs q̄ſdam dubitationes ibi. (Qm̄ aũt vnus.) P̄ma ps adhuc diuidit᷑ ī duas: q2 p̄ oñdit ꝙ ſenſibilis ⁊ ſenſitiui ē vn᷒ ⁊ idē actus ſm̄ rē: licet differat rōne. Sc̄do oñdit ꝙ talis act᷒ q̄ pōt dici actio ⁊ paſſio nō ē ſubiectiue in agēte ipſum: vt in ſenſibili ſed in patiēte: q2 in ipſo ſenſitiuo: ⁊ ex his duob᷒ appebit v̄itas q̄ſita. 2 ibi. (Si igr̄ ē mot᷒.) ¶ Dicit ꝙ de p̄ ſenſibilis ſit actus ⁊ ſenſus idē ē ⁊ vn᷒ eē aũt ipſoꝝ nō ē idē. Dico āt vt ſon᷒ ſȝ actũ: ⁊ audit᷒ ſȝ actũ. i. h̄ñt eũdē actũ realr̄. Eſt eñi auditũ h̄ñtia nō audire: ⁊ h̄ñs. ſ. ſonũ. ſ. ī potētia actiua nō ſp̄ ſonat: ⁊ tũc nō ē ipſoꝝ idē act᷒: ſȝ ſolũ duȝ actu op̄ant᷑: non dicit cũ aũt operet᷑ poſſe audire: ⁊ ſonet poſſe ſonare: tũc ſi᷑ fit audit᷒ ſȝ actũ: ⁊ ſonus ſȝ actũ: quoꝝ. ſ. auditus ⁊ ſoni ſm̄ actũ dicet vtiq̄ʒ aliq̄s hoc q̄deȝ. i. hunc actũ eē auditionē: vt recipit᷑ in auditu: hoc v̄o. i. hũc eũdē actũ eē ſonationē: vt p̄ducit᷑ a ſono. ¶ Intelligendũ ꝙ ſenſibile ⁊ ſenſus vt ſonus ⁊ auditus duplr̄ accipi p̄ñt. Vno mō in potentia: vt q̄ñ nō operant᷑. Alio mō ī actu. vt q̄ñ op̄ant᷑. Et dũ op̄ant᷑ tũc ipſoꝝ eſt idem actus realr̄. Vñ eadē ē op̄atio nũero q̄ ſon᷒ imutat auditũ: ⁊ audit᷒ imutat᷑ a ſono: ⁊ ita de alijs: ſed tñ alia eſt rō ⁊ diffō illi᷒ operationis vt eſt a ſono effectiue: ⁊ alia vt ſubiectiue recipitur in auditu: nam vt eſt a ſono dicitur actio ⁊ ſonatio: vt autē recipitur in auditu dicitur paſſio ⁊ auditio.

¶ Qđ ſi motus ⁊ actio atq̄ʒ paſſio in eo eſt qđ patit᷑ atq̄ʒ mouet᷑: neceē ē ⁊ ſonũ ⁊ auditũ actu ī auditu q̄ ē potētia eē. Agētis nãq̄ʒ mouētiſq̄ʒ op̄atio ī ip̄o patiēte ſuſcipit᷑ atq̄ʒ ineſt: q̄circa neceē eſt id qđ motu ciet moueri. Act᷒ igit᷑ ſonatiui ſonus eſt vel ſonatio. Auditiui v̄o auditus vl̄ auditio. Duplex n. ē audit᷒: ⁊ duplex ēt ſonus. Eadē eſt ⁊ in ceteris ſenſib᷒ ac ſenſibilib᷒ rō: atq̄ʒ vt actio paſſioq̄ʒ nō in agēte eſt: ſed in eo qđ patit᷑. Sic ⁊ ipſius ſenſibilis actio ī ipſo ē ſenſitiuo. Sed in q̄buſdã noīa q̄q̄ʒ ſunt poſita: vt ſonatio ac auditio: ī q̄buſdã caret alteꝝ nomine. Operatio. n. viſus viſio dr̄: at coloꝛis noīe vacat. Operatio preterea guſtus guſtatio dicit᷑: at ſapoꝛis nomen non habet.

¶ Si igr̄ ē motus ⁊ actio ⁊ paſſio in eo qđ agit᷑: neceē eſt ⁊ ſonũ ⁊ auditũ: q̄ ſȝ actũ ī eo ꝙ eſt ſȝ potētiã eē. Actiui. n. ⁊ motiui act᷒ T.cõ. 139
in patiēte fit: vñ nō neceē ē mouēs moueri. Sonatiui q̄deȝ igitur actus: aut ſonus ſonatio. ē Auditiui autē: aut auditus auditio eſt. Duplr̄. n. auditus ⁊ dupliciter ſonus.

¶ Eadē āt rō ē ⁊ in alijs ſenſibus ⁊ ſenſibi- T.cõ. 140.
libus: ſicut. n. actio ⁊ paſſio in patiente ⁊ ñ in agēte: ſic ſenſibilis actus ⁊ ſēſitiui ī ſēſitiuo ē. Sȝ ī q̄buſdã q̄dē ⁊ noīatũ ē vt ſonatio ⁊ auditio: ī q̄buſdã aũt nō noīatũ eſt: ſȝ alteꝝ: viſio. n. dr̄ viſus actus. Que vero eſt coloꝛis non noīatũ eſt. Et guſtatiui guſtus eſt: humoꝛis autē non nominatum eſt.

¶ Oſtendit q̄ ille actus qui eſt ſenſibilis ⁊ ſenſitiui non ē
in ſenſibili ſed in ſenſitiuo: ſicut vł'r motus non eſt ī mo
tore vt ſic ſed in moto. Et dicit igitur eſt motus ⁊ actio ⁊
paſſio in eo quod agitur .i. mouetur ſeu patitur neceſſe eſt
ſonum ⁊ auditum qui' ſunt ſm actum eſſe .ſ. quantum ad
ſuam operationem in eo qđ eſt ſm potentiam .ſ. paſſiuaꝫ
reſpectu illius quod eſt ipſum auditiuū: ⁊ hoc probat. Ac
tiui .n. ⁊ motiui actus in patiente fit: vnde non eſt neceſſe
omne mouens moueri: cum non ſit neceſſe motum eſſe
in motore ſed in moto. Et ſubdit ſonatiui quidem igitur
actus eſt ſonus aut ſonatio: auditiui autem actus aut au
ditus eſt auditio. Dupliciter .n. auditus dicitur ⁊ duplr
ſonus .ſ. in actu ⁊ in potētia. Eadē aūt ratio eſt in alijs ſē
ſibus ⁊ ſenſibilibus: ſicut .n. actio ⁊ paſſio ſunt in patien/
te ⁊ non in agēte loq̄ndo de actione ⁊ paſſione reali ⁊ cor
ruptiua: ſic actus ſenſibilis ⁊ ſenſitiui qui eſt actio ⁊ paſ
ſio ſpiritualis eſt in ſenſitiuo. Sed in q̄buſdam .ſ. actib'
ē nominatum eſt .i. reperitur duplex nomen: vnū reſpe/
ctu agentis aliud reſpectu patiētis: ſicut in actu ſoni ⁊ au
ditus: q vt fit a ſono dicit' ſonatio: ⁊ vt recipit' ī auditu di
citur auditio. In q̄buſdam aūt actibus non noiatum eſt
niſi alterū .i. nō reperitur niſi vnū nomen. Actus .n. viſus
quē recipit a colore dī viſio: vt reperit' in viſu: qui vero ē
coloris .i. inq̄ꝫtum eſt a colore non nominatum eſt .i. non
habet nomen impoſitum: ⁊ actus guſtatiui vt guſtatiui ē
dicit' guſtus ſiue guſtatio: vt autem eſt humoris .i. ſaporis
non nominatum eſt. ¶ Intelligendū primo ſm cōmēta
torem cōmento .139. q̄ ſonus ⁊ auditus qui ſunt in actu
.i. actus audiendi ſunt in eo qđ eſt in potētia ſonāſ .ſ. paſſi
ua: quantū ad ſonum in actu .ſ. percuſſum: ſicut eſt aer: ⁊
qđ eſt in potentia audiens .ſ. ſenſus audiens quantuꝫ ad
actum audiendi: ſonus igitur eſt ſubiectiue in aere ⁊ nō
in corpore percutiente a quo ꝓducitur: ⁊ ſimiliter audi
tio eſt in auditu ⁊ non in ſono. ¶ Intelligendum ſecūdo
ſm cōmētatorem cōmen. 140. q̄ ſicut actio ⁊ paſſio ſunt
in patiente non in agente: ita actio ſenſuum ⁊ ſenſibiliū
ſunt in primo ſentiente: cum ſenſibilia ſint virtutes agen
tes: ſenſus autem agentes ⁊ patientes. Primum aūt ſen/
tiens eſt patiens tm̄: ſenſatio itaq̄ꝫ nō ſolum eſt in ſenſu:
ſed etiam in organo: qđ eſt primū ſentiens cū ordine nāc
prius ī mutetur. Ex quo ſequit' q̄ ad ſenſationē cōcurrūt
tria. Unum eſt mouens nō motū .ſ. ſenſibile. Aliud ē mo
tum nō mouens .ſ. organum. Et tertiū eſt mouens ⁊ mo/
tū: ⁊ hoc ē ſenſus qui mouetur a ſenſibili ⁊ mouet ſenſus
interioris: ⁊ pro iſto facit qđ dicit cōmētator in cōmēto
īmediate p̄cedente dum dicit: q̄ ſenſus mouet v̄tutes in
teriores. ſicut ſenſibilia q̄ ſunt extra aiam mouet ſenſus.
¶ Poſſet ēt cū dicit cōmentator q̄ ſenſus ſunt agentes
⁊ patientes aliter exponi. vꝫ. q̄ ſenſus ſunt agentes ⁊ pa
tientes reſpectu ꝓpriarum ſenſationum imaginando vt
tenet Albertus q̄ cum in ſuis organis receperunt ſpēs
ſenſibiles ex ſenſibilibus ex ſe eliciunt actus ſuos: ⁊ in ſe
ipſis ſuas ſenſationes ꝓducunt. ¶ Intelligenduꝫ q̄ vt
tactum ſuit hec ratio ſuper duabus rōnibus videtur fun
dari. Quarum p̄ma eſt: q̄ ſenſibilis ⁊ ſenſitiui eſt vnus ⁊
idem actus: ſicut agentis ⁊ patientis ⁊ mouentis ⁊ moti
eſt vnus actus ſm rem: licet ſit alius ratione. ¶ Secun
da ꝓpoſitio eſt q̄ talis actus eſt ſubiectiue in ſenſitiuo ⁊
nō in ſenſibili: ſicut actio ⁊ paſſio: ⁊ motus eſt in moto:
⁊ nō ī motore per ſe ⁊ ſm q̄ huius: vt declaratū ē tertio
phyſicoꝝ. ¶ Ex his ſeq̄t' q̄ dum color agit in organū vi
ſus q̄ idem eſt actus coloris ⁊ organi viſus ꝑ p̄mā ꝓpo
ſitionem: q actus vt recipit' in viſum vel in eius organo
dicitur viſio: ⁊ licet ſm q̄ eſt a colore nō habet nomen in
lingua greca dici tn̄ pōt coloratio: ⁊ talis actus ē ſubiecti
ue in organo viſus ꝑ ꝓpoſitionē ſcđam: ergo ſequit' q̄ co

loratio recipitur in organo viſus: ſed oē illud in quo reci
pit' coloratio coloratur ⁊ efficit' q̄d coloratū: ḡ organū vi
ſus eſt q̄d coloratū: ⁊ viſio eſt aliq̄s color qđ erat declarā
dum. ¶ Et dr̄ notanter q̄ viſio eſt aliq̄s color: ⁊ q̄ orga
nū viſus ē aliq̄d coloratū: ⁊ nō dī abſolute: q̄ viſio ē co/
lor: ⁊ organū viſus coloratū: ad denotandū q̄ iſta ſūt ta
lia ſolū ſpūal'r: ⁊ nō realiter vt ſuperi' dixit ꝯmentator.
¶ Hec cū ita ſint: atq̄ꝫ vnus actus rei ſenſi/
bilis ſenſitiuiq̄ꝫ ſit: q̄ꝫuis diuerſas hēat rō
nes: ſicuti dixim': neceē ē ſil' corrūpant': ſil'
q̄ꝫ ſint ſalua: audit' ac ſonus: q hoc mō di/
cūt': ⁊ ſapor itidē ⁊ guſtus: ceteraq̄ꝫ ſilr. At
ea: q̄ dicunt' potētia nō hanc ipſaꝫ ꝑfecto
neceſſario ſubeūt legē. Nō recte igit' p̄ores
nāles phi ſentiebāt: q̄ gdē ſine viſu neq̄ꝫ al
bū vllū neq̄ꝫ nigrū eē dicebāt: neq̄ꝫ itē nul/
lū ſine guſtu ſaporē: nā ꝑtīꝫ recte: partī nō
recte cēſebant. Eteni cū duplr ſenſus ſenſi
bileq̄ꝫ dicat' potētia atq̄ꝫ actu: ī his q̄dē ſe/
cūdis fit idipſuꝫ ſane: qđ dcm̄ ē: ī illis autē
p̄mus nō ſic vt luce clarius extat. At illi d
hiſce ſimplr loq̄bant': q̄ ſimplicit' n̄ dicūt'.
¶ Qm̄ aūt vnus q̄deꝫ eſt actus ſenſibilis ⁊ T.cõ.
ſenſitiui: eſſe aūt alterū eſt: neceſſe eſt igitur 141.
ſil' corrūpi ⁊ ſaluari ſicut dcm̄ ē auditū: ⁊ ſo
nū: ⁊ humorē igitur ⁊ guſtū: ⁊ alia ſilr. Di/
cta autem ſm potentiā nō neceſſe eſt.
¶ Sꝫ priores philoſophi h̄ nō b̄ n̄ dicebāt T.cõ.
nihil opinantes neq̄ꝫ albū: neq̄ꝫ nigrū eſſe 142.
ſine viſu: neq̄ꝫ humoreꝫ ſine guſtu. Un̄ ſic
q̄dem dicebant recte: ſic aūt nō recte. Du/
pliciter dicto ſenſu ⁊ ſenſibili: his q̄dē ſm
potētiā: illis v̄o ſm actū. De his q̄dē acci/
dit qđ dictū eſt: ſꝫ ī alteris nō accidit: ſꝫ illi
ſimplr dicebant de dictis non ſimpliciter.
¶ Soluit duas dubitationes. ſecūda ibi. (Si autem ſym/
phonia.) De prima dicit. Quoniā aūt vnus q̄dem eſt ac/
tus ſenſibilis ⁊ ſenſitiui: eſſe autem alteruꝫ eſt neceſſe eſt
igitur ſimul corrumpi ⁊ ſaluari ſicut dictum eſt audituꝫ
⁊ ſonum ⁊ humorem .i. ſaporem ⁊ guſtum ⁊ alia ſimiliter
.ſ. dicta ſm actum: dicta aūt ſm potentiam non neceſſe ē
.ſ. ſimul corrumpi ⁊ ſaluari. ¶ Sed p̄ores phi hoc nō be
ne dicebant nihil opinantes neq̄ꝫ album neq̄ꝫ nigruꝫ ſi/
ne viſu eſſe .i. niſi qđ videbitur eſſe tale ponentes verum
eſſe in apparendo. vꝫ. humorem .i. ſaporeꝫ eſſe ſine guſtu.
Unde ſi q̄dem .ſ. vno modo dicebant recte: ſic aūt .i. abſo
lute dicebant nō recte: dupliciter .n. dicto ſenſu ⁊ ſenſibi
li .ſ. ſm actum ⁊ potentiam: his quidem .ſ. dictis ſꝫ actū
accidit quod dictuꝫ eſt: q̄ ſimul ſaluantur ⁊ ſimul corrū
puntur: ſed in alteris quia dictis ſm potentiam non acci
dit hoc. Sed illi antiqui ſimpliciter dicebāt abſq̄ꝫ diſtin/
ctione q̄ ſenſus ⁊ ſenſibile ſimul ſaluantur ⁊ ſimul cor/
rūpunt': ideo peccabant. ¶ Intelligendū ſm Albertuꝫ:
q̄ ſenſibile ⁊ ſenſus ſumpta ſm actum dicuntur adinui/
cem correlatiue: ideo ſimul ſaluant': ⁊ ſimul corrumpū
tur. Uł. bn̄ ſeq̄tur color eſt in actu īmutās viſū: ḡ viſus
ē actu īmutat' a colore ⁊ ecōuerſo: ſonus eſt actu īmutās
auditū: ḡ audit' ē actu īmutat' a ſono: ⁊ ita de alijs: ⁊ ſilr
negatiue

negatiue. Sꝫ ſenſus ⁊ ſenſibile ſumpta ſm potentiā nō dicunt adinuicem correlatiue: quare nō ſimul ſaluantur nec ſimul corrūpuntur. Ūn̄ nō ſequitur color ē ergo viſus eſt. nec ſilr ſequit nullus viſus eſt ḡ nullus color eſt: q̄re antiq qui ſimplr dicebant ꝙ ſenſus ⁊ ſenſibile ſimul ſaluant ⁊ ſimul corrūpūtur volentes nullū ſenſibile eſſe niſi ꝙ per ſenſum percipitur: errabant dimittentes diſtinctionem: vbi diſtinctione vti oportebat.

¶ Nō ſi vox quedā cōcentus eſt: vox aūt ⁊ auditus tū vnū: tū nō vnū: aut nō idē ſūt: ⁊ ſi cōcetus ē rō. neċe ē ⁊ auditū quādā eē rōnē: atq; ob idipſū exuperās quodq; tā acutū q̄ꝫ graue corrūpit auditū atq; dīuaſtat: ⁊ ī ſaporib⁹ guſtū: ⁊ ī colorib⁹ viſum: id qd̄ nimirū ē ſplēdidū ⁊ tenebroſū. ⁊ in odorib⁹ vehemēs odor. Siue dulcis. ſiue amarus: q ſēſus ip̄e q̄dā ē rō rata. Quocirca ſēſibiliū ea q̄ ſincere talia q̄q; ſimplicia ſunt: vt acutū vel dulce vl̄ ſalſū cū reducūt ad rōnē ſenſui ſunt iucūda: tūc eni ipſā delectare vident. Oino aūt ip̄ꝫ mixtū magis cōcentus eſt: q̄ꝫ acutū vel graue. Tactui q̄q; nō calidū ſane ſimplex ac frigidū. Sꝫ id qd̄ eſt ad rōnē redactū amicū eſt atq; iucūdum. Eniꝫ vo ſenſus ipſe rō q̄dam eſt vt diximꝰ: ſenſibiliū āt ea: que exupant: at dolorē afferūt ipſi: aut tandē ipſū corrūpūt.

T. cō. 143 ¶ Si āt ſymphonia vox q̄dā ē: vox āt ⁊ auditꝰ ē ſic vnū: ⁊ ē ſic n̄ vnū: aut idē: ꝓportio āt ē ſymphonia: neċe ē ⁊ auditū rōnē quādā eē. Et pp id corrūpit vnūq̄dq; excellēs acutū ⁊ graue auditū: ⁊ ī humorib⁹ guſtū: ⁊ in colorib⁹ viſū fortiter fulgidū ⁊ opacū: ⁊ in olfatu fortis odor ⁊ dulcis ⁊ amarꝰ tā q̄ꝫ rō q̄dā ſit ſenſus. Ūn̄ delectabilia q̄dē ſūt dū dicunt ſincera ⁊ mixta entia ad rōnē: vt acutū: aut dulce aut ſalitū. Delectabilia. n. tūc: oino aūt qd̄ mixtū ē ſymphonia: magis q̄ꝫ acutū ⁊ graue. Tactus autē calefactibile ⁊ ē frigorabile: ſꝫ ſenſus ratio ē: excellentia autē contriſtant: aut corrumpūt.

¶ Soluit ſcd̄am dubitationē q̄ ē q̄re excellētia ſenſibiliū corrūpunt ſenſus dicens. Si aūt ſymphonia q̄dā vox eſt .ſ. ꝓportionata ⁊ cōmēſurata: vox aūt ⁊ auditus eſt ſicut vnū ⁊ idē .ſ. q̄ītū ad realē idēptitatem ſui actus: ⁊ eſt ſicut nō vnū ⁊ idē pp diuerſitatē eius rōnē. Symphonia aūt eſt q̄dā ꝓportio .i. ſymphonia q̄ eſt ob̄m ꝓportionatū auditus: ⁊ hꝫ ipſū imutare: ꝯſiſtit in q̄dā debita ꝓportiōe: neceſſe ē ⁊ auditū rōnē q̄ndā eſſe .i. cōſiſtere in q̄daꝫ rōne ⁊ cōmēſurata ꝓportione. Et pp id qd̄ ſenſus ē q̄dā rō ⁊ ꝓportio vnūq̄dq; excellēs acutū ⁊ graue ī ſonis corrūpit auditū: deſtruendo illā ꝓportionē in q̄ ſaluat auditꝰ. Et in humorib⁹ .i. in ſaporibus excellētie corrūpūt guſtū: ſilī mō ⁊ in colorib⁹ fortiter fulgidū ⁊ fortiter opacū corrūpit viſum ī olfatu fortis odor: vt odor dulcis: aut amarus tanq̄ꝫ ſenſus ſit quedā rō .i. q̄dā ꝓportio que in mediocribus ſenſibilibus ſaluatur: in excellentibus aūt corrumpitur. Ūn̄ ſenſibilia ſincera .i. ſimplicia ⁊ mixta etiā dum dicuntur ad rōnem ⁊ mediocritatem ſunt quidem ſenſui delectabilia: vt acutū: aut dulce aut ſalitū delectabilia. n. tūc ſunt .ſ. dū ſūt mediocria: ⁊ maxime dum ſunt inuicem proportionabiliter mixta: ⁊ ad medium deducta: oino autem .i. vl̄r qd̄ mixtum eſt magis eſt ſimphonia ⁊ ꝓportionatum q̄ꝫ acutum ⁊ graue ſi fuerint ſimplicia ⁊ excellentia. Tactus autem calefactibile ⁊ frigorabile ſimple ſunt delectabilia ſi ad temperamentū medium fuerint ducta: ſed hoc accidit q: ſenſus eſt quedam ratio ſiue ꝓportio: excellentia aūt ſenſibilia q: deſtruunt illam ꝓportionē quā requirit ſenſus ꝯtriſtāt ipſos ſenſus: aut corrūpūt. ¶ Intelligendū p̄io ſm cōmē. comēto. 143. ꝙ neceſſe eſt vt auditus ſit aliqua ꝓportio ⁊ nō dixit ꝓportio ſimplr q: eſtimatur ꝙ iſta ꝓportio q̄uis ſit in capitulo relationis: tū̄ eſt ꝓportio agens: ⁊ ꝓportiones ī eo ꝙ ꝓportiones ſunt nō ſunt agentes: ſed in eo ꝙ q̄litates. Senſus igitur numerant in relatiōe vno mō ⁊ in q̄litate alio mō. Senſus ḡ nō eſt ꝓportio ſimpliciter: ſed quedā ꝓportio .i. cōſiſtens in quadā ꝓportione ⁊ tēperantia q̄litatū p̄marū. Et iſta virtus que eſt ſenſus ſm ꝙ eſt nālis potentia receptiua ſenſationis aut actiua in ſenſum interiorē eſt in p̄dicamento q̄litatis: ſed ſcd̄m ꝙ conſiſtit ī tēperamento qualitatū primarū eſt in p̄dicamēto relationis. ¶ Intelligendū ſcd̄o ſcd̄m cōmē. eodē cōmēto: ꝙ cū ſenſus nālis eſt in ꝓportione tēperata: ⁊ cū illa ꝓportio fuerit corrupta corrūpet ſenſus: cū in illa ꝓportione ſit forma ſenſus queadmodū ſanitas ē in ꝓportione terminata inter q̄ttuor q̄litates: ⁊ cū illa ꝓportio fuerit corrupta corrūpet ſanitas cū forma ſanitatis eſt in hac proportione tēperata. Licet igit ſanitas ſit forma ſupaddita tēperamēto q̄litatū primaꝝ: q: tū ipſū p̄ſupponit tāq̄ꝫ eius ꝓpriū ſubm̄: ideo deſtruit illo deſtructo. Et ſimiliter eſt de ſenſu reſpectu tēperamenti in quo fundat vt pꝫ ex dictis cōmētatoris. ¶ Sed hic oritur dubiū quō excellentie ſenſibiliū aliorū a tangibilibus corrūpunt tēperamenta ipſorū ſenſuū: ⁊ ex ꝯñti ipſos ſenſus cū illa ſenſibilia in organa ſenſuū nō videant agere niſi ſp̄ualiter: ⁊ ad actionē ſp̄ualem nō ſequitur corruptio: cū ſit alteratio pfectiua. Ūn̄ color nō ꝓducit in oculo colorē realē ſꝫ ſpēm tm̄: ⁊ ſilr ſonus in organo auditus: ⁊ odor in organo olfatus: ⁊ ſapor in organo guſtus ⁊c̄. ¶ Reſpondet ꝙ excellentia ſenſibilia ex ſola actione ſpirituali nunq̄ꝫ corrūperent ſenſus verūtn̄ ipſos corrūpūt q: actioni ſp̄uali cōiungit actio realis: aut ad ipſum cōſequit. Intenſe. n. fulgidū diſgregat viſum ⁊ inordinatū motū in ſpiritib⁹ ponit: ad quē ipſoꝝ ſeqt reſolutio. Nā cū ſpiritus lucidi ſint ſuo gaudentes ſimili celeriter ad extra mouentur fulgido p̄ſentato. Similr hoīe diu in tenebris morante ipꝫ excecari ꝯtingit: q: ſpiritus p tenebras ab oculo repellūtur quo ex defectu ſpirituū infrigidato accidit meatum quo ſpiritus ad oculū deferunt cōſtringi ⁊ opillari: q̄re ad oculum non poſſunt ſpiritus viſui a cerebro amplius mitti. Fortis etiā ſonus ſiue grauis fuerit ſiue acutus et cū forti motu aeris verſus auditū cauſatur ex quo auditus organum ledi conſueuit. Immoderatus etiam odor cūꝫ intenſa caliditate aut cūꝫ intenſa frigiditate multiplicat ⁊ ſapor nō īmutat niſi cum humiditate: vt oſtenſum fuit ſupra. Et vl̄r ex actione forti ſpirituali ſequitur in ſpiritibus motus extraneus: ⁊ alteratio realis ad quam ſequit ſenſus corruptio aut debilitatio.

¶ Unuſq̄ſq; q̄ igit ſenſus vt ſepe diximꝰ ſēſibilis ē obiecti. Eſtq; in iſtrō ſuo ea rōne: qua illud ſenſus eſt iſtrumētū: ⁊ dīias ſen/

ſbiles obiecti ſui diſcernit: vt albū quidem ⁊ nigrū viſus. Dulce autem ⁊ amarum guſtus: ⁊ ceteri ſimiliter ſenſus.

T.cō. 144 ¶ Vnuſquiſqꝫ quidē igiẗ ſenſus ſubiecti ſenſibilis eſt: qui eſt in ſenſitiuo inquātū ſenſitiuū: ⁊ diſcernit ſubiecti ſenſibilis dr̃ias: vt albū quidē ⁊ nigrū viſus: dulce vero ⁊ amarū guſtus: ſilr̃ aūt ſe hꝫ hoc ⁊ in alijs.

¶ Hic inueſtigat Ar. naturā ſenſus cōis per hoc ꝙ ſentimus differentiam inter ſenſibilia propria diuerſorū ſenſuum exteriorum. Et cōtinet duas ptes: q: primo oñdit ꝙ quilibet ſenſus pticularis cognoſcit differentiam contentorū ſub ſuo proprio obiecto. Scd̃o oñdit: ꝙ ex hoc ꝙ ſentimus dr̃iam inter obiecta propria diuerſorū ſenſuū exteriorum: quam per ſenſus exteriores cōprehēdere nō poſſumus: ꝙ opꝫ vltra ſenſus exteriores dari aliquē aliū ſenſum cōem perceptiuū oium eorū que ſenſus exteriores cognoſcere pñt ibi. (Quoniā autē ⁊ albū.) ¶ De prima dicit ꝙ vnuſquiſqꝫ quidem igitur ſenſus qui eſt i ſenſitiuo .i. organo ſenſus: inquantū ſenſitiuum eſt ſubiecti .i. obiecti ſenſibilis: ⁊ diſcernit ſubiecti ſenſibilis differentias: vt viſus quidem diſcernit albū ⁊ nigrū ⁊ dr̃iam ipſorū: guſtus vero dulce ⁊ amarū. Similiter aūt ſe hꝫ hoc ⁊ in alijs ſenſibus exterioribus ⁊ ſenſibilib⁹ ppriis ipſorū. ¶ Intelligēdū ſꝫ cōmētatorē comēto. 144. ꝙ vnuſquiſqꝫ ſenſuū iudicat ſuū ſubm̄ ppriū qđ eſt ei ſꝫ ꝙ eſt illud ſentiens ⁊ iudicat cū hoc dr̃ias pprias q̃ ſunt in illo ſubto pprio. Verbi gr̃a: q: viſus iudicat colorē ppriū q eſt ſubm̄ ppriū ei ſm̄ ꝙ eſt viſus: ⁊ iudicat dr̃ias ꝯrias exiſtentes in eo. Verbi gr̃a albū ⁊ nigrū ⁊ media ſilr̃. Et ſilr̃ auditus iudicat ſonū q eſt ſuū ſubm̄: ⁊ graue ⁊ leue: ⁊ media que ſunt differentie ſoni. ¶ Ar. ⁊ cōmētator obꝫ ſenſus appellant ſubm̄ pp duo. Primo q: ſenſus nō ſolū patiẗ ab obiecto: ſed ēt iudicat de eo: ſicut ergo obm̄ ſcie dr̃ eius ſubiectū q: ſubijciẗ ſue cōſiderationi. ſic obiectū ſenſus q: ſubijciẗ ſuo iudicio diciẗ eius ſubm̄. Secundo q: materialia ex eo quia imperfectiora ſunt ſpiritualibus eis ſubijciuntur: ⁊ dicuntur eſſe ipſorum ſubiecta: forme autem ſenſibiles in obiectis habent eſſe materiale: in ſenſibus vero habent eſſe ſpirituale: ideo obiecta ſenſuū eorum ſubiecta appellari poſſunt.

¶ At enim cū albū ⁊ dulce ⁊ ſingula ſēſibiliū ad ſingula nimirꝫ aliq̃ cōparem⁹ ac diſcernam⁹ ⁊ ſētiam⁹ differre. necē ē idipſꝫ pfecto fieri ſenſu: qppe cū illa ſenſibilia ſint. Quo pꝫ carnē vltimū iſtr̃m ſenſu nō eē: nā necē ē id qđ diſcernit tangēdo diſcernere.

T.cō. 145 ¶ Qm̄ aūt ⁊ albū ⁊ dulce: ⁊ vnūquodqꝫ ſenſibilium ad vnūquodqꝫ diſcernimus quodam ⁊ ſentimus q: differunt: neceſſe ē igitur ſenſu: ſenſibilia. n. ſunt.

T.cō. 146 ¶ Quare manifeſtum qm̄ caro nō eſt vltimum ſenſitiuum. Neceſſe. n. eſſet tangens ipſum diſcernens diſcernere.

¶ Oñdit oportere dari ſenſū cōem ex eo ꝙ ſentim⁹ differentiā inter diuerſa ſenſibilia ppria exteriorū ſenſuū: ⁊ cōtinet duas ptes: q: primo facit hoc: ſcd̃o mouet dubitationē ibi. (At vero poſſe.) Prima iterū in duas: q: prio facit qđ dictū eſt: ſcd̃o inueſtigat cōditiones ſenſus cōis: ibi. (Neqꝫ vtiqꝫ.) ¶ De prima dicit. Qm̄ āt ⁊ albū ⁊ dulce: ⁊ vnūquodqꝫ ſenſibiliū ad vnūqđqꝫ diſcernim⁹ .i. diſtinguimus: quodā .ſ. pncipio: ⁊ ſentimus q: differunt: neceſſe igiẗ ſenſu .ſ. aliquo illa ſentire ⁊ dr̃iam ipſorꝫ. ſenſibilia. n. ſūt q̃re manifeſtū eſt qm̄ caro nō eſt vltimū ſenſitiuū in quo ſit vltimū iudiciū de ſenſibilibus: nec eſt illud qđ hanc dr̃iam cognoſcat: qm̄ ſi ſic: tūc neceſſe eēt dū aliqd eēt tangens ipſuꝫ ſenſitiuū diſcernēs .ſ. carnē diſcerneret ⁊ diſtingueret ipſa ſenſibilia ſicut albū ⁊ dulce: qđ tñ eſt falſuꝫ. ¶ Intelligendū ꝙ hec rō ſumpta eſt p locū a maiori hoc mō. albū ⁊ dulce ſunt ſenſibilia: ergo dr̃ia albi ⁊ dulcis eſt ſenſibilis: ſꝫ nullus ſenſus pticularis: pt cognoſcere dr̃iam albi ⁊ dulcis ⁊ cuiuſlibet obiecti ſenſibilis ad qđlibet obiectū ſenſibile: ergo pter pticulares ſenſus eſt dare aliquē vlteriorē ſenſū: vt ſenſum cōem p quē has dr̃ias poſſum⁹ cognoſcere: ⁊ iſte ſenſus cōis pōt dici vltimū ſenſitiuū: q: ad ipm̄ ſmutanẗ oēs īmutatiōes ſenſuū exteriorū: vt declaratum eſt ſupra. ¶ Qđ nullus ſenſus pticularis poſſit cognoſcere dr̃iā albi ⁊ dulcis ⁊c̃. Arguiẗ ꝙ ſi aliqs poſſꝫ: maxīe eēt tact⁹ q eſt fundamētū oium ſenſuū: ⁊ ſic tactus per carnē attingens hec obiecta ſenſibilia ſtatim diſcernere poſſet dr̃iaꝫ inter ea: hoc aūt eſt falſuꝫ: q: nec p carnē: nec p tactū poſſum⁹ pcipere dr̃iam dulcis ⁊ albi ⁊c̃. ⁊ p ꝯñs tact⁹ nō eſt vltimus ſenſus p quē tales dr̃ias ſentiam⁹: quare ⁊c̃. ¶ Intelligēdū ſm̄ ꝯm̄. ꝯmēto. 145. ꝙ virtus qua viſus iudicat albū eē aliud a nigro eſt alia a virtute viſus: quēadmodū virtus q̃ iudicat ipm̄ videre vr̃ alia a virtute viſibili: dr̃ia. n. inter ſenſibilia eſt ſenſibilis. Et ꝯm̄. p virtutē qua viſus iudicat ⁊c̃. intendit ſenſum cōem q pōt dici quodāmodo viſus vt patuit ſupra: vñ non ſolum per viſum ſentimus dr̃iam albi ⁊ nigri ſed etiam per ſenſum cōem: q: quicquid pōt virtus inferior: poteſt ſuperior: ⁊ cum hoc plus.

¶ Fieri igiẗ nō poteſt: vt ſeparatis diſcernatur dulce diuerſū eē ab albo. Sꝫ vni cuipiā ābo nota eē oꝫ. Illo nāqꝫ mō ſane pateret inter ſeſe illa differre: ēt ſi alterꝫ ego: alterꝫ tu ſētires: vnū igiẗ dicat opꝫ. Diuerſa eſſe dulce ac albū. Dicit igiẗ idē. Quare vt dicit: ſic ⁊ intelligit atqꝫ ſentit: pꝫ ergo fieri nō poſſe: vt ſeparatis ſeparata diiudicenẗ.

¶ Neqꝫ vtiqꝫ ſepatis ꝯtigit diſcerneř: ꝙ alterꝫ ſit dulce ab albo: ſꝫ oꝫ aliquo vno vtraqꝫ manifeſta eē: ſic. n. ⁊ hoc quidē ego: illō āt tu ſentis: māifeſtū vtiqꝫ erit: qm̄ altra adinuicē ſunt. Oꝫ āt vnū dicere qm̄ alterꝫ. Alterū. n. dulce ab albo. Dicit ḡ idē. Quare ſicē dicit: ita ille ⁊ intelligit: ⁊ ſentit. Quod igitur nō poſſe ſepatis iudicare ſepata palam.

¶ Inueſtigat duas conditiones ſenſus cōis: quarꝫ vna eſt ꝙ ſenſus cōis eſt virtus vna nō ſeparata. ſcd̃a eſt ꝙ in vno tēpore nō ſeparato ⁊ ſimul iudicat dr̃iaꝫ obiectorꝫ. ſcd̃a ibi. (Qđ aūt neqꝫ in ſeparato.) ¶ Dicit de prima: neqꝫ vtiqꝫ: ſcilicet ſeparatis .ſ. virtutibus contingit vtiqꝫ diſcerneř ꝙ alterꝫ ſit dulce ab albo. ſed opꝫ aliquo vno .ſ. ſenſu ſteriori vtraqꝫ manifeſta eſſe: hoc aūt p exemplum oñdiẗ: ſic enī eſſet ſi per diuerſas vītutes ſentiremus albū ⁊ dulce ſicut eſt ⁊ ſi ego quidē ſentio hoc .ſ. dulce tu aūt ſentis illud .ſ. albū: manifeſtū vtiqꝫ erit tunc qm̄ altera adinuicē ſunt dulce ⁊ albū: ſed tamen hec alteritas ſiue dr̃ia nō erit nota alicui noſtrū: niſi aliquis noſtrū cognoſcat vtraqꝫ: iō dicit. Opꝫ aūt vnū .ſ. noſtrū dicere: qm̄ alterū enim eſt

enim eſt dulce ab albo. Idē ergo noſtrū ſic p̄ic ſt.ſ. appre hendēdo albū ⁊ dulce: ⁊ iudicādo albū alteꝝ a dulci: ſic ⁊ idē intellect⁹ itelligit.ſ. albū ⁊ dulce: dū itelligit dr̄iaꝫ inter ea: ⁊ idē ſenſus iterior.ſ. ſenſus cōis ſic ſentit.ſ. ābo illa obta duꝫ iudicat illa altera eē adiuicē: aut eadē i ſubiecto: lꝫ dr̄ant ſꝫ formā: quelibet ergo talis virtus oꝫ eē vna q̄re ſubdit ꝙ igit̄ nō poſſe fit iudicare q̄dam ſeparata.i. diuerſa ſepatis ⁊ diſtinctis ṽtutib⁹ q̄rū vna cognoſcat vnū tm̄: ⁊ alia ſolū aliud palaꝫ.ſ. ex dictis. ℭ Intelligendū ſm cōmē. cōmē. 146. ꝙ queadmodū neceſſe eſt vt idē hō dicat hoc eē aliud ab hoc: ſic neceſſe ē vt ṽt⁹ q̄ iudicat dulce eſſe aliud ab albo ſit eadē virtus. ℭ Intelligendū ſcđo ꝙ Albertus ⁊ plures alij aliter hanc p̄tē introducūt. nā cōtinuāt eaꝫ cū p̄te imediate p̄cedente facientes vnā rōnē ꝓbantē dari ſenſuꝫ cōem ex hoc ꝙ ſentimus dr̄iam iter diuerſa ſenſibilia ꝓpa: ⁊ hanc nō ſentim⁹ ꝑ aliquē vnū ſenſuꝫ exteriorē: vt ꝓbat̄ ibidē: neqꝫ ꝑ plures ſenſus exteriores: vt hic ꝓbat̄ ꝑ ſiſitudinē duoꝝ hoīum diuerſa ſentientiū: ergo ſequitur ꝙ vltra ſenſus exteriores opꝫ dari aliquē aliū ſenſum: ꝑ quem huiuſmodi dr̄iam ſentiamus: ⁊ hic eſt ſenſus cōis: quare ⁊c̄.

ℭ At hinc patet neqꝫ fieri poſſe vt ſepatio i tēpore diſcernatur. Nā vt idē aliud eē bonū ac malū dicit. Sic quādo alteꝝ dicit aliud eſſe: tūc ⁊ alterū ēt dicit: atqꝫ dico qn̄ nō per accidens: veluti nūc dico q̄ſpiā aliō eē: nō tn̄ dico illud nūc aliud eſſe: ſed hoc pacto nūc dici: vt dicat: ⁊ nūc illud eſſe: ſimul igitur dicit. Quo fit vt inſeparabile ⁊ i inſeparabili tempore ſeparata diſcernat.

ℭ Qđ āt neqꝫ i ſepato tp̄e hic palā: ſicut.n. idē dicit ꝙ alteꝝ bonū ⁊ malū: ſic ⁊ qn̄ alterū dicit eē tūc ⁊ alteꝝ dicit: qm̄.n. alteꝝ nūc ⁊ alteꝝ n̄ ſꝫ accn̄s ip̄m qn̄. Dico aūt puta cū nūc dico qm̄ alteꝝ nō tn̄ qm̄ nūc alterū. Sed ſic dicit ⁊ nūc: ⁊ qm̄ nūc ſimul ergo. Quare in ſeparabile ⁊ in inſeparabili tp̄e.

ℭ Declarat ꝙ ſenſus cōis dum iudicat alietatē aut identitatē diuerſoꝝ obiectoꝝ cōprehendit ambo illa ſimul ⁊ nō in tēporibus diuerſis dicēs. Qđ autē neqꝫ in ſepato tēpore.ſ. cōprehendit ſenſibilia cū cōparat inter ea hinc eſt manifeſtū. Sicut enī idem dicit ꝙ alterū eſt bonuꝫ ⁊ malū: ſiue dulce ⁊ album: ſic ⁊ qn̄qꝫ eſt idē in quo dicit alterū eſſe dulce ab albo: qm̄ enim alterū.ſ.eſt. Jō tunc ⁊ alteꝝ ſcilicet iudicat: ⁊ hic nō ſm accidēs accipit̄ ipſum qn̄. Dico aūt ꝙ qn̄ accipit̄ ſm accidens puta cū nūc dico qm̄ alteꝝ nō tn̄ qm̄ nunc alterū: ſꝫ tūc ſumitur qn̄ nō ſm accidens cū iudicans alietatem ⁊ nunc ſic dicit.ſ. eſſe alteꝝ: ⁊ qm̄ eſt nūc ſed alterum iudicans ergo alietatem ſimul ⁊ in eodē tēpore cōprehendit vtrūqꝫ extremoꝝ. q̄re ſequit̄ ꝙ virtus ſic iudicans eſt qđ inſeparabile.i. vna ⁊ eadem virtus ambo cōprehendens ⁊ ſimul ⁊ inſeparabili tēpore: ⁊ non diuiſim in diuerſis tp̄ibus. ℭ Intelligendū ſm cōmētatorē eodē cōmēto. qđ cōprehenſio.ſ. diuerſitatis inter aliqua cū hoc ꝙ eſt vnius virtutis oꝫ ēt eſſe in eodem inſtanti manifeſtū eſt: qm̄ queadmodum vnus hō dicit bonum eſſe aliud a malo: ſic cum dixerit I altero duoꝝ eſſe aliud in aliquo inſtanti: manifeſtum eſt ꝙ in inſtanti in quo dicimus ꝙ alterū eoꝝ eſt aliud in illo eodem dicimus in altero eſſe aliud: cum alietas ſit aliq̄ relatio: ⁊ relatiua inſimul exiſtunt in actu. Et non intelligo ꝑ inſtans hoc inſtans quod dicit̄ accidentaliter in eo ꝙ illud eſt diuiſibile: ſicut inſtans in quo dicimus ratione extrinſeca eſſe aliud cum fuerit cōprehenſum rōne intrinſeca eſſe aliud. Inſtans.n. in quo dicimus ipſum eſſe aliud eſt aliud ab inſtanti in quo cōprehenditur ipſuꝫ eē aliud ⁊c̄. ℭ Duo p̄ncipaľr hic ītēdit cōm̄. Primū ē ꝙ ſic alietas aliquoꝝ cū ſit relatio p̄ſupponit ea ſiľ eē i eodē inſtāti: ita cognitio illius alietatis ab aliq̄ ṽtute reqrit illā ṽtutē illa adinuicē altera ſiľ ⁊ in eodē inſtāti cognoſcere.

ℭ Scđm eſt: ꝙ hic capitur inſtans pro inſtanti per ſe: ⁊ nō pro inſtanti per accidēs. Et ꝑ īſtans per ſe intelligit cōmētator inſtans indiuiſibile. Per inſtans aūt per accidens intelligit inſtans diuiſibile qđ eſt tēpus: dato ergo ꝙ ſenſus cōis in prima medietate vnius hore apprehenderet dulce ⁊ non album: ⁊ in ſecūda medietate eiuſdem hore apprehenderet album ⁊ non dulce: non poſſet hoc ſtante in illa hora apprehendere differentiam inter illa: q2 nō apprehenderet ea in eodem inſtanti per ſe: ſed ſolum per accidens: vbi autem apprehenderet ea in eodem inſtanti indiuiſibili: tunc poſſet apprehendere differentiam ipſoꝝ. Et hoc intellexit cōmentator cum dixit: ꝙ ꝑ inſtāns per accidens intelligit inſtans diuiſibile in quo dicimus rōne extrinſeca eſſe aliud: vt ꝙ dulce qđ fuit in p̄ma medietate hore eſt aliud ab albo qđ fuit in ſcđa. cū fuerit cōprehenſum rōne intrinſeca eē aliud: ⁊ tale inſtans diuiſibile in quo dicim⁹ ipſum eē aliud ē aliud ab īſtanti idiuiſibili ⁊ per ſe ī quo aliqđ cōprehēdit̄ eē aliud. ℭ Themiſtius tn̄ aliam expōnem reddit: que in declaratione littere tradita fuit: volens ꝙ tunc qn̄ vel tempus accipit̄ ꝑ accidēs cū reſpicit ſolū id qđ dicit: ſꝫ tūc ſumit̄ per ſe qn̄ nō ſolū qđ dicit alietatē reſpicit: ſed ēt ipſuꝫ eē alietatis: nā accidit rebus alteris ꝙ hō dicant̄ altere: ſꝫ nō accidit rebus alteris ꝙ dū ſunt ſint altere. ṽbi gratia. Sumat̄ hec ꝓpoſitio: ſor. dicit nūc ꝙ albū eſt aliud a dulci. ſi nūc determinat ſolū illud verbuꝫ dicit: tūc accipiet̄ qn̄ vel tempus ꝑ accidens: ⁊ nō opꝫ ad tale nūc dicere albū ⁊ dulce ſimul eſſe: aut ſimul fuiſſe apprehenſa: ſꝫ ſi ly nunc determinat nō ſolū illud ṽbū dicit: ſed ēt illud verbuꝫ eſt: tūc accipiet̄ qn̄ vel tēpus ꝑ ſe: ⁊ erit ſenſus: ꝙ ſortes nunc dicit ꝙ album nunc eſt aliud a dulci: ⁊ ad tale nunc dicere reqrit̄ album ⁊ dulce ſimul eſſe: ⁊ ſimul apprehendi.

ℭ At vero fieri nō pōt: vt ſimul idē ea rōne q̄ indiuiſibile eſt: ⁊ in indiuiſibili tp̄e motibus ↄ̄trijs moueatur. At dulce quidem ſic mouet ſenſuꝫ ac intellectū. Amarū autem contrario modo: ⁊ album itidem diuerſo.

ℭ At vero impoſſe eſt ſimul ſm ↄ̄rios motus moueri idē: aut idiuiſibile: ⁊ idiuiſibili tp̄e: ſi.n. dulce ſit mouet ſenſum: aut intellectum: amaꝝ aūt cōtrarie: ⁊ album aliter. T.cō. 147.

ℭ Mouet dubitationē circa p̄dicta: ⁊ duo facit: p̄io mouet: 2° ſoluit ibi. (Ergo ſimul qdē.) Dicit de prima. dcm̄ eſt ꝙ ſenſus cōis eſt vna virtus indiuiſibilis iudicans cōtraria eſſe diuerſa in indiuiſibili tēpore: ſed hoc eſt īpoſſibile: q2 tūc ſeqtur idem indiuiſibile in indiuiſibili tēpore ſimul moueri ſcđm motus ↄ̄rios. quod pꝫ. ſi.n. dulce ſic mouet ſenſum aut itellectū: amaꝝ aūt cōtrarie: ⁊ album aliter ⁊ cōtrario mō q̄ nigrū: cum hec ſimul moueant ſenſum cōeꝫ: ſequit̄ ꝙ ſenſus cōis ſimul mouet̄ ſm contrarios motus: ſi ergo eſt indiuiſibilis habet̄ propoſitū.

ℭ Intelligēdū ſm Egidiū ꝙ duplici de cā Ariſt. ſepe ſit̄ loquitur de ſenſu ⁊ intellectu in iſto capitulo. Prima q2 nō ſolum ꝑ ſenſum cōem: ſꝫ ꝑ intellectum poſſumus co-

gnoſcere differentiam diuerſorum obiectorum. Secūda quia adhuc non eſt poſita differentia inter intellectum ⁊ ſenſum exquiſite: ſed hoc fiet in ſequenti capitulo.

¶ Eſt ne igr̄ qđ diſcernit idiuiſibile qdē numero. Separatū āt rōne: partī igit̄ vt diuiſibile res ſētit diuiſas: ptī3 vt idiuiſibile: nā rōne quidem diuiſibile: loco autē atq₃ numero indiuiſibile ē. An id minime fieri poteſt: idē3 enim potētia quidē3 eſt ipſa ꝯria: ⁊ diuiſibile ⁊ indiuiſibile: actu autem eſſe nō poteſt. Sed patiēdo diuiſibile eſt: at fieri neqt: vt ſimul ſit albū ⁊ nigrum. Quare neq₃ formas ipſoꝝ ſimul ſenſus ac intellectus ſi talia ſint vt patiant̄ ſuſcipient.

¶ Ergo ſit̄ quidē3 ⁊ numero indiuiſibile: ⁊ inſepabile qđ iudicat ſm eē aūt ſepatū. Eſt igit̄ quodāmodo qđ diuiſibile diuiſa ſentit: eſt aūt qđ indiuiſibile: ſm eſſe quidē .n. diuiſibile: loco aūt ⁊ numero indiuiſibile.

T.co. 148. ¶ Aut nō poſſibile: potētia qdē .n. idē diuiſibile ⁊ idiuiſibile ꝯria: ſ3 eſſe āt nō: ſ3 i operari diuiſibile: ⁊ impoſſe eſt ⁊ albū ⁊ nigrū eſſe ſimul. Quare neq₃ ſpēs pati ipſorum: ſed huiuſmodi eſt ſenſus ⁊ intelligentia.

¶ Soluit dubitationē ⁊ duo facit: q2 primo ponit quandam ſolutionem quam remouet. Secundo ponit vera3 ſolutionem ibi. (Sed ſicut quod vocant.) ¶ De primo ponit talem ſolutionem ꝙ ſenſus cōmunis eſt vnus loco ⁊ ſubiecto: ſed eſt plura ſm eſſe ⁊ formaliter: quia quod eſt aliquo modo plura poteſt ſimul moueri ſm contrarios motus. Dicit itaq₃ ergo quod iudicat .ſ. ſenſus cōis: ſimul quidem ⁊ numero indiuiſibile ⁊ inſeparabile eſt .i. ſubiecto: ſm eſſe autem .i. formaliter ſeparatum .ſ. eſt. Igitur eſt quodammodo quidem diuiſibile id quod ſentit diuiſa: eſt autem quidem indiuiſibile .ſ. alio modo ſ3 eē quidem enim diuiſibile: loco autē ⁊ numero indiuiſibile. Et tunc remouendo hanc ſolutionē ſubdit: aut non eſt poſſibile .ſ. hoc qdem enim idē ⁊ indiuiſibile .ſ. ſcđm ſubiectum bene eſt ſimul in potentia ad contraria: ſcđm aūt eſſe .i. in actu non contingit aliquod tale ſimul habere cōtraria: ſed id quod eſt in operari recipiendo motus contrarios op3 eſſe diuiſibile ſm ſubiectū. Et ipoſſibile ē album ⁊ nigrū ⁊ reliqua inuicem cōtraria ſimul eſſe in eodem ſubiecto. q̄re neq₃ poſſibile eſt aliqđ indiuiſibile ſm ſubiectū ſimul pati ſeu recipere ſpēs ipſoꝝ: cu3 ſpecies ⁊ motus cōtrarioꝝ inuicē contrarient̄: ſed ſenſus .ſ. communis ⁊ intelligentia eſt hmōi: ꝙ ſimul patit̄ ab obiectis ꝯtrarijs: ergo nō eſt qđ vnu3 ⁊ indiuiſibile ſm ſubiectū vt dicebatur. ¶ Intelligendū ſm Albertum. ꝙ iſta dubitatio poſſet faciliter ſolui dicendo: ꝙ ſpecies ⁊ immutationes formarū cōtrariarū non ſunt ꝯtrarie: ideo pñt ſimul eſſe in eodē. Sed tñ q2 intentio eſt hic videre quomō ſenſus cōmunis eſt vnus: ⁊ quomodo non ideo: aliter reſpondetur dato ꝙ imutationes formarū cōtrariarū ſint contrarie: ⁊ primo dando ſolutionē ad hominē poſitam dicendo: ꝙ l3 ſenſus cōmunis ſit vnus organo ſiue ſubiecto: eſt tñ plura formaliter imaginando ꝙ licet virtutes ſenſuum exteriorū ſint diuiſe in organis exterioribus: vniuntur tñ in organo ſenſus cōis: ſic ꝙ ſenſus cōis non eſt aliq̄ vna virtus: ſed eſt aggregatum ex viſu: auditu: olfatu: guſtu: ⁊ tactu exiſtentibus ī medietate anteriori pīmi vētriculi cerebri: a quo oriuntur nerui ꝯcaui peruenientes ad organa exteriora: ⁊ per illos deferunt̄ ſpūs ⁊ virtutes ſenſitiue ad illa organa a ventriculo illo anteriori: tanq̄ a primo fonte omnium ſenſuū exteriorū. Et hanc ſolutionē Ari. ipugnat in littera tanq̄ inſufficientē: ⁊ aliam adiungit nām ſenſus cōis declarantē de qua ſtatim dicet̄.

¶ At .n. hoc pinde ſeſe habet: atq₃ id qđ quidā punctū appellāt. Qđ quidē tu3 vnum eſt: tū duo: quo pacto ⁊ diuiſibile eſt: quo igit̄ indiuiſibile ē hoc vnū eſt: id qđ diſcernit ac ſimul. Quo vero eſt diuiſibile: hoc nō vnū eſt bis enī eiuſdē3 ſigni ſimul ſit vſus. Quo ḡ finis vſus ſi vt duoꝝ hoc duo diſcernit: atq₃ ē ſeparata vt ſeparatū. Quo vero eſt vnū: hoc vnius ſit vſus ⁊ ſimul. Sed đ principio quidem quo dicimus aīal ſenſitiuū eſſe ſit hoc modo determinatum.

¶ S3 ſicut ꝙ vocāt qdā punctū: aut vnu3: aut duo: ſic ⁊ idiuiſibile: ſcđ3 qđ qdē igr̄ idiuiſibile: vnū diſcernēs ē ⁊ ſil̄. ſ3 ꝗ̄ ꝙ diuiſibile bis vtit̄ eodē ſigno ſil̄: iquātū qdē T.co. 149
igr̄ ꝑ duob⁹ vtit̄ tertio duo iudicat: ⁊ ſepata ſūt vt in ſepato: inquātū ꝗ̄ vnū: vno ⁊ ſimul. De ꝑncipio qdē igr̄ ſcđm ꝙ dicim⁹ poſſe ſentire aīal determinatū ſit hoc mō.

¶ Dat verā ſolutionē oñdendo ſenſu3 cōem poſſe ſimul a formis contrarijs īmutari: q2 nō eſt penitus vnus: l3 .n. vnus formalr̄: vt ſupius oſtēſum eſt: tñ eſt plura organice: cū oīa organa ſenſuū exteriorū ſibi deſeruiant: ⁊ eis mediantib⁹ immutet̄ ꝑ q̄to cū ꝓprio organo habent cōtinuitatem. ideo ſic dicit: Sed ſicut id qđ qdē vocant punctū eſt aut vnū aut duo: ſ3 diuerſimode ſic ⁊ indiuiſibile eſt ſenſus cōis ſupple diuiſibile: l3 aliter ⁊ aliter: ſcđm ꝙ qdē eſt indiuiſibilis eſt diſcernēs vnū ⁊ ſimul: ſcđm ꝗ̄ qđ diuiſibile tūc vtit̄ aliq̄s bis eodē ſigno ſimul .i. ꝑncipio ſenſitiuo. Inquātū qdē igit̄ aliq̄s vtit̄ eodē termino ꝑ duob⁹ duo iudicat ſenſus cōis: ⁊ ſepata ſunt: ⁊ ſepato mō de illis iudicat. Inquātū ꝗ̄ vnū nūero plura cognoſcit ⁊ ſimul poſtea epilogat: ⁊ p3 totū ⁊c̄. ¶ Intelligēdū primo: ꝙ q2 fuit difficile itelligere quō ſenſus cōis ē vn⁹ vno mō: ⁊ plura alio mō. iō Ari. hoc declarauit adducēdo exēplū de puncto exiſtente in medio circuli: ad quem oēs linee ꝓcedentes de circūferētia ad cētrū terminant̄. Nā talis pūctus eſt quodāmō vnū ⁊ quodāmodo plura eſt enī vnus ſcđm ſe: ſ3 ſcđm ꝙ eſt termin⁹ alterius ⁊ alterius linee diuerſificat̄: cū aliud ſit ipſu3 eē terminū vnius linee: ⁊ aliud ipſu3 eſſe terminū alteri⁹. Sic ꝓportionalr̄ in ſenſu cōi ꝯtingit: nā ſm ſe accept⁹ ē vnus formaliter: ſ3 ſm ꝙ ꝑ diuerſa organa ſenſuū exteriorū a diuerſis ſenſibilib⁹ imutant̄: diuerſificat̄ ſm ſubiectū. Uñ oīa organa ſenſuū exteriorū dicunt̄ organa ſenſus cōis ꝑpt̄ cā3 ſupius dictā. Et ſenſus cōis ſm ꝙ ē plura recipiēs diuerſoꝝ ſenſuū imutatiōes plura iudicat diuiſim: ⁊ pōt varijs motib⁹ moueri: ſ3 ſm ꝙ eſt vn⁹ ſimul iudicat diuerſorū dr̄ iam vno iudicio. ¶ Ex quo p3 q̄liter Ari. dcā intelligi debeāt .ſ. ꝙ ſenſus cōis ſ3 ꝙ ē idiuiſibilis ē diſcernēs vnū .i. vnā drīa3 ⁊ ſil̄: ſecūdū ꝗ̄ ꝙ diuiſibilis bis vtitur aliquis eodem ſigno ſimul .i. eodem ſenſu a diuerſis organis ſenſuū exteriorū imutato; ſicut bis vtimur eodē puncto

dem puncto ſi ipſum accipiamus vt eſt terminus diuerſarũ linearũ: ⁊ inquantũ aliquis vtit̃ eodem termino ꝓ duobus. ſ. ſecundum ꝙ ſenſus cõmunis a diuerſis organis ſeu ſenſibus imutatur duo iudicat. i. diuerſa: ⁊ ſeparate: ⁊ ſeparato. ſ. iudicio. Inquãtũ vero ſenſus communis eſt idẽ numero iudicat diuerſa ſimul ⁊ vno iudicio: ⁊ idẽ voluit cõmẽ. cõmẽ. 149. dũ dixit. Et ſcõm ꝙ vtit̃ reb⁹ q̃ ſũt de ea. ſ. ꝟtute ſenſus cõis q̃ſi extrema õ lineis. ſ. ſenſibus iquãtũ hñs hãc ſilitudinẽ: q: ſic ẽ diuiſibilis ⁊ plã: iudicat res diuerſas iudicijs diuerſis: ⁊ ſʒ ꝙ eſt vna iudicat res diuerſas vnico iudicio. ℭ Intelligendũ ſcdo ꝙ ſenſus cõis diuerſimode põt dici vnus ⁊ plura. Uno mõ põt dici vn⁹ ſubõ q̃ſtũ ad ꝓpriũ organũ: ⁊ plã ſʒ formas q̃s recipit a ſenſibilib⁹ diuerſoꝝ ſenſuũ exterioꝝ: a quibus diuerſificat̃ ſcõm eẽ: q: aliud eẽ hʒ vt i formatur ſpecie coloris. ⁊ aliõ vt informat̃ ſpẽ ſoni: ⁊ ſic de alijs. Alio mõ põt dici vnus formalr̃: ⁊ plã organis ſenſuũ exterioꝝ ſibi deſeruiẽtib⁹: ⁊ cõmẽtator magis acceptat hũc modũ ſcõm dicẽs. Et q̃ſi opinat̃. ſ. Ari. ꝙ ꝟtus ꝑmi ſentiẽtis melius eſt vt dicat̃ eẽ vna forma: ⁊ multa inſtrumẽtis copulatis cũ ea ꝑ q̃ tranſeunt motus ſenſibiliũ quouſqʒ copulent̃ cũ ea q̃ȝ dicere ipſaȝ eſſe vnã ſubiecto ⁊ multã ſcõm formas q̃ deſcribunt in ea. Illud. n. eſſe ẽ dignius ei ſcõʒ ꝙ eſt iudicãs. ſ. eſſe vna forma: illud aũt. ſ. eſſe multaȝ inſtrumentis ſcõm ꝙ eſt recipiens ⁊c̃. Ita ꝙ vult cõmẽtator: ꝙ ſenſus. cõmunis põt duplr̃ cõſiderari. Uno mõ vt recipiens: ⁊ ſic eſt plura inſtrumẽtis aliquo mõ. Alio mõ vt ẽ iudicãs diuerſa eſſe diuerſa: ⁊ ſic ẽ vn⁹ ſcõm formã. vñ q: recipere aliqd eſt aliud a iudicare illud. iõ iſta fuerũt in ſenſu cõi modis diuerſis. ex qb⁹ pʒ q̃uo ſenſus cõis ẽ vn⁹: ⁊ q̃uo plura. ℭ Intelligendũ tertio ꝙ ſenſus cõis dr̃ primũ ſentiens: q: vt Themiſtius ait. ſtat in medio ſicut rex: ⁊ ab ei⁹ organo ꝓfluũt ſpũs ſenſitiui ad ſenſus exterioꝛes ei ſenſibilia denũciantes: vt in ipſo iudiciũ de eis ꝑficiat̃: ⁊ ideo dr̃ primus viſus: ꝑm⁹ auditus: ⁊ ita de alijs. ℭ Intelligẽdũ q̃rto ſʒ cõmẽ. eodẽ cõmẽto. ꝙ iſta ꝟtus. ſ. ſenſus cõis iudicat intentiones q̃s ꝓꝑ: ie recipit ⁊ eaꝝ ꝑuationes: ⁊ ſilr̃ ẽ de ꝟtute rõnabili ſed differunt in hoc: ꝙ iſta ꝟtus eſt intentionũ maliũ. illa aũt eſt intentionũ non mixtaꝝ cũ mã vt poſtea declarabit̃. Conueniunt igitur ſenſus cõmunis: ⁊ intellectus: q: cognoſcũt ſenſibilia ⁊ eoꝝ priuatiões: ſed differunt: q: ſenſus cõis cognoſcit cũ cõditionibus materialibus: vt hic ⁊ nunc: ſed intellectus cognoſcit abſtracte ſine talibus conditionibus.

ℭ Cuʒ aũt duabus priſci differẽtijs maxie ꝙ diffiniant aiam. Motione iquã loco accomodata: ⁊ itelligẽdo: ⁊ diſcernẽdo ac ſẽtiendo: cõſiderandũ eſt ſiquid interſit iter itelligere ac ſentire. Ur̃ nãqʒ taȝ intelligere q̃ȝ ẽt ſape: veluti qõdã eẽ ſentire: eteni his vtriſqʒ reꝝ aliq̃s aĩa diſcernit atqʒ cog̃ſcit.

T. cõ. 150. ℭ Om antiq aut̃ẽ duabus drñs diffiniunt maxie aiaȝ: motu q ſʒ locũ: ⁊ i eo qõ ẽ itelligere: ⁊ diſcernere: ⁊ ſentire: vr̃ aũt ⁊ intelligere ⁊ ſape tãq̃ȝ qõdã ſentire eẽ in vtriſqʒ n. his aĩa iudicat aliqd: ⁊ cog̃ſcit eoꝝ q̃ ſũt.

ℭ Iſtud ẽ iii^m ⁊ vltimũ capl̃m q̃rti tractatus: in quo determinat̃ de fantaſia. ⁊ cõtinet duas ptes: in quaꝝ ꝑma. Ari. diſtinguit itellectũ a ſenſu: in ſcda aũt determinat de fantaſia oñdendo qd ſit. ſcda ibi. (Si igit̃ fantaſia.) Pria in duas: q: ꝑmo oñdit antiquos crediſſe itellʒ eſſe ſenſũ. Scdo iꝓbat oñdẽdo itellectũ eẽ differentẽ a ſenſu. ⁊ ibi. (Et tñ oportuit.) Pria adhuc i q̃tuor diuidi cõſueuit: ſʒ ꝙ q̃drupl̃r oñdit antiquos crediſſe itellm̃ eẽ ſenſũ. Primo ex drñs aiaꝝ. Scdo ex opiniõe Emp. Tertio ex Homeri opinione. Quarto ex mõ cognoſcẽdi quẽ aĩe attribuũt. ſcda ibi. (Et antiqui.) 3ª ibi. (Idẽ aũt his.) q̃rta ibi. (Oẽs eni hi.) ℭ De ꝑ dicit. Om aũt antiqui maxime diffiniunt. i. diſtinguunt aiam duab⁹ drñs. ſ. motu ſʒ locũ: ⁊ in eo qõ ẽ intelligere ⁊ diſcernere ⁊ ſentire. Intelligere aũt a ſapere vr̃ eẽ tanq̃ȝ qõdã ſentire: in vtriſqʒ. n. his aĩa iudicat aliqd ⁊ cognoſcit eoꝝ q̃ ſunt. ℭ Intelligendũ ꝙ ſi aĩa nõ diſtingueret̃ niſi duab⁹ drñs: ſicut dixerũt antiq. ſ. motu ſʒ locũ ⁊ cognitione: tũc ſeq̃ret̃ ꝙ oẽs cognitiões ꝑtineret ad eãdẽ drñaȝ aĩe ⁊ eſſent vna cognitio ſm ſpẽm: cũ ergo tã intelligere q̃ȝ ſentire ſit cognoſcere: tunc intelligere eſſet ſentire: ⁊ intellect⁹ eſſet ſenſus.

ℭ Et veteres idẽ eẽ ſapere ſentireqʒ cẽſent. Queãdmodũ ⁊ empedocles dixit. Ad preſens hominum creſcit ſapientia ſemper ⁊ alio rurſus in loco.
Hinc varia his ſp prudẽtia ſõnia mõſtrat.

ℭ Et antiqui ſapere ⁊ ſentire idẽ eſſe aiunt ſicut Empedocles dixit ad preſens voluntas augetur ⁊ in hominibus ⁊ in alijs: vñ eis ſemper ſapere altera preſtat.

ℭ Idẽ oñdit ꝑ opionẽ Emp. dicẽs. Et ãtiq ſapere ⁊ ſentire idẽ eſſe aiunt: ſicut dixit Emp. q voluit ꝙ ad pñs. ſ. tps voluntas auget̃ i hoib⁹ ⁊ in alijs: ſi alia habẽt itellectũ: vñ eis pñs tpa ſm ꝙ diuerſificat̃ ſp ꝑſtat ſapere altera: qõ ſupple nõ eẽt niſi intellect⁹ eẽt ſenſus. ℭ Intelligendũ pmo ꝙ Ari. dixit ⁊ in alijs: ſi alia ab hoĩe hñt itellectũ ꝑꝑ duo: aut ꝑꝑ ponẽtes corpa celeſtia eẽ aĩalia itellectualia aut ꝑꝑ pigmeos q ſunt aĩalia hoib⁹ ſimilia: niſi ꝙ ſunt diminuti i q̃ȝtitate. ſũt. n. longitudis vni⁹ cubiti: ⁊ a multis ponunt̃ habere itellectũ ⁊ differre ſpẽ ab hoib⁹. ℭ Intelligendũ ſcdo ꝙ q: volũtas eſt appetit⁹ itellect⁹ cõſequens cognitionẽ: ſi potẽtia volitiua eẽt organica: itellect⁹ eẽt organic⁹: ⁊ ꝑ cõñs eẽt idẽ cũ ſenſu. Dicere aũt ꝙ volũtas augeat̃ aut minuat̃. ſ. ꝑ ſe ſʒ pñs tps: cũ tps ſeq̃t̃ motũ celi: ẽ dicere ꝙ volũtas ꝑ ſe ſubijciat̃ motui celi: ſed oẽ qõ ꝑ ſe ſubijcit̃ motui celi: ẽ corꝑale ⁊ organicũ: ergo ſʒ illõ volũtas erit organica: ⁊ ſilr̃ ſi diuerſitas tpis facit nos ſapere altera ꝑ ſe: tũc ſequit̃ ꝙ tñm ſapere ꝑ ſe ſubijcitur motui celi: cuius tẽpus eſt paſſio: ⁊ ꝑ cõñs erit opatio organica: ⁊ idẽ cũ ſentire: ⁊ intellect⁹ cũ ſenſu. Patet itaqʒ q̃uo ex opinione Empe. ſequitur qõ dicebat̃. ℭ Aduerte tñ ꝙ lʒ intellectus ⁊ volũtas ⁊ ſilr̃ eoꝝ opationes non ꝑ ſe ſubijciant̃ motui celi: tñ intelligere ⁊ velle ꝑ accidẽs ei ſubijciunt̃: pro q̃ȝto a fantaſmate depẽdent: qõ motui celi ꝑ ſe ſubijcit̃: ⁊ ex hoc nõ ſeq̃t̃ ꝙ ſint opationes organice: ſicut ſeq̃ret̃ ſi ꝑ ſe ſubijcerent̃. ℭ Intelligendũ tertio ſʒ cõmẽ. cõm. 150. ꝙ Empe. dixit ꝙ ſenſus ẽ idẽ cũ intellectu: ⁊ ꝑꝑ hoc itellect⁹ ſemꝑ tranſmutat̃ in eis. ſ. hoibus: ſicut traſmutat̃ ſenſus: ⁊ itẽdit ꝑ traſmutationẽ errorẽ q accidit vtriqʒ ꝟtuti: aut obliuionẽ ⁊ alia accidẽtia in qbus extimant̃ habere cõicationẽ. cõmẽtũ eſt clarũ.

ℭ Idẽ ⁊ Homer⁹ his carminib⁹ ſenſiſſe vr̃.
Tales nãqʒ inſũt mẽtes mortalibus ipſis.
Quales q̃tidie ſũmi fert rector olymphi.

ℭ Idẽ aũt his vult: ⁊ illõ qõ ẽ homeri. Talis. n. intellectus eſt in terrenis hoibus: q̃lẽ dicit in diẽ pater viroꝛũqʒ deoꝛumqʒ.

¶ Oſtēdit idē per opinionē Homeri dicens. Idē aūt his ⁊ id qđ eſt Homeri. naȝ ſm eū talis intellectus eſt in terrenis hoībus qualē dicit in die pater virorūq; ⁊ deorum. ¶ Intelligendū φ per hoc quod dicebat home. φ homo habet in die talem intellectū ſeu talem intellectionē qualem dicebat ei pater hoīum ⁊ deoꝝ idest ſol cuius dñium potiſſime eſt in die. Habetur enim voluiſſe intellectū per ſe ſubijci motui celi: ⁊ per ꝯñs eſſe virtutē organicā non differentē a ſenſu: ⁊ dicit ſol pater hoīum q: ſol ⁊ hō generant hoīem ex mā: ⁊ ſol dicit̃ pater deoꝝ idest planetarū: q: oēs alij planete ab eo recipiunt lumen: quare ⁊c̃.

¶ Etenim omnes hi putant ipſum intelligere corporis eſſe: perinde atq; ipſum ſentire: ⁊ ſentire ſimili ſimile arbitratur ⁊ ſapere ⁊ vt ſuperioribus diximus locis.

T.cō. 151. ¶ Oēs eni hi intelligere corporeū ſic̃ ſentire opinātur. Et ſentire ⁊ ſapere ſil'e ſimili: ſicut ſm principia rōnib⁹ determinauim⁹.

¶ Oſtendit idē ex mō cognoſcēdi quē antiq aīe attribuebant dicēs. Oēs. n. hi. ſ. antiq dicebāt aīaȝ intelligere corpore: ⁊ intelligere qđ corporeū: vñ opinant̃ aīam ſapere ſimile ſimili: ſicut ⁊ ſentire: ſicut determinauimus in rōnibus pncipioꝝ. i. factis in primo libro: ⁊ tūc ſupplendū eſt φ q: hoc eſſe nō poſſet niſi intellect⁹ eſſet ſenſus: ĝ antiq crediderūt intellectū eſſe ſenſuȝ. ¶ Intelligēdū antiquos opīatos fuiſſe oēm cognitionē tā itellectualem φ̃ ſenſualē fieri p aſſimilationē cognoſcentis ad cognitū: ⁊ iō poſuerūt aīaȝ eē cōpoſitā ex oībus rebus ſcđm ſpēm: vt oīb⁹ rebus aſſimilaret̃: ⁊ res oēs poſſet cognoſcere: vt φ cēt cōpoſita ex igne: terra: aere: aq̃ ⁊c̃. ⁊ φ p ignē in ea exñtem ignē cognoſcebat: ⁊ p terrā terrā: ⁊ ita de alijs: ⁊ hoc ſi verū eſſet pȝ φ intellectus eſſet corp̃alis organicus ſicut ſenſus: cū ĝ intellectus nō ponat̃ differre a ſenſu niſi p hoc φ intellectus nō eſt organicus ſic̃ ſenſus: ſic̃ manifeſtū eſt ex dictis illis antiquoꝝ ſeq intellectū eē ſenſum.

¶ Oportebat tñ ipſos de errore ꝗq; deceptiōeue differere. Sūt enim hec magis ꝓpria aīaliū: pluſq; id tēporis eſt: quo i his aīa verſat̃ vt patet: iccirco necē eſt aut vniuerſa: q̃ vident̃: vt quidē inquiūt eſſe vera: aut diſſimilis rei tactū errorē eſſe deceptionemue. Quippe cū id ſit cōtrariū illi. Sili inquā cognoſcere ſimile. Uidetur aūt ⁊ deceptio ⁊ ſcientia contrariorum eſſe eadeȝ.

¶ Et tñ oportuit ſil' ipſos de deceptione dicere magis ꝓpriū. n. eſt aīalib⁹: ⁊ plurimū tēpus in hoc pſiſtit aīa. Unde necē eſt: aut vt qdā dicūt: oīa q̃ vident̃ eē vera: aut diſſimilis tactū deceptionē eſſe. Hoc. n. cōtrarium ei qđ ſil'e ſimili cognoſcere. Uidet̃ aūt ⁊ deceptio ⁊ ſcia contrariorum eadē eſſe.

¶ Improbat hāc antiquoꝝ opinionē: ⁊ diuidit̃ i duas ptes: q: pmo oñdit φ aīa nō cognoſcit ſimile ſibi: ⁊ φ cognitio nō fit p ſimilitudinē corporalē cognoſcētis ad cognitū: vt antiq dicebāt. Scđo oñdit intellectū nō eē ſenſuȝ ibi (Q, quidē igit̃.) ¶ De pmo dicit ꝯtinuādo ad pcedētia. φ antiq phi in dando modū quo aīa cognoſcit ſolū dixerunt quō aīa ſcit ⁊ cognoſcit: ſȝ nō dixerūt qualiter aīa ignorat ⁊ decipit̃: ⁊ tñ dicendo de aīe cognitione oportuit ipſos ſimul dicere de eius deceptione: q: magis propriuȝ eſt animalibus ignorare φ̃ ſcire: ⁊ anima plurimum tēpus perſiſtit in hoc. i. in ignorantia ſeu deceptione φ̃ in ſcientia. pȝ eniȝ φ per plus temporis homo eſt ignorans φ̃ ſciens. Et tunc ſubdit quādaȝ reſponſionem quā quis ad hoc adducere poſſet dicens: φ neceſſe eſt ſi volumus ipſos ſaluare aut dicere: vt quidam dicunt: omnia que videntur eſſe vera: ⁊ φ aīa nūq̃ decipiatur: aut dicere deceptionem eſſe tactum. i. fieri per tactum diſſimilis: hoc. n. ſ. decipi per tactum diſſimilis eſt ꝯ̃rium ei quod eſt cognoſcere ſimile ſimili. i. p tactum ſimilis. Sed hāc rñſionem remouet Ari. dicens φ eadeȝ videt̃ eſſe deceptio ⁊ ſcia ꝯ̃rioꝝ: cū ergo ſimile ⁊ diſſimile ſint ꝯ̃ria: ſi ſil'e ptinet ad ſciam ēt diſſimile: ⁊ ſi diſſimile pertinet ad deceptionē ēt ſil'e. ¶ Intelligendū φ ſi iſti antiq: de qbus loquitur Ari. de inſufficientia redarguerent̃: q: dixerūt q̃liter aīa ſcit ⁊ cognoſcit ⁊ nō dixerūt q̃liter ignorat ⁊ decipit̃: dupl'r poſſet rñderi. Uno mō dicēdo vt qdam antiquorū voluerūt φ verū eſt in apparēdo: ⁊ φ qcqđ apparet eſt verū ⁊ non aliud: ⁊ ſm hunc modū aīa nunquā ignoraret: aut deciperet̃: q: nō oȝ antiquos loq de aīe deceptione. Alio mō dicere poſſent φ ſicut aīa cognoſcit attigēdo ſil'e: ſic decipit̃ attigēdo diſſil'e: ⁊ ſic nō oportuit antiquos dicere q̃l'r aīa decipit̃ ſeu ignorat: q: cū dixerūt cognitionem fieri p ſil'e ex hoc ſatis itelligere dederūt deceptionē fieri p diſſil'e. ¶ Primā rñſionem Ariſt. nō iprobat: q: ē manifeſte falſa. Sed iprobat ſcđm oñdendo φ ſi ſimile facit ad ſciam: ſimiliter diſſimile: ⁊ ſi diſſil'e facit ad deceptionē: etiā ſimile: q: ꝯ̃rioꝝ eadē eſt diſciplina.

¶ Nō idē igitur eē ſentire ac ſapere pȝ. illud. n. oībus aīalibus: hoc valde paucis ineſt. At neq; intelligere idē ē ac ſentire: itelligere inquā quo recte atq; nō recte res pcipi ſolēt. Qđ nāque recte pcipit: id ē prudentia ⁊ ſcia atq; opinio vā. At qđ nō recte: id eſt nimiꝝ his dictis ꝯ̃riuȝ. Et enim ꝓprioꝝ ſenſus ſp ē verus ⁊ vniuerſis aīalibus ineſt. At fit vt falſo quoq; qs rōcinetur: neq; cuiq; cōpetit cui non ineſt ⁊ rō.

¶ Q, quidē igit̃ nō idē ſit ſapere ⁊ ſentire: manifeſtū eſt: hoc quidē eni in oībus eſt: illud aūt in paucis aīaliū eſt: ſȝ neq; intelligere in quo eſt ⁊ recte: ⁊ nō recte. Recte quidē prudētia: ⁊ ſcia: aut opīo vera: nō recte aūt ꝯ̃ria horū: neq; hoc ē idē cū ipſo ſentire. Senſus qdē. n. ꝓprioꝝ ſp verus eſt: ⁊ i omnibus ineſt aīalib⁹: cogitare autē cōtingit ⁊ falſo: ⁊ nulli in eſt cui non ⁊ ratio. T.cō. 152.

¶ Oñdit itellectū nō eſſe ſenſum. ⁊ duo facit: q: pmo hoc ꝓbat p hoc φ intelligere nō eſt ſentire. Scđo per hoc φ opīari qđ ſeqt̃ iudiciū intellect⁹ nō eſt fantaſiari quod ſequit̃ iudiciū ſenſus: ibi (Fantaſia enim.) Q, itelligere ſi ſit ſentire dupl'r ꝓbat. Primo q: ſentire ineſt oīb⁹ aīalibus: nō aūt intelligere. Scđo q: ꝯtingit intelligere recte ⁊ nō recte. ſentire aūt ſemp eſt recte: iō dicit. Q, quidem igit̃ nō idē ſit ſapere ⁊ ſentire: manifeſtū eſt: hoc qdem eni. ſ. ſentire in oībus eſt. ſ. aīalib⁹. Illud. vȝ intelligere in paucis eſt aīaliū. Sȝ neq; intelligere in quo eſt recte ⁊ nō recte: recte qdē prudentia: ⁊ ſcia: aut opinio vera: non recte aūt ꝯ̃rioꝝ. neq; hoc eſt idē cū ipſo ſentire: ſenſus quidem propriorum

dem ꝓpꝛioꝝ ſemꝑ verus eſt: ⁊ oībus aīalibus ineſt. Intelligere enim ꝯtingit ⁊ falſo: ⁊ nulli ineſt: cui nō ineſt ⁊ rō.
¶ Intelligēdum ſm Cōmen. com. 152. ꝙ ſenſus ſemper dicit veꝝ in rebus ꝓpꝛijs ⁊ falſum in vlibus: intellus vō econtrario. ſ. verum in vniuerſalibus: ⁊ falſum in ꝓpꝛijs: ⁊ ēt in rebus ꝓpꝛijs magis durat ſua veritas ꝙ̄ intellꝰ in rebus vlibus. ¶ Propter qḋ ſciēdum ꝙ circa illud in quod potētia cognitiua fertur: īmediate non cadit error: ſed bñ cadit error circa illḋ in qḋ fertur mediate: qꝛ ergo ſenſus īmediate fert in ſenſibile ꝓpꝛium ⁊ mediante ſenſibili ꝓpꝛio fert in ſenſibilia cōīa: vt patuit ſupꝛa: hinc eſt ꝙ ſenſus reſpectu ꝓpꝛioꝝ ſemꝑ eſt verus: reſpcū aūt cōmunium pleꝝ falſificaꝛ vt magnitudinē indicando maiorē: aut minorē ꝙ̄ ſit: ⁊ eē rem motam iudicādo quieſcere: ⁊ ita de alijs. Ecōtra vō ꝙ intellꝰ īmediate ferꝛ in cōmunia: vt in pꝛima pꝛincipia: ⁊ dignitates: ⁊ mediantibus eis ferꝛ in ꝓpꝛia: vt in pticulares ꝯcluſiones: idō intellꝰ nō errat circa itelligibilia cōīa ſiue vlia: ſed bñ errat circa itelligibilia ꝓpꝛia ⁊ pticularia. ¶ Et ſubdit Cōmētator ꝙ magis durat veritas ſenſus in rebus ꝓpꝛijs: ꝙ̄ intellꝰ in rebus vlibus: qḋ indiget conſideratione.

¶ Imaginatio nāqꝫ diuerſa eſt a ſenſu mēteqꝫ. Atqꝫ neqꝫ hec ſit ſine ſenſu: neqꝫ exiſtimatio ſine hac eſſe pōt. Non idē aūt eſſe imaginationē exiſtimationēue pꝫ. hic eniꝫ affectus in ptāte ſine ꝯtrouerſia collocaꝛ: licet nāqꝫ cuꝫ libet fingere quicquid volumus: atqꝫ añ oculos ponere ꝑinde atqꝫ hi faciunt: q in artificioſe memoꝛie cōparatis atqꝫ diſpoſitis locis imagines fingentes: atqꝫ ſimulacra collocāt. At opinari in nobis eſt ſitum. Neceſſe eſt enī opinātem aut veram: aut falſam exiſtimationē habere.

T.cō. 153 ¶ Fantaſia eniꝫ alteꝝ eſt ⁊ a ſenſu ⁊ ab itellectu. Et hoc nō ſit ſine ſenſu: ⁊ ſine hac nō eſt opinio. Qꝛ āt nō eſt eadē fantaſia ⁊ opinio manifeſtū eſt: hec qdem enim paſſio in nobis eſt: cū volumus. Pꝛe oculis enim eſt facere ſicut in recoꝛdatiuis poſiti: ⁊ idolum ſunt facientes. Opinari aūt nō in nobis eſt: neceē enim falſuꝫ aut veꝝ dicere.

¶ Oſtēdit ꝙ opinio nō eſt fantaſia: ⁊ diuidiꝛ in duas partes ſicut duas ad hoc facit rōnes. ſcḋa ibi. (Amplꝰ aūt.) ¶ Dicit de pꝛima ꝑmittēdo pꝛimo: ꝙ fantaſia eſt qd alteꝝ a ſenſu ⁊ ab intellꝰ: ⁊ h. ſ. fantaſia nō eſt ſine ſenſu: ⁊ ſine hac nō eſt opinio: ꝙ aūt nō eſt eadem fantaſia ⁊ opinio manifeſtū eſt: hec. n. paſſio. ſ. fantaſia in nobis eſt cum volumus: ꝑ oculis enim eſt facere. ſ. fantaſmata ad libitum noſtrū: ac ſi illa fantaſmata eēnt añ oculos noſtros: ſicē poſiti in recoꝛdatiuis. i. volētes recoꝛdari ſunt faciētes ſibi idolum ad placituꝫ. Opinari aūt nō in nobis eſt qñcūqꝫ volumus: qꝛ neceē eſt opinantē. i. illū qui dꝫ opinari habere rōnem dicētem veꝝ vel falſum. ¶ Intelligēduꝫ ſm Cōmē. cōmēto. 153. ꝙ imaginari. i. fantaſiari aliud eſt a ſentire. ſ. ſenſu exterioꝛi: ⁊ diſtinguere per intellm. i. intelligere: ⁊ imaginari non ſit abſqꝫ ſentire ⁊ abſqꝫ imaginari non ſit conciliari. i. opinari. Et quaſi inuit hic alietatē illaꝝ trium virtutū ſm pꝛius ⁊ poſterius in nāꝛ: ſi eniꝫ ſenſus fuerit: nō ſeqꝛ vt ſit imaginatio: ſꝫ ſi imaginatio erit: ſenſus erit: ⁊ ſilr ſi intellus erit: imaginatio erit: ⁊ nō ecō

uerſo. Pꝫ igiꝛ ꝙ fantaſia non eſt ſine ſenſu capiēdo fantaſiam pꝛo opatione vtutis fantaſtice: cū ſit motus factꝰ a ſenſu ſm actū vt poſt oſtēdeꝛ: ſic opinio nō eſt ſine fantaſia: nam ſi nos intelligeremus abſqꝫ fantaſmate: tunc abſqꝫ diſcurſu ⁊ ſimplici intuitu qditates reꝝ cognoſcere mus: quare nc de illis nō opinionē: ſꝫ ſciam haberemꝰ: ideo ſi per intellm quis dꝫ opinari: opꝫ ipm fantaſiari. ¶ Intelligēdum ſcḋo: ꝙ ad hoc ꝙ aliquis fantaſieꝛ: nō opꝫ ꝙ habeat rōnē dicentem veꝝ aut falſum: idō in ptāte noſtra eſt fantaſiari cum volumus: ſed debētem opinari: ⁊ neceſſe eſt habere rationem dicētem verum aut falſum: ⁊ qꝛ non eſt in poteſtate noſtra talem rationem opinari: ⁊ q̄uis rō faciens opinari poſſit eē indifferēter vera vel falſa: tñ ab illo opinante opꝫ ꝙ credatur eſſe vera.

¶ Preterea cū opinamur aliquid malum eſſe: atqꝫ terribile: continuo perturbamur. Similr ⁊ cū opinamur qppiam eē tale: vt in illo ſit cōfidendum. At cū imaginamur talia: ꝑinde afficiamur atqꝫ ſi in pictura eadeꝫ ſpectaremus: ſunt aūt ⁊ exiſtimationis ipſius he dīe: ſcia: ⁊ opinio: ⁊ pꝛudētia: ⁊ ea que ſunt hiſce contraria. De differentia quoꝝ alīꝰ ſermo magis ad idipm accomodatus. At vero cuꝫ diuerſum ſit ſentire ac itelligere: ⁊ huius aliud imaginatio aliud exiſtimatio eē videꝛ. De imaginationēue pꝛimo deinde de altero dicamus opoꝛtet.

¶ Amplius autem cuꝫ opinamur difficile aliquod aut terribile ſtatim compatimur. T.cō. 154
Similiter autem eſt: ⁊ ſi confidenduꝫ: ſm fantaſiam autem ſimiliter non habemus. ſicut ſi eſſemus conſiderantes in pictura difficilia ⁊ confidentia. Sunt autem ⁊ ipſius acceptationis differentie ſciētia: ⁊ opinio: ⁊ pꝛudentia: ⁊ contraria hoꝝ: de quorum differentia altera ſit ratio.

¶ De eo aūt qḋ eſt intelligere qm̄ alteꝝ eſt T.cō. 155
ab eo qḋ eſt ſentire: hmōi aūt aliḋ fantaſia eſſe videꝛ: aliud opinio. De fantaſia determinantes ſic: ⁊ de altero dicendum eſt.

¶ Adducit rōnē ſcḋam dicēs. Amplius aūt cum opinamur difficile aliqd aut terribile ſtatim cōpatimur. i. triſtamur: ſimilr aūt eſt ⁊ ſi aliqḋ ꝯfidēdum opinamur: qꝛ tunc letamur. Scḋm fantaſiam aūt ſimilr nos habemus quātum ad triſtitiaꝫ vel letitiā: ſicut ſi eſſemus ꝯſiderātes ꝯfidētia ⁊ difficilia in picturis: qꝛ tunc nō multuꝫ letamur aut triſtamur. Et ſubdit ſe excuſando ab vlterioꝛi determinatione de his acceptionibus intellꝰ dicens. Sūt aūt ⁊ differentie acceptationis. Eius intellus ſcientia: ⁊ opinio: ⁊ pꝛudētia: ⁊ ꝯtraria hoꝝ: de quoꝛuꝫ differētia ſit altera rō ptinēs ad. 6. ethi. ¶ Poſtea epilogat dicēs. De eo aūt qḋ eſt intelligere qm̄ alteꝝ eſt ab eo qḋ eſt ſentire dcm̄ eſt: huius aūt. ſ. ſequētium iudiciꝫ ſenſus: ⁊ iudiciū intellꝰ aliud videꝛ eſſe fantaſia: ⁊ aliud opinio. De fantaſia ſic determinātes vt ſtatim fiet: poſtea de altero. ſ. intellu dicēdum eſt. ¶ Intelligēduꝫ pꝛimo ꝙ ad opinionē habitaꝫ de aliquo triſtabili vel ꝯfidendo ſequiꝛ ſtatim paſſio in appetitu: vt triſtitia: gaudiuꝫ: timoꝛ: vel ſpes: qḋ

accidit qꝛ credimus ita eē ſicut opinamur: ſ; ad fantaſiā; de aliquo tali nō ſequit̃ fortis paſſio ſm̃ ꝓbla. qꝛ raro credimus ſic eē in re ſicut fantaſiamur: ⁊ multotiēs formamus nobis idola ſm̃ fantaſiā quib⁹ ſcim⁹ in re nihil correſ̃ndere: vt dum fingimus montē ſmaragdinū: palatiū; aureū: ⁊ ita de alijs. ❡ Intelligēdū ſ; Cōmē. com̃. 154. ꝙ imaginatio eſt alia a ꝯſilio ⁊ eſtimatione: qm̃ cum nos eſtimauerimus aliqđ timoroſu; futuꝝ quoquo mō patimur nō paſſione ac ſi illud timoroſum eēt pn̄s: ⁊ ſimilr̃ cū nos eſtimauerim⁹ aliqđ audactiuū futuꝝ ſtatim patiemur: ſ; nō paſſione quaſi illo audactiuo exn̄te pn̄ti: cum aūt imaginati fuerim⁹ illud timoroſu; ſtatim patiemur quaſi eēt pn̄s. ❡ Et qꝛ Cōmē. p imaginatione intelligit fantaſiā: ⁊ p ꝯſiliu; opinionē: ⁊ p eſtimationē cogitationē vl' eſtimationē: ⁊ vult ide; eē iudicium de eſtimatione ⁊ ꝯſilio q̄ntum ad ꝓpoſitum ſpectat: ideo cū dicit: cū aūt imaginati fuerim⁹ illud timoroſum ſtati; patiemur ⁊c̃. videt̃ ꝯdicere textui q̃ vult ꝙ ad imaginationē ſeu fantaſiam nō ſequat̃ paſſio. ❡ Rn̄det̃ ꝙ ꝯſiliu; ⁊ eſtimatio reſpiciunt futuꝝ: imaginatio aūt pn̄s: ⁊ ad ꝯſilium ⁊ eſtimationē ſeq̄t̃ fortis paſſio: ſ; ad imaginationē aut nō ſequit̃: aut debilis eſt: ⁊ p hoc pōt tolli apparēs ꝯdictio.

❡ Si igitur imaginatio ideſt fantaſia ſit in quo viſum fantaſmaq; aliquod in nobis dicimus fieri: ⁊ nō aliud quicq;: qđ p tranſlationē hoc eodem nomine nūcupatur: ipſa profecto vna quedā eſt potētiaꝝ earu; aut habituum: quibus diſcernimus ⁊ aut vere percipimus: aut falſo. Tales autē ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: intellectus.

❡ Si igit̃ fantaſia eſt ſm̃ quā fantaſma aliqđ nobis fieri dicimus: ⁊ ſi non aliqđ ſm̃ metaphorā dicimus: vna q̄da; potētia eſt haꝝ aut habitus: ſm̃ qua; diſcernim⁹: aut veru; aut falſum dicimus: huiuſmodi aūt ſunt ſenſus: opinio: ſcientia: ⁊ intellectus.

❡ Hic determinat de fantaſia: ⁊ ꝯtinet duas ptes: in quaꝝ prima ſepat fantaſiam a q̄buſdā cū q̄b⁹ h; ꝯuenientiam: in 2ª oñdit qđ ſit fantaſia. ibi. (S; qm̃ motio hec.) pma in duas: qꝛ primo enumerat illa cū q̄b⁹ fantaſia h; ꝯuenientiam: in 2º oñdit ꝙ nullū eoꝝ eſt fantaſia. ibi. (Qđ qde; igit̃.) ❡ Dicit de pma. Si igit̃ fantaſia eſt ſm̃ quā dicim⁹ nobis fieri aliqđ fantaſma. i. aliquā apparitionē: ⁊ ſi nō aliquid ſm̃ metaphorā dicim⁹. ſ. eē fantaſiam: ſed ſi loq̄mur de ea ꝓprie ⁊ nō metaphorice: fantaſia eſt vna q̄da; potētia haꝝ aut habitus: ſm̃ qua; diſcernimus aut veꝝ aut falſum: hmōi aūt ſunt: ſenſus: opinio: ſcia: ⁊ intellc̃s. ❡ Intelligēdu; ꝙ oīs illa po͂ ꝑ qua; nobis aliq̄ apparēt eē: eſt po⁹ p quam diſcernim⁹ veꝝ aut falſum: ſ; fantaſia ꝓprie dicta eſt po͂: p quā aliqua nobis eē apparēt: cum dicat̃ a phanos qđ eſt apparitio. igit̃ p eam diſcernimus veꝝ aut falſum: ⁊ qꝛ p hec quattuor: videl; ſenſu; opinionem intellc̃m ⁊ ſciētiam diſcernimus ēt veꝝ aut falſum: iđ aliquod iſtoꝝ fantaſia eē videt̃: ⁊ h̃ capit̃ intellectus non pro potētia itellectiua: ſ; pro habituali cognitione ipſoꝝ principioꝝ: vt diſtinguat̃ ꝯ ſciam: q̄ eſt habitualis cognitio ꝯcluſionum: qđ p; p Cōmē. ꝯm̃. 155. du; dixit. Et intēdit p intellc̃m vt mihi videt̃ pmas ꝓpoſitiones: ⁊ per ſciam illud qđ prouenit ab eis. ❡ Et dixit po͂ aut habitus: qꝛ aliqđ enumeratoꝝ eſt po͂: aliqđ v̓o eſt habitus: vt ſcia: ⁊ intellc̃s. ❡ S; tunc poſſet aliq̄s dubitare q̄re cum ſint plures alij habitus itellectuales ſicut ſapientia: prudētia: ars non fecit Ariſto. mētionē de eis ſepando eas a fantaſia. ❡ Rn̄det̃ ꝙ hoc fecit: quia illi alij habitus intellc̃uales ſuo tp̄e nō erāt noti: de eis tñ ſpecialē fecit mētionē in. 6. ethi. ❡ Uel poſſum⁹ dicē: ꝙ oēs diſe coꝝ q̄ hn̄t eē in itellc̃u dant̃ intelligi p hec tria: q̄ hic enumerat Ari. ſ. p opinionē: ſciam: ⁊ itellc̃m: qꝛ oīs cognitio intellc̃us vel eſt certa: vel dubia. Si dubia: datur intelligi p opinionē. Si certa: vel eſt de pncipijs: ⁊ ſic dat̃ itelligi p intellc̃m: vel eſt de ꝯcluſionib⁹: ⁊ ſic dat̃ intelligi per ſciam: l; ſcia ꝓprie ſit circa ſpeculabilia non abſtracta: ⁊ ſapia circa ſpeculabilia abſtracta. ❡ Ars v̓o eſt circa factibilia: ⁊ prudētia circa agibilia: ⁊ ſm̃ hoc iſti habit⁹ itellectuales adinuicē hn̄t diſtingui: vt colligi pōt ex. 6. ethicē.

❡ At ipſa; nō eē ſenſu; ex hiſce patere pōt. Senſus enim vel eſt potētia: vel operatio: vt viſus vel viſio. At ꝙ nōnunq; neutru; eſt iſtoꝝ: ⁊ tñ apparent aliqua: videmurq; videre: vt ea que in ſomnis apparent.

❡ Quod quidem igitur non ſit ſenſus manifeſtum ex his eſt. Senſus quidem enim aut potētia: aut actus eſt: vt viſus: ⁊ viſio: fantaſiatur autem aliquid ⁊ nullo horum exiſtente: vt qui in ſomnijs. T. cō. 156

❡ Oñdit ꝙ nullū q̄ttuoꝛ enumeratoꝝ eſt fantaſia: ⁊ continet tres ptes: in q̄ꝝ pma oñdit ꝙ fantaſia nō eſt ſenſus: in ſcđa ꝙ nō eſt ſcia neq; intellc̃us: in tertia. ꝙ non eſt opinio. 2ª ibi. (At v̓o neq;.) 3ª ibi. (Relinq̄t̃ videre.) ❡ De prima iteꝝ in q̄nq; diuidit̃ ſm̃ numerū q̄nq; rōnū quas fecit ad ꝓbādum fantaſiam nō eē ſenſum: intelligēdo p ſenſum: ſenſu; exterioꝛē: qꝛ notū eſt ꝙ fantaſia eſt ſenſus interioꝛ ſi capiat̃ pro po͂: vel eius opatio ſi capiat̃ p operatione. ❡ De prima intēdit talē rōnē: p fantaſiam nobis apparēt aliqua in ſomnis: vt dū dormim⁹ ⁊ ſomniamus: ſed neq; p ſenſum in actu: nec p ipſu; in potētia nobis apparet aliqđ in ſomnis: ğ fantaſia nō eſt ſenſus in actu: nec eſt ſenſus in potētia. Q; in ſomnis nihil appet nobis p ſenſum in actu p;: qꝛ tūc ſenſus ſunt ligati ⁊ non ſunt in actu: ꝙ ēt nihil apparet p ſenſum in potētia notū eſt: qꝛ ſenſus in potētia nō opat̃. iđ p ipſum nihil appet. ❡ Dicit ğ: ꝙ qdē igit̃ fantaſia nō ſit ſenſus: manifeſtu; eſt ex his: qꝛ ſenſus qdē. n. aut eſt potentia aut actus. i. aut ſumit̃ in potētia aut in actu: vt viſus dicit ſenſum in potētia: ⁊ viſio dicit ſenſum in actu: fantaſiat̃ autē aliquid: ⁊ nullo hoꝝ exn̄te. ſ. illo p quod aliquid appareat: vt que in ſomnis. i. vt eſt in fantaſia que eſt in ſomnis.

❡ Deinde ſenſus qdem ſemper adeſt: imaginatio autem non ſemper.

❡ Poſtea ſm̃ potētiā ſenſus qdē ſp adeſt viuētibus: ⁊ nō orbatis: fantaſia aūt non.

❡ Scđa rō. Animalib⁹ nō orbatis ſemp ineſt ſenſus in potentia: ſ; illis non ineſt ſemp fantaſia in actu. ğ ⁊c̃. Et hec rō ſolū ꝓbat ꝙ fantaſia in actu nō eſt ſenſus in potētia. Dicit igit̃ poſtea ſenſus qdē ſm̃ potētiam: ſemp adeſt in viuentibus ⁊ nō orbatis: fantaſia aūt. ſ. in actu nō ſemp adeſt.

❡ Nō ſi ide; eſſet imaginatio ac operatio. Beſtijs imaginatio pfecto cunctis ineſſet. At nō eſſe vi; vt api aut formice: aut vermi.

❡ Si vero ei qđ actu idem: oībus vtiq; cōtingeret beſtijs fantaſiam ineſſe. Videt̃ aūt nō beſtijs: vt formice: aut api: aut vermi.

❡ Tertia

¶ Tertia rō. Oībus beſtijs aliqñ ineſt ſenſus in actu: ſʒ nō oībus beſtijs aliqñ ineſt fantaſia. ergo ⁊c. minor pbat: q2 formice: api: aut vermi: ⁊ talibus aīalibus impfectis nunꝙ̄ ineſt fantaſia: dicit ergo. Si vō fantaſia eſt ideʒ ei ſenſitiuo qō actu: oībus vtiqʒ beſtijs ꝯtingeret fantaſiam ineſſe: videt aūt nō: vt formice: aut api: aut vermi.

¶ Preterea ille qdem vere ſunt ſemp: imaginationes vō plures fiunt: vt pʒ: falſe.

¶ Poſtea hi quidem veri ſemper: fantaſie autem plures falſe.

¶ Quarta rō. Senſus reſpectu ꝓpꝛiorum ſemp ſunt veri: ſʒ fantaſie vt plurimū ſunt falſe: ergo fantaſia nō eſt ſenſus: ideo dicit. Poſtea hi qdē. ſ. ſenſus ſunt ſemp veri. ſ. reſpectu obiectorum ꝓpꝛiorum: fantaſie autem plures falſe.

¶ Preterea cuʒ exacte circa ſenſibile opamur nō dicim⁹ hoc nobis hoīeʒ videri ac appere. ſʒ potius cū nō clare ſentimus: qñ ēt fit vt ſit verus ſenſus ⁊ falſus. Atqʒ nobis qō qdē paulo antea dicebamus clauſis ēt oculis, viſa vident: atqʒ apparent.

¶ Amplius aūt non dicimus cū opemur: certe eē circa ſenſibile: qm̄ videtur hoc nobis hō: ſʒ magis cū nō manifeſte ſentim⁹: tūc ⁊ aut verus: aut falſus. Et ꝙ qdē diximus apparent ⁊ dormiētibus viſiones.

¶ Quinta rō. Cū certe ſentim⁹ dicere poſſum⁹ ſic eē ⁊ nō ſolū ꝙ ſic apparet: ſʒ cū manifeſte fantaſiamur nō poſſumus certe dicere ſic eē: ſʒ ſolū ſic apparere: vt pʒ in ſomnijs: ḡ fantaſia nō eſt ſenſus: dicit. Amplius aūt cū opamur. ſ. certe ꝯ. ſ. circa ſenſibilia p ſenſum: nō dicim⁹ qm̄ hoc videt nobis hō: ſed magis hoc facim⁹ cū ē manifeſte ſentim⁹: ⁊ tūc ſenſus eſt aut verus aut falſus: ſʒ ſupple cū certe ſentim⁹: ſenſus ſemp eſt verus: ⁊ dicim⁹ ꝙ h̄ eſt hō: ⁊ ita de alijs. Sʒ cū manifeſte fantaſiamur nō dicim⁹ ſic eē: ſʒ ſic apparere: ⁊ qō qdē dixim⁹ apparēt ⁊ dormiētib⁹ viſiones manifeſte p fantaſiā: ſʒ q̄ nō certū eſt ſic eē: ſʒ ſolū ſic eis apparet. ¶ Intelligēdum ꝙ ſenſus exterior nunꝙ̄ decipit circa ſuū ſenſibile ꝓpꝛiū ſtātib⁹ tribus ꝯditionib⁹. ſ. debita diſpōne organi: debita diſpōne medij: ⁊ debita approximatiōe obīi: ⁊ tūc certe ſentim⁹ iudicādo: ꝙ h̄ ē albū: vl̄ aliqd aliud tale. Ubi aūt aliq̄ iſtarum ꝯditionū deficeret nō ſentirem⁹ certe: vt ſi viſibile eēt longinquū: aut mediū tenebroſuʒ: ⁊ tūc de illo dubitarem⁹ dicēdo: ꝙ nobis vr̄ ꝙ hoc ſit tale. ¶ Per fantaſiam aūt ⁊ ſi manifeſte circa aliqō ſenſibile operemur nō dicimus ſic eſſe: ſʒ ſic appere: qō in dormiētibus maxime accidit.

Sed circa rōnē tertiā dubitat: q2 ibi dicit Ari. ꝙ vermes apes ⁊ formica nō hñt fantaſiā: ⁊ hui⁹ oppoſitū vr̄ ſupi⁹ dixiſſe: vbi voluit ꝙ cuicūqʒ ineſt ſenſus illi ineſt delectatio ⁊ triſtitia ⁊ appetit⁹ ⁊ fantaſia. ¶ Huic rñdet Alb. d. ꝙ lūbrici terreſtres ⁊ muſce: ⁊ talia valde ipfecta aīalia nō hñt fantaſiā. ſ. pfectā: apes aūt ⁊ formice bñ hñt hui⁹ fātaſiā: cū talia aīalia artificioſe operēt caſas: ⁊ ſibi ꝓuideāt in futurum: ⁊ in cōe operēt. Et vlteri⁹ dicit textū Ari. ex vitio trāſlatoris corruptū fuiſſe: q nō itellexit noīa aīaliuʒ: q̄ Ari. dixit nō hr̄e fantaſiā: ⁊ loco illorum poſuit apes: ⁊ formicas. Illa aūt aīalia ipfecta bñ dicit hr̄e aliquā imaginationeʒ: ſiue eſtimationē: ⁊ ex ꝯñti fantaſiā impfectā: ⁊ de hac fuit locut⁹ Ari. ſupra. hic aūt ſolū loquit de fantaſia pfecta. ¶ Cōmētator autem ꝯñ. 156. ad hui⁹ declaratiōnē dicit hec v̄ba. Eſtimat eniʒ ꝙ nō omne aīal imaginat. i. fantaſiatur: ⁊ eſt aīal qō nō mouet ad ſenſibilia niſi apud pñtiā eorum in actu: vt vmes ⁊ muſce: apes aūt ⁊ formice neſcio imaginant. i. fantaſiantur: apes vō pp artificiū in faciēdo ſuas caſas: formice aūt pp depoſitionē nutrimēti repti ⁊ ei⁹ ꝯgregationē in loco determinato: ſʒ nō curat de exēplo. ¶ Ex quo pʒ Albtū ſecutū fuiſſe ꝯm̄. niſi in h̄ vltio: q2 vbi Cōmē. dixit Ariſt. nō curaſſe de exēplo dū voluit exēplificare de aīalib⁹ nō hñtib⁹ fantaſiā enumerādo apes ⁊ formicas: q̄ hñt fantaſiā: Albert⁹ hoc īponit vitio trāſlatoris. ¶ Egidius vō illis poſterior īnuere vr̄ ꝙ aīalia in triplici drīa repiūt. Quedā. n. ſunt q̄ nō cōpꝛehēdūt ſenſibilia niſi in eorum pſentia: ſic aīalia valde īpfecta: ⁊ hec hñt fantaſiaʒ ſimplr̄ īpfectaʒ q̄ repit vbicūqʒ eſt ſenſus tact⁹: ⁊ ſm̄ hāc cōpꝛehēdūt ꝯueniēs ⁊ diſcōueniēs. Alia āt ſunt aīalia valde pfecta: q̄ cōpꝛehēdūt ſenſibilia in eorum abſentia: dato ēt ꝙ nō ſint ī actuali exercitio: nec ſint pñtia alia ſenſibilia ad illa ordīata: ⁊ iſta hñt fantaſiā pfectā ſimplr̄: q̄ hñt dētermīatū organū in cerebꝛo: vt poſt apparebit. Alia vō ſūt aīalia media īter iſta īpfectione: q̄ lʒ cōpꝛehēdāt ſenſibile in eorum abſentia: nō tñ de eis memorant niſi, dum ſunt in actuali exercitio: ⁊ pñtib⁹ alijs ſenſibilib⁹ ordinatis ad illa: ⁊ iſta hñt fantaſiā īpfectā: nō tñ ſimplr̄. In p̄ ordīe ſunt lumbrici ⁊ muſce. In vltimo ſunt boues equi ⁊c̄. ſʒ in medio q fuit vltio recitat⁹ ſunt apes: ⁊ formice. Nā apes ſciunt p memoriā reuerti ad locū in quo icepant fabricare: ⁊ formice ad locū in quo iceperāt grana recōdere: ſʒ tñ horum nō memorant: niſi dū ſunt in actuali exercitio faciendi caſas: vl̄ recōdēdi grana: ⁊ pñtib⁹ alijs ſenſibilib⁹: que ad illa ordinant. Ari. ergo cum dixit ſupra oīa aīalia hr̄e fantaſiā itellexit de impfecta ſimplr̄: q̄ in eodē organo reperit cum tactu: ⁊ ſm̄ aqbuſdam dr̄ eſſe realr̄ idem cum eo. Cum aūt hic dicit ꝙ apes ⁊ formice non habent fantaſiam intellexit de perfecta ſimpliciter.

¶ Atqʒ nec vllus habituum eorum erit: q veri ſunt ſemp vt ſcientia vel intellectus. Eſt enim ⁊ falſa imaginatio nō ſolum vera.

¶ At vero neqʒ ſemp vera dicentiuʒ: neqʒ vna erit vt ſcientia: aut intellectus: eſt eniʒ fantaſia ⁊ vera ⁊ falſa. T.cō. 157.

¶ Oſtēdit ꝙ fantaſia nō eſt ſcia: nec intellus: q2 ſcia ⁊ intellus ſemp ſunt vera: fantaſia aūt pōt eē falſa. ḡ ⁊c̄. iō dicit. At vō neqʒ vna. i. nlla fantaſia erit de numero ſemp dicētium vera: vt ſcia aut itellus: eſt enim fantaſia ⁊ falſa.

¶ Reſtat igit vt perſcrutemur ſi ſit opinio. Atqʒ ſit idem opinio ⁊ vera ⁊ falſa. Verū opinionē qdem ſeqtur fides. Quippe cuʒ fieri nequeat: vt hiſce q̄ſ ꝙ̄ nō credat quorum hʒ opinionē: beſtiarum aūt fides qdem nulli: imaginatio vō compluribus ineſt.

¶ Relinquitur igitur videre ſi opinio ſit. Sit enim ⁊ opinio vera ⁊ falſa: ſed opinioni qdem inheret fides. Non enim ꝯtingit opinātem de quibus videtur nō credere. Beſtiaruʒ aūt nulli ineſt fides: fantaſia aūt multis. Amplius: ſi oēm opinionē conſequatur fides: fidem autē ſuaſum eſſe: ſuaſionē autem rō. Beſtiarum auteʒ quibuſdam fantaſia ineſt: ratio quideʒ vero non.

¶ Oñdit ꝙ fantaſia nō eſt opinio: ⁊ duo facit: q2 p̄⁹ oñdit

ꝙ fantaſia nõ eſt opinio ſimplr ſumpta. ſcdo oſtendit ꝙ nõ eſt aliqd cõpoſitũ ex opinione ⁊ ſenſu. ſcda ibi. (Manifeſtũ ĝ.) ℂ Primũ pbat duab⁹ rõnibus: quaꝝ pma eſt iſta. Cuilibz opinioni inheret fides: ſʒ nõ cuilibz fantaſie inheret fides: ĝ fantaſia nõ eſt opinio: pʒ ↄña: ⁊ maior: q2 nõ ↄtingit nõ opinantẽ nõ credere ea q̃ opinat: ⁊ minor declarat: q2 nulli beſtiaruʒ ineſt fides: multis aũt ineſt fantaſia: igit ⁊c. Scda rõ. oẽm opinionẽ ſeqtur rõ: ſʒ nõ oẽm fantaſiam ſeqt rõ. ĝ ⁊c. pʒ iteꝝ ↄña. maior pbat: q2 oẽm opinionẽ ſeqtur fides: oẽm aũt fidem ſeqtur pſuaſum eẽ: ⁊ ad oẽm pſuaſum eẽ ſeqtur rõ. ĝ ⁊c. Minor etiã nota eſt: q2 multis beſtijs ineſt fantaſia: qbus tñ nõ ineſt rõ. ℂ Dicit ĝ ↄtinuando ſe ad pcedẽtia: ꝙ cuʒ fantaſia nõ ſit ſenſus: ſcia: vel intellus: relinqtur igitur videre ſi ſit opinio: etenĩ opinio eſt vera ⁊ falſa: ſicut fantaſia. Et tñc arguit ꝙ non dicẽs. Sed opinioni qdẽ inheret fides. Nõ enim ↄtingit opinãteʒ nõ credere ea de qb⁹ vr̃ ſibi: beſtiaꝝ aũt nulli ineſt fides: fantaſia aũt multis beſtijs ineſt. Amplr⁹ ſi pro q2 oẽm opinionẽ ſequit fides ſiue credulitas: fidẽ aũt ſeqt ſuaſum: ſuaſionẽ aũt ſequit rõ. beſtiaꝝ aũt qbuſdã fantaſia qdem ineſt: rõ aũt nõ. ℂ Intelligẽdum ꝙ nullus aliqd opinat niſi per rõnẽ aliquaʒ illud ſibi pſuadeat: ad pſuaſionẽ autẽ ſequitur fides ſiue credulitas: ⁊ 3 bñ dictum eſt ꝙ opinio non eſt ſine fide: ⁊ fides nõ eſt ſine pſuaſione: ⁊ pſuaſio nõ eſt ſine rõne. Et hic nõ capit fides ꝓprie pro firma credulitate ſine heſitatione acqſita ex ſola auctẽ dicẽtis: ſed cõiter pro firma credulitate ſine heſitatione acqſita ex ratione pſuaſiua.

ℂ At vero patet nec opinionẽ eſſe cum ſenſu: nec opinionẽ per ſenſum: nec opinionis ſenſuſue ↄiunctionem: ⁊ per ea que dicta ſunt: ⁊ hac ẽt ratione: patet enim ſi imaginatio ſit opinionis ſenſuſq; ↄiunctio: opinionẽ nõ cuiuſuis rei. Sed eius eẽ: cuius eſt etiam ſenſus. Dico aũt imaginationeʒ ſi ſit coniunctio ſenſus opinioniſue: ↄiunctionẽ eſſe opinionis albi: ⁊ ſenſus eiuſdẽ albi: nõ enim erit ex opinione qdeʒ boni: ſenſu aũt albi. Apparere igitur eſt opinari rem eam: quam ſentit: ⁊ non per accidẽs.

T.cõ. 158 ℂ Manifeſtum eſt igit qm̃ neq; opinio cũ ſenſu: neq; per ſenſuʒ: neq; copulatio opinionis ⁊ ſenſus erit fantaſia. Propter hͦ ⁊ manifeſtũ eſt: ꝙ nõ alia q̃dam eſt opinio: ſed illa que qdeʒ eſt cuius eſt ⁊ ſenſus. Dico aũt ex albi opinione ⁊ ſenſu: copulatio fantaſia eſt. Nõ eniʒ ex opione qdem albi eſt ex ſenſu autẽ boni. Apparere igitur eſt opinari qͦd qdem ſentitur nõ ſm accidẽs.

ℂ Oſtẽdit ꝙ fantaſia nõ eſt aliqd cõpoſitũ ex opinione ⁊ ſenſu: ⁊ ↄtinet duas ptes: q2 pͦ enumerat modos qb⁹ põ ītelligi: ꝙ fantaſia ſit qd cõpoſitũ ex opione ⁊ ſenſu: oñdẽdo qs illoꝝ modoꝝ ſit pbabilior: in 2ͦ oñdit ꝙ fantaſia nõ eſt aliqͦd tale cõpoſitũ ibi. (Apparet autẽ.) ℂ De pma dicit ꝙ manifeſtuʒ ĝ eſt: qm̃ fantaſia neq; erit opio cũ ſenſu: neq; opio p ſenſuʒ: neq; cõpoſitio opionis ⁊ ſenſus. Et pp hoc ẽt manifeſtũ eſt ꝙ fantaſia nõ eſt alia q̃dã opinio. i. alterius obcti: ab eo cuius ẽ ⁊ ſenſus. Sʒ illa que qdẽ eſt illius obiecti cui⁹ eſt ⁊ ſenſus. Dico ĝ ꝙ ſi fantaſia eſt cõpoſitio ex opinione ⁊ ſenſu ipſa eſt ↄpõ ex opinione albi ⁊ ex ſenſu albi. gr̃a exẽpli. Nõ eniʒ ẽ ex opione qdẽ albi: ex ſenſu aũt boni. Apparere igit p fantaſiaʒ ſm hͦ eſt opinari eius obti: qͦd qdẽ ſentit nõ ſm accñs ſʒ per ſe. ℂ Intelligẽduʒ pmo ꝙ opio ⁊ ſcia ſunt de ↄcluſionibus: ⁊ p hoc diſtinguunt ab itellu q eſt de pncipijs: ⁊ opinio diſtinguit a ſcia: q2 ſcia acqrit p rõnem demõſtratiuã: opinio vͦo p rõnẽ pbabilẽ: ſi ĝ fantaſia eẽt compoſita ex opinione ⁊ ſenſu: hoc tripl̃r ītelligi poſſet: pmo ꝙ ſit opinio cum ſenſu. i. opinio eẽntialr cui annectit ſenſus. 2ͦ ꝙ ſit opinio p ſenſum. i. ſenſus eẽntialr: cui ãnectit opinio. 3ͦ ꝙ ſit ↄpõ opinionis ⁊ ſenſus. i. ꝙ ſit eẽntialr ex vtriſq; cõpoſita. Et ſi fantaſia dicat cõponi ex opinione ⁊ ſenſu: magis rõnabile eſt ꝙ ſit ↄpoſita ex opione: ⁊ ſenſu eiuſdẽ obiecti: q̃ʒ diuerſoꝝ: vt dr̃ in lr̃a. ℂ Intelligẽdũ ſcdo ſm Cõmẽ. ↄm̃. 158. ꝙ imaginatio. i. fantaſia nõ eſt aliqua iſtarum virtutũ. ſ. dictaꝝ: qm̃ ſi eẽt cõpoſita ex eis: ↄtingeret vt vere dicerẽtur de ea ꝓprietates illaꝝ virtutũ. ſ. ſenſus ⁊ opinionis: ex qbus cõponitur modo medio. Cõpoſituʒ enim ex aliqbus neceſſe eſt vt in eo exiſtãt quoquo modo exiſtẽtia in cõponẽtib⁹. pʒ aũt ex dictis ꝙ ꝓprietates ſenſus ⁊ opinionis nõ compatiũt fantaſie. Pʒ ẽt ex Cõmẽtatore hic ꝙ illa q̃ttuor ſupra numerata. ſ. ſenſus opinio ⁊c. pñt indifferenter ſumi ⁊ pro virtutibus: ⁊ p habitib⁹: ideo ſuperius Ariſt. locutus fuit ſub diſiunctione.

ℂ Apparẽt nõnunq; ẽt falſa: de qbus ſimul verã opinionẽ habet. Sol enim pedalis qdem apparet: at pſuaſum eſt terra ipſuʒ eẽ lõge maiorẽ: fit igit vt aut ſuã his opinionem: quam hʒ veraʒ abijciat: re modo eodẽ ſeſe hñte: nõ oblitus: nec diſſuaſus: aut ſi adhuc illam hẽat: eadẽ ſit ſil' nec̃io falſa ⁊ vera. At cõſtat opinionẽ tũ euadere falſaʒ: cũ res mutata latet. Neq; igit vnuʒ eſt iſtoꝝ imaginatio: neq; ex his eſt ↄiunctuʒ.

ℂ Apparẽt aũt ⁊ falſa de qbus ſimul acceptionẽ veram habẽt: ⁊ videt ſol vnius pedis: ſed creditur maior eẽ habitatione. Accidit igit: aut abijcere ſuꝫ pſi⁹ verã opinionem quã habebat ſaluatã: ſalua re nõ oblitum eẽ: neq; decredẽtem: aut ſi adhuc habeat eãdem neceſſe veram ⁊ falſam. Sʒ falſa facta eſt cum lateat tranſcendens res. T.cõ. 159

ℂ Non ergo vnũ aliquod horum eſt: neq; ex his fantaſia. T.cõ. 160

ℂ Adducit rationẽ ad pbandũ ꝙ fantaſia nõ ſit compoſita ex opinione ⁊ ſenſu: q2 multotiens habemus opinionẽ veram ⁊ ſenſum falſum de eodẽ: vt pʒ in quãtitate ſolis q ad ſenſum videt eẽ vnius pedis: ⁊ per opinionẽ creditur eſſe maior tota terra habitabili: ſi ergo ex tali opinione ⁊ ſenſu debeat ↄſtitui vnum vt fantaſia: oportebit ꝙ opinio que eſt vera cõformetur ſenſui falſo: hoc autẽ eẽ non poterit niſi opinio vera efficiat falſa. Sed iſto dato tunc alteꝝ iſtoꝝ cõtingit. ſ. vel ꝙ opinio vera efficiatur falſa: nulla facta mutatione in re opinata: nec in ipſo opinãte aut ꝙ eadẽ opio ſimul erit vera ⁊ falſa: ſed vtrunq; iſtorum eſt impoſſibile. ergo impoſſibile eſt ꝙ fantaſia ſit cõpoſita ex opinione ⁊ ſenſu. ℂ Dicit ergo. Apparent autẽ ⁊ falſa aliqua ad ſenſum de quibus ſimul habent homines veraʒ acceptationẽ. i. opinionẽ: nam ⁊ videt ſol vnius pedis ſm ſenſuʒ: ſed creditus eſt per opinionẽ eẽ maior habitatione

bitatione.i.terra habitabili. Accidit igiť aut abijcere ſui. ipſius verã opinionẽ quam habebat ſaluare de qua habebatur opinio nõ oblitũ.ſ.ipſum opinantẽ neq3 decredentem: aut ſi adhuc hẽt.ſ.opinionẽ veram eandem neceſſe eſt veram ⁊ falſam eẽ: ſed opinio vera facta eſt falſa: cũ3 res tráſcẽdens.i.trãſmutata de qua habetur opinio lateat ipſm opinantẽ: fantaſia ergo nõ eſt aliqđ vnũ3 hoꝝ prius dictoꝝ: neq3 ex his eſt cõpoſita. ℂ Intelligẽdum ꝙ cum idẽ nõ poſſit ſimul eẽ verum ⁊ falſum: ſi. fantaſia eẽt cõpoſita ex opinione ⁊ ſenſu oporteret ꝙ ambo eẽnt ṽa vel ꝙ ambo eẽnt falſa: ſi ergo ſenſus eẽt falſus: ⁊ opinio ṽa: oporteret ꝙ opinio cõformaret ſe ſenſui falſo: qđ eẽ non poſſet niſi opinio vera efficeretur falſa. Opinio autẽ3 vera efficitur falſa dupl'r. Uno modo ꝑmutationem factã3 in re opinata: vbi lateat opinantẽ: ſicut ſi ſoꝛ. ſedẽte opinareris ipſũ3 ſedere: ⁊ tũc te inaduertẽte ſurgeret: ⁊ vt plurimum hoc mõ opinio vera efficiť falſa. Alio modo opinio vera efficeretur falſa per mutationẽ factam in opinante: vt ꝙ oblitus eſt opinionis vere: ⁊ accipit opinionẽ falſam illi oppoſitã: aut ꝙ nõ amplius credit opinionem veram ꝓpter aliquã rationẽ ad oppoſitũ factam: ⁊ acquieuit opinioni falſe. Quare p3 ꝙ illud ad qđ deducit ratio Ari. tanq3 ad incõueniẽs eſt impoſſe pro vtraq3 parte.ſ.ꝙ ſi fantaſia eẽt cõpoſita ex opinione ⁊ ſenſu tunc ſtaret ꝙ opinio ṽa efficeretur falſa nulla facta mutatione in re opinata vel in ipſo opinãte: ⁊ ꝙ eadẽ opinio ſiľ ſit ṽa ⁊ falſa.

Sed hic poſſet aliqs dubitare qm̃ dcm̃ eſt ꝙ ſi opinio ṽa ⁊ ſenſus falſus debẽt ꝯſtituere fantaſiã: tũc o3 ꝙ opio ṽa ꝯformeť ſenſui falſo: ⁊ ex ꝯñti: ꝙ opio ṽa efficiatur falſa: ꝙ niſi opio ⁊ ſenſus ſint adinuicẽ cõformia nunq3 ex eis ꝯſtitueť aliqđ vnũ tertiũ: videť aũt hoc nõ eẽ neċiũ3: ꝙ talis cõformitas opinionis ⁊ ſenſus põt aliter fieri. Põt enim vt vr̃ ⁊ ſenſus falſus cõformari opinioni vere: ⁊ ſic ꝯſtituere fantaſiã. ℂ Ad h̃ rñdeť ꝙ ſi opinio ṽa ⁊ ſenſus falſus debẽt fieri adinuicẽ cõformes op3 ꝙ opinio cõformeť ſenſui ⁊ non ſenſus opinioni: qđ pat3 ex duplici cã. Pꝛia eſt: ꝙ in multis nõ põt haberi ſenſus verus: in qbus põt hñi indifferẽter opinio ṽa ⁊ falſa: vt p3 de quãtitate ſolis: nunq3.n.ꝑ viſũ3 põt appere tãte q̃ntitatis ſicẽ eſt: ideo opinio ṽa in intelligibilib' põt fieri falſa ⁊ ꝯformari ſenſui falſo: ecõtra aũt fieri nõ põt ex quo ſenſus falſus ṽificari nõ põt. ℂ Scđa cã eſt ꝙ fantaſia eſt mot' factus a ſenſu ſm actũ3: ⁊ eſt ſilis illi vt poſt apparebit: ſi ergo opinio deb3 eẽ ĩ ꝯſtitutione fantaſie que ꝯformať ſenſui: ⁊ aſſilať: op3 ꝙ opinio trahať ad modũ ſenſus ⁊ efficiať illi ꝯformis: p3 itaq3 ꝙ fantaſia nõ eſt opio cũ a ex ſenſu: neq3 ſenſus cauſat' ex opinione: neq3 aggregatum ex opinione ⁊ ſenſu. q̃re ⁊c.

ℂ Uerum quoniã3 fieri poteſt vt aliud moueatur ab eo ipſo: quod notum eſt. Imaginatio vero motio quedam eſſe videtur ⁊ non fieri ſine ſenſu. Sed ſentientibus: ⁊ eorum etiam eſſe: quorum eſt ſenſus: fit autem vt motus oꝛiatur a ſenſu iam actu. Quem quidem neceſſe eſt ipſi ſenſui ſimilem eſſe. Imaginatio motio hec eſt profecto: que neq3 ſine ſenſu nimirum eẽ: neq3 competere nõ ſentiẽtibus põt: atq3 multa ꝑ ipſam id agere patiue põt: qđ ipſum h3.

ℂ Sed quoniam accidit moto hoc moueri alterum ab hoc: fantaſia autem videtur motus eſſe: ⁊ non ſine ſenſu fieri. Sed in his que ſentiunt ⁊ quorum ſenſus: eſt autem motum fieri ab actu ſenſus. T.cõ.

ℂ Et hunc ſimilem neceſſe eſt eẽ ſenſui: erit 161 vtiq3 fantaſia ipſa motus nõ ſine ſenſu cõtingens. Neq3 ſentientibus ineſſe: ⁊ multa eſt ſm ipſam facere ⁊ pati habens.

ℂ Hic oñdit quid ẽ fantaſia: ⁊ cõtinet duas ptes: in quarum pꝛima ponit eius deſcriptionẽ: in ſcđa eam declarat ibi. (Et eẽ veraʒ aut falſam.) De pꝛima ponit talẽ deſcriptionẽ fantaſie: ꝙ fantaſia eſt motus factus a ſenſu ſimilis illi: quam hñs ſm eam multa agit ⁊ patiť. Dicit ergo. Sʒ qm̃ eſt.i.ꝯtingit moto hoc.ſ.ſenſu a ſenſibili moueri alteꝝ.ſ.virtutẽ fantaſticam ab hoc.ſ.ſenſu: fantaſia aũt motus vť eẽ. ⁊ non ſine ſenſu fieri: ſʒ in his q̃ ſentiũt ⁊ quoꝝ eſt ſenſus: ſupple eſt fantaſia. Eſt autẽ.i.ꝯtingit motũ3 fantaſie fieri ab actu ſenſus.i.ab eo qđ eſt ſenſus actu: ⁊ hũc modum neċe eſt eẽ ſimilẽ ſenſui.i.motui ſenſus: erit vtiq3.h motus fantaſie contingẽs non ſine ſenſu: neq3 contingẽs in eẽ nõ ſentiẽtibus. Et hñs eaʒ eſt.i.ꝯtingit multa facere ⁊ pati ſm ipſam. ℂ Intelligẽdum pꝛimo ꝙ Ari.h deſcribit fantaſiam determinatã ſiue ꝑfectam: qđ p3.ꝙ ſupius dixit nõ omnia aĩalia hẽre fantaſiam: qđ de impfecta ṽitatẽ non habet. Capit enim fantaſiam pro opatione ⁊ nõ pro virtute: ꝙ ſenſitiua interioꝛ nõ eſt motus factus a ſenſu: ſʒ ei' opatio eſt talis motus: ꝙ ſicut ſenſus moueť a ſenſibilib': ſic ſenſus iterioꝛ moueť ab exterioꝛi facto ĩ actu. ℂ Et hic duo dicta colligi pñt ex Cõmẽtatoꝛe comẽ.160. Pꝛimũ3 qdẽ dum dicit. Et imaginatio videť eſſe virtus mobilis ⁊ paſſiua ab alio: ⁊ ꝙ impoſſibile eſt vt ſit ſine ſenſu: ſʒ eſt in reb' ſenſibilibus: ⁊ in aĩalibus hñtibus ſenſum ꝑfectum. Uideť ergo velle ꝙ fantaſia de qua eſt hic ſermo: ſolũ3 inueniať in aĩalibus ꝑfectis. ℂ Scđm colligiť paꝝ poſt dũ dicit. Neċe eſt vt imaginatio in actu nihil aliud ſit niſi ꝑfectio iſtius virtutis ꝑ intẽtiones ſenſibiles exñtes in ſenſu ſm modum: ſm quẽ ſenſus ꝑficiuntur ꝑ ſenſibilia: que ſunt extra aĩam. Et iſta eſt notificatio fantaſie pro opatione. ℂ Deinde ponit notificationẽ eius pro virtute dicens. Et ſupple neċe eſt ꝙ ꝓma ꝑfectio iſtius partis aĩe ſit virtus: que inata eſt ſe aſſimilare ſenſationib' q̃ ſunt in ipſo ſenſu cõi. Poſt ſubdit. Sʒ Ari. ꝓpalauit in hoc ſermone ꝑcedẽs.ſ.notificationẽ fantaſie ꝑ opatione ⁊ tacuit ꝯñs ſcʒ notificationẽ fantaſie ꝑ ṽtute ſiue potẽtia ꝙ eſt manifeſtũ: ⁊ ꝙ poſt declarabiť ipſm.ſ.ꝯña mõ ꝑfectioꝛi: iđ dimiſit eũ3 in hoc loco. Si tñ vellem' ꝙ hic deſcriberet fantaſia pro ṽtute ꝑ ſuam ꝓpꝛiam opationẽ: vt innuit Alber. tunc deberet intelligi non in ꝑdicatione idẽtifica: ſʒ cãli: ſic.vʒ. fantaſia eſt motus ⁊c. ṽtus in qua eſt mot' ⁊c. Sed expoſitio Cõmẽ. melioꝛ apparet. ℂ Intelligẽdum ſcđo ꝙ Ariſt. hic ꝑ fantaſiam capiẽdo pro ṽtute ĩtelligit vnũ cõe ad imaginatiuã: cogitatiuam in hoĩe ⁊ eſtimatiuam in brutis: qđ p3 ꝙ multotiẽs dicit ꝙ fantaſia reſuat ſpẽs ſenſibilium: ⁊ hoc eſt opus imaginatiue. Aliqñ aũt dicit ꝙ fantaſia q̃dam eſt rõnalis: ⁊ ꝙ eſt pꝛincipiũ3 mot' ſm locũ ſiľ cũ appetitu: ⁊ ita de alijs: q̃ ſibi nõ cõpeterẽt niſi fantaſia cõpꝛehẽderet aliqd tanq3 ꝑficuũ ⁊ ꝓſequẽdũ3: aut tanq3 nociuum ⁊ fugiẽdum: hec aũt compꝛehẽſio eſt eſt opatio pꝛopꝛia cogitatiue in hominibus: ⁊ eſtimatiue in brutis vt oñdetur. Aliter enim eẽt Ari. diminutus in determinãdo de ṽtutib' iterioꝛib': cũ in nullo loco determinaret de cogitatiua ſiue eſtimatiua ṽtute. Poſſum' ğ diciꝛ ꝙ Ari. ĩ ꝑcedẽti cap. ðterminauit đ ſenſu cõi: hic vno ſmone determinat de imagiatiua: ⁊ cogitatiua: ſiue eſtimatiua: quas fantaſiã appellat. De memoratiua aũt de-

determinat in libro de memoria ⁊ reminiſcẽtia: ſ3 aliqui ve lint ꝙ ꝑ fantaſiã Ari. itelligit oẽs ṽtutes iteriores ſeq̃n tes ſenſum cõez: ⁊ ꝑ ſenſuz ſenſus exteriores ſil' cuz ſenſu cõi in quo eoꝝ iudicia pficiunt. Et ſ3 hoc clara eẽt diffõ fantaſie ⁊c̃. ℂ Intelligẽduz 3° ꝙ iſta deſcriptio fantaſie ex tribus ꝑtibus integrat. Quaꝝ pma eſt ꝙ eſt mot° factus a ſenſu ſm actũ: ⁊ ꝑ hoc differt ab opationib' ſenſuũ exterioꝝ: q̃ nõ fiunt a ſenſu: ſ3 a ſenſibili: ꝯuenit aũt opatione ſenſus cõis: ⁊ aliaꝝ ṽtutũ iterioꝝ. Et cum dr̃ ꝙ eſt mot° factus a ſenſu ſm actũ: intelligi dz q̃ eſt vl' qui fuit in actu: q2 ꝑ ſpẽs acceptas a ſenſu qui fuit in actu põt imaginatiua: aut cogitatiua opari nullo ſenſu pro tũc in actu exñte: vt pz in ſõniantib°. Nã poſtq̃z ſenſus exterior exiſtẽs in actu imutauit ſenſuz cõem: ⁊ ſenſus cõis imaginatiuã: ⁊ imagiatiua cogitatiuã: ⁊ cogitatiua memoratiuã: ſtat ſpẽs ſenſibiles reſeruari in imaginatiua vl' memoratiua nullo ſenſu exteriori pro tunc ſentiẽte: vt in dubio patebit: ⁊ ab illis moueri poterit cogitatiua. ℂ Scd̃a ꝑticula deſcriptionis eſt ſimilis illi. Et ꝑ hoc ꝙ motus fantaſie. i. imagiatiue ⁊ cogitatiue vel eſtimatiue fit a motu ſenſus ⁊ illi eſt ſimilis nõ ſolum quo ad obm̃ repñtatum: ſed ⁊ quo ad modum repñtandi: qui eſt indiuidualis: differt a ſpẽ intelligibili ⁊ intellectione: que q2 repñtant vlr non aſſimilatur hoc mõ motui ſenſus. ℂ Tertia particula eſt ſm quam aĩalia habẽtia eam multa agũt ⁊ patiunt. ſ. appꝛhendẽdo obm̃ ſub rõne ꝯuenientis vel diſcõuenientis: proficui vel nociui: ⁊ ꝑ hoc differt ab opatione ſenſus cõis q̃ nõ appꝛhendit ꝯueniẽs vel diſconueniẽs: ⁊ ab opatione memoratiue: q̃ nõ eſt cognoſcitiua: ex quo pz: ꝙ fantaſia ꝑ opõne ſ3 ꝙ hic capit eſt mot° imagiatiue ⁊ cogitatiue ṽtutis vel imaginatiue: ⁊ eſtimatiue.

Sed poſſet hic aliqs dubitare: q2 ſupi° poſuit Ari. diſiũctiue opioné ⁊ fantaſiaz dicẽs: ꝙ ſm opinionẽ multũ cõpatimur aut ꝯfidimus: ⁊ ſm appetitũ mouemur. nõ aũt ſm fantaſiã: ſ3 ſic ſum° nos hñtes: ſicut ſi in picturis aſpiceremꝰ terribilia aut ꝯfidẽtia ⁊c̃. hoc aũt repugnare vr̃ illi q̃d hic dr̃: ꝙ ſm fantaſiã aĩalia multa agũt ⁊ patiunt. ℂ Rñdet ꝙ hñtes appetitũ vt hoĩes magis mouent ſ3 appetitũ: ⁊ agũt ⁊ patiunt per opinionẽ que eſt ſequẽs iudicium intellus: q̃z per fantaſiam q̃ eſt ſequẽs iudicium ſenſus: ⁊ hoc voluit Ari. ſupra qm̃ hoĩes vlr̃ nõ ſtãt in determinatione fantaſie: ſ3 pcedũt ad determinationẽ ipſius intellꝰ: ſ3 bruta que nõ hñt intellm̃ ſtãt in determinatione fantaſie capiẽdo fantaſiã vt ſupra: ⁊ ſm eam multa agunt ⁊ patiunt. quare ⁊c̃.

ℂ Et inſuper ⁊ veram ⁊ falſaz eſſe. Atq3 id propterea fit: quod ſenſus qdem propriorum eſt verus: aut raro ad modum ſuſcipit falſitatem. At eſt ſenſus eius etiam rei: cui propria ſenſibilia accidunt: vbi iam fit: vt ipſa ſit falſus. Nam nõ eſt falſus. ſi albũ dixerit eſſe: ſed ſi album hoc aut aliud eẽ. Eſt preterea cõmuniuz ſenſus: que qdem perinde atq3 propria his accidũt que ſunt per accidens ſenſibilia. Dico autem motum ⁊ magnitudinem: que vt patet accidunt ſenſibilibus: circa que maxime error deceptioq3 fieri ſenſu poteſt.

ℂ Et eſſe veram ⁊ falſam. Hoc aũt accidit propter hoc ꝙ ſenſus proprioꝝ qdem eſt verus: aut q̃z pauciſſimum habẽs falſuz.

Scd̃o aũt accidere hoc: ⁊ iam ꝯtingit mentiri. Quod qdem enim album non mentitur. ſi aũt hoc albuz: aut aliud mentit. Tertio aũt cõmunium ⁊ conſequẽtium accidẽtia: quibus inſunt propria. Dico autez vt motus ⁊ magnitudo accidũt ſenſibilibus: circa que eſt maxime iaz decipi ſm ſenſuz.

ℂ Declarat deſcriptionẽ fantaſie: ⁊ pmo quo ad primam partem: ſcd̃o quo ad alias duas. ibi. (Qm̃ autez viſus.) De prima Ariſt. probat ꝙ fantaſia eſt motus factus a ſenſu ſm actũ per hanc rõnez. Omne illud q̃d verificatur ⁊ falſificat ſm veritatẽ ⁊ falſitatẽ ſenſus in actu: vl' eſt ſenſus in actu vel eſt motus ⁊ effectus cauſatus ab eo: ſ3 fantaſia verificat ⁊ falſificatur ſm veritatẽ ⁊ falſitatez ſenſus in actu: ⁊ nõ eſt ſenſus in actu: ergo eſt motus factus a ſenſu ſm actũ: maiorẽ non probat Ari. q2 eſt de ſe manifeſta: ſed minorẽ quo ad primaz partem tripl'r probat. ſ. fantaſia verificat ⁊ falſificatur ſm veritatẽ ⁊ falſitatẽ ſenſus ſm actũ: primo ex parte ſenſibilium pprioꝝ: ſcd̃o ex parte ſenſibilium per accidẽs: tertio ex parte ſenſibiliuz cõium dicẽs. Et ſupple contingit ipſam fantaſiaz eẽ veram ⁊ falſam: hoc aũt accidit ꝓpter hoc ꝙ pprioꝝ qdem ſenſus eſt verus: aut q̃z pauciſſimũ habens falſum: ſicut ergo ſenſus reſpectu pprioꝝ eſt vlr̃ ſm verus ⁊ raro falſus: q2 nõ niſi deficiente aliqua conditionum requiſitaruz ad rectũ iudicium ſenſus: ita eſt de fantaſia: quod non eſt niſi q2 reſpectu pprioꝝ fantaſia verificat ⁊ falſificat ſm veritatẽ ⁊ falſitatem ſenſus ſm actũ. Scd̃o aũt accidere hoc. i. circa ſenſibile ꝑ accidẽs: ⁊ hoc iam ꝯtingit mẽtiri. ſ. ipſam fantaſiam ſm ꝙ circa ipm̃ mentit ſenſus: q̃d qdẽ albũ nõ mẽtit ſenſus: nec fantaſia: ⁊ circa alia ſenſibilia ppria ſtantibus ꝯditionibus debitis. Si aũt hoc albũ aut aliud vt filius Cleonis: aut Diarij: ⁊ circa hmõi ſenſibilia ꝑ accñs: bene mentit ſenſus: ⁊ ſilr fantaſia. Tertio aũt reſpectu cõium ⁊ ꝯſequẽtium corpora nãlia qbus inſunt accidẽtia ppria. Dico aũt vt motus ⁊ magnitudo: ⁊ reliqua ſenſibilia cõia: que accidũt corporibus ſenſibilibus: ⁊ iſta ſunt illa circa que eſt maxime iaz decipi ſm ſenſuz: ⁊ aũt ſm fantaſiam: q̃d non eſt ꝓpter aliud: niſi q2 fantaſia quo ad veritatem vel falſitatem inſequitur ſenſus.

ℂ Motus igitur hiſce: qui fit a triplici tali ſenſu differẽtiam ob idipſum nimiruz habebit atq3 primus qdem cuz operatio ſenſus adeſt: eſt verus. Ceteri vero falſi etiaz eẽ poſſunt: ⁊ preſente atq3 abſente: preſertim cum a ſenſu longe ſenſibile diſtat.

ℂ Motus autez ab actu factus differt a ſenſu qui ab his tribus ſenſibus. Et primus qdem preſentis ſenſus verus: alij autem preſentis ⁊ abſentis erunt vtiq3 falſi: ⁊ maxime cum procul ſit ſenſibile.

ℂ Nunc ꝓbat ſecundaz partẽ minoris. ſ. ꝙ fantaſia non ſit ſenſus ſm actũ: q2 illo q̃d plus falſificat q̃z ſenſus ſm actũ nõ eſt ſenſus ſm actũ: ſed fantaſia plus falſificatur q̃z ſenſus ſm actũ. ergo ⁊c̃. Dicit ergo. Motus aũt factus ab actu. i. fantaſia que eſt mot° factus a ſenſu in actu: differt a ſenſu qui eſt ab his tribus ſenſibus. i. qui eſt ſm hos tres modos ſentiẽdi. Nam ſm hos tres modos ſentiendi: videlz ſenſibilia ppria: per accidẽs: ⁊ cõia: differt fantaſia a ſenſu: q2 in oĩbus illis plus falſa eſt fantaſia q̃z ſenſus: vnde ⁊ primus qdez ſenſus qui eſt ſenſibiliuz pprio-

rum

rum reſpectu obiecti preſentis ſemꝑ erit verus. Alij aūt ſenſus qui ſunt ſenſibilium ꝑ accidens ⁊ cōmuniū erūt vtiq; falſi reſpectu obiecti p̄ſentis ⁊ abſentis: ⁊ maxime cum ſenſibile ſit procul id eſt diſtans. Et tunc ſuppleatur rō: quia preſentia ⁊ propinquitas obiecti faciunt ad veritatem cognitionis: abſentia vero ⁊ longinquitas faciunt ad eius falſitatem: cum per fantaſiam comprehendamus obiecta abſentia: ⁊ ad magis longinquam diſtantiam ꝑ ſenſum: iō fantaſia plus falſificatur ꝙ̄ ſenſus.

C Si igitur nihil aliud preter imaginationem habeāt ea: que dicta ſunt. Sitq; idipſuz qḋ diximus ipſa imaginatio motus is eſt profecto qui fit a ſenſu iam operante.

C Siquidez igitur nihil aliud habent que dicta ſunt niſi fantaſiam: hoc autem eſt qḋ dictum eſt: fantaſia vtiq; erit motus a ſenſu ſm actum factus.

C Hic ponit concluſionem dicens. Si quidem igitur nihil aliud habent ea que dicta ſunt niſi fantaſiam: hoc autem eſt quod dictum eſt. videlicet ꝙ fantaſia verificatur ⁊ falſificatur ſm veritatem ⁊ falſitatem ſenſus in actu: ⁊ ꝙ ab eo deficit in veritate fantaſia vtiq; erit motus a ſenſu facta ſm actum. C Intelligendum primo ſm Cōmē. cōmento. 161. ꝙ contingit vt in imaginatione accidat verum ⁊ falſum cum ſit motus a ſenſu qui eſt in actu: ex hoc ꝙ narrabo de hoc quod accidit in ſenſu. Senſus eniz quidam verus eſt in maiori pte: ⁊ eſt ſenſus qui eſt rex propriarum: verbi gratia. hoc eſt albū aut nigrum: ⁊ qdaz eſt falſus in maiori parte: ⁊ eſt duobus modis. ſ. ſenſus ſenſibilium accidētaliuz: verbi gratia. ꝙ iſte albus eſt Sortes vel Pla. ⁊ ſenſus ſenſibilium cōium: verbi grā: quantitas ⁊ motus: quoniam in his duobus modis ſenſibiliuz cadit error: ⁊ cum ita ſit: neceē eſt vt imaginationi accidat de hoc illud qḋ accidit ſenſui ⁊ plus ⁊c̄. Cōmentū eſt clarum ex dictis. C Intelligendum ſcḋo ſm Egidium ꝙ due ſunt cauſe ꝓpter quas plus falſificatꝰ fantaſia ꝙ̄ ſenſus. Prima eſt q: fantaſia cauſatur a ſenſu: ⁊ maior accidit defectus in effectu ꝙ̄ in cauſa. Scḋa eſt: q: ſenſus non comprehendit ſenſibilia niſi in preſentia: fantaſia aūt cōprehendit ſenſibilia in eorum abſentia ſm quem moduz maior accidit falſitas non ſolum reſpectu ſenſibilium per accidens vel cōium: ſed etiam reſpectu ſenſibilium ꝓpriorum. Et cum dicitur ſupra: ꝙ ſenſus ꝓprioꝝ ſemper eſt verus: itelligitꝰ ſtantibꝰ debitis ↄditionibus: q: aliqua eaꝝ deficiente ipm falſari ↄtingit: vt hic innuit Ariſto.

C Cum autē viſus maxime ſit ſenſus: hinc eſt quod nomen imaginatio ab ipſo lumine ſumpſit: fantaſiaq; dicitur: quia ſine lumine viſio fieri nequit: at quia imaginationes immanēt: ſenſibuſq; ſimiles ſunt: ideo per ipſas animalia beſtie inquaz atq; homines multa agunt. Illa quia mentis ſunt vt patet expertes. Homines: q: mens perturbatione nonnunq̄: vel morbo: vel ſomno ſubmergitur. Sed de imaginatione qdem determinatum ſit hactenus. Satis enim quidnam ipſa ſit: ⁊ cur ſit hiſce: que iam dicta ſunt explicauimus.

T. cō. 162 C Quoniam autem viſus maxime ſenſus eſt: ⁊ nomen a lumine accepit: quoniaz ſine lumine non eſt videre. Et quoniam immanēt ⁊ ſimiles ſunt ſenſibus: multa ſm ipſos operantur animalia. Alia quidem quia non habent intellectū: vt beſtie. Alia vero ex velamento intellectus: aut paſſione: aut egritudine: aut ſomno: vt homīes. De fantaſia quidem igitur quid eſt: ⁊ ꝓpter quid eſt dictum ſit in tantum.

C Hic declarat alias duas partes diffinitionis fantaſie. ſ. ꝙ eſt motus ſimilis motui ſenſus: ⁊ ꝙ ſm eam animalia multa agunt ⁊ patiuntur. Et q: prima eſt clara ex dictis. nam ex quo motus fantaſie fit a ſenſu in actu: ſiue a motu ipſius ſenſus: ⁊ effectus ſue cauſe aſſimilatur ſaltez ꝓpinquus: ſequitur motum fantaſie motui ſenſus aſſimilari. ideo inſtat Ariſt. in declaratione alterius partis que eſt magis dubia premittēdo primo cauſam propter quā fantaſia eſt ſic nominata dicēs. Quoniam autem viſus eſt maxime ſenſus: q: perfectiſſimus inter omnes: ⁊ nomen a lumine accepit ipſa fantaſia: quoniaz ſine lumine nō eſt videre: ⁊ qm̄ imanent ⁊ perſeuerant motus fantaſie: ⁊ ſunt ſimiles ſenſibus. i. motibus factis in ſenſu: animalia in quibus iſti motus ſiunt multa operantur ſm ipſos motus fantaſie. Alia quidem quia non habent intellectum vt beſtie: alia vero ex velamento intellectus: aliquando paſſione. ſ. animi vt ira vel gaudio: aliqn̄ egritudine: vt in freneſi: ⁊ aliquando ſomno vt homines. De fantaſia quidem igitur qḋ quid eſt dictum eſt in tātum. C Intelligendum primo ꝙ phos apud grecos idem eſt ꝙ lumen: ⁊ q: in lumine oīa apparent viſui: qui eſt ꝑfectiſſimus ſenſuum a phos deriuatū eſt phanos: qḋ idem eſt qḋ apparitio. Fantaſia ergo q: dicitꝰ a phanos qḋ eſt apparitio: a lumine dicitur nomē ſumpſiſſe: ⁊ ſumendo nomē a lumine ſine quo nihil videt viſus dicitꝰ ex conſequenti etiaz habuiſſe nomē a viſu. C Intelligēduz ſcḋo. ꝙ quia animalia magis operantur ſm iudiciuz virtutis ſuperioris ꝙ̄ inferioris: cum intellectus ſit ſuꝑior ad fantaſiam: ſi animalia aliqua operantꝰ ſm fantaſiam ⁊ non ſm intellm: hoc ex duplici cauſa accidere poteſt: pꝰ ſi talia animalia nō habent intellectū vt beſtie. Secūda ſi hēant eum velatum ⁊ impeditum: vt hoīes: ⁊ hoc tripliciter poteſt cōtingere. Primo forti paſſione animi: vt ira: timor: vel huiuſmodi: nam cōtingit aliquē eſſe taliter iratuz vt fere nihil intelligat. Secūdo hoc cōtingere pōt ex egritudine: vt quia eſt ebrius vel freneticus. nam patiētes tales egritudines magis per fantaſiam mouentꝰ ꝙ̄ per intellectum. Tertio hoc poteſt contingere ſomno: in quo vt plurimum ligatur intellectus: ⁊ viget fantaſia.

Ad clariorem intelligētiam ⁊ complemētum ſuperius dictoꝝ dubitandum videtꝰ de numero ſenſuuz interioꝝ: ⁊ de diuerſitate ſuarum opationum ⁊ diſtinctione obiectoꝝ ſuoruz. In qua materia: ⁊ ſi varie apud modernos reperiantur opiniones: q: tamē antiqui in ea melius ſenſerunt: ideo ad opiniones ipſoꝝ me trāſferam declarando qd in hac re ſenſerint hi tres clariſſimi viri. ſ. Auer. Auicē. ⁊ maior Albertus poſterior illis: premittendo tamen aliqua ad oēs illoꝝ opiniones vtilia. C Et primū qdem eſt ꝙ virtutes ſenſitiue ſunt duplices: qdam enim ſunt apprehenſiue de foris: ⁊ quedā ſunt apprehēſiue de intus. Ille dicūtur apprehēſiue de foris que imediate a ſenſibilibus imutantꝰ non precedēte imutatione alterius ſenſus: que eadē cauſa dicūtur ſenſus exteriores: dicuntꝰ etiaz ſenſus par-

ticulares: q: vnaqueq₃ earum determinata eſt ad cognoſcendum tm̄ vnum genus ſenſibiliu₃ ꝓprioꝝ: vt viſus ad cognoſcēdum ſolū colorem: auditus ſolum ſonum: ⁊ ſic de alijs. Et iſte ſunt quinq₃ de quibus diuiſim in ꝓprijs capitulis ſupra determinatum fuit. ſ. viſus: auditus: olfat⁹: guſtus: ⁊ tactus. Ille vo dicuntur apprehenſiue deintus: que nō īmediate imutantur a ſenſibilibus: ſed precedēte īmutatione alterius ſenſus: que et eadē cauſa dicunt ſenſus interiores: ⁊ has Auicēna appellat virtutes occulte comprehēſiuas: priores autē manifeſte comprehēſiuas: ⁊ de his tractauit Ariſt. in duob⁹ capitulis īmediate precedētibus. ¶ Scđo premittēdum ſm Albertū ꝙ forma ſenſibilis aliud eſſe habꝫ in corpore ſenſibili: ⁊ aliud in anima: aut viribus: aut organis eius. Nam in corpore ſenſibili habet eſſe naturale: in aīa vero habet eſſe abſtractum: ſm ꝙ eſt eius cognitio ſenſibilis aut intelligibilis aut ſpēs tali cognitioni īmediate deſeruiens. Huius autē abſtractionis forme ſenſibilis quattuor gradus reperiuntur. Primus eſt quo forma abſtrahitur a materia: ſed non abſtrahitur a preſentia materie: nec ab eius appēditijs: ⁊ hoc modo habet eē forma ſenſibilis in ſenſib⁹ exterioribus: ⁊ in ſenſu cōmuni: qui recipiunt ſpēs ſenſibilium ſine materia: cum hoc omni ſenſui ſit cōmune: lꝫ tamē non recipiunt niſi cum preſentia materie: quia nō niſi preſente ſenſibili: ⁊ cum cōditionibus ſiue appēditijs materie que ſunt hic ⁊ nūc ⁊ reliqua huiuſmodi. Secūdus gradus abſtractionis eſt quo forma abſtrahitur a materia ⁊ ab eius preſentia: ſed non ab appenditijs materie: ⁊ hoc modo reperitur forma in virtute imaginatiua que retinet ſpecies ſenſibilium in ipſorum abſentia. Tertius gradus abſtractionis eſt dum virtus apprehenſiua ex ſpecie forme ſenſate elicit ſpēm intētionis nō ſenſate per ſenſum exteriorem: ſicut dum eſtimatiua ouis ex cognitione coloris lupi motus figure ⁊ reliq̄s huiuſmodi ſenſibilibus elicit ſpeciem inimicitie iudicādo ipſum inimicum ⁊ fugiendum: ⁊ ita de alijs. Quartus ⁊ vltim⁹ gradus abſtractionis eſt dum forma abſtrahitur a materia ⁊ eius preſentia ⁊ eius appenditijs: ⁊ hunc modū abſtractionis habet forma in intellectu: qui ſolus inter anime vires recipit vniuerſaliter: vt in tertio patebit.

¶ Tertio premittendum ꝙ eorum que cognoſcuntur ꝑ ſenſus interiores quedam dicūtur forme ſenſate: ⁊ quedam dicuntur intentiones nō ſenſate: forme ſenſate ſunt ſenſibilia propria ⁊ cōmunia: que per ſenſus exteriores cognoſcuntur. Intentiones autē non ſenſate ſunt quedam proprietates que inueniuntur in indiuiduis ſubſtātie ſimul cum ſenſibilibus formis: ⁊ nō cognoſcūtur per aliquem ſenſum exteriorem: ſed bene poſſunt cognoſci per aliquem ex ſenſibus interioribus ſimul cum formis ſenſibilibus ⁊ vt poſt oſtendetur: huiuſmodi autem ſunt bonitas ⁊ malitia: amicitia: inimicitia: paternitas: filiatio: māſuetudo: iracundia: quando: vbi: ⁊ reliqua hmōi.

¶ Quarto premittendum ꝙ non eſt eiuſdē virtutis organice bene recipere ſpecies ⁊ eas bene cōſeruare: quoniam ad hoc ꝙ talis virtus ſit bene receptiua ſpecierum requiritur dominium humiditatis ſuper ſiccitatē in cōplexione ſui organi: ꝙ humidi eſt bene recipere paſſiones: licꝫ eas male retineat: vt patet in aere: ⁊ aqua. ⁊ cōſimilibus. Sꝫ ad hoc vt virtus talis ſit bene cōſeruatiua requiritur ecōuerſo dominium ſiccitatis ſup humiditatē: quoniam ſiccū lꝫ cum difficultate recipiat: cū tm̄ recepit diutius retinet: vt pꝫ in ligno lapidibus ⁊ hmōi.

His premiſſis dicendū eſt ſm Auerroyꝫ: vt infra patebit cōmento texto tertij de anima: ꝙ quattuor ſunt virtutes ſenſitiue interiores. ¶ Prima eſt ſenſus cōmunis ſic dictus: non quia ſit cōmunis ſm predicationem: ſed quia cōmunis eſt ſm īmutationem: cum recipiat īmutationem oīum ſenſibilium: cuius operatio eſt cognoſcere omnia ſenſibilia ſenſuū exterioꝝ: tam propria ꝙ̄ cōmunia: ⁊ ponere inter ea cōuenientiam ⁊ differētiam: ⁊ cuꝫ hoc cognoſcere ſenſationes ſenſuū exterioꝝ: vt patuit ſupra in capitulo proprio. Et hic ſenſus non cōſeruat ſpecies ceſſante eius cognitione: cuius ſedes eſt medietas anterior primi ventriculi cerebri. ¶ Secūda virtus interior eſt imaginatiua que non eſt cognoſcitiua: ſed habet reſeruare ſpecies ſenſatoꝝ per ſenſum cōmunem in ipſoꝝ abſentia ⁊ ceſſante eius cognitione: quod non facit ſenſus cōmunis: ⁊ hac de cauſa dicitur theſaurus formaꝝ ſenſibilium: cuius ſedes eſt poſterior medietas primi ventriculi cerebri.

¶ Tertia eſt virtus cogitatiua in homīe ⁊ eſtimatiua in brutis: que et ſpecieb⁹ ⁊ cognitione formarum ſenſatarum elicit ſpecies ⁊ cognitionem intentionum non ſenſatarum: vt ex cognitione huius coloris fortis: huius magnitudinis: ⁊ hui⁹ figure ⁊ alioꝝ eius ſenſibiliū propriorum ⁊ cōmunium peruenit in cognitionē ſue amicitie: ſue filiationis: ⁊ māſuetudinis: ⁊ reliquoꝝ taliū. Et hec virtus eſt illa que compōnit formas cū formis: aut intentiones cum intentionib⁹: aut intentiones cū formis iudicando hoc album eē: hoc dulce: hūc amicū eſſe: hoc vtile: aut hoc album eſſe: hūc filium: ⁊ ita in alijs: cui⁹ ſedes eſt medius ventriculus cerebri. Cogitatiue autem virtuti multa alia valde notabilia attribuit Cōmentator in plurib⁹ locis eius excellentiam declarantia: de quibus ab eo a volente queratur in proprijs locis. ¶ Quarta ⁊ vltima eſt virtus memoratiua: cui⁹ eſt reſeruare ſpecies non ſolum formarū ſenſibilium: ſed etiam intentionum non ſenſatarum: cū differentia preteriti temporis in ipſorum abſentia ⁊ ceſſante omni cognitione: quod non facit cogitatiua: ꝙ non eſt eiuſdem virtutis organice bene recipere ⁊ bene retinere: ⁊ hui⁹ ſedes eſt poſterior vētriculus cerebri: ⁊ appellata eſt theſaurus intētionum non ſenſatarum: ⁊ eſt ſolum reſeruatiua. ¶ Sunt ergo ſm Auerroym quattuor virtutes iteriores: due cognoſcitiue ſolū: vt ſenſus cōmunis ⁊ cogitatiua vel eſtimatiua: ⁊ alie due ſolū reſeruatiue ⁊ nō cognoſcitiue: vt imaginatiua ⁊ memoratiua. ¶ Ex quo ſeqtur ꝙ cognitiones que fiunt in actu memorandi vel reminiſcēdi: aut que fiunt in ſomniantib⁹: lꝫ fiant per ſpēs reſeruatas in memoratiua vel imaginatiua: ſunt tm̄ ſenſationes cogitatiue: vel eſtimatiue virtutis aut ſenſus cōis. ¶ Utrum autem ſicut ſpēs reſeruate in memoratiua poſſunt mouere cogitatiuā: ſic ſpēs in cogitatiua exiſtētes poſſint mouere imaginatiuā: ⁊ ille que ſunt in imaginatiua poſſint mouere ſenſuꝫ cōmunē difficultas eſt nō parua. ¶ Quidam enim tenēt ꝙ ſic: imo qđ plus eſt volūt ꝙ ſpēs exiſtētes in ſenſu cōmuni vel organo ei⁹ poſſint imutare ſenſus exteriores: ⁊ conſequēter ꝙ ſenſus cōmunis ⁊ ſenſus exteriores ſm talem īmutationem reflexam poſſunt ſentire ſenſibilia in eorū abſentia: ꝙuis hoc facere non poſſent ſm īmutationem rectam īmediate a ſenſibilib⁹ prouenientē. Et ſm hoc ſaluant qualiter dormiētes non facta perfecta opilatione in meatibus cerebri poſſunt per ſenſus exteriores ſentire ⁊ opera vigilantium exercere. ¶ Ego tamē puto ꝙ tuti⁹ ſit tenere oppoſitum: quia ſi ſpēs exiſtentes in organo cogitatiue poſſent mouere imaginatiuam cum in organo cogitatiue ſit ſpēs intētionis non ſenſate imaginatiua illam recipe poſſet: imo nulla ſpēs eēt ī memoratiua quin ſibi ſimilis eē poſſet in imaginatiua: ⁊ ita poſſet imaginatiua cum differētia preteriti reſeruare: quod non eſt cōceſſum. ¶ Dicēdum ēt eſt: ꝙ ſicut ſenſus exteriores nō cōponunt nec diuidūt ſic nec ſenſus cōis: ſꝫ iudicat album

dulce

dulce: vel album non amarũ: ⁊ ita in alijs abſq; copula verbali. Cogitatiua autem videt non ſolum componere ⁊ diuidere: ſed etiã ratiocinari circa indiuidua: ſicut intellectus circa vniuerſalia: licz quidã velint ꝙ ſolius intellectus ſit componere ⁊ diuidere ⁊ diſcurrere de propoſitione ad propoſitionez. Cogitatiua vero vel eſtimatiua diſcurrit nõ formando ꝓpoſitiones. vt ſortes eſt amicus: ergo iuuatiuus. Plato inimicus. ergo nociuus. Hec addere volui ad bonitatẽ doctrine. ❡ Auicẽna autem has virtutes quinq; eſſe fatetur: quarum prima eſt ſenſus cõmunis: ⁊ in hac conuenit cum priori opinione. Secunda apud eum eſt fantaſia que eſt ſolum reſeruatiua formarum ſenſatarum: eo modo quo apud ſenſuz fuerunt: ſicut precedens opinio dicit de imaginatiua. Tertia virtus eſt que vt ei impat dicit eſtimatiua: vel vt ipſamet ad ſuam peruenit operationem appellatur imaginatiua: vt autez ei imperat intellectus dicitur cogitatiua: ⁊ hec virtus eſt cognoſcitiua ſenſatorum per ſenſum cõem: ⁊ figmenta componit: vt montem aureum: ſeu ſmaragdinum: hircoceruũ: ⁊ reliqua huiuſmodi. Quarta virtus eſt eſtimatiua: que nõ ſolum cognoſcit formas ſenſatas: ſed etiam intentiones non ſenſatas componendo ⁊ diuidendo: vt in priori poſitione dicebat de cogitatiua: ⁊ harum duarũ virtutuz locus eſt medius ventriculus cerebri: inter quas eſt duplex differẽtia. Prima quia hec vltima cognoſcit intentiones non ſenſatas: quas precedens non cognoſcit Secunda qꝛ huiuſmodi apprehẽſionẽ ſequuntur iudicia ſm que nõ ſolum beſtie: ſed etiam homines pleruq; ſe regunt in operationibus ſuis: iudicãdo hoc eſſe vtile ⁊ proſequendũ: illud vero nociuum ⁊ fugiendũ: illum eſſe filium ⁊ diligendũ. illũ vero inimicũ ⁊ odiẽdũ: ⁊ ita de alijs Ad apprehenſionem autem prioris talia iudicia non ſequuntur Quinta eſt memoratiua: cuius operatio ⁊ ſedes eſt vt dictũ eſt ſupra. ❡ Albertus vero licz has ṽtutes dicat eſſe qnq; nõ tñ oĩno conuenit cum Auic. Prima igitur ſm ipſum eſt ſenſus cõis: ⁊ in hoc cõueniunt omnes. Scda eſt imaginatiua que non ſoluz reſeruat ſpecies formarum ſenſatarũ: dato ꝙ non ſit in preſentia: ſed etiam eas cognoſcit: ⁊ maior eſt eius bonitas in retinendo qz in recipiẽdo. Econtra vero ſenſus cõmunis maior eſt bonitas in recipiẽdo qz in retinẽdo. Tertia virtus eſt eſtimatiua: que nõ ſolum formas ſenſatas: ſed etiã ex eis elicit intentiones non ſenſatas iudicãdo iſtum eſſe filiũ: ⁊ ei eſſe miſerendũ: illum eſſe inimicũ: ⁊ ab eo eſſe fugiendũ hoc eſſe proficuũ ⁊ proſequendum: illud nociuz ⁊ fugiendũ ⁊ ita de alijs: propter quod hec virtus non ſolum eſt cognoſcitiua: ſed etiã motiua ſm locum: ⁊ has tres virtutes docet reperiri in quolibz animali habente vnũ vel plures de ſenſibus exterioribꝰ. Quarta virtus eſt fantaſia cuius opus eſt cõponere formas cum intentionibus: ⁊ formas cũ formis: ⁊ intentiones cuz intẽtionibus: quod ad duos fines ordinatur. Unus eſt maior cognitio particularium que hrĩ poteſt ab aĩa ſenſitiua: in qua per affirmationẽ vel negationem hoc iudicatur eſſe hoc: ⁊ hoc iudicatur non eſſe illud. Alius finis eſt opus circa particularia taliter cognita eligẽdo vnũ: ⁊ refutando aliud: ⁊ hec virtus reperit ſoluz in aĩalibus perfectis ſm quã multa ex eis per modũ artis faciunt caſas: ⁊ ſibi ꝓuident de nutrimẽto per longũ tẽpus: ⁊ ita de alijs. Quinta eſt virtus memoratiua: de qua dictũ eſt ſupra. Et ſm Albertũ tres ſunt interiores virtutes tantũ cognoſcitiue. ſ. ſenſus cõis eſtimatiua: ⁊ fantaſia: ⁊ vna tantũ reſeruatiua. ſ. memoratiua ⁊ vna cognoſcitiua ⁊ reſeruatiua: ⁊ illa eſt imaginatiua. Et in hoc ſit finis huius libri ſecundi. ❡ Gratias agẽdo altiſſimo deo: quoniã huic ſcripto ſup ſcdo lib. de anima ego Gaietanus finem impoſui.

❡ Incipit expoſitio clariſſimi ⁊ celeberrimi phi Gaietani Thieneſis ſuper tertio de anima Ari. philoſophorum principis grecorum ſapientiſſimi.

De anime autẽ ea parte qua cognoſcit atq; ſapit: ſiue ſit ſeparabilis: ſiue non ſeparabilis magnitudine: ſed ratione. Conſiderandum deinceps eſt quam differẽtia habeat quoq; pacto tandem ſit intelligere.

De parte aũt aĩe qua cognoſcit aĩa ⁊ ſapit: ſiue ſeparabili exiſtente ſiue non ſeparabili ſm magnitudinẽ ſed ſm rõnem cõſiderandum quam habet differentiaz: ⁊ quomodo quidem ſit ipſum intelligere. T.cõ.1

❡ Iſte tertius liber de aĩa: in quo poſtq̃ Ar. determinauit de vegetatiuo ⁊ ſenſitiuo nũc pſequit determinando de alijs duobus gradibus aĩatoꝝ. ſ. intellectiuo: ⁊ ſm locuz motiuo ⁊ ſm hoc continet hic liber duos trac. in quoꝝ p determinat de poª intellectiua. In ſcdo vero de poª ſm locum motiua. tractatus ſecũdus incipit ibi. (Quũ autẽ aĩa ſm duas.) vñ licz ſm locum motiuũ ſit cõius ⁊ prius q̃ intellectiuũ: qꝛ tñ motiuũ ſm locũ non prouenit a poª ſm locũ motiua niſi pro quãto dirigitur in operando per appetitũ ⁊ intellim practicuz: vt poſt apparebit. iõ prius determinat de poª intellectiua q̃ de poª ſcdm locũ motiua. Primus tractatus diuidit in ſex capl'a in quoꝝ pmo notificat intellm poĩem per cõparationẽ eius ad ſenſum In ſcdo determinat de obto intell's poĩis. In tertio determinat de intellu agente oñdẽdo eius neceſſitatẽ. In quarto determinat de operationibꝰ intell's poĩis. In qnto notificat intellm poĩem per comparationẽ ad fantaſmata a qbꝰ mouet. In ſexto facit recapitulationẽ pus dictoꝝ. 2m capl'm incipit ibi. (Quũ aũt aliud eſt magnitudo.) 3m incipit ibi. (Quũ aũt ſicut in oĩ nã.) 4m incipit ibi. (Indiuiſibiliũ qdẽ igitur intelligẽtia.) 5m ibi. (Videt aũt ſenſibilẽ ex potentia exñte.) 6m ibi. (Nunc aũt de aĩa. Primuz capitulũ diuiditur in duas partes: in quaꝝ pma Ari. pmittit intentionẽ ſuã. in ſcda pſequit. 2ª ibi.) Si igit intelligere.) De p̃ intẽdit ꝙ de parte aĩe intellectiua ſiue ſeparet ab alijs aĩe partibꝰ ſubto ⁊ rõne: ſiue rõne tñ ſunt duo cõſiderãda pñ'. Primũ eſt quõ differat intellectiua ab alijs partibꝰ aĩe. ſm eſt qualr fiat ipm intelligere qð ẽ operatio eius. Dicit g̃ de parte aũt aĩe qua cognoſcit aĩa ⁊ ſapit ſiue ſepabili exñte: ſiue nõ ſepabili ſm magnitudinẽ. ſ. ab alijs partibꝰ aĩe: ſz ſolũ ſm rõnẽ ⁊ diffõnẽ cõſiderãdũ eſt: quã hz dñaz ad alias aĩe ptes: ⁊ quõ qdẽ ſit ipm intelligere. ❡ Intelligẽdũ p̃ ꝙ multipl'r aliq̃ dñr ptes aĩe Uno° dñr aliq̃ partes aĩe eẽntiales: quõ vult Com. vt poſtea patebit: ꝙ intell's agẽs: ⁊ intell's poĩis ſunt due ſube indiuiſibiles ⁊ eẽne eẽntialr ꝯſtituẽtes aĩaz ĩtellectiuã. Secũdo mõ dñr aliq̃ ptes aĩe potẽnales: ſm quẽ modũ cõiter dĩ: ꝙ ĩtell's agẽs ⁊ ĩtell's poĩis ſunt ptes aĩe ĩtellectiue potẽtiales: qꝛ nãles poª ab eius eẽntia manãtes. Tertio° dĩ po aĩe de pte eius ſubiectiua ſic aĩa ĩtellectiua dicit pars aĩe in cõi: ⁊ quolibz hoꝝ modoꝝ põt ſumi po aĩe in ꝓpoſito ſm varias opiones. ❡ Intelligẽdũ ſcdo ꝙ Ari. pr

partē aīe q̄ cognoſcit ⁊ ſapit itelligit partē aīe intellectiuā ⁊ p cognoſcere intelligit cognoſcere practicū. p ſapere vō cognoſcere ſpeculatiuū: Sʒ in trāſlatione quā Cōmē. exponit dicit textus cognoſcit ⁊ itelligit. vbi dic̄ Cōmē. cōmento p̄mo. Et videt̄ q̄ intēdebat hic per cognitionē ſpeculatiuā: ⁊ per intellm̄ cognitionē operatiuā: cū intellectus. ſ. operabiliū ſit cō is oīb⁹: cognitio aūt ſpeculabiliū nō. Alij dicunt q̄ per cognoſcere intelligit apprehēdere per intellm̄: ⁊ per ſapere vō iudicare qd̄ ſequit̄ ad eius apprehenſionē. Alij dicunt q̄ per cognoſcere intelligit apprehēſionē ſimpliciū: per ſapere vō apprehenſionē cōpoſitoꝝ ſm̄ affirmationē ⁊ negationē. Et poſſet addi expoſitio q̄rta: q̄ per cognoſcere intēdit notitiā p̄ncipiorū: per ſapere aūt notitiā ꝯclōnē: ⁊ quelibʒ eſt tolerabilis. ℭ Intelligendum tertio q̄ dixit ſiue ſeparabili exiſtēte: ſiue non: ꝓpter opiōnē Platonis: qui poſuit aīe partes ſiue potētias in eodē indiuiduo abinuicē differre nō ſolū ſm̄ eſſentiā ⁊ diffōnē. ſed etiā ſm̄ ſubm̄: ponendo intellectiuā in cerebro: concupiſcibilē in corde: nutritiuā in epate ⁊c̄. vt alias fuit oſtenſum. Uult ergo Ariſto. q̄ ſiue illa opinio Platonis ſit vera: ſiue nō: q̄ illud nō facit diuerſitatem in ꝓpoſito: q̄ṅ ſemp̄ de parte aīe intellectiua ſunt illa duo conſideranda. ſ. qualr̄ differat ab aliis aīe partibus: ⁊ q̄o fiat ipſuʒ intelligere. ℭ Intelligēdū q̄rto ſm̄ Cōmenta. cōmento eodē: q̄ neceſſe eſt vt virtutes diuerſe in his duob⁹ diuerſent̄. ſ. in p̄ma ⁊ vltima pfectione: ⁊ in actione ⁊ paſſione ꝓpria: ⁊ cū in his duobus fuerint diuerſe. manifeſtuʒ eſt: q̄ neceſſe eſt vt diuerſent̄ in q̄litate actionis ſi fuerint actiue: aut paſſionis ſi fuerint paſſiue aut in vtroqʒ ſi fuerit vtrūqʒ: ⁊ per diuerſitatē virtutū in p̄ma perfectione intelligit diuerſitatē eaꝝ in eſſentia: per diuerſitatem autē in vltima perfectione intelligit diuerſitatē earū in operatione. ſ. in actione: aut paſſione ꝓpria. Et ſi fuerint diuerſe in actione aut paſſione: ēt diuerſificabunt̄ in modo agendi. aut patiendi. q̄ aliter agit calidū: ⁊ aliter frigidū: aliter patitur qd̄ rarefit: ⁊ aliter qd̄ cōdēſatur. Ari. ergo intendit inquirere de potētia intellectiua qualr̄ differat a virtute ſenſus ⁊ imaginationis in prima perfectione ⁊ in ſcd̄a. ſcʒ in paſſione ꝓpria: cum eius operatio in paſſione conſiſtat.

ℭ Si igit̄ ipſum intelligere ſit vt ſentire: aut pati q̄ddā erit ab ipſo itelligibili: aut aliqd̄ aliud tale. Uacare igit̄ ipſa paſſione: ſʒ forme ſuſceptiuā eſſe oportet: ⁊ potētia taleʒ. Sed non illaʒ eſſe: ⁊ ſimilitudinē ſubire cū ſenſu vt quemadmodū ſeſe hʒ ad ſenſibilia ſenſus. ſic ſeſe hʒ ad intelligibilia intellc̄s.

T.cõ.2 ℭ Si igit̄ ē itelligere ſic̄ ſētire aut pati aliqd̄ vtiqʒ erit ab itelligibili: aut aliqd̄ hi⁹ alterū.

T.cõ.3 ℭ Impaſſibilē ḡ oʒ eē: ſuſceptiuū āt ſpēi: ⁊ potētia hi⁹: ſʒ nō h̄. Et ſilr̄ ſe hr̄e ſic̄ ſēſitiuū ad ſēſibilia: ſic intellectiuū ad intelligibilia.

ℭ Proſequit̄ de intento. p̄mo oſtēdēdo qualr̄ intellectus differat a ſenſu cōparando intellectū ad ſenſuʒ: ⁊ cōtinet duas ptes. q̄ p̄mo cōparat intellectū ad ſenſuʒ ſm̄ cōuenientiā. ſcd̄o ſm̄ dr̄iam ibi. (Unde neqʒ miſceri. (Prima iterū in duas: ſm̄ q̄ duas cōueniētias ponit inter intellectū ⁊ ſenſum. ſcd̄a ibi. (Neceſſe ē itaqʒ.) Prima cōueniētia intellectus ad ſenſus eſt q̄ ſicut ſentire: qd̄ eſt propria opratio ſenſus: non eſt ꝓprie pati. ſed eſt aliqd̄ ſile paſſioni: ſic intelligere qd̄ eſt ꝓpria op̄atio intellectus poſſi: de quo hic determinat̄: nō eſt ꝓprie pati. ſed eſt aliqd̄ ſimile paſſioni. Dicit itaqʒ. igit̄ ſi pro q̄ intelligere ē ſicut ſentire: aut intelligere vtiqʒ erit aliqd̄ pati ab intelligibili: aut erit aliqd̄ hi⁹ alteꝝ. ſ. ſile paſſioni: ⁊ q̄ ſic ē q̄ intelligere nō eſt ꝓprie pati. ſʒ eſt ſile paſſioni: ideo ſubdit. impaſſibile ḡ opʒ. ſ. ipſum intellm̄: ſuſceptiuū aūt ſpēi. ſ. intelligibilis ⁊ potentia huius ſpēi. ſ. receptiua. ſed non hec. i. de ſe nō h̄ñs actu aliquā ſpēm: ⁊ opʒ ſilr̄ ſe h̄re ſicut ſenſitiuūʒ ad ſenſibilia ſic itellectiuū ad intelligibilia. ℭ Intelligēdū p̄mo q̄ Ari. hic intēdit oſtēdere q̄ intellc̄s poſſis ē virtus paſſiua. Et q̄ p̄ncipiū huius ꝑſcrutationis eſt ſcire in quo genere eſt intelligere. vt dicit Cōmēta. cōmento 2° ideo prius inueſtigat vtrū intelligere ſit paſſio ſicut ſentire: an actio: ⁊ ſi eſt paſſio. vtrū ſit cū tranſmutatiōe vt ē paſſio ſenſus: aut non. Et ſoluēdo ad iſta vult: q̄ intelligere ſit receptio tm̄. i. paſſio perfectiua abſqʒ trāſmutatione que ſit cū abiectione cōtrarij: qd̄ eſt: q̄ intellectus nō eſt corpus: nec virtus in corpore: ſenſus autē q̄ eſt virtus in corpe: pōt pati non ſolū perfectiue: ſed etiā corruptiue: q̄ excellens ſenſibile corrūpit ſenſum: vt ſuperius fuit oſtēſum. In hoc ergo ſm̄ Ari. eſt cōuenientia inter intellectū ⁊ ſenſuʒ: q̄ ſicut ſenſus nō hʒ de ſe aliquā ſpēm ſenſibilē: ſed eſt in potētia paſſiua ad recipiēdū eas ab obiecto ſenſibili: ⁊ ſentire non eſt ꝓprie pati. ſ. corruptiue: ſed eſt ſile. q̄ eſt pati perfectiue: ſic intellc̄s poſſis nō hʒ de ſe aliquaʒ ſpēm intelligibilē: ſʒ eſt in potentia paſſiua ad recipiēdū eas ab obiecto intelligibili: ⁊ intelligere nō ē ꝓprie pati. ſ. corruptiue. ſed eſt ſile: q̄ eſt pati perfectiue: iō dixit Ariſt. q̄ īpaſſibile opʒ ipſum eē intellectū qd̄ intelligi debʒ de paſſione corruptiua: ⁊ ex hoc innuit̄ in alio eē dr̄iaʒ inter intellectū ⁊ ſenſum: vt dicit Cōmen. q̄ intellectui nō accidat trāſmutatio corruptiua ab intellecto: eo q̄ nō ē virtus in corpe. ſenſui aūt bene accidit trāſmutatio corruptiua a ſenſato: q̄ eſt virtus in corpe. Quo vero intelligi debeat ſenſuʒ eſſe virtute in corpe ⁊ nō intellm̄ poſt apparebit. ℭ Intelligendū ſcd̄o ſm̄ Cōmē. com̄. 3° q̄ illa particula: ⁊ ſilr̄ ſe h̄re: pōt duplr̄ introduci. Primo vt ſit ſicut ꝯclō ex p̄cedētib⁹ cōcluſa. Scd̄o vt per ipſam cōfirment̄ p̄miſſe: ⁊ ſe hēat per modū p̄ncipij. vʒ. q̄ cū intellc̄s ſic ſe hēat ad intelligibilia: ſic̄ ſenſus ad ſenſibilia: ⁊ ſenſus nō corrūpit̄ a ſenſibili ꝓportionato: ⁊ ē ſuſceptiuus ſpērum ſenſibiliūʒ: nullam habens de ſe in actu. ḡ ſilr̄ intellectus nō corrumpit̄ ab intelligibili: ⁊ ē ſuſceptiuus ſpēꝝ intelligibiliū: nullā de ſe h̄ñs in actu. ⁊ tūc in ſermone erit trāſpoſitio. Et ſubdit Cōmēta. q̄ eſt manifeſtū p ſe aut ꝓpter q̄ intellc̄s hʒ hāc ꝓportionē. ſ. ad intelligibilia: ſicut ſenſus ad ſenſibilia: ⁊ q̄ hoc eſt q̄ſi p̄ncipiū ad ſciēdū ipm̄ eē non paſſiuum: neqʒ tranſmutabilē. ſ. corruptiue.

ℭ Quare neceſſe eſt ipſuʒ cū vniuerſa intelligat nō mixtuʒ eſſe. Sicut Anaxagoras dixit: vt ſuperet atqʒ vincat: id ē vt cognoſcat atqʒ precipiat. Alienum nanqʒ cū apparet iuxta prohibet atqʒ ſeiungit.

ℭ Neceſſe eſt itaqʒ q̄m oīa intelligit īmixtū eſſe: ſicut dicit Anaxagoras vt imperet: hoc aūt eſt vt cognoſcat: intus enim apparens prohibebit extraneum: ⁊ obſtruet. T.c.4

ℭ Ponit ſcd̄am ꝯuenientiā inter intellm̄ ⁊ ſenſum. ⁊ diuiditur in duas. Prio facit h̄. Scd̄o ꝯcludit ex dictis nām poſſis itellc̄s. ibi. (Quare neqʒ ipſi⁹. Scd̄a ꝯueniētia intellectus ⁊ ſenſus ē: q̄ ſicut oʒ ſenſuʒ eē denudatū ab oībus formis ſenſibilibus: vt poſſit oēs illas cognoſcere: ſic opʒ itellm̄ eē īmixtū: ⁊ īmāc̄ ⁊ denudatū ab oīb⁹ formis mālib⁹: vt poſſit oēs formas māles cogn̄ſcere. iō dic̄. Neceſſe ē itaqʒ

itaq̧ qm̄ intellꝰ poſſꝰ oīa mālia intelligit ipꝫ imixtū eē. idest imaterialē. ſicut dixit Anaxagoras. ſed Anaxagoras dixit ipſum eſſe immālēꝫ: vt imperet oībꝰ mālibus. Hoc aūt eſt. i. ideo eſt imaterialis vt cognoſcat oīa mālia: q: ſi eſſet mālis: tunc intus enim apparens. ſ. forma materialis in eo exiſtens ꝓhibebit extraneū. i. aliā formā mālem in eo recipi: ⁊ obſtruet. i. īpediet eius cognitionē. ¶ Intelligendū pͥmo ꝙ de alio intellꝰu loquebaſ Anaxagoras: ⁊ de alio hic determinat Ari. Nam anaxagoras loquebaſ de intellectu diuino: ponebat enī vnū chaos cōfuſūꝫ preceſſiſſe mūdi gñationē: ⁊ ꝙ deus ſequeſtrādo entia ex illo chaos mundū generauit. Ut ergo intellꝰ diuinus plene dn̄areſ oībus mālibus: ipſum poſuit penitus immālem. Ari. aūt hic determinat de intellectu humano: ⁊ vult ipꝫ eē immaterialē. i. non organicūꝫ neq̧ eductū de potentia māe: vt oīa alia materialia itelligere poſſit. ¶ Et ꝙ oporteat intellm̄ humanū eē immixtū ⁊ īmaterialē ad hoc ꝙ ītelligat oīa mālia declarat Egidius tripl'r hoc eē ex parte rerū cognitarꝫ: nā ſi intellectus eēt materialis: cū ſemper mā habeat determinare ⁊ particulariçare formā: tūc intellectus vel determinareſ ad certū genus cognoſcibilium: vel ſaltē impediretur: ne poſſet oēs māles formas cognoſcere: ſicut pꝫ in viſu: tactu: ⁊ reliq̄s bꝰ. Nā viſus qui eſt mālis determinaſ ad genus coloris inter oīa ſenſibilia ꝓpria: q: tamē nullū colorē in ſuo organo habꝫ idō nō impediſ a cognitione alicuius coloris. Tactus vͦo q: conſiſtit in media ꝓportione tangibiliū qualitatū nō ſolum determinaſ ad tangibilia. ſed etiā impediſ: ne oīa tāgibilia cognoſcere poſſit: qm̄ ſilr calidū ⁊ ſilr frigidum nō pōt cognoſcere. Eodē modo ſi intellꝰ eſſet virtus mālis vel determinareſ ad determinatum genus formarūꝫ materialiū cognoſcendū: vel ſaltē impedireſ ne oēs materiales formas poſſet cognoſcere. ¶ Scḋo idē oſtendit ex parte modi cognoſcendi ipſius intellꝰ. qm̄ ſi intellectꝰ eēt materialis non reciperet niſi indiuidualr vt hic ⁊ nūc ex quo indiuiduatio eſt ratione māe: ⁊ per ꝯñs nō cognoſceret niſi ſingulare: cōſequēs eſt falſūꝫ: q: nos ponimus dr̄iam inter ſingulare ⁊ vniuerſale. ergo per aliquā vnāꝫ virtutē vtrūq̧ cognoſcimus: vt pꝫ ex dictis in caplo de ſenſu cōi: ⁊ nō niſi per intellm̄: ex quo ſenſus eſt ſolū ſingulariū intellꝰ vero vl'ium. ergo intellꝰ cognoſcit vniuīe ¶ Tertio idē declarat ex parte potētie cognoſcentis q: intellꝰ ē incorruptibilis: vt poſt oñdetur: ⁊ pꝫ etiā q: ſuū obm ꝓpͥū. ſ. vl'e eſt incorruptibile: ſed oīs virtus mālis eſt corruptibilis. ḡ ⁊c̄. ¶ Intelligēdū ſcḋo ꝙ hic reperiſ duplex lr̄a: eandē tn̄ ſniam cōtinens. Una dicit intus apparens enī ꝓhibebit extraneū ⁊ obſtruet: ⁊ huic ꝯcordat trāſlatio antiq̄: ⁊ ſic expoſita fuit. Alia aūt dicit. deſpectū apparere prohibebit extraneū: ⁊ obſtruet: quā cōtinuādo cū precedente exponit Alber. dicens: ꝙ intellectus poſſꝰ eſt imixtus. vt cognoſcat omne deſpectū ab ipo: deſpectūꝫ vocat id cuius forma nō informaſ. Has enī formas oēs deſpicit intellꝰ: tanq̄ꝫ indignas ſibi: quaſi ꝓhibētes ipſūꝫ intelligere. Si eniꝫ eſſet aliq̄ forma informata ad hoc ꝙ eſſet hoc aliqd. tunc hoc ipſūꝫ prohiberet ne appareret ei in cognoſcendo alienū ⁊ cōtrariū ab illa forma: ⁊ impediret oīs rei cognitionē que obijciſ ei: q: cōtrariū ⁊ diuerſūꝫ ab illa forma recipi in eo nō poſſet eo ꝙ neq̧ cōtraria neq̧ diſperata pñt eſſe in eodem: ⁊ id qḋ ineſſet ei nō haberet in potentia: ⁊ ideo ſi eſſet aliqua forma mixta impediretur ne potētia intelligeret omnia mālia. Hec ſunt verba eius in quibus non multū deuiat a Cōmenta. com̄. 4. dum dixit loquēdo de intellectu poſſibili. Neceſſe eſt vt ſit non mixtus corporibus: neq̧ corpus: vt comprehēdat omnia ⁊ recipiat ea. Si enī fuerit mixtus: tūc erit aut corpus: aut virtus in corpore: ⁊ ſi fuerit alter iſtoꝝ duoꝝ habebit formā propͥā que impediet eum recipere aliquāꝫ formā alienā ⁊c̄. Sicut igitur ſi oculus haberet aliquē colorē per illum impedireſ ne reciperet colores alios realiter ⁊ ſpūaliter: ⁊ ex conſequenti nō poſſet illos cognoſcere: cum omnis hꝰ cognitio fiat per receptionē: ſic ſi intellectus haberet in ſe aliquā formam materialē ſibi propͥum per illam impedireſ a receptione reali ⁊ ſpirituali: ⁊ ex conſequenti a cognitione aliarū formarum mālium: ⁊ idem ſequiſ ſi intellectus ponaſ talis forma materialis ¶ Intelligendū tertio ſm̄ Commētatorē cōmento eodem: ꝙ Ariſto. hic declarauit duo de intellectu poſſibili. ſ. ipſum eſſe in genere virtutum paſſiuarū: ⁊ ipſum eē nō tranſmutabilē. ſ. corruptiue: q: neq̧ eſt corpus: neq̧ virtus in corpore: ⁊ hec duo ſunt pͥncipium oīum que dicuntur de intellectu: ⁊ pͥmūꝫ ſic confirmaſ. Omnis virtus que moueſ ab eo cui attribuiſ. i. ab obiecto reſpectu cuius operatur eſt paſſiua: ſed intellectus eſt hꝰ cum moueatur ab intelligibilibus. ergo intellectus eſt virtus paſſiua. pꝫ ꝯña. ⁊ maior: q: hec eſt dr̄ia inter virtutes actiuas ⁊ paſſiuas: q: actiue mouent illud cui attribuunſ. i. ſuūꝫ obiectū: paſſiue autē moueſ ab eo cui attribuuntur. i. a ſuo ſubiecto. minor etiā pꝫ. q: intellectus mouetur a rebꝰ intelligibilibꝰ mediātibus intentionibꝰ imaginatis: quas cōiter fantaſmata appellamus: ſicut ſenſus moueſ a ſenſibilibus: q: tn̄ res intelligibiles nō mouēt intellectū poſſibilē niſi moueanſ ab intellectu agente qui aufert eas a materijs. faciendo de potētia intellectis actu intellecta. idō aīa intellectiua eſt actiua ⁊ paſſiua. nā ſm̄ ꝙ intellecta mouent eam eſt paſſiua. ſed ſm̄ ꝙ intellecta moueſ ab ea eſt actiua. Quare neceſſe eſt ponere in aīa rōnali has duas differentias. ſ. virtutē actionis: ⁊ eſt intellꝰ agens qui ad intellectionē actiue concurrit: ⁊ virtutē paſſionis ⁊ eſt intellectus poſſꝰ: qui ad eā paſſiue ꝯcurrit: ⁊ vtraq̧ harūꝫ virtutū eſt neq̧ generabilis neq̧ corruptibilis. vt poſt apparebit. ¶ Intelligendū q̄rto ſm̄ Cōmen. codē cōmento: ꝙ Ari. hic ꝓbat ꝙ intellectus poſſibilis nō eſt corpus: neq̧ virtus in corpore: ex quo poſtea habeſ ꝙ ipſe nō eſt trāſmutabilis ꝓpter ꝙ eſt cū omne tale ſit corpus vl' virtus in corpore: ⁊ iſta demōſtratio Ari. fundaſ ſup duabus ꝓpōnibus. Quarū pͥma ē ꝙ intellectus mālis ſiue poſſꝰ recipit omnes formas māles. ſ. ſpiritualr quātū ad ſpēs ipſarū: qḋ pꝫ ex quo omnes cognoſcit. Scḋa eſt ꝙ omne recipiens aliquid neceſſe eſt vt ſit denudatū a natura recepti: ⁊ vt ſua ſubſtantia non ſit ſubſtantia recepti in ſpē. Nam ſi recipiens eēt de nā recepti. tunc recipet ſe ⁊ mouens eēt motum: vnde recipiens colorem opꝫ eē ſine colore: ⁊ ita de alijs. Ex his ꝓpōnibus arguiſ ſic. Oē qḋ eſt corpus vel virtus in corpore habet aliquā formā mālēꝫ q: corporeitas ⁊ virtus in corpore ſunt forme males: ſed intellectus poſſibilis nullā hꝫ formā materialē. ḡ nec eſt corpus neq̧ virtus in corpore: minor ꝓbaſ: q: intellꝰ poſſibilis recipit omnes formas materiales: ſed omne recipiens eſt denudatū a natura recepti. ergo intellꝰ poſſibilis eſt denudatus ab omnibus formis malibꝰ. q̄re ⁊c̄.

Sed hic dubitaſ. vtrū oē recipiēs ſit denudatūꝫ a natura recepti in ſpē: vt aſſerit Cōmēta. eſſe de intētione Ari. Arguiſ ꝙ non. pͥmo q: vnus oculus recipit ſeipſum ſpiritualr: aut ꝓpͥum colorē dum videt ſe per ſpeculū viſiōe reflexa. ḡ ⁊c̄. ¶ Et ſi diceret ꝙ pars oculi in q̄ ē viſus. ſ. pupilla nō videt ſe: ſed aliā exteriorē vt ꝯiunctiuā: vl' corneā. ¶ Cōtra. q: pupilla ſiue humor chriſtallinus ex quo eſt corpus mixtū hꝫ colorē. ⁊ tamē recipit colorē eiuſdē ſpeciei: vt ſi viſus exiſtēs in vna pupilla videret aliqḋ corpus ſilr coloratū. igitur ⁊c̄. ¶ Scḋo Tactus in ſuo organo hꝫ qualitates pͥmas: vt caliditatē frigiditatē ⁊c̄. ⁊ tn̄ recipit alias eiuſdēꝫ ſpeciei: ex quo eas

ſentit vt patet ad experientiam. ꝫ ⁊c̄. ¶ Ad hoc dubiuꝫ poſſet reſpōderi adducēdo intellm̄ quem dat Joannes Jandonus illi ꝓpoſitioni Commēta. Dicit enī eam ſic intelligi debere videlꝫ: ꝙ omne recipiēs eſt denudatū a nā recepti eēntialr̄ ſic ꝙ nihil eſt idem eſſentialr̄ cum eo qḋ recipit: vel cuius ſpēm recipit. nam ſi aliqḋ eēt idē eſſentialiter cū eo qḋ recipit vel cuius ſpēm recipit tunc ideꝫ reciperet ſeipſum realiter vel ſpiritualr̄: tunc ⁊ idē reſpectu eiuſdē ⁊ ſcḋm idē eſſet mouēs ⁊ motum: qḋ eſt impoſſibile. Et hoc videt̄ voluiſſe. Commētator vbi dicit: ꝙ ſi recipiēs eēt de natura recepti: tunc res reciperet ſe: ⁊ mouēs eſſet motum: ⁊ illud ſufficit ad oſtēdenduꝫ ꝙ intellꝰ poſſibilis nō ſit aliqua forma mālis: q2 oēs recipit ſcḋm ſpēs ſuas. Sed tamē vr̄ ꝙ lꝫ declaratio illius propoſitionis ſit vera in ſe: non tñ ſufficit ad exponēdum mentem Cōmētato. qui vult nō ſolū ꝙ nihil ſit idem eēntialiter cum eo qḋ recipit vel cuius ſpēm recipit: ſꝫ etiā ꝙ nihil habeat in ſe aliquid de ſpē illius qḋ recipit: qḋ pꝫ per euꝫ verſus finē commēti: vbi dicit dando intellectū illius ꝓpoſitionis. Propoſitio enī dicēs ꝙ recipiēs dꝫ eſſe denudatū a natura recepti intelligit̄ a natura ſpēi illius recepti nō gn̄ā ſui gn̄is: ⁊ maxime remoti: ⁊ maxime eius qḋ dictū ē per equocationē: ⁊ ideo diximꝰ ꝙ in ſenſu tactus ſīna enī̄ mediū inter cōtraria que cōprehendit: ꝯria eniꝫ alia ſunt in ſpē a medijs. Ecce quomō vult Cōmenta. ꝙ nullū corpus recipiēs habꝫ in ſe aliqḋ de ſpē recepti: licꝫ poſſit hr̄e aliqḋ eiuſdē generis ⁊ maxime remoti ⁊ adhuc magis ſi fuerit genus equiuoci vel analogū. Et reſpōdēdo ad argumētū qḋ poſſet fieri de tactu dicit ꝙ tactus hꝫ mediū qualitatū tangibiliū ⁊ recipit ſolū extrema cōtraria: mō mediū differt ſpē a ꝯtrarijs extremis: ideo tactus ē denudatus a ſpē recepti. ¶ Sed hoc ꝙ dicit Commēta. de tactu nō videt̄ eē verū: q2 tactus hꝫ caliditatē ⁊ frigiditatē ⁊ alias huiꝰ qualitates tangibiles ſub gradibus medijs: ⁊ recipit eas ſub gradibus intenſioribꝰ: gradus autē intenſior ⁊ remiſſior in caliditate nō variat ſpēm: ⁊ ſimiliter in alijs ⁊c̄. ¶ Ad id qdā reſpōdēt dicēdo ꝙ duplex eſt dr̄ia ſpecifica qualitatis: quedā eſſentialis: ⁊ quedam accn̄talis. Dicūt ꝫ ꝙ caliditas intenſa ⁊ caliditas remiſſa q̄uis nō differāt ſm̄ ſpēm eēntialr̄: differūt tñ ſm̄ ſpeciē accidentalr̄ ex quo hñt gradus diuerſos: ⁊ hoc ſufficit pro intentione. Cōmētato. vt dicunt. ¶ Aliter poſſet rn̄deri ad ꝓpōnē Cōmēta. vt dictum fuit ſupra in caplo de viſibili: dando ſibi hunc intellm̄ videlicꝫ ꝙ nullū recipiens debꝫ hr̄e aliqḋ de ſpē recepti vt recipiēs ē: ⁊ ꝙ ſit cā illius receptionis: abſolute tamen poteſt hr̄e. ⁊ tu applica ad propoſitū de intellectu mālī. ¶ Et ex hoc ſoluit̄ ad rationes. ¶ Ad primā dicūt aliqui ꝙ pupilla nō eſt colorata: ſed lucida. Et ſi fieret argumentū de corpore ſimilr̄ lucido adduci poſſet reſponſio ſcḋa qua reſpōdebat̄ ad argumentuꝫ de tactu gloſando propoſitionē Cōmentato. Aliqui dicunt ipſā minorē tenere nec eſſe vniuerſalr̄ verā. ¶ Ad ſecundam ſatis patet ex dictis.

¶ Quo fit vt neqꝫ vlla ſit ipſius natura: niſi ea ſolū qua poſſibilis eſt. Js igit̄ qui intellectus anime nuncupat̄. Dico aūt nunc euꝫ quo rōcinat̄ anima ⁊ exiſtimat: nihil ē actu ꝓrſus eoꝝ: q̄ ſunt antea quā intelligat ipſe.

T. cō. 5 ¶ Quare neqꝫ ipſius ē eē naturā: neqꝫ vnā ſꝫ aut hoc ꝙ poſſibilis ſit vocatus vtiqꝫ aīe intellectus. Dico aūt intellectū quo opinatur ⁊ intelligit anima. Et hoc nihil eſt actu eorum que ſunt ante intelligere.

¶ Nunc concludit ex dictis naturam intellꝰ poſſis dicens ipſum nullam habere naturā rerum materialiū ab eo intelligibiliū: ſed ſolum habet nām ipſarum receptiuā ſm̄ ſpēs ſuas quarum nullā hꝫ in actu ante ſuuꝫ intelligere. Unde ſic dicit. Quare neqꝫ ipſius. ſ. intellectus poſſis ē. i. contingit eſſe nām neqꝫ vnam. i. aliquā rerum mālium: q2 ſuperabundat negatio: ſed aut pro niſi ꝙ itaqꝫ anime intellꝰ eſt vocatus poſſibilis. i. niſi naturam qua eſt receptiuus reruꝫ materialiū. Dico aūt intellectū quo anima opinatur ⁊ intelligit: qḋ dicit ad differentiā virtutis cogitatiue que dicit̄ intellectus paſſiuus: ⁊ hoc nihil eſt actu eoꝝ que ſunt ab eo intelligibilia ante intelligere. ¶ Intelligēdum primo ſm̄ Cōmen. cōmē. quinto. ꝙ illud ex anima qḋ dicit̄ intellꝰ mālis nullam hꝫ naturā ⁊ eēntiaꝫ qua conſtituat̄. ſ. in eſſe ſcḋm ꝙ eſt materialis: niſi naturam poſſibilitatis: cum denudet̄ ab oībus formis materialibus ⁊ intelligibilibꝰ. ¶ Et iuxta hoc poſſet dubitari. Utrum intellꝰ poſſibilis ſit aliquo mō ens in actu: vel ens in pura poᵃ. ſed de hoc videbit̄ poſt. ¶ Intelligēdū ꝙ Commēta. in hoc com̄. poſt textus declarationem facit vnā longam digreſſionē que incipit ibi. (Et cū iſta eſt diffinitio: ⁊ poteſt diuidi in ſex partes.) In prima ponit diffinitionē intellꝰ materialis ⁊ differētiam inter ipſum ⁊ mām primam. In ſcḋa que incipit ibi. (Hoc idem induxit.) pōit ⁊ improbat opinionē Theophraſti ⁊ Themiſtij de intellꝰ materiali agente ⁊ ſpeculatiuo. In tertia q̄ incipit ibi. (Hoc igitur eſt vnū impoſſibiliū.) mouet qōnes contingētes in hac mā ſm̄ opinionē ſuam. quā dicit eſſe Ariſto. In quarta que incipit ibi. (Alexander aūt ſuſtentatur.) ponit ⁊ reprobat opinionē Alexan. de intellꝰ In quinta que incipit ibi. (Abubacher auteꝫ ⁊ Auempace.) idem facit de opinione Abubacher ⁊ Auempace. In ſexta que incipit ibi. (Et cuꝫ omnia que poſſunt dici.) ſoluit queſtiones contingentes circa ipſum intellectum ſm̄ propriam opinionē. ¶ De prima igitur dicit ꝙ iſta eſt diffinitio intellectus materialis. ſ. ꝙ eſt illud qḋ eſt in potentia omnes intentiones formarum materialiū vniuerſaliumꝫ: ⁊ ex hac diffinitione ponit duplicē differētiā inter intellectū materialē ⁊ materiā primaꝫ. Quaꝝ prima eſt: ꝙ intellectus eſt in potētia ad oēs intentiones formarum vniuerſaliū: mā autē prima eſt in potētia ad oēs formas indiuiduales ſenſibiles. Scḋa differētia eſt ꝙ intellectus mālis cognoſcit formas quas recipit: q2 recipit formas vniuerſales. ſꝫ mā ꝓma non cognoſcit formas quas recipit: quia recipit formas indiuiduales. ⁊ iſta. ſ. ſm̄ eſſe reale: ⁊ nullum tale ſic recipiens cognoſcit. Senſus tamē cognoſcit lꝫ recipiat formas indiuiduales: q2 recipit ſpiritualr̄ tantū. Et ex his concludit Cōmētator ꝙ intellꝰ materialis nō eſt hoc aliqḋ. i. neqꝫ indiuiduum neqꝫ corpus: neqꝫ virtus in corpore: quia ſi eſſet hoc aliquid tūc non reciperet niſi formas indiuiduales: ⁊ cōſequēter forme recepte in eo non eſſent intellecte in actu: ſed ſoluꝫ in potentia: quo dato non diſtingueret naturā formarū ſm̄ ꝙ ſunt forme apprehendendo eas vniuerſalr̄. Ex quibus tandem patꝫ ꝙ intellectus materialis non eſt de genere materiarū in quibus materia ꝓma eſt incluſa. ⁊ eſt materia ſecūda: neqꝫ eſt ꝓma materia: q2 ſi eēt illarū materierum reciperet eodem modo ſicut ipſe: hoc aūt eſt falſuꝫ: quia ipſe recipiunt indiuidualr̄. Intellectus aūt materialis recipit vniuerſalr̄. vnde diuerſitas nature recepti fac̄ diuerſitatē nāe recipiētis: ⁊ hoc mouit Ari. ad ponendū hāc nām intellectus materialis eſſe aliā a nā māe: ⁊ a nā forme: ⁊ a nā congregati. ¶ Et hoc idē. Ponit opinionē Theophraſti ⁊ Themiſtij recitando tria que ipſi dixerūt ⁊ primū eſt ꝙ intellectus materialis ē eternus nō generabilis neqꝫ corruptibilis: ⁊ hoc ꝓbauerunt ꝑ rōneꝫ: q2 oē

gñabile

generabile ⁊ corruptibile eſt hoc indiuiduū. Sed intelle
ctus materialis nõ eſt hoc: vt oſtenſum eſt ergo ⁊c̃. Secun-
do qꝛ hec fuit intẽtio Ari. vt pꝫ ex eius demonſtratione: ⁊
etiam ex verbis ſuis: cū dixerit ipſum eſſe impaſſibilem
ſimplicē ⁊ immixtū: que gñabili ⁊ corruptibili non pñt
cõpetere. ¶ Secūdo dixerūt ꝙ intellꝰ ſpeculatiuus eſt
eternus: quoniã ratio fuit qꝛ intellꝰ mãlis eſt eternus: ⁊
intellꝰ agẽs eternus: ſed cū recipiẽs fuerit eternū: ⁊ agẽs
fuerit eternum: neceſſe eſt ꝙ factū ex his ſit eternū: ⁊ hoc
eſt intellꝰ ſpeculatiuus ergo ⁊c̃. ¶ Tertio dixerunt ꝙ in
tellectus ſpeculatiuus nõ eſt niſi intellꝰ agens ſcḋꝫ ꝙ per
ficit intellm̃ materialē: ſic ꝙ intellꝰ ſpeculatiuus ſit qua
ſi cõpoſitus ex intellꝰ materiali ⁊ ex intellectu agẽte ideo
voluerunt ꝙ intellectus agẽs: ex quo eſt eternus: non di-
citur agens niſi ſimilitudinarie: ⁊ ſimilr̃ intellectus ſpe/
culatiuus cū ſit eternus non dicit̃ factus niſi ſimilitudi-
narie: ⁊ non in rei veritate: quoniã factio nõ eſt niſi vbi
eſt gñatio in aliquo tẽpore: ⁊ vbi in aliquo tẽpore aliq̃d
ſumit eſſe poſt non eē. Et ſimilitudo ſcḋm quã intellꝰ ſpe
culatiuus dicit̃ factus eſt iſta: qꝛ ſicut gñabilia ⁊ corrupti
bilia ſunt compoſita ex mã ⁊ forma ita intellectus ſpecu
latiuus eſt compoſitus ex intellectu materiali ⁊ ex intellꝰ
agente. Et ſimilitudo ſcḋm quam intellꝰ agens dicitur
agens eſt qꝛ intellꝰ agens habet rationē actus ⁊ forme: ⁊
dicunt ꝙ cauſa propter quam intellꝰ agẽs intelligit quã
doqꝫ ⁊ quandoqꝫ nõ eſt mixtio eius cū intellꝰ materiali
Et propter hoc ſolum fuit coactus Ari. ad ponẽdum in
tellm̃ materialē: non qꝛ intellã ſpeculatiua ſint gñata. Et
ꝙ intellꝰ ſpeculatiuus non ſit niſi intellꝰ agens vt perfi-
cit intellm̃ materialē confirmauerunt ſic quoniã intellꝰ
agens eſt in anima noſtra: qꝛ nos denudamus formas a
materijs ⁊ facimus eas eſſe intellas in actu poſtq̃ꝫ erant
intellã in potẽtia: ſed intellꝰ ſpeculatiuus eſt ille qui facit
ea intellecta in potẽtia intellecta in actu. ergo intellꝰ a/
gens ⁊ intellꝰ ſpeculatiuus non ſunt intellꝰ omnino di/
uerſi. ¶ Qꝫ autē intellꝰ ſpeculatiuus faciat de intellectis
in potẽtia intellã in actu ꝓbatur: qꝛ intellã cauſantur in
nobis ⁊ augmẽtantur ſcḋm augmẽtationē intellꝰ ſpecula
tiui: quod non fieret niſi intellꝰ ſpeculatiuus eſſet cauſa
agẽs huius actionis. ¶ Poſtea Commẽta. arguit con-
tra hanc opinionē. ¶ Primo qꝛ ſi eſſet vera tunc ꝓpor-
tio intellecti in actu ad intellectum materialē non eſſet
ſicut proportio ſenſati in actu ſentiẽs: cuius oppoſitū vult
Ari. ⁊ probatur cõſequẽtia: qꝛ ſcḋm hanc opinionē ab in
tellectu in actu nihil eſt factū de nouo in intellꝰ mãli: ſed
in ſentiẽte eſt aliq̃d de nouo factū a ſenſato in actu. g̃ ⁊c̃.
¶ Scḋo arguit ſic: ſi formare per intellm̃ eſſet eternum:
vt illi dixerunt: tunc formatum per intellm̃ eſſet eternū:
ideſt ſi recipere in intellꝰ mãli eēt eternum: tunc receptū
in eo eſſet eternum ſꝫ tale receptū in eo depẽdet in cõſer-
uari a formis ſenſibilibus. ergo forme ſenſibiles exiſtẽtes
extra aīam eēnt eterne: ⁊ per cõſequẽs eēnt in actu intelle
⁊ nõ mãles oīno: qḋ repugnat nãe illarū formarū. ¶ Ter
tio arguit: ⁊ eſt ꝯfirmatio prioris rõnis. Si intẽtiones in
intellꝰ mãli eēnt eterne: tunc forme imaginate eēnt eter
ne: cum intellꝰ nihil intelligat ſine forma imaginata: ⁊ ſi
forme imaginate eſſent eterne: tunc ſenſationes eēnt eter
ne ex ſili: ⁊ ſi ſenſationes eēnt eterne: tunc ſenſata eēnt
eterna: cõſequẽs aūt eſt falſū: ⁊ pꝫ vltima cõſequẽtia: qꝛ
ſenſationes ſunt eiuſdē nature cū ſenſibilibus: ideo ſi ſen
ſibilia fuerint generabilia ⁊ corruptibilia ēt ſenſationes
erūt gñabiles ⁊ corruptibiles: niſi eēt poſſe ꝙ natura cor-
ruptibilis efficeretur eterna: quod non cõtingit. ¶ Hoc
igitur eſt vnū. Nunc Commẽtator mouet q̃ſtiones q̃ ac-
cidunt in hac mã. ¶ Prima ē quomodo intellꝰ mãlis ē
eternus: ⁊ tamē intellꝰ ſpeculatiuus nõ ē eternus: qꝛ cū

agens fuerit eternum etiam patiẽs videtur eſſe eternum
¶ Scḋa queſtio: que eſt magis difficilis: ē quomodo in
tellꝰ materialis poteſt eē vnus omniū hominū: vt ſequi
tur ex doctrina Ari. Nam intellꝰ materialis ē eternus
ex quo eſt immixtus paſſibilis ⁊c̃. ⁊ in eternis nõ ponun/
tur indiuidua ſub vna ſpē: ideo eſt vnus omnium homi
num. Contra hoc tamē arguit Commẽtator. ¶ Primo
qꝛ intellꝰ materialis ē prima perfectio hominis: vt pꝫ ex
diffinitione anime intellꝰ autē ſpeculatiuus ē poſtrema
eius pfectio. ſꝫ poſtrema perfectio ē numerata vt conſtat.
ergo etiam prima perfectio: vnde ſi eadem eſſet perfectio
oīum hoīum cum homo habeat eē in ſua ꝓpria pfectio-
ne ſequeretur ꝙ omnes homines haberēt vnum ⁊ idē eē
⁊ ſic ego eſſem per eſſe tuū: ⁊ tu eſſes per eſſe mei: qḋ tamē
eſt falſum. ¶ Scḋo arguit quia ſi intellꝰ mãlis eēt vnus
omnium hominū: tunc ſequeretur ꝙ hõ vt ſortes vel pla
to eēt ens anteq̃ꝫ eſſet: qḋ implicat contradictionē: ⁊ pro
baẗ cõſequẽtia: qꝛ quãdocūqꝫ eſt prima pfectio alicuius il
lud ē ens: ſed prima perfectio ſortis vel platonis fuit an-
teq̃ꝫ ipſe fuerit: ſi intellectus mãlis ē vnicus ⁊c̃. ergo ⁊c̃.
¶ Tertio arguit: qꝛ dato illo homo non eſſet generabilis
nec corruptibilis in eo ꝙ homo: patꝫ ex quo forma per
quam eſt homo non eſt generabilis nec corruptibilis: nul
lum enim compoſitū dicit̃ generabile vel corruptibile
niſi per generationē ⁊ corruptionē proprie forme. g̃ ⁊c̃.
¶ Quarto arguit ꝙ ſi intellꝰ materialis eſſet vnicus:
tunc quicquid vnus homo addiſceret: quilibꝫ alter addi
ſceret: ⁊ qñcūqꝫ aliquis hõ obliuiſceret̃ alicuꝰ: qlꝫ alter
obliuiſceret̃ eiuſdē cõſequẽs falſū. quare ⁊c̃. ¶ Alexan
der ſuſtẽtatur: h̃ ponit opinionē Alex. qui dixit ꝙ intellꝰ
mãlis eſt gñabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ ꝙ generatur ex mix
tione elemẽtorum ⁊ actione ⁊ paſſione qualitatū prima
rum adinuicem: ⁊ ꝙ habet inſtrumentum corporeum ſi-
cut ſenſus. Qꝫ autem ſit poſſibile ꝙ ex elemẽtis adinuicē
mixtis generetur virtus ita nobilis ſicut ſunt ſenſus ⁊ in-
tellectus declarat. Alex. quoniã ex prima mixtione quali
tatum primarū adinuicē: que ē valde parua generantur
entia valde diuerſa. vnde ex mixtione caliditatis cum ſic-
citate gñatur ignis: ⁊ caliditatis cum humiditate gñatur
aer: ⁊ ita de alijs. ergo ex multa mixtione elementorum
⁊ qualitatum primarum ſicut ē illa que fit in corpore ho
minis poterunt gñari virtutes adeo differẽtes ab elemẽ
tis vt ſunt ſenſus ⁊ intellꝰ. Iſtã opinionē Alexan. impro
bat Commẽtator dicẽs eam non conuenire v̄bis Ariſt.
nec eius demonſtrationi. Uerbis quippe Ariſt. non con
uenit cum dicat Ari. ꝙ intellectus materialis eſt abſtra/
ctus: ⁊ ꝙ non habet inſtrumẽtū corpale: ⁊ ꝙ non ē paſſi
uus. Demonſtrationi ēt non conuenit: qꝛ Ari. demõſtra
uit ꝙ intellectus materialis non ē corpus: neqꝫ virtus in
corpore ſic arguẽdo: Omne quod ē corpus vel virtus in
corpore habet aliquam formam materialē: ſꝫ intellꝰ ma
terialis nullam habet formam materialē. ergo ⁊c̃. minor
probatur: quia intellꝰ mãlis recipit oēs formas materia
les. ſꝫ omne recipiẽs ē denudatum a natura recepti. g̃ ⁊c̃.
Subdit tamē commẽtator ꝙ Alexander aliter intellexit
verba Ari. ⁊ eius demonſtrationē dicẽs ꝙ Ari. ibi nõ lo
quitur de intellectu materiali: ſed de ipſa preparatione q̃
eſt in eo volẽs ipſam eē impaſſibilē immixtā ⁊c̃. ⁊ ꝙ nec
eſt corpus nec virtus in corpore: per preparationē intelli
ligẽdo potẽtiam que ē in intellectu ad recipiẽdū intẽtio-
nes intelligibiles. ¶ Sꝫ contra hoc dictū Alexandri ar-
guit Cõmentator. ¶ Primo illud quod eſt cõmune om
ni preparationi non appropriat̃ preparationi que in in/
tellectu materiali: ſed nõ eē corpus nec virtus in corpo-
re eſt commune omni preparationi. ergo nõ appropriat̃
preparationi que ē in intellꝰ materiali: ⁊ per conſequẽs

Ari. non loquit̄ ibi de tali ꝓparatione. ¶ Scḋo arguit ꝙ Ari. nō ibi loquit̄ de ſubiecto ꝓparatōis. puta de ipſo intellectu materiali: qm̄ ꝓpoſitio qua vtit̄ Ari. in ſua demōſtratione ſcilʒ omne recipiēs debet eſſe denudatū a nā recepti hʒ ꝑdicatum qḋ nō pōt verificari de ipſa preparatione ſed ſoluʒ de eius ſubiecto: qm̄ preparatio nō eſt recipiens ſed ipſum preparatum: quare oīa verba Ari. de intellū mālı ⁊ nō de eius preparatione intelligi habent. Et dicit Commētator ꝙ aliqḋ nō eſſe corpus neqʒ virtutem in corpore dicit̄ q̄tuor modis diuerſis. Primo dicit̄ ſubiecto intellectoꝝ qḋ eſt intellꝰ mālis. Scḋo modo dicitur de ipſa preparatione que eſt in materijs: ⁊ hic modus eſt propinquus modo ſm̄ quē dicitur ꝙ priuatio ſimplr̄ neqʒ eſt corpus neqʒ virtus in corpore. Tertio modo dicit̄ de mā prima. Quarto modo dicit̄ de ſubſtantijs abſtractis. ¶ Poſtea Cōmentator ponit vnā rationem Alex. ꝓpter quā dicebat ꝙ intellꝰ mālis hʒ inſtrumētū corporale: ⁊ ꝙ ē generabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ eſt iſta. Diffinitio aīe ꝙ eſt actus primus corporis phyſici organici ⁊c̄. eſt vlīs ⁊ vniuoce cōpetens omni aīe. ergo ſequitur ꝙ intellꝰ mālis eſt actus corporis ſicut alie partes anime. ſed alie partes aīe ſunt generabiles ⁊ corruptibiles ergo etiam intellꝰ mālis. Et confirmat̄ quia eſſe actum ⁊ formā corporis vniuoce cōpetit omni aīe: ſed in alijs partibus aīe ex eo ꝙ ſunt forme ⁊ fines hoꝝum non competit ſeparari ab habentibus eas. ergo etiam intellꝰ mālis nō eſt forma ſeparata ſicut dī de nauta ⁊ naue: ſed eſt forma corporis que eſt generabilis ⁊ corruptibilis ſicut corpus cuius ē perfectio: quēadmodū eſt de alijs anime partibus. ¶ Huic rōni reſpōdet cōmētator dicēs: ꝙ illud qḋ fingit Alexāder eſt falſum. ſ. ꝙ diffinitio vlīs aīe dicat̄ vniuoce de oībus partibus anime: qm̄ Ari. in ſcḋo huius dixit ꝙ de quibuſdā partibus anime ē manifeſtū ꝙ ſunt actus corporis eodē modo: ſed hoc nō eſt manifeſtum in omnibus. immo videt̄ ꝙ ſit aliqua pars aīe que ſit perfectio ſeparata: ſicut nauta eſt perfectio ſeparata ipſius nauis. ¶ Abubacher autē. Ponit opinionē abubacher ⁊ Auēpace: qui dixerūt ꝙ intellꝰ mālis ē virtus imaginatiua: ſm̄ ꝙ eſt preparata: vt intētiones que ſunt in ea ſint intellecte in actu: ⁊ hoc dixit Abubacher vt fugeret inconueniens cōtingens alexandro. ſ. ꝙ ſubiectuʒ recipiens intellecta ſit corpus vel virtus in corpore: qm̄ ſi ita eſſet: tunc contingeret alterū duoꝝ. ſ. ꝙ aut idē eſſet eſſe formarū in anima ⁊ extra animā: ſed extra animam non ſunt cōprehenſiones. ergo nec in aīa: ⁊ ſic anima erit nō comprehenſiua: aut ſequit̄ ꝙ intellꝰ mālis hēat inſtrumentum corporāle: ⁊ ꝙ ſit virtus in corpore ſicut ſenſus: quoꝝ vtrūqʒ eſt falſum. ¶ Cōmentator tn̄ anteq̄ʒ impugnet hanc opinionē: oſtēdit ꝙ eſt magis inopinabile qḋ ſequitur ad opinionem alexandri dicēs: illud eſſe hoc quod dixit alexāder. ſ. ꝙ prime preparationes anime ad intellecta: ⁊ ad alias poſtremas perfectiōe ſunt res facte a cōplexione non a motore extrinſeco: cuius oppoſituʒ eſt famoſum ex opinione Ari. ⁊ omniū peripateticoꝝ. Et per primas preparationes aīe intelligit Cōmētator primas eius perfectiones: ſicut ſunt intellꝰ ⁊ ſenſus. Naʒ conſtat Ari. velle has virtutes anime cōprehenſiuas aut nō produci de nouo: aut dari a motore extrinſeco vt a generāte. Unde contra Alexandrū arguit ſic Cōmenta. A ſubſtātia elementoꝝ ⁊ nā eoꝝ nō pōt fieri virtus diſtinguens cōprehēſiua. ſed ſi eſſet poſſibile vt a natura elementoꝝ ⁊ ſine motore extrinſeco fierent tales virtutes tunc eſſet poſſibile vt poſtrema ꝑfectio vꝫputa ipſa intellecta eēnt aliquod factum a ſubſtantia elementoꝝ: vt ſiunt color ⁊ ſapor ⁊ relique qualitates ſecūde: conſequens eſt falſuʒ. ¶ Poſtea Cōmentator arguit cōtra Auēpace ꝓbando ꝙ intellꝰ materialis nō eſt ipſa virtus imaginatiua ⁊c̄. quia intentiones imaginate mouent intellm̄. Sunt. n. illud cuius ꝓportio ad virtutem rōnalem eſt ſicut ꝓportio ſenſati ad ſentiens. ſi ergo ipſe eſſent illud per qḋ intellectus materialis eſt recipiens intellecta tunc res reciperet ſe. ⁊ mouens eſſet motum: qḋ eſt inconueniens. Itē intellectus materialis vt primo oſtenſum eſt nō habet aliquā formā materialē nec ipſe eſt aliqua forma mālis: ſʒ virtus imaginatiua ⁊ intentio imaginata eſt forma mālis. ergo intellꝰ mālis non eſt virtus imaginatiua. ¶ Et cum oīa que poſſunt dici. Hic cōmētator mouet ⁊ ſoluit queſtiones cōtingentes circa intellm̄ ſm̄ opinionē ſuam quā dicit eſſe Ari. ¶ Prima queſtio ē quomō intellꝰ ſpeculatiua eſſent eterna nō generabilia ⁊ corruptibilia: qꝛ qm̄ agens eſt eternum ⁊ recipiens eſt eternum ⁊ factum eſt eternū. ¶ Scḋa queſtio ⁊ fortiſſima earuʒ eſt: quomō poſtrema perfectio in hoīe eſt numerata ad numerationē indiuiduoꝝ hoīs. ſ. intellectus ſpeculatiuus. ⁊ tn̄ prima perfectio. ſ. intellꝰ materialis eſt vna numero in oībꝰ hominibus. ¶ Tertia queſtio eſt Teophraſtiꝰ ꝙ cuʒ intellꝰ mālis ſit ens: ⁊ ſi nō eſt forma neqʒ compoſitum ex materia ⁊ forma: tunc ſequit̄ ꝙ ſit materia prima: conſequēs eſt falſum: qꝛ mā prima nō eſt comprehenſiua neqʒ diſtinctiua: intellꝰ aūt materialis ſic. quare ⁊c̄. ¶ Ad iſtas qōnes reſpōdet Commētator ꝑmiſſis quibuſdaʒ. Et primo ad primaʒ que erat. Quomō intellꝰ mālis eſt eternus ⁊ ſimilr̄ intellꝰ agens ⁊ tn̄ intellectus ſpeculatiuus non eſt eternus: ⁊ dicit ꝙ intellecta ſpeculatiua cōſtituuntur per duo ſubiecta: quoꝝ ꝑmum eſt generatū: ⁊ aliud non: qḋ declarat per ſimile qm̄ formare per intellm̄. id eſt cognoſcere eſt ſicut cōprehendere per ſenſum: comprehendere aūt per ſenſum efficitur per duo ſubiecta. vt verbi gratia. Uidere: ⁊ illoꝝ vnū eſt ſubm̄ per qḋ ſenſus ſit verus: ⁊ illud eſt ſenſatū extra animā: vt color. Aliud aūt eſt ſubm̄ qḋ recipit in ſe actū videndi: vꝫputa virtus viſiua. Unde Cōmentator per ſubm̄ intelligit principiū: ⁊ cōſtat ꝙ videre habet duplex principiū. Unuʒ effectiuū ⁊ eſt color: ⁊ aliud materiale per qḋ eſt exñs ⁊ eſt virtus viſiua. ergo ſimili modo intellecta ſpeculatiua cōſtituuntur per duo ſubiecta ſiue ꝑncipia: quoꝝ vnū eſt ſubiectū ꝑ qḋ ſunt vera: ⁊ eſt ꝑncipiū ꝓpinquū eoꝝ productiuū: ſicut ſunt forme que ſunt in virtute imaginatiua. Aliud aūt eſt ſubm̄ ſiue ꝑncipium per quod intellecta ſpeculatiua ſunt vnuʒ entium in mundo: ⁊ illud eſt intellꝰ materialis in quo ſubiectiue fundant̄. ¶ In hoc ergo ſtat reſpōſio Cōmētatoris ꝙ qꝛ intellꝰ ſpeculatiua immediate depēdēt in fieri ⁊ cōſeruari a duplici ꝑncipio. ſ. ab intellū materiali ⁊ intētionibus imaginatis: licʒ intellectus materialis ſit eternus: qꝛ tn̄ intentiones imaginate ſunt generabiles ⁊ corruptibiles: hinc ē ꝙ intellecta ſpeculatiua ſunt generabilia ⁊ corruptibilia. Et per intellm̄ ſpeculatiuuʒ intelligit intentionē cauſatā in intellectu māli a forma imaginata: concurrēte tamē lumine intellꝰ agētis tanquā agētis vlīs: ſiue aggregatuʒ ex intellectu māli ⁊ tali intentione. Et qꝛ Cōmēta. cōparauit intellectū ad ſenſuʒ dicens: ꝙ ſicut ſenſibile mouet ſenſum ad ſuū actū: ita intētio imaginata mouet intellm̄ ad ſuū actū. Iō dicit ꝙ iſta ꝓportionalitas magis inuenit̄ ꝑfecta inter obiectū viſus ⁊ viſuʒ ⁊ obm̄ intellꝰ ⁊ intellm̄: q̄ʒ inter obm̄ alterius ſenſus ⁊ ſuū ſenſuʒ. Quoniā quemadmodū color q eſt obm̄ nō videt̄ niſi in pñtia lucis facientis ipm̄ in actu poſtq̄ʒ erat in potētia q̄ʒtū ad imutādū mediū ⁊ organū. Ita intētiones imaginate nō mouēt intellectū mālem niſi efficiant̄ intellecte in actu poſtq̄ʒ erāt intellecte in potētia: ⁊ hoc ſit per irradiationē in eis factā ꝑ lumē intellꝰ agētis: vt poſt oñdet̄. Et iſta fuit neceſſitas ponēdi intellectū agētē vt ſ.

abſtrahere

abſtraheret formas a materijs ⁊ mediāte intētione ima/ginata ſingulari ipſam ſuo lumine irradiando ꝓduceret ſpēm intelligibilem vl'em in intellectu agēte: per quā effi citur in actu ⁊ deducit̄ ad actualē intellectionē: ⁊ hoc eſt facere de potētia intellecta actu intellecta. ¶ Aduertē dum tñ: ꝙ licȝ in hoc ſit ſilitudo: ꝙ ſicut viſus nō mouet̄ a colore niſi in pñtia lucis: ſic intellꝰ mālis nō mouet̄ ab intētione imaginata niſi in pñtia lumīs intellꝰ agētis. In alio tñ ē diſſimilitudo q: lumē nullaȝ formam tribuit colori per quā efficiat̄ in actu: ſed requirit̄ ſolū ꝓpter mediū: vt dictū fuit in capitulo de viſibili. Quoniā color eſt per ſe viſibilis. Intellectus aūt agens bene tribuit intētioni imaginate aliquā formaȝ per quā efficit̄ in actu: aliter nō poſſet mouere intellm materialē: q: māle vigore proprio nō pōt mouere immateriale. ¶ Deinde Commē. ſoluit qōnē ſcdam: prius tñ adducit rōnes probantes ꝙ intellꝰ materialis ſit vnus oīum hoīum: ⁊ ꝙ nō ſit numeratus ſcd'm numerationē indiuiduoꝝ ſpeciei humane. ¶ Prima ratio: ſi intellꝰ mālis eſſet numeratus ⁊c̄. tūc eēt hoc aliquid: aut corpus: aut virtus in corpore: ſed oē tale eſt intētio intellā in potētia: ⁊ intentio intellā in potētia mouet intellm mālē. ergo idem moueret ſe: ⁊ mouēs eſſet motum: ꝯñs eſt falſum. ¶ Scd'a ratio. ſi intellꝰ mālis eēt numeratus: tunc eēt corpus vl' virtus in corpore: ⁊ reciperet ſe vt iam concluſum eſt: ⁊ ſi reciperet ſe non reciperet ſe niſi ſcd'm ꝙ diuerſa ſeu diuiſa. i. virtus indiuidualis: ⁊ tunc eſſet idē cū ſenſu: vel nulla eſſet dīa inter eē forme in anima ⁊ extra aīam. hec conſequētia vltima ſic declaratur: q: ſi intellꝰ mālis nō recipit formas niſi ſcd'm ꝙ ſunt diuerſe: tunc nō recipit niſi indiuidualiter ⁊ per conſequēs vel eſt corpus: vel virtus in corpore. Si eſt virtus in corpore cuȝ omnis virtus in corpore cognoſcitiua ſit ſenſus exterior vel interior: tunc ſequitur ꝙ intellectus mālis ſit idē cuȝ ſenſu. Si autē eſt corpus: cum corpus nō recipiat formas niſi ſm̄ eē corporale vt lapis recipit caliditatē: ⁊ aer frigiditatē: tunc ſequit̄ ꝙ intellꝰ mālis nō reciperet formas niſi corporalr̄: ſicut recipiunt̄ in corpore inaīato: ⁊ fortiori idem eſſet de ſenſu. Ex quo vlterius ſequitur ꝙ ideȝ eſſe haberet forma in aīa ⁊ extra aīam. ſ. eſſe corpale: ⁊ vtrūqȝ iſtorū eſt falſum. ¶ Poſtea arguit Cōmenta. quo ad partē oppoſitam probando ꝙ intellꝰ mālis ſit numeratus: q: ſi eſſet vnus oium hoīuȝ tunc qñcūqȝ aliqs homo acqreret aliquā ſciam quilibet alter acquireret eandē: cōſequēs eſt falſum: ⁊ ꝓbatur cōſequētia: q: eadē eſt proportio prime perfectionis hoīs ad indiuidua humana ⁊ poſtreme eius perfectionis: cuȝ indiuidua humana nō habeant cōtinuationē cū poſtrema pfectione niſi ꝓpter earum continuationē cū primo. Uñ intellā nō cōtinuantur nobiſcū niſi quia intellꝰ mālis in quo recipiuntur cōtinuat̄ nobiſcū: ſicut eſt de ſenſatione ⁊ ſenſu ergo ſequitur ꝙ ſi eadē eſt prima perfectio oīum hoīum: ꝙ etiam ita eſt de poſtrema perfectione: ſiue ſit pfectio virtutis aīe: aut virtutis corporis: cū ergo ſciētia ſit poſtrema hominis perfectio ſequitur ꝙ eadē eſt oīuȝ hominum: ⁊ ꝙ cuȝ vnus homo acquirat aliquam ſciētiam quilibet alter acquirat eam. ¶ Scd'o ad idē arguitur: q: illo dato ſequit̄ ꝙ nō ſit niſi vnus homo numero: ꝯñs eſt riſibile: cñr probat̄ cōſequētia: quia in animatis: quorū prima perfectio eſt ſubſtantia ſeparata impoſſibile eſt ꝙ in vna ſpē inueniantur plures vno indiuiduo: ſicut patȝ in corporibus celeſtibus: in quibus motor appropriat̄ tātuȝ vni mobili. Uñ ſi vni motori plura mobilia attribuerentur aliquod eorum eēt ocioſum: q: vnum agens non vtitur ſimul pluribus inſtrumentis in eodeȝ gñe inſtrumētorum: ſicut vnus nauta non mouet plus vna naui in eadē hora: ergo ſimiliter ſi intellꝰ eēt vnicus ⁊ ſeparatus non haberet niſi vnum corpus cui appropriaretur: ⁊ ſic non eēt niſi vnus homo. ¶ Confirmatur hoc per id qd' dicit Ari. in primo de celo: ꝙ ſi eſſet alius mundus eēt aliud corpus celeſte: ⁊ ex conſequēti alius motor: qd' nō eēt propter aliud niſi quia vnus motor nō poſſet immediate mouere ſimul plura mobilia: ⁊ per conſequēs nec vnus intellꝰ poſſet mouere ſimul plura corpora humana: qd' tamen contingeret ſi vnicus eſſet oīum hominum intellꝰ. Qualis igitur eſt via ad diſſoluendum iſtam queſtioneȝ difficilē. ¶ Deinde Commētator ſoluit hanc queſtioneȝ difficilem cuius ſolutio ſtat in hoc: ꝙ q̄uis ſecunda perfectio hominis. ſ. intelligere ſit numerata: non tamē propter hoc ſequitur ꝙ prima perfectio. ſ. intellectus materialis ſiue ſub'a anime intellectiue ſit numerata: quia intelligere non ſolum dependet ab intellꝰ ſed etiam ab intētione imaginata ſiue ab actu cogitatiue: ⁊ q: hꝰ intētio imaginata ē numerata ⁊ plurificata. ideo ipſa intellectio eſt numerata ⁊ plurificata. Intellꝰ autē materialis aut etiaȝ anima intellectiua non dependet in ſuo eſſe ab intentione imaginata nec ab aliqua alia virtute ſeu intētione exiſtēte in nobis: imo habet eē abſtractum propter quod non multiplicatur multiplicatione corporum humanorum. Et pro his dicit Commēta. ꝙ homo non eſt actu intelligens niſi per continuationē intellꝰ in actu cum eo: intellectus aūt in actu continuatur cum homine per continuationem ſue intētionis imaginate cum intellꝰ materiali. Unde ex hoc ꝙ intentio imaginata cauſat ſpeciem intelligibileȝ vel intellectionē in intellectu materiali copulatur cum homine in quo eſt illa intentio materialis imaginata tam intellꝰ materialis q̄ȝ intellꝰ in actu producēs in intellꝰ materiali. Et dicit Commētator ꝙ cum materia ⁊ forma copulantur adinuicem congregatum ex eis ſit vnum: ⁊ maxime ſit vnum ex intellectu materiali ⁊ intētione intellecta in actu cum inuicē congregantur: quia quod componitur ex eis nō eſt aliquod tertium aliud ab eis: ſicut eſt in alijs cōpoſitis ex materia ⁊ forma. Ex quibus verbis communiter dicitur eſſe de intentione Commētatoris ꝙ ex intellectu māli ⁊ ex intellꝰ in actu ſit magis vnum q̄ȝ ex materia ⁊ forma. Et hoc a diuerſis multipliciter declaratur: q: ex eis non ſit aliquod tertium aliud ab eis. Uno modo ꝙ ex intellꝰ materiali ⁊ ſpecie intelligibili per quam ſit in actu ſit magis vnum q̄ȝ ex materia ⁊ forma: quia ex eis nō ſit aliquod vnum tertiuȝ aliud ab eis quantum ad cauſalitatē ſuper proprium actuȝ ſicut ſit ex alijs compoſitis ex materia ⁊ forma: nā aggregatum ex intellꝰ materiali ⁊ ſpē intelligibili non habet aliud genus cauſe reſpectu actus intelligendi q̄ȝ habeat aliqd' illoꝝ de per ſe: ſed omnia cōcurrunt in genere cauſe materialis: licȝ intellꝰ materialis ſit principale ſubiectum: ⁊ ſpecies intelligibilis ſit diſpoſitio ipſiuȝ ꝑparans ad receptionē. In alijs aūt compoſitis iſtud non accidit Unde quia reſpectu motus aliam cauſalitatem habȝ forma a materia cum materia ſit ſolū cauſa materialis ⁊ ſubiectiua: forma vero effectiua. imo cōpoſitū ex materia ⁊ forma ratione materie eſt cauſa mālis motus ⁊ non forma: ⁊ rōne forme eſt cauſa eius effectiua ⁊ nō materia ꝓpter qd' cōpoſitū reſpectu motus aliam habȝ cauſalitateȝ q̄ȝ habeat materia: ⁊ ſilr̄ q̄ȝ habeat forma. Alio mō' expoīt̄ per intellectum in actu intelligendo intellectionem: ꝙ ex intellectu materiali ⁊ intellectu in actu nō ſit aliqd' tertium aliud ab eis quantū ad operationē immanētē. i. ꝙ habeat operationē immanentē aliam ab vtroqȝ. ſed in alijs compoſitis ex materia ⁊ forma reſultat vnū tertiuȝ qd' hēat ꝓprium motū tanq̄ȝ opationē imanentē aliam a mā ⁊ a forma. ¶ Poſtea qbuſdā īterpoſitis q̄ clara ſunt declarat Cōmē. ꝯuenietiā ⁊ dīaȝ inter preparationē q̄ ē in

virtute imaginatiua: ⁊ alias pparationes: que ſunt in virtutibus aie cōprehenſiuis alijs ab intellectu. Cōuenientia eſt de qualibꝫ earū. eſt enī numerabilis ⁊ gñabilis ⁊ corruptibilis ſm numerationē gñationē ⁊ corruptionē indiuiduoꝝ. Sed dñia eſt q̄ pparatio q̄ eſt imaginatiua ē preparatio in motore vt ſit motoꝝ: ſꝫ pparatio que eſt in alijs eſt pparatio in recipiente vt ſit recipiēs: ⁊ talis eſt illa q̄ eſt in intellectu mãli. Et he pparationes differūt ſicut celū ⁊ terra. Ex quo ſequit̄ contra Auēpace q̄ intellꝰ mãlis nō eſt virtus imaginatiua ſm q̄ cē. q: in vno eoꝝ eſt pparatio actiua reſpectu intellꝰ in actu. ſ. imaginatiua. In altero vō q: in intellectu mãli ē pparatio paſſiua. ❡ Ex qbus vlterius infert Cōmēta. q̄ in aia intellectiua ſunt due partes ex qbus eſſentialr̄ cōſtituit̄. Quaꝝ vna eſt intellectus poſſis in quo recipit̄ intelligere ⁊ ſe hꝫ ſicut mã. Et altera eſt intellꝰ agens qui facit de potētia intellectis actu intellecta: ⁊ ſe hꝫ ſicut forma: ⁊ vtraqꝫ eaꝝ eſt vnica tñ reſpectu oīum hominū eſt abſtracta ſm eē a mã indiuiſibilis ⁊ neqꝫ generabilis neqꝫ corruptibilis: ⁊ pter hos duos intellectus datur intellectus ſpeculatiuus factus ab eis qui eſt aliquo modo eternus ⁊ aliquo mō non: eſt enī eternus quātū ad ſubm recipiens qḋ eſt intellectus mãlis: ⁊ eſt gñabilis ⁊ corruptibilis quantū ad intentionē receptā que eſt formalis in eo ſcꝫ ſpēm intelligibilē vel intellectionē: ⁊ q: intellꝰ mãlis eſt vnus in oībus hoībꝰ. iō intellectus ſpeculatiuus eſt vnus in oībꝰ quātū ad ſubm recipiens. ſed eſt pluriſicatus in diuerſis quātū ad intentiones receptas in eis: cū in alio ⁊ alio hoīe ſit alia ⁊ alia ſpecies intelligibilis: a ſua intētione imaginata cauſata: ⁊ ex cōſequenti alia ⁊ alia intellectio. Dicit etiā Cōmenta. q̄ licꝫ intellectus ſpeculatiuus reſpectu huius indiuidui vel illius ſit gñabilis ⁊ corruptibilis vt ſupra dictū ē: ſimplr̄ tñ loquēdo ⁊ in ordine ad totam ſpēm humanaꝫ ipſe eſt eternus: q: lꝫ quelibꝫ intētio imaginata aliqñ corrumpit̄: ⁊ ſilr̄ quelibet ſpēs intelligibilis vel intellectio: ſemper tñ eſt aliqua intētio imaginata in imaginatiua alicuius: ⁊ ex cōſequēti ſpēs intelligibilis ⁊ intellectio in intellectu mãli recipit̄. Ex quo ſequit̄ q̄ hoc mō pma principia ſunt eterna ⁊ ſcie ⁊ artes. Uñ exiſtimādū eſt q̄ phia inuenit̄ in maiori parte ſui ſubiti in oī tēpore: ſicut homo inuenit̄ ab hoīe: ⁊ equus ab equo: qm̄ ſicut intellectus agens nunquā quieſcit a generādo ⁊ cauſando ſimplr̄ loquēdo ipſa intellecta: lꝫ nō ſit ſemp in hoc īdiuiduo. ita intellectus mãlis nunquā ceſſat abſolute loquēdo ab intellectiōe: quāuis aliquādo ceſſet reſpectu vnius indiuidui. ❡ Tandē Cōmēta. accedit ad ſoluēdū tertiā qōnē. oſtēdēdo intellectū mãlē nō eē formā mãlē: neqꝫ mãm dicēs: q̄ ſicut ens ſenſibile diuidit̄ in pportionabilia illius. ſcꝫ in pportionale forme. ⁊ pportionale mãe licꝫ ḡ intellꝰ mãlis nō ſit forme nec mã: eſt tñ pportiōale mãe. Et ſubdit q̄ in oī intelligētia abſtracta excepta pma: que oīno ē liberata a potētia: ⁊ que nihil intelligit extra ſe: eſt aliqḋ ſile forme ⁊ aliqḋ ſimile mãe: ⁊ ſi nō ſic eēt nō eſſet in eis multitudo. Uñ niſi eēt hoc genus entiū qḋ ſcimus in ſcia aīe. ſ. intellectus poſſis: nō poſſemus intelligere multitudinē in ſubſtātijs abſtractis. ❡ Ad hoꝝ aūt declarationeꝫ aduertendum q̄ cum dicit Cōmenta. q̄ pma intelligentia: que eſt deus nihil intelligit extra ſe non debet intelligi q̄ deus nihil intelligit niſi ſe: vt quidā volunt. ſꝫ debet intelligi q̄ deus nihil intelligit qn illud intelligat intelligēdo ſe. qm̄ deus ſeipm intelligit per eētiā ppriā: ⁊ intelligēdo ſe intelligit oīa alia que in ſe virtualr̄ ↄtinet. Intelligētie aūt inferiores licꝫ intelligāt ſeipſas ⁊ inferiores ſe ſm Cōmenta. ſuperiores tñ intelligētias intelligunt per ipſas ſupiores. ❡ Et cū vlterius dicit Cōmēta. q̄ in q̄libet intelligētia infra pmā eſt aliqḋ ſile forme ⁊ aliqḋ ſimile mãe: p hoc nō vult ipſas cōponi ex duabus partibꝰ diuerſis: ſicut cōponit̄ aīa intellectiua cū quelibet eaꝝ ſit ſubſtātia ſimplex carens partiū diuiſione. Sed imaginari debemus q̄ deus eſt actus purus nullā hñs potētialitatē: intellectus aūt noſter poſſis eſt de ſe pure potētialis. Intelligētie vero intermedie ſunt quodā mō in actu ⁊ quodā mō in potētia: ſunt enī in actu reſpectu inferioꝝ quarum ſunt perfectiones: ſunt aūt in potētia reſpectu ſuperiorū a qbꝰ perficiunt̄: ⁊ ſic in eis idē eſt qḋ eſt potētia ⁊ actus: ſed diuerſimode: ⁊ ex hoc dicit̄ componi ex potētia ⁊ actu. Ex quo vlterius patꝫ q̄ in eis nō eſt intellectus poſſis q̄ nobis appropriat̄: ſed dicunt̄ habere intellectū poſſeꝫ pper cōuenientiā aliquā earum cū noſtro intellectu poſſibili in potētialitate ⁊ diminutione perfectionis reſpectu pme intelligētie. Cū vō poſtea dicit Cōmentator: q̄ niſi eſſet intellectus poſſis intelligētie nō eſſent multe: patꝫ ex dictis qualr̄ debeat intelligi. nā ſi nulla intelligentia eſſet potentialis reſpectu alterius: nlla eſſet imperfectior altera: ⁊ per ↄñs nō eſſent diuerſe in ſpē: ⁊ cum in eternis nō ponant̄ plra indiuidua ſub eadē ſpē: tunc tantū eēt vna intelligētia. Et ex eodem fundamēto pꝫ q̄ ſi nos non cognoſceremus intellectū poſſem: nō cognoſceremus earū potētialitatem maiorē vel minorē: aut ſm receſſum a prima intelligentia: aut ſm appropinquationē ad noſtrū intellm̄ poſſibilē qui eſt infimus in perfectione in genere abſtractorum: ⁊ ex cōſequēti nō cognoſceremus eaꝝ diuerſitateꝫ ſpecificā nec multitudinē. ❡ Ulterius dicit Commēta. q̄ intellꝰ mãlis intelligit intellm̄ agentē: q: cū intellexerit formas mãles dignius eſt vt intelligat formas nō mãles vñ reſpectus intellꝰ agētis ad intellm̄ mãleꝫ eſt ſicut reſpectus lucis ad dyaphanū: ⁊ reſpectus formaꝝ mãliū ad intellm̄ mãlem eſt ſicut reſpectus coloris ad dyaphanū. ſicut ergo lux ē perfectio dyaphani: ſic intellꝰ agēs eſt perfectio mãlis: ⁊ ſicut dyaphanū nō mouet̄ a colore niſi fuerit illuminatū: ſic intellꝰ mãlis nō recipit intellca que ſunt hic ⁊ nunc niſi perficiat̄ per lumē intellꝰ agētis. qm̄ nō ſolū requirit̄ q̄ intentiones imaginate illuminētur ab intellꝰ agente ſi debent mouere intellm̄ poſſem: ſed etiam requirit̄ q̄ intellꝰ poſſis illuminet̄ ab intellu agente vt recipere poſſit ab intentionibꝰ imaginatis. Et ſubdit Commēta. q̄ cum intellus mãlis fuerit nobis copulatus ſcḋm q̄ perficit̄ per intellm̄ agentem: tunc nos erimus copulati cum intellꝰ agente: ⁊ hec diſpoſitio dicitur intellꝰ adeptus: de qua infra dicetur commēto. 36. ❡ Ulterius Commenta. repetit dubium contra vnitatem intellꝰ mãlis dicēs: q̄ ſi res intellca in te ⁊ in me fuerit eadem omnibus modis: q: etiam quantum ad ſpeciē intelligibilē ⁊ actū intelligendi: tunc ſequit̄ neceſſario q̄ cū ſcio aliqḋ intellm̄ tu ſcis etiā illud: ⁊ alia huiꝰ impoſſia. Si aūt res intellca in te ⁊ in me fuerit vna in ſpecie: ⁊ due ſm indiuiduum. tunc res intellca habebūt rem intellcam: ⁊ proceditur in infinitum: cōſequens eſt inconueniēs. hāc conſequentiā nō declarat Cōmenta. Pōt tamē ſic declarari quia ſi in te ⁊ in me ſunt due ſpecies intelligibiles hominis: verbi gratia vel intellectiones eiuſdē ſpeciei ⁊ diuerſe numero. tunc ab eis contingeret abſtrahere aliquā ſpeciē intelligibilē eis cōmunē. abſtrahas ergo tu vnaꝫ ⁊ ego vnā aliā ſimilē tecū: cū etiā iſte conueniant in ſpecie: ⁊ differāt numero: cōtingeret ab eis abſtrahere alias duas conſimilr̄: ⁊ erit pcedere in infinitū. ❡ Arguit̄ eē q̄ illo dato diſcipulus non adiſceret a magiſtro niſi ſciētia que eſt in magiſtro eſſet generans ⁊ cauſans ſibi ſimilem in diſcipulo: ſicut vnus ignis generat aliū ignē ſibi ſilem in ſpecie: ⁊ hoc eſt impoſſibile: quia tunc ſcientia eſſet virtus actiua: cōſequēs eſt falſum: ⁊ dicit Cōmēta q̄ hec omnes dubitationes ſoluunt̄ dicendo, ſicut primo huiꝰ oſſuꝫ

q̄ res

ꝙ res intellecta apud te ⁊ apud me eſt multa ſm ſubm p
qđ eſt va.i.ſꝫ ꝑn^m ei^9 ꝑſuppoſitũ p qđ itellect^9 ſit verus ſi
ue cui ꝯformaꝫ itelligere cõformitate que eſt veras: ⁊ eſt
forma imaginatiõis: ⁊ ē vna ſm ſubm p qđ eſt ens.i. ſm
ꝑn^m eius ꝑſuppoſitũ per qđ hꝫ eē: ⁊ in quo ſubiectiue fun
daꝫ: ⁊ illud eſt intellect^9 mãlis. Nõ plus dicit Cõmen-
tator ꝓ ſolutione iſtarũ dubitationeꝫ: ſed de his in qõne
plenius diſcutietur. Ultimo quedã adducit contra Auē
pace que de ſe ſunt ſatis manifeſta.

Dubitaꝫ pro declaratiõe oium predictoꝝ. Utrũ
aīa intellectiua ſit forma ſubalis corpo
ris humani ſm inhērentiã ⁊ informationē: aut ſolum ſm
appropriationē in operando: vt in pleriſqꝫ locis innuit Cõ
mentator. Et arguetur primo: ꝙ aīa intellectiua non ſit
informans corpus humanũ: ⁊ ei vnita ſm eſſe: ſed ſolum
appropriata. Poſtea vero argueꝫ oppoſitũ.ſ. ꝙ ipſa non
ſit forma abſtracta ⁊ ſempiterna: ⁊ in oīb^9 hoīb^9 tm̃ vna.
¶ Ad ꝑn^m autē multipliciter arguitur. ¶ Primo. ſi aīa
intellectiua eſſet forma ſubſtantialis corporis humani ei
ſm eſſe vnita: tunc quereretꝫ de illa vnione vtrũ ſit idem
cũ ſuba aīe: aut accidēs eius: ſi dicatur ꝙ ſit idē cũ ſuba
aīe: tunc ſequitur ꝙ cũ poſt mortē hoīs: cuius illa eſt aīa:
nõ ſit amplius illa vnio: ꝙ tunc nõ erit ſubſtantia illius
aīe: ⁊ per cõſequēs illa aīa erit corrupta: cõſequēs eſt fal-
ſum: qꝛ aīa intellectiua ſeparaꝫ ab alijs partib^9 aīe: ſicut
perpetuũ a corruptibili: vt Ariſto. ſepe fatetur. Si aũt dica
tur ꝙ illa vnio ſit accidēs aīe: aut ſeparabile: aut inſepa-
rabile: ſi ſeparabile: cũ aīa nõ cõſtituat hominē in eſſe ſpe
cifico niſi ſuo corpori fuerit vnita: tunc ſequitur ꝙ aīa cõ
ſtituat hominē in eſſe ſpecifico per accidēs ſeparabile: qđ
ſatis deridendũ videꝫ. ſi autem ſit accidens inſeparabile:
cum poſt mortē alicuius hoīs non ſit vnio ſue aīe ad eius
corpus: ſequitur ꝙ aīa eius tunc nõ erit: ⁊ ſic corrumpiꝫ:
quod iterũ eſt falſum: ⁊ patet conſequētia: qꝛ impoſſe eſt
ꝙ ꝓpriũ ſubiectũ alicuius accidētis inſeparabilis rema
neat illo accidente corrupto. ¶ Secũdo arguitur ſic. Si
aīa intellectiua eſſet forma ſubſtãtialis corporis humani
ſm eſſe vnita: tunc ipſa eſſet forma materialis: qꝛ oīs for-
ma: que eſt ꝑfectio materie eſt materialis: conſequēs eſt
falſum: qꝛ tunc nõ reciperet oēs formas materiales: cuꝫ
nihil recipiat ſe vel ſpēm ſui ꝑſiue: vt ſupra ꝓbatuꝫ eſt: ⁊
cõſequēter ſequitur ꝙ nõ cognoſceret oēs formas mate
riales: cũ oīs eius cognitio fiat per receptionē: cõſequēs
eſt falſum. ergo ⁊c̃. ¶ Tertio arguiꝫ. Si aīa intellectiua
eſſet forma perficiens materiã: tunc ſequereꝫ ꝙ ipſa eſſet
extenſa ſaltē per accidens ad extenſionē corporis: ⁊ habe-
ret partē extra partē: quod ſue nature repugnat cũ pona
tur indiuiſibilis ⁊ inextenſa: ⁊ probatur cõſequentia ſup
ponēdo tria: quoꝝ primũ eſt: ꝙ nihil eſt figuratũ niſi ſit
extenſum: hoc pꝫ. ſcđm eſt: ꝙ mã prima nõ põt eſſe ſubie
ctuꝫ ꝓpriũ alicuius accidētis ꝓprij ⁊ determinati: ⁊ ex cõ
ſequēti nõ põt eſſe ſubiectũ ꝓpriũ figure ꝓprie hoīs: hoc
etiã pꝫ. tertiũ eſt: ꝙ in hoīe nõ ſunt plures forme ſubſtan-
tiales ſibi ꝓprie quarũ quelibꝫ det ſibi ſpecificum eē: pꝫ
qꝛ talis forma in vno cõpoſito eſt tantũ vna. ¶ His ſtan-
tibus tũc ſic. ſi aīa intellectiua eſt forma ſubſtantialis ⁊c̃.
aut ipſa eſt aliquo mõ ſubiectũ figure ꝓprie hoīs: aut nul
lo modo: ſi ſic. ergo ē figurata. qꝛ omne ſubiectũ figure
eſt figuratũ: ⁊ omne figuratũ eſt extēſuꝫ. per primã ſuppo
ſitionē. ergo ipſa eſt extenſa. quare ⁊c̃. Si dicatur ꝙ nul-
lo modo aīa itellectiua eſt ſubiectum figure ꝓprie hoīs
tunc queriꝫ: qđ ſit eius ꝓpriũ ſubiectũ: aut eſt mã ꝑma: ⁊
hoc nõ. per ſecũdã ſuppoſitionē: aut eſt cõpoſituꝫ ex mã ⁊
vnica aīa forma ſubſtãtiali hoīs: ⁊ hoc nõ per tertiã ſup-
poſitionē. oꝫ ergo neceſſe dicere qđ ſubiectũ ꝓpriũ illius
figure eſt ꝯpoſitũ ex mã ⁊ aīa intellectiua: ⁊ p ꝯñs ꝙ aīa
intellectiua ꝑtialr eſt ſubꝫ illi^9 figure. q̃re ⁊c̃. ¶ Quarto
arguiꝫ. ſi aīa intellectiua eſſet forma ſubſtãtialis corpori
humano ſꝫ eē vnita: tũc ſequereꝫ ꝙ ipſa eſſet corruptibi
lis: ꝯñs eſt falſum. ⁊ probatur ꝯñtia. qꝛ oīs forma que re-
quirit determinatas diſpõnes in mã corrũpitur ad illaꝝ
corruptionē: vt pꝫ inductiue: ſꝫ oīs forma vnita mãe req
rit determinatas diſpõnes in ſua mã qꝛ vniuſcuiuſqꝫ act^9
in potētia ipſo actu exiſtētis ⁊ in ꝓpria mã aptus natus eſt
fieri. per Ariſ. ſcđo huꝰ. ergo oīs forma vnita mãe eſt corru-
ptibilis. q̃re ⁊c̃. ¶ Quĩto arguiꝫ. qꝛ dato illo ſeqꝫ ꝙ cor
ruptio hoīs nõ eſſet trãſmutatio ſubalis: ſed ſolũ acciden
talis: ꝯñs eſt falſuꝫ. ⁊ ꝓbaꝫ ꝯña. qꝛ illa trãſmutatio nõ eſt
ſubalis: in qua nulla ſuba corrũpiꝫ: ſed in corruptiõe ho-
minis nulla ſubſtãtia corrũpiꝫ: ſi opinio eſt vera. igiꝫ. ꝓ-
baꝫ minor: qꝛ nõ forma ſubſtãtialis eius. ſ. aīa itellectiua
qꝛ ipſa ē icorruptibilis: nec mã eodē mõ. q̃re ⁊c̃. ¶ Sex
to arguiꝫ. qꝛ illo dato aīa intellectiua eſſet corruptibilis:
qꝛ cũ deſtruiꝫ rõ eſſendi alicu^9 illud ampli^9 nõ eſt: ſed rõ
eſſendi aīe itellectiue deſtruiꝫ cũ hõ corrũpiꝫ. ergo tunc ipſa
ampli^9 nõ ē. q̃re ⁊c̃. ꝓbaꝫ minor: qꝛ rõ eſſendi aīe intelle-
ctiue ſi eſſet forma ſubalis dans eſſe hoī eſt ꝙ ſit illđ quo
aliqđ eſt hõ: cũ forma ſit illud qđ dat eſſe rei: cui^9 ē for^a:
ſed cũ hõ corrũpiꝫ ei^9 aīa intellectiua nõ eſt ampli^9 illđ
quo aliqđ eſt hõ vt pꝫ. ergo tunc eius rõ eſſendi deſtruiꝫ.
¶ Septimo arguiꝫ. ꝙ ſi aīa intellectiua eſſet forma mã-
lis idiuiduata ⁊ multiplicata multiplicatiõe idiuiduoꝝ
humanoꝝ: tũc ipſa nõ reciperet niſi indiuidualr cũ hic ⁊
nunc. ꝯñs eſt falſum: qꝛ tũc ñ poſſet itelligere vlr: ⁊ pꝫ cõ
ſequētia: qꝛ for^a mãlis nõ recipit niſi idiuidualr. ¶ Oc-
tauo arguiꝫ. ſi aīa itellectiua eſſet forma ⁊c̃. tunc ipſa eēꝫ
intellecta in potētia: ſed omne itellectũ in potētia mouet
aīam intellectiuã ad actũ intelligēdi dũ ab ipſa itelligiꝫ.
ergo aīa itellectiua moueret ſeipſam. ꝯñs ē falſũ. ¶ No
no arguiꝫ: qꝛ illo dato ſequereꝫ ꝙ man^9 itelligeret: ꝯñs
eſt incõueniēs: ⁊ ꝓbatur ꝯña: qꝛ aīa itellectiua eſt idiuiſi
bilis: vt cõiter poniꝫ: ſi ergo ipſa eſſet forma ſubſtantialis
ſm eſſe vnita corpori humano: tũc ipſa eēt in toto corpo-
re hũano: ⁊ in q̃libet ei^9 ꝑte quãtitatiua: qꝛ aliter nõ q̃li-
bet talis pars viueret ⁊ eēt aīata: qđ eſt falſuꝫ. ¶ Ex quo
poſtea arguiꝫ ſic. Anima itellectiua eſt in manu: ſed vbi-
cũqꝫ eſt aīa itellectiua ibi eſt potētia itellectiua: q̃ imedia
te fundaꝫ in ſuba. ergo potētia itellectiua eſt in manu: ſed in
quocũqꝫ eſt potētia itellectiua i illo recipiꝫ itelligere: dũ
ille hõ itelligit. ergo in manu recipiꝫ intelligere: ſed oē illđ
in quo recipiꝫ itelligere itelligit. ergo man^9 itelligit. Nec va
let ſi dicaꝫ: ꝙ licꝫ potētia itellectiua ſit in manu: in ipa tñ
nõ recipiꝫ intelligere. vt eſt i manu: qꝛ ibi nõ ē fantaſma:
q̃re nõ ſeqtur ꝙ man^9 itelligat: qꝛ ſaltē ſequereꝫ ꝙ cere
brũ itelligit: cũ ibi ſit aīa cũ potētia itellectiua: ⁊ ēt fantaſ
ma: qđ tñ nõ eſt verũ: cũ ſolũ in aīa itellectiua: ⁊ hõ p eã
dicatur itelligēs: loquēdo de iſtis iſerioꝝ^9. ¶ Decimo
arguiꝫ: qꝛ ſequereꝫ ꝙ idē idiuiſibile ſil' moueꝫ ⁊ quieſcit:
vel ſil' moueꝫ ⁊ nõ moueꝫ: qđ iplicat: ⁊ ꝓbaꝫ ꝯña: ponē-
do ꝙ pes vnius hoīs quieſcat: ⁊ man^9 eius moueaꝫ: tunc
ſi eadē aīa idiuiſibilis iformat mãꝫ pedis ⁊ materiã ma-
nus: ſtatiꝫ ſequiꝫ ꝙ illa moueaꝫ ad motũ man^9: ⁊ q̃ſcit
vel non moueꝫ ad quietē pedis. quare ⁊c̃. ¶ Ex his itaqꝫ
rõnib^9 ⁊ alijs ſimilib^9 conanꝫ aliqui oſtēdere aīaꝫ itelle-
ctiuã nõ eſſe formã corpori humano ſm eſſe vnitã: dan-
tem homini ſpecificũ eſſe: ⁊ multiplicatam ſm multipli-
cationeꝫ indiuiduorũ humanorum: ſed dicunt ipſaꝫ eſſe
formã abſtractã ſm eſſe ab omni materia ⁊ ab omni cor-
pore: ⁊ ſolũ appropriari corporib^9 humanis in operando:
ſicut nauta appropriaꝫ naui: ⁊ intelligētia orbi: quē mo-
uet: ⁊ ponunt eã ingenitã ⁊ incorruptibilem: ⁊ vnicaꝫ re
ſpectu corporum humanorum.

Et hec fuit opinio Cōmētatoris ɔtra quā multipliciter argui ſolet. ¶ Primo ſic. Aīa intellectiua eſt prima perfectio hoīs: vt pꝫ ex diffinitione eī data de aīa ab Ari. intelligere aūt eſt ſcḋa pfectio eius: cū igit̄ ſcḋa pfectio hoīs ſit in alio ⁊ in alio hoīe alia ⁊ alia: ſeqꝉ ꝙ pma pfectio ſit alia ⁊ alia: vn̄ ſi eadē eſſet pma pfectio omniū hoīuꝫ: cū hō capiat eſſe a ſua prima pfectiōe ſeq̄ret ꝙ idē eſſet eſſe omniū hoīuꝫ: q̄re ego eſſeꝫ p eſſe tuū: ⁊ tu eſſes p eſſe meū: qḋ eſt impoſſe. ¶ Scḋo arguit̄. qꝛ illo dato ſequeret̄ ꝙ ſortes fuit anteq̄ꝫ eſſet gn̄atus. pbat̄: qꝛ q̄ncūqꝫ fuit forma ſubſtātialis alicuius tunc ille fuit: ſed intellectus qui eſt forma ſubalis ſortis fuit anteq̄ꝫ ſortes eēt gn̄atus: et quo eſt eternus p poſitionē. ḡ ⁊c̄. ¶ Tertio arguit̄: ꝙ Sortes nō eſt corruptibilis inquātū hō. pbat̄ qꝛ ipſe eſt hō per intellectum qui eſt incorruptibilis. ¶ Quarto arguit̄: ꝙ q̄ncūqꝫ ego acq̄rereꝫ aliquā ſciam tu eādē acq̄reres: ⁊ q̄ncūqꝫ pderēꝫ aliquā ſciaꝫ tu eādē pderes: ⁊ pꝫ ɔn̄a ex quo idē intellect⁹ eſt tuus ⁊ me⁹ p poſitionē. ¶ Quinto arguit̄ ſic. oīs pfectio que eſt ſbā ſeparata nō hꝫ niſi vnū pfectibile: vt pꝫ in motorib⁹ celeſtibus. ſi ḡ aīa intellectiua eēt ſbā ſepata nō hēret niſi vnū pfectibile: ⁊ p ɔn̄s nō eēt niſi vn⁹ hō: ɔn̄s eſt falſuꝫ. ¶ Sexto arguit̄: qꝛ tunc ſequeret̄ ꝙ nā gn̄is alicuius eſt indiuiduata: ⁊ tn̄ nā ſue ſpēie nō eſt idiuiduata. pꝫ qꝛ aīalitas in hoīe eſt indiuiduata: cum ſit forma mālis: ⁊ tn̄ rōnalitas nō eſt idiuiduata. ⁊ ſeq̄tur vlteri⁹ ꝙ ſpēs hūana eſt cōpoſita ex indiuiduato ⁊ nō idiuiduato: qḋ nō vr̄ veꝝ. ¶ Septimo arguit̄: ꝙ tūc ſeq̄ret̄ ꝙ vni⁹ vtutis reſpectu eiuſdē obīi ſimul erūt diſtincti act⁹: qḋ vr̄ impoſſe: qꝛ vn⁹ viſus nūero reſpectu eiuſdē viſibilis nō hꝫ ſil̄ plēs viſiōes. ⁊ ɔn̄a pꝫ vbi Sortes ⁊ Plato ſil̄ intelligāt idē intelligibile. ¶ Octauo arguit̄: ꝙ data illa poſitione deſtruet̄ iuſticia diuina: qꝛ tūc nō ſp boni aliq̄n p̄emiarent̄ ⁊ mali aliq̄n punirent̄: cū videam aliquos bonos q̄ꝫdiu viuūt pati aduerſitates: ⁊ ecōtra aliquos malos ɔtinue hr̄e pſperitatē. ¶ In iſta mā inter oēs tres inuēte ſunt famoſiores opiones: q̄ꝝ pria fuit Alex. ponētis aīam intellectiuā eſſe formā mālē generabilē ⁊ corruptibilē ⁊ numerabilē: ſicut cetere forme: q̄ de potētia māe ab agēte nāli pducūtur: de qua in ɔmēto viſuꝫ fuit. ¶ Scḋa opio fuit Auer. q̄ poſuit aīaꝫ intellectiuā eſſe formā abſtractā ſꝫ eē aīaꝫ appropriatā tn̄ corpib⁹ humanis in opando: cū in intelligēdo a fantaſmate hūano dependeat tanq̄ꝫ a motore pinquo: ⁊ hāc poſuit vnicā tn̄ in oīb⁹ humanis corpibus eis indiſtās ⁊ aſſiſtēs vt intelligētia orbi qḋ mouet ingenitā ⁊ incorruptibilē. Et eā dixit eēntialr̄ cōponi ex duab⁹ ſubſtātijs indiuiſibilib⁹: quaꝝ vna dr̄ intellect⁹ agēs: reliq̄ vo intellect⁹ poſſis. Et intellectū poſſeꝫ dicit hr̄e ſoluꝫ nāꝫ potētialitatis ⁊ receptiōis reſpectu intelligibiliū. Intellectū vo agētē vult eſſe cāꝫ actiuā ſpēꝝ intelligibiliū in intellectu poſſibili vna cū fantaſmatib⁹: p fantaſma intelligendo actū triū vtutū interioꝝ intellectui miniſtrātiū. ſ. imaginatiue cogitatiue ⁊ memoratiue. Et ponit intellectū poſſibilē perfici per intellectū agentē: ſicut mā p formā pficit̄: ⁊ intellectū agētē eſſe nāꝫ quandā intelligibilem inferioris gradus pfectionalis ad intelligentias celeſtes: ⁊ ſuperioris ad intellectū poſſibilē. ¶ Ulterius vult vltra animā intellectiuā in hoīe aliā eſſe animā ſenſitiuā de potentia māe eductā gn̄abileꝫ ⁊ corruptibilē: ⁊ numeraliter multiplicatā: atqꝫ humano corpori vnitam ſm eſſe: p quā hō reponitur in eſſe ſpecifico: ⁊ eſt generabilis ⁊ corruptibilis: de qua etiam viſum eſt in ɔmento. ¶ Fuit ⁊ tertia poſitio ceteris tutior ⁊ magis credenda: nō ſolū qꝛ fides catholica xp̄ianoꝝ eā tenet: ſꝫ ēt ex ſeipſa qꝛ ponit animā humanā nō generari ab agēte pticulari educēte eāꝫ de potētia māe: ſed ab agente ſupnāli, vꝫ. deo ipſo creari ex nihilo: ⁊ māe ab agente pticulari predispoſite infundi: ⁊ corpori humano vniri ſꝫ eſſe. ¶ Et dicit vlterius ꝙ ipſa eſt indiuiſibilis ⁊ multiplicabilis ſꝫ corpoꝝ multiplicationem quibus vnit̄: ⁊ eſt imortalis: ⁊ ꝙ ab eius ſbā fluūt potētie plēs. vꝫ. intellect⁹ agēs: quo actiue ɔcurrit ad ſpēs intelligibiles ⁊ intellectiōes: ⁊ intellꝯ poſſis quo ad p̄dicta paſſiue ɔcurrit: ⁊ volūtas qua velle ⁊ nolle libere pōt. Hanc aūt opinionē defendendo faciliter reſponderi poſſet ad arg⁹ ad eius opp^m facta: q̄uis q̄dā heretica prauitate decepti ea putent eſſe demōſtratiua. ¶ Ad p^m ergo cuꝫ q̄rit̄ de vnione aīe intellectiue ad corpus vtrū ſit idē cū ſbā anime vel accñs eius: dr̄ ꝙ eſt accñs ſepabile reſpectu anime: lꝫ ſit inſepabile reſpectu indiuidui. ¶ Et cū poſtea arguit̄ ꝙ tūc aīa intellectiua ɔſtitueret hoīeꝫ in eſſe ſpecifico p accñs ſepabile. Rn̄det̄ ꝙ hoc nō eſt incōueniēs tanq̄ꝫ p cāꝫ ſine qua nō: vl̄ tanq̄ꝫ p aliq̄d qḋ non ſit de eēntia hoīs: ſicut forma ſbalis ignis nō cōſtituit ignem ſine caliditate ⁊ tn̄ caliditas nō eſt de eēntia ignis. ¶ Ad 2^m cū infert̄ ꝙ tunc aīa intellectiua eſſet forma mālis: rn̄det̄ ꝙ duplr̄ aliqua forma dr̄ mālis. Uno mō cōiter: qꝛ māꝫ informat: ⁊ hoc mō ɔcedēdū eſt ꝙ aīa intellectiua eſt forma mālis ad dr̄iaꝫ intelligētiaꝝ celeſtiū: quaꝝ nulla eſt aliquo mō pfectio māe. Alio mō ⁊ pprie dr̄ forma mālis ſoluꝫ illa que vigore diſpoſitionū qualitatiuaꝝ ab agēte nāli de potentia māe educit̄: ⁊ hoc mō aīa intellectiua nō eſt forma mālis: vt pꝫ ex dictis: ſed q̄lꝫ alia forma ſbalis: q̄ eſt in mā bene eſt hoc mō forma mālis: ⁊ q̄libꝫ talē aīa intellectiua pōt cognoſcere p receptionē ſue ſpēi. q̄re ⁊c̄. ¶ Ad 3^m cuꝫ infert̄ ꝙ anima intellectiua eēt extēſa. negat̄ ɔn̄a: ⁊ ad pbationē admitto omnia ſuppoſita. ¶ Et cū poſtea q̄rit̄ de figura ppria hoīs qḋ ſit ei⁹ ppriū ſbm: p dici poſſet ꝙ illa figura nō eſt accñs ppriū homini: cū in alio inueniat̄. ſ. in cadauere poſt hoīs mortē: aut forte in lapide ſilr̄ figurato ab arte: vel a nā figura ſilis in ſpē illi q̄ eſt in homine repiri pōt. ¶ Alr̄ ēt dici poſſet admiſſo ꝙ talis figura ſit accñs ppriū homini ꝙ ipſe hō eſt ei⁹ ppriū ſbm: ⁊ ex hoc nō ſeqꝉ ꝙ anima intellectiua ſit aliquo mō ſbm illi⁹ figure: ſicut riſibilitas eſt accñs ppriū hominis ⁊ tn̄ anima intellectiua nullo mō ē ſbꝫ riſibilitatis: ⁊ ita de alijs mltis. ¶ Ad 4^m pꝫ ex dictis. Quī negāda eſt ɔn̄a cū infert̄ ꝙ aīa intellectiua eēt corruptibilis. ¶ Et cū argr̄ ꝙ oīs forma q̄ req̄rit determinatas diſpōnes in mā corrūpit̄ ⁊c̄. dr̄ ꝙ duplr̄ aliq̄ forma pōt req̄rere determinatas diſpōes i mā. Uno mō ſimplr̄ ad h̄ ꝙ ipſa ſit: ⁊ de tali eſt veꝝ ꝙ corrūpit̄ illis diſpōnib⁹ corruptis: vt eſt de q̄libet forma educta de potētia māe: ⁊ h̄ mō anima itellectiua nō req̄rit determinatas diſpōes in mā: cū poſſit eē abſqꝫ mā ⁊ diſpōnibus ei⁹: vt pꝫ poſt ſepationē ei⁹ a corpe. Alio mō pōt aliq̄ forma req̄rere determinatas diſpōes in mā nō vt ipa ſit: ſꝫ vt ſit in mā: ⁊ h̄ mō anima intellectiua req̄rit determinatas diſpōnes in mā: ⁊ de tali forma nō oꝫ ipſaꝫ corrūpi ad illaꝝ diſpōnū corruptionē: ſꝫ ſolū ſeqꝉ ꝙ deſinat māꝫ informare: qḋ ɔcedit̄ de anima itellectiua poſt mortē. ¶ Ad 5^m negat̄ ɔn̄a: ⁊ dr̄ ꝙ in corruptione hominis aliqua ſubſtātia corrūpitur. ſ. hō: licet nulla ſuarum partium eſſentialiuꝫ corrumpat̄: qꝛ ſi corrūpit̄ur per ſeparationē eaꝝ abinuicē: tn̄ homo non ſic pprie corrūpit̄ ſicut alia: quoꝝ forme ſbales corrumpunt̄: ſicut nec ſic pprie generatur. ¶ Ad ſextū dr̄ ꝙ rō eſſendi ſimplr̄ anime intellectiue nō eſt eē illud quo aliq̄d eſt hō: ſicut eſt de alijs formis ſubſtantialibus que ſunt pprie māles: vt ꝙ rō eſſendi ſimplr̄ anime equi eſt ꝙ ſit illud quo aliquid eſt equus: ⁊ ita de alijs: ſed illa eſt rō eſſendi anime intellectiue in corpore humano: ⁊ ideo cū nō eſt illud quo aliq̄d eſt hō nō amplius eſt in corpore humano. ¶ Ad 7^m.

dicitur

dicit ꝙ licet nulla forma que eſt ꝓprie mãlis poſſit recipere niſi cũ hic ⁊ nũc ⁊ quo ad eſſe ⁊ quo ad repñtare: aĩa tñ intellectiua q: non eſt ꝓprie mãlis: ſed ſolũ cõiter recipit vlr quantũ ad repreſentare licʒ recipiant cũ hic ⁊ nũc quãtũ ad eſſe: ⁊ per hoc differũt ſpẽs recepte in aĩa intellectiua ab illis q̃ recipiunt̃ in ſenſu vl' organo aut medio inaĩato: qm̃ ſpẽs recepte in aĩa intellectiua lʒ ſint res ſingulares: tñ vlr repñtãt: ſʒ ſpẽs recepte in ſenſu ⁊ ĩ medio ſunt ſingulares ⁊ ſolũ ſingularia repñtãt: vbi aũt in intelligentijs infra primã ponant̃ ſpẽs vt vult auctor de cauſis: ille ſunt vles in eſſendo ⁊ repñtãdo. ¶ Ex quo pʒ ꝙ aĩa intellectiua eſt mediũ inter ſupceleſtia ⁊ iſta inferiora gnãbilia ⁊ corruptibilia per participationẽ cõditionẽ vtriuſqʒ extremoꝝ: in quo ſupiora cũ inferioribus cõiungunt̃: ꝓpter qḋ dicit Alber. ꝙ ipſa ẽ in oriʒõte eternitatis ⁊ tẽporis ⁊ ꝙ ipſa eſt ſupra nãm: ⁊ infra intelligentiã: p hoc demõſtrãs ipſaʒ in pfectione mediũ gradũ obtinere inter ſupiora ⁊ inferiora. ¶ Ad octauũ dĩ ꝙ aliquid eſſe intellectũ in potẽtia duplr põt itelligi: vno mõ ꝙ nõ ſit actu intellectũ: ſed poſſit eſſe actu intellectũ: ⁊ ſic aĩa intellectiua põt eſſe intellecta in potẽtia: ⁊ nõ opʒ oẽ tale mouere aĩam intellectiuã ad actũ intelligendi: ſicut pʒ de ſubſtãtijs ſepatis ⁊ alijs que nõ hñt ꝓprium fantaſma: nec intelligunt̃ per ꝓprias ſpẽs: ſʒ alioꝝ ſcʒ ſuoꝝ effectuũ: vt poſt oſtẽdet̃. Scḋo mõ põt intelligi aliqḋ eſſe intellectũ in potẽtia: q: hʒ vel hẽe põt ꝓpriuʒ fantaſma a q̃ abſtrahi põt ſpẽs intelligibilis: per quã vel ratione cui⁹ fieri põt actu intellectũ: ⁊ oẽ tale eſt motiuũ intellectus ſeu aĩe intellectiue ad intelligẽdũ aut ꝯpletiue aut diſpoſitiue: ſed hoc mõ nõ eſt intellecta in potẽtia aĩa intellectiua: ſed ſolũ ꝓprie forme mãles que cadũt ſub ſenſu exteriori vl' interiori: ⁊ lʒ nõ ſit poſſe idẽ eſſe totale mouẽs ⁊ totale motũ reſpectu eiuſdẽ ⁊ ſm idẽ: nõ tñ incõuenit aliqḋ mouere ſe ⁊ eſſe mouens ⁊ motũ ⁊ ſm idẽ ⁊ reſpectu eiuſdẽ ſm diuerſas eius potẽtias: vñ aĩa intellectiua reſpectu ſpẽi intelligibilis eſt mouẽs ⁊ mota agens ⁊ recipiẽs: ſed ſm diuerſas potẽtias vt ſupri⁹ oñſuʒ eſt: nec ſola aĩa intellectiua eſt mouẽs: ſʒ ẽt fantaſma. ¶ Et ſi q̃rat̃ q̃re opʒ aĩam intellectiuã actiue ꝯcurrere ad ſpẽm intelligibileʒ ⁊ intellectionẽ: ⁊ nõ opʒ aĩaʒ ſenſitiuã ad ſpẽʒ ſenſibile ⁊ ſenſationẽ actiue ꝯcurrere. Dĩ ꝙ cã eſt: q: ſm ꝙ intellectiua abſtracta eſt ⁊ nõ organica: fantaſma aũt eſt mãle ⁊ organicũ: iõ nõ põt in aĩam intellectiuã agere ꝓprio vigore: q̃re opʒ aĩam intellectiuã ſecũ coagere: ſed nõ ſic ẽ de aĩa ſenſitiua: q: cũ mãlis ſit ⁊ organica: pati põt ab obiecto mãli nõ ꝯcurrẽte alio agẽte. ¶ Ad 9m negat̃ ꝯña cũ infert̃ ꝙ man⁹ intelligeret aut cerebrũ: q: intelligere eſt opatio que ſubiectiue recipit̃ in ſola aĩa intellectiua: ideo nihil denoĩat̃ intelligẽs niſi ipſa: vl' primũ in eẽ ꝯſtitutũ p eã: qḋ eſt totus hõ: ⁊ nõ aliq̃ pars eius. Alr aũt eſt de ipſo ſentire qḋ in determinata pte recipit̃ organica: vt viſio q̃ ita eſt in oculo qḋ nõ eſt in aure: q̃re nõ ſolũ aĩal: ſed etiã oculus dĩ videre. ¶ Ad xm ꝯcedũt aliq: ꝙ idẽ indiuiſibile ſil' mouet̃ ⁊ q̃ſcit p accidẽs in caſu poſito: nec hoc incõuenit: ſed illud eẽt impoſſe p ſe: puto tñ ꝙ ſimplr loquẽdo illud poſſet negari ꝯcedẽdo ꝙ illa aĩa mouet̃ p accidẽs: ⁊ negãdo ꝙ q̃ſcat vel nõ moueat̃. Nec ſeqtur: pes q̃ſcit: ergo aĩa q̃ eſt in pede q̃ſcit: ſicut nec ſequitur: pes nõ mouet̃. ergo aĩa q̃ eſt in pede nõ mouet̃: q: alr duo inuicẽ ꝯtradicẽtia ſil' verificarent̃. i. ꝙ illa aĩa mouet̃: ⁊ ꝙ illa aĩa nõ mouet̃: ex qb⁹ pʒ ꝙ argumẽta illa q̃ aliqui putant inſolubilia de leui ſoluunt̃. ¶ Sed ſi quis Auer. nimis afficeret̃ aut ꝓbabiliter eius opinionẽ defendere vellet: q̃ʒq̃ʒ falſiſſima ſit ⁊ ſilis figmẽto: poſſet ex ei⁹ argumẽto ad arg⁹ alia in eius oppoſitũ adducta talr rñdere. ¶ Ad pꝛm igit̃ cũ dĩ ꝙ ſcḋa pfectio hoĩs eſt numerata. ergo ⁊ pͣ. negat̃ ꝯña: q: ſcḋa pfectio: puta ſpẽs intelligibilis vel intelligere depẽdet ab intẽtionib⁹ imaginatis: ⁊ numerat̃ p earũ numerationẽ: qḋ nõ cõtingit de prima hoĩs pfectione. Vñ nõ incõuenit vni prime pfectiõi corrñdere plures ſcḋas pfectiones: vt vni itellectui plures actus intelligẽdi. ¶ Et cũ poſtea arguit̃: ꝙ ſi vna eſſet pͥma pfectio oĩuʒ hoĩum: cũ hõ capiat eſſe a ſua prima pfectiõe: vnũ eẽt eſſe oĩum hoĩum. Dĩ ꝙ duplex eſt prima pfectio hoĩs. Vna appropriata in operãdo: ⁊ eſt aĩa intellectiua: ⁊ ab hac nõ capit hõ eſſe ſpecificũ. Alia eſt pͥma pfectio hoĩs inherẽs corpori humano ⁊ dans ei eẽ ſpecificũ: ⁊ hec eſt aĩa ſenſitiua ei⁹ nobiliſſima inter oẽs aĩas de potentia mãe eductas: q̃ aĩa cogitatiua appellari põt ꝓpter perfectiſſimã ipſius v̓tutẽ q̃ eſt v̓tus cogitatiua: ⁊ hec nõ eſt vna in plurib⁹ hoĩb⁹: ſed nũerat̃ ſm numerationẽ indiuiduoꝝ ſpẽi humane. Propter qḋ cũ in alio ⁊ alio hoĩe ſit alia ⁊ alia aĩa cogitatiua: ſequit̃ ꝙ alteri⁹ ⁊ alteri⁹ hoĩs ẽ aliud ⁊ aliud eſſe ipſi⁹: q̃re nõ ſequit̃ ꝙ ego ſim p eſſe tui nec ꝙ tu ſis p eſſe mei. ¶ Ad ſcḋm pʒ p idẽ: q: cuʒ ſortes ſit ſortes: ⁊ hõ p ſuã aĩam cogitatiuã: cũ ſua aĩa cogitatiua nõ fuerit ante ei⁹ ꝓductionẽ: ex quo ipſa eſt generabilis ⁊ corruptibilis: ſequit̃ ꝙ nec ipſe fuerit anteq̃ʒ eſſet generat⁹. ¶ Ad 3m ſilr pʒ. ꝙ ſortes eſt corruptibilis ſm ꝙ hõ: ex quo eſt hõ p aĩam cogitatiuã q̃ eſt corruptibilis. Ad 4m negat̃ ꝯña cũ infert̃: ꝙ q̃ncũqʒ ego acq̃rerẽ aliq̃ʒ ſciam tu acq̃reres eãdẽ ⁊ cetera. q: nulla ſcĩa dĩ ab aliq̃ acq̃ri vel deꝑdi niſi fuerit depẽdẽs a ſuis fantaſmatib⁹: ⁊ a ſuo actu cogitãdi: mõ lʒ idẽ ſit intellect⁹ tuus ⁊ me⁹: tñ ſtat ꝙ de aliquo cogitẽ: ⁊ nõ tu: ⁊ ꝙ a meo actu cogitãdi ꝓducat̃ ſpẽs intelligibilis in intellectu: ⁊ ex hoc deducatur ad intelligere: ⁊ nõ ex tuo actu cogitãdi: ⁊ tunc illa ſcĩa acq̃reret̃ mihi: ⁊ nõ tibi: ⁊ p illã ego noĩabor intelligẽs: vel ſciẽs: ⁊ nõ tu. ⁊ ꝓportionabilr dicat̃ in deꝑditõe: ex quo pʒ ꝙ nõ valʒ hec ꝯña: iſta ſcĩa acq̃rit̃ in intellectu tuo ergo acq̃rit̃ tibi: nec iſta ſilr: iſta ſcĩa deꝑdit̃ ab intellectu tuo: ergo a te deꝑdit̃: ſed ad inferẽdũ illã ꝯñam ex illis antecedẽtib⁹ opʒ addere illis antecedẽtib⁹ ꝙ ſit dependẽs a tuis fantaſmatib⁹. ¶ Ad qntũ cũ dĩ: ꝙ oĩs pfectio que eſt ſubſtãtia ſepata nõ hʒ niſi vnũ pfectibile: poteſt dici: ꝙ verũ eſt ſi eſt eternũ: vt eſt in ſupceleſtib⁹: ſʒ vbi pfectibile fuerit gnãbile ⁊ corruptibile: neceſſe eſt illi pfectioni ſepate ⁊ eterne plura pfectibilia corrñdere: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito de intellectu ⁊ humanis corporibus. Vel põt dici: ꝙ illa maior eſt v̓a: loquẽdo de perfectibili pͥmo: iõ ꝯcedo ꝙ aĩe intellectiue eſt ſolũ vnũ primũ pfectibile: ⁊ illud eſt ſpẽs hũana: q̃ eſt tñ vna pfectibilia ſcḋaria: vt ſortes vel plato nõ incõuenit eẽ plura. ¶ Ad 6m ꝯcedit̃ illud ad qḋ argm deducit: vñ in hoĩe ꝓp debitũ ordinẽ vniuerſi immãle vnit̃ cũ mãli: vt nõ fiat trãſitus de extremo ad extremũ niſi p mediũ. ¶ Ad 7m qdã negant ꝯcluſionẽ illatã: dicentes ꝙ cũ diuerſi hoĩes intelligant idẽ intelligibile: tñ nõ intelligũt eadẽ intellectiõe nũero: nõ hñtes p incõueniẽti ꝙ intellectio cãta a fantaſmatib⁹ vni⁹ hoĩs: poſſit fieri depẽdẽs a fantaſmatibus alteri⁹ hoĩs. ¶ Sʒ alr põt dici ꝯcedẽdo ꝯcluſionẽ: vbi motiua ꝓpinqua fuerint diuerſa: ſic eſt in caſu argumẽti: cũ alia ſint fantaſmata in ſorte: ⁊ alia ĩ platone: q̃ mouent ĩtellectũ ad ĩtelligẽdũ idẽ intelligibile. Vbi vero nulla eſſet diuerſitas in motore ꝓpinquo: tũc bene verũ ẽ: ꝙ eadẽ virtus re" eiuſdẽ obiecti nõ hĩet ſil' niſi vnũ actuʒ. ¶ Ad octauũ rñdet̃ negãdo ꝙ periret iuſtitia diuina: ⁊ dĩ ꝙ malus turpiter operãdo acq̃rit vitia q̃ ſunt mala: ⁊ ſibi punitio ſuoꝝ operũ maloꝝ. Bonus aũt ex operib⁹ laudabilib⁹ v̓tutes acq̃rit que ſũt ſibi bona: ⁊ pͥmiũ ſuorũ bene operatoꝝ. ¶ Licet iſta poſitio ſic poſſit colorari: mihi tñ vĩ ſalua pace ſic fingentiũ: ꝙ non poſſit euitari

ꝓuin od eã ſequãt plura ĩpoſſibilia. ¶ Quã p̄mo ſequit̄ q̄ nullus hõ põt intelligere: ꝯñs eſt impoſſe: q2 itelligere eſt ꝓpria pfectio hoīs ſm q̄ hõ: per quã attingit ſuũ vltimũ finẽ. vʒ. felicitatẽ: vt colligit̄ ab Ar. 10°. ethi. ⁊ ꝓbat̄ ꝯña. q2 nullũ ꝯpoſitũ pciſe ex aĩa cogitatiua ⁊ corpe itelligit: ſʒ oĩs hõ eſt pciſe cõpoſitus ex anĩa cogitatiua ⁊ corpore: vt per opinionẽ pʒ. ex quo aĩa itellectiua eſt ps eſſentialis hoĩs. ergo nullus hõ itelligit. maior ꝓbat̄ hic īferi⁹ q2 nihil itelligit niſi aĩa itellectiua: vel pars eius: aut ꝯpoſitũ icludẽs aliqȯ iſtoꝝ tãq̄ ipſi⁹ partẽ: vt pʒ ex ſufficiẽti diuiſione: ſed cõpoſitũ pciſe ex aĩa cogitatiua ⁊ corpore: nõ eſt aliqȯ illoꝝ. ergo ⁊c̄. ¶ Secũdo ſeq̄t̄ q̄ rõnale nõ ē ꝓpria dĩa hoĩs eẽntialis ⁊ ꝯſtitutiua: ꝯñs eſt impoſſe: cũ ponat̄ in eius diffĩone pure qdditatiua: duʒ dꝛ̄ q̄ eſt aĩal rõnale: q2 certũ eſt q̄ rõnale in illa diffĩone nõ ponit̄ pro genere. g̊ p dĩa. ⁊ ꝓbat̄ ꝯña: q2 oĩs dĩa eẽntialis alicui⁹ cõpoſiti ex mã ⁊ forma ſubſtantiali ſumitur ab eius forma ſubſtantiali reponẽte illud in ſpẽ determinata: cũ nõ ex alia cã talis differẽtia dicatur differentia ſpecifica: ſed rõnale nõ ſumit̄ a forma ſubãli hoĩs reponente ipſum in ꝓpria ſpẽ. ergo rõnale nõ eſt dĩa hoĩs ſpecifica ⁊ eſſentialis. pʒ ꝯña cuʒ maiori: ⁊ minor declarat̄: q2 rõnale ſumit̄ ab aĩa itellectiua: vt pʒ: ⁊ ſm opinionẽ aĩa intellectiua ñ eſt forma ponẽs hoīeʒ ĩ ſpẽ. q̄re ⁊c̄. ¶ Tertio ſeq̄t̄. q̄ cõtraria ſũt ſĩl in eodẽ ſubõ p̄mo: qȯ eſt ꝯ nãm ꝯrioꝝ. ꝓbatur ꝯña. q2 licʒ ꝓpoſitiones cõtradictorie nõ ſunt contrarie q̄tũ ad eſſe ſimul in eodeʒ ſubiecto: tñ aſſenſus firmi duoꝝ cõtradictorioꝝ bene ſunt ꝯtrarij: ⁊ inuicẽ incõpoſſibiles: ideo vnus hõ nõ põt ſimul duob⁹ cõtradictorijs aſſentire. Ponam⁹ ergo q̄ Sortes firmiter per itellectũ aſſentiat huic cõtradictorio. ſol eſt maior terra habitabili: ⁊ q̄ ꝓ tũc Plato ſiĺr aſſentiat alteri ꝯtradictorio. ſ. q̄ nullus ſol eſt maior terra habitabili: tũc pʒ q̄ illi duo aſſenſus ſunt ſimul in eodẽ intellectu ſm opinionẽ: ⁊ ſunt cõtrarij. ergo ⁊c̄. Plura alia hi⁹ icõueniẽtia adduci poſſent q̄ breuitatis cã relinquunt̄. Iſta. n. ſatis pſuadere vident̄ idoneo ad philoſophãdũ q̄ opinio illa nõ ſit vera.

Suſtinendo opinionẽ Cõmẽta. adhuc dubitandũ vʒ: vtrũ intellectus poſſis ſit ens ĩ pura potẽtia paſſiua: aut ſit aliqȯ ens actu de ſe. Et p̄ arguit̄ q̄ intellect⁹ poſſis ſit aliqs actus ſiue ens ĩ actu. p̄mo ſic. Oẽ ſubm qȯ īmediate recipit formã accidẽtalẽ determinatã eſt ens actu: itellectus poſſibilis eſt hi⁹ ergo ⁊c̄. pʒ ꝯña cũ maiori: q2 in hoc differt ſubiectũ primũ forme ſubãlis ⁊ forme accidẽtalis determinate: quia ſubiectũ forme ſubſtãtialis eſt ens in pura potẽtia: ſubʒ vero forme accidẽtalis determinate eſt actus: vel ens actu. Et dꝛ̄ determinate ꝓpter dimẽſiões ĩdeterminatas: que īmediate fundant̄ in mã p̄ma. minor ẽt pʒ: q2 intellectus poſſibilis recipit ſpẽs intelligibiles ⁊ intellectiões. ¶ Scdo. ſi intellectus poſſibilis eſſet ens in pura potentia cui vniret̄ intellectus agẽs: tũc intellectus agens nobis vniret̄ in principio cõtra Cõmẽ. in ꝯmẽ. 36. hui⁹ tertij. ¶ Tertio. ſi intellectus poſſibilis eẽt ens in pura potẽtia: aut eſſet equalis pfectiõis cũ mã prima: aut minoris: aut maioris: nõ equalis pfectionis: q2 tũc eſſent eiuſdẽ nãe ⁊ ſpẽi cũ ea: nec minoris: q2 tũc eſſet nõ ens: cum mã p̄ma ſit in infimo gradu pfectionali entis: ex quo ſʒ Cõmẽ. p̄ phyſi. eſt mediũ inter nõ ens: ⁊ ens actu: ſi aũt eſt maioris pfectiõis: tũc habet̄ ꝓpoſitũ q2 cũ mã prima ſit mediũ inter nõ ens ⁊ ens actu: ſeq̄tur q̄ cuʒ recedit̄ a mã prima eũdo v̄ſus actũ p̄ximũq̄ eſt de⁹: ſtatim tranſit̄ in actũ ſiue ſit ens actu. q̄re ⁊c̄. ¶ In oppo^m arguit̄ probãdo q̄ intellectus poſſis ſit ens in pura potẽtia paſſiua. ¶ Primo ſic. illud qȯ recipit oĩa entia in actu nõ eſt aliqȯ ens actu: ſʒ intellꝰ poſſis recipit oĩa entia in actu. g̊ ⁊c̄. pʒ ꝯña. ⁊ maior: q2 oẽ recipiẽs eſt denudatũ a nã recepti: minor aũt ꝓbat̄: q2 itellect⁹ poſſis itelligit oĩa entia in actu ſʒ itellect⁹ poſſis nõ itelligit niſi illud qȯ recipit. g̊ ⁊c̄. ¶ Scdo. illud de cui⁹ potẽtia aliq̄ forma educitur nõ eſt actus: cũ hoc ꝓpriũ ſit mãe: ſed de potẽtia intellect⁹ poſſibilis aliq̄ forma educit̄. ſ. ſpẽs itelligibilis. g̊ ⁊c̄. ¶ Tertio. illud ex quo cũ actu puro ꝯſtituit̄ vnũ per ſe eſt pura potẽtia paſſiua: ſed intellectus poſſis eſt hi⁹. vt pʒ ex dictis ergo ⁊c̄. ¶ Hic iueniunt̄ due opiones diuerſe. Aliq̄ enĩ dicũt: q̄ licʒ intellect⁹ poſſis ſit in pura potẽtia paſſiua reſpectu ſpẽrũ itelligibiliũ: tñ de ſe eſt act⁹ ⁊ forma: ex quo eſt pars aĩe intellectiue: que aliquo mõ eſt forma corpis hũani. Et volũt vlteri⁹ q̄ hʒ aliq̄s actiões: vt elicere actionẽ ex ſpẽ: ꝯponere: diuidere: ⁊ diſcurrere de vno ad aliõ. ¶ Hanc tamẽ acionẽ hr̄e nõ poſſet: niſi p̄ius pateretur ⁊ recipiat ab itellectu agẽte ⁊ fantaſmatib⁹: ꝓpter qȯ magis dꝛ̄ potẽtia paſſiua q̄ potentia actiua: ex quo ſua p̄ma opatio eſt paſſio. ¶ Alij aũt poſuerũt itellectũ poſſem eẽ potẽtiã mere paſſiuã: dicẽtes vlterius ipm ad oẽs operationes ſtatĩ noĩatas ſolũ paſſiue cõcurrere: ⁊ habẽt ꝓ ſe Ar. dicẽtẽ intellectũ poſſem nullã hr̄e nãm: niſi illã qua poſſibilis vocat⁹ eſt. Et Cõmẽta. ponẽdo differẽtiã inter ipm ⁊ mãm p̄mã nõ dixit ipſuʒ eſſe actũ vel ens actu: qȯ tñ dicere debuiſſet: q2 illa fuiſſet maxima dĩa īter ea reperta. ¶ Et ſm hãc viã reſpõderi poſſet ad argumẽta ĩ oppoſitũ facta. ¶ Ad p̄^m cũ dꝛ̄. Omne ſubiectũ ⁊c̄. dicit̄ p̄mo q̄ illa minor nõ eſt vera vlr̄: niſi de formis accidentalibus realib⁹ ſeu corporalib⁹: quales nõ ſunt ille: que ĩ itellectu recipiunt̄. Dꝛ̄ ſecũdo: q̄ ſpẽs itelligibiles nõ īmediate recipiunt̄ in illa ſubſtãtia: que eſt intellect⁹ poſſibilis: ſed mediãte quadã eius nãli v̄tute in ea fundata recipiunt̄: que ꝓpter nominũ carentiã etiã intellect⁹ poſſibilis appellatur: ⁊ ꝓportionabiĺr in ſubſtãtia intellect⁹ agẽtis põt poni quedã v̄tus actiua illi paſſiue corñdẽs que v̄tus intellect⁹ agens põt noĩari: de hoc tñ nihil habemus a Cõmẽtatore expreſſum: q̄uis aperte dicat in nulla celeſti intelligẽtia accñs aliqȯ repiri. ¶ Ad 2^m dicũt aliq̄ ſequẽtes Cõmẽtatorẽ: q̄ itellect⁹ agẽs ſiue poſſibilis dupĺr nobis copulat̄. Vno mõ ſm eẽntiã. Alio mõ ſm opationẽ: ⁊ ſm opationẽ adhuc ẽt dupĺr. vno mõ pfecte: alio mõ ĩpfecte: ſi loquamur de copulatione ſm eſſentiã p indiſtantiã ⁊ aſſiſtentiã ad corpus cui copulari dicunt̄ ſic in p̄mo inſtanti eſſe hoĩs alicui⁹ ſuo corpori copulant̄: ſʒ per prius ſcdm nãm itellect⁹ poſſibilis q̄ intellectus agẽs: vt patebit ꝯmẽto. 20. Sed ſi ſit ſermo de copulatiõe ſʒ operationẽ ĩpfectã ſic prius copulat̄ nobis intellect⁹ agẽs: q2 abſtrahere qȯ eſt opatio ĩtellectus agẽtis pri⁹ ſit in nobis q̄ ĩtelligere: qȯ eſt opatio intellectus poſſibilis. Si vero mẽtio ſiat de copulatione ſm opationẽ pfectã: ſic prius copulat̄ nobis ĩtellect⁹ poſſibilis: ⁊ ſi vult Cõmẽ. cõmẽto ſupra allegato: q2 ĩtellect⁹ agens nõ copulat̄ nobis perfecte ſic q̄ efficiat̄ adeptus niſi poſt cõpletã generationẽ intellect⁹ in habitu in ĩtellectu poſſibili: ſed de his latius infra. ¶ Ad 3^m dꝛ̄ q̄ intellectus poſſibilis eſt maioris perfectionis q̄ mã p̄ma: ⁊ negat̄ poſtea conſequentia cũ infertur q̄ eſſet actus vel ens actu: q2 ĩ perfectio correſpõdens potẽtie paſſiue non ſtat in indiuiſibili ſed habʒ gradus diuerſos: ⁊ maior cõpetit intellectui poſſibili: minor vero materie prime.

¶ Quocirca neq̄ cũ corpore mixtũ ipſum eſſe cõſentaneũ eſt rationi: qualis eniʒ quidam fieret calidus aut frigidus: ⁊ ĩſtrumẽtũ aliqȯ ipſius eẽt ꝓfecto: ſicut eſt ſenſus: nunc aũt ipſius nullũ prorſus eſt inſtrm.

Unde

T.c.6. ¶ Unde neqꝫ miſceri rōnabile ē ipſū corpori. Qualis enī aliqs vtiqꝫ fiet: aut calidus aut frigidus: ſi organū aliquod erit ſicut ſenſitiuo: nunc autem nullum eſt.

¶ Hic Ariſto. notificat nām intellectus poſſis p̄ dr̄ias eius ad ſenſum: ⁊ diuidit in quinqꝫ ptes: ſicut qnqꝫ dr̄ias ponit inter intellectū ⁊ ſenſū: ſcđa ibi. (Et bn̄ iā dicētes.) 3ª ibi. (Qm̄ aūt nō ſimilis.) 4ª ibi. (Cū aūt ſic ſingula.) 5ª ibi. (Eſt qdē igitur.) ¶ Prima dr̄ia inter intellectū ⁊ ſenſum eſt. ꝙ ſenſus eſt vtus organica: ⁊ intellectus nō: ideo dr̄. Unde nec eſt rōnabile ipm̄. ſ. intellectū miſceri corpori: ſi enim intellꝰ miſceret corpori ⁊ aliqđ organicum erit ei ſicut ſenſitiuo: vtiqꝫ fiet ipſe qualis. i. aliqualiter qualis: ⁊ aut qđ calidū: aut frigidū: qđ tn̄ eſt falſū: quare nunc aūt nullū eſt. ſ. organū ipſi intellectui. ¶ Sꝫ poſſet aliquis dubitare de cōditionali quā Ar. facit in littera que eſt hec. Si intellectus eſſet virtus organica ipſe eſſet aliqualiter qualis vt calidus vel frigidus quō valeat. ¶ Huic rn̄det Egidꝰ aſſignādo tres rōnes. ¶ Prima rō eſt: q: ſicut forma q̄ recipit in mā mediāte quātitate extendit extenſione q̄titatis: vt pꝫ de colore ⁊ reliqs hꝰ ſic ꝙ nō ſolū corpus in quo eſt color ē extēſum: ſed et color eſt extēſus: ita forma q̄ recipit in mā mediāte caliditate frigiditate ⁊ reliqs primis q̄litatibꝰ: a quibꝰ nullum corpus mixtū denudat oīo: dr̄ aliqualiter calida vel frigida ⁊ nō ſolū corpus ſibi ſubm̄: ita ſi intellectus eſſet vtus organica ipſe reperiret ī mā mediāte caliditate frigiditate ⁊c̄. ḡ ipſe eēt aliqualr̄ calidus ⁊ frigidus. ¶ Secunda rō eſt: q: nō ſolū mā eſt ſubm̄ caliditatis ⁊ frigiditatis: ſed ꝯpoſitū: ⁊ p ꝯn̄s ꝯpoſitū ex organo ⁊ ītellectu ſi hꝫ organū eſt ſubm̄ caliditatis ⁊ frigiditatis: qđ eē n̄ pt̄ niſi ītellectꝰ ſit aliquo mō calidus vl̄ frigidus. ¶ Tertia rō eſt: q: ſicut potentia q̄ eſt in organo dr̄ organica: ita potentia que eſt in organo calido vel frigido dici dꝫ potētia organica calida vel frigida. ¶ Intelligēdū ṗ ꝙ Cōmētator cōmēto. 6. hāc ptē alr̄ itroducit: dicit enī ꝙ Ari. hic facit ſecūdā demr̄ationē ad oſtēdēdū ꝙ intellecꝰ mā tis: neqꝫ eſt corpus: neqꝫ v̇tus in corpore. ⁊ arguit ſic. Si itellectꝰ mālis eſſet v̇tus in corpe. ſ. mixto: vt eſſet corpus humanū: tūc eſſet aliq̄ diſpō ⁊ aliqua q̄litas: ⁊ p ꝯn̄s aut eſſet qualitas attributa cōplexioni in eo ꝙ cōplexio: aut eſſet qualitas in ꝯplexione ⁊ addita ꝯplexioni. hāc ꝯn̄am pbat Cōmētator dicēs eſſe declaratum ꝙ oīs v̇tus in corpore. ſ. mixto ſm̄ ꝙ hmōi aut attribuit p̄mis q̄litatibꝰ. ſ. forme cōplexionis: aut eſt v̇tus exiſtēs in forma cōplexionali: vbi Cōmē. capit q̄litatem large vt extēdit ſe ad formā cōplexionalē: ⁊ per qualitatē attributā ꝯplexioni ſeu formā ꝯplexionalē intelligit formā inductā per mutuam actionē elemētoꝝ adinuicem: ⁊ per qualitatē ſeu formā exiſtentē in cōplexione ⁊ additā ꝯplexioni intelligit formā que īducit in mā cōplexionata a motore extrinſeco cuiuſmodi ſunt v̇tutes ſenſitiue: que dātur a generāte: ⁊ certū eſt ꝙ ſi intellectꝰ eſſet virtus in corpore cōpoſito ex elemētis: ꝙ aut eſſet forma ꝯn̄s mutua actionē elementorum adinuicē nō ꝯcurrēte alio motore particulari extrinſeco: aut eſſet forma inducta in mā mixta ab aliquo exteriori pticulari agēte ⁊ ſic pꝫ ꝯn̄a Cōmēta. ſed cōſequēs eſt falſum p vtraqꝫ parte. ḡ illud ex quo ſeqtur eſt falſū: ſcꝫ ꝙ intellectꝰ ſit v̇tus in corpe: neqꝫ ēt ē corpꝰ: vt pꝫ ex quo eſt actus ⁊ forma. ergo ⁊c̄. Qꝛ cōſequēs ſit falſū arguit Cōmētator: ⁊ p̄mo oſtēdit ꝙ intellectꝰ nō eſt forma addita ꝯplexioni: q: ſi ſic tunc eſſet v̇tus organica: ꝯn̄s ē falſū: q: prꝰ oſtēſū eſt ꝙ nō eſt inſtrm̄ aliō ab īſtrumētis qnqꝫ ſenſuū loquēdo de inſtrumētis ſenſuū exterioꝝ ⁊ ꝙ nō eſt dare ſextū ſenſū exteriorē. Unde dicit Cōmētator ꝙ ſi intellectꝰ eſſet v̇tus aīalis in corpe. ſ. virtus cognoſcitiua organica aut eſſet ſextus ſenſus. ſ. exterior: aut eſſet ꝯſequēs ſextū ſenſū: ſiue aliquid: cuius ꝓportio ad ſenſum ſextū eſſet ſicut ꝓportio imaginatiue ad ſenſum cōem: ⁊ hoc ꝯſequēs ē manifeſte falſū: q: ex quo nullus eſt ſextus ſenſus intellectꝰ nō eſt ſextus ſenſus: nec ad ipſū hꝫ aliquā ꝓportionē. Sed cōſequētia pbatur: lꝫ ſit multū occulta. Nā ſi intellectus eſſet virtus cognoſcitiua organica: aut eſſet aliquis de qnqꝫ ſenſibꝰ exterioribus: aut eſſet ſenſus cōis: aut imaginatiua: aut cogitatiua: aut memoratiua aut ſextus ſenſus: aut aliqua v̇tus ſe habens ad ſextū ſenſū: ſicut imaginatiua ad ſenſū cōem: ⁊ que ſic īmutaret a ſexto ſenſu: ſicut imagiatiua īmutat a ſenſu cōi: vt pꝫ ex ſufficiēti diuiſione: ſꝫ intellectus nō eſt aliqs de qnqꝫ ſenſibꝰ exterioribꝰ: qm̄ bruta perfecta habēt qnqꝫ ſenſus exteriores: ⁊ tn̄ nō hn̄t itellm̄: ſilr̄ nō eſt ſenſus cōis q: intellectꝰ cognoſcit ſubſtātias ⁊ relatiōes ⁊ multa talia que nō cognoſcit ſenſus cōis: etiā nō eſt imaginatiua vel memoratiua: q: iſte ſunt ſolū reſeruatiue: ⁊ itellectus eſt cognoſcitiuus: nec ēt eſt v̇tus cogitatiua: q: itellectus cognoſcit vlr̄: ⁊ v̇tus cogitatiua ſolū īdiuidualr̄. ſeqt ergo ꝙ ſi itellectꝰ ē v̇tus cognoſcitiua organica ꝙ ſit ſextus ſenſus: vel ſe habens ad ſextū ſenſū: ſicut imaginatiua ad ſenſum cōez. ¶ Poſtea Cōmētator oſtēdit ꝙ itellectus nō eſt forma cōplexionalis ſiue v̇tus attributa cōplexioni: q: aīa ſenſitiua nō eſt hꝰ: ergo a fortiori nec ipſe intellectus. Et ꝙ aīa ſenſitiua nō ſit forma ꝯplexionalis pbatur q: ſi ſic. cum quelibꝫ talis forma nō recipiat niſi realr̄ ⁊ corporaliter: tunc ſequeret ꝙ aīa ſenſitiua cū reciperet formā lapidis ⁊ ipm̄ cognoſceret reciperet eā ſm̄ eſſe reale ⁊ corporale: ⁊ per ꝯſequēs idem eēt eſſe forme lapidis in aīa ⁊ extra aīam: ſed in anima eſt cōpꝛehenſio ⁊ ſic lapis eſſet cōpꝛehēdēs: qđ eſt falſū. ¶ Deinde Cōmētator adducit dubiū quoddā de eo qđ dr̄ ꝙ intellectꝰ nō eſt v̇tus organica: q: ipſi opinant ꝙ itellectus ⁊ v̇tus cogitatiua ſunt idē: ſed ſꝫ medicos ⁊ phos virtus imaginatiua: cogitatiua: ⁊ memoratiua ſunt v̇tutes organice: ⁊ habēt determiatas partes in cerebro: in qbꝰ ſituantur. ḡ intellectus eſt virtus organica. ¶ Ad hoc reſpondet Cōmentator dicēs nō eſſe verū ꝙ intellectus ⁊ virtꝰ cogitatiua ſint idē: q: v̇tus cogitatiua nō diſtinguit niſi īdiuidualiter: itellectꝰ aūt diſtinguit vlr̄: vnde v̇tus cogitatiua nō eſt niſi virtus que diſtinguit intētionē rei ſenſibilis a ſuo idolo imaginato: ⁊ iſta v̇tus eſt illa cuius ꝓportio ad has duas intētiōes. ſ. ad idolū rei ⁊ ad intentionē ſui idoli eſt ſicut ꝓportio ſenſus cōis ad intētiones qnqꝫ ſenſuū: ⁊ per idolū rei imaginate intelligit formā ſenſatā: per intentionem aūt idoli intelligit intentionē nō ſenſatā. ¶ Intelligendū ſecūdo ſm̄ Cōmentatorē ꝙ Ariſto. in libro de ſenſu ⁊ ſenſato: poſuit virtutes indiuiduales diſtinctas in quatuor ordinibus. In primo poſuit ſenſum cōmunē: deinde virtutē imaginatiuā: deinde cogitatiuā: ⁊ memoratiuam: ⁊ poſuit rememoratiuā: magis ſpiritualē: deinde cogitatiuā: deinde imaginatiuā: ⁊ poſt ſenſibilē: ideſt ſenſum cōem. Et cū dicit Cōmentator ꝙ memoratiua eſt magis ſpūalis q̄ꝫ cogitatiua: intelligi dꝫ quantū ad receptionē ſpērū ſenſibiliū ordine recto a ſenſibꝰ multiplicatarū: ex quo nō ſequit ꝙ memoratiua ſit perfectior cogitatiua cū virtus cogitatiua ſit nobiliſſima virtutū: ⁊ ordine reflexo dū cogitatiua immutatur a memoratiua recipiat ſpēs magis ſpūales q̄ꝫ habeat memoratiua. Per librū aūt de ſenſu ⁊ ſenſato intelligere debemus paruos naturales: inter quos primus ⁊ principalis eſt liber ſic nominatus: vnde Ar. in libro de memoria ⁊ reminiſcentia: ponit ꝙ reminiſcentia paſſio eſt corporalis: ⁊ certum eſt ꝙ reminiſcentia eſt opatio v̇tutis organice: cū reminiſci ſolū

homini competat q̄uis fiat per ſpẽs in memoria reſeruatas: ꝛ ſi v̄tus cogitatiua eſt corporalis ꝛ organica ꝛ indiuidualis a fortiori ſeq̄tur ita eſſe de alijs trib⁹ que ſunt minoris nobilitatis. ſ. de ſenſu cõi: imaginatiua: ꝛ memoratiua: que qualr̄ in cerebro ſituẽtur: ꝛ que ſint opera ipſaꝝ in fine ſecūdi huius diffuſe fuit diſcuſſuꝫ. ℭ Intelligendū tertio ꝙ Cõmẽtator ſoluit argumẽtū Galieni ꝓpter qḋ fuit motus ad dicẽdū ꝙ v̄tus cogitatiua eſt itellect⁹: ꝛ vnde arguebat ſic. Intellectus appropriat̄ homini: ꝛ virtus cogitatiua ſilr̄: ergo v̄tus cogitatiua eſt itellect⁹: ꝛ dicit Cõmẽtator ꝙ arḡⁿ nõ valet: q̄z peccat per fallaciā cõſequẽtis: cū arguat̄ ex duab⁹ affirmatiuis in ſcḋa figura: ſicut nõ ſeq̄t̄: hõ eſt aīal: ꝛ equus eſt aīal. ḡ equus eſt hõ.

ℭ Atq̄ꝫ bene recteq̄ꝫ cenſent: qui formarū locum animam inquiunt eſſe. Attamen neq̄ꝫ tota eſt locus: ſed intellectiua: neq̄ꝫ eſt actu: ſed potentia forme.

ℭ Et bene iam dicentes ſunt animā eſſe locum ſpecierū: niſi ꝙ nõ tota: ſed intellectiua: neq̄ꝫ actu: ſed potentia ſpecies.

ℭ Scḋa dr̄ia īter itellectū ꝛ ſenſum eſt: ꝙ itellect⁹ recipit in ſe p̄ ſpẽs itelligibiles: ſed ſenſus non recipit in ſe p̄ ſpẽs ſenſibiles: cū ipẽ recipiant̄ p̄ in organo ſenſitiuo: aut ī cõpoſito ex organo ꝛ ſenſu. Uñ dicit. ꝛ ſupple antiqui bene ſunt iā dicẽtes aīaꝫ eſſe locū ſpẽrū: niſi ꝙ nõ tota. i. nõ ſ̄ꝫ oẽs eius potẽtias: ſ̄ꝫ itellectiua. ſ. ſolū. i. ſolū ſ̄ꝫ potẽtiā intellectiuā: que nec eſt actu de ſe: ſed potẽtia tm̄ hñs hu⁹ ſpecies. ℭ Intelligẽdū primo ꝙ q̄z aīa humana eſt mediū īter formas abſtractas: ꝛ formas ſimplr̄ mãles: idõ h̄ꝫ aliquas potẽtias nõ organicas: vt ſunt itellect⁹ agẽs: ꝛ itellectus poſſis: ꝛ volūtas: ꝛ aliquas h̄ꝫ organicas ꝛ mãles: vt ſunt potẽtia vegetatiua ꝛ ſenſitiua: ꝛ ideo qḋ recipit̄ mediāte potẽtia itellectiua in ſola aīa ſubiꝰe recipit̄ in qua īmediate fundat̄ hu⁹ potẽtia: ſed qḋ recipit̄ mediātibus potẽtijs alijs q̄ in cõpoſito radicant̄ ꝛ nõ preciſe in aīa: ī cõpoſito ꝛ nõ in aīa recipi dicunt̄: q̄z ḡ ſpẽs intelligibiles recipiunt̄ mediāte potẽtia intellectiua: ꝛ ſpẽs ſenſibiles mediāte potẽtia ſenſitiua: hinc eſt ꝙ ſpẽs itelligibiles ſūt in aīa: ſpẽs vero ſenſibiles ſunt in cõpoſito. Et ideo dicit Ari. ꝙ aīa eſt locus ſpẽrū: ſ̄ꝫ nõ tota. i. nõ ſ̄ꝫ oẽs ei⁹ potẽtias: ſed ſolū itellectiua. i. tm̄ ſ̄m potẽtiā intellectiuā: ex quo ſeq̄tur ꝙ ſpẽs itelligibiles ſunt in aīa itellectiua: ſ̄ꝫ ſpẽs ſenſibiles nõ ſunt in aīa ſenſitiua: ſicut ī totali ſubo: ſed ī ipſo ꝯpoſito. ℭ Intelligẽdū ſcḋo ſ̄ꝫ Cõmẽ. ꝙ Ar. dixit aīaꝫ eſſe locū ſpẽrū: q̄z aīa aſſimilat̄ loco in recipiẽdo: q̄uis nõ ſit oīo ſilis receptio vtrobiq̄ꝫ: ſ̄ꝫ loc⁹ differt ab aīa itellectiua in hoc: ꝙ loc⁹ nihil eſt eoꝝ: que exiſtūt in eo: cū ſint ſepata ſ̄ꝫ eſſe: nec loc⁹ ſit ſubꝫ locati: aīa āt rõnalis mãlis: q̄z quātū ad itellectū poſſē eſt forme exiſtẽtes in ea mãlr̄ ꝛ ſubiꝰe: q̄z eſt ſubm carẽs nõ actu de ſe: ſed in potẽtia. Et fecit hoc Ar. ſ. ꝙ dedit aliqualē dr̄iam īter locū ꝛ itelꝫ cū dixit. (Nec in actu ſ̄ꝫ in potẽtia ꝛc̃.) ne aliq̄s itelligat ex hac deſcriptiõe ꝙ genus receptuꝫ in ea ſit genus verū nõ rhetoricū: ſed q̄libꝫ hõ cogit̄ in talibus reb⁹ que nõ bene itelligunt̄ niſi per cõſimilitudineꝫ: vt notificet ea per talia genera rhetorica.

ℭ At qui paſſionis vacuitatē nõ ſimilē eſſe ſenſitiui atq̄ꝫ intellectiui: patet in ſenſuū inſtrumẽtis atq̄ꝫ in ipſo ſenſu. Sẽſus eni ex vehemẽti ſenſibili ſentire nõ põt. Auditus nāq̄ꝫ nõ audit ſonū poſt magnos ſonos: ꝛ viſus nõ videt: neq̄ꝫ odorat⁹ olfacit poſt vehemẽtes colores atq̄ꝫ odores. At itellect⁹ aliquo valde itelligibili itellecto: nõ minus ſane: ſ̄ꝫ magis ꝑcipit intelligitq̄ꝫ inferiora. Senſitiuū eni nõ eſt ſine corpore: at intellectus ab eodem eſt ſeparabilis.

ℭ Quoniā āt nõ ſimilis ſit īpaſſibilitas ſen- T. cõ.
ſitiui ꝛ intellectiui manifeſtū eſt ex organis 7
ꝛ ſenſu: ſenſus eni nõ põt ſentire ex valde ſenſibili: vt ſonū ex magnis ſonis: neq̄ꝫ ex fortib⁹ odorib⁹ ꝛ colorib⁹: neq̄ꝫ videre: neq̄ꝫ odorare. Sed intellect⁹ cū intelligat aliq̄d valde itelligibile ñ min⁹ itelligit īfima: ſed ꝛ magis: ſenſitiuū q̄dē eni nõ ſine corpore eſt: hic aūt a corpore ſeparatus eſt.

ℭ Differentia tertia inter intellectū ꝛ ſenſum eſt ꝙ excellens intelligibile nõ corrūpit intellectū: ſed excellẽs ſenſibile corrūpit ſenſum. Quare dicit: qm̄ aūt nõ ſit ſimilis impaſſibilitas ſenſitiui ꝛ intellectiui manifeſtuꝫ eſt ex organis ꝛ ex ſenſu: quia nõ ſolū organuꝫ ſenſus: verum ꝛ ipſe ſenſus patit̄ ſiue corrūpit̄ ab excellenti ſenſibili: qḋ non accidit ipſi intellectui: ſenſus enim poteſt ſentire ex valde ſenſibili. i. poſt valde ſenſibile vt auditus non põt audire ſonū ex magnis ſonis idest poſt magnos ſonos: neq̄ꝫ viſus ꝛ olfatus põt videre ꝛ odorare ex fortib⁹ odorib⁹ ꝛ colorib⁹ idest poſt fortes odores ꝛ colores. ſed intellectus cū intelligit aliquid valde intelligibile nõ corrūpit̄ aut impedit̄ in ſuo actu intelligẽdi: ſed vigorat̄: neq̄ꝫ minus intelligit infima intelligibilia ſed ꝛ magis. Cauſam aūt hu⁹ diuerſitatis ſubdit Ar. dicẽs hoc eſſe: q̄z ſenſitiuum q̄dē. n. nõ ſine corpe eſt ꝛ ſine organo: hic aūt. ſ. itellectus ſeparus eſt ab organo corporeo: ꝛ hec ē cā q̄re ſenſus patit̄ corruptiue ꝛ nõ itellect⁹. ℭ Intelligẽdū primo ſ̄ꝫ Cõmẽ. cõmẽto. 7. ꝙ hec eſt cõditio neceſſaria neceſſarijs demõſtratiõib⁹. ſ. vt apparẽtia ſenſui nõ differãt ab eo ꝙ vi ꝓ rõnē. Et ideꝫ dicit in 8° phyſi. ꝛ p̄ celi ꝛ mūdi. Cū ergo Ari. declarauit ꝙ intellect⁹ nõ miſcet̄ corpori poſt voluit notificare ꝙ hoc ꝯuenit apparẽtib⁹ ſenſui dicens: ꝙ nõ eſt ſimilis impaſſibilitas ſenſus: ſicut intellectus: quia ſenſus corrūpitur ab excellenti ſenſibili: ſ̄ꝫ intellectus nõ corrūpitur ab excellenti intelligibili. ℭ Intelligendū ſcḋo ſ̄m Cõmẽta. ꝙ poſſumus ponere hunc ſermonē demõſtrationē tertiam per ſe. ſ. ad ꝓbandum ꝙ intellectus nõ eſt virtus in corpore: arguendo ſic. Omnis virtus in corpore tranſmutatur eſſentialiter in ſua operatione ꝓpria: ſed intellectus nõ trãſmutatur eſſentialiter in ſua ꝓpria operatione: ergo intellectus nõ eſt virtus in corpore. maior p̄ꝫ inductiue de viſu: auditu: ꝛ hu⁹ que eẽntialiter ꝛ īmediate trãſmutant̄ ab īmoderatis obiectis: ꝛ in ſuis operationib⁹ debilitantur ſic ꝙ viſus īmediate poſt aſpectū fortiter fulgidi viſibile debile nõ poteſt comprehendere: nec auditus īmediate poſt fortes ſonos debiles ſonos percipere poteſt: minor etiā declaratur: quia intellectus in intelligẽdo nõ trãſmutatur eſſentialiter: nec in operãdo īmediate debilitatur: q̄z ſi ſic tunc cum itellexiſſet excellens intelligibile impediretur: nec ſtatim itelligere poſſet īfimū intelligibile: qḋ tamē eſt falſuꝫ. ℭ Et ſi argueretur ꝙ intellectus tranſmutatur: q̄z in itelligendo fatigatur ꝛ debilitatur: vt p̄ꝫ in ſtudioſis. Reſpondet Cõmentator: ꝙ hoc nõ eſt eſſentialiter ꝛ īmediate: ſed ſolum accidẽtaliter ꝛ mediate ꝓpter trãſmutationē factā in virtute cogitatiua imaginatiua ꝛ memoratiua: que deſeruiunt intellectui in operãdo: quib⁹ eſſentialiter ꝛ īmediate

diate accidit tranſmutatio: quia ſunt virtutes in corpore. Et ſubdit Cõmẽtator ꝙ imaginatiua cogitatiua ⁊ memoratiua nõ ſũt niſi in loco virtutis ſenſibilis: ⁊ ideo nõ indiget eis niſi in abſentia ſenſibilis. Sꝫ huic aduerſari vĩ qḋ dicit ĩfra Ariſt. vbi vult ꝙ neceſſe eſt quẽcũqꝫ intelligentẽ fantaſma aliqḋ ſpecularí: quoniã per fantaſma intelligere hẽmus actũ alicuius illarũ triũ virtutũ: ſic ẽt ꝑ fantaſiã illas tres virtutes ĩtelligere hẽm⁹: vt dictũ eſt ſupra. ℂ Ad iſtud reſpõdendũ videtur ꝙ nõ eſt intẽtio Cõmẽtatoris ꝙ intellect⁹ ĩ intelligẽdo nõ indigeat illis virtutib⁹ niſi in abſentia ſenſibiliũ: ⁊ ꝙ p̄ſentib⁹ ſenſibilibus intellect⁹ ĩmediate poſſit moueri a ſenſu cõi vel a ſenſu exteriori: ſed dicere intẽdit ꝙ ad ſentiendũ ſenſibilia nõ indigemus illis virtutib⁹ niſi dum ſenſibilia ſunt abſentia: quoniã ſenſibilib⁹ preſentibus ea ſentire poſſumus per ſenſus exteriores ⁊ ſenſum cõem.

Dubitaẽ Ad meliorẽ doctrinã q̃ritur de hoc ſeꝑ dictũ ſit q̃uo excellens ſenſibile corrũpit ſenſuꝫ: aut impedit ſiue iꝑficit eius cognitionem reſpectu ſenſibiliũ mediocriũ. ℂ Ad qḋ dubiũ rñdetur ꝙ excellẽs ſenſibile ſenſuꝫ ĩmutãs ſi remoueaẽ ⁊ ſtatĩ ſenſibile aliud ſenſui obijciaẽ ĩpedit eius cognitionẽ: q2 ſpẽs illius fortis ſenſibilis in organo ſenſus ĩpreſſe remanent per tẽpus ⁊ ĩpediunt iudiciũ fiendũ per ſpẽs alteri⁹ ſenſibilis. Et hoc q̃buſdã ſignis põt oſtẽdi. Primũ ẽ. q2 ſi hõ velociter remoueat digitũ: vnus digit⁹ vĩ plures digiti. Scḋm eſt ꝙ ſi homo velociter ducat acum videẽ acus facere circulũ. Silr ſi bacculus ignitus velociter circundacatur: videbitur circulus igneus: qḋ nõ ẽ ꝑpter aliud niſi q2 ſpẽs multiplicate a bacculo ignito dũ erat ĩ ſitu priori remanẽt per tẽpus in organo viſus cũ ſpẽbus: que multiplicabunẽ ad ipſum dũ bacculus ignitus erit in ſitu poſteriori: ⁊ pariter in alijs dicendũ vĩ. Unde ſiquis intueatur ſolẽ ⁊ poſtea aſpiciat viſibile debile: nõ cõprehendet ipſuꝫ ſub ꝓprio colore: ſed apparebit tẽdere ad albedinẽ qḋ accidit ꝑpter lumẽ in oculo ĩpreſſum aliquãdiu in eo teneri poſt remotionẽ viſus a ſole. Et ex ſimili cã qui ſtarent diu in molẽdinis multarũ rotaꝝ cũ recedũt paruũ ſonũ percipere nequeunt. ſed videẽ eis priorẽ ſonũ audire: q2 maiores motus impediũt minores. ℂ Sciendum tñ ꝙ excellẽs ſenſibile nõ ſolũ impedit aut diminuit operationẽ ſenſus: quã haberet reſpectu alterius ſenſibilis: ĩmo aliquãdo ipſum ſenſũ totalr tollit ⁊ corrũpit: quoniã ex lõgo ſolis intuitu põt q̇s effici cec⁹ ⁊ ex auditiõe fortis ſoni põt effici ſurdus: ⁊ ſimili mõ in alijs cõtingere poteſt: hoc aũt nõ ꝓuenit ex ſola mutatione intentionali: ſꝫ etiã ex alteratiõe reali ⁊ motu illã cõcomitãte: ⁊ ad illaꝫ ſequẽte: per quẽ deſtruitur rõ ⁊ debita ꝓportio qualitatũ primarũ in qua ſenſus cõſiſtit ⁊ ſaluaẽ: vt ſuperi⁹ Ariſt. dixit: q2 ſenſus eſt vtus organica. Intellect⁹ aũt ab excellenti intelligibili nõ ĩpediẽ in operãdo: neqꝫ corrũpiẽ: q2 nõ eſt vtus organica: ſed redditur vigoroſior: ⁊ cũ itellexerit excellens intelligibile melius poterit intelligere infimũ: ex quo tñ nõ ſeq̄tur ꝙ in operationib⁹ intellectus ſit ꝓcedere in ĩfinitũ: q2 lꝫ in operatiõe intellectus nõ cõtingat debilitatio merito ſui: põt tamẽ cõtingere ꝑpter laſſitudinẽ ⁊ debilitatẽ cõtingentẽ in vtutib⁹ ſenſitiuis interiorib⁹ ĩtellectui miniſtrantib⁹: ⁊ ſibi ad ſuũ opus deſeruientibus: de q̇b⁹ in cõmẽto loquiẽ Cõmẽtator.

ℂ Factus aũt vnũquodqꝫ perinde atqꝫ his qui dicitur actu ſciens: quod quidẽ tũ accidit: cum ipſe per ſeipſum operari põt.

ℂ Cum autẽ ſic ſingula fiant vt ſciens dĩ q ſecũdũ actũ: hoc autẽ cõfeſtim accidit: cuꝫ poſſit operari per ſeipſum.

ℂ Quarta differẽtia intellectus ⁊ ſenſus eſt: ꝙ ex ſpeciebus intelligibilibus generaẽ habitus in intellectu: ſed ex ſpecieb⁹ ſenſibilibus nõ generaẽ habitus in ſenſu. Dicit ergo. Cum aũt intellectus poſſibilis ſic fiat ſingula intẽtionaliter recipiendo ſingula eoꝝ tũc dĩ vt ſciens q eſt ſm actũ. ſ. primũ: per quẽ eſt in potentia ꝓpinqua ad actũ poſtremũ: hoc aũt cõfeſtim accidit cũ poſſit operari per ſeipſum. ſ. deueniẽdo ad actũ ſcḋm abſqꝫ indigẽtia motoris extrinſeci. ℂ Intelligendũ primo: ꝙ duplex eſt actus: q̄ intellectus poſſis: qui de ſe eſt pura potentia: efficiẽ in actu ſ. primus ⁊ ſcḋs. Actus primus eſt ſpẽs intelligibilis ſiue habitus in intellectu exiſtẽs: quoꝝ nullũ eſt formalr cognitio: ſed per qḋlibet eoꝝ diſponiẽ intellectus ad actum ſcḋm. Actus võ ſcḋs eſt intellectio qua intellectus formaliter cognoſcit. Quomõ aũt differat ſpẽs intelligibiles ⁊ habit⁹ intelligibilis: ⁊ vtrũ actiue aut paſſiue cõcurrãt ad actualẽ intellectionẽ poſt apparebit. ℂ Intelligendũ ſcḋo ſm Cõmẽta. cõmẽto. 8°. ꝙ per hoc ꝙ dixit Ariſt. apparet ꝙ eſt diſta inter vtutes agentes ꝓpinquas ⁊ remotas. Propinque. n. actui ſunt que agũt per ſe: ⁊ ad hoc vt agant nõ indigent extrahẽte eas de potentia in actũ. Remote aũt indigẽt tali extrahẽte. Et capit Cõmẽtator agere large pro operari: ⁊ ꝑ hoc innuit ꝙ intellect⁹ de ſe eſt ĩ potẽtia remota ad intelligere: ⁊ ĩdiget aliq̄ motore extrinſeco reducẽte ipſuꝫ de potẽtia ad actũ ꝑmũ: ſed cũ fuerit in actu tali per ſpẽm intelligibilẽ vel habitũ ĩtellectualẽ tũc eſt in potẽtia ꝓpinqua ad intelligere: nec indiget aliq̄ extrinſeco motore deducente ipſum de potẽtia ad actum. Quis autẽ ſit motor ꝓducẽs ſpẽm intelligibilẽ aut ĩtellectionẽ in intellectu poſſ. in ſequentibus oſtendetur.

ℂ Eſt quidẽ ⁊ tunc quodãmodo potentia: ſꝫ nõ perinde vt erat antea q̃ꝫ didiciſſet vl̄ inueniſſet: atqꝫ tũc ſeipſm ẽt ĩtelligere põt.

ℂ Eſt quidẽ igiẽ ⁊ tũc potentia quodãmodo: nõ tñ ſimiliter ⁊ ante addiſcere: aut inuenire: ⁊ ipſe aũt ſeipſuꝫ tũc põt ĩtelligere.

ℂ Quinta differẽtia intellectus ⁊ ſenſus eſt: ꝙ intellectus habituatus poteſt ſeipſuꝫ intelligere: ſꝫ ſenſus nullo modo poteſt ſeipſuꝫ ſentire: ideo dicit cõtinuãdo ſe ad precedẽtia: ꝙ eſt quidẽ igiẽ tunc ipſe intellectus quodãmodo ĩ potẽtia. ſ. poſt receptionẽ ſpẽrũ ⁊ habituũ ĩtellectualiũ nõ tñ ſilr ſicut ante addiſcere aut ĩuenire ⁊ ipſe aũt ſeipſꝫ tunc poteſt ĩtelligere. ℂ Intelligẽdũ primo ꝙ intellect⁹ poſſibilis ãteq̃ꝫ recipiat ſpẽꝫ intelligibilẽ eſt in potentia remota ad ĩtelligere: ſed cũ hꝫ ſpẽm ĩtelligibilẽ aut habituꝫ intellectualẽ ſi nõ actu ĩtelligat tũc eſt in potentia ꝓpinqua ad ĩtelligere. Habitũ aũt ĩtellectualẽ duplr quis poteſt acquirere. Uno modo per doctrinã addiſcendo ab alio. Alio modo per ĩuẽtionẽ a ſeipõ: qualitercũqꝫ vero intellectus habeat habitũ ſiue per doctrinã ſiue per inuentionẽ: tũc nõ eſt eodẽ modo in potẽtia ſicut ante: q2 ante erat in potẽtia remota ad cõſiderãdũ: ſed cũ habet habitum ⁊ nõ cõſiderat tũc eſt in potẽtia ꝓpinqua ⁊ põt exire in opus nõ cõcurrẽte motore extrinſeco: vt dictuꝫ eſt ſupra. ℂ Intelligendũ ſcḋo ſm Cõmẽtatorẽ ꝙ in hoc differt intellectus poſſibilis ab alijs formis abſtractis in intelligẽdo ſe: q2 intellectus poſſibilis intelligit ſe accidẽtaliter. ſ. per ſpẽs intelligibiles rerũ extrinſecarũ quas in ſe recipit: quoniã intelligit ſe prius intelligẽdo alia: ⁊ ꝑ ſpecies alioꝝ: vt patebit in dubio. Alie autẽ forme abſtracte vt intelligentie celeſtes intelligũt ſe eſſentialiter: quia ꝑ ꝓprias eſſentias: ⁊ nõ per ſpẽs intelligibiles ſuis ſubſtantijs ſuperadditas: cũ in eis nulla ſint accidẽtia. Uñ dicit.

Et cū intellectus fuerit in hac diſpōne. ꝙ ſit habituat⁹
tunc ipſe intelligeret ſe ſcdm ꝙ ipſe non eſt aliud niſi for-
me rerū inquātū extrahit eas a mā: quaſi igit̃ ſe itelligit
ipſe modo accidētali: vt dixit Alexāder.i.ſ3 ꝙ accidit i-
tellect⁹ rerū ꝙ fuerit ipſe.i.eēntia eius materialr̃ ꝛ ſubie
ctiue. Et hoc eſt ecōuerſo diſpōni i formis abſtractis. Il-
le.n.cū itellectu eaꝝ nō ſunt aliud ab eis in intentiōe per
quā ſunt itellecta iſtius itellect⁹: ꝛ iō qꝛ in eis idē eſt itel-
lectio ꝛ itellect⁹ itelligūt ſe eſſentialr̃ ꝛ nō accidētalr̃: ꝛ h̄
perfectius iuenit̃ in p̄mo itelligēte: quod nihil intelligit
extra ſe. Deus ergo magis eſſentialr̃ itelligit ſe q̄ȝ alie in
telligētie: qꝛ alie itelligētie itelligūt extra ſe: ꝛ nō de⁹: qō
qualiter ſit intelligēdū patuit ſupra in cōmēto.5°. ℭ In
telligēdū 3° ſm Cōmenta. ꝙ poſſumus exponere iſtū lo
cuȝ ſm ꝙ Alpharabius dixit in ſuo tractatu de itellectu
ꝛ intellecto: ꝛ eſt ꝙ cū intellectus fuerit in actu erit vnū
entiū: ꝛ poterit itelligere ſeipſuȝ p̄ intētionē quā abſtra-
het a ſe ſm ꝙ abſtrahit intentiōes rerū q̄ ſunt extra ani-
mam: ꝛ ſic intellectū habebit intellecta. Et nos poſtea per
ſcrutabimur de hoc: vtrū ſit poſſibile an nō. Imaginaba
tur itaqȝ Alpharabius ꝙ cum intellectus eſt in actu per
ſpeciem intelligibilem alterius entis: vel habitū intelle-
ctualem: tunc pōt abſtrahere ſpecieȝ intelligibilem a ſua
ſubſtātia ipſius repreſentatiuā: p̄ quā pōt ſeipſum intelli
gere: ex quo iſert Cōmētator ꝙ intellectus habebit intel
lecta: qꝛ ſicut itellect⁹ poterit abſtrahere vnā talē ſpēm a
ſe vel itellectionē. ita poterit abſtrahere duas: vl̃ tres: qō
vtrū ſit poſſe dicit Cōmētator ſe velle poſt cōſiderare.

Dubitat̃ vtrū intellectus poſſis ſeipſum poſſit in-
telligere. Arguit̃ ꝙ nō. primo ſi intelle
ctus poſſis intelligeret ſe: aut ḡ per ſuā eſſentiā: aut per ſpe
ciē ꝓpriā: aut per ſpēm alterius per ſufficiētē diuiſionē:
nō p̄ ſuā eſſentiā. qꝛ tūc ſemp̄ intelligeret ſe: ſicut dī de in-
telligētiis celeſtib⁹: ꝛ hoc nō eſt verū vt pȝ: neqȝ per ſpēm
ꝓpriā: qꝛ nihil ꝓpriā ſpēm habet niſi habeat ꝓpriū fan-
taſma: a quo abſtrahat̃: ſed intellectus poſſis nullū ha-
bet fantaſma: ex quo nō eſt ſenſibilis. quare ꝛc̃. Nec etiā
intelligit̃ p̄ ſpēm alterius: qꝛ ſpēs alteri⁹ nō ducit in co
gnitionē niſi illius cuius eſt ſilitudo: cum aūt ipſa nō ſit
ſilitudo intellect⁹ poſſis: ſed ſolū illius alterius cuius eſt
ſpēs: ſeqtur ꝙ ſolū in illi⁹ alteri⁹ notitiā ducit. ℭ Scdo.
Nihil pōt intelligi ab intellectu poſſibili ꝙ nō pōt ipm
mouere: cū intelligere eius cōſiſtat in quodā pati ꝛ mo-
ueri ab intelligibili: ſicut ſentire accidit in pati ꝛ moue-
ri a ſenſibili per Ari. ſepe. ſed intellect⁹ poſſibilis nō pōt
ſeipſum mouere: qꝛ tunc idē reſpectu eiuſdē ꝛ ſm idem
eſſet ſimul agens ꝛ patiēs in actu ꝛ in potentia qō eſt im
poſſe. quare ꝛc̃. ℭ Tertio. qō nō eſt ſenſibile nō eſt intel-
ligibile ab intellectu poſſibili: cū neceſſe ſit ipm ſi debeat
intelligere fantaſma aliqō ſpeculari: ꝛ ſm Ari. ita ſe ha-
beāt fantaſmata ad intellectū: ſicut ſenſibilia ad ſenſuȝ ſȝ
intellectus poſſis nō eſt ſenſibilis: vt dictum eſt. quare ꝛc̃.
ℭ Quarto. intellect⁹ poſſibilis nihil intelligit niſi p̄ re-
ceptionē: cū de ſe ſit ſicut tabula nuda ſeu raſa in qua ni-
hil eſt depictū: ſed intellect⁹ poſſis nō recipit ſe: cū recipi
ens debeat eſſe denudatū a nā recepti: ꝛ intellectus poſſis
nō denudat̃ a ſeipſo: q̄re ꝛc̃. ℭ In oppo^m eſt Ari. in lr̃a.

Pro dubio p̄mittēdū p̄mo: ꝙ ſicē ſenſus mul
tiplr̃ dr̃: ſic intellect⁹ ſumi poteſt
multiplr̃. Uno modo pro aīa itellectiua. Alio modo pro
potētia itellectiua. Tertio p̄ aggregato ex potētia intelle
ctiua ꝛ eius potētia ad intelligere. Quarto modo pro ſpē
itelligibili: actu itelligēdi: vel habitu itellectuali: ꝛ plib⁹
aliis modis de qbus infra patebit. ℭ Ad ꝓpoſitū appli
cando ſicut potētia ſenſitiua nō ꝓprie ſentit: ſed eſt illud
quo inſtrumēto aīa ſenſitiua ſiue aīal ſentit: ſic potētia i-
tellectiua nō ꝓprie intelligit: tāȝ ſm cōem viā ſit accidēs
ꝯſequens ſubſtantiā anime intellectiue: ſed eſt illud quo
vt inſtrumēto anima intellectiua intelligit: ꝛ hec eſt du-
plex. Una actiua intellectionis. ſ. intellectus agēs: ꝛ alte-
ra paſſiua. ſ. intellectus poſſibilis. ip̄ropue tamē loquen-
do cōiter concedunt intellectum poſſibilē intelligere: qꝛ
eſt illud quo imediate recipitur itelligere in anima itel-
lectiua: ꝛ ſub hoc ſenſu ꝓponitur queſtio: vel per intelle-
ctum poſſibilē poſſumus intelligere animā intellectiuaȝ
eaȝ eius naturali virtute: que eſt intellectionis receptiua.
ꝛ reuertetur in ideȝ. ℭ Premittendū ſcdo: ꝙ in intelle
ctu poſſibili diuerſa accidētia recipi poſſunt. ſ. ſpēs intel-
ligibilis: intellectio: ꝛ habitus intellectualis. Spēs itel-
ligibilis repreſentat intellectui illud cuius eſt ſpēs: ꝛ nō
eſt cognitio eius: ſed eaȝ precedit ſm naturā. Intellectio
vero eſt cognitio intellect⁹ mediante ſpecie cauſata i eo
qua formaliter in actu intelligens denominat̃. Habitus
aūt itellectualis eſt quedā qualitas generata in itellectu
ex actibus intelligēdi: que nō eſt cognitio actualis: ſȝ in-
tellectū habilitat ad ꝓmpte ꝛ faciliter cōſiderandum de
illis q̄ per actus itelligēdi prius cognouit: q̄uis nō incō
ueniret ex vno actu intelligendi multū intenſo habitum
intellectualē cauſari: ꝛ ex his pȝ differētia inter ſpeciē i-
telligibilem ꝛ intellectionē ſi quis bene aduertit: lȝ non-
nulli etiā ſpeciē intelligibilē firmatā in intellectu habi-
tum eſſe dicant: ſed hoc nō erit vniuoce cū habitu ꝓpe
dcō. ℭ Premittendū tertio: ꝙ lȝ anima intellectiua ſȝ
veriorē opinionē ſit informans corpus hūanum ꝛ ei inhe
rēs: quia tamē nō eſt educta de potētia materie: habȝ ali
quas potētias imateriales ꝛ nō organicas: de quaruȝ nu
mero eſt intellectus poſſibilis: vt dictū eſt ſupra: ꝛ qꝛ eſt
cognoſcitiuus modo ſuperius oſtenſo: ideo poteſt cōuer
tere ſe ſupra ſe: ſiue anima per ipſuȝ: qō nō ꝯpetit ſenſui:
qꝛ eſt virtus organica: vt patuit in capl̃o de ſenſu ꝯmuni.
ℭ Premittendū quarto ꝙ duplex eſt cognitio noſtri i-
tellectus. Una eſt ſimplex vt intellectio lapidis per hūc
cōceptuȝ lapis: ꝛ ita de aliis. Alia eſt diſcurſiua vt que ac
quiritur p̄ diſcurſum ꝓcedēdo ab effectu ad cāȝ: vel ec°.

His premiſſis ad dubiū reſpondetur po-
nendo aliquas cōcluſiões.
ℭ Prima cōcluſio eſt: intellectus poſſibilis ſeipſuȝ in-
telligere poteſt: ꝓbatur cōcluſio. intellect⁹ poſſibilis pōt
intelligere oē ens: ſed ipſe eſt ens. ergo ꝛc̃. pȝ ꝯña ꝛ mi-
nor. maior etiā arguit̃: qꝛ intellectus poſſibilis pōt intel-
ligere oē cōtentuȝ ſub ſuo adequato obiecto: ſed oē ens
eſt cōtentū ſub ſuo adequato obiecto. vȝ. ſub ente. quare
ꝛc̃. ℭ Sed ꝯ. dato iſto ſeqretur ꝙ intellect⁹ poſſis intel-
ligeret ſeipm per eſſentiā ꝓpriā ꝯ Cōmē. cōmē. 8. q vult
ꝙ intelligat ſe mō accidētali ſm ꝙ accidit intellectus re
rū ꝙ fuerint eſſentia eius. i. ſpēb⁹ intelligibilib⁹ aliaruȝ
reruȝ ꝙ fuerint in ſua eſſentia tāq̄ȝ in ſubiecto: ꝛ ꝓbatur
ꝯña: qꝛ mediū inter aliqua extrema eſt ꝓpinqui⁹ vtriqȝ
extremoꝝ q̄ȝ ſunt extrema inter ſe: ꝛ p̄ ꝯña ſi extrema ſūt
idē: ſeqtur a fortiori mediū eſſe idem cū vtroqȝ extremo-
rū: nūc aūt intellectio eſt mediū inter intellectū ꝛ intelli
gibile: cū intellectus attingit intelligibile p̄ itellectionē:
ſed ſi intellect⁹ intelligat ſeipſum: intellect⁹ ꝛ intelligibi
le ſūt idē: vt pȝ. ḡ itellectio erit idē cū intellectu: q̄re itel-
lect⁹ itelliget ſe itellectiōe q̄ eſt idē cū ſua eſſentia. ḡ ꝛc̃.
ℭ Ad hec rñdet̃. cū dī ꝙ mediū inter aliq̄ extrema eſt p̄
pinqui⁹ vtriqȝ extremoꝝ ꝛc̃. ꝙ hoc eſt verū de medio ſm
ſitum aut ſm formā: ꝛ qō eſt mediū inter extrema realr̃
diſtā ꝛ nō ſolū ſm rōnē: qualr̃ nō eſt in ꝓpoſito. ℭ Scda
cōcl̃o. intellect⁹ poſſis nō intelligit ſeipſum per eſſentiaȝ
ꝓpriā: nec per ſpēm ab eius fantaſmate abſtractam. Pri
ma pars pȝ per Cōmē. loco allegāto: qꝛ hoc eſt ꝓpriū in
telligētiis

telligentüs olno a mā liberatis. Scḋa pars ſimilr̄ eſt no ta: q2 intellꝰ nō hʒ ꝓpriū fantaſma: ex quo non cadit ſub ſenſu. ℭ Sed hic dubitaꝛ q2 ex hoc ſeq̄ vꝛ q̄ intellꝰ poſſi bilis nō poſſit recipere oēs formas mâles quantū ad ſpe cies ſuas: qḋ eſt cōtra Cōmēta. ſuperius: q2 tunc non oēs illas formas mâles poſſet cognoſcere: ꝛ ꝓbaꝛ ꝯña: q2 nulla forma mâlis hʒ proprias ſpēs in intellectu niſi ha beat propriū fantaſma a quo illa fuerit abſtracta: ſʒ aliq̈ eſt forma mâlis q̄ non hʒ ꝓpriū fantaſma. igiꝛ ꝛc̄. pʒ ꝯña cum maior: ꝛ minor arguiꝛ de v̄tute cogitatiua que eſt forma mâlis: ꝛ tñ nullū hʒ fantaſma ex quo a nullo ſenſu cognoſcitur: q2 non a ſe: nec ab aliquo alio inferiori: quia qcq̄d virtus inferior pōt cognoſcere etiam ſuperior pōt cognoſcere: q̄re ſi virtus cognoſcitiua poteſt cognoſci ab imaginatiua vel ſenſu cōi: etiā a ſeipſa poſſet cognoſci: qḋ eſt falſum: expreſſe: q2 nulla virtus mâlis ꝛ organica ſeipſam cognoſcere pōt. ℭ Huic dicūt qdam q̄ virtus cogitatiua pōt cognoſcere oēs formas mâles excepta iſta v̄tute cogitatiua. imaginantes vlteriꝰ q̄ oēs tales forme proprias ſpēs multiplicant per medium: ꝛ per organa ſen ſuū: ſiue fuerit ſb̄ales: ſiue accñtales: nō tñ oēs hmōi for mas per earū ſpēs qlibʒ ſenſus pōt cognoſcere: q2 nō qli bet eſt tāte pfectionis ꝛ recipiꝛ ſpēs adeo ſpūales q̄ ſit ſufficiēs ad illud: ſed hoc ſolū cōpetit virtuti cogitatiue que ſenſitiuaꝝ virtuʒ eſt nobiliſſima: ex quo pʒ q̄ q̈libet forma mâlis alia a cogitatiua hr̄e pōt ꝓpriū fantaſma ꝛ ꝓpriā ſpēm in intellectu: p quā intelligi pōt. De virtute aūt cogitatiua dicūt q̄ cū ipſa imediate moueat intelle ctū: qūuis ꝓpriū nō habeat fantaſma ex quo nō mouet ſe ipſam: pōt tñ in ipſo ꝓpriā ſpēm imediate multiplica re: p quā intellꝰ ipſā intelligit: ꝛ ex hoc pʒ ſm eos rñſio ad dubitationē. ℭ Mirū tñ ſatis videꝛ q̄ forma ſubſtantia lis ꝓpriā ſpēʒ multiplicet: ꝑꝑ qḋ alij dixerūt q̄ virtus co gitatiua nō cognoſcit aliquā ſubām ſm ſe: ſed vltra ac cidentia que ſunt ſenſibilia ꝓpria vel cōmunia bñ cogno ſcit aliq̈s intētiones nō ſenſatas per ſpecies: q̄s elicit ex ſpēbus formaꝝ ſenſataꝝ: que ſunt dr̄e īdiuiduales ſub ſtātiaꝝ mâliū in hanc bonitatē: vel hanc malitiā: hāc paternitatē vel hāc filiationē: hāc actionē vel paſſionē. ꝛ ita de alijs: ꝛ nō ſolū ī abſtracto ſed ēt in cōcreto: vt iſtū patrē: iſtū amicū ꝛc̄. ꝛ ſcḋm iſtū modū dicitur recipere co gnitionē diuʒ ſubſtantiaꝝ materialiū. ſ. ſm cōceptus ac cidentales: ꝛ iſte cognitiones īdiuiduales qbus cōfuſe ꝛ ſimul cognoſciꝛ ſubſtantia cū accidētibus quibus ſubij ciꝛ cōi noīe fātaſma appellanꝛ: ꝛ ab illis abſtrahunꝛ ſpe cies intelligibiles: que qditates ſubſtantiaꝝ vl̄r repreſen tant: eas ab accidentibus īdiuiduātibꝰ denudādo: qḋ eſt opus intellꝰ agentis: ꝛ ex illis ſpēbus abſtractis ille qdi tates ſubſtātiaꝝ vl̄r intelligunt. Et ſicut cogitatiua ex no ticia forme ſenſate ducitur ī noticiā ītētionis nō ſenſate: ſic intellꝰ ex noticia ſpēi intelligibilis que eſt effectus fan taſmatis deduci poterit in cognitionē fantaſmatis: ꝛ tan dem cogitatiue virtutis: cuius ipſum fantaſma eſt ꝓpria operatio. ℭ Tertia ꝯcl̄o a qbuſdā ꝓbabilr̄ poniꝛ: intel lectꝰ poſſibilis ſeipſuʒ itelligere pōt per ſpēm eius elicitā a fantaſmate nō dependentē: probaꝛ q2 virtus cogitati ua ex ſpecie forme ſenſate elicere pōt ſpēm intentionis non ſenſate vt ſepe dictū eſt. ergo a fortiori intellꝰ qui eſt multū nobilior q̄ʒ virtus cogitatiua ex noticia ſue ꝓprie opationis elicere poterit ſpēm ſue eſſentie repſentatiuā: q̄re ꝛc̄. ℭ Quarta ꝯcl̄o cōiter ponitur. Intellꝰ poſſibi lis ſiue aīa itellectiua hñs intellectū poſſibilē ſeipſū itel ligere pōt p ſpēs alioꝝ. Hec ꝯcluſio declaraꝛ modū aſ ſignādo quo iſtud fiat. nam poſtq̄ʒ intellꝰ poſſibilis ſiue aīa humana receperit ſpēs aliorū: ꝛ eas cognouerit vt la pidē: lignū: vel alia hmōi materialia ſenſibilia: tunc pote rit ſe cōuertere ſup actū ꝓpriū: ex quo eſt virtus mâlis: ꝛ ipſum intelligere. ſ. ſuper ſpēm itellibilē ꝛ actū intelligē di: poſtea ſup ſuam potētiā qua recipit ſpēm intellibilē ꝛ intellectionē ꝛ ipſam cognoſcere: ꝛ tandē ſuper ꝓpriā ſubſtantiā que eſt ſubm illius potētie: ſic q̄ per eandem ſpēm aīa intellectiua itelligit obm extrinſecū ꝛ ſeipſam: differenter tñ: ꝛ ſm ꝑus ꝛ poſterius: qm̄ intelligit obm extrinſecū per illā ſpēm: pro quāto ipſa eſt eius effectus: vel ſui fantaſmatis in genere cauſe efficiētis ipſius repſentatiua. Intelligit autē ſe p illam ſpēm pro quāto ē for ma quedā ſibi inherens ꝛ eā perficiens: ꝛ ab ea ſicut a ꝓ prio ſubiecto ꝛ eius materia dependens: ꝛ nō ſolū pōt aīa intellectiua ſeipſā ſimplici intellectione cognoſcere ſʒ ēt cōplexa affirmatiua vel negatiua: vt q̄ eſt ſuba īpaſ ſibilis corruptiue: receptiua tñ ſpēꝝ intelligibiliū: ꝛ q̄ neq5 eſt corpus: neq5 virtꝰ in corpe. ſ. de eius potētia edu cta: ꝛ reliq̈ talia. ℭ Ex qbꝰ rñdeꝛ ad argumēta ad oppo ſitū facta. ℭ Ad ꝑmū dicē eſt q̄ intellꝰ intelligit ſe per ſpecies alioꝝ. Et cū arguiꝛ q̄ nō: q2 ſpēs alioꝝ nō ducūt niſi in noticiā illoꝝ quoꝝ ſunt ſpecies. dōm q̄ veruʒ eſt ꝑmo ꝛ imediate: ſed ſecūdario ꝛ mediate poſſunt ducere in cognitionē alterius: vt ſupra oñſum eſt. ℭ Et ſi quē raꝛ vtrū ſpēs itelligibilis ꝛ ſilr̄ intellectio intelliganꝛ in tellectione ab eis diſtincta. puto dicēdū eſſe q̄ ſpēs intel ligibilis q2 nō eſt formalr̄ cognitio bñ itelligiꝛ itellectio ne ab ea diſtincta. Intellectio aūt q2 eſt formalr̄ cognitio intelligiꝛ ſeipſa: alr̄ iretur in infinitū: qḋ incōueniēs re putaꝛ. ℭ Ad ſcḋʒ negaꝛ q̄ intellꝰ nō itelligat niſi id qḋ mouet ipſum per mouēs intellm̄ intelligendo illud qḋ in eo ip̄mit ſpēm intellibilē. Et dr̄ vlteriꝰ ꝑ argumēto q̄ lʒ nō ſit poſſe q̄ idē reſpectu eiuſdē ſit totale agēs ꝛ tota le recipiēs. tñ idē ſm diuerſa pōt reſpectu eiuſdē eē agēs ꝛ recipiēs ſimul in actu ꝛ in potētia. Vñ aīa intellectiua eſt ſil̄ agens ꝛ recipiēs ſpēm itellibilē ꝛ intellectionē: ſm tñ diuerſas potētias: q2 eſt agens per itellm̄ agentem. vt poſt oñdeꝛ ꝛ recipiens per intellm̄ poſſibilem. vt dictum eſt ſupra. ℭ Ad tertiū cū dr̄ q̄ illud qḋ nō eſt ſenſibile ñ eſt intelligibile: verū eſt ꝑmo: ſed ſecundario ꝛ ꝓcedente cognitione alteriꝰ tale bñ eſt intellibile. Et cū diciꝛ. Ne ceſſe eſt intelligentē fantaſma aliqḋ ſpeculari. Rñdeo q̄ nō oportet intellm̄ ſpeculari fantaſma cuiuſlibet qḋ in telligit: ſʒ ſufficit q̄ ſpeculeꝛ fantaſma aut illius qḋ itelli git aut alterius ad qḋ illud hʒ per ſe habitudinē. ℭ Ad quartū pʒ ſilr̄ q̄ itellꝰ lʒ nō recipiat ſpēʒ ſui recipit tamē ſpēm alterius. ſ. qditatis fantaſiate ad quā hʒ per ſe habi tudinē: ſicut mobile ad ſuū motorē: ꝛ hoc ſufficit vt ſeip ſum intelligat: ſicut ēt per ſpēm motus ꝓducti ab intelli gentia ad quē hʒ p ſe habitudinē ſicut cā efficiēs ad eius effectū. ꝓducendo ab effectu ad cām deduciꝛ in notitiā ipſius itelligētie: vt infra dicetur vbi de hoc inquiretur.

ℭ Cū autē aliud ſit magnitudo: aliud ma gnitudinis eſſe: ꝛ aliud aqua: aliud aq̄ eē: ꝛ in alijs itidem multis: nō eniʒ vniuerſis hic modus accomodaꝛ. Sed ſunt in qbus hec ipſa ſunt eadem non diuerſa: aut alia ſane: aut parte quidē eadē. Sed aliter ſeſe habente carnem ꝛ eſſe carnis diſcernit.

ℭ Quoniā autē aliud eſt magnitudo: ꝛ ma T.c.9.
gnitudinis eſſe: ꝛ aq̄ ꝛ aque eē: ꝛ ſic ī mul tis alijs: non autē in omnibꝰ. In qbuſdā enim idem eſt eſſe carnis aut carnem eſſe: aut ergo alio: aut aliter habente diſcernit.

¶ Iſtud eſt ſcðm capl'm huius tractatus: in quo Ariſ. determinat de obiecto intell'ſ poſſibilis: oſtendendo φ quiditas eſt ptinẽ obiectũ intell'ſ. Diuiditur aũt in duas partes: qꝛ primo oſtendit φ intell'ſ primo cognoſcit ipſam quiditatem tanq̃ eius proprium obm. Scðo mouet dubitationes ibi. (Dubitabit aũt vtiq; Prima iterũ in duas: qꝛ p̃ pmittit intentũ. ſcðo declarat ibi. (Caro enim non ſine mã. ¶ De pma dicit φ cũ in multis differat indiuiduũ ab eius qditate lʒ non in oĩbus: ſõ aĩa a principio cognoſcitiuo cognoſcit indiuidum ⁊ quiditatez in his in quibꝰ differunt: quia indiuiduũ cognoſcit ſenſu: ⁊ quiditatem intellectu: aut ſi eodẽ principio vtrũq; cognoſcit. ſ. itellu: hoc eſt aliter ⁊ aliter. vnde dicit. Qm̃ aũt aliud eſt magnitudo ⁊ magnitudinis eſſe: ⁊ aqua ⁊ aq̃ eſſe: ⁊ ſic in multis alijs: qꝛ in oĩbus habentibꝰ formaʒ in mã differt res ſeu indiuiduũ ab eius quiditate: nõ aũt in oĩbus ſic eſt. In quibuſdã enĩ idẽ eſt caro ⁊ carnis eſſe. i. res ⁊ eius qditas: qꝛ ergo ſic eſt φ in multis differt res ab eius qditate ſequitur φ in iſtis aĩa aut alio pncipio cognoſcitiuo diſcernit rem: ⁊ eius quiditatẽ: aut eodẽ aliter ſe habente. ¶ Intelligendũ primo ſm Egidiũ φ in oĩbus hñtibꝰ formã in mã differt res ſeu indiuiduũ ab eius quiditate: ⁊ qꝛ tã mathematicalia q̃ʒ naturalia circũcernũt mãm: q̃uis diuerſimode qꝛ mathematicalia circũcernũt mãʒ intelligibilẽ: nãlia vo mãm ſenſibilẽ: iõ in oĩbꝰ his differt idiuiduũ ab eiꝰ qditate: qꝛ ẽ magnitudo qd mathematicũ dicit: ⁊ aq̃ qd nãle: iõ differt magnitudo. i. idiuiduũ magnitudinis ab eẽ magnitudinis. i. ab eiꝰ qditate ⁊ ſilr aq̃ ⁊ aq̃ eẽ: ⁊ qꝛ ſi ſic ẽ: iõ in his aĩa alia ṽtute cognoſcit idiuiduũ ⁊ alia ipſaʒ qditatẽ: qꝛ ſenſu cognoſcit indiuiduũ ⁊ intellu qditatẽ: aut ſi eadem ṽtute. vʒ intellectu vtrũq; cognoſcit. hoc erit alr ⁊ alr: qꝛ itellectu cognoſcit qditatẽ directe ⁊ pmo aſpectu: idiuiduũ aũt cognoſcit p reflexionẽ ↄuertẽdo ſe ad fantaſma exñs in ſenſu. ¶ Intelligendũ ſcðo φ caro capit̃ p viuo: viuũ aũt nõ ſolũ repit̃ in rebus mãlibꝰ: ſicut ſũt plante ⁊ alia: ſʒ ẽt reperitur in rebꝰ imãlibꝰ: qm̃ intelligẽtie q̃ ſunt imãles viuere dñr. q̃uis ẽ viuũ ⁊ viui eſſe vt reperiũt̃ in rebus mãlibꝰ differant: vt tñ in rebus imãlibꝰ reperiunt̃ viuum ⁊ viui eſſe nõ differunt vt Ari. ponit in lr̃a. ¶ Sed hic poſſet aliquis dubitare quõ in rebus mãlibus differt res ab eius qditate: ⁊ nõ in rebꝰ imãlibꝰ. ¶ Rñdet̃ φ ſi ṽa eſſet opinio Auerroys. ſ. φ in nulla itelligẽtia ſit aliqð accidens: tũc nulla eẽt in ꝓpoſito difficultas: ſʒ ſi teneamus φ in q̃libet intelligẽtia ifra pmã eſt aliqð accñs vt plerią; ſatentur dicẽtes quãlibet talẽ intelligentiã cõponi ex eẽntia ⁊ eſſe: aut φ in eis eſt cõpoſitio ſubẽ ⁊ ṽtutis: tũc difficultas eſt maior. Et hãc viã ſequẽdo dicit Egidius: φ cũ dr̃ φ in rebꝰ imãlibꝰ res nõ eſt aliud a ſua qditate: nõ dʒ intelli φ i eis nõ ſi aliq̃ pter qditatẽ: qꝛ hoc nõ eſt verũ niſi de pma itelligẽtia in q̃ nulla eſt cõpoſitio: ſʒ itelligi dʒ φ in eis idiuiduũ nõ eſt aliq̃ a qditate q̃ʒtũ ad virtutẽ cognoſcitiuã: ſic videlʒ φ idiuiduũ nõ cognoſcit̃ p aliã ṽtutẽ q̃ʒ p qditatẽ: ſʒ qcqd in eis ẽ p ſolũ intell'm cognoſcit̃: ſecus aũt eſt in rebꝰ mãlibꝰ: qꝛ in eis idiuiduũ cognoſcit̃ ſenſu ⁊ eiꝰ qditas intellu: ⁊ ſic eſt aliud a qditate q̃ʒtũ ad virtutẽ cognoſcitiuã: cũ ipſa ſolo itellu cognoſcat̃. ¶ Ad huiꝰ aũt declarationẽ notat ipſe φ i ſubſtãtijs mãlibꝰ ſunt duplicia accidẽtia. ſ. ſequẽtia pncipia ſpẽi. vt ſũt accñtia ꝓpa: ⁊ iſta nõ cõprehendunt̃ ſenſu: ⁊ ſequẽtia pncipia idiuidui vt ſũt accñtia cõia: ⁊ iſta ↄprehendũt̃ ſenſu: ⁊ qꝛ iſta ſunt accñtia mãlia idiuiduantia. iõ in mãlibꝰ idiuiduũ cõphendit̃ ſenſu. in ſubſtãtijs aũt imãlibꝰ nõ ſũt niſi accñtia ſequẽtia formã ⁊ pncipia ſpẽi q̃re in ipſis nihil eſt qð cognoſcat̃ ſenſu. Et ex hoc vult vlterius hr̃e φ lʒ in ſubſtantijs mãlibus idiuiduatio ſit rõne mãe in qua ſunt accñtia idiuiduãtia: ⁊ p cuius diuiſionẽ forma q̃ in ea recipit̃ indiuidualr multiplicat̃: tñ i ſubſtãtijs imalibꝰ i qbꝰ nihil ẽ qð nõ ptineat ad ſpẽʒ ⁊ ad qditatem indiuiduatio eſt rõne forme: vñ q̃lʒ intelligẽtia infra pmã ſeipſa idiuiduat̃ ⁊ eſt hoc aliqd: ⁊ de hoc tñ amplius iquirere ad aliũ ptinet locũ. ¶ Intelligẽdũ tertio φ Cõmẽta. cõm. 9. alr itroducit hanc prẽ: vult enĩ φ cũ Ari. poſuerit ſupius dr̃iam iter ſenſũ ⁊ intell'm mãlẽ: φ hic ponat dr̃iam iter itell'm mãlẽ ⁊ virtutẽ imaginatiuã: itelligendo per imaginatiuã virtutẽ id qð Ariſ. intelligit per fantaſiã. Nã cũ imaginatiua moueat intellectũ: ⁊ extimet̃ φ mouens ⁊ motũ ſint eiuſdẽ ſpẽi: videt̃ φ intell'ſ ſit ṽtus imaginatiua: hoc aũt remouet Ariſto. ⁊ oñdit φ ſunt diuerſa: qꝛ virtus imaginatiua ſolũ cõphendit idiuiduũ. Intell'ſ aũt mãlis cognoſcit qditates. ẽ ſequit̃ φ ſunt diuerſe virtutes. Vñ dicit Cõmenta. φ cũ fuerit declaratũ φ entia ſenſibilia diuidunt̃ i duplex eẽ ſcʒ in hoc ſingulare ⁊ ſuã formã. i. qditatẽ: neceſſe ẽ vt virtus experimẽtatiua. i. cõprehẽſiua cõprehendat ea aut p duas ṽtutes: aut p vnã ſed duabꝰ diſpõnibus diuerſis: cũ duabꝰ aũt ṽtutibꝰ erit q̃ cõprehendit vtrũq; iſtarũ p ſe. ſ. formã ſingulariter ſeorſũ ⁊ indiuiduũ ſingulariṫ p vnã vo ṽtutẽ ⁊ diſpõnẽ diuerſaʒ: vt q̃ ↄprehẽdit alietatẽ iter duo. ſ. idiuiduũ ⁊ qditatẽ. Vult ẽ Cõmẽtator φ idiuiduũ ⁊ qditas duplr̃ poſſint cõprehendi. Vno mõ ſeorſũ ⁊ diuiſim: ⁊ ſic cognoſcunt̃ diuerſis virtutibꝰ: vel poſſunt cognoſci. ſ. idiuiduũ ſenſu: ⁊ qditas intellu. Alio mõ cõprehendunt̃ ſimul: ⁊ q̃tũ ad alietatẽ q̃ ẽ iter ea: ⁊ ſic cõprehendunt̃ p vnã ṽtutẽ. ſ. itellectũ: qꝛ ſolus itellectus põt illã alietatẽ cõprehendere: intell'ſ tñ cõphẽdit qditatẽ ⁊ idiuiduũ ſub diſpõnibus diuerſis: ſicut ſenſus cõis cõprehẽdit ſenſibilia ꝓpria p diſpõnẽ diuerſaʒ ſenſus pluralis. i. ſenſus exteriores q̃ eſt pl's ſenſus. Nã dicit Cõmẽ. intell'ſ ↄphẽdit formã. i. qditatẽ p ſe: ⁊ ſi pcedẽte cõphẽſione eius in eo φ qditas eſt p ſenſuʒ. Et cõphendit idiuiduũ mediãte ſenſu. i. pcedẽte eiꝰ cõphẽſione: ſm φ eſt idiuiduũ per ſenſum. Egidius tñ aliter hoc dcm̃ exponeret. ſ. φ itell'ſ ↄphẽdit qditatẽ: qꝛ prio aſpectu p ſpeciẽ in eo exñtẽ. Indiuiduũ aũt mediãte ſenſu. i. ↄuertẽdo ſe ad fantaſma exñtẽs in ſenſu: ſed de hoc poſt diſcutiet̃ ſcʒ quõ intellectꝰ cõprehẽdat qditatẽ ⁊ indiuiduum.

¶ Caro nãq; nõ eſt ſine materia: ſed p inde atq; ſimũ: hoc eſt in hoc. Sẽſitiua igit̃ parte calidũ diſcernit ⁊ frigidũ: quorũ quedaʒ eſt ratio caro: alia vero eẽ carnis diſcernit: aut ſeparabili: aut ſeſe habẽte ac ſeipſaʒ p inde atq; ſeſe hʒ cũ extenſa fuerit linea flexa.

¶ Caro enim non ſine materia: ſed ſicut ſimum hoc in hoc.

¶ Senſitiuo qdẽ igitur calidũ ⁊ frigidũ iudicat: ⁊ quorũ ratio quedã caro: alio autẽ aut ſeparato: aut ſicut circũflexa ſe hʒ ad ſe ipſam: cũ extenſa ſit carnis eſſe diſcernit. T. cõ. 20.

¶ Declarat qð dixerat. ſ. φ tã i rebꝰ nãlibus q̃ʒ mathematicis idiuiduũ ⁊ qditas cognoſcunt̃ alia ṽtute. vel eadẽ aliter ſe hñte: ⁊ duo facit: qꝛ pmo declarat hoc in nãlibꝰ: ſcðo in mathematicis ibi. (Iterũ aũt. ¶ Dicit ẽ de prima. (Caro enĩ nõ ſine mã eſt: ſʒ ẽ ſicut ſimũ: ⁊ hoc i hoc i. forma determinata mã ſenſibili determinata: qð pʒ qꝛ aĩa qdẽ igit̃ iudicat ſenſitiuo. i. p ſenſuʒ cal'm frigiduʒ ⁊ alia quoꝝ rõ quedã eſt caro. i. in quoꝝ quadaʒ rõne ⁊ ꝓportione forma carnis cõſiſtit: ⁊ qꝛ ſic eſt alio aũt aut ſeparato

parato.ſ.þncipio aīa cognoſcit idiuiduū ꝛ qditatem:ſeu carnem ꝛ carnis eſſe:aut ſi eodē þncipio vtrūqꝫ cognoſcit:tūc aīa in cognoſcēdo carnē ꝛ indiuiduum ſe hꝫ ſicut circūflexa ad ſeipſam q̄ cū ſit extēſa diſcernit ꝛ cognoſcit carnis eſſe ꝛ quiditatē. ℭ Intelligēdū pˀo ſm Egidiū ꝙ hic capiunt viuū ꝛ viui eſſe aliter q̄ȝ ſupra. Naȝ ſupra capiebant vt reperiunt in rebus abſtractis:hic aūt vt reperiuntur in rebus materialibus:qualr ſumendo viuuȝ ſeu caro eſt ſicut ſimū:qm̄ ſicut ſimū determinat ſibi ſpēlem mam ſenſibilem vt naſum ſic caro determinat ſibi ſpālē pporionē calidi,frigidi humidi ꝛ ſicci:ꝛ qꝛ iſta iudicantur per ſenſum.ideo dicunt mām ſenſibilem.Et pp hoc aīa alia virtute cognoſcit carnem ꝛ carnis eſſe:qꝛ carnem cognoſcit ſenſu:ſed carnis eſſe cognoſcit itellectu:vel ſi ambo cognoſcit intellectu hoc erit diuerſimode:qꝛ intellectus cognoſcit quiditatem extenſe.i.directe ꝛ pˀo aſpectu ſpēm vlem receptam in intellectu. Indiuiduū autem cognoſcit circunflexe reflectendo ſe ad eius fantaſma qḋ eſt in ſenſu:cū in ſe ſpēm ſingularē nō recipiat intellectˀ. ℭ Intelligendū ſcḋo ꝙ Cōmēta.com. dcimo illā ptē aut ſicut circūflexa ſe hꝫ ad ſeipſaȝ ꝛc̄. alr itroducit:qm̄ totū illud refert ad modū intelligendi quiditatem:ꝛ vult ꝙ intellectus diuerſimode ſe habeat i intelligendo quiditates eiuſdē rei:qm̄ in intelligendo primam qditatem que eſt in indiuiduo.ſ.ſpēȝ ſpāliſſimā hꝫ diſpoſitionē linee recte:qꝛ ipſaȝ þmo apphendit p ſpēm itelligibilē abſtractā a fantaſmate idiuidui illius ſpēi:ſed intelligēdo qditatē illiˀ qditatis ꝛ qditatē illiˀ qditatis ꝛ ſic vlteriˀ abſtrahendo qditatē magis cōeȝ a qditate minus cōi donec pueniat ad qditatē ſimplicē gnˀis gnāliſſimi nō habētē vlterius qditatē:hꝫ diſpoſitionē linee ſpealis:qꝛ quodāmō procedit ab eodē in idē: cū ſupiora i inferioribˀ includant.vt dicit Cōmētator.Et neceſſe eſt vt forma.i.qditas experimētet.i.cognoſcat p aliquā virtutē:qꝛ p.intellm̄:ꝛ hoc erit ex hac vtute:aut per diſpōnē ſimilē linee recte cū intellexit primā formā exiſtentē i hac re ſingulari:aut ſm diſpōnē ſimilē linee ſpeali quādo fuerit reuerſa querendo intelligere ēt qditatem illiˀ forme:deinde quiditatem illius quiditatis quouſqꝫ perueniat ad ſimplicem quiditatem in re ꝛc̄.

ℭ Rurſus in his ꝛ q̄ i abſtractiōe conſiſtūt eadē eſſe videnk:rectū eni ſe habꝫ vt ſimū: eſt eni ipſū cū ꝯtinuo ſemp. Qḋ ſi quiditas ſit diuerſa:illud pfecto ē eē recti: aliud eſt ipm rectū vt ibi. Sit.n.dualitas. Quare ſit vt hec ēt alio vł alio mō ſeſe habente parte diſcernat. Omno igit vt res ſepabiles ſunt a mā:ſic ſeſe hn̄t ꝛ ea:q̄ ſt circa itellꝫ ipſuȝ.

T.cō. 11 ℭ Iterū aūt i his que in abſtractiōe ſunt rectum:ſicut ſimū cū cōtinuo eni eſt. Quod autem quid erat eſſe:ꝛ ſi eſt:ꝛ alterū recto eſſe:ꝛ recto alio. Sit eni dualitas:altero ita ꝙ aut alr hn̄te ſe iudicat. Omno ḡ ſic res ſeparabiles ſūt a mā: ſic ꝛ q̄ circa itellm̄ ſūt.

ℭ Idē declarat in mathematicis dicēs. Iteꝝ aūt i his q̄ ſunt in abſtractione rectū circūcernit mām intelligibilē. ſicut ꝛ ſimū māȝ ſenſibilē:cū ꝯtinuo eni ſupple ē rectuȝ: ꝙ aūt quid erat eſſe.ſ.ipſius recti ſi pro qꝛ eſt alterū ab ipſo recto:vt alterū eſt recto eē ꝛ rectū iō alio.ſ.þncipio cognoſcit rectū a recto eē.ſit eni dualitas qditatis recti:tūc ſequit ꝙ altero itaqꝫ þncipio cognoſcit dualitatē ꝛ rectū qꝛ cognoſcit rectū ſenſu:ꝛ dualitatē itellectu:aut iudicat ſiue cognoſcit vtrūqꝫ eodē þncipio.ſ.intellectualr:tamē ſe hn̄te vt ſupius in naliбus dicebat. Et ſubdit.omo ḡ.i.vlr ſicut res ſunt ſepabiles a mā.ſic ꝛ que circa itellectū ſunt ſicut ergo res circūcernūt vel nō circūcernūt mām ſic ſunt intellibiles ab intellectu. Nālia ḡ qꝛ circūcernūt mām ſenſibilē cōſiderant ab intellectu cū mā ſenſibili:ꝛ mathematicalia:qꝛ nō circūcernūt mām ſenſibilē ſꝫ itelligibilē ab itellectu ꝯſiderant nō cū mā ſenſibili ſꝫ intelligibili:ſubꝫ aūt abſtracte:qꝛ nullo mō circūcernūt mām abſqꝫ mā cōcipiunt. ℭ Intelligēdū p̄ ꝙ p ea que ſunt in abſtractiōe Ari.itelligit mathematicalia:q̄ lꝫ nō circūcernūt māȝ q̄lē ꝛ ſenſibilē vt calaȝ vel frigidā ſicut nalia:circūcernūt tñ māȝ q̄ztā:q̄ dr̄ mā imaginabilis:ſiue itelligibilis cū nō ſint abſqꝫ ꝯtinuo ſꝫ Ari.i lra.q̄re ſ eis idiuiduū ē aliō a qditate:ꝛ p ꝯñs cognoſcit alia vīrte:vel eadē alr ſe hn̄te. Et cū dicit Ari.dualitatē eē qditatē recti loqt mō Platonis q poſuit nūeros qditates mathematicoꝝ:volēs vnitatē eē qditatē pūcti qꝛ diffiniebat p vnū:dualitatē qditatē recti:qꝛ linea recta diffinit p duo:cū dr̄ qḋ ē longitudo ſine latitudine cuiˀ extrema ſunt duo pūcta:trinarium aūt dixit eē qditatē curui: qꝛ ad curuū tria exigūt.ſ.duo extrema ꝛ mediū diſcrepās ab vtriſqꝫ. ℭ Intelligēdū ſcḋo ſm Cōmēta.com.vndecimo ꝙ diſpoſitio habita ab intellectu: que diuerſat in eo qm̄ cōprehendit formas rerū þmas ſenſibiles eſt ei p ſenſus:ꝛ diſpoſitio que diuerſat in eo p cōprehenſionem qditatis ꝛ forme eſt ei diſpoſitio diuerſa in ſe ꝛ non p ſenſus:ꝛ ideo aſſimilat Ari.ipſum linee ſpeali hoc diſpōne Plato aūt linee extenſe:ꝛ per hanc diſpōnē itelligit formas rerum mathematicarum:cū non accipiat intelligēdo eas magnitudinem ſenſibilem. Voluit ergo Ari.ꝙ intellectus in intelligendo haberet diſpoſitioneȝ linee ſpealis modo ſuperius expoſito. Plato auteȝ voluit ꝙ haberet diſpoſitionem linee recte incipiēdo ab intelligibilibus ex illis pcedendo ad ſenſibilia:ſemper potius intelligendo magis vniuerſalia q̄ȝ minus vniuerſalia.

Sed hic dubitat.vtrum qditas ſiue vniuerſale ſit þmū obm itellꝰ.Arguit ꝙ nō.pˀo illud non eſt primū obm intellꝰ qḋ nō ē þmo cognitū ab intellectu.ſed qditas ē hmōi.ḡ ꝛc̄.pꝫ ꝯña cū maiori:ꝛ minor declarat:qm̄ illud eſt þmo cognitū ab intellectu quod þmo mouet ip ſuȝ:ſed hoc eſt ſingulare ſiue idiuiduū qḋ repreſentat per fantaſma exñs in ſenſu ꝛ nō qditas:vt pꝫ quare ꝛc̄. ℭ Et cōfirmat minor:qꝛ intellectˀ p priˀ illō cognoſcit qḋ eſt faciliˀ cognoſcibile:ſꝫ indiuiduū ē hmōi ergo ꝛc̄. Vñ Ari.in pˀo poſterioꝝ. Vniuerſalia ſūt diffīcillima ad cognoſcēdū:qꝛ ſunt a ſenſu remotiſſima:ſingularia aūt facilia:qꝛ ſūt ſenſui ppinqſſima. ℭ Scḋo. ſi qditas eēt þm obm intellꝰ:tūc ſequeret ꝙ idiuiduū nō poſſet itellī.ꝯñs eſt falſuȝ:qꝛ itellꝰ ponit differentiā inter qditatem ꝛ idiuiduū.ḡ intelligit vtrūqꝫ:ꝛ probat ꝯña:qꝛ diuerſoꝝ obiectoꝝ ſunt diuerſe virtutes cognoſcitiue:cū potētie diſtinguant per actus:ꝛ actus per oba:ſed indiuidui differt a qditate:vt pꝫ.ḡ ſi qditas eēt þmū obm itellectus:idiuidui nō poſſet ab eo cognoſci. ℭ Tertio illō qḋ nō eſt ſenſibile nō eſt intelligibile:ſed qditas non eſt ſenſibilis.ergo ꝛc̄.pꝫ ꝯñtia ꝛ maior:qꝛ vt habebitur īfra ab Ari.intellectus nihil itelligit ſine fantaſmate fātaſma aūt eſt ſimilitudo ſeu cognitio rei ſenſibilis in ſenſu exñs minor etiā pꝫ per Cōmenta. ſcḋo huius.vbi dicit ꝙ ſenſus nō cōprehendit quiditates rerū. ℭ In oppoſitū videt eſſe Ariſto.in littera:vt cōmuniter dicitur.

Pro dubio intelligēdū þmo ꝙ aliqd eē primū obꝫ itellectus multiplr itelligi pōt. Pˀo þmitate cōitatis:ꝛ ē illud qḋ adequate cōtinet oīa intelligibilia. Secūdo þmitate imutationis: ꝛ

hoc eſt illud qͦ primo mouet intellectū. Tertio pmitate excluſionis: et eſt illud qͦ a ſolo intellectu cognoſcit: et tale dici pōt itellectus obiectū ꝓpriū. Quarto pmitate perfectionis: et hoc eſt illud qͦ eſt nobilius inter oīa itelligibilia. Et penes hanc diſtinctionē poni pñt īfraſcripte cōcluſiones. ¶ Prima ɔcluſio eſt. ꝙ ens traſcendēter ſūptū eſt pmū obm̄ itellect⁹ pmitate cōitatis. pȝ qꝛ adeq̄te oīa itelligibilia cōtinet. ¶ Scđa ɔclō ponit a qbuſdā indiuiduū vel ſingulare eſt primū obm̄ intellectus pmitate ſmutationis. pȝ ſm eos: qꝛ itell's pmo mouetur a fātaſmate ipſius indiuidui rep̄ſentatiuo: et p ɔñs obm̄ primo itellectū ſmutans eſt ipſuȝ ſingulare. ¶ Ex hac ɔcloñe ſequit primo: ꝙ prima ſpēs que recipit in intellectu poſſibili eſt ſpēs ſingularis. ¶ Sequit ſcđo ꝙ intellect⁹ prius intelligit ſingulare q̄ vle: et plura ſimilia poſſent ſ ferri. ¶ Sed ɔ̄ hanc ɔclōnē ſic argui ſolet. primū obm̄ et potentia debent adinuicem ꝓportionari: ſed ſingulare et intellectus non ꝓportionant: cū ſingulare ſit mãle: et intellectus abſtractus a mã. ergo etc. ¶ Itē ſi intellect⁹ poſſibilis prio intelligeret ſingulare nō oporteret ponere itellectū agentē ɔ̄ Ari. in caplo ſequenti. et ꝓbat ɔña. qꝛ intellectus agens nō ponit niſi vt abſtrahat qditatē a cōditionibus mãlibus ipedientibus cognitione intell's poſſibilis: ſȝ ſi cōditiōes mãles eſſent prio intellecte ille nō ipedirent cognitionē intell's poſſ. ergo nō oporteret ponere intellm̄ agētē vt a ɔditionibus mãlibus abſtraheret qditatē. q̄re etc. ¶ Tertia ɔclō ɔ̄ imediate p̄cedētē cōiter ponit: qditas in fantaſmate relucēs eſt pmū obm̄ itell's pmitate imutatiōis. Iſta ɔclō q̄ eſt de mente Com. ſic arguit. Illō eſt pmū obm̄ imutās intellȝ cuius ſpēs prio recipit i intellectu: ſȝ qditas in fantaſmate relucēs ē hmōi. igit etc. minor ꝓbat: qꝛ ſpēs intelligibilis: que prio recipit in intell'u: aut ē ſpēs ſingularis: aut vlis qditatis rei ſmãlis rep̄ſitatiua: aut vlis repreſentatiua quiditatis rei ſmãlis hñtis ꝓpriū fantaſma. Primū dici non poteſt qꝛ ex quo itell's nō eſt hic et nūc in ipſo nihil recipi pōt qͦ ſit hic et nūc. Nec ēt ſcđȝ: qꝛ ſmãlia nō intelligunt primo ab itellectu. ſed in poſtremo vt poſt oñdet. ḡ relinquitur tertiū ex ſufficiēti diuiſiōe: et ſic pȝ tertia ɔclō. ¶ Ex quo p̄ ſeqt ꝙ qlibet ſpēs q̄ recipit in intell'u eſt vlis: ſequitur ſcđo ꝙ itell's p̄us intelligit vle q̄ ſingulare. ¶ Sȝ ɔ̄ hoc arguit ꝓbando ꝙ ſi itell's pmo itelligit vle ꝙ nunq̄ pōt itelligere aliqͦ ſingulare: qꝛ vle eſt aliqualr idifferēs ad oīa ſua ſingularia: et p ɔñs p cognitionē vlis non magis ducet intell's in cognitionē vnius ſingularis q̄ alterius ſequit ergo ꝙ aut ſimul ducet in cognitionē oīum ſingulariū: qͦ eſt falſum: aut nullius: et hoc eſt ꝓpoſitū. ¶ Forte dr̄ ꝙ lȝ cognitio vlis ſit neceſſaria diſpō intellectui ad itelligendū ſingulare illius vlis. ipa tñ nō ſufficit: ſed reqrit cōuerſio intell's ad fantaſma illius ſingularis: et qꝛ nō cuiuſlibet ſingularis fātaſma eſt in ſenſu. ſȝ alicuius. iō intellectus poſt cognitionem vlis illud ſingulare intelliget ad cuius fantaſma ſe cōuertet. ¶ Sed tunc eſt dubium. ſ. quid eſt iſta cōuerſio: et qualr fiat. Vñ dr̄ ꝙ intellectus ita ɔuertat ſe ad fantaſma in pncipio ſicut poſt itellectionē vlis: qꝛ tā intellectus agens q̄ intell's poſſ. ſemp ſunt ſufficienter pñtes ipſi fantaſmati: et nihil aliud videt reqri ad huius cōuerſionē: q̄re ſeqt ꝙ intellect⁹ ita intelligit ſingulare i pncipio ſicut vniuerſale. Et pp hoc dicūt alij ꝙ intellectus per eandem ſpēm intelligit ſingulare et vle: differenter tñ: qꝛ vle intelligit per ſpēm vlem ſm ſe ſumptā et vt eſt vlis repreſentatiua: et per eādē itelligit ſingulare vt eſt cōformis fantaſmati a quo cāta eſt et in conſeruari dependet. ¶ Sed cōtra iſtos arguit: qꝛ hoc dato ſequeret ꝙ intellectus p̄us itelligeret qditatē q̄ indiuiduū: cuius oppoſitū ipſi dicunt. Volunt eni ꝙ intellectus prius intelligat accidens q̄ ſubāȝ: et ꝙ prius intelligat indiuiduum ſumptū pro ſuppoſito cum accidētibus ſenſibilius indiuiduantibus q̄ qditatē. Et ſequela ſic arguit: qꝛ intell's prius intelligit illud qͦ intelligit per ſpēȝ abſolute ſumptā: q̄ qͦ itelligit p eā ſumptā in relatione ad aliud: ſȝ per ſpēm abſolute ſumptā itelligit qditateȝ: et per ipſam ſumptam in relatione ad aliud vȝ ad fantaſma cui eſt cōformis: intelligit idiuiduū vt oplo ponit. ḡ itellectus p̄us intelligit quiditatē q̄ indiuiduum. pȝ ɔña: et maior declarat: qꝛ eſſe abſolutū alicuius p̄us eſt q̄ eſſe reſpectiuum eiuſdē: et per ɔñs prius eſt ſpecies ſm ſe ſūpta et prout eſt quidītatis repreſentatiua q̄ ſumpta in ordine ad aliud et vt eſt cōformis fantaſmati: quare prius intelliget intellectus illud qͦ per ipſaȝ abſolute ſumptā intelligit: q̄ quod intelligit p eam ſumptam in relatione ad aliud. ¶ Item arguitur ſcđo. ſi intellectus intelligit ſingulare ſingulariter: aut intellectiōe ſingulari: aut vli: non intellectione ſingulari: qꝛ ſm eos in intellectu non eſt aliquod accidens indiuiduatū cum hic et nūc: nec intellectione vniuerſali: qꝛ per intellectionem vniuerſaleȝ intellectus ſolum vlr cōprehendit. Unde non apparet veriſimile ꝙ ſola cognitione vli ſingulare ſingulariter cōprehendatur. ¶ Propter hec et alia hmōi defendendo opiōnē ſupius poſitā: quā tenet fides nr̄a de aīa intellectiua: mihi videt dicendū ꝙ nō icōueniret tenere ſcđaȝ ɔclōnē premiſſaȝ de mō intelligendi ipſius itell'is. Et argumenta ad eius oppoſitum adducta faciliter ſolui pñt.

¶ Ad primū igitur dr̄ ꝙ lȝ intellectus nō ſit mãlia ſicut plura itelligibilia: ipſa tñ adinuicē ꝓportionāt ſicut mouēs et motū: et ſicut actiuū et paſſiuū mō quo ſupra fuit oñſum. ¶ Ad ſcđȝ dr̄ ꝙ nō ponit itellect⁹ agēs vt remoueat cōditiones indiuiduātes. ſȝ vt cōcurrat ad ꝓductionē ſpēi intelligibilis: quā fantaſma ſe ſolo nō poſſȝ ꝓducere qñ mãle nō pōt agere in ſmãle niſi virtute alteri⁹ agentis ſmãlis. ¶ Quarta ɔclō. qditas eſt primū obm̄ intellectus pmitate excluſionis. pȝ ex quo a ſolo itell'u cognoſcit. ¶ Quinta ɔclō. deus eſt primū obm̄ intellect⁹ primitate perfectionis. pȝ qꝛ eſt perfectiſſimū intelligibilū. ¶ Ad rōnes in oppoſitū. ¶ Ad pmam pȝ ex dictis qualr vtraq̄ pars pōt defendi. ſ. ꝙ p̄us intelligat ſingulare: et ꝙ prius intelligat vle. ¶ Et ad cōfirmationē dicitur ꝙ abſolute ſingularia ſunt facilius cognoſcibilia: qꝛ facilius cognoſcimus per ſenſum: q eſt ſingulariū q̄ per itellm̄ q dr̄ eē vliuȝ. et hoc voluit Ari. in auctoritate p̄dcā Sed tñ ſm eandē virtutē que pōt vtrūq̄ cognoſcere vȝ. ſm intellm̄ facilius cognoſcunt vlia q̄ ſingularia apud tertiā ɔclōnē: lȝ oppoſitū ſit dǒm ſȝ ſcđaȝ ɔclōnē vt potuit in qōne. ¶ Ad ſcđaȝ dr̄ ꝙ ɔña valeret ſi qditas eēt p̄m obm̄ intellect⁹ pmitate cōitatis: et ſi ſenſus et intellect⁹ non eſſent virtutes inuicē ſubordinate: quoꝝ neutrū eſt verū. ¶ Ad tertiā dicit ꝙ multa ſunt intelligibilia que non ſunt ſenſibilia: vt ſubſtantie abſtracte: accidētia que ſunt in aīa intellectiua: et reliqua huiuſmodi. Sed qualr intellectus in intelligendo dependeat a fantaſmate p̄us pro parte dictum fuit: et poſt amplius inquiretur.

¶ Dubitabit autē non iniuria qſpiaȝ: quonam mō intelliget intellectus: ſi ipſe qdeȝ ſimplex ſit: ac paſſiōis expers: nihilq̄ hēat cū vlla re ꝓſus cōe. Sic Anaxagoras aſſerit: intelligere aūt pati quoddā ſit: vt diximus. Quo nāq̄ quippiā eſt vtriſque cōe: hoc nimirū alterū agere: alterū pati videt. T. cō. 12.

¶ Dubitabit aūt vtiq̄ aliqs: ſi itellect⁹ ſimplex

plex eſt ⁊ ĩpaſſibilis: ⁊ nulli nihil hꝫ cõe: ſicͭ dicit Anaxagoras: quõ ĩtelliget: ſi ĩtellĩgere pati aliqd eſt. Inquãtũ aliqḋ cõmune vtriſqꝫ hoc quidẽ agere: illud vero pati videtur.

℄ Hic Ari. mouet quaſdã dubitationes: ⁊ diuidit ĩ duas ptes: qꝛ pͦ mouet. ſcḋo ſoluit ibi. (Aut pati.) Pͦa adhuc in duas ſm ꝙ duas dubitationes mouet. ſecũda ibi (Amplius aũt.) De pͦa mouet dubitationẽ pmã ꝗ eſt quõ intellꝰ intelligit: cũ ĩtelligere cõſiſtat in quodã pati: ⁊ intellꝰ ex quo eſt ſimplex ⁊ ĩpaſſibilis pati nõ poſſit. Vñ dicit. (Dubitabit aũt vtiqꝫ aliqs.) Si ĩtellꝰ ſimplex eſt ⁊ ĩpaſſibil: ⁊ nulli nihil hꝫ cõe. i. cũ nullo cõicat ĩ mã ſicͭ dixit Anaxagoras: quõ intelliget ſi ĩtelligere eſt pati aliqd. nã hoc quidẽ. ſ. agens vͬ agere. Illud vero. ſ. patiens vͬ pati ĩquãtũ aliqḋ eſt cõe vtriſqꝫ. ℄ Intelligendũ ꝙ agẽs ⁊ patiens debent cõicare in materia: vt declaraꝛ in pmo de gñatione. Cũ ergo intellꝰ ſit mixtus mãe: nõ vͬ cum alio in mã cõicare: ⁊ per ↄñs a nullo poterit pati. Et qꝛ ĩtelligere accidit in quodã pati ſeqꝛ ꝙ intellꝰ non poterit intelligere: cuius tamen oppoſitũ oſtenſum eſt ſupra.

℄ Preterea ãbiget quiſpiã: ſi ipſe etiã intelligibilis ſit. Nã aut ceteris rebus inerit intellectus: niſi alia rõne ſit intelligibilis ipſe. Intelligibile autẽ vnũ quoddã eſt ſpẽ: aut aliquid ipſe mixtũ habebit: quod ipſuꝫ intelligibile perinde atqꝫ cetera facit.

T. cõ. 13 ℄ Amplꝰ aũt ſi intelligibilis ⁊ ipſe: aut enĩ aliis ĩerit ĩtellectus: ſi nõ ſꝫ aliud ipſe ĩtelligibilis eſt: vnũ aũt aliquid intelligibile ẽ ſpecie. Si autem ſit mixtum: aliquid habebit quod facit intelligibilẽ ipſuꝫ: ſicut alia.

℄ Mouet ſcḋam dubitationẽ ꝗ ẽ: quõ ĩtellꝰ eſt intelligibilis: qꝛ aut eſt ĩtellĩbilis p ſeipm: aut p aliqd aliḋ additũ ſue eẽntie. Si p ſeipm tũc ſeqꝛ ꝙ etiã oĩa alia intelligibilia ſint ĩtelligibilia p ſeipa: cũ eẽ ĩtelligibile ſit eiuſdẽ rõnis in oĩbꝰ intellĩbilibus. ſꝫ nũc qḋ eſt intellĩbile p ſeipſuꝫ intelligit. ẜ oĩa alia ĩtelligibilia ĩtelligẽt. Si autẽ ſit ĩtellĩbilis p aliḋ ſicut alia ĩtellĩbilia: tũc ſeqꝛ ꝙ ſicut alia intellĩbilia nõ ĩtelligũt: ſic nec ipſe intelliget. Et pꝫ ↄñtia vt pus: qꝛ eẽ intellĩbile eſt eiuſdẽ rõnis in oĩbꝰ mõ vtrũqꝫ iſtoꝝ eſt falſum: dicit ẜ. Amplꝰ ãt ſi ĩtelligibilis eſt ⁊ ipſe. ſ. ĩtellꝰ: aut enĩ aliis ĩerit ĩtellꝰ. ita ꝙ alia ĩtelligibilia ĩtelliget: ſi ipſe ĩtellꝰ eſt ĩtellĩbilis nõ ſm aliḋ ſꝫ per ſeipſuꝫ: qm̃ eẽ intellĩbile eſt aliqd vnũ ſpẽ: ⁊ eiuſdẽ rõnis in oĩbꝰ ĩtellĩbilibus. Si aũt ĩtellꝰ ſit qd mixtũ. i. hẽat aliqd ĩnexũ p qḋ ſit ĩtellĩbilis: tunc intellꝰ hẽbit ĩ ſe aliqḋ qḋ facit ipſum ĩtelligibilẽ ſicut alia intelligibilia: ⁊ ſeq vͬ ꝙ ſicut alia nõ intelligũt: ſic nec ipſe intelligat.

℄ At enĩ ipſuꝫ pati diuiſuꝫ eſt prius vna ꝗdã rõne cõl. Atqꝫ intellectꝰ potẽtia quidẽ eſt quodã mõ intelligibilia ipſa: actu vero nihil eſt eorũ antea ꝗꝫ intelligat ipſe: opoꝛtet autẽ in ipſo nihil eſſe: perĩde atqꝫ ĩ tabula nihil ẽ actu ſcripta antea ꝗꝫ ĩ ipa ſcribaꝛ hoc enim in ipſo ſit atqꝫ accidit ĩ ĩtellectu.

T. cõ. 14 ℄ Aut pati qdẽ ſm cõe aliquid diuiſuꝫ eſt prius: qm̃ potẽtia quodãmodo eſt intelligibilia intellectus: ſꝫ actu nihil anteꝗꝫ ĩtelligat: opꝫ autem ſic: ſicut in tabula nihil eſt ſcriptũ actu: qḋ quidẽ accidit in intellectu.

℄ Soluit pdictas dubitationes. Et pͦ pmã. ſcḋo ſcḋaꝫ ibi. (Et ipſe aũt.) Soluẽdo pmã dicit ꝙ duplex eſt paſſio. ſ. corruptiua ⁊ pfectiua: qḋ patiꝛ pma paſſiõe oꝫ hꝛe mãm: ſꝫ ꝙ patiꝛ ſcḋa paſſione vt facit intellꝰ nõ opꝫ hꝛe mãm. Dicit igiꝛ: aut: ⁊ eſt nota ſolõis: pati qdẽ ſm cõe aliqd diuiſuꝫ eſt prius in ſcḋo huius. ſ. in corruptiuũ ⁊ pfectiuũ: ⁊ intellꝰ lꝫ nõ patiaꝛ corruptiue ex quo ẽ imãlis tñ patiꝛ pfectiue: qm̃ ĩtellꝰ eſt poꝰ ipſa intellĩbilia. ſ. paſſiua ꝗtũ ad ſpẽs ipſoꝝ: ſꝫ actu nihil eſt eoꝝ anꝗꝫ ĩtelligat. Et ſubdit opꝫ autẽ ſic eẽ ſicut in tabula in qua nihil ẽ ſcriptum ꝙ qdẽ accidit in intellꝰ. ℄ Intelligẽdũ ꝙ Com. ſuper hac ſolõne facit cõmẽtũ in quo diſcredit aliqualr pro cuius declaratione pmo ↄſiderãdũ eſt ſꝫ ipſuꝫ ꝙ receptio ꝗ ſit in intellectu mãlr eſt diuerſa ab illa ꝗ ſit in rebus mãlibus: qm̃ pma mã nõ ẽ cã receptiõis ſimplr: cũ nõ ſit cã receptiõis abſtracte ⁊ vlis: que eſt ſine abiectione ↄrij: ſꝫ eſt cã receptionis trãſmutabilis ꝗ eſt receptio alicuius forme ſingularis cũ abiectione forme illi ↄrie: ſꝫ cã receptiõis ſimplr eſt iſta nã. ſ. ĩtellꝰ poſſis. Ex quo infert ꝙ ex hoc mõ. ſ. receptiõis ſimplr fuit poſe ꝙ corpa celeſtia reciperẽt formas abſtractas ⁊ intelligerẽt eas: capiẽdo corpa celeſtia pro aggregatis ex oꝛbibꝰ ⁊ intelligẽtijs ſibi appropriatis: ⁊ ꝙ ĩtelligẽtie abſtracte pficerenꝛ adinuicẽ: qm̃ intelligẽtia inferioꝛ recipit hoc mõ ĩtelligẽtiã ſupioꝛẽ ad quã eſt potẽtialis: ſicut minus pfectum ad maius pfectũ: ⁊ p eã pficiꝛ: ⁊ ipam intelligit p ſubaꝫ ppriã illꝰ ĩtelligẽtie ſupioꝛis. Et niſi eẽt talis modus receptiõis ſimplr: nõ eſſet illic recipiẽs: neqꝫ receptibile. Vñ videmus ꝙ id qḋ eſt liberatũ ab hac nã intellꝰ poſſibilis ẽ pmũ ĩtelligẽs: qḋ eſt deus: q ad nihil eſt in potentia cũ ſit actus puriſſimus. Et ponẽdo hãc nãm intellectus poſſis ĩtelligere poſſumus multitudinẽ in formis abſtractis: ⁊ quõ in eis ĩtellꝰ ẽ idẽ cũ ĩtellecto. Et hoc totũ patuit ſupioꝛi cõmẽto. ℄ Intelligẽdũ ſcḋo ꝙcũ Ari. poſuit modũ paſſiõis in intellꝰ mãlr eſſe aliũ ab eo q ſit in rebꝰ mãlibus: qm̃ paſſio ĩtellꝰ eſt receptio tm̃ ſine trãſmutatione: p quã aliqd ab eo auferaꝛ: ſꝫ paſſio reꝝ mãliũ eſt receptio cũ trãſmutatõe: p quã aliqd ab eis deperdiꝛ ↄñr illḋ declarat p exẽplũ acceptũ ex rebꝰ ſenſibilibꝰ ꝙ lꝫ nõ ſit oĩno verũ: hꝫ tñ multã ſilitudinẽ cũ eo qḋ dꝛ de ĩtellectu: ⁊ talis modus doctrine eſt neceſſariꝰ ĩ hmõi rebus occultis lꝫ ſit rhetoricus: exẽplũ aũt eſt: ꝙ ſicut tabula nuda dũ pingiꝛ recipit picturã abſqꝫ trãſmutatõe p quã aliqd depdat: ſic intellꝰ poſſis dũ deduciꝛ de poꝰ ad actũ recipit ſpẽs intellĩbiles ſine trãſmutatiõe p quã aliquid ab eo auferaꝛ. In hoc ẜ eſt ſilitudo ſm Cõmẽta. qꝛ ſicut tabula nuda recipit picturã quã nõ hꝫ in actu nec ĩ potẽtia ppinꝗꝫ actui. ita ĩtellꝰ poſſis recipit ſpẽs ĩtelligibiles quas nõ hꝫ in actu nec in potẽtia ppinꝗ actui: ⁊ p potẽtia ppinꝗ actui ĩtelligit diſpõnẽ mediã iter potẽtiã remotã ⁊ vltimũ actũ: ⁊ hãc nõ hꝫ ĩtellꝰ poſſis: cũ illa ſit in ppoſito iſtẽtio ĩtellecta ĩ potẽtia que nõ eſt in ĩtellectu poſſi: ſꝫ in ꝟtute imaginatiua. ℄ Et ſi argueret ꝙ ſilr virtus ſenſitiua anteꝗꝫ recipiat ſpẽꝫ ſenſibilẽ nõ hꝫ eã ĩ actu nec in potẽtia ppinꝗ actui: negaꝛ ↄña: qm̃ ꝟtus ſenſitiua eſt in diſpõne media iter potẽtiã remotã ⁊ vltimũ actuꝫ: cũ ſit in actu reſpectu potẽtie remote q fuit in eo: ex quo aĩal fuit generatũ: ⁊ in potẽtia reſpectu ipſius ſpẽi ſenſibilis. Intellectꝰ aũt mãlis nõ eſt in tali media diſpõne: cũ ſit pura potẽtia ĩ gñe ĩtellecte nãe: nec hẽat ĩ ſuo gñe potẽtiã remotioꝛẽ reꝰ cuiꝰ ſit ĩ actu. In alio ꝟo ẽ diſſilitudo ĩter intellꝰm mãlẽ ⁊ tabulã nudã: qꝛ tabula nuda hꝫ de ſe formã: p quã eſt in actu: ſꝫ ĩtellꝰ mãlis ẽ potẽtia pura.

¶ Intelligẽdũ φ Alex. voluit φ Ari. in hoc exẽplo cõpa
ret intellectũ mãlẽ p̃parationi que eſt in tabula nõ ipſi ta
bule. ⁊ φ per intellectũ mãlẽ itellexit p̃parationẽ que eſt
in eo nõ ſubm p̃paratũ. Vñ oẽs ſermones quos hic põit
Ari. de intellectu mãli vult intelligi debere ſolũ de p̃pa
tione ⁊ non de ſubã eius. ¶ Sed ꝯ Alex. arguit Cõmen
ta. dupl'r oñdẽdo φ Ariſto. nõ loq̇t ſolũ de preparatione.
¶ Primo q: impoſ'e eſt cognoſcere aliquã p̃parationez
niſi etiam cognoſcat ſubm p̃paratũ: cũ autẽ p̃patio ſit
priuatio aliq̃ que nullã hʒ virtutẽ ꝓpriã niſi p nãm ſubti.
Et p preparationẽ intelligit potẽtiã ad recipiẽdũ aliqd:
q̃ iõ dr̃ priuatio: q: ſp eſt cũ priuatione: ⁊ talis diuerſificat
ſm diuerſitatez ſubti. ¶ Scdõ dato φ ſit poſ'e cogñſcere
nãz p̃parationis abſq3 hoc φ cognoſcat nã p̃parati adhuc
Ar. nõ denoiaret nobis nãm ꝓprie p̃parationis q̃ ẽ in
intellectu: q: recipe ſine trãſmutatiõe eſt cõe oĩ p̃paratio
ni in quocũq3 ſubto fuerit. Vñ Ari. aut intẽdit demr̃are
nãm ꝓꝓe preparationis que eſt in intellectu: aut prepara-
tionis ſimpl'r: nõ nãm ꝓprie preparationis q̃ eſt in itel-
lectu: q: eſt ipoſ'e illã demr̃ari ſine nã ſubti: cũ p̃paratio
ꝓpa vnicuiq3 ſubto currat curſu pfectiõis forme illius
ſubti nec nãm p̃parationis ſimpl'r: q: tũc qð dicit Ari. non
eẽt ꝓpũ itellectui: ⁊ hoc totũ eſt pturbatio. Multa alia
hic ſubiũgit Cõmẽta. q̃ ex dictis com̃. 5° ſunt manifeſta.
¶ Intelligẽdũ q̃rto φ oplo poſita a com̃. in declarando
Ari. fuit oplo Ari. ⁊ ſi nõ fuiſſet ei⁹ opĩo: adhuc eẽt: vͣ:
q: tñ eſt valde difficilis credẽdũ eſt φ niſi Ari. eã iueniſ-
ſet fuiſſʒ difficile aut forte ipoſ'e φ aliq̇s alter eã iueniſſʒ
niſi fuiſſet alter talis qualis fuit Ariſtote. ¶ Unde dicit
Cõmẽta. com̃. 14. ſic credere φ iſte homo. ſ. ari. fuerit re-
gula in nã ⁊ exẽplar qð natura adinuenit ad demonſtrã
dũ vltimã pfectionẽ humanã in materijs. ¶ Ulterius
addit alia de opionib⁹ Alpharabij ⁊ Auẽpace de impoſ
ſibilitate continuationis intellectus nr̃i cum ſubſtantijs
abſtractis: de qua in fra com̃. 36. diffuſe tractabitur.

¶ Eſt ẽt itell'ibilis ⁊ ipſe vt itelligibilia cun
cta. nã i hiſce qdẽ: q̃ ſine mã ſũt itelligẽs ⁊
id qð itelligit idẽ ẽ: eteni idẽ eſt cõtempla
tiua ſcia: ⁊ id qð ita ſub ſcientiam cadit.

T.cõ. 15. ¶ Et ipſe aũt intelligibilis ẽ ſicut itelligibi-
lia. In his qdem eni que ſunt ſine materia
idẽ eſt intellectus ⁊ quod intelligitur: ſcia
autem ſpeculatiua: ⁊ ſic ſcibile idem eſt.

¶ Soluit queſtionẽ ſcðam ⁊ duo facit: q: p'o oñdit φ in
tellectus noſter ſic eſt intelligibilis φ etiã intelligit. ſcdo
oſtendit φ intelligibilia mãlia ſic ſunt intelligibilia φ nõ
intelligunt. ſcða ibi. (Nõ aũt ſemp.) Dicit de prima. Et
ipſe autẽ. ſ. intell's poſſis eſt intelligibilis ſicut alia itell'ibi
lia mãlia p aliqd a ſe diſtinctũ: ⁊ tñ intelligit: lʒ intelligi
bilia mãlia nõ itelligat. Cui⁹ rõ eſt: q: in his qdẽ eni que
ſunt ſine mã ſicut ẽ itell's poſſis idẽ eſt intell's ⁊ qð intelli-
gitur. ſcientia aũt ſpeculatiua ⁊ ſic ſcibile idem eſt.

Sed hic dubitatur qũo in ſepatis a mã idez eſt in
tellectus ⁊ qð itelligitur: ⁊ ſcia ſpeculati
ua cũ re ſcita. Nã lʒ hoc ſit clarũ de ſubſtãtijs abſtractis
que intelligunt ſe p ꝓprias eſſentias: nõ tñ videt eſſe ve-
rũ de intellectu noſtro poſſi qui intelligit alia ⁊ ſe p ſpẽs
aliorũ ab eis abſtractas: ⁊ non per ꝓpriã eẽntiã vt oſtenſũ
eſt ſupra. ¶ Ad hoc dðm φ in oĩbus ſeparatis a mã ali-
quo mõ eſt idem intellectus ⁊ quod intelligit: ⁊ ſcientia
cũ re ſcita: loquendo de ſcia quã habent de ſeipſis: quod
non contingit in rebus mãlibus vt poſtea patebit. Sʒ tñ
hoc eſt diuerſimode: q: nã i ſubſtãtijs abſtractis itellectus
⁊ quod intelligitur ⁊ ſcia ⁊ res ſcita ſunt vnũ ⁊ idẽ eſſen
tialiter ſed reſpectu intell's nr̃i illa nõ ſunt idẽ eẽntial'r:
ſʒ dñr eẽ idẽ: q: cõſtituũt idẽ per vnionẽ vnius cũ altero
ſicut vnit pfectio cũ pfectibili: ⁊ forma cũ ſuo ſubto. Vñ
p intell'm debem⁹ itelligere itellectũ in actu: q in ꝓpoſi
to eſt ſpẽs itelligibilis vel actus intelligẽdi: ⁊ cõſtat iſta
eſſe in intell'u poſſi vt in ſubto ⁊ cũ eo facere vnũ. ¶ Pro
pter qð vlteri⁹ ſciẽdũ φ lʒ p eãdez ſpẽm intelligibilẽ ⁊ p
eãdẽ ſciaʒ: ⁊ matie ſpeculatiuã intellectus nr̃ habeat co
gnitionẽ de rebus mãlibus ⁊ de ſeipſo: vt ſupius oñſum
eſt in vna dubitatione: hoc tñ eſt al'r ⁊ al'r q: de rebus mã
libus hʒ cognitionẽ per talẽ ſpẽm per abſtractionẽ ab eis
q: mãlia non ſunt intelligibilia de ſe in potẽtia: ⁊ efficiũ
tur actu intellecta per abſtractionẽ huius ſpeciei a ſuis fã
taſmatib⁹ per lumẽ intellectus agentis vt poſt oſtendet:
ſed de ſe ipſo habet intellectus nr̃ cognitionẽ per talem
ſpẽm p informationem ⁊ ex hoc φ ipſam ſibi hʒ vnitaʒ.
Ex quo vlterius patet quare intellectus noſter eſt ſic in-
telligibilis qð etiam intelligit: q: eſt intelligibilis per in
tellectũ in actu ſibi vnitũ formal'r: ⁊ oẽ tale intelligit.

¶ Sʒ cur nõ ſp itelligit ꝯſiderãda eſt cã. In
ijs aut q̃ mãm hñt: vnũqðq3 itelligibiliũ
potentia eſt. Quare illis qdẽ nõ inerit itel-
lect⁹. Nã itellect⁹ taliũ potẽtia ſine materia
eſt: ipſe autẽ intelligibilis rationẽ ſubibit.

¶ Nõ autem ſp intelligendi cã conſideran T.cõ. 16.
da eſt: In habentibus aũt materiã potẽtia
ſolũ vnũqðq3 itelligibiliũ eſt: q̃re qdẽ illis
nõ ierit itellect⁹: ſine materia eni potẽtia ẽ
intellectus taliũ: illud aũt intelligibile erit.

¶ Nũc oſtendit φ intelligibilia mãlia ſic ſunt intelligibi
lia φ non intelligunt: dicens φ cõſiderãda eſt cã non ſp
intelligendi. i. ꝓpter quaʒ non oẽ intelligibile intelligit:
vt patet de intelligibilibus mãlibus: ⁊ huius cã eſt: q: in
habentibus mãm vnũqðq3 intelligibiliũ eſt itelligibile
ſolũ in po⁰: q̃re qdem illis nõ inerit intellect⁹. ſ. in actu:
nec poterunt intelligere: q: intell's taliũ eſt potentia ſine
materia: illud autez. ſ. oĩm: mãle bene erit intelligibile.
¶ Intelligendũ p'o: φ q: ſpẽs intelligibilis ⁊ actus in
telligendi ſunt forme actũ abſtracte ⁊ vl'es. iõ nõ pñt eſſe
niſi in re actu abſtracta ⁊ vl'i: q: vnaqueq3 ꝓpria forma p
ſuo eſſe req̇rit ſuũ ꝓpriũ oĩm: q: ergo intell's poſ's eſt po
tentia actu abſtracta ⁊ vl'is vt oñſum eſt. ideo põt in ſe re
cipere ſpẽm intelligibilẽ ⁊ actũ intelligẽdi: ⁊ per ꝯñs põt
itelligere: res aũt mãles q: nõ ſunt actu abſtracte ⁊ vl'es
ſʒ indiuiduales: nõ pñt in ſe hr̃e ſpẽm intelligibilem ſine
actu itelligẽdi q̃re nec itelligere pñt: vñ ſicut nihil põt ca
lefacere niſi ſit formal'r calidũ actual'r vel virtualiter: ſic
nihil põt intelligere niſi habeat itellectũ in actu: vel poſ
ſit hr̃e aut ipſummet ſit intellectus in actu. ¶ Intelligẽ
dum ſcdo φ Cõmẽta. com̃. 15. ⁊ com̃. 16. ⁊ Albertus eũ ſe
quens totã hanc litterã aliter exponũt: dicũt eni Ari. p̃
hic ſoluere dubitationẽ ſcðam que eſt qũo intellect⁹ nr̃
eſt intelligibilis dicẽdo φ eſt itelligibilis ſicut ſunt intel
ligibilia ipã mãlia. p intẽtionẽ diuerſã a ſua ſubã: i hoc
tñ ẽ drĩa: q: in ipſo intell'u eſt itẽtio que eſt actu intelle-
cta: q: abſtracta ⁊ vl'is: quare nõ ſolũ ẽ intelligibilis ſed
etiã intelligere põt. In reb⁹ autez materialibus non eſt
intẽtio ſeu forma intellecta niſi in potẽtia: q: indiuidua-
lis. ideo lʒ ſint intelligibiles. non tamen poſſunt intellige
re. Q? autẽ intellectus noſter ſit intelligibilis per intentio
nem ab eo diuerſam ⁊ non per ſe ſeu per ſuam ſubſtan-
tiam demonſtrat Ari. per hoc quia in his que intelligũt

ſe per

ſe per ſe ſicut ſunt intelligentie celeſtis intellꝰ eſt idē cū
intellecto: ⁊ ſcīa ſpeculatiua cū re ſcita. ergo ſi itellꝰ nr̄
eſt intelligibilis per ſe: tunc reſpectu eius eidē eēt intelle
ctus ⁊ intellm̄: ⁊ ſcīa ⁊ res ſcita: qḋ eſt ipoſſe cū hēat i ſe
itellectū i actu: ⁊ ſciaꝫ q̄ ſunt diſtincta a ſua ſuba. ¶ Dei
de volunt ꝙ in illa pte. Nō aūt ſemp itelligendi. Ariſt.
aſſignat cām q̄re itellꝰ nr̄ nō ſemp itelligit di. q. ꝙ cā eſt: q꞉
intellꝰ nr̄ nō itelligit niſi habeat in ſe itētionē itellectam
in actu. ſꝫ nō hꝫ in ſe intentionē itellectā in actu niſi p ab
ſtractionem ab intellis in po rerū mālū: que nō ſunt de
ſe actu itellecte: ⁊ hmōi ſūt itētiones imaginate: q̄re opꝫ
ſi intellꝰ nr̄ dꝫ itelligere ꝙ fiat abſtractio ab intentioni-
bus imaginatis rerū mālū. ſꝫ nō ſp fit talis abſtractio:
cū nō ſemp ſint intentiones imaginate in v̄tute imagina
tiua. vt pꝫ. ergo nō ſp itellꝰ nr̄ itelligit. Sepe varias expō
nes adduco: vt vnuſquiſqꝫ eligat ſibi magis placentem.

Sed hic occurrit dubitatio. vꝫ. vtrū itētio imagi-
nata rei mālis ſiue fantaſma ſit pn̄m p ſe
⁊ imediate pductiuū ſpēi itelligibilis i intellectu: p quā
ipſe ſit intelligibilis ⁊ etiā intelligere poſſit. ¶ Arguit
ꝙ nō. pꝛīo: nullū māle pōt pducere rem imālem: q꞉ cā
⁊ effectus debent adinuicē pportionari. ſed fantaſma eſt
māle ſpēs aūt itelligibilis imālis: vt ſepe dicit Cōmēta.
q̄re ⁊c̄. ¶ Scdo. ſi fantaſma pduceret ſpēm itelligibilē
cum ſpecies intelligibilis pducat intellectionē in intelle
ctu: ſequeret ꝙ fantaſma eēt nobilius itellectu: ꝯñs eſt
falſum: ⁊ minor pꝫ: q꞉ ſicut ſe hꝫ ſpēs ſenſibilis ad ſenſa-
tionē ſic ſe habet ſpēs itelligibilis ad intellectionem per
cōuenientem ſimilitudinē. ſed ſpēs ſenſibilis eſt pn̄m ime-
diate per ſe pductiuū ſenſationis in ipſo ſenſu: vt in ſcdo
huius patuit: ergo ſpēs intelligibilis eſt principiū per ſe
⁊ imediate pductiuū intellectionis in intellectu. ꝯñtia
autē pbatur: q꞉ oē illud eſt alio nobilius: cuius eſt nobi-
lior opatio nobiliſſima operatione alterius: ſed ſi fantaſ-
ma pduceret ſpēm intellibileꝫ hr̄et nobiliorē opationē
nobiliſſima opatione intellꝰ. ergo eēt nobilius intellu. pꝫ
ꝯñs cū maiori. minor dēclarat: q꞉ ſi fantaſma produceret
ſpeciem intellibilē: cū ſpēs intelligibilis producat itel-
lectionem. vt ſtatim oſtenſum fuit: ſequeret ꝙ fantaſma
actiue cōcurreret ad intellōnem ſuā: q꞉ gc̄qd eſt cā cāe ē
eā cāti in eodē gn̄e cāe: cū aūt nobiliſſima opatio itellꝰ poſ
ſibilis ſit recipe intellōnē ⁊ pati: vt volūt Ari. ⁊ Cōm. ⁊
agere aliqḋ ſit nobilior opatio q̄ꝫ recipere illud. iō ſeqt
ꝙ nobiliorē cālitatē ſup intelligere ⁊ ex ꝯñti nobilioreꝫ
opationē hr̄et fantaſma q̄ꝫ itellꝰ: qḋ erat declarandū.
¶ Tertio ſi fantaſma pduceret ſpēm intellibilē i itellu
p quā itelligeret tūc ſequeret ꝙ aīa itellectiua dū eēt a
corpe ſeparata poſt mortē hoīs nō poſſet intelligere: ꝯñs
eſt falſū: q꞉ tūc fruſtraret eius opatio nobiliſſima i q̄ cō
ſiſtit eiꝰ felicitas. imo vr̄ ꝙ tūc melius debeat intelligere
cū mole corpea nō grauet: nec ſenſuū blādimētis diuer
tat vt ſepe accidit dū corpi ē vnita. ꝯñs aūt pꝫ: q꞉ tūc nō hꝫ
fātaſmata: a qbꝰ recipiat ſpēm itellibilē. ¶ In oppm̄ ar
guit. q꞉ oīs effectus nouus dꝫ hr̄e aliqḋ agēs ipſius ime-
diate pductiuū: ſꝫ ſpēs itellibilis de nouo pducit i intel
lectu. g̃ ipſius eſt aliqḋ agēs imediatū: ⁊ illud nō ē itellꝰ
poſſꝭ: q꞉ ipſe eſt ſolū in po paſſiua ad ſpēꝫ itelligibilē per
Ari. in 3ᵒ. ⁊ nec itellꝰ agēs: q꞉ ipe ē cā vlis pductiua oīuꝫ
ſpērū intellibiliū: ⁊ talis idiget aliquo agēte pticulari ⁊
ppinquo determināte eiꝰ cālitatē magis ad pductionem
vniꝰ ſpēi itellibilis q̄ꝫ alteriꝰ: ſꝫ tale agēs pticulare deter
mināns ⁊ ppīquū nō vr̄ eē niſi fantaſma rei mālis. iō ⁊c̄.

Pro dubio pmittēdū pmo ꝙ v̄tutes ſēſitiue
iteriores miſtrātes intellectui p
ſua opatiōe dr̄ eē tres. ſ. imaginatiua: cogitatiua ⁊ me-
moratiua. Sūt eni ſm Cōm. q̄ſi res q̄ p̄parāt mā꞉ artiſi
cij ad recipiēdū actiōes artificis. ¶ De his aūt ē dubiū
que eaꝝ imediate itellectui deſeruiat: q꞉ pꝛīo vr̄ ꝙ ima
ginatiua: cū ſepe dicat Cōm. intellm̄ moueri ab itētiōi
bꝰ imaginatis. ¶ Scdo vr̄ ꝙ memoratiua: cū dixerit ſu
pra cōmen. eoꝫ eſſe magis ſpūalē. ¶ Tertio dr̄ ꝙ cogi-
tatiua cū ſit ceteris pfectior ⁊ itellectui ppinquior ſꝫ nam
pp qḋ dī a Cōmē. eē rō aliq̄ qḋ de alijs nō fatet. ſꝫ de iſto
poſt apparebit. qꝛ difficile ē ⁊ ſatis occultū. ¶ Premittē
dū ſcdo ꝙ p itētiones imaginatas ſiue fantaſmata habe
mus intelligere actꝰ v̄tutū iterioꝝ intellectui miniſtrā-
tiū: ⁊ operari potētiū p notabile tps in abſentia ſēſibiliū:
q̄ dicunt vlia in potētia nō paſſiua: ſꝫ actiua: vt ſtatī pate
bit. vñ dicit cōm. ꝙ p̄paratio exñs i itētionibꝰ imagina-
tis ad rē itellām ſicud ē p̄paratio i motore vt ſit motor.
¶ Premittēdū 3ᵒ ꝙ ſpēs itelligiles gn̄ant ⁊ corrūpūt i
intellu poſſi. pꝛīa patuit ſupra p Ari. dicētē intellm̄ poleꝫ
eē ſpēs intellibiles ñ actu: ſꝫ poᵃ. ſ. receptiua. Et ſcda ſilr
eſt nota: qꝛ oē gn̄abile ē corruptibile: ⁊ oē corruptibile ō
neceſſitate corrūpet. pꝛīo celi ⁊ mūdi. ¶ Premittēduꝫ
q̄rto ꝙ ſpēs itellibiles remanēt i itellu ceſſāte eiꝰ cogne.
pꝫ qꝛ aliꝰ pfecte doamēs poſt acqſitionē hitꝰ ſciētifici nō
eēt magis i poᵃ ppinq̄ ad actū cōſiderādi q̄ꝫ añ addiſce-
re aut iuenire ꝯ Ari. i 3ᵒ: ⁊ pꝫ ꝯñs: q꞉ tūc nihil remane-
ret i itellu p qḋ redderet diſpoſitꝰ ad ꝯſiderādū q̄ꝫ añ
cū ab eodē depēdeāt in ꝯſeruari hitus itellalis ⁊ ſpēs in-
tellibilis eiuſdē rei: q̄re corrupta ſpē itellibili neceſſe eſt
ēt hitū ſibi correſpōdētē eē corruptū vt paꝝ añ arguebat.

His premiſſis cōiter apḋ oēs tenet iſta ꝯ-
cluſiua: ꝙ fantaſma eſt pn̄m
p ſe ⁊ imediate pductiuū ſpēi itelligilis i itellectu poſſi.
Sꝫ ō v̄tute ſēſitiua iterioꝝ q̄ ſit illa cuiꝰ fātaſma ſiue opa
tio imediate moueat intellꝫ ad ſpēꝫ itellibilē hn̄ ē diuer
ſitas iter doctores. nā vult Iohānes Iādonꝰ ꝙ i ſpectu cu
iuſcūqꝫ itellōnis pꝛīo facte i intellu poſſi due recipiant diſ
pōnes ipm ad vltimū actū. ſ. itellōnē p̄parantes. pꝛīa qdem
eſt ſpēs itellibilis q̄ in eo pducit a ſpē reſuata in imagi-
natiua aut mēoratiua v̄tute: ⁊ h ē diſpō remota ad actuꝫ
itelligēdi q̄ remanet i itellu ceſſante eiꝰ itellōne: ſicut re-
manet ſpēs in imaginatiua aut memoratiua q̄ cōſeruat.
Scda aūt diſpō ē q̄litas q̄dā ſpūalis: q̄ pducit in itellu ab
actu cogitādi v̄tutis cogitatiue hito ō eadē re cuiꝰ ſpēs i
imaginatiua ꝯſeruat aut memoratiua: ⁊ h ē diſpō ppin
qua ad itelligere: q̄ cū fuerit p̄parꝰ itellꝰ poſſꝭ ſtatī in eo
recipit actꝰ itelligēdi: ⁊ hac deficiēte p ceſſatiōeꝫ cogitati
ue a cogitādo deficit itelligē: ⁊ pꝛīa diſpō largo vocabu-
lo dici pōt hitꝰ itellectualis: q꞉ remanet i itellu poſt eiꝰ in
tellōnē: ⁊ itellꝰ ſp hꝫ agēs ꝯfuās ſufficienter pn̄s. ſ. ſpēm
imaginatiue vl̄ memoratiue v̄tutis qḋ ñ ꝯtīgit ō lumie p
ducto i medio a corpe lumioſo ⁊ relīqꝫ hmōi. q̄ꝛ quia pꝛe
loq̄ndo de hitu itellibili. vt facit Ari. i. 6. ethi. nō dicat ni
ſi de hitibꝰ pductis i intellu ex actibꝰ itelligēdi cuiuſmo
di nō ſt ſpēs ille vt pꝫ. Ex qbꝰ oibꝰ tenēdū ē apḋ hāc viā
ꝙ ſpēs imaginatiue aut mēoratiue ē illḋ fātaſma qḋ pꝛīo
⁊ imeᵉ mouet itellꝫ ad ſpēꝫ itellibilē: q̄ p i ea recipit: q̄ꝫ
uis tal ſpēs ñ ſufficiat ad actū itelligēdi recipiēdū. vt dcm̄
ē ſupra. ¶ Tenēdū ē vlteriꝰ ꝙ fātaſma ñ ē pn̄m actiuū itel
lectiōis pfectiuū vl̄ ꝯpletm̄ q꞉ illḋ eſt intellꝰ agēs vt poſt
appebit. ſꝫ ſolū diſpoſitm̄ ⁊ p̄paratiuū: ⁊ ſilr ꝙ ſpēs intel-
ligibilis nō ꝯcurrit effectiue ad actū itelligēdi. ſꝫ ſolū mā-
liter ⁊ diſpoſitiue: ⁊ pl̄a alia iferri poſſet ſm hanc viam.
¶ Alij aūt tenuerūt oppm̄ vꝫ ꝙ ſolus actꝰ cogitatiue v̄tu
tis imeᵉ mouet itellm̄ poſſem pducēdo in eo ſpēm intel
ligibilē. Volētes vlterius ꝙ fantaſma ſiue actus cogita-
tiue v̄tutis ⁊ ſpēs intellibilis ab eo producta effectiue cō
currant ad intellectionem: nō tñ pncipalr: ſed ſolū ſcda
rio ⁊ inſtrālr. Et defendēdo hāc viā rñdet ad argumēta

ad oppoſitū facta. ¶ Ad pͥmū cū arguit̄ q̄ mālē nō pōt ꝓducere īmālē. verū eſt in v̄tute ꝓpria: ſed in v̄tute alterius īmālis nō ſcōuenit: ⁊ ſic eſt in ꝓpoſito: qm̄ fantaſma agit ꝑ lumē receptū ab intellectu agēte q eſt īmālis: ſꝫ de hoc iſra. ¶ Ad 2ᵐ cū arguit̄ q̄ fantaſma eſſet nobilius intellectu: negat̄ ꝯñia: ⁊ cōcedit̄ q̄ ſpēs intelligibilis actiue ꝯcurrit ad ītellectionē: ⁊ ſilr̄ ipꝫ fātaſma. Et cū vlterius arguit̄ q̄ illo dato fantaſma hr̄t nobilioꝛē opationē nobiliſſima opatione ītell̄s poſſis: hec negat̄. Et cū vlterius dr̄ q̄ agere aliqd eſt nobilioꝛ opatio q̄ꝫ recipe illud idē. ſi ergo fantaſma ageret intellectionē cū ītell̄s poſſis ſolum recipiat eam: ſequitur ꝓpoſitū. Hic poſſum dupliciter rn̄dere. primo dicendo q̄ non omne agere eſt nobilius q̄ꝫ recipere reſpectu eiuſdē effectus: qm̄ licet agere pͥncipaliter ſit nobili⁹ q̄ꝫ recipere pͥncipaliter. nō tn̄ agere inſtr̄aliter: mō fantaſma ⁊ ſpecies ſimiliter intelligibilia ſolū inſtr̄aliter agūt intellectionē: ⁊ intellectus agēs eſt agens pͥncipale: intellectus aūt poſſis eſt principale recipiens. quare ⁊c̄. Aliter poſſum dicere: q̄ lꝫ reſpectu pͥe ītellectiōis que recipit̄ in intellectu poſſi nobilioꝛ ſit opatio fantaſmatis q̄ꝫ intell̄s poſſis vt argumētū perſuadet: tamē ītellectus poſſis poſtq̄ꝫ habituatus eſt hꝫ operationes nobilioꝛes ſua pͥma intellectiōe: ad quas ꝯcurrit actiue tanq̄ꝫ agens pͥncipale ⁊ fantaſma ſiue ſpēs ītelligibilis aut habitus intellectualis ad illas ſolū inſtr̄alr̄ concurrit: ſicut ſunt ſyllogiʒare cōponere ⁊ diuidere ⁊ reliq̄ talia: ⁊ ſm̄ hoc cōiter cōcedendū foret q̄ intellectus poſſibilis nō eſt ita paſſiuus qn̄ ſit etiā aliquo mō actiuus. ¶ Ad tertiū cū infert̄ q̄ aīa intellectiua a coꝛpoꝛe ſeparata non intelligeret: negat̄ ſilr̄ ꝯñia: qm̄ aīa ſeparata non mouetur ad actū intelligendi a fantaſmatibus: ſicut dū coꝛpi eſt vnita: qualr̄ aūt tūc intelligat ⁊ ꝑ qd̄ poſt oñdet̄.

¶ Cū autem in oī natura ſint quedā: quorum alteꝝ quidē vnicuiq̄ꝫ generi materies eſt: qd̄ id eē patet: qd̄ eſt potētia illa cūctaꝝ: alterū vero cā eſt ⁊ efficiens: omnia nimiꝝ efficiendo atq̄ꝫ agendo talem ſubiens rationem: qualē ars conditionem ad materiā ſubit. Nece ē ⁊ in aīa dr̄ias has eaſdeꝫ ieſſe. Atq̄ꝫ q̄dā ē ītell̄s talis vt oīa fiat: q̄dā talis vt oīa agat atq̄ꝫ efficiat: q q̄dē vt hitus ē q̄dā: ⁊ ꝑinde ac lumē. naꝫ ⁊ lumē colores q ſunt potentia: actu colores q̄dāmō facit.

T.cō. 17. ¶ Quoniaꝫ autem ſicut in oī natura eſt aliquid hoc quideꝫ materia vnicuiq̄ꝫ generi: hoc autem eſt potentia omnia illa: alteruꝫ autem qd̄ eſt cauſa ⁊ factiuū qd̄ in faciēdo oīa: vt ars ad materiam ſuſtinuit: neceſſe ⁊ in anima has eſſe differentias.

T.cō. 18. ¶ Et eſt intellectus hic quidē talis ī oīa fieri: ille vero in oīa facere: ſicut habitus q̄dē ⁊ ſicut lumen: quodā eni modo ⁊ lumē facit potentia exiſtētes colores actu colores.

¶ Hoc eſt tertiū caplm̄ huius tractatus in quo Ari. determinat de ītellectu agente: ⁊ diuidit̄ in q̄nq̄ꝫ ptes: in q̄rū pͥma Ari. oñdit neceſſitatem intellectus agentis: in ſcd̄a ponit eius ꝓpͥetates cōparando ipſum ad intellectum poſſibilē ſm̄ cōuenientiā ⁊ dr̄iam. ī tertia determinat de intellectu in actu. in q̄rta ponit q̄ſdā ꝯditiones ptinētes ad totā pt̄e ītellectiuā: ī q̄nta remouet vnū dubiū. 2ᵃ ibi: (Et hic intellectus.) 3ᵃ ibi. (Idē autē.) 4ᵃ ibi. (Separatus aūt ē. 5ᵃ ibi. (Nō reminiſcit̄ aūt. De pͥma ītendit Ari. hanc rōnem. In oī gn̄e rerū nālīū in quo eſt aliqd q̄ñq̄ꝫ in potētia q̄ñq̄ꝫ in actu neceſſe ē ponere aliqd qd̄ eſt oīa fieri illius gn̄is: ⁊ aliqd qd̄ eſt oīa illa facere: ſed aīa ītellectiua eſt res nālis: que q̄ñq̄ꝫ eſt in potētia ad intellectuꝫ ⁊ q̄ñq̄ꝫ in actu: ergo neceſſe eſt in aīa ītellectiua eē aliqd qd̄ eſt oīa fieri ⁊ recipere. ſ. ītell̄s poſſis. ⁊ aliqd qd̄ eſt oīa intelligibilia facere: ⁊ hoc eſt intellect⁹ agens. ergo oꝫ dare intellectum agentē. Tota deductio pꝫ: ⁊ minoꝛ eſt nota ex capitulis pͥcedentibus: maioꝛ etiā pꝫ: q̄ꝛ oē paſſiuū qd̄ eſt aliqn̄ in potentia ⁊ aliqn̄ in actu idiget aliquo actiuo qd̄ reducat ipſum de potentia ad actum: ⁊ hoc non ſolū eſt verū in nālibus: ſed etiā in artificialibus. vnde ars eſt omnia artificialia facere: materia autē arti ſubta eſt oīa artificialia fieri. ideo dicit. Qm̄ aūt in oī natura eſt aliqd hoc quidem vt mā vnicuiq̄ꝫ generi. i. ſꝫ vnūqd̄q̄ꝫ genus: ⁊ hoc eſt potentia oīa illa. ſ. paſſiua ⁊ receptiua. Alteruꝫ autem eſt quod eſt cauſa ⁊ factiuum oīum illius gn̄is qd̄ in faciendo oīa illa ita ſe hꝫ ad id quod eſt omnia illa fieri ſicut ars ad mām ſuſtinuit. Cum ergo ita ſit in aīa intellectiua. ideo concludit q̄ neceſſe eſt etiam in aīa has eſſe differentias. ſ. intellectum poſſibilem qui eſt omnia intelligibilia recipere: ⁊ intellectū agentē qui eſt oīa itelligibilia agere. Et hic intellectus qui eſt oīa intelligibilia facere eſt habitus quidā ⁊ quedā perfectio ſicut lumen. vnde ſicut lumen quodāmodo facit colores exiſtētes potentia actu colores: ſic intell̄s agēs facit intellecta in potentia actu intellecta. ¶ Intelligendū pͥmo ſm̄ Comē. cōmēto. 17. q̄ quēadmodū neceſſe eſt in vnoquoq̄ꝫ genere rerū nālium gn̄abiliū ⁊ corruptibilium eſſe tria ex natura illius generis: ⁊ ei attributa. ſ. agens ⁊ patiens ⁊ factū. ita debet eſſe in intellectu. ſ. q̄ detur intellect⁹ agēs: ⁊ intellect⁹ recipiēs: ⁊ intellect⁹ factus: ⁊ iſte ē intell̄s ī actu. ſcꝫ ſpēs intelligibilis vel ītellectio: aut aggregatū ex ea ⁊ intellectu poſſi. ¶ Intelligendū ſcd̄o ſm̄ Cōmenta. cōm. 18. q̄ꝛ Ari. dixit q̄ intellect⁹ agens eſt habitus quidam. ⁊ hec eſt diffinitio habitus. ſ. vt habens habituꝫ intelligat ꝑ ipſum qd̄ eſt ſibi propꝛiū ex ſe ⁊ quando voluerit abſq̄ꝫ eo q̄ indigeat in hoc aliquo extrinſeco. Et per hoc q̄ dicit qn̄ voluerit nō ītendit Cōmēta. q̄ actus volūtatis ſp̄ precedat actū intelligendi ītell̄s habituati: q̄ꝛ tunc ī actibus intelligendi procederet̄ in infinituꝫ: ſed intelligi dꝫ quādo voluerit. i. ſine p̄ñtia ītelligibilis exterioꝛis neceſſario requiſita: ⁊ eodē modo intelligi pōt dum dicit: q̄ ītellecta vniuerſalia ſunt redacta ad voluntatē noſtram. ⁊ ſilr̄ Ariſto. cum dicit q̄ intelligere eſt in nobis cum volumus ⁊c̄. ¶ Intelligendū tertio ſm̄ Cōmē. q̄ non poſſumus dicere q̄ proportio intellectus agentis in aīa ad intellectū mālē eſt ſicut ꝓpoꝛtio artificis ad artificiū oībus modis. Ars enim iponit formaꝫ in tota materia abſq̄ꝫ eo q̄ in materia ſit aliquid exiſtens de intentione forme anteq̄ꝫ artificium fecerit eam: ⁊ non eſt ita in intellectu: qm̄ ſi ita eſſet in intellectu tunc homo nō indigeret ī cōponēdo intelligibilia ſenſu neq̄ꝫ imaginatione: imo ītellecta ꝓuenirēt ī intellectū mālē ab itellectu agēte abſq̄ꝫ eo q̄ intellect⁹ mālis idigeret aſpicere formas ſenſibiles. Neq̄ꝫ enim poſſumus dicere q̄ ītentiones imaginate ſint ſole mouētes ītellectū mālē ⁊ extrahentes eū ō potētia in actū: qm̄ ſi ita eſſet: tūc nulla dr̄ia eēt īter vle ⁊ indiuiduū: ⁊ tūc itellectus eēt de gn̄e ꝟtutis imaginatiue. ¶ Duo hic ponit Cōmēta. Primū eſt q̄ nō ē oīno ſimilis proportio intellectus agentis ad intellectū mālem ⁊ artis ad materiā in quā inducit formā artificialē: qm̄ ars inducit formā artificialē in ſua mā abſq̄ꝫ hoc q̄ forma illa pͥefuerit: ſed intell̄s agēs nūq̄ꝫ inducit aliquā formā

in intellũ poſſibili quin illa pfuerit ſm eſſe intentionalē in imaginatiua virtute: a cuius fantaſmate intelle mālis mouet: ⁊ per hoc vult Cōmētator innuere ꝙ ſolus intelle agēs non ſufficit ad mouēdum intellm poſſibilem: ſʒ cuʒ eo requiritur etiam intentio imaginata ſiue fantaſma. ℂ Scdm qd ponit Cōmētator eſt: ꝙ ſola intētio imaginata non ſufficit ad mouēdum intellm mālem deducēdo ipſum de potētia ad actum: ſʒ requiritur etiam intellectus agēs. q2 ſi ſic: tunc non eēt differētia inter vle ⁊ indiuiduū: ⁊ intellus eēt de gñe virtutis imaginatiue. Et ꝙ hec inconueniētia ſequerētur declaratur: q2 ſi ſola intētio imaginata moueret intellm mālē ʒ cum ipſa ſit īdiuidualis: tunc intellus mālis ſolum recipet indiuidualr: ⁊ per ꝯñs non compzehēderet niſi indiuiduū: ſʒ ipſe compzehēdit omne ens: quia omne ens eſt intelligibile. ġ oē ens eēt indiuiduuʒ: ⁊ nullum eēt vle: ⁊ ſi nullum eēt vle. pʒ ꝙ nulla eēt dĩa inter vle ⁊ indiuiduū ⁊ ex eodē fundamēto ſeq̄ret ꝙ intelle mālis eēt de gñe virtutis imaginatiue: q2 omnis virtus cognitiua que recipit ſolum indiuidualr eſt virtus ſenſitiua. ġ ſi intelle recipet ſolum indiuidualr: ſequit ꝙ eēt ſenſus: ⁊ oīs talis eſt de gñe virtutis imaginatiue: cum ipſa ſit ſenſus vt patuit ſupra. quare ⁊c̃. ℂ Intelligēdum quarto ſm Cōmē. ꝙ queadmoduʒ viſus non mouet a colorib⁹ niſi qñ fuerit in actu: qd non complet niſi luce pñte: cum ipſa ſit extrahēs eos de potētia in actum: ita ēt intētiones imaginate non mouēt intellm niſi qñ fuerint intellecte in actu: qd non pficitur in eis niſi aliquo pñte quo ſit intells in actu. In hoc ġ eſt acceptanda ſimilitudo: q2 ſicut colores non pñt mouere viſum niſi lumē corporale ſit pñs: qd faciat colores prius exñtes in potētia eē in actu q̃ʒtum ad viſus īmutationē: ſic intētiones imaginate nō pñt mouere intellm poſſibilē niſi fiant intellecte in actu poſtq̃ʒ erant intellecte in potētia p pñtiam luminis intelle agētis. Sʒ in alio eſt diſſimilitudo. q2 lumē corporale non tribuit colorib⁹ formaʒ aliquā p quam fiant in actu. ſʒ reqritur ſolū pp diſponere mediuʒ. vt patuit in ſcdo huius. Intells aūt agēs non ſolū imprimit lumē ſpūale intellui poli quo diſponat ad receptionē ſpēi intelligibilis: ſʒ ēt intētionib⁹ imaginatis vt eo mediante producere poſſint ſpēm intelligibilē. Cum.n. intētiones imaginate ſint indiuiduales non pñt pducere ſpēm itelligibilē q̄ eſt abſtracta ⁊ vlis niſi p virtutē agētis abſtracti ⁊ vlis: ⁊ illud eſt intelle agēs. ⁊ pp hoc intelle agēs dicit denudare formas a materijs: ⁊ abſtrahere ſpēs intelligibiles ab intētionib⁹ imaginatis. ⁊ facere de potētia intellus actu intellecta: que omnia reuertūtur in idē. ℂ Intelligēduʒ q̄nto ſm Cōmētatorē ꝙ fuit neċe attribuere has duas actiones anime in nobis. ſ. recipe intellm ⁊ facere euʒ: q̄uis agēs ⁊ recipiēs ſint ſubſtātie eterne pp hoc ꝙ he due actiōes reducte ſunt ad noſtram voluntatē. ſ. abſtrahere intellecta ⁊ intelligere ea. Abſtrahere.n. nil aliud eſt q̃ʒ facere intētiones imaginatas intellectas in actu poſtq̃ʒ erant in potētia. Intellre.n. nihil aliud eſt q̃ʒ recipe has intētiones: abſtrahere igitur eſt opatio intelle agētis: intelligere vo intelle poſſibilis: ⁊ he due opationes ſunt reducte ad voluntatē noſtram modo ſupius expoſito: vl ad noſtram voluntatē. i. cogitationē: aut ſi volumus loqui pprie de voluntate intelligi dʒ de poſſibili: ⁊ non de neċio: aut q̄ntum ad ꝯtinuationē illaꝝ opationū non aūt q̃ʒtum ad earum receptionē. Poſt ſubdit. Cuʒ igit inuenimus idē transferri in ſuo eē de ordine in ordinē. ſ. intētiones imaginatas q̄ dicuntur transferri de ordine in ordinē in ſuo eē: pro q̄nto forme imaginate prius ſunt in ſenſu poſtea in intellectu ſm eē intētionale: ⁊ vnum illoꝝ eē habʒ ordinē ad aliud vt pʒ: diximus ꝙ neċe eſt vt hoc ſit a cauſa agēte ⁊ recipiente: recipiens igitur eſt mālis: ⁊ agēs eſt efficiens: ⁊ cum inuenimus nos agere per has duas virtutes intellectus cum voluerimus: ⁊ nihil agit niſi per ſuam formam: ideo fuit neċe attribuere nobis has duas virtutes intellectus ⁊ intellus qui eſt abſtrahere intellm ⁊ creare eum neċe eſt vt pcedat in nobis intellm qui eſt recipe eum: ⁊ hoc quantum ad opationē abſolute vt expoſituʒ eſt ſupra. ℂ Deinde reſpondet ad vnum dictum Alex. vt pʒ. ℂ Intelligendum ſexto ſm Cōmēta. ꝙ omnia dicta ab Ariſto. in hoc ſermone ſunt illa ꝙ vlia nullum habēt eē extra animaʒ: quod intēdit Plato. qm̄ ſi ita eēt non indigeret ponere intellm agētem. Pla. ġ quia poſuit vlia extra aiam eē actu abſtracta ⁊ a ſuis ſingularibus ſeparata: ⁊ p ꝯñs actu intelligibilia non indiguit ponere intellectum agētem: qm̄ ſicut actu calidum aut frigidū q2 eſt actu ſenſibile ſufficit ad imutanduʒ tactū abſq3 hoc ꝙ ponatur aliquis ſenſus agēs. ſic ſi vlia eēnt extra animam actu intelligibilia ſufficerēt abſq3 alio agēte mouere intellm poſſibilē. Ariſt. aūt q2 nō poſuit vlia q̄ ſunt oba intelle poſſibilis eē extra aiam: niſi in potētia ⁊ in ſuis ſingularib⁹ exiſtētia: q2 talia non ſunt dactu intelligibilia ſʒ ſolum potētia: indiguit ponere intellm agētem qui abſtraheret ea a cōditionibus mālib⁹. ⁊ faceret ea actu itelligibilia de potētia intelligibilibus: ſʒ de hoc poſt inquiretur.

ℂ Et is itells ſepabilis eſt: ⁊ non mixtus: paſſioneq3 vacat: cuʒ ſit ſba actus. Semp eni id qd efficit atq3 agit pſtabili⁹ eſt eo: qd patit: ⁊ ipſum principium oīno materia.

ℂ Et hic intells ſeparabilis ⁊ impoſſibilis ⁊ inmixtus: ſba actu ens. ſemp eniʒ honorabili⁹ eſt agēs patiēte: ⁊ pncipiū materia. T.c.19

ℂ Nunc ponit ppzietates itelle agētis q̄ ſunt quattuor: ⁊ in tribus pzimis conuenit cuʒ intellu poſſibili: in quarta aūt diſconuenit ab eo. Et hic intells. ſ. agens eſt ſeparabilis: q2 organicus: ⁊ ipaſſibilis corruptiue ex eadē cauſa: ⁊ immixtus. q2 non cōpoſitus ex rebus mālibus vt antiqui poſuerunt: ⁊ eſt ſuba actu ens. i. eēntia q̄dam actiua: ⁊ p ꝯñs exiſtēs in actu: vbi intellus poſſibilis eſt pura potentia receptiua: ⁊ ex hoc ſequit ꝙ intellus agens eſt perfectior ⁊ nobilior intellectu poſſibili: ſemp eniʒ agēs eſt nobilius patiente: ⁊ principium effectiuū ipſa mā. ℂ Intelligēdum pzimo ſm Cōmē. cōmēto. 19. pro declaratione quarte ppzietatis: ꝙ in intellu agēte non eſt potētia ad aliquid. ſicut in intellu recipiēte eſt potētia ad recipiendum formas. Intelligētia.n. agens nihil intelligit ex eis que ſunt: hic ⁊ nunc: ⁊ hoc quidam modificāt addēdo cū receptione ſicut facit intelle poſſibilis: ſed alio modo. ſ. p ſubſtātiam propriam. Alij aūt illud dictum intelligūt vt iacet. ℂ Intelligēdum ſcdo ꝙ Cōmē. facit vnam demonſtrationē ad probandum intellm agēteʒ eē nō mixtum ſimilē demonſtrationi q̄ fit ad probandum intellm poſſibilē eē non mixtum. Demōſtratio de intellu poſſibili eſt talis. Si intelle polis eēt mixtus ⁊ non abſtractus a mā: tūc haberet aliquam formam mālē: vel ipſe eēt forma mālis: ⁊ tunc ſeq̄ret alterum duoꝝ. aut ꝙ ipe reciperet ſe: ⁊ tunc motor eēt in eo idē cum moto: aut ꝙ nō reciperet oēs formas māles: ⁊ vtrunq3 iſtorum eſt impoſſibile. vt pʒ ex dictis ſuperius. conſequētia autē probatur. q2 intellectus poſſibilis aut intelligeret ſe: aut non. ſi ſic. cuʒ oīs forma mālis māliter intellecta ab itellu poſſibili moueat ipſum: ⁊ ſit in eo modo ſimilitudinis ⁊ receptionis vt dixit ſupra Cōmētator: ſequit primum. ſ. ꝙ intells poſſibilis recipet ſe: ⁊ mouēs eēt motum: ſi non: tūc nō reciperet ſe: ⁊ ipſe eēt forma mālis. ġ non reciperet omnes

formas mãles: ⁊ hec ſcðm. Similiſ pōt fieri demonſtratio de intellectu agēte: quia ſi intellꝰ agēs eēt mixtus. tunc ſequiť ꝙ aut intellꝰ agēs intelligeret ⁊ crearet ſe.i. faceret de ſe intellecto in potētia intellectum in actu: aut ꝙ non crearet omnes formas.i.non faceret de omnibus intellectis in potētia intellecta in actu: ⁊ vtrunqꝫ iſtoꝝ eſt impoſſibile. Primuꝫ quidem: quia nullum materiale pōt facere vigore proprio ſe actu abſtractum ⁊ intellectum. Et ſcðm quia ſicut intellectus poſſibilis eſt omnia intelligibilia fieri: ſic intellꝰ agēs eſt omnia intelligibilia agere. ⁊ pꝫ conſequētia. quia intellectus agēs aut intelligeretur ab intellꝰ poſſibili: aut non. Si ſic. ⁊ omnis forma mālis intellecta ab intellectu poſſibili efficitur ab intellectu agēte intellecta in actu de intellecta in potentia. ergo intellectus agēs faceret ſe intellectuꝫ in actu de intellecto in potentia. Si autē non intelligeretur ab intellectu poſſibili: cum omnia intelligat facta intellecta in actu de intellectis in potētia. tunc ſequiť ꝙ intellectus agens non faceret ſe intellectum in actu de intellecto in potentia. ⁊ per conſequēs non faceret de omnibus intellectis in potentia intellecta in actu. ℭ Et dicit Commentator ꝙ mirum eſt ꝙ omnes concedunt hanc demonſtrationē de intellectu agente: ſꝫ non omnes concedunt aliam de intellectu poſſibili: cum tamē ſint adeo ſimiles ꝙ concedentē vnam oporteat aliam concedere: ⁊ hoc dicit obuiando Alexandro: qui dixit intellectum agētem eē abſtractum: itellectum aūt poſſibilē eē mixtum ⁊ materialem. ℭ Poſtea ſubdit Cōmētator vnam aliam rationē ad probanduꝫ ꝙ intellꝰ mālis non eſt mixtus: que eſt iſta. Nulla virtus que iudicat ſiue cōprehendit res infinitas ſm numerum: eſt mixta cum mā: ſꝫ intellꝰ mālis cōprehendit res infinitas ſm numeꝝ. ġ non eſt mixtus. pꝫ ꝯña ⁊ minor. qꝛ intellectus mālis cōprehendit infinita in numero in propoſitione vli. ⁊ maior probať: qꝛ omnis virtus comprehenſiua indiuidualis ⁊ mixta nō iudicat niſi finita. ergo per oppoſitū ſequiť ꝙ ſi aliqua virtus iudicat infinita ꝙ illa nō ſunt mixta. Et dicit Cōmētator ꝙ Auēpace credidit ꝙ virtus ꝑ quam iudicamus infinita eēt intellꝰ agens. ⁊ hoc non eſt verum. qꝛ iudicium ⁊ diſtinctio nō attribuunť in nobis niſi intellectui materiali. ℭ Intelligēdum 3ͦ ſm Cōmētatorē: ꝙ itellꝰ agēs differt a māli: qꝛ in eo ꝙ agēs ſemꝑ eſt actio: mālis autē eſt vtrunqꝫ: ꝑꝑ res que ſunt hic. Videť ġ velle Cōmētator ꝙ intellꝰ agēs eſt ita agens ꝙ nullo modo recipiens: ⁊ ꝙ intellectus mālis eſt vtrūqꝫ. ſ. agens ⁊ recipiens: licꝫ magis ſit recipiens ꝙ̄ agens: qꝛ nunꝙ̄ eſt agens vt contingit poſt primam intellectionē dum diſcurrit componit ⁊ diuidit: quin tūc ſit recipiens: ſꝫ aliquādo eſt recipiens quando nō eſt agēs: vt accidit in prima eius intellectione. Vel aliter exponiť ꝙ intellectus agens ſemper eſt pura actio: qꝛ ſemꝑ intelligit res quas intelligit: intellectus aūt mālis eſt vtrunqꝫ: quia aliquando intelligit ⁊ aliquando non. ℭ Intelligēdum quarto ſm Cōmentatoreꝫ ꝙ opinādum eſt ſm Ariſt. ꝙ vltimus intellectum abſtractoꝝ in ordine eſt iſte intellꝰ mālis: actio enim eſt diminuta ab actione illoꝝ: cum actio eius magis videať eē paſſio ꝙ̄ actio: non qꝛ eſt aliud per qḋ differat iſte intellꝰ ab intellectu agente: niſi per hanc intentionem tm̄: qm̄ quēadmodum non ſcimus multitudinē intellectuum abſtractoꝝ niſi per diuerſitatē actionum eoꝝ: ita ēt non ſcimus diuerſitatē iſtius intellectus mālis ab intellectu agente niſi per diuerſitatē actionum ſuaꝝ. Et quēadmoduꝫ intellectui agenti accidit vt quādoqꝫ agat in res exñtes hic ⁊ quādoqꝫ non. ita iſti accidit: vt quandoqꝫ iudicet res exñtes hic ⁊ quādoqꝫ non. ſꝫ differunt tm̄ in hoc: ꝙ iudiciū eſt aliqḋ in capitulo ꝑfectionis iudicis: actio aūt non eſt ſm illum modū in caꝰ ꝑfectionis agentis. Conſidera igiť hoc: qm̄ hec eſt differētia inter hos duos intellꝰ. ⁊ niſi hoc eēt: nulla eēt alietas inter eos. ℭ Poſtea exclamat cōtra Alex. ⁊ totum pꝫ. ꝑter ħ ꝙ iudicium qḋ eſt operatio intellꝰ poſſibilis eſt in capitulo ꝑfectionis iudicis: ſꝫ intellꝰ agentis actio quam facit in res que ſunt hic nō eſt eodē modo in capitulo ꝑfectionis agentis. Et hoc ſic intelligo ꝙ opatio intellectus poſſibilis recipiť in eo ſubiectiue tanꝙ̄ eius ꝑfectio: ſꝫ opatio intellectus agentis: qua facit res que ſunt hic ⁊ nūc: nō ſic recipiť in eo vt in ſubo: ſꝫ in rebus: q̄ ſunt hic ⁊ nūc: dum abſtrahit eas a cōditionibꝰ materialibus.

Hic dubitať vtrū ad ꝓducēdum ſpēm intelligibilē ⁊ actum intelligendi in intellꝰ poſſibili preter fantaſma ſit necēium ponere intellm̄ agentem: Arguiť ꝙ nō. ꝑmo. ſi oporteret ponere intellm̄ agētem: aut ageret imediate in itellm̄ poſſibilem: aut mediāte fantaſmate: nō pōt dici ꝙ imediate: qꝛ tūc fantaſma nō ageret in intellm̄ poſſibilē cōtra ſuꝑius dicta. ⁊ probať ꝯña. qꝛ nō imediate: qꝛ illud eſſet intellꝰ agens: nec mediate. qꝛ tūc fantaſma eēt nobiliꝰ intellectu agente: qm̄ in eſſentialr ordinatis agens remotum eſt nobilius agente ꝓpinquo. nec pōt dici: ꝙ intellꝰ agens agat in intellm̄ poſſibilem mediante fantaſmate: qꝛ tūc intellꝰ agens aliqḋ imprimeret fantaſmati: ꝑ qḋ ſecum ꝯcurreret ad actionē ex quo ſunt ſm eē diſtincta: ſicut artifex aliqḋ imprimit ſecuri: duꝫ ea vtiť in opatione: ⁊ ita de aliis: hoc aūt eſt falſuꝫ: qꝛ tūc fantaſma ſimul cū ꝟtute recepta ab intellꝰ agente eēnt agēs propinquū ſpēi itelligibilis recepte in intellꝰ poli: qḋ vꝫ īpoſē. qꝛ ex quo fantaſma ē māle: ⁊ īdiuiduatū nō recipit in ſe niſi ꝟtutē mālem ⁊ indiuidualē: ⁊ tale nō pōt eē ꝓpinquū ꝑncipiuꝫ ꝓductiuum rei abſtracte ⁊ vlis: vt eſt ſpēs intelligibilis. ℭ Scðo. ſicut ſenſibilia ſe hñt ad ſenſum ſic fantaſmata ad intellm̄ per Ari. ⁊ Cōmē. ſed ſenſibilia ſunt ſufficientia ad mouēdum ſenſum: ⁊ educēdo ipſum de potentia ad actū abſqꝫ hoc ꝙ detť ſenſus agēs. vt patuit ſcðo huiꝰ. ġ fantaſmata ſunt ſufficiētia ad mouēduꝫ intellm̄ polem ⁊ iprimēduꝫ ſpēm itelligibilē ⁊ itellectionē abſqꝫ hoc ꝙ detť intellꝰ agens. ℭ Tertio. ſi vlia hērent eē extra aīam nō indigeremus ponere intellm̄ agēteꝫ. ꝑ ꝯm̄. ſupra. ſed vlia habēt eē extra aīaꝫ vt eſt cōis doctrina: cū ſint in ſuis indiuiduis: q̄ ſunt extra aīam: quare ⁊c. ℭ 4ͦ. ſi poneretť intellꝰ agens: ille ſemꝑ eēt ſufficiēter pñs ⁊ ꝓportionatus intellꝰ poli: ſed agente ⁊ patiente ꝓportionatis inuicem ⁊ ſufficienter approximatis: necē eſt ꝙ fit actio. ġ intellꝰ agens ſemꝑ ageret in intellm̄ poſſibilē ſpēm intelligibilē ⁊ actum itelligendi: ⁊ ꝑ ꝯñs intellꝰ polis ſemꝑ intelligeret: ꝯñs eſt falſum. ġ ⁊c. ℭ In oppoſitum ſunt Ari. ⁊ Cōmē. volētes in aīa intellectiua has duas eē ꝟtutes. ſ. intellm̄ polem: ⁊ intellm̄ agēteꝫ. Vñ arguiť ſic. oīs poꝰ paſſiua que aliqñ eſt in potētia: ⁊ aliqñ in actu: indiget aliqua poª actiua reducēte ipſam de potētia ad actū: ſed intellꝰ polis eſt poª paſſiua: que eſt aliquādo in poª: ⁊ aliqñ in actu reſpectu ſue opationis: ergo indiget aliquo agēte extrahente ipm̄ de poª ad actū: ſed tale nō eſt ſolum fantaſma cū ſit māle: ⁊ intellꝰ polis īmālis. ġ preter fantaſma necē eſt eē intellm̄ agētem abſtractum ⁊ imālem: q faciat intētionē abſtractam ⁊ vlem in intellꝰ poli. Tota deductio pꝫ cum minori. maior ēt eſt manifeſta: qꝛ eo ipſo ꝙ dareť aliqua potētia paſſiua: cui nulla actio correſideret deducēs ipſam de poª ad actum: ſequereť ꝙ illa potētia paſſiua nunꝙ̄ deduceret ad actū ad quē eēt finaliter ordinata: qꝛ non eſt a ſe: nec ab alio: ⁊ ſic eēt ꝑꝑetuo fruſtra: qḋ eſt incōueniēs. ℭ Ad hanc dubitationē inueniunť ꝑles modi dicēdi: q oēs in hoc ꝯueniūt: ꝙ ad hoc

ꝙ intellectus

ꝙ intellectus poſſis corpori vnitus recipiat ſpecieʒ intel-
ligibilē ⁊ actū intelligendi. reqrunť duo motores: vnus
mālis qui eſt fantaſma: ⁊ alius īmālis: ⁊ hic eſt intelſus
agens. Quod requirať motor mālis pʒ. qꝛ ex quo opatio in-
telſs poſſis impediť impedimēto corporis: vt in lethargi-
cis ⁊ fantaſticis eſt videre: ſeqť ꝙ motor corporeus ad illā
concurrit. Quod ēt reqrať motor īmālis ex hoc pōt oſtendi:
quia operatio intelſs poſſis eſt abſtracta ⁊ īmālis. ꝙ necīo
indiget aliquo agenti īmāli: cuius ỽtute mālia ⁊ intelle-
cta abſtracta ſolum in poᵃ efficiant abſtracta ⁊ intellecta
in actu. ⁊ hoc non eſt niſi intellus agens. In alio aūt diſſe
runt: qm̄ aliqui volunt. ꝙ fantaſma eſt agens proximuʒ
reſpectu ſpeciei intelligibis: ⁊ intelſs agens remotum: ſʒ
reſpectu intellectionis: agēs proximum eſt ipſe intelſus
agens. ſic ꝙ ſpecies intelligibilis nō concurrit effectiue
ad actum intelligēdi: ſed ſolū preparatiue. ℭ Alij aūt vo
lunt ꝙ fantaſmata vna cum ſpē intelligibili ſint agentia
propinqua ipſius intelligere: ⁊ ꝙ intellus agens ſit agēs
remotū. Et iteꝝ in alio diuerſificenť: qꝛ aliqui volunt ꝙ
intelſs agens imprimat eius virtutem fantaſmatibꝰ: rō-
ne cuiꝰ producere pñt ſpēm itelligibilē: ⁊ ſic dñt intellm̄
agētem facere de potētia intellus actu itellecta: qꝛ ex fan
taſmatibꝰ indiuidualibus ⁊ itellectis ſoluʒ in poᵃ produ-
cit ſpēs itelligibiles vľes ⁊ actu intellectas. ℭ Alij autē
voluerūt itellm̄ agētem hoc facere: nihil fantaſmatibus
imprimendo: ſʒ ſolum p eius pñtiam ad fantaſmata ipſa
ỽtualr ꝯtangēdo. Sʒ qcqd de hoc ſit mihi vr̄ fore ſatis p-
babile: ꝙ intelſs agens ſit agēs remotum reſpectu intel-
lectionis: ſic reſpectu ſpēi intelligibilis: ⁊ ꝙ ſicut ſpēs ſen
ſibilis eſt ꝑmū agēs ſenſationis: ſic ſpēs itelligibilis eſt
ꝑimum agēs itellectionis: ⁊ ꝙ fantaſma ad itellectio-
nem īmediatiꝰ ꝯcurrit ꝙ̄ itelſs agēs. ℭ Et tenēdo iſtud
rñdeť ad rōnes factas ī oppoſitū. ℭ Ad primā ꝯcedē-
do ꝙ fantaſma vna cum virtute recepta ab intellu agen
te īmediate producūt ſpēm itelligibilē. Et cum dr̄ ꝙ il-
la virtus eſt indiuidualis. ⁊ p ꝯñs nō pōt eſſe imediatum
principiuʒ rei vlis ⁊ abſtracte. Dicit Joānes Jandonus
ꝙ lʒ illa ỽtus ſit indiuidualis: eſt tñ tante ſpūalitatis: ꝙ
ſufficit ad ꝓductionē rei abſtracte ⁊ vlis. ℭ Ad ſcdaʒ cū
drꝰ: ſicut ſunt ſenſibilia ad ſenſum: ſic fantaſma ad itellm̄:
rñdeť ꝙ nō eſt oīno ſilitudo: in hoc eniʒ tenet ſilitudo: ꝙ
ſicē ſenſibilia ſunt obta ſenſuū deducētia ipſos de potētia
ad actum: ſic fantaſmata ſunt obta intelſs poſſis ⁊c̄. Sed
in alio eſt diſſimilitudo. qꝛ ſenſibilia ſunt actu ſenſibilia
extra aīam: ⁊ mālia ſicut ſenſus: idō pñt ipſos mouere de-
ducto alio agēte ſecū ꝯcurrēte: fantaſmata āt qꝛ ſunt mā-
lia ⁊ indiuidualia nō ſunt actu itelligibilia: nec actu ab-
ſtracta: ſicut intelſs poſſis: quare nō pñt in ipm̄ agere niſi
ꝯcurrat aliud agēs: qd̄ abſtrahat ea a mā: ⁊ faciat ea actu
itelligibilia de poᵃ itelligibilibꝰ: qd̄ fit ipa mēdo eis ỽtu-
tem p quā poſſint agere ſpēm vlem ⁊ actu abſtractā ⁊ in-
tellectā: ⁊ hoc nō eſt niſi itelſs agēs. ℭ Ad tertiam dr̄: ꝙ
vlia nō hñt eē extra aīaʒ i actu: vt dixit Plato. ſic ꝙ ſint
de ſe actu abſtracta: ⁊ a ſingularibꝰ ſepata: qꝛ tūc eēnt de
ſe actu itellecta: nec indigeremus ponere intellm̄ agēteʒ:
ſʒ ſunt in ſuis ſingularibꝰ exñtia ⁊ in mā: idō nō ſunt itelle
cta niſi in poᵃ: qre indigēt aliquo agēte faciente ipa actu
abſtracta ⁊ actu itellecta: ⁊ ille eſt intellus agens: vt pla-
ne vult Cōmētator ꝫᵒ huius cōmēto octauo: vbi dicit ꝙ
intellus agēs facit vlitatē in rebus: ⁊ hec eſt necītas ponē
di intellm̄ agētem. ſ. vt faciat de poᵃ intellectis actu intel-
lecta: qꝛ ſola fantaſmata hoc facere nō ſufficerēt: vt pʒ ex
dictis. ℭ Ad quartā dr̄. ꝙ itellus agēs nō eſt totale agēs
⁊ p ſe ſufficiēs ad mouēdum intellm̄ poſſem corpori con
iunctum: ſʒ reqriť ēt aliud agēs corporeum: ⁊ illud eſt in-
tentio imaginata ſiue fantaſma: vt ſuperius dixit Cōmē.

⁊ qꝛ nō ſemper in ſenſu īteriori ſunt fantaſmata: ideo nō
ſemp moueť intellus poſſibilis ad intelligēdum.

ℭ Scia aūt ea: q̄ eſt actu: eſt idē qd̄ res. Ea
ỽo: q̄ eſt potētia: in vno prior eſt tpe. Ab-
ſolute aūt neqʒ tēpore: ſed nō nunc qdem
intelligit: nunc autem non intelligit.

ℭ Idem aūt eſt ſm actum ſcientia rei.

ℭ Que ỽo ſm potētiā tpe prior in vno eſt: T.c.20
oīno aūt nō tēpore: ſed non aliqñ qdem i-
telligit: aliquādo autem non intelligit.

ℭ Nunc determinat de intellectu in actu ponēdo eius pro-
prietates que ſunt tres. Prima eſt ꝙ intellus ſiue ſcia ſm
actū eſt idē cum re ſcita. Scda eſt: ꝙ ſcia ſm potētiaʒ eſt
prior tpe in eodeʒ indiuiduo ꝙ̄ ſcia ſm actū: ſimplr̄ aūt
eſt ecōn: ꝙ ſcia ſm actū eſt prior tpe ſcia ſm potētiaʒ. Ter-
tia eſt ꝙ itelſs in actu nō aliqñ itelligit: ⁊ aliqñ nō: ſʒ ſp̄
itelligit cuius oppoſitū eſt de intellu in poᵃ. Ideo dicit ꝙ
ſcia ſm actū eſt idē rei ſcite: ſcia ỽo q̄ eſt ſm potētiam in
vno idiuiduo eſt prior tpe. ſ. ſcia in actu: oīno aūt ⁊ ſimplr̄.
ſcia in poᵃ neqʒ in tpe. i. eſt prius ſcia i actu: ſʒ magis eſt ecō
uerſo ꝙ ſcia in actu ſimplr̄ eſt prior tpe ſcia in poᵃ. ſʒ non
aliqñ qdeʒ itelligit: aliqñ ỽo nō intelligit. ſ. itelſs in actu:
ſʒ ſemp intelligit. ℭ Intelligēdum ꝙ intelſs in actu ali-
qñ ſumiť p ſpē itelligibili vel actu itelligēdi: ⁊ aliqñ pro
aggregato ex aīa itellectiua ⁊ ſpē itelligibili: vel actu in-
telligēdi: ſi primo mō ſumanť: tunc intelſs ſiue ſcia in actu
eſt idē cū re ſcita. i. ſimul. ꝙ̄tuʒ ad mutuā relationē eoꝝ
adinuiceʒ: qꝛ ſi ſcia ſm actū eſt res ſcita vel eſt in ſe vel in
ſuis cauſis. ⁊ ſi res eſt actu ſcita. eiꝰ ſcia eſt: qd̄ nō ꝯtingit
de ſcia ⁊ ſcito in poᵃ. Si aūt ſumať ſcdo mō: tunc intellus
in actu eſt idē cum re ſcita ꝙ̄tuʒ ad actū ipſoꝝ: qꝛ eoꝝ eſt
idē actus: ſicut ſenſus ⁊ ſenſibile in actu ſunt idem: qꝛ hñt
eundē actū. Cōmētator tñ hanc ꝑticulaʒ ꝯtinuat cuʒ lr̄a
precedēte īmediate. Et vult ꝙ in ea ponat vna alia ꝓpe-
tas intelſs agentis: in qua differt ab itellectu poſſi: q̄ eſt:
ꝙ ſcia in actu qua intelſs agēs ſcit ſeipſum eſt idē cuʒ eo:
cum ſciat ſe p ſubam ſuam: ſed ſcia in actu: qua intellus
poſſis ſcit ſe nō eſt idē cum ea: ſʒ eſt accñs ei ſupadditū: vt
patuit ſupra. ℭ 2ᵃ ꝓprietas eſt ſatis clara: qm̄ indiuiduū
eſt prius tpe poᵃ ſciens ꝙ̄ actu ſciēs: ſimplr̄ tñ loquendo
actu ſciens ꝑcedit tpe id qd̄ eſt ſciens potētia: cū omne po
tētia ſciens efficiať actu ſciens ab aliquo actu ſciēte for-
malr̄: vel virtualr̄: formalr̄ qdem in ſcia que reqriť p do-
ctrinam: virtualr̄ ỽo in ſcia que acquiriť per inuētionem
ex lumine intelſs agentis: qui non eſt formalr̄ ſed ſolum
virtualr̄. ℭ Tertia proprietas etiam eſt nota.

ℭ Separatus vero id eſt ſolum qd̄ eſt: atqʒ
id ſolum eſt immortale perpetuumqʒ.

ℭ Separatus aūt eſt ſolum hoc ꝙ vere eſt:
⁊ hoc ſolum imortale ⁊ perpetuum eſt.

ℭ Hic ponit quaſdā ꝯditiones que adaptari pñt ad totā
partē intellectiuā dicens. ſeparatus aūt eſt. i. intelſs: ⁊ h̄
ſolum eſt id qd̄ vere eſt. ⁊ hoc ſolū eſt imortale ⁊ ꝑpetuū.
ℭ Intelligēduʒ ꝙ iſte ꝯditiones verificari pñt tā de in-
tellectu poſſibili ꝙ̄ de intellu agente: nam vterqʒ eoꝝ eſt
īmālis: ⁊ nō organicus: ſilr̄ vterqʒ eoꝝ vere eſt: quia eſt
ꝙ nō pōt nō eſſe: lʒ magis vere ſit intellus agens ꝙ̄ itel-
lectus poſſis: qꝛ illud qd̄ eſt ens in actu magis ỽe eſt ꝙ̄ illud
qd̄ eſt ens in potētia: ēt vterqʒ eoꝝ eſt imortalis ⁊ ꝑpetuꝰ.
ex quo ſunt vires īmediate ꝯſequētes eēntiam aīe intel-
lectiue que eſt ꝑpetua ⁊ imortalis: ⁊ diciť ſoluʒ ad exclu
dēdū vires aīe ſenſibilis ⁊ vegetabilis: qbꝰ iſta nō ꝯpetūt.

¶ Non aũt recordamur: qꝛ hoc qdem experſ ē paſſionis. Intellectus ꝟo paſſiuus extinguitur: ꝛ ſine hoc nihil intelligit.

¶ Non reminiſcitur autē qꝛ hoc qdem impaſſibile. Paſſiuus ꝟo intellectus corruptibilis: ꝛ ſine hoc nihil intelligit anima.

¶ Remouet vnũ dubium qđ eſt tale. Si intellꝰ eſt perpetuus ꝛ īmortalis videꝛ ꝙ poſt hominis mortē debeat reminiſci eoꝝ que ſciuit in vita: huic reſpondet Ariſt. dicēdo: ꝙ intellectus poſt mortē hominis non reminiſciꝛ: qꝛ reminiſci eſt operatio virtutis organice: ꝛ paſſiue propria paſſione: cuiuſmodi nõ eſt intellectus. Dicit ergo ꝙ intellectus nõ reminiſciꝛ: qꝛ hoc quidem. ſ. intellꝰ eſt quid paſſibile: ꝛ ſubdit ꝙ paſſiuus vero intellꝰ. i. virtus cogitatiua: que diciꝛ intellꝰ pp eius propinquitatē ad verum intellm̃ eſt corruptibilis: cum ſit virtus organica ꝛ mãlis: ꝛ ſine hoc. ſ. intellectu paſſiuo intellꝰ humanus corpori coniunctus nihil intelligit: ſꝫ de hoc īfra videbiꝛ. ¶ Intelligēdum primo ꝙ memorari ꝛ reminiſci pprie loquēdo ſunt opationes virtutis ſenſitiue interioris: que fiunt p ſpēs reſeruatas in memoratiua: ꝛ qꝛ intellꝰ nõ eſt talis virtus ſibi nõ põt cõpetere memorari vel reminiſci: qualr aũt fiant ꝛ qũo differant vidēduꝫ eſt in libro de memoria ꝛ reminiſcētia. Utrum ꝟo intellꝰ poſt hominis mortē teneat ſciaꝫ eoꝝ que in vita vidit: ꝛ qũo bona eſt inquiſitio: ꝛ forte de hoc in ſequētibꝰ aliqd diceꝛ. ¶ Intelligēdum ſcđo ꝙ Cõmē. cõmē. 20. exponit totaꝫ lr̃am que incipit. Que ꝟo ſm potentiam. vſqꝫ ad finē ca. adducendo plres expõnes: ꝛ diuidiꝛ totũ cõmētuꝫ in qnqꝫ partes. in prima ponit expõnē Alex. in ſcđa ibi. Themiſtiꝰ aũt intelligit ponit expoſitionē Themiſtij. in 3ª ibi. Nos aũt cum videmus. ponit vnã expoſitionē propriaꝫ. in 4ª ibi. Et põt exponi ponit aliam. in 5ª ibi. Et debes ſcire cõparat plres opiniones adinuicē. ¶ De prima ponit expõnem Alex. volētis ꝙ cum Ariſt. dicit que ꝟo ſm potētiaꝫ īntēdit ꝙ preparatio que eſt in ītellꝰ mãli ad recipiendum intellecta in vno indiuiduo eſt prior tpe intellꝰ agēte: ſed tñ ſimplr loquendo intellꝰ agens eſt prior tēpore illa preparatione: qꝛ intellꝰ agens eſt ppetuus: ꝛ illa p̃paratio eſt corruptibilis. Et cum dicit. Sed nõ aliqñ quidem intelligit ꝛc̃. loquiꝛ de intellꝰ agente qui ſemp intelligit ſe. Et cum vlteriꝰ dicit ꝙ eſt ſeparatus: ꝛ hoc ſolũ eſt qđ ꝟe eſt ppetuuꝫ ꝛ īmortale. loquiꝛ ēt de intellꝰ agente: q ſolus inter aīe partes eſt īmortalis. Poſtea cum dicit. Non reminiſciꝛ aũt. ſoluit vnam qõnem de intellꝰ agente ſm ꝙ copulaꝛ nobis ꝛ intelligimus p illuꝫ: que eſt ꝙ. ſi intelligimus p intellm̃ agētem: cum intellꝰ agens ſit eternus: videꝛ ꝙ poſt mortē ita p ipſum debeamus intelligere ſicut añ. Et huic reſpondet Ariſt. dđo ꝙ ītellꝰ agēs nõ copulaꝛ nobis niſi mediante intellꝰ mãli. ſꝫ poſt mortem hoīs alicuius non eſt eius intellꝰ mãlis. ex quo eſt gñabilis ꝛ corruptibilis. ergo tũc ſibi nõ copulaꝛ intellꝰ agens: quare nec per eum tũc intelligit. Themiſtius aũt. Hic ponit expoſitionē Themiſtij: qui per intellm̃ in potentia intellexit intellm̃ mãlē abſtractum ꝛ incorruptibilē vt eſt oſtenſum. Per intellm̃ aũt in actu intellexit intellectum agētem ſm ꝙ cõtinuaꝛ cum ītellꝰ mãli. ꝛ hic eſt intellꝰ ſpeculatiuus ſm eum: ꝛ vult ꝙ in vno indiuiduo intellꝰ mãlis eſt prior tempore ītellꝰ ſpeculatiuo: ſimplr tñ intellꝰ ſpeculatiuus eſt prior tempore intellꝰ mãli. Et cum dicit Ariſt. Et non qñqꝫ intelligit: ꝛ qñqꝫ non: loqꝛ de intellꝰ agente ſm ꝙ continuaꝛ cum intellꝰ mãli: ꝛ vult ꝙ intellꝰ agēs ſic acceptus ſemp intelligat. Et cuꝫ vlterius dicit: ꝙ eſt ſeparatus: ꝛ ꝙ hoc ſolũ eſt ppetuũ ꝛc̃. loquiꝛ de intellꝰ agente ſm ꝙ perficit intellectum mãlem. Et ſimilr lr̃a ſequens. non reminiſciꝛ ꝛc̃. intelligi habet de intellectu agente ſm ꝙ eſt forma in nobis: ꝛ talis eſt intellꝰ ſpeculatiuus ſm eum vt dcm̃ eſt. Uñ di. Themiſtius ꝙ ſi intellectus ſpeculatiuus eſſet corruptibilis: tunc de nouo non quereꝛ hec queſtio: qꝛ manifeſtuꝫ eēt ꝙ non reminiſceꝛ poſt mortē: cum ergo hec queſtio de eo queraꝛ manifeſtũ eſt Ariſt. velle intellm̃ ſpeculatiuũ eē eternum: ꝛ qꝛ initium huius ſermonis fuit de intellꝰ agēte: ideo opinatus eſt Themiſtius Ariſt. velle ꝙ intellꝰ ſpeculatiuus ſit intellꝰ agens: vt tangit intellm̃ mãlem. Alia adiungit de hac opinione que ſunt de ſe manifeſta. ¶ Nos aũt cum videmus. ¶ Hic poniꝛ vna expõ propria Cõmē. q vult ꝙ cũ dicit Ari. ꝙ ītellꝰ eſt ſepatus nõ mixtus neqꝫ paſſibilis: loquiꝛ de intellꝰ agente: ꝛ in iſtis ꝯditionibꝰ cõicat ſecum intellꝰ mãlis. Et cum dixit ꝙ intellꝰ in potentia in vno indiuiduo eſt prior tpe intellꝰ in actu: cõparat intellm̃ mãlem intellectui agenti: nam intellꝰ mãlis reſpectu vnius indiuidui eſt prior ſm eſſe aut ſm gñationem qꝫ intellꝰ agens: ſꝫ nõ ſm ꝯtinuationem qũtum ad opationē: ſimplr tñ ꝛ abſolute loquēdo ītellꝰ mãlis nõ eſt prior intellꝰ agente aliquo mõ: ſꝫ eo poſterior oībꝰ modis. ¶ Deinde cũ dicit: ꝛ nõ eſt qñqꝫ intelligens: ꝛ qñqꝫ nõ: loquiꝛ Ari. de intellꝰ mãli q cum fuerit acceptus nõ reſpectu indiuidui: ſꝫ totiꝰ ſpēi: ſiue ſimplr. nõ qñqꝫ ītelligit ꝛ qñqꝫ nõ: niſi ſpēs humana aliqñ deficiat: ſed ſemp intelligit: ꝛ ſilr eſt de intellꝰ agēte. ¶ Et cum dicit. Et cũ fuerit abſtractus eſt tñ nõ mortalis: intendit dicere ꝙ intellꝰ mãlis cũ fuerit abſtractus nõ reſpectu huius indiuidui vel huiꝰ ſꝫ ſimplr ꝛ reſpectu totiꝰ ſpēi nõ eſt mortalis. Et p hoc ꝙ dicit iſte tñ eſt nõ mortalis: intēdit excludere intellm̃ in habitu a nõ mortalitate. ¶ Poſtea cũ dicit: nõ reminiſciꝛ: remouet dubium qꝛ dcm̃ eſt ꝙ intellꝰ mãlis eſt eternus: ꝛ ſilr intellecta ſpeculatiua accepta ſimplr ſunt eterna: ꝛ ideo poſſet aliqs q̃rere q̃re nõ rememoramur poſt mortē cognitionũ habitaꝝ in hac vita. Et huic rñdet Ariſt. dicēs: ꝙ rememoratio nõ eſt ſine ītellꝰ paſſiuo vel ſine virtute imaginatiua que ē gñabilis ꝛ corruptibilis. Uñ dicit Cõmē. Et diceꝛ diſſoluēdo ꝙ rememoratio fit p virtutes comprehenſiuas paſſibiles. ſ. mãles: ꝛ ſunt tres virtutes: quaꝝ eſſe eſt declaratũ in de ſenſu ꝛ ſenſato. ſ. imaginatiua: ꝛ cogitatiua: ꝛ rememoratiua ꝛc̃. Uide totum ſequēs qꝛ pulchruꝫ eſt. ¶ Et põt exponi. Hic poniꝛ alia expõ Cõmēta. q̃ eſt ꝙ cũ diꝛ Ari. Et nõ eſt qñqꝫ intelligēs ꝛ qñqꝫ nõ vult ꝙ intellꝰ mãlis cũ fuerit acceptus ſm ꝙ intelligit non formas mãles gñabiles ꝛ corruptibiles: ſed formas abſtractas a mã: tũc nõ eſt qñqꝫ intelligēs ꝛ qñqꝫ nõ: ſꝫ ſemper intelligit: vt dum intelligit intellm̃ agētē cũ copulaꝛ ſecum poſt cõpletā gñationē intellꝰ in habitu. Et cũ dicit ꝙ eſt ſepatus ꝛ imortalis: loquiꝛ de intellectu mãli ſm ꝙ perficiꝛ p agētem: ꝛ hoc accipiēdo in reſpectu ſpēi ꝛ non indiuidui: vel loquiꝛ de ītellꝰ mãli ſm ꝙ copulaꝛ nobiſcum p nãm. ex quo innui videꝛ p Cõmētatorē: ꝙ intellꝰ poſſis nõ ſolum ꝯtinuaꝛ nobiſcum ſm opationē: ſed ēt p nãm: ꝛ qũtum ad primaꝫ cõtinuationē primo cõtinuaꝛ nobiſcum intellꝰ agens. Sed quãtum ad ſcđam prius cõtinuaꝛ nobiſcũ intellꝰ poſſis: vt dictuꝫ fuit ſupra. Et ſubdit Cõmētator eodem cõmento: ꝙ qñ go intueb́iꝛ intellm̃ mãlem cum intellectu agente: apparebunt eſſe duo vno mõ: ꝛ vnum alio mõ: ſunt enim duo p diuerſitatē actionis eoꝝ. cum actio intellꝰ agentis ſit generare: ꝛ actio intellectus mãlis ſit informari: ſed ſunt vnũ. i. conſtituunt vnũ: puta aīaꝫ ītellectiuā ſm ꝙ intellꝰ mãlis perficiꝛ per agētēꝫ ꝛ ītelligit ipm̃: ꝛ h̃ mõ dicimus ꝙ eſt intellꝰ. i. aīa ītellectiua ꝯtinuata nobiſcũ apparēt due ꝟtutes qꝛ vna eſt actiua

eſt actiua ⁊ alia paſſiua: pp̄ qḋ Alexāder bñ aſſimilauit aīam intellectiuā igni: qm̄ ſicut ignis agit in corpa p̄ eius ṽtutē a q̄bus ēt patit̄: ſic aīa intellectiua p̄ intellectū agētem agit in ipſa intellecta a q̄bus recipit intellm̄ mālez. ¶ Poſtea cū dicit. (Nō reminiſcim̄ ⁊c̄.) ſoluit q̄ōnē que fecit antiquos expoſitores credere intellm̄ q̄ eſt in habitu eē eternū: ⁊ Alex. opinari intellm̄ mālem eē gñabilem ⁊ corruptibilem: ⁊ eſt q̄uo intellecta ſpeculatiua ſunt nō eterna ex quo itellꝰ agēs eſt eternus: ⁊ intellus mālis eſt eternus. ¶ Ad quā q̄ōnez rñdet q̄ cā in hoc eſt: q̄ nihil itelligimꝰ ſine intellu paſſiuo. i. ſine ṽtute imaginatiua q̄ eſt gñabilis ⁊ corruptibilis. Uñ intellecta ſpeculatiua nō dependēt ſolum ab intellu agēte ⁊ intellu māli: ſed etiam a fantaſmatibꝰ que ſūt gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ qḋ dependet a gñabili ⁊ corruptibili eſt gñabile ⁊ corruptibile: quare ⁊c̄. ¶ Ulteriꝰ ponit Cōmētator diſtinctionem de intellu q̄ dicit̄ quattuor modis. ſ. de intellectu māli: de intellectu agente: de intellectu in habitu: ⁊ de virtute imaginatiua. ¶ Et debes ſcire. ¶ Hic Cōmēta. comparat adinuicem opinionē Platonis Themiſtij ⁊ ſuam ⁊ pꝫ.

Hic dubitat̄ vtrū intellꝰ humanus ſit ppetuus. Arguit̄ q̄ nō. ¶ Pri°. ſi intellꝰ humanus eēt ppetuus cum hō ſit corruptibilis: ſequeret̄ q̄ intellꝰ remaneret poſt hoīs mortē a corpore ſeparatus. Sed arguit̄ hoc eē falſum multiplr̄: q̄ cū mūdus fuerit ab eterno ſm̄ Ari. ⁊ īfiniti hoīes pceſſerint tūc ſequeret̄ q̄ infiniti intellꝰ eēnt per ſe exiſtētes: ꝯſequens eſt impoſſe: q̄ fruſtra eſſet talis intellectuū multitudo īfinitas: cuꝫ ad nullū finē ordinaret̄ a nā. Silr̄ ſm̄ Ari. in eternis nō ponunt̄ plā indiuidua ſub vna ſpē: q̄ ſufficiēter ꝯſeruant̄ p̄ vnū: ſed ſi intellꝰ eēt ppetuus ipſe eēt eternus: q̄ vt pbat Ari. primo celi ⁊ mūdi: oē eternū eſt ppetuum: ⁊ ecōuerſo. quare ⁊c̄. ¶ Scḋo ſi intellꝰ poſt hoīs mortē remaneret a corpore ſepatus: tūc q̄reret̄ an illa ſeparatio eēt illi nālis aut violēta: nō violenta: q̄ tūc hꝫ nobiliꝰ eſſe: nec ēt naturalis: q̄ tūc vnio eius ad corpus non eſſet ſibi naturalis: qḋ tñ eſt falſuꝫ. ¶ Tertio: illo dato ſequeret̄ q̄ talis intellꝰ eēt ocioſus: ꝯñs eſt incōueniēs: ⁊ pbat̄ ꝯña: q̄ tunc nō poſſet attingere eiꝰ finē vꝫ itelligere: qḋ ſic arguit̄. Quia ſi intellꝰ ſepatus poſſet intelligere: aut intelligeret p̄ ſubam ppriā: aut per ſpēs itelligibiles ſeu habitus in eo ꝯſeruatos: nō per ſubam ppriaꝫ: q̄ h̄ ſolum cōpetit itelligentijs ſup celeſtibꝰ: nec p̄ ſpēs intelligibiles ſeu habitus itellectuales: q̄ illa dependent in cōſeruari a fantaſmatibꝰ: alr̄ nunq̄ꝫ corrūperent̄: q̄ nō per corruptionē ſubti: nec a ꝯ̄rio: ſi ḡ aliq̄ñ corrūpit̄ hoc erit p̄ defectū agentis ꝯſeruantis: ⁊ tale nō pōt eē niſi fantaſma a quo pducta fuerūt: ſꝫ poſt hoīs mortē nō remāſerūt aliqua eius fantaſmata. ḡ nec ſpēs intelligibiles vel habitus intellectuales. q̄re ⁊c̄. ¶ Scḋo arguit̄ principalr̄ ſic. Oīs deſtructio cōpoſiti nālis eſt p̄ deſtructionem ſue forme nālis: cū mā ſit incorruptibilis pmo phyſicoꝝ: ſed hō eſt cōpoſitum nāle: qḋ aliq̄ñ deſtruit̄. ḡ eius forma nālis aliq̄ñ deſtruit̄: ſed talis nō eſt niſi intellus ſeu aīa intellectiua: cum p̄ ipſam differat hō ab alijs aīalibus. ḡ intellectus aliq̄ñ deſtruit̄: ⁊ per ꝯñs non eſt ppetuus. ¶ Tertio pncipalr̄. Oīs forma que diuerſificat̄ in opatione diuerſitate cōplexionis corporis eſt forma cōplexionalis q̄ deſtruit̄ ad deſtructionē corporis ⁊ eius cōplonis: vt pꝫ: ſed intellectus humanus eſt hmōi. ḡ ⁊c̄. pbat̄ minor: q̄ per Ariſt. ſcḋo de aīa. Molles carne ſunt bene apti mente: duri aūt inepti. q̄re ⁊c̄. ¶ In oppoſituꝫ ſunt Cōmētator ⁊ Ariſt. ⁊ rōne arguit̄ ſic. Si intellus humanus eēt corruptibilis: aut p̄ ſe: aut per accidēs non per ſe: q̄ oē p̄ ſe corruptibile aut hꝫ ꝯtrarium: aut eſt cōpoſituꝫ ex cōtrarijs: ſed intellꝰ nō hꝫ ꝯ̄rium: nec eſt cōpoſitus ex ꝯtrarijs cum ſit ſimplex. ergo nō eſt corruptibilis per ſe: nec ēt eſt corruptibilis per accidēs. ſ. ad corruptionē alterius qḋ ſit corruptibile p̄ ſe: q̄ ſi aliqḋ eſt tale: illud eſſet corpus qḋ eſt eius ſubm̄ pprium: mō intellectus nō eſt corruptibilis corruptione corpis: q̄ oē qḋ eſt corruptibile corruptione corpis alterat̄ alteratione corpis p̄ ſe: vel per accñs: ſed intellꝰ nō alterat̄ alteratione corpis ex quo eſt impaſſibilis vt dicit Ari. ¶ Ad dubiuꝫ rñdet̄ premittēdo q̄ intellectus multiplr̄ ſumit̄. Primo modo ſumitur pro aīa itellectiua. Scḋo mō pro potētijs eius nālibꝰ q̄bus actiue ⁊ paſſiue concurrit ad ſpēm intelligibilem ⁊ actum itelligēdi: que dicunt̄ intellꝰ agens: ⁊ intellectus poſſibilis. Tertio mō pro intellu in actu: vel habitu ſpeculatiuo: ſeu practico: p̄ intellm̄ in actu intelligēdo ſpēm itelligibilē vel actualē intellectionē: ⁊ per intellm̄ in habitu habitum intellualem. Quarto mō pro intellu paſſiuo: ſiue ṽtute cogitatiua: que dr̄ intellꝰ pp̄ eius propinquitatem ad intellm̄ pprie dcm̄ in perſectione. ¶ Iſto premiſſo ſit hec prima cōcluſio. Intellectus humanus pmo mō vel ſcḋo ſumptus eſt ppetuus ⁊ imortalis: vt pꝫ ex dictis multotiens. ¶ Scḋa ꝯcluſio. Intellectus humanus tertio mō ſumptus eſt gñabilis ⁊ corruptibilis: q̄ ſit generabilis pꝫ: q̄ aīa intellectiua in ſuo principio eſt ſicut tabula nuda in qua nihil eſt ſcriptū. Q̄ ſit corruptibilis arguit̄. q̄ oē qḋ in ꝯſeruari depēdet ab aliquo corruptibili eſt corruptibile: ſed intellꝰ in actu vl̄ habitu ē hmōi. ſcꝫ ex quo pſupponit fantaſma ex quo in ꝯſeruari dependet qḋ eſt corruptibile. ḡ ⁊c̄. ¶ Tertia ꝯcluſio. Intellus paſſiuus eſt gñabilis ⁊ corruptibilis: hoc ſatis pꝫ. ¶ Sed de mō ſm̄ quē aīa intellectiua poſt eius ſepationē a corpore intelligit varij diuerſa ſenſerūt. Plato poſuit q̄ omnium reꝝ ſpēs in aīa intellectiua cōcreant̄ a deo: ſed duꝫ corpori infundit̄ eius mole impedit̄ ab opatione ſm̄ ſpecies illas: p̄ ſtudium tñ ⁊ exercitium deducit̄ ad actualez cognitionē eoꝝ que prius ſciuit ⁊ reminiſcit̄ prius ſcitoꝝ poſtq̄ꝫ aūt corpus egreſſa eſt: nō amplius eo oppreſſa per ſpēs ſecum concreatas intelligit ſicut prius faciebat ante eius infuſionē in corpore. ¶ Aui. aūt voluit intellm̄ agentem eē decimam intelligētiam ſpere gñabilium ⁊ corruptibilium appropriatā: ⁊ ſm̄ eē ſeparatam ab intellectu poſſibili: quē dicebat eē aīam intellectiuam. Et vlterius ponebat q̄ p̄ irradiationē factā ab illa decima intelligētia ſup fantaſmata omnium hoīum poterāt oēs intellꝰ vniri corporibus: ⁊ ab eis moueri: ⁊ intelligere per eoꝝ cōuerſionē ad illam intelligētiaꝫ: ſic q̄ intellꝰ corpori vnitꝰ nō recipit a fantaſmate niſi diſpōnem que tūc eſt ſibi nec̄ia vt ꝯuertat ſe ad illam decimā intelligētiam a qua recipiat ſpēm itelligibilē p̄ quā intelligat. Sed dum intellꝰ poſſibilis eſt a corpe ſeparatus nō indiget diſpōne a fantaſmatibus: ſꝫ ex ſeipſo pōt ſe ad illam decimā intelligentiam ꝯuertere: ⁊ ab ea recipe ſpēm intelligibilē ⁊ intelligere: ⁊ hunc dicebat eē modum per quē intellus parratus intelligit. ¶ Alij voluerunt q̄ anima ſeparata intelligat per eſſentiam propriam: ſicut intelligentia celeſtis. ¶ Albertus ṽo innuere videt̄: q̄ intellꝰ poſſibilis poſt eiꝰ ſeparationē a corpore intelligat per lumina ab illis intelligētijs celeſtibus recepta: ⁊ p̄ eius conuerſionem ad intellm̄ agētem. ¶ Cōmuniter tñ dr̄: q̄ itelligit p̄ ſpēs ⁊ habitus q̄ in eo remāſerunt nō in actu cōpleto ſicut dū erat vnitus corpori: q̄ q̄ꝫtum ad illud depēdent a fantaſmatibꝰ. ſꝫ in actu ſemipleno ⁊ incōpleto: ſm̄ quē moduꝫ pñt nō depēdere a fantaſmatibꝰ: ⁊ ppetuari: ⁊ ſufficere pro intellectione intellꝰ ſeparati: q̄uis non ſufficiant p̄ intellectione intellus vniti corpori: qm̄ tūc pluribus indiget. ¶ Et ex hoc pꝫ quare itellꝰ hoīs habituati nō ſemper itelligit. cā eſt q̄ idiget ſpē exñte in actu cōpleto: que

quātum ad hec depēdet ab actu cogitatiue: idō dum cogitat illud de quo cogitat vel ad ipm per ſe habitudinē hʒ ītelligere pōt ⁊ nō alr: ⁊ qꝛ nō ſemp cogitat: idō nō ſemp intelligit. ¶ Albertus tñ dicit ꝙ ſola ſpēs non ſufficit itellectui vt intelligat. ſed vlterius requirit̃ conuerſio intell's ad illā ſpēm: ⁊ ꝙ referat eā ad rem: cuiꝰ eſt ſpēs: ⁊ qꝛ nō ſemp iſta facit. idō ⁊c̃. ¶ Ad rōnes in oppoſitū ad primā negef ꝙ mūdus fuerit ab etno: ſʒ fuit ex nihilo creatus a deo. ¶ Et rōnes Ariſt. facte octauo phyſicoꝝ ⁊ pᵒ celi ⁊ mūdi qualr ſolui debeant illic ingrat̃. Et ad ſcdām ↄfirmationē ↄcedi pōt ꝙ ſepatio aīe a corpe ē violenta: ideo alias fiet reunio. ¶ Ad tertiam. pʒ ex dictis. ¶ Ad ſcdām rōnē pncipalem neget̃ maior: qm̄ hō deſtruit̃ non p deſtructionē ſue forme ſubſtantialis: ſed p ſepationem eius a corpe. ¶ Ad tertiam ſilr neget̃ maior: qꝛ opatio intellꝰ diuerſificat̃ per diuerſitatē cōplexionis corporis non per ſe: ſed p accidēs ſolum: ⁊ rōne ſenſus interioris ſibi deſeruientis in operando: quare ⁊c̃.

¶ Indiuiſibiliū igit̃ itellectio in hiſce ↄſiſtit. Circa que falſitas nō eſt. At in qbus ⁊ falſitas iam ⁊ veritas ineſt: in hiſce cōpoſitio qdam iam eſt ↄceptuum intellectus.

T.c.21 ¶ Indiuiſibilium qdem igit̃ intelligētia in his eſt: circa que nō eſt falſum. in quibus autem ⁊ falſum iam ⁊ verum eſt: compoſitio quedam iam intellectuum eſt.

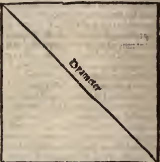
¶ Hoc eſt quartum caplm huius primi tractatus: in quo Ariſt. determinat de opibus intellꝰ poſſibilis: ⁊ diuidit̃ in duas partes: qꝛ primo diſtinguit duplicē opationē intell's poſſibilis: ſcdo de vnaquaqꝫ eaꝝ determiat ibi. (Sicut eoꝝ que vnum ſunt.) ¶ Dicit de prima: ꝙ qdē igit̃ ītelligētia indiuidualiū. i. intell's ſimplicium ⁊ incōplexoꝝ eſt in his circa que nō eſt falſum: nam circa ſimplicē intell's apprehenſionē nō eſt veritas nec falſitas: ſicͨ dum comprehēdit hoiem p hunc ſimplicem ↄceptū hō: ⁊ ita de alijs: ſed illa in quibus falſum ⁊ verum eſt iam qdam compoſitio intellectuum eſt. i. circa intellm cōplexoꝝ ⁊ compoſitoꝝ eſt veritas vel falſitas. Vñ quādocūqꝫ intellectus complexe apprehēdit enūciādo aliqd de aliquo p propoſitionē affirmatiuā vel negatiuam: vt ꝙ hō eſt animal: vel hō nō eſt aīal: neceſſario in tali apprehēſione ē veritas vel falſitas. ¶ Intelligēdum ꝙ Ari. hic enumerat ⁊ diſtinguit duplicē opationē intell's poſſibilis. Una eſt ſimplex eius apphēnſio: quā Ari. appellat ītelligētiā indiuiſibilium: ⁊ Cōmentator formationē in qua nec eſt veritas nec falſitas. Alia eſt apprehēſio eius cōpleta cū affirmatione alicuius de aliquo: vel negatione alicuiꝰ ab aliquo: in qua eſt veritas vel falſitas: ⁊ hec ab Ari. vocat̃ intelligētia cōpoſitoꝝ: a Cōmētatore aūt appellat̃ fides qꝛ dum intell's ei aſſentit: eiꝰ dr̃ eſſe fides. ¶ Tertiā aūt intellꝰ opationem addit Joannes grāmaticus que eſt diſcurſus de premiſſis ad ↄcluſionem: ſed illam nō ponit Ariſto. qꝛ vt dicit Cōmen. cōmen. 21. Famoſe opiniones differentiaꝝ p quas diuidit̃ actio intell's ſunt due actiones: quarū vna dr̃ formatio: alia vō fides. Et lʒ cōpoſitio large dicat̃ tā de ꝑpoſitione negatiua ꝙ affirmatiua. ꝑprie tñ dr̃ ſolum de ꝑpoſitione affirmatiua: qm̄ proprie negatiua propoſitio nō cōpoſitio ſed diuiſio dici debet.

¶ Quaſi ipſi ſint vnū. Atqꝫ vt Empe. dixit. Multoꝝ certa capita admirabile dictu. Ceruicibꝰ ſine ſunt exorta in luminis aura. Illa tamē dulcis poſt hoc ↄcordia iungit. Sic ⁊ hec ſeparata componi ſolent: vt in incōmenſurabile ⁊ diameter.

¶ Sicut eoꝝ que vnum ſunt. ſicut Empe. dixit. Vere multoꝝ qdem capita ſine ceruice germinauerunt: poſtea cōpoſita ſunt cōcordia: ſic ⁊ hec ſepata compoſita ſunt: vt aſſimetrum ⁊ diametrum.

¶ Determinat de his opationibꝰ intell's. ⁊ tria facit: qꝛ pᵒ determinat de intelligētia cōpoſitoꝝ. 2ᵒ de intelligētia indiuiſibilium. 3ᵒ cōpat huiōi opationes adinuicē. 2ᵃ ibi. (Indiuiſibile). 3ᵃ ibi. (Eſt aūt dictio). Prima adhuc in duas: qꝛ pmo oñdit quō intell's cōponit res adinuicē. 2ᵒ quō cōponit eas cum tpe ibi. (Si aūt factoꝝ). De pmo Ariſt. oñdit quō intell's cōponit res adinuicē p qōdam ſilē ſumptū ex opinione Empedoclis: q opinabat̃ ꝙ in principio gñationis mundi gñabantur partes aīalium ⁊ plantaꝝ adinuicē diuiſe pp inimicitiā q̄ erat īter eas: vt capita de p ſe: ⁊ colla de p ſe: ⁊ ita de alijs. Poſtea vō p amicitiam ↄgregabant̃: vt capita cū collis: ⁊ crura cū pedibꝰ ⁊c̃. ſic eſt circa cōpoſitionē intell's: qꝛ intell's prius intelligit res ſimplices per ſimplices earum cōceptus: poſtea vō adinuicem componit. Vñ prius intelligit diametrum de p ſe: ⁊ ſilr aſſimetrum: deinde adinuicē componit enunciando vnū de reliquo: vt diametrū eē aſſimetrum. idō dicit ꝙ ſic eſt cōpoſitio eoꝝ que apud intellectū cōponunt̃ ſicut eſt compoſitio eoꝝ que ſunt vnū. f. entium dū ex multis fit vnū quēadmodū Empedocles dixit: ꝙ vē multoꝝ qdē capita ſine ceruice germinauerūt: poſtea cōpoſita ſunt ↄcordia: ſic ⁊ hec q̄ ſunt in itellu pus ſepata: poſtea cōpoſita: vt aſſimetros ⁊ diametros.

Symiter.

¶ Intelligēdū ꝙ ſi opinio Empedoclis vera fuiſſet: ſilr eēt de cōpoſitione entiū ex ſuis ptibus apud nām. Et pp hoc ſolū inducit Ari. iſtā ſilitudinē. ſ. ad manifeſtādū ꝑpoſitum ſuū: nō ꝙ velit opinionē Empedoclis verā eē: qꝛ exēploꝝ nō reqrit̃ verificatio ſʒ manifeſtatio ſola. Voluit ḡ Empe. nāʒ ꝑduxiſſe in pncipio entia p ptes: ſʒ nō entia totalia: vt frondes ſine ramis: ⁊ ramos ſine radicibus: ⁊ capita aīaliū ſine ceruicibꝰ: ⁊ pedes ſine cruribꝰ: ⁊ ita de alijs: hec dt ſic ſepata poſtea p amicitiā ↄiungebāt̃ nō tñ ſp ſiebat aliū ↄueniēs ↄpō: ſʒ aliqn̄ fiebat disconueniēs. Vñ qn̄ debita folia debitis ramis ↄiungebant̃: ⁊ debiti rami debitis radicibꝰ: ⁊ debita capita debitis collis: ⁊ ſic vlterius decēs fiebat cōpoſitio: ⁊ poterat tale viuens diu ſaluari: ⁊ ſibi ſilē gñare: qn̄ aūt folia vitis coniungebat̃ ramis oliue: aut mēbrū aīalis vniꝰ ſpeciei cū membro

membro animalis alterius ſpeciei:tunc indecens fiebat talium partium cõpoſitio:⁊ tale alatum nõ poterat diu viuere:ſed cito peribat. Nec ſolũ ponebat tales poſſe fieri cõpoſitionẽ:ſed ẽt volebat aliq̃ partes plante cõponi cum partibus aĩalis:vt partes vitis cũ partibus bouis:⁊ fiebant vitigene ⁊ partes oliue cum partibꝰ bouis ⁊ fiebant oliuigine:⁊ ita de aliis:⁊ talis erat peſſima cõpoſitio. Simili modo eſt in intellu: q̃m intellectus prius habet in ſe ſimplices rerum conceptus abinuicem ſeparatos:vt cõceptum diametri nõ cõiunctuz alteri cõceptui: ⁊ ſimilr̃ cõceptum ſymetri.i.cõmenſurabilis coſte:⁊ cõceptum aſſimetri.i.nõ cõmẽſurabilis coſte:⁊ ſic de reliquis:poſtea vo hos cõceptus adinuicẽ cõponit ſiue coniungit in ꝓpoſitione affirmatiua aut negatiua:⁊ dum fit eorum decens compoſitio in illa cõpoſitione habet eẽ veritas:vt ſi fiat compoſitio talis.dyameter eſt aſſimeter. dum aũt fit eoꝝ compoſitio mala ⁊ indecẽs in ea eſt falſitas:vt accidit in hac compoſitione.dyameter eſt ſimeter:ex quo pꝫ ſimilitudinem iſtam eſſe valde conformez ad manifeſtandum Ariſto.mentem.

¶ Quod ſi eoꝝ ẽt que fuerunt vel erunt ſit cõpoſitio:⁊ tẽpus inſup intelligit̃ atq̃ additur:falſitas enim cõpoſitione ſemꝑ cõſiſtit:nam ſi albũ nõ albuz eẽ dicat:ipſm tuz nõ album cõponit:licet aũt diuiſionẽ etiaz omnia dicere: at tamẽ falſitas aut veritas nõ ſolum ꝯſiſtit in hoc. Cleon eſt albus. ſꝫ in his etiam. Cleon erat vel erit albus. Id vero:quod ſingulos dictos cõceptus cõponit vnumq̃ facit:ipſe eſt intellectus.

T.c.22 ¶ Si aũt factoꝝ ⁊ futuroꝛuz tempus cointelligens ⁊ componens:falſum eniz in cõpoſitione ſemper eſt:⁊ nãq̃ ſi album non albo:aut ſi nõ album albo cõponit: cõtingit aũt ⁊ diuidentez dicere omnia:ſic ergo eſt non ſolum falſum aut verum:ꝙ albus Cleon eſt:ſed ⁊ ꝙ erat aut erit vnuz aut faciens:ſic intellectus eſt vnũquodq̃.

¶ Hic declarat qualiter intellectus componit res cum tẽpore:⁊ intẽdit oſtẽdere ꝙ cõponere res cũ tẽpore ſpectat ad intelligẽtiam cõpoſitoꝝ:⁊ hoc ſiue cõponant̃ cuz tempore preſenti: ſiue componant̃ cum tẽpore preterito aut futuro:ad q̃d probandum inuit talem rationem. Componẽdo res cum tẽpore ꝑſenti multotiens accidit ibi falſitas:vt ſi album dicat̃ non eẽ album:aut non albuz dicatur eẽ album: ſicut ꝙ cignus nõ eſt albꝰ:aut ꝙ coruus eſt albꝰ:ſed falſitas nõ reperit̃ niſi in cõpoſitione intellectus:ergo componere res cum tempore ꝑſenti ſpectat ad intellm componẽtem eas. Et ſimilr̃ dicat̃ ſi fiat compoſitio reruz cũ tẽpore preterito vel futuro. Dicit ergo. ſi aũt intells factorum.i.preteritoꝝ ⁊ futuroꝛuz tempus cointelligẽs eſt ⁊ componẽs.ſ.eſt itellectus res preteritas vel futuras cum tempore preterito vel futuro: ⁊ ſupple ſic componẽdo accidit ibi falſitas:falſum enim in compoſitione ſemꝑ eſt:⁊ non in ſimplici itelligẽtia. Et nãq̃ ſi intellectus album nõ album cõponit:aut nõ albuz album.ſ.ſm tẽpus preſens ibi erit falſitas:contingit autẽ ſm diuiſionez dicere omnia.i.contingit intellm omnia diuiſa inuicem cõponere. Sic ergo eſt non ſolum falſuz: aut verum:ꝙ cleon eſt albus: ſed ⁊ ꝙ erat aut erit: hic autẽ intellectus.ſ.compoſitiuꝰ eſt faciens vnumquodq̃

intelligibilium prius diuerſoꝝ vnum per compoſitionẽ vnius eorum cum altero. ¶ Intelligendum primo ſm Cõmen.cõmẽ.22.ꝙ ſi intellecta ſingularia.i. diuiſiz habita fuerint rerum que inate ſint eſſe:aut in preterito tẽpore:aut futuro : tunc intellectus intelligit cum illis rebus tempus in quo ſunt:⁊ poſtea componit ipſum cum eis:⁊ iudicat ꝙ ille res fuerunt aut erunt. Intellectus ergo prius intelligit ſortem de per ſe: ⁊ albedinem de per ſe:poſtea intelligit tempus preteritum in quo ſortes fuit: ⁊ albedo fuit in ſorte.vnde componit res illas cum tempore preterito dicẽdo:ꝙ ſortes tunc fuit albus. ¶ Intelligendum ſecundo ſm Cõmenta.cõmen.eodẽ:ꝙ ſicut poſſumus dicere negationem ⁊ affirmationem eẽ compoſitionem:ſic poſſumus dicere vtrãq̃ eſſe diuiſionem: licet affirmatio magis videatur hoc nomẽ compoſitio: ⁊ negatio hoc nomen diuiſio:q̃m in negatione componit̃ predicatum cum ſubiecto in affirmatione autẽ primo diuidit intellectus predicatum a ſubiecto: vtrunq̃ diuiſim comprehendẽdo:⁊ poſt componit. Tam ergo propoſitio affirmatiua q̃ negatiua poteſt dici cõpoſitio : ⁊ diuiſio.cõpoſitio q̃dem:q: in vtraq̃ componitur ꝑdicatum cuz ſubiecto mediante copula verbali.diuiſio aũt:q: in vtraq̃ eſt ꝑdicatum a ſubiecto indiſtinctũ:q: tamẽ in ꝓpoſitione negatiua eſt negatio:per quam ꝑdicatũ remouet̃ a ſubiecto:⁊ non in ꝓpoſitione affirmatiua : hinc eſt ꝙ magis proprie propoſitio negatiua dicitur diuiſio q̃ compoſitio:⁊ econtra ꝓpoſitio affirmatiua magis ꝓprie dr̃ compoſitio q̃ diuiſio . ¶ Intelligendum tertio ſm Cõmen.ꝙ veritas ⁊ falſitas non accidunt compoſitioni in ꝓpoſitionibus in quibus predicatum eſt nomen.ſ. ſolum ſꝫ in eis ẽt in q̃bus ꝑdicatuz eſt verbũ.verbi grã. Sortes aut fuit:aut erit. Et Cõmen. ꝓpoſitiones de tertio adiacente vocat ꝓpoſitiones:in quibus ꝑdicatum eſt nomẽ: ꝓpõnes aũt de ſcdo adiacente vocat ꝓpoſitiones in q̃bus ꝑdicatuz eſt verbũ. Et ipſe nõ exponit hãc lr̃az diuo:ſicut expoſita fuit. ſꝫ vult Ariſt. hic oñdere:ꝙ veritas ⁊ falſitas non inueniuntur niſi in cõpoſitione intellectus.⁊ hoc declarat tam in cõpõne reꝝ adinuicẽ q̃ in cõpoſitione reꝝ cuz tẽpore. Et tunc ſm eum dicuntur res adinuicẽ componi:quando in cõpoſitione ꝑdicatuz eſt nomẽ:vt dicendo:homo eſt animal:q: in iſta animal componit̃ cum hoĩe: ſꝫ tũc componuntur res cum tpe: quando ꝑdicatum eſt vbuz.vt dicẽdo.ſortes fuit.aut ſortes erit:q: tẽpus importatum ꝑ vbum componitur cum ſoꝛ.quãtum ad id q̃d explicatur in cõpoſitione. Sed tenẽtes aliam expoſitionẽ dicunt:ꝙ in eadẽ compoſitione componuntur res adinuicẽ ⁊ cum tẽpore : ſed in ordine ad diuerſa:q: reſpectu ſubiecti ⁊ ꝑdicati ſolum fit cõpoſitio rerum adinuicẽ : ſꝫ reſpectu eorum in ordine ad copulam verbalẽ denotantẽ tẽpus:fit compoſitio reruz cum tẽpore. ¶ Intelligẽduz quarto ſm Cõmẽ.ꝙ illud quod facit hec intellecta ſingularia.i.diuiſim eẽ vnuz ꝑ compoſitionẽ:poſtq̃ erant multa eſt intells mãlis. Iſte enim diſtinguit intellecta mãlia ſingularia.i.diuerſa: ⁊ componit ſimilia.i.conuenientia per affirmationẽ:⁊ diuidit diuerſa.i.diſconuenientia ꝑ negationẽ. Opꝫ eniz vt virtus cõprehendẽs ſimplicia ⁊ cõpoſita ſit eadem.

¶ Cum aũt dupliciter indiuiſibile dicatur: aut potẽtia:aut actu:nihil ꝓhibet intellm cum longitudinẽ intelligit indiuiſibile intelligere:⁊ in idiuiſibili tẽpore:eſt eni indiuiſibilis actu : ⁊ tempus ꝑinde:atq̃ lõgitudo diuiſibile ac indiuiſibile eſt:nõ igitur dici poteſt:quid in vtroq̃ tẽporis dimidio

intelligebat: nõ eſt enim ſi non diuiſio fiat: niſi potẽtia. At cũ vtrũq3 ſeorſuz itelligit: diuidit ſil' ⁊ tẽpus: atq3 tũc vt lõgitudines illa itelligit. Qd ſi lõgitudinẽ vt ex veriſq3 conſtantem intelligat: in eo quoq3 tpe nimirum ipſam intelligit: qd ex vtriſq3 pari mõ tẽporibus conſtat atq3 componitur.

T.c.13 ¶ Indiuiſibile aũt qm̃ dupl'r dr̃ potentia: aut actu eſt: nihil ꝓhibz itelligere indiuiſibile: cũ lõgitudinẽ itelligat. Indiuiſibilis enĩ actu al'r eſt: ⁊ in tpe idiuiſibili. Sil'r eniz tps diuiſibile ⁊ indiuiſibile lõgitudini eſt. Nõ.n.ẽ dicere aliqd i medio itell'ra vtrũq3 nõ.n.eſt niſi diuidat: ſz aut potẽtia ſeorſuz: aut vtrũq3 itelligẽs dimidioꝝ diuidit tps reꝝ ſil': tunc aũt eſt vt in lõgitudie: ſi vo eſt ſicut ex vtriſq3: ⁊ in tpe eſt qd in vtriſq3.

¶ Hic determinat de itelligẽtia idiuiſibiliũ: ⁊ tria fac: qꝛ pmo oñdit qũo itell'r indiuiſibile ſm actũ: ſcdo qũo intelligit idiuiſibile ſ3 formã. 3° qũo itell'r idiuiſibile ſimpl'r. 2ª ibi. (Qd aũt). 3ª ibi. (Punctuz aũt). ¶ De pma oñdit qũo intellꝰ intelligit ꝯtinuũ ſm ſe acceptũ: ⁊ quo itelligit tpm vt accipit diuiſuz in ptes: qm̃ ꝯtinuũ lz ſit diuiſibile potẽtia: eſt tñ idiuiſibile ſm actũ: qꝛ eſt actu vnũ ⁊ indiuiſuz. Et vult q̃ qñ itellꝰ itelligit: vbi gr̃a: lõgitudinẽ ſm ſe ſumptã: tũc itellit idiuiſibile. l. actu ⁊ in tpe idiuiſibili eodẽ mõ. Nã itelligit ipaz lõgitudinẽ totã ⁊ in eodẽ inſtãti: ſz cũ itellꝰ itelligit lõgitudinẽ diuidẽdo ipaz in ptes vt in duas medietates ⁊ in tres tertias: tũc intelligit diuiſibile ⁊ in tpe diuiſibili intelligẽdo pus vnã medietatez longitudinis in vna pte tpis: ⁊ poſtea aliaz medietatẽ lõgitudinis in alia pte tẽporis. Uñ intellꝰ ſil'r diuidit vel nõ diuidit longitudinẽ ⁊ tpis: iõ dixit. Qm̃ aũtẽ indiuiſibile dr̃ dupl'r: eſt eniz idiuiſibile potẽtia aut actu nihil ꝓhibet intellm̃ intelligere indiuiſibile. l. actu cum longitudinẽ intelligat: ſumpta.n. ſm ſeipſa longitudo eſt indiuiſibilis actu: ⁊ in tpe indiuiſibili. l. eam tũc intelligit intellꝰ. Uñ tps in quo intelligit lõgitudo eſt ſil'r indiuiſibile ⁊ diuiſibile lõgitudini. Nõ igit eſt dicere q̃ intelligere vtrũq3. i. totã lõgitudinez ſimul ſit itell'ra aliqd in medio tpis. non enim eſt. i. ꝯtingit hoc niſi diuidat ipſa lõgitudo: ſz aut potẽtia. l. ſolũ eſt diuiſibilis ipſa lõgitudo ⁊ nõ actu: dum itelligit tota ſimul: aut pſeqt intellꝰ itelligẽs ſeorſuz vtrũq3 dimidioꝝ longitudinis: ⁊.n. diuidit tũc tps ſimul vt in longitudine. Si vo eſt. i. ꝯtingit intellm̃ itelligere lõgitudinẽ: ſicut aliqs qd eſt ex vtriſq3. i. ſicut vnũ ꝯtinuuz actu idiuiſum: tũc eſt. i. ꝯtingit q̃ longitudo ſiue linea ſic accepta intelligat in tẽpore: qd eſt ex vtriſq3. i. in tẽpore vno cõtinuo ⁊ actu indiuiſibili.

Hic dubitat vtrum itellꝰ poſſit ſimul plã itelligere diuerſis intẽctionibꝰ.

Arguit q̃ ſic. ¶ Primo: dũ intellꝰ cõponit pdicatũ cũ ſubto ſil' intelligit ſignificatũ pdicati ⁊ ſignificatuz ſubti ex quo talis cõpoſitio ſit ſubito ⁊ in inſtãti: ſz talia ſignificata ſũt plura: aut pſit eẽ ꝓut pz: ⁊ diſtinctis itellectionibus itelligũt. l. itellectione pdicati: ⁊ itellectione ſubti: g̃ intellꝰ põt ſimul plura itelligere diuerſis intellectionibus. ¶ Scdo. qꝛ maioris v̈tutis ⁊ potẽtie eſt itellꝰ q̃3 ſenſus: ſz idẽ ſenſus põt ſimul ſentire ſenſibilia diuerſa diſtinctis ſenſationibꝰ. g̃ ⁊c̃. pz ꝯña cũ maiori: minor declarat: qꝛ idẽ viſus põt ſimul videre albedinẽ carte: ⁊ nigredinem l'rarum que nõ eadem viſione: ſed diſtinctis ſpẽ comprehẽdunt. ¶ Tertio: poſe eſt q̃ in cogitatiua ſint fantaſmata diuerſoꝝ obiectoꝝ ſufficiẽtia ad mouẽduz itellm̃ poſſibilẽ ⁊ eque fortia: tũc q̃ritur vtrum ab aliquo illoꝝ moueat intellꝰ poſſibilis recipiẽdo ſpẽm itelligibilem ⁊ intellectionẽ aut nõ: nõ põt dici q̃ nõ: cum nihil videat deficere: ſi aũt dicat q̃ ſic. cũ non ſit maior rõ q̃ moueat ab vno q̃3 ab altero: ſeqt q̃ ſimul ab vtroq3 mouebit ad itelligẽdum qditates illis correſpõdentes diuerſis intellectionibus: ideo ⁊c̃. ¶ Quarto. oĩs virtus que cognoſcit drĩam iter aliq̃ ſimul cognoſcit vtrũq3 illoꝝ ſub ꝓpriis rõnibꝰ: ſz itellꝰ cognoſcit drĩaz iter albedinez ⁊ nigredinẽ. g̃ ſimul illa cognoſcit ſub ꝓpriis rõnibꝰ. ⁊ p ꝯñs p ꝓprios ꝯceptus ⁊ itellectibꝰ diſtinctis. ¶ In oppoſitum videt eẽ Ari. hic q vult: q̃ ſi itellꝰ diuidit lõgitudinẽ in ptes intelligẽdo eas diuerſis itellectionibꝰ q̃ tũc ẽt diuidat tps intelligẽdo vnã ptẽ longitudinis in vna parte tpis: ⁊ aliã in alia: qd nõ opoteret ſi eas ſimul diuerſis itellectionibꝰ intell'ra poſſet. Et idez velle vr̃ Ariſt. ſcdo thopicoꝝ vbi dicit. Cõtingit aũt multa ſcire: intelligere aũt nõ. Et 4° metaphy. dum dicit. nihil enim ꝯtingit itelligere nõ intelligẽtem vnũ. ¶ Ad iſtud dubiũ rñdet cõr iter tenẽdo ptem negatiuã pp auctoritates nũc allegatas. Et rõnes plres adducũt p ſcm̃ Thomam ⁊ alios ad iſtud ꝓbandum. ¶ Quaꝝ pma eſt talis. Oĩs virtus indiuiſibilis: que cũ ad aliqd ſe ꝯuertit: ad id total'r ſe cõuertit nõ põt ſil' plura intell'ra diſtinctis intellectionibꝰ: ſz itellꝰ eſt hmõi: vt accipit ex li° de cauſis. g̃ ⁊c̃. ¶ Scda. ſicut ſe hz cera ad diuerſas figuras ſic ſe hz intellꝰ ad diuerſas ſpẽs intelligibiles ⁊ itellectiones: ſz vna cera non põt ſimul figurari diuerſis figuris. g̃ nec idẽ intellꝰ poterit ſimul informari diuerſis intellectionibꝰ. ¶ Tertia. vnius virtutis nõ põt ſimul eẽ niſi vnus actus. p Ariſt. in de ſenſu ⁊ ſenſato: ſed itellectio eſt actus intellꝰ. ergo ⁊c̃. ¶ Quarto. diuerſe ſpẽs eiuſdez gñis nõ pñt ſimul eẽ in eodẽ ſubto ſm idẽ eẽ ciuis: ſz itellectiones diuerſaꝝ reꝝ ſm ſpẽz ſunt diuerſe ſpẽs eiuſdẽ gñis: vt itellectio albedinis ⁊ itellectio nigredinis: q̃re ⁊c̃. ¶ Ego aũt puto q̃ oppoſitum huiꝰ determinationis nõ ſit minus ꝓbabile: pp qd ipm̃ defendẽs rñdeo ad iſtas rõnes. ¶ Ad primã cũ dr̃. Oĩs v̈tus indiuiſibilis q cum ad aliqd ſe cõuertit ad illud total'r ſe ꝯuertit. negat iſta maior ſi ſic intelligat q̃ ad illud total'r ſe ꝯuertat ſic q̃ nõ ad aliud: vt eſt ad ꝓpoſituz argumẽti: imo eadẽ v̈tus indiuiſibilis põt ſil' ad diuerſa ſe ꝯuertere: ſicut idẽ punctus indiuiſibilis põt ſil' eẽ terminus diuerſaꝝ lineaꝝ. ¶ Ad ſcdam dr̃: q̃ nõ eſt oĩno ſil'e de cera in ordine ad figuras: ⁊ de intellu in ordine ad ſpẽs intelligibiles: ⁊ itellectiones: qm̃ cera eſt corpus: ⁊ figura eſt qualitas corpalis: ⁊ necẽ eſt ſi eadẽ cera dz hr̃e diuerſas figuras q̃ eadẽ pars eiꝰ ſit in diuerſis ſitibus: ⁊ h nõ eſt poſe ſimul. Intellꝰ aũt eſt incorporeus ⁊ ſil'r accñtia q̃ in eo recipiunt: iõ intellꝰ põt ſiml' diuerſa accñtia recipere: quare qd pro ſili accipit nõ eſt ſil'e. ¶ Ad tertiã cum dr̃: q̃ vnius v̈tutis nõ põt eẽ ſimul niſi vnus actus verũ eſt reſpectu eiuſdẽ obti ꝓpinqui: ſz reſpectu diuerſoꝝ obiectoꝝ nõ incõuenit ſimul eẽ plures actus vnius v̈tutis vt accidit in ꝓpoſito. ¶ Ad q̃rtũ neget maior: qꝛ tũc diuerſe ſcie nõ poſſent ſimul eẽ vere in itellu: qd iũ eſt falſuz. ¶ Et ad auctoritates Ari. ad primã rñdet: q̃ illud dcm̃ Ari. itelligi dz de ꝯtingẽti: ⁊ nõ de neceſſitate: cõtingit.n. intellm̃ diuidẽtem lõgitudinẽ ſil' diuidere tpꝰ: ſz nõ eſt neceſſarium. ¶ Ad ſcdam dici põt q̃ Ariſt. ibi vr̃ innuere ſolutionẽ ad hoc argumẽtuz vz. Oẽ ſcire eſt itell're: ſz eſt multa ſcire. g̃ eſt multa itell're. i. ſz oĩs ſciẽs ſcit multa. g̃ oĩs itelligẽs itelligit multa. certum eſt q̃ non valet ꝯña: qꝛ l3 omnis ſcia ſit multoꝝ: ex quo eſt de complexo:

cum dicit

cum detur aliqua intellectio que eſt de incōpleto: quare dicit ariſt. ꝙ cōtingit multa ſcire vñr intelligēdo. i. ꝙ oīs ſciēs ſciat multa: ſed nō cōtingit multa intelligere vñr. i. ꝙ oēs intelligens intelligat multa. ¶ Ad tertiā pꝫ ꝙ qui nō intelligit vnū: nullum ens intelligit: ⁊ per ꝯñs nihil.

¶ Quod vero nō quātitate. ſꝫ forma ē indiuiſibile: id indiuiſibili tēpore ⁊ aīe indiuiſibili percipit atqꝫ intelligit: per accidēs aūt: ⁊ non hoc ſane: quo illa diuiſibilia ſunt: id qđ intelligit ⁊ tempus: in quo intelligit. Sꝫ hoc quo indiuiſibilia ſunt.

T. c. 24 ¶ Quod aūt nō ſm quātitatē indiuiſibile ē ſed ſpē intelligit: ⁊ indiuiſibili tēpore: ⁊ indiuiſibili aīe cōceptu: ſm accidēs aūt: ⁊ nō inquātū illa diuiſibilia ſunt: qđ intelligit: ⁊ in quo tēpore: ſꝫ inquātū ſunt idiuiſibilia.

¶ Nunc oſtendit. Ari. qūo intelligitur indiuiſibile ſm formam. ⁊ duo facit: primo qđ dictū eſt ſecundo cōparat indiuiſibile ſm formam ad indiuiſibile ſm actum: qđ eſt indiuiſibile ſm q̄titatem continuam. ſecunda ibi. (Ineſt aūt). ¶ Dicit de prima. Quod autem indiuiſibile eſt nō ſm q̄titatē ſed ſpecie intelligitur indiuiſibili tēpore ⁊ indiuiſibili anime ꝯceptu: ſm accidēs aūt cōtingit indiuiſibile ſm ſpeciem ſeu formam eſſe diuiſibile: ſed illud indiuiſibile ſm ſpeciē: qđ intellectus intelligit: ⁊ tēpus in quo tēpore ipſuꝫ intelligit: intelliguntur ab intellectu inq̄tuꝫ ſunt indiuiſibilia: ⁊ nō inq̄tuꝫ illa diuiſibilia ſunt. Unde in hac littera eſt tranſpoſitio vt dicit cōmē. ¶ Intelligendū ꝙ per indiuiſibile ſm q̄titatē intelligit Ari. illud qđ eſt vnū ſm q̄titatē cōtinuā: ſiue ſit pmanens ſiue ſucceſſiuū: ⁊ hoc eſt indiuiſibile actu: lꝫ potentia ſit diuiſibile: ſicut vna linea: vnuꝫ tēpus ⁊c̄. Per indiuiſibile aūt ſm ſpeciē intelligit id qđ eſt vnum per vnā formam qđ ideo dicit indiuiſibile ſm formā: q2 eſt actu vnū: ⁊ nō plra formaliter: ſicut vnus hō: vnus equus: ⁊ ita de alijs. Et tale licet ſit diuiſibile per accidēs p diuiſionē ſubiecti qđ ſue forme ſubijcit: tñ pōt intelligi totū ſimul ⁊ in tēpore indiuiſibili ſiue in inſtanti: ⁊ tunc intelligit tanq̄ꝫ indiuiſibile nō tanq̄ꝫ diuiſibile: ſicut intelligit dum diuidit in ptes: pus intelligēdo vnā ptē ⁊ poſtea aliā: ⁊ tūc intelligit in tpe diuiſibili. Ex quo pꝫ ꝙ poſſe eſt ꝙ aliqđ ſit indiuiſibile ſꝫ formā: qđ tñ ē diuiſibile ſꝫ q̄titatē: ſicut vnus equus ē indiuiſibilis ſm formā mō quo dictū ē: ꝗ tñ ē diuiſibilis ſm q̄titatē cū habeat partes q̄tas actu cōtinuatas adinuicē: ſiue nō ꝯtinuatas q̄titatiue: ſicut ſunt carnes oſſa ⁊c̄. Qđ pꝫ ꝗa dꝫ gnto metaphiſice. cōtinua ſunt quoꝝ motus eſt vnus: ſed ſtat vnam partem equi moueri reliqua nō mota: ergo nō cōtinuant adinuicē.

¶ Ineſt eni ⁊ in his idiuiſibile qđdā: at fortaſſe nō ſepabile: qđ qdē vnū tā tēpus ipm q̄ꝫ ipſaꝫ longitudinē facit at q̄ id oī ſane cōtinuo: ⁊ tēpus ⁊ lōgitudine ſimiliter ineſt.

¶ Ineſt aūt vtiqꝫ his aliqđ indiuiſibile: ſed forte indiuiſibile: qđ facit tēpus vnū: ⁊ longitudinem: ⁊ hoc ſimiliter eſt in omni cōtinuo: ⁊ tēpore: ⁊ longitudine.

¶ Cōparat hꝰ indiuiſibilia adinuicē oñdendo: ꝙ tā vnū ſm formā: q̄ꝫ vnum ſm q̄titatē eſt vnū per aliqđ indiuiſibile: licꝫ differēter. dicens Ineſt aūt vtiqꝫ his: de qbus nunc dictum eſt: aliqđ indiuiſibile qđ facit ea vnum: ſed forte indiuiſibile qđ facit tēpus vnū: ⁊ longitudinē vnaꝫ nō eſt ſeparabile: ⁊ hoc ſiľr eſt in oī cōtinuo ⁊ tēpore ⁊ longitudine: ſed ſupple nō ſic eſt de indiuiſibili qđ facit vnū ſm formā: q2 tale aliqñ eſt ſeparabile. ¶ Intelligenduꝫ pmo ꝙ taꝫ vnū ſm formā q̄ꝫ vnum ſm q̄titatē eſt vnum per aliqđ indiuiſibile. Uñ linea ē vnū p punctū: qđ ꝯtinuat eius ptes adinuicē: ⁊ tp̄s p inſtans: mō punctꝰ ⁊ inſtās ſunt indiuiſibilia tā actu q̄ꝫ potētia diuiſiōe reali. Equus aūt vel lapis ē vnus p eius formā q̄ p ſe idiuiſibilis ē: lꝫ p accñs ſit diuiſibilis ad diuiſionē ſubti: ⁊ oīa iſta idiuiſibilia ſunt in aliquo diuiſibili: vt inſtans in tpe: punctꝰ in linea: forma in mā ⁊c̄. ⁊ ſunt ab eis inſeparabilia: ⁊ rōne iſtoꝝ indiuiſibiliū illa quoꝝ ſunt indiuiſibilia dicunt vt ſupra oñſuꝫ fuit. ¶ Intelligendū ſcđo ꝙ dr̄ia q̄ eſt inter vnum ſm formam ⁊ vnū ſm q̄titatem. vꝫ ꝙ indiuiſibile quod facit vnum ſm quantitatem non eſt ſeparabile: ſed indiuiſibile qđ facit vnum ſcđm formaꝫ eſt ſeparabile: a modernis expoſitoribus ſic cōſueuit intelligi. ſ. ꝙ indiuiſibile qđ facit vnū ſm q̄titatē nō eſt ſeparabile. i. nō eſt cauſa ſeparationis ⁊ diuerſitatis denominationis totius cōtinui ⁊ ſuarū partiū q̄titatiuarū: ꝗmo oēs partes cōtinui ſm ꝙ ſunt ptes cōtinui ⁊ ſuum totum eandē hñt denominationē: qm̄ quelibet pars tēporis eſt tēpus: ⁊ q̄libꝫ ps linee ē linea: ⁊ vñr q̄libet ps q̄titatiua cōtinui eſt cōtinua: ſiue fuerit accñs ſiue ſuba. Sed indiuiſibile qđ facit vnū ſm formā aliqñ eſt ſeparabile. i. eſt cā ſeparatiōis ⁊ diuerſitatis denominationis totius ⁊ ſuaꝝ ptiuꝫ q̄titatiuaꝝ: qm̄ in talibus nō oēs ptes q̄titatiue hñt eādē denominationē cū toto: vt eſt vnū ſm formā. Uñ non q̄libet ps q̄titatiua hoīs eſt hō: nec q̄libet ps q̄titatiua equi eſt equus: ⁊ ita de alijs. Cōmentator aūt commē. vigeſimo quarto hoc alr̄ intelligit non ponendo dr̄iam talem: qđ totum pōt patere ex notabili precedente.

¶ Púctū aūt oīſqꝫ diuiſio: ⁊ id qđ eſt ſic indiuiſibile pinde atqꝫ puatio cognoſcit manifeſtūqꝫ euadit. Similiſ eē vī ⁊ in alijs rō. Hoc eni mō malū cognoſcit: atqꝫ ēt nigrū: cōtrario nāqꝫ quodāmodo cognoſcit.

¶ Punctū aūt ⁊ omnis diuiſio: ⁊ ſic indiuiſibile monſtrat ſicut puatio: ⁊ ſimilis ratio in alijs eſt: vt quomō maluꝫ cognoſcit: aut nigrū: ꝯtrario eni aliquo modo cognoſcit. T. c. 25

¶ Hic oñdit qūo intelligit indiuiſibile ſimplr ſicut ē punctum: ⁊ diuidit in duas partes: q2 pmo facit hoc. ſecūdo oſtendit ꝙ intellꝰ qui intelligit aliqđ per puationē alterius ſiue per formā ſibi ꝯtrariam eſt de ſe quidā in potentia: ⁊ nō in actu ibi. (Oportet aūt). Dicit aūt de pma. Punctum aūt ⁊ oīs diuiſio: ⁊ qđ eſt ſic indiuiſibile. ſ. ſimplr ſicut púctus: mōſtrat. i. intelligit ſicut puatio q̄ intelligit per habitū ſibi oppoſitū: ⁊ ſiľr rō eſt in alijs puatiuis: vt qūo cognoſcit intellꝰ malū aut nigrū: ⁊ rñdens dīc ꝙ intellꝰ cognoſcit malū aut nigrū aliquo mō ſuo cōtrario. i. per ſuū ꝯtrariū: nā malū cognoſcit per bonū qđ ē ſuū ꝯtrariū: ⁊ ſiľr nigrū p albū. ¶ Intelligēdū pˀ: ꝙ punctus vel púctus ⁊ diuiſio púctus qdē vt caret ptibꝰ. diuiſio vō p ꝯ̄tro ſup eo ſit diuiſio linee. ¶ Intelligēdū ſcđo ſꝫ ꝯmē. ꝯmē. 25. ꝙ vñr oēs puatiōes nō cognoſcunt niſi p ꝯ̄ria. ſ. p cognitionē hītus: ⁊ p cognitionē defectus hītus: ⁊ hīc intēdebat p nigredinē puationē albedinis. Ita. n. ē de ſenſibꝰ in iſtis rebꝰ ſicut de intellectu: quēadmodū eniꝫ fuit dcm̄ illic: ꝙ viſus ꝯp̄hendit obſcuritatē p ꝯp̄henſionē defectus lucis: ita intellꝰ ꝯp̄hendit puationē p ꝯp̄henſionē defectus forme. Iſte ꝗ erit ordo in cognitione ſenſus ⁊ in

tellectus: quoniam primo cognoſcunt formam. ſecundo cognoſcunt defectum forme. tertio cognoſcunt illius priuationem. Unde intellectus prius cognoſcit aliquaʒ magnitudinem: deinde cognoſcit aliquid non habere partes quod determinat ipſam magnitudineʒ ⁊ partes eius cum non ſit infinita: vltimo autem cognoſcit punctum quod magnitudine eſt priuatuʒ. ¶ Ex quibus patet primo ꝙ hic non capitur priuatio pro contrario poſitiuo minoris perfectionis: quia tale poteſt cognoſci non precedẽte cognitione cõtrarij perfectioris: ſed capitur ꝓprie pro carẽtia forme poſitiue in ſubiecto apto nato ad eius receptionem. Patet ſecundo ꝙ punctus non eſt priuatio cuʒ ſit principium quantitatis continue: ſed tamen intelligi poteſt ſicut priuatio: ſi accipiatur vt carei cõtinuitate: ⁊ priuatiuo nomine importatur: per continuum autem tũc intelligitur vt ſit ſibi oppoſituʒ vt habitus priuationi: ſicut dictum eſt prius.

¶ Id aũt quod cognoſcit potentia nimirũ eſſe: ⁊ in ipſo potẽtiã ineſſe oportet. Quod ſi cauſarum alicui nullũ ſit oĩno cõtrariuʒ: illa ſeipſam profecto cognoſcit: ⁊ eſt actus ⁊ etiam ſeparabilis.

¶ Oportet aũt potẽtia eẽ cognoſcẽs: ⁊ eẽ in ipſo: ſi vero alicui nõ ineſt ꝯtrariũ ipſuʒ cognoſci ſeipſum: ⁊ actu eſt ⁊ ſeparabile.

¶ Nunc oſtendit ꝙ intellectus qui cognoſcit aliquid per ſuum contrarium eſt quid in potẽtia dicens. Oportet autem huius intellectũ qui cognoſcit aliquid per ſuum cõtrariuʒ eſſe cognoſcens potẽtia: ⁊ eſſe in ipſo aliquo modo ipſum contrariũ per quod aliud cognoſcitur: ſi vero alicui intellectui non ineſt contrarium: per quo aliquid cognoſcit vel potentialitas ad recipienduʒ aliquod contrariozuʒ: ipſum ſeipſum cognoſcit: ⁊ eſt actu ſeparabile. vt eſt intellectus intelligentiarũ ⁊ maxime cauſe prime. ¶ Intelligendum primo ſm cõmen. ꝙ oportet vt intellectus cognoſcens habitum ⁊ ſuam priuationẽ ſit eadeʒ virtus in ſe: quemadmodum cognoſcens obſcuritateʒ ⁊ lucẽ eſt eadẽ virtus viſus. Et ꝙ iſta v̇tus cognoſcẽs cõprehẽdat priuationẽ cõprehendendo ex ſe eſſe in potentia cuʒ fuerit in potentia: ⁊ cõprehendat ex ſe vtrũqʒ. ſ. eſſe in potentia ⁊ eſſe in actu: ⁊ iſta eſt diſpoſitio intellectus materialis. Uult igitur ꝙ ſi aliqua virtus debet cõprehẽdere priuationem per cõceptum ſimplicem ⁊ affirmatiuũ: cuiuſmodi ſunt tenebre cecitas ⁊c. ꝙ illa cõprehendat ſe eẽ in potentia. patet quia aliter non cõprehenderet ſe venire de noticia habitus in noticiã priuationis. Et notanter dicitur per cõceptum ſimplicem ⁊ affirmatiuũ: quia de cõprehendentibus per cõceptum cõplexum ⁊ negatiuũ: vt pleriqʒ dicunt de ſenſibus illud nõ expedit. quia nullus ſenſus eſt ſupra ſe cõuerſiuus: ⁊ talis virtus etiam debet cõprehendere ſe aliquando eſſe in actu ⁊ aliquãdo in potentia: cum cõprehendat aliquãdo ſe habere notitiam habitus: ⁊ non adhuc priuationis: ſed ipſaʒ poſtea acquirere ex conſequenti ⁊ per deductionem: vt poſt apparebit. ¶ Intelligenduʒ ſecundo ſm cõmen. ꝙ ſi fuerit aliquis intellectus qui non inuenitur quãdoqʒ intelligens in potentia ⁊ quãdoqʒ intelligens in actu: tunc ille intellectus non intelliget priuationem omnino: immo nihil intelligit extra ſe: ⁊ hoc eſt vnuʒ eorum: quibus diuiditur iſte intellectus. ſ. materialis ab intellectu agente. ſ. ꝙ in hoc intellectu mãli inuenitur vtrunqʒ: in agente autem actus tantum non potentia. ¶ Ex quibus velle videtur cõmen. ꝙ nulla intelligentia intelligat priuationeʒ: ⁊ ꝙ nulla intelligentia intelligat aliquid extra ſe: quia quelibet eſt ſemper actu intelligens. Tenendo tamen quamlibet intelligentiam intelligere priuationes: vt multi aſſerunt dictuʒ cõmentatoris ſic poſſet gloſari. videlicet. ꝙ nulla intelligentia intelligit priuationẽ omnino. ſ. per noticiaʒ diſtinctaʒ a noticia habitus ſibi oppoſiti: ſicut facit intellectus poſſibilis: quoniam quelibet intelligentia per propriam eſſentiã intelligit vtrunqʒ. vʒ. habitum ⁊ priuationẽ. Et cuʒ dicit ꝙ nihil intelligit extra ſe: ſic moderari põt ꝙ nihil intelligit: quin illud intelligat intelligendo ſe: ſed de iſto amplius ſupra cõmento quinto.

¶ Eſt aũt dictio qdẽ quippiam de quopiã: T.c.26
quemadmodũ affirmatio. Atqʒ omnis eſt
vera vel falſa. At intellꝰ non oĩs. Sed qui
eſt ipſius quid eſt ad formã accomodati eſt
verus: ⁊ nõ quippiã de quopiaʒ dicit. Sed
vt viſio ꝓprij ipſius eſt vera. Si vero albũ
hominẽ eſſe dicat: nõ ſemper eſt vera. Sic
ſeſe habent ea: que ſine materia ſunt.

¶ Eſt aũt omnis qdẽ dictio: in qua aliquid de aliquo dr̃: ſicut affirmatio v̇a ẽ aut falſa oĩs: intellꝰ aũt nõ oĩs: ſʒ qui ẽ ipſius qd eſt: in hoc ꝙ aliqd erat eẽ: verus eſt: ⁊ nõ aliqd de aliquo: ſʒ ſicut videre ꝓprij verũ ẽ: ſi aũt hõ albus aut niger: nõ ẽ verũ ſemp: ſic aũt ſe habent quecunqʒ ſine materia ſunt.

¶ Hic cõparat intellectum ſimplicium ad intellectuʒ cõpoſitorũ: ⁊ duo facit: primo hoc ſecũdo reaſſumit quedã dicta ſuperius ibi. (Idem autem eſt). Uult de primo ꝙ hec ſit differentia inter intellectum ſimplicium ⁊ intellectum cõpoſitorum: quoniaʒ intellectus ſimplicium ſemper eſt verus. ſed intellectus cõpoſitorum nõ ſemper eſt verus: ſed eſt aliquando verus ⁊ aliquando falſus. vnde dicit. Eſt autem omnis quideʒ dictio. i. cõpoſitio: in qua aliquid dicitur de aliquo: ſicut affirmatio: aut ſupple negatio vero aut falſa: ſed non omnis intellectus eſt verus vel falſus: ſʒ intellectus ſimplex: qui eſt ipſius quod quid eſt ſm hoc ꝙ aliquid erat eſſe. i. ipſius quiditatis ⁊ eſſentie rei verus ẽ. ſcilicet ſemp: ſʒ intellectus compoſitus in quo aliqd dr̃ de aliquo non ſemp eſt verus: ſed eſt aliqñ verus ⁊ aliquando falſus. Et hoc declarat per ſimile dicens ꝙ ſicut videre reſpectu proprij obiecti viſus ſemper eſt verum: ſic intellectus ſimplex de ipſo ꝙ quid eſt ſemper eſt verus. Uidere autem ſi ille qui eſt albus ſit homo aut nõ. non eſt verum ſemper: ſʒ eſt aliquãdo falſum: ⁊ ſimiliter eſt de intellꝰ compoſito. Et poſtea ſubdit ꝙ quecunqʒ aut ſunt ſine materia ſic ſe habent. ſ. ꝙ ſemper ſunt vera ⁊ nunqʒ falſa. ¶ Intelligenduʒ ꝙ cõmen. cõmen. 26. illam litteram: ſic autem ſe habent quecũqʒ ſine materia ſunt: dupliciter exponit. Uno modo ꝙ ſicut viſus reſpectu ſenſibilis proprij ſemper eſt verus: circa auteʒ ſenſibile non propriũ ⁊ maxime per accidens nõ ſemper eſt verus: ſed multotiens falſificatur: ſic ſe habet circa intellectum materialeʒ: qui eſt a materia ſeparatus: ꝙ ipſe in actione eius propria. i. que eſt formatio ⁊ ſimplex quiditatis cognitio ſemper eſt verus: ſed in actionibus eius per accidens ⁊ nõ proprijs: in quibus aliquid de aliquo dicitur non ſemper eſt verus. ſed multotiens falſus. Et hec expoſitio magis adheret tranſlationi antique: que eſt in numero ſingulari. videlicet. ita etiam eſt diſpoſitio eius qd eſt abſtractum a materia: ⁊ hanc expoſitionem imitatur

Egidius

tur Egidius. Alio mõ eũ exponit ꝯmẽ. dicẽdo: ꝙ ſicut vi ſus reſpectu obiecti ꝓprij ſemꝑ ẽ verus: ſic ẽ de diſpoſitio nib⁹ intellectuũ abſtractoꝝ a mã ſiue ipſaruʒ intelligẽtia ruʒ q̇ in ſuis actionib⁹ ſemꝑ ſunt vere: ⁊ nunq̄ falſe: cũ in eis nõ inueniaꝶ actio per accñs: q̇ eſt cũ cõpoſitione ꝑdi cati cũ ſubo: ſʒ ſolũ actio ꝑ ſe ſimplex ⁊ intuitiua: qꝛ ſuuʒ intellectũ eſt abſtractũ a mã ⁊ huic cõſonat tranſlatio no ua que eſt in numero plurali: ⁊ eam Albertus inſequiꝶ.

Ꝟ Sciẽtia aũt ea: que ẽ actu: eſt idẽ qd̾ res: ea ꝟo que eſt potẽtia: in vno prior eſt tẽpo re. Simpliciter aũt neq̄ tẽpore. Sunt eniʒ vniuerſa que fiunt ex eo: qd̾ actu eſt.

T.cõ. 27 Ꝟ Idẽ aũt eſt ſm actũ ſcia rei: que ꝟo ſcđm potẽtiã tẽpore prior eſt in vno: oĩno aũt, ne q̄ tẽpore: fiunt eni ex actu ente oĩa que fiũt

Ꝟ Reſumit q̇dam ſuperius dicta dĩ. Scientia autem ſm actũ eſt ideʒ rei ſcite: ſcia vero q̇ eſt ſm potẽtiã in vno eſt prior q̄ ſcia in actu. Oĩo autẽ .i. vlr neq̄ tẽpore .ſ. eſt prior ſcia in potentia ſcia in actu: ſed potius ecõtra. oĩa .n. que ſunt in actu poſtq̄ fuerũt in potẽtia ſunt talia ex eo qd̾ eſt actu: ⁊ hec omnia ſupra ſunt declarata.

Sed circa dicta cadũt duo dubia litteralia. Pri mũ eſt qꝛ videꝶ ꝙ Ari. ſibi contradi cat. Naʒ in ꝑncipio capituli dixit: ꝙ circa intellectũ ſim plicium nõ cadit veritas vel falſitas: hic ꝟo ponendo dif ferentiã inter intellectũ ſimpliciũ ⁊ cõpoſitoꝝ dicit ꝙ in tellectus ſimpliciũ ſemꝑ ẽ virtus: iſta aũt repugnare vi denꝶ. Ꝟ Scđm dubiuʒ eſt qꝛ Ari. videꝶ velle ꝙ punctus cognoſcaꝶ per cõtinuũ: ſicut ꝑuatio cognoſciꝶ per habi tum ſibi oppoſitũ: hoc aũt eſt falſuʒ: qꝛ per prius cogno ſcatur punctus q̄ cõtinuũ: ⁊ per ꝯñs nõ cognoſciꝶ per cõ tinuum. ꝓbaꝶ aſſumptũ. qꝛ per Ari. in prologo libri phy. ꝑncipiata cognoſcunꝶ ex cognitione ſuoruʒ principioꝝ ⁊ elementoꝝ: ſed indiuiſibilia ſunt elementa ⁊ ꝑncipia di uiſibiliũ: ſicut punctus linee vnitas numeri inſtans tẽpo ris: ḡre ⁊c̃. Ꝟ Itẽ qd̾ poniꝶ in diffõne alicuius prius co gnoſciꝶ illo cũ diffinitio notificet diffinitum. ſed indiui ſibilia ponunꝶ in diffõne diuiſibilium: ſicut punctus in diffõne linee. ergo ⁊c̃. Ꝟ Ad hoc rñdetur. Ad ꝑmũ dicẽ do ꝙ veritas dupl̾r ſumi põt .ſ. cõmuniter ⁊ ꝓprie. Cõmu niter ſumiꝶ pro quacũq̄ cõformitate cognoſcentis ad co gnitũ: ⁊ hoc mõ ſumiꝶ hic dum diciꝶ ꝙ intell̾s ſimpliciũ ſemꝑ eſt verus. Proprie aũt ſumpta ſumiꝶ ſolum pro cõ formitate alterius partis cõtradictionis: de qua põt eſſe dubitatio vel certitudo ad ipſam rem ⁊ hoc mõ ſumiꝶ ſu pra cũ diciꝶ ꝙ ſoluʒ circa intell̾m cõpoſitoꝝ eſt veritas aut falſitas: ⁊ ſil̾s diſtinctio poni põt de falſitate: ⁊ ſic re mouetur inſtantia. Ꝟ Sed adhuc contra hoc aliq̇s poſ ſet inſtare, ꝓbando ꝙ non quilibet intellectus ſimplex eſt verus: ꝑmo mõ veritatẽ capiẽdo: qꝛ ſi ſic: tunc cuilibet cõ ceptui ſimplici intellectus poſſet in re aliq̇d correſponde re: ꝯñs eſt falſum de hijs. conceptibus chimera. hircocer uus. ergo ⁊c̃. Ꝟ Reſpõdeꝶ ꝙ dictũ Ari. ſolum hʒ intelli gi de intellectionibus ſimplicib⁹ immediate a fantaſma tibus dependentibus: cõceptus aũt chimere ⁊ hircocer ui nõ ſunt hĩ⁹: ſed immediate depẽdent a cõpoſitione in tellectus cõponẽtis adinuicẽ diuerſos cõceptus diſpera tos abſq̄ copula verbali: ſicut conceptũ hirci cũ cõceptu cerui ⁊c̃. Alij tñ dicunt ꝙ illis terminis vocalib⁹ vel ſcri ptis chimera hircoceruus nõ correſpondẽt in mẽte cõce ptus ſimplices: ſed cõplexi. Ꝟ Ad 2^m dubiũ conceditꝶ ꝙ cõtinuũ ꝑus cognoſciꝶ q̄ punctus ſm ꝙ punctus caret cõtinuitate ⁊ partium diuiſibilitate: ſicut vl̾r habitus pri us cognoſciꝶ q̄ priuatio. Modus aũt ſm quẽ intellectus ex notitia habitus deduciꝶ in notitiã ꝑuationis ei oppo ſite talis eſſe videꝶ qm̃ intellectus ꝑmo recipit in ſe ſpẽʒ habitus ꝑ quã ipſuʒ cognoſcit: deinde intellectus factus in actu per ſpẽʒ habitus ⁊ eius cognitionẽ reddiꝶ vigoro ſior q̄ prius ⁊ efficiꝶ potens deducere ſe ad cognoſcẽdũ de illud qd̾ hʒ ordinẽ: aut habituʒ illuʒ. Cum ḡ ꝑuatio ſi bi oppoſita habeat ordinẽ ad ipſuʒ: ſicut negatio hʒ ordi nẽ ad affirmationẽ: iõ intell̾s habita notitia habitus poſi tiui per diſcurſum: deduciꝶ in notitiã ꝑuationis ſeu ꝑua tiui. Ex quo pʒ ꝙ per eandẽ ſpẽm cognoſciꝶ poſitiuũ ⁊ ꝑ uatiuũ: ſucceſſiue tñ: ⁊ per ꝑus poſitiuũ q̄ ꝑuatiuũ. Patet etiã ꝙ lʒ intellectus nõ poſſit intelligere nõ ens ſm ꝙ op poniꝶ enti tranſcendẽter ſumpto: qꝛ tunc intelligeret nõ intelligibile qd̾ implicat cõtradictionẽ: tñ bene põt intel ligere hũc terminũ nõ ens: ⁊ intelligẽdo hunc terminũ nõ ens intelligit ſolũ ens negatiue tñ. Ꝟ Ad rõnes ḡ in oppoſitũ. Ꝟ Ad ꝑmã dĩ ꝙ in notitia perfecta q̇ vltimo habeꝶ principia prius cognoſcunꝶ q̄ principiata: ⁊ hoc vult ibi Ari. ſed in notitia imperfecta: que in nobis ẽ ꝑor cõtingit econtra. Et ſil̾r reſpõdetur ad aliam.

Ꝟ Senſibile aũt ad actũ ex potẽtia ſenſitiuũ ipſuʒ deducere actuq̄ videꝶ efficere: nõ .n. patiꝶ ac alteraꝶ. Quapp alia quedã eſt hec ſpẽs motus. Nã motus actus eſt imperfe cti: at actus ſimpliciter: q̇ q̇deʒ eſt rei perfe cte: alius eſt oĩno diuerſuſq̄ ab illo.

Ꝟ Videꝶ aũt ſenſibile ex potẽtia exiſtẽte ſen ſitiuo actu agẽs: nõ eni patiꝶ: neq̄ alteraꝶ: vñ alia hec ſpẽs motus: motus eni ĩperfe cti actus: ſimpl̾r aũt actus alter ẽ q̇ ẽ ꝑfecti. T.cõ. 28

Ꝟ Hoc eſt qntuʒ capl̾m huius ꝑmi tractatus: in quo Ari. determinat de intellectu poſſibili per comparationẽ ad fantaſmata a q̇bus moueꝶ: ⁊ diuiditur in duas partes: qꝛ primo oñdit qual̾r ſenſibile mouet ſenſum. Secũdo aſſi milat motũ intellectus motui ſenſus: oſtẽdendo ꝙ ita ſe hñt fantaſmata ad intell̾m ſicut ſenſibilia ad ſenſuʒ: ſcđa ibi. (Sentire q̇dem igiꝶ). De ꝑma vult ꝙ ſenſibile dedu cit ſenſum de potẽtia ad actũ: ⁊ ꝙ motus qui fit in ſenſu a ſenſibili: nõ eſt verus motus qui eſt actus imperfecti: ſʒ eſt motus improprie dictus qui eſt actus perfecti. vñ di cit. Senſibile aũt videꝶ ex ſenſitiuo exiſtente in potentia eſſe agẽs actu .i. reducens ſenſum de potẽtia ad actũ: non .n. patitur neq̄ alteraꝶ ꝓprie. Vñ hec ſpẽs motus: que fit in ſenſu eſt alia a motu ꝓprie dicto. Motus .n. proprie di ctus eſt actus imperfecti: ⁊ eius qd̾ fluit ſucceſſiue de cõ trario in cõtrariũ ⁊ de forma in formã donec perficiatur vt in tertio phyſicoruʒ fuit oñſum. Simpl̾r aũt alter eſt actus ſiue motus ille qui eſt actus perfecti: cuiuſmodi eſt ipſum ſentire. Ꝟ Intelligendũ ꝑmo ꝙ tranſmutatio q̇ fit in ſenſu a ſenſibili: ſiue ſit receptio ſpeciei ſenſibilis ſi ue ſenſationis nõ eſt motus ꝓprie dictus ꝓpter duas cau ſas. Prima eſt: qꝛ ſemper in motu ꝓprie dicto aliqua for ma abijcitur a ſubo: cũ ſit de cõtrario in ꝯtrariũ: ⁊ in ad uentu vnius ꝯtrarij alterũ obijciaꝶ. In tranſmutatione aũt ſenſus nõ oʒ aliquã abijci formam: qꝛ forma q̇ indu citur .ſ. ſpẽs ſenſibilis vl̾ ſenſatio nõ hʒ ꝯtrariũ. Vñ viſus poteſt recipere ſpẽm coloris: aut viſionẽ nihil deperden do: ⁊ ita de alijs: ⁊ ſi in mutatione organi tactus real̾r ali q̇d abijciaꝶ: illud nõ per ſe facit ad eius ĩmutationẽ ſpiri tualẽ: ſed magis ĩpedit ꝓp qd̾ q̄uis ꝑma ĩmutatio ſit ve rus motus nõ tñ ſcđa. Alia cauſa eſt: qꝛ in oĩ motu ꝓprie dicto forma q̇ induciꝶ ſucceſſiue ĩduciꝶ: in mutatiõe aũt ſenſus forma q̇ induciꝶ vt ſpẽs ſenſibilis aut ſenſatio ſu

bito inducif ꝛ in inſtanti. ℭ Intelligendū ſcdo ꝙ cōmē. cōmen. 28. mouet vnā qōnē ꝛ ſoluit. qd eſt qūo aliquid īmateriale pōt recipere: cū cā receptionis ſit mā. Soluit dicendo ꝙ mā nō eſt cauſa receptionis ſimplr: ſed ſoluz indiuidualis: qualis nō eſt illa que fit in immāli.

ℭ Sētire igr ipi dicer ſolū ac itelliger ſile ē.

ℭ Sentire quidez igitur ſimile eſt ipſi dicere ſolum ꝛ intelligere.

ℭ Aſſimilat motū qui fit in intellu motui ſenſus: ꝛ duo facit: qꝛ pmo aſſimilat vnū motū alteri qūtū ad ſimplex iudiciū ꝛ ſimplicē apprehēſionē: ſcdo aſſimilat vnū motū alteri put ibi hꝫ eē delectatio: aut triſtitia: pſecutio: vel fuga ibi. (Cū aūt delectabile). Dicit de pͦ: ꝙ ſentire qdē igiꝛ qd eſt ſimplex apprehēdere: ꝛ iudicare ſm ſenſum: eſt ſile ipſi dicere ſolū ꝛ intelligere. i. iudicare ꝛ apprehēdere ſolū per intellm: q̄ſi velit dicere Ari. ꝙ ſicut ſenſus aliqn̄ apprehēdit ꝛ iudicat abſqꝫ hoc ꝙ ibi ſit delectatio aut triſticia: pſecutio vel fuga: ſic ꝛ circa intellm ɔtingit vn̄ per dicere intelligit iudicare per intellm: per intelligere aūt apprehēdere. ℭ Intelligendū pmo ꝙ ſenſus ꝛ intellectus in multis operationibꝰ aſſimilantur. Prima eſt ſimplex obiecti apprehēſio nō iudicādo ipm cōueniens vel diſcōueniēs: ꝛ ad talem apprehēſionē ſiue ſit in ſenſu ſiue in intellu nō ſequiꝛ delectatio aut triſtitia: ꝛ ex ɔſeq̄nti nec pſecutio vel fuga. Scda eſt apprehenſio cōplexa cuꝫ affirmatiōe aut negatione: iudicando obm eſſe cōueniēs vel diſconueniēs: ꝛ ad talē apprehēſionē cuiuſcunqꝫ fuerit potentie ſequiꝛ delectatio ſi obm ſub ratione cōueniētis apprehēdaꝛ: triſtitia vero ſi apprehendaꝛ ſub ratione diſcōuenictis. Ex delectatione aūt prouenit appetitus ad proſecutionē: ex triſtitia vͦ ad fugaꝫ: ꝛ tandē per ſubordinationē motiue virtutis ad apprehenſiuā ꝛ appetitiuā fit motus proſecutionis vt delectabile attingaꝛ: aut fuge vt triſtabile caueaꝛ. Senſus ergo ꝛ intellectus aſſimilanꝛ in ſimplici obiecti apprehēſione ꝛ in apprehēſione cōplexa iudicando obm fore cōueniēs vel diſcōueniēs in delectatione vel triſtitia: ꝛ in pſecutione aut fuga: ꝛ hoc vult hic Ar. declarare. ℭ Intelligēduꝫ ſcdo ꝙ cōmē. cōmē. 28. hanc ſimilitudinē intelligere ad ſentire aliter introducit. Vult. n. ꝙ in hoc ſit ſile: ꝙ ſicē ſentire ē per ſe actio perfecta ꝛ ſine tēpore: ꝛ abſqꝫ hoc ꝙ ipm pcedat actio diminuta: ita ē ꝛ intelligere: vn̄ tā per ſentire q̄ꝫ per intelligere cū fiant ſubito ꝛ in inſtanti acquirit forma pfecta: ꝛ nō forma diminuta q̄ tranſeat ad vlteriorē pfectionē ſicut in motu pprie dicto: ꝛ hoc maxime verū eſt de actionibus primis ꝛ ſimplicibus ſenſus ꝛ intellectus carentibus cōpoſitione ꝛ diuiſione: vt ſupplet Albertus.

ℭ Cū aūt ſenſus iucūdū aut moleſtū diſcernit: q̄ſi affirmauerit aut negauerit: tūc pſeqtur aut fugit. Atqꝫ delectari aut dolore eſt opari ipſa medietate ſenſus ad bonum aut malū: vt talia ſunt: ꝛ fuga ꝛ appetitus: quiē actu: hoc ſunt: ꝛ nō aliud eſt appetitiuum: aliud fugitiuum: nec alia ſunt iſta a ſenſitiuo: q̄ꝫ ipſoꝝ rō nō eſt eadez ſed diuerſa.

ℭ Cum autē delectabile: aut triſte: aut affirmās aut negans pſequitur: aut fugit.

T. cō. 19 ℭ Et ē delectari ꝛ triſtari: agere ſēſitiua mediante ad bonū: aut malū: inquātuꝫ talia: ꝛ fuga aut ꝛ appetitus: hec q̄ ſm actum: ꝛ nō alterū appetitiuū ꝛ fugitiuum: neqꝫ abinuicē neqꝫ a ſenſitiuo: ſed eſſe alterum eſt.

ℭ Nunc aſſimilat motuꝫ intellectus motui ſenſus: ſm ꝙ in his motibus hꝫ eē delectatio aut triſtitia: pſecutio vel fuga: ꝛ diuidiꝛ in duas ptes: qꝛ pmo oñdit quo hec habeant eſſe in ſenſu: ſcdo quo in intellectu ibi. (Intellectiue aūt aīe). Dicit de pma. Cuꝫ aūt delectabile aūt triſte apprehēdit ſenſus: aūt affirmās aut negans ipſum eſſe conueniens vel diſcōueniēs: tunc pſequiꝛ aut fugit: ꝛ eſt delectari ꝛ triſtari agere mediante virtute ſenſitiua ad bonū aut ad malū inq̄ntū talia. Fuga aūt ꝛ appetitus proſecutioniſq̄ ſequunꝛ apprehenſiōē delectabilis vel triſtabilis per ſenſum ſunt hec: q̄ ſunt ſcdm actū: qm̄ ſtatim cuꝫ ſenſus apprehēdit conueniēs vel diſcōueniēs cū delectatiōē vel triſtitia: aīal actu appetit pſequi vel fugere. Poſt ſubdit ꝙ nō eſt alterū appetitiuū ꝛ fugitiuū: neqꝫ abinuicē neqꝫ a ſenſitiuo ſcdm ſubm: ſed eſſe eoꝝ diffinituꝫ eſt aliud. ℭ Intelligēdū pͦ ꝙ in illa particula: (ꝛ eſt delectari ꝛ triſtari ꝛc.) inuenitur duplex littera. vna dicit. Et eſt delectari ꝛ triſtari agere ſenſitiua mediante: ꝛ hec expoſita fuit. Alia dicit Et eſt delectari ꝛ triſtari ꝛ agere ſenſitiua medietate ꝛ exponiꝛ. i. ſenſu cōi. qui ſe hꝫ ſicut mediū ꝛ centrum reſpectu ſenſuū exterioꝝ: naꝫ ſicut iudicia ſenſuum exterioꝝ cōplentur in ſenſu cōi: ſic ꝛ in eo cōpleꝛ delectatio ꝛ triſtitia que ſequiꝛ ex illo iudicio. Et dꝛ ad bonuꝫ aut ad malū: qꝛ lꝫ proprie loquēdo ſolū intellꝰ cōprehendat bonum aut malū. ſcdm ꝙ eſt bonū vel malū: tn̄ ſenſus dꝛ eſſe ad bonum ſiue ad malū pro q̄nto delectatur vel triſtatur: pſequiꝛ aut fugit: cōprehendēdo bonū vt delectabile: ꝛ maluꝫ vt triſtabile ſm qd commen. exponit. ℭ Intelligendū ſcdo ꝙ cōmē. cōmē. 19. illā partē. (Et fuga aūt ꝛ appetitus hec q̄ ſm actū) aliꝛ exponit. Vult. n. ibi Ari. innuere driam inter appetitū ſenſualē ꝛ appetitū intellectualē. que eſt ꝙ appetitus ſenſualis ſemp eſt ſcdm actū. i. reſpectu obiecti pñtis. ℭ Intelligēdū tertio ꝙ per appetitiuū ꝛ fugitiuū debemus intelligere v̄tutē deſideratiuā delectabilis: ꝛ fugitiuā triſtabilis q̄ eſt vna ꝛ eadē virtus realr: lꝫ differat rōne ex diuerſitate actuuꝫ reſpectu delectabilis: ꝛ reſpectu triſtabilis: qm̄ reſpectu triſtabilis appetit fugam: ꝛ reſpectu delectabilis pſecutionē. Vñ ſicut eſt eadē virtus grauitatis per quā graue tendit ad locū deorſum: ꝛ recidit a loco ſurſum: ſic per eādē virtutem appetitiuā deſideraꝛ delectabile: ꝛ abominaꝛ triſtabile. Appetitiuū ḡ ꝛ fugitiuū nō ſunt altera abinuiceꝫ neqꝫ ſcdm ſubiectū neqꝫ realr ſꝫ ſolum rōne. ℭ Deinde ſubdit Ari. ꝙ nō ſunt altera a ſenſitiuo: qd itelligi dꝫ ſolū ſcdm ſubm: qꝛ realr differunt ꝛ nō ſolū rōne: qꝛ ſenſitiuū eſt cognoſcitiuū: appetitiuū aūt non eſt cognoſcitiuū: ſed ſubordinaꝛ cognoſcitiuo: ꝛ in actualr operādo pſupponit cognitionē: ꝛ p hoc diſtinguiꝛ appetitus aīalis a nālī quī nō ſequiꝛ cognitionē. Ari. aūt dixit appetitiuā ꝛ ſenſitiuā nō eē altera abinuicē ſcdm ſubm cōtradicendo Platoni q̄ poſuit potētias aīe adinuicē diſtingui nō ſolū rōne: ſꝫ etiā ſcdm ſubm: dādo intellectiuā eē in cerebro: ɔcupiſcibilē in corde: nutritiuā in epate: ꝛ ꝙ ſenſitiua ꝛ appetitiua ſint ſimul ſm ſubm: Ari. ſuperius ſcdo huius rōne firmauit: qꝛ vbicunqꝫ eſt ſenſus ꝛ maxime tactus ibi eſt delectatio ꝛ triſtitia: ſcdm ꝙ obm fuerit cōueniens vel diſcōueniens: vbicunqꝫ aūt eſt delectatio ꝛ triſtitia ibi eſt appetitus. ergo vbicunqꝫ eſt ſenſus ibi eſt appetitus.

ℭ Aīe aūt q̄ pncipiū eſt rōcinādi ipſa fantaſmata pinde atqꝫ ſenſibilia ſenſui ipſi ſubijciꝛ: atqꝫ cū bonū aut malū eē dicit affirmādo aut negādo: tū fugit aut pſeqꝛ. Quapp ipſa aīa ſine fantaſmate nunq̄ꝫ intelligit.

ℭ Intellectiue

T.c.30 ¶ Intellectiue aũt anime fantaſmata vt ſenſibilia ſunt: cũ aũt bonũ: aut malũ affirmat aut negat: ⁊ fugit aut pſequit: propter qḋ nequaquã ſine fantaſmate intelligit aĩa.

¶ Hic oſtendit quõ ex apprehenſione delectabilis aut triſtabilis per intellectũ fiunt delectatio vel triſtitia: pſecutio vel fuga ſicut in ſenſu: ex hoc q: ſicut ſenſibilia ſe hñt ad ſenſum in mouendo ipſum: ſic fantaſma ſe hz ad intellectũ: ⁊ diuidit in duas partes: q: pmo facit hoc. ſecũdo q: mentionẽ fecerat de intellectu qdam circa ipſuz determinat. ſcḋa ibi. (Et oĩno in actione). Prima adhuc in duas: q: primo pmittit intentũ. ſcḋo declarat ibi. (Sicut n. aer) Dicit ergo pᵒ q intellectiue aũt aĩe fantaſmata ſunt vt ſenſibilia: cum aũt aĩa per intellectum affirmat aut negat bonum aut malum: tunc fugit aut proſequit: propter qḋ anima ĩtellectiua nequaq̃ intelligit ſine fantaſmate. ¶ Intelligenduz pmo ſm cõmen. cõmento. 30. q pportio imaginationũ ad intellectuz mãlem eſt ſicut pportio ſenſibiliũ ad ſenſum: vnde ſicut ſenſus nõ ſentit niſi pñtibus ſenſibilibus a qbus mouet recipiendo ſpẽm ſenſibilem: ſic intellectus mãlis nõ intelligit niſi pñtibus imaginationibus a qbus mouet ⁊ recipit ſpẽm intelligibilem: ⁊ q: ſpecies intelligibilis ⁊ actualis intellectio dependẽt ab imaginatione nõ ſoluz in fieri ſed etiã in cõſeruari. iõ ſubdit cõmen. q intellecta vñia colligata ſunt cuz imaginibus: ⁊ corrupta per corruptionẽ eoꝝ. ¶ Intelligendũ ſcḋo ſm cõme. q pportio intelligibiliũ ad imagines eſt ſicut pportio coloris ad corpus coloratũ: non ſicut pportio coloris ad ſenſum viſus: ſic eſtimauit Auẽpace. Vult igit cõmentator q intẽtiones actu intellecte ita ſe habeant ad imagines ſiue fantaſmata: ſicut ſe habet ſpẽs vel intentio coloris ad corpus coloratũ: ⁊ nõ ſicut ſe habẽt ad ſenſuz viſus: qm̃ intentiones actu intellecte nõ recipiuntur ſubiectiue in fantaſmatibus: ſicut intentio coloris ſubiectiue recipit in viſu ſed ipſe effectiue producunt a fantaſmatibus: ſicut intentio coloris effectiue producit a corpore colorato: ſunt aũt ſubiectiue in intellectu materiali: q: vt dicit commẽtator ſicut ſunt abſtracta a materia ita indigẽt ſubiecto abſtracto a materia ideo ſubdit. Sed intellecta ſunt intentiones formaruz imaginationis abſtracte a materia: ⁊ indigent neceſſario in hoc eſſe habere materiam aliam a mã quã habebant in formis imaginationis. Et q intentio actu intellecta ſiue ſpecies intelligibilis non recipiatur in imagine vt dixit Auẽpace. ſic ergo arguit cõmen. q: imagines efficiunt intellecta vt iaz oſtẽſum eſt. ergo ſi imagines ea receperunt tunc res reciperet: ⁊ motor eẽt motum: ita q idem reſpectu eiuſdẽ ⁊ ſm idez eſſet motor ⁊ motum: ⁊ hoc eſt impoſſibile.

¶ Fit aũt ⁊ hic pinde vt vbi: nã aer qdẽ pupillã talẽ effecit: ipſa aũt aliḋ: ⁊ auditus ſimili mõ: ipſum vero vltimũ vnũ qdẽ eſt: ⁊ medietas vna: ⁊ ipſius plures ſunt rõẽs: quo vero diiudicat atq̃ diſcernit calidũ a dulci differre. Dictũ ⁊ pus eſt: ⁊ nũc ẽt ẽ dõm: eſt n. vnũ qd ipſum: ⁊ ita vnũ vt terminus. Atque hec ipſa vnũ ſunt aut ſilitudine rõnis: aut numero quẽ habẽt ad vtrũq̃: vt illa inter ſeſe habẽt. Quid. n. intereſt: ſi qm̃ pacto diſcernit aut ea: q̃ ſub eodẽ gñe collocant: aut contraria dubitemus vt albũ ac nigrũ.

T.c.31 ¶ Sicut enim aer pupillã huiuſmodi fecit: ipſa aũt alteꝝ: ⁊ auditus ſimilr. Sed vltimũ vnũ: ⁊ vna medietas: eẽ aũt ipſi plura: quo aũt diſcernit: quo differt dulce ⁊ calidũ: dictũ eſt quidẽ ⁊ prius. dicendũ autẽ ⁊ nunc. Eſt enim aliqd vnũ: ſic aũt ⁊ terminus.

¶ Et hoc in pportionali: aut numero ens T.c.32 vnũ habẽt ſe ad vtrũq̃: ſicut illa adinuicẽ. Quo enĩ differt nõ homogenea iudicare: aut cõtraria: vt albũ: ⁊ nigrum.

¶ Declarat que dixerat ⁊ duo facit: qm̃ pmo declarat fantaſmata ſic ſe hẽre ad intellm̃ ſicut ſenſibilia ad ſenſum. 2ᵒ aũt declarat q intellꝰ apprehendẽs aliqd delectabile vel triſtabile pſequitur aut fugit: 2ᵃ ibi. (Species qdẽ igitur). pma iteꝝ in duas. q: pmo facit qḋ dictũ eſt. 2ᵒ dĩ ſta ſua in terminis manifeſtat ibi. (Si igit ſicut). ¶ Dicit de prima q ſicut aer. ſ. alteratus a colore fecit pupillam oculi hꝰ. ſ. qualẽ ⁊ coloratã per impreſſionẽ ſpeciei coloris in ipſam: ⁊ ipſa pupilla altera facta ſeu alterata alterũ fecit qualẽ: q: ſenſum cõem. ⁊ auditus ſilr immutatus a ſono ĩmutat ſenſum cõem: ⁊ vlr quilibz ſenſus particularis ĩmutatus a ſuo ſenſibili immutat cõem ſenſum: ſed ipſe ſenſus cõis eſt vnum vltimũ: ⁊ vna medietas ad quã terminant ĩmutationes oĩum ſenſuum pticularũ: ſicut oẽs linee ducte de circũferẽtia circli ad centrũ terminãtur ad ipſum centrũ. eſt ergo ſenſus cõis terminãs oẽs illas ĩmutationes vnũ p eſſentiã: lʒ ipſi ſunt plura eſſe: vñ vt dictũ eſt pus in caplõ de ſenſu cõi. dõm aũt eſt ⁊ nũc ille ſenſus quo aĩa diſcernit quo differt dulce ⁊ calidũ: ⁊ eſt ſenſus cõis: eſt. n. vnũ aliqd. ſ. formalr lʒ per ſe diuerſificet. ⁊ ſic eſt terminus vnus oĩum ĩmutationũ ſenſuuʒ exterioꝝ. ¶ Et hoc in pportionali. i. proportionabilr ſe hʒ circa intellm̃ ſicut circa ſenſum: qm̃ intellectus eſt ens qd vnum numero ſe hñs ad vtrunq̃ intelligibiliũ ab eo ſicut illa ſe hñt adinuicem. ſ. ſenſus ⁊ ſenſibilia: quo. n. differt iudicare non hõgenea. i. q̃liter differt iudicare ſenſibilia diuerſorũ generũ: aut cõtraria eiuſdẽ generis: vt album ⁊ nigrũ: ſupple non facit diuerſitatẽ in ppoſitio: q: vtrobiq̃ ſicut ſe hñt ſenſibilia ad ſenſum: ſic ſe hñt fantaſmata ad intellectum. ¶ Intelligendum q ſicut ſenſus cõis ad quẽ terminant immutationes oĩum ſenſuum exteriorum eſt vnus ſm rem: ſed diuerſificat ſm eſſe: ſm q eſt terminus immutationis vnius ſenſus: ⁊ ſm q ẽ terminus immutationis alterius ſenſus: ſic intellꝰ malis eſt vnus ſm ſubãm: ad quem terminãtur immutationes oĩum fantaſmatum ⁊ oĩum intelligibilium: diuerſificatur tñ ſm eſſe ⁊ rõnem: ſm q eſt terminus ĩmutationis vnius fantaſmatis ⁊ alterius: hoc aũt nõ eſſet niſi fantaſmata ita ſe hẽrent ad intellectũ ſicut ſenſibilia ſe hñt ad ſenſum ſiue fuerint diuerſorũ generũ: vt color ⁊ ſonus: ſiue eiuſdẽ gñis ⁊ cõtraria: vt albũ ⁊ nigrum: vñ ſicut per ſenſum cõem immutatũ a ſenſibus particularibꝰ poſſumus cognoſcere differentiã coloris ⁊ ſoni: ⁊ albi ⁊ nigri ſic per intellectum immutatum a fantaſmatibus illorum ſenſibiliuz poſſumus differentias illas cognoſcere: ⁊ hoc vult hic Ariſto. declarare. quare ⁊c̃.

¶ Si igit vt ẽ A. qḋ eſt albũ: ad B. qḋ ẽ nigrũ ſit C. ad D. q̃re mutuo ordie ꝯparatione ẽt eorundẽ vere facere lʒ. Si igit C. D. ſint vnũ: ipſa pfecto ſeſe hẽbunt perinde atq̃ A. B. vt ſint idẽ ⁊ vnũ: nõ eandẽ aũt hẽbunt rõnẽ: ⁊ illa ſimili mõ: eadez erit oĩno rõ: ⁊ ſi A. qdem ſit dulce: B. vero albũ.

Album Dulce
A C

B D
Amarum Nigrum

C Sit igiť ſic.a.albū ad.b.nigrū.g.ad.d.ſic illa adiuicē:q̄re qm̄ ⁊ pmutati.ſic igiť.g.d. vni ſūt exiſtētia: ſic ſe hēbunt ſic.⁊.a.b. idē gdē eſſe aūt nō idē:⁊ illud ſ.ſr. Eadē aūt rō eſt:⁊ ſi.a.gdem dulce ſit:⁊.b.vero albū.

C Manifeſtat qō dixit in terminis ponēdo: q̄.a.ſit albū b.vō nigrū.g.ſit fantaſma albi.⁊.d.fantaſma nigri: tunc arguiť ſic.Sicut.a.ſe hʒ ad.b.ſic.g.ſe hʒ ad.d. ḡ pmutatiʒ ꝯparādo iſta ad potētias ſuas ſequiť.q̄ ſicut.a.b.īmutant eandē v̓tutē.ſ.ſenſum cōem.ita.g.d.īmutant eandem virtutem.ſ.intellm̄:qō nō eſſet niſi ſicut ſenſibilia ſe hn̄t ad ſenſuʒ:ita fantaſmata ſe haberēt ad intellectū: ⁊ ſicut dictū eſt de albo ⁊ nigro:que ſunt eiuſdē generis ⁊ ſuis fantaſmatibus.ita argueref de ſenſibilibus diuerſorū generuʒ ⁊ fantaſmatibus ſuis. C Dicit ergo.ſit igitur ſicut ſe hʒ.a.albū ad.b.nigrū.g.ad.d.ſic ſe hʒ ſicut illa adinuiceʒ q̄re ⁊ pmutatiʒ ſicut igiť.g.d.vni ſunt exn̄tia v̓tuti tanq̄ eius motiua.ſ.intellectui:hec ſic ſe hēbūt.a.b.q̄ etiā ſunt motiua vnius v̓tutis.ſ.ſenſus. Idē gdē eſt ſenſus ſm rem q̄ īmutaf ab.a.b.eē aūt eius vt īmutaf ab vno illoꝝ non eſt idem cū eſſe eius vt īmutaf ab altero.⁊ illud ſ.ſr.i.⁊ ſimiliter eſt de.g.d.reſpectu intellectus.vt patuit ſupra.⁊ eadem ratio eſt ſi.a.gdem dulce ſit.b.vero album.

C Intellectiuuʒ igiť ipſas formas in fantaſmatibꝰ ipſis intelligit. Et vt in illis ipſis definitū eſt id qō fugiēdū eſt vel ſequendū:ſic ⁊ ſine ſenſu cū in fantaſmatibꝰ eſt mouef:⁊ ſentiens.n.lignū face datū igneʒ eſſe: videf q̄ ipſum cōi ſenſu agitari:motu cognoſcit hoſtē accedere. At nonnūq̄ hiſce q̄ ſunt in aīa fantaſmatibꝰ:aut mētis cōceptibꝰ quaſi vidēs ad ea q̄ ſūt p̄ſentia rōcinaf atq̄ deliberat de futuris. Et cū hic vt ibi rē eē:q̄ voluptatē aut dolorē affert:tū fugit aut pſeqf.

C Species quidem igitur intellectus in fantaſmatibus intelligit.

T.c.33 C Et ſicut in illis determinatū ē ipſi mutabile:⁊ fugiēdū:⁊ extra ſenſuʒ:cū in fantaſmatibꝰ fuerit mouef:vt ſentiēs qō fugibile ē: q̄ ignis ꝯtrariū cognoſcit, vidēs qō mouef qm̄ ipugnāſ aliqn̄ ē aūt q̄ ſunt in aīa fantaſmatibus:aut intellectibus:⁊ tanq̄ videns rōcinaf:⁊ deliberat futura aut preſentia.

T.cō. 34 C Et cum dixerit vt ibi letum:aut triſte:hic fugit:aut imitatur.

C Nūc declarat q̄ intellectus apprehendēdo aliqō delectabile aut triſtabile affirmat aut negat:⁊ proſeqf vel fugit dicēs.q̄ intellſ gdē igiť intelligit ſpēs.i.formas vel qditates maliuʒ in fantaſmatibus. Et ſicut in illis fantaſmatibꝰ determinatū eſt:ſic ipſi intellectui determinatuʒ mutabile:⁊ fugiēdū:⁊ extra ſenſum cū in fantaſmatibus i.cum ſenſibile qō eſt extra ſenſum.i.abſens fuerit a fantaſmatibus repreſentantibus ipſuʒ per modū terribilis: tunc intellectus mouetur vt ſentiēs fugibile:⁊ a fortiori idem accidit cum ſenſibile eſt preſens ſenſui:⁊ exemplificando de vtroq̄ dicit hoc eſſe qꝛ intellectus videns q̄ ignis mouef ⁊ accendiť in habitatione cognoſcit cōe.i. vt cōiter faciūt dcēs qn̄ talis ignis eſt impugnās.i.ſignū impugnationis ⁊ prelij. Aliqn̄ aūt nō preſentibus ſenſibus tanq̄ videns:fantaſmatibus autē intellectibus que ſunt in aīa ratiocinaf ⁊ deliberat futura vt p̄ntia: ⁊ cū dixerit.i.cognouerit reſpectu futurorum aliqd letuʒ aut triſte vt ibi:⁊ ſicut facit reſpectu preſentiū hic fugit.ſ.triſte: aut imitaf.ſ.letum. C Intelligendū p̄mo q̄ ſicut intellectus p̄ntibus ſenſibꝰ pōt cōprehendere aliqd letum aut triſte:⁊ imitari aut fugere:ſic facere pōt abſentibus ſenſibus:vt cōparādo futura ad p̄ntia:⁊ iudicādo de ipſis ac ſi p̄ntia eſſent. C Intelligēdū ſcdo ſm cōmē.cōmēto.33 q̄ v̓tus cogitatiua ſicut declaratuʒ eſt in libro de ſenſu ⁊ ſenſato qn̄ iuuabit ſe cū informatiua.i.imaginatiua: ⁊ rememoratiua innata eſt p̄ntare ex imaginibus rerum aliquam:quā nunq̄ ſenſit in ea diſpoſitione ſm quam eſſet ſi ſenſiſſet eam fide ⁊ informatione.i.cognitione cōplexa ⁊ ſimplici:⁊ tunc intellectus iudicabit illas imagines iudicio vlī. Et intentio cogitationum nihil aliud eſt q̄ hoc ſ.vt v̓tus cogitatiua ponat rem abſenteʒ a ſenſu:q̄ſi rem ſenſatam.i.p̄ntem:⁊ iō cōprehenſibilia humana diuiduntur in hec duo.ſ.in cōprehenſibile cuius p̄ncipiuʒ eſt ſenſus:⁊ cōprehēſibile cuius p̄ncipiū eſt cognitio.i.in cōprehenſibile p̄ns:⁊ in cōprehēſibile abſens:⁊ vel ſm aliquos in formā ſenſatam:vel in intentionē nō ſenſatā:ſed p̄ma expoſitio plus deſeruit ꝓpoſito. C Et ſi q̄s q̄reret exemplum:quō v̓tus cogitatiua adiuta per imaginatiuā ⁊ rememoratiuā peruenit ad cognitionē alicuius p̄us nūq̄ ſenſati ab illo cogitāte:tale pōt adduci. Dato.n.q̄ bonus nāuis cogitet de grandine futura in eſtate:⁊ per v̓tutē memoratiuā memoref ſe vidiſſe poſt talem colorē eſtiuum ⁊ poſt talē nubem frequenter ſecutā fuiſſe grandinem ⁊ per virtutē imaginatiuā imaginef deſcenſum grandinis. tunc per virtutē cogitatiuā pōt iudicare recto ⁊ vero iudicio grandinē eſſe cito futurā:ac ſi eā videret actu cadere. C Intelligēdū tertio ſm cōmen.q̄ nō vʒ aliqs dicere q̄ virtus cogitatiua cōponit intelligibilia ſingularia. i.diuiſim intellā.qꝛ iam declaratū eſt:q̄ intellectus mālis cōponit ex cogitatio.n.nō eſt niſi in diſtinguēdo indiuidua illoꝝ intelligibilium ⁊ p̄ntare ea in actu q̄ſi eſſent apud ſenſum.⁊ ideo qn̄ fuerint in p̄ntia apud ſenſuʒ tūc cadet cogitatio ⁊ remanebit actio intellectua in eis.i.reſpectu eoꝝ. Cogitatiua ḡ cōprehendit indiuidua ſenſibilia ēt dato q̄ ſint abſentia ⁊ futura.⁊ ea p̄ntat intellectui ac ſi eſſent p̄ntia cōparando ea ad p̄terita. vt parū ante fuit oſtenſum:que cū fuerint p̄ntia apud ſenſum:tunc cadet cogitatio:non q̄ nullo modo tunc cogitet de eis cogitatiua:ſed qꝛ nō amplius cogitabit ea eſſe futura:⁊ remanebit actio intellectus in eis.i.reſpectu eoꝝ dum immutabitur per actum cogitatiue.

C Et oīno aliqd agit ipſum etiā verū ac falſuʒ:q̄ ſine actiōe ſunt: in eodē gn̄e ſunt: in quo ſunt bonū ac malum:ſed abſoluti differunt atq̄ cuiuſpiam ratione.

C Et oīo in actione:⁊ qō ſine actione ē: verū ⁊ falſuʒ in eodē genere eſt cū bono ⁊ malo:ſed in eo qō ſimplr differt ⁊ a quodā.

C Hic Ar.q̄dā determinat circa intellm̄ ⁊ diuidiť in tres partes qꝛ p̄ oñdit quō intellſ ſpeculatiuus differt a practico

ctico ſcđo oſ̃dit qđo intellꝰ intelligit mathematica ꝛ nālia. tertio querit vtrū intellꝰ poſſit intelligere abſtracta ſimplr vt ſunt intelligētie. 2ª ibi. (Abſtractiōe aūt dicta) 3ª ibi. (Utrū aūt cōtingat). De pma vult: ꝙ intellectus practicus ꝛ intellectus ſpeculatiuus ſunt idem ſubo: ſed tamen differūt ſicut vniuſe differt a particulari. vñ dicit. Et oino in actione. i. intellectus practicus: cui competit agere ꝛ operari: ꝛ ꝗ ſine actiōe. ſ. intellꝰ ſpeculatiuus cui cōpetit ſpeculari ꝛ nō agere: ſuppl' ſunt idem gñe ꝛ ſubo qđ pꝫ ꝗꝛ verū. n. ꝛ falſum que ſpectant ad intellm ſpeculatiuū eſt in eodē genere cū bono ꝛ malo que ſpectant ad intellectū practicū: ſꝫ differt in eo qđ ſimpliciť differt a quodā. i. differt intellꝰ ſpeculatiuus a practico ſicut ſimpliciter: differt a quodā: ꝛ vl'e a pticulari: qm̄ intellectus ſpeculatiuus conſiderat res vt habent eſſe ſimpliciter: ꝛ ꝛ vniuerſale intellꝰ autē practicus conſiderat res vt hñt eſſe qđdam ſeu particulare. ℭ Intelligēdū primo: ꝙ per intellm ſpeculatiuū Ariſtote. intelligit actum intelligēdi vel habitū intellectualē: q ſunt de ipſis vlibus ꝛ ſpeculabilibus: cuius finis eſt veritas vel aggregatū ex intellu mālī ꝛ aliquo eoꝝ. Per intellm aūt practicū intelligit cōſimilia de rebus particularibꝰ habita a nobis de operationibus: cuius finis eſt opus extrinſecū ſeu bonū. Ex quo pꝫ ꝙ per id qđ eſt in actione intelligi hꝫ intellꝰ practicus per id aūt qđ eſt ſine actione intelligi hꝫ intellꝰ ſpeculatiuus. ℭ Intelligēdū ſcđo. ꝙ illa verū ꝛ falſum ſunt in eodē genere cū bono ꝛ malo: duplr cōſueuit exponi. Uno modo exponiť a cōmen. cōmento. 34. dicendo: ꝙ verū ꝛ falſum: bonū ꝛ malū ſunt in eodē genere pdicamenti. ꝗꝛ oīa iſta ſunt cognitiones q̄ ſunt de genere q̄litatis: nā aliqua cognitio eſt vā ꝛ aliq̄ falſa: aliq̄ bona ꝛ aliq̄ mala: ſꝫ verū eſt qđdam bonū ꝛ falſum qđdaꝫ malū. Alio mō exponiť: ꝙ veꝝ ꝛ falſum q̄ diuidūt intellm ſpeculatiuū ſunt in eodē genere. i. in eodē ſubo. ſ. intellectu mālī: differunt tñ formaliter: vt dictum eſt ſupra.

ℭ At ꝟo res eas: q̄ vocitanť ob abſtractionē abſtracte hoc pacto intelligit: nā vt ſi q̄ſpiā ſimitatē nō vt eſt ſimitas: quo qdē pacto pcipi ſepata nō pōt: ſed vt cōcauitas eſt intelligeret actu ſine ea cū ipſaꝫ intelligeret carne in qua ꝯcauitas eſt. Sic cū res intelligit mathematicas. Tūc ſeparatas ipſas vt ſeparatas intelligit. Omnino aūt is intellꝰ: qui actu intelligit: res ipſe vt diximus.

T.c.35 ℭ Abſtractione aūt dicta itelligit ſicut ſimū ſm ꝙ ſimuꝫ nō ſeparate. Inquātū aūt curuum ſi aliqđ intellexit actu ſine carne vtiq̄ intellexit in qua curuū: ſicut mathematica.

T.c.36 ℭ Nō ſeparata tāq̄ ſi ſepata ſint itelligit: cū intelligat illud. Omnino aūt intellectus q ſm actum res eſt intelligens.

ℭ Oſ̃dit q̄liter intellꝰ intelligit mathematica ꝛ nālia dicens: ꝙ abſtractione aūt dicta. i. mathematica q̄ abſtracta dñr intellꝰ intelligit abſtrahendo a mā ſenſibili ſicut ſimum ſm ꝙ ſimū eſt intelligit nō ſeparate: non abſtrahēdo a mā ſenſibili: inquātū aūt eſt curuū ſi aliqđ intellexit actu ſine carne vtiq̄ ipſum intellexit in qua eſt curuū. Sic mathematica licet nō ſint ſepata tanq̄ ſeparata ſint intelligit cū intelligat illud. i. aliqđ illoꝝ: oīno aūt. i. vlr intellꝰ q eſt ſm actū ē ſicut res. ſ. intellecte. ℭ Intelligēdū ꝙ Ari. per iſta q̄ dicit nō vult aliđ niſi ꝙ res intelligūtur ab intellū abſtracte vel nō abſtracte a mā: ſcđm ꝙ in ſua rōne includūt vel nō includūt māꝫ: ꝛ ꝗꝛ nālia in ſua rōne includūt māꝫ ſenſibilē: vt ſimum carnē naſi: ꝛ ita de alijs. iđ nālia nō poſſunt abſtrahi a mā ſenſibili: ſꝫ ſemper cū ea intelligunť. Mathematicalia ꝟo licꝫ ſm eē ſemper reperianť in mā ſenſibili. ꝗꝛ tñ in ſua rōne eā nō includūt ſed ſolum māꝫ intelligibilē. vꝫ q̄ntitatē. iđ ſine mā ſenſibili intelligunť: nō aūt ſine mā intelligibili: vñ curuū qđ formā mathematicā dicit: lꝫ ſcđm eſſe in carne naſi repiať: ꝗꝛ tamē eaꝫ in ſua rōne nō includit ſꝫ quantitatē: iđ ſine carne naſi intelligi pōt: ſed non ſine quātitate: quā aūt nō ſepata poſſunt intelligi ſepate per abſtractionē intelligendo vnū ꝛ nō aliud abſq̄ mendacio ꝛ falſitate nō autem per negationē vnū ab alio remouendo in ſecundo phyſicorum plenius habet inquiri.

ℭ Si ꝟo fieri poſſet vt aliqua ipſe nō ſeparatus a magnitudine ſeparatarū rerū intelligat nec ne conſiderandū eſt poſtea.

ℭ Utrū aūt cōtingit aliqđ ſeparatoꝝ intelligere ipſuꝫ exiſtētē nō ſeparatū a magnitudine: aut nō conſiderandū poſterius.

ℭ Nunc querit vtrum intellꝰ poſſit intelligere abſtracta ſimplr vt ipſas intelligentias: dicens. Utrum aūt cōtingat ipſum intellm noſtrum exiſtentem nō ſeparatū a magnitudine intelligere aliqđ ſeparatoꝝ. i. aliquā ſubſtantiam ſeparatā: aut nō: cōſiderandū eſt poſterius. ſ. in metaphyſica. ℭ Intelligēdū pmo: ꝙ ſolutio iſtius q̄ōnis ptinet ad metaphiſicum: vbi tractať de intelligētijs: ſꝫ tñ in nulla ipſius parte habemus hanc q̄ōnem ſolutam ab Ariſto. ꝗꝛ illius ſcīe cōplementū ad nos nō pueniť: aut ꝗꝛ tranſlatū nō fuit: aut ꝗꝛ morte pueniꝰ ſententiaꝫ illam nō pfecit. Albertus aūt dicit Alpharabiū tradidiſſe Ariſ. hanc q̄ōnem ſoluiſſe in. 10. ethicorū. vbi tractat de felicitate cōtēplatiua: eam ponendo in cōtēplatione dei ꝛ aliarū intelligētiaꝝ. ℭ Sed dubitať ꝗꝛ hic dicit Ariſ. intellectum noſtrum nō eſſe ſeparatum a magnitudine. ſupius aūt dixit ipſum eſſe immixtū ꝛ immālē: iſta aūt aduerſari videnť. ℭ Dicēdū: ꝙ intellectus diuerſimode eſt ſeparatus ꝛ nō ſeparatus a magnitudine: nā ſupius dictus fuit ſepatus a magnitudine. ꝗꝛ nō eſt organicus: nec eductus eſt de potentia mā: vt cetere forme māꝫ perficientes: hic aūt diciť nō ſeparatus a magnitudine: aut ꝗꝛ eaꝫ perficit: aut informat: aut ſaltem ꝗꝛ eam preſupponit in operando. vt dictum eſt ſepe.

Intelligendum ſcđo ꝙ Cōmētator ſuper hoc tex. cōmēto. 36. facit vnā longā digreſſionē: in qua ptractat hanc q̄ōnē. ſ. vtrū intellꝰ mālis ſm ꝙ eſt copulatus nobis poſſit intelligere ſubas ſeparatas: que incipit ibi. (Opꝫ igiť pus perſcrutari). Et diuidiť pncipaliter in duas ptes: in quarū pma recitat opiniones alioꝝ de iſta q̄ōne. in ſcđa autem ponit opinionē ppriā. ibi. (Dicamus igiť qm̄). Prima diuidiť in tres ptes. in pma ponit opinionem Alex. in ſcđa ponit opinionem Themiſtij. in tertia ponit opinionem Auempace. ſecunda ibi. (Dicamus igiť ꝙ Themiſtius). tertia ibi. (Auēpace aūt). De pma ponit opinionē Alex. oſ̃dēdo pmo ꝙ ſi intellꝰ mālis dicať eſſe generabilis ꝛ corruptibilis: vt facit Alexander. ꝙ nullo mō poterimus per ipſum cōtinuari cuꝫ ſubſtantijs abſtractis. Et arguiť ſic. In rebus liberatis a materia intellectus eſt intellectum omnibus modis. vt ſuperius oſtēſum eſt: ḡ ſi ſuba generabilis ꝛ corruptibilis itelligeret formas abſtractas ꝛ efficereť idē cū eis: tunc nā cōtingens efficereť neceſſaria: ꝛ hoc eſt impoſſibile. ḡ rc̄. ℭ Ad hoc forte rñderet ali-

quis dicēdo ꝙ Alexander voluit ꝙ exiſtentia intellꝰ ade
pti in nobis: quo intelligimus formas abſtractas: nō eēt
informatio facta de nouo in intellꝰ mālī: q̄ ante nō erat
ita ꝙ intellectus agens nō efficiť de nouo forma intellꝰ
poſſibilis: ſed copulať nobiſcum. adeo ꝙ ſit forma nobis
non in prin° ſed poſtquā intelligimus alia entia. ¶ Sed
contra hoc arguit commen. qm̄ ſi iſta copulatio eſſet fa/
cta poſtq̄ꝫ nō erat vt eſt neceſſarium: tunc oportebit vt in
illa hora in qua poniť eſſe ſit tranſmutatio in recipiente
aut in recepto: aut in vtroqꝫ. ſed impoſſibile eſt vt ſit trā
ſmutatio in recepto. ſ. in intellectu agente: ergo erit in re
cipiente. ſ. in intellectu mālī. ⁊ ſi in intellectu mālī fuerit
traſmutatio que ante non erat neceſſaria. in eo erit rece-
ptio noua que ante nō erat: ⁊ nō niſi per vnionem intel-
lectus agentis ſecum vt forma poſtquam nō videbatur.
quare ⁊c̄. Uñ niſi eſſet talis noua receptio intellꝰ agētis
nobis ꝓptia nō eēt differentia inter cōtinuationē eius
nobiſcum: ⁊ cum aliis entibus: ⁊ inter cōtinuationē eius
nobiſcum in vna hora ⁊ in alia hora: niſi ponamus cōti-
nuationē intellectus agētis nobiſcum eſſe per aliū modū
q̄ꝫ per receptionē: ⁊ quis eſt iſte modus quaſi dicat non
alius. Poſtea dicit ꝙ Alexā. ꝓpter latentiam iſtius mo-
di videť ambigere in hoc: ⁊ dicit in libro ſuo de aīa: ꝙ in
tellectus qui intelligit abſtracta nō eſt intellꝰ materialis
nec intellectus in habitu: q2 intellectus qui intelligit ab-
ſtracta nō eſt neqꝫ gn̄abilis neqꝫ corruptibilis: ſed taꝫ in
tellectus mālis q̄ꝫ intellectus in habitu ſm̄ eum eſt gene
rabilis ⁊ corruptibilis. quare ⁊c̄. ¶ Deinde cum decla
rauit ꝙ intellectus: q eſt in nobis intelligit formas abſtra
ctas ⁊ nō eſt gn̄abilis neqꝫ corruptibilis: dixit ipſum eſſe
intellectū adeptū ſm̄ Ari. ⁊ voluit iſtum intellm̄ nō eſſe
virtutem: neqꝫ habitum aīe: ſed eſſe nobis ab extrinſeco
¶ Sed cōtra hoc arguit commē. querēdo qd intelligat
Alex. per intellectum adeptū: aut .n. intelligit intellectuꝫ
agentem: aut aliū intellectum: ſi intellectuꝫ agentē: tunc
remanet adhuc dubitatio de mō cōtinuationis eius no-
biſcuꝫ de nouo: ⁊ quō in poſtremo intelligimus per ipſuꝫ
ſubſtantias abſtractas: ⁊ nō in ꝑncipio. Si intelligit intel
lectum alium ab agente: ſiꝑ remanet dubitatio vt ꝑus de
mō quo nobiſcum cōtinuať. vt ſic arguatur. Si in hac ho
ra intelligimus ſubſtantias abſtractas per intellectuꝫ a-
gentem: ⁊ ꝑus nō intelligebamus: ergo in hac hora intel
lectus agens nobiſcum alio mō copulatur q̄ꝫ prius: ſed
ille nouus modus copulationis nō eſt niſi noua receptio
ergo intellectus agens de nouo recipitur in nobis vel in
aliquo exiſtēte in nobis: ſed oē qō recipit de nouo eſt ge-
nerabile ⁊ corruptibile. ergo intellꝰ agens de nouo reci-
pitur ab aliquo gn̄abili ⁊ corruptibili. ⁊ per ꝯn̄s nā corru
ptibilis recipit naturaꝫ eternam abſtractam ⁊ vlem: ex
quo vlterius ſeqť ꝙ natura ꝯtingens efficitur neceſſaria.
qō eſt ipoſſibile: ⁊ patet cōſequentia: q2 abſtractum ⁊ vle
non recipiť niſi in re immālī ⁊ incorporea. ⁊ per ꝯn̄s eter-
na ⁊ neceſſaria. ¶ Poſteā cōmētator adducit quedā di-
cta Alexādri que poſuit in quodā ſuo tractatu de intelle
ctu: que ſuperius dictis repugnare videnť. dixit .n. illic ꝙ
cū intellectus q eſt in potentia fuerit cōpletus tūc intel
ligit agentem: qm̄ ſicut potentia ambulandi: quā habet
hō in natiuitate: venit ad actum ambulationis poſt tp̄s
in quo perficiunť ⁊ cōplentur mēbra a qbus ſit ambula-
tio: ⁊ ita intellectus q eſt in potentia cum fuerit perfectus
intelliget ea q̄ ſunt ſm̄ ſuam nām intellecta: ⁊ faciet ſen/
ſata eſſe actu intellecta q2 eſt agens. ¶ Ex quibus omni-
bus vult ꝙ intellectus materialis nō in ꝑncipio ſed in po
ſtremo intelligat intellectū agentē: ⁊ alias ſubſtātias ab-
ſtractas: q̄ repugnāt dictis in libro de aīa. ¶ Poſt in hec
ui colligit ꝯmētator dicta Alexandri dicens: ꝙ cū aliqs

aggregauerit omnia dcā Alexandri videbiť ipſuꝫ opina-
ri: ꝙ qn̄ intellꝰ q eſt in potētia fuerit perfectus: tunc intel
ligentia agens copulabiť nobiſcū: ⁊ per eaꝫ intelligemus
res abſtractas: ⁊ faciemus res ſenſibiles eſſe actu intelle
ctas ſm̄ ꝙ ipſe eſt forma in nobis. Et videtur intendere
per hunc ſermonē ꝙ qn̄ intellꝰ materialis fuerit perfe/
ctus habitibus ſpeculatiuis: ⁊ intellꝰ in actu fuerit perfe
ctus per cognitionē oium intelligibiliū: tunc copulabiť
cum eo iſte intellectus agens ⁊ fiet forma in eo: ⁊ tunc in
telligemus per ipſuꝫ intellm̄ agentē res alias abſtractas
non ꝙ intellectus mālis prius intelligat agentē ⁊ ꝓpter
tale intelligere fiat continuatio intellꝰ agentis cū eo: ſed
prius fit cōtinuatio. ⁊ per taleꝫ cōtinuationē intellꝰ agen
tis cū intellectu mālī poſtea intelligemus per ipſum in/
tellectum agentē res alias abſtractas. ¶ Et ꝙ hec fuerit
mens Alexandri declarat Commentator per quedā ver
ba ab eo poſita in ſuo tractatu de intellectu: vbi dicit ꝙ
quando intellectus qui eſt in actu. i. agēs fuerit cauſa ſm̄
formaꝫ intellectus mālis in actione eius ꝓpria. ſ. in ab
ſtrahendo ⁊ in formando. i. intelligendo vnaꝫ quāqꝫ for
marum mālium in aſcendendo apud illam formam. i. cō
tinue melius ⁊ plura intelligēdo ex pluri lumine recepto
ab intellectu agente: tunc intellectus agens erit adeptus
qui nō eſt pars anime neqꝫ virtus aīe: ſed fit in nobis ab
extrinſeco qn̄ nos intelleximus per ipſum qm̄ tūc erit
vltima forma in nobis. ¶ Fundamentū ergo Alexandri
eſt ꝙ intellectus agens eſt ꝑmo cauſa agens intellectum
mālem ⁊ intelle ctū qui eſt in habitu: ⁊ iō non copulatur
nobiſcū primo: ſed cū intellectus materialis fuerit perfe
ctus: tunc agens fiet forma mālis ⁊ copulabitur nobiſcū
⁊ intelligemus per ipſuꝫ res alias abſtractas: nō tamē ꝙ
intellectus: qui eſt in habitu intelligat hunc intellectum
agentem: q2 intellectus in habitu eſt generabilis ⁊ corru-
ptibilis: intellectus aūt agens eſt neqꝫ generabilis neqꝫ
corruptibilis. ¶ Sed contra hoc arguit Cōmentator vt
ꝑus ſic. qm̄ ſm̄ iſtam opinionem intellectus agens eſt de
nouo forma intellectus in habitu poſtquaꝫ nō fuit: ⁊ hoc
prouenit ab aliqua diſpoſitione facta de nouo in intelle/
ctu in habitu: que prius nō erat: que quideꝫ diſpoſitio eſt
cauſa ꝙ intellectus agens eſt forma intellectus in habi/
tu poſtq̄ꝫ non fuit: ⁊ iſta diſpoſitio vel eſt receptio noua
vel alia diſpoſitio: ſi eſt receptio noua ⁊ ergo recipiens eſt
nouum: ⁊ ſic illud qō eſt generabile ⁊ corruptibile reci-
piet eternum ⁊ aſſimilabiť ei: ⁊ per ꝯſequēs generatū fiet
eternum: qō eſt impoſſibile. Si aūt ſit alia diſpoſitio a re
ceptione: querit cōmētator: que ſit illa. quaſi dicat ꝙ nō
pōt eſſe alia a receptione. ¶ Et ſubiungit Cōmētator ad
hanc opinionē Alpharabij in ſua Nichomachia: qui di-
xit ꝙ eſt impoſſibile ꝙ corruptibile recipiat eternum. ⁊
q2 intellectus mālis eſt corruptibilis vt opinabať: ideo in
tellectus materialis nec recipit nec intelligit intellectuꝫ
agentem: ⁊ ex cōſequenti nec alias ſubās abſtractas. vnde
poſuit ꝙ intellectus agens nō comparatur ad nos ſicut
forma: ſed ſolum vt agens: huius tm̄ contrariuꝫ dixit in
epl̄a ſua de intellectu: vbi voluit ꝙ intellectus materia/
lis pōt intelligere ſubās abſtractas. ¶ Deinde ponit cō
mentator vnā rōnem cōtra ponētes intellectū materialē
eſſe eternum: ⁊ ꝙ poſſit intelligere ſubās ſeparatas: qm̄
ex his ſtatim ſequi videť ꝙ ſemper in preterito intellexit
eas ⁊ ſemꝑ in futuro intelliget eas cuius cōtrariū cōiter
poniť: qm̄ tunc puer in ꝑmo inſtanti ſue natiuitatis intelli
geret ſubās ſeparatas: ⁊ pꝫ ꝯn̄a. q2 in ꝑmo inſtanti natiui
tatis pueri ſecum copulať intellꝰ mālis: ſed q̄cito intel/
lectꝰ materialis copulať nobis tamcito ſibi ⁊ ex ꝯn̄ti no
bis copulať intellectus agens. ergo ⁊c̄. ¶ Hanc tm̄ rōnē
ꝯmē. dupliciter ſoluit. Primo dicēdo ꝙ intellectus mā
lis non

tus nō copulaẜ nobis in principio:et non copulaẜ nobis niſi per eius copulationē cū formis imaginatis: ⁊ hoc eſt in primo inſtanti eſſe pueri. ¶ Scḋo ſoluit dicendo: ꝙ modus copulationis intellectus mālis nobiſcū eſt alius a modo copulationis intellectus agentis cum intellectu mālit: ⁊ per ꝯñs intellectus agentis nobiſcū: quare nō ſequitur ꝙ ſi aliqñ alicui copuletur intellectus mālis: ꝙ ꝓ tunc illi copuleẜ intellectus agens. Et dicit Cōmē. ꝙ ſi eſſet idē modus copulationis vtriuſqꝫ intellectus: ſed ſm alia ⁊ alia diſpōne: tūc qͥrereẜ que eſſet illa diſpō: ⁊ aſſignari nō poſſet. ¶ Addit vlterius Cōmētator aliqua: ⁊ dicit Auēpace multū curioſuꝫ fuiſſe in ſolone huius qōnis ⁊ declaratione poſſibilitatis cōtinuatiōis hoīs cū ſubſtantijs ſeparatis: que qꝛ facilia ſunt breuitatis cā relinquunẜ. ¶ Dicamus igitur ꝙ Themiſti⁹. Hic narrat opinionē Themiſtij: adducendo rōnē ſuā per quā ꝓbat ꝙ intellectus mālis pōt intelligere ſubſtātias abſtractas: que tenet per locuꝫ a maiori: ⁊ arguit ſic. Intellectus mālis pōt abſtrahere formas a materijs ⁊ intelligere eas. ergo a fortiori pōt intelligere formas que de ſe ſunt abſtracte a mā. pꝫ ꝯñā: qꝛ intellectus mālis: cū ſit abſtractus maiorem conuenientiā ⁊ ſimilitudinē hꝫ cuꝫ formis alijs abſtractis ꝙꝫ cū formis mālib⁹. ¶ Pro hac rōne dicit Cōmentator: ꝙ aut intellectus mālis eſt corruptibilis: aut nō: ſi intellectus mālis ſit corruptibilis ⁊ vnus in corpore: ꝯñā illa nō valet: ſicut a ſimili nō ſeqͥtur. Lumen ſolis ē de ſe magis viſibile ꝙꝫ color: qꝛ color nō vī niſi per lumen ſolis: ſed viſus pōt aſpicere colorē: ergo magis pōt aſpicere lumē ſolis: pꝫ qꝛ nō valet ꝯñā ꝓpter hoc ꝙ viſus eſt admixtus māe. Si aūt intellectus mālis fuerit incorruptibilis ⁊ nō admixtus māe: tunc illa ꝯñā erit bona: qꝛ in cōprehendentib⁹ que nō ſunt admixta māe: ꝙ intelligit minus perfectū: intelligit etiā magis perfectū: ⁊ nō econuerſo. Et hoc ſic ſolet exponi: ꝙ in ſeparatis a mā qḋ habet nāle deſideriū ad intelligendū minus perfectū hꝫ nāle deſideriū ad intelligendū magis perfectū: ⁊ nō ecōuerſo: qꝛ cognitio rei nobilioris eſt nobilior ⁊ ad eā eſt maior inclinatio ſm nām. ¶ Sed ſtatim cōtra Themiſtiū mouet Cōmentator vnā dubitationē que eſt talis: ex quo intellectus mālis poteſt intelligere intellectū agētē ⁊ alias ſubſtātias ſeparatas: quare intellectus agens nō ꝯtinuatur nobis in principio quādo nobiſcū cōtinuatur intellectus mālis: ſed ſoluꝫ in poſtremo. ¶ Huic qōni adducit Cōmentator vnā rōnē Alex. ſuperius poſitā que eſt: ꝙ oē ens generatū quādo peruenerit ad finē in ſua generatione ⁊ ad vltimā ꝑfectionē tunc ꝑueniet ad finē ⁊ ad complementū in ſua actione ſi fuerit ex entib⁹ actiuis: aut in ſua paſſiōe: ſi fuerit ex entib⁹ paſſiuis: aut in vtroqꝫ ſi fuerit vtrūqꝫ: ſicut pꝫ de ambulāte ⁊ ambulatiōe: ſed intellectus in habitu eſt vnū ens generatū: ergo neceſſe eſt ꝙ cū venerit ad finē in ſua generatione ꝙ tūc veniat ad finem in ſua actione: ſed actio eius eſt cauſare intellecta ⁊ intelligere ea: ergo neceſſe eſt ꝙ cū intellectus in habitu fuerit in vltima perfectione: ꝙ habeat illas duas opationes perfecte: ſed perfectio in creando intellecta eſt facere de oībus intellectis in potētia intellecta in actu: ⁊ cōplementū in intelligendo eſt intelligere oīa tam nō abſtracta ꝙꝫ abſtracta. ergo neceſſe eſt ꝙ cuꝫ intellectus ī habitu venerit ad cōplemētū in ſua generatione ꝙ intelligat ſubſtātias abſtractas licꝫ eas ante ñ intellexerit. qͥre ⁊c̄. ¶ In hoc ergo ſtat rñſio ad illam dubitationē: ꝙ qꝛ intellectus mālis nō eſt in ſua vltima perfectione in principio: ſed in poſtremo: ⁊ cū nō ītelligat ſubſtātias abſtractas niſi dū eſt in vltima perfectione: ideo nō in principio ſed ſolū in poſtremo eas intelligit. ¶ Cōtra hāc rōnē Alex. ſtatim arguit Cōmētator. ¶ Primo ꝙ Alexan. fundaẜ ſuper vna ꝓpōne ſatis dubia. Non enim eſt per ſe manifeſtum ꝙ complementuꝫ operationis intellectus in habitu que eſt intelligere: ſit intelligere res abſtractas: quoniā hoc nō videẜ verū: niſi hoc nomen imaginari vniuoce dicatur de reb⁹ abſtractis: ⁊ rebus mālib⁹: ſicut hoc nomen ambulare dī vniuoce de perfectiori ⁊ imperfectiori. Unde manifeſtū eſt ꝙ ſi forme abſtracte eſſent imaginabiles ſicut forme māles: ⁊ ita ſe habeant intētiones imaginate ad intellectū mālem ſicut ſenſibilia ad ſenſum: tūc intellectus mālis intelligeret formas abſtractas: ſicut intelligit formas māles. ¶ Secūdo arguit Cōmentator cōtra Alexan. qūo creare intellecta. i. facere de intellectis in potentia intellecta in actu: qḋ eſt operatio ꝓpria intellectus agentis: attribui pōt intellectui in habitu generabili ⁊ corruptibili vt facit Alexāder: quaſi dicat nō. niſi quis dicat ꝙ intellectus in habitu ſit intellectus agens ſm ꝙ perficit intellectū materialē: vt dixit Themiſtius: vel aut ponat ꝙ forma poſtrema in nobis qua abſtrahimus intellecta ⁊ intelligimus ea eſt cōpoſita ex intellectu: qui eſt in habitu ⁊ intellectu agente: vt Alexāder facit ⁊ Auēpace. ⁊ videtur eſſe de intentione Ariſto. etiā dato ꝙ creare intellecta attribuaẜ intellectui in habitu ex cōplemento huius actionis: nō ſeqͥtur niſi cōplementū actiōis que eſt intelligere illa intellecta. ſ. que facta ſunt de potentia intellectis actu intellecta ⁊ hec ſunt intellecta mālia: ⁊ nō ſeqͥtur complementū actiōis que eſt in intelligendo ſubſtantias abſtractas que ſemꝑ ſunt de ſe actu intellecte: qꝛ tale intelligere impoſſe eſt vt attribuaẜ alicui generato vt eſt intellect⁹ in habitu: niſi per accñs: qꝛ ſi ſic: tūc generabile ⁊ corruptibile fieret eternū: vt argutū eſt: qḋ eſt impoſſe. ¶ Itē arguit Cōmentator cōtra dicētes ꝙ forma qua extrahimus intellecta de potentia ad actū eſt intellectus in habitu cōpoſitus cū intellectu agente: qꝛ tunc intellectus agens indigeret in actione ſua intellectu in habitu: ⁊ cōponereẜ cū eo: ſed intellectus agens eſt etern⁹: ⁊ intellectus in habitu eſt corruptibilis: ergo eternū ī ſua actōe indigeret corruptibili: ⁊ cū eo cōponereẜ vt ex eis vna actio ꝓueniret: qḋ nō vī poſſe. De hoc aūt dicit Commētator ſe poſtea cōſideraturū: qm̄ iſta poſitio que ponit ꝙ forma poſtrema in nobis qua extrahim⁹ ītellecta ⁊ facimus ea eſt cōpoſita ex ītellectu agēte: ⁊ intellectu in habitu: videẜ eſſe principiū ⁊ fundamētū eius qḋ poſtea dicetur de poſſibilitate cōtinuationis noſtre cū reb⁹ abſtractis ſm mētē Ariſt. ¶ Auēpace aūt. Nunc ponit opinionē Auēpace: qui ſuppoſuit primo aliquas ꝓpōnes. Prīa fuit ꝙ intellecta ſpeculatiua ſunt facta. Secūda ꝙ omne factū hꝫ quidditatē. Tertia ꝙ intellectus natus eſt extrahere quidditatē cuiuſcūqꝫ habētis qdditatē. Ex qͥbus ſequitur ꝙ ītellectus ſnatus eſt abſtrahere formas intellectoꝝ ⁊ qdditates eoꝝ. Et ex iſto poſtea ꝓbauit ꝙ intellectus mālis pōt intelligere formas abſtractas. ¶ Ad hoc aūt ꝓbandū duas facit rōnes vnā in libro de aīa: ⁊ aliaꝫ in epl̄a cōtinuationis intellectus cuꝫ homine. In libro de anima ꝓpoſitioni prius cōcluſe adiunxit iſtā. ſ. ꝙ intellectui rerū nō accidit multitudo niſi per multiplicationeꝫ formarū ſpūalium cū quibus ſuſtinebunẜ in vnoquoqꝫ indiuiduo: .i. de ſpēbus ītelligibilib⁹ vel actibus intelligendi nō accidit multiplicatio niſi per multiplicationeꝫ fantaſmatū īdiuiduoꝝ a qͥbus depēdēt: ⁊ ꝓpter hoc fuit ꝙ intellectū equi apud me eſt aliud ꝙꝫ ītellectū equi apd̄ te. Et ex hoc vlterius ſeqͥtur per cōuerſionē oppoſiti: ꝙ illud ītellectū qḋ nō hꝫ formā ſpūalē a qua ſuſtentetur eſt vnū apud me ⁊ apud te. ſ. ꝙ illa ſpēs ītelligibilis vel ītellectio que nō depēdet a fantaſmate rei ītellecte eſt eadeꝫ ⁊ apud te ⁊ apud me: ſed quidditas ſeu forma ītellecti intelligitur intellectione que nō dependet a fantaſmate rei

Intellecte: q: q̄dditas nõ eſt indiuidualis. ⁊ per ꝯñs nõ
hꝫ fantaſma: quare requirit ꝙ eius ſpẽs vel intellectio nõ
dependeat ab eius fantaſmate: cũ fantaſma ſit ſolũ rei indi
uiſibilis. ergo q̄dditas intellecti intelligit̃ intellectiõe q̄
eſt eadẽ apud te ⁊ apud me: ſed oẽ qđ intelligitur intelle-
ctiõe: que eſt eadẽ apud oẽs: eſt ſubſtãtia abſtracta. ergo
intellectus intelligit ſubſtãtias abſtractas. ❡ Secũda ra
tio Auẽpace fuit talis. Intellectus intelligit q̄dditatem
alicuius rei facte: quoniã talẽ q̄dditatẽ intellectus eſt na-
tus abſtrahere ⁊ intelligere: talis autẽ vel eſt ſimplex vel
cõpoſita: ſi dicatur ꝙ q̄dditas rei facte eſt ꝯpoſita habẽs
vlterius q̄dditatẽ: tunc illã aliã q̄dditatẽ intellectus eſt
natus abſtrahere ⁊ intelligere ſicut primã: ⁊ tunc iterum
q̄reret̃ de illa ſcđa. vtrũ ſit ſimplex vel cõpoſita: ⁊ pꝫ ꝙ i
talib⁹ abſtractionib⁹ ⁊ intellectionib⁹ aut ꝓcedetur in i-
finitũ. aut aliquãdo erit ſtatus: nõ põt dici ꝙ ꝓcedatur i
infinitũ: q: tũc intellectus faceret intellect⁹ infinitos. i. a-
ctus intelligẽdi infinitos diuerſos in ſpẽ ſm ꝙ quidã eo-
rũ ſunt magis liberati a mã q̃ȝ quidã. i. magis abſtracti ⁊
diſco. ꝯñs eſt impoſſe. Si aũt dicatur ꝙ in talib⁹ abſtractio
nibus ⁊ actibus intelligendi erit ſtatus ad aliquã reȝ in-
tellectã: tunc oportebit ꝙ illa res intellecta aut ſit quiddi
tas ſimplex nõ habẽs aliã quidditatẽ: ⁊ tunc habebit̃ ꝓ-
poſitum: q: cũ talis ſit forma abſtracta: ⁊ intellectus in-
telligat eã. ſequitur ꝙ intellectus põt intelligere formas
abſtractas: aut illa res intellecta erit cõpoſita habẽs q̄d
ditatẽ: ſed intellectus nõ eſt natus illã abſtrahere ⁊ intel
ligere: ⁊ hoc eſt falſum: q: ſupra oſtenſum eſt ꝙ intellect⁹
eſt natus extrahere q̄dditateȝ in eo ꝙ q̄dditas: ⁊ per ꝯñs
oẽm q̄dditatẽ. Aut illa res intellecta nec erit quidditas
nec hñs q̄dditatẽ: ⁊ hoc eſt impoſſe: q: qđ nec eſt q̄dditas
nec hñs q̄dditatẽ eſt priuatio ſimplr̃ ⁊ nõ ens. quare ⁊c̃.
❡ Et cõfirmatur. q: quãdo nõ ꝓceditur in infinitũ me
lius eſt abſcindere ipſum in principio: vt ſepe Ar. dicit.
quare ⁊c̃. ❡ Rñdendo aũt huic rõni Auẽpace dicit Cõ
mentator: ꝙ ſi hoc nomẽ q̄dditas dicat̃ de q̄dditatib⁹ re-
rum materialiũ ⁊ de q̄dditatibus intellectuũ abſtracto
rum vniuoce: tunc ꝓpõ dicens ꝙ intellect⁹ natus eſt ab
ſtrahere q̄dditates in eo ꝙ ſunt q̄dditates erit vera: ⁊ ſi-
militer ſi ꝓpoſitio dicens ꝙ intellecta ſunt cõpoſita ⁊ ꝙ
indiuidua ſunt cõpoſita fuerit vniuoca: ſi aũt equoca tũc
demõſtratio nõ erit vera: ſic vȝ. ꝙ tũc nõ ſequetur intel-
lectus abſtrahẽdo ꝑuenit ad ſimplicẽ q̄dditatẽ. ergo põt
intelligere formã abſtractã: quõ autẽ hoc ſe habeat eſt val
de difficile videre. Sed tamẽ manifeſtũ eſt ꝙ hoc nomen
q̄dditas nõ di͂ de eis pura vniuocatione q: q̄dditas im-
mãlis ẽ ingñabilis ⁊ icorruptibilis: mãlis v̊o gñabilis: ⁊
corruptibilis ⁊ tale ñ ẽ aliq̄d cõe vniuocũ: vt pꝫ. 10. meta.
nec etiã pura equiuocatione: q: tũc de eis nõ cõſideraret
vna pars phie: qđ pꝫ falſum eſſe cũ de eis cõſideretur in
metaphyſica. Utrum aũt dicat̃ de eis multiplr̃ qđ eſt me
diũ inter dici vniuoce ⁊ equiuoce indiget cõſideratiõe.
❡ Amplius dato ꝙ hoc nomen quidditas de illis dicat̃
vniuoce: tunc accidit hec queſtio. ſ. quõ corruptibile intel
ligit incorruptibile: tenendo intellectum mãlem eſſe cor
ruptibilẽ: vt fuit opinio Auẽpace: aut quomodo intelle-
ctus mãlis poteſt intelligere aliquid de nouo quĩ natus ẽ
ſemper intelligere in preterito ⁊ in futuro: tenendo ipſuȝ
eſſe ingenerabilẽ ⁊ incorruptibilẽ. ❡ Inſurgit etiaȝ alia
queſtio. ſ. ſi intellectus materialis habet de natura ſua vt
intelligat ſubſtãtias abſtractas: quare non eſt ita de intel
lectione quã habet de rebus mãlibus. Nam intellectio
quã habet de rebus mãlib⁹ eſt ſciẽtia ſpeculatiua ſeu pars
eius: nõ autẽ intellectio quã habꝫ de ſubſtãtijs abſtractis
Auẽpace autẽ viſus eſt dubitaſſe in hac q̄õne: ⁊ in epiſto
la diſputatiõis dixit: ꝙ poſſibilitas eſt ſꝫ duos modõ. ſ.
naturalis ⁊ diuina. Intellectio autẽ quã habꝫ intellect⁹
mãlis de ſubſtãtijs abſtractis eſt de poſſibilitate diuina:
nõ autẽ de poſſibilitate nãli. Et per hoc vĩ velle ꝙ ſcien-
tia de ſubſtãtijs abſtractis nõ eſt pars ſciẽtie ſpeculatiue
ſed in epiſtola ꝯtinuatiõis dixit: ꝙ cũ phs aſcẽderit alia
aſceñone cõſiderãdo intellectum: inquãtum intellectus
tũc intelliget ſubſtãtiã abſtractã: ⁊ ſm hoc itellectio que
habetur de ſubſtantia abſtracta eſt pars ſciẽtie ſpeculati-
ue. ſ. ſciẽtia naturalis: qualiter aũt itellectus aſcẽdit i in
telligẽdo poſt oſtẽdetur. Et cũ ita ſit ꝙ accidit nobis de
ignorãtia alicuius ſciẽtie eſt ꝓpter alterã triũ cauſarum:
aut q: neſcimus ꝓpõnes que ducũt nos ad hanc ſciẽtiaȝ:
ſicut contingit in multis artificijs que poſſibilia ſunt: ſꝫ
tamẽ nõ fiunt: q: ſunt cauſarũ ignoratarũ: vt patꝫ in ꝓ-
ductione auri per artem alchimie: aut eris: q: illa ſciẽtia
acqritur per vſum ⁊ exercitiũ in reb⁹ naturalib⁹: nos aũt
adhuc nõ habemus tantũ de vſu ⁊ exercitio quantũ req-
ritur ad illi⁹ ſciẽtie acquiſitionẽ: aut hoc erit ꝓpter dimi
nutioneȝ noſtre nature nãliter. Et ſi hoc fuerit ꝓpter di
minutionẽ noſtrã in natura: tũc hoïes qui nati ſunt illaȝ
ſciẽtiam acqrere ⁊ nos dicemur homines equiuoce. Et ſi
hoc accidat ꝓpter ignorãtiam ꝓpoſitionũ ducẽtium in
hanc ſciẽtiam: tũc ſcĩa ſpeculatiua nõ eſt adhuc perfecta.
Si vero hoc accidat ꝓpter incõſuetudineȝ: tũc illud erit
ꝓpinquũ ei qđ accidit ꝓpter ignorãtiaȝ ꝓpoſitionũ du-
centiũ in hãc ſciam. ❡ Dicamus igitur quoniã. Hic po-
nit Cõmẽtator opinionẽ ꝓpriam oſtẽdẽdo: ꝙ intellect⁹
mãlis ſm ꝙ eſt nobis vnitus itelligere poſſit ſubſtantias
ſeparatas: ⁊ in declarãdo modũ ſm quẽ hec nobilis ope
ratio nobis ꝯpetit premittit aliqua: quoꝝ p̄mũ eſt: ꝙ in-
tellectus noſter hꝫ duas operatiões ſꝫ ꝙ nobis attribui-
tur a quib⁹ denoiamur: quarũ vna eſt de genere paſſiõis:
⁊ eſt intelligere: ⁊ alia eſt de genere actiõis: ⁊ eſt abſtrahe
re formas a materijs ⁊ facere de potentia intellecta a-
ctu intellecta ⁊ ꝙ he due opatiões cõpetant intellectui q
eſt in nobis pꝫ: qm̃ cũ habuerimus intellectũ in habitu:
in poteſtate noſtra eſt intelligere q̄dcũqꝫ itellectũ volue
rimus. Et iſta opatio q̄ eſt abſtrahere ⁊ creare intellecta
que eſt opatio ꝓpria intellect⁹ agẽtis: eſt priori nobis
q̄ȝ opatio q̄ eſt intelligere: que eſt opatio ꝓpria intellect⁹
poſſis. Et iõ dixit Alex. ꝙ digni⁹ eſt aſcribere intellectũ ꝑ
actionẽ q̄ȝ ꝑ paſſionẽ: q: in paſſione cõuenit itellect⁹ cum
multis alijs ex v̊tutibus alijs: ſed de hoc dictum eſt ſupra.
❡ Scđo p̄mittit ꝙ intellecta dupl'r fiũt in nobis. ſ. nãli
ter ⁊ volũtarie: illa itellecta dñr fieri in nobis nãlr: quo-
rũ cognitionẽ itellect⁹ natus eſt recipe per ſuã nãm ſine
diſcurſu p̄cedẽte: ⁊ qb⁹ itellect⁹ diſſentire nõ põt cognit
tis terminis: ſicut ſunt p̄me ꝓpõnes ⁊ p̄ma p̄ncipia: de q
b⁹ neſcim⁹ ex neceſſitate qñ extiterit i nobis: ⁊ accepim⁹
eoꝝ cognitioneȝ: ⁊ vnde: aut quõ: lȝ de neceſſitate ſint in
nobis ab aliquo: qđ eſt in ſe itellect⁹ liberat⁹ a mã ⁊ ẽ in-
tellect⁹ agẽs. Illa v̊o itellecta dñr i nobis fieri volũtarie:
q̄ in nobis acqrunt̃ ex p̄mis ꝓpõnib⁹ ꝑ diſcurſuȝ p̄cedẽ
tẽ tãq̃ȝ ꝯcl'ones ex illis demr̃ate. Et hec iõ volũtarie acqri
dñr: q: nõ ſtatim ſũt itellectui manifeſta: ſed opꝫ p̄cede-
re diſcurſum ad ea credẽdũ: neqꝫ itellect⁹ eis aſſentit niſi
per volũtatẽ ſiue ex ꝓpoſito ad ea credẽda ſufficiẽter fue
rit rõcinatus itellectu agẽte ad hoc cooperante. Uñ non
põt aliqs dicere: ꝙ p̄me ꝓpõnes nõ habeant cãlitatẽ ſu-
per itellecta volũtaria ꝓpterea q: nullus ea firmiter cre-
dit niſi ipſa reducat in p̄ncipia ꝑ ſe nota: neqꝫ ẽt ſole pri-
me ꝓpõnes ſufficiũt: cũ declaratũ ſit oïum taliũ intelle-
ctoꝝ agẽs eẽ vnũ ⁊ eternũ. ❡ Ex quo ſequit̃ ꝙ eſt neceſ-
ſe: vt itellectũ ſpeculatiuũ ſit aliq̄d generatũ ab itellectu
agẽte ex p̄mis ꝓpõnib⁹. ❡ Tertio p̄mittit ꝙ qñcũqꝫ ali
qua actio ꝑuenit a duob⁹ agẽtib⁹ diuerſis: neceſſe ẽ vt vnũ
illorum

illoꝝ ſit q̄ſi mā̈ ⁊ inſtrm̄ reſpectu alteri⁹: ⁊ aliud aūt quaſi
forma ⁊ agēs ꝑncipale: cū ergo intellect⁹ in habitu ſiue
notitia ꝯclonis ſit in nobis ab ītellectu agente ⁊ primis
ꝓpōnib⁹: vt declaratū eſt. ſequitur aūt ꝙ prime ꝓpōnes
ſunt q̄ſi mā̈ reſpectu intellectus agētis: ⁊ ītellectus agēs
quaſi forma: aut ꝙ ꝑme ꝓpōnes ſunt quaſi inſtrm̄: ⁊ in
tellect⁹ agēs q̄ſi efficiēs ꝑncipale: ⁊ hoc eſt multū ſimile:
ſiue ponat̄ ꝙ prime ꝓpōnes ſunt ſicut mā̈: ſiue ꝙ ſint ſicut
inſtrm̄. Et ſilr ſiue ponat̄ ꝙ intellectus agēs ſit ſicut for
ma: ſiue ſicut agēs ꝑncipale. ¶ Quarto circa hoc mouet
Cōmētator vnū dubiū: q2 ſi ponat̄ ꝙ ꝑme ꝓpōnes ſunt
quaſi inſtrumētū ītellectus agentis: tūc ſeqtur ꝙ actio
eterna intellectus agētis ꝓuenit a duob⁹: quoꝝ vnū eſt
eternū: ⁊ aliud nō eſt eternū. ſ. ꝑme ꝓpōnes: ⁊ hoc eſt im-
poſſe: q2 inſtrm̄ eterni dʒ eē eternū. ¶ Et ſi dicat̄ ꝙ pri-
me ꝓpōnes ſunt eterne: tūc ſequit̄ ꝙ intellecta ſpeculati
ua ſiue ꝯclones ſunt eterne: cui⁹ oppoſitū dictū eſt ſupra.
¶ Si aūt dicat̄ ꝙ prime ꝓpōnes ſunt ſicut mā̈. ſeqtur
idem qḋ prius. ſ. ꝙ ſunt eterne: ⁊ ſilr ītellectus ſpeculati-
uus: q2 impoſſe eſt ꝙ generabile ⁊ corruptibile ſit mā̈ eter
na. ¶ Pro ſolone iſtoꝝ dicit Cōmētator: ꝙ cū dr̄ ꝙ pri-
me ꝓpōnes ſunt q̄ſi mā̈ vel quaſi inſtrm̄ ītellect⁹ agen-
tis: nō dʒ ītelligi ꝙ ſint vera mā̈ aut verū inſtrm̄. ſ. ꝓpin
quū ⁊ īmediatū: ſed ꝙ aſſimilant̄ mā̈e ⁊ inſtrō: ita ꝙ ꝓ-
portio inter ītellectū agentē ⁊ primas ꝓpōnes eſt ſicut
ꝓportio forme ad mām̄ ⁊ agentis principalis ad inſtrm̄.
¶ Ex hoc vlterius declarat Cōmētator ꝙ ꝯclones: ⁊ ſilr
intellect⁹ in habitu eſt ſilis mā̈e in ordine ad intellectuʒ
agentē: ⁊ intellect⁹ agēs ſimilis forme ſic ꝙ reſpect⁹ intel
lect⁹ agētis ad intellectū in habitu eſt ſicut reſpectus for-
me ad mām̄: lʒ ītellect⁹ agēs ſit eternus: ⁊ intellect⁹ ī ha
bitu gnābilis ⁊ corruptibilis. ¶ Unde ſic arguit Cōmē
tator. Quoruncūqʒ duoꝝ hn̄tiū idē ſubm̄ vnū eſt ꝑfect⁹
alio: neceſſe eſt vt reſpect⁹ perfectioris ad iperfectius ſit ſic
reſpect⁹ forme ad mām̄: ſed intellect⁹ agēs ⁊ ītellect⁹ ſpe-
culatiuus ſiue in habitu hn̄t idē ſubm̄ vʒ ītellectū mālē:
⁊ intellect⁹ agēs eſt ꝑfectior intellectu in habitu. ergo re
ſpectus intellect⁹ agētis ad ītellectū in habitu eſt ſicut re
ſpectus forme ad mām̄. pʒ ꝯn̄a ⁊ maior: minor aūt decla-
rat̄ ꝓ ꝑma parte: q2 ꝓ ſcḋa eſt manifeſta. nā clarū eſt ꝙ
intellect⁹ ſpeculatiuus ſiue in habitu eſt in intellectu ma-
li: vt in ſubiecto: ⁊ mediāte ītellectu ſpeculatiuo ītellect⁹
agēs cōtinuat̄ cū intellectu māli: ⁊ ei vnit̄ vt forma. ergo
ſequit̄ ꝙ tā intellectus ſpeculatiuus ſiue in habitu: q̄ʒ in-
tellect⁹ agēs ſunt vt in ſubō in intellectu māli: q̄uis ītel-
lect⁹ agēs ſit efficiēs ītellectū ſpeculatiuū: ſicut lux ⁊ co-
lor ſm̄ eē ītētionale hn̄t idē ſubm̄. vʒ. dia ſanū: ⁊ tn̄ lux
efficit ip̄m colorē. i. ſpēʒ coloris apud quorūdā opinionē.

His premiſſis declarat Cōmētator modū ſm̄ quē intellect⁹ mālis in
telligit ſubſtantias abſtractas ſm̄ ꝙ nobis vnit̄: ⁊ vult ꝙ
ītelligat eas ꝑ ītellectū agētē ſibi vnitū vt forma: qḋ acci-
dit in poſtremo: ⁊ nō in principio. Q2 aūt intellect⁹ agēs
nobis vniat̄ vt forma ꝓbat Cōmētator: q2 illud ꝑ qḋ ali-
quid agit ꝑ ſuā ꝓpriā actionē eſt forma ei⁹: ⁊ ſʒ ꝑ ītellectū
agētē agim⁹ actionē nobis ꝓpriā. ſ. ītelligere: g̃ ītellectū
agēs eſt in nobis vt forma. ¶ Modus aūt ꝑ quē nobis co-
pulat̄ eſt talis: q2 qn̄ intellecta ſpeculatiua: ⁊ ſilr intellect⁹
mālis in quo recipiunt̄ copulant̄ nobis ꝑ formas imagi-
nabiles: ſiue fantaſmata exn̄tia in nobis: a qb⁹ ſiunt ītel
lecta ſpeculatiua ⁊ in eē dependent: intellectus vō agens
copulat̄ cū ītellectis ſpeculatiuis: vt ſunt oñ ſuʒ: ⁊ mediā
tib⁹ intellectis ſpeculatiuis copulat̄ cū intellectu māli no
bis vnito: ⁊ ſic nobis copulat̄. Nā tā ītellect⁹ agēs q̄ʒ ītel
lectus ſpeculatiu⁹ in eodē ſubō recipiunt̄ eo cōprehēdēte
ſcʒ ītellectu māli. Unde qn̄ oīa ītellecta ſpeculatiua fue-
rint in nobis ī potētia: tūc ītellect⁹ agēs erit copulat⁹ no
bis ī potētia: ⁊ qn̄ oīa fuerit in nobis ī actu: tūc intellect⁹
agēs erit nobis ꝑfecte copulat⁹ in actu: ⁊ qn̄ aliq̄ fuerit ī
potētia ⁊ aliq̄ in actu: tūc ītellect⁹ agēs erit nobis copula
tus ſʒ ptē: ⁊ ſʒ ptē nō: qḋ nō dʒ ītelligi quātū ad copula
tionē ſm̄ ſubſtātiā: ſed quātū ad copulationē ſm̄ cogni-
tionē: q2 anteq̄ʒ ītellectus agēs operet̄ ī nobis nō cogno
ſcit̄ a nobis in actu: ⁊ cū ꝓduxerit in nobis oīa intellecta
ſpeculatiua: tūc ꝑfecte cognoſcet̄ a nobis ſm̄ oēs ei⁹ ṽtu-
tes actiuas ⁊ cālitates: cū vō aliq̄ ꝓduxerit ⁊ aliq̄ nō: tūc
cognoſcet̄ a nobis ſm̄ aliq̄s ṽtutes actiuas ⁊ cālitates
ſuoꝝ actuū: ⁊ ſm̄ aliq̄s nō. ¶ Uel exponat̄ de copulatio
ne ītellect⁹ agētis ſm̄ lumē ipſi⁹: vt facit Albertus quātū
ad ṽtutes actiuas ipſoꝝ: ⁊ tūc idē dr̄ moueri ad cōtinua-
tionē. ſ. cōpletā ei⁹ nobiſcū: ⁊ cū iſte motus erit ꝯpletus
tūc ītellect⁹ agēs erit copulat⁹ nobis oīb⁹ modis: q2 tūc
intelligemus ip̄m ſm̄ oēs ei⁹ ṽtutes actiuas: ⁊ cālitates
oīum ſuoꝝ actuū: ⁊ ꝓportio eius ad nos ī illa diſpōne ē
ſicut ꝓportio ītellectus in habitu ad nos. ¶ Et cū ita ſit
neceſſe eſt ꝙ ītellect⁹ mālis cui copulat⁹ eſt agēs vt for-
ma ſeu hō ꝑ ītellectū mālē ītelligat ꝑ ſbāʒ ītellius agētis
ſibi ꝓpriꝫ oīa entia: ſicut ītelligit ꝑ intellectū in habitu qn̄
fuerit ꝯtinuat⁹ cū formis imaginabilibus oīa entia. Et
hō ſm̄ hūc modū aſſimilat̄ deo in eo ꝙ aliquo mō ē oīa
entia. ſ. ſm̄ eē ītētionale: ⁊ q̄ntū ad eoꝝ cognitiōes: ⁊ ex
eo ꝙ aliquo mō ſcit oīa entia: ⁊ entia ſm̄ ꝙ ſūt in deo ni-
hil ſunt niſi ſcīa eius: nec cā entiū ꝑma ⁊ ꝑncipaliſſima ē
aliud q̄ʒ ſcīa dei. Et ex hꝫ pʒ quō ītellect⁹ agēs ꝯtinuat̄ no
bis in poſtremo: ⁊ nō in ꝑncipio: q2 nō cōtinuat̄ nobis vt
forma niſi cū oīa ītellecta ſpeculatiua fuerint in nobis ī
actu: ⁊ hoc nō eſt in principio: vt pʒ: ſed in poſtremo: g̃ ſo
lū in poſtremo nobis vnit̄ vt for⁹: ⁊ cuʒ ſic vnit̄ tūc ꝑ ip̄ʒ
ītelligim⁹ oīa q̄ ītelligim⁹: ⁊ agim⁹ ꝑ eū actionē ſibi pro
priā vʒ ītelligere: ex quo vlteri⁹ apparet ꝙ ītellectio ītel
lectus agētis nō eſt aliq̄ ſciarū ſpeculatiuarū: ſed eſt ali-
quid currēs curſu rei gnāte nāliter a diſciplina ſciaruʒ:
q̄ſi dicat ꝙ ſcīa q̄ eſt ſubſtātia ītellect⁹ agētis nāliter ſeq
tur in nobis ſcias ſpeculatiuas: ꝑ quarū adeptionē no-
bis ꝯiungit̄ lumē ⁊ ſubſtātia ītellect⁹ agētis tāq̄ʒ cogita-
tio nr̄a: vt ſupra oſtēſuʒ eſt: ⁊ tūc dr̄ ītellect⁹ adeptus. Uñ
nō eſt remotū ꝙ hoīes adiuuēt ſe in hac intētiōe ⁊ ade-
ptiōe intellect⁹: ſicut iuuāt ſe in adeptiōe ſciarū ſpeculatiua
rū: ꝑ quas acqrit̄ cōtinuatio ītellect⁹ agētis: ꝑ intellecta
aūt falſa nō cōtinuat̄ nobis intellect⁹ agens: q2 nō inten
dunt̄ naturalr̄: ſed fiunt a caſu vt mōſtra. Unde vt alpha
rabius dicit reſpect⁹ intellectus agentis ad hoīem nō eſt
reſpectus agentis tantum: ſed agentis ⁊ forme.

Dubitat̄ tn̄ circa hec dicta: vtrū intellect⁹ poſſis corpori vnitus ītelligere poſſit ſbās ſe-
paratas. ¶ Arguit̄ ꝙ nō: ꝑmo ſic. Quecūqʒ aliq̄ ad inui-
cem cōparant̄ ſicut ꝓpriū agens ⁊ ꝓpriū paſſum: opʒ ꝙ
actio actiui ſit equalis paſſioni paſſiui: ſed intellect⁹ agēs
⁊ intellect⁹ poſſis ſe hn̄t ſicut ꝓpriū agens ⁊ ꝓpriū paſſuʒ.
ergo actio intellect⁹ agentis adequat̄ paſſioni intellect⁹
poſſis: cū igit̄ actio intellect⁹ agentis ſit abſtrahere: ⁊ paſ-
ſio intellect⁹ poſſis intelligere: vt patuit ſupra: ſequitur ꝙ
intelligere intellect⁹ poſſis adequat̄ abſtrationi intellect⁹
agentis: ⁊ ꝑ ꝯn̄s nihil pōt intellectus poſſis intelligere niſi
ſi qḋ pōt intellectus agens abſtrahere: ſed ꝯſtat ꝙ intelle
ctus agens nō pōt abſtrahere ſubſtātias ſeparatas cuʒ ſint
de ſe actu abſtracte: nec hēant fantaſmata a qb⁹ abſtrahi
poſſint. ergo nec intellectus poſſis eas poterit intelligere.
¶ Scḋo ſi ītellect⁹ poſſis corꝑi vnitus poſſet intelligere
ſubās ſeparatas ⁊ eas cognoſcere: aut notitia q2: aut notitia
ꝓp quid: nō notitia q2: qm̄ vt ait Ariſt. 6° meta. eadē eſt
via cognoſcendi ſi eſt ſiue q2 eſt: ⁊ qd eſt: ſed intellect⁹ nr̄

nō pōt de ſubſtātijs ſepatis cognoſcere qd eſt. ergo nec ēt q eſt. Et q nō poſſit cognoſcere qd eſt declaraē: q2 talis cognitio acqriē p notitiā accidentiū ppriorū: vt habitum eſt primo huius: ſed de ſubſtantijs ſepatis nulla cogſcimus propria accñtia: cū mouere intelligere ⁊ reliq̄ hmōi ſint accñtia eaꝝ cōia. q̄re ⁊c̄. Nec valꝫ ſi diceretur q de deo cognoſcimus aliqua que ſunt ſicut accñtia eius ppria: vt q eſt pmū ſimplr independēs infinitus ⁊c̄. q2 obiectū ⁊ potētia debēt adinuicē pportionari: ſꝫ finitū ⁊ īfinitū nō pportionanē vt pꝫ: ergo intellect⁹ nr̄ q eſt finit⁹ nō pōt itelligere deū q eſt infinitus. Etiā nō pōt intellect⁹ nr̄ hr̄e notitiā pp qd de ſubſtātijs ſepatis: qm̄ vt dicit Ar. 2° metaphy. ita ſe hꝫ intellect⁹ nr̄ ad māifeſtiſſima in nā ſicut ſūt ſubſtātie ſepate ſicut oculus noctue ad lumē ſolis: qd veꝝ nō eēt ſi de ipſis notitiā pp qd: q̄ eſt ceteris pfectiſſima poſſet haberi. Et ꝯfirmaē q2 notitia pp qd eſt p cām: ſꝫ ſbaꝝ ſepatarū nullā cognoſcim⁹ p cāꝫ: ⁊ marie dei q eſt p⁹ cāꝝ igiē ⁊c̄. ¶ In oppoſitū eſt Cōm. cōmē. 36. hui⁹ tertij. Et arguiē ēt rōne qm̄ ois cognitio ſit p aſſimilationē cognoſcētis ad cognitū: ⁊ per ꝯñs qd eſt magis ſile nr̄o intellectui eſt ab eo magis cognoſcibile: ſꝫ ſbe abſtracte magis aſſimilanē ei q̄ ſbe māles: ⁊ ipſe pōt cognoſcere ſbas mālēs ergo a fortiori cognoſcere poterit ſbas abſtractas. Vñ dicit Cōmē. 2° metaphy. q ſi ſbe abſtracte nō poſſent intelligi ab intellectu nr̄o: tūc nā ocioſe egiſſet: q2 feciſſet aliqd nālr intelligibile qd a nullo poſſet intelligi. ¶ Sꝫ in mō ſm quē intellectus poſſis corpi vnitus itelligere pōt ſbas ſepatas inter ſcribētes eſt maxima diſcrepātia: vult enim Cōm. Auer. q intellectus poſſis poſſit intelligere ſbas ſepatas intuitiue: ⁊ ſꝫ eaꝝ qdditates intellectū agētem ſibi vniti vt forma poſt cōpletā gñationē intellectus in habitu: nā cū intellectus agēs ſeipm intelligat p ſbaꝫ ppriā: ⁊ intelligētias ſupiores p ipſas ſibi aliq̄liter vnitas ſeqtur q cū intellect⁹ agēs erit fact⁹ forma intellect⁹ poſſibilis: qd tūc itellectus poſſis per ipm itelligat qcqd intellectus agēs intelliget: ⁊ ſili mō ſicut itellectus agēs: qd tñ erit ordine quodā: qm̄ pmo intellect⁹ poſſis itelligit oia mālia: ⁊ deide actū ppriū: poſtea ſeipm: ⁊ deide itellectū agentē: ⁊ ꝯñr aſcēdēdo intelligit intelligētiā orbis lune: poſtea mercurij: poſtea veneris: ⁊ ſic gradatim donec pueniat ad vltimā intelligentiā: q̄ eſt deus glorioſus: ⁊ hoc mō intellectus aſcēdit in intelligēdo de forma in formā: donec eſt factus adeptus in quo ſtatu ponit hic vltimā felicitatem. ¶ Hec tñ opio a nōnullis multiplr mordeē. Primo. q2 ſi intellectus agēs eſſet ſba ſepata: vt tenet hec poſitio: tunc nō vniretur nobis ſm ſuā ſbam: ſed ſolū lumine eius ſꝫ q participaē ab intellectu ſpeculatiuo: ⁊ nō quātū ad alias actiōes itellectus agentis: vt poſſimus p hoc intelligere ſbas ſepatas: ſicut dū videmus colores illuminatos a ſole non vnitur nobis ſba ſolis vt poſſimus agere actiones ſolis: ſed ſolū nobis vniē lumen ſolis ad viſionē coloris. ¶ Scdo arguunt: q2 dato q intellectus agēs nobis vniretur ſm ſbam ſuā: tñ vt ponit Auerro. nō vniē nobis niſi p itellecta ſpeculatiua reꝝ mālium: ⁊ p ꝯſequēs p ipꝫ ſic vnitū nō erim⁹ potētes itelligere niſi mālia. ¶ Tertio itelligere oia mālia vix ꝯtigit alicui i hoc mūdo: vel paucis: ſi ergo in tali adeptiōe intellectus eēt felicitas humana: ſequeretur q pauci ad felicitatē puenirent humanā: cōtra Ari. p⁰ ethi. dicentē q felicitas eſt bonum cōe: qd pōt puenire oibus nō orbatis ad virtutem. ¶ Quarto. q felicitas non ſit in ꝯtinuitate intellectus agentis nobiſcū oñdunt per Ari. in. 10. ethi. volentē q felicitas eſt opatio ſm v̄tutē perfectā: ⁊ q maxima felicitas cōſiſtit in cognitione maximoꝝ intelligibiliū ſꝫ ſapiaꝫ que eſt optima virtutū ⁊ principaliſſima ſciaꝝ ſpeculatiuarū. q̄re ⁊c̄. ¶ Propter hoc ⁊ alia multa tenuerūt alij qui in hac difficultate oppoſitū Cōmētatoris premittentes pmo q duplex eſt notitia. ſ. ſimplex ⁊ intuitiua: vt cognitio qua viſus cōprehēdit colorē: alia eſt cōpleta ⁊ diſcurſiua: que p argumētationē acqritur: vt q pmus motor eſt eternus. Et ex hac ſeqtur alia diſtinctio. ſ. q de aliquo duplr pōt haberi notitia. Vno mō quātū ad qdditatē ⁊ eſſentiā eius. Alio modo quātū ad eius eſſe ⁊ opationes. ¶ Premittūt ſcdo q intellectus nr̄ poſſis eſt infimus in gñe nāe intellectualis: adeo q eſt natus moueri nālr ad intelligēdū a fantaſmatib⁹ exñtib⁹ in nobis: ⁊ q2 qd naturale eſt nō aliter aſſueſcit: ideo q̄diu eſt vnit⁹ corpori nihil intelligere pōt niſi ad illud intelligēdū moueri poſſit ab aliquo fantaſmate.

His premiſſis iſtas ponunt ꝯcłones. pma ꝯcło. Intellect⁹ poſſis ſi pōt de ſbantijs ſepatis īntuitiuā notitia hr̄e: ⁊ eā ſꝫ eaꝝ qdditates diſtincte cognoſcere ſꝫ q corpori eſt vnit⁹. Iſta cōcluſio arguiē ſic. Intellect⁹ poſſis ſꝫ q eſt vnitus corpori nihil pōt itelligere: nec aliquo mō niſi ſm q pōt moueri ab aliquo fantaſmate: ſꝫ nullū in nobis pōt eſſe fantaſma qd poſſit mouere intellectū poſſibilē ad intelligēdū intuitiue ⁊ diſtincte quidditatē ſbe ſepate. ergo ⁊c̄. pꝫ ꝯña ⁊ maior ex ſcdo pmiſſo. mīor aūt pbari poſſet p argumenta facta in pncipio q̄ōnis. ¶ Scda ꝯcło. Intellect⁹ poſſibilis de ſubſtātijs ſepatis notitiā diſcurſiuā: ⁊ quantū ad eaꝝ eſſe vel opatiōes pōt habere vt corpori eſt vnitus. Iſta ꝯcło pꝫ qm̄ p eternitatē mot⁹ celi pbari pōt motores corporū celeſtiū eē ipartibiles a magnitudine ſepatos ⁊ cōtinuo mouētes: vt pōt colligi ex 8° phy. igiē ⁊c̄. ¶ Sꝫ ꝯ iſtā poſitionē multiplr inſtāt defenſores pcedētis opinionis. ⁊ meliores eaꝝ rōnes ſunt due. ¶ Prīa rō eſt. nulla forma īpediē a ſua opatiōe nobiliſſima p eius vnionē ad ſuā ppriā māꝫ: q2 tūc illa vnio nō eēt nālis: ſed itelligere diſtincte qdditates ſepatoꝝ: ⁊ marie dei ē opatio nobiliſſima aīe itellectiue: vt colligiē. 10. ethi. ⁊ corpus humanū eſt ſua mā ppria vt pꝫ. ergo per vnionē aīe itellectiue ad corpus nō īpediē qn poſſit diſtincte cogſcere qdditates ſubarū ſepataꝝ. ¶ Et ꝯfirmaē ad maiorē q nulla forma īpediē ꝑpetuo a ſua opatiōe nobiliſſima p ei⁹ vnionē ad ſuā ppriā māꝫ: lꝫ aliqñ poſſit īpediri: tn̄ mō ſic eſt de aīa itellectiua: que lꝫ impediaē a ſua nobiliſſima opōne dū corpi eſt vnita: q2 tñ aliqñ ſepaē ab eo: tñ tūc diſtincte intelligere pōt qdditates ſbaꝝ ſepataꝝ. ¶ Sꝫ ꝯ hāc rñſionē ſic arguiē: q2 ſi aīa intellectiua pōt diſtincte intelligere qdditates ſubaꝝ ſepataꝝ: aut ergo p ſuā ſbaꝫ: aut p ſpēm a fantaſmate abſtractā: aut p ſpēm receptaꝫ a ſba ſeparata. Si p ſbam ſuā: tunc cū vnio aīe intellectiue ad corpus nō īpediat eius ſbaꝫ: ſeqē q nō impedit ipſaꝫ a tali intellectiōe. Si p ſpēꝫ abſtractā a fantaſmate cū vnio aīe intellectiue ad corpus nō impediat receptionēꝫ talis ſpēi: ſꝫ magis ſit neceſſaria: ſeqē q nec īpediat hmōi itellectionē. Si aūt ſic intelligat p ſpēꝫ receptā a ſba ſepata: q2 vnio aīe intellectiue ad corpus talem receptionēꝫ impedire nō pōt: ex quo ſpēs ſbe ſepate nō reqrūt in ſbo diſpōnes ꝯrias illis q̄ reperiunē in corpe humano niſi fingaē: itēꝝ hr̄ ſentētia vt pa⁹ igiē ⁊c̄. ¶ Scda rō. Quidditas ſbe ſepate aut eſt idē realiter cū eē ei⁹: aut aliud: ſi idē. ergo ſicut intellect⁹ vni⁹ corporis intelligit eē ſbe ſepate: ſic intelligit ei⁹ qdditatē. Si aliud tunc q̄raē ab aduerſarijs an ipſi cognoſcāt illā alietatē: aut nō. Si nō: tūc loquunē de eo qd nō cognoſcunt: q̄re fantaſtice ⁊ ſine rōne. ſi ſic. ⁊ nō p ſenſuꝫ vt pꝫ. ergo p intellectū: ſꝫ intellectus nō pōt cognoſcere diuerſitatē inter aliq̄ niſi cogſcat vtrūqꝫ illoꝝ: vt patuit ex cap⁰ de ſenſu cōi. ergo intellꝯ corpi vnit⁹ itelligit nō ſolū eē: ſꝫ ēt qdditates ſbe ſeparate. ¶ 3⁰ via in hac mā mihi occurrit que vr̄ ſatis pbabilꝭ. vꝫ dicēdo q aīa intellectiua corpi vnita p

diſtincte

diſtincte põt intelligere qdditates ſubarũ ſeparatarũ nõ p vnionẽ intellectus agẽtis ad intellectũ poſſem vt poſuit Cõmẽ. ſed ſumẽdo aliud fundamẽtũ. Nam ſuperi⁹ fuit oſtẽſum φ vtus cogitatiua ex ſpẽb⁹ formarũ ſenſatarũ elicere põt ſpẽs intẽtionũ nõ ſenſatarũ: ⁊ nõ ſolũ cogitatiua in hoĩe: ſʒ ẽt extimatiua ĩ brutis. Vñ extimatiua ouis ex cognitiõe coloris figure ⁊ motus lupi: ac reliquoꝝ taliũ elicit ſpẽm inimicitie. Cũ ḡ intellect⁹ ſit vtus altior ⁊ nobilior q̄ʒ cogitatiua: a fortiori ſeqtur φ ipſe vnit⁹ corpi ſiſe facere poterit. ſ. ex ſpẽb⁹ ſeu notitijs effectuũ ſubẽ ſepate: ⁊ ſuarũ opationũ: ⁊ ꝓprietatũ elicere ſpẽm ſue qdditatis repñtatiuã: p quã ipſaʒ qdditatẽ ſubẽ ſepate itelligere põt: ſiẽ cũ itellect⁹ cognouerit de ꝑma itelligẽtia φ eſt ens ſimplr ꝑ^m: ⁊ indepẽdẽs: act⁹ puriſſim⁹: vigoris infiniti: ac reliq̃ talia: ex his elicere poterit ſpẽm qdditatis diuine repñtatiuã: ⁊ pariter ĩ alijs eſt dicẽdũ. Ex qb⁹ ſeqꝭ φ ſʒ ordinẽ nãe nõ qlibʒ itellect⁹ põt h̄ facere: ſʒ ſolũ exercitat⁹ ĩ ſcia diuina. Ex īfuſiõe aũt ⁊ grã ſupnãli ẽt ſrarũ ignar⁹ qdditates ſubarũ ſepatarũ cogſcere põt: vt in plurib⁹ ſctis hoĩb⁹ ꝯtigit: ſʒ de tali cognitiõe nõ loquimur in ꝓpoſito. ℭ Et ex his ad argumẽta ſupi⁹ adducta pʒ rñſio. ℭ Ad ꝑ^m ꝯcedi põt φ paſſio itellect⁹ poſſis adequat actiõi itellect⁹ agẽtis: nõ q: oẽ itelligibile ſit abſtrahibile: q: aliqd itelligiꝭ qd nõ põt itelligi p ſpẽm abſtractã: ſʒ tñ elicitã: vt dcm̃ eſt ſupra: ſʒ q: ſi itellẽs poſſis vnit⁹ corpi dʒ aliqd itelligere oʒ φ ꝯcurrat aut p̄cedat abſtractio itellect⁹ agẽtis illi⁹ itelligibilis: vel alicui⁹ alteri⁹: ad qd illud p ſe ſĩtudinẽ habeat. ℭ Ad 2^m ꝯcedẽdũ eſt φ itellect⁹ nr̄ vtroqʒ mõ põt cognoſcere ſubas ſepatas: ⁊ cũ dĩ φ nõ põt de eis cognoſcere qd eſt. ergo nec q: ẽ: negeꝭ añs: ⁊ modus eſt declarat⁹. Et cũ vlteri⁹ arguiꝭ φ itellectus nr̄ nõ põt de deo notitiã hẽre: q: finitũ ⁊ ifinitũ nõ ꝓportionanꝭ: dicendũ eſt φ lʒ nõ ꝓportionenꝭ in eo ſm φ vnũ eſt finitũ ⁊ aliud ĩfinitũ: ꝓportionanꝭ tñ adinuicem vt motũ ⁊ mobile. Et ſilr dĩ: φ de ſubſtantijs ſepatis põt hẽre notitiã ꝓpter qd: cũ vna ſit cauſa alteri⁹: ⁊ auctas allegata ex ſcdo metaph. nõ arguit ĩpoſſibilitatẽ: ſʒ ſolũ difficultatẽ: imo dicũt aliq φ de deo poſſum⁹ hẽ talẽ notitiã: q: lʒ nõ habeat cãm: ſibi tñ aliq̃ p̄dicata attribuũtur hñtia inter ſe ordinẽ ꝑoris ⁊ poſterioris: ⁊ ſe hñtia vt cã ⁊ effectus: ſed de hoc inquirẽdũ eſt alibi. ℭ Ad arg⁹ facta contra alias vias ex fundamentis ſuis facile poteſt rñdere: qd breuitatis cã relinquo: ⁊ h̄ pauca cõgregare volui de iſto queſito difficili ad iuniorũ introductionẽ.

ℭ Nunc aũt ea: q̄ de anima dicta ſunt: quaſi ad q̄dã capita redigẽtes rurſus dicam⁹ aĩam ipſaʒ ea vniuerſa quodãmodo eẽ: q̄ ſunt. Nã ea q̄ ſũt: aut intelligibilia ſũt: aut ſenſibilia ſunt: atqʒ ſcia qdẽ eſt res ea quodãmodo: que ſub ipſam ſcientiaʒ cadunt: ſenſus autem ipſe ſenſibiles. Verum quo

T. c. 37 pacto id ita eſt: queratur oportet.

ℭ Nũc aũt de aĩa dicta recapitulãtes dicamus iterũ: qm̃ oĩa ea q̄ ſunt quodãmodo eſt aĩa: aut eni ſenſibilia: que ſunt: aut intelligibilia: eſt autẽ ſcia quidẽ ſcibilia quodãmodo ſenſus autem ſenſibilia.

38 ℭ Qualiter autem hoc fit oportet ingrere.

ℭ Iſtud eſt ſextũ cap^m hui⁹ ꝑmi tractat⁹: in quo Ariſt. recapitulat pri⁹ dicta de aĩa. Et cõtinet duas ptes. In ꝑmã ꝑma Ari. oñdit: φ aĩa eſt quodãmodo oĩa. In ſcda vero oñdit φ aĩa nõ intelligit abſqʒ fantaſmate. ſcda ibi. (Quũ aũt neqʒ.) Prima in duas: q: primo facit qd dictũ ẽ. Secũdo declarat qd dixerat ibi. (Secaꝭ igiꝭ ſcia.) ℭ Dicit de prima φ nũc aũt dicta de aĩa recapitulãtes iterũ dicamus φ aĩa eſt quodãmõ oĩa ea q̄ ſunt: qd pʒ q: ea q̄ ſũt: aut eni ſũt ſenſibilia: aut intelligibilia: eſt aũt ſcia quideʒ ſiue intellect⁹ quodãmodo ipſa ſcibilia: ſenſus aũt ipſa ſenſibilia: qualiter autem hoc ſit oportet inquirere.

ℭ Scindiꝭ igiꝭ ĩ ipſas res ſcia atqʒ ſenſus: Is qdẽ qui eſt potẽtia in res potẽtia tales: is vo: q eſt actu: ĩ actu ſilr tales: ⁊ ſcia pari modo: ſenſitiuũ aũt aĩe: ⁊ id qd ſciẽtis aſſici põt: hec potẽtia ſũt: hoc qdẽ id: qd ſub ſciam cadit: illud vo ſenſibile: at q neceſſe eſt: aut res ipſas: aut formas in aĩa eſſe. At nõ ſũt in ea res ipſe ꝑfecto. Nõ eni ipſe lapis in aĩa: ſʒ forma lapidis ĩeſt. Quare aĩa eſt vt manus: manus enim inſtrumẽtoꝝ eſt inſtrumẽtũ: ⁊ itellectus formarũ eſt forma: ⁊ ſenſus itidem ſenſibiliũ forma.

ℭ Secaꝭ eni ſcia ⁊ ſenſus in res: q̄ qdẽ potẽtia eſt ĩ ea: q̄ ſũt potẽtia: q̄ vo actu: ĩ ea q̄ ſunt actu. Aĩe aũt ſenſitiuũ: ⁊ qd ſcire põt: potẽtia hec ſunt: hoc qdeʒ ſcibile illud vo ſenſibile. Neceſſe eſt autẽ aut ipſa aut ſpecies eſſe. Ipſa qdẽ igitur nõ ſunt: nõ eni lapis in aĩa eſt: ſʒ ſpẽs: quare aĩa ſiẽ manus eſt: manus. n. eſt organũ organoꝝ: ⁊ itellectus ſpẽs ſpẽrũ: ⁊ ſenſus ſpẽs ſenſibiliũ.

ℭ Declarat qd dixerat oñdendo φ aĩa eſt quodãmõ oĩa entia: ꝑmittẽdo primo φ itellect⁹ ⁊ ſenſus diuidiꝭ ſʒ potẽtiã ⁊ actũ: ſicut res itelligibiles ⁊ ſenſibiles. Vñ dicit. Secaꝭ igiꝭ. i. diuidiꝭ ſcia ſiue intellect⁹: ⁊ ſilr ſenſus in res. i. ſicut res itelligibiles ⁊ ſenſibiles: vt ſcia q̄ qdẽ eſt potentia ĩ ea itelligibilia q̄ ſunt potẽtia: q̄ aũt actu in ea q̄ ſunt actu: ⁊ pariter eſt de ſenſu reſpectu ſenſibiliũ: ideo ſubdit. Aĩe aũt ſenſitiuũ. i. ſenſus in potẽtia: ⁊ qd ſcire põt. i. itellect⁹ in potẽtia ſũt hec. ſ. ſenſibilia ⁊ itelligibilia: in potentia hoc qdẽ. ſ. qd ſcire põt eſt ipm ſcibile: illud aũt. ſ. ſenſitiuũ eſt ipm ſenſibile. ℭ Et qd itellect⁹ ⁊ ſenſus ſint res itelligibiles ⁊ ſenſibiles mõ ſĩtudinis ⁊ receptiõis vt dixit Cõmẽ. i. habẽt res illas in ſe itẽtionalr ꝓbat dicẽs. Neceẽ ẽ aũt ipſa. ſ. itelligibilia ⁊ ſenſibilia eẽ in aĩa ex quo ipſa de nouo cognoſcit: aut ſpẽs ipſoꝝ: cũ q̄libet talis cognitio fiat p receptionẽ cogniti aliq̃ mõ. Ipſa qdẽ igiꝭ itelligibilia ⁊ ſenſibilia nõ ſunt in aĩa ſm eẽ mãle: erũt ḡ in eo ſʒ eẽ itẽtiõale: iõ dicit. Nõ. n. lapis in aĩa eſt: ſʒ eius ſpẽs eſt ĩ aĩa: q̄re ſeqꝭ φ aĩa eſt ſiẽ man⁹: man⁹. n. eſt organũ organoꝝ: ⁊ ſilr itellect⁹ eſt ſpẽs ſpẽrũ. ſ. itelligibiliũ: ⁊ ſenſus eſt ſpẽs ſpẽrũ ſenſibiliũ. ℭ Intelligẽdũ ptea φ oĩa q̄ ſunt: aut ſunt ſenſibilia: aut itelligibilia: ⁊ aĩa p ſenſum eſt quodãmõ oĩa ſenſibilia: p itellectũ vo oĩa intelligibilia: vt ſtatĩ oſtẽſum fuit: iõ aĩa eſt quodãmõ oĩa entia. Et dĩ quodãmõ: q: nõ eſt oĩa entia ſm eſſe mãle: ſʒ ſolũ ſʒ eſſe itẽtiõale: p q̄to oĩuʒ entiũ recipit ſpẽʒ ſeu cognitionẽ. Et q: ſiẽ res ſenſibiles diuiduntꝭ p actũ ⁊ potentiã: q: q̄dã dñr ſenſibiles actu: q: actu ſentiunꝭ: q̄daʒ vo po⁹: q: nõ actu ſentiũtꝭ: ſʒ pñt ſentiri: ita ſenſus diuidiꝭ p actũ ⁊ potẽtiã: ſenſus in actu dĩ q actualr ſentit: in po⁹ vero q nõ ſentit actualr: ſʒ põt ſentire. iõ vult Ar. φ ſenſus in actu ſit oĩa ſenſibilia in actu: ſenſus vo in potentia ſit oĩa ſen-

ſibilia in potētia. Et ſilr eſt de itellectu ⁊ itelligibili vȝ ꝙ intellectus in actu eſt oia itelligibilia in actu: ⁊ itellect⁹ in potentia eſt omnia intelligibilia in potentia. Ui͞n dicit Cōmē. vt res q̄rū d͞r ie ſi͞t eedē. ¶ Intelligēdū ſcdo: ꝙ ſicut man⁹ d͞r organū organoꝝ: q͞r q̄dlȝ organū pōt reci pere ⁊ ql͞ibet organo vti: ita itellect⁹ poſſis d͞r ſpēs ſpērū itelligibiliū: q͞r qualȝ ſpēȝ itelligibilē i ſe recipe pōt ⁊ ea vti i itelligēdo: ⁊ ſenſus d͞r ſpēs ſpērū ſenſibiliū: q͞r cuiuſlibet ſenſibilis ſpēm in ſe recipe pōt: ⁊ ea vti in ſentiēdo.

¶ Cū aūt nulla res ſit ꝑter magnitudīes ſe pata: vt videt͞r res ipſe ſenſibiles i ipſis ꝑfecto ſenſibilib⁹ formis: ipſe ſi͞t intelligibiles forme: tū earū rerū: q̄ abſtracte vocant͞r: tū eoꝝ ēt ſenſibiliū: q̄ ſi͞t habit⁹ atqȝ affect⁹: ideirco ⁊ q non ſentit nihil diſcere vel intelligere pōt: ⁊ qui cōtemplat͞r neceſſe ē vt vna cū fantaſmate ꝯtemplet͞r. Ipſa nāqȝ fantaſmata veluti ſenſibilia ſūt: attamē ſine mā͞.

T. cō. 39 ¶ Quoniā āt neqȝ res nulla ē ꝑter magnitudies ſic vident͞r: ſenſibilia ſepata i ſpēb⁹ ſenſibilib⁹ itelligibilia ſi͞t: ⁊ q̄ abſtractiōe d͞nr: ⁊ q̄cūqȝ ſenſibiliū habit⁹ ⁊ paſſiōes: ⁊ ob hoc neqȝ nō ſentiēs nihil vtiqȝ addiſcet: neqȝ intelliget. Sed cū ſpeculet͞r neceſſe eſt ſil͞r fantaſma aliqđ ſpeculari: fantaſmata autē ſicut ſenſibilia ſunt: ꝑterqȝ ꝙ ſūt ſine mā͞.

¶ Hic oſtendit ꝙ aīa nō itelligit abſqȝ fantaſmate: ⁊ duo facit: ꝑmo hoc: ſecūdo diſtinguit fantaſmata ab itellectu ibi. (Eſt aūt fantaſma.) De ꝑma vult ꝙ ſicut ſenſus nō ſentit niſi in ꝑñtia ſenſibilis: ita itellect⁹ nō itelligit niſi i ꝑñtia fantaſmatis: q͞m ſicut ſuꝑi⁹ habitū eſt: ita ſe hn͞t fantaſmata ad itellectū ſicut ſenſibilia ad ſenſuȝ: iō dicit Q͞m aūt neqȝ nulla res eſt ꝑmo itelligibilis ab itellectu ꝑter magnitudines ſenſibiles ſicut vident͞r .i. intelligunt͞r ſenſibilia ſepata .i. abſtracta ꝑ itellectū in ſpēb⁹ ſenſibilibus .i. fantaſmatib⁹ ſenſibilia ſunt: ⁊ q̄ abſtractione dicūtur vt mathematica: ⁊ q̄cūqȝ ſunt habitus ⁊ paſſiōes ſenſibilium vt naturalia. Ui͞n tā mathematica q̄ nālia non poſſunt itelligi ſine fantaſmate: ꝓpter quod ſubdit: ⁊ ob hoc neqȝ nō ſentiēs nihil vtiqȝ addiſcet: nec itelliget: ſuꝑfluit negatio: ſed cū aliqs ꝑ intellectū ſpeculet͞r neceſſe eſt ipſum ſimul fantaſma aliqđ ſpeculari .i. fantaſiari: ⁊ hui⁹ cā eſt: q͞r fantaſmata ſunt ſicut ſenſibilia ꝑterqȝ ꝙ fantaſmata ſunt ſine mā: ſenſibilia aūt ſunt cū mā. ¶ Intelligendū pͥmo: ꝙ q͞r intellect⁹ movet͞r ad itelligēdū a fantaſmatib⁹: iō illud d͞r pͥmo intelligibile via generationis qđ hȝ ꝓpͥū fantaſma hoc aūt eſt magnitudo ſenſibilis: quare magnitudo ſenſibilis pͥmo intelligibilis dici debȝ: non tn͞ vt hȝ eſſe in hoc ꝑticulari vel illo: ſed vt eſt abſtracta per intellectū agētē: aut ſimpliciter: vt mathematicalia: aut ab hoc ⁊ ab illo vt nālia. ¶ Intelligēdū ſcdo ſm Cōmē. comē. 39. ꝙ cū corpus: qđ eſt vl͞tus intelligibiliū abſtrahit͞r ab intellectu ſm velocitatē. ſed ex eēn͞o in reb⁹ ſenſibilib⁹: neceſſe eſt vt forme ſint exiſtētes in itellectu ſm velocitatē: ⁊ rem velocis tr̄aſmutatiōis nō ſirā: ⁊ ꝙ ille eedē ſunt exiſtētes extra aīam in rebus ſenſibilibus: ⁊ ſm ꝙ habitus exiſtit in hñte habitū: ⁊ res ſira eſt in re patiente. ¶ Et quib⁹ v͞bis duo videntur poſſe concludi: quoꝝ vnū eſt ꝙ eadē forma eſt i re ſenſibili extra aīaȝ ⁊ in intellectu: ſed h͞ eſt diuerſimode: q͞m in re extra aīam eſt realr͞ ⁊ ſm eē ſignatū: in intellectu v͞o eſt intētionalr͞ ⁊ ſȝ eē abſtractū ⁊ vl͞e. Aliud eſt ꝙ hr͞ forma eſt in re ſenſibili ſira ⁊ velut habit⁹: q͞r nō depēdet in ꝯſuari ab aliquo agēte ꝑticulari: in itellectu v͞o ē ſicut res velocis trāſmutatiōis nō ſira: q͞m ꝯtinue ab aliquo ꝑticulari agente in cōſeruari depēdet: videlicet a fantaſmate.

¶ Eſt āt aliud fantaſia ab affirmatiōe negatiōeue: verū eni vl͞ falſū ꝯplexio ē ꝯceptuū itellect⁹. At mētis ꝑmi ꝯcept⁹ quo q̄ſo differēt: vt nō fantaſmata ſint: An neqȝ ceteri ſūt fantaſmata: nō tn͞ ſine fantaſmatib⁹ ſi͞t.

¶ Eſt aūt fantaſia alterū a dictione ⁊ negatione. Cōpoſitio eni itellectuū eſt verū: aut falſum. Primi aūt itellect⁹ quid differrēt: vt nō fantaſmata ſint: aut neqȝ alij fantaſmata: ſed non ſine fantaſmatibus.

¶ Diſtinguit fantaſma ab intellectu ꝑ intellectū itelligēdo actū itelligēdi: ⁊ pͥmo ab itellectu cōpoſitoꝝ dicens. Eſt āt fantaſia capiēdo ꝓ opatiōe alterū a dictione .i. affirmatiōe ⁊ negatiōe: ꝯpoſitio .n. itellectuū ē qđdā verū aut falſuȝ: qđ ſupple nō eſt de fantaſia: ꝑmi aūt itellect⁹ q̄ ſunt ſimplices ⁊ icōplexi qd .i. in quo differunt: vt non ſint fantaſmata: Reſpōdet ⁊ dicit. Aut neqȝ alij .i. neqȝ intellectus ſimplices: neqȝ alij .ſ. cōpoſiti ſunt fantaſmata: ſed nō ſunt ſine fantaſmatib⁹. ¶ Intelligēdū ꝙ itellect⁹ cōpoſiti differūt a fantaſmatib⁹: q͞r intellect⁹ cōponendo dicit rē eſſe aut nō eſſe: ideo eſt ibi veritas aut falſitas: ſȝ ex hoc ꝙ de aliquo fantaſiamur: nō ꝑꝑ hoc dicimus illđ eſſe vel nō eſſe: quare nō eſt ibi veritas vel falſitas. Intellectus aūt ſimplices differūt a fantaſmatib⁹. Fantaſmata aūt ſūt de reb⁹ ꝑticularib⁹. ¶ Cōmētator v͞o ꝑ ꝑmos intellect⁹ nō itelligit ſimplices itellectus apprehēſiones ſed pͥmas ꝓpoſitiōes: q̄ ſunt ꝑma ꝑncipia cōplexa: per dictionē aūt ⁊ negationē itelligit ꝓpoſitiones affirmatiuas vel negatiuas: que ex illis cōcludunt͞r.

Hic dubitat͞r vtrū intellectus humanus corpori vnitus itelligere poſſit abſqȝ fantaſmate. Arguit͞r ꝙ ſic multiplr͞. Primo ad hoc ꝙ intellectus intelligat: ſufficit ipm͞ habere ſpēm intelligibilem: ꝑ quā ſit in actu: ſed intellectus habituatus habȝ ſpēm intelligibilē nō depēdentē a fantaſmate. ergo pōt intelligere nō cōcurrente fantaſmate: pȝ ꝯña cū maiori: minor vero eſt nota ex q̄d nominis ipſius habit⁹. ¶ Secundo. ſi intellectus noſter ſm ſtatū preſentis vite in intelligendo indigeret fantaſmate: tunc ſequeret͞r: ꝙ nō intelligeret niſi illa: quoꝝ fantaſmata eſſent in ſenſu: ꝯñs ē falſum: q͞r intelligit ſe ⁊ ſubſtātias ſepatas a mā: que fantaſmata nō habēt: cū nō cadant ſub ſenſu. ¶ Tertio. nō minus depēdet ſentire a ſenſibili q̄ intelligere a fantaſmate ꝑ Ariſto. in lr͞a: ſed ſenſus aliq̄n ſentit abſente ſenſibili: vt pȝ de ſenſu interiori. ergo itellectus ſine fantaſmate intelligere poterit. ¶ In oppoſitū eſt Ariſto. hic ⁊ ſuperius. ¶ Ad hanc dubitationē ſicut ad precedentē repeRiunt͞r diuerſi modi dicēdi. ¶ Primus eſt qui colligi poteſt de mēte Auerro. ꝙ licȝ intellect⁹ noſter intellectione noua: ⁊ ſm ꝙ vnitus eſt corpori nō poſſit intelligere abſqȝ fantaſmate: ipſe tn͞ abſolute acceptus intelligit intellectione eterna nullatenus a fantaſmate dependente. Prima pars huius cōcluſionis ſic arguit͞r. Quoniā ſi intellectus alicuius hoīs nūc intelligit aliquid qđ prius non intelligebat: hoc eſſe nō pōt niſi q͞r ipſe intellect⁹ nūc immediate īmutat͞r ab aliq̄ exiſtēte in illo hoīe a q̄ pri⁹ nō īmutabat͞r: aliter nō eēt rō: q̄re magis nūc itelligeret q̄ pri⁹: ſed illud exiſtēs in hoīe: a quo itellectus īmediate īmutatur

tur:nõ põt eſſe niſi fantaſma.ergo ad hoc ꝙ noſter intelle
ctus corpori vnitus intelligat de nouo:neceſſariũ eſt con-
currere fantaſma:patet deductio cũ maiori: minor ẽt eſt
clara:q̃ illud nõ poteſt eſſe ſpẽs exiſtens in ſenſu exterio-
ri vel cõi:cũ nõ ſit tante ſpiritualitatis vt foret oportunuꝫ
ad hoc ꝙ intellectũ immediate immutaret.erit ergo ſpẽs
vel cognitio alterius interioris: ⁊ talis fantaſma cõiter
appellaꝛ: ⁊ a Cõmẽtatore intentio imaginata.Scõa pars
etiã pꝫ ex fundamẽto opinionis Cõmẽtatoris de vnitate
⁊ ſeꝑatiõe intellect⁹ qm̃ vt patuit ſupra:vult ꝙ intellect⁹
agens ſit ſubã abſtracta ⁊ eterna:cõtinue ſe intelligẽs ꝑ
eſſentiã ꝓpriã.Siĺr lꝫ intellectus nõ ſemꝑ ſit adeptus in
reſpectu vni⁹ individui:tñ in ordine ad totã ſpẽm huma
nã ſemꝑ eſt adeptus:q̃ reſpectu toti⁹ multitudinis totuꝫ
phĩa eſt ꝑfecta:ſed q̃ñcũqꝫ intellectus eſt adeptus agens
vnitur poſſibili:vt forma ⁊ poſſibilis intelligit agentẽ ea-
dem intellectiõe numero:q̃ agens intelligit ſeipſum.ſ.
per eſſentiã intellectus agentis:⁊ pꝫ talẽ intellectionẽ eſſe
eternã:ad quã fantaſma nullo mõ ꝯcurrit.q̄re ⁊c̃. ¶ Et
huic ꝯ̃ſuis nõ in toto ꝯcordat Albertus dicens:ꝙ lꝫ ante
ſtatũ adeptionis non ꝯtingat intellectũ intelligere abſqꝫ
fantaſmate:tñ poſt ſtatũ adeptionis bene põt:videlꝫ poſt-
q̃ꝫ intellect⁹ poſſibilis totũ lumẽ intellect⁹ agentis ade-
ptus fuerit. Unde tunc aggregatũ ex vtroqꝫ diceꝛ intelle
ctus adeptus. ¶ Scõa opinio eſt ſcĩ Tho.di. eſſe impoſſi
bile intellectũ noſtrũ corpori ꝯiunctũ aliq̃d actu itellige
re niſi ad fantaſma ſe ꝯuertat:q̃d duab⁹ euidẽtijs oſñdit:
quarũ ꝓma eſt:qm̃ cũ itellect⁹ ſit potẽtia nõ vtẽs organo
corporali:nullo mõ in ſuo actu ipediret per leſionẽ orga
ni corporalis niſi ad ei⁹ actũ reqreret actus alicui⁹ potẽ
tie vtẽtis organo corporali:ſed certũ eſt:ꝙ intellectus in
ſuo actu impeditur per leſionẽ organoꝝ virtutũ ſenſitiua
rũ interioꝝ.ergo intellect⁹ ꝓ ſuo actu idiget actu alicui⁹
ſenſus iterioris:⁊ talis dr̃ fantaſma.igiꝛ ⁊c̃.pꝫ ꝯña ⁊ ma-
ior:minor aũt ad experiẽtiã declaraꝛ:naꝫ videmus ꝙ hõ
impediꝛ ab actualiter operãdo ⁊ intelligendo nõ ſoluꝫ de
nouo ſciam acqrendo:ſed etiã vtẽdo ſcia preaccepta per
leſionẽ organi vtutis imaginatiue:vt in freneticis acci-
dit:aut memoratiue:vt in litargicis accidit. ¶ Secũda
euidentia eſt:q̃ quãdo aliquis conatur aliq̃d intelligere
format aliqua fantaſmata per modũ exemploꝝ:in q̃bus
q̃ſi iſpiciat:q̃d itelligere ſtudet:⁊ ꝓpter hoc cũ aliquẽ vo
lumus facere aliq̃d itelligere:ꝓponim⁹ ſibi exẽpla:de q
bus fantaſmata formare poſſit ad intelligẽdũ. Ulterius
addit ꝙ q̃ potẽtia cognoſcitiua ꝓportionaꝛ cognoſcibi
li:ideo itellect⁹ angeli:qui totaĺr a corpore eſt ſeꝑatus:ꝓ
priũ obiectũ eſt ſubſtãtia intellectualis a corpore ſeꝑata:
⁊ ꝑ hĩ⁹ itelligibile mãlia cognoſcit:ſed itellect⁹ humanꝰ
qui corpori eſt ꝯiunct⁹:obiectũ ꝓpriũ eſt q̃ddĩtas in mã
corpali exiſtẽs:⁊ ꝑ hĩ⁹ rerũ viſibiliũ q̃dditates ſiue nãs
inuiſibiliũ rerũ aliqualẽ accipit cognitionẽ. Et q̃ de rõ-
ne q̃dditatis rei mãlis:cũ nõ ſit abſqꝫ mã corporali:eſt ꝙ
ſit exiſtẽs i aliquo idiuiduo ideo ab itellectu noſtro cor
pori cõiuncto cognoſci nõ põt niſi vt eſt exiſtẽs in aliquo
ꝑticulari:nõ aũt per ſenſum ⁊ imaginationẽ cõprehendi
mus ꝑticulare:quare neceſſe eſt ad hoc ꝙ itellect⁹ noſter
itelligat q̃dditatẽ rei mãlis:que eſt ſuũ ꝓpriũ obiectuꝫ:
vt ad fantaſma ſe ꝯuertat:⁊ ſpeculeꝛ nãm vlẽm exiſtẽteꝫ
in ꝑticulari:vbi aũt obiectũ ꝓpriũ noſtri itellect⁹ eſſet
ſubſtãtia ſeꝑata:vel quidditas rei ſenſibilis nõ exiſtẽs in
ꝑticularib⁹:vt Plato poſuit:tũc oporteret ꝙ itellect⁹ nr̃
in itelligẽdo ſe cõuerteret ad fantaſma. ¶ Tertius mo-
dus fuit quoꝝdã modernoꝝ:qui in itellectu poſſibili du
plices poſuerũt ſpẽs.ſ.abſtractas ex fantaſmatib⁹ ꝑ actio
nẽ itellect⁹ agẽtis:⁊ ſm̃ tales nõ põt itellect⁹ itelligere
gn ꝯcurrat fantaſma:⁊ h̃ ſemꝑ accidit i ꝓncipio dũ itel-
lectus icipit itelligere. Alias aũt ſpẽs poſuerũt elicitas ex
ꝓcedẽtib⁹ per operationẽ intellectus polis facti in actu:⁊
ſm̃ tales põt itellect⁹ itelligere nõ ꝯcurrẽte fantaſmate
q̃ tales nõ depẽdent a fantaſmate ſicut priores:ſed rema
nere poſſunt in itellectu ceſſante oĩ operatiõe ſenſus. Et
hoc declarãt ꝑ eos:q̃ extaſim patiunꝛ:q̃ ſi pungãꝛ nõ pa-
tiuntur ex eo ꝙ a ſenſib⁹ ſũt abſtracti:⁊ tñ itelligũt cum
poſt reuerſionẽ ad opera ſenſuũ multa mirabilia dicant
que ignorauerãt pri⁹. Uolunt ḡ iſti ꝙ lꝫ ſemꝑ in ꝓncipio
q̃ñ itellect⁹ icipit itelligere ꝯcurrat fantaſma:tñ in ꝓceſ
ſu poſtq̃ꝫ fact⁹ eſt in actu:etiã ante adeptioneꝫ itelligere
põt abſqꝫ fantaſmate. ¶ Ex q̃b⁹ oĩbus pꝫ qualiter itel-
ligi habeat:q̃d hic dicit Ar.vꝫ ꝙ neceſſe eſt quẽcũqꝫ itel-
ligentẽ fantaſma aliq̃d ſpeculari:qm̃ ſm̃ primũ modũ in
telligi hꝫ de itelligẽte intellectiõe noua:⁊ ſꝫ 2ᵐ vt verba
iacent:⁊ ſꝫ tertiũ in ꝓncipio:q̃ñ intellect⁹ icipit intellige
re. ¶ Ad rõnes autẽ in ꝓncipio adductas rñdeꝛ. ¶ Ad
ꝓmã reſpõderi põt ſm̃ vnã viã dicẽdo ꝙ ſpẽs reſeruate
in intellectu nõ ſufficiũt ad hoc vt actualiter itelligat:ſed
reqritur ẽt cõuerſio intellect⁹ ad fantaſma:ꝑ quã fiãt in
actu cõpleto:vt dictũ fuit ſupra. ¶ Uel põt dici ſꝫ aliã
viã ꝙ requirunꝛ fantaſmata tãq̃ꝫ agentia a q̃bus ſpẽs to
taliter in cõſeruari depẽdẽt. Et cũ arguiꝛ ꝙ tũc nõ eẽnt
habit⁹ in intellectu:reſpõdeꝛ negãdo ꝯñam:q̃ lꝫ habit⁹
intellectuales depẽdeãt i cõſeruari a fantaſmatib⁹:q̃ tñ
ꝯſeruans q̃diu eſt ſemꝑ eſt eis ſufficiẽter preſens:q̃d nõ
cõtingit de lumine ⁊ luminoſo ⁊ reliq̃s hĩ⁹:iõ non obſtat
q̃n illi ſint habitus. ¶ Ad ſcdaꝫ cũ arguiꝛ ꝙ tũc nõ itel
ligeret intellect⁹ niſi illud:cui⁹ fantaſma eẽꝫ in ſenſu: ne
gatur ꝯña. Et apud viã ſancti Tho.ſufficit ꝙ nũq̃ꝫ itelli-
gat intellect⁹ corpori vnitus niſi in ſenſu ſit fantaſma illi-
us:q̃d intelligiꝛ aut alteri⁹:ad q̃d ipſũ intellectũ habitu
dinẽ habeat. ¶ De mõ vero ſꝫ quẽ intellect⁹ vnitus cor
pori intelligit ſubãs ſeꝑatas patuit ſupra ꝑ Cõmẽtatorẽ
qui vult ꝙ poſtq̃ꝫ in intellectu poſſibili eſt ꝯpleta genera
tio intellect⁹ ſpeculatiui ſiue in habitu:ꝙ intellect⁹ agẽs
vniaꝛ ſibi vt forma totũ ſuum lumẽ ei cõicando: ⁊ tunc
poſſibilis intelligit agentẽ ꝑ ſubãm ipſius intellect⁹ agẽ-
tis:⁊ q̃ itellectui agẽti vniunꝛ itelligẽtie ſuꝑiores:vt in-
telligẽtia lune īmediate:⁊ mediãte ea itelligẽtia īmedia-
te ſuperior:⁊ ſic aſcẽdẽdo vſqꝫ ad primã: ⁊ eas per ſeipſas
intelligit:iõ mediãte intellectu agẽte:intelligẽtie vniunꝛ
cũ itellectu poſſibili:⁊ ab eo ꝑ ſeipſas itelligunꝛ. Et ſic ſꝫ
eũ itellect⁹ poſſibilis ſm̃ ſtatũ vite ꝓñtis cognitiõe in-
tuitiua aut mere ſubſtãtiali ſubãs ſeꝑatas itelligere põt
Sanctus aũt Thomas in hoc Auer.aduerſaꝛ dicens: in
tellectũ noſtrũ corpori ꝯiũctũ nullo modo ſubſtãtias ſe
paratas cognitiõe intuitiua ac mere ſubſtãtiali intellige
re poſſe:ſꝫ ſolũ ꝑ diſcurſuꝫ ⁊ ſm̃ aliq̃ ipſis attributa ꝓce
dẽdo ab effectu ad cãm:ad quã cognitionẽ fantaſma ef-
fectiue ꝯcurrit. Uñ ſm̃ eũ cognoſcunꝛ quo ad q̃ eſt per
motũ celi vniformẽ ⁊ ſemꝑ cõtinuũ:q̃ non põt eſſe niſi a
ſubã abſtracta ⁊ immateriali:⁊ penit⁹ infatigabili:poſt-
q̃ꝫ vero intellect⁹ erit a corpore ſeꝑatus:tũc poterit ꝑfectiſ-
ſime ſubſtãtias ſeꝑatas intelligere ꝑ lumina ab eis rece
pta. Hec recitare volui ad declarationẽ maiorem. ¶ Ad
tertiã dĩ.ꝙ Ariſto.per ſenſum ibi intelligit ſenſum exte-
rioꝛẽ:q̃ nõ ſentit niſi preſente ſenſibili:lꝫ ſenſus interior
vltra ſenſuꝫ cõmunẽ ſentiat nõ pñte ſenſibili.

¶ Cum aũt animaliuꝫ anima hiſce duob⁹
ſit diffinita:diſcernendi inq̃ potẽtia:q̃d
quidẽ eſt opus officiũqꝫ mentis:atqꝫ etiã
ſenſus:⁊ inſuꝑ etiã mouendi motu ad lo-
cũ accõmodato potentia. De ſenſu quidẽ

⁊ intellectu hec ſint determinata ac pertractata. Deinceps autē de eo: qđ mouet: qđ nā ſit ipſius anime conſiderenius oportet: vtrū vna quedā ipſius ſit pars ſeparabilis magnitudine vel ratiōe: an ipſa anima tota: ⁊ ſi pars ſit aliqua: vtrū ſit alia quedam propria preter eas: que dici ſolent: ⁊ eas: quas diximus: an iſtarum aliqua vna.

T.cõ. 40 ¶ Quoniā aūt anima ſm duas diffinita eſt potētias: q̄ aīaliū eſt: q: ⁊ diſcretio qđ intelligentie opus eſt: ⁊ ſenſus: ⁊ adhuc in mouendo ſm locū motum: de ſenſu quidez ⁊ intellectu determinata ſint tāta: de mouēte aūt quid forte ſit anime ſpeculandum eſt: vtrū vna quedā pars ipſius ſit ſeparabilis aut magnitudine: aut rōne: aut oīs aīa: ⁊ ſi pars aliqua: vtrū ꝓpria q̄dā ſit preter ꝯſuetas dici: ⁊ dictas: aut harū vna aliqua ſit.

¶ Poſtq̄ Ariſt. in precedenti tractatu determinauit de intellectiuo: nunc in hoc tractatu ſecūdo huius tertij determinat de ſm locum motiuo: ⁊ continet quatuor capitula. In quorū primo determinat de principio motiuo ſm locum inquirendo ⁊ arguēdo: in ſecundo de eo determinat ſm veritatē: in tertio cōparat adinuicē aliquas aīe potētias. i. vegetatiuā ⁊ ſenſitiuā: in quarto oſtēdit: q̄ eſt īpoſſibile corpus aīalis eſſe corpus ſimplex. 2m capitulū ibi. (Videtur aūt duo hec.) tertiū ibi. (Vegetatibilē quidez.) quartū ibi. (Qđ aūt impoſſibile.) Primū caplm principaliter diuidit in duas ptes: in quarū pma ponunt ⁊ improbant diſtinctiones antiquoꝝ de potētijs aīe. In ſcđa diſputatiue ingrit de principio ſm locū motiuo. ibi. (Et etiā de quo.) Prima pars adhuc diuidit in duas: q: primo premittit intētū ꝯtinuando ſe ad ꝓcedētia. Secundo adducit diſtinctiones antiquoꝝ de potētijs aīe ibi. (Mz aūt dubitationē.) Dicit de pma. Quoniā aūt aīa que eſt animaliū eſt diffinita. i. diſtincta ſm duas potētias: q: ⁊ diſcretio qđ eſt opus intelligentie: ⁊ ſenſus. i. ſentire ſunt illa ex qb9 arguimus aīam animaliū ſm dictas potētias ſ. intellectū ⁊ ſenſum diuerſificari: adhuc anima animaliū diſtinguitur in mouēdo motū ſm locū per potentiaz ſm locū motiuam: de ſenſu quidem ⁊ intellectu determinata ſunt tāta. De mouente autem potentia ſpeculanduz eſt: qđ forte ſit anime. Et primo vtrū ſit vna quedā pars ipſius anime ſeparabilis ab alijs aut magnitudine. i. ſubiecto ⁊ nō ſolū ratione: vt poſuit Plato: aut ratione. ſ. ſolum idest diffinitione: aut ſit omnis idest tota anima. Secundo ſi potentia ſm locum motiua ſit pars aliqua anime: vtrum ſit pars anime propria: que vel pro etiā ſit preter partes conſuetas dici ⁊ dictas: aut ſit vna aliqua harum: ſcilz conſuetarū dici: vel dictarum.

¶ Atq̄ hic exiſtit cōtinuo dubitatio: dubitabitq̄ nō iniuria q̄ſpiā: quenam ptes anime: ⁊ quot oporteat dicere. Nā īfinite quodāmodo ⁊ nō he ſolū eſſe videnť: quas diuidēdo quidā dixerunt rōnis inquā participes ⁊ iraſcēdi ac cupiēdi principiū: velut alij rōnis particeps: ⁊ rōnis expers.

T.cõ. 41 ¶ Habet aūt dubitationē mox: quomodo oportet partes aīe dicere: ⁊ quot ſunt: modo enim quodā infinite vidētur: ⁊ nō ſolū quas dicunt quidā determinantes rōcinatiuum: ⁊ iraſcibilē: ⁊ appetitiuā: hi aūt rationem habentem ⁊ irrationabilem.

¶ Adducit diſtinctiones antiquorū de potentijs anime. ⁊ diuidit in duas partes: quia primo ponit illas diſtinctiones. ſecūdo eas reprobat ibi. (Secūdū eni differētias.) De prima dicit q̄ mox aūt habet dubitationē quomodo oportet dicere. i. diſtinguere partes potētiales anime: ⁊ quot ſunt. q: quodā enim modo videnť eſſe infinite hi9 partes: ⁊ nō ſolū ille quas quidā dicunt determinātes. i. diſtinguētes potētias anime i ratiocinatiuā: ⁊ iraſcibilē: ⁊ appetitiuā. i. cōcupiſcibilē. Hi aūt. ſ. alij in rationem habentē ⁊ irrationabilē. ¶ Intelligendū pmo: q: Ariſt. dicit q̄ potētie anime quodāmodo videnť eſſe infinite: q: potētie anime dupliciter poſſunt diſtigui. Uno modo ſz genera ſua: alio mō ſm ſpēs ſpāliſſimas. Si diſtinguanť ſm ſua genera: ſic ſūt pauce numero: vt patuit ſupra. Si aūt diſtinguanť ſm ſpēs ſpāliſſimas hoc iterū dupl'r fieri pōt: vno mō ſm ſe: ⁊ ſic nō ſunt valde multe vt poſt apparebit. Alio modo poſſunt diſtingui ſm ſpecificā diſtinctionem ſuorū accidētiū: ⁊ ſic ſunt valde multe ⁊ quodā modo infinite: nō q̄ in rei veritate ſint infinite: ſed vidētur eſſe infinite: q: earū numerus nō niſi cū magna difficultate ꝓpter ipſarū multitudinē ſciri poteſt. ¶ Intelligendū ſcđo: q̄ Ari. duas poſuit diſtinctiones antiquorū de potētijs aīe. Prima fuit Platonis ſm Cōmē. q̄ potentiarū aīe alia eſt rōnalis: alia iraſcibilis: ⁊ alia cōcupiſcibilis. Secūda fuit quorūdā alioꝝ antiquoꝝ q̄ potentiarū aīe alia eſt rōnalis: ⁊ alia irrōnalis.

¶ Per differētias eni quib9 haſce diuidūt ⁊ ſeparāt partes ⁊ alie partes eſſe videnť: que maiorē inter ſeſe q̄ dicte diſtantiā habent. Vegetatiua inquā que quidē ⁊ plantis ⁊ vniuerſis animalibus ineſt: ⁊ ſenſitiua: quam nec vt rationis expertem: nec vt eiuſdem participē quiſq̄ facile ponet.

¶ Secūdū eni differētias: per quas has ſeparāt ⁊ alie videnť ptes maiorē his differentiā habētes: de quibus ⁊ nūc dictū eſt. Vegetatiua autē: que cum plantis ineſt: ⁊ omnibus viuentib9: ⁊ ſenſitiua: quaz neq̄ ſicut irrationabilē: neq̄ ſicut rationē habētem ponet quis vtiq̄ facile.

¶ Reprobat illas diſtinctiones: ⁊ diuidit in tres partes ſicut eas reprobat per tres rōnes oſtēdēdo eas eſſe iſufficiētes ⁊ n̄ ꝯphēdere oēs potētias aīe. ſcđa ibi. (Adhuc aūt fantaſtica.) tertia ibi. (Adhuc āt appetitiua.) ¶ De pma adducit pmā rōnē que eſt talis. Potentia vegetatiua: que inuenit in plātis: ⁊ potētia ſenſitiua: que inuenit in brutis: ſunt potētie anime: quarū nulla eſt rōnalis vel irrationalis: ꝯcupiſcibilis vel iraſcibilis. quare ⁊c̄. Dicit ergo. ſm enim diffas: per quas antiq ſeparāt ⁊ diſtinguūt has aīe potētias: ⁊ alie videnť eſſe ptes aīe potētiales habentes maiorē diſtaz his potētijs: de qbus ⁊ nūc dictū eſt in diſtinctionib9 illoꝝ antiquoꝝ: vegetatiua. n. potētia q̄ ⁊ in plātis ineſt: ⁊ oīb9 alijs viuētib9: ⁊ ſenſitiua. ſ. brutorū ſunt hi9: quā neq̄ ſicut irrōnalē: neq̄ ſicut rōnē hñtē ponet quis vtiq̄ facile. ſ. aliquarū ipſarū eſſe.

Sed hic dubitaſ. vtrũ ols potētia aīe ſit rōnalis vł irrōnalis: ꝛ vꝫ ꝙ ſic auctoritate Ari.i eth. ponētis illā diſtinctionē tāꝗ̄ ſufficietē. Rñdet Egidius dicẽs ꝙ ſicut rōnale ꝛ irrōnale ſi ſumanſ vt ſūt dr̃ie diuiſiue de q̄ñe ſubē: diuidunt idē genus: puta aīal: nec cōpetunt niſi aīali: ſic ſi ſumanſ vt ſunt dr̃ie diuiſiue potētiarū aīe diuidūt ſolū potētias eiuſdē aīe. ſ. aīe hūane. Propter qḋ aduertendū eſt ꝙ potētiaꝝ aīe: quedam eſt rōnalis per eſſentiā: vt intelłs ꝛ voluntas: quedā ē rōnalis per pticipationē: vt ſenſus ꝛ appetitus: qui ſunt cōiuncti rōni ꝛ apti ei obedire: quedaꝫ võ eſt irrōnalis p pticipationē vt vegetatiua hoīs q̄ ꝯiungiſ rōni: ſed nō eſt apta ei obedire. In aliis aūt viuētibus ab hoīe nō reperiſ potētia ppie rōnalis aut irrōnalis. Ex quo pꝫ ꝙ nō daſ po⁹ irrōnalis p eſſentiā. Et ex hoc apparet rñſio ad dubiū. vꝫ ꝙ lꝫ illa diſtinctio potētiaꝝ aīe ſit ſufficiens ad ppoſitum Ari. i li. eth i. vbi logſ ſolū ð potētiis aīe humane: nō tñ eſt ſufficiēs ad ppoſitū Ari. h̃ q logſ nalr ð potētiis aīe. Apparet vlterius ꝙ nec diſtinctio alia Pla. ē ſufficiēs: qꝛ ſi cōcupiſcibile ꝛ iraſcibile capianſ vt diſtiguūſ ꝯ̄ rōne: nō repertunſ niſi i hoīe: q̄re iſufficiētior ē diſtīctō Pla. q̄ȝ alia: qꝛ lꝫ alia ſi ꝯp̄hēdat oēs potētias aīe: ꝯp̄hēdit tñ oēs potētias aīe hūane. iſta āt nec ꝯp̄hēdit oēs potētias aīe: nec oēs potētias aīe hūane: ſꝫ ſolū potētias aīe hūane rōnalis per eſſentiā vel participationem: vt pꝫ ex dictis.

¶ Preterea imaginatiua: qua rōne quidē ab omnibus eſt diuerſa. Cui vero ſit iūgēda vt ſit idē qḋ illa: aut a qua eſt ſeiungēda vt ſit alia ab illa. magnā dubitatiōeꝫ hꝫ pfecto ſi qs ſeiūctas aīe ptes ſepataſq̄ ponat.

¶ Adhuc autē ꝛ fantaſtica que per eſſe quidem ab omnibus altera eſt.

T.cõ. 41 ¶ Cui aūt harū eadē. vel alīa ſūt: hꝫ multā dubitationē: ſi aliqs ponat ſeparatas aīe.

¶ Adducit ſcḋaꝫ rōnē q̄ eſt: ꝙ potētia fantaſtica: que ē in brutis eſt potētia aīe: ꝛ tñ nō eſt aliq̄ illarū enumerataꝝ p illos antiquos: q̄re ꝛc̄. Dicit ḡ. Adhuc aūt fantaſtica potētia q̄ per eſſe q̄deꝫ. i. diffōnē eſt altera ab oībus aliis potētiis aīe: cui aūt haꝝ potentiaꝝ aīe. ſ. rōnali vel irrōnali ſit eadē vel altera multā hꝫ dubitationē: ꝛ pro ēt ſi aliqs pōat partes anime ſeparatas. ſ. loco ꝛ ſubiecto: vt poſuit Plato: ꝛ nō ſolū rōne. ¶ Intelligendū ꝙ fantaſia que eſt in brutis nō eſt rōnalis nec irrōnalis: vt pꝫ ex dictis: nec ꝯcupiſcibilis nec iraſcibilis: ꝛ ſi hoc verū eſt vbi diſtinguaſ ab aliis potentiis aīe rōne: adhuc magis hoc verū erit vbi diſtinguaſ ratione ꝛ etiam ſubiecto.

Hic tamē dubitaſ: qꝛ vr̃ ꝙ fātaſia canis ſit rōnalis p participationē: qꝛ canis diſciplinatus per fantaſiā obedit dño ſuo: q eſt agens cū rōne. ergo ꝛc̄. ¶ Rñdeſ ꝙ ſicut bruta nō hñt ppie diſciplinā: ſic nec hñt obediētiā ꝓpꝛe loq̄ndo de obediētia: cū ſit ꝟtꝰ moralis: q̄ i ſolo hoīe reperiſ. Si tñ large loq̄ndo ꝯcedere vellemus bruta perfecta hr̃e prudentiā ꝛ obediētiā: ex eo ꝙ per fantaſiā ðterminate operanſ: ſicut per nām inclinanſ: aut ab aliquo īſtructa ſunt opari debere: tūc dicere debemus ꝙ nō ex hoc ſolo dr̃ aliqua potētia rōnalis per participationē qꝛ pōt vel eſt apta obedire rōni: ſed qꝛ coniungiſ rationi ꝛ eſt apta ei obedire: vt dcm̃ fuit ſupra: ſic aūt nō eſt de fantaſia canis vt pꝫ. quare ꝛc̄.

¶ Inſup appetitiua: que ꝛ rōne ꝛ vi alia diuerſaq̄ ſine dubio ab vniuerſis eē videſ. Abſurdū āt eſt hanc a ceteris diuellere ptibus: ſit eni ꝛ in participe rationis volūtas: ꝛ in ratione vacāte cupiditas atq̄ ira. Qḋ ſi tres in partes diuiditur anima: in vnaq̄q̄ profecto partium inerit appetitus.

¶ Adhuc autem ꝛ appetitiua que ꝛ rōne ꝛ potentia altera videſ vtiq̄ eſſe ab omnibus ꝛ inconueniēs vtiq̄ hanc ſequeſtrare. In ratiocinatiua eni voluntas ſit cū in irrationabili ꝛ concupiſcentia: ꝛ ira. Si autē tria in anima: in vnoquoq̄ erit appetitus.

¶ Ponit tertiā rōnē: que magis vr̃ ꝓcedere ꝯ̄ diſtinctionē Platonis q̄ eſt talis. Triplex eſt po⁹ appetitiua. ſ. volūtas: ꝯcupiſcibilis: ꝛ iraſcibilis. ergo male pōit ſolū duplicē: dicit igiſ. Adhuc aūt appetitiua q̄ ꝛ rōne ꝛ po⁹. ſ. actiua alia vtiq̄ vr̃ eſſe ab oībꝰ aliis potētiis aīe: ꝛ iconueniēs eſt vtiq̄ hāc ſeq̄ſtrare. ſ. ſolū in duas ptes: cū ſint tres: qḋ pꝫ qꝛ in rōcinatiua aūt aīa ſit volūtas: cuꝫ in aīa aūt irrōnali: qꝛ ſenſitiua: ſit cōcupiſcētia ꝛ ira. i. cōcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis: ſi āt hec tria ſūt i aīa. i. he tres ꝟtutes appetitiue: tūc in vnoq̄ꝫ hoīe: ex quo hꝫ aīaꝫ rōcinatiuā ꝛ ſenſitiuā erit appetitꝰ triplex. ſ. vnꝰ itellīuꝰ: ꝛ duo ſēſitiui.

Hic dubitaſ quaſr i hoīe triplex repiſ po⁹ appetitiua: ꝛ triplex repiſ appetitꝰ ꝛ q̄uo diſtinguunſ. Dōm ꝙ ſicut appetitus nālis ſeqſ formā nāliter impreſſaꝫ: vt appetitus ad locū deorſum grauitatē: ꝛ ita de aliis: ſic appetitus aīalis ſeqſ formam ab aīa apprehenſaꝫ: ꝛ qꝛ apprehēſio aīe eſt duplex. ſ. itellectiua: ꝛ ſenſitiua: idō prima facie eſt duplex po⁹ appetitiua. ſ. aīe intellectiue q̄ dr̃ volūtas: ꝛ aīe ſenſitiue: ꝛ ſilr duplex ē appetitus. videlꝫ intellectiuꝰ q ſequiſ cognitionē intelłs ꝛ ſenſitiuus qui ſequiſ cognitionē ſenſus. ¶ Sed vlteriꝰ potentia appetitiua aīe ſenſitiue: ꝛ ſilr appetitus ſenſitiuꝰ eſt duplex. ſ. cōcupiſcibilis ꝛ iraſcibilis: ꝛ he due potētie appetitiue ſic diſtinguunſ: qm̄ ſicut ignis nō p eādē ꝟtutem moueſ ſurſuꝫ ꝛ agit in ꝯ̄ria: q̄ pñt ipm̄ īpedire in tali motu: ſꝫ per aliā ꝛ aliā. Unū p leuitatē moueſ ſurſuꝫ: ꝛ p caliditatē agit in ꝯ̄ria ipſius s tali motu impeditiua: ſic aīalia non per eādē ꝟtutē appetitiuā deſiderāt pſeq̄ ꝯuenientia: aggredi reſiſtētia: ꝛ īpeditiua: ne ꝯſequanſ bonū deſideriū: ſꝫ p diuerſam ꝛ ꝟbi grã. Leo per vnā virtutē appetitiuā deſiderat moueri ad cibū ſibi cōueniētē: ꝛ hec dr̃ concupiſcibilis: p aliā võ deſiderat aggredi beſtias: q̄ nitunſ ip ſuꝫ ipedire: ne talē cibū adipiſcaſ: ꝛ hec dr̃ iraſcibilis: ꝛ q̄libꝫ iſtaꝝ hꝫ pſecutionē ꝛ ppriā fugā: qm̄ ſicut graue p eādē ꝟtutē recedit a loco ſurſum: ꝛ accedit ad locū deorſuꝫ. ſ. grauitatē: ſic aīal p eādē ꝟtutem appetitiuā deſiderat: ꝛ pſeqſ qḋ fuit apprehenſibile tāꝗ̄ ꝯueniēs: abominaſ āt ꝛ fugit qḋ fuit apprehenſū tāꝗ̄ diſcōueniēs: deſideriū q̄ eſt pſecutio ipſiꝰ cōcupiſcibilis ꝛ abolatio eius fuga. Silr p eandē ꝟtutē aīal audet ꝛ aggrediſ ipeditiua ipſius a bono deſiderato: dum ſperat poſſe ea ſupare: ꝛ timet nō aggrediendo. vti de victoria deſperat: ſic ꝙ audacia ꝛ ſpes ſunt pſecutio ipſius iraſcibilis: timor aūt ꝛ deſpatio ſūt fuga ipſiꝰ. ¶ Et ſi q̄raſ. q̄re appetitus itellectiuꝰ eſt vnꝰ ꝛ idiuiſus: ſenſitiuꝰ āt ē diuiſus ꝛ pſificatꝰ. ¶ Rñdeſ ꝙ huiꝰ cā ē: qꝛ itelłs apphēdit bonū ſub rōne vlī: ſenſus võ ſub rōne pticulari: mō vlē aggregate q̄ pticularia diuidūt. ¶ Et ſi vlteriꝰ q̄raſ vtꝝ deſ volūtas actiua ꝛ volūtas paſſiua: ſic daſ ē itelłs agēs ꝛ intelłs poſſibilis ¶ Quidā tenēt ꝙ ſic: ſed meliꝰ vr̃ eſſe dicendū: ꝙ eadē voluntas eſt actiua ꝛ paſſiua reſpectu eiuſdē actus. ſ. volitiōis vel nolitionis: quē agit ꝛ recipit in ſeipſa: nec in hoc requirit aliud determinans

niſi ſeipſam. De hoc tamen alibi plenius inquirenduȝ.

¶ Sed vt redeam⁹ vñ digreſſi ſumus: qd eſt id: qḋ mouet ipſum: an aial loco: quo ḋ nunc diſputatio noſtra eſt inſtituta: motu nãq; eo: quo incremẽta decremẽtaq; ſuſcipiuntur: qui quidem omnibus animantibus ineſt: id mouere ſane videtur: qḋ vniuerſis ineſt eiſdẽ: principiũ inquã generãdi ac nutriendi: de reſpiratione aũt expirationeue ⁊ ſõno atq; vigilia poſterius cõſiderare oportet. Nã ⁊ hec ipſa magnã dubitationem difficultatẽq; habẽt. Nunc eſt de motu ad locũ accõmodato cõſideranduȝ: quid nam id tandem ſit: quod ipſum aial motu mouet progrediendi.

T.cõ. 43 ¶ Et etiã de quo nũc ſermo inſtat: quid forte mouens ſm locũ animal eſt. Scḋȝ qdẽ igitur augmẽtũ ⁊ decrementũ motum: qḋ oĩbus ineſt. Videbiť vtiq; mouere generatiuũ ⁊ vegetatiuũ: de reſpiratiõe aũt ⁊ expiratione: ⁊ ſomno ⁊ vigilia poſteri⁹ ꝓſpiciẽdũ. Habẽt enĩ ⁊ hec dubitationẽ mltã.

T.cõ. 44 ¶ Sed ḋ motu ſȝ locũ: quid ſit mouẽs animal ſm proceſſiuũ motũ conſiderandum.

¶ Hic inquirit de principio motiuo ſm locũ dubitãdo ⁊ arguẽdo: ⁊ diuidiť in duas ptes: qꝛ pmo continuat ſe ad dicenda. ſcḋo exequiť de intẽto ſbi. (Qḋ qdẽ ergo.) ¶ De pria dicit q etiã inquirẽdũ eſt de eo de quo nunc inſtat ſermo vȝ q ſit mouẽs aial motu ſm locũ: ſm quidem enim augmentũ ⁊ decrementum motũ moueť aial ꝑ principiũ qḋ ineſt oĩbus. ſ. viuẽtibus. vnde generatiuũ ⁊ vegetatiuũ: qḋ ineſt oĩbus viuẽtib⁹ videbiť vtiq; moueŕe. ſ. aial motu augmenti ⁊ decrementi. De reſpiratione autẽ ⁊ expiratione: ⁊ ſomno ⁊ vigilia poſterius perſpiciẽdum eſt: hñt enĩ ⁊ hec dubitationẽ multã: ſed de motu ſȝ locũ qd eſt mouẽs aial ſm motũ ꝓgreſſiuũ ẽ ꝯſiderãdũ.

¶ Patet itaq; non eſſe ipſaȝ potẽtiã nutriendi. Nã alicuius gratia ſemꝑ hic motus efficiť: eſtq; cũ imaginatiõe: vel appetitu nihil enim nõ appetẽs: aut fugiens hoc motu cietur: niſi forſitan vi. Preterea plãte q̃q; tali cierenť profecto motu: partẽq; aliquã ad hunc motũ vt iſtrumẽtũ haberẽt.

¶ Quod quidẽ igitur nõ vegetatiua potẽtia mãifeſtũ. Semper enĩ propter aliquid mot⁹ hic: ⁊ aut cũ fantaſia: aut appetitu eſt. Nihil enim nõ appetens: aut fugiens mouetur: ſȝ aut violentia. Amplius ⁊ plante vtiq; eẽnt motiue tali motu: ⁊ vtiq; hẽrẽt aliquã partem organicã ad motum hunc.

¶ Proſequiť de intento ⁊ diuiditur in quattuor ptes. in quarũ pma arguit q pncipiũ motus progreſſiui in aiali non eſt potentia vegetatiua: in ſcḋa q nõ eſt potẽtia ſenſitiua: in tertia q non eſt intellectus: in quarta q non eſt appetitus ſcḋa ibi. (Similŕ aũt neq;.) tertia ibi. (At vero neq; ratiocinatiua. quarta ibi. (At vero neq; appetitus.) ¶ De pria arguit q potentia vegetatiua nõ ſit pncipiũ motus proceſſiui: ⁊ arguit ſic. Omnis motus proceſſiu⁹ ſit per appetitum ⁊ fantaſiã alicuius extrinſeci diſtantis ab animali: ſed potentie vegetatiue non competit fantaſia nec appetitus. ergo potentia vegetatiua non eſt principiũ motus proceſſiui: pȝ ꝯñtia cũ minori ⁊ maior declaratur in littera. ¶ Et confirmať hec rõ: qꝛ ſi potentia vegetatiua eſſet principiũȝ talis motus: cũ plante habeant potentiam vegetatiuã: tũc ſequereť q plante motu progreſſiuo mouerenť: ⁊ per cõſequẽs haberent organa neceſſaria ad talem motũ: vt pedes vel alas: conſequens ẽ falſum: quare ⁊c̃. ¶ Dicit ergo q quidẽ ergo non vegetatiua potentia. ſ. ſit pncipiũ motus proceſſiui in animali eſt manifeſtum: ſemper enim hic motus eſt pp aliquid ⁊ eſt aut cũ fantaſia quantũ ad obiecta abſentia: aut cuȝ appetitu quantũ ad obiecta pñtia: qḋ pbať: qꝛ nihil non appetens delectabile: aut fugiẽs. i. abominans triſtabile mouetuŕ hoc motu: ſed aut violentia. ſ. mouetur.

¶ Pari modo nec ipm ſentiẽdi vim mot⁹ huiuſce principiũ eſſe conſtat. Sunt enim animalium multa: que ſenſum quidẽ hñt manẽt tamẽ: ⁊ ſemꝑ imobilia ſunt. Quod ſi natura nihil facit fruſtra: neq; neceſſariorũ quicq̃ȝ omittit niſi ĩ aialibus mẽbris captis ac imperfectis: atq; aialiuȝ hec ⁊ ꝑfecta ſunt ⁊ nõ mẽbris capta: cuius id indiciũ eſt: ⁊ generant enim ⁊ ſtatum decremẽtaq; ſuſcipiunt: haberent ⁊ eas ipſa ꝑfecto ptes que progrediendi ſunt inſtrumẽta.

¶ Similiter aũt neq; ſenſitiuũ. Multa enĩ ſũt aialiũ. que ſenſuȝ quidẽ habẽt: manen- T.cõ. 45
tia autẽ ſunt ⁊ imobilia per finẽ. Si igiť natura fruſtra facit nihil: neq; deficit in neceſſarijs: niſi ĩ orbatis ⁊ impfectis. Hmõi aũt animaliũ pfecta ⁊ non orbata ſunt. Signũ autẽȝ eſt: quia generatiua quidem ſunt: ⁊ augmentum habent ⁊ decremẽtuȝ: quare ⁊ hñt vtiq; partes organicas proceſſiõis.

¶ Secundo arguit q potẽtia ſenſitiua nõ ſit pncipiũ motus proceſſiui: ⁊ arguit ſic. Aliqua habent potentiam ſenſitiuã: que tamẽ non ſunt mobilia tali motu. ergo ⁊c̃. aſſumptũ patet de animalibus multis: que lȝ ſint mobilia ĩ loco ſm dilatationẽ ⁊ conſtrictionẽ: nõ tamen ſunt mobilia motu proceſſiuo de loco ad locum. dicit igitur. ſimiliter aũt neq; ſenſitiuũ. ſcȝ eſt principiũ motus proceſſiui: quia multa enim ſunt animaliũȝ: que ſenſum quidẽ habent: manentia autem ⁊ imobilia ſunt per finem. i. deſt vſq; ad finem vite eorum. ¶ Et quia aliquis poſſet cauillare dicendo: q talia animalia licet habeant pncipiũ motus ſm locum: videlicet potentiã ſenſitiuã: non tamẽ mouentur tali motu: quia non habent organa ad ipſum requiſita: vt pedes vel alia huiuſmodi: hoc remouet dicẽs. Igiť ſi ꝓ qꝛ natura nihil facit fruſtra: neq; deficiũ in neceſſarijs niſi in impfectis ⁊ orbatis in ꝓpria ſpẽ: hmõi aũt aialiũ: de qbus argutũ eſt pfecta ſũt in ſua ſpẽ: ⁊ non ſunt orbitates in eis: ſignũ aũt huius eſt: qꝛ quedam eorum ſunt generatiua ⁊ hñt augmẽtũ ⁊ decremẽtũ: ⁊ breuiter oĩa que cõpetunt ꝓprie ſpeciei: q̃re ſi haberent potẽtiã ſm locum motiuam: ⁊ pro etiã haberent vtiq; partes organicas

tes organicas proceſſionis. Aliter enim aut natura in eis aliquid feciſſet fruſtra. ſ. dando eis potentiam ſm locū motiuam: que nunq̄ poſſet ſm locum mouere: aut deficeret in neceſſarijs: non dando eis organa: quibus potētia ſm locum motiua indiget: vt exeat ad opus.

¶ At vero neqꝫ ratiocinandi vis ꝛ id qḋ ē itellectus appellat̄: principiuꝫ eſt mouēdi: itelľs eni cōtēplatiuus nihil eorū: q̄ ſub actionē cadūt cōtēplat̄: neqꝫ dicit qcq̄ oino ſi ſit fugiendū: an perſequendū. At motus ſemp aut fugientis: aut perſequētis qppiā eſt. Actiu⁹ etiā cum reꝫ aliquā huiuſcemodi contemplat̄: unde iam fugere: aut perſequi iubet: attamē ſi res illa terribilis ſit: cor ipſuꝫ mouetur: ſin afficiens voluptate: pars

T.cō. 46 aliqua alia corporis agitatur.

¶ At vero neqꝫ rōcinatiua: ꝛ vocatus intellectus eſt mouens. Speculatiuus quideꝫ igit̄ nihil ſpeculat̄ actuale: neqꝫ dicit ḋ fugibili ꝛ ꝓſequibili. Semp aūt motus aut fugientis: aut ꝓſequētib⁹ aliqd eſt. Sꝫ neqꝫ cū ſpeculat⁹ fuerit aliqd hmōi iam precipit aut proſequi: aut fugere. puta cū multotiēs itelligit terribile aliqd: aut ḋlectabile nō iubet āt timere: ſꝫ cor moueṫ. Si āt ḋlectabile moueat appetitū: alīa aliqua ps.

¶ Tertio arguit q̄ intellectus nō eſt principium motus proceſſiui: ꝛ diuidit̄ in duas partes: q̄ primo arguit de intellectu ſpeculatiuo. ſecūdo ḋ itellectu practico. ibi. Amplius ꝛ ꝑcipiēte. ¶ De pma dicit. At vero neqꝫ rōcinatiua. i. itellectiua potētia ꝛ vocatus intellectus eſt mouēs animal motu proceſſiuo: ꝛ hoc primo arguit̄ de intellectu ſpeculatiuo: q̄ ſpeculatiuus qdem enim intellectus nihil ſpeculatur actuale. i. agibile cuꝫ non ordinetur ad opus: neqꝫ dicit aliquid de fugibili ꝛ proſequibili. i. non precipit proſecutionē vel fugam que ſit per motum proceſſiuum. ſemp autē motus ꝓceſſiuus eſt fugientis aut ꝓſequentis aliquid. Et ſubdit ad maiorem declarationeꝫ. q̄ intelľs ſpeculatiu⁹ cū ſpeculatus fuerit aliqḋ hmōi fugibile aut ꝓſequibile. neqꝫ pro non iam precipit aut ꝓſeq aut fugere. puta multotiens intelligit terribile aliquid: aut delectabile: nō iubet autem timere illud terribile: ſꝫ cor moueṫ. ſi debet eſſe fuga terribilis per virtutem aliā ab intellectu ſpeculatiuo. Si autem delectabile aliquis ꝓſequatur moueṫ aliqua altera pars vꝫ epar. ¶ Et hoc dicit propter opionē Platonis: qui poſuit virtutem iraſcibilem in corde: ꝛ concupiſcibilē in epate. In hoc ergo ſtat vis huius rōnis: q̄ q̄ intellectus ſpeculatiuus nō precipit proſecutionem aut fugam: que ſit per motum proceſſiuum ideo non eſt principium iſtius motus.

¶ Preterea itelľs nōnūq̄ iubet: rōqꝫ fugere aliqd: aut pſequi dicit: at non obtēperat hō: neqꝫ moueṫ: ſꝫ agit cupiditate: vt i ipo fieri ſolet in cōtinēte: oino aūt pſepe fieri videmus: vt nō medeat̄ hiſce: qui medicinā habet: nec hiſce cōficiat ſtatuā: qui ſtatuariā habet artē. Propterea q̄ nō ars ipa neqꝫ ſcia: ſꝫ aliqd aliud hāc hꝫ vi ꝛ potētiā: vt per ipſam artē aliqd: ſcientiamqꝫ agatur.

¶ Amplius ꝛ precipiēte intellectu: ꝛ dicēte intelligibilia fugere: aliqḋ autē ꝓſequi: nō moueṫ: ſed cōcupiſcentiā agit: vt incōtinēs ꝛ totaľr aūt videmus: quoniā habens medicatiuā non ſanat̄ tanq̄ alterius quideꝫ propriū ſit agere ſm ſcientiā: ſꝫ nō ſentire. T.cō. 47

¶ Idem arguit de intellectu practico dicens. Amplius ꝛ ꝑcipiente intellectu. ſ. practico ꝛ dicente aliquē fugere intelligibilia ab eo: aliquid aūt ꝓſequi: nō moueṫ. ſ. ille hō exequendo qḋ precipit practicus intellectus cauēdo mala: ꝛ imitando bona: ſed multotiens ſm concupiſcentiā ſenſualē agit ꝛ operat̄ oppoſitū vt incōtinēs: ex quo pꝫ q̄ intellectus practicus nō eſt ꝑncipiuꝫ talis motus. ¶ Et iſtud cōfirmat Ariſto. alia rōne dicens. Et totaľr autē videmus: qm̄ habens artem medicatiuā nō ſanat̄: multotiens eni medicus egrotās nō operat̄ vt precipit ars medicine vitādo nociua ꝛ iubēdo ꝓficua. ſed oppoſitū facit in ſequendo appetitū ſenſualē: quare tūc nō ſanat̄ tāquā agere ſm ſciam alterius qdē ſit ꝓprium. ſ. appetitus: ſꝫ nō ſentire. ¶ Intelligendū q̄ rō ſtat in iſto: ſi intelľs practicus eſſet ꝑncipiū motus proceſſiui: tūc hō ſemp operaretur vt preciperet practicus intelľs: ꝯñs experimur falſum in incōtinentibus: ꝛ medicis egrotantibus.

¶ At vero nec appetit⁹ auctor atqꝫ ꝑnceps huius eſt motiōis: cōtinentes eni q̄q̄ appetunt atqꝫ cupiūt: non tamen agunt: ea q̄ cupiunt: ſed intellectum ipſum ſequuntur rationiqꝫ obtemperant.

¶ At vero neqꝫ appetitus hmōi motus dictus eſt: abſtinentes enim appetentes ꝛ cōcupiſcentes nō operantur: quorum appetitum habent: ſed cōſequuntur intellectū. T.cō. 48

¶ Quarto arguit q̄ appetit⁹ nō ſit motus ꝓceſſiui dicēs. At vō neqꝫ appetitus eſt dn̄s hmōi mot⁹: q̄ ſi ſic: tūc homines i actiōib⁹ ſuis ſp ſequerent̄ appetitū: ꝯñs ē falſū. abſtinētes eni ſunt appetentes appetitu ſenſuali: ꝛ cōcupiſcentes venerea: vel alia hmōi ḋlectabilia: ꝛ tñ nō operant̄ ea: quoꝝ habent appetitum: ſed ſequuntur in ſuis operatōibus intellectū: cuius ratio dictat oppoſitum.

Dubitat̄ hic. vtrū intellect⁹ ſpeculatiuus ꝛ intellectus practicus ſint potētie aīe realit̄ diſtincte. Arguitur q̄ ſic. ¶ Primo ex diſtinctione ſuoꝝ actuum: q̄ intellectus ſpeculatiuus non percipit fugam aut proſecutionem: intellectus aūt practicus ſic per Ari. in littera. ¶ Scḋo ex diſtinctione ſuoꝝ obiectoꝝ: q̄ obꝫ intellectus ſpeculatiui eſt ens ſeu verum ſpeculabile intellectus autē practici obiectum eſt veruꝫ operabile a nobis. ¶ Tertio ex pte ſuoꝝ finiū: q̄ finis ſpeculatiui intellectus eſt veritas: finis aūt practici eſt operatio extrinſeca. ¶ In oppoſitū arguit̄: q̄ ſi intellectus ſpeculatiu⁹ ꝛ practicus eſſent potentie realr̄ diſtincte: tūc ſequeretur q̄ eiuſdem anime eſſent quattuor itellectus: ſcꝫ duo agētes. ꝛ duo poſſibiles: quoꝝ alteri eſſent ſpeculatiui ꝛ alteri practici: ꝯñs eſt nō cōceſſum: ꝛ ꝯñtia eſt manifeſta.

Pro dubio pmittendū primo: q̄ intellect⁹ ſpeculatiuus ſeu practicus tripliciter poteſt capi. ſcꝫ pro potentia intellectiua: pro habitu intellectuali: ꝛ pro aggregato ex vtriſqꝫ. ¶ Premittēdū ſcḋo: q̄ ex pte obeoꝝ intellectus ꝛ volūtas diſtinguuntur qm̄ obꝫ itelľs eſt ens ſeu verū: obm aūt volūtatis ē bonū.

¶ Premittendū tertio φ ſpēs intelligibilis multiplicibꝫ noīa ſꝫ diuerſis reſpectibus. nā dr̄ intellectus in actu vt p eā itellˀs poſſis ducit̄ de potētia ad actū: ⁊ dr̄ intellˀs in habitu ꝑ quāto remanet in intellˀu poſt actualē conſiderationē: dr̄ aūt itellˀs ſpeculatiuˀ vt ordinat̄ i cognitionē entis ſpeculabilis vt ſunt celū elītū ⁊ alia hmōi ſpeculabilia: q̄ vt talia nō ſunt a nobis opabilia: ſꝫ dr̄ intellectus practicus vt in cognitionē entis practici ordinat̄ opabilis a nobis ſm φ hmōi: ſicut ſūt ſanitas domus ⁊ reliqua talia: ⁊ addit̄ ſm φ hmōi qꝛ nō icōuenit eādē rē eē ens ſpeculabile ⁊ opabile diuerſimode: vn̄ ad eādē ſanitatē efficiēdā ꝯcurrit ars ⁊ nā: vt ē ab arte: ē ens opabile: vt vō ē a nā: ens ſpeculabile dr̄ eē. ¶ Premittēdū 4ˀ φ nō ſolū ſpēs intelligibiles firmate i intellˀu habitˀ nominant̄: ſꝫ ēt quedā qualitates in intellectu ꝑducte ex frequētatis actibˀ eius habilitātes ipm ad ꝓmpte ac faciliē ꝑducēdū ꝯſiles actˀ: vt ſūt habitˀ virtutū itellectualiū: ſicut ex libro ethicoꝝ colligit̄ pōt ⁊ h veriꝰ habitˀ itellectuales noīant̄ φ̄ ſpēs itelligibiles. ¶ Quibˀ ꝑmiſſis teneri pñt iſte ꝯcłones. ¶ Pña ꝯcłō talis ē. Lapiēdo intellm̄ ſpeculatiuū ⁊ intellm̄ practicū ſolū ꝑ poˀ itellectiua nō diſtinguit̄ realr̄: ſꝫ ſolū rōne φ diſtinguāt̄ rōne pꝫ: ſꝫ φ nō diſtiguāt̄ realr̄ ꝓbat̄: qꝛ intellˀs poſſis eſt practicˀ ⁊ ſpeculatiuus. ğ ⁊c. pꝫ ꝯña ⁊ aſſumptū ꝓbat̄: qꝛ itellˀs poſſis eſt oīa fieri. ğ recipit habitˀ ſpeculatiuos ⁊ practicoꝝ ⁊ cognoſcit ſpeculabilia ⁊ opabilia: ſꝫ vt cogſcat ſpeculabilia dr̄ ſpeculatiuˀ: opabilia āt practicˀ ergo ⁊c. ¶ Scḋa ꝯcłō. Intellˀs ſpeculatiuˀ ⁊ intellˀs practicˀ ſumpti ꝑ habitibˀ itellectualibˀ realr̄ diſtinguunt̄. pꝫ de hitibus ſciāꝝ ſpeculatiuaꝝ: ſicut ſt̄ metaphyſica: mathematica: ⁊ nālis: ⁊ de habitibus ſciāꝝ practicaꝝ: vt ſunt ſcie morales: medicina: ⁊ alie hmōi: q realr̄ diſtinguuntur. ¶ Tertia ꝯcłō: ſeq̄t̄ φ intellˀs ſpeculatiuˀ ⁊ itellˀs practicus ſumpti pro aggregatis ex poˀ itellectiua ⁊ habitu intellectuali realr̄ diſtinguunt̄. pꝫ qꝛ icludūt formas realr̄ diſtinctas. ¶ Quarta ꝯcłō rñſiua. itellˀs ſpeculatiuus ⁊ intellˀs practicus nō ſūt potētie aīe realr̄ diſtīcte. pꝫ ex dictis. ¶ Rōnes aūt ad oppoſitū facte ſolū ꝓbāt φ diſtinguunt̄ rōne: ⁊ hoc eſt concedendū. vt pꝫ ex dictis.

¶ Vident̄ igit̄ duo hec eē mouētia: vel appetitus: vel intellectˀ: ſi quis imaginationē vt quandā itellectionē eſſe ponat. nā ⁊ homines magis imaginationē φ̄ ſciam plerūqꝫ ſequūtur: ⁊ in ceteris aīalibus nō intellectio neqꝫ rō: ſed imaginatio ineſt. Hec igit̄ ambo intellectus ⁊ appetitus mouendi motu dicto principia ſunt.

¶ Vident̄ āt duo hec mouētia: aut appetitus aut itellˀs. Si aliqs fātaſiā poſuerit: ſicē intelligentiā quādā. Multa enī ꝑter ſciāꝫ ſequunt̄ fantaſias: ⁊ in aliis aīalibˀ nō itelligētia neqꝫ rō ē: ſꝫ fātaſia: vtraqꝫ hec ergo motiua ſꝫ locū intellectus: ⁊ appetitus.

¶ Iſtud eſt ſcḋm capl̄m huius tractatus: in quo Ariſt. determinat ſm veritatē de ꝑncipio motus ſꝫ locū: ⁊ ꝯtinet duas ꝑtes ꝑncipales. in quaꝝ ꝑma oñdit que ſūt ꝑncipia mouentia motu ſm locū. ſcḋo determinat numerum ⁊ ordinē eoꝝ: q̄ ꝯcurrūt ad talē motū ibi. (Quā aūt tria ſunt.) Prima i duas: qꝛ ꝑmo facit qḋ dcm̄ ē. Scḋo reuertit̄ ad iꝓbandū diſtinctiones potētiaꝝ aīe ſupiꝰ poſitas. ibi. (Diuidētibˀ aūt.) Prima adhuc i duas: qꝛ prio oñdit φ intellˀs ⁊ appetitus ſūt mouentia aīal motu ſm locū. ſcḋo reducit hec mouentia ad vnum mouens. ibi. (Appetibile enim.) Prima iterū in duas: qꝛ ꝑmo ꝑmittit quod intendit. ſcḋo declarat ibi. (Intellectus autē.) ¶ De prima dicit: φ vr̄ aūt hec duo mouentia motu ſꝫ locū. ſ. aut appetitus aut intellectus: ⁊ hoc ſi aliquis poſuerit fantaſiam ſicut quandā intelligentiā: ⁊ eam cōprehendat ſub intellectu. dico aūt ſi aliquis poſuerit fantaſma ⁊c. quia multa enim operant̄ hoīs preter ſciam: in quibus ſequūtur fantaſias ſuas: ⁊ in aliis aīalibus ab homine non eſt intelligentia neqꝫ ratio. ſed fantaſia. vtraqꝫ ergo hec ſunt motiua ſm locū. ſ. intellectus ⁊ appetitˀ. ¶ Intelligendum φ ſicut ad apprehenſionem intellectus multotiens ſequitur motus ſic ad apprehenſionē fantaſie multotiens ſequitur motus: quare ſi volumus fantaſiam tolerare ſub intellectu propter aliqualem eorum ſimilitudinem adinuicē. tunc erunt duo principia motus proceſſiui: ⁊ vniuerſaliter cuiuſcunqꝫ motus ſm locum ſcꝫ intellectus ⁊ appetitˀ: ſed ſi volumus diſtiguere intellectum a fantaſia: tunc erunt tria principia ſcꝫ intellectus: fantaſia: ⁊ appetitus.

¶ Intellectˀ is inquā: qui alicuius grā rōcinat̄: qꝫ principiū eſt agēdi. Aliqꝫ hic fine ab intellectu cōtemplatiuo differt. Appetitus ēt oīs alicuiˀ eſt grā: cuius enī eſt appetitio: id eſt principiū itellectˀ actiui: at ipm vltimū principiū eſt actiōis: quare nō ſine rōne principia mouēdi vident̄ hec eē duo appetitˀ iquā ⁊ mēs ea: q̄ pricipiū ē agēdi.

¶ Intellectˀ autē qui ꝑꝑ aliquid rōcinatur: T.c. 49 ⁊ qui practicus eſt. Differt autē a ſpeculatiuo ſm finē: ⁊ appetitus ꝑꝑ aliqd oīs eſt. Cuius enī appetitus: hoc principiū practici intellectus: vltimū aūt principiū actiōis eſt: quare rationabiliter hec duo videntur mouentia: appetitˀ ⁊ intelligētia practica.

¶ Declarat qḋ dixerat oñdendo φ intellectus practicus ⁊ appetitus: qꝛ ſunt ꝑꝑ aliqd ſcꝫ ꝑꝑ opus extrinſecum ſūt principia motus ſm locū dicens. Intellectus aūt qui ratiocinat̄ ꝑꝑ aliquid: ⁊ qui eſt practicus differunt a ſpeculatiuo fine: qꝛ finis intellectus ſpeculatiui eſt veritas: finis aūt intellˀs practici eſt opus: ⁊ oīs appetitus eſt ꝓpter aliquid: hoc enim cuius eſt appetitus. ſ. finis eſt principiū practici intellectus: vltimū aūt eſt principiū actiōis: quare rōnabiliter hec duo vident̄ mouentia. ſ. appetitus ⁊ intelligentia practica. ¶ Intelligendum ꝑmo ſm Commentatorē cōmēto. 48. φ illud qḋ dominatur in iſto motu ⁊ appropriat̄ ei non eſt cognitio: cum multotiēs moueamur a deſiderio: ſꝫ intellectus videt nos non debere moueri: neqꝫ etiam qḋ dominatur in iſto motu eſt deſiderium: quia multi homines deſiderant ſed nō cōſequunt̄ deſiderium: ſed intellectū. ¶ Ex quo pꝫ φ nec ſolū intellectus: nec ſolum appetitus eſt ꝑncipiū motus ſm locū: ſed ambo ſimul ſunt principiū i tali motu: ꝑꝑ qḋ ſubdit Cōmētator: φ motus localis impoſſibile eſt attribui alteri iſtarum virtutum ſingulariter. ¶ Et apparet etiā φ vtraqꝫ illarū habet introitū in mouendo: motus enī non fit ſine deſiderio: nec ſine itellectu: aut imaginatiōe pꝫ ergo φ ſi dꝫ fieri motˀ ſm locū: opꝫ φ cōcurrant intellectus vel fantaſia: qui comprehendant finem illius motus: ⁊ appetitus faciendi talem motū ꝑꝑ illum finē. ¶ Propter qḋ dicit Alber. φ ſufficiēs vſis cā illiˀ motˀ ē aggregata ex duobˀ: quoꝝ vnū determinat ⁊ ꝑcipit motū

⁊ eſt intellectus practicus vel fantaſia loco illius: ⁊ alter exeqꝫ motū: ⁊ eſt appetitus. Unde quotieſcūqꝫ appetit⁹ intellectui vel fantaſie cōſenſerit motū ꝑcipiētibus: tūc erit motus talis qualis eſt ꝯſenſus appetitus ad intellm̄ vel fantaſiā. ℂ Intelligēdū ſcḋo ꝓ notitia illius littere illud cuius appetitus ꝑncipiū intellꝯ practici: ⁊ vltimū ē ꝑncipiū actionis: ꝙ vt hꝫ ſcḋo phyſicoꝝ finis ī opationib⁹ eſt ſicut ꝑnm̄ in ſpeculabilibus. nā ſicut itellꝯ ſpeculatiuus ꝑmo hꝫ notitiā ꝑncipioꝝ. deinde ꝑ ꝑncipia venaꝛ ꝯcloneſ: ſic itellꝯ practicus ꝑmo accipit ipſuꝫ finē cuius eſt appetitus. deīde ꝑ ipſuꝫ īueſtigat ea que ſunt ad finē ⁊ vltimū iueſtigatū erit ꝑnm̄ ſue actiōis. vbi grā appetit⁹ deſiderat ſanitatē tāqꝫ finē: tūc intellꝯ practicus accipit hūc finē vꝫ ſanitatē tanqꝫ ꝑncipiū: ⁊ per ipſum inueſtigat ea que ſunt ad finē. arguendo ſic. Hoc corpus eſt ſanandū: ſed nō pōt ſanari niſi per talē herbaꝫ. ḡ talis herba ē īueniēda. ſed nō pōt inueniri niſi eundo ad hortū: ḡ eūdū ē ad hortū. hoc igiꝛ ꝙ eūdū eſt ad hortū eſt vltiꝰ īueſtigatū: ⁊ ab iſto īcipit actio: qꝛ ꝑmo itur ad hortū: poſtea reperiꝛ herba: ⁊ vltimo īduciꝛ ſanitas. pꝫ ḡ quō ſanitas q̄ eſt finis cuius eſt appetitus eſt ꝑncipiū a quo īcipit diſcurrere intellectus practicus inueniendo ea que ſunt ad finem: ⁊ vlterius quō vltimū. id eſt vltimo inuentum per talem diſcurſum eſt principium actionis. ſ. illud a quo incipit operatio: per quā debet induci finis intentus.

ℂ Ipſuꝫ eni appetibile mouet: ⁊ ꝓpꝫa mēs mouet qḋ appetibile ipſius principiū eſt. Imaginatio quoqꝫ cū mouet: nō abſqꝫ appetitione mouet. Unuꝫ igitur eſt id: quod mouet ipſum ſcꝫ appetitiuuꝫ.

ℂ Appetibile eni mouet: ⁊ ꝓp hoc itelligētia mouet: qꝛ ꝑm̄ hmōi: qḋ ē appetibile.

T.cō. 50. ℂ Et fātaſia āt cū moueat: n̄ mouet ſine appetitu. Unū igiꝛ ē mouēs qḋ ē appetibile.

ℂ Hic reducit plura mouentia ad vnū ꝑncipale mouēs: ⁊ cōtinet tres ptes. in ꝑma facit qḋ dcm̄ eſt. in ſcḋa declarat qḋ dixerat. in tertia oñdit quō in talibus mouentib⁹ pōt eſſe rectitudo: ⁊ quō nō. ſcḋa ibi. (Si enī duo.) tertia ibi. (Intellꝯ qdē igiꝛ.) ℂ De ꝑma Ari. reducit itellm̄ ⁊ appetitū ad ipſuꝫ appetibile tanqꝫ ad mouens ꝑncipale dicens. Appetibile enim mouet ⁊ ꝓp hoc intelligētia mouet: qꝛ quod eſt appetibile eſt principium. ſ. principale huius motus qḋ mouet oēs alios motores: ⁊ ꝓp hoc intellectus ⁊ appetitus mouent: ⁊ fantaſia aūt cum moueat nō mouet ſine appetitu: ⁊ niſi mota fuerit ab appetibili cui⁹ eſt appetitus: vnum igiꝛ eſt mouens ꝑncipale. ſ. illud qḋ eſt appetibile. ℂ Intelligendū ſꝫ Cōmenta. ꝯm̄. 49. ꝙ intellectus qñ cōprehendit aliqd deſiderabit ꝑ ſciam: ⁊ mouebit per deſideriū: neceſſe eſt vt iſte intellꝯ ſit mouēs ſm ꝙ eſt deſiderans non ſm ꝙ eſt apprehēdēs: neqꝫ ſꝫ ꝙ deſideriū eſt alia virt⁹ ab intellectu: q̄ ēt eſt mouēs ⁊c̄.

ℂ Uult Cōmēta. ꝙ intellꝯ nō mouet ſolū ſm ꝙ cognoſcit: ſed ſm ꝙ determinaꝛ a potentia appetitiua: ⁊ potētia appetitiua non mouet in eo ꝙ alia virtus ab intellectu. ſed in eo ꝙ eſt cōiūcta itellectui: qꝛ po⁹ appetitiua nō appetit niſi qḋ prius cognitū fuit: ⁊ nūqꝫ attingeret finē niſi po⁹ cognitatiua ꝓpiret me⁹ q̄ eā duceret ad illū finē ⁊c̄.

ℂ Nā ſi duo intellectus atqꝫ appetit⁹ mouerent: ꝑ aliquā cōeꝫ vtiqꝫ formā mouerēt tūc autē intellectus quidē nō vꝛ abſqꝫ appetitu moueri: voluntas enī appetitus eſt qdā: atqꝫ cū ſit mot⁹: ꝑ rōnem ⁊ etiā per voluntatē ſit. Appetit⁹ autē abſqꝫ rōne mouet. Cupiditas. n. ⁊ ipſa qdā eſt appetitus.

ℂ Si eni duo intellect⁹ ⁊ appetitus mouebant: ſm cōeꝫ vtiqꝫ aliquā ſpēꝫ mouebāt: nūc aūt itellect⁹ nō videꝛ mouens ſine appetitu: volūtas enī appetitus ē. Cū aūt ſm rōnē moueꝛ: ⁊ ſm volūtatē moueꝛ: appetitus autē mouet preter rōneꝫ: cōcupiſcentia quidem enim appetitus quidam eſt.

ℂ Declarat qḋ dixerat oñdendo ꝙ intellꝯ ⁊ appetit⁹ mouent ꝓp eundē finē. ſ. appetibile. ℂ Dicit ergo. Si enim duo. ſ. intellꝯ ⁊ appetitus mouebant vtiqꝫ ſm aliquā cōmunē ſpēm. ſ. formā mouebāt. Nūc aūt intellꝯ non videꝛ mouens ſine appetitu. Uolūtas enī appetitus eſt: cū autē aliqs ſm rōnē moueꝛ: ⁊ ſm voluntatē moueꝛ: appetit⁹ autē mouet preter rōnē. Cōcupiſcentia quidē enī eſt qdā appetitus. ℂ Intelligendū ſm Cōmēta. com̄. 50. ꝙ motor q eſt deſideratū: qꝛ eſt vn⁹ cōtinget vt illud qḋ mouebitur ab eo qḋ eſt mouens aīal. ſ. virtus deſideratiua ſit vnū: ⁊ hoc eſt aut intellꝯ aut imaginatio ſm ꝙ vtrūqꝫ eſt deſiderans: ⁊ ſi mouens aīal eſſet duo. ſ. intellꝯ per ſe ⁊ virtus deſideratiua per ſe ſm ꝙ ſunt diuerſa: tūc motus aīalis nō ꝓueniret ab eis niſi accidētalr̄. ſ. ꝑ naturam cōem iſtis duabus v̇tutibus: que eſſet alia ab vtraqꝫ illarū: ſicut enim manus dextera leuat pōdus accidētalr̄ qꝛ ſine ea poſſet leuare manus ſiniſtra ⁊ econtra: ideo eis attribuiꝛ vna virtus cōis que leuat pondus per ſe. ſ. virtus leuatiua: ⁊ ita etiā dicitur de intellectu ⁊ appetitu ſi qlibet illorū ſine alio poſſet mouere aīal: qḋ non mouet niſi accidentaliter: ⁊ eſſet alia v̇tus eis cōmunis: que moueret per ſe. Propter qḋ vlterius ſubdit ꝙ itellꝯ non videtur mouere niſi voluntarie: ſicut imaginatio nō videtur mouere ſine deſiderio: ⁊ dr̄ia eſt inter voluntatē ⁊ deſideriū: quia qñ voluntas ⁊ deſideriū mouent tūc voluntas mouet ſm cogitationem. ſ. cognitionē intellꝯ: deſideriū āt mouet nō ſm cognitionē. ſꝫ ſupple ſm imaginationem.

Hic dubitaꝛ ꝑ quō intellꝯ ⁊ appetit⁹ mouēt ſm aliquā ſpēꝫ eis cōeꝫ. ℂ Ad qḋ rñdet Egidius premittendo ꝑ: ꝙ quandocūqꝫ ad aliquā actionē concurrunt plura agentia illud qḋ eſt ꝑncipalius eſt quaſi forma ⁊ ſpēs alterius: vt ſi ad mouendū viſum cōcurrit lux ⁊ color: qꝛ lux eſt ꝑncipalior in mouēdo viſum qꝫ color: erit lux quaſi ſpēs ⁊ forma coloris: ⁊ ex hoc lux dꝛ qdā cōis forma ad ſe ⁊ ad colorē. nam lux mouet viſū ſub ꝓpria forma: color vero mouet viſuꝫ ſub forma lucis. lux ergo ⁊ color mouent viſum ſub aliqua forma cōmuni vt ſub forma lucis. ita intellꝯ ⁊ appetitus mouent ſub aliqua cōi ſpē: qꝛ appetitus eſt principalior cā illius mot⁹. Intellꝯ v̇o mouet per appetitū ꝑ qḋ ſub ſpē appetit⁹ ſit talis mot⁹. iḋ itellꝯ ⁊ appetit⁹ mouēt ſm ſpēm eis cōeꝫ. ſ. ſꝫ appetitū. ℂ Aliter tñ ⁊ meli⁹ rñderi pōt dicēdo ꝙ finis ē illa ſpēs cōis ſꝫ quā moueꝛ intellectus ⁊ appetit⁹: vt hꝫ ſcḋo phyſicoꝝ: qꝛ finis ⁊ forma coincidūt: ⁊ ꝑ Ar. ſepe forma ⁊ ſpēs idē ſūt. Cū ergo intellect⁹ ⁊ appetit⁹ moueant ꝓp eundē finē. ſ. appetibile: ſeqꝛ ꝙ finis ē illa forma ſeu ſpēs cōis ꝓp quā ambo mouent. ℂ Dubitaꝛ ſcḋo quō intellꝯ nō mouet ſine appetitu ſed appetit⁹ mouet ſine intellꝯ: cuius oppoſitū ſepe dictū fuit ab Ar. ⁊ a ꝯm̄. ℂ Rñdeꝛ ꝙ intellꝯ capiꝛ dupl'r. ſ. ꝓꝑe ⁊ cōiter. ꝓꝑe ſūpt⁹ diſtīguiꝛ a fātaſia: ſꝫ ſūpt⁹ cōiter īcludit fantaſiā: vt dcm̄ eſt ſupra: ⁊ ſil'r dupl'r capi pōt appetit⁹. vno mō pro appetitu ſenſitiuo. ſ. diſtinguendo ipſum ꝯ voluntatē: ſm quē modū a ꝯm̄. appellaꝛ deſide-

riū. Alio mō cōiter vt īcludit tā appetitū intellectiuum ꝙ̄ ſenſitiuū. tūc dr̄ ꝙ ſi intellꝰ ⁊ appetitus capiantur cōiter: neutrum eoꝝ mouet ſine altero: q2 ſola apprehenſio obi ſub rōne proficui vel nociui non ſufficit ad motū: ſed oꝫ cōcurrere appetitiuū ad illum motum: nec appetitus aīalis de quo eſt ſermo de aliquo obto pōt haberi niſi ipſum pcognitum fuerit: ⁊ hoc voluerunt ſupra Ari. ⁊ Cōmēta. ℭ Et ſilr deſcendendo ad magis ſpālia dr̄ie habemus ꝙ intellꝰ ꝓprie ſumptus nō pōt mouere ſine volūtate eius dſiam determinante: neqꝫ volūtas abſqꝫ itellectu: cū volūtas nō ferat niſi in cognitū p intellectū. Et ꝓportionabilr dōm eſt de fantaſia: ⁊ appetitu ſenſitiuo. Sed ſi intellꝰ ꝓprie ſumat ⁊ appetitꝰ cōiter. vt hic Ar. facere vr̄: tūc pꝫ veꝝ eſſe qḋ dicit. ſ. ꝙ intellꝰ nō mouet ſine appetitu. appetitus tñ mouet ſine intellu: ⁊ verificat ꝑ appetitu ſenſitiuo brutoꝝ: ⁊ frequenter in hoībus incōtinētibꝰ fit motꝰ in ſequendo ꝯcupiſcētias ſenſuum ꝯ rectū dictamē rōnis ipſiꝰ itellꝰ. ℭ Utrꝫ āt qñ itellꝰ ⁊ appetitꝰ ꝯformāt in mouēdo: ⁊ fit motꝰ: intellꝰ reducat ad appetitū tāqꝫ ad pncipaliꝰ mouēs. vel eꝯ̄ poſt inquiret.

ℭ Intellectꝰ igit rectꝰ eſt oīs: at appetitus atqꝫ imaginatio ⁊ recta ē ⁊ nō recta. Quo circa ſp qdē ipſum appetibile mouet: hoc autē eſt aut vere bonū: aut apparēs bonū. At tamē nō omne bonū mouet: ſed id qḋ ſub actionē cadit: ſub actionez āt cadit qḋ aliter ſeſe hr̄e ēt pōt. Pꝫ igit talē aīe vim atqꝫ potētiā pncipiū eē mouēdi: que qdez eſt ea: quā appetitū cōſueuimꝰ appellare.

T.cō. 51. ℭ Intellectꝰ quidē oīs principioꝝ rectꝰ ē: appetitus aūt ⁊ fantaſia recta ⁊ non recta: vnde ſemper quidē mouet appetibile. Sꝫ hoc eſt bonū: aut apparens bonū: nō autē omne: ſed actuale bonū: actuale autem eſt contingens ⁊ aliter ſe habere.

T.cō. 52 ℭ Quod quidez igit hmōi potētia mouet anime: que vocat appetitus: manifeſtū ē.

ℭ Oñdit quō in talibꝰ mouētibꝰ pōt eſſe rectitudo ⁊ non rectitudo: ⁊ quō nō dt. Intellꝰ qdē igit oīuꝫ pncipioꝝ eſt rectus. i. oēs hitus pncipioꝝ opabiliū eſt rectus. Appetitus aūt ⁊ fantaſia ſunt aliqñ recta ⁊ aliqñ nō recta: vñ ſp qdē mouet appetibile. ſꝫ hoc. ſ. appetibile ē bonū. ſ. exiñs aut apparēs bonū. Nō oē. ſ. bonū exiñs vl' apparēs mouet intellm practicū vel fantaſiā practicā. ſꝫ bonū actuale. i. agibile: qḋ depēdet ex opibꝰ nr̄is: bonū aūt actuale ē bonū ꝯtīgēs alr ſe hr̄e: ⁊ tūc ꝯcludit dicēs: ꝙ qdē igit hmōi potētia aīe q̄ vocat appetitꝰ mouet: māifeſtū eſt. ℭ Intelligēdū pmo ꝙ ea in que fert intellꝰ īmediate ſunt pncipia: que q2 ſunt ſicut locus ianue in domo: quē nullus ignorat: iō in eis non cadit error neqꝫ deceptio: ſiue fuerint ſpeculabilia ſiue agibilia ſeu practica: vt ꝙ oē bonū ē pſequēdū: oē malū eſt euitādū: ⁊ ita de alijs: ppea dicit. Ari. ꝙ oīs intellꝰ eſt rectus. Fantaſia aūt ⁊ appetitus q2 ſunt circa bonū ꝑticulare qḋ aliqñ ē exiñs bonū: ⁊ aliqñ apparēs ⁊ nō exiñs. iō fantaſia aliqñ eſt recta ⁊ aliqñ nō: ⁊ ſilr appetitꝰ: ⁊ idē accidit in intellectu cū nō ſtat in pncipijs vlibus: ſed ſub eis accipit ꝑticularia: q2 in ꝑticularibꝰ que accipit vel cōcludit pōt eſſe rectitudo ⁊ nō eſſe vt ſi arguat ſic. Oē bonum eſt faciendū: hoc eſt bonū. ꝗ hoc eſt faciendū. pꝫ enī ꝙ ſi illud qḋ demonſtrat ī minori eſt bonum: ibi eſt rectitudo: ſi vero nō: ibi non eſt rectitudo. ℭ Intelligendū ſcḋo ꝙ non omne bonū indifferēter mouet intellectū practicū vel appetitū: q2 non bonū cōmune omnibus qḋ eſt ſemper exiſtens in actu: vt dicit Cōmētator ſed bonū operabile a nobis: qḋ quia contingens eſt cum noſtre operationes ſint circa generabilia ⁊ corruptibilia. ideo poſſe eſt tale bonū aliter ſe habere.

ℭ Cōſtat eos oportere: q ꝑtes aīe diuidūt. ſi mō potentias ipſas diuidant: atqꝫ ſeparent. cōplures ipſas eſſe concedere nutriēdi pncipiū: ſentiendi: itelligēdi: deliberandi: ⁊ appetendi: hec enī plus inter ſeſe diſferunt: ꝙ̄ potentia cupiendi ⁊ iraſcendi.

ℭ Diuidentibus aīe partes ſi ſm potētias diuidant ⁊ ſeparant valde multe fiunt: vegetabile: ſenſibile: intellectiuum: conſiliatiuum: adhuc appetitiuū: hec enim plus differunt abinuicē ꝙ̄ ꝯcupiſcibile ⁊ iraſcibile.

ℭ Reuertit ad ꝓbandū diſtinctiones ꝑticularum anime ſuperius poſitas: ⁊ diuidit in tres ꝑtes. q2 primo facit qḋ dcm̄ eſt. ſcḋo ſoluit rōnem ſuperius adductā ꝯ veritatez tertio epilogat. ſcḋa ibi. (Quñ aūt.) tertia ibi. (Specie qdem igit.) ℭ Dicit de pma ꝙ antiqs diuidētibus ꝑtes anime: ſi ſm potentias eas diuidant ⁊ ſeparent: tūc valde multe ⁊ longe plures ſunt ꝙ̄ dixerint illi antiq. ſ. vegetabile: itellectiuū: cōſiliatiuū: adhuc appetitiuū. hec enim plus differunt adinuicem ꝙ̄ concupiſcibile: ⁊ iraſcibile. ℭ Intelligendū ꝙ intellectiuū differt a cōſiliatiuo: q2 intellectiuū poteſt eſſe neceſſarioꝝ ⁊ non ſolū futuroꝝ: ſꝫ etiam preſentium ⁊ preteritoꝝ. conſiliatiuum autem ē ſolū futurorum ⁊ poſſibilium aliter ſe habere ⁊c̄.

ℭ Cū aūt appetitiones inter ſeſe ꝯrie fiant: qḋ qdē tñ fit: cū rō cupiditaſqꝫ cōtrarie ſūt idqꝫ fieri ſolet in hiſce: que ſentiunt atqꝫ ꝑcipiunt tempus: mens enī ob futuꝝ retrahere iubet. Cupiditas vero preſens ipſuꝫ ꝑſeqt. nā qḋ iā afficit voluptate: id ⁊ ſimpliciter afficere voluptate: ⁊ abſolute bonū eſſe vr̄ ex eo ſane: q2 futurū non perſpicitur.

ℭ Qm̄ aūt appetitus fiunt ꝯrij adinuicez: hoc autez accidit cum ratio: ⁊ concupiſcētia cōtrarie fuerint. Fit autē in ipſis ſenſuꝫ habentibus. Intellectꝰ quidē igitur pp futurū retrahere iubet. Cōcupiſcētia aūt pp ipſum iam: videtur enim ꝙ iam delectabile: ⁊ ſimplr delectabile: ⁊ bonū ſimpliciter propterea non videtur quod futurum. T.cō. 53

ℭ Soluit vnā rōnē factam ſuperius que cōtra veritatem nunc declaratā fuerat deducta. Naꝫ ꝙ vegetatiuū ſenſitiuū ⁊ intellꝰ ſpeculatiuus nō ſint pncipia motꝰ ꝓgreſſiui ſiue ſꝫ locū eſt manifeſtū: ſilr ēt practicus intellꝰ nō eſt cā per ſe ſufficiēs ſeu ꝓpinqua in tali motu: ſꝫ magis appetitus: vt dcm̄ eſt ſupra. quō poſito appetitu ſtatim ſeqtur motus niſi aliud ꝓhibeat: ⁊ eo remoto remouet: iō ſolū ad vltimā rōnē q̄ de appetitu arguebat ē rn̄dendū. ℭ Dicit ꝗ. Qm̄ āt appetitꝰ in nobis fiūt adinuicē ꝯrij: hoc aūt accidit cū rō. i. appetitꝰ itellectiuꝰ q ſeqt rōnē ⁊ concupiſcētie ſenſuales fuerint īuicē ꝯrie: ſunt aūt hi appetitꝰ ꝯrij in hn̄tibꝰ ſenſuꝫ. i. cognitionem tpis. q2 in hoībus

Intellectus

Intellꝰ qdē enī pp futurū malū iubet retrahere ab opatione inhoneſta: vt eſt coitus vel crapula. Cōcupiſcentia aūt ⁊ ſenſus iubet pſeq pp ipſam iā.i.pp illud qḋ nunc apparet: vř enī ei ꝙ iam idē nūc appet eſſe delectabile ⁊ bonum ſimpliciter: ppea ꝙ nō vř ab ipſo ſenſu: nec percipiť malum qḋ eſt futurū: vt eſt egritudo vel aliud tale. ℭ Intelligendū pªo ꝙ rō ſupius facta ſtabat in iſto: homines cōtinētes appetunt delectabilia: ⁊ tñ nō pſequūť ea quoꝝ hñt appetitū: ſed ſequūtur intellm. ergo appetitus nō eſt pñs in motu pgreſſiuo. Rñdet Ari. negando ꝯñtiā: qm̄ in hoīe ſūt ꝯrij appetitus. ſ. intellectiuꝰ ⁊ ſenſitiuus: ⁊ vnꝰ trahit ⁊ vicit alterū: ⁊ qñ vincit appetitꝰ ſenſitiuus: tūc hō moueť ſm ipſuz: ſ; qñ vincit appetitus intellectiuus: tunc agit ſm rōnē ⁊ appetitū intellectiuum. ℭ Ex quo pʒ ꝙ nō ſeqť. hō cōtinens nō agit ſm appetitum ſenſitiuū. ergo nō agit ſ; appetitū: qm̄ lʒ nō agat tūc ſm appetitū ſenſitiuū: agit tñ ſm intellectiuū ſequētē rōnez intellꝰ. ℭ Intelligendū ſcḋo ꝙ hō febricitās p itellectū iudicat eſſe abſtinēdū a fructibꝰ vel aq̄ frigida pp vitare futurū malū: qḋ inde pōt ꝯtingere ſenſus ꝟo cuʒ nō ſentiat niſi pñs bonū: ⁊ qḋ eſt delectabile: ⁊ bonuʒ vt nūc dicat eſſe bonū ſimplr: iudicat eſſe pſequēdū ⁊ vtēduʒ delectabilibus: ⁊ ex hoc pʒ qualr in hoībus hñtibus cognitionē tempoꝛis ſm diuerſa iudicia ſenſus ⁊ intellꝰ appetitus contrarij fiunt ⁊ aduerſantur adinuicem appetitus intellectiuus ⁊ appetitus ſenſitiuus. quare ⁊c̃.

ℭ Specie quidē vnū id eſt profecto: qḋ mouet appetitiuū inquā: vt apetitiuū eſt: atqꝫ appetibile oīuʒ ē mouētiū pmū. Hoc eniʒ mouet: ⁊ nō moueť mēte: at imaginatiōe pceptū: nūero ꝟo plura ſūt ea: q̄ mouent.

T.cō. 54. ℭ Specie quidē igitur vnū erit mouēs appetibile: aut appetitiuū: primū aūt oīuʒ appetibile: hoc enim mouet cū non moueť: eo ꝙ ſit intellectū: aut imaginatum: numero autem plura mouentia.

ℭ Epilogat dicēs. Vnū qdē igiť erit mouēs ſpē.i. formaliter. ſ. appetibile: aut appetitiū: primū aūt oīuʒ mouentiū eſt appetibile: qḋ declarat: qꝛ hoc enī mouet cū nō mouetur. mouet dico nō qualrcūqꝫ. ſ; eo ꝙ ſit intellꝫ aut imaginatiuū: nūero aūt plura mouentia ſunt: ſed vnū ē pncipale. ℭ Intelligendū ſm Cōmētū. ꝯm̄. 54. ꝙ pmus motoꝛ in hoc motu eſt res appetita ſm ꝙ eſt appetita. res eniʒ appetita pcedit alia mouentia: ⁊ hoc motu qꝛ illa mouet ⁊ non mouetur. ⁊ iſta eſt diſpoſitio primi motoꝛis: cōmen. eſt clarum.

Hic dubitať vtrū intellꝰ vel fantaſia ſit pncipalis mouēs aīal motu ſ; locū q̄ appetitus: vel ecōuerſo: ⁊ arguiť ꝙ intellꝰ vel fantaſia. ℭ Pꝛio ſic. In mouentibꝰ ēentialr ordinatis qḋ ē vltius mouēs eſt pncipaliꝰ mouēs q̄ minꝰ vlē: vt colligiť ex li. de cauſis. ſed intellꝰ vel fantaſia ⁊ appetitꝰ ſunt mouētia eſſentialiter oꝛdinata: vt pʒ ex dictis: ⁊ vltius mouēs eſt intellꝰ vel fantaſia q̄ appetitꝰ: cum intellꝰ vel fantaſia non concurrāt ad motū ſ; locū niſi per appetitum determinenť: vt fuit oñſum: ⁊ agens determinans aliud ſit cominus vlē. q̄re ⁊c̃. ℭ Scḋo. qñcūqꝫ ad eundē effectū cōcurrunt duo motoꝛes: ⁊ opatio vniꝰ preſupponit opationē alteriꝰ: illud cuiꝰ operatio pſupponiť ab opatione alteriꝰ eſt eo priꝰ ⁊ pncipalius: hec eſt manifeſta. ſed ad pducēdū motū ſm locū cōcurrūt itellꝰ vel fantaſia ⁊ appetitꝰ: ⁊ opatio appetitꝰ q̄ eſt actualis īclinatio ad motū preſupponit opationē itellꝰ vel fantaſie. ſ. cognitionez obiecti: cuius eſt appetitus. ergo ⁊c̃. patet deductio. ⁊ minoꝛ declarať quantū ad ptem ſcḋaʒ: qꝛ p hoc diſtinguiť appetitus aīalis a nālī: qꝛ aīalis ſequiť cognitionē ⁊ nō nālis ⁊ hoc voluit Ari. in fine huiꝰ capłi dicēs ꝙ appetibile mouet in eo ꝙ itellm ⁊ imaginatū. ℭ Tertio. ſi appetitus eſſet pncipalius mouēs: hoc nō eēt niſi qꝛ eēt mouēs īmediatū ⁊ primū efficiens ipſiꝰ motꝰ: ⁊ q̄ſi dēs velle videnť. ſed hoc eſt falſum: qꝛ ppinquus mouens eſt opatio ſ; locū motiua exñs in muſculis ⁊ lacertis: q ſunt inſtrā deſeruiētia ad motū ſ; locū. ℭ In oppoſituʒ ſūt q̄ſi oēs volētes appetitū eē pncipaliꝰ mouēs q̄ intellꝰ vel fantaſia: ⁊ ꝙ intellꝰ ſeu fantaſia reduciť ad appetitū ⁊ nō ecōuerſo. Et iſtud Egidiꝰ nititť declarare. dicit enī ꝙ ſicut intellectꝰ eſt indifferēs ad oppoſita in intelligēdo cū p eandē formā apphenſam aliqñ iudicet fugā ⁊ aliqñ pſecutionē. ſic eſt idifferēs ad oppoſita in mouēdo: ⁊ vlteriꝰ loquēdo intellectꝰ non plus facit niſi ꝙ nobis oñdit aliqḋ ſed in poteſtate noſtra eſt ſi volumꝰ iſtud pſequi vel fugere: qꝛ vt dř tertio ethicoꝝ: nos ſumꝰ domini noſtrarum opationum a pncipio vſqꝫ ad fineʒ: cū ergo intellectꝰ ſit de ſe indifferēs ad oppoſita: ſi dʒ cōcurrere ad opꝰ opoꝛtet neceſſario ꝙ a voluntate determineť: vt magis fiat pſecutio q̄ fuga vel ecōuerſo: ⁊ ſimilr videť de fantaſia ⁊ appetitu ſenſitiuo: quare ſequitur ꝙ appetitꝰ eſt pncipalius mouens. ℭ Ampliꝰ vt dicitur nono metaphyſice: potētie rōnales ſunt ad oppoſita: ſed q̄diu ē aliquid ad oppoſita tādiu eſt in potētia vt agat: ⁊ ſi debet procedere ad opꝰ opʒ ꝙ determineť per aliquid. Cum ergo poſſe agere oppoſita competat nobis ex intellectu: nunq̄ poterimꝰ actu pgredi ad opꝰ: niſi poſſe ad oppoſita determineť per voluntatē: ⁊ per ꝯñs ſequitur cum voluntas determinet intellectū: ꝙ ipſa eſt mouens pricipale ī motu ſm locum. ⁊ ꝙ intellectꝰ reduciť ad eam. ℭ Alij vero ad idem aliam adduxerunt declarationem dicentes. ꝙ intellectꝰ ⁊ appetitꝰ conſiderari poſſunt in duplici latitudine. videlʒ in latitudine eēndi: ⁊ in latitudine operādi. In prima latitudine intellectꝰ eſt prioꝛ appetitu: ⁊ appetitꝰ reduciť ad ipſum ſicut poſteriꝰ ad ſuum prius ſibi eſſentialiter preoꝛdinatū. In ſecūda latitudine cōtingit econtra: ꝙ intellectꝰ reduciť ad appetitū: ſicut indeterminatū ad ſuū determināś: ⁊ ſic via cauſalitatis reſpectu motꝰ prioꝛ eſt appetitꝰ q̄ intellectus: ⁊ ſimiliter q̄ fantaſia. Unde imaginať ꝙ in motu ſm locū appetibile prius mouet appetitū ſub rōne boni veri vel apparentis. Scḋo appetitꝰ motꝰ mouet intellectū practicum vel fantaſiaʒ practicam ad inueniendum media quibꝰ appetibile poſſit attingi. Tertio intellectꝰ vel fantaſia mouet membra. Quarto membra mouent mām: circa quā operanť inducendo finem intentū. ℭ Sed mihi videť qcqd ſit de concluſione in ſe: ꝙ vtraqꝫ iſtarū declarationū accipit falſas fundamētū. Nam pma declaratio. Egidij ſuper iſto fundari videť: ꝙ qꝛ intellꝰ eſt agens vlē ⁊ indeterminatū reſpectu motuuʒ diuerſoꝝ: ⁊ in operādo magis vnū q̄ aliud determinať per appetitū. ideo appetitꝰ eſt principalioꝛ cā hmōi motuū q̄ intellectꝰ. ℭ Et ꝯſtat ꝙ totuʒ oppoſitū ſeqť: ſi qs rōnē pmā in pncipio dubij poſitā bñ cōſideret: qꝛ ſp agens poſteriꝰ ⁊ determināś ē ſicut inſtrālis ꝑ ꝓus ꝟo ⁊ determinatū eſt ſicut pncipale. ℭ Scḋa ꝯo declaratio mētiť cū ponit ꝙ appetibile pꝰs mouet appetitū q̄ intellm vel fantaſiā: cū appetitꝰ aīalis pſupponat cognitionē appetibilis: vt dcm̄ eſt ſupra. Et illius oppoſitū vult Ari. dicens ꝙ appetibile mouet in eo ꝙ intellectū aut imaginatū. ℭ Pro meliori itaqꝫ euidētia pdictorū intelligendū pmo: ꝙ potētie aīe in in triplici gñe reperiūť: q̄dā.n. attribuūť aīe vegetatiue: q̄dā aīe ſenſitiue: ⁊ q̄dā aīe intellꝰiue. Poꝰ aīe vegetatiue ſt duplices. ſ. mini-

ſtrantes: ⁊ miniſtrate. ¶ Miniſtrantes ſunt quattuor vꝫ at tractiua: retẽtiua: digeſtiua: ⁊ expulſiua. ¶ Miniſtrate ſūt tres. vꝫ nutritiua: augmẽtatiua: ⁊ generatiua. ¶ Potētie aīe ſenſitiue ſunt duoꝝ generū: q̄daꝫ exteriores: ⁊ q̄dā īteriores. Exteriores ſūt duplices. ſ. cognoſcitiue: ⁊ nō cognoſcitiue: cognoſcitiue ſunt qnqꝫ vꝫ viſus: auditus: olfatus: guſtus. ⁊ tactus. Nō cognoſcitiue ſunt due: appetitiua: ⁊ motiua. Appetitiua eſt duplex. ſ. concupiſcibilis ⁊ iraſcibilis. Et ſimiliter motiua eſt duplex vꝫ motiua in loco: ⁊ motiua de loco ad locum. Potentie autem ſenſitiue interioris ſunt quattuor: vt ſenſus cōis: imaginatiua: cogitatiua: vel extimatiua: ⁊ memoratiua. Potentie vō aīe intellectiue ſunt tres. vꝫ. intellꝯ poſſis: ⁊ intellꝯ agens: ⁊ voluntas. Sūt ergo ſeptē ſpēs potentiarū aīe vegetatiue: ⁊ tredecim ſpēs potētiaꝝ aīe ſenſitiue: ⁊ tres aīe itellectiue: q̄uis multi non ponant potētiā motiuā realiter diſtingui ab appetitiua. ¶ Intelligendū ſcđo: ꝙ duplex ē appetitus in gñe. ſ. intellītiuꝰ q d̄r volūtas: ⁊ ſenſitiuus q diuidit in ↄcupiſcibilē ⁊ in iraſcibilē. Et diſtinguunt hi appetitus pˀo ex pte finis: qꝛ finis appetitus ſenſitiui ē delectatio corꝑalis: ſꝫ finis appetitus itellectiui eſt delectatio ſpūalis: q̄ maxīe cōſiſtit in ↄtēplatione ſubaꝝ ſeparaꝝ. ¶ Scđo differūt ex pte obi. qꝛ obm appetitus intellectiui eſt bonū ſimplr. ſenſitiui vō bonū vt nunc. ¶ Tertio differūt ex parte operationis: qꝛ opatio appetitus ſenſitiui ſeq̄t cognitionē ſenſus opatio vero appetitus intellectiui ſeq̄t cognitionē intellꝯ: qm̄ ſicut ſenſus ⁊ deſiderū ſunt potentie aīe ſenſitiue: ſic intellectus ⁊ voluntas ſunt potentie aīe itellectiue. vt pꝫ ex dictis. ¶ Intelligēdū tertio ꝙ aīa hꝫ duplicē motuꝫ. Primus icipit a rebꝰ exteriorībꝰ ⁊ terminat̄ ad aīam. ¶ Scđs incipit ab aīa ⁊ terminat̄ ad ipas res. hoc pꝫ: qm̄ ſpēs rerū que īducūt cognitionē de eis pˀo multiplicant̄ a rebꝰ ad ſenſus ⁊ a ſenſu ad itellm̄: ⁊ hic eſt pmꝰ motꝰ ꝓueniēs a rebꝰ ad aīaꝫ ꝑ queꝫ aīa accipit cognē de rebꝰ. poſtea vō cū aīa cognouerit res ⁊ eas iudicauerit ꝓficuas vel nociuas: tūc ꝑ appetitū mouet̄ ꝓſequēdo vel fugiēdo: ⁊ hic eſt motꝰ ſcđs inchoās ab aīa ⁊ terminatus ad res. ¶ Ex quo pꝫ ꝙ res cuiꝰ ē appetitꝰ eſt terminus a quo primi motꝰ: ⁊ terminꝰ ad quē motꝰ ſcđi. ¶ Quibꝰ pmiſſis dici pōt modū quo fit motꝰ ſm locū in aīali eē talē. Nā inter mouētia pticularia pmū mouēs qđ a nullo mouet̄ eſt appetibile. ipm̄ aūt appetibile mouet intellm̄ practicū vel fātaſiā: a qbꝰ iudicat̄ bonū ⁊ proſequendū: vel malū ⁊ fugiendū: deinde ꝑ nālē ſubordinationē virtutis appetitiue ad virtuteꝫ cognoſcitiuā mouet̄ virtus appetitiua: ⁊ reducit̄ ad actū appetendi ꝓſecutionē vel fugā. a qbus motū īperātibꝰ poſtea mouet̄ virtus motiua que eſt in muſculis ⁊ lacertis: que in opando illis ſubordinat̄: ⁊ hec ſic mota tandē mēbra mouet ſm exigētiā finis deſiderati: ⁊ fit motꝰ ſm locū. Vñ lꝫ bonū vlē ſit ꝓpriū obm volūtatis: ⁊ appetitꝰ ſenſitiui bonū pticulare: nūq̄ꝫ tñ mouet volūtas niſi reſpectu boni pticularis: ſicut nec intellꝯ practicus niſi reſꝰ boni pticularis: qꝛ opationes ⁊ motus ſūt tm̄ circa particularia. Et hoc voluit Ari. cū dixit: ꝙ n̄ oē bonū mouet: ſed actuale qđ eſt cōtingens alr ſe hr̄e. ¶ Ex qbꝰ pꝫ: ꝙ via cālitatis motus ſm locū pˀor eſt itellꝯ vel fantaſia q̄ꝫ appetitus: ⁊ nō ſolū quātū ad eſſe. Vñ lꝫ appetitus aliqñ moueat itellectū vel fantaſiā ad inueniendū media qbꝰ appetibile poſſit attingi. hoc tñ nō eſt ſemꝑ: qꝛ ſtat illa eē precognita: ⁊ illud nunq̄ꝫ facit appetitus niſi ꝑus reductꝰ fuerit ad actum appetendi per cognitionē intellectus vl̄ fantaſie: vt nuper fuit oñſum. ¶ Auctores vō cū dicunt intellectū vel fātaſiā reduci ad appetitū tāq̄ꝫ ad pncipaliꝰ mouens: ꝑ mouēs pncipalius itelligūt mouēs exterminās: ⁊ qđ eſt imediatius mouēs: ⁊ hoc ē ↄcedēdū tñ.

¶ At vero cū tria ſint in aīalium motu: vnuꝫ id qđ mouet: ſecūdū id quo mouet: ⁊ tertiū id qđ mouet̄: atq̄ꝫ id qđ mouet fit duplex. nā aliud eſt imobile: aliud mouet atq̄ꝫ mouet̄: imobile quidē id bonū ē: qđ ſub actionē cadit: id vō qđ mouet atq̄ꝫ mouet̄: ē ipſum principiū appetēdi: mouet̄ eni id qđ appetit ea rōne qua appetit: ⁊ appetitio ē motꝰ quidā vel operatio. Id āt qđ mouet̄ eſt aīal ipſum: at quo mouet appetitus vt inſtrumēto. Id iaꝫ corpori tribuendū eſt. Quo circa de ipſo tunc eſt contemplandū cuꝫ de cōmunibus anime corporiſue operibus atq̄ꝫ officiis contemplabimur.

¶ Quoniā aūt tria ſunt: vnū quidē mouēs: ſꝫ aūt quo mouet: ⁊ tertiū qđ mouet̄: mouens aūt duplex: aliud qdē imobile: aliud āt qđ mouet̄: eſt āt imobile actuale bonū: mouens āt ⁊ quod mouet̄ appetitiuū: mouet̄ eni qđ appetit ſm ꝙ appetit: ⁊ appetitus actus aut motus qdē eſt: qđ aūt mouetur aīal ē: q̄ vero mouet organo appetitus iā hoc corporeuꝫ eſt. vñ in cōmunibus aīe ⁊ corporis opibus cōſiderādū eſt de ipſis.

¶ Nunc declarat numerū ⁊ ordinē eorū que cōcurrunt ad motū ſꝫ locū: ⁊ diuidit̄ ī duas ptes: qꝛ pˀo facit hoc. Scđo determinat de organo pncipali motus ſꝫ locū ibi. Nūc āt vt in ſūma. ¶ Dicit de pmo: qm̄ aūt tria ſunt ↄcurrētia ad motū ſm locū. Vnū qdē eſt mouēs 2m aūt eſt quo mouet ipſum mouēs: ⁊ tertiū eſt qđ mouet̄. Mouens aūt eſt duplex aliud qdē imobile: aliud aūt qđ mouet̄. Eſt aūt mouens imobile actuale bonū ſiue ipꝫ appetibile: mouēs aūt qđ mouet̄ eſt ipꝫ appetitiuū. i. vtus appetitiua: ⁊ per appetitiuū dat̄ etiā intellīm intellꝯ vel fantaſia: ⁊ vtus motiua que qꝛ in eodē eſt organo cū appetitiua nō exprīmit̄ ꝓpter breuitatem. Illud eni qđ appetit mouet̄ ſm ꝙ appetit: ⁊ appetitus actus aūt motus qdeꝫ eſt: qđ aūt mouet̄ eſt animal. quo vero mouet appetitus vt organo iam hoc eſt corporeū. Vnde cōſiderādū eſt de ipſis organis motus in operibus cōibus aīe ⁊ corporis. ſ. in libro de cauſis motus aīalium: in quo determinat̄ de operibꝰ cōibus anime ⁊ corpori. ¶ Intelligendū qđ appetitus aliqñ ſumit̄ pro potētia: ⁊ aliqñ pro operatione: ⁊ ſumptus pro operatione dicit̄ ab Ar. eſſe quidaꝫ motus. qꝛ non eſt motus abſolute ⁊ proprie acceptus: ſed motꝰ quidā. id eſt īproprie dictus qui eſt motus ꝑfectiuus: quo ſenſatio ⁊ intellectio etiam dicuntur eſſe motus.

¶ Nūc vt ī ſūma dicamus id qđ mouet vt inſtrꝫ ibi ē collocādū: vbi idē pncipiū rōnē finiſue ſubit: vt in cardine fit. Hic eni cōuexū ⁊ cōcauū eſt: quorū alteꝝ pncipium eſt. Quapropter alteꝝ quieſcit: alterū mouet̄. Sūt rōne quidē diuerſa. Magnitudie vero nō ſeparāt̄. Uniuerſa nāq̄ꝫ pulſu tractu ꝙ mouent̄. Idcirco oꝫ perinde atq̄ꝫ in circulo aliqd manere: ⁊ hinc incipere motū.

¶ Nunc

T.cō. 55 ¶ Nūc āt vt ī ſūma dicat mouēs organice: vbi principiū ⁊ finis: illud velut omnigligiſcimus: hoc eſt gibboſuȝ ⁊ ꝯcauū: hoc qdē finis: illud vero principiū: vnde aliud qdē qeſcit: aliō vo mouet: rōne qdē altera ētia: magnitudine vo īſepabilia: oīa.n. pulſu ⁊ tractu mouent: pp quod oȝ ſicut ī circulo manere aliqd: ⁊ hinc incipere motū.

¶ Determinat de pncipali organo motus localis facti ab aīali: ⁊ diuidit pars ſequēs in q̄tuor ptes: in quartū pma facit qd dcm̄ eſt: in ſcda oſtendit quō aīalia mouent p appetitū. in tertia mouet qōneȝ de aīalibus īpfectis. in q̄rta ſpāliter oſtēdit qualr hoīes mouent p fantaſiam ⁊ appetituȝ. ſcda ibi. (Omnino quidē igit). tertia ibi. (Cōſiderandū aūt). q̄rta ibi. (Senſibilis qdem igit). ¶ De pma oſtēdit cor eſſe principale organū mot⁹ localis ipſius aīalis dicens. Nunc aūt vt in ſumma dicat mouēs organice. ſ. pncipale eſt cor: vbi idē eſt pncipiū ⁊ finis motus: velut oīgligiſcimus. ſ. ſicut ē in circulo. hic. n. ſ. in corde ē gibboſuȝ ⁊ cōcauū: hoc qdeȝ. ſ. cōcauū eſt finis motus. illud vo. ſ. gibboſuȝ eſt pncipiū: ⁊ ecōuerſo. Vn̄ ī corde aliud qdem qeſcit: aliud mouet: ⁊ pncipiū ⁊ finis ⁊ motū ⁊ quieſcens ſunt qdē entia altera rōne. ſ. diffōne: magnitudine vo ſiue ſubō ſūt inſeparabilia: oīa. n. ſ. oēs ptes cordis mouent pulſu ⁊ tractu: ⁊ pp qd oȝ ſicut ī circulo manere aliqd in medio aīalis: ⁊ hinc incipere motuȝ eius: ⁊ illud eſt cor. ¶ Intelligendū pmo: q̄ cor ꝯtinue mouet pulſu ⁊ tractu ſiue ſm dilatationē ⁊ conſtrictionē: īter q̄s mediāt parue qetes: ⁊ dilatatio ꝓcedit de ꝯcauo ad gibboſum ipſius: cōſtrictio vo ecōuerſo. Et ex hoc pȝ quō in corde idē eſt pncipiū ⁊ finis mot⁹: qm̄ cōcauū eſt pncipium dilatationis ⁊ finis ꝯſtrictionis. ⁊ ecōtra cōuexū ſiue gibboſuȝ eſt principiū cōſtrictiōis ⁊ finis dilatationis: ꝓpterea dixit Ari. q̄ principiū ⁊ finis: ⁊ motū ⁊ qeſcens lȝ ſint altera rōe: magnitudine tñ ſiue ſubō ſūt inſeparabilia: cū eadē pars cordis ſit pncipiū ⁊ finis motus: ⁊ aliqñ mota aliqñ qeſcēs. ¶ Intelligēdū ſcdo: q̄ nō ſolū reſpectu ꝓprij motus cordis idē eſt pncipiū ⁊ finis motus: ſed ēt reſpectu motus totius aīalis ipſuȝ cor manēs ī medio velut centrū eſt illud: a quo incipit motus aīalis quantū ad expulſionē: ⁊ ad qd determinat q̄tū ad attractioneȝ. Vn̄ motus ꝓgreſſiuus ꝯpoſit⁹ eſt expulſiōe ⁊ attractione: vt habet videri in libro de cauſis motus animaliū. Et ad huius declarationē imaginari debemus ſic eſſe in motu aīalis ſicut in motu circuli. dato. n. q̄ motor circli ſit in cētro ipſius: ⁊ illic qeſcēs teneat circulū cum vna manu ex vno latere: ⁊ cū alia ex altero voluēdo circulū de dextro ad ſiniſtrū: tūc pȝ q̄ ex cētro erit pn̄m mot⁹ expulſionis circuli ſm lat⁹ dextrū: ⁊ ſm lat⁹ ſiniſtrū erit finis ei⁹ attractiōis ad centrū. Sic in motu aīalis pmo expellit mēbrū: vt brachiū vel tibia mediante neruo: ⁊ principiū expulſionis eſt ex corde tanq̄ ex mēbro pncipaliori: ⁊ qd eſt pncipiū pmū organicū oīuȝ vitaliū opationū q̄ ſiunt in corpore aīalis: ⁊ ad ipſum ēt eſt finis attractionis. ⁊ hoc voluit Ar. cū dicit ꝓpter qd opȝ ſicut in circulo manere aliqd: ⁊ hic incipere motū. Ex quo pȝ Albertū iniuſte reprehendere cōmentatorē in hoc paſſu. dicēdo eum mentituȝ fuiſſe: cū poſuit ī oī motu locali aīalis cor eē illud qeſcēs a quo eſt pncipiū expulſionis: ⁊ ad qd eſt finis attractōis cū oporteat tale qeſcens eſſe cōiunctū mēbro qd debet expelli vel attrahi: ⁊ ꝯſtat cor nō cōiungi tibie vel brachio: que tali motu dñr moueri: ꝓpter qd oȝ mēbra ſm locuȝ mobilia ꝓpria habere imobilia a qbus fiat expulſio, ⁊ ad que fiat attractio: ſicut manus mota expellitur ⁊ retrahit ad mēbrū imobile: ⁊ brachiū motum expellit ⁊ retrahit ad cubitum īmotum: ⁊ adiutorium motum expellitur ⁊ retrahit ad humerum imotū: ⁊ ita de alijs. ¶ Ad hoc enī diceret: q̄ auerroys nō negaret dari illa plura ⁊ diuerſa īmobilia ꝓpria reſpectu diuerſoꝝ mēbroꝝ: ſȝ vlteri⁹ poſuit vnū īmobile cōe reſpectu oīum mēbroꝝ in ſequēdo Ar. opinionē de cordis principatu ſup oīa mēbra: ⁊ tale non opȝ immediari oībus alijs membris attractis ⁊ expulſis: ſicut opȝ de immobili ꝓprio ⁊ membro: qd expellitur ab eo aut ad ipſum attrahitur.

¶ Omino igit vt dixim⁹: h̄ ſuīj pſius motiuū eſt aīal: q̄ eſt appetitiuū. At appetitiuū ſine imaginatōe nō eſt: oīs aūt imaginatio aut rōnis eſt pticeps: aut eſt ſenſitiua: atq; huius ⁊ belue participes ſunt.

¶ Omnino qdem igit ſicut predictū eſt: in q̄tū appetitiuū animal: ſic ipſi⁹ motiuū ē. appetitiuū aūt nō ſine fantaſia: fantaſia aūt oīs aut rationalis: aut ſenſibilis eſt: hac qdem igitur ⁊ alia aīalia participant. T.cō. 56

¶ Oñdit quō aīalia mouent p appetitū dicēs: oīno qdeȝ igit ſicut pdictū eſt aīal in q̄tū eſt appetitiuū ſic eſt motiuū ſui ipſi⁹: appetitiuū aūt nō eſt ſine fantaſia: oīs aūt fantaſia aut eſt rōnalis aut ſenſibilis: hac qdem igit. ſ. fantaſia ſenſibili ⁊ alia aīalia ab hoīe pticipāt. ¶ Intelligēdū q̄ ſicut ſupius Ar. ſub īellectu collocauit fantaſiaȝ: ita hic ſub fantaſia collocauit intellcm̄: nā fantaſia dicit ab appāritiōe ⁊ qr per ītellcm̄ aliq̄ nobis apparēt. iō intellectus dici pōt fantaſia. p fantaſiam igit rōnaleȝ intelligere debemus intellectuȝ. per ſenſibilem vo fantaſiam q̄ eſt vna ex viribus aīe ſenſitiue. Albertus tamen per fantaſiam rōnalem nō intelligit intellectuȝ: ſed fantaſiam rōni intellectus obedientem: ⁊ per fantaſiam ſenſibilē intelligit fantaſiam: que ſenſus cōcupiſcentiā imitatur.

¶ At. n. ꝯſiderādū eſt ēt: qd nā ſit id: qd imperfecta aīalia motu ciet: qb⁹ ſenſus ī eſt tā tūmō tact⁹. Atq; īueſtigādū ē: ſi his ēt īſit imaginatio cupiditaſue nec ne: etenī dolor atq; voluptas his ineſſe videt. Qd ſi hec inſūt: ⁊ cupiditatē neceē eſt eiſdē ineſſe. At quonā pacto his imaginatio ineſt. An aſſerendū ē vt videt hec: ⁊ ī his īeſſe imaginationē īquā atq; cupiditatē: veꝝ vt īdeterminate mouent: ſic ⁊ hec ipſis inſūt īdefinite.

¶ Cōſiderandū aūt ⁊ de īperfectis qd mouens eſt. qb⁹ tactus ſolū ineſt ſenſus: vtrū cōtingat fantaſiā īeſſe his: aut nō: ⁊ cōcupiſcentia: videt enīȝ letitia: ⁊ triſtitia ineſſe: ſi aūt hec: ⁊ cōcupiſcētiā neceſſe eē. Fantaſia āt quō vtiq; īerit: aut ſic mouent īdeterminate. ⁊ hec īſunt qdē: īdeterminate aūt īſūt.

¶ Hic mouet q̄ſdam qōnem de aīalibus īperfectis dicēs cōſiderandū aūt ⁊ de imperfectis aīalibus: qbus ineſt ſolum ſenſus tactus qd eſt mouēs ea localiter: ⁊ vtrū ꝯtingat fantaſiam ineſſe his: aut nō: ⁊ ſilr vtrū ꝯcupiſcētia. ſ. appetitus ꝯcupiſcibilis eis inſit: aut non: ⁊ ꝓbat q̄ ſic dicens. Videt enīȝ letitia aut triſtitia ineſſe eis: q̄ ſi appre-

rimeſ cõueniẽs dilatant ſe ſup illud: qḋ eſt ſignũ letitie. Si vero diſcõuenientes ↄſtringũt ſe: ⁊ hoc eſt ſignũ triſtitie: ſi aũt hoc. ſ. letitia ⁊ triſtitia eis inſunt: ⁊ cõcupiſcentiã. i. appetitũ cõcupiſcibilẽ neceſſe ineſſe: ⁊ tũc interrogat: fantaſia aũt quõ vtiq; inerit? ⁊ rñdẽdo dicit ãt: ſicut iſta aĩalia mouẽtur indeterminate apphẽdẽdo determinatũ locũ: ad quẽ debẽt moueri: ita ⁊ hec. ſ. cõcupiſcẽtia ⁊ fantaſia inſunt qdẽ indeterminate aũt inſunt. ℭ Intelligẽdũ ꝙ aĩalia de qbus eſt hic ſermo dr̃ imperfecta: nõ qꝛ ſint impfecta in ꝓpria ſpẽ: cũ cõſtet eis nihil deficere qḋ ſit requiſitũ ad pfectionẽ ꝓprie ſpẽi: ſed impfecta dr̃ in gñe aĩaliũ qꝛ plib⁹ carent ſenſibus: q̃ habent ab alijs aĩalibus pfectis: quum habeãt ſolũ tactũ. ſicut ſunt aĩalia pectris affixa: ⁊ reliqua hĩ⁹. Et hñt hĩ⁹ aĩalia fantaſiã indeterminatã ⁊ impfectã: nõ diſtinctã ſalẽt organice a tactu: pp qḋ ſicut nõ apprehẽdunt determinate locũ: ad quẽ debeãt moueri: ſic ⁊ indeterminate mouenſ. Aĩalia aũt pfecta hñt fantaſiã determinatã: q̃ ꝓpriũ hẽt organũ in cerebro: p quã determinate apphẽdũt locũ ad quẽ cupiũt moueri. i. vt delectabile ꝓſequanſ: aut a quo cupiũt recedere vt triſtabile fugiant: iõ ſicut determinatã hñt fantaſiã: ſic determinate ſm locũ mouenſ. ℭ Cõmẽtator aũt hanc ponit dr̃iã inter aĩalia hñtia fantaſiã determinatã ⁊ indeterminatã dicẽs: ꝙ aĩalia hñtia fantaſiã determinatã mouenſ ad ſenſibilia apud eoꝝ abſentiã: ſꝫ hñtia fantaſiã indeterminatã nõ mouenſ ad ſenſibilia niſi apud preſentiã ipſoꝝ: de hoc tamẽ ſuperius dictum eſt ſatis.

ℭ Imaginatio igr̃ ſẽſitiua rõne ẽt ĩ cetꝑtib⁹ vt diximus aĩalib⁹ ĩeſt. At deliberatiua his ineſt tãtũ: ĩ qb⁹ rõ ĩeſt: nã vtrũ hoc agat an hoc: rõnis iã opus atq; officiũ ẽ. Atq; neceſſe eſt vno quodã metire: maius. n. pſequitur. Quare põt vnũ ex plurib⁹ fantaſmatib⁹ facere: ⁊ hec eſt cã ſane: cur nõ oĩs imaginatio videſ opinionẽ hr̃e: qꝛ eã q̃ ẽ ex rõcinatione nõ hẽt: at hec illã nimirũ habet. Quapp deliberatiuũ appetitus nõ habet.

T. cõ. 57 ℭ Senſibilis quidẽ igiſ fantaſia ſicut dictũ eſt ⁊ alijs animalib⁹ ineſt: deliberatiua aũt in rõnalib⁹ ineſt: vtrũ eniꝫ aget hꝫ: aut hoc: iã rõnis ẽ opus: ⁊ neceſſe eſt vno mẽſurare: maius. n. imitatur: quare põt vnũ ex pluribus fantaſmatib⁹ facere: ⁊ hoc eſt cã ei⁹: ꝙ opĩonẽ nõ oꝫ putari hr̃e: qm̃ eã q̃ ex ſyllogiſmo nõ habet: hoc aũt illã: ꝑpter quod deliberatiuum non habet appetitus.

ℭ Nũc ſpãlr oñdit qualr hoĩes mouenſ p fantaſiam ⁊ appetitũ: ⁊ diuidiſ in tres ptes: in quarũ prima oñdit ꝙ fantaſia in hoĩb⁹ differt a fantaſia in alijs aĩalib⁹. In ſecũda oſtendit quõ in hoĩb⁹ moueat appetit⁹. In tertia vo quõ in eis moueat rõcinatio. 2⁹ ibi. (Uincit autem aliqñ). 3⁹ ibi. (Scientificũ aũt.) ℭ De prima dic. Senſibilis qdeꝫ igiſ fantaſia ſicut dictũ eſt: ⁊ alijs aĩalib⁹. ſ. ab hoĩe ineſt: deliberatiua aũt fantaſia eſt in rõnalib⁹. i. hoĩbus ſolum. Utrũ eniſ agẽs ſit hoc aut hoc deliberare iſtud iã rõnis eſt opus: ⁊ neceſſe eſt tũc vno aliquo menſurare q̃ nobis obijciunſ: qḋ ſit regula ad inueniẽdũ ꝙ ſit magis agẽdũ: ratio eni p illã regulã maius bonũ imitaſ: q̃re põt ex plib⁹ fantaſmatib⁹ ſibi occurrẽtibus facere ⁊ eligere vnũ per ſillogiſmũ: ⁊ hoc eſt cã eius ꝙ nõ oꝫ putari bruti hr̃e opinionẽ: qm̃ nõ hꝫ eã rõnẽ que eſt ex ſyllõ: hoc aũt. ſ. rõnale aut aĩal illã rõnẽ hꝫ: pp qḋ appetitus in brutis nõ hꝫ deliberatiuũ. ℭ Intelligendũ ꝙ fantaſia ſeu rõ deliberatiua accipit vnũ: quo vt regula ſeu mẽſura mẽſurat plura ſibi occurrẽtia: ⁊ illud qḋ indicat magis bonũ p ſillm̃ cõcludit magis eẽ faciẽdũ. verbi grã. Primo accipit rõ deliberatiua hoc principiũ. Oẽ magis bonũ eſt magis eligendũ: quo principio accepto ſi occurrãt ei plura bona: qḋ libet illoꝝ hĩ⁹ principio mẽſurabit: ⁊ qḋ indicabit magis bonũ: ↄcludet magis eẽ faciẽdũ ex plib⁹ fantaſiatis ꝓpoſitionib⁹: talẽ faciẽdo ſyllm̃. Oẽ magis bonũ ẽ magis faciẽdũ: ſed hoc eſt magis bonũ. g̃ hoc eſt magis faciendũ: ⁊ tũc appetitus mutabiſ ad deſiderando ⁊ eligendo magis bonũ. Et qꝛ opinio cauſaſ ex rõne deliberatiua ⁊ ſillogiſtica q̃ vnũ p̃eligiſ alijs: ⁊ bruta nõ hñt rõnẽ deliberatiuã ⁊ ſillogiſticã cũ in ſolis hoĩb⁹ repiaſ. iõ bruta opĩonẽ nõ hñt: neq; appetitũ deliberatiuũ. i. ↄſitẽ deliberationẽ.

ℭ Uincit aũt ĩterdũ appetit⁹: mouetq; voluntatẽ: interdũ hec illũ: appetit⁹ inquã appetitũ vt ſpera. cũ in cõtinẽtia ſit: atq; ſemper ſuperioꝛ magis eſt princeps mouetq; nã: quo ſit vt tres iam motus efficianſ.

ℭ Uincit ãt ⁊ mouet aliquãdo deliberationẽ: aliquãdo ãt mouet ſeipſuꝫ: ſic ſpera appetit⁹ appetitũ: cũ in continentia fuerit: nã autẽ ſemp que ſurſuꝫ principalioꝛ ẽ: ⁊ mouet: vt tribus lationibus iam moueaſ.

ℭ Oſtendit quõ in hoĩbus mouet appetitus: nam cum duplex ſit appetitus ĩ hoĩe. ſ. intellectiu⁹ ⁊ ſenſitiuus: qñ vn⁹ vincit ⁊ ſuperat aliuꝫ: tunc hõ moueſ ab appetitu vincente: dicit g̃. Uincit auteꝫ aliqñ appetitus ſenſitiu⁹ ⁊ mouet deliberationẽ. i. appetitum intellectiuum: vt in incõtinentib⁹: ⁊ tũc ab appetitu ſenſitiuo hõ moueſ. Aliqñ ãt appetitus deliberatiuus mouet ſeipꝫ. i. p ſeipꝫ appetitũ ſenſitiuuꝫ: ſicut ſpera celeſtis ſupioꝛ mouet ĩferioꝛẽ: ⁊ hoc accidit cũ hõ fuerit in cõtinẽtia: qꝛ tunc moueſ ab appetitu ĩtellectiuo: ⁊ talis motus eſt ordinatus: ſemp aũt nã que ſurſuꝫ p̃ncipalioꝛ eſt ⁊ mouet: ita vt motũ ab ea tribus lationibus moueaſ. ℭ Intelligẽdũ p̃ ꝙ qꝛ ordo nãe eſt ꝙ ſemp ĩferioꝛa regãſ ⁊ moueanſ a ſupioribus ⁊ non ecõtra: ſicut pꝫ de ſperis celeſtibus in quibus ſuperioꝛ mouet ĩferioꝛẽ: ⁊ nõ cõuertiſ: iõ cũ ĩtellect⁹ ſit ſupioꝛ ad ſenſuꝫ ⁊ appetitus intellectiuus ad ſenſitiuũ: cũ fantaſia ⁊ appetit⁹ ſenſitiuus regulanſ a recta rõne intellectus: ⁊ ↄformanſ appetitu ĩtellectiuo: tũc mouet appetitus intellectiuus: ⁊ motus ſunt ordinati ⁊ regulati vt debẽt: vt pꝫ in ṽtuoſis. qñ aũt ↄtingit oppoſitũ ꝙ fantaſia ⁊ ſenſibilis appetitus vincunt rõnẽ intellectus ⁊ appetitũ ĩtellectiuũ tũc ſit motus ſꝫ appetitũ ſenſitiuũ ↄ̃ rõnẽ ĩtellectus: ⁊ talis ẽ ꝑuerſus ⁊ ĩordinatus: vt ẽ videre in hoĩe vitioſo. ℭ Intelligẽdum ſcõo ꝙ dicit arĩ. ꝙ ſemp nã q̃ ſurſum eſt p̃ncipalioꝛ ⁊ mouet trib⁹ lationibus. Iſtud exponit Albertus dicẽs. ꝙ nã ſupioꝛ q̃ eſt in hoĩe. ſ. intellectus mouet tribus motibus viciſſim: p̃mo diſcernẽdo vlẽ decretuꝫ motus ſupra qḋ oẽ tale faciendũ eſt: ⁊ hec eſt rõ ſeu opinio vlis q̃ eſt ſicut p̃ncipium: ſecũdo ſub ipſo vniuerſali mẽſurãdo fantaſma pticulare: ⁊ hoc ſit ſumendo minorem pticulareꝫ ſub p̃ncipio vlĩ. tertio ĩpulſum faciendo ad opus p appetitum. ℭ Alij aũt dicunt ꝙ ſicut in ſperis celeſtib⁹ inferioꝛ moueſ a ſuperiori ſic vt moueaſ triplici motu vt hꝫ videri in aſtrologia: ſic appetitus ſenſitiuus dum eſt conformis rõni ⁊ regulaſ ab illa: moueſ triplici motu. ſ. motu ꝓprio: motu appetitus ĩtellectiui: ⁊ motu rationis: qñ

ratio

ratio mouet appetitū intellectiuum: ꝛ appetitus intellectiuus mouet appetitum ſenſitiuum. Appetitus autē ſenſitiuus mouet ſeipſum ad proſecutionem vel fugam ſm̄ preceptum ꝛ deſiderium voluntatis.

¶ Ea vero rō. cui ſcie tribuunt nō mouet: ſʒ manet: cū aūt extimationū: rōnūq̄ꝫ alia ſit vlis alia ſigularis: alia nāq̄ꝫ dicit oē bonū honorib⁹ eē afficiēdū: hec vero dicit: aut me bonū eſſe: hec iā opinio mouet: nō illa vniuerſalis: gn potius ābe mouēt: at illa quieſcens magis: hec aūt nō quieſcens.

T.cõ. 58 ¶ Sciētificū aūt nō mouet: ſed manet: quoniaꝫ aūt hec qdē vniuerſalis extiſtimatio ꝛ rō: alia vero pticularis: hec qdē eni dicit: q̄ꝑ oportet talēꝫ tale agere: hec aūt q̄ꝑ hoc qdē tale: ꝛ ego talis: iā hec mouet opinio: nō q̄ vniuerſalis: aut vtraq̄ꝫ: ſed hec qdē qeſcēs magis: hec autem non.

¶ Nunc manifeſtat quō in hoibus mouet rō: cū enim rō ſit duplex. ſ. ſpeculatiua ꝛ practica: ꝛ vtraq̄ꝫ ſit iterum duplex. vꝫ. vlis ꝛ particularis: rō ſpeculatiua non mouet q̄ꝛ nō imperat proſecutionē vel fugā: nec ratio practica vniuerſalis mouet immediate: ſʒ ſolū rō pticularis practica Dicit ergo. Sciētificū āt. i. rō ſpeculatiua nō mouet: ſed manet. cū nihil dicat de fugibili aut pſequibili: qm̄ autē hec quideꝫ extiſtimatio. i. opinio ꝛ rō practica eſt vlis. alia vero pticularis: hoc quidē enim. ſ. rō practica vlis dicit: q̄ꝑ opꝫ talem tale agere: vt q̄ꝑ cuilibet regi eſt obediendū: quilibet pater eſt honorādus: ꝛ ita de alijs: hec aūt. i. ratio practica pticularis dicit q̄ꝑ hoc qdē eſt tale. ſ. rex vel pater: ꝛ ego ſum talis. ſ. ſubditus vel filius: ꝛ hec opinio ſeu rō practica pticularis tam mouet: ꝛ non rō practica q̄ eſt vlis: aut vtrāq̄ꝫ. i. vtraq̄ꝫ rō practica tam vlis q̄ꝫ pticularis mouet: ſʒ hec qdē. ſ. rō practica vlis eſt magis qeſcens hec aūt. ſ. rō practica pticularis nō. ſ. eſt qeſcens: ſʒ magis mouens. ¶ Intelligēdū ſm̄ Egidiū: q̄ꝑ ſicut ſunt ſillogiſmi in ſpeculabilibus: ſic etiā ſūt in opabilibus. Intellectus igit̄ practicus talē faciet ſyllogiſmuꝫ. cuilibet regi eſt obediendū: iſte eſt rex. ergo iſti eſt obediendum: q̄ꝫdiu ſtatur in principio vli illo. ſ. cuilibet regi eſt obediendū nō ſit motus: q̄ꝛ in cōi acceptione principiorū oēs conueniūt tam opantes q̄ꝫ nō opantes: ſed cū ſub principio vli accipit̄ illa pticularis. iſte eſt rex: ſtatim ſit motus ad obediendum. Ex quo pꝫ q̄ꝑ ppō vlis non mouet niſi ei addatur ppoſitio pticularis: q̄ꝛ motus ꝛ opationes ſunt circa pticularia: ꝑpterea dixit Ari. q̄ꝑ rō practica particularis mouet ꝛ nō vlis: vel q̄ꝑ ſi vtraq̄ꝫ mouet: magis ꝛ īmediatius mouet pticularis: vlis aūt magis videt̄ eſſe qeſcens: cuꝫ de ſe nō ſit ſufficiens ad mouendum ꝛc̄.

¶ Neceſſe ē igī oē qđ viuit aīamq̄ꝫ hēt nutriēdi vim hēre ab ortu generatiōe ſue vſq̄ꝫ ad interitū corruptionē ſue ſuā: neceſſe ē enim oē qđ eſt ortū accretionem: ꝛ ſtatum ꝛ decretionē habere: que quidē vt patet ſine nutritiōe fieri nequeunt: neceſſe ē igit̄: vniuerſis hisq̄ accreſcunt atq̄ꝫ decreſcūt ineſſe potentiam nutriendi.

T.cõ. 59 ¶ Vegetabilē qdē igitur animā neceſſe eſt hēre oē qđcūq̄ꝫ viuit: ꝛ hꝫ aīam a generatiōe vſq̄ꝫ in corruptionē: neceſſe eſt eni qđ gnātur augmētū hēre: ꝛ ſtatū: ꝛ decrementū: hoc aūt ſine alimēto ē impoſſe: neceſſe ē igitur ineſſe vegetabilē potētiā in omnib⁹ generabilibus ꝛ corruptibilibus.

¶ Iſtud eſt tertiū capl̄m huius ſecundi tractatus: in quo Ari. cōparat adinuicē potētias aīe magis vles. ſ. potentiā vegetatiuā: ꝛ potētiā ſenſitiuā oſtēdēdo q̄ꝑ potētia vegetatiua eſt magis vlis q̄ꝫ potētia ſenſitiua. Et ſʒ hoc diuidit̄ iſtud capl̄m in duas ptes. in q̄rū pma oſtdit q̄ꝑ oē viuēs gnābile ꝛ corruptibile hꝫ potentiā vegetatiuā. In ſecunda oſtdit q̄ꝑ nō oē tale viuēs hꝫ potētiā ſenſitiuā: ſʒ ſoluꝫ aīal ſibi. (Senſuꝫ aūt nō nece). De pma intēdit q̄ꝑ neceſſe eſt oē viuēs gnābile ꝛ corruptibile hēe potētiā vegetatiuā q̄ꝑ ſic arguit̄. Neceſſe eſt oē viuēs gnābile ꝛ corruptibile hēe augmētū ſtatū vel decremētum: ſʒ iſta nō pōt hēe niſi vtat̄ alimēto: ꝛ īpoſſibile eſt vti alimento niſi qđ hꝫ potētiā vegetatiuā. ḡ nece eſt oē viuens gnābile corruptibile hēe potētiā vegetatiuā. dicit ḡ. Vegetabilē igit̄ qdem aīam nece eſt habere oē quodcūq̄ꝫ viuit ꝛ hꝫ aīam a generatione vſq̄ꝫ ad ad corruptionem nece eſt eni id qđ generat̄ habere augmentū ꝛ ſtatū ꝛ decrementū: hoc aūt īpoſſibile eſt aliquē hēe ſine alimento: igit̄ nece eſt vegetabilē potētiā ineſſe oībus viuētibus gnābilibus ꝛ corruptibilibus: ꝛ dicit̄ gnābilibus ꝛ corruptibilib⁹ ꝑꝑ corpa ſupcelestia q̄ viuūt: ꝛ tn̄ de potētijs aīe nō hn̄t niſi intellectiuā ꝛ deſideratiuā: vt ſepe aſſerit cōmen.

Hic dubitat̄ vtrū viuēs ſit aliqn̄ in tpe ſtat⁹. Arguit̄ q̄ꝑ nō. primo ſic. Calor nālis viuentis: q cōuertit nutrimētū in ſuba nutriti: aut eſt fortis. aut nō eſt fortis. Si eſt fortis tūc facit augmētū plus reſtaurando q̄ꝫ fuerit reſolutū: ſi nō eſt fortis: tunc ſit diminutio ex hoc q̄ꝑ illud qđ reſtaurat̄ eſt minus prius reſoluto: ſed inter calorē eſſe fortē ꝛ nō eſſe fortē nō dat̄ mediū vt pꝫ. ḡ inter tpˢ quo viuēs auget̄: ꝛ tpˢ quo ipſuꝫ diminuit̄ nō cadit tpˢ mediū. ꝛ ꝑ ꝯñs nō dat̄ tpˢ ſtatus: in quo viuēs neq̄ꝫ creſcat neq̄ꝫ diminuat̄. ¶ Scđo ſi daret̄ tpˢ ſtatus in quo calor nālis ꝑciſe tantū ſufficeret reſtaurare q̄ꝫtū deperdit̄: ſit illud tpˢ vnius anni gr̄a exempli: ꝛ tunc q̄rit̄ vtrū in fine illius anni calor ſit eque fortis ſicut in principio: vel fortior: vel debilior. Si dat̄ q̄ꝑ eq̄ fortis vel fortior. ergo ſicut in principio ſufficiebat ꝑ vnū annū tantū reſtaurare q̄ꝫtū reſoluebat̄: ita ſufficiet in fine illius anni: ꝛ ita ꝑ duos annos: immo in infinitū duraret ſtatus. qđ pꝫ ſimr̄ arguendo de tertio anno: ꝛ de q̄rto: ꝛ ſic in infinitū. qđ tn̄ eſt falſum. Si vo dicat̄ q̄ꝑ in fine illi⁹ anni calor ſit debilior q̄ꝫ in principio. ergo in aliq̄ ꝓportione: ꝛ ꝑ ꝯñs prius ēt erat debilior: ſʒ in minori ꝓportione: cū nō ſiat trāſitus de extremo ad extremū niſi per mediū: ſed in principio anni nō poterat calor reſtaurare niſi tātū q̄ꝫtū reſoluebat̄. ḡ prius qn̄ fuit debilior q̄ꝫ in principio anni nō potuit reſtaurare tātū q̄ꝫtū reſoluebatur: ꝛ ꝑ ꝯñs tūc fuit diminutio ꝛ nō ſtatus: cuius oppoſitū ſupponebat̄. ¶ In oppoſitum eſt Ari. in lr̄a: ꝛ oēs medici ī idē ꝯueniūt: qđ ꝛ rōne ſic pōt pbari. Inter oēs motus ꝯ̄rios cadit qes media: ſʒ motus augmēti ꝛ diminutionis ſunt mot⁹ ꝯ̄rij. ḡ inter augmētū ꝛ diminutionē cadit qes media ſʒ oīs qes menſurat̄ tpe. ḡ inter tpˢ quo aliqđ auget̄: ꝛ tēpus quo ipſuꝫ diminuit̄ eſt tpˢ mediū in quo neq̄ꝫ auget̄ neq̄ꝫ diminuit̄: ſed cōtinue ſub eq̄li q̄ꝫtitate cōſeruat̄: ꝛ hoc eſt tpˢ ſtatus: q̄re ꝛc̄. Tota deductio pꝫ: ꝛ aſſumptum colligitur quinto: ꝛ octauo phyſicorum.

Pro dubio premittēdū ꝑ triplicē eē viuētis etatē. ſ. pueritiā: iuuētutē: ꝛ ſene-

tes. Pueritia dr̄ illa etas: in q̄ merito ꝓportionis caloris nālis ad ſuū hūiduꝫ eſt aptū plus reſtaurari q̄ꝫ reſoluat. Juuentus aūt dr̄ illa etas: in q̄ merito ꝓportiōis caloris nālis ad ſuū humidū eſt aptū ꝑciſe tantū reſtaurari q̄ntū reſoluit. Senectus ṽo dr̄ illa etas: in q̄ merito ꝓportiōis caloris nālis ad ſuū hūidū minus eſt aptū reſtaurari q̄ꝫ reſoluat. pꝫ hoc ex dictis medicoꝝ. ¶ Premittēdū 2°, ꝙ q̄ꝫdiu ſtat vita in corpe aīato gn̄abili ꝛ corruptibili tādiu calor eius nālis agit in ſuū hūidū ipſum exiccādo ꝛ terreſtrificādo: donec ad tantā ſiccitatē ꝑueniat ꝙ nō eſt amplius ſufficiēter ipſius caloris pabulatiuū ꝛ cōſeruatiuū: ꝛ tūc deficit vita: prius tn̄ remittit calor nālis in gradu q̄ꝫ totalr̄ extinguat: ꝛ prius deſinit augmētū facere q̄ꝫ remittat in gradu: colligit hoc vt ꝑcedēs. ¶ Premittēdū tertio ꝙ ṽtus ꝛ calor corpis viuētis gn̄abilis ꝛ corruptibilis ipſo nālr̄ ſe hn̄te ꝯtinue fortificantur vſqꝫ ad mediū iuuētutis: q̄ꝫuis calor intēdat in gradu: ꝛ poſtea cōtinue debilitant vſqꝫ ad primū nō eē: vt colligit ſup̄. ¶ Ex his ad dubiū dōm eſt: ꝙ oē viuēs gn̄abile ꝛ corruptibile: qḋ ex pueritia ꝑueniet ad ſenectutē. ꝑus ꝑueniet ad iuuētutem ſiue ad etatē q̄ dr̄ ſtat°. qḋ argumento Aui. ſic pōt ꝓbari. Virtus in pueritia ſufficit ꝯſeruare calorē ꝛ facere augmētū: ꝛ aliq̄n neutrū ſufficit facere: vt in ſenectute. ḡ prius tātū alterum illoꝝ ſufficit facere. tenet ꝯña. qꝛ nō eſt trāſitus de extremo ad extremū niſi p mediū: ſꝫ nō pōt dici ꝙ aliq̄n faciat augmētū ꝛ nō cōſeruet calorē: qꝛ hoc eſt impoſſe: cū calor nō diminuat niſi in ſenio. ḡ aliq̄n ſufficit cōſeruare calorē: ꝛ nō ſufficit facere augmētū: ꝛ hoc eſt ipſe ſtatus: igit̄ ꝛc̄. ¶ Ad rōnes factas in principio. ¶ Ad primā cū q̄rit̄ an calor nālis ſit fortior aut nō. Rn̄det̄ ꝙ nō ſemp dū calor eſt fortis facit augmentū: qꝛ deſinit augmētare nō pp eī° debilitatē ſꝫ pp terreſtreitatem hūidi reddētē ipſum ineptū ad extēſionē: q̄ requirit̄ ad verā augmētationē vt alibi hꝫ videri. ¶ Ad ſcōm cū q̄rit̄ vtrū in fine tp̄is ſtatus ṽtus ꝛ calor ſit ita fortis ſicut in prin° hoc pōt ꝯcedi: ſꝫ ī medio ſit fortior: ꝛ cū poſtea arguitur. ḡ ſic in prin° poterat p annū tātū reſtaurare q̄ntū reſoluebat̄ ita poterit in fine. negat̄ ꝯña. q̄m diſparitas eſt ex pte hūidi. nā in prin° illi° anni nō erat hūidū ita terreſtre q̄n cū maiori terreſtreitate ſuū calorē poſſet cōſeruare ſub gradu ſub q̄ prius fuit: in fine ṽo illius āni erit hūidū in extremo intēſiori latitudinis ſiccitatis: cū q̄ pt̄ calorē ꝯſeruare: ꝛ qꝛ ꝯtinuo efficit̄ ſiccius: iō imediate poſt finē nō ampli° ſufficiet hūidū calorē ꝯſeruare ſub eodeꝫ gradu: ſꝫ ꝯtinue diminuet: q̄re nec poterit tantū reſeruare q̄ntū p tūc reſoluet: ſꝫ ꝯtinue minus. igit̄ ꝛc̄.

¶ At nō in oīb° viuētib° neēē eſt ſenſuꝫ eē. Eteni neqꝫ ea poſſunt tactū hr̄e: quoꝝ corpus eſt ſimplex: q̄ nō ſine mā̄ formarū ſūt ſuſceptiua: neqꝫ fieri pōt vt ſine hoc ſenſu animaliū quicq̄ꝫ in rerum ſit ratione.

T.cō. 60 ¶ Senſuꝫ aūt nō neēē in oīb° viuētib°: neqꝫ eni quorūcūqꝫ ſimplex corp° ꝯtigit hr̄e tactū: neqꝫ ſine hoc poſſibile eſt eē nullū aīal: neqꝫ q̄cūqꝫ nō ſuſceptiua ſpecieꝝ ſine mā̄.

¶ Declarat ꝙ nō oē viuēs gn̄abile ꝛ corruptibile hꝫ potētiā ſenſitiuā: ꝛ diuidit̄ ī duas ptes. Jn prima facit hoc. Jn ſecūda oſtēdit ꝙ neēē eſt oē aīal hr̄e ſenſum ibi. (Aīal autem). Dicit de prima ꝙ ſenſum aūt nō neēē in oībus viuentib° eē: qꝛ nō in plātis: neqꝫ. n. quorūcūqꝫ corpus eſt ſimplex vt ſūt elemēta cōtingit hr̄e tactū: ꝛ p ꝯñs neqꝫ aliū ſenſuꝫ: neqꝫ ſine hoc. ſ. tactu poſſe eſt nullū aīal eē: ꝛ ſuperfluit negatio. neqꝫ ſupple ꝯtingit ſenſuꝫ hr̄e q̄cūqꝫ nō ſunt ſuſceptiua ſpēꝝ ſenſibiliū ſine mā̄: vt lapides ꝛ reliqua hm̄°. ¶ Jntelligendū ꝙ vt pꝫ ex ꝑhabitis tact° eſt media ꝓportio q̄litatū primaꝝ: iō q̄cūqꝫ hn̄t q̄litates ꝑmas in ſua excellētia tactū hr̄e nō pn̄t: ꝛ hoc ſiue fuerint ſimplicia vt elemēta: ſiue mixta ſed nimis terreſtria: vt lapides ꝛ plāte q̄ pp nimiā terreſtreitatē non ſunt receptiua ſpērū ſenſibiliū ſine mā̄: ꝛ q̄ non pn̄t hr̄e tactū nullū ſenſum pn̄t hr̄e: cū ſit alioꝝ fundamentū: vt poſt apparebit. Cōmentator tn̄ ꝑ corpa ſimplicia intelligit corpora ſupcaeleſtia: q̄ ſunt aīata ꝛ ſenſum non hn̄t: prior tn̄ expoſitio videtur magis conformis his q̄ ſequunt̄.

¶ Aīal aūt neēē eſt ſenſum hr̄e: ſi nihil facit fruſtra nā: nā vniuerſa q̄ nā ꝯficiūt grā ſūt alicuius: aut ſunt caſus eoꝝ: q̄ alicuius cā fiunt. Si igit̄ corpus qḋ hēt vim gradiēdi nō hēret ſenſum: corrūpet̄ ſane: ꝛ nō ad ſuum ꝑficiſceret̄: ꝑueniretqꝫ finē: quē q̄deꝫ op° eē nāe ꝯſtat. Quo nāqꝫ pacto nutriet̄. Jmmobilibus. n. adeſt nutrimētū eo in loco: vbi ſr̄ orta: q̄ nutriri pn̄t ſuapte natura.

¶ Aīal āt neēē ē ſenſuꝫ hēre: ſi nihil fruſtra facit nā: pp aliq̄d eni oīa q̄ ſr̄ nā ſubſiſtunt: aut cōcedētia ſunt eoꝝ q̄ ſunt pp aliq̄d. Si igitur oē ꝓceſſiuū corpus nō habet ſenſuꝫ corrūpet̄ vtiqꝫ: ꝛ ad fineꝫ non vtiqꝫ veniet qui eſt nature opus: qūo eni aletur: manētibus quidē enim exiſtit: qḋ vnde nata ſūt.

¶ Declarat̄ ꝙ neēē eſt oē aīal habere ſenſum: ꝛ diuidit̄ in duas ptes: qꝛ primo declarat de oīb° aīalibus mobilibus motu ꝓceſſiuo. Scḋo illud declarat vlr̄ de oībus aīalib° ibi. (At ṽo ſi ſenſum). Prima adhuc in duas: qꝛ primo facit qḋ dictuꝫ eſt: ſcḋo remouet vnā inſtantiaꝫ q̄ fieri poſſet ꝯ rōnem ſuaꝫ ibi. (Non pōt aūt). De prima intendit talē rōneꝫ. Si aīalia mobilia motu ꝓceſſiuo nō haberēt ſenſum quo poſſent ꝑcipe eorum corruptiua ſibi appropinquata ꝛ ea fugere: ꝛ eoꝝ ſaluatiua ꝛ ea ꝓſequi: ꝛ a lōge ſibi q̄rere alimentū ex quo nutriant̄: tūc talia animalia cito corrumperent̄ neqꝫ ꝑuenirēt ad finem ad quem a nā ordinant̄: ꝛ p ꝯñs facta fuiſſent fruſtra: ꝯñs eſt falſuꝫ: cū nā nihil faciat fruſtra. Dicit ḡ. Aīal aūt neceſſe eſt ſenſuꝫ hr̄e ſi nā nihil faciat fruſtra: oīa enim q̄ ſunt nā ſubſiſtūt ꝓpter aliq̄d. i. ꝓpter aliquē fineꝫ: aut ſunt cōcedentia. i. ꝯña eoꝝ q̄ ſunt ꝓpter aliq̄d: ſicut pili q oriunt̄ in corpore aīalis in locis nō determinatis. vt ſupplet ꝯmen. Si igit̄ oē corpus ꝓceſſiuum non hꝫ ſenſum corrumpet̄ vtiqꝫ. ſ. cito: ꝛ nō vtiqꝫ veniet ad finem q eſt opus nāe: qūo enim aletur ſibi cibum querendo ſi non habent ſenſum: quaſi dicat nullo mō ſ; erit poſſibile: ex quo talia animalia habent nutrimentum remotum: manentibus quideꝫ. i. animalibus non mobilibus de loco ad locum exiſtit in loco ſue gn̄ationis aliq̄d qḋ eſt. i. propter qḋ ꝛ vn̄ nata ſunt nutriri. ¶ Jntelligēdū ꝙ aīalia ꝑfecta: cuiuſmodi ſunt mobilia motu ꝓceſſiuo hn̄t nutrimētū diſtans: iō nā eis dedit nō ſolū ſenſus q ſentiunt p mediū intrinſecū: vt fugerent corruptiua: ꝛ ꝓſequerent̄ conuenientia: ſicut ſunt tactus ꝛ guſtus: ſꝫ ēt dedit alios ſenſus q ſentiūt p medium extrinſecū: vt a longe poſſent ſibi q̄rere nutrimentuꝫ. aliter cito perirent: neqꝫ ꝑuenirēt ad opationes ꝑfectas: q̄ ſunt finis: ad quē a nā ordinant̄: ꝛ ſic fruſtra fuiſſent ꝓducta: qḋ nō dꝫ ꝯcedi. Aīalib° aūt iꝑfectis ꝛ nō mobilib° de loco ad locū ſenſus illos nō dedit cū habeāt nutrimētum

cōiunctum

cōiunctum: ⁊ ſufficit eis hr̄e ſolum tactum ⁊ guſtum.

¶ Ferri aūt neq̄t: vt corpoꝝ quicq̄ȝ mobile abſq̄ȝ ortu aīaȝ qdē habeat diſcernentēq̄ȝ mēte: ſenſu aūt vacet. Cur enim nō hēbit: aut eni aīe: aut corpori idipſuȝ meli⁹ erit: at neutri videt meli⁹ eē: illa nāq̄ȝ ab hoc nō itelligit magis. Illud āt n̄ ob idipſuȝ magis ꝑſiſtet. At vō neq̄ȝ corp⁹ quicquā ingēitū aīatū ſenſū hr̄e neceē: nullū igr̄ vti dixim⁹ nō imobile corp⁹ habet aīam abſq̄ȝ ſenſu.

T.cō. 61 ¶ Nō pōt aūt corpus hr̄e quidē aīam: ⁊ intellectū diſcretiuū: ſenſum aūt nō hēre nō māſiuū exiſtēs: gn̄abile aūt. At vō neq̄ȝ ingenerabile: quare eni nō hēbit: aut eni aīe meli⁹: aut corpi: nūc aūt neutrū eſt: hoc quidem nō magis intelligit: hoc aūt nihil erit magis propter illud.

T.cō. 62 ¶ Nullū ḡ hȝ aīaȝ corp⁹ n̄ manēs ſine ſēſu.

¶ Remouet vnā inſtantiā q̄ poſſet fieri cōtra dicta. Nam dicebat ꝙ neceſſe eſt aīal proceſſiuum habere ſenſum vt poſſit euitare corruptiua ⁊ ꝓſeq̄ cōuenientia. ¶ Cōtra h̄ poſſet aliq̄s inſtare dicēdo: ꝙ illud nō expedit: q̄ȝ aīal proceſſiuuȝ pōt illud facere ꝑ ſolū itellm̄ nō habēdo aliquē ſenſuȝ. Hanc cauillationē remouet Ari. dicēs: ꝙ eſt ipoſſibile corpus aīalis ꝓceſſiuū ſiue gn̄abile ſiue ingenerabile hr̄e intellm̄ ⁊ nō hr̄e ſenſuȝ. ¶ Dicit ḡ. Non pōt āt corpus hr̄e qdē aīam ⁊ intellm̄ diſcretiuū: ſenſuȝ aūt nō hr̄e corpus dico nō manſiuū. i. ꝓceſſiuū: exn̄s aūt gn̄abile: at vero neq̄ȝ ingn̄abile: qḋ ꝓbat per talem rōnem. Si corpus aīalis ꝓceſſiuū haberet intellectū ⁊ nō ſenſum: q̄re enim nō habebit. ſ. ſenſum: q̄ȝ ſi nō habebit hoc erit pp̄ melius. Sed arguit ꝙ nō: q̄ȝ aut eniȝ hoc erit melius aīe: aut corpori: nunc aūt neutruȝ eſt. hoc qdem eniȝ. ſ. aīa nō magis intelligit pp̄ nō habere ſenſum: cū eo indigeat ad intelligendū vt patuit ſupra. hoc autē. ſ. corpus nihil erit magis. i. melius pp̄ illud qḋ caret ſenſu: nulluȝ ḡ corpus nō manēs. i. ꝓceſſiuuȝ hȝ aīam ſine ſenſu. ¶ Intelligendum ꝙ Ari. dicit ꝙ oē corp⁹ ꝓceſſiuuȝ hn̄s itellectū hȝ ſenſum: ſiue fuerit gn̄abile ſiue ingn̄abile: ⁊ addit ſiue ingenerabile pp̄ opinionē Platonis: q̄ poſuit aīaȝ intellectiuā cōiungi corpori māli ⁊ groſſo: qḋ palpamus mediante quodā corpore ſubtili ⁊ ſimpliciori: qḋ ponebat eſſe ingn̄abile ⁊ incorruptibile. Nam pȝ ꝙ ſi eēt tale corpus qḋ eſſet imediatum ſubm̄ aīe intellectiue: ꝙ in eo eſſent q̄litates prime magis ad medium refracte q̄ȝ in corpore groſſo ⁊ māli: ⁊ ꝯplexio nobilior: ⁊ ꝑ ꝯn̄s melior tact⁹: q̄re nec in ipſo poſſet eſſe intellectus abſq̄ȝ ſenſu. Cōmētator th̄ ⁊ Albertus aliter itroducunt reducēdo iſta ad corpora ſupercelestia vt patet per eos.

¶ At qui ſi ſenſuȝ hēt: neceē eſt ipſuȝ vel ſimplex corp⁹ vel mixtū eſſe: ſed fieri nō pōt vt ſit ſimplex: nō eni hēbit tactū: at hunc ſenſuȝ ineſſe neceē eſt. Qḋ quidē ex hiſce ꝑſpicuū euadere pōt: nā cū aīal oē corp⁹ ſit animatū: corpuſq̄ȝ oē tāgibile ſit. Tāgibile āt ſit id: qḋ ē ſenſibile tactu: neceſſe ē ⁊ aīalis corp⁹ vim habeat ſentiēdi tangēdo: ſi debeat ipſuȝ aīal ꝯſeruari. Ceteri nāq̄ȝ ſenſus ꝑ alia q̄dā externa ſentiūt. Odoratus inquā viſus: ac auditus. Tāgēs aūt niſi ſenſū habeat: nō poterit alia qdē fugere: alia aūt capere. Qḋ ſi ita ſit: fieri nō pōt: vt ipſum aīal cōſeruet. Quapropter ⁊ ipſe guſtus q̄ſi tactus eſt qdam. Eſt eni alimenti ſenſus. At alimētū corpus eſt: qḋ tactu ꝑcipitur. Sonus aūt ⁊ color ⁊ odor nō nutriūt: nec accretionē decretionēue faciūt. Quare neceſſe eſt ipſum guſtatū tactū quendam eſſe: q̄ȝ rei tangibilis ac nutritiue eſt ſenſus.

¶ At vero ſi hēt ſenſum neceſſe eſt corpus eſſe: aut ſimplex: aut mixtum. Impoſſē autem eſt eſſe ſimplex: tactum eniȝ nō hēret: eſt autem neceſſe hunc habere.

¶ Hoc āt ex his māifeſtū. Qm̄. n. aīal corp⁹ aīatū ē: corp⁹ āt oē tāgibile: tāgibile aūt qḋ ſenſibile tactu: neceē ē ⁊ aīal corpus tactiuū eſſe: ſi debet ſaluari aīal. Alij eniȝ ſenſus ꝑ altera ſentiūt: vt olfat⁹: viſus: audit⁹. Tact⁹ āt niſi hēat ſenſū: n̄ poterit hec qdē fugere: illa aūt accipe: ſi vō h̄: ipoſſē ē ſaluari aīal: ꝓpter qḋ ⁊ guſtus ē ſicut tact⁹ qdē alimēti enim alimentū eſt corp⁹ tangi poſſibile. T.cō. 63

¶ Sonus aūt: ⁊ color: ⁊ odor: nō alūt: neq̄ȝ faciūt augmentū: neq̄ȝ decrementū: quare neceſſe eſt ⁊ guſtū tactū eſſe quēdā: q̄ȝ tāgibilis ⁊ vegetatiui ſenſus eſt. T.cō. 64

¶ Probat vīr ꝙ neceē eſt oē aīal hr̄e ſenſum: ⁊ cōtinet duas ꝑtes: in q̄rum ꝑma facit qḋ dictū eſt. In ſcd̄a oſidit ex dictis ꝙ tactus ⁊ guſtus ſunt necarij oī aīali: alij aūt ſenſus nō ſunt neceſſarij: ſed faciunt ad bene eſſe ibi. (Hi quidem igitur). ¶ De ꝑma intendit ꝙ neceſſe eſt oē aīal habere ſenſum: q̄ȝ neceſſe eſt oē aīal habere tactuȝ ⁊ ſilr̄ guſtum vt eſt quidā tactus. ¶ Dicit ergo At vero ſi ſenſuȝ habet. ſ. corpus aīalis: neceſſe eſt ipſuȝ eſſe corpus aut ſimplex aut mixtum: ipoſſibile autē eſt ipſuȝ eſſe corpus ſimplex: cuius cā eſt: q̄ȝ tactum eniȝ nō haberet: eſt aūt neceſſe corpus aīalis habere hunc. ſ. tactum. hoc autē eſt manifeſtum ex his ſtatim dicendis. Qm̄ enim aīal eſt corpus aīatuȝ. oē aūt corpus. ſ. generabile ⁊ corruptibile eſt tangibile: tangibile aūt corpus eſt qḋ eſt ſenſibile tactu: q̄re neceſſe eſt ⁊ aīal eē corpus tactiuū: ſi aīal dȝ ſaluari. Alij enim ſenſus a tactu ſentiunt ꝑ altera. i. per media extrinſeca: vt olfatus: viſus: auditus: ⁊ ab eoꝝ ſenſibilib⁹ nō corrūpit aīal: iō nō eſt neceſſe aīal illos ſenſus habere. q̄litates aūt tangibiles ſi fuerint excellentes bene corrumpūt aīal: q̄re neceſſe eſt ipſum habere tactuȝ illarū ꝑceptiuū: pp̄ qḋ ſubdit. Tactus autē niſi habeat ſenſum ipſum aīal nō poterit hec quidē fugere. ſ. corruptiua: alia vero accipere ſeu ꝓſequi. ſ. cōuenientia ⁊ ſaluatiua: ſi vō hoc ſic ſe habeat: ipoſſibile erit aīal ſaluari: ꝓpter qḋ ⁊ guſtus ē ſicut qdam tactus eſt. n. ſenſus alimenti: alimentū aūt eſt corpus tangi poſſibile. Ideo eſt guſtus eſt necius aīali. Son⁹ aūt ⁊ color ⁊ odor nō alunt neq̄ȝ faciunt augmentū neq̄ȝ decrementū iō ſenſus: illoꝝ ſenſibiliū nō ſunt ſenſuā nutrimenti: nec qdem tactus ſicut guſtus: ꝓpterea ſubdit dicens. Quare ⁊ guſtum neceſſe eſt quēdam tactuȝ eſſe: q̄ȝ

eſt ſenſus tangibilis ⁊ vegetatiui.i.nutritiui qꝛ ipſius nutrimenti. ℭ Intelligēdū ꝑmo ꝙ ſi aial nō haberet tactū nō ſentiret tangibilia:⁊ ita nō fugeret corruptiua qñ ſibi approximarent̄:vt ignē vel aliud tale:neqꝫ ꝓſequeret̄ conuenientia:hoc ēt ſtante nō poſſet aial diu ſaluari:ſed cito periret.oꝫ ḡ ſi aial dꝫ durare ⁊ ad finē ſuū ꝑuenire ipſum habere tactū. ℭ Intelligendū ſcḋo ꝙ qꝛ oē aial vtit̄ nutrimēto quo nutrit̄ auget̄ ⁊ in eſſe cōſeruatur: iō oportuit oē aial habere guſtum:nō qdem diſcretiuū ſaporꝫ qꝛ ille in ſolis aialib⁹ ꝑfectis reperit̄:ſed diſcretiuū nutrimēti ſm̄ tāgibiles q̄litates.q q̄lr cōueniat vel diſtinguat̄ a tactu ſupius ſcḋo hui⁹ diffuſe fuit dictum:⁊ hꝛ⁹ guſtū nō oꝫ plātis ineē q̄uis alimēto vtant̄ ꝓꝑ ipſaꝝ īꝑfectionem.

ℭ Hi igit̄ ſēſus neceſſarij ſ̄t aiali: atqꝫ ꝑſpicuū eſt fieri nō poſſe:vt ſit aial abſqꝫ tactu. At ceteri ſenſus boni ſūt gr̄a ⁊ diffinitio tā generi nō cuiuis aialiū ſine vllo diſcrimine:ſed cuidā vt gradiēdi neceſſe eſt inſint. Nā ſi cōſeruari debeat:nō ſoluꝫ tangēdo:ſed eminus etiā ſentire ipſum oportet.

ℭ Hi quideꝫ igit̄ neceſſarij ſunt aiali: quo ⁊ manifeſtū: ꝙ nō poſſe ſine tactu aial eſſe. Alij aūt ꝓpter bonū ⁊ generi aialium iam nō cuicūqꝫ:ſed quibuſdā: vt proceſſiuo neceſſe eſt ineſſe. Si eñ dꝫ ſaluari nō ſolū oꝫ tactum ſentire:ſed ⁊ de longe.

ℭ Oſtendit ex dictis ꝙ tactus ⁊ guſtus ſunt neceſſarij oī aiali:⁊ nō alij ſenſus. Et diuidit̄ in tres ptes:ī ꝑma facit qḋ dictū eſt:in ſcḋa oſtendit quō alij tres ſenſus ſentiūt per mediū extrinſecuꝫ ſua ſenſibilia:in tertia ex his que dixerat redarguit opinionē Platonis ponentis viſioneꝫ fieri extra mittēdo ſcḋa ibi.(Hoc autem erit).tertia ibi.(Unde ⁊ de repercuſſione). ℭ De prima dicit. Hi qdeꝫ igitur ſenſus.ſ.tactus ⁊ guſtus ſunt neceꝫ aiali. quo.i. ꝓꝑ qḋ ⁊ manifeſtū eſt ꝙ nō eſt poſſe aial eſſe ſine tactu: ⁊ ſiſr̄ guſtu vt eſt quidam tactus. Alij aūt ſenſus inſunt aiali ꝓꝑ bonū ⁊ nō de neceſſitate:⁊ iam nō neceē ineſſe cuiquā generi aialiū.ſed quibuſdam aialibus:vt aiali ꝓceſſiuo:ſi enim opꝫ animal ꝓceſſiuum ſaluari:oꝫ ipſum nō ſolum ſentire tactu.i.tangendo ꝑ tactum ⁊ guſtum:ſed de longe per alios ſenſus:vt ſupra fuit oſtenſum.

ℭ Qḋ qdē erit ſi ꝑ extremū ſentire mediuꝫ poſſit h̄ pacto:vt a ſenſibili qdeꝫ mediū:ab hoc āt ipſuꝫ patiat̄ ac moueat̄. Nā vt ī motu ad locū accomodato fieri ſolet: cū ꝑ mltā efficit̄:ꝑmū nāqꝫ mouēs pellit ſenſum:pellēdoqꝫ facit:vt illō pellat id:qḋ deinceps poſt illud ē collocatū:fitqꝫ h̄ pacto mot⁹ ꝑ mediū:atqꝫ ꝑmū qdē pellit ⁊ nō pellit̄: vltimū aūt pellit̄ non pellit:mediū vō pellit̄ atqꝫ pellit:⁊ iterdū plura ſ̄t media:interdū pauciora.Sic ⁊ ī alteratiōe fieri ſolet: h̄ excepto dūtaxat:id ī quā:qḋ alterat:eodē ī loco manere: veluti ſi quiſpiā ī cerā tinxerit vſqꝫ ad id mota eſt vſqꝫ q̄ tinxerit: lapis āt nō mouet̄:at aqua ad diſtātiā longā. Aer aūt ad longiorē mouet̄ atqꝫ agit ⁊ patit̄: ſi maneat:ſitqꝫ vnus ⁊ non diuiſus.

ℭ Hoc āt erit ſi ꝑ mediū ſenſitiuū fuerit:eo ꝙ ⁊ illō qdē a ſenſibili patiat̄: ⁊ moueatur ipſuꝫ ab illo. Sicut.n.mouēs ſm̄ locū vſqꝫ alicubi ꝑmutare facit: ⁊ dpellēs alteꝝ facit vt depellat:⁊ eſt ꝑ mediū mot⁹:⁊ ꝑmū quidē mouēs depellit:⁊ ñ depellitur: vltimū aūt ſolū depellitur ⁊ nō depellit: mediū āt vtraqꝫ:multa aūt media ſic ⁊ ī alteratiōe:ꝑter ꝙ vnū manēs in eodē loco alterat:vt ſi in cerā tinxerit aliqs vſqꝫ ad id mota ē: vſqꝫ quo tinxit:lapis aūt nihil: ſed aq̄ vſque quo ꝓcul:aer autē ad plurimū mouetur: ⁊ facit:⁊ patitur.ſi maneat ⁊ vnus ſit. T.cō. 65

ℭ Declarat quō viſus auditus ⁊ olfatus ſentiunt a longe ſua ſenſibilia dicens. Hoc autem erit.ſ.ꝙ animal proceſſiuum ſentiat a lōge per ſenſus alios a tactu:⁊ guſtu:ſi ſenſitiuum fuerit ſentiens per medium extrinſecum:eo ꝙ illud quidem.ſ.medium a ſenſibili patiatur ⁊ moueatur:ipſum autem.ſ.ſenſitiuum ab illo.ſ.medio: ⁊ hoc declarat a ſimili in motu locali dicens.Sicut eñ mouens ſm̄ locū facit aliquid permutare:aliud ſicut alicubi.i.ad aliquem locum ⁊ depellens alterum facit vt depellat aliud:⁊ talis motus eſt per medium:⁊ primum quidem mouēs depellit:⁊ non depellitur:vltimum autem motum depellitur ſolum:⁊ non depellit medium autem vtraqꝫ:quia depellit ⁊ depellitur. ℭ Multa auteꝫ media.i.non differt in propoſito ſiue multa ſint media.ſiue vnuꝫ tantum: quia ſemper medium eſt mouens ⁊ motum. ℭ Ideꝫ oſtendit in alteratione dicens.Sic in alteratione.ſ.eſt ſicut ī motu locali:preter ꝙ in alteratione vnum manens in eodē loco alterat:quod non contingit de corpore quod mouet aliud motu locali:vt ſi in certa tinxerit aliquis vſqꝫ ad id mota eſt cera vſquequo tinxit:lapis aūt nihil recipit talis impreſſionis ꝓpter duritiē eius:ſꝫ aqua ꝓpter eius mollitiem eſt hꝰ impreſſionis receptiua vſquequo ꝓcul.i.ad maiorē diſtantiā q̄ꝫ cera. Aer aūt ad plurimū.i.ad maiorem diſtantiam q̄ꝫ aqua:⁊ facit mouere ⁊ patitur ꝓpter eius rarſitateꝫ:ſi maneat indiuiſus ꝓpter obſtacula:⁊ ſit vnus. ℭ Intelligendū ꝙ ſicut in motu locali qñ vnum mouet aliud per mediū:vt dum hō mouet lapidem mediante baculo: homo eſt pellens tm̄ ⁊ non pulſus: ⁊ lapis vel aer eſt pulſus tm̄ ⁊ non pellens:baculus vō pulſus ab hoīe ⁊ pellens lapidem.Sic eſt in alteratione ꝙ primum alterans eſt alterans nō alteratū: ⁊ vltimū alteratū eſt alteratum nō alterans:mediū vō eſt alteratuꝫ ⁊ alterans: vt pꝫ in alteratione cere:dum tingit̄ ſucceſſiue ab aliquo alterante. Nam alterans primuꝫ nō alterat̄:⁊ pars cere vltimo alterata nō alterat:ptes vero prius alterate ſunt alterantes ptem vltimo alteratam:⁊ alterate a ꝑmo alterante:in hoc tm̄ eſt differētia in motu locali ⁊ in motu alterationis:ꝙ pellens in motu locali ſi fuerit corporeum mouetur localiter:qꝛ corpus non poteſt mouere aliud localiter niſi moueatur:ſed alterans pōt manere continue in eodem loco.Cum ergo tranſmutatio ſenſuum a ſenſibilibus ſit quedam alteratio ſpiritualis: ideo dū ſenſus ſentiunt per medium extrinſecuꝫ:primo ſenſibilia imprimunt ſuas ſpecies in medium:poſtea medium immutatum a ſenſibilibus imprimit eorum ſpecies in ſenſum ⁊ fit ſenſatio:⁊ ſic in tali alteratione ſenſibilia ſunt mouentia non mota ſenſus vel organum eſt motum nō mouēs reſpectu ſenſationis exterioris:medium vero eſt mouens

ſenſum

ſenſum vel organum: et motuȝ a ſenſibili: et hoc voluit hic Ariſtoteles declarare.

¶ Quapropter et de reflexiõe meli⁹ eſt aerẽ a figura colore𝇇 pati: quouſ𝇇 ſit vnus: ẽ aũt vnus in ipſo leni: q̃ egredientẽ viſionẽ frangi at𝇇 reflecti cẽſeret. Quocirca rurſus hic mouet viſuȝ pinde at𝇇 ſignũ. Qḋ in cerã imprimitur trãſmitteretur vſ𝇇 ad finem.

¶ Unde et de repcuſſione eſt melius: q̃ȝ viſum egredientẽ repercuti aereȝ: pati a figura: et colore: vſquequo q̃dẽ ſit vnus. In leni aũt eſt vnus: ppter qḋ iterum hic viſuȝ mouebit. Sicut vti𝇇 ſi in cera ſigillũ igrederetur vſ𝇇 ad finem.

¶ Ex nunc declaratis redarguit opinionẽ Platonis ponẽtis viſionem fieri per egreſſum radio⁊ ab oculo ad obm viſibile: et eorum repercuſſionẽ ab obiecto viſibili ad oculum: ipſum obiectum viſibile viſui repreſentantiũ. Nam pȝ ex dictis nõ fieri hoc mõ viſionẽ: ſed q̄ obiectum viſibile multiplicat ſuã ſpeciẽ per medium ad ipſum viſum. Dicit ergo. Unde et de repercuſſione viſus: quam poſuit. Plato melius eſt aerẽ pati a figura et a colore et reliquis h⁹ vſquequo q̃dẽ ſit vnus et ↄtinuus: q̃ȝ viſum egredientẽ ab oculo repcuti a viſibili vt poſuit Plato. in leni autẽ vt in aere plano: vbi non eſt obſtaculum: ipſe eſt vnus: ꝓpter qḋ iterum hoc. i. aer motus a viſibili mouebit viſum ſicut vti𝇇 ſi in cera ingrederetur ſigillum vſ𝇇 ad fineȝ. ¶ Intelligendũ q̄ melius eſt ponere viſionem fieri per receptionem ſpecierum viſibilium in viſu ad ipſum ab obiecto per medium multiplicatarum: q̃ȝ ponere ipſam fieri per radios egredientes a viſu ad rem viſibileȝ ab ipſa ad viſum repercuſſos: q̄m omne agens agit per formaȝ per quam eſt in actu: viſus autẽ non eſt in actu per radios ab eo egredientes: ſȝ bene eſt in actu per ſpẽs ab obiectis viſibilibus in eo impreſſas: ideo per illas poterit agere viſiones: et hoc ſi ponamus ſenſum agenteȝ. Si autem teneamus ſenſibilia eſſe actiua ſenſationuȝ exterio⁊ vt magis puto: tũc pȝ euidenti⁹ verũ eſſe qḋ dicit᷑. de hoc tñ in principio libri de ſenſu et ſenſato latius diſcutiendum.

¶ At q̃ perſpicuũ eſt fieri nõ poſſe vt corp⁹ animalis ſit ſimplex: igneũ inq̃ȝ aut aqueũ aut aereũ: nã nullus ali⁹ ſenſus abſ𝇇 tactu haberi põt. Corpus. n. aĩalis oĩs: vt dictũ eſt: vim habet ſentiendi tangendo.

T.cõ. 66 ¶ Quod aũt impoſſibile ſit ſimplex eẽ animalis corpus: manifeſtum eſt: dico aũt puta igneũ: aut aereũ: ſine quidẽ enim tactu: ne𝇇 vnũ cõtingit aĩaliũ ſenſum hẽre: corpus eni tactiuũ aĩatum eẽ oẽ: ſicut dictũ ẽ.

¶ Iſtud eſt quartum capĩm et vltimum huius ſecundi tractatus: in quo Ari. ꝓbat q̄ eſt impoſſibile corpus animalis eſſe corpus ſimplex: et diuiditur in duas partes: in quarum prima ꝓponit quod intendit: in ſecũda declarat ibi. (Alia autẽ). De prima intendit q̄ quia omne corpus animalis habet tactum: et tactus non poteſt reſeruari in vno ſimplici elemento: ideo impoſſibile eſt corpus animalis eſſe corpus ſimplex: vt ignem: vel aerem: et ita de alijs. Dicit ergo. Q. autẽ impoſſibile ſit corpus aĩalis eſſe ſimplex manifeſtum eſt ex dicendis. Dico autem puta aut igneũ: aut aereum: aut aliud tale. quod patet quia ſine quidem enim tactu ne𝇇 vnum. i. nullum cõtingit aĩalium ſenſuȝ habere. cum tactus ſit fundamentũ oĩum alio⁊ ſenſuũ. Corpus enim aĩalis oẽ eſt tactiuũ. i. habens tactuȝ et aĩatum: ſicut dictũ eſt: tunc ſupplenda eſt rõ ſic. Omne corpus aĩalis habet tactum: ſed tactus nõ põt ſaluari ĩ vno ſimplici elemento: ḡ nulluȝ corpus animalis eſt ſimplex. ¶ Intelligendũ q̄ q: tactus eſt fundamentũ oĩum aliorum ſenſuum et ceteris mãlio⁊: ideo tactus poteſt eſſe ĩ animali ſine alijs ſenſibus: ſed alij ſenſus nõ poſſunt eſſe ſine tactu. propter quod ſequitur q̄ corpus: quod non habet tactum: nullum habet ſenſum.

¶ Cetera aũt elemẽta ꝑter terrã inſtrumenta ſenſus fieri poſſunt: at𝇇 oẽ tale ꝑ aliud ſentiẽdo ſenſum nimirũ efficit: et ꝑ media. Attact⁹ ĩ tãgẽdo ſenſibilia ſua ↄſiſtit. Quapropter et hoc noĩe nuncupat᷑: at𝇇 tametſi cetera quo𝇇 ſenſuũ iſtrumẽta tactu ſẽtiunt: tñ per aliud mediũ ſentiũt: at𝇇 ipſe tactus per ſeipſum ſolus ſentire videtur.

¶ Alia aũt ꝑ altera ſenſitiua q̃dẽ vti𝇇 fient: omnia autẽ eo q̄ per alterũ ſentire faciunt ſenſum: et per mediũ: tactus autẽ eſt in tangẽdo ipſa: ꝑꝑ qḋ et habet hoc nomen: et tamẽ alij ſenſus tactu ſentiũt: ſȝ ꝑ altera: hic autem videtur ſolus per ſeipſum.

¶ Declarat ꝓpoſitum et tria facit: q: ꝑmo oſtendit q̃re tactus habuit hoc nomẽ: ſecũdo declarat q̄ in vno ſimplici elemẽto nõ põt ſaluari tactus: et per ↄñs ne𝇇 corpus animalis. tertio manifeſtat: q̄ q̃cito aĩalia ꝑuant᷑ tactu: neceſſe eſt ea mori. ſcḋa ibi. (Quare hi⁹). tertia ibi. (Manifeſtũ igitur). De prima vult: q̄ q: ſolus tactus ſentit immediate tangendo ſuum ſenſibile abſ𝇇 concurſu medij extrinſeci: ideo habuit tale nomen. dicit igitur. Alia autẽ. ſ. ſenſibilia a tangibilibus ſenſibilia vti𝇇 fient ꝑ altera. ſ. per media extrinſeca. oĩa autez alia ſenſibilia ſentiunt eo q̄ faciunt ſenſum ſentire per alterũ. i. per medium extrinſecum: tactus autez eſt in actu in tangendo ſua ſenſibilia immediate: ꝓpter qḋ et habet hoc nomen tactus: et tñ alij ſenſus ſentiunt tactu. i. tangendo: ſed per altera et cõcurrẽte medio extrinſeco hic autẽ ſolus. ſ. tactus videt᷑ ꝑ ſeipſum ſentire et abſ𝇇 cõcurſu medij extrinſeci. ¶ Intelligendum q̄ q: oẽ ſenſibile ſentitur per hoc q̄ ab eo multiplicatur eius ſpecies vſ𝇇 ad ſenſum: ideo q̃ↄlibet ſenſibile dicitur ſentiri a ſuo ſenſu tangẽdo: ſed tñ q: inter alios ſenſus a tactu ad ſua ſenſibilia cadit mediũ extrinſecum: ideo nõ dicunt᷑ ſentire tãgendo immediate. propter quod nec tactus appellantur: tactus autem licet ſentiat per medium extrinſecũ: qḋ eſt pars aĩalis: vt patuit ſcḋo huius: q: tñ nõ concurrit medium extrinſecum niſi per accidẽs vt ſuperius fuit oſtẽſum: nõ ſentire dicit᷑ tãgendo immediate ꝑ ꝑuationẽ medij extrinſeci ad eius opationẽ eſſentialiter reqſiti: ꝑꝑ qḋ et habuit hoc nomẽ tactus.

¶ Quib⁹ efficitur: vt nullũ taliũȝ elementorũ corp⁹ ſit aĩalis: at vero ne𝇇 terrẽ eẽ põt. Tactus eni veluti mediocritas eſt oĩum tãgibiliũ: et inſtrũm ipſius nõ modo terre differentias eſt ſuſceptiuũ. Sed ẽt calidi frigidi𝇇: ceterorũ𝇇 oĩum tãgibiliũ: et ideo ne𝇇 oſſib⁹: neqȝ pilis: neqȝ talib⁹ partib⁹ vllis

ꝑino ſentim⁹:q꞉ terrea ſunt. hinc ⁊ plā꞉e oi͂ um ſenſuū ſunt vt p꞉ expertes: q꞉ ⁊ ipſe terree ſūt: at abſq꞉ tactu fieri nō pōt: vt ali⁹ q̄ſ q̄꞉ ſit ſenſus: hui⁹ āt inſtr̄m ſenſus neq꞉ terre eſt neq꞉ ceteroꝝ vllius elementorum.

¶ Quare huiuſmodi elemētoꝝ nullū vtiq꞉ erit corp⁹ aialis. Neq꞉ itaq꞉ terrenū: oiu꞉.n. tāgibiliū tact⁹ ē: ſicut medietas: ⁊ ſuſceptiuus ſenſus. Nō ſolū q̄cūq꞉ differētie terre ſunt: ſ꞉ calidi: ⁊ frigidi: ⁊ alioꝝ oium tangi poſſibiliū. Et ꝑpter h̄ oſſibus: ⁊ capillis: ⁊ hi⁹ partib⁹ nō ſentimus: q꞉ terree ſt: ⁊ plāte: ⁊ ab hoc neq꞉ vnū hn̄t ſenſum: q꞉ terree ſūt: ſine aūt tactu neq꞉ vnū poſſibile eſt aialiū eſſe: hic aūt ſenſus nō eſt: neq꞉ terre neq꞉ alius elementorum nullus.

¶ Declarat q̄ in vno ſimplici elto non pōt ſaluari tact⁹ neq꞉ corpus animalis dicens. Quare nullum hi⁹ elemētorum vtiq꞉ erit corpus aialis: neq꞉ itaq꞉ terrenum erit corpus aialis: de quo magis videt: ⁊ a fortiori neq꞉ alterius elementorum: qd̄ arguit: q꞉ oium eni tangibiliū qualitatū tactus eſt: ſicut medietas: que nō reperit in aliquo elementoꝝ. cū habeant eas in excellentias: ⁊ tactus eſt ſenſus ſuſceptiuus nō ſolū differentiarū quecunq꞉ ſunt differentie terre: ſed calidi ⁊ frigidi ⁊ alioꝝ oium poſſibilium tangi. i. ſentiri per tactu꞉. Et ꝑpter hoc oſſibus ⁊ capillis ⁊ hi⁹ partibus non ſentimus q꞉ terree ſunt: ⁊ plāte etiam ob hoc nullū habēt ſenſum q꞉ terree ſunt: ſine aūt tactu neq꞉ vnum. i. nullum alium ſenſum poſe eſt eſſe in aliquo corpore: hic aūt ſenſus. ſ. tactus non eſt neq꞉ terre: neq꞉ nullius alterius elementoꝝ vt nuper probatum eſt: ⁊ ſuperfluit negatio vt in pleriſq꞉ locis cōſuetus eſt Ari. facere: q꞉ forte in greco ad ornatum cōfert. ¶ Intelligēdum q̄ tactus cōſiſtit in quadā tēꝑantia ⁊ mediocritate oium tangibilium qualitatum: vt ſcd̄o huius fuit oſtēſum: ſed nullum elementoꝝ habet oēs tangibilium differentias: etiam eas quas habet nō in mediocritate habet: ſed in excellentia: ideo nullum elementorum pōt tactu꞉ habere per ꝯñs neq꞉ alium ſenſum. Ex quo infert Ariſt. q̄ corpora que ſunt terrea a ꝑdominio nō habent tactum: cum careant mediocritate tangibiliū qualitatū. ¶ S꞉ cōtra hoc dubiū occurrit: q꞉ in omni mixto perfecto ꝑdominat terra: qd̄ patet: q꞉ ſi nāe ſue dimittat mouetur deorſum: ſed corpus aialis eſt mixtu꞉ ꝑfectum. ergo in ipſo dominat terra: ⁊ tñ habet tactum: quare ⁊c̄. ¶ Ad hoc reſpondet Albertus dicēs: q̄ in corpore aialis dominatur terra arithmetrice: q꞉ plus h꞉ de terra abſolute q̄꞉ de aliquo alioꝝ elementoꝝ: ſed in eo nō dominatur terra geometrice: cū proportionaliter habeat de quolibet quattuor elementorum q̄ꝫtum cōpetit ſibi vt ſentiat quod non contingit de aliis mixtis. Aliter dici pōt q̄ terram dominari in aliquo mixto cōtingit dupl'r. Uno mō ſm molē: ⁊ ſm qualitatē localiter motiuā. Alio mō ſ꞉ ꝟtutes ⁊ q̄litates alteratiuas. Primo mō dominat terra in corpore aialis: vt argumētū ꝓbat: ⁊ tale dn̄ium nō tollit ſenſum. Scd̄o mō nō dominat terra in corpore aialis: q꞉ tale dominium tollit ſenſum: ⁊ de iſto hic loquitur Ariſto.

¶ Hec cū ita ſint: p꞉ aialia neceſſario mori: cū h̄ ſolo ſenſu tact⁹ priuant: neq꞉.n. fieri pōt: vt hūc ſenſum nō aial hēat: neq꞉ ſi aial eſt: aliū ſenſum preter hunc hr̄e neceſſe eſt.

¶ Manifeſtū ē igit: qm̄ neceſſe h̄ ſolo ꝑuata ſenſu aialia mori. Neq꞉.n. hūc poſe eſt hr̄e nō aial exiſtēs: neq꞉ cū ſit animal aliu꞉ neceſſe eſt haber. preter hunc. T. cō. 67

¶ Oſtendit q̄ aialia neceſſario moriunt cū tactu ꝑuant ⁊ qd̄ de nullo alio ſenſu cōtingit: ⁊ ꝯtinet duas ptes: in quarum prima facit qd̄ dictū eſt. In ſecunda infert aliqua tāq꞉ ſequentia ex dictis ibi. (Et ꝑpter hoc). De prima dicit Q꞉ manifeſtū eſt igitur qm̄ neceſſe eſt aialia hoc ſolo ſenſu. ſ. tactus priuata mori: neq꞉ enim eſt poſſibile non exiſ aial habere hunc. ſ. tactū: neq꞉ cū ſit animal neceſſe eſt ipſum aliū ſenſu꞉ habere preter hunc v꞉ tactu꞉. ¶ Intelligendū q̄ q꞉ tactus aut conſequit imediate eſſentiam anime ſenſitiue: aut tēperamentu꞉ requiſitum vt ipſa in animalis corpore conſeruetur. ideo ſi deſtruitur tactus hoc erit: aut quia anima ſenſitiua deſtruitur: vel a corpore remouetur: aut quia deſtruitur temperamentum ſine quo non poteſt in corpore conſeruari: ſed quodcunq꞉ iſtoru꞉ contingit: neceſſe eſt animal mori vt patet. er꞉o cum animal priuatur tactu ipſum neceſſarium eſt mori. ¶ Sed hic dubitatur quia ſuperius dixit Ariſto. duos ſenſus eē neceſſarios animali. ſ. tactum ⁊ guſtum: hic autem ſolum tactum dicit neceſſarium eſſe: modo hec repugnare videntur. ¶ Ad hoc patet reſponſio per dicta ſuperius qm̄ guſtus dupliciter ſumi conſueuit. Uno modo ſumendo pro ſenſu diſcretiuo ſaporum: ⁊ guſtus ſic ſumptus nō eſt neceſſarius animali: ⁊ hoc modo eum hic accipit Ariſto. Alio modo ſumitur guſtus vt eſt ſenſus alimenti: ⁊ vt eſt diſcretiuus calidi frigidi humidi ⁊ ſicci: non ſimpliciter ſed vt reperiuntur in alimento: ſm quē modū dicit quidam tactus nō diſtinctus ab eo realiter ſed ſolu꞉ ſm rōnem: ⁊ guſtus ſic ſumptus eſt neceſſarius aiali. ⁊ hoc mō locutus eſt ſupra de guſtu. Et ex hac diſtinctione p꞉ ſolo dubitationis: ſi quis diligenter animaduertat.

¶ Et ꝑpterea fit vt cetera q̄dē ſenſibilia nō corrūpāt ſuis exuperationib⁹ aial: color inquā ſonus ⁊ odor: ſ꞉ ipſa tātū ſenſuū inſtrumēta: niſi p accidēs: vt ſi ſil' cū ſono pulſio actuſq꞉ fiat: ⁊ ſi a reb⁹ q̄ vident atq꞉ ab olētib⁹ alia moueant: q̄ tactu corrumpunt: ſapor ēt hoc ſane corrūpit: q̄ ſimul accidit ipſum tāgibile eſſe: exuꝑatiōes aūt tangibilium vt calidoꝝ frigidoꝝ ⁊ hmōi ipſū iterficiant atq꞉ interimant aial. Exuperatio eni ſenſibilis cuiuſuis ſenſus deſtruit iſtrumētū atq꞉ ꝺuaſtat. Quare ⁊ tāgibile exuꝑans ipſum deſtruit tactū: at hoc ſenſu definitū eſt aial: ſine nāq꞉ tactu fieri nō poſſe vt ſit aial demrauimus. Quāobrē exuperatiōes eorū: q̄ tactu percipiunt: nō ſolū inſtrumētū ipſius: verū ēt aial ipſum iterimūt atq꞉ corrumpunt: q꞉ neceē eſt aial hunc ſolū hr̄e.

¶ Et pp hoc q̄de꞉ alia ſenſibilia excellētiis nō corrūpūt aial: vt color: ⁊ odor: ⁊ ſonus ſ꞉ ſolū ſenſus niſi ſ꞉ accñs: puta ſi ſil' cu꞉ ſono ꝺpulſio fiat ⁊ ict⁹: ⁊ a viſu ⁊ odore alia moueant q̄ tactu corrūpūt: ⁊ humor āt

ſm q̄

ſm q̄ accidit ſimul tactiuū eſſe ſic corrumpit. tangibiliū aūt excellentia: vt calidorum ⁊ frigidorum: ⁊ durorꝫ corrumpit animal.

T.c.68 ¶ Ois qdē.n. ſenſibilis ſupfluitas corrūpit ſenſū: quare ⁊ quod tāgi pōt tactū: hoc aūt tactu determinatuz ē viuere. Sine.n. tactu mōſtratū ē: q̄ impoſſe eſt aīal eē. Unde tangibiliuz excellētia non ſolū corrūpunt ſenſum ⁊ aīal: qꝛ neceſſe eſt ſolū habere hunc.

¶ Hic infert aliqua ex dictis ſequētia ⁊ diuiditur in duas ſicut duo hic infert. ſecūda ibi. (Alios aūt ſenſus.) De prima infert: q̄ excellentie ſenſibiliū aliorꝫ a tangibilibꝰ licet corrumpant alios ſenſus a tactu nō tñ corrumpunt per ſeipſum animal: ſed ſi corrūpunt: hoc eſt per accidēs ſed excellentie tangibiliū nō ſolū per ſe corrūpunt tactū: ſed etiā ipſuz aīal hoc ſeqꝛ ex prius declaratis: qꝛ ſi ſolus tactus eſt neceſſarius aīali: ſequiꝛ q̄ illud qđ per ſe corrūpit tactū: vt ſunt excellentie tangibiliū: per ſe corrumpit animal: qđ aūt corrūpit aliū ſenſuz nō oꝫ corrumpere aīal. ex quo ſine eo pōt animal eſſe. ſed ſi corrumpit illud erit per accidens rōne alterius ſecum annexi: vt patet ex textu: ideo dicit. Et ꝓpter hoc qdē. ſ. q̄ alij ſēſus a tactu non ſunt neceſſarij aīali: alia ſenſibilia a tangibilibus excellentijs ſuis nō corrumpunt aīal: vt color odor ⁊ ſonus: ſꝫ ſolū ſenſus niſi ſm accidens: puta ſimul cum ſono: verbi gratia tonitrui fiet depulſio ⁊ ictus: tūc ſonus tonitrui poterit corrūpere aīal per accidens, ratione motus aeris vel fulminis cui cōiungiꝛ: ⁊ a viſu ⁊ odore animalia mouentur: que. ſ. viſus ⁊ odor corrumpunt aīalia tactu. i. tangendo ſiue inq̄ſtū ſunt tangibilia: ⁊ nō inq̄ſtū ſunt viſibilia vel odorabilia: humor autem. i. ſapor ſic corrūpit aīal ſm q̄ ſimul accidit ipſum eſſe tactiuū. i. tangibile: ⁊ nō ſolum vt eſt guſtabile: tangibilium autē excellentie vt calidorum frigidorum ⁊ durorꝫ corrumpunt animal. ſ. per ſe. Omnis quidez enim ſuperfluitas ſenſibilis corrumpit ſenſum q̄re ⁊ qđ tangi pōt: ſi ſuperfluēs fuerit: corrūpit tactum: hoc aūt. ſ. tactu determinatū eſt viuere ipſi animali: monſtratum eſt aūt q̄ impoſſibile eſt animal eſſe ſine tactu. vnde ideſt propter qđ excellentia tangibilium non ſolum corrumpunt ſenſus tactus: ſed ēt aīal: qꝛ neceſſe eſt ipſum aīal ſolum habere hunc ſenſum. ſ. tactum.

Sed poſſet quis dubitarꝭ q̄uo viſus ⁊ odor corrumpunt aīal. ſicut ea que corrūpunt tactum. ¶ Huic reſpondeo q̄ cōiter dicitur q̄ baſiliſcus interficit hoīem viſu: ⁊ q̄ in India ſunt qdam ſerpentes: qui aſpicientes poma ea taliter venenāt q̄ ea guſtantes poſtea moriunꝛ: qđ non eſt intelligendū nude vt verba pferunꝛ. ſ. q̄ a viſibus illorum aīaliū aliqua tranſmutentur ad res viſas ſm q̄ viſus ſunt: qꝛ de ratione viſus nō eſt aliquid imprimere in obiecto: ſed magis ab eo recipere: vt declaratū eſt ſupra. Sed debemus imaginari iſtud contingere pp hoc: q̄ dum illa animalia aſpiciunt aliquid: ab eorꝫ oculis valde porroſis vapores aliqui venenoſi exalant ⁊ egrediuntur: qui aeri cōmiſcentur ⁊ ipſum inficiunt: ⁊ venenant per partem poſt partem: vſq; ad certam diſtantiam: ⁊ cum aer ſic infectus peruenerit ad hominum viſus: contingit ipſum per anhelitum ⁊ reliq̄s corporis porroſitates attrahi ab eo: ⁊ ſic vapores illi ab oculis illorū animaliū egreſſi hominē tangentes interficiunt: ⁊ poma venenant ad ea peruenientes: qđ nō facerent: niſi ad contactum venirent. Et ſimiliter eſt de corpore odorez habente aut ſaporē: qđ poteſt venenare ⁊ interficere nō ſm q̄ odorabile vel guſtabile tantum: ſꝫ ſm q̄ ſimul accidit ipſum eſſe tangible: per reſolutionez partium venenoſarꝫ ab eo peruenientiū ad illum qui venenatur: ⁊ hoc voluit Ari. cū dixit. Et a viſu ⁊ odore animalia mouentur: que tactu corrumpunt.

¶ Ceteros aūt ſenſus aīal hꝫ nō vt ſit: ſꝫ vt bñ ſit: vt añ diximus. Viſuz.n. hꝫ vt videat Oīa ⁊ in aere ⁊ in aqua ⁊ oīno in perſpicuo degit. Guſtū aūt ob id: qđ voluptate afficitur: aut dolore: vt in alimento ea ſentiat ⁊ cupiat ac moueatur: ⁊ auditum vt aliqđ ſignificetur: linguaz preterea: vt ipſum aliquid alij per ipſam ſignificet.

¶ Alios aūt ſenſus hꝫ animal: ſicut dictuz eſt: nō propter eſſe: ſed propter bene eſſe: vt viſum: qꝛ in aere ⁊ aq̄ vt videat. oīno autez que in diaphano: guſtum autez habet pp delectabile ⁊ triſte: vt ſentiat qđ in alimēto ⁊ concupiſcat: ⁊ moueatur: auditum autez vt ſignificetur aliquid ipſi: linguaz autem habet quatenus ſignificet aliquid alteri.

¶ Infert aliud qđ eſt: q̄ ſolus tactꝰ ē neceſſarius aīali: alij autē ſenſus non ſunt ſimplr neceſſarij aīali: ſꝫ faciunt ad bñ eſſe. ¶ Dicit ergo Alios autē ſenſus a tactu habꝫ animal ſicut dictum eſt: non propter eſſe: ideſt non propter hoc q̄ ſint neceſſarij ad eē animalis: ſꝫ propter bene eſſe vt viſum q̄ vt videat que ſunt in aere ⁊ in aqua ⁊ omnino autē. i. vniuerſaliter qm̄ videat que in diaphano: guſtum habet ꝓpter delectabile ⁊ triſte: vt ſentiat delectabile ⁊ triſte: quod eſt in alimento: ⁊ concupiſcat alimentum ⁊ moueatur ad ipſum. Auditum autē hꝫ vt ipſi aliquid ſignificetur ab alio per ſermonē: linguam autez habet quatenus ſignificet aliqđ alteri per vocum prolationem.

Sed dubitatur vtrꝫ alij ſenſus a tactu ſint neceſſarij aīali: ⁊ vr̄ q̄ ſic qꝛ multa ſunt aīalia que non habēt ea: ex quibus ſūt apta nutriri i loco ſue generationis: iō talibus aīalibus ſūt neceſſarij ſenſus alij a tactu: vt ſibi a longe poſſint q̄rere alimentū. ¶ Rñdeꝛ q̄ ſenſus alij a tactu non ſunt neceſſarij ſimplr aīali. ſed ſolū ſunt neceſſarij eidez aīali. ſ. aīali ꝓceſſiuo debenti ſibi q̄rere cibuz a lōge: tactus autem eſt ſimplr neceſſarius animali. qꝛ cuilibet animali. Item ſenſus alij a tactu non ſunt neceſſarij aīali proceſſiuo niſi ad diu durandū: tactus aūt eſt neceſſarius ſimpliciter ad eſſe. Item ſenſus alij a tactu ſunt neceſſarij animali ꝓceſſiuo quodāmō p accidēs. ſ. vt poſſit ſibi querere alimētū: tactus aūt eſt ei neceſſarius per ſe: ꝓ quāto qualitates tāgibiles: quarū tactus eſt perceptiuus: ſunt per ſe de compoſitione aīalis: nō autē ſic eſt de q̄litatibus ſenſibilibus p alios ſenſus. ¶ Et hic ſit finis ⁊ cōplementū expoſitiōis libri de aīa ad laudē dei omnipotentis. Amen.

¶ Preclariſſimi philoſophi Caietani Thiennēſis Uincentini cōmēto in tria volumina Ari. de Anima deo optimo maximo fauente finis impoſitus eſt.

¶ Incipit q̄ð de Senſu Agente diſputata per Caietanū de Thiennis artium ⁊ medicine doctorem famoſiſſimum.

Queritur vtrū pro ſenſatiõe cāda oporteat ponere ſenſum agentē. Arguit̄ ꝙ ſic p̄
argumento: quo vtitur Ariſt. in p̄n° tertij de aīa ad ꝓbandū neceſſitatē
intellectus agentis. Arguitur enim ſic. In omni nā: in qua ē aliquid qð
eſt oīa facere: hanc reliquit pro manifeſta: ſed ī nā intellˀs eſt aliq̄d qð ē
oīa fieri: vꝫ intellectus poſſibilis: q
reſpectu formaꝝ intelligibiliū ē pura po°: cū nullā nām
h̄eat niſi ꝙ poſſibilis ſit vocatus: ⁊ ſit aū intelligere tāq̄
tabula nuda: in q̄ nihil eſt ſcriptū. ḡ in nā ītellˀs dabit̄ ēt
aliquid qð eſt oīa facere: tale aūt eſt ītellˀs agēs: q ē hono
rabilioꝛ ītellectu poſſibili: ⁊ ſub actu ens: vt innuit Ari.
q̄re ⁊c̄. ¶ Silr̄ in ꝓpoſito arguit̄. In oī nā: in q̄ eſt ali-
q̄d qð eſt oīa fieri eſt ēt aliq̄d qð ē oīa facere: ſꝫ in nā ſen-
ſus eſt aliq̄d qð ē oīa fieri: vt ſenſus paſſiuus: vñ Ari. 2°
de aīa loq̄ns de ſenſu dicit. Opꝫ autē vlr̄ de omni ſenſu
accipere: q̄m ſenſus q̄dē eſt ſuſceptiu° ſpērū ſine mā: ḡ in
nā ſenſus ēt eſt aliq̄d qð ē oīa facere. ſꝫ tale nō pōt ēē niſi
ſenſus agēs. ḡ oꝫ dare ſenſū agentē. ¶ 2°. Nullū agens
māle pōt vigore ꝓprio ꝓducere effectū ſpūalē niſi con-
currente alio agēte ſpūali: cū ſp effectus alicui ſue cāe ꝓ
portionet̄. ⁊ pp hoc fantaſma qð eſt māle nō pōt ꝓduce-
re ſpēm intelligibilem: q̄ eſt abſtracta ⁊ ſpūalis in intellˀu
poſ. niſi cōcurrēte intellˀu agēte q ē ſpūalis: ſꝫ forma ſen
ſibilis eſt mālis: ſpēs aūt ſenſibilis eſt ſpūalis ⁊ ſenſatio
ēt in ſenſu cauſata. ḡ ad ꝓducendū ſpēm ſenſibilē ⁊ ſen/
ſationē in ſenſu p̄ter formā mālē ſenſibilē oportebit cō/
currere aliud agens ſpūale: ⁊ hoc dr̄ ſenſus agēs q̄re ⁊c̄.
¶ Forte ad hoc diceret̄ ꝙ illa ſpūalitas effect° eſt rōne
māe in q̄ recipit̄ q̄ eſt ſpūalis vꝫ aīe ſenſitiue: ⁊ nō rōne
agētis. Sꝫ hoc remouet cōmē. ſcðo de aīa ꝯm̄. 60. dicēs.
Et nō pōt aliq̄s dicere ꝙ iſta diuerſitas accidit p diuer
ſitatē ſubtilitatis ita ꝙ fiāt itētiões pp māꝫ ſpūalē q̄ eſt ſenſus
nō pp motorē extrinſecū: melius enī eſt eſtimare ꝙ cā in
diuerſitate māe eſt diuerſitas formaꝝ: ⁊ cū ita ſit neceſſe
eſt ponere motorē extrinſecū ī ſenſibus q faciat intentio
nes que ſunt potētia in ſenſibili actu intētionis aliū a ſen
ſibilibus. ſicut fuit neceſſe in intellˀu. Viſum eſt igitur ꝙ
ſi cōceſſerim° ꝙ diuerſitas formarum eſt cā diuerſitatis
māe ꝙ neceſſe erit motorē extrinſecū eſſe. Sed Ari. tacuit
hoc in ſenſu: q̄ latet: ⁊ apparet in intellectu. Ex q̄bus ver
bis poſſumus duo colligere. P̄rimū eſt ꝙ ſenſus ē ſpūa
lis q̄ forma q̄ ī eo recipit̄ eſt ſpiritualis: ⁊ nō econuerſo.
Scðm eſt ꝙ eſt dare ſenſum agentē extrinſecū a ſenſibus
paſſiuis aliū a ſenſibilib°: ſed de iſto infra dicet̄. ¶ Et cō
firmat̄ eadē rō q̄ nullū agens p̄ncipale per ſe ꝓducit ef/
fectū eo nobilioꝛē: ⁊ qð ſuā ſpēm trāſcendat: ſꝫ opationes
vitales cuiuſmodi ſunt viſio auditō ⁊c̄. tranſcendunt ſpe
ciem oīm mālis extrinſeci ⁊ ſunt eo nobiliores. ḡ habent
aliud agēs a ſenſibilibus ⁊ ſpēbus eoꝝ: ⁊ hoc erit ſenſus
agēs. q̄re ⁊c̄. ¶ Tertio. Nobilioꝛi forme nobilioꝛ opatō
debet̄: ſed po° ſenſitiua eſt nobilioꝛ potētia vegetatiua ḡ
ſibi debet̄ nobilioꝛ opatio: cū ḡ agere ſit nobilius q̄ꝫ pa-
ti ⁊ opatio vegetatiua ſit agere vt aſſerit Ari. ſcðo. de aīa
⁊ p̄mo de gñatione: ſequit̄ a fortiori ꝙ opatio v̄tutis ſen
ſitiue ē agere. ⁊ p ꝯñs virtus ſenſitiua ad ſuā ꝓpriā ope
rationē que eſt ſenſatio concurrit actiue: q̄re eſt dandus
ſenſus agens. ¶ Et cōfirmat̄ q̄m cuiuſlibet forme ꝓprium ē age
re: ſicut enim ꝓpriū māe eſt pati: ſic ꝓpriū forme eſt age
re: ſed aīa ſenſitiua eſt forma. ḡ hꝫ iſtā actionē ſibi ꝓpriā
talis aūt nō pōt eſſe niſi ſentire: vt pꝫ. ḡ ſentire eſt effecti-
ue ab aīa ſenſitiua: ⁊ ſic erit dare ſenſū actiuū. ¶ Confir
mat̄ ſcðo idē ſic. Oīs actio īmanēs eſt in agente. ſꝫ ſenſa/
tio eſt actio īmanēs: vt vult Ari. 9. metaphiſice. qui decla
rans ꝙ actio īmanens eſt in agente dicit exemplificãdo
vt viſio eſt in vidēte: ḡ ſenſatio eſt in agēte ipaꝫ: cū ḡ ſit ī
aīa ſenſitiua: ſequit̄ aīam ſenſitiuā agere ſenſationem: ⁊
per ꝯñs in ipſa eſſe ſenſuꝫ agentē. Vñ ſicut anima ſenſiti
ua non pōt recipere ſenſationē niſi ſit diſpoſita p ſenſum
paſſiuū: ſic nec poterit ad eā actiue cōcurrere niſi diſpo/
natur p ſenſum actiuū: nulla enim ſuba pōt īmediate ad
opationē ꝓpriā actiue aut paſſiue cōcurrere: ſꝫ ſp aliquo
īdiget ītermedio. vt inductiue pōt oñdi: ⁊ hoc idē voluiſ-
ſe videt̄ Ari. ſcðo de aīa. dum dixit: ꝙ aīa eſt cā corporis
viuētis in triplici gñe cauſe. ſ. in gñe cāe formalis: in gene
cāe efficientis: ⁊ in genere cauſe finalis: nō autem eſt ef°
cā efficiens q̄ ipſum efficiat vt pꝫ. ſed dr̄ eſſe cā eius effe/
ctiua: q̄ eſt cā effectiua motuū ꝓpriorū corpori aīato: ⁊
hoc declarando Ari. inducit exemplū de triplici genere
motuū. ſ. de motu ꝓgreſſiuo: ⁊ de augmētatione ꝓpria:
⁊ de ipſa ſenſatiõe: quā alterationē quandā dicit videri:
⁊ hoc aſſerit ēt ꝯmen. dicens: ꝙ aīa eſt cā mouens oīum
motuū corporis taꝫ veroꝝ q̄ꝫ eſtimatoꝝ p motus eſtima-
tos intelligendo motus īpropꝛios ⁊ pfectiuos: cuiuſmo
di ſunt ſenſatio ⁊ intellectio. ¶ 4° p̄ncipalr̄ arguitur ſic.
Niſi daret̄ ſenſus agens ex actu ſentiendi maioꝛ argue-
ret̄ pfectio ipſius obiecti q̄ꝫ ſenſus. ꝯñs ē falſuꝫ vt cōſtat.
⁊ ꝓbat̄ ꝯña: q̄ q̄ñcūq; ad aliquē effectū duo cōcurrunt:
vnū actiue ⁊ reliquū paſſiue: ex illius pfectione maioꝛ cō
cluditur perfectio actiui q̄ꝫ paſſiui: cūꝫ a principio actiuo
maioꝛ ſit cālitas ſupra ipſuꝫ effectū q̄ꝫ a p̄ncipio paſſiuo.
ſꝫ ſi nō daret̄ ſenſus agēs ad actū ſentiēdi cōcurreret ſen
ſus ſolū paſſiue: ⁊ obm̄ actiue. ḡ ex actu ſentiendi maioꝛ
pfectio argueret̄ ipſius obiecti q̄ꝫ ſenſus: qð erat ꝓbādū.
¶ Quinto arguit vnus doctoꝛ. Niſi daret̄ ſenſus agens
ſequeret̄ ꝙ ſpēs ſenſibilis eſſet nobilioꝛ ipſo ſenſu. ꝯñs ē
falſuꝫ: q̄ v̄tus ſenſitiua eſt ꝓtus aīe illi ꝓpria: ſpecies āt
ſenſibilis in inanimato reperit̄ vt in argumētis: q̄re ⁊c̄.
⁊ ꝯñ tiā arguit ſic. q̄ñcunq; aliq̄ duo habent eandē nobi
liſſimā operationē illud eſt alio ſimplr̄ nobilius qð ad il
lam nobiliorē habet cauſalitatē: hec eſt manifeſta: q̄ po
tentie cognoſcunt̄ per act°: ⁊ illa potentia dr̄ alia nobilioꝛ
q̄ nobiliorē habet operationē: ſꝫ ſi eādē hꝫ operationē
nobiliſſimā ſupra illā nobiliorē hꝫ cauſalitatē: ſꝫ ſi nō dat̄
ſenſus actiuus tūc ſpēs ſenſibilis imediate ⁊ per ſe pro/
ducit ſenſationem in ſenſu: ⁊ ſic ſenſatio erit nobiliſſima
opatio vtriuſq;. ſ. ſpeciei ſenſibilis ⁊ ſenſus. cū ergo ad il
lam nobiliorē haberet cauſalitatem ſpēs ſenſibilis q̄ꝫ ſen
ſus: ex quo ſenſus ꝯcurreret ſolū paſſiue: ⁊ ſpecies ſenſibi
lis actiue. ſꝫ nobilius eſt agere q̄ꝫ pati: tunc de neceſſitate
ſequeret̄ ſpeciem ſenſibilem eſſe nobiliorē ſenſu. hanc ra
tionē ponit ille doctoꝛ per verba ſatis prolixa p̄mittendo
quattuoꝛ ſuppoſitiōes. vis tñ eius eſt iſta. ¶ Et ſi dicere
tur ꝙ agens principale reſpectu eiuſdē nobiliſſime opa
tionis bene eſt nobilius paſſo. nō aūt agens inſtrumētale
ſicut eſt ſpecies ſenſibilis. ¶ Cōtra hoc ſilr̄ arguet̄ ð for
ma māli ſenſata. que ponit̄ agens principale ſenſationis
apud negantes ſenſum agentem: ꝙ illa eſſet perfectioꝛ q̄ꝫ
ſenſus: ſicut ēēt albedo aut alia ſenſibilis format qð tñ ē
falſum. ¶ Sexto predictus doctoꝛ ad idem ſic arguit.
Aliquid eſt per ſe ⁊ immediatum principium effectiuum
ſenſationis: ⁊ illud aut eſt ſpēs ſenſibilis aut ſenſus agēs.
vt patet aduertenti ex ſufficienti diuiſione: ſed illud non
eſt ſpecies ſenſibilis. ergo eſt ſenſus agens: quare ⁊c̄.

Quod illud nõ ſit ſpẽs ſenſibilis ꝓbaꝛ ſic. Nihil põt eẽ ꝑ ſe ⁊ imediatũ ꝓñ actiuũ ⁊ receptiuũ vni⁹ ⁊ eiuſdẽ vt pꝫ. ſꝫ ſpẽs ſenſibilis eſt ꝑ ſe ⁊ imediatũ ꝓñ receptiuũ ſenſationis. ergo non ꝓductiuũ. probatur minor: qm̃ ipſius ſenſationis eſt aliquod immediatum ⁊ per ſe principiũ receptiuum: ⁊ illud aut eſt ſpecies aut ſenſus vt conſtat: ſed non eſt ſenſus. ergo ẽ ſpẽs: ꝙ nõ ſit ſenſus ꝓbaꝛ: nã vnũ ⁊ idẽ nõ ẽ pt eẽ ꝓñ imediatũ ꝑ ſe receptiuũ diuerſoꝝ: quoꝝ vnũ ad aliud ꝑ ſe ordinaꝛ: ſicut vꝫ eẽ manifeſtũ: cũ ḡ ſpẽs ſenſibilis ꝑ ſe ordineꝛ ī ſpãꝫ ſenſationẽ: ⁊ ſẽſus ꝑ ſe ⁊ imediate recipiat ſpẽꝫ ſenſibilẽ vt oẽs fatenꝛ: ſeqꝛ ꝙ nõ recipit imediate ſpãꝫ ſenſationẽ: qđ fuit ꝓbandũ. Ex quo vlteri⁹ ſeqꝛ ꝙ ſenſus recipiet ſenſationẽ mediãte alio: ⁊ nõ niſi mediãte ſpẽ ſenſibili. q̃re ⁊c̃. In deductione hui⁹ rõnis ꝓdict⁹ doctoꝛ lõgis vtiꝛ ꝟbis: q̄ breuitatis cã omittũꝛ

Ad oppoſitũ ⁊ ꝓ pte negatiua q̃õnis multipliciter arguiꝛ. ꝓ ſic. Oĩs ꝟtus q̄ nõ exit in actũ niſi ꝑ agẽs extrinſecũ ẽ paſſiua: ꝑ Ari. nono metaphy. dicẽtẽ: ꝙ potẽtia paſſiua eſt ꝓñ trãſmutãdi ab altero inq̃ñtũ alteꝝ eſt: ſꝫ oĩs ſenſus ẽ hmõi vt pꝫ īuenti. q̃re ⁊c̃. ¶ Et ꝯfirmaꝛ q2 oĩs ꝟtus actiua cui⁹ opatio nõ trãſit ī mãꝫ exterioꝛẽ pt exire ī actũ nõ ꝯcurrente aliquo extrīſeco: cũ ḡ opõ ſenſus nõ trãſeat in mãm exterioꝛẽ. ſi eẽt ꝟtus actiua poſſet exire in actũ nõ cõcurrẽte obo extrinſeco: qđ tñ ẽ falſũ. ¶ 2° ſi dareꝛ ſenſus agens tũc ſenſitiuũ eẽt in potẽtia ẽẽntiali ad ſentire: q2 oẽ qđ reduciꝛ ad actũ ab agente ꝑ ſe ẽ in po³ eſſentiali ad illũ: vt colligiꝛ octauo phyſi. ⁊ q̃rto celi: ſꝫ ſi eẽt ſenſus agens ꝑ ſe ꝓductiuus ſenſationis: tũc ſenſitiuũ reduceretur ad actũ ſentiendi ꝑ agẽs ꝑ ſe: q̃re ⁊c̃. ꝯñs tñ eſt falſũ: q2 ſicut graue in actu nõ ẽ in potẽtia ẽẽntiali ad vbi deoꝛſũ ſꝫ accñtali ſolũ: ſic in ꝓpoſito eſt de ſenſitiuo in actu: vñ añquam ſenſitiuũ gñetur dꝛ eẽ in potẽtia ẽẽntiali ad actũ ſentiẽdi: q2 ſi dꝫ ſpm recipere dꝫ ſenſitiuũ ẽẽntialr trãſmutari: ſed poſtq̃ꝫ ẽ in actu ẽ ſolũ in põ accñtali: q2 ſi dꝫ recipe ipſum ſentire: nõ dꝫ ſpm trãſmutari ẽẽntialr: ſꝫ ſolũ accidẽtaliter recipiendo ſpẽm ſenſibilẽ. Et ex hoc pꝫ diſtinctionem poſitã a Johẽ de Gandano de potẽtia ẽẽntiali inutilẽ ⁊ ſupuacuã foꝛe. ¶ 3° ſi eẽt ſenſus agens tũc non ſolũ ſenſus eẽt ſuſceptiuus ſpẽrũ ſine mã ꝯ̄ Ari. loco ſuperius allegato. (Oꝫ aũt vꝫ accipe. nec valet ſi dicaꝛ vt Johẽs de Gandauo rñdet ꝙ Ari. in ſcđo de aĩa ſolum determinat de ſenſib⁹ paſſiuis. qm̃ vt dicit cõmẽ. ſcđo de aĩa cõmẽ. 60. magis latet ꝙ deꝛ ſenſus agens: q̃ꝫ ꝙ detur intellꝰ agẽs: ſꝫ Ari. in tertio de aĩa inueſtigat intellm̃ agẽtem. ḡ a foꝛtiori in ſcđo de aĩa vbi determinat de ſenſu debuiſſꝫ inueſtigare ⁊ notificare ſenſum agentẽ ſi dareꝛ. q̃re ⁊c̃. Et ꝓ hac pte ſunt auctoritates non pauce Ari. ⁊ cõmẽ. Dicit enĩ Ari. Senſus aũt in ipſo moueri aliquid ⁊ pati accidit. Itẽ in illo caplo. Diuidẽdũ ẽt de potentia ⁊ actu loq̄ns de ipſo ſentire dicit: ꝙ hmõi opõnis actiua ſũt extra viſibile audibile ⁊ reliq̃ ſenſibiliũ. Et ī mltis locis ſcđi de aĩa dicit ꝙ ſenſus reduciꝛ a ſenſibili de po³ ad actũ: qđ nõ eẽt niſi ſenſus eẽt ꝟtꝰ paſſiua ⁊ nõ actiua. Cõmen. aũt dicit ꝙ neceſſe eſt ſi ſenſus eẽnt ꝟtutes actiue vt ſentirẽt ex ſe ⁊ nõ indigerẽt in ſentire aliquo extrinſeco. Itẽ dicit ꝙ mouẽs ꝓmã ꝑfectionẽ in ſcđam ſũt extrinſeca ſenſata: ⁊ poſt addit ꝙ ſenſus nõ moueꝛ niſi motu: q2 dꝛ cõꝓhenſio a reb⁹ pticularib⁹ ſenſibilib⁹. ⁊ ille ſunt extra aĩam. Et cõmẽ. 53. inq̄t. Cũ declarauit ꝙ ſenſus ẽ ex ꝟtutib⁹ paſſiuis ⁊ nõ actiuis: ⁊ iſta hñt duplr eẽ. ſ. eẽ ī põ añq̃ꝫ ꝟtutes eius ꝑficianꝛ a motore extrinſeco: ⁊ eẽ ī actu qñ fuerunt perfecte ⁊ intente virtutes ⁊c̃.

In hac q̃õne talis oꝛdo ſeruabiꝛ: qm̃ ꝓmo ꝓmittentur aliq̃ ꝓambula: deinde ponenꝛ ꝯcl'ones ꝗ̄ſitꝰ. ¶ Quãtũ ad ꝓm̃ ſciendũ ẽ ꝓ ꝙ de ſenſu agente an detur varie opĩones fuerũt. ¶ Quidã. n. dixerũt dari ſenſum agẽtẽ extrinſecũ ſenſib⁹ paſſiuis quẽ dixerũt ītelligẽtiã quãdã eẽ. Vñ ſicut poſuerũt ītelligẽtiã ꝓm̃ mobile mouẽtẽ eẽ intellꝫ agẽtẽ: ſic voluerũt vltimã ītelligẽtiã. ſ. mouentẽ oꝛbẽ lune eẽ ſenſũ agentẽ: hi tñ bipartiti fuerunt: qm̃ aliq̄ voluerũt obm ſenſibile ī medio ⁊ oꝛgano ſpẽm ſenſibilẽ cãre: deinde ītelligẽtiã agẽtẽ mediãte ſẽſibili ſpẽ ſenſationẽ in ſenſu ꝓducere. ¶ Aliq̄ vo q̄b⁹ min⁹ eſt credendũ dixerũt ītellm̃ agẽtẽ ſpẽm ſenſibilẽ ꝓducere: deinde ſenſũ agentẽ mediãte tali ſpẽ ſenſationẽ efficere: ⁊ hãc dicũt fuiſſe opionẽ Auerroys ſcđo de aĩa. ꝯm̃. 59. dicẽtis Ari. exponẽdo. Opinaꝛ. n. ꝙ ꝓ⁹ ꝑfectio ſenſus ſit ab ītelligentia agẽte: vt declaraꝛ in libro aĩaliũ. ſcđa aũt ꝑfectio ſit a ſenſibilib⁹. Deinde ſubdit in fine cõmenti. Sed ꝓma ꝑfectio ſenſus differt a ꝓᵃ ſciẽtie: q̄ eſt ī actu: q̄m nõ cõſiderat in hoc ꝙ mouẽs ꝓmã ꝑfectionẽ in ſenſu. ⁊ extrahens eã in ſcđaꝫ ſũt extrinſeca ſenſata: vt viſibilia ⁊ mouens ſcientẽ de ꝓᵃ ꝑfectione ī ſcđaꝫ eſt aliq̄d copulatũ cũ aĩa copulatione ī eẽ. Vult ḡ ꝯm̃. vt dicit: ꝙ ſicut habitus ītellectiu⁹ ſeu ſpẽs intelligibilis eſt ꝓᵃ ei⁹ ꝑfectio: ſic ſpẽs ſenſibilis eſt ꝓᵃ perfectio ſenſus: ⁊ hoc ſit ab intelligentia agente: ⁊ ſicut ītelligere ī actu eſt ſcđa ꝑfectio ītellꝰ: ſic ſentire ẽ 2ᵃ ꝑfectio ſenſus. ⁊ hoc ſit ab obo ſenſato. Drĩa tñ eſt q̃ñtũ ad agens īter ſcđaꝫ ꝑfectionẽ ſenſus ⁊ ſcđaꝫ ꝑfectionẽꝫ intellꝰ: qm̃ agẽs ſcđam ꝑfectionẽ ſenſus ⁊ extrahens eã ex ꝓᵃ eſt extrīſecũ. vꝫ. obm ſenſibile ſꝫ agens ſcđaꝫ perfectione ītellꝰ eſt ei intrinſecũ ⁊ copulatũ ſcđm eẽ. ẽ n. intellꝰ agẽs q copulatur poſſi ſicut foꝛma mã vt declaratũ eſt ī tertio de aĩa. ¶ Sꝫ ꝯ̄ ambas opiones ſic arguiꝛ. Oĩs ītelligẽtia ſupcceleſtis reſpectu hoꝝ effectuũ pticulariũ eſt agens vle: ⁊ ſp īter agẽs vle ⁊ effectũ particulareꝫ opꝫ eẽ aliq̄d agens pticulare ītermediũ limitãs agẽs vle magis ad hũc pticularẽ effectũ q̃ꝫ ad aliũ. ḡ ſeqꝛ ꝙ nlla ītelligẽtia ſupceleſtis eſt ꝓñ imediate ꝓductiuũ ſpẽi ſenſibilis: aut ẽt ſenſatiõis igiꝛ ⁊c̃. ¶ Itẽ ꝯ̄ ſcđm modum: quẽ attribuũt cõmẽtatoꝛi arguiꝛ ſic. Nobiliori cãe nobilioꝛ effect⁹ dꝫ attribui: ſꝫ intellꝰ eſt nobilioꝛ ⁊ magis ſpũalis q̃ꝫ foꝛma ſenſibilis: ḡ ītellectui agenti nobilioꝛ ⁊ ſpũalioꝛ effect⁹ dꝫ attribui q̃ꝫ foꝛme ſenſibili. cũ ḡ ſenſatio ſit nobilioꝛ ⁊ magis ſpũalis q̃ꝫ ſpẽs ſenſibilis: potius dꝫ aſſignari ſenſatio ītellectui ſpũalioꝛi tãq̃ꝫ ei⁹ ꝓprius effect⁹ q̃ꝫ ſpẽs ſenſibilis: ⁊ ꝯ̄ ſpẽs ſenſibilis magis attribuitur foꝛme ſenſate tãq̃ꝫ imediat⁹ eius effect⁹: q̃ꝫ ipſe ſenſatio. Et e ũ dicũt illã eẽ opionẽ Cõmen. hoc eſt negandũ: qm̃ vult cõmẽ. ꝙ ſcđa ꝑfectio ſenſus eſt ſentire: ⁊ illã faciunt ſenſata extrinſeca: ſicut ⁊ ſpẽm ſenſibilẽ: ſed nõ vult ꝙ ꝓ⁹ ꝑfectio ſenſus ſit ſpẽs ſenſibilis: ſed ꝙ ſit ipſa po⁹ ſenſitiua in aĩa cãſe: mediante q̄ ſentit vt nãli eius potentia receptiua. Qđ hec ſit eius intentio apparet expſſe in principio illius ꝯmẽti vbi ꝯmẽtatoꝛ dicit. Et ꝓma trãſmutatio ſentientis que eſt ſimilis trãſmutationi hoĩs de ignorantia ad ſciãꝫ ꝑ doctorem eſt tranſmutatio q̄ ſit ꝑ agens qđ educit virtutes ſenſitiuas de potẽtia mãe gñans aĩal: ⁊ nõ a ſenſibilib⁹. Mirãdũ ẽ ḡ de iſtis hoĩbus q ita falſe īpoſuerũt ꝯmentatoꝛi illud: cuius oppoſitũ dicit expreſſe. Et cũ vlterius inq̄t cõmẽ. ꝙ ꝓma ꝑfectio ſenſus ſit ab intellꝰ agente: iſtud ſic dꝫ intelligi. ſ. ꝙ prima ꝑfectio ſenſus ſit a gñante qđ dicit intellꝰ agens pro q̃ñto agit ꝑ ꝑ determinatũ finẽ directũ ⁊ regulatũ ab ītelligentijs ⁊ cauſis ſupceleſtib⁹: vt alibi hꝫ videri. ¶ De eo vo qđ dicit ꝯmẽtatoꝛ ꝯmẽto ſexageſimo: ꝙ neceẽ eſt ponere motoꝛeꝫ extrinſecũ in ſenſib⁹ aliũ a ſenſibilib⁹ iſtra diceꝛ. ¶ Secunda opinio fuit Johẽnis de Gandauo ponentis in aĩa ſenſitiua duplices nãles potẽtias: quarũ quaſdã dicit eẽ ſenſus paſſiuos: q̄ſdã ꝟo actiuos: de q̄ in ꝯcl'onibus ponendis diſcutieꝛ. ¶ Tertia fuit opinio Johẽnis Baldeni ponẽtis

alam ſenſitiuā p eſſentiā ꝓpriā abſqꝫ aliq̄ nāli potentia ſi
li ſuperaddita ſpē ſenſibili in organo īducta ad ſenſationē
actiue ꝛ paſſiue cōcurrere: de qua ēt poſt determinabiť.
¶ Aduertēdū tñ ꝙ lꝫ Joānes Buridan⁹ ponat ſpēm ſen
ſibilē recipi ſubīue ī organo ꝛ nō in aīa ſenſitiua. Alij tñ
dicūt oppoſitū: ꝛ forte ꝟiuſ ꝙ ſpēs ſenſibilis recipiť ēt ī
cōpoſito ꝛ in aīa ſenſitiua: cū ſcđꝫ Ari. ſenſus ſit ſuſcepti-
uus ſpērū ſine mā. ¶ 4ᵃ opio q̄ ꝟitati ꝓpinquior apparet
ꝛ mētibus auctorū cōformior ponit: ꝙ nullo mō ſit dare
ſenſum agentē reſpectu ſenſationū ſenſuū exteriorū intrī-
ſecum aut extrinſecū: ꝛ ꝙ obā ſenſibilia ſunt ſufficientia
ad ꝓducendū ſpēm ſenſibilē in ſenſu: ꝛ tandē ſenſationē
mediante ſenſibili ſpē abſqꝫ ꝯcurſu alterius ꝑticularis
agentis. ¶ Premittendū p̄ ꝙ ſenſuū qđā ſūt exteriores
ꝛ qđam interiores. ¶ Premittēdū ſcđo ꝙ duplex ē ſen/
ſatio. ſ. exterior ꝛ interior ſenſatio exterior ē illa q̄ ſit ī ſē/
ſu exteriori: ſicut viſio: auditus: olfatio. guſtatio. ꝛ tactio.
Senſatio ꝟo īterior ē illa q̄ ī ſenſu īteriori cāťur: ſicut ap
ꝑhenſio ſenſus cōis: aut cogitatio. ¶ Premittēdū 3°. ꝙ
ſenſus equoce ſumiť. Nā aliqñ ſumiť pro aīa ſenſitiua. ꝛ
aliqñ ꝓ potētia ī ea exñte mediāte q̄ ſentit: aliqñ ꝟo ꝓ
ipſo ſentire. hoc pꝫ ex variis dcīs auctoꝝ. ¶ Quantū ad
ſcđm ſit hec ꝑma ꝯclo. Nulla ītelligētia ē ſenſus agēs re
ſpectu oluꝫ ſenſationū exteriorū aut ſenſibiliū exteriorū
tāqꝫ agēs ꝑncipale ꝓpinquū. Jſta ꝯclo poniť ꝯ̄ opionē
ꝑmā: cui⁹ ꝓbatio ex illi⁹ opionis iꝓbatiōe accipiať bre
uitatis cā. Dr̄ aūt reſpectu ſēſationū exteriorū: qm̄ ad ſē
ſationē īteriorē qñqꝫ ꝯcurrit ītelligētia tāqꝫ agēs ꝑncipa
le ꝛ ꝓpinquū. vñ tpe ſomni multiplicat ītelligētia ſuū lu-
mē ſpūale: nedū ad ītellm̄ imo ēt ad ſenſuꝫ īteriorē: g cū
ſit ſpūalior ſenſu exteriori ē illi⁹ āpli⁹ ſuſceptiu⁹. tūc ḡ ipo
ꝑ ſenſibiliū ſpēs nō diſtracto: ſicut in vigilia ꝯtīgit cāť in
eo ītelligentiā ꝑ lumē qđ ſibi īꝑmit actus ſentiēdi: ꝛ tūc
ſomnia cāňť q̄ diuina a medicis appellanť. Et aliqñ tpe
vigilie talr̄ cauſať ſenſatio ī ſenſu īteriori hoīs hñtis aīaꝫ
eleuatā nō īmerſaꝫ māe a paſſionibuſqꝫ ſemotā: vt colli-
gi pōt de mēte Aui. 4° ſexti nāliuꝫ: ꝛ Alberti. in libro de
ſomno ꝛ vigilia. Ex cōciliatore ēt dr̄ia q̄ q̄rit: an ſomnia
ꝯferāt ad curā. ¶ Scđa ꝯclo. Nullus ſenſus exterior ad
ſenſationeꝫ ꝑticularē actiue cōcurrit: ſꝫ obm̄ extrinſecū
cū ſpē ab eo cāta. Jſta ꝯclā ē biꝑtita: cui⁹ ꝑma ps a qbuſ-
dam ſic arguitur. Si ī aīa ſenſitiua ꝑter ſenſū paſſiuū po
nereť alter ſenſus ad ſenſationē exteriorē actiue ꝯcurrēs:
aut ille eēt cognoſcens aut nō cognoſcens: nō pt̄ dici ꝙ
eſſet cognoſcens: qꝛ tūc ſuꝑfluerēt ſenſus paſſiuꝫ g ſūt co
gnoſcentes: nec ēt eēt nō cognoſcēs: qꝛ tūc ſenſus paſſiuus
eēt eo ꝑfectior: cū cognoſcens ſit ꝑfecti⁹ nō cognoſcente:
hoc aūt eſt falſuꝫ. ¶ Huic rñdet Joānes de Gan. dicēs
ꝙ lꝫ ſenſus paſſiuus inq̄ꝫtū cognoſcēs ꝑfectior ſit ſēſu acti
uo inq̄ꝫtū nō cogſcit: tñ ſenſus actiuus ſimplr̄ ꝛ ſm̄ ſubāꝫ
eſt ꝑfectior qꝫ ſenſus paſſiuus: nec vlr̄ cognoſcēs eſt ſim-
plr̄ nobili⁹ nō cognoſcēte. ¶ Sꝫ hec rñſio nō valꝫ: qm̄ p̄
nō eſt veꝝ ꝙ ſenſus paſſiu⁹ cognoſcat cū ſit q̄litas de 2ᵃ
ſpē q̄litatis. vꝫ. nālis potētia vt ipſe fateť. nulla aūt q̄litas
cognoſcit. vñ mirādū eſt de eo ꝙ dixerit ſenſum paſſiuū
cognoſcere: tenēdo alia q̄ ipſe cōcedit. Et ſi aliqs auctor
dicit ſenſuꝫ exteriorē iudicare ſiue cogſcere: capit ſenſuꝫ
ꝓ aīa ſenſitiua: ꝛ nō ꝑciſe ꝓ ei⁹ potētia nāli. ¶ Jtē argui
tur ꝙ vlr̄ cognoſcēs ſimplr̄ ꝛ ſm̄ ſubāꝫ ē nobilior nō co
gnoſcēte ſaltē ſi fuerīt eiuſdeꝫ gñis nālis: vt vtrūqꝫ corru
ptibile: aut vtrūqꝫ īcorruptibile: qm̄ ex ꝑfectione opōnis
arguiť ꝑfectio potētie: ſiue fuerit actio ſiue paſſio: ſꝫ co/
gnoſcere ē opō nobilior qꝫ ſit aliq̄ opō illi⁹ qđ ñ cogſcit:
ḡ cognoſcēs ē nobili⁹ nō cognoſcēte. vñ multi ꝯcedūt ꝙ
formica ē nobilior corꝑe celeſti ītelligētia ſeduſa. hoc tñ
ꝯcedere nō oꝫ. qꝛ celū ꝛ formica nō ſūt eiuſdē gñis nālis:

cū celū īcorruptibile ſit: formica aūt ſit corruptibilis. Sed
alr̄ eſt ď ſenſu actiuo ꝛ de ſenſu paſſiuo: ſi ambo ponanť
in aīa ſenſitiua: qꝛ tūc ambo corruptibiles eēnt. iō ſi paſſi
uus eēt cognoſcens ꝛ nō actiu⁹ īfallibiliter ſeq̄reť ꝙ paſ
ſiuus eſſet ſimplr̄ nobilior ſenſu actiuo: qđ tñ ipſe negare
conať. Jō ꝓ eadeꝫ pte alr̄ ſic arguiť. Si eſſet ſenſus agēs
reſpectu ſenſatiōis exterioris: tunc ꝯtingeret aīal ſentire
ſenſu exteriori abſente ſenſibili: ꝯñs eſt falſum ꝛ ꝯ̄ Ari. ꝓ
bať ꝯña: qꝛ agente nāli approꝑinq̄to paſſo nec̄ iō ſit actio
vt colligiť ex pāo ď gñ̄atiōe: ſꝫ abſente ſenſibili ꝛ dato ſen
ſu agente: tūc aīal hꝫ ī ſe ꝟtuteꝫ actiuā ſenſatiōis exterio
ris ꝛ paſſiuā: ḡ tūc ſiet ſenſatio. q̄re ꝛc̄. ¶ Et ſi dicať ꝙ
req̄riť ſpēs ſenſibilis q̄ ꝓduciť ab obō vt diſponat ſenſū
paſſiuū ad recipiendū ſenſatiōeꝫ: vt pōit ꝑdict⁹ Joānes
¶ Cōtra hoc arguit ꝓbādo ꝙ talis ſpecies poſſit ꝓduci
a ſenſu agente. Nā oē agens qđ ſufficit aliquaꝫ formā in-
ducere ī ſubīo ſufficit etiā illđ ſubꝫ diſponere ꝓ receptio
ne illi⁹ forme: vt pꝫ ī alijs tā īaīatis qꝫ aīatis: vt ī bruto
ꝛ plāta ꝛ igne ꝛ alijs talib⁹: ſꝫ ꝑ ipꝫ in aīa ſenſitiua eſt ſen
ſus agens ſufficiens īducere ſenſationeꝫ ī ſenſu paſſiuo.
ḡ etiā ſufficiet ipm̄ diſponere ꝓ illi⁹ receptione. ꝛ ꝑ ꝯñs
ſpēm ſenſibileꝫ ī eo cāre. ¶ Et ꝯfirmať: qꝛ ſicut ſe hꝫ in
tellꝰ agens ad ītellm̄ poſſem ī ꝓductiōe ītellectiōis: ita ſe
hr̄et ſenſus actiu⁹ ad ſenſū paſſiuū ī ꝓductiōe ſenſatiōis.
Sꝫ intellꝰ agens ꝓducit ī ītellu poſſi ſpecieꝫ ītellībilem:
qꝛ ītellectio cāť nullo extrinſeco ꝯcurrente. ḡ ſilr̄ ſenſus
agens ꝓducet ī ſenſu paſſiuo ſpēm ſenſibileꝫ q̄ ſenſatio
cāť. lꝫ ꝯña cū maiori ex ꝯuenienti ſilitudine. ꝛ minor col-
ligiť ex 3° de aīa. ¶ 2ᵃ ps illi⁹ ꝯclonis ſic ꝓbať. Ois effe-
ctus ꝑticularis in actu req̄rit aliqđ agens ꝑncipale ꝛ ꝑti
culare in actu: ꝛ inſtr̄m aliqđ ipſi⁹ agentis: ſꝫ ſenſatio exte
rior eſt effect⁹ ꝑticularis ī actu. ḡ req̄rit agens ꝑncipale
ꝑticulare in actu ꝛ inſtr̄ꝫ aliqđ ipſi⁹ agentis: tale aūt agens
ꝑncipale ꝑticulare aut eſt ītelligentia aliq̄: aut ꝟtus aliq̄
exñs ī aīa ſenſitiua: aut ipa aīa ſenſitiua: aut obm̄ ſenſibi
le ꝑ ſufficienteꝫ diuiſioneꝫ: ſꝫ nō eſt aliq̄ ītelligentia: vt
aſſeruit p̄ᵃ ꝯclo: nec ꝟtus aliq̄ aīe ſenſitiue. vt patuit ꝑ ꝑi
mā pt̄ē hui⁹ ꝯclonis. Etiā ſi dareť ſenſus agens non eſſet
agens ꝑncipale: ſꝫ iſtr̄m aīe ſenſitiue: vt tenent ipſum po
nentes: nec ēt eſt aīa ſenſitiua: vt in ꝯñti ꝯclone oñdet. ḡ
relinq̄ť vltimū dādū eſſe: vꝫ illud eſſe obm̄ ſenſibile: ip̄ſi
us aūt iſtr̄m nō pt̄ eſſe niſi ſpēs ſenſibilis ab eo ꝓducta:
q̄re ꝛc̄. ¶ Ex quo ſeqť ꝯ̄ Joāneꝫ de Gādauo ꝙ ſpecies
ſenſibilis ꝯcurrit actiue ad actū ſentiendi. ꝛ nō tm̄ diſpo
ſitiue: ſiue paſſiue: vt ipe multotiens pōit. ¶ 3ᵃ ꝯclo. Aīa
ſenſitiua ī ordīe ad ſenſatiōes exteriores eſt po⁹ pure paſ-
ſiua. Hec ꝯclo ꝓbať. Si aīa ſenſitiua ꝯcurreret actiue ad
ſenſationeꝫ exteriorem. cū nulla ſubā ſit ꝑnᵐ īmediate ꝓ
ductiuū alicui⁹ ſue opōnis. ſed ſꝑ indiget aliquo inſtr̄o ſi-
bi nālr̄ inexiſtente: tūc ī aīa eſſet aliq̄ ꝟtus nālis q̄ vtereť
vt inſtr̄o in ꝓductiōe ſenſatiōis: talis aūt eſſet ſenſus agēs
queꝫ tñ nō dari ꝓbatū eſt in p̄ᵃ pte ſcđe ꝯclonis. Hoc ſtā
te tūc arguiť ſic. Aīa ſenſitiua nō ꝯcurrit actiue ad ſenſa-
tionem exteriorē: vt nūc argutū ē: ꝛ ad eādē ꝯcurrit paſſi
ue vt oēs fatenť. ḡ aīa ſēſitiua ad ſēſatiōes exteriores pur̄
paſſiue ꝯcurrit: ꝛ ꝑ ꝯñs ī ordīe ad ipas ē pō pur̄ paſſiua.

His habitis rñdeť ad rōnes añ oppoſitū fa
ctas. ¶ Ad p̄ᵐ cū dr̄: ꝙ ī oī nāli
q̄ ē aliqd ꝛc̄. Rñ°. ꝙ Ari. ſi vult illā ꝓpōnē eē vlr̄ verā:
ſꝫ cū hac modificatiōe. ſ. ꝙ illđ qđ ē oīa fieri poſſit ďduci
ad actū ſi ꝯcurrēte actiuo extrīſeco. hoc. n. ſtāte: tūc ī ea-
dē nā hñ erit aliqd qđ eſt oīa agere vt ē de ītellu: qm̄ lꝫ in
ꝑn° ꝯcurrat fantaſma cāťū ab obō exteriori: poſt tñ habi
tuationē pt̄ ītellꝰ moueri ad ītelligendū nllō ꝑticulari ex
trīſeco ꝯcurrēte: cū tūc ī ꝑtāte nr̄a ſit ītelligere cū volue
rim⁹. Sic aūt nō eſt ď ſenſu exteriori. qꝛ ſemꝑ in ſuo actu
ſentiendi

ſenſiendi pſupponit obm extrinſecū. ¶ Ad ſcḋm cū ar
guit̄ ꝙ mãle nõ põt vigore ꝓprio ꝓducere ſpirituale: hoc
eſt negãdū: imo forma mãlis ſenſata ex ſe ꝓducit ſe ſpūa
liter ĩ medio aut organo ꝓducẽdo ſpēm ſenſibilem: aut
ſenſationē nõ ꝯcurrẽte alio ꝑticulari agẽte. niſi forte per
accñs: ſi teneam⁹ ſubm forme ſecū coagere. ¶ Et ad cõ
firmationē cū dr̄ ꝙ nullū agẽs ꝑncipale agit vltra ꝓpriā
ſpēm: verū eſt in gñatione vniuoca: ſʒ in gñatione equo-
ca: vt in ꝓpoſito nõ inconuenit aliqḋ agẽs aliqd ꝑfectius
ſe ꝓducere: imo Burle⁹ in quodã ſuo quolibeto tʒ ꝙ q̈
litas põt vigore ꝓprio ꝓducere formã ſubalē: ⁊ tñ ẽ agẽs
ꝑncipale ꝑticulare: vt caliditas formã ſubalē ignis ⁊ ita
de alijs. ¶ Attẽdẽdū tñ ꝑ argumẽto ꝙ nõ oĩno ita ſe hʒ
ſenſibile ad ſenſū ſicut ĩtelligibile ad intellm̄. Nã intelli
bile: vʒ fãtaſma ſiue intẽtio imaginatiua ſic ſe hʒ ad itel/
lectū poſsʒ: ꝙ nõ eſt de ſe ſufficiẽs ipʒ mouere: qꝛ fantaſ/
ma ẽ mãle ⁊ extẽſuʒ: intellꝰ āt poſſis ẽ abſtract⁹ ⁊ ĩextẽſus
ſõ fantaſma nõ eſt de ſe ĩ actu reſpectu ĩtellectiõis ſufficiẽ
ter diſpoſitū. ſʒ ĩ po⁴ ſolū ꝑꝑ qḋ oportuit ꝓ intellectione
cãnda ſeu ſpē ĩtelligibili ĩ intellu poſſi ꝑter fãtaſma ꝯcur
rere intellʒ agẽtē: q irradiaret fãtaſma ⁊ faceret ipſum
ĩn actu: ⁊ ex eo abſtraheret ſpēm ĩtelligibilē: ſenſibile āt
eſt de ſe in actu reſpectu ſpēi ſenſibil' aut ſenſatiõis ſiẽde:
qm̄ lʒ po⁴ ſenſitiua ſit ens ſpūalius ꝗ̄ ſenſibilis forma: ẽ
tñ potẽtia organica ⁊ extẽſa ſicut forma ſenſibilis: q̄re in
ea põt accipi ſpēs ſenſibilis: ⁊ ꝯñter ſenſatõ abſq; aliqua
abſtractione ⁊ abſq; ꝯcurſu alteri⁹ agẽtis ꝑticularis ſpūa
lioris ꝗ̄ ſit forma ſenſata: ꝑſertiʒ cū ſpēs ſenſibilis ⁊ ſilr
ſenſatio ſint extẽſe: ⁊ mãli ꝯditione ꝑticipãtes. In hoc ca/
pit ſiſitudo: qꝛ ſicut intelligibile mouet intellm̄: ita ſenſi
bile mouet ſenſuʒ. ¶ Ad tertiã cū dr̄ ꝙ nobiliori forme
nobilior opatio debet̄: hoc cõcedit̄: ⁊ vlteri⁹ dico ꝙ no/
bilior ẽ opatio potẽtie ſenſitiue ꝗ̄ vegetatiue: ꝗ̄uis opa
tio ꝟtutis ſenſitiue ſit paſſio: ⁊ opatio ꝟtutis vegetatiue
ſit actio. Nec vlr agere eſt nobili⁹ ꝗ̄ pati: niſi fuerint eiuſ
dē rõnis. Ubi āt fuerint diuerſarū rõnū ſtat ecõuerſo. ſ.
ꝙ paſſio certa actõe ſit nobilior vt in ꝓpoſito: qm̄ paſ/
ſio ſenſus ẽ ſine trãſmutatiõe mãe: cū ſit paſſio ſpūalis q̄
eſt ſalus ⁊ ꝑfectio abſq; ꝯrij abiectiõe: agere aūt vegetati
ue potẽtie ẽ cū alteratiõe corruptiua ⁊ cū tranſmutatiõe
mãe: q̄re ẽ impꝑfectius ꝗ̄ ſit pati ipſius ſenſus. ¶ Et ad
ꝯfirmatiõeʒ ꝑmã cū dr̄: ꝙ cuiuſlibet forme ẽ agere hoc
negat Burleus capiẽdo agere ꝓprie: ꝗ̄uis ꝯcedendū ſit
capiẽdo cõiter agere: vʒ hoc mõ: ꝙ cuiuſlʒ forme eſt hr̄e
actū ſcḋʒ: ſiue illū a ſe hẽat ſiue ab alio. Poſſemus tñ cõ
cedere ꝙ cuiuſlʒ forme eſt ꝓprie agere: ⁊ ꝙ ſenſus exteri
or ꝓprie agit nõ q̄dē ĩ ꝓductiõe ſenſatiõis exterioris: cuʒ
ad illã pure paſſiue ꝯcurrat: ſʒ in ꝓductiõe ſpēi ſenſibilis
aut ſenſatiõis ĩ ſenſu cõi: qm̄ ſenſus cõis ĩmutat̄ a ſenſu
exteriori ĩformato ſenſatiõe. Ari. aūt ꝟtutē vegetatiuam
vocat actiuã: ⁊ ſenſū vocat ꝟtutē paſſiuã: nominãdo ꝟtu/
tes illas a ſuis opatiõib⁹ ꝑmis: vñ lʒ vtraq; illaꝝ agat ⁊
patiat̄: vegetatiua tñ ꝟtus ꝑ ꝑus agit ꝗ̄ patiat̄: ⁊ eꝯ ꝟtus
ſenſitiua ꝑ ꝑius patit̄ a ſenſibili ꝗ̄ agat. vt pʒ ex dictis.
¶ Ad ꝯfirmationē ſcḋaʒ cū dr̄: ꝙ oĩs actio ĩmanẽs ẽ in
agẽte: ꝯcedo. capiẽdo agẽs cõiter ꝑ opante: ⁊ actionē cõi
ter ꝑ opatiõe: ſiue talis opatio ſit actio: ſiue ſit paſſio: ⁊
hoc mõ cepit Ari. ĩ loco ibidē allegato. Uñ ſenſatõ ẽ opa
tio ſenſus: ꝗ̄uis nõ ſit effectiue a ſēſu: ſʒ a ſenſibili: ſi tñ ca
peret̄ agẽs ꝓprie ꝑ ꝓducẽte: ⁊ ſilr actio: tũc nõ ẽ verū ꝙ
ſenſatio ſit actio ĩmanẽs: ⁊ tũc illa ꝓpoſitio eēt neganda.
¶ Sūt tñ aliq dicẽtes ꝙ ſenſatio exterior non eſt actio
ĩmanẽs: ſed ſenſatio ĩterior q̄ eſt effectiue a ſenſu: in quo
ſubiectat̄ ẽ ĩmanens actio: vt dū cogitatiua diſcurrit aut
elicit vnū ex alio: ſicut ꝑma ĩtellectio q̄ fit in intellu poſſi
nõ eſt actio ĩmanẽs: qꝛ ad illã nõ concurrit actiue ĩtellꝰ

poſſis: ſʒ aliq̄ poſterior: quã efficit ſyllogiʒando vel abſtra
hendo dʒ dici ĩmanẽs actio. ¶ Et vlteri⁹ ꝑ auctoritate
Ari. cõcedo ꝙ aĩa ſenſitiua eſt cã actiua ſenſatiõis: nõ q̄dē
exterioris ſʒ ĩterioris. ¶ Ad auctoritatē aūt ꝯmẽtatoris
dicẽdū eſt: ꝙ cõmē. nõ dicit ꝙ aĩa eſt cã effectiua oĩum
motuū ꝓpriorꝝ corpi aĩato: ſʒ oĩuʒ modoꝝ taliū motuū.
Uñ lr̄a cõmē. cõmē. 37. ſcḋi de aĩa ſic iacet. Declarauit
ēt eã. ſ. aĩaʒ eē cãʒ mouẽtē ſcḋʒ oẽs modos motuū exiſtē
tes in aĩato ſiue dos ſiue eſtimatores: ⁊ ad ꝟitatē hui⁹ ſuffi
cit ꝙ alicui⁹ ſenſatiõis ſit cã effectiua: ⁊ ſic de alijs modis
motuū ꝓpriorꝝ corpi aĩato. ¶ Sʒ ad id qḋ ſupius dice-
bat̄ cõmē. velle dari ſenſū agẽtē extrinſecū a ſenſib⁹ paſſi
uis aliū a ſenſib⁹ actiuis. Rñdet̄ ꝙ lʒ cõmē. ad illã ꝑtem
declinare videat̄. illḋ tñ ſub dubio relinquit: dū loq̄ns ſub
ꝯditiõe ſic dicit. Uiſuʒ eſt igit̄ ꝙ ſi cõceſſerim⁹ ꝙ diuer-
ſitas formaꝝ ẽ cã diuerſitatis mãe: ꝙ tũc neceſſe erit mo
torē extrinſecū eē: deīde ſubdit. Tu aūt debes hoc conſi-
derare qm̄ ĩdiget ꝑſcrutatione. Uĩ igit̄ mihi ꝙ cõmen.
imaginat⁹ fuerit eē ſatis ꝓbabile ꝙ cū obm ſenſibile ſit
mãle ⁊ ſenſus ſpūalis: ⁊ ſilr ſpēs ſenſibilis ⁊ ſenſatio q̄ in
ipſo ꝓducit̄: cū ſpūalitas forme ꝓducte nõ ſit ex ſpūali/
tate ſubti: qḋ ad illius ꝓductionē vna cū obto ſenſibili cõ
currit motor extrinſecus ſpūalis: q eſt cã ſpūalitatis for-
me ꝓducte: ſicut intellꝰ agẽs eſt cã ſpūalis ſpēi ĩtelligibi
lis: ad cui⁹ ꝓductionē nõ ſufficeret fãtaſma qḋ ẽ mãle: ⁊
iuxta hãc fãtaſiã ſicut ꝑ ĩtellectiõe cãnda ponim⁹ duplicē
motorē. ſ. fantaſma qḋ ẽ vle in potẽtia: ⁊ quodãmõ hʒ eē ĩ
intellectu agẽte. ſ. ꝑ ei⁹ abſtractionē ⁊ reductionē ad actū
ab intellu agẽte: q ſcḋm eē vnit̄ intellectui poſſi: ſic reſpe
ctu ipſius ſenſatiõis duplicē ponim⁹ motorē extrinſecū
tñ a ſenſu paſſiuo: in quo ſenſatio cãtur. obm ſenſibile ⁊
ſenſum agẽtē ipm ſenſibile dirigentē: ⁊ ſecū ꝯcurrẽtē taʒ
ad ſpēm rei ſenſibilis ꝗ̄ ēt ſenſatiõis ꝓductionē: hãc tñ
intelligentiã ꝑticulariter ad ſpēs ſenſibiles ⁊ ſenſationes
concurrere non video eſſe oportunū: ⁊ oppoſitū teneo in
q̄õnis determinatione. ¶ Ad q̄rtã rõnem ꝑncipalē ne-
go ꝙ ex actu ſentiendi maior arguat̄ ꝑfectio obti ꝗ̄ ſen-
ſus: ⁊ ad probationē eius negat̄ maior: imo ex actu ſentiē
di maior arguitur ꝑfectio in ſenſu ꝗ̄ in obto: qꝛ act⁹ ſen-
tiendi recipit̄ in ſenſu ⁊ intrĩſece ꝑficit ipm: ⁊ mediante
ſenſu eſt ꝑ ipm aĩa cognoſcens formalr: q̄ſr nõ cõtingit de
obiecto ſenſibili. ¶ Ad q̄ntaʒ rõnē putatã Achillĩ a ꝑo-
ri tñ parū diſcrepantē. Rñ⁰. negãdo ſeq̄ ꝙ ſpēs ſenſibi-
lis ſit ꝑfectior ſenſu. Et ad ꝓbationeʒ cū dr̄. q̄ñcūq; aliq̄
duo hñt eãdē nobiliſſimã opationē ⁊c. neget̄ iſta ma-
ior: vbi tñ cõcedo ꝙ illud eſt nobilior cã illius: cū quo ĩ
ſtat ꝙ aliud ſit ens ſimplr ꝑfectius: qꝛ ꝑ illaʒ opationem
magis perficit̄. Dico igit̄: ꝙ qꝛ ſpēs vel forma ſenſibilis
nobiliorē hʒ cãlitatē ſupra ſenſationē ꝗ̄ ſenſus qḋ eſt no-
bilior cã illi⁹: qꝛ nobilior cã eſt agens ꝗ̄ materia: ſʒ qꝛ ſen
ſus ꝑ ſenſationē magis ꝑficit̄ ꝗ̄ ſpēs ſeu forma ſenſibilis
tñ ꝗ̄ ꝑ nobiliſſimã vtriuſq; opationē: ex hoc ſequitur ſen
ſuʒ eē abſolute ⁊ ſimplr ꝑfectiorē ſpē vel forma ſenſibili.
¶ Aliter poſſʒ rñderi cõcedẽdo maiorē: ſed negando ꝙ
ſenſatio exterior ſit nobiliſſima opatio ſenſus exterioris:
cū ſenſus exterior actu ſentiẽs ĩmutet ſenſū cõem ⁊ ad ei⁹
primã operationē actiue cõcurrat. que vt pʒ: nobilior eſt
ꝗ̄ exterior ſenſatio. ¶ Ad ſextã ⁊ vltimã rõnē rñdet̄: ꝙ
ſpēs ſenſibilis ẽ ꝑm̄ ĩmediate ⁊ ꝑ ſe ꝓductiuū ſenſatiõis
in ſenſu ⁊ nõ ſenſus agens. ex quo talis nõ dat̄: ⁊ neget̄ vl-
terius ꝙ ſpēs ſenſibilis ſit ꝑm̄ ĩmediate ꝑ ſe receptiuū ſē
ſationis. imo illud ẽ ſenſus. ¶ Et cū arguit̄ ꝙ nõ: qꝛ vnū
⁊ idē nõ põt eſſe ꝑm̄ ĩmediate ꝑ ſe receptiuū diuerſorū:
quoꝝ vnum per ſe ordinat̄ ad aliud. Ad hoc reſpondetur
dando. ꝙ illorū quoꝝ vnum ꝑ ſe ordinatur ad aliud ⁊c. aut
ordinat̄ ad aliud vt mã: aut vt efficiẽs: ſi vt mã de illis ꝑ

poſitio ē ſ̃ra. Uñ q2 q̃ntitas p ſe ordinaf ad colorē vt mãt iō nō põt aliqd ſubm eē vtriuſq3 illoꝝ imediate receptiuũ: ſ3 ſi recipit colorē ipm recipit mediante quãtitate: ⁊ ex ꝯſequẽti quãtitas i eo imediatꝰ fundaf. Si vō vnũ illoꝝ ordinef ad aliud vt efficiẽs: idē ſub3 põt eē vtriuſq3 illoꝝ imediate receptiuũ: ⁊ ſic ē in ꝑpoſito: nã ſpēs ſenſibilis p ſe ordinaf ad ſenſationē vt efficiẽs ⁊ nō vt mã: ⁊ tã ſpēs ſenſibilis q̃3 ſenſatio imediate recipif in ſenſum mediãte ſenſatiōe diſponẽte ip3 ad talē receptionē: nec ecõuerſo: vt ex dčis ītelligenti põt patere. ¶ Et hec de q̃ōne.

¶ Incipit q̃ō ꝺ ſenſibilibus cõibus diſputata per Caietanum de Thienis artiũ ⁊ medicine doctorem.

Queritur Utꝝ ſenſibilia cõia ſint ſenſibilia per ſe. Ad ꝑtem negatiuã arguitur p̃rio ſic. Quãcũq3 aliqua paſſio cõpetit alicui vni p ſe ⁊ p̃rio ⁊ alteri p ſe ⁊ nō ꝑmo: tũc illd cui ꝯpetit p ſe ⁊ nō ꝑmo idẽtificaf illi cui cõpetit p ſe ⁊ ꝑmo: ſ3 viſibilitas cõpetit colori p ſe ⁊ ꝑ: capiẽdo colorē large cũ ſit ꝑm obm viſus. ergo ſi cõpeteret magnitudini aut alteri ſenſibili cõi p ſe ⁊ nō ꝑmo vt cõiter ponif: tũc ſeq̃ref q colo2 ⁊ magnitudo eſſent idē. ꝯñs eſt falſu3 vt p3: ꝯña tenet: ⁊ maio2 eſt manifeſta q2 dũ paſſio cõpetit alicui p ſe ⁊ nō p̃rio: tunc illud eſt ſupius vel inferius ad illud cui cõpetit p ſe ⁊ ꝑmo: ſicut p3 de riſibilitate q̄ cõpetit aiali aut ſorti p ſe ⁊ nō ꝑmo q2 aial ē ſupius ad hoīe3: ⁊ ſortes eſt inferiꝰ ad hoīem cui ꝯpetit ꝑdicta paſſio p ſe ⁊ ꝑ̃: notũ aũt eſt q ſuperiꝰ idẽtificatur ſuo īferiori ⁊ econuerſo. ¶ Scđo arguif ſpāl̃r ꝺ motu ⁊ q̃ete q nō ſunt ſenſibilia p ſe: q2 nullũ p ſe ſenſibile a ſenſu exteriori põt ab eo cognoſci niſi prius in eiꝰ ꝑñtia ſit: ⁊ p ꝯñs niſi ꝑpriã ſpēm in ſenſu3 ipmat: q2 al̃r poſſet cõꝑhendi in eius abſentia: ſ3 q̃es nullã ſpēm imprimit in ſenſu3 cũ ſit pura ꝑuatio: ſimil̃r nec motꝰ: cũ de eo nō habeamus ſil̃ niſi mutatũ eē: qđ ponif īdiuiſibile. ergo non ſunt ſenſibilia p ſe: q aũt motꝰ nō multiplicet ſpē3 p mutatũ eſſe: vt qdã voluerũt ꝓbaf: nã illo dato ſeq̃retur q aut idē motus nũero īfinitis viſiōibꝰ totalibꝰ videref ab eodē oculo ī q̃ñtocũq3 modico tpe: aut q videref p ſpē3 infinite intenſionis: ⁊ ſic eēt infinite intenſa viſio: qđ pro vtraq3 eius pte eſt impoſſe: ꝓbaf ꝯña: q2 q̃ rõne vnum mutatũ eē multiplicat ſpēm eadem rõne ⁊ aliud. Aut g̃ ille ſpēs ⁊ viſiones ab eis mediantibus cãte remanebunt p tꝑs in oculo: aut q̃libet ſolũ per inſtans. Si ſcđm cum infinita erũt talia inſtantia in quocũq3 modico tꝑe ſeq̃f ꝑma ps diſiũctiue illate. ſ. q infinitis viſionibꝰ idē mutatũ eſſe videbif ⁊c̃. Si ꝑmũ: tũc ſeq̃tur q ex illis infinitis ſpēbꝰ reſultabũt ſpēs infinite ītēſa: ⁊ ſil̃r ex infinitis viſionibus viſio infinite intenſa: qđ eſt altera pars diſiũctiue.

In oppoſitũ ē Ar. 2o de aīa. ca. ꝺ ſenſibilibꝰ. vbi ponit tã3 ſenſibilia ꝓpria q̃3 cõia eē ſenſibilia p ſe. Et idē vult Auerroys dicẽs. Sēſibilia cõia eē ſenſibilia p ſe: q2 nēčio ſuba īmutatiōis ſenſibiliũ ꝓprioꝝ. Idē ēt affirmat Albertꝰ aſſignãs aliã cãz v3 q2 p ꝓprias ſpēs ſentiunf. Et ſctũs. Tho. dicit q ſunt ſenſibilia p ſe: q2 modificant īmutatiões ſenſibilium ꝓprioꝝ ſic q p eoꝝ variatiõe3 ſenſibilia ꝓpria diuerſimode īmutãt. Et rõne ſic põt hoc pſuaderi. Senſibilia cõia p prius ſũt ſenſibilia q̃3 ſenſibilia ꝓpa: ſed ſenſibilia ꝓpria ſunt ſenſibilia p ſe. g̃ ⁊ ſēſibilia cõia. ꝓbaf maio2: q2 ſēſibilia a ſēſu vt ſenſus p pus ſ̃t ſenſibilia q̃3 ſenſibilia a ſenſu vt qdã ſenſus: ſed ſenſibilia cõia ſunt ſenſibilia a ſenſu vt ſenſus ⁊ ſenſibilia ꝓpa vt qdã ſenſus vt dicit ꝯmẽtato2: q̃re ⁊c̃.

Pro hac q̃one p̃rio ē ꝑmittẽdũ q ſenſibile ē triplex v3 ꝓpũ cõe ⁊ p accñs. ¶ Senſibile ꝓpriũ eſt qđ nō cõtingit altero ſenſu ſentiri: ⁊ circa qđ nō ꝯtingit ſentiri ab aliis: ⁊ circa qđ nō cõtingit ſenſũ errare: vt color dicif ꝓpũ obm viſus: ⁊ ſonus auditus: ⁊ ſic de aliis. ¶ Sēſibile cõe ē qđ a plibꝰ ſenſibꝰ cõtingit ſentire aut oībꝰ. ⁊ circa qđ nō ꝯtigit errarẽ: vt magnitudo: ⁊ figura q̃ ſunt ſenſibilia a viſu ⁊ actu: ⁊ nũerus: motꝰ: ⁊ q̃es: q̃ ſunt ſenſibilia ab oībꝰ exteriorībꝰ ſenſibꝰ. ¶ Senſibile p accñs eſt illud qđ ex hoc ſolũ eſt ſenſibile: q2 eſt ſub3 ſenſibilis p ſe: q̃uis nō ꝯꝑhēdaf a ſenſu exteriori ſ3 eiꝰ ꝯceptũ: ⁊ ſic ſuba dr̃ ſenſibile p accñs: vt Diari filius. Colligif hec diſtictio ab Ari. ſcđo de aīa ca. de ſenſibilibus.

¶ Scđo ꝑmittif q nullũ īdiuiſibile ſeu ꝑuatiuũ multiplicet ꝓpriam ſpēm in medio aut organo ſenſus: p3 hoc. q2 ſpēs eſt q̃litas poſitiua diuiſibilis ⁊ extēſa p mediũ ſ3 figurã pyramidalē aut ſpēralē multiplicata: vt volũt pſpectiui: mō nullũ īdiuiſibile aut ꝑuatiuũ põt aliqđ diſibile aut poſitiuũ multiplicare: q2 tũc ꝺ vigore ꝓpo ageret vltra ſpē3 ſuã: qđ ꝓ ipoſſi reputaf. ¶ Tertio ꝑmittif q ſenſus exterior ſolũ īcõplexe apꝑhēdit abſq3 cõpōne ⁊ diuiſiōe: p3 hoc q2 ꝯponere ⁊ diuidere cõpetit ſolũ ſenſui cõi ⁊ aliis vītutibꝰ īteriorībꝰ: vt colligif ſcđo ⁊ tertio de aīa.

His premiſſis ad q̃ōnē ſit hec ꝑ̃ ꝯclo. Senſibilia cõia nō multiplicãt ſpēs ꝓprias: ſ3 cognoſcũf a ſenſibꝰ exteriorībꝰ p ſpēs ſenſibiliũ ꝓpriorũ q̃ eis ſunt cõia. Hec ꝯclo ꝓ ꝑma pte arguif ſic. Nullũ īdiuiſibile aut ꝑuatiuũ multiplicat ſpēm ꝓpiã p ſcđm ſuppoſitũ: ſ3 nũerus formal̃r ſumptꝰ ē accidēs indiuiſibile vel aggregatũ ex hiis: ⁊ q̃es ē ꝑuatio motus. ergo nullũ hoꝝ ſpēm ꝓpã multiplicat: ⁊ ipa ſũt ſenſibilia cõia: q̃re ⁊c̃. ¶ Et ꝯſil̃r l3 nō ſit ſic manifeſtũ dr̃e poſſumꝰ ex aliis ſenſibilibꝰ cõibꝰ: ⁊ ꝑſertī3 de motu: de quo ſil̃ nihil hēmꝰ niſi mutatũ eē vt dicebaf pus. ⁊ ſic ꝑ̃ ps p3. ⁊ ſcđa ꝓbaf qm̃ ſenſibilia cõia cognoſcunf p ſenſus exteriores: ⁊ nō niſi p ſpēs organis ſenſuu3 ipreſſas qđ p3: q2 interpoſito obſtaculo nō carẽf eoꝝ ſenſatio ſed nō cognoſcunf p ſpēs ꝓpas: ⁊ quo tales nō hñt: vt ꝓbatũ eſt. ergo cognoſcunf p ſpēs ſenſibiliũ ꝓpoꝝ q̃ eis cõiungunf. l3 ꝯñtia: q2 nihil aliud vr̃ poſſe ſpē3 īprimere ī ſenſũ niſi aut ſenſibile ꝓpũ aut cõe: ⁊ ꝑncipale aſſũptũ tollif ab Ar. loco allegato ī ꝑ̃ ſuppoſito: vbi ipe enumerãdo ſenſibilia p ſenſus exteriores enũerat ſēſibilia cõia.

¶ 2a ꝯclo. Nũerus formal̃r ſũptꝰ nō ꝯꝑhēdif p ſenſũ exteriorē: ſ3 multitudo reꝝ numerataꝝ. Hec ꝯclo ꝓ ꝑma pte eſt manifeſta: qm̃ nullũ īdiuiſibile vel ex īdiuiſibilibꝰ aggregatũ ſenſus exterior põt cõꝑhendere ꝓp eiꝰ mĩlitatē: ſ3 nũerus formal̃r ſumptꝰ eſt hmõi. ergo ⁊c̃. ⁊ ſcđa ps p3: qm̃ p ſenſu3 exteriorē cõꝑhēdimus multitudinē: dũ ī eo plures īmutatiões cãntur a diuerſis obiis in eiꝰ organu3 īpreſſionibꝰ. ¶ Tertia ꝯclo. Motus ⁊ q̃es ſeu moueri ⁊ q̃ſcere nō ſentiunf a ſenſu exteriori niſi cõcurrat ſenſus interior: hec ꝯclo ꝓbaf ſic. Motus ⁊ q̃es nō cõꝑhēdunf niſi cõꝑhendẽdo ꝑus ⁊ poſteriꝰ reſpectu loci. eſt. n. moueri local̃r rē al̃r intrinſece ⁊ formaliter ſe hr̃e ſm pꝰus ⁊ poſteriꝰ: ꝑus aũt ⁊ poſteriꝰ ſic ſibi inuicē ſuccedentia ſi cõꝑhendunf niſi fiat reſeruatio p memoriã: ⁊ cõpõ vel diuiſio p eſtimatiuã aut cogitatiuã: iudicando rem eſſe ī alio ſitu q̃3 ꝑus fuit: vel non eſſe. quare ſeq̃f ad talē cõꝑhenſionē ſp cõcurrere ſenſum īteriorē. ¶ Quarta ꝯclo. Senſibilia cõia ſunt p ſe ſenſibilia a ſenſibilibꝰ exterioribus: q2 ab eis cognoſcunf p ꝓprios ipſoꝝ ꝯceptus. Hec ꝯclo arguif: qm̃ ſenſibilia cõia ſũt p ſe ſenſibilia a ſenſibꝰ exteriorībꝰ. vt vult Ari. loco ſepe allegato: diuidens ſenſibile p ſe a ſenſu exteriori in ſenſibile ꝓpũ ⁊ cõe: aut g̃ ſũt p ſe ſenſibilia q2 multiplicãt ꝓprias ſpēs: aut q2 ſunt nēčio ſubiecta īmutatiõis ſenſibiliũ ꝓprioꝝ: aut q2 diuerſificãt eoꝝ modos īmutãdi: aut q2 pcipiunf a ſenſibꝰ exteriorībꝰ ſ3 ꝓpos eoꝝ ꝯceptꝰ p ſufficiẽtē diſiōnē: ſ3 ſi ꝑ mō. vt ꝓbatũ eſt: nec ſcđo mō: q2 q̃es nō nēčio ſubijcif colori

ad hoc

ad hoc vt imutetur cū color motus ſentiat: nec mot⁹ ex ſili
cā: nec ēt tertio mō: q᷑ diſpoſitiōes medij aut organi di
uerſificant modos imutandi ſenſibilium ꝓpriorū: q̄ꝛ illis
non ſint per ſe ſenſibiles. relinquitur ergo quartum vꝫ:
ꝙ ideo ſenſibilia cōia ſunt ſenſibilia per ſe: q᷑ per ꝓprios
eorum conceptus a ſenſibus exterioribus ſentiuntur.

Ad rationes

ī oppoſitū. ¶ Ad ꝑmā dr̄ ꝙ aliqd pōt dici ꝑ viſibile dupl᷑.
Uno mō ꝑmitate imutatiōis: ꝛ ſic color ē ꝑ viſibil᷑: q᷑ ꝑ
ꝑus imutat᷑ viſus a colore q̄ꝫ ab aliquo alio. Scd̄o mō dr̄
aliqd ꝑ viſibile ꝑmitate adeq̄tiōis: ꝛ ſic color nō dr̄ p̄io
viſibilis cū aliqd a colore ſit p ſe viſibile: vt magnitudo
figura ꝛc̄. Sꝫ hoc mō dr̄ ꝑ viſibile ipoꝛtatū ꝑ hāc orōnē
forma apta nata cō ꝑhēdi a viſu ſꝫ ꝓpꝛiū eī⁹ cōceptū. Et
ex hoc rñdet᷑ ad argūm̄ cū dr̄. Q̄ñcūqꝫ aliqua paſſio ꝯpetit
aliqb⁹ ꝛc̄. Uerꝫ eſt capiendo ꝑmo ꝑ ꝑmitate adequatio-
nis: ſꝫ ſic color nō eſt ꝑ viſibilis: vt dcm̄ ē. Si aūt capiat᷑
ꝑ ꝑ ꝑmitate imutatiōis: illa maior eſt neganda. ¶ Ad
ſcd̄aꝫ pꝫ ex dcis i q̄ōne. ¶ Ad aliud cū arguit᷑ ꝑ alia p-
te q̄ōnis ꝙ ſenſibilia cōia ꝑ ꝑus ſunt ſenſibilia q̄ꝫ ſenſibi
lia ꝓpꝛa: ꝯcedit᷑ ꝑmitate cōitatis: q᷑ a plib⁹ ſenſibus ſunt
ſenſibilia. nō aūt ꝑmitate imutatiōis. iō ſenſibilia ꝓpꝛia
q᷑ ꝑmo imutāt dr̄ ſenſibilia ꝑ ſe ꝛ p̄ꝛioꝛa: ſenſibilia cōia
q̄ ei⁹ imediate vnūt᷑ ſunt ſenſibilia per ſe ꝛ non pꝛimo.

¶ Queſtio de intellectu diſputata ꝑ Caietanū de tiennis
artium ꝛ medicine doctorem feliciter incipit.

Q**ueritur** Utrū intellꝰ hūanus ſit ꝑpetuus. Arguit᷑ ꝙ non
ꝑmo. Oīs forma extēſa ad extēſionē corpo-
ris eſt corruptibilis: intellꝰ hūanus ē hmōi
ergo ꝛc̄. ꝓbat᷑ minor: q̄m aīa itellectiua aut
eſt forma extenſa: aut eſt forma idiuiſibilis ꝛ in extēſa: ſꝫ
ipſa nō eſt forma idiuiſibilis ꝛ in extenſa. ergo eſt forma
extēſa. pꝫ ꝯña cū maiori ex ſufficienti diuiſiōe. ꝛ minor ꝓ
batur: q̄m dato oppoſito ſequit᷑ iſta ꝯclō. ſ. ꝙ aliqd ali-
cui termino fixo ꝯtinue ꝑ certū tꝑs efficeret᷑ propinquius:
a quo ꝑ idē tꝑs cōtinue efficeret᷑ diſtantius. ꝯña eſt im-
poſſ: ꝛ ſequela ſic ꝓbat᷑. Et ponamus ſocratē ſuo capiti
queſcenti manū eī⁹ dexterā cōtinue ꝑ horaꝫ ꝓpingorē fa-
cere: ſiniſtrā ꝑo diſtātiorē. ꝛ tūc ſeq̄t᷑ ꝙ ſi aīa ſocratis eſt
idiuiſibil᷑ ꝑ totū corpus ſit infixa: ꝛ ad motū man⁹ dexte-
re cōtinue ꝑ illā horā efficitur ſuo capiti queſcenti ꝓpin-
quior: ꝛ eꝯ ad motū man⁹ ſiniſtre ꝑ idē tꝑs efficiet᷑ conti-
nue ab eodē diſtātior: q̄re ꝛc̄. ¶ Itē ſi aīa intellectiua in
diuiſibilis exñs ꝑ corp⁹ hūanū infūderet᷑: aut ſucceſſiue
aut ſil᷑ ꝑ totū induceret᷑. Si ſucceſſiue ꝛ ꝑus ad vnā pꝛtē q̄ꝫ
ad aliā: tūc ſeq̄t᷑ ꝙ aliqd moueret᷑ localr̄ nec ꝑ ſe nec per
accñs: ꝯña impoſſ: ꝛ ꝓbat᷑ ꝯña: ꝛ ſit vnū corp⁹ pedale: per
qd̄ debeat infundi aīa itellectiua ſucceſſiue ſic ꝙ īfuſio i-
cipiat in. a. ꝛ terminet᷑ ꝟſus. b. extremū. ꝛ tūc arguit᷑ ſic.
In ꝑn⁹ infuſionis dū illa aīa eſt in. a. extremo ipſa diſtat a
b. extremo: ꝛ in fine īfuſiōis erit i eodē tꝑe queſcente. er-
go mouebit᷑ localr̄: ꝛ nō ꝑ ſe cū nō ſit corp⁹: nec ꝑ ſe exñs:
nec ēt ꝑ accñs: q᷑ oē motū localr̄ ꝑ accñs mouet᷑ ad mo-
tū alteri⁹ motī ꝑ ſe: ſꝫ ibi nō eſt aliud: ad cui⁹ motū mo-
uea᷑. ex quo corp⁹ cui īfundit᷑ ponit᷑ queſcere. ergo ꝛc̄. Si-
militer ſeq̄t᷑ ꝙ aliqd ꝯtinuū diuideret᷑ in īfinitū. pꝫ d̄ cor
poꝛe ſucceſſiuo ab illa aīa īformādo ꝑ pꝛtē ante pꝛtē in infi
nitū. Naꝫ ſicut ꝓcedet īformatio: ſic fiet diſcontinuatio
ſaltim formal᷑ ꝑtis tūc informate a pꝛte: que ꝑ tūc īforma
ta nō erat. q̄re ꝛc̄. ¶ Si dicat᷑ ꝙ aīa itellectiua ſil᷑ ꝑ totū
humanū corpus infundet᷑. Cōtra. q᷑ ꝑ idem poſſet ſil᷑ ꝑ
diſtincta corpoꝛa infundi: ꝛ tūc redibit poſitio Auerroys
de vnitate intellꝰ. Uñ dato ꝙ eadem aīa humana diſtin
ctis corporibus ſil᷑ infunderet᷑: tūc eſſet difficultas dans
duab⁹ talib⁹ cōpoſitis: vtrū eēnt vn⁹ hō ex vnitate aīe in-
tellectiue: aut duo ex diuerſitate corpoꝝ. Et ſilis eēt diffi
cultas de mōſtro: qd̄ vidit Albert⁹ magn⁹: puta de duob⁹
corporibus hūanis: q̄ poſt terga adinuicē cōiungebant᷑
tal᷑ ꝙ ſepari nō poterāt: vtꝝ vnita aīa īformarent᷑: aut
diuerſis: ꝛ vtꝝ eēnt duo hoīes: aut vnus. Et ſil᷑ due aīe
poſſent ſil eidē corpꝛi infundi: ꝛ tūc vbi ſic eſſet: dubiū fo-
ret: vtrū eſſent ibi duo hoīes in corpoꝛe cōicātes ꝑ ꝑ du-
as aīas itellectiuas. Aut eēt vn⁹ hō duas hñs aīas. Sicut
ēt apparet de hoīe: ī cui⁹ corꝑe malign⁹ ſpūs igredi dr̄:
Nā i illo remanet aīa ꝑoꝛ ſuū corpus īformās: ꝛ recipit
nouā: q̄ idē corp⁹ informare vr̄: ex quo mediāte illo opa
tur opatiōes diuerſas ab opatiōib⁹ ꝑme aīe ꝓducendo.
Uñ ruſticanū corp⁹ līraꝝ penit⁹ ignaꝝ ꝑ igreſſū ſpūs in
ipm ꝑſepe līali loq̄t᷑ ſmone. de futuris ꝓnoſticat: ꝛ ta-
lia exercet opa q̄ aīe ꝑme nūc attribui nō pñt. ¶ Cōtra
hoc ēt ē medicoꝝ ſnia ponētiū mēbꝛa ꝑncipalia ꝑus aīa
ri q̄ꝫ alia: ꝛ maxīe coꝛ qd̄ ponit᷑ ꝑ viuere: ꝛ vltimo mori.
¶ 2° ꝑncipalr̄ arguit᷑. Si aīa hūana eēt ꝑpetua cū hō ſit
corruptibilis tūc ſeq̄ret᷑ ipm corrūpi ꝑ ſepationem aīe a
corꝑe: q̄ poſt ei⁹ moꝛtē in eē ſepato remaneret. Sꝫ arguit᷑
ꝙ nō: q̄m talis ſepatio aut eēt nālis ipi aīe: aut violēta: ſi
violēta: q᷑ q̄ñcūqꝫ aliqd trāſmutat᷑ de eē ipfectioꝛi ad eē
ꝑfectius: illa trāſmutatio nō ē violēta: ſed in ſepatōe aīe
itellectiue a corꝑe ipa trāſmutat᷑ de eē ipfectioꝛi ad eē ꝑ-
fecti⁹. cū ꝑfecti⁹ eē habeat dū ē a corꝑe ſepata q̄ꝫ hēbat
dū erat eidē vnita: q᷑ tūc mole grauabat᷑. ḡ ſeq̄t᷑ ꝙ talis
ſeparatio nō ē ſibi violēta. Nec ēt ē ſibi nālis. Nā quoꝝ
cūqꝫ duoꝝ oppoſitoꝝ ſi vnū ē alicui nāle: reliquū ē ſibi
violētū: ſꝫ ſepatō aīe a corꝑe ꝛ vnio aīe ad corp⁹ ſūt oppo
ſita. ergo ſi ſepatio aīe a corꝑe eēt ſibi nālis: tūc vnio ipſi
us ad corp⁹ eēt ſibi violēta: ꝯña ē falſa: q᷑ poſt ſcd̄aꝫ vnio
nē aīe itellectiue ad corp⁹: q̄ ſꝫ catholicos fiet ī die iudi-
cij: ipa i ꝑpetuū remanebit ſibi vnita: mō nullū violentū
ꝑpetuū ꝑ Ar. p̄ꝰo celi. ḡ ſeq̄t᷑ ꝙ talis vnio ſi erit ſibi vio
lēta. ¶ Itē ſi aīa itellectiua remāeret a corꝑe ſepata: tūc
eēt dubiū q̄uo pateret᷑ ab igne mālī: ſicut ponūt theolo-
gi ipaꝫ pati. ¶ Tertio ꝑncipalr̄ arguit᷑. Si itellꝰ hūan⁹
eēt ꝑpetu⁹: ꝛ ex ꝯñti idiuiſibil᷑ ꝛ īfuſus ꝑ corp⁹ hūanū. tūc
ſeq̄ret᷑ ꝛ ſel corruptū nālr̄ poſſit r̄uerti idē ī nūero ꝯ Ar.
ſcd̄o de gñaꝫ. ꝓbat᷑ ꝯña. ponēdo ſocratē vnā pꝛtē ſue car
nis comedē: ex q̄ eadē poꝛ reſtauraret᷑: ꝛ tūc ſeq̄t᷑ illā ꝑteꝫ
pꝛius corrūpi in eī⁹ abſciſiōe ꝛ reſiduo: deide iteꝝ rege-
nerari i ſcd̄a iformatiōe eiuſdē māe ab eadē foꝛ⁹. ¶ Itē
ſupꝛa hoc eēt difficultas ꝯ viā catholicoꝝ: dato ꝙ vn⁹ hō
interficiat᷑: ꝛ alter de ſuis carnib⁹ comedat: aſſumēdo de
eī⁹ mā: cū q̄ moꝛiat᷑. q̄uo ī reſurrectiōe q̄ fiet ī die iudicij
vniuſcuiuſqꝫ illoꝝ aīa ſuū corp⁹ īformabit: ex quo corꝑe
illa ī mā ſaltē ꝑticulariter cōicabūt. ¶ 4° ꝑncipalr̄ ar-
guit᷑. Naꝫ ſi itellect⁹ hūanus eēt ꝑpetu⁹: tūc brutū ꝑfecti
us ſibi ſilē gñaret q̄ꝫ hō. ꝓbat᷑. q᷑ brutū ī gñatōe ſibi ſiliū
gñat formā ſubalē: hō aūt nō gñat aīaꝫ itellectiuā cū de
foris vēiat: ſꝫ ſolū diſpōit⁹ māꝫ: mō ꝑfecti⁹ ē gñare formā
ſubalē q̄ꝫ diſpōnes māe īrroducere tm̄: ꝯña ſꝫ falſuꝫ vr̄:
quare ꝛc̄. ¶ 5° ꝑncipalr̄. Si itellꝰ hūanus ꝛc̄. tūc ſeque-
retur ꝙ q̄libet intellectio in eo cāta eēt īfinite intenſio-
nis: ꝛ ex ꝯñti īfinite ꝑfectiōis: ꝯña eſt falſum. ꝓbat᷑ ꝯña:
ſupponendo ꝑmo ꝙ itellectio ſit qualitas gradualis in-
tenſibilis ꝛ remiſſibilis: ſupponēdo ſcd̄o ꝙ intenſio fiat
per additionē partis gradualis qualitatis ad ꝑtem gra-
dualē in eodē ſubo ꝑmo vtraqꝫ remanēte: hoc pꝫ exerci-
tatis in ꝑbiꝛ q̄b⁹ ſlantib⁹ arguit᷑ ſic. Si. a. itellectio q̄ eſt i
itellꝰ tuo eēt adeq̄te extēſa ꝑ vnū pedale: ipſa eēt aliqua
te intēſiōis. ꝛ ſi ꝑ medietatē: ſic ꝙ medietas: q̄ eſſet i vno
ſemipedali: eēt addita alteri medietati alterius ſemipe-
dalis: tūc eēt in duplo intēſioꝛ: ꝛ ſic in infinitū. vt pꝫ calcu
lanti cū adiutorio ſuppōnū ꝑmiſſarū. ḡ ſequit᷑ ꝙ ſi eſſet

in ſubto indiuiſibili eſſet infinite intenſa: ſed tam ponit in aīa indiuiſibili ergo &c. & hoc pōt a ſil'r declarari: ſicut de caliditate arguit calculator: & alijs q̄litatib' mālibus.

In oppoſitū eſt Ar. ſcdo de aīa ponēs dr̄ia3 inter intellectū & ſenſu3: & alias potētias aīe organicas dicēs. Sepatur aūt hoc ab hoc. ſ. intellectus a ſenſu ſicut ppetuū a corruptibili. Et tertio de aīa loquēs de intellectu hūano dicit. Sepatus aūt eſt ſolū hoc qd̄ vere ē: & hoc ſolū ē imortale & ppetuū. Et idē aſſerit cōmē. Auerroys in magna digreſſiōe ɔmētī gntī tertij de aīa: & pluries alibi. Quod & rōnib' ſic pōt perſuaderi. Primo q2 nulla forma corruptibilis ē reflexiua ſupra ſe: ſed itellect' hūanus ē reflexiuus ſupra ſe cū ſeipſū intelligat ḡ &c. ℭ Scdo: q2 oīs virtus corruptibilis ledit ab excellenti obiecto. vñ excellēs ſenſibile corrumpit ſenſum: ſed intellectus nō ledit ab excellēti intellībili ſed magis perficitur. quare &c. Tertio. q2 oīs virtus corruptibilis ſeneſcit in tēpore: intellectus autē noſter non ſeneſcit in tempore: ſed amplius vigoratur. ideo &c.

Pro hac q̄ōne pmittēdū pmo: q2 forme de genere ſube in triplici reperiunt gradu: q̄dā enī ē forma mām iformās: & de ei' po' educta: vt forma bruti & plante: & hec ē gñabilis & corruptibilis: alia ē forma oīo liberata a mā q nō mā3 iformat: nec de ei' potētia eſt educta: vt intelligētia mouēs celū: & hec a phis ingñabilis ponitur & incorruptibilis. alia eſt forma inter has media cū nō ſit tranſitus de extremo ad extremum maxſe diſtans niſi p mediū: & hec mām informat: ſed nō eſt educta de eius potētia: ecōtra aūt non daf. ſ. q2 ſit aliqua forma educta de potētia māe q̄ ipā3 nō iformet vt phis expertis pōt patere. ℭ Premittendū ſcdo q2 itellectus multiplr̄ ſumif. Aliqñ enī accipif p aīa itellectiua: cuius ppa opatio eſt intelligere cū diſcurſu. Et aliqñ p intellectu agente aut poſſibili: qui ſunt nāles potentie ɔſītes eēntiā aīe intellectiue: qbus ipſa reddif potēs ad ſpēm itelligibilē: & intellectionē actiue & paſſiue ɔcurrere: Aliqñ vero ſumif itell's p itellectu i habitu vel actu ſpeculatiuo ſeu practico: p itellm i actu itelligēdo actu3 itelligēdi quo itell's actu itelligit: & p itellm i hītu hītū in intell'u cātū quo ē i potētia ppinq̈ ad itelligere: p itellm ſpeculatiuū actū ſeu habitū intellectus cuius finis ē veritas: per intellectum vo practicū illū cuius finis eſt opus.

His premiſſis ſit hec pma cōcluſio. Aīa intellectiua ē p creationem a deo pducta & māe infuſa: pbaf ſic. aīa itellectiua ē forma mām iformās: & nō educta de ei' po'. ergo ē a deo creata & infuſa māe. p3 ɔña q2 ex hoc q2 mā3 eſt iformās habuit initiū: & nō p nālem generationē: cū non ſit educta de potētia māe. ergo p creationē: creatio autē ſoli deo attribuitur: q̄re p3 ɔña & aſſumptum pbatur: q2 aliqua eſt forma informans mām nō educta de ei' potētia: & talis nō eſt intelligentia nec forma extenſa: vt p3 ex primo pmiſſo. ergo ſequif hoc ſolū de aīa itellectiua verificari. ℭ Scda cōcluſio: Intellect' in actu vel habitu ſpeculatiuus ſeu practicus eſt gñabilis & corruptibilis: probaf. oīs actus vel habitus qui in aīa pducif poſt eius vnionē cū corpe eſt generabilis & corruptibilis: 83 itell's actu vel habitu ſpeculatiuus vel practicus eſt hmōi: cū aīa itellectiua in ſui pmordio ſit ſicut tabula nuda in qua nihil ſcriptū ē per Ari. & Auerro. tertio d aīa: q̄re &c. ℭ 3' ɔclo Aīa hūana cū ſuis nālib' potētijs ē ppetua & imortalis. pbaf. Ois forma ſubalis q̄ p ſui eē nō pſupponit diſpōnes māe eſt imortalis: aīa hūana eſt hmōi: ergo &c. p3 ɔña cū maiori q2 forma ſubſtāntialis nō corrūpif niſi ad corruptionem diſpoſitionū ad ſui eſſe reqſitaꝝ: & minor etiā p3 q2 l3 aīa humana pſupponat diſpōnes corporis vt ipſu3 iformet: non tñ eas preſupponit vt habeat eſſe: ſicut notum eſt de ea: poſtq̄ fuerit a corpore ſeparata. T. c. cj.

Ad rationes pncipales. ℭ Ad pmā dr̄ q2 intellect' hūanus ē forma idiuiſibilis & inextēſa: & p totū corp' humanū infuſa: & cōcedif ɔclo. ibidē illata: nec icōueniit idē alicui termino cōtinue fixo propinquius fieri & ab eodē cōtinue fieri remotius: p accñs tñ & ad motū alioꝝ: vt de aīa intellectiua argumētū oſdit. ℭ Et vlteri' cū querif: vtrū aīa itellectiua ſucceſſiue aut ſil' p totū corp' humanū iducaf. dr̄ q2 vtrū q3 ē defenſabile: vñ pōt teneri ipā3 ſucceſſiue infundi & prius vni pti q̄3 alteri: ex quo nō ſeqf ipā3 i tali iſluxione localiter moueri. ſed ſolū pus vnā ptē informare q̄3 aliā nec ſeqf etiā cōtinuū in infinitū diuiſum eē: 83 ſolū in infinitū factā fuiſſe diſcōtinuationē ſm formā: q̄uis nō ſm mā3. Pōt ēt teneri aīa3 itellectiuā ſimul toto hūano corpori infundi: duobus diſtinctis corporib' cōcedif de potentia dei abſoluta: 83 nō de potētia ordinata: & tūc diceretur dato q2 ſil' p duo diſtincta corpa ſit infuſa: q2 illa duo indiuidua ſunt duo hoīes l aīa coicantes: & q2 diſtinctio numeralis h3 attēdi penes diſtinctionē corporis totalis non exñtis po alteri' q̄titatiua. ℭ Et de mōſtro Alberti poſſet dici q2 erāt duo hoīes diſtictas hñtes aīas cōtinuati ſm mām ſicut ɔtingit de virga cui' medietas ē viridis & medietas eſt ſicca. Siſr poſſet deus duas aīas vno corpori adeq̈te infundere. ex his tñ nō reſultaret niſi vnū cōpoſitū. ℭ De hoīe aūt i cuius corpe eſt ſpūs. dr̄ q2 ſpūs ille q̄uis operef in corpe illo: nō tñ eſt forma ibi danſ eſſe. Et ad auctoritatē medicoꝝ diceref q2 mēbra pncipalia prius animanf nō eſſentialr̄ 83 apparenter: & q̄tu3 ad opationis pductionē. ℭ Ad ſcdm pncipale dr̄ q2 ſeparatio aīe a corpore eſt ſibi violēta: & q2 appetit ei vniri taq̄3 pprio organo & pfectibili: & cū dr̄ q2 h3 pfectius eē dum eſt ſepata q̄3 du3 eſt corpori vnita: forte hoc eſt veru3 de pma vnione q̈ vnitur corpori ipuro: 83 nō eſt verū de ſecūda vnione: cū tunc depurentur corpore. vt p3 ex dictis theologoꝝ. ℭ Ad tertiū pncipale cōcedunt theologi reſurrectionē: ſed nāliter loq̄ndo q̄uis negaref q2 cōpoſitū p ſe ſeorſum exñs ſemel corruptu3 ppria corruptione poſſit redire idem in nūero: illud tñ cōcederef de partiali cōpoſito in hñtibus formā idiuiſibilē: vt argumētū oſdit. ℭ Et cu3 vlterius q̄rebaf quō ſm catholicos in reſurrectione vnaqueq3 aīa capit ſuum corp': poſito q2 eadem mā diuerſorū holum fuerit ſucceſſiue: dr̄ q2 mā illa a deo multiplicatur. Et aīa damnati ante ſecunda3 vnionem patitur ab igne māli mediante ſpeciei intelligibili in eo ab ipſo igne producta. ℭ Ad quartum principale: forte non eſſet incōueniens concedere hominem imperfectiori modo concurrere ad generationē ſibi ſimilis in ſpecie q̄3 brutu3. Unde ad hoc q2 homo ſit perfectior bruto: ſufficit q2 alias habeat operatiōes nobiliores q̄3 ſit aliqua opatio bruti: ſicut eſt itelligere ſeu ſpeculari. ℭ Poteſt ēt dici q2 hō generat mō pfectiori q̄3 brutum: q2 licet nō pducat formā ſubſtātialē ſicut brutū: pducit tñ diſpoſitiones facientes ad eē pfectioris forme in materia: & q̄ in finem nobiliore3 ordinanf q̄3 ſit forma bruti: & ſm hoc vlteri' poſſet concedi aliqd accñs vt intelligere ſeu felicitari eſſe perfectius forma ſubſtātiali bruti. ℭ Ad quatu3 pncipale negaf concluſio illata: & admiſſis ſuppoſitionibus ad argumētū reſpondef negando cōſequētia3. & dr̄ q2 talis modus arguēdi l3 teneat de q̄litatibus mālib': de qualitatibus tñ nō extenſis & in ſubiecto indiuiſibili exiſtentibus ille modus arguendi non tenet.

ℭ Et ſic ē finis q̄ōnis de ppetuitate itell'u in q̈ difficultates multe theologie & philoſophie ſubtilr̄ diſputantur.

ℭ Incipit

¶ Incipit aurea expoſitio Joánis de Gandauo Auerroyſtarum pͥncipis ſuper libro Auer. de ſubſtantia orbis. Caplm. j.

IN hoc tractatu intédimus perſcrutari de rebꝰ ex quibus componitur corpꝰ celeſte. Declaratum eſt enim corpꝰ celeſte cōponi ex naturis duabus: ſicut corpora gñabilia ꝛ corruptibilia. Sꝫ tñ in iſtis fuit declaratū has duas naturas eſſe per generationē ꝛ corruptionem: ꝛ eſſe inuentas in eis: in celeſtibꝰ autē propter motum localem.

¶ Liber iſte: q intitulaꝫ de ſuba orbis: diuidiꝫ in phemiū ꝛ executionē: que incipit ibi. (Principiū aūt.) Circa phemiū ſic pcedit: qꝛ pͦ pmittit Auerro. qđ declaratū eſt ab Ariſt. in ſuis libꝛis de nā corpis celeſtis. Secūdo ex illis elicit ea: de qbus determinaturus eſt in hoc libro ibi. (In hoc tractatu.) Circa pmū duo facit: pmo dās intentionem ſuā generaliter pmittit illud: qđ declaratū eſt ab Ariſt. de corpore celeſti. Secundo tangit rōnes qbꝰ illud fuit declaratū ibi. (Quia enim declaratū eſt.) ¶ Primo dicit: q in hoc tractatu intēdimus inquirere de rebꝰ. ex qbꝰ cōponitur natura celeſtis corporis: ꝛ qꝛ ſupponit corpꝰ celeſte eſſe cōpoſitū: qđ declaratū eſt ab Ariſt. alibi: ex duabus naturis: ſicut corpa generabilia ꝛ corruptibilia: ſꝫ diuerſis vijs ꝛ apparētibus fuit inuēta ꝛ determinata cōpoſitio generabiliū ꝛ corruptibiliū: ꝛ ipſiꝰ corporis celeſtis. Nam determinatū eſt gñabilia ꝛ corruptibilia habere duas nās. ſ. mām ꝛ formā in ſubſtantia ſui eſſe per viam: que dꝛ gñatio ꝛ corruptio. Corpora autē celeſtia habere duas nās. ſ. motorem: ꝛ motū fuit declaratū per motum localem. ¶ Notādum q ſicut apparet ex primo phyſi. q natura mãe prime inotuit per tranſmutationē de forma in formam: ꝛ iō dꝛ ibi q mā cognoſciꝫ in analogia ad formā: forma vō inotuit per opationē: vt dicit Cōmē. 8° metaphy. qꝛ ſicut trāſmutatio facit ſcire māꝫ: ita opatio formā: cum igiꝫ appareāt ſibi ſuccedere inuicē diuerſos actus: ꝛ oīs actus eſt forma: ſicut dicit Themiſtius in 3° de aīa: impoīe eſt trāſire de actu in actū: niſi ſubeunte potētia: q̄ deſerat actū illum: ḡ neceſſe eſt illa eē cōpoſita ex mā ꝛ forma: in qbus diuerſi actus ſibi inuicē ſuccedunt.

¶ Quia eni declaratū eſt hec corpa moueri ex ſe: ꝛ in loco eſſe: amplius aūt illud: qđ moueꝫ ex ſe: cōponitur ex duabus naturis ſcꝫ recipiente ꝛ agente: quoniam declaratum fuit oēm motū habere motorem.

¶ Tangit rōnes qbus declarātū eſt celū cōponi ex duabus naturis: ꝛ pmo tangit rōnes. Scđo ꝯcludit intentū ibi. (Cū hoc inq̄ ita ſit.) Ad h auctor tāgit primo duas rōnes. 2° ibi. (Amplius aliqđ.) ¶ Primo dicit corpa celeſtia moueri ex ſe: oē aūt qđ moueꝫ ex ſe: cōpoſitum eſt ex agente motū ꝛ recipiēte: cuius declarationē ſubdit: qꝛ omne motum habet motorē. ¶ Intelligēdū eſt ſicut apparet 7° phyſi. oē qđ mouetur: moueꝫ ab alio. Item circa prim̄ octaui phyſicoꝝ oſtendiꝫ q omne: qđ mouetur ex ſe: diuiditur in per ſe mouens ꝛ per ſe motū: ꝛ ſicut apparet ſcđo celi ꝛ mundi. celū mouetur ex ſe: ꝛ ideo dꝛ aīatum. ex quo cōcluditur: q celum diuiditur in per ſe mouēs ꝛ per ſe motum: ꝛ ſic compoſitum eſt ex duabus naturis.

¶ Amplius aliquid motum eſſe ꝛ mouēs in eodem impoſſibile eſt.

¶ Tangit ſcđam rōnē dicēs: q aliqđ eſſe mouēs ꝛ motum eſt impoīe. ¶ Notādū: q mouēs ſm q hmōi eſt in actu: motū vō in potētia eſt: aliqđ aūt eē in reſpectu eiuſdē ꝛ eodē mō actu ſil ꝛ potētia eſt impoīe: qꝛ actus ꝛ potētia ſunt dr̄e valde oppoſite. vt dicit Cōmē. in phemio de aīa: ꝛ iō cū celum moueaꝫ ex ſe: ꝛ ſupple motor ꝛ motū ſint diuerſa: neceē eſt celum eſſe cōpoſitū ex diuerſis naturis.

¶ Cum hoc inquam ſit: declaratum eſt celum componi ex duabus naturis.

¶ Cōcludit hic qđ dcm̄ eſt: ꝛ appꝫ in lra. Deīde cū dicit.

¶ In h ergo tractatu pſcrutaturi ſumꝰ de his duabꝰ naturis: ex qbꝰ corpus celeſte cōponiꝫ: vtrū ſint ſiles illis naturis: ex qbus gñabilia ꝯponunꝫ: quaꝝ altera dꝛ forma: altera mā. ſ. vtꝝ hec mā ꝛ forma q̄ ſunt hic: ſint eedē cū illis: aut diuerſe ſꝫ magis ꝛ minus: ſꝫ ſi ſint diuerſe ſpē: tūc equoce dꝛ de eis corporeitas: aut ſm prius ꝛ poſterius.

¶ Ex dcīs elicit ea: de qbꝰ determinaturus eſt in h libro. Scđo. qꝛ aliq̄ de ꝓpoſitis ſunt q̄ſi manifeſta: ea abijcit a ſua pſcrutatiōe. Tertio ꝯcludit ea: q̄ ſpalr ſunt hic determināda tāq̄ minus nota: 2ᵃ ibi. (Quā aūt he due.) 3ᵃ ibi. (Quecūq̄ aūt pſcrutādo.) ¶ Primo dicit inferēdo ex pmiſſis: q in h tractatu pſcrutabimꝰ de iſtis duabꝰ naturis: ex qbꝰ cōponiꝫ corpus celeſte: vtrū ſint ſiles. i. eiuſdē gñis cū illis duabꝰ naturis: ex qbꝰ cōponunꝫ gñabilia ꝛ corruptibilia: que ſunt mā ꝛ forᵃ: ita q ſint eadē i gñe ꝛ in ſpē oīmode hic ꝛ ibi: aut iſte nāe ſunt diuerſe in gñe ꝛ in ſpecie in celo: ꝛ in gñabilibus ꝛ corruptibilibus: ꝛ hoc ſimplr: vel ſaltē differūt ſm magis ꝛ minus. Nā multū refert: qꝛ ſi iſte nāe due. ſ. mā ꝛ forᵃ ſunt diuerſe ſpēi in celo: ꝛ in iſtis inferioribꝰ: corpeitas dꝛ equoce de iſtis vl ſm prius ꝛ poſteriꝰ: qꝛ corpeitas eſt q̄ſi genus vel nā: in qua ꝯuenīūt iſte due nāe. ¶ Nota ſcđm q dꝛ in pdicamētis ſpēs coequeue ſunt ſub gñe: q̄ſtuꝫ ad hoc genus ꝛ rō gñis de ipſis equalr predicaꝫ: ꝛ ideo genus inquātū hmōi. eſt vniuocū ad ſuas ſpēs: mō corpeitas per prius dꝛ de celo q̄ de iſtis inferioribus: qꝛ corpeitas celi eſt cā corpeitatis iſtoꝝ inferioꝝ: ꝛ cū aliqđ dꝛ de cauſa ꝛ cauſato: per prius dꝛ de cauſa q̄ de cauſato: vt pꝫ primo poſterioꝝ. ꝛ 2° metaphyſice. Si igiꝫ mā ꝛ forma celi: ꝛ iſtoꝝ inferioꝝ fuerit diuerſa in gñe: certū eſt. q corporeitas dꝛ de eis equoce: qꝛ ſm nomē ſolū. Si aūt fuerint diuerſe in ſpecie: cōueniunt tñ in hac nā cōi tanq̄ in gñe: que eſt corpeitas: tūc ergo dicetur de ipſis ſm prius ꝛ poſterius. Aut ergo iſte due nature: ex qbus cōponiꝫ celum: ꝛ iſta inferiora nō ſunt eadem. ſ. eiuſdem ſpēi: aut corporeitas de eis dꝛ equoce: vel ſaltem ſm prius ꝛ poſteriꝰ: cum nō pñt eē diuerſe ſpēs ſub eodem genere: ꝛ tota rō eſt: qꝛ corporeitas p prius dꝛ de celo q̄ de iſtis inferioribus.

¶ Quā aūt he due nature exñtes i his gñabilibꝰ ꝛ celeſtibꝰ corpibus nō ſunt ꝯueniētes ſpē: manifeſtū eſt: poſito corpe celeſti eſſe ingñabili ꝛ incorruptibili: ꝛ corpibus:

que ſunt apud nos: gñabilia ꝛ corruptibilia. Cauſas enim corporis generabilis ꝛ corruptibilis ꝛ eterni eē eaſdē impoſſe eſt.

¶ Oſtendit manifeſtum eſſe iſtas duas nãs.ſ.mãm ꝛ formã gñabilium ꝛ corruptibilium nõ eē eiuſdem ſpēi cuꝫ duabus naturis: ex qbus componit̃ corpus celeſte: ꝛ hic abijcit a ſua ↄſideratione tanq̃ notū dicēs: q̄ he due nature exiſtẽs in his duob᷒.ſ. in celo ꝛ in inferioribus non ſunt ↄuenientes in ſpē.i.nõ ſunt eiuſdē ſpēi: hoc eſt manifeſtum: ſi ponamus corpus celeſte eē ingenitū ꝛ incorruptibile: qḋ ꝓbatuꝫ eſt primo celi ꝛ mũ. Et ſi ponam᷒ corpora que ſunt apud nos gñabilia ꝛ corruptibilia: qḋ ꝓbatur primo de gñe ꝛ ſcḋo: cuius rõnē ēt ſubdit: q̄ gñabilium ꝛ corruptibilium ꝛ ēt eternoꝝ impoſſe eſt eſſe eaſdē cãs.ſ. itrinſecas. ¶ Nota vt ſcribit.10.metaph. q̄ corruptibile ꝛ incorruptibile plus differūt q̄ȝ gñe: q2 differūt per hēre mãm ꝛ nõ hre. Cum ḡ celū ſit incorruptibile: ꝛ iſta aūt inferiora ſunt corruptibilia: vt iam dcm̄ eſt: differunt gñe ꝛ plus: q̄re impoſſe eſt q̄ hēant eaſdem cãs ītrinſecas: ꝛ dico cãs intrinſecas: ex qbus res componitur.

¶ Excitatū eſt ḡ has duas naturas: ex qb᷒ cõponit̃ corpus celeſte: nõ eſſe eiuſdē ſpēi neq̄ȝ eiuſdem gñis cū duabus naturis: ex quibus cõponuntur generabilia.

¶ Cõcludit ea: de qbus hic intēdit ingredi dicens ita: q̄ excitatū eſt has duas nãs: ex qbus cõponit̃ corpus celeſte: nõ eē eiuſdē ſpēi: nec ēt eiuſdem gñis cum duab᷒ naturis: ex qbus cõponunt̃ gñabilia ꝛ corruptibilia: imo ēt differunt pluſq̄ȝ ſuo genere: ꝛ ſic non eſt inquirendum vtrum differant: cum ſit quaſi manifeſtum.

¶ Reſtat igit̃ ꝑſcrutari de eis: ō qb᷒ he due nãe: que ſunt ī corpe celeſti: differūt ab eis que ſunt in corpe generabili ꝛ corputibili.

¶ Remanet ergo ꝑſcrutari de illis: in qbus he due nature que ſunt in corpore celeſti differūt a duabus naturis: que ſunt in gñabilibus ꝛ corruptibilibus: hoc eſt inquirere: que ꝛ quales ſunt iſte due nature: ex qbus cõponitur corpus celeſte: ex qbus apparebit: in quibus differunt a duabus naturis iſtoꝝ gñabilium ꝛ corruptibilium: ꝛ in quibus cõueniunt: hec eſt ſentētia lectionis prohemij.

¶ Principium qdem ꝑſcrutationis eſt in hoc. Ariſt. eniꝫ cū inuenit q̄ indiuidua exiſtētia per ſe: hec que vocant̃ ſubſtãtie: trãſferri de vna diſpõne ad aliam: ꝛ inuenit hãc trãſmutationem duob᷒ modis. Aut trãſmutatione in diſpõnibus extrinſecis a q̄̃titatib᷒ ſubaꝝ exñtiuꝫ p ſe: que nõ facit illa indiuidua dr̃ia illas diſpõnes trãſmutari in noĩe ꝛ diffõne: ſicut ſunt diſpõnes: que dicunt̃ quãtitates ꝛ q̄litates: ꝛ alia ꝑdicamenta: que dicunt̃ accidētia. Aut trãſmutationē in diſpõnibus: que faciunt indiuidua dr̃ia ipſas tranſmutari noĩe ꝛ diffõne: que trãſmutatio dr̃ generatio ꝛ corruptio.

¶ Finito ꝓhemio Comen. exequitur: ꝛ q2 ꝓpoſuit ſe determinaturū de duabus naturis: ex qbus cõponit̃ celuꝫ: ꝛ de illis in qbus differūt ꝛ ↄueniūt a duab᷒ naturis gñabiliū ꝛ corruptibilium: idō ſic ꝑcedit: q2 pr̃io determinat de nã celi ſm q̄ cõponit̃ ex iſtis duab᷒ naturis.ſ. motore ꝛ mobili: oſtēdendo qualr̃ iſte due nãe ↄueniūt ꝛ differūt cuꝫ duabus naturis gñabilium ꝛ corruptibilium. Scḋo determinat de iſtis duab᷒ naturis.ſ. motore ꝛ mobili in ꝓpria forma.ſ. de quolibet eoꝝ p ſe. ibi. (Et declaratum eſt circa finem libri.) ¶ Primo facit duo. Primo oſtendit q̄lis eſt forma ꝛ mã celi vel motor ꝛ mobile: ꝛ qualis ſit forma gñabilium ꝛ corruptibiliuꝫ: ꝛ qũo ↄueniūt ꝛ differūt ſm iſtas eēntias. Scḋo oſtēdit in qbus cõueniunt ꝛ differūt quãtum ad accñtia ibi. (Remanet aūt ↄſiderare.) Circa primum duo facit. Primo oñdit que ꝛ qualis eſt ſuba celi quãtum ad mãm ꝛ formã: cõparãdo ipſam ſub ↄueniētia ꝛ dr̃ia ad ſubam gñabilium. Scḋo oſtēdit qualis eſt ↄpō celi ex mã ꝛ forma: cõparãdo ipſam ad cõpoſitionē gñabilium ꝛ corruptibiliū ex ſua mã ꝛ ſua for᷒ ibi. (Perſcrutãdum.) Et q2 nã gñabilium ꝛ corruptibilium eſt magis nota q̄̃tum ad formam ꝛ q̄̃tuꝫ ad mãm q̄ȝ ſit ipm celum. idō ſic ꝑcedit: q2 ꝑmo oſtēdit q̄lis ſit mã ꝛ forma gñabilium ꝛc. Scḋo q̄lis eſt mã ꝛ forma celi ibi. (Cum igit̃ fuerit declarata.) Prima in duas: q2 pr̃io facit q̄ dcm̄ eſt. Scḋo remouet dubium Auicēne ibi. (Un̄ putauit Auic.) ¶ Circa primū duo facit: q2 ꝑmo oñdit q̄lis eſt mã gñabilium ꝛ corruptibiliuꝫ. Scḋo q̄lis eſt forma ibi. (Et q2 forme mobiles.) ¶ Circa primū duo facit. Primo oñdit q̄lis eſt mã gñabilium ꝛc. ſm ſe. Scḋo oñdit q̄lis ē in ordine ad recipiēdū formã ibi. (Et cū inuenit ſubales formas.) ¶ Adhuc circa pꝰ duo facit. Primo ponit diuiſionē vnã: per quã notificat̃ nã mãe gñabilium ꝛ corruptibilium. Scḋo ex hac diuiſione cõcludit nãm ipſius mãe ibi. (Un̄ nã huius ſubi.) Prima adhuc in duas. Primo ponit diuiſionē. Scḋo oſtēdit cõuenientiam dr̃iam īter mēbra diuiſionis ibi. (Cuꝫ aūt ↄſiderauit.) Primo dicit q̄ ꝑncipiuꝫ ꝑſcrutationis in hoc libro ſupple ſit hoc: q̄ Ari. īuenit īdiuidua ſube: que ſunt p ſe ſubſiſtētia: trãſmutari de vna diſpõne in aliaꝫ: ꝛ vidit trãſmutationē fieri duobus modis: aut ſupple in diſpõnib᷒ accñtibus: p quaꝝ trãſmutationē nec tranſmutatur nomen nec diffõ rei: ſicut eſt tranſmutatio in q̄̃titate qualitate ꝛ in alijs accñtibus vel ꝑdicamētis: que vocantur accñtia: aut in diſpõnibus p quaꝝ trãſmutationē nomē ꝛ diffõ illius indiuidui: cui᷒ ſunt diſpõnes: trãſmutant̃: ꝛ hec trãſmutatio dr̃ generatio ꝛ corruptio: ꝛ ſic eſt duplex trãſmutatio.ſ. ſubalis vel in ſuba: ꝛ in accñtibus. ¶ Ad euidētiaꝫ hui᷒ nota q̄ dr̃ 5ͦ meta. ꝛ Cõmen. pͦ phy. Ens dr̃ de ſuba ꝛ accñte: mõ vt dr̃ ꝑmo phy. oīs trãſmutatio ad aliqḋ ens tēdit: ꝛ idō neceſſe eſt duos modos eē tranſmutationis ſꝫ duos modos entiū.ſ. trãſmutationē ſubalem ꝛ trãſmutationē accñtalem. ¶ Itē nota q̄ trãſmutatio: que mutat ſuum ſubm noĩe ꝛ diffõne: eſt tranſmutatio ſubalis: q2 nomē ꝛ diffinitio ↄprehēdit totã ſubaꝫ rei: ꝛ talis trãſmutatio tēdit ad ſubaꝫ pr̃io: ꝛ ad accñs ex ↄñti vt Cõmē. dicit pͦ phy. ꝛ. 5. metaphy. Sꝫ trãſmutatio: que non mutat ſubm ſuū noĩe ꝛ diffõne: tendit ſolum ad accñs: ꝛ ideo dr̃ accñtalis: vt eſt tranſmutatio ad qualitatem: ꝛ ad alia accñtia: vt hic dicit Cõmē. ꝛ ꝑmo phyſi.

¶ Cum autē conſiderauit hos duos modos tranſmutationis: īuenit eis cõia ꝛ ꝓpria. Cõmunia quidem ſunt: que inſunt tranſmutationi ſubſtantiali ꝛ accidentali: eſt enim cõmune eis eos habere vnū ſubiectum recipiens tranſmutationem.

¶ Cõparat mēbra dicte diuiſionis ſub cõuenientia ꝛ dr̃ia ꝛ ꝑmo oñdit: in qbus ↄueniūt. Scḋo in qbus differunt ibi. (Differūt aūt.) ¶ Prima in q̄nq̄ȝ ſm q̄nq̄ȝ que ponit: in qbus ↄueniūt. 2ͣ ibi. (Ampliꝰ necēiuꝫ.) 3ͣ ibi. (Sic inuenitur.)

inuenitur. quarta ibi. (Amplius inuenitur.) quinta ibi. (Et hr̃e idem genus.) ¶ Primo dicit ꝙ Ari. ꝯſiderauit hos duos modos tráſmutationis ſubalis ⁊ accńtalis: ⁊ inuenit in eis aliqua cōia in qbus ꝯueniunt: ⁊ aliq̃ ꝓpria in qbus differũt: ⁊ ſubdit q̃ ſūt illa in qb⁹ ꝯueniūt: ⁊ dicit ꝙ ſunt qnq;. Primum eſt ꝙ in vtraq; tráſmutatione. ſ. ſubſtãtiali ⁊ accńtali neceſſe eſt vt ſit aliqd vnū ſubiectum qd tráſmutat̃ de vno ad aliud ⁊ qd ſuſtĩet tranſmutationē. ¶ Intelligẽdum ꝙ ſicut dicit Cōmen. 8. ⁊ p̃io phy. cōis ꝯceptio oium phoꝝ fuit: ꝙ ex nihilo nihil fit: ſed oē qd ꝓducit̃: opȝ ex alio fieri: q: po⁹ nō radicatur ex nihilo: ſilr opȝ aliqd eſſe qd tráſmutationē recipiat: ⁊ h̃ idem dicit Themiſtius in 3⁰ de aīa. ſ. ꝙ impoſe eſt tráſire de aptitudine in actū nō ſubiĳciente mã ſeu po⁹: que differat illū actum: ⁊ hoc eſt rōnale. Deinde cũ dicit.

¶ Amplius nec̃ium eſt nō eſſe ꝑcedere eē gñabilis ⁊ corruptibilis in eis: ⁊ olo ĩ hr̃e ei⁹ eē qd fit. Nō eni fit: niſi illud: qd nō eſt.

¶ Ponit ſcdm in quo ꝯueniunt: ⁊ eſt ꝙ in oī factione ⁊ tráſmutatione nō eſſe ꝑcedit eē eius qd fit vel gñatur: ⁊ ꝑcedit vlr ⁊ gñaliter ſm ſuum eē: q: nō fit niſi qd nō eſt. ¶ Intelligẽdum: ꝙ ſicut dr̃ p̃mo phy. ꝙ ois mot⁹ eſt de ꝯ̃rio in ꝯ̃rium: ⁊ eſt de ꝯ̃rio ꝑuatiuo: q: nihil mouet̃ ad illud qd hȝ: ⁊ iō ſi aliqd fit ſiue ſubaliter ſiue accńtalr nō eē vlr precedit ſuum eſſe. Deinde cum dicit.

¶ Similr autē inuenitur poſſe ꝑcedere in ſubiecto eē neceſſariū in vtroq; modo factionis: qd eſt impoſſibile non fit.

¶ Ponit 3ᵐ in quo ꝯueniũt: ⁊ eſt ꝙ poſſe ꝑcedit eē ei⁹ qd fit: q: nihil fit niſi qd pōt eē. ¶ Nota vt dr̃ 3⁰ phyſi. ⁊ 9⁰ meta. nihil ꝑ ſe vadit ad actum: ſed per aliqd exiſtens in actu: ⁊ ſic ſimplr actus ꝑcedit potẽtiam: verū̃ in eodē prius eſt aliqd in po⁹ añq̃ ſit in actu: ⁊ ſic potẽtia ꝑcedit actū: ⁊ ſic nec̃ium eſt ꝙ poſſe precedat eē in ſubiecto.

¶ Ampli⁹ iuenitur eē nec̃ario illud: ex quo eſt factio illius rei: ⁊ ad qd eſt eē cōtraria.

¶ Ponit quartum: ⁊ eſt illud ex quo aliqd fit: ⁊ illud qd fit ſunt ꝯ̃ria in vtraq; tráſmutatiōe. ¶ Nota ꝙ ſi aliqd tráſmutaret̃ ab eodē in idē tranſmutatio eēt fruſtra: qd eſt impoſe: ⁊ ideo opȝ ꝙ fiat tráſmutatio a ꝯ̃rio in ꝯ̃riū: ſed iſta pñt eē ꝑfecta ꝯ̃ria: vel nō ꝑfecta: ꝑfecta ſunt que maxime diſtãt: vt albū ⁊ nigrum: dulce ⁊ amarū: ⁊ talia extrema ſcʒ que eſt tráſmutatio: non ꝑfecte ſunt: q̃ hñt aliqd ꝯ̃rietatis: ſicut aliqd medium cū extremo: vt Cōmen. dicit qnto phyſicorum: ⁊ quinto metaph.

¶ Et hr̃e idē genus: ⁊ ꝙ illa ꝯ̃rietas reducitur ad ꝯ̃rietatē primã. ſ. nō eē ⁊ formaȝ.

¶ Ponit rē qntā que eſt: ꝙ tráſmutatiōes debēt hr̃e idē genus ſubiĳcibile ⁊ ꝑdicabile: ⁊ ꝙ illa ꝯ̃rietas reducit̃ ad primã: que eſt nō eē: hoc eſt ꝑuationis ⁊ habitus. ¶ Nota ꝙ oia ꝯ̃ria hñt idē genus ꝑdicabile adinicē: q: oibus ꝯ̃riis eſt vnū genus primū ⁊ ſubm: ad qd oia ꝯ̃ria reducunt̃: ⁊ nō ſolū ꝯ̃rioꝝ eſt vnū genus ꝑdicabile ſʒ ſubiĳcibile qd eſt ſubm primū dispoſitum ꝯ̃riaꝝ vt apparet 4⁰ meta. ¶ Nota ēt ꝙ oia ꝯ̃ria reducunt̃ ad ꝑma ꝯ̃ria. prima vō ꝯ̃ria ſunt: q̃ maxime diſtãt: ⁊ talia ſunt ꝑuatiue ꝯ̃ria: ⁊ ad ea oia alia reducunt̃: vt appet p̃mo phyſi. ⁊ 4⁰ meta. nam priuatio ⁊ habitus eſt prima radix ꝯ̃riorum.

¶ Differũt āt in h̃: q̃m iuenit tráſmutationē indiuiduoꝝ ĩ ſuis ſubſtãtiĳs cogere ſubiectū non eē ens actu: ⁊ nō hr̃e formã: qua ſubſtãtiat̃. Si enim hr̃et formã: nullã aliã recipet niſi illa deſtructa: vnã enim formã habere niſi vnuȝ ſubm impoſſibile eſt: ⁊ ſi eēt ſubſtãtia ſimplr exiſtẽs in actu: tunc eēt impoſſibile: ⁊ nō receptiuum. Qd eniȝ eſt actu non recipit aliquid: qd eſt in actu.

¶ Oñdit in qbus differũt ꝑdicte tráſmutationes: ⁊ p̃mo ponit dr̃iaȝ. 2⁰ ꝓbat eā ibi. (Si eniȝ hr̃et formã.) ¶ Primo dicit: ꝙ lȝ iſte tráſmutatiōes ꝯueniãt: vt iam dcm̃ eſt drñt tñ q: ſubm tráſmutationis ſbalis nō eſt ens actu: ſʒ ſolū in po⁹: ita ꝙ de ſe nullã hȝ formã: qua ſubat̃ in actu: ⁊ ſtatim ꝓbat cū dicit. (Si n. hr̃et formaȝ) duabus rōnibus q̃ꝝ ſcdam ponit ibi. (Si eēt ſba ſimplr.) Primo dicit ſi ſubȝ tráſmutationis ſubalis hr̃et formã de ſe in actu, nullã reciperet: cuius declaratio eſt: q: impoſe eſt ꝙ vnuȝ ſbm habeat niſi vnã formã ſbalem: ⁊ ecōuerſo vna forma ſbalis non eſt niſi vnius ſbi. ¶ Notãdum eſt hic ꝙ ſbm tráſmutationis ſbalis opȝ ꝙ ſit ens in potẽtia: q: ſicut eſt in tranſmutatione accńtali ita ⁊ in ſbali: ſed in accidẽtali ſic eſt ſbm: ꝙ q̃nq; ſtat ſub vno accidẽte q̃nq; ſub alio: ⁊ nunq̃ ſtat in actu ſub vtroq; ꝯ̃rioꝝ ſimul q̃re eodē modo erit in ſubali: ꝙ ſbm q̃nq; ſtat ſub vna forma ſubſtãtiali in actu ad quã prius fuit in potẽtia: ⁊ tñ ſub vna ĩ actu exiñs eſt ad eius oꝑationē in potẽtia ⁊ nō in potentia ſimul. ¶ Item notãdum ꝙ ſi forma eēt de eē mãe: ⁊ ꝙ actu eēt in ea: ſequeret̃ vel ꝙ due forme ſubales eēnt in eodē actu: vl ꝙ aliqd fieret ex nihilo: quoꝝ vtrūq; eſt falſum: q: ſi forma eēt de eēntia mãe: tũc nō poſſet aliq̃ forma ſibi aduenire niſi illa prima deſtructa: ⁊ ſi illa prima deſtrueret̃. deſtrueret̃ eſſe mãe: ⁊ tũc opȝ aliaȝ fieri ex nihilo: vel dare oēs ſimul actu. (Et ſi eſſet ſuba ſimplex.) Ponit ſcdaȝ rōnē ad hoc dicẽs: ꝙ ſi illud ſubm qd ſuſtẽtat tranſmutationē ſubalē eēt ſuba ſimplex in actu exñs: tũc nō pateret̃ aliquã tráſmutationē: nec eēt receptiuū: q: nihil quod eſt in actu recipit aliquid ſm ꝙ eſt in actu. ¶ Notãdum: ꝙ ſicut dr̃ ſcdo de generatione ⁊ 3⁰ de aīa. Unūqdq; agit ꝑ formaȝ: ⁊ patitur per mãm: ⁊ recipitlȝ alia ⁊ alia receptio arguat aliam ⁊ aliam formam.

¶ Uñ natura huius ſubi recipiẽtis formas ſubales. ſ. p̃ie materie nec̃e eſt eē nã potentie. ſ. ꝙ potẽtia eſt eius dr̃ia ſubſtãtialis: ⁊ ideo nullã hȝ formã ꝓpriam ⁊ naturã exiſtentem in actu. Sed eius ſubſtantia eſt in poſſe: ⁊ ex h̃ materia recipit oēs formas.

¶ Concludit ex dictis nãm materie p̃me: ⁊ p̃mo facit hoc. Scdo remouet dubiū ibi. (Sʒ poſſe hoc quo.) ¶ Dicit ex quo ita eſt ꝙ ſubiectum tráſmutationis ſubſtãtialis non eſt ens in actu: neceſſe eſt ꝙ nã huius ſubi. ſ. mãe p̃me ſit nō poſſibile: ita ꝙ potẽtia eſt quaſi dr̃ia ſubalis eius: ⁊ ex hoc eſt ꝙ nullam hȝ ꝓpriam formã: nec accñtalem de ſe. ſed eius ſubſtãtia eſt in potẽtia vel in poſſe: ⁊ ex hoc hȝ ꝙ recipit oēs formas ſubſtantiales ⁊ accńtales: ⁊ hec eſt deſcriptio mãe p̃me. ¶ Nota ꝙ lȝ intell̃s ⁊ ſenſus ⁊ mã prima ſint nãe receptiue diuerſimode tñ recipiunt: vt dicit Cōmē. 3⁰ de aīa: q: intell̃s nō recipit formas indiuiduales ſicut ſenſus ⁊ mã prima: nec ēt recipit formas cū cōceptiōe ꝯ̃rii ſicut mã prima: nec ſenſus ſilr h̃ facit: ⁊ iō iſte receptiones ſunt ſimiles q̃tuȝ ad aliqd: ⁊ diſſimiles q̃tuȝ ad alia. ¶ Item nota vt dicit Cōmen. 3⁰ ce. ⁊ mū. ex hoc ꝙ mã prima eſt ens ſolū in potentia ex hoc eſt ꝙ recipit oēs formas de ſua nã: ⁊ ideo dic̃ Cōmē. ibidē: ꝙ cum elñta ſint aliqd de ſe in actu: iō de nã ſua nō ſunt in potẽtia ad oēs formas: ſed ſolū ad formas mixtorum: q̃ ſunt in eis in potẽtia ſolū: ſʒ mã prima eſt in potẽ

potētia ad oēs formas: ita ꝙ primo recipit formas imperfectas. ſ. elītoꝝ: deinde pfectas. ſ. ſubāles mixtoꝝ. Tertio ⁊ vltimo accñtales: ſic ēt intellectꝰ ſi dꝫ recipe oēs formas intellectuales: dꝫ eē denudatꝰ ab oībus: ⁊ nullā habere apud ſe: vt dr̃. 3. de aīa a pho ⁊ Cōmentatore.

¶ Sꝫ poſſe hoc quo ſubſtātiatur hoc ſubiectū differt a natura ſubiecti: qḋ ſubatur p hoc poſſe in hoc: qḋ poſſe dicitur reſpectu forme. Hoc aūt eſt ſubm vnū entium: hoc autem ſubm eſt elemētum vnū eternū exiſtentium per ſe: quoꝝ ſubſtātia eſt in potētia per ſe: ꝙ ſubſtantia eſt in potentia.

¶ Hic remouet dubiū: primo facit hoc: ſcḋo ex dictis infert correlarium ibi. (Et ideo difficile) pmo qꝛ dixerat ſtatim ꝙ nā materie prime eſt nā potentie: ex hoc crederet aliqs ꝙ mā ⁊ ipſa potētia eſſent eiuſdē eſſentie prime cum nā potentie: hoc remouet: ⁊ dicit qḋ poſſe quo ſubſtantiatur hoc ſubm. ſ. potētia: que accipit̃ quaſi p differentia ſubſtātiali ipſius materie prime differt a mā pīa: qꝛ mā prima eſt ſubſtātia ⁊ ens ſm ſe: potentia vo eſt quedam reſpectus ⁊ habituatio ad formas: ⁊ ſic mā eſt de nā ſubſtātie: habitudo aūt de natura accidētis ⁊ relationis: ⁊ ita differt mā prima ⁊ ſua potētia. ¶ Notādum ꝙ cū dicit Cōmē. ꝙ potētia non eſt de nā materie. rō huiꝰ eſt: qꝛ ſunt diuerſoꝝ pdicamētoꝝ: vnū. ſ. ſube eſt: aliud relationis: ⁊ qꝛ vnum corrūpitur: ⁊ aliud manet: mā enīꝫ ꝑmanet: ſed potētia ſemp corrūpitur. Alia autē rō eſt ad hoc: qꝛ illa differūt: quoꝝ vnum multiplicat̃ ⁊ aliud nō: modo potentia multiplicatur ⁊ diuerſificatur ſm diuerſitatem forme: mā aūt prima ſemper eſt eadem ⁊ vna.

¶ Et iḋ difficile eſt intelligere: vel imaginari niſi in cōpatione ad alteꝝ: ſicut dixit Ari.

¶ Infert correlarium ex dictis dicēs: ꝙ mā prima ſit ſolum ens in potētia: ⁊ ideo difficile eſt eam itelligere niſi in cōpatione ad aliqḋ. ſ. formā: vt dicit Cōmē. ¶ Notādum eſt: qꝛ dicit hic Cōmē. ⁊ in pmo phy. ꝙ nā māe prime nō eſt bñ intelligēda ſm ſe: rō eſt: qꝛ qcqḋ itelligit̃ primo vel eſt actus vel in actu: ſꝫ mā prima nō eſt hmōi: ideo nō bñ intelligit̃ ſm ſe. ¶ Et eſt notādū ꝙ ipſa itellit̃ p analogiam ad alteꝝ. ſ. ad formaꝫ: qꝛ ſicut in artibꝰ forma intelligit̃ in cōpatione ad aliam formam: que tamē eſt in actu: vel eſt aliquid qḋ eſt ſub tali forma: ſic eſt de itellu māe pme: qꝛ nō itelligit̃ pꝛio: ſed ex ꝯñti: eo ꝙ de ſe non eſt in actu nec actus. Sic ſunt illa: que non hñt māꝫ neque mā eſt ipedimētum intellectionis: vt deus eſt: ⁊ ſepata a mā: que ſunt actus puri: ⁊ de ſe maxime intellectiua.

¶ Et cuꝫ iuenit ſubāles formas diuidi ſm diuiſionē huiꝰ ſubiecti. Diuiſio aūt non eſt huic ſubiecto: niſi inquātum hꝫ q̃titatē: ſciuit aūt ꝙ pncipium coꝝ: que exiſtūt in h ſunt tres dimēſiones q̄ dicunt̃ corpꝰ.

¶ Poſtq̄ determinauit auctor de nā māe prime gñabiliū ⁊ corruptibiliū ſꝫ ſe: hic determinat de ea in cōpatione ad formas ſubales: ⁊ oñdit in quo ordine ⁊ reſpectu ſe hꝫ ad formas qḋ idem eſt. circa qḋ duo facit. Primo oñdit generalr̃ ꝙ dimēſiōes iterminate pcedūt formā vnāquāqꝫ in mā ſm indiuiduū: ⁊ ꝙ dimēſiones terminate ſequuntur formā in mā. ſcḋo redit ſpāliter ad declarādum ꝙ dimēſiones iterminate nunq̄ ſepant̃ a mā. ibi. (Et qꝛ inuenit oēs formas.) ¶ Pria in duas. primo declarat gñalr̃ ꝙ dimēſiones iterminate pcedūt. ſcḋo ꝙ dimenſiones terminate ſequnt̃ formā in mā ibi. (Et cū inuenit in his dimēſionibus.) ¶ Primo dicit ꝙ cuꝫ Ari. diuidit formas ſm diuiſionē ſubi: in quo ſunt: diuiſio aūt ſube nō debet niſi p q̃titatē. cuꝫ ḡ ſubm h ꝙ eſt mā ſit ſubā: ⁊ pus nālr̃ diuidit̃ q̄ hēat formā: ſeq̄t ꝙ prius nālr̃ exiſtūt in h ſubo dimēſiones tres: q̄ dicunt̃ corpus q̄ forꝰ: ⁊ p ꝯñs q̄ aliqḋ alioꝝ: q̄ ſequunt̃ formā: ⁊ iḋ dīc abſolute ꝙ pnm coꝝ que exiſtūt in h ſubo ſunt dimēſiones. ¶ Notādum vt Cōmē. dicit. 9. meta. ꝙ in multitudine gñabilium ⁊ corruptibiliū ab vno gñante. ſ. indiuiduoꝝ eſt multiplicatio p māꝫ ⁊ diuiſio in ptes: in q̄s agēs agit: cum ḡ forme nō diuidant̃ niſi p diuiſionē māe: ⁊ mā diuidit̃ p dimēſiones, ḡ dimēſiones pus adueniūt māe q̄ hec forma vel illa: ⁊ ēt dicit. 8. phy. ꝙ quātitas imediatius adheret māe. ¶ Sꝫ obiicit̃: qꝛ dimēſiones ex quo ſunt accñtia nō hñt eē niſi a forma: qꝛ vt dī 7° meta. accñtia nō ſunt entia niſi qꝛ entis. q̄re nō vr̃ ꝙ pcedant formā in mā. ¶ Ad hoc dicat̃: ꝙ dimēſiones vt ſunt iterminate hñt eē a māe: vt aūt ſunt terminate dicunt̃ forme: ⁊ iḋ dimēſiones ſunt in ꝯpoſito terminate rōne forme: iterminate vo rōne māe licꝫ igit̃ dimēſiones nō hñt eē extra aīaꝫ actualr̃ put ſunt iterminate: ſicut nec mā pīa hꝫ eē extra aīaꝫ ſine forma: vt dicit Cōmē. 12. meta. eēntia tñ māe eſt alia ab eēntia forme ⁊ ꝯpoſiti: ſic eſt de dimēſionibꝰ: qꝛ licꝫ ſint ſemp determinate in re extra: alia tñ eſt eēntia ſm ꝙ dimēſiōes ē vt ſunt dimēſiones hñtes terminos: qꝛ terminū recipiūt a forꝰ eēntia tñ dimēſionū nūq̄ corrūpit̃ cum corruptione huiꝰ ⁊ illiꝰ termini: ſicut nec eēntia māe corrūpitur cum pcedit ad hāc formā particularem ⁊ ad illam.

¶ Et cum iuenit in his dimēſionibus cōicari formas oēs: quaꝝ q̄libꝫ hꝫ ppriā q̄titatē terminatā: ſciuit diuiſiones terminatas vltio actu nō poſſe eſſe: niſi poſtq̄ forma ſubālis exiſtit in eo: ſicut eſt diſpō de alijs accñtibus exiſtentibus in actu.

¶ Oñdit ꝙ dimenſiones terminate ꝯſequunt̃ formaꝫ in mā: ⁊ hoc declarat tribus rōnibus quaꝝ ſcḋam ponit ibi. (Et ēt inuenit) terciaꝫ ibi. (Et ēt accepit ſignū.) ¶ Primo dicit: ꝙ cū Ari. iuenit oēs formas cōicare in iſtis dimēſionibus: quelibꝫ aūt forma hꝫ q̄titatē terminatā ꝓpriam: manifeſtū fuit ei: ꝙ dimēſiones terminate nō pnt in vltimo actu ⁊ pfectione exiſtere in ſubo niſi poſtq̄ forma ſubālis in eo fuerit: ſicut nec alia accñtia in actu pfecto exiſtūt niſi ſm formas. ¶ Notādum vt Cōmē. dicit 2. phy. ꝙ ſicut vnaqueqꝫ forma hꝫ q̄litates determinatas: ita hꝫ q̄titatē determinatā ad minimū ⁊ ad maximū: ⁊ hoc ideo dr̃. 2. de aīa. ꝙ oīum nā ꝯſtantiū terminus eſt magnitudinis: ⁊ iḋ cū terminus q̄titatis ſit forma dimēſionis: manifeſtū eſt ꝙ dimēſiones terminate ſm ꝙ actu hñt terminos ꝓprios formaꝝ cōſequunt̃ formas ſubales in mā. ¶ Itē notādū ꝙ paſſiones ⁊ accñtia de ſe ſunt iterminata: vt hꝫ ex 8° meta. terminata vo ſunt a forꝰ: qꝛ oīs terminus eſt a forma: vt dicit Cōmen. 3. ce. ⁊ mun.

¶ Et inuenit enim ſubiecta oīum accñtiaꝫ indiuidua ſubſtātie que ſunt in actu: de q̄bus determinatū fuit ab eo eē cōpoſita ex formis ⁊ ſubiecto: qḋ eſt in potentia.

¶ Declarat hic ſcḋaꝫ rōnē dicēs: ꝙ ſubiecta oīuꝫ accñtiū ſunt idiuidua ſube: ſꝫ dimēſiōes ſunt de nūero accñtiuꝫ exñtium actu in ſubo. ḡ ſubm eoꝝ vel ſubiā erūt indiuidua ſube: ſed indiuidua ſube ſunt cōpoſita ex mā ⁊ forꝰ: ḡ dimēſiones termiate poſteriores ſunt forma in mā: qꝛ accñs ē poſteriꝰ ſubo nālr̃. ¶ Notādū eſt ſic dīc Cōmē. 3. de aīa. ꝙ lꝫ forꝰ ſubalis ⁊ accñtalis in h ꝯueniāt: q̄ ſunt

in ſubiecto

in ſubo: differũt tñ φ forma ſubalis nõ reqrit φ preexiſtat ſuum ſbm actu: imo ipſa dat actum eẽndi: forma vo accñtalis non põt exiſtere niſi ſbm ſit in actu: qd̃ eam in actu recipit: ſaltẽ nã pri⁹: ⁊ ita eſt de dimẽſionib⁹ terminatis: ⁊ hoc eſt qd̃ dicit Cõmẽ. 7. meta. ſ. φ indiuiduum ſube p̃cedit indiuiduum accñtium. 8⁹ phy. ⁊ dicit φ via ſube ad eſſe precedit nã eſſe accidentium.

¶ Et accepit ẽt ſignũ ex h̃: φ h̃ ſubm recipit accñtia ↄtingentia in eo φ nõ eſt ſimplex: qm̃ ſi eſſet ſimplex actu: non poſſet recipe accñtia. Pati enim ↄtrariuꝫ eſt ipſi actui.

¶ Declarat hoc idẽ tertio dicẽs: φ ſignũ ẽt ad hoc. ſ. φ dimẽſiones terminate ſequanť formã in mã eſt φ illd̃ ſbꝫ qd̃ hꝫ dimẽſiones terminatas reqrit accñtia ↄria ⁊ contingentia: ita φ qñqꝫ vnũ: qñqꝫ aliud: mõ illud ſubm qd̃ qñqꝫ recipit vnum qñqꝫ aliud non eſt ſubiectuꝫ ſimplex in actu exiſtẽs: qꝛ recipere eſt qd̃daꝫ pati: illud aũt quod eſt ſimplex actus eſt impaſſibile. ⁊ nõ eſt paſſibile: qꝛ pati ↄtrarium eſt actui. ergo erit tale ſubiectum cõpoſitũ ex forma: que eſt actus: ⁊ mã que eſt in potentia: ⁊ ita ſubm dimẽſionũ terminataꝝ eſt cõpoſituꝫ ex mã ⁊ forma: q̃re dimẽſiones terminate ſequenť formã ſubalem in mã.

¶ Et qꝛ inuenit oẽs formas cõicari in dimẽſionib⁹ non terminatis: ſciuit φ prima mã nunq̃ꝫ denudať a dimẽſionib⁹ nõ terminatis: qm̃ ſi denudareť: tũc corpus eẽt ex nõ corpore: ⁊ dimenſio ex non dimẽſione.

¶ Dicit ad declarãdum ſpãlr φ dimẽſiones interminate nunq̃ꝫ ſepanť a mã: ⁊ p̃mo declarat rõne. 2⁹ declarat oĩa ſupradicta ſenſu: ⁊ exẽplo ſibi. (Et hoc totũ ↄtingit.) Circa primũ ponit duas rõnes deducẽtes ad incõueniẽntia duo. ſcdã ibi. (Et tũc forma corruptibilis.) ¶ Primo dicit φ oẽs forme cõicant in dimẽſionib⁹ nõ terminatis nã oĩs forma mãlis reqrit q̃ntitatẽ ⁊ dimẽſionẽ: ⁊ iõ manifeſtum eſt φ mã nunq̃ꝫ denudať a dimẽſionib⁹ nõ terminatis: qꝛ ſi ita eẽt φ denudareť ab eis tũc dimẽſio fieret ex nõ dimẽſionib⁹: ⁊ corpus ex nõ corpe: qd̃ eſt ĩpoſſ. quare ſeqť φ nõ denudať ab eis. ¶ Notãduꝫ φ ſicut dicit Cõmẽ. ſcdo ce. ⁊ mũ. Ex quo aliqd̃ fit ex mã p̃ma: opꝫ ipſam eſſe ſituatã in vniuerſo: cuius declaratio ſit: qꝛ ex mã nõ fit aliqd̃ ⁊ maxĩe corpus niſi p trãſmutationem: nihil aũt trãſmutat mãm niſi corpus: vt Cõmẽ. dicit. 7. meta. ſed illud qd̃ trãſmutať ab agẽte corpeo dꝫ habere ſitum determinatũ in vniuerſo: ⁊ idẽ dicit 4⁹ phyſicoꝝ: ⁊ pħo primo de gñatione corpus agit p ↄtactuꝫ: qꝛ ſi aliqd̃ fit ex mã ipſa debet eſſe ſituata in vniuerſo: ſi tñ nõ haberet ſitum nõ eſſet dimẽſionata: ⁊ ideo impoſſibile eſt aliquid fieri. ſ. aliquid corpus a mã non dimenſionata.

¶ Et tũc forma corpalis vel forme corpales eẽnt ↄtrarie ⁊ ſuccedẽtes ſibi in h̃ ſubo ſicut eſt diſpõ de formis ſubſtãtialibus.

¶ Oñdit aliam rõnẽ h̃. d. φ ſi mã prima denudareť a dimẽſionib⁹ iterminatis: tũc ſequereť φ forme corruptibiles eẽnt ſibi inuicẽ ↄrie ⁊ ſuccedẽtes ſibi in eodẽ ſubo: hoc eſt φ corpeitas ↄriareť corpeitati: ita φ ſicẽ vna for͛ ſubalis ↄtrariať alteri ſaltẽ p q̃litates ⁊ diſpõnes proprias: ⁊ vna corrũpit aliã: ſic vna ↄtrarietas corrũpet aliã: h̃ aũt eſt falſum: q̃re ſeqť φ mã pria nunq̃ꝫ denudať a dimenſionib⁹ iterminatis. ¶ Notãdum: φ corpeitas: q̃ eſt in mã ⁊ forma corpeitatis nõ opponunť adinuicẽ nec ↄrie nec p̃uatiue. Nõ opponunť priuatiue: qꝛ oppoſitoꝝ priuatiue ſi vnũ eſt pfectũ: reliquũ imp̃fectũ: mõ corpeitates nõ ſunt tales inq̃ntum corpeitates. Nec opponunť ẽt ↄtrarie: qꝛ ↄtraria maxime a ſe inuicẽ diſtãt: mõ in dimenſionibus vel in corpeitatibus nõ eſt dare maximum vel minimũ: vt app̃et primo phyſi. quare non erit maxia diſtãtia: ⁊ p ↄñs nec ↄtrarietas. ergo dimẽſiones ⁊ corporeitates nõ corrumpunt ſe adinuicẽ: ⁊ ita non ſuccedũt ſibi inuicem in eodẽ ſubiecto. Item quãtitates nõ ſunt de gñe virtutum actiuaꝝ: vt Cõmẽ. dicit 4⁹ phyſicoꝝ. ⁊ ita dimẽſiones non agunt in ſe inuicem. ¶ Ex quo ergo mã prima nunq̃ꝫ eſt ſine dimẽſionibus: ſicut nec ſine formis: ⁊ ſi dimẽſiones nõ ſuccedunt forme ſubſtãtiali ſeqtur φ mã prima nunq̃ꝫ denudetur a dimenſionibus vt ſunt interminate: qꝛ termini bene ſuccedũt ſibi inuiceꝫ: ⁊ corrũpuntur: ſed dimenſiones ſemper p̃manent.

¶ Et hoc totũ ↄuenit ſenſui. Videtur eniꝫ φ forma caliditatis qñ agit in aquã: icipit aqua augeri ⁊ creſcere i dimẽſionib⁹: ⁊ vicinari dimẽſionib⁹ aeris: cuꝫ igiť puenerit ad maximã quãtitatẽ aque: tunc ſubm ei⁹ denudať a forma aque ⁊ q̃ñtitate dimẽſionũ aque p̃pria: ⁊ recipit formã aeris: ⁊ q̃ñtitatẽ dimẽſionũ p̃priaꝝ fore aeris. Et ſilr facit ↄrium forma frigiditatis in aere. ſ. φ dimẽſ. õẽs aeris nõ ceſſant diminui donec expolieť a ſua forma ⁊ recipiat formã aq̃.

¶ Hic totũ declarat dcm̃ ſuum exẽplo: ⁊ p̃mo declarat h̃ de dimẽſionibus terminatis di. φ hoc totũ qd̃ dcm̃ eſt ↄfirmať ſenſu. nã videm⁹ φ ex aqua fit aer ab agẽte p caliditatẽ: ⁊ aqua incipit augeri in dimẽſionibus ⁊ approp̃inquare dimẽſionibus aeris: cũ aũt aqua venerit ad maximã extẽſionẽ: quã aqua põt recipe: ⁊ tũc vlteri⁹ p̃ceſſerit actio agẽtis: corrũpiť forma aque: ⁊ ſubm ſimul denudatur a forma aque: ⁊ a quãtitate p̃pria dimẽſionum aque: ⁊ introduciť forma aeris in quãtitate p̃pria: ⁊ terminis p̃prijs dimẽſionum aeris: ⁊ ſic eſt agẽs p formam ſufficiẽs qñ ex aere fit aqua. ſ. dimenſiones aeris ↄtinue diminuunť donec ſubm expolietur forma aeris: ⁊ itroduceť forma aque cũ terminis aq̃ p̃prijs. Deinde cũ dicit.

¶ Dimẽſiones aũt ſimplices: q̃ appellanť corp⁹ ſimplex: nõ denudanť a pria mã: ſicẽ nec alia accñtia cõia oĩbus corpibus ↄtrarijs: aut duobus coꝝ: aut plus: verbi grã dyaphanitatẽ: in qua cõicant ignis ⁊ aer.

¶ Declarat dcm̃ ſuũ ex dimẽſionibus iterminatis dicẽs φ dimẽſiones ſimplices: q̃ appllanť corp⁹ nunq̃ꝫ ſepanť a mã p̃ma: ⁊ dicit formas has nõ ſepari a mã p̃ma: ſicut nec alia accñtiuꝫ: q̃ ſunt cõia oĩb⁹ formis ↄtrarijs: vł aliqb⁹ vł pl̃ibus: qꝛ tũc lꝫ vna for͛ corrũpať p aduẽtũ for͛ cõtrarie: accñs tñ qd̃ eſt cõe ambab⁹ formis nõ corrũpiť: vt app̃et in dyaphanitate: in qua cõicant ignis ⁊ aer quẽ nõ corrũpiť qñ ex igne fit aer ⁊ ecõuerſo: vt app̃et p̃mo de gñone. ¶ Notãduꝫ φ ſic dicit Cõmẽ. 2. de aĩa. ignis hꝫ raritatẽ maximã: deinde aer: poſtea aq̃: ita φ ignis eſt finis raritatis: ſꝫ cũ raritate ſua eſt latitudo ad mai⁹ ⁊ minus: ita φ ſi ex eo fit aq̃ vel aer põt fieri minus rarus ⁊ magis: ⁊ ſic tota trãſmutatio fit in dimẽſionib⁹ p̃pinquis ignis: vſqꝫ ad finem trãſmutationis qñ corrũpiť forma ignis ⁊ itroduciť forma aeris vel aq̃: ita φ mã ſp eſt ſub dimẽſionibus: ſed nõ eſt ſemp ſub eiſdẽ terminis dimẽſionũ. ¶ Nota φ iſta ſucceſſio nõ fit in for͛ ſubali: ſꝫ magis in dimẽſionibus ⁊ q̃litatibus formaꝝ ſubaliuꝫ: ⁊ hoc

eſt qđ Cōmen. dicit ſcđo ⁊ 6° phyſicoꝝ. ꝙ forma indiuiſibilis trāſmutationis nō eſt in rebus diuiſibilibus. Primo phyſicoꝝ ēt dicit ꝙ in ſpermate apud gn̄ationē hoīs nō ceſſant partes ſpermatis recedere ⁊ partes hoīs fieri: donec forma humana pficiat: ſi forma recipit partitionem. Si aūt nō: illud neceſſario ſeq̄tur in actibus proprijs forme gn̄ate: ⁊ hoc vltimū eſt veꝝ: ſicut dicit ipſe poſtea 2° ⁊ 6° phy. ℂ Item nota ꝙ in gn̄atione ſubali q̄litas ſymbola non corrūpit: ſed ꝯria corrūpunt: vt vult phs pªo de gen̄. ⁊ iđ dicit in ſcđo eiuſdē: ꝙ in hn̄tibus ſymbolum facilior eſt trāſitus. v. g. ſicut dicit Cōmē. in eodē 2° qn̄ ex aere fit ignis: caliditas: que eſt qualitas cōmunis vtriq̄: nō corrūpit: ſed magis intenditur ⁊c̄.

ℂ Et q2 iſta for². ſ. forma dimēſionis nō terminate exiſtit in pªamā pmitus: ⁊ ſuccedit ſibi in ea: qn̄ ipoſſe eſt h̄ ſubm recipe duas eaꝝ in exn̄tia terminate quātitatis: iđ ipoſſe eſt a ſubiecto denudari formam: vel ſubm denudari a forma niſi p forme deſtructionē. Nec eſt ēt impoſſe ipſam fieri in ſubiecto: niſi p agens extrahēs illam de potētia in actu. Vn̄ neceſſe eſt has formas eē contrarias adeo ꝙ altera corrūpet ſuā ꝯriam: ⁊ ſubiectum reciperet formam ſimilem.

ℂ Poſtq̄ auctor determinauit de nā materie generabilium ⁊ corruptibilium: hic determinat de nā forme ipſorum: circa qđ duo facit: q2 primo facit qđ dcm̄ eſt: ſecundo ex his que determinata ſunt de nā māe ⁊ forme generabilium ⁊ corruptibilium concludit cauſas gn̄ationis ⁊ corruptionis ibi. (Declaratū eſt igitur.) Adhuc pma in duas: q2 pªo determinat de nā forme. ſcđo ex hoc infert duas ꝯcluſiones ibi. (Vn̄ forme elemētoꝝ.) ℂ Primo dicit ꝙ iſta forma interminate dimēſionis. i. dimēſiones interminate: que appellant ab aliq̄bus forme corpeitatis: exiſtūt primo in mā prima: dimenſiones aūt terminate ſuccedūt ſibi inuicē in mā: cum impoſſe ſit formas ſubales: que hn̄t pprios terminos ⁊ diſtinctos ſuaꝝ q̄ntitatū ſimul exiſtere in eadē pportione māe: ideo ipoſſe eſt vnaꝝ formā ſubſtātialem denudari a ſubiecto: vel ſubiectū denudari a forma ſubſtātiali niſi per corruptionē forme illius: cum qua ſibi introducitur: nec ēt poſſe eſt fieri in hoc ſubiecto niſi per agēs extrahens illam de potētia in actū: ⁊ ideo neceſſe eſt formas ſubſtātiales eē cōtrarias: ita ꝙ altera corrūpit alteram cui ſuccedit: vel agens generans vnam formā corrumpit aliam prius exn̄tem: ⁊ tūc ſubiectum recipit formā ſimilem. ſ. ipſi agenti. ℂ Notādum eſt: ꝙ in mā prima ſunt ſimul diuerſe forme pp hoc ꝙ in ipſa mā naturalr prius exiſtūt dimēſiones mediantibꝰ q̄bus diuidit ⁊ recipit in diuerſis partibus ſuis diuerſas formas: ſed in eadē portione māe nunq̄ ſil exiſtūt diuerſe forme ſubales: ſed ſucceſſiue. ſ. mō vna mō alia: ⁊ hoc ideo: q2 vna ꝯtrariat alteri ⁊ corrumpit eam: ſed ſbm eſt cōe ad oīa vt infra patebit. ℂ Item nota ꝙ forma ꝯria nō fit de nouo niſi p nouā actionē ⁊ diſpōnem agētis cōtrarij: que erat in potētia actiua: ⁊ ēt in mā in potētia paſſiua: ⁊ hoc eſt qđ Cōmen. dicit. 12. meta. ꝙ oēs forme: q̄ ſunt in mā prima in potētia paſſiua: ſunt in motore pmo in potētia actiua. ℂ Itē dicit Cōmē. ꝙ neceſſe eſt: ꝙ iſte forme ſint ꝯtrarie: vt pz pmo de gn̄atione. gn̄atio ⁊ corruptio ſunt ſil nā ⁊ ꝯria: q2 gn̄atio vnius eſt corruptio alterius: ⁊ iđ p eādē actionē per quā agens corrūpit vnā formā. gn̄at aliam: ⁊ ecōuerſo. Qđ non aduertunt dicētes in oī gn̄atione ſimplr ſemp opz fieri reſolonē ad māꝫ primā: ita ꝙ oīa accn̄tia: que prius fuerant corrūpantur ſimplr: ⁊ alia de nouo ſm totū fiāt: q2 tunc gn̄atio vnius nō eſſet corruptio alterius: ſed motus eſſent diſtincti.

ℂ Unde forme elementoꝝ ſunt contrarie: ⁊ ideo dicuntur paſſiua quodāmodo eſſe contraria: ⁊ quodāmodo eſſe ſimilia.

ℂ Infert duas ꝯcloнes. ſcđa3 ibi. (Vn̄ ſi aliqua.) ℂ Primo dicit: ꝙ ex hoc apparet ꝙ forme elemētoꝝ ſunt contrarie: q2 mutuo ſe corrūpunt: ⁊ ideo paſſiua quodāmō dicunt ꝯtraria eſſe: ⁊ quodāmō ſimilia: nam paſſiua ſunt in pnͦ ꝯtraria agēti: in fine vō ſimilia: vt apparet pmo de gn̄atione. ⁊ 7° meta. ℂ Notādum vt ſcribit. 12. meta. ꝙ ꝯria dicunt: que maxime diſtāt ſm pprias q̄litates: ⁊ nō ſolum ſm magis ⁊ minus: ⁊ ideo cū Alex. credidit q̄litates pmas eē formas elemētoꝝ: dixit elemēta ſubaliter eſſe ꝯria adinuicem: vt pz ſcđo de gn̄atione ⁊ 4° metheororꝝ: ſed hoc nō eſt veꝝ de formis ſubſtātialibus: q2 ſubſtātie nihil eſt ꝯrium: ſed ſi accipiunt ꝯtrarie iproprie ⁊ large ſm pfectum ⁊ impfectum: tunc eīnt vt ſic bene ſunt ꝯria: ⁊ mutuo actiua ⁊ paſſiua per qualitates pprias: vt appet pmo de gn̄one caplo de actiuis ⁊ paſſiuis.

ℂ Unde ſi aliqua corpora ſimplicia ſunt: quoꝝ forma caret contrarijs: contingit ꝙ ille forme ſint nec generabiles: nec corruptibiles: nec ſe habentes ſubiectū cōe.

ℂ Infert ſcđa3 ꝯclonē dicēs: ꝙ ſi ſint aliqua corpa ſimplicia quoꝝ forme carēt ꝯtrarijs. hmōi formas nō eē gn̄abiles ⁊ corruptibiles: nec hr̄e ſubm cōe ꝯrijs: vt ſunt forme celeſtes. ℂ Notādum ꝙ gn̄atio vel corruptio: vel nā gn̄abilis vel corruptibilis nō ſunt vbi nō eſt cōtrarietas vel ſubm cōe: vt pz ex libro de longitudine ⁊ breuitate vite: q2 nā non ponit actiuum ſine paſſiuo: nec econuerſo: q2 ſi ſic: tunc aliquid feciſſet ocioſum ⁊ fruſtra: ſed deus ⁊ natura nihil faciunt fruſtra: vt dr̄ in primo celi ⁊c̄.

ℂ Declaratū eſt igr̄ ꝙ cā corruptiōis entiū: ⁊ factiōis eoꝝ ē ꝯrietas exn̄s i ſuis formis: ⁊ cōe ſbm: qđ nullā hꝫ ppriā formā: ſꝫ eſt potētia recipiēs numeꝝ ſm formas diuerſas in ſpē: ⁊ numerū ſm formas diuerſas numero: ⁊ que ſit ſcđm magis ⁊ minus.

ℂ Ex oībus precedētibus ꝯcludit cauſas gn̄onis ⁊ corruptionis iſtoꝝ inferioꝝ. ⁊ pmo facit hoc: ſcđo ex hoc elicit quādam ꝯcluſionē aliam. ibi. (Et q2 iſtud.) Adhuc circa primū duo facit: primo ex dictis ꝯcludit cās gn̄onis. ſcđo ex dictis oſtendit quō pdicta ꝯcluſio infertur ibi. (Et cā huius totius.) ℂ Primo dicit ꝙ ex pdictis declaratuꝫ eſt. i. poteſt ꝯcludi ex dictis: ꝙ cauſa corruptionis entiuꝫ ⁊ factionis. i. gn̄ationis ipſorum eſt duplex. ſ. ꝯtrarietas: que eſt inter formas ſubſtātiales: ⁊ ſubiectum qđ eſt cōe oībus formis. i. mā prima: que eſt in potentia ad oēs formas nullaꝫ hn̄s de ſe: ſed eſt recipiens numeꝝ ſm diuerſas formas numero ⁊ ſpē: ⁊ ſm diuerſas formas ſm magis ⁊ minus. i. ꝙ ipſa mā prima eſt recipiens numerum per formas diuerſas ſm magis pfectum ⁊ minus pfectū: cuiuſmodi ſunt forme ſimplicium ⁊ mixtorum.

ℂ Et cā huiꝰ totius eſt: q2 h̄ ſbm recipit primitus dimēſiones recipiētes dimēſioneꝫ terminatā: ⁊ q2 eſt multū in potētia: qm̄ ſi nō hēret dimēſionē nō reciperet inſimul formas diuerſas numero: nec formas diuerſas ſpē

ſas ſpē in tpibus niſi in diuerſis: ſꝫ in eodē tpe nō īuenit niſi vna forma: ⁊ cū hoc ꝙ eiꝰ materia eſt vna numero: ⁊ ſi nō eēt multa in potētia nō denudaret ab illa vna forma quā recipit: ⁊ eēt forma in ſubſtantia illius ſubiecti: ⁊ iſtud ſubiectū eſſet impoſſibile: vt denudaret a ſua forma oīno: aut corrūperet illa forma: ⁊ fieret alia forma.

¶ Oſtēdit quō illud ſeqtur dicēs: ꝙ cā huiꝰ. ſ. ꝙ hoc ſubꝫ eſt in poᵃ recipiēs formas diuerſas in nūero ⁊ ſpē: eſt qꝛ illud ſubm. ſ. mā pͥa recipit dimēſiones interminatas: que ſunt in poᵃ ad diuerſos terminos ⁊ ſunt recipiētes dimēſiones terminatas. Per has aūt dimēſiones interminatas eſt ſubm multū in potētia. Cuius rō eſt: qꝛ ſi nō haberet dimēſiones: qbus diuideretur nō poſſet ſimul recipere diuerſas formas nec ſpē nec numero: niſi in diuerſis tpibus ſucceſſiue: ſed in eodē tpe nō eſſet niſi vna forma in tota mā: qꝛ mā ẜm ſe eſt vna numero: ⁊ ſi nō hēret dimenſiones nō poſſet diuidi: ex quo ſequeretur ꝙ non eſſet multa in potentia: nec denudaretur ab illa forᵃ: quaꝫ poſt reciperet: ⁊ tunc forma illa eſſet in ſubã illius ſubti. i. eſſet de eſſentia eius: ita ꝙ eſſet impoſſibile denudari ab illa forᵃ oīno: quare illa forma nunq̄ꝫ corrūperetur: nec alteraretur. Ex quo apparet ꝙ ꝑ dimēſiones interminatas mā pͥa eſt multū in potētia. ¶ Ad intellm huiꝰ nota ꝙ Cōmētator dicit: ꝙ mā prima eſt vna numero: ⁊ etiā phs in multis locis Cōmētator 7ᵒ meta. oſidit quō mā prima eſt vna numero: ⁊ quō vnuꝫ numero pōt inueniri in pluribꝰ. ſ. illud qȯ eſt in potētia: ⁊ tale dr̄ vnū numero ꝑ priuationem dr̄iaꝝ indiuidualiuꝫ: ꝑ quas differūt ſingula abinuicem: ⁊ ꝑ priuationē etiam forme: ꝑ quaꝫ res dr̄ eſſe vna numero: ⁊ ex hoc ēt qꝛ caret forma dr̄ cōis oībus formis: nō igitur eſt ideꝫ numero ex hoc: ſed qꝛ caret differētijs formaꝝ indiuidualium: ex hoc aūt eſt cōis pluribus: qꝛ nullā formā hꝫ in actu: ⁊ ſic mā prima eſt cōmunis oībus formis ẜm ꝙ eſt ſolum in potētia: ita ꝙ cōmunicatio mē prime cū oībꝰ formis nō intelligitur niſi ꝑ priuationeꝫ oīum formaꝝ indiuidualium: ⁊ ita iſta cōmunicatio eſt pura priuatio: ſed mā prima cū ſit qȯdam ens extra aīam: qꝛ eſt ſubm indiuiſibile ſenſibilis: nō hꝫ eſſe extra aīam ẜm ꝙ hꝫ medium: ſed eſt extra aīam ẜm ꝙ ſentitur ſub formis ⁊ paſſionibus: intelligitur aūt eēntia per priuationem oīum formarum: ⁊ hec eſt vera imaginatio materie prime: vt idem dicit Cōmentator.

¶ Et qꝛ iſtud ſubm nō recipit multas formas in ſimꝉ vel ſucceſſiue: niſi ex hoc ꝙ recipit dimēſiones tres ꝑmitus: manifeſtū aūt eſt: ꝙ ſi ſubm aliquod ſit qȯ nō recipit niſi vnā formā ſemꝑ: ⁊ eius ſbm eſt vnum numero ſimplr̄. Et qȯ multitudo eſt in eo oīno: nec potētia in actu: ⁊ ꝙ nō diuidit ẜm formam: nec forma per eius diuiſionem.

¶ Ex ꝓcedēti aūt qōne elicit quādam aliā ꝯclonē circa ꝗ duo facit: ꝑmo facit qȯ dcm̄ eſt: ſcđo oſidit quō dicta cōcluſio ſeqtur ex ꝑdictis. ibi. (Et cā l hoc.) ¶ Primo dicit ꝙ idē ſubm: qȯ eſt mā prima: nō recipit multas formas ſil: ideo ꝓp hoc nō recipit dimēſiones tres. ſ. interminatas: igr̄ eſt manifeſtū ſi ſit aliqd ſubꝫ: qȯ nō recipit niſi vnaꝫ formā: que ſemꝑ eſt in eo: tale ſubm eſt ſimplr̄ vnū in nūero. ſ. in actu ⁊ in potētia: ita ꝙ nō eſt aliq̄ multitudo nec actu nec potētia: nec diuiditur tale ſubꝫ ꝑ formas: nec forma eius diuiditur ẜm eius dimenſiones.

¶ Et ꝙ cā in hoc eſt: qꝛ nō recipit quantitatem ꝑmo an̄ receptionē formaꝝ: qꝛ ſi reciperet eēt diuiſibile ẜm formā: ⁊ forma diuiſibilis ẜm eius dimēſiones. ſ. ẜm diuiſionē ſubiecti: ⁊ finiti eēnt actus ẜm finitatē illiꝰ quātitatis: ⁊ eſſet poſſibile recipere maius ⁊ minus: ⁊ partem: ⁊ totum in ea forma.

¶ Dat cām huiꝰ qōnis: vel oſidit quō infertur ex dictis. ⁊ ꝑᵒ facit hoc. 2ᵒ oſidit ꝯuerſam iſtius ibi. (Si igit aliqua forᵃ eſt.) ¶ Primo dicit ꝙ cā huius. ſ. ꝙ illud ſubm: qȯ nō recipit niſi vnā formā: eſt vnū ſimplr̄ nullā hn̄s multitudinē: nec actu nec potētia eſt diuiſibile ẜm formas: tota cauſa eſt: qꝛ nō recipit quātitatē: poſt aūt receptionē formaꝝ recipit diuiſionē: nam ſi reciperet quātitatē priꝰ nālr: tūc illud ſubm eēt diuiſibile ẜm formā: qꝛ ex hoc hēret ꝑ qȯ diuideretur. ſ. quantitatē: ⁊ in diuerſis ꝑtibus eius poſſent recipi diuerſe forme in ſpē: ⁊ ſic illud ſubm diuideretur ꝑ formas: forᵃ ēt diuiſibilis eēt ẜm diuiſionē eiꝰ: ⁊ qꝛ in diuerſis ꝑtibus eiꝰ poſſet recipi forma eadē ẜm ſpēꝫ: ⁊ ſic diuideretur forma ẜm diuiſionē ſubti. Adhuc ēt cū forᵃ introducit in ſubo dimēſionato eadē forma indiuidualis extēderetur ẜm extēſionē ſubi: ⁊ ſic acꝰ eēnt limitati ⁊ finiti ẜm finitatē quātitatis ſubti: ex q̄ ſeqretur ꝙ talis forᵃ poſſet recipe magis ⁊ minꝰ: ita ꝙ ī maiori corpe eēt maior ſaltē ẜꝫ vtutē: ⁊ ī minori minor: ēt hēret ꝑtē ⁊ totum: qꝛ eēt diuiſibilis ẜm diuiſionē ſubi. ¶ Notādū ꝙ ſicͭ apparet ex 2ᵒ ⁊ 4ᵒ meta. in vnoquoqꝫ gn̄e eſt dare primū qȯ ſit cā illoꝝ in illo gn̄e: ⁊ ēt in gn̄e diuiſibilium eſt dare vnum ꝑmū: ⁊ ſic cum quātitati ⁊ ſubē debetur diuiſio: quātitati debetur primo ⁊ ꝑ ſe: ſubē vō ꝑ accn̄s: qꝛ ꝑ quātitatem: vt apparet 6ᵒ phyſi. ⁊ primo a Cōmen.

¶ Si igitur aliqua forma eſt: que non recipit maius ⁊ minus: neqꝫ diuiditur per diuiſionē ſui ſubiecti: nec ſubiectum diuidit per diuiſionē forme. ſ. per eius diuerſitatē. Manifeſtuꝫ eſt ꝙ in ſubiecto iſtius forme nō exiſtūt dimēſiones primitus: ſꝫ poſtq̄ꝫ forma exiſtit. Et intelligo poſt ſcđm eē: nō poſt ẜm tp̄s: ſicut eſt diſpō in oībus accn̄tibus in ꝑma materia. ſ. ꝙ nō inueniunt in eā: niſi ẜm ꝙ hꝫ formā exn̄tem in actu.

¶ Oſidit ꝯn̄am dicte ꝯclonis dicēs: ꝙ ſi eſt aliq̄ forma: q̄ nō recipit magis ⁊ minꝰ: ita ſupple ꝙ nō diuidatur ꝑ diuiſionē ſui ſubi: nec ſuū ſubm diuidit ꝑ formas diuerſas ſpē vel nūero: manifeſtū eſt ꝙ in ſubo talis forme nō exiſtūt dimēſiones primitꝰ. i. prius q̄ꝫ forma ſubalis: ſꝫ poſt q̄ꝫ forma ſubalis in eo exiſtit. Et ſubdit ad intellm huius qȯ dicit poſtq̄ꝫ eſt forᵃ: ⁊ dicit ꝙ intelligit ꝙ dimēſiones exiſtunt in tali ſubo: poſtq̄ꝫ forᵃ ſubalis extiterit in eo poſt ẜm eē: idē ẜm nām: nō poſt ẜm tp̄s: ſicut eſt diſpō in oībus accn̄tibus exn̄tibus in prima mā. ſ. ꝙ nō inueniunt in ea. ſ. in actu niſi ẜm ꝙ hꝫ formā exn̄tem in actu. Sicut igitur mā in qua dimēſiones nālr ꝓcedunt hāc formam ſubalem ⁊ illā eſt multa in potētia: ⁊ forma in ea eſt ẜꝫ diuiſionē ſubi: ſic a deſtructiōe ꝯn̄tis ſi aliq̄ forᵃ nō diuidit diuiſione ſubi: nec ſubm ꝑ formas: tale ſubm nō recipit priꝰ nālr dimēſiones: q̄ꝫ formas: nec formas ꝑ dimēſiones: ſꝫ magis ecōuerſo dimēſiones recipiunt ꝑ formas. ¶ Notāduꝫ eſt ꝙ ſicͭ dicͭ Cōmē. 4. ce. ⁊ mūdi. agēs traſmutās ad formā ſubalē traſmutat ad accn̄tia ꝓpͥa forme

ſcʒ ad q̃ntitatẽ ꝓpriã ⁊ q̃litatẽ ſil t̃pe: ſed nõ ſil nã. nam cã prior eſt nã ſimplr ſuo effectu: lʒ nõ ſit prior tpe ⁊c̃.

¶ Unũ putauit Auicẽna ꝙ diſpoſitio triuʒ dimẽſionuʒ exñtium in materia ſimplr. ſ. nõ terminataꝝ. eſt diſpoſitio dimẽſionum terminataꝝ in ea: quapropter dixit neceſſe eſt primã formã exiſtere in prima materia: anteq̃ʒ dimenſiones exiſtant in ea.

¶ Poſtq̃ʒ Cõmẽtator declarauit nãʒ mãe ⁊ forme gñabilium ⁊ corruptibiliũ: hic excludit circa h̃ errorẽ Aui. ⁊ p̃° ponit errorẽ. 2° excludit ibi. (Ex qb⁹ accidũt.) ¶ Dicit ẽ. primo ꝙ dimẽſiones terminate ſequunt̃ formã in mã: qꝛ oĩa accñtia nũq̃ʒ inueniunt̃ in actu ꝑfecto in mã niſi poſtq̃ʒ for' ſubalis fuerit in ea. dicit mõ ꝙ Auicen. iõ putauit ꝙ dimẽſiones ſimplr. ſ. dimẽſiones iterminate: que exiſtunt in mã exiſtunt in ea: ſicut dimẽſiones terminate. ſ. poſt aliquã formã cõem: ⁊ iõ dixit Auicẽ. ꝙ nẽce eſt primã formã exiſtere in p̃ma mã anteq̃ʒ dimẽſiones exiſtãt in ea. ¶ Notãdum eſt hic ꝙ ſicut appet ex p̃mo tractatu ſufficiẽtie Auic. caplõ 2°. opĩo Auic. fuit ꝙ in mã prima ſit for' corpeitatis ꝑ quã formaʒ inſunt in mã prima tres dimẽſiones. Iſte aũt tres dimenſiones variabiles ſunt ſm varietatẽ ſubaliũm formaꝝ: ſicut cera cũ inter digitos multiplicat̃ inuoluit̃ ⁊ cõplicatur multas figuras recipit: ipſa tñ ſemꝑ manet corpus ꝑ formaʒ corpeitatis cõem oĩbus illis figuris: ⁊ ita dicebat in mã prima eſſe corpus ꝑ quã formã cõeʒ ꝯſequunt̃ dimẽſiones iterminate: hec aũt corpeitas ſm ſe vacua eſt ab hac for' in actu: ⁊ ab illa ⁊ ſicut eius aptitudo ẽ recipiẽdi formas ſpecificas coherẽtes ei ſic aptitudo ei⁹ recipiendi formas ſpecificas eſt duplex. ſ. vlis ⁊ ꝓpria. Uniuerſalis eſt ſm ꝙ conſideratur ipſa corporeitas abſolute vt cõis eſt oĩb⁹. Propria vo vt iſta corporeitas ꝑ aliquas diſpõnes appropriatur qbuſdam formis ⁊ non alijs: ⁊ ita corpus in eo ꝙ corpus habet hoc principaliter: ſupple vniuerſale: ⁊ formã corporeitatis: hec fuit Auic. opinio.

¶ Ex quo accidunt ei multa impoſſibilia: quoꝝ primũ eſt: formã non diuidi ꝑ diuiſionẽ materie: quapropter nõ recipiet diuiſionẽ: ⁊ ipſam eſſe eternã nõ diuiſibilẽ per diuiſionẽ ſui ſubiecti: ⁊ ipſam non habere ꝯtrarium ſuccedẽs ſibi in eodeʒ ſubiecto: qḋ ſi ita eẽt tunc materia nullam reciperet formam preter iſtam ſibi propriam.

¶ Excludit iſtã opinionẽ dicẽs: ꝙ ex iſta opĩone Auic. accidũt multa incõueniẽtia: ⁊ ponit q̃ttuor incõueniẽtia q̃ ad eam ſequunt̃. Unũ ꝙ illa for' que p̃cedit dimẽſiones nõ diuidit̃ ſm diuiſioneʒ mãe: ⁊ ſic nullo mõ diuidit̃: qꝛ ſicut appet ex p̃mo phyſi. diuiſio nõ debet̃ alicui niſi ꝑ q̃ntitatẽ primo: ex quo igit̃ for' corpeitatis nãliter p̃cedit dimẽſiones ⁊ quãtitatẽ: ⁊ ipſa forma ſm ſe nõ diuidit̃: nec mã in qua forma recipit̃ ſimplr ſm ſe diuidit̃. ¶ Ex quo ſeqtur impoſſe 2ᵐ ꝙ ipſa forma ſit eterna: nã ex quo non extendit̃ ſm extẽſionẽ ſubiecti: nec diuidit̃: nec ſbm per eam diuidit̃ nec extẽditur: ſeqtur ꝙ nõ corrũpit̃: qꝛ non patitur: ex quo ſm ipm nõ extẽditur. ¶ Ex quo ẽt ſeqt̃ tertium incõueniẽs. ſ. ꝙ illa forma nõ habeat ꝯ̃riuʒ ſuccedẽs ſibi in ſubo: eo ꝙ poſſet pati ꝑ ſubʒ: ⁊ hec ſunt abſurda: ſupple ꝙ eſſet aliqua forma mãlis iſtoꝝ inferioꝝ: que nõ diuideret̃ diuiſione ſubiecti: ⁊ eẽt eterna nõ hñs ꝯtrarium ſuccedẽs ſibi in ſubo. ¶ Addit ẽt quartuʒ incõueniens ſi ita eſſet. ſ. ꝙ mã nullam aliam formam reciperet habendo illam ſibi ꝓpriam. nam ex quo illa forma eſſet ſubalis: quam ſequerẽtur accñtia ſeu dimenſiones daret ipſi materie aliquem actũ eſſendi ⁊ cõpletũ: ⁊ ideo aliam formam nõ appeteret nec reciperet ſaltem ad eſſendum in actu: ſed ſi reciperet hoc eſſet ꝑꝑ nobilius eẽ: ⁊ tũc mã reperiretur vel poſſet reperiri in actu reali ſine oĩ forma ſpecifica: cuius oppoſitum phs declarat primo de gñatione. ¶ Notãdum ꝙ ex hoc qḋ dicit Cõmentator nõ eſt intelligẽduʒ ꝙ dimẽſiones interminate p̃cedunt in eẽ actuali ſimplr oẽʒ formã: qꝛ nec ipſa mã ita ſimplr p̃cedit formã: ſʒ dimẽſiones abſolute cũ ſint ex ꝑte mãe cões ſunt oĩbus formis: ⁊ ideo precedunt hanc formam vel illam: ſm vero ꝙ habent determinatam quãtitateʒ: eo ꝙ iſtos terminos habent a formis ꝓprijs: vt ſic ſequũtur formas ꝓprias: vt ſupra declaratum eſt.

¶ Cũ igit̃ fuerint declarata ab Ariſt. iſta ꝓpria rebus gñabilibus ⁊ corruptibilib⁹ ex ꝑte ſubiecti: ⁊ ex parte forme: ex qbus accidit iſtis entibus ſenſibilib⁹ gñatio ⁊ corruptio. ſ. indiuiduis exñtibus ꝑ ſe. Et fuit declaratum ẽt de corꝑibus celeſtibus: ipſa eẽ nec gñabilia nec corruptibilia: negauit ea habere ſubiectũ recipiẽs numeꝝ ⁊ diuiſionem ꝑ exñtiam ſimplicium dimẽſionuʒ in eo primo ante exñtiaʒ forme: ⁊ ipm eſſe in potẽtia multũ: ⁊ vnuʒ numero: ⁊ negauit formas corpoꝝ celeſtium diuidi ꝑ diuiſioneʒ ſui ſubi: ⁊ eẽ finitaꝝ actionum ꝑ finitatem eoꝝ corpoꝝ: qm̃ aut potẽtia totius in formis diuiſibilibus ꝑ diuiſionem ſui ſubiecti eſt maior q̃ʒ potentia partis.

¶ Oſtendit mõ que ⁊ qualis ſit mã corpoꝝ celeſtium: ⁊ p̃° facit hoc: ſcḋo ꝯcludit intentionẽ hui⁹ capli determinatã. ibi. (Declaratũ eſt in fine hui⁹ lib.) circa primũ duo facit: qꝛ p̃mo oñdit gñaliter qualis eſt mã ⁊ forma celeſtiuʒ corpoꝝ per negationeʒ eoꝝ: que ſunt ꝓpria gñabilibus ⁊ corruptibilibus. ſcḋo hoc idem declarat per ea que ſunt ꝓpria ipſis corꝑibus celeſtib⁹. ibi. (Nã ſi forme eoꝝ exiſterent in mã.) ¶ Primo dicit: ꝙ cũ fuerit declaratum ab Ariſt. ea que ſupra dicta ſunt eſſe ꝓpria gñabilibus ⁊ corruptibilibus tam ex ꝑte mãe q̃ʒ ex ꝑte forme: ex qbus ꝯtingit iſtis gñabilibus ⁊ corruptibilibus gñatio ⁊ corruptio: ⁊ fuit ẽt declaratum corꝑa celeſtia nõ eſſe gñabilia ⁊ corruptibilia: igit̃ negauit illa ꝓpria eſſe in corꝑibus celeſtibus. Et ſubdit recapitulãdo illa ꝓpria: que ſupradicta ſunt. ſ. negauit corꝑa celeſtia hr̃e ſubm recipiẽns numeꝝ. i. diuiſionem: per hoc ꝙ nõ exiſtũt in eo dimenſiones ſimplices. ſ. interminate prius ante illã formã ſubalẽ: ⁊ hoc eſt ꝙ ſbm corpoꝝ celeſtium nõ eſt diuiſibile ſicut mã gñabilium: qꝛ nõ exiſtũt in eo primitus dimẽſiones iterminate: qbus fiat diuiſibile ante receptionẽ forme: ⁊ per ꝯñs nõ eſt multũ in potẽtia: ſed eſt vnum numero: negauit ẽt formas corpoꝝ celeſtiuʒ diuidi per diuiſionẽ ſubiecti: ex hoc ꝙ ipm nõ hʒ per qḋ diuidatur ante ſuſceptionẽ forme nãliter: negauit ẽt ex eodẽ formas corpoꝝ celeſtiũ eſſe finitaꝝ actionũ ꝑ finitatẽ ſuoꝝ ſuboꝝ: potẽtia. n. totius eſt maior potẽtia partis: ⁊ ita finitãtur forme ꝑ finitateʒ ſuboꝝ: ⁊ vr̃ vr̃ ſic arguere. Subm in quo primo exiſtũt dimẽſiones ſimplices: que ſunt in potẽtia ad diuerſos terminos: mediãtib⁹ qb⁹ dimẽſionibus recipit formas ſbales: tale ſbm eſt in multa potentia: ⁊ ex hoc eſt

ſubm

ſubm gñatiõis ⁊ corruptiõis. ergo qđ nõ eſt tale nõ recipit pmo dimẽſiones ſimplices ⁊c. ¶ Notandũ eſt vt dr in pꝛohemio de aĩa: accidentia magnã ptẽ cõferũt ⁊c. cũ igr in corpꝛibus celeſtibus vt in iſtis inferiorib⁹ reperiaꝛ diuerſimode dimẽſiões ⁊ alia accñtia: ex diuerſitate accidẽtiũ argnꝛ rõnabilr alia ⁊ alia natura taz forme qȝ materie.

¶ Nã ſi forme coꝝ exiſterẽt ĩ materia dimẽſionib⁹ mediãtibus: tũc potẽtie coꝝ eẽnt finite pp hoc qꝫ diuidũꝛ p diuiſionẽ ſui ſubiecti. Cũ igr inenit coꝝ actiões eẽ infinitas: ꝯcluſit coꝝ formas nõ exiſtere in ſubto mediantib⁹ dimẽſionib⁹. ſ. eas nõ eẽ potẽtias in corpoꝛib⁹: ⁊ demrauit ex diuerſitate potẽtie totius ⁊ partis in formis diuiſibilib⁹ p diuiſionẽ ſui ſubiecti: ipoſſe ẽ eni potẽtiã infinitã eẽ in corpe finito: que agat actionẽ infinitã: aut potẽtiã finitã in corpe infinito: ⁊ cũ fingebaꝛ in iſtis pportionib⁹ inenit potẽtias celeſtes agere actionẽ infinitã: cõcluſit mediãtib⁹ dimẽſionib⁹ has ỽtutes nõ eſſe in corpe oĩno: nec hꝛe materiã recipientez eas mediantib⁹ dimenſionib⁹: nec materiã multã ĩ potẽtiã: nec recipere magnũ ⁊ paruũ: nec hẽre ꝯ̃triuz: ⁊ totũ hoc ſeqꝛ ex hoc qꝫ forme eorũ agũt actionẽ infinitam: ⁊ eſt omne hoc pbatũ in naturali philoſophia.

¶ Oſtendit nãm corpoꝝ celeſtium per ea que ſunt ppꝛia ipſis corpoꝛibus celeſtibus: ⁊ pmo oſtendit formas celeſtes nõ diuidi per diuiſionẽ ſuoꝝ ſubtoꝝ: nec ſua ſubta recipere formas mediantib⁹ dimenſionib⁹: ⁊ per ꝯñs nõ recipiũt pmo dimẽſiones. Scđo oſtendit quõ ea recipiũt ibi. ¶ Et qꝛ manifeſtũ eſt ſenſuz. ꝑma in duas ſm qꝫ duabus rõnibus pbat corpa celeſtia nõ recipe formã mediãtibus dimẽſionibus: nec habere mãm multum in potẽtia ibi. ¶ Et quũ perſcrutatus. ¶ Primo dicit: qđ dictũ eſt qꝫ forme celeſtes nõ exñt in mã per dimẽſiones pcedẽtes qꝛ ſi ſic eſſet: tũc eaꝝ potẽtie eẽnt finite. ſ. finite virtutis ⁊ finite actionis: eo qꝫ diuiderenꝛ ſm diuiſionẽ ſuoꝝ ſubiectoꝝ. cũ ergo actiones formaꝝ celeſtiũ ſint infinite in durationẽ: cõcludiꝛ ipſas nõ eẽ in ſubo mediantib⁹ dimẽſionibus: ⁊ ita nõ ſunt potẽtie in corpꝛibus nec forme mãles ⁊ hoc demrãatur ſm Ari. ex diuerſitate totius ⁊ ptis que eſt in formis diuiſibilib⁹ per diuiſionẽ ſuoꝝ ſuboꝝ. nam ĩpoſſe eſt qꝫ in corpe finito exiſtat po⁹ corpea q̃ agit actionẽ infinitã vel ecõuerſo: ex quo eniz diuidiꝛ ſm diuiſionẽ ſubti neceſſe eſt ipſaz finitari vl' infinitari ſm finitationẽ vel infinitationẽ ſubtoꝝ. ⁊ ſubdit qꝫ cũ Ari. fingebaꝛ in iſtis ppõnibus ſic euidentib⁹: ⁊ vidit potẽtias vel formas celeſtes agere actionẽ infinitã: cõcludit iſtas ỽtutes non eſſe in corpe: nec hꝛe mãm recipientẽ eas pcedẽtibus dimẽſionib⁹: ex quo ſeqtur qꝫ nõ hñt materiã multã in potẽtia: nec ipſe recipiũt magnũ ⁊ paruũ. ideſt nõ extendũtur ſm intentionẽ ſubti. ita qꝫ in maiori pte ſubti ſit maior pars ỽtutis: ⁊ in minori minoꝛ nec etiã iſte forme hñt cõtrariũ: qꝛ nõ ſunt paſſibiles: ex quo nõ ſubſiſtunt in ſubiecto. Et oĩa illa ſequunꝛ ex hoc: qꝫ iſte forme agũt actione infinita: vt declaratũ eſt in nãli phia. ſ. in 7° phyſicorũ: ⁊ ſyllo iſtius rõnis põt ſic formari. ille motoꝛ vel illa forma nõ diuidiꝛ diuiſione ſui ſubti: vel mouet que agit per tẽpus infinitũ: motores celi vel forme ſunt hi⁹. ergo ⁊c.

¶ Iſtẽ notandũ qꝫ forme nãles diuidunꝛ diuiſione ſubiecti: vt albedo: que eſt in pariete: diuidiꝛ p diuiſionẽ parietis: ⁊ de talibus virtutibus ſemp eſt veꝝ qđ eſt maioꝛ in maiori corpe: ⁊ minoꝛ in minori ceteris paribus: vt pbatur octauo phy. ¶ Iſtẽ notãdũ qꝫ ſic pbaꝛ in octauo phy. impoſſe eſt potentiã infinitã vel virtutẽ exiſtere in corpe ita vt ſit in mã: qꝛ cũ nullũ corpus poſſit eſſe infinitũ: vt pbaꝛ tertio phy. ⁊ pmo celi ⁊ mũdi: ⁊ potẽtia vl' virtus in corpoꝛe extendiꝛ extẽſione corpis: cõſeqꝛ omnẽ virtutez corporeã eſſe finitã: ⁊ ſic nõ agit per tempus finitum: qđ igr agit per tempus infinitum non exiſtit in corpoꝛe.

¶ Et cũ pſcrutatus ẽ de natura iſtoꝝ corporũ in pꝛio celi ⁊ mũdi: fuit declaratũ ipſa eẽ ſimplicia: ex hoc qꝫ mot⁹ coꝝ ſũt ſimplices ⁊ qꝫ nã coꝝ eſt nec grauis: nec leuis. i. natura nõ inata diſpõi p grauitatẽ ⁊ leuitatẽ. Et cũ fuit declaratũ ei qꝫ corpa grauia ⁊ leuia ſũt ꝯtraria: qꝛ motus coꝝ ſũt ꝯtrarij. Amplius ⁊ qꝫ motus corpoꝝ celeſtiũ nõ habẽt cõtraria ꝯcluſit hec corpa eẽ gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ipſa nõ hẽre ſubiectũ recipiẽs dimẽſiones prima receptiõe: ita qꝫ ſue forme diuidanꝛ p diuiſionẽ ſui ſubiecti: ⁊ hoc intendit cũ dixit in pmo celi ⁊ mũdi: qꝫ forme hoꝝ corpoꝝ carent ꝯtrario ⁊ ſubiecto quẽadmodũ cõcluſit hoc idẽ ex hoc: qꝫ motus coꝝ a pncipijs qui ſunt in eis ſunt infiniti.

¶ Hic ponit ſcđaz rõnẽ ad hoc dicẽs: qꝫ cũ Ar. fuit pſcrutatus de nã corpoꝝ celeſtiũ in pmo ce. ⁊ mũ. fuit manifeſtũ iſta corpa eſſe ſimplicia p hoc qꝫ motus coꝝ ſunt ſimplices: ⁊ etiã qꝫ coꝝ nã non eſt grauis nec leuis. Et fuit ei manifeſtũ corpa grauia ⁊ leuia eſſe ꝯ̃ria p hoc qꝫ motus coꝝ ſunt ꝯ̃rij: ⁊ qꝛ motus corpoꝝ celeſtiũ nõ hꝫ ꝯ̃riũ: igr fuit ei manifeſtũ ipſa corpa celeſtia nõ hꝛe ꝯ̃riũ: qꝛ autẽ nõ hꝫ ꝯ̃riũ eſt ingñabile ⁊ incorruptibile: ⁊ iõ ꝯcludit corpoꝛa celeſtia eſſe ingñabilia ⁊ incorruptibilia: ⁊ ipſa etiam nõ hꝛe ſubm qđ pmo recipiat dimẽſiones mediãtib⁹ qb⁹ recipiat formas ſbales: ita qꝫ coꝝ forme diuidanꝛ diuiſione ſubti ac ſi ſic argueret. illud qđ nõ hꝫ ꝯ̃riũ: nec ẽ generabile nec corruptibile: ⁊ cui⁹ ſubm nõ recipit pmo dimẽſiones: ita qꝫ ſua fo ͣa diuidaꝛ p diuiſionẽ ſui ſubti. ſꝫ celũ ẽ hi⁹. ergo ⁊c. Hoc ẽ qꝫ itẽdebat pho p ce. ⁊ mũ. cũ dixit qꝫ forme iſtoꝝ corpoꝝ nõ hñt ꝯ̃riũ: ⁊ carẽt ꝯ̃rio vel ſubto: ⁊ ex hoc volebat ꝯcludere eãdẽ ꝯ̃ nẽ: quã cõcludit. 8. phy. ex infinitate actiõis. ¶ Nota qꝫ in corpꝛib⁹ ſimplicib⁹ motus arguit nãz: qꝛ ſic in mixto opatio arguit formã: ⁊ trãſmutatio mãz: ⁊ in celeſtibus motus facit ſcire nãm: quia aliꝰ ⁊ alius motus arguit aliã ⁊ aliã nãz: ⁊ pm⁹ motus pmã nãz. iõ Ar. p ce. ⁊ mũ. ex nã mot⁹ circularis: qꝛ ẽ ali⁹ a motu recto: ⁊ qꝛ ẽ pm⁹ iter alios ⁊ ſimpliciſſim⁹ nõ hñs ꝯ̃riũ arguit nãm aliã corpoꝝ celeſtiũ a naturis iſtoꝝ inferioꝝ poꝛez ⁊ ſimplicioꝛẽ ⁊ ſine contrario ⁊ corruptione

¶ Et qꝛ manifeſtũ ẽ ſenſui qꝫ corpa celeſtia recipiũt dimẽſiones: ⁊ eſt impoſſe ea recipe dimẽſiões terminatas niſi ſm ſuas formas nec recipe pñt formas mediãtib⁹ dimenſionib⁹ interminatis: ſicut eſt diſpõ de formis gñabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹: necẽ ẽ ea recipe dimẽſiones tali mõ: ex quo nõ cõtingit formas coꝝ eẽ gñabiles ⁊ corruptibiles: qđ ẽ

qꝛ materia coꝝ recipit dimẽſiões ꝑma receptione mediantibꝰ ſuis formis: ꝛ nõ recipit formas mediãtibꝰ dimenſionibꝰ exñtibꝰ in eis in potẽtia. ſ. nõ terminatis: ſicut ẽ diſpõ in dimẽſionibus: q̃ ſunt in pria materia cũ forma iſtius materie. Sꝫ dimẽſiones: que ſunt in materia celeſti: ſũt ꝓpriũ ꝓprioꝝ eiꝰ.

¶ Oñdit q̃ꝛ corpa celeſtia recipiũt dimẽſiones: ꝛ eſt impoſſibile recipe dimẽſiões terminatas niſi ꝑ ſuas formas ita ꝓbatũ ẽ ia ꝙ nõ recipiũt formas mediãtibꝰ dimẽſiõibus interminatis: ſicut faciũt gñabilia. ꝫ neceẽ eſt ipſa corpora celeſtia recipe dimenſiões tali mõ: ex quo nõ cõuenit eorũ foꝛꝛas eẽ gñabiles ꝛ corru[ti]: ꝛ ſtatiꝫ ſubdit iſtuꝫ moˢᵐ di. ꝙ mã celeſtis recipit dimẽſiones ſuas ꝑma receptiõe mediantibꝰ ſuis formis: ꝛ nõ recipit formas mediãtibus dimenſionibꝰ nõ interminatis. i. ꝙ in celeſtibꝰ corporibꝰ dimenſiones nõ ꝑcedũt nãliter ſuas formas nec terminate nec interminate: ſicut eſt diſpõ in dimẽſionibus. ſ. interminatis que ſunt in mã ꝑma: q̃ ꝑcedunt nãlr vnãquãq; formã ipſius mãe: ſed dimẽſiones que ſunt in mã celeſti ſũt ꝓpriũ ꝓprioꝝ eius. i. ſꝫ eſt dõm ꝙ dimẽſiones celi ſimplr ſũt ſicut accñа ꝓpria ꝓpria: que cõſequũt formas in mã. ¶ Notandũ ꝙ ſicut Cõmẽta. ſcribit circa 2ᵐ ce. ꝛ mũ. in nã celeſti eſt ſile forme nãli ꝛ forme abſtracte: aſſimilat enĩ forma celeſtis forme nãli eo ꝙ ipſa dat corpi ſuo motũ circularẽ: ꝛ ita eſt i corpe qð mouet per ipſam. Sed aſſimilat forme abſtracte: qꝛ forma talis non diuidit per diuiſionẽ ſubei in quo eſt: ꝓpter qð nõ dĩ hr̃e ſubm nec cõtrariũ ꝛ ipſa mã celeſtis recipit formaꝫ celeſtẽ ꝛ adunat cũ ea ſine aliquo: ad cuius adunationẽ nãlr cõſequunt dimẽſiões corpales ſicut ꝛ alia accñtia: q̃ in eo inueniunt: ꝛ iõ forma ꝛ formatũ in eo ſunt idẽ nũero: verũtñ nõ ſunt in celo: forme ꝛ formatũ idẽ nũero ita perfecte: ſicut in formis abſtractis recipiẽs ꝛ receptũ: intelligens ꝛ intellm ꝛ cã huius adunationis inter formã celeſtẽ ꝛ mãm ſuaꝫ eſt: qꝛ forma nõ cohæret mãe ſue mediantibꝰ dimenſionibꝰ ſicut forme gñabiles ꝛ corruptibiles: ꝛ iõ iſta nã celeſtis differt ab aliis formis. Et ex hoc ſeqt ẽt: vt ſubdit ibi Cõmẽtator ꝙ iſte forme nõ diuidunt diuiſione corpis: ſicut intellis: ꝛ ideo ſm nãm ſunt intelligibilia ꝛ animata. ¶ Notandũ ꝙ dimenſiones que ſunt in mã prima ſunt in potẽtia ad mltas figuras ꝛ terminos: qꝛ vt ſunt interminate non hñt eſſe a forma: ſed magis ſunt ex parte mãe: dimẽſiones vero celeſtes nõ ſunt in potẽtia ad plures figuras: aut terminos: qꝛ totũ ſuuꝫ eẽ eſt nãlr poſt formã. Iõ Cõmẽta. in ꝑmo ce. ꝛ mun. dicit ꝙ eẽ elementoꝝ ꝓpinquis eſt ad eẽ mãe q̃ꝫ ad eſſe forme. corpus aũt celeſte ecõtrario: naꝫ ſuũ eſſe ꝓpinquis eſt forme: ꝛ ex hoc eſt ꝙ celum nõ põt hr̃e maiorẽ q̃ñtitatem vel minorem quia poteſt finitas inueniri in rebus per formas: ꝛ illud dicit Cõmenta. circa. 4. celi ꝛ mundi.

¶ Et cũ fuit declaratũ ei de corporibus celeſtibus eorũ formas exiſtere in ſubiectis ſuis tali exiſtẽtia ꝙ ſ. nõ diuidunt per diuiſionẽ ſui ſubiecti. Et ꝙ cã in hoc eſt: qꝛ nõ exiſtũt in ſubiectis ſm ꝙ ſũt diuiſibiles: fuit declaratũ ei: ꝙ iſte forme nõ cõſtituunt ꝑ ſubm. imo ſunt abſtracte in eẽ: q̃m cũ exiſtũt in toto ſubiecto: ꝛ nõ diuidunt ꝑ diuiſionẽ eius contingit ꝙ nõ conſtituũtur per ſubiectuꝫ. Nõ eni exiſtũt in eo: nec in toto: nec in parte: ꝛ vniuerſaliter nec in diuiſibili.

¶ Poſtq̃ꝫ determinauit ꝛ oſtendit formas celeſtes nõ diuidi ꝑ diuiſioneꝫ ſuoꝝ obꝫoꝝ: nec hr̃e ſubm in potentia ꝯñter declarat hꝰ formas nõ ſubſiſtere in eẽ ꝑ ſua ſubta nec eꝫ°. ¶ Circa qð duo facit ꝑmo facit qð dictũ ẽ. ſcðo circa h̃ excludit errorẽ quorũdã ibi. (Qꝫ dicunt incipi.) Prima in duas ꝑmo facit qð dictũ eſt. ſcðo ex hoc infert quãdã ꝯ°nẽ ibi. (Et cũ ita ſit.) ¶ Primo dicit ꝙ ei fuit declaratũ ab Ariſt. de nã corpoꝝ celeſtiũ; ꝙ eorũ forme exiſtunt in ſuis ſubiectis tali modo. ſcꝫ ꝙ nõ diuidantur per diuiſionem ſuoꝝ ſubiectoꝝ: ꝛ manifeſtum fuit ei ꝙ cauſa huius eſt ꝙ nõ exiſtunt huiuſ forme in ſuis ſubtis mediãtibus dimẽſionibꝰ: ex quo ſequit ꝙ nõ ſũt diuiſibiles: ꝛ iõ ſciunt huius formas nõ ꝯſtitui in eſſe per ſua ſubta: ſunt enĩ forme abſolute in eſſe. nã cũ ſint in toto ſubto: ꝛ nõ diuidant ꝑ diuiſionẽ eius: ſeqt ꝙ ſuũ eẽ nõ ſit per ſuũ ſubm: nec ſubſunt ꝑ ꝑtẽ nec per totũ: ꝛ ita nõ ſunt q̃ñtũ ad ſuũ ſubſiſtere in ꝑte diuiſibili: nec indiuiſibili. ¶ Ex q̃ ẽt ſequit ꝙ huius forme nõ dant eẽ ſimplr ſuis ſubſtantiis: qꝛ oĩs foꝛꝛa dans eſſe ſuo ſubo cõſtituit in eẽ per ſubꝫ ꝛ iõ talis forma nõ ꝑcedit ſuũ ſubꝫ. ¶ Nota vt dicit Cõmentator 2° phyſi. mã ꝛ forma mutuo ſunt ſibi cãe. ita ꝙ forma dat mãe actũ eẽndi: ꝛ mã ſuſtẽtat formã: ꝛ qꝛ corpora celeſtia nõ hñt mãꝫ: que ſit in potẽtia ad actũ: vt hꝫ ꝑt ex. 8. phy. ꝛ. 4. metha. ꝛ pꝛio ce. ꝛ mũ. a ꝯmẽ. nõ recipit formas mediãtibus dimẽſionibus. iõ manifeſtũ eſt formas nõ ſubſiſtere in eſſe per mãm: nec corpa celeſtia recipere actum eſſendi a ſuis motoribus: que dñr ſue forme. ¶ Itẽ nota ꝙ Cõmẽta. dicit. 8. phy. ꝙ motores in nullo corpe ſunt: ꝛ hic dicit ꝙ exiſtũt i toto ſubo ſuo. Dici dꝫ ꝙ intelligit hic has formas eẽ in toto q̃ñtũ ad influẽtiaꝫ ꝛ motus: q̃ in eis influũt. vñ in. 8. dicit ꝙ in nullo ſũt ſubo quantũ ad exiſtere: nec in ꝑte diuiſibili: nec indiuiſibili.

¶ Et cũ ita ſit neceſſe eſt vt forma. q̃ mouet ſit illa: ad quã mouet. In formis eni cõſtitutis ꝑ ſua ſubiecta differũt. ſcꝫ qꝛ forma: qua mouet nõ ẽ illa: ad quã mouet: ꝛ iõ oĩs forma huius. ſ. q̃ mouet ad ſeipſam perficiendã per aliaꝫ formã: neceſſe eſt vt ſuũ mouere ſit finitũ: cũ nõ mouet niſi cũ mouetur: ꝛ hoc ẽt eſt vnũ eoꝝ: q̃ mouerũt Ari. ad opinãdũ ꝙ forme corpoꝝ celeſtiũ nõ ſunt ꝯſtitute ꝑ ſua ſuba: q̃m tũc morꝰ eoꝝ eẽnt finiti.

¶ Infert ex dictis quãdã ꝯ°nẽ: circa qð duo facit. Primo facit qð dictũ eſt. Scðo circa ꝑdictã ꝯ°nẽ ꝯcludit quaſdã obiectiones: q̃ pñt ſibi fieri: vel rñdet quibuſdã tacitis qõnibus ibi. (Et nõ eſt dõm. (Primo dicit ꝙ cũ ita ſit. ſ. ꝙ cũ forme celeſtes nõ ꝯſtituunt in eſſe per ſubm: neceẽ eſt ꝙ in celeſtibus forma: qua ſit motus ſit eadẽ cũ illa: ad quã ſit motus. ſed forma: q̃ ſit motus in inferioribꝰ: nõ eſt illa: ad quã ſit motus. i. efficiẽs ꝛ finis dñi: ꝛ hoc ꝓbat ſtatim: qꝛ omnis forma: q̃ mouet ad perficiẽdũ ſe per aliam formã: ſuũ mouere de neceſſitate eſt finitũ. Cuius rõ eſt: qꝛ huius forma nõ mouet niſi mota ab appetibili. qð eſt ipſe finis: ꝛ ideo habito illo fine: ad quẽ ſit motus: ceſſat motus: ꝛ quieſcit qð mouebatur: vt dĩ ꝑmo de gñatione habitibꝰ enim exñtibꝰ in materia ceſſat motus ꝛc̃. Et ſubdit ꝙ hoc fuit vnũ qð mouit Ari. ad credendum: ꝙ forme corpoꝝ celeſtiũ nõ conſtituunt in eẽ per ſuũ ſubiectũ vt ſupple motus coꝝ eſſent finiti: ac ſi Ari. ſylliſ ſit: nulla forma cõſtituta in eſſe per ſuum ſubm mouet per tempus infinitũ: ſed forme celeſtes mouẽt per tp̃s infinitum quare nõ ꝯſtituunt in eſſe per ſuũ ſubm. ¶ Notanduꝫ ꝙ ſicut

ſicut dicit. 12. meta. ꝙ in ſeparatis a mã nõ differt finis ⁊ efficiens: ſed in mãlibus differũt iſta duo: qḋ eniꝫ mouet nos in loco differt ab illo: qḋ ẽ finis motus. Vbi grã. balneũ duplicẽ hꝫ formã: vt ibi declarat Cõmẽ. ſ. in aĩa ⁊ extra aĩam: ſꝫ per illã formã: q̃ eſt in aĩa dcõſideram⁹ balneũ: ⁊ iõ hec forma eſt agẽs deſideriũ ⁊ motũ: forma aũt q̃ eſt extra aĩam eſt in re finis motus ⁊ nõ agẽs: ⁊ iõ ſi for̄a balnei nõ eẽt in mã tũc ipſa eadẽ moueret ⁊ ſm̃ agens: ⁊ ſm̃ finẽ: ⁊ ſic eſt intelligẽdũ de motorib⁹ corpoꝝ celeſtiũ: ſm̃ enĩ ꝙ ſunt forme corũ: que ſunt hꝫ: ſunt agẽtes motũ: ſm̃ vero ꝙ non habent aliq̃d eſſe. ſ. materiale ſunt fines eorum nobiles mouentes ⁊ vt finis.

¶ Et nõ eſt dicẽdũ ꝙ forme: q̃b⁹ mouentur corpa celeſtia: ſint alie ab eis: ad q̃s mouẽť ⁊ ꝙ ille q̃ debẽt eſſe nõ in mã oĩno: ⁊ ꝙ que carẽt ſitu: ſunt forme: ad q̃s mouẽtur: cũ tñ ille in q̃b⁹ mouẽtur: ſint for̄e in materiis. ⁊ ſint diuiſibiles p diuiſiones eaꝝ: qm̃ ſi ita eẽt: tũc ille forme exiſterẽt in ſuis ſubiectis: ⁊ mouerẽtur p motũ ſubiectoꝝ: ⁊ ſic diuiderenť ad diuiſionẽ ſubiectoꝝ: motũ enĩ ſi moueť eẽntialr̄: erit diuiſibile eẽntialr̄: ⁊ ſi p accñs: p accidẽs. ſ. ſuũ eẽ indiuiſibile p accidẽs ergo nihil ẽ in corpib⁹ celeſtib⁹: quo for̄a qua ẽ motus differat ab ea: ad quã eſt mot⁹ imo ſũt eedẽ forme: ⁊ nõ differũt niſi diſpõne: ⁊ ſi ita eẽt: tunc ſuũ mouere eſſet finitũ: ꝙ enĩ moueť qñ moueť: impoſſe ẽ vt ſit pncipiũ motus eterni: vt dicit Ari. ⁊ q̃a intelligens ⁊ intellectũ idem ſunt in corporibus celeſtib⁹: ⁊ totũ hoc dictũ eſt in aliis.

¶ Excludit circa dicta duas dubitationes. 1ᵒ ibi. (Et nõ fuit dictũ.) Circa primũ ponit obiectionẽ dicẽs: ꝙ nõ ẽ dcẽm ꝙ forme q̃ mouẽt celũ ſiue corpa celeſtia ſunt alie ab eis: ad quas mouẽt: ita ꝙ ille forme: ad quas fit mot⁹ ſint oĩno imãles for̄e: ⁊ carẽtes ſitu: forme vo q̃ cãnt motũ effectiue ſunt forme in mã: ⁊ diuiſibiles per diuiſioneꝫ ſubtoꝝ: in quo ſunt. ¶ Deinde excludit hoc cũ dicit. Qm̃ ſi ita d. i. ꝙ ſi ita eẽt: vt iã dictũ ẽ: tũc ſequereť ꝙ ille for̄e efficiẽtes motũ ſubſiſterẽt in eẽ p ſua ſubta: ⁊ mouerenť p motũ ſuoꝝ ſuboꝝ: ſic eſt de aĩa nr̃a: q̃ cũ mouet corpus nr̃m: ipſa moueť p motũ corpis: ex quo ſeq̃reť ꝙ hᵘ⁹ forme diuiderenť p diuiſionẽ ſuoꝝ ſubtoꝝ. nã oẽ qḋ mouetur eſt diuiſibile: qḋ enĩ moueť: ſi moueť eẽntialr̄: eſt eẽntialr̄ diuiſibile. ſi vo moueť p accñs: ẽ diuiſibile p accñs ⁊ q: hꝫ ſunt ipoſſia in formis celeſtibus: igiť appꝫ ꝙ eadẽ eſt forma in celeſtibus: q̃ fit motus: ⁊ ad quã eſt motus: ⁊ nihil ẽ in quo differãt imo ſunt eedẽ nõ dñntes niſi in diſpõne. nã ſi dñnt: tũc ſuũ mouere eẽt finitũ: qꝛ ſic mouerẽtur qñ mouerẽt: ⁊ qḋ moueť qñ mouet ipoſſe eſt: vt ſit pncipiũ motus eterni. vt dicit Ar. 8. phy. ⁊ iõ intelligẽs ⁊ intellectũ idẽ ſunt in corpib⁹ celeſtib⁹. Et totũ hoc dictuꝫ ẽ i aliis: vt i. 8. phy. ⁊. 10. meta. ¶ Nota qḋ illḋ qḋ moueť eſt diuiſibile: qꝛ oẽ qḋ moueť ẽ corp⁹ vel in corpe. ſꝫ corp⁹ moueť p ſe vt appꝫ. 7. phy. ⁊ iḋ corpus cũ ſit ɔ̃tinuũ p ſe ẽ diuiſibile: qḋ aũt moueť in corpe põt eẽ diuiſibile p accñs eo ꝙ diuidiť p diuiſionẽ corporis: etiã declaratũ eſt in 6ᵒ phy. ꝙ cũ in cõtinuatiõe motus eſt ipꝫ mobile q̃ntũcũqꝫ cõtinuationẽ hꝫ: vel per ſe vel per accñs ſm̃ diuiſibilitatẽ. ¶ Notãdũ eſt ſicut vult Cõmẽta. 7. meta. ⁊ ſcḋo ce.

⁊ mũ. ꝙ eterna ſicut forme celeſtes ſunt: ⁊ corpa celeſtia agũt pp ſe pma intẽtione: ⁊ ppter iñferiora ſcḋa intẽtione. Cũꝫ igiť forme celeſtes moueant corpa celeſtia ⁊ ipſe nõ moueanť: motus aũt eaꝝ eſt pp ſe pma intẽtione: mouent ergo ad ſeipſas. i. vt ſit ſilitudo eaꝝ ad primũ pncipiũ: que ⁊ in eis ɔ̃ſeruãť: ⁊ ideo nõ mouẽt ad aliḋ nouũ acgrendũ: ſꝫ ad cõſeruationẽ ſue pfectionis ⁊ eẽ vt habẽtes ſanitatẽ deambulãt pp ɔ̃ſeruationẽ eius: vt dicit Cõmenta. 12. meta. ⁊ ex hoc nõ ceſſat motus eaꝝ: qꝛ nõ moueť ad aliud nouũ acgrẽdũ: ex quo pꝫ ꝙ forma efficiẽs motus: ⁊ ad quã eſt motus in celeſtibus ſunt eadẽ.

¶ Et nõ fuit dcm̃ celũ hr̃e aĩaꝫ niſi pp appetitũ exñtẽ i eo ⁊ motũ localẽ: appetit⁹ aũt q̃ eſt in hoc corpe: nõ ẽ niſi q̃a ẽ corp⁹ celeſte vnũ p ſe: appetẽs p ſe: nõ pp potẽtiã exñtẽ i eo diuiſibilẽ p ei⁹ diuiſionẽ: eẽt enĩ gñabile ⁊ corruptibile: ⁊ dr̃ eẽ motũ p pncipiũ ſepatũ: qḋ ẽ in eo: nõ p pncipiũ: qḋ ẽ ps in eo: ⁊ hoc mõ dr̃ viuũ ⁊ intelligẽs. Et ſi eẽt intelligẽs p pte in eo: nõ eẽt intelligẽs p ſe: ⁊ eẽt ſ. ſic hoi in hꝫ: ꝙ hõ enĩ eſt intelligẽs p pte in ipſo: ⁊ ſilr̃ ẽ viu⁹: ⁊ appetẽs: ⁊ mot⁹ in loco.

¶ Excludit ſcḋaꝫ obiectionẽ: ⁊ pmo facit hoc. ſcḋo ex hoc iſert ſcḋaꝫ ɔ̃ᵒnẽ ibi. (Et qꝛ vĩr.) ¶ Primo oñdit: qꝛ dcm̃ fuit pus: ꝙ forme celeſtes nõ ſubſiſtũt per ſua ſubta: aliq̃s poſſet dr̃e ꝙ imo qꝛ corpa celeſtia nõ dñr aĩata niſi p anĩmã exiſtentẽ in ipſis. ſ. pp appetitũ ⁊ aĩam mouentẽ localiter exñtẽ in ipſis: ex hoc ɔ̃cludit dicẽs ꝙ corpus celeſte dr̃ eſſe aĩatũ: qꝛ eſt vnũ per ſe: ⁊ appetẽs p ſe nõ parte ſui: vel p potẽtiã exñtẽ in eo: eſſet enĩ gñabile ⁊ corruptibile ſed eſt viuũ ⁊ motũ per pnᵐ ſeparatuꝫ. ſ. in eẽ: qḋ eſt in eo: idiuiſibilr̃: ſi ⁊ nõ p pnᵐ: qḋ ẽ pars in ipſo: ſed dr̃ hic viuũ ⁊ intelligẽs: ſi aũt eẽt intelligẽs per ptẽ: nõ eẽt intelligẽs per ſe ⁊ p: ſed eſſet ſile hoĩ: eo. ſ. ꝙ hõ eſt intelligẽs per partem ſui: ⁊ iõ hõ nõ eſt intelligẽs per ſe totũ pmo: ⁊ eodeꝫ mõ hõ eſt viuus ⁊ appetẽs: ⁊ motus in loco. ſ. per parteꝫ ſui. ¶ Nota ꝙ ſicut dicit Cõmẽ. circa pnᵐ celi ⁊ mũdi: ⁊ iam ſupra preaſſumptũ eſt: in corporib⁹ celeſtibus for̄e ⁊ formatũ ſunt idẽ numero maiori adunatiõe q̃ꝫ in iſtis inferioribus. licꝫ nõ illa perfectione vnitatis ſicut in formis abſtractis recipiẽs ⁊ receptũ: vel intelligẽs ⁊ intellm̃ ⁊ cauſa huius adunatiõis maioris in celo q̃ꝫ in in iſtis inferiorib⁹ eſt: qꝛ forma celeſtis non coheret mãe mediantibus dimẽſionibus: ſed per ſeipſaꝫ: ⁊ dimenſiones ſimpliciter cõſequunť formã: ⁊ ex hoc eſt: ꝙ forme nõ diuidũť diuiſione corpis: ⁊ ex hoc ſequiť ꝙ hᵘ⁹ forme ſunt intellectiue que nõ ſunt diuiſibiles per materiã: quia hᵘ⁹ corpora ſcḋm numerum ſunt animata ⁊ intelligibilia: ⁊ ita ſunt animata per ſe primo ⁊ non per partem.

¶ Et qꝛ vĩr declaratũ eſt actionẽ illi⁹ corpis eẽ eternã: declarabiť formã ei⁹ non exiſtere per ſuũ ſubiectũ: ⁊ ſuũ ſubiectũ eſt ſimplex non cõpoſituꝫ ex materia ⁊ forma: quoniã ſi ita eſſet: eſſet generabile ⁊ corruptibile.

¶ Infert ex dictis. quãdã ɔ̃ᵒnẽ ⁊ ẽ ꝙ qꝛ declaratũ ẽ actionẽ huius corporis. ſ. celeſtis eſſe eternã: ſequiť ex hoc formã nõ ſubſiſtere per ſuũ ſubm̃: ſequiť etiã ſuũ ſubm̃ eſſe ſimplex nõ cõpoſitũ ex mã ⁊ forma: eẽt enĩ gñabile ⁊ corruptibile: de hoc aũt vltimo. ſ. ſubm̃ celeſte nõ eſſe compoſitũ ex mã ⁊ forma: latius apparebit infra in illo capitulo qꝛ declaratũ eſt ⁊c̃. qꝛ apparebit in pma q̃õne.

¶ Et ꝙ dicūt icipiētes philoſophari: ꝙ aīe iſtoꝝ corpoꝝ celeſtiū ſūt forme in materijs. ſcʒ q̄ ſūt in materia ⁊ ꝙ acq̄rūt eternitatē ex formis imaterialib⁹: nihil eſt. Cōtingit enī ꝙ illud qḋ nō habet naturā eſſendi eternū acq̄rat eternitatē ab alio: ⁊ totuʒ hoc eſt impoſſibile. Natura eniʒ gñabilis ⁊ corruptibilis nō recipit eternitatē ab alio: ⁊ hoc eſt manifeſtū ei: qui ꝯſiderat fundamēta Ari.

¶ Excludit circa dicta errorē quorūdā dicentiū ꝙ aīe celeſtes ſint forme mäles ⁊ de ſe corruptibiles: ⁊ acquirunt eternitatē a formis nō mälibus: ſed hoc nihil eſt. i. falſuʒ eſt oīno qḋ dicunt. nā ſi ita eſſet vt dīit cōtingeret qḋ non hñs nām eēndi eternū acq̄reret eternitatē ab alio: ſʒ hoc eſt impoſſe: q: nā gñabilis ⁊ corruptibilis nō acq̄rit eternitatē ab alio: ſʒ hoc eſt manifeſtū ei: q ꝯſiderat fundamēta Ar. ¶ Notandū ſicut apparet in fi. ꝑmi ce. ⁊ mūdi. hᷓ opīo fuit platonicoꝝ ꝑmo. ſ. ꝙ aliqd ſit eternū: qḋ tñ pōt corrūpi ⁊ Cōm. dicit circa finē. 8. phy. ꝙ Alex. in q̄buſdā ſuis tractatibus dixit hoc de corpe celeſti ſupple ipſuʒ de ſe eſſe corruptibile: ſʒ acquirere eternitatē a ſuo motore. Aui. vero audiens verba Alexā. opinatus eſt duplex eſſe neceſſarium ſcʒ neceſſarium ex ſe ⁊ ſimplr ⁊ neceſſarium ex alio: ꝯtingēs tamē ex ſe: vt Cōmēta. dicit in dicto loco ſcʒ. 8. phy. ſed Ar. in fine ꝑmi celi ⁊ mūdi multiplr ⁊ ſufficiēter ꝓbat ꝙ ſit impoſſe eſſe eternum: qḋ ſit in potētia ad corruptionē. dicit enim ibidē: ꝙ immo omne corruptibile de neceſſitate corrumpetur.

¶ Declaratuʒ eſt igiꝰ ex hoc ſermone q̄ eſt ſuƀa celi: ⁊ hoc eſt qḋ fuit hic dictū: queadmodū enī inueniꝰ ꝓbatū ab Ari. in ſuis libris: ⁊ queadmodū ſeqꝰ ex ſuis dictis. Sʒ appet ex verbis Ari. ꝙ iā declarauit oīa iſta in libris: q nō peruenerunt ad nos. Vocetꝰ ḡ iſte tractatus ſermo de ſubſtātia orbis dignꝰ enī ē hoc noīe: qḋ ititulaui hoc titulo.

¶ Concludit intentionē huius circa determinata: vel epilogat cū hoc imponēdo titulū huic libro dicēs. Qḋ declaratū eſt ex hoc ſermone. ſ. iam dicto: que eſt ſubſtātia celi: ⁊ hoc quantū ad nām ſui ſubti: ⁊ ſue forme eēntialr: ⁊ ſubdit ꝙ hoc fuit dictū de ſubſtātia celi: ⁊ de alijs quibuſdā accidentibus prout inueniꝰ probatū ab Ari. in ſuis libris expreſſe: ⁊ quodāmō lʒ nō iueniaꝰ expreſſe ab eo pōt haberi ex v̓bis eius. Sed apparet nihilominus ex v̓bis Ar. ꝙ oīa iſta determinata ſunt ab eo expreſſe in libris q non puenerūt ad nos. ¶ Et ſubdit ꝙ voceꝰ tractatus iſte de ſuƀa orbis: hᷓ eſt ꝙ ex quo in iſto libello recolliguntꝰ oīa q̄ Ar. in pluribus libris declarauit de ſubſtātia orbis vocetur ergo iſte liber de ſubſtantia orbis. nam dignius eſt intitulari hoc noīe q̄ȝ alio. ¶ Capitulum. II.

Perſcrutādū igitur de natura corporis celeſtis: ⁊ quid intelligūt: cum dicūt ipſum eſſe ſimplex: ⁊ nō compoſituʒ: ⁊ ipſum eſſe nec graue: nec leue.

¶ Poſtq̄ȝ Commētator oſtēdit que ⁊ qualis eſt ſuƀa celi ⁊ nā cōparādo ipm ad ſuƀam gñabiliū ⁊ corruptibiliū: in hoc capitulo oſtēdit que ⁊ q̄lis eſt ſuƀa celi ⁊ nā ex ſuo ſuƀo ⁊ ſua forma cōparando ipſam ad cōparationē generabilium ex ſua mä ⁊ forma. Et primo facit hoc. ſcḋo declarat incidentalr quedam dubia. 3° recapitulat determinata in hoc capitulo. ſcḋa ibi. (Et videtur ꝙ corpus celeſte.) 3° ibi. (Qm̄ igitur celum.) Adhuc ꝑmo dat intentionē ſuam. ſcḋo exequiꝰ ibi. (Dicamus igitur.) ¶ Primo dicit ꝙ perſcrutandū eſt de nā corpis celeſtis. i. poſtq̄ȝ dictum eſt ⁊ oſtenſum que ⁊ qualis eſt ſuƀa celi ex parte ſubiecti: ⁊ ex parte forē: nūc iq̄rēdū ē de nā celi quātū ad ſuā cōpoſitionē: ⁊ q̄uo inteligēdum eſt cū d ꝛ. Celū non cōpoſitū: ⁊ q̄uo ſit intelligendū ibi. vtrum celū ſit cōpoſitum ex mā ⁊ forma: ſicut corpora ſimplicia: vel ſicut animalia ex corpe ⁊ aīa: ⁊ q: ad cōpoſitionē forme cū mā ſeq̄uiꝰ grauitas vel leuitas: que ſunt forme ſimplicium accidentales: vt pʒ q̄rto celi ⁊ mundi: ⁊ ideo ſubdit ꝙ inquirēdū ē qd intelligit cū dicitꝰ celū eſſe nec leue nec graue.

¶ Dicamus igiꝰ ꝙ illud corpus nō cōponiꝰ ex materia ⁊ forma ſicut corpora generabilia ⁊ corruptibilia cōponuntur. Nulla enī potētia eſt in eo oīno. Oē enī in quo eſt potētia: nō eſt potētia: niſi ad duo cōtradictoria: ſcilʒ potentia: que eſt in ſubſtantia.

¶ Hic exequiꝰ ⁊ ꝑmo oſtēdit corpa celeſtia nō eē cōpoſita ſicut gñabilia ⁊ corruptibilia. ſ. ex materia ⁊ forma: ſcḋo ſclum ſicut animalia corpe ⁊ anima cōparādo ipſum ad cōuenientia ⁊ dīa. ſcḋa ibi. (Sed cū nos inſpexerimus.) Circa ꝑmum duo facit: q: ꝑmo oſtēdit celū nō eſſe cōpoſitum ex mä ⁊ forma: ſicut ſimplicia gñabilia ⁊ corruptibilia. ſ. ex materia ⁊ forma. Scḋo excludit ipſum componi ex anima ⁊ corpore. ibi. (Remanet aūt.) Circa pmū duo facit ſm ꝙ duplr probat celū nō cōponi ex mä ⁊ forma ſicut iſta gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ꝑmo ponit hoc ex parte ſuƀi ipſius celi. ſecūdo ex parte forme ibi. (Et manifeſtū eſt.) Primo dicit: dicamus igiꝰ ꝙ illud corpus celeſte nō componiꝰ ex mä ⁊ forma ſicut gñabilia ⁊ corruptibilia: cuius rō eſt: q: oē illud qḋ hʒ potentiā ad eſſe hʒ potentiā ad duo cōtradictoria. ſ. ad eſſe ⁊ ad nō eē: ſʒ celū nō hʒ potentiā ad nō eſſe. ergo nec ad eſſe: que ē potentia ad ſuƀam: ⁊ ratio iſta pōt cōponi ſic. oē illud cuiꝰ ſuƀm nō hʒ potētiā ad eſſe tale: nō eſt cōpoſitū ex mä ⁊ forma: celū eſt hmōi. ḡ ⁊c. maior eſt manifeſta de ſe: quum enī ꝓpria forma dat eſſe ipſa mā de ſe nō hʒ eſſe. nā ſi haberet: tūc fruſtra cōponereꝰ cū forma: q: iā hr̄et actū eēndi: ⁊ ita illud cuius ſuƀm nō eſt in potētia ad eſſe: non eſt cōpoſitū ex mä ⁊ forma: minoreʒ declarat. ſ. ꝙ ſuƀm celi nō hēat po^{tētiam} ad eē: q: tūc etiā hr̄et po^{tētiam} ad nō eē. Qḋ aūt celū nō habeat potentiā ad nō eſſe: ipſe declarat ꝑmo celi ⁊ mundi ex hoc: q: nō habet iſtā potentiā: quum nunq̄ȝ corrūpaꝰ: ſi ꝓpria aūt operatio eius poſſis eſt aliq̄ñ corrūpi vel tranſire de forma in formā: qḋ idē eſt: tūc ſequereꝰ ꝙ illa potētia eſſet fruſtra: q: nunq̄ȝ includeret finē quē nata eſt includere. ſ. ꝓpriam operationem. hoc aūt ē impoſſibile: q: deus ⁊ nā nihil faciunt fruſtra.

¶ Et manifeſtū eſt ēt ꝙ forma: qua mouetur nō eſt generis formarū quatuor elemētoꝝ: q̄m ſi ita eſſet: eſſet graue: aut leue: aut moueretur per ſe: aut ēt per accidēs: vt declaratū eſt in octauo phyſicorū. Remanet igitur vt natura eius ſit natura anime.

¶ Ponit ſcḋam rationē ad hoc: ⁊ arguit ſic: omne qḋ mouetꝰ localr: aut moueꝰ a forma nāli: aut ab aīa: celū eſt huiuſmodi. ḡ ⁊c. ſʒ nō mouetur a forma nāli. ḡ ⁊c. huius rationis ſupponit maiorē ⁊ minorē ꝓ ſylli ponit in lr̄a. ꝓ hoc ꝙ formā naturalē: que eſt ꝑncipiū motus localis cōſequiꝰ ſemꝑ grauitas ⁊ leuitas: que ſūt cāe imediate motus localis

tus localis: quū igiť corpus celeſte ſic nō ſit graue nec leue. ſequiť ergo ꝙ nō moueť a forma nālı. ℭ Itē ſi moueretur a forma nālı moueret vt grauia ⁊ leuia poſtq̄ ſunt in actu cōpleto: qḋ eſt falſuȝ: vt declaratū eſt in. 8. phy. ⁊ plenius a Cōmēta. in tertio ⁊ q̄rto celi ⁊ mūdi quare celū nō moueť a forma nālı. ex quo ſtatim cōcludit ꝙ remanet: vt natura mouēs ipſuȝ ſit aīa. ℭ Notandū vt dicit Cōmētator tertio celi ⁊ mūdi ꝙ cā forme elemētorū eſt locus eoꝝ: q2 nō eſt ita de locis corpoꝝ ſimpliciū ſicut eſt de locis cōpoſitorū. loca enī in elemētis ſunt cauſe locatoꝝ: in aliis aūt corpalib⁹ eſt ecōuerſo. ſ. ꝙ locata ſunt cauſe cuius pncipiū eſt aīa locoꝝ: ſed tamē ſm prius ⁊ poſterius. ita ꝙ compoſitorū illud qḋ eſt ppinquius elītis prius indiget loco ſm ſuū eſſe: ⁊ qḋ eſt remotius minus indiget de hoc eo: ⁊ hoc eſt q2 forma elemētoꝝ eſt de minoꝝ: ⁊ ideo accidentia accipiunť in ipſis loco diſtaꝝ ſubaliū: quū igiť perfectio elītoꝝ ſit locus necellarium fuit vt forme elementoꝝ ſint grauitas ⁊ leuitas: q̄ ſunt pncipia motus localis: qbus mediantib⁹ hñt inclinationē mouēdi ſe ad loca ppa: quū violenter fuerint extra ipſa: ⁊ ꝯtrariam: ⁊ licȝ loca ſint magis eſſentialia: vt ſini accidentia ad perfectionē elementoꝝ q̄ cōpoſitoꝝ: ꝓpter tñ accidētaliter a locis ꝓpriis ſeparari. ℭ Notandū ſicut apparet ex ſeptimo phy. ⁊ tertio ac q̄rto celi ⁊ mūdi a Cōmēta. corpora ſimplicia quū ſunt extra loca ppria moueť ad ipſa a ſeipſis per accidēs: q2 quū in eis nō diſtinguať mouēs a moto mouent ſeipſa: vt nauta mouet per ſe nauim. ſed ſeipſum per accidēs: vt plenius declarať tertio celi ⁊ mūdi: quare hic cōcluditur ꝙ ſi celum moueretť a forma nālı moueret ſe per accidēs: vt corpora ſimplicia grauia ⁊ leuia: ex quo ſequiť ꝙ non eſſet primū motū: q2 omne motum per accidens reducitur ad aliquid per ſe.

ℭ Sed cū nos inſpexerimus aīalia: q̄ ſūt hic inueniem⁹ duo pncipia duoꝝ motuū: quorū alterū eſt pncipiū motus recti. ſ. motus ad inferius: aut ad ſuperius. ⁊ ſm pncipiū eſt motus localis pceſſiui. Et inueniemus motū iſtuȝ eſſe contrariū motui declinationis eſſentialis: q eſt in eo. Et ideo accidit ei feſſitudo: ⁊ cogiť ad quietē. Vñ neceſſe eſt vt principiū motus celeſtis corpis ſit generis anime tantū: ⁊ ꝙ motus: quē habȝ circulariter: ſit motus ppa aīe ſm ꝙ eſt aīa.

ℭ Oſtendit q̄d celū eſt compoſitū ex aīa ⁊ ſubiecto comparando ipſum ad cōpoſitū aīalium ſub ꝯuenientia ⁊ dñia. ℭ Circa qḋ duo facit. pmo oſtēdit cōpoſitionē celi ⁊ cōparat ipſum ad aīalia ſm ꝯuenientiam. ſcḋo cōparat ſm differentiā ibi. (Sed q2 aīa que eſt in corpore.) ℭ Circa primū tria facit. pmo facit qḋ dictū eſt. ſcḋo ꝯcludit quādaȝ cōcluſionē. tertio rñdet tacite q̄ōni: ſiue rñdet ad qḋdam dubium. ſcḋa ibi. (Et quū ita ſit.) tertia ibi. (Et aīa que hic eſt.) (pmam duas. pmo ex motibus nālibus aīaliuȝ oſdit nām cōpoſitionis eoꝝ. ſcḋo ex hoc infert nām cōpoſitionis celi ibi. (Unde nece eſt.) vel pōt legi continue: ⁊ melius eſt. ℭ De prima dicit iam dictuȝ eſt prius īmediate ꝙ natura mouens celū eſt aīa: ⁊ ſubdit ꝙ quuȝ nos ꝯſiderāmus aīalia: que ſunt hic inuenimus in eis naturas duoꝝ motuū: vnū ē pncipiū motus recti. ſ. ad inferius: aut ſuperius: ⁊ ille motus ē ex parte pncipioꝝ naturaliū. ſ. corporis q ſm nām eſt elīti predominantis. vt pȝ pmo celi ⁊ mundi. Aliud eſt pncipiū motus progreſſiui: ⁊ ille motus progreſſiuus cōtrarius eſt alij motui recto: quē motū declinationis vocat: ꝓpter hoc ꝙ per illū motum inclinať corpus ad locuȝ elīti pdominātis: ⁊ q2 iſte motus ꝓgreſſiuus: cuius pncipiū eſt aīa: cōtrarius ē motui recto. idō accidit aīalib⁹ feſſitudo in motu ꝓgreſſiuo: ⁊ ex hoc cogunť aīalia q̄ſcere. ex quo cōcludit ſtatim ꝙ neceſſe eſt vt pncipiū motus celeſtis ſit anīa: ⁊ ꝙ motus circularis: quē hȝ: ſit ppzius aīe ſm ꝙ aīa eſt: q2 in motu celeſti nō accidit feſſitudo: nec intercipiť q̄ſcere: eo ꝙ nō hēat aliud pncipiū motus q̄ aīam ſolū. nā ſi haberet cōtrariareť motui aīe: ⁊ ita cōtingeret ei labor in mouendo quare q̄ſceret: ⁊ vlterius quū nō hēat aliḋ pncipiū motus niſi ſolam aīam: nec eſt reſiſtentia ex parte mobilis: ⁊ motus eius ē circularis. ſequiť igiť ꝙ motus aīe ppzius ſm ꝙ eſt aīa: eſt circularis. ℭ Nota ſicut dicit Cōmēta. ſcḋo celi ⁊ mūdi cū laboris mot⁹ in aīalib⁹ eſt potētia motiua oppoſita potētie mouentis. i. inclinatio nālis ⁊ potētia motiua ſupra mouēs. ita ꝙ ſi ſit ibi reſiſtentia: tūc cauſatur labor in mouendo quia ergo in celo nō eſt labor in mouēdo concludit ibi nō eſſe cām facientem laborem.

ℭ Et quū ita ſit ſequiť ꝙ illa natura eſt: que facit ipſum eſſe corpus neq̄ leue neq̄ graue: ⁊ moueri circulariter.

ℭ Ex dictis cōcludit quandā ꝯcluſionē dicēs ꝙ quū ita ſit ſicut dictū eſt. ſ. ꝙ pncipiū motus ſit aīa: ſequiť ꝙ illa eſt natura. ſ. aīa eius: que facit ipſum eſſe nec graue: nec leue ⁊ que facit ipſum moueri circulariter. ℭ Sed notandū vt dicit Cōmētator pmo celi ⁊ mūdi forme diuerſaꝝ naturarū nate ſunt diuerſas materias informare: q2 diuerſitas formarū eſt cauſa diuerſitatis magnitudinū recipientium formas: ⁊ maxime eſt cauſa qualitatū diuerſarū: ⁊ ideo dicit etiā pmo de aīa ꝙ membra vnius aīalis nō differunt a mēbris alterius niſi q2 aīa differt ab aīa: quū igiť celum habeat aīam ſolū principium ſui motus ⁊ non aliud: ⁊ etiā aīa eius differt ab aīa inferiorū: vt infra patebit neceſſe eſt ꝙ habeat aliud ſubm: ⁊ ideo eius ſubiectuȝ nec eſt graue nec leue.

ℭ Et animali qḋ eſt hic: ꝯtingit nō moueri circulariter: niſi q2 eius anima cōſtituitur per corpus: qḋ mouetur motu recto: ⁊ ſic opponitur declinatio hic.

ℭ Reſpondet q̄ōni tacite: q2 dictum eſt prius ꝙ motus circularis ppzius eſt aīe ſm ꝙ aīa eſt aliqs poſſet dicere ꝙ ſi hoc eſſet verum: ſequereť ꝙ animalia mouerentur circulariter: q2 hñt animas: qḋ tñ non videbimus. Ad hoc excutiendū Commēta. rñdet ꝙ ideo animal: ꝙ eſt hic nō moueť circulariter: q2 hȝ aīam que cōſtituitur in eſſe per corpus: qḋ mouetur nāliter motu recto: ⁊ ſic ſibi opponitur inclinatio. hoc eſt ꝙ corpus qḋ ſubſtentat aīam mouetur nāliter motu recto ſm motū elīti predominantis in ipſo. aīa aūt vellet mouēre circulariter ſm ſe: ſed reſiſtit ſibi motus ⁊ inclinatio corporis: ⁊ ideo ex iſtis duobus motibus ſic differentibus ⁊ quodammō oppoſitis cauſať motus medius: qui eſt motus ꝓgreſſiuus: quē vocat hic declinationē: ⁊ ſic motus ꝓgreſſiuus cauſatur ex recto ⁊ circulari. ℭ Notandū ꝙ motus aīalis eſt mixtus ex motu circulari ⁊ recto ⁊ quodāmō circularis ē: q2 ē ab eodē in idē: vt pȝ per ſiſtolem ⁊ diaſtolem cordis: ⁊ talis eſt ab anima appetitiua: a qua incipit motus: ⁊ ad quaȝ terminatur: nō tñ eſt purus circularis propter reſiſtentiam corporis: ſed anima celeſtis mouet circulariter perfecte: quia eius ſubiectum eſt ſimplex non habens inclinationem contrariam. ℭ Ulterius notandum ꝙ ſicut apparet primo celi ⁊ mundi motus circularis eſt purus ⁊ ſimpliciſſimus ⁊ profundiſſimus: ⁊ ideo propriſſime compe

te corpori ſimpliciſſimo ⁊ perfectiſſimo.

¶ Sed q̄a aīa que eſt in corpe celeſti nō ē inata moueri circulariter ab eo qđ eſt inatū circulariter moueri: q2 nō eſt aīa in eo vt in corpe graui aut leui: quū ipſuz moueat̃ ex ſe ⁊ ab aīa: iō aīam habet tm̄: ⁊ nō h3 aliud pncipiū: ⁊ q2 mouet̃ circulariter ſcimus ꝙ ꝓpriū illius aīe ſm ꝙ eſt aīa: ē mouere circulariter. Natura igit̃ iſtius corpis nō ē niſi natura anime mouētis in loco.

¶ Cōparat celi cōpoſitionē ad iſta inferiora ſub ꝺ̄ia. Et pmo oſ̄dit ꝺ̄ſiam inter celū ⁊ aīam ex parte cōpoſitionis. Scđo oſ̄dit ꝺ̄ſiam inter corpus celeſte: ⁊ corpus aīaliuz: ⁊ etiā inter aīam celeſtē ⁊ inter aīas aīaliū ꝺ̄uiſiz. ibi. (Sed q2 nā corporis.) ¶ Primo dicit ꝙ aīa que eſt in corpore graui ⁊ leui: ⁊ eſt ſrā corrupta vt videt̃: ⁊ acb3 eſſe aīa que eſt in corpe celeſti nō eſt nata moueri circulariter ab eo qđ eſt natū moueri circulariter. i. non eſt nata moueri ad motuz ſui ſubiecti: qđ ipſum mouet̃: ſicut ſup. quū aīe aīalium mouent̃ ad motū ſuoꝝ ſubtoꝝ. Idcirco nō eſt aīa in ipſo: ſicut in corpore graui ⁊ leui. i. in corporibus que cōſequunt̃ grauitatē ⁊ leuitatē: aut ſuoꝝ ſimpliciū ex qbus cōponunt̃. Sed ipſum corpus celeſte mouet̃ ex ſe: ⁊ aīa ex ſe mouet̃ ſubiectiue ſm ꝙ inclinationē nālem h3 ad illū motū: quo ipſum mouet aīa ſua: ⁊ nō ad motū aīalium: ⁊ mouet̃ ab aīa effectiue: ex hoc concludit ꝙ h3 aīam tm̄: ⁊ nō aliqđ pncipiū motus actiuū: ⁊ ſubdit ꝙ mouet̃ eſſentialr̃ motu circulari. Ex quo eni nō eſt ibi aliqđ pncipiū motus: nec ē ibi aliqua reſiſtētia ⁊ eēntialiter ſic eſt motū: ſequit̃ ꝙ ꝓpriū huius aīe ſit mouere. ¶ Cōcludit etiā vltimū ꝙ nā huius corporis nō eſt niſi corporis mouentis in loco: ⁊ que oīa iam declarata ſunt ſuperius. ſ. qualr̃ forme celeſtes nō cōſtituunt̃ in eē per ſua ſubta: ⁊ per ꝯñs nō mouent̃ motu ſuoꝝ ſubiectorum.

¶ Sed q̄a natura corporis eſt alia a natura anime: q2 eſt cōpoſitū: ⁊ neceſſe eſt mouēs ⁊ motum eē diuerſa: neceſſe eſt cōſiderare de natura illius corporis.

¶ Oſ̄dit ꝺ̄ſiam inter aīaz ⁊ corpus celi: ⁊ inter animā ⁊ corpus aīalis ꝺ̄uiſim: ⁊ pmo dat ꝺ̄ſiam inter corpus celi ⁊ corpora aīalium. Scđo inter aīas celi ⁊ aīas aīalium ibi. (Et q2 declaratū eſt. (Circa primū duo facit pmo dat intentionē ſuā, ſcđo exēplā ibi. (Et q2 declaratū ē.) ¶ Primo dicit ⁊ q2 dictū eſt ꝙ nā iſtius corpis eſt alia a nā aīe mouentis in loco: ⁊ ſubdit ſtatim ꝙ alia eſt nā corporis a nā aīe in celo: ⁊ q2 celum eſt cōpoſitū ex mouēte ⁊ moto. mouēs aūt ⁊ motū necē eſt eē diuerſa. ideo neceſſariū eſt cōſiderare de nā iſtius corporis: qđ eſt altera pars cōpoſiti ſcz ipſum motū. nam totum compoſitū ſcit̃ a natura cōponentium. vt dicit Cōmentator primo phyſicoꝝ.

¶ Et q2 declaratū ē hoc corpus eē ingn̄abile ⁊ incorruptibile: appet ꝙ ē neceſſe: vt ſit corpus ſimplex nō ꝯpoſitū ex materia ⁊ formā ⁊ q2 ē indiuiduū demōſtratū: ⁊ ens demōſtratū in actu: ⁊ hn̄s vnā figurā in actu: ⁊ oīa iſta ſunt in corpe ꝑpter mām: ⁊ ſūt in materia ꝑpter formā: neceſſe eſt: vt hoc corpus celeſte ſit materia aīaliū celeſtiū: q̄ mouent̃ circulariter ex ſe: ⁊ vt ſit pfectius modis ceteris materiei: nō eni ē i eo de potētijs niſi potētia in loco: ⁊ de motu locali nobiliori oīb9. ſ. circularis quēadmodū h3 nobiliſſimā ⁊ perfectiſſimā figurā. ſ. ſphericam.

¶ Hic exequitur dicens ꝙ declaratū eſt iā3 ex dictis ſupra ꝙ hoc corpus. ſ. celeſte ē ingn̄abile ⁊ incorruptibile. ideo ſequit̃ neceſſario ipſuz eſſe ſimplex ⁊ nō cōpoſitū ex materia ⁊ forma; verū tamē q2 eſt indiuiduū determinatuz ⁊ ens in actu demonſtratū ad ſenſuz hn̄s determinatam figurā: ⁊ alia accidentia. ſ. raritatē ⁊ denſitatē: ⁊ quū hec oīa ſint in corpore per mām: ⁊ ſint in mā animaliū ꝑpter formā: neceſſe eſt vt illud corpus celeſte ſit mā animaliū que mouent̃ ex ſe circulariter: iſta tū mā eſt perfectior oībus alijs modis māe: q2 in eo non eſt aliqua potētia: niſi potētia in loco: ⁊ de motibus h3 nobiliorē. ſ. circularē: ſic h3 nobiliſſimā ⁊ pfectiſſimā figurā. ſ. ſphericā: ⁊ ſic apparet natura huius corporis celeſtis in habitudine ad ſuam animā. Ex quo manifeſtū eſt in quo a nā corporū aīaliuz differat. ¶ Sed nota ſm Cōmētatorē pmo celi ⁊ mūdi q2 celū eſt ingenitū ⁊ incorruptibile: necē eſt ipm eē ſimplex: ⁊ nō cōpoſitū ex mā ⁊ forma circūſcripto ſuo motore. nam ſi eſſet cōpoſitū: cū mā de ſe non haberet eſſe: ſed eſſet in potētia ad eſſe: ⁊ per ꝯñs ad nō eē: quare de ſe eſſet corruptibile: ⁊ ideo ex neceſſitate corrūperet̃: vt probatur in fine pmi celi ⁊ mūdi. igit̃ ꝯūter ſequit̃ ꝙ ſi non eſt corruptibile nō eſt cōpoſitū. ¶ Vlterius nota ꝙ ſicut dicit Cōmentator ſcđo phy. forme ⁊ accidētia dependēt a mā in hoc ꝙ ſunt in ſubto ⁊ dicunt̃ de ſubto. mā vero eſt proprium ſubm: quū igitur in celo appareat nobis figura. ſ. denſitas ⁊ raritas ⁊ alia accn̄tia. neceſſariū eſt in ipſo intelligere mām: que ſit ſubiectū accidētiū. ¶ Itē dī ſcđo metaphy. ꝙ in omni eo qđ mouet̃ neceſſe eſt intelligere mām; accn̄tia vō nō ſunt actualr̃ in mā niſi per formas. vt apparet ſeptimo metaphy. ex ſupra dictis: quare cogimur celū neceſſario dicere eſſe compoſitū ex mā ⁊ forma ſed in ſempiternis nō eſt potētia ad corruptionē3. ideo in eis nō eſt talis mā ſicut eſt gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū: ſ3 ſolū hn̄t mām: que ē in potētia ad vbi: ⁊ nō ad formā: ſic dī octauo meta. ⁊ ideo mā taliū eternoꝝ ē aliqđ exiſtens in actu. ſ. corpus: qđ dignius ē dici ſubm q̄ mā3: vt dicit Cōmēta. ¶ Ex qb9 apparet materia aīaliū celeſtiū. ita ꝙ nō erit aliqua cōpoſitio eēntialis niſi motoris ⁊ mobilis: ⁊ ipſum mobile eſt ſubm accidētiū: ⁊ accidentia ſunt in mobili ꝑꝑ mobilitatē: ⁊ nō ꝑꝑ aliā formā: q̄ dat eſſe: ⁊ hec eſt vā imaginatio de celo ſm intētionē phi ⁊ Cōmē.

¶ Et q̄a declaratū eſt de formis celeſtibus ipſas nō hēre cōſtitutionē p corpa celeſtia. Nā ſi hērent: tūc mouerent̃ ex ſe per accidēs: ⁊ indigerēt moto ex ſe pmo ⁊ eēntialr̃. Declaratū ē eni octauo phyſicoꝝ ꝙ mota ex ſe q̄ ſunt hic vna eſſentia in ſpē re[illegible]tur ad mouēs ex ſe eēntialiter ⁊ motū. [illegible] ſit compoſitū ex vno mouēte: ⁊ vno moto pmo: ⁊ ꝙ illud mouēs nō ſit potētia in corpore oīno. Et ideo videt̃ ꝙ forme corporū celeſtiū: ⁊ maxime forma corpis vltimi cōtinētis ſit quodāmō aīa. ſ. ꝑpter appetitū3 exiſtētē in eis: ⁊ mouere ſit quodāmō intellectus: ⁊ ſit forma ſimplex: ꝑ quā aīal celeſte cōponitur ex vno mouēte ⁊ vno moto.

¶ Oſtendit

¶ Oſtendit dr̃iam inter aiam celi ⁊ aiam aialiū: ⁊ p̄mo facit hoc. ſcḋo recapitulat differentiā iam dictā celi ⁊ aialiū tam ex parte forme q̄ ex parte ſubiecti ibi. (Corpus aūt celeſte.) Primo adhuc cōtinuās ſe infert proprietatem vel naturā anime celeſtis. ſcḋo nām aliorū aialium. ibi. (Econuerſo eſt de aīalibus.) Primo dicit q̄ iam dictū eſt q̄ forme celeſtes nō cōſtituunt̄ in eſſe per corpora celeſtia: q̄ ſi cōſtituerent̄: mouerētur ex ſe per accñs quare celū nō eēt p̄mo motū: ſ; indigeret alio ex ſe p̄mo motore eſſentialr̄ nam ſicut declarat octauo phyſicoꝝ: mota que ſunt a ſe h̄ apud nos: vt vna eēntia ī ſpē. i. que ſunt cōpoſita ex motore ⁊ mobili: ⁊ hec duo faciunt vnā eſſentiam in ſe: reducunt̄ ad motum ex ſe primo ⁊ eēntialr̄: qḋ motū ex ſe eſt cōpoſitū ex vno mouēte ⁊ vno moto p̄mo cuius mouēs nō eſt in corpe potētia: cū igit̄ celū ſit potētia p̄mū motū. ideo vr̄ q̄ forme corporū celeſtiū: ⁊ maxime forma corporis vltimi. ſ. p̄mi celi ſit aīa appetitiua ⁊ intellectiua propter appetitū qui eſt in eo: ⁊ ſuū moueri eſt intell'o. i. ab intellectu: ⁊ ideo hı̃ᵘ aīa eſt ſimplex: per quā animal celeſte componitur ex motore vno ⁊ vno moto. ¶ Item ſciēdū ſicut dicit̄ octauo phyſicorū. aīa nō eſt primus motor animaliū ſ; aliud extrinſecū adueniēs corpori q̄ ſi aīa eēt primus motor ſimplr̄: qui mouet̄ nō moueret niſi vno motu tm̄: ⁊ quia in aialibus motor. ſ. aīa mouet̄ per accidēs: vʒ per motū ſui ſubiecti. ideo animalia ſunt mota ex ſe per accñs: q̄ motor eoꝝ. ſ. aīa nō eſt motor p̄mus: ⁊ ideo opʒ illa mota ex ſe per accñs reducere ad motū ex ſe eēntialr̄ qui nō inuenit̄ niſi in corporib' celeſtibus. ¶ Itē notandū q̄ celū vltimū maxime videt̄ eē motū ex ſe p̄mo: nam licʒ Commēta. declaret octauo phyſicoꝝ: q̄ alij orbes inferiores mouent̄ a motore ſupremo orbis p̄ter motū: quē hn̄t a ꝓprijs motorib'. ideo videt̄ motibus ⁊ motis aliqua auctoritas motus ineſſe. nam dimēſio motoris eſt vt ſuum motū moueri ab alio. ideo cōcludit ibi Cōmētator: q̄ perfectior mouētium eſt motor motus diuturni cū hoc nō accñs: ⁊ hoc intellexit cū dixit. (Et maxime forma corporis vltimi.) ¶ Ulterius notandū: q̄ ſicut pʒ tertio de aīa: ſola forma abſtracta: que ſupple conſtituit̄ ineſſe per ſubiectū eſt intellr̄ ⁊ ideo Cōmēta. 12. metaphy. dicit: q̄ de virtutibus anime tantum habent deſiderium ⁊ intellectum.

¶ Ecōuerſo de animalib': que ſunt hic. Apparet enī q̄ mouēs in iſtis cōponit̄ ex duobus mouētib'. ſ. ex aīa ⁊ re deſiderata extrinſecus mouente animā: ⁊ ideo motū in eis inuenitur compoſitum non ſimplex.

¶ Quia dictū eſt q̄ iāʒ aīa celeſtis eſt forma ſimplex per quā anīal celeſte componit̄ ex vno motore ⁊ vno moto: nūc oſidit q̄ ecōuerſo eſt de aīalibus que ſunt hic: q̄ motor in eis nō eſt ſolū vnus. imo cōponit̄ ex duobus motoribus. ſ. ab aīa ⁊ appetibili. Appetibile aūt eſt principium mouēs aīaʒ: vt pʒ tertio de aīa: ⁊ q̄ mouēs ⁊ motū debēt eſſe proportionata mouēs aūt cōpoſitū eſt in aīalibus. iō concludit q̄ motum in eis eſt compoſitū ⁊ non ſimplex.

¶ Corpus igit̄ celeſte eſt quaſi mā iſtius forme abſtracte: q̄a eſt materia exiſtēs in actu: ⁊ ideo nō aſſimilat̄ materie niſi in hoc tm̄: q̄a eſt mā fixa ad recipiendū formā: ⁊ ideo dignius dr̄ ſubiectū q̄ mā. Materia enī q̄ eſt hic dr̄ materia: q̄ ē in potētia ad formā fixā in ea: ⁊ dicit̄ ſubiectū: q̄ eſt fixa forme: ⁊ ſit compoſitum ex ipſa ⁊ forma.

¶ Recapitulat dr̄iam iam dictā animaliū celeſtiū ⁊ inferiorū tam ex parte aīe q̄ corporis dicēs: q̄ corpus forme celeſtis eſt quaſi mā ipſius forme abſtracte: que nō conſtituitur ineſſe per ſubm: vt ſunt aīe animalium: ⁊ q̄ dixerat q̄ eſt quaſi materia ſubdit declarationē hı̃ᵘ dicēs: q̄ eſt mā exn̄s in actu: ⁊ ideo nō eſt vere mā: ſed aſſimilat̄ mā: niſi in hoc q̄ eſt fixa ad recipiendū formā: ⁊ ideo dignius eſt ipſam vocari ſubm q̄ mām: ⁊ hoc idem dicit Cōmētator octauo. metaphy. ⁊ ſubiungit cām ſiue rationem: q̄m mā que eſt hı̃ᵘ. dr̄ mā pro eo qḋ eſt in potētia ad formā: que de ſe non hʒ actū dr̄ etiā illa mā ſubm eo qḋ eſt fixa forme recipiēs formā: ⁊ ſic eſt pars compoſiti: q̄ ex ipſa ſit compoſitum ex materia ⁊ forma. modo ſupple cum celū non eſt in potentia ad formā ⁊ actū eēndi: q̄ in ipſo nō eſt potētia niſi ad' vbi ⁊ ideo nō cōmunicat cum mā iſtorum inferioꝝ: ꝓpter qḋ improprie ipſa vocatur mā. nihilominus ipſum celū ē fixum ſubiectū ad recipiēdum formā abſtractā: ⁊ ita cōicat cum materia iſtoꝝ inferiorum: ꝓpter quod vocat̄ ſubiectum: quare dignius ē ipſum vocari ſubiectum q̄ materiam.

¶ Et videt̄ q̄ ad eſſe corporis celeſtis nō ſit neceſſaria eius forma: ſicut ē diſpoſitio de corporib' aialium: que ſunt hic. In aīalib' enī: q̄ ſunt hic videt̄: q̄ aīe eoꝝ ſunt neceſſarie ineē ſuoꝝ corpoꝝ: ⁊ q̄ nō ſaluarent̄ aīalia niſi p ſenſibilē aīaʒ ⁊ imaginatiuā. Corpus aūt celeſte: q̄ ē ſimplr̄ ⁊ nō trāſmutabile ab aliq̄ extriſeco: nō indiget in ſuo eē aīa ſenſibili nec imagiatiua ſ; tm̄ idiget aīa mouente ipm in loco ⁊ virtute: q̄ nō ſit corpus nec in corpe ad largiēdū ipi ꝑmanētiā eternā: ⁊ motū eternū: q nō hʒ p̄n'm nec finem.

¶ Poſtq̄ auctor oſidit compoſitionē celi ex aīa ⁊ corpore: cōparando ipſaʒ ad cōpoſitionē aialium ex aīa ⁊ corpore ſub cōueniētia ⁊ dr̄ia: in parte iſta declarat q̄dā dubia incidentalr̄ de natura celi. circa que ſic ꝓcedit: p̄mo premittit quandam differētiā celi ⁊ aialium: que iāʒ poteſt haberi ex precedentibus: ex qua dicit dubia que intēdit ſcḋo declarat illa dubia ibi. (Et debes ſcire.) ¶ Primo dicit videt̄: q̄ corpus celeſte nō indiget in ſuo eſſe forma: que eſt eius motor: ſicut corpora aīaliū: que ſunt hic indigent in ſuo eſſe ſuis aīabus neceſſario in ſuo eſſe ſuorū corporū: q̄ corpora aīalium non ſaluarent̄ in eſſe tali preter aīam ſenſitiuā: per quā ſentiūt ⁊ iuuantia ⁊ ledentia: ⁊ per aīam vegetatiuā: quā imaginant̄ ea: ⁊ illa neceſſaria acquirunt: ⁊ corrumpētia fugiunt: vt apparet ſcḋo de aīa. Corpus aūt celeſte cū ſit ſimplex intrāſmutabile nō hn̄s corrūpens intrinſecū: nec indiget in ſuo eē anima ſenſitiua: nec imaginatiua: ⁊ hec cauſe ſplicite dicte ſunt p̄us. ſ; ex hoc ipſe ſubiungit qḋ intēdit declarare cū dicit. (Sed indiget aīa mouēte ipſum in loco: ⁊ etiā indiget virtute que nō eſt corpus vel corporea: vt det ei permanētia eternā: ⁊ motū eternū: que nō habent p̄ncipiū neq̄ finē.) ¶ Nota etiā ſicut appet ſcḋo de aīa: ſenſus tactus neceſſarius eſt oī aīali ad ſalutē animalis: omne aūt hn̄s ſenſum ⁊ motū neceſſariū eſt vt habeat deſideriū ⁊ imaginationē. nā vbi eſt ſenſus: ibi neceſſe eſt eſſe delectationē ⁊ triſtitiā: ⁊ apprehēſionē rei ſenſibilis: vt ex hoc ſequatur motus ad proſequendū delectabile: ⁊ fugiendū triſtabile: ⁊ q̄a corpus celeſte oīno eſt inalterabile alteratione corruptiua. ideo nullo indiget ſenſu: nec imaginatiōe ad proſequendum aliquid vel fugiendum.

k.

¶ Et debes ſcire: q̧ iſtō corpus celeſte nō indiget virtute mouēte in loco ſemp tantū ſ; ⁊ virtute largiēte in ſe: ⁊ i ſua ſubſtātia permanētiā eternā qm̄ ⁊ ſi ſit ſimplex: ⁊ nō h̄z potētiā ad corruptionē: tn̄ eſt finite actiōis neceſſario: q̄a eſt finitarū dimenſionū: ⁊ terminatū a ſuperficie cōtinente ipm̄: ⁊ omne tale: cū intellectus poſuerit ipſuꝫ exiſtēs per ſe abſq; eo q̧ aliud largiat̄ ipſi permanentiā ⁊ eternitatē: neceſſe erit: vt ita ſit de finitate ſue permanētie: ſicut eſt de finitate ſue actiōis. Et ideo neceſſe eſt in intellectu potētiā eſſe largientē ipſi p̄manētiā eternā quēadmodū largit̄ ipſi motū ꝓpriū eternū.

¶ Declarat q̄dam dubia de nā celeſti: circa qd̄ duo facit. Primo facit qd̄ dictū eſt: ſcd̄o q̄ in hac declaratione a ꝓpoſito p̄ncipali fecit diſgreſſionē: reuertit̄ ad propoſituꝫ repetens aliqua de iam dictis: ⁊ aliqua addit ibi. (Jā induxit amor.) Primo adhuc duo facit. p̄mo declarat illa dubia. ſecūdo ex hoc infert quādā ↄclonē ibi. (Unde videmus celū.) Prima in duas. p̄mo declarat celū indigere virtute largiēte ſibi permanentiā eternā. Scd̄o oſtēdit ipſum indigere virtute largiēte ſibi motū ꝓpriū ⁊ figurā ⁊ motū ⁊ mēſuram: ordinē ⁊ qualitatē agēdi ibi. (Et nō habꝫ tantū.) ¶ Primo dicit q̧ ſcire debemus q̧ corpus celeſte nō ſolum indiget virtute: que mouet ipſum in loco: ſed cū hoc indiget virtute que det ſibi permanētiā ⁊ durationē eternā. ſ. quātum ad ſuaꝫ ſubāam. q̄ q̄uis celū ſit ſimplex nō habens potentiā ad corruptionē: eſt tn̄ nihilominus virtutis finite in agēdo: q̄ eſt finite quātitatis. In magnitudine aūt finita nō pōt eſſe virtus infinita actiua vt probat̄ octauo phyſicorum: ⁊ ſcd̄o celi ⁊ mūdi: omne aūt tale: qd̄ eſt finite magnitudinis ⁊ virtutis in agendo: ſi intelligat̄ per ſe ſine aliquo dante ſibi permanentiam eternā: neceſſe eſt q̧ ſicut eſt finitum in virtute actiua: q̧ ita ſit finitum in duratione ⁊ permanentia ſue ſubſtantie quare apparet: q̧ celuꝫ indiget virtute largiente ſibi motum. ¶ Notandū q̄ videt̄ q̧ Cōmēta. cōtradicat ſibi ipſi hic: ⁊ in 12° metaphy. q̧ in corpe celeſti nō eſt potētia vt corrumpat̄: ſed permanēs eternū per ſuā ſubſtantiā motus aūt eius pōt corrūpi: ⁊ iō eternitas motus eſt eis ab alio: ⁊ tota cā eſt: q̄ motus celi habꝫ cōtrariū. ſ. quietē ideo quantū eſt de ſe poteſt corrumpi. ideo eternitatē ab alio poteſt recipere: ſuba vero celi non habꝫ cōtrariū: ⁊ ideo de ſe eſt incorruptibilis: ⁊ ſi eēt corruptibilis ab alio nō poſſet perpetuari: q̄ ſube eſt per ſe exiſtere: ⁊ ideo ſuum eſſe quantū ad durationē eſt ex ſe: lꝫ originalr̄ ⁊ inchoatiue poſſit eſſe ab alio: ⁊ ideo ſi ſubſtantia celi ſm̄ ſe eſſet corruptibilis: non poſſet ab alio perpetuari niſi natura poſſibilis mutaret̄ in nām neceſſarij: qd̄ eſt impoſe: vt probatū eſt in fine p̄mi celi ⁊ mundi: ⁊ ideo etiam Cōmen. circa finē octaui phyſi. dicit q̧ in celo nō eſt infinita potentia actiua: ſꝫ in eo eſt potentia receptiua infinita ſm̄ ſe ⁊c̄. ¶ Item videt̄ dicere p̄mo celi ⁊ mundi: ⁊ in fine huius libelli: q̧ celum ſm̄ ſe eſt infinite permanētie: quare videt̄ ſibi cōtradicere oībus ſupradictis. ¶ Dicendū q̧ ſicut dicit Cōmentator quarto celi ⁊ mūdi in ſubſtantijs ſempiternis non eſt agens niſi ſm̄ ſimilitudinē. ſ. in quātū eſt forma cōſeruās vt finis. Idem dicit Cōmenta. 12. meta. modo cū dicit Cōmēta. q̧ celum indiget virtute largiēte ſibi permanētiā eternā ſiue eternitatē permanētie: intelligit q̧ iſta forma ſit finis ⁊ nō efficiēs q̄ſi dicet: q̧ illud qd̄ eſt finite virtutis in agēdo: ⁊ eſt determinatū in quātitate finita nō eſt ad eſſendū per ſe ſimplr̄ abſolutū ab alio: ita q̧ ſit p̄ma: īmo de neceſſitate eſt ꝓpter aliud: propter qd̄ tanquā ꝓpter finem ſic eſt permanēs eternū ſine corruptione: ⁊ ita ordinē habet ⁊ dependētiā ad aliud ſicut ad finē. Intellexit vero in p̄dictis locis celum h̄re permanētiā ex ſe formalr̄: nō ab alio efficiēte: ⁊ hoc intelligit̄ ex v̄bis eius: ⁊ ita nō ē ↄtradictio h̄: nec ibi.

¶ Et nō hoc tantū: ſed neceſſe eſt hoc eē virtutē: que largitur motū ꝓpriū ſue actioni q̄ eſt eternitas inter ceteros motus. ſ. localeꝫ motū i circuitu: ⁊ figurā ꝓpriā iſti motui. ſ. ſphericā: ⁊ menſurā ꝓpriā vnicuiq; iſtoꝝ corporū: ⁊ ↄuenientiā inter ea adinuicē in ordine ⁊ quantitate: ita q̧ ex oīb⁹ p̄ficit̄ vnus actus. ſ. totus mund⁹. Nulla eni d̄ria ē iter indigētiā virtutis actiue in oī corpe ſimplici vno: aut in vno corpe cōpoſito ex corporib⁹ ſimplicib⁹ hi⁹: ⁊ indifferenter ſiue illud corpus fuerit generatū: ſiue non generatū.

¶ Oſtendit celum indigere virtute largiente ſibi motum proprium ⁊ figuram: ordinem ⁊ qualitatem agendi dicēs q̧ celū nō tm̄ indiget virtute largiēte ſibi eternitatē permanētie: vt iam dictū eſt. ſed etiā cū hoc indiget virtute dante ſibi motū ſue actioni: que actio eſt fixa: ⁊ eternitas ideſt eterna: inter terminos aūt motus localis circularis eſt q̄ ꝓprie pōt eſſe eternus: vt pꝫ q̄rto phyſicoꝝ. Indiget etiā virtute dāte ſibi formā ꝓpriā ⁊ neceſſariā. ſ. motui circulari. videlꝫ ſphericā ⁊ largientē ſibi mēſurā propriaꝫ vnicuiq; orbi celeſti in qualitatē actionis ⁊ conuenientiā ⁊ ordinē agendi adinuicē: ita q̧ ex actione oīum orbium ⁊ ſuoꝝ motuū p̄ficiat̄ vnus actus: qui eſt totus mūdus. Et ſubdit q̧ nō eſt differentia in hoc vtrū celū ſit corpus ſimplex: aut compoſitū: quantū ad hoc vt indigeat virtute: per quā poſſit agere: q̄ v̄r omne corpus ſiue ſimplex vel cōpoſitū: genitū vel ingenitū ſemper indiget virtute que eſt alia eēntia a ſuo corpore: per quā agunt: ⁊ iſta virtus eſt ab alio. ¶ Notandū ſm̄ Cōmenta. ſecūdo celi ⁊ mūdi: q̧ actio diuina eſt p̄ma intentione ꝓpter ſe ſcd̄a vo intentione agit ꝓpter alia: ⁊ q̄ actio ſua eſt ꝓpter ſuū eēꝫ ⁊ q̄ ſuū eſſe eſt eternitas. ḡ ſua actio eſt eternitas: ⁊ hoc ē etiā qd̄ dicit hic. ¶ Notādū q̧ celū recipit a motore motū ⁊ qualitatē mouēdi: ⁊ cōuenientiā motuuꝫ: q̄ ab alio ⁊ alio motore eſt alia ⁊ alia velocitas motus: ⁊ dicit propter hoc p̄hs ſcd̄o celi ⁊ mūdi: q̧ ſi in p̄mo celo eēnt plures ſtelle vel maiores vel nō moueret̄ celū: vel moueretur tardius: ⁊ hui⁹ ratio eſt: q̄ corrūperet̄ ꝓportio inter motorem ⁊ mobile. ¶ Et ideo ſicut dicit ibi Cōmēta. q̄ diuerſi motores habēt diuerſas virtutes: ⁊ diuerſas proportiones ad diuerſa mobilia. Item motus diuerſoꝝ orbiū ſunt diuerſi in velocitate ⁊ tarditate: ⁊ q̄ ꝓpretas eoꝝ ad ſua mobilia ſunt ordinate. ideo eſt ordo ⁊ ↄueniētia inter motus: ⁊ huiuſmodi ordo eſt a p̄mo ordināte: ⁊ q̄ motui eterno p̄mo ↄuenit figura circularis: que eſt p̄ma aptiſſima ⁊ perfectiſſima ad talē motū: ideo ꝓpter talem motum ab alio h̄z figurā tāq̄ꝫ a cauſa finali: ꝓpter quā eſt. ¶ Intelligendū q̧ omne corpus ſimplex vel cōpoſitū: genitū vel ingenitū ſemp̄ indiget alio largiente ſibi virtutē agētē: ⁊ quo enī nō pōt eſſe p̄ncipiuꝫ ſimplex indiget alio in ſuo eſſe. Si enī per ſe poſſet agere: abſq; quocūq; alio poſſet ſubſiſtere: ita q̧ eſſet p̄ncipiū ſimplex: ꝓpter quod ſit. eius eſſentia tanq̄ꝫ ꝓpter finē: vt dictū eſt ſupra. ſequitur

igitur

ſequitur neceſſe ꝙ ab alio indiget ſibi dante virtuteȝ agendi.

¶ Unde videmus celū habere vnā virtutē nō tantū mouētē oīa: ſed agentē ⁊ conſeruātē oīa: ſicut eſt diſpoſitio in corpore hominis: ⁊ in corpore facto ꝑ finē ꝓpꝛium. Finis eniȝ ſignificat agēs ſignificatiōe neceſſaria: ſicut motū ſignificat mouens.

¶ Ex predictis infert ꝯclōnē: ⁊ ꝑ facit hoc. ſcḋo ſubiungit quādā diſtinctionē de agētib⁹ ibi. (Sȝ de nūero agentiū.) Primo dicit ꝙ qroē corp⁹ indiget ṽtute ſua dāte ſibi virtutē agēdi: ex hoc ꝯcludiť: ꝙ tō nos videm⁹ celū nō ſoluȝ moueri ab alio: que actio ſupple appet ex ſuo motore: ſȝ etiā videm⁹ ipm agere oīa iſta iferiora: ⁊ ꝯſeruare ea deducēdo ea ad debitos fines: ſicut appet in corpore humano: ⁊ in corpore facto ꝑpter aliquē finē: illud enim qḋ generat corp⁹ humanū nō generat ipm quocūq; modo: ſȝ eo mō quo ſeqtur finē ꝑpter quē eſt. ¶ Ex quo ſequiť ꝙ illud generās nō ſolū mouet: ſicut vnū corp⁹ motū mouet aliud: ſed agit ordinate ꝯſeruādo ⁊ deducēdo ipſum in finē debitū: ⁊ ita finis ſignificat nobis agēs: ſicut motus ſignificat motorē. Et facit hic Cōmē. dr̃iaȝ inter agētem ⁊ mouētē: qm̄ ꝑ agēs itelligit illud qḋ in finē ordinatū deducit: per mouētē qḋ ſolū mouet: ſicut motuȝ eſt ab alio: ſicut apparet de mouēte localr̄: qḋ aliud mouet per ſuū motū: ex quo vult hic ꝙ celū nō ſolū eſt ſicut motuȝ a ſuo motore: ſed ēt agit ꝯſeruādo ⁊ ducēdo in ſuū fineȝ. Ex quo apparet ꝙ habȝ ṽtutē actiuā: ⁊ ꝑ ꝯſeq̄ ipſam recipit ab alio: qr ē corp⁹. ¶ Ulteri⁹ notādū ꝙ finis ſignificat agēs ſignificatiōe neceſſaria: qr nullum agēs agit niſi ꝑ finē: aliter actio eſſet fruſtra: vt apparet ex ſcḋo phyſi. ⁊ ideo finis eſt q iponit neceſſitatē agēdi: ſed qñq; finis ē acqrere qḋ nō hȝ: vt in iſtis iferiorib⁹: qñq; cōſeruare habita: vt in ſuperiorib⁹ ſiue ſeparatis: vt Cōmen. dicit. 12°. metaphy. ¶ Intelligendū ēt: ꝙ ſi corpora celeſtia agunt ꝑ finē: neceſſe ē eē aliud agens ꝯpꝛehēdēs finē in virtute cui⁹ agat: ⁊ hoc dicit Cōmē. i ſcḋo celi ⁊ mūdi. ⁊ in. 12. metaph. ꝙ corpora celeſtia nō agūt niſi mota ab agētib⁹ nobiliſſimis: que ſunt deus ⁊ intelligētie.

¶ Sed in genere agentiū qḋdā eſt pꝛius tēpore acto: ⁊ eſt oē qḋ fit i ſpera iſti⁹ mūdi: qḋdā eſt pꝛius naturalr̄ tm̄: ſicut eſt diſpō tēporis cū orbe: queȝ ſeqť tēp⁹: cui accidit ⁊ agēs orbē. ſ. faciens ipm in diſpōnib⁹ neceſſariis in inueniēdo finē: ꝑpter quē fuit.

¶ Ex hoc dat diſtinctionē vnā de agētib⁹: ⁊ intendit iſtam diſtinctionē: ꝙ de nūero agētiū qḋdā eſt agens ſolū ⁊ nō actiuū: ⁊ qḋdā eſt agēs actiuū: ſed iſtā diſtinctionem non dat explicite: ſed ſatis dat eā itelligere per ħ ꝙ ponit mēbra eius: ſed ſtatim ſcḋm mēbꝛū huius diuiſionis ſubdiuidit dicēs: de numero agētiū actiuoȝ. qḋdā eſt pꝛius tēpore actu: ⁊ ſupple nō nā: ⁊ talia ſupple ſunt agētia īferiora: que ſunt in ſpera mūdi. ſ. īferiorib⁹. Qḋdā vero eſt agēs pꝛius tēpore ⁊ nā q̄ȝ ſuū actū: ⁊ hic eſt orbis quē ſeqť tp̄s: ⁊ cui tp̄s accidit. Preterea ſubiūgit magis ꝑmū mēbꝛū ꝑme diuiſiōis dicēs. Et agēs orbē eſt agēs actū: qḋ facit ipſuȝ orbē in diſpōnib⁹ neceſſariis ad finē acqrendū ꝑpter quē eſt. ¶ Et eſt notādū: ꝙ nō facit ipſuȝ factione pꝛoductiua: vt dr̄. 12. metaphy. ſed eſt ſibi quaſi forma ꝯſeruās ⁊ perficiēs: tāq̄ȝ illud per qḋ hȝ eſſe: ⁊ per tale eſſe itelligit ꝙ illud agēs nō ꝓcedit ab eo actu imediate tp̄e: ſed ſolū nā. ¶ Notādū ꝙ ſicut vult Cōmē. 8° phyſi. agētia particularia vel iferiora ſūt agētia per accidēs: ⁊ ideo ꝓcedūt actū ſuū tp̄e ſolū ⁊ nō nā. Sortes enī q generat Platonē ꝓceſſit ipm tp̄e nō nā: hoc eniȝ fuit accidēs: potuit enī eē ꝙ Plato preceſſiſſet ⁊ genuiſſet Sortē. ¶ Ulterius notandū ꝙ ſcḋa agētia reducunť ad pꝛima agētia: ſicut artes ſecūdarie ad artes ꝑmas: ⁊ hoc dicit Cōmē. 12. meta. ꝙ agēs actu nō agit niſi mediāte virtute pꝛimi agētis. ſ. nō actu: ⁊ ideo dicit Cōmē. ꝑmo celi ⁊ mūdi. ꝙ celuȝ eſt mediū ſiue qḋdā ligamētū inter generabilia ⁊ corruptibilia ⁊ ipm pꝛimū: qr neceſſariū eſt qḋ iter ipſa puta eterna ⁊ res tēporales ſit ens: qḋ nūq̄ȝ in ſua ſuba traſmutať: traſmutať tñ in loco. ¶ Itē notādū: ꝙ ipſuȝ celū: qḋ eſt vnū de agentibus actiuis precedit ſua acta ſiue ſuos effectus ab eo tempore ⁊ natura: qr ipſum eſt eternum ⁊ ſua acta ſunt generabilia ⁊ corruptibilia.

¶ Et cū hoc ignorauerit qdā eē de opinione Ari. dixerūt ipſuȝ nō dicere cāȝ agentē ſed cām mouentem tm̄. Et iſtud fuit valde abſurdū: ⁊ nō ē dubiū in hoc: ꝙ agēs ipm eſt mouens ipſum: qḋ enim mouet ipſum motu ꝓpꝛio ē illud: qḋ largiť ei pꝛimo diſpoſitiones: ꝑ quas acquirit motū ꝓpꝛiuȝ. Et iſta virt⁹ ē illa: quā laudat Ari. in multis locis ſui libꝛi de celo ⁊ mūdo: ⁊ indicat ipſam eſſe nobiliorem celo ⁊ altiorem.

¶ Excludit circa dicta errorē quorūdā dicēs: ꝙ cū quidā ignorauerit hoc eſſe de intētione Ariſto. ſ. eſſe aliud agēs faciens orbes in diſpōnibus neceſſariis ad acqrēdū ſuuȝ finem: ideo dixerūt ꝙ Ariſto. nō dedit cām agentē totuȝ ſiue cām viſem: ſed ſolū dedit cām mouentē: ⁊ hoc eſt abſurdū valde dici a pħo: ⁊ nō eſt dubiū in hoc: ꝙ illud qḋ eſt mouēs pꝛimū ipm celū nō eſt agēs ipm: qḋ enim mouet ipſum motu ꝓpꝛio: ꝑmo illud eſt qḋ largitur ei diſpōnes ⁊ virtutē: per quā acqrit motum ꝓpꝛiū. Et ſubdit: ꝙ iſta ṽtus. ſ. que dat celo diſpōnes: qbus acqrit motū: ⁊ ꝑfectionē ꝓpꝛiā eſt illa: quā laudauit Ari. in multis locis libꝛi ſui de celo ⁊ mūdo: ⁊ ſciuit ipſam nobiliorē ⁊ altiorē celo: ſicut cā eſt nobilior ſuo effectu. ¶ Et ſemꝑ notādū eſt ꝙ ipſuȝ ꝑmū ꝑncipiū eſt agens celū: ſicut ſepe dictum eſt: nō vt ꝓducēs: ſed vt forma ꝯſeruans: ⁊ vt finis ꝑpter quē eſt: ⁊ hȝ perfectionē. ¶ Utrū aūt pꝛimū ꝑncipiū moueat celū in genere cāe efficientis vel finalis hȝ ſpālē qōneȝ. Sȝ eſt manifeſtū ꝙ mouet in eo ꝙ largiť ei ṽtutē per quā acqrit motū ꝓpꝛiuȝ: ⁊ nō dr̄ ꝑm⁹ mouens: qr ab ipſo dependet totū in eſſe ⁊ in mouere vt finis.

¶ Et iā iduxit nos amor explanādi ħ facere digreſſionē a ꝑncipali. ſ. declaratiōe corpis celeſtis: qḋ ē de celo tāq̄ȝ corpus de aīali.

¶ Superius Cōmē. declaratiōe quorūdā icidētalr̄ digreſſionē fecerat a ꝓpoſito: tō i iſta parte reducit ſe ad ꝑncipale ꝓpoſitū: circa qḋ duo facit. ꝑ reducit ad ꝓpoſituȝ: ſignificās ſe digreſſionē feciſſe. ſcḋo reſumit qdā de iam dictis vt aliud addat ibi. (Dicamus ꝑ.) Dicit ꝑ ꝙ amor declarādi hoc. ſ. ꝙ ſupra dictū eſt: qualr̄ celū idiget ṽtute largiēte ſibi motū ⁊ ꝑmanētiā eternā: illud fecit nos digreſſionē facere a ꝓpoſito ꝑncipali: quod erat quomodo celum eſt compoſitū ex motore ⁊ mobili: ſicut animalia ex anima ⁊ corpore: ⁊ in quibus cōueniebāt ⁊ differebāt ideo ſupple facta illa digreſſione vel declaratione redeamus ad pꝛincipale pꝛopoſitum.

¶ Dicamus igiť ꝙ corp⁹ celeſte ꝯmunicat cū corporib⁹ generabilibus ⁊ corruptibili

bus: in hoc ꝙ eſt ex tribus dimẽſionibꝰ. ſ. ſubſtãtia recipiens dimenſiones: ⁊ ꝙ vtra qꝫ ſubſtantia nõ eſt ſine dimenſionibus.

¶ Reſumit quedã ſuperius dicta de ꝯuenientia ⁊ differentia celi ⁊ alalium: vt aliqd addat: ⁊ primo reſumit ea: in qbus cõueniũt ⁊ differũt celum ⁊ aialia ex parte corpoꝝ. ſcdo ex parte aiaꝝ ibi. (Et ſubſtantie exiſtentes.) primo reſumit ꝯuenientiã ex parte corpoꝝ. ſcdo differentiã ibi. (Sed inuenimus ſubaꝫ.) Primo dicit. Dicamus igĩ. i. poſtqꝫ nos reduximus ad ꝑncipale ꝓpoſitũ dicamus: ꝙ corpus celeſte cõicat cũ generabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ in hoc: ꝙ eſt hñs tres dimenſiones. i. ſubam recipientẽ tres dimenſiones: ita ꝙ vtraqꝫ ſuba corporũ generabilium ⁊ corruptibiliũ ⁊ celi eſt ſubiectũ triũ dimẽſionũ. ¶ Sꝫ notandũ ſm pħm pᵒ de ce. ⁊ mũ. ꝙ ſolũ celũ eſt magnitudo ꝑfecta: cũ diuiſibile ſit ꝑ oẽs menſuras: menſure autẽ ſunt dimenſiones. ſ. longĩ: latũ ⁊ ꝓfundũ: ſine qbus nõ põt eſſe corpus: ideo oĩa corpora in hoc cõicant.

¶ Sed inuenimus ſubſtãtiã deferẽtẽ dimẽſiones ⁊ dimenſiones in corpe gñabili ⁊ corruptibili: vel corpibus gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ eaſdẽ nũero in potẽtia: nõ eaſdẽ actu. ſ. ꝙ dimenſiones cõẽs oĩbꝰ corpibus gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibꝰ ſunt eedẽ nũo in potentia. Inuenimus ⁊ idẽ corpus trãſferri de forma i formã: ⁊ ex dimẽſionibus in dimẽſiões alias in actu. v. g. ꝙ corpus: qd ẽ aer: trãſferĩ i corpꝰ: qd ẽ ignis.

¶ Reſumit pᵒ ea: in qbus differunt ex parte corpoꝝ generabiliũ ⁊ corruptibiliũ. ſcdo tãgit cõditiões: in qbꝰ differũt ex pte corpis celeſtis ibi. (Corpus vᵒ celeſte.) Circa pᵐ etiã duo facit. pᵒ ponit ꝯditiões generabiliũ ⁊ corruptibiliũ. ſcdo ex hoc mouet quãdã qõnẽ. ibi. (Querendũ eſt.) Circa pᵐ ẽt facit duo. pᵒ oñdit cõditiões vel naturas generabiliũ. ſcdo ꝓbat eas ibi. (Si igĩ hoc corpꝰ.) ¶ Primo dicit ita. Dictũ ẽ ꝙ corpꝰ celeſte ⁊ gñabile in hoc cõicant: ꝙ habẽt tres dimẽſiones: ⁊ nũc dicit. Sed inuenimus ſubſtantiã deferentẽ dimenſiones eaſdẽ in actu numero ⁊ hoc eſt ꝓpriũ generabiliũ: ꝙ ſubm in quo dimẽſiones ⁊ ẽt ipſe dimẽſiones ꝓut ſunt cões oĩbꝰ gñabilibꝰ ⁊ corruptibilibus ſunt eadẽ actu: ⁊ ita ſicut ſubiectũ dimẽſionũ eſt idẽ nũero in potẽtia: ita dimẽſiones ſꝫ ꝙ ſunt cões omnibus formis generabilibus ⁊ corruptibilibꝰ ſunt eadeꝫ nũero in potẽtia: ⁊ nõ in actu: ⁊ hoc declarat in exemplo: videmus eniꝫ idẽ corpus transferri de forma in formaꝫ: ⁊ de dimenſionibus in dimenſiones alias in actu. i. eadeꝫ nã corporeitatis: que eſt ex ſubiecto ⁊ dimenſionibus ſm ſe acceptis transferĩ de forma in formã: que dat aliaꝫ actũ eſſendi: ⁊ per ꝯñs alios ⁊ alios terminos ipſis dimenſionibus: ⁊ ille dimenſiones dñr alia actu. v. g. corpus qd eſt aer trãſferĩ in corpꝰ qd eſt ignis. i. corpeitas: q eſt ſub forma ignis: ⁊ ita tã ſubm qꝫ dimẽſiones ꝓut ſunt cões oĩbus formis ſunt eadem numero in potentia ⁊ nõ in actu. ¶ Qualiter aũt mã prima eſt eadem numero declaratum eſt ſupra auctoritate cõmentaꝛ. 12. meta. ⁊ etiaꝫ de dimenſionibus declaratũ eſt ſupra: ſupple cum ꝓbatum eſt: ꝙ ſunt eadem in potentia ⁊ nõ in actu.

¶ Si igĩ hoc corpꝰ cõe forme aeris ⁊ ignis eſſet idẽ nũero in actu: tũc forma eſſet accidẽs: ⁊ ſi eſſent duo in actu: ⁊ transmutareĩ vnũ in alteꝝ: neceſſe eſſet corporeitateꝫ deſtrui de corpore corrupto ad nõ corpus ⁊ corporeitatem generatam generari ex nõ corpore: vnde neceſſe eſt eas habere naturam corporalem ſibi cõmunem.

¶ Hic ꝓbat cõditiones gñabiliũ dicens. Si aliqs vellet dicere hoc corpus: qd eſt cõe forme aeris ⁊ ignis. ſupple corporeitas: q eſt ex dimenſionibus ⁊ ex mã: q trãſferĩ de forma aeris in formã ignis: ſi eẽt eadem in actu ſꝫ numerum: tũc ſeqreĩ: ꝙ forma adueniens eſſet accñs: qꝛ adueniret enti in actu: ⁊ ſic forme ſbales eſſent accñtia: ⁊ etiã gñatio nõ differret ab alteratiõe: qd eſt incõueniẽs: vt pꝫ primo de gñone. Si vᵒ aliqs diceret: ꝙ illa nã corporeitatis ſunt due in actu: ⁊ cũ vna transmutareĩ in aliã: tũc oporteret corporeitatem corpis corrũpi in non corpus: ⁊ corporeitateꝫ corpis gñandi generari ex non corpe: ⁊ ita corpus fieret ex nõ corpe qd eſt impoſſe. Ex quo cõcludit ꝙ neceſſe eſt illa corpora: q adinuicem tranſmutanĩ hẽre nãm corporalem cõem: ita ꝙ ſint eadeꝫ in potentia ⁊ nõ in actu: q oĩa declarata ſunt prius. Quod aũt corpus fiat ex non corpe hoc eſt impoſſe: vt apparet primo de gñatione. ca. de actiuis ⁊ paſſiuis: qꝛ corpus nõ poteſt agere poſtqꝫ corporeitas eſſet corrupta.

¶ Querendum eſt igitur: vtruꝫ iſta ſit vna: aut plures: ⁊ ſi vna: vtrũ ſit vna potentia: aut actu: ⁊ ſi plures ſimiliter.

¶ Mouet circa dicta quãdã qõnẽ: ⁊ pᵒ mouet. ſcdo ſoluit ibi. (Cogimur igĩ ponere.) Primo dicit: ꝙ ꝓbatũ eſt iaꝫ ꝙ generabilia hñt naturã cõeꝫ corporalem: mõ dicit: ꝙ querendum eſt de iſta nã: vtꝝ ſit vna: ⁊ ſi vna: vtꝝ in actu: ⁊ ſi ſilr ſunt plures: vtrum ſint plures in actu.

¶ Cogimur igĩ ponere vnã potẽtiã: ⁊ plures potentias. Declarabiĩ igĩ ſꝫ hoc: ꝙ corpa: q ſunt hic ſunt gñabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ ipſa cõponi ex ſubſtãtia: q eſt in potẽtia: ⁊ dimẽſiõibus exñtibus in ea: q ſunt potẽtia: ⁊ ẽt ꝙ illud corpus: qd eſt vnũ potentia: eſt multa in potentia: ⁊ cũ exiuerit in actum: erit materia in actu. Vñ dicit Ariſt. ꝙ materia nõ habet eſſe in actu niſi ſm ꝙ videtur: queadmodum forma non habet eſſe in actu niſi ſm ꝙ intelligitur.

¶ Soluit ⁊ dicit: ꝙ cogimur ponere: ꝙ iſta nã eſt vna in potẽtia: ⁊ plures in potẽtia: eſt vna in potẽtia ꝑ ꝑuatione oĩuꝫ formaꝝ īdiuidualiũ: ⁊ eſt plures habitudine ad formas diuerſas: vt Com. dicit. 12. metaphy. ⁊ ſubdit cõcluſionẽ dicẽdo: ꝙ declarabiĩ ex iã dictis: ꝙ corpora gñabilia ſunt cõpoſita ex ſubo: qd eſt in potentia. ſ. mã prima: ⁊ dimẽſionibus exñtibus in ea: q ſunt in potentia ad diuerſos terminos: ⁊ actꝰ diuerſaꝝ formaꝝ: ⁊ ꝙ illd corpꝰ: qd ẽ vnũ in potentia ꝯtinẽs mãꝫ: ⁊ dimẽſiones in potẽtia: cũ erit in actũ per formã: ⁊ mã in actu: ⁊ ſilr dimẽſiões. Vñ Ari. ex dictis īfert ꝯcluſionẽ vnã dicẽs: ꝙ mã nõ hꝫ eſſe in actu niſi ſm ꝙ īcelligiĩ. ¶ Notanduꝫ ſicut dr̃ pᵒ de gñatione. mãm non eſſe poſſe exiſtere ſine forma: lꝫ poſſit eſſe ſine hac vel illa: per formã aũt hꝫ actũ eſſendi: ⁊ efficitur ſubm in actu accñtiũ: per que accidentia ipſa eſt ſenſibilis: ⁊ ita nõ hꝫ eſſe in actu ſine paſſionibus ⁊ accidentibus: qbus ſentitur: forma vero eſt in mã ꝑ dimẽſiones ⁊ cõditiones mãe. nam ſic particularizata nõ eſt in actu: ſed cũ per virtutẽ agẽtis abſtrahiĩ a cõditionibꝰ mãe: ſic intelligitur in actu: vt habeĩ tertio de aĩa.

¶ Corpus

¶ Corpus vero celeſte cū nō trāſmutet̃ ſꝫ ſubiectū neceſſe eſt ipſuꝫ cōponi ex ſubſtā tia in actu ⁊ dimēſionib᷒ in actu: ⁊ iō eſt ingn̄abile ⁊ icorruptibile: ⁊ cū ita ſit corp᷒ celeſte eſt mā recipiēs formā celi h̄ mō: ꝙ declarat᷒ eſt de hac mā. ſ. de eius cōuenientia cū mā generabili ⁊ corruptibili in aliq̄: ⁊ diuerſitate ei᷒ ab ea in aliq̄: ⁊ vtraqꝫ eſt ēt mā ſm ꝙ videt̃. Et ſimiliter ēt ſm ꝙ inuenit̃ i eis potētia ad motum in loco: ⁊ ſi in corpore celeſti nō ſit potētia ad tranſmutationē.

¶ Tāgit ꝯditiōē ex parte corporis: q: dicit ꝙ generabilia ſūt ex ſubiecto ⁊ dimēſionib᷒ in potētia: modo dicit. Corpus vero celeſte cū ſit intrāſmutabile ſm ſubm: neceſſe eſt ipſum cōponi ex ſubiecto in actu: ⁊ dimēſionib᷒ in actu q: hec eſt cā quare nō trāſmutat̃ in ſubſtantia: vel ꝙ ſit in generabile ⁊ incorruptibile. ſ. nō hēre mām: que eſt in potentia ad eē nec dimēſiones: ex quo ꝯcludit dicēs: ꝙ cū ita ſit: ſupple vt dictū eſt: corpus celeſte ē recipiēs formā celi. ſ. motorē eius hoc modo quo declaratū ē: videlicet ſm differētiā ⁊ ꝯueniētiā eius ad mām generabiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ q: vocauit corp᷒ celeſte mām ſubdit: ꝙ vtraqꝫ pōt dici mā tā corpus celi ꝙꝫ mā generabiliū: nā vtraqꝫ eſt ſenſibilis ſaltē ſenſu viſus: ⁊ vtraqꝫ eſt in potentia ad vbi: licet in corpore celeſti nō ſit trāſmutatio in ſubſtantia: ſicut in generabilibus.

¶ Et ſubſtātie exiſtētes in ſubſtātijs exiſtētib᷒ i corpore celeſti nō ſunt potētia ad trāſmutationē: ⁊ ſubſtātie exiſtētes i ſubſtātijs exn̄tib᷒ in corpe generabili ⁊ corruptibili ſūt: ⁊ ſilr̄ eſt in corpe celeſti. Declaratuꝫ eſt eni de eis eas eē ꝯueniētes cū formis generabilib᷒ ⁊ corruptibilib᷒ in aliq̄: ⁊ differentes ab eis in aliq̄: ⁊ ex hoc mō illud: qḋ cōgregat̃ hic ex aīa ⁊ corpore dr̃ aīal: cū hoc ꝙ illud: qḋ cōgregat̃ illic ex corpe ⁊ aīa dr̃ aīal nō equiuoce: ſed ſm prius ⁊ poſteri᷒.

¶ Reſumit ex: in qbus differūt ex pte aīarū: ⁊ pmo facit hoc. ſcḋo ex hoc infert quādā cōcluſionē. ibi. (Et ideo neceſſe.) ¶ Primo dicit: ꝙ ſube exiſtentes in ſubſtantijs: que ſunt ſicut in corporib᷒ generabilib᷒ ⁊ corruptibilib᷒ idest forme vel aīe: que ſunt in corpore celeſti ⁊ anime celeſtes declaratū eſt de eis qualiter ſunt adinuicē cōuenientes in aliquo: ⁊ differunt in aliquo: ita ꝙ illud: quod eſt aggregatum ex anima ⁊ corpore taꝫ in celeſtib᷒ ꝙꝫ in iſtis inferiorib᷒ dicitur aīal non equiuoce: ſed ſm prius ⁊ poſterius. Declaratū eſt enim in precedētibus: ꝙ motores celeſtes cōueniunt cū animabus animaliū in hoc: ꝙ dāt ſuis corporib᷒ motum localem: ita ꝙ per ipſas aīas celeſtes celum mouetur ex ſe: ⁊ hꝫ deſiderīū: ⁊ intellectū ⁊ figurā nobiliſſimā: ⁊ motū circularē perpetuū: ⁊ alias pfectiones: ita ꝙ illud corpus eſt mā aīaliū celeſtiū: ſicut corpora aīaliū: ſed differūt in hoc: ꝙ aīe celeſtes nō ſubeunt in eē per ſua corpora: nec dant ſuis corporib᷒ eē: ⁊ ideo animalia celeſtia ꝯponunt̃ ex ſubiecto in actu ⁊ actu: vel aīabus: aut motoribus ſuis: aīalia vero īferiora cōponūtur ex aīabus ⁊ ſubiecto in potētia.

¶ Et iō neceſſe eſt in talib᷒ naturis: vt prius ſit cā poſterioris: vt dictū eſt de hac natura alibi: verbi grā: illa que dicūtur talia: ſed diuerſificant̃ ſm magis ⁊ minus.

¶ Infert ex dictis quandā concluſionem dicens: ꝙ ideo neceſſe eſt ꝙ in talibus naturis. ſ. dictis ſm prius ⁊ poſterius vt prius ſit cauſa poſteriorꝝ: ſicut dictum eſt alibi de tali natura. vꝫ. ꝙ illa que ſunt calida dicuntur ſm magis ⁊ minus: neceſſe eſt ꝙ illud: quod eſt primo calidū ſit cā caloris in omnib᷒ alijs: q: vt dr̃ ſcḋo ⁊ 4° metaphy. pri᷒ in vnoquoqꝫ genere eſt cā oium poſteriorꝝ.

¶ Quoniā igit̃ celū cōponitur ex forma ⁊ materia: ſicut eſt diſpoſitio in animalib᷒: q̄ ſunt hic: declaratū eſt amplı᷒ i quo ꝯuenit forma iſtorꝝ cū formis illorꝝ: ⁊ etiaꝫ in quo differūt: ⁊ in q̄ differt vltimus motor iſtorꝝ ab vltimo motore illorum.

¶ Recapitulat determinata in hoc caplō dicēs ꝙ celū cōponit̃ ex mā ⁊ forma ſicut aīalia que ſunt hic. Declaratū eſt etiā in precedētibus: in quo cōuenit forma iſtorꝝ inferiorꝝ aīaliū cū forma ſuperiorꝝ ⁊ celeſtiuꝫ: declaratum eſt etiā in quo differt vltimus motor iſtorꝝ inferiorꝝ ab vltimo motore celeſtiū. Nam declaratuꝫ eſt ſupra: ꝙ motor aīaliū inferiorꝫ cōponit̃ ex duplici motore. ſ. ex aīa ⁊ re deſiderata extrinſeca exn̄te: ꝓpria autē res deſiderata eſt pmū mouēs qḋ mouet aīam: vt pꝫ tertio de aīa. ipſum aūt aīal celeſte componit̃ ex vno motore ⁊ vno motore: ⁊ lꝫ motor celi moueat: mouet tn̄ ꝓp id quodītelligit ⁊ deſiderat de pmo pncipio: q: cū illud qḋ ītelligit de pmo idē eē habeat in īntellectu ſuo ⁊ in re: eo ꝙ vtrūqꝫ eſt intellectus abſtrahēs. ſ. etaꝫ recipiēs ꝙꝫ receptū: efficiunt̃ vnū ⁊ idē vna pfectiōe: ita ꝙ illud qḋ mouet ⁊ ꝓportio qua mouet idē eſt: ⁊ ideo nō mouet ad aliquid acquirēdū: vt ſupra dictū eſt: ⁊ ideo motus eius eſt cōtinuus ⁊ eternus.

¶ Remanet igit̃ cōſiderare i quo ꝯueniūt hec duo gn̄a de accn̄tib᷒: ⁊ in quo differūt.

¶ Poſtq̄ Cōmentator determinauit de duab᷒ naturis ex qbus celū cōponit̃ ſm ꝙ ꝯueniūt ⁊ differūt cum duab᷒ naturis generabiliū ⁊ corruptibiliū quātū ad eſſentialia eorꝝ: hic oſtēdit quō differūt ⁊ cōueniūt quātū ad accidētalia eorꝫ: circa qḋ pmo ponit intētionē ſuaꝫ. ſcḋo exeqt̃ ibi. (Differūt.) ¶ Primo dicit: remanet igit̃ pſcrutari ſiue cōſiderare: in quo ꝯueniūt hec duo genera de accidētibus rerū: q: declaratū eſt celū eē ꝯpoſitum ex ſubiecto ⁊ forma: ſicut aīalia que ſunt hic: cōſideratū eſt eniꝫ quo ad ſuū ſubiectū. ſ. mā ⁊ formā celi: ⁊ iſtorum inferiorꝝ: ⁊ quātū ad eſſentialia eorꝝ. Nūc remanet cōſiderare quomodo ille nature. ſ. celū: ⁊ iſta īferiora cōueniunt ⁊ differunt quantum ad accidentalia.

¶ Differūt eni in nā paſſiua: q̄ eſt alteratio: ⁊ cōueniūt ſm accidētia: q̄ nō trāſmutant ſubſtātiā. Hec eni alteratio: ſm quā tranſmutātur ſubſtātia alterati: videt̃ eē ꝓpria corporib᷒: quorꝝ ſubſtātie admiſcētur potētia: ⁊ ſūt corpa gn̄abilia ⁊ corruptibilia.

¶ Hic exequtur: ⁊ pmo tāgit accidētia: in qbus iſta duo genera. ſ. celū: ⁊ iſta īferiora olo differūt. ſcḋo tāgit accidentia: in qbus cōueniūt ſm ꝯueniētiā ⁊ differētiā. ibi. (Accidētia vero.) ¶ Primo dicit: ꝙ celū ⁊ iſta īferiora differunt in nā paſſiua: que dr̃ alteratio. i. differūt in qualitatibus paſſibilibus: que ſunt de tertia ſpē q̄litatis: ⁊ nā alteratio vel qualitas: ſm quā trāſmutat̃ ſuba alterati. i. que per quādā trāſmutationē īntroducit̃: ita ꝙ aliqd abijcit̃: ⁊ aliqd introducit̃: dr̃ eē ꝓpria corporib᷒: quorꝝ ſubſtantie

admiſcent̄ potētie: ⁊ talia corpora ſunt generabilia ⁊ corruptibilia: ⁊ talis qualitas nō ꝯuenit corpori celeſti: ⁊ iō dicit phūs ꝑ ce. ⁊ mun. ꝙ alteratio paſſiua: que eſt cū corruptiōe cōtrarij nō eſt in celo: q̄r hec diſponit ad īductionem ſubſtātialis forme: alteratio vō perfectiua: que nihil tollit corꝑ: que prius erant talis eſt in celo.

¶ Accidētia vero: q̄ nō trāſmutāt ſubſtātiā differētie: ſūt cōia vtriq̄ʒ corpori: ⁊ primū iſtoꝝ eſt mot⁹ localis: ⁊ dyaphanitas ⁊ nō dyaphanitas: ⁊ q̄litates q̄ ſequūtur iſta. ſ. raritas ⁊ dēſitas. Videt̄. n. ferre ꝙ raritas ⁊ dēſitas ſīt cāe dyaphanitatis ⁊ nō dyaphanitatis: ſʒ tñ dicunt̄ vtriq̄ʒ in vtroq̄ʒ corpe ſm prius ⁊ poſterius: ſicut dī corporeitas.

¶ Oñdit accidētia: in quibus cōueniūt ⁊ cōicāt celū ⁊ iſta inferiora ſm cōuenientiā ⁊ dr̄iam. primo oſtendit accidētia: q̄ cōicant celo ⁊ iſtis inferiorib⁹ ſm prius ⁊ poſteri⁹. Secūdo oſtendit accidētia: que cōueniūt eis equoce. ibi. (Siſr que cōueniunt.) ¶ Primo dicit: ꝙ accidentia q̄ nō trāſmutant ſubſtantiā differentie ⁊ ſubiecti ſunt cōia vtriq̄ʒ corpori. ſ. generabili ⁊ celo: ⁊ primū accidētiū iſtorum eſt motus localis: ⁊ dyaphanitas: ⁊ ēt q̄litates: que cōſequunt̄ iſtā dyaphanitatē: que ſunt raritas ⁊ denſitas: ſunt ſupple in genere taliū accidētiū: que nō trāſmutant ſubſtātiam differētie: ⁊ q̄r dixerat ꝙ raritas ⁊ denſitas ſūt q̄litates: q̄ cōſequunt̄ dyaphanitates ⁊ nō dyaphanitates: iō ſubiūgit declarationē huius dicēs: ꝙ forte vr̄ ꝙ raritas ⁊ denſitas ſint cāe dyaphanitatis. ¶ Et dicit forte q̄r hic nō ꝓbat ꝑ certitudinē: ſed magis in ſcḋo ce. ⁊ mū. ⁊ in parte ſequēti declarat aliqualr̄ cū dicit: ꝙ illa accidētia ſunt cōia vtriq̄ʒ. ſ. celo ⁊ corpori generabili. Subiūgit dr̄iam. d. ꝙ veruñ differūt iſta accidētia in celo ⁊ in iſtis inferiorib⁹: q̄r dī de eis ſm prius ⁊ poſterius: ſicut corporeitas. ¶ Notādū ſicut dicit Cōmen. ſcḋo ce. ⁊ mū. Inter accidētia q̄ nō trāſmutāt ſubm̄ eſt motus localis: cū enim aliqs localr̄ mouet̄: nō transfert̄ in ſe ita ꝙ corrūpatur aliqd de his: que pr⁹ erāt: ⁊ iō gn̄atio ⁊ corruptio: q̄ eſt ſucceſſiua: ⁊ q̄ eſt in tpe: q̄ dī alteratio paſſiua: tranſmutat ſuū ſubm̄ corrūpendo aliqd de his q̄ prius erāt: ⁊ iō generatio ⁊ corruptio ſunt finis alterationis: vt dicit Cōmē. 6. phy. ¶ Scḋo notādū ꝙ mot⁹ i celo: ⁊ raritas ⁊ dēſitas i iſtis iſeriorib⁹ dr̄ analogice: q̄r raritas ⁊ dēſitas in ſupiorib⁹ ſūt cāe q̄ in iſtis inferiorib⁹. Siſr ⁊ mot⁹: ⁊ h̄ eſt cā ꝙ i celeſtib⁹ iſta nō ſuſcipiūt magis ⁊ minus: ſicut in iſtis iſeriorib⁹. Nā ſicut dr̄ in 8ͦ metaphy. qḋ cōuenit cauſe ⁊ cauſato nobiliori modo cōpetit cāe q̄ʒ cauſato.

¶ Et ſimiliter cōueniūt in illuminatione ⁊ obſcuritate: ſʒ hec magis vident̄ dici equoce: q̄ʒ ſecundū prius ⁊ poſterius.

¶ Oſtēdit accidētia: que ꝯueniūt celo ⁊ iſtis iſeriorib⁹ equoce: ⁊ ꝑmo oñdit hoc de colore. ſcḋo de lumine. ibi. (Et accidētiū.) Prima in duas. ꝑmo oſtēdit q̄ñ diuerſimode repit̄ in celo. ſcḋo q̄ñ in partib⁹. ibi. (Et ptes diuerſificant̄.) ꝑmo ꝓponit intētū ſuū. ſcḋo exequit̄. ibi. (Lux eniʒ videt̄.) ¶ Primo dicit ꝙ ſiſr cōueniūt corpora celeſtia: ⁊ hec inferiora in illuminatione ⁊ obſcuritate: ſicut ſupple ꝯueniūt in dyaphanitate ⁊ raritate ⁊ dēſitate: ſʒ hec illuminoſitas magis vr̄ dici de celo ⁊ de iſtis inferioribus equiuoce: q̄ʒ ſm prius ⁊ poſterius.

¶ Lux eni videt̄ fieri hic in corpore igneo dyaphano ſimplici: qḋ ē i ꝯcauo orbis lūe quādo agit in corpe denſo ⁊ admiſcet̄ cū eo. Et iō videt̄ ꝙ cā illuminatiōis ptiū corporis celeſtis. ſ. ſtellaꝝ ē dēſitas illi⁹ ptis. ſ. dyaphane in actu ex orbe: ⁊ h̄ appet in ſtellis: q̄ eclypſant ſe adinuicē: ⁊ h̄ bene appet in luna: ⁊ cū ita ſit ſtellaꝝ ⁊ ſubſtātie celi eſt eadē nā̄ ſʒ ꝙ oēs antiq dicūt: vt Ari. narrauit i libro ce. ⁊ mun. ⁊ corp⁹ celeſte ſm hoc eſt dyaphanū ꝑ ſe i actu ꝯtrario corporib⁹ dyaphanis: q̄ ſunt hic: que ſūt dyaphana in actu apud preſentiā lucis.

¶ Declarat ꝓpoſitū dicēs: ꝙ lux videtur hic fieri. ſ. apparet ꝙ fit in corpore igneo ſimplici dyaphano: quod eſt i concauo orbis lune: vbi eſt ſupple ſpera eius ⁊ locus naturalis: q̄ñ agit in corpore denſo. ſ. terreo ⁊ opaco: ⁊ admiſcetur cum eo: ⁊ ſic lux cauſat lucē: ⁊ ex admiſtiōe ignei dyaphanū cum terreo. ſ. cū dyaphanū terminat̄ per denſum: ⁊ ideo dī ꝙ cauſa maioris illuminationis celi partium quarūdā. ſ. ſtellarū eſt denſitas illarū partium: que ſunt dyaphane in actu: ⁊ ſubdit: ꝙ hoc apparet. ſ. ꝙ ſint ſtelle denſe: q̄r eclypſant̄ a ſe inuicē: cū vna opponitur alteri: ⁊ apparet bene in luna: que eclypſatur ſm alias ſtellas: ipſa ēt cū illuminat̄ a facie ſuperiori lumen nō penetrat corpus eius: immo tunc ipſa eſt obſcura in facie: que eſt verſus nos. Et ſubiungit cū ita ſit: vna eſt nā̄ ſtellaruʒ ⁊ ſubē celi: ſm ꝙ dicunt oēs antiq: vt manifeſtat Ariſt. in libro ce. ⁊ mun. ſeqtur ergo ꝙ corpus celeſte eſt dyaphanū per ſe in actu. i. nō ex alio: cā en̄ maioris luminis in partib⁹ ſtellatis nō eſt alia q̄ʒ denſitas illarū: nō cōmixtio ignea cū terrea: q̄r corpus celeſte eſt ſimplex: ⁊ nō eſt cōmixtū ex diuerſis: ⁊ eadē eſt nā̄ oīum partiū celi: igit̄ corp⁹ celeſte per ſe in actu lucidū totū eſt dyaphanū. Et ſubdit ꝙ econuerſo ē de corporib⁹ iſeriorib⁹: que ſūt dyaphana in actu nō ſm ſe: ſed apud preſentiā vel cōmixtionē ignei cū terreo. ¶ Nota vt dicit Cōmentator in ſcḋo celi ⁊ mū ⁊ in de ſenſu ⁊ ſenſato: ꝙ in iſtis iſeriorib⁹ nihil eſt lucidū de ſe ſimplr̄: ignis en̄ ꝑ nimiā raritatē non lucet in ſpera ſua: ⁊ multū minus nec terra: nec aq̄: nec aer q̄r lux in inferioribus ē gr̄a ignis: vt dicit Cōmē. ſcḋo de aīa: ⁊ ideo quecūq̄ʒ iſeriora lucēt hoc faciūt poſt mixtionē ignis cū opaco terreo: celū aūt lucidū ē de ſe: non participās lumē ab alio: nec per cōmixtionem: q̄r nō ē in eo cōmixtio. ¶ Vlterius notādū ē: ꝙ ſicut rarū ⁊ denſum que ſunt cā illuminationis: dicunt̄ equoce hic: ⁊ i iſeriorib⁹: cū luminoſitas ⁊ obſcuritas dicant̄ equoce h̄ ⁊ ibi ꝙ hoc lumē fit ex cōmixtione rari cum denſo: in celo vero non ē niſi per ſuā nām ſimplicē luminoſuʒ. Nam vt vult phūs ⁊ Cōmē. ſcḋo celi ⁊ mun. totū celū ē luminoſum de ſe: lʒ ptes differant ſm magis ⁊ min⁹. Qḋ ē cōtra intētionē quorūdā aſtrologoꝝ: q dixerūt ſolē eſſe in medio planetarū: ſicut regē in regno: vt oībus virtutē ⁊ lumē iſtuat tā in ſuperioribus q̄ʒ inferiorib⁹: cū Cōmētator nō dicat ꝙ alie ſtelle recipiāt lumē a ſole: ſmo de ſe lumē hñt: cū totū celū ⁊ ſtelle ſint eiuſdē nāe: ⁊ dyaphanū in actu.

¶ Et ꝑ ptes diuerſificant̄ i dyaphanitate ⁊ nō dyaphāitate: ita ꝙ i eis ſit aliqd ſiſe colori ſic i galaxia. Et q̄r luna videt̄ eē dēſa ⁊ obſcura: ⁊ recipiēs lucē ex alio. ſ. ſole dicit Ari. in libro de aīalib⁹: ꝙ nā̄ ei⁹ ē vnigenea nāe terre: plus q̄ʒ ceteraꝝ ſtellarū: ⁊ forte corpa celeſtia diuerſant̄ i dēſitate ⁊ raritate: q̄ ſīt cāe illuminatōis ⁊ obſcuritatis: ſʒ h̄

nõ ueniat

nõ inueniaᷓ niſi tantũ in luna. Scdm hoc igiᷓ eſt intelligẽdũ: vt mihi vᷓ diſpõ in illuminatione corporum celeſtium.

¶ Oſtẽdit quõ lumẽ reperiᷓ in diuerſis ptib⁹ celi. d. q̄ partes celi diuerſificanᷓ in dyaphanitate ⁊ nõ dyaphanitate: ita q̄ in aliqb⁹ ptib⁹ inueniᷓ aliqd ſile colori: ⁊ aliq̄ partes dyaphane ſunt: queadmodũ vitrũ qd videᷓ hñe determinatũ colorẽ: ⁊ ſunt ptes magis viſibiles q̄ alie ptes: vt apparet in galaxia que vᷓ hñe colorẽ lacteũ vel album liter alias ptes nõ ſtellatas. Et ſubdit q̄ luna vᷓ eſſe diuiſa in ſuo ſubo: qd dicit pp maculã: q̄ appetᷓ ea: ⁊ eſt recipiens lumẽ ab alio. i. a ſole. vnde Ari. in libro de aĩalibus dicit: q̄ nã ei⁹ eſt vniſgenea nẽe terre pluſq̄ nã aliarũ ſtellarũ: ⁊ ſubdit q̄ forte iſta tota diuerſitas in luminoſitate ⁊ obſcuritate ptiũ celi eſt ꝑpter diuerſitatẽ in raritate ⁊ denſitate: q̄ ſunt cã luminis ⁊ obſcuritatis: ſ; hoc nõ lueniaᷓ niſi tñ in luna. ſ. q̄ ipſa ſm ſe ſit obſcura recipiẽs lumen ineq̃lr in oib⁹ ſuis ptibus. Et dicit hoc forte q: ſup h̃ nõ ĩducit rõnes pbãtes: ⁊ ſubdit q̄ hoc itelligẽdũ eſt de illuminatiõe corporũ celeſtiũ vt ſibi vᷓ. ¶ Nota q̄ partes ſtellate: que ſunt dẽſiores ĩtrinſecus ſunt magis luminoſe: vt iã dictũ eſt: q̄ꝫ partes nõ ſtellate: ſ; iter partes nõ ſtellatas eſt dĩa: q: alique ptes ſunt dẽſiores alijs: vt apparet de galaxia: quia galaxia eſt in octauo orbe: vt dicit Cõmẽ. ⁊ cũ hoc ꝯcordat ãtiqua trãſlatio in pmo metheororũ: licꝫ noua alr habeat. ¶ Sed notãdũ q̄ luna differt ab alijs ſtellis in hoc: q̄ min⁹ hꝫ lumẽ ſm ſe ⁊ magis recipit ab alio. ita q̄ ſicẽ terra ẽ fex aliorũ elẽtorũ: ⁊ de ſe magis ẽ obſcura: ita luna ẽ fex oĩum planetarũ: q: magis ẽ obſcura: ⁊ in hoc aſſimilaᷓ terre: ⁊ ẽt in eo: qd ẽ infima Inter oẽs planetas. iõ Az. in de gnõne aĩaliũ dixit: q̄ inter alias ſtellas magis aſſimilatur terre. Utrũ ãt luna hẽant aliqd lumen de ſe hꝫ ẽt q̃õnẽ: ⁊ credo q̄ ſit debile: q: ẽt cũ in facie quã hꝫ verſus nos nõ illuminaᷓ a ſole vᷓ a nobis: ſ; debilr ꝑpter modicũ lumen eius. ¶ De cã aũt macule eius nõ ẽ hic rõ eius ingrẽda: q: in ſcdo ce. ⁊ mun. ſufficienter ingreᷓ: ſed hoc eſt tenẽdũ: q̄ ſicut ibi dixit Cõmẽtator cã eius eſt diuerſitas partiũ lune l raritate ⁊ dẽſitate: ita q̄ aliq̄ pars ẽ ita rara: q̄ nõ recipit lumẽ a ſole ſm modũ receptiõis aliarũ partiũ: ⁊ iſte ptes faciũt quãdaꝫ figurã in ſupficie lune: q̄ apparet ſicut obſcura.

¶ Et accidentiũ cõium corpori celeſti: ⁊ generabilib⁹ ⁊ corruptibilib⁹ ẽ calefacere. Et Ari. videᷓ dicere q̄ corpa celeſtia non calefaciũt ſm q̄ ſũt calida: ſ; ſm velocitatẽ motus: ⁊ rõcinaᷓ in hoc: ex hoc q̄ accidit i ſagitta directa: ⁊ dicit in metaphyſica: q̄ nõ ſequitur: vt fiat accidens ex ſibi ſimili nec in ſpecie: nec in genere: ſicut ſeqtur in qualitatibus que ſunt ſubẽ.

¶ Oſtẽdit qñ calefacere ꝯptit celo equoce ⁊ iſtis lferioribus: circa qd tria facit. p pponit pp qd calefacere eſt cõe celo ⁊ iſtis lferiorib⁹ cũ corpib⁹ generabilib⁹: qd ad ſenſum ẽ manifeſtũ. ſcdo ingrit ad pbãdũ: vtrũ corpora celeſtia calefaciant eo q̄ ſũt calida ibi. (Ut Ari. vᷓ.) Ad hoc pmo adducit rõnes ad vtrãq; partẽ pbãdũ: ſcdo determinat veritatẽ ibi. (Et forte corpora celeſtia.) Ad hoc pmo adducit duas rõnes ad pbãdũ q̄ corpora celeſtia nõ ſunt calida: ſ; calefaciãt: ſcdo adducit rõnes l oppoſitũ. ſ. q̄ calefaciũt vt calida. ibi. (Et forte. prima in duas hꝫ duas rõnes. ſcda ibi. (Et expoſitores.) ¶ Circa pmũ ſic pcedit: q: dictũ eſt ſtatĩ q̄ calefacere eſt de accidentibus cõib⁹ celo ⁊ iſeriorib⁹: mõ dicit Cõmẽtator q̄ Ariſ. vidit q̄ corpora celeſtia nõ calefaciũt ſm q̄ calida: ſ; magis calefaciũt velocitate ſui motus: ⁊ ad hoc adducit rõnẽ ſenſibilẽ in ſcdo ce. ⁊ mun. vꝫ. q̄ mot⁹ eorũ calefaciũt ⁊ inflãmãt ẽt corpora ſolida ⁊ dura: vt pꝫ in ſagittis plũbatis: que cũ velociter ⁊ ad multã diſtãtiam ipelluntᷓ: liquefiũt eis plũbuꝫ ab inflãmatiõe cauſata ex velocitate motus. ¶ Et q: aliqs poſſet iſtã rõnẽ ipedire dicẽdo: q̄ hoc nõ põt eẽ ex motu: q: oẽ qd generaᷓ a ſibi ſimili in ſpẽ vel in genere generaᷓ. hoc excludit ⁊ ſubdit q̄ Ariſ. nõ dixit in metaphyſica: q̄ oẽ accidẽs qd fit fiat a ſimili in genere vel in ſpẽ: ſicẽ ſeqtur in ſubſtãtijs. Sic igiᷓ apparet q̄ ſ; corpora celeſtia calefaciãt: nõ tamen ſunt calida. ¶ Notãdũ ſicut dᷓ. 8⁹ phyſicorũ. q̄ mot⁹ generat calorẽ q: mot⁹ eſt vita oĩuꝫ eorũ: que ſunt ſm nãm: ⁊ hoc manifeſtũ apparet in igne: vt Cõmẽtator dicit ſcdo ce. ⁊ mũ. q: cũ igniᷓ moueᷓ: ſed nõ cũ extinguiᷓ: ⁊ ſic motus eſt pfectio oĩum corporum maxime perfectio corporis calidi. Cũ igitur corpus calidum fecerit motũ erit in vltima ſui perfectione: ⁊ cum fuerit in vltima ſui perfectione erit in eo calor: ſicut omnia accidẽtia conſequẽtia formam ſunt in ſua perfectiõe: cũ illa forma quã cõſequunᷓ eſt in ſuo eẽ pfecto: ⁊ ſic per motum calor perficiᷓ: ⁊ ẽt reduciᷓ de potẽtia in actu in corporib⁹: in qb⁹ eſt calidũ ſopitũ: ſed in corporib⁹ nõ calidis nãlr generaᷓ calor per motum ex hoc q̄ per motũ aeris ⁊ actionẽ aer calefiat: ⁊ aer calefactus calefacit illa corpora: vel ẽt ipſa corpora mota ſi ſũt diuiſibilia rareſiũt per motũ: intantũ ẽt q̄ igniunᷓ: nam raritas vltima eſt ꝓpria diſpoſitio ignis.

¶ Et expoſitores dant cãm ſcdam. ſ. illuminationẽ. Dicũt. n. q̄ lux i eo q̄ eſt lux videᷓ calefacere quãdo reflectitur: ⁊ dicũt q̄ nõ eſt de accidẽtib⁹ ꝓprijs igni: ſ; de cõib⁹ accidẽtibus igni ⁊ corpori celeſti.

¶ Ponit ſecũdã rõnẽ ad hoc dicẽs: q̄ expoſitores Ariſt. dant ſcdam cãm: ꝑpter quã celuꝫ calefacit: ⁊ nõ eſt calidũ: ⁊ eſt illuminatio: dicunt enim q̄ lux eſt in eo: ⁊ lux videtur vniuerſaliter calefacere in rarefactione luminis: ⁊ dicunt q̄ hoc nõ ẽ de accidentibus proprijs ignis: ſed de accidẽtibus cõib⁹ generabili ⁊ corpori celeſti: qd põt referri ad lucem: ita q̄ lux nõ eſt ꝓpriũ accidens ignis: ſed cõe ſibi ⁊ celo: ⁊ ideꝫ dicit phs ſcdo de aĩa. vel põt referri ad lucẽ: ita q̄ ſit ꝯcor: apparet ex h̃. ſ. q̄ calefacere non ẽ ꝓpriũ ignis: ſed cõe ſibi ⁊ celo: pmũ tñ magis videtur ad intẽtionẽ lrẽ. ¶ Notãdũ ſicut appet p Cõmẽ. ſcdo ce. ⁊ mun. ⁊ ad ſenſum pꝫ: q̄ lumẽ calefacit: nã videm⁹ p rarefactionẽ radiorũ luminis igneꝫ generari: ⁊ corpa iflãmari: vt appet in ſpeculis ardẽtib⁹: videm⁹ ẽt loca vmbre eſſe frigida: cũ aũt corp⁹ aliqd terſuꝫ ⁊ politũ ex oppoſito vmbre poniᷓ: ita q̄ radij luminis ad loca vmbre reflectunᷓ tũc videm⁹ illũ locũ caleſieri: q̄ fuerat frigidus. ¶ Ulterius notãdũ ſꝫ Cõmẽ. q̄ ad h̃ q̄ lumẽ calefaciat põt eẽ duplex cã: q: ſi lumẽ fuerit perfectio corpis ignei vel calidi: tũc dicem⁹ de ipſo q̄ corp⁹ naturalr calidũ: cũ ſit illuminoſuꝫ erit l ſua vltima pfectiõe: aut diceᷓ q̄ lumẽ ſtellarũ p ſuã ꝓprietatẽ defert calorẽ: ⁊ calor copulaᷓ ei cũ reflectiᷓ: ⁊ tũ remoueᷓ per remotionẽ eius.

¶ Et forte dicẽdũ eſt ad hoc: q̄ nõ eſt remotũ: vt calor dicatur in eis equoce p h̃ ſignũ ſcꝫ q̄ actio eorũ diuerſatur. Calor enĩ ignis corrũpit ⁊ deſtruit entia: ⁊ maxĩe ignis illuminãtis: calor vero corporũ celeſtium largitur vitã vegetabilẽ: ſenſibilẽ: ⁊ animaleꝫ: ⁊

ſm hoc caloꝛ erit duobꝰ modis: caloꝛ q eſt de qualitatibꝰ paſſiuis: que traſmutāt ſubſtātiā: in qua ſūt: ꝛ caloꝛ qui nō eſt de qualitatibꝰ paſſiuis: ſicut eſt diſpoſitio i dyaphanitate: ꝛ nō dyaphanitate. ſ. ꝙ quedā ſequūtur qualitatē paſſiuā: ꝛ quedam non.

Declarat huius oppoſitū: ꝛ pͥmo rōnes ſcdo auctē ibi. (Cōſiderātes.) Primo dicit: ꝙ forte dicendū eſt ad hoc idest ꝙ aliqs forte pōt ꝯtradicere ſupra dictis ꝑ hoc: ꝙ coꝛpoꝛa celeſtia calefaciūt ſm ꝙ calida: ſed caloꝛ dī de eis ꝛ inferioꝛibꝰ equiuoce: vt pꝫ per hoc ſignū: qꝛ diuerſa eſt calefactio quā facit ignis ꝛ alia inferioꝛa calida. nā caloꝛ ignis corrūpit ꝛ deſtruit inflāmādo. Caloꝛ vō celeſtis largitur vitā vegetabilē ꝛ aīalē. i. ſenſitiuam: qꝛ igif ex diuerſitate actionū arguif diuerſitas formarū: ideo alterius nāe eſt caloꝛ ignis: ꝛ celi: ꝛ ſubdit ꝙ ſm hoc eſt duplex caloꝛ: qdā de qualitatibꝰ paſſiuis: q traſmutat ſubam in qua eſt: ꝛ hic eſt caloꝛ ignis: ꝛ qdā eſt q eſt q̄litas per ſe actiua ſube: ꝛ hic eſt celi: ſicut ēt iam dictū eſt de dyaphanitate ꝛ nō dyaphanitate: nā quedā ſequitur qualitates actiuas ꝛ paſſiuas: ꝛ quedā nō. Et vide te ꝙ loquitur hic de dyaphanitate in actu: que idem eſt quod illuminatio: de iſta enim iam dictū eſt: ꝙ equoce dī de celo ꝛ inferioꝛibꝰ: nā de iferioꝛibꝰ dī ꝑ mixtionē ignei cū opaco terreo. Jn celo vero eſt per nam ſimplicem.

Cōſiderātes aūt actiones ſtellarū in antiquo tpe vere dicunt: ꝙ q̄dam largiuntur caliditatē ꝛ ſiccitatē: ꝛ q̄dā caloꝛē ꝛ hūiditatē: ꝛ q̄dā frigiditatē ꝛ hūiditatē: ꝛ q̄dā frigiditatē ꝛ ſiccitatē: ꝛ ſic q̄tuoꝛ q̄litates cōes celeſtibꝰ coꝛpoꝛibꝰ ꝛ elementis quatuoꝛ dicunf equiuoce: aut ſm prius ꝛ poſterius.

Cōfirmat hoc idē auctoꝛitate aſtrologoꝝ. d. ꝙ ꝯſiderātes actiōes ſtellarū: quas agūt i iſta iferioꝛa ab antiquo tēpoꝛe. Aſtrologi dixit ꝙ ve q̄dā ſtelle dāt inferioꝛibꝰ caliditatē ꝛ ſiccitatē: ꝛ q̄dā caliditatē ꝛ humiditatē ꝛc. ita ꝙ ſtelle iſte diſponunf iſtis q̄litatibꝰ: ꝛ iſte qualitates cōes ſunt celo ꝛ iſtis iferioꝛibꝰ: tn̄ dicunf de eis equoce: vel ſꝫ priꝰ ꝛ poſteriꝰ: q̄re vī auctē aſtrologoꝝ celū eſſe calidū.
Nota ꝙ Cōmē. dicit ſcdo ce. ꝛ mū. ꝙ aſtrologi attribuunt diuerſos effectꝰ diuerſis ſtellis: ſed tn̄ qd ſit veritas in hoc pħs in quodā libello: q vocatur de regibꝰ celeſtibus ait: ſed Cōmētatoꝛ dicit ibidē: ꝙ ſm veritatē ſtelle nō agunt frigidū: ſꝫ caloꝛes ſimiles vnicuiqꝫ elītoꝝ: ꝛ cōplexionatoꝝ: ꝛ ita nō agūt frigidū ſimplr: ſed i re: ita ꝙ ſtella dī facere frigiditatē: q̄ facit caloꝛē debilē: qō ſtellis ſo ſic: ꝙ oēs ſtelle motū hñt ꝛ lumē: motus aūt ꝛ lumen cauſant caloꝛē: q̄re vt dicit pħs oēs ſtelle faciūt caloꝛē: ꝛ nulla ſimplr frigidū: ſed ꝙ alique ſtelle per ꝓprietatem ſuā habeāt infrigidare Cōmētatoꝛ nō negat.

Et forte coꝛpa celēſtia largiūtur caloꝛē: licꝫ i ſe nō ſint calida. Nō eni ſequif ꝙ oē faciēs aliqō accidēs diſponatur per illud: verbi grā: quoniā nō oē: qō mouef dꝫ mouere: nec oē qō nigrificat dꝫ eſſe nigrū.

Declarat veritatē: circa qō duo facit: ꝑ oſdit ꝙ coꝛpoꝛa celeſtia hñt largiri caloꝛē: lꝫ nō calida ſint. Scdo oſtēdit hoc eē nec̄io. ſ. ꝙ cānt caloꝛē ꝛ nō ſint calida. ibi. (Et hoc ēt appet.) Primo dicit: ꝙ coꝛpa celeſtia forte largiunf caloꝛē: lꝫ nō ſint calida: ꝛ dicit forte ꝑ tanto: qꝛ iſta rō quā ponit nō ꝓbat nec̄io: ſed ꝓbat ꝙ pōt eſſe: qꝛ nō ſequitur: ꝙ oē faciēs aliqō accidens diſponaf ſm illud: vt verbi gratia. nō oē qō mouet dꝫ moueri: nec oē quod nigrificat dꝫ eſſe nigrū: ꝛ ideo a ſimili: nō oē quod calefacit debet eſſe calidū. Nota ſꝫ pħm. 7. meta. ꝙ ꝓpriū eſt ſube inter alia ꝑdicamēta: vt ante ſubam generatā ſit alia ſuba gnāta eiuſdē ſpēi: vel ſaltē generis ꝓpinqui exiſtens: que generat illā vt hō hoiem: aīa l aīal: ſed nō neceſſe ē vt āte qualitate generatā ſit q̄litas agēs: que actu exiſtat: ſed neceſſe eſt: vt ante qualitatē generatā ſit aliquid qō ſit in potētia q̄litas: ꝛ hoc eſt mā: ex quo apparet ꝙ nō oē qō facit aliqō accidēs diſponaf ꝑ illud: ꝛ idē dicit Cōmē. ꝙ q̄dā ſunt q̄litates: que generanf a ſibi ſimilibꝰ in ſpē q̄litatibꝰ: vt ſunt prime q̄litates elītoꝝ: alie ſunt quarum gnātio ſequif formā mixtiōis pͥmarū q̄litatū: ꝛ ſūt ſcde q̄litates: ꝛ ita nō ſunt a ſibi ſimilibꝰ. Nota etiā ex his non ſeq que dicta ſunt: ꝙ qualitas de nouo generetur cū aliqō individuū ſube generef: ſicut dī ꝙ ante q̄litatē generatā ſufficit ꝙ aliqd ſit in potentia qualitas: ꝛ hoc eſt mā: qꝛ ſicut dī. 7. meta. licet ſuba ſit pͥoꝛ omni accidēte: eo ꝙ cū auferf ſuba auferunf ꝛ accidētia: ꝛ cū ponif ponunf alia ꝑdicamēta: tn̄ qꝛ nō eſt ſuba mālis: ꝙ ſit in ea aliqō accidēs qō ineſt ex nā māe: ꝛ hoc maxime ē q̄titas: que eſt dimēſio coꝛpoꝛeitatis: que nūqꝫ fit de nouo ſm totum ſui eſſe: vt dictū eſt.

Et hoc apparet etiā ex hoc: ꝙ ſi alteratū eēt ex alterato: ꝛ calidū ex calido: tūc procederef in infinitū: ꝛ nō inuenitur primū alterans: ſicut ſequitur in motu.

Oſtēdit: ꝙ neceſſe ē ꝙ coꝛpa celeſtia calefaciāt: ꝛ tamē nō ſint calida. Pͥo facit hoc. Scdo declarat qōdā dcm̄ ibi. (Sed qꝛ differūt.) Primo dicit hoc ꝙ dcm̄ ē ꝙ coꝛpa celeſtia pñt calefacere re lꝫ ſint calida: appet ꝙ neceſſe ē eſſe ita: qꝛ ſi ſemper vnū accidens fieret a ſibi ſili in ſpē: tūc eſſet ꝓceſſus in infinitū: ꝛ nūqꝫ īueniref ꝑm̄ calefaciēs: ꝛ ꝑ ꝯñs nec ꝑm̄ alterās: ſicut in motu locali: ſi ſemper vnū moueref ab alio moto ꝓcederef i infinitū i mobilibꝰ ꝛ motis: qō ē īpoſſe: q̄re neceſſe ē deuenire ad alterās nō alteratū: ſicut ad mouēs nō motū: ꝛ hꝰ ſt illa coꝛpoꝛa celeſtia: q̄ calefaciūt ꝛ nō ſūt calida. Nota ꝙ oē generās ē vniuocū vel equocū aut metaphyſicū: modo generās vniuocū ē eiuſdē ſpēi cū generato. generās vō equocū nō ē eiuſdē nāe cū generato formalr: ſed conuenientiā hñs i virtute cū generato: modo dī. 4. ꝛ. 8. phy. ꝙ generās equiuocū aut metaphyſicū: qꝛ ſolū generās vniuocū ē ſufficiens generās: ſit generās ꝑ accidens: ꝛ ħ eſt: qꝛ talia generātia ꝛ generata ſunt eq̄lis ꝑfectiōis: ꝛ iō in talibꝰ generātibꝰ bene ꝓcedif in infinitū: ꝛ ideo i illis non neceſſe eſt deuenire ad aliqō generās ꝛ alterās ſalte ratū ꝛ ingeneratū: ſicut ad mouens non motum.

Neceſſe eſt igif ꝑuenire ad alterās ꝛ nō alteratū: ſicut ad mouens ꝛ non motū: ſed differūt: qꝛ mouēs in loco nō ꝑuenit ad aliqō mouēs ſe ſm totū: ſꝫ mouēs aliud: i alterationibꝰ aūt ꝑuenire pōt inalterans per aliquā diſpoſitionē in eo: qō nō habet cauſam: ꝛ iſta ſunt coꝛpoꝛa celeſtia.

Declarat qōdā dictū imediate i parte ꝑcedēti: ꝛ ꝑmo facit hoc. ſcdo circa huiꝰ declarationē mouet q̄ōnē: ꝛ eā ſoluit ibi. (Sed iſta diſpō ꝑ.) qꝛ dixerat ſtatim: ꝙ neceſſe eſt deuenire ad alterans nō alteratū ſubdit mō dīam inter alterationē ꝛ motū localē: dicēs ꝙ mouēs in loco nō ꝑuenit ad aliqd mouēs qō ſꝫ totū nō moueaf nullo motu: quo mouet alia: ſꝫ motꝰ localis ꝑuenit ad motū ex ſe

pͥmo: ꝛ cōponitur ex vno motore ꝛ vno moto: ꝛ ſic illō ad quod peruenit motus localis nō caret illo motu ſ ꝫ totum quo mouet: ſed in alteratiōib⁹ pōt perueniri ad alterans: qḋ ſm totuꝫ nō alterat̄ illa alteratiōe qua alterat: ſed alterat̄ per aliquā aliam diſpoſitionē in ipſo: ꝛ illa alteratio nō hꝫ cauſaꝫ ſibi cōſimilē in alteratiōe: ꝛ hi⁹ alterantur ꝛ ſunt corpora celeſtia: que per aliquā diſpoſitōeꝫ in ipſis alterāt iſta inferiora. ¶ Notandū ſm Cōmētatorē ſcḋo celi ꝛ mūdi: ꝙ corpora celeſtia nō ſunt alterabilia alteratiōe corruptiua: ꝛ de iſta alteratōe loqtur hic cū oſtēdit celū nō eē alterabile: ſed eſt alterabile alteratiōe perfectiua: ſicut apparet in luna recipiēte lumen a ſole.

¶ Sed iſta diſpoſitio q̄ eſt i eis forte ē ex genere ei⁹ qḋ agit i aliō: ꝛ forte nō: verbi gratia: ꝙ calefactio quā facit in inferioribus ē ex natura: nec calida: nec frigida: ſicut motus eius eſt ex natura nec graui nec leui.

¶ Hic mouet qōnē. ꝛ pͥmo mouet. ſcḋo ſoluit. tertio ſolutionē cōfirmat rōne. ſcḋa ibi. (Et hoc eſt magis qḋ apparet.) tertia ibi. (Et ſi ponat̄.) Dicit ergo et hoc ꝙ dictuꝫ eſt ſtatim in ipſis mouēs dubitationē ꝙ illa diſpō eſt forte ex genere eius: qḋ agit in aliud ſeu in aliquid ſui generis: ꝛ forte nō verbi grā calefactio quā faciūt in iſtis inferiorib⁹ eſt ex natura nō calida nec frigida: ſicut ex natura nec graui nec leui. Et iō hoc dixit: qꝛ forte aliquis poſſet dicere: dato ꝙ corpora celeſtia in alterādo iſta inferiora nō cauſent aliquā qualitatē alicuius ſpeciei per quaꝫ ipſa diſponuntur: illā tn̄ alterationē faciunt per aliquā q̄litatem: q̄ eſt eiuſdē generis quā inducūt in iſtis inferiorib⁹: ſicut videmus in multis: que per vnā qualitatē vnius generis inducūt aliā eiuſdē generis: licet nō eiuſdē ſpeciei: vt aliqua per calorē ſuum inducunt nigredinē in aliꝭ. Et qꝛ hoc poſuit dubitando. ſ. qꝛ poſuerat eſſe vel nō eſſe: iō ſoluit hic cum dicit: ꝛ hoc eſt magis ꝛc̄.

¶ Et h̄ eſt magis qḋ apparet: ꝛ qꝛ ille quattuor q̄litates ſt̄ actiue ꝛ paſſiue ab aliꝭ neceſſe ē ꝑuenire ad q̄litates actiuas nō paſſiuas: ꝛ apparēti⁹ eſt ꝛ digni⁹: vt iſte q̄ ſunt hic nō reducant̄ ad q̄litates: q̄ ſūt ſui gn̄is.

¶ Id eſt verū eſt ꝙ corpora celeſtia alterāt iſta iferiora per aliquā diſpōnē in eis que nō eſt eiuſdē generis cū qualitate quā inducūt in iſtis iferiorib⁹: qḋ declarat Cōmētator dicēs: ꝙ ille q̄litates pͥme iſtoꝝ inferiorū ſūt actiue ꝛ paſſiue: ꝛ ideo neceſſe ē ꝑuenire ad q̄litates actiuas tm̄: ita ꝙ nō ſint paſſiue: ꝛ hoc eſt apparenti⁹ ꝛ digni⁹. ſ. vt iſte q̄litates inferioꝝ nō reducant̄ ad q̄litates ſui generis.

¶ Et ſi ponant̄ dici ſ ꝫ pri⁹ ꝛ poſteri⁹: ſeq̄retur: vt de genere qualitatū paſſiuarū ſit aliquod non paſſiuū: quod eſt remotū.

¶ Cōfirmat ſolutionē ſuā rōne: ꝛ pͥmo facit h̄. ſcḋo ex dictis īfert ꝯclōnē ibi. (Apparet igit̄.) ¶ Primo qꝛ dictū eſt ſtatim ꝙ meli⁹ eſt ꝙ iſte q̄litates iſtoꝝ inferioꝝ nō reducant̄ ad q̄litates eiuſdē generis: ꝯfirmans hoc ſubdit ꝙ ſi aliqs diceret ꝙ iſte q̄litates ſunt eiuſdē generis cū qualitatib⁹ ſuperiorib⁹ qḋ gen⁹ ē analogū: qꝛ dr̄ de eis ſ ꝫ pri⁹ ꝛ poſteri⁹: tūc ſeq̄ret̄ ꝙ de genere qualitatū paſſiuaꝝ eſſet aliq̄ qualitas nō paſſiua: et quo. n. iſte q̄litates ꝛ ſuperiores eſſent eiuſdē generis: ꝛ iſte ſunt de genere paſſiuarū: ꝛ tn̄ ſuperiores q̄litates nunq̄ꝫ patiunt̄: tunc aliqd de genere qualitatū paſſiuarū erit nō paſſiuū qḋ eſt ipoſſe: q̄re apparet ꝙ iſte q̄litates reducunt̄ ad ſupiores q̄ nō ſūt ſui generis. ¶ Notādū ſcḋꝫ q̄ſ. 4. meta. ꝛ. 3. de aīa: ꝙ ed

agens nobili⁹ eſt paſſo: ꝛ act⁹ ēt p̄cedit potentiā ſimplr̄ qꝛ actus reducit potentiā ad actū: apparet ēt ex eodē nomine ꝙ paſſiuū hꝫ reſpectū ad actiuum: ꝛ iō neceſſe eſt virtutes paſſiuas reduci ad actiuas ſimpliciter: ſic potentia ad actū ꝛ imꝑfectū ad ꝑfectū: ꝛ iō ſic eſt in ꝓpoſito: ꝙ virtutes iferiores: que ſunt actiue ꝛ paſſiue reducunt̄ ad ſupiores: q̄ ſunt actiue ſimplr̄: nā lꝫ q̄litates inferiores habeāt cām ineſſe h̄ inferi⁹. ſ. māᷓ ꝛ formā in alterādo: tn̄ ſuperius habēt cām ſimplr̄ pͥmā: vt appet ex lr̄a textoe Cōme.

¶ Nota ꝙ ſic impoſſe eſt aliqd eſſe de genere corruptibiliū ꝛ nunq̄ꝫ corrūpi naliter loquēdo: vt ꝓbat̄ in fine primi ce. ꝛ mun. ſic impoſſibile eſt aliqd eſſe de genere paſſiuoꝝ: qḋ nō ſit paſſiuū ſiue qḋ nunq̄ꝫ patiatur.

¶ Apparet igit̄ ex h̄ ꝙ ignis nō eſt pͥmū calefaciēs: qꝛ eſt paſſiuus: ſ ꝫ neceſſe eſt: vt primū calefaciēs calefaciat ꝑ qualitatē exiſtētē nō paſſiuā: ſicut pͥmū mouens moue t ꝑ diſpoſitionē nō mobilem.

¶ Cōcludit ex dictis dicēs: ꝙ apparet ex dictis ꝙ ignis nō eſt pͥmū calefaciens: eo ꝙ paſſiuus: ꝛ q̄litas ꝑ quā calefacit eſt paſſiua: qꝛ igit̄ q̄litates paſſiue reducūt̄ ad actiuas ſimplr̄: q̄ ſunt priores eis. g̃ neceſſe eſt ꝙ pͥmū calefaciens calefaciat ꝑ virtutē nō paſſiuā: ſicut pͥ⁹ mouēs mouet localr̄ ꝑ diſpōnē. i. virtutē oīo imobilē: ꝛ hi⁹ calefaciēs eſt celū. Qḋ aūt ignis ſit paſſiuus appet ex ꝑ de gnōne: qꝛ cōicat cū aliꝭ in mā lꝫ magis ſit actiuus q̄ꝫ alia.

¶ Quia declaratū eſt corpa celeſtia cōponi ex motore ꝛ moto: ꝛ qḋ mouēs i eis eſt nō corp⁹: ſicut ē diſpoſitio de ceteris motis ex ſe: ꝛ hoc in vltimo octaui phyſicoꝝ: i quo declaratū eſt: ꝙ mot⁹ quo mouetur h̄ corpus ē etern⁹ igenerabilis ꝛ icorruptibilis. Et qꝛ h̄ declaratū fuit illic: ꝙ iſtud mouēs nō eſt virt⁹ in corpore: ſicut eſt in aīalib⁹. ſ. qꝛ mouētia ipſa ſunt virtutes in corpibus. Et h̄ fuit declaratū ponēdo duas ꝓpōnes quarū vna ē: ꝙ oīs virt⁹ in materia eſt finite motiōis. Altera aūt ē ꝙ virt⁹: q̄ eſt in corpe celeſti eſt ifinite motiōis: ex qb⁹ ꝯcludit̄ ꝙ virt⁹ que eſt i corpe celeſti nō eſt in mā.

¶ Poſtq̄ꝫ Cōmē. determinauit de nā celi ſm ꝙ ꝯpoſitū eſt ex motore ꝛ moto: ꝛ accidētib⁹ eius in cōparatiōe ad generabilia. Hic determinat de motore ei⁹ ꝛ moto in ꝓpria forma. ſ. de quolibet coꝝ ꝑ ſe: ꝛ pͥmo de ipſo moto. ſcḋo de motore. ibi. (Cū fuerit declaratū.) Adhuc pͥ reſumit cōcluſionē ꝓbatā iā ſuperi⁹ ꝛ declaratā in. 8. phy. vt ex ea cōtinuet ſe ad dicēda. ſcḋo ꝯtinuat ſe ad ſequentia: ꝛ declarat ꝓpoſitū ibi. (Et cū ita ſit.) Adhuc pͥmo reſumit ꝯcluſionē ſuā ad ꝓpoſitū: in quo fuit declarata. ſcḋo reſumit declarationem ibi. (Propoſitio aūt.) ¶ Primo dicit ꝙ declaratū eſt ꝙ corpa celeſtia ꝯponunt̄ ex motore ꝛ moto: ꝛ qꝛ motor in eis nō eſt corp⁹: ſicut in aliꝭ motis ex ſe ſcꝫ in aīalib⁹: ꝛ hoc ſupple cū fuerit declaratū in ſcḋo lib. ꝛ ab Ariſto. in fine. 8. phy. in quo. 8. declaratū eſt ꝙ mot⁹ celi ē igenerabilis ꝛ icorruptibilis: qḋ fuit ſumptū ad ꝓbandū motorē nō eſſe virtutē in corpe. Et ſubdit ꝙ illud fuit declaratū in. 8. phy. qꝛ ꝑ duas rōnes: quarū altera ē ꝙ oīs v̄tus in mā eſt finite motiōis: ſcḋa eſt ꝙ v̄tus: q̄ eſt in corpore celeſti nō eſt finite motiōis: ex qb⁹ ꝯcludit̄ ꝙ virtus: q̄ eſt in corpore celeſti nō eſt in mā.

¶ Propoſitio aũt dicẽs: ꝙ virtus: q̃ eſt in corpe celeſti: eſt ĩfinite motiõis declaratur in octauo phyſicoꝝ ꝑ eternitatẽ mot⁹ ⁊ tẽporis: dicens vero ꝙ oĩs virt⁹ que eſt ĩ mã eſt finita: ẽ manifeſta ex hoc: ꝙ oĩs virt⁹ in corpe. ſ. virt⁹ mãlis: videtur diuidi ꝑ diuiſionẽ corpis ſm paucitatẽ ⁊ multitudinẽ. Si igitur oẽ corp⁹ ſit finitũ: vt declaratũ eſt ĩ tertio phyſicoꝝ: ĩpoſſe ẽ virtutẽ ĩfinitã eẽ in corpe finito: ⁊ hoc manifeſtũ eſt ꝑ inductionẽ. Et Ari. laborauit ĩ octauo phyſicoruꝫ ad declarãdũ h̃ ex fundamẽtis declaratis ab ipſo. ſ. ꝙ oĩs motus ẽ in tpe: ex quo intulit ꝙ ſi virt⁹ ĩfinita eſſet in corpe finito cõtingeret illud corp⁹ moueri per illã ĩ nõ tpe. Corpora eniꝫ nõ excedunt ſe in velocitate ⁊ tarditate niſi exceſſu coꝝ in virtutib⁹ motiuis mãlib⁹: ⁊ exceſſus virtutũ ſeqtur exceſſus corpoꝝ. ſ. ꝙ corp⁹ cui⁹ virt⁹ ẽ maior: eſt velocioris mot⁹: ex q̃ ſeqtur ꝙ ſi aliquod corp⁹ habuerit virtutẽ ĩfinitã: vt moueatur in nõ tpe: ſed eſt declaratũ oẽm motum eſſe in tpe. Naꝫ in omni motu eſt pri⁹ ⁊ poſterius: que ſunt in tẽpore.

¶ Reſumit declarationẽ iſtarũ ꝓpõnũ dicẽs ꝙ ꝓpõ: q̃ dicit ꝙ in corpore celeſti eſt virtus infinite motiõis: fuit declarata in. 8. phy. ꝑ eternitatẽ mot⁹ ⁊ tpis: ꝓpõ aũt q̃ dicit ꝙ oĩs v̾tus q̃ eſt in mã eſt finite motiõis: fuit declarata per hoc ꝙ oĩs v̾tus corporea diuidit̃ diuiſiõe corporis: ita ꝙ in maiori erit maior ⁊ ĩ minori minor ceteris parib⁹ cũ igit̃ oẽ corp⁹ ſit finitũ: vt ꝓbatũ ẽ. 3. phy. ⁊ ꝑ ce. ⁊ mũ. ergo ĩpoſſe eſt eẽ v̾tutẽ ĩfinitã in corpore: qꝛ cuꝫ quolibet corpore dato ꝯtingat dare mai⁹: ſi aliqḋ corp⁹ hẽret v̾tutẽ ĩfinitã: tũc in alio maiori eſſet maior v̾tus: ⁊ ſic eẽt dare virtutẽ maiorẽ v̾tute ĩfinita: qḋ eſt impoſſe: ⁊ hoc ẽ manifeſtũ ꝑ inductionẽ: vt dicit. ¶ Et ſubdit ꝙ Ar. laborauit ad declarãdũ h̃. ſ. ꝙ oĩs v̾tus in corpe eſt finita ex fundamẽtis declaratis ab ipſo. in. 6. phy. ibi. n. declarauit: ꝙ oĩs mot⁹ eſt in tpe: ⁊ ſi eẽt v̾tus ĩfinita: ⁊ eſſet in corpe finito: cõtingeret illud corp⁹ moueri ꝑ illã in nõ tpe: cui⁹ declaratio eſt: qꝛ corpora nõ excedũt ſe in velocitate ⁊ tarditate niſi ꝑ exceſſuꝫ ſuaꝝ v̾tutũ mouẽtiũ: q̃ ſumunt̃ ſꝫ ꝓportioneꝫ earũ ad ſua corpora mota: ita ꝙ corp⁹ cui⁹ virtus eſt maior reſpectu corpis mouẽdi erit velocioris motus. Si ergo aliqḋ corp⁹ finitũ habuerit virtutẽ infinitaꝫ: mouebit̃ in nõ tpe: qꝛ ꝓportionabiliter ſua velocitas excedit oẽꝫ aliã velocitatẽ: qḋ nõ eẽt ſi moueret̃ in tpe: q̃re ſeqtur ꝙ moueat̃ in nõ tẽpore: ⁊ qꝛ hoc eſt impoſſe: cũ declaratũ ſit: ꝙ oĩs motus ſit in tpe: cũ in motu ſit pri⁹ ⁊ poſterius que ſunt in tpe: ideo impoſſe eſt virtutẽ infinitã eſſe in corpore: ⁊ h̃ oĩa iam tacta ſunt ſuperius magis diffuſe: ſed hic recapitulat ea breuiter.

¶ Et cũ ita ſit eſt declaratũ ꝙ corp⁹ celi ꝯponitur ex motore ⁊ moto: ⁊ ꝙ iſte motor nõ cõſtituitur ꝑ rẽ motã: nec exiſtit ĩ ea: ſꝫ ẽ abſolut⁹ ab oĩ mã. Et querẽdũ eſt de hoc qḋ mouetur ab eo. ſ. corpe celeſti vtrũ ſit ꝯpoſitũ ex mã ⁊ forma: ſicut eſt diſpõ corporũ: q̃ mouent̃ apud nos ex ſe a motore: q eſt ĩ eis. ſ. corpoꝝ aĩaliũ: q̃ mouẽtur ab aĩa: aut eſt ſimplex: ⁊ nõ ẽ ĩ eo potẽtia oĩo. ſ. forma a qua ꝓueniat actio ꝑter formã mouẽtẽ: q̃ nõ cõſtituitur ꝑ ipſum. ſ. q̃ largitur ei motum cõtinuũ ⁊ mouere in infinitũ.

¶ Cõtinuat ſe ad ſequẽtia. Et ꝑmo facit hoc ꝓponẽs intẽtionẽ ſuã. ſcḋo declarat intentũ ibi. (Dicamus.) Primo dicit: ꝙ cũ ita ſit ꝙ corpus celeſte componit̃ ex motore ⁊ moto: ⁊ ꝙ iſte motor nõ conſtituit̃ in eſſe per rem motam: ſed quantum ad eſſe eſt abſolutus ab omni mã: ideo querendũ eſt de iſto corpore: quod mouet̃ ab ipſo motore. vꝫ de corpore celeſti. Utrũ circũſcripto motore ipſuꝫ ſit compoſitũ ex materia ⁊ forma: ſicut ſunt corpora: que mouentur a ſe apud nos a motore: qui eſt in eis: vt ſunt aĩalia: que mouent̃ ab aĩa: an corpus celeſte eſt ſimplex: ita ꝙ nõ eſt in eo potentia oĩno. ideſt materia: que eſt in potentia ad eſſe: nec per ꝯñs eſt in eo forma a qua ꝓueniat actio aliqua preter formã: que mouet ipſum: que non conſtituitur in eſſe per ipſum: nec dat ſibi eſſe: ſed ſolum dat ſibi motum continuũ ⁊ infinituꝫ. ¶ Hic aliquis poſſet dubitare. de hoc ꝙ dicit Cõmẽ. ꝙ querendũ eſt de celo: vtrũ eſt cõpoſitũ circũſcripto motore: ſicut ſunt corpora aĩaliũ: que mouentur ex ſe a motore: qui eſt in eis. ſ. aĩa: videt̃. n. dicere ꝙ corpora aĩaliũ ſint cõpoſita ex mã ⁊ forma circũſcripta aĩa. Et per hoc vĩ ponere graduꝫ in formis. ¶ Ad hoc põt dici ꝙ ex verbis ei⁹ nõ hĩ ꝙ corp⁹ ſit ꝯpoſitũ ex mã ⁊ forma circũſcripta aĩa: ſed q̃rit vtrũ celũ ſit cõpoſitũ circũſcripto motore: qui nõ dat ſibi eẽ nec cõſtituit̃ in eſſe per ipm: ſicut corpora aĩaliũ ſunt cõpoſita ex mã ⁊ forma: que eſt aĩa ⁊ motor ei⁹: qui dat ſibi eſſe: ⁊ ſic intelligẽda eſt ꝓpoſitio ſua. ¶ Sed qꝛ ſꝫ ꝑmũ intellectũ videt̃ dicere in. 8. phy. ⁊. 4. ce. ⁊ mun. ꝙ corp⁹ aĩalis eſt aliqḋ in actu preter aĩaꝫ: ⁊ ideo aĩal põt diuidi in mouẽs ⁊ motũ: qḋ nõ eſt de grauib⁹ ⁊ leuib⁹ ⁊ in ſimplicib⁹: iḋ ſoluat̃. Et põt dici ꝙ corpora aĩalium ſunt cõpoſita ex mẽbris diſſimilib⁹: ⁊ hoc ideo eſt: qꝛ forma animaliũ reqrit multas opatiões: ⁊ tãto aliꝗs plures quãto pfectior eſt: ꝓpter quas idiget plurib⁹ iſtrumẽtis ⁊ organis. Unũqḋqꝫ aũt mẽbrũ organicũ videtur habere diſtinctã formã ab alio ⁊ ſpecificaꝫ: vt cor ab epate ⁊ cerebro: ⁊ in aliꝗs: ſilr eſt diſtinctio: vt os diſtinguit̃ a neruo ⁊ carne: hec tñ oĩa ꝓut ſunt in eodẽ aĩali nõ dĩnt forma ſpecifica ſimplr: ſed differũt diſpõnib⁹ ꝓprijs mãlib⁹ recipiẽtib⁹ diuerſas perfectiões ab vna forma: ita ꝙ dĩnt formis accidẽtalib⁹: ſunt tñ accidẽtia ꝓpria: ⁊ ideo videnẗ eſſe forme ſubales: ꝓpter qḋ ẽt introducunẗ in fine alterationis ĩ inſtãti ſicut forma ſubalis: vt Cõmẽtator dicit. 8. phyſi. Et ideo iſte forme mẽbroꝝ officialiũ: ⁊ ẽt alioꝝ diſſimiliũ nõ ſunt forme ſubales per ſe dantes eſſe abſolute illis mẽbris: ſed eſſe eſt a forma totius. Digitus. n. ⁊ caro mortui dĩ equoce cũ digito ⁊ carne viui: licꝫ habeãt eãdẽ formã accidẽtalẽ: ⁊ h̃ eſt ſnĩa phĩ. 7. meta. añ vltimũ capl'ꝫ paruũ. ſ. ꝙ aũt opꝫ dicere: in illo. §. Maxie aũt vtiqꝫ aliquis. Si. n. nõ eẽt vna forma eſſentialis tot⁹ corpis ſimpliciter: tũc nõ generaret̃ ab vna forma exñte in vno mẽbro. ſ. forma exñte in corde: qḋ dĩ. 7. metaphy. vt ſepe dictũ eſt: ꝙ in generatiõe ſubali ſemp qḋ generat̃ a ſibi ſilĩ in ſpẽ gñatur ſaltẽ imediate formaliter vel v̾tualiter: ſic ẽt ſicut phs declarat in libello de morte ⁊ vita: cor ẽ mẽbꝝ ꝑ gñatũ in aĩalib⁹ habẽtib⁹ cor: ⁊ ꝑmo eſt aĩatum: ⁊ ipſuꝫ generat mẽbra alia: ⁊ ideo generatio mẽbroꝝ alioꝝ dĩ q̃dammodo ſecẽtia. ex quo appet ꝙ forma ſubalis cordis eſt forma

ma alioꝝ mēbroꝝ: ſed in ſe differunt diſpōnibus ꝓpriis
¶ Et apparet talis drīa in rebus eiuſdē ſpēi: vel maior ſicut drīa ſexuū: vt maſculus vel femella. Et ſic ſpālis ſolutio ē ad hoc dari: ꝙ ipſe dicit ī. 8. phy. ⁊ ī. 4. ce. ⁊ mū. ꝙ in aīalib⁹ pōt diſtingui motor in actu: qḋ itelligit: qꝛ ꝗ eis eſt pars mouēs ⁊ pars mota. Pars autē ꝑ mouens ⁊ ē mota alio gn̄e mot⁹. ſ. motu alteratiōis: ſi moueaꝛ localiter: hoc accidit ſibi: ⁊ iō ibi diſtinguiꝛ mouēs a motore. ¶ Pōt ēt dici ꝙ corpus aīalis ſm qḋ eſt mixtū ex ſimplicib⁹: quoꝝ forme ñ manēt ī actu puro: nec oīno ſt corrupte aliquo mō: vt ī actu ꝑter aīaꝫ: ſꝫ ꝑ⁹ ſolo melior ē

¶ Dicamus igiꝛ ꝙ ſi fuerit cōceſſū qḋ oīs virtus in materia eſt finita: nulla drīa ē in hoc ꝙ ſit actiua aut paſſiua. ſ. receptiua. Si igiꝛ corpus celeſte recipit mouere ī īfinitū vt declaratū eſt: neceſſe ē vt nō ſit cōpoſitū ex mā ⁊ forma: ſed vt ſit ſimplex. ſ. ſubm ſimplex prio motori: q ē forma ipſius. Qḋ ē enim cōpoſitū ex materia ⁊ forma eſt finite receptiōis neceſſario: ſicut ē finite motiōis in aliud. Eſt igiꝛ ꝓpriū iſti moto ex ſe qḋ ē corpus celeſte hoc qḋ motor ipſius nō eſt in materia: ⁊ ꝙ illḋ qḋ moueꝛ ab eo ē ſimplex non compoſitū. Et ſic intēdimus verificare propōneꝫ in qua poſuimus: qḋ oīs virtutis in corpore ſuū mouere eſt finitū: ⁊ ſuum moueri eſt etiam finitum.

¶ Declarat itentū: ⁊ ꝑmo oñdit ꝙ celū circūſcriptis motore eſt ſimplex ⁊ nō cōpoſitū. ſcḋo occaſione dictoꝝ mouet duas qōnes ⁊ eas diſſoluit ibi. (Sed ē qḋ de hoc.) ꝑma in duas. ꝑmo facit qḋ dictū eſt rōne oſtenſiua. ſcḋo rōne ducente ad impoſſe. ſcḋa ibi. (Et ſi conceſſerimus.)
¶ Circa ꝑmū eſt notandū ꝙ ex eiſdē ꝓpōnibus qbus ꝓbat Ari. in. 8. phy. ꝙ virtus que eſt in celo nō eſt virtus ī materia ex eiſdē ipſe ꝓbat hic corpus celeſte eſſe ſimplex ⁊ nō eſſe cōpoſitū ex mā ⁊ forma. Et inquit. Dicam⁹ igitur ꝙ ſi concedaꝛ vna de propoſitionibus ꝓprijs aſſumptis. ſ. ꝙ oīs virtus que eſt i materia eſt finita: tunc nihil refert. vtrū illa virtus ſit actiua vel paſſiua: aut receptiua nā q̄libet iſtaꝝ tā actiua q̄ paſſiua: ex quo eſt in mā: eſt finita. Tunc ſubiungit illā ꝓpoſitionē precaſſumptā dicēs. Si igiꝛ corpus celeſte hꝫ eternitatē motus: neceſſe eſt vt corpus celeſte nō ſit cōpoſitū ex materia ⁊ forma: ſed ſolū ſit ſubiectū ſimplex ſuo ꝑmo motori. ſ. imediate danti ſibi motū: ſed nō eſſe: qꝛ oē cōpoſitū ex materia ⁊ forma eſt finite receptiōis: ſicut eſt finite actiōis: eo. ſ. ꝙ ſua forma eſt virtus in materia: ⁊ ideo tam actio eius q̄ receptio eſſent finite: qꝛ ergo corpus celeſte recipit mouere infinitum. ideo nō hꝫ formaꝫ in materia: quare non eſt cōpoſitum ex materia ⁊ forma. Eſt igitur ꝓpriū huic moto ex ſe: qḋ eſt corpus celeſte: ꝙ motor ipſius non eſt in mā ⁊ illud qḋ moueꝛ ab illo motore eſt ſimplex ⁊ nō cōpoſitū: ⁊ dicit hoc ꝓpriū eſſe celo inter alia mota ex ſe: qualia non ſunt hec: mota ꝯpoſita: qꝛ motor eoꝝ eſt in mā: ⁊ cōſtituiꝛ in eſſe per ſubm ⁊ dat eē ſubiecto. Et ſubdit ꝙ hec ſit verificatio ꝓpoſitiōis: qua dicit ꝙ oīs ꝟtutis in corpore ſuū mouere eſt finitū ⁊ ſuū moueri. ¶ Sed notandū eſt ſicut ſcribiꝛ primo de generatione: quecūq; habēt formā in mā: ⁊ quecūq; agūt repatiunꝛ: cū igiꝛ corpus celeſte ſit inalterabile ⁊ īpaſſibile: manifeſtū ē nō habere mām cum forma. ¶ Itē ſcḋo de generatione dicit agere eſt per formam. pati vero per mām: cū igitur agēs ſubſtat per materiā: ⁊ materia terminaꝛ per formā: ſicut ergo virtus exiſtens in materia eſt finita in agendo: ſic etiam mā erit finite receptiōis: ⁊ ita materia ⁊ forma eēnt ſibi inuicē cauſe mutue finitationis. ſ. ꝙ forma erit finita rōne materie: qꝛ ſubſiſtit per eā: ⁊ materia finita ꝑ formaꝫ: qꝛ ꝗ celū infinite actionis eſt in agendo vel recipiēdo motū vniformē ⁊ ꝑpetuū: nō eſt cōpoſitū ex mā ⁊ forma.

¶ Et ſi ꝯceſſerim⁹ ꝙ in corpore celeſti ē virtus finita alia a virtute motiua: q̄ non ē in eo: nec cōſtituiꝛ ꝑ ipſuꝫ. verbi grā. Virt⁹ ꝑ quā celū dꝛ ſe habere ad motū circulareꝫ: ſicut grauia: ⁊ leuia ad motū rectū ꝑ ſuā formā declinationis: de qua dꝛ eē nec graue: nec leue: ſꝫ iſta ꝟtus ſit in materia: ⁊ qḋ id qḋ cōgregatur ex ipſa ⁊ materia ſit corpus celeſte: ſicut dicit Auicēna: contingeret neceſſario vt in eterno ſit poſſe ad eorū corruptionē abſq; eo ꝙ corrūpaꝛ: qḋ deſtruitur in vltimo primi tractatus celi ⁊ mundi.

¶ Oñdit hoc idē rōne ducente ad impoſſe: ⁊ primo facit hoc. Secūdo excludit quandā diſtinctionē Auicēne ibi. (Eſſe igiꝛ neceſſariū.) ¶ Primo dicit ꝙ ſi concedimus ꝙ in corpore celeſti ſit virt⁹ finita alia a ꝟtute motiua. ſ. alia a motore qui non eſt in eo: ſicut forma mālis in mā: nec cōſtituiꝛ in eſſe per ipſum motū. vbi grā. Vt dicam⁹ ꝙ in celo ꝑter motorē eſt alia virtus: per quā ipſum celū dꝛ nec eē graue nec leue: ⁊ illa virtus eſt forma mālis. ita ꝙ illud qḋ aggregaꝛ ex iſta virtute ⁊ ſua mā eſt corp⁹ celeſte qḋ recipit motū a motore: ⁊ ſic celū hꝫ eſſe per iſtaꝫ virtutē tanq̄ per formā ſubſtantialē ſicut dicit Aui. tunc ſequereꝛ ꝙ data ſit ei poſſibilitas ad corruptionē abſq; eo ꝙ corrūpaꝛ: qḋ ꝓbaꝛ eſſe falſū in fine ꝑmi celi ⁊ mūdi. ¶ Nota vt dicit Cōmēta. ꝑmo ce. ⁊ mū. Si in celo eſſet mā que eſſet in potentia ad corruptionē ⁊ tñ nunq̄ corrumpereꝛ: ⁊ tunc aliqḋ eſſet fruſtra in nā: qꝛ actio ꝓpria māe: que eſt in potētia ad eē eſt trāſmutatio de forma in formā: ſicut ꝓpria actio alicuius gladij eſt ſciſſio. Si igiꝛ nūq̄ trāſmutareꝛ: tūc eſſet fruſtra: qꝛ nūq̄ attingeret ꝓpriā operationē q̄ eſt ꝑꝑ ipſaꝫ tāq̄ ꝑꝑ finē: vt habeꝛ primo ce. ⁊ mun. ſed deus ⁊ nā nihil faciūt fruſtra: q̄re apparet celū nō hr̄e materiā: que eſt in potentia ad eſſe: ⁊ per cōſequens non eſt compoſitū ex materia ⁊ forma.

¶ Eſſe igiꝛ necīū non ē niſi duob⁹ modis: neceſſariū. ſ. ex ſe: ⁊ neceſſariū ex alio: ⁊ poſſibile ex ſe: ſicut pōt aliqs exiſtimare ī corpore celeſti. ſ. ipſū hr̄e virtutē finitā: ⁊ acquirere neceſſitatē a virtute īfinita ſepata a mā vt opinaꝛ Aui. ⁊ eſtimaꝛ eſſe opīo Alexandri in qbuſdā ſuis tractatib⁹: ⁊ ſuꝑ hoc fūdauit Auicēna ſuā declarationē de primo principio eſſe ſine declaratione eius: qḋ eſt motū eternū eſſe: ⁊ eſt declaratio fundata ſuꝑ propoſitiōes inſtabiles: ſicut tu vides.

¶ Ex dictis excludit quādā diſtinctionē Aui. dicēs ꝙ eē neceſſariū eſt duob⁹ modis. ſ. neceſſariū ex ſe ⁊ ſimplr̄: ⁊ neceſſariū eſt alio: poſſibile tñ ex ſe: ſicut voluit Auicē. ⁊ aliqs poſſet eſtimare de corpe celeſti. ſ. ꝙ ipſum haberet virtutē finitā ⁊ poſſibilē ex ſe: ſed acqrat ab alio neceſſitaꝫ

tem.ſ.a virtute īfinita ſeparata a mā: ⁊ hec opīo fuit Auicen. ⁊ vr̄ fuiſſe opio Alex. in quibuſdam ſuis tractatibus ⁊ ſuper hoc Auicē. fundauit ſuā declarationē qua ꝓbat ꝑmū ꝑncipiū eſſe abſq; hoc qḋ ꝓbet ipſum eſſe per eternitatem motus: ſicut facit Ariſto. 8. phy. hoc eſt ꝙ Aui. probat primū principiū eſſe eternū per hoc ꝙ celum eſt eternum: ⁊ cū hoc eſſe ſcʒ. eternum non habeat ex ſe: opʒ dare aliud quod per ſe eſt eternum dans alijs eternitatē ʒ aliter eſſet procedere in infinitū. ℭ Et ſubdit ꝙ declaratio iſta qua procedit Auicēna probando primū ꝑncipium eſſe infinitū fundaſ ſuper ꝓpones inſtabiles nō habentes virtutes cōcludendi ꝓpoſitū: vt tu vides. ſ. quilibet pōt videre: ꝙ autem corpus celeſte de ſe aliunde perpetuari non poſſit ꝓbatur ſufficienter in fine primi celi ⁊ mūdi. vbi oñdit ꝙ naturaliter oē corruptibile corrūpeſ: q: nā nō facit actiuū ſine paſſiuo nec ecōuerſo. ℭ Ca. iij.

Sed eſt qḋ de hoc qḋ dicit Ariſtotiles in libro de celo ⁊ mūdo. ſcʒ ꝙ virtutes corporū celeſtiuʒ ſunt finite actionis. q: corpora celeſtia ſunt finite quātitatis: ⁊ ex hac ꝓpōne declarauit: qḋ corpora celeſtia ſunt finite q̄ʒtitatis: ⁊ dedit cām in hoc: ꝙ orbiū celeſtiuʒ qdam mouēt vnā ſtellā: ⁊ quidā plures: ⁊ dixit ꝙ ſi ſtelle: q̄ ſunt in orbe ſtellarū fixaꝝ eēnt minores: vl' maiores: ñ poſſʒ eas mouere vl'r. Et ōclarauit illic vl'r: ꝙ ſi ꝟtutes q̄ ſūt in corpibus celeſtib' eēnt in caleſacere: ⁊ mouere vl'r: īfinite mouerēt corpora: q̄ ſūt apud nos i īſtāti: ⁊ hoc facit extimare ꝙ i corpib' celeſtib' ſūt ꝟtutes actiue finite.

ℭ Poſtꝗ̄ determinauit corp' celeſte circūſcripto ſuo motore eſſe ſimplex: nō cōpoſitū ex materia ⁊ forma: hic occaſione predictorū mouet quaſdā queſtiones: ⁊ eas diſſoluit: ⁊ diuidiſ in duas partes ſʒ ꝙ duas mouet queſtiones ⁊ ſoluit. ſcōa ibi. (Et pōt aliqs.) Adhuc p̄ōo mouet q̄ōnes que faciūt dubitare. ſcōo ſoluit eas ibi. (Et ad hoc dicamus.) ℭ Quia dictū eſt prius ꝙ ꝓpriū eſt celo hoc ſupple ꝙ motor eius non ſit in materia: ⁊ illud qḋ mouetur a motore ſit ſimplex ⁊ non cōpoſitū: ⁊ motor dat ſibi motū cōtinuū ⁊ infinitū: ⁊ ſic videſ ꝙ motores celi ſint virtutes infinite. ideo circa hoc mouet q̄ōnem. di. ꝙ qḋ eſt ex hoc qḋ Ari. dixit in libro ce. ⁊ mū. ⁊ videſ ei contrariari. ſ. ꝙ dictū eſt hic. dixit in ſecūdo ce. ⁊ mū. ꝙ virtutes corporum celeſtiū ſunt finite actionis: eo ꝙ corpora celeſtia ſunt finite q̄ʒtitatis: q: qḋ mouetur a virtute finita in tempore determinato: ſi hoc non eſſet finite quantitatis non moueref in tempore determinato vna reuolutione integra: ⁊ ꝙ iſte virtutes ſint finite actionis dicit ꝙ Ari. dedit cām in hoc. ſ. in ſignificando non ineſſe: ⁊ eſt: q: de numero corporū celeſtiū quedam mouēt vnā ſtellā: ⁊ q̄dam plures: ⁊ dixit: ꝙ ſi ſtelle que ſunt in orbe ſtellarum fixarū eſſent minores vel maiores: motor illius orbis nō poſſet mouere eas naturalr̄: ⁊ demōſtrauit vniuerſalr̄ illic. ſcʒ in ſecūdo celi ⁊ mū. ꝙ ſi virtutes que ſunt in corporibus celeſtibus eſſent in caleſacere ⁊ mouere infinite mouerenſ corpora que ſunt apud nos in inſtanti: ſed in tempore mouentur: ideo eſtimatur ꝙ in corporibus celeſtibus ſunt virtutes finite actionis.

ℭ Et ad hoc dicam' breuiter: qḋ īfinitū dicitur duob' modis: quoꝝ vn' eſt virtus infinite actionis ⁊ paſſiōis in tēpore: ⁊ ē finita in ſe. ſ. in velocitate: ⁊ vigore. Secūdus eſt virtus infinite actionis: aut paſſionis in ſe.

ℭ Soluit ꝑdictā queſtionē ⁊ ꝑmo facit hoc. ſecūdo excludit quaſdam obiectiones que poſſent fieri ibi. (Non ſequit.) ꝑmo ſoluit q̄ōnem. ſecūdo ex ſua ſolōne excludit cōuenientiā ⁊ differentiam inter corpa celeſtia ⁊ generabilia ⁊ corruptibilia ibi. (Corpus igiſ celeſte.) Circa ꝑ'. tria facit. primo premittit quandā diſtinctionē ex qua habetur ſolō q̄ōnis. ſcōo declarat mēbra iſtius diſtinctiōis applicando ad ſolōnē q̄ōnis. tertio ꝯcludit ſolōnē declaratā. ſcōa ibi. (Virtus aūt.) tertia ibi. (Infinitū igitur.) ℭ Dicit ꝑmo dicamus igiſ breuiter ꝙ īfinitū dr̄ duob' modis. vno mō dr̄ virtus infinite actionis ⁊ paſſionis in ſpecie. ſ. duratione: eſt tamē finita in ſe. vʒ. in vigore.

ℭ Virtus aūt infinita in actiōe ipſa: aut paſſione nō exiſtit in corpore: ſiue fuerit celeſte ſiue generabile ⁊ corruptibile: hoc enīʒ nō accidit corpori niſi ſʒ qḋ eſt corpus īfinitū: ⁊ iō orbes mouēt ⁊ mouenſ ī tpe: virtutes ꝟo īfinite in actiōe aut paſſione ī tpe eſſe neceſſariuʒ eſt in corporib' celeſtibus: paſſione aūt q: ſimpliciter ſunt ſimplicia: actione vero q: ſue forme nō cōſtituunſ p ſuū ſubiectuʒ: ⁊ vtrunq; eſt impoſſibile in corporibus generabilib' ⁊ corruptibilib': quia ſunt compoſita ex materia ⁊ forma.

ℭ Declarat membra iſtius diſtinctionis applicādo ad ſolutionem queſtionis di. ꝙ virtus infinita ſm̄ ſe in actione aut paſſione. ſ. infinita in vigore nō exiſtit in corpe aliquo nec celeſti nec generabili nec corruptibili: q: nō cōuenit hr̄e corpi. ſ. ꝟtutē infinitam niſi corpus eēt infinitū: qḋ ē impoſle vt apparet tertio phy. ⁊ ideo dicit ꝙ orbis mouet ⁊ moueſ in tpe: q: hʒ virtutes finitas ſm̄ vigorē ʒ: virtutes ꝟo in actione ⁊ paſſione infinitas in tpe. ſ. duratione eē in corporibus celeſtibus neceſſarium eſt paſſione ʒ q: ſunt virtutes in paſſione durationis infinite: q: corpora celeſtia ſunt ſimplicia: ⁊ iō ipſa ſunt corpa que pñt infinitū recipe actionē ⁊ motū ſm̄ tpꝰ: ſed ꝙ ſunt ī eis virtutes durationis īfinite in actione: hoc pʒ ex hoc ꝙ ſue forme nō ꝯſtituunſ ī eſſe p ſuū ſubm: ⁊ iō cū ſint forme ſepate nō hñtes ꝯtrlū: nec ſubm p qḋ ſubſiſtant: pñt agere in infinitū tpꝰ. Et ſubdit ꝙ vtrūq; iſtoꝝ eſt impoſle in corporibus gñabilibus ⁊ corruptibilibus. ſ. hr̄e virtutes īfinitas in vigore aut duratiōe actionis aut paſſionis: eo ꝙ generabilia ⁊ corruptibilia ſūt cōpoſita ex mā ⁊ forma. iō neceſſitate corrūpunſ: q̄re nec agere pñt nec pati p tpꝰ infinitū: nec actionē infinitā habent in qualitate actionis.

ℭ Infinitū igiſ eē ī vigore cui' cā eſt corp' ſʒ qḋ eſt corpus eſt īpoſſe in corpibus ſiue in celeſtib' ſiue alijs īfinitū eē: īfinitū ꝟo in tpe eſt neċe eſſe in corporib' celeſtib' ex diuerſitate motoris ⁊ moti ī eis a corporib' gñabilib' ⁊ corruptibilib': ⁊ eſt īpoſſe ī corporib' gñalib' ⁊ corruptibilibus: q: ꝟtutes coꝝ motiue ſunt māles: ⁊ corpora ſua: q̄ mouenſ ab eis cōponūſ ex mā ⁊ forma.

ℭ Cōcludit ſolutionē ſuam declaratam di. ꝙ infinitū in vigore cuius cauſa eſt corpus ſʒ ꝙ corpus eſt: eſt impoſſibile. id eſt

biſe.ideſt virtutem eſſe infinitam in vigore:cuius virtu/
tis corpus ſit cauſa.ſ.ſubiectiua.ideſt que ſit forma alicu
ius corporis:⁊ hoc ſiue ſit corpus celeſte:ſiue aliud qđcū
qꝫ:q: omne corpus eſt finitum:ideo eſt improportiona-
tum actiõi virtutis infinite:ſed virtutẽ eſſe infinitã in du
ratione in corporibus celeſtib⁹ eſt neceſſariũ:pp diuerſi
tatem que eſt inter corpora generabilia ⁊ corruptibilia:
tã ex parte motoris:qꝫ ex pte moti.vꝫ q: motor ĩ celo nõ
cõſtituit in eſſe per motũ:⁊ motũ eſt ſubiectũ ſimplex nõ
cõpoſitũ ex materia ⁊ forma:⁊ eſt impoſ'e eſſe infinitam
virtutem in duratione in corporibus gñabilibus ⁊ cor-
ruptibilibus:q: virtutes eorũ motorũ ſunt materiales.ſ.
conſtitute in eſſe per ſua ſubiecta:corpora etiam que mo
uent ab eis ſũt cõpoſita ex materia ⁊ forma: q: motor in
eis nõ dat eẽ moto:⁊ ideo q: de neceſſitate corrũpuntur
non poſſunt in infinitum tempus mouere:nec moueri.

¶ Corpora igit̃ celeſtia ⁊ generabilia:⁊ cor
ruptibilia cõueniunt in hoc:ꝙ actio ⁊ paſ/
ſio exiſtẽtes in eis ſũt finite i ſe:⁊ p hoc mo
uẽtur in tpe:⁊ ſũt q̃dã velociora q̄buſdam
cũ hoc ꝙ virtutes eorũ motiue nõ ſunt mã
les:q: recipiũt ex modo iſto receptionẽ fi/
nitã in tempore:non receptionẽ infinitam.

¶ Concludit cõuenientiã ⁊ differentiã inter corpora cele
ſtia:⁊ generabilia ⁊ corruptibilia.d.igit̃ corpora celeſtia
⁊ gñabilia ⁊ corruptibilia ꝯueniunt in hoc:ꝙ actio ⁊ paſ
ſio.ideſt virtutes actiue ⁊ paſſiue exiſtentes in eis ſunt fi-
nite in ſe ſcilicet vigore:⁊ propter hoc mouẽtur in tem-
pore:⁊ quedam mouentur velocius quibuſdam:ſm ꝙ
in maiori proportione virtus motiua excedit ſuum mobi
le:⁊ ſtatim ſubiungit:cum hoc ꝙ virtutes motiue eorum
corporum celeſtium non ſunt materiales:⁊ ideo recipiũt
finitatem in vigore.virtutes autem generabilium ⁊ cor-
ruptibilium ſunt materiales.ideo nullam infinitatem re
cipiunt nec in duratione:nec in vigore.

¶ Et nõ ſeq̄t̃ ex hoc ꝙ in corpore celeſti eſt
virtus finita in ipſa actiõe ⁊ paſſiõe: vt i eo
ſit virtus finita in tpe:nec ſequit̃ ex hoc:ꝙ
ſi virt⁹ finite actiõis ⁊ paſſiõis eſt:vt ſit cor/
pus poſſibile vt corrũpat̃:aut vt ſit ꝯpoſitũ
ex mã ⁊ forma:poſſibilitas.n.nõ dꝫ eẽ niſi
ex hoc ꝙ virt⁹ finita i tpe:ſit ⁊ ſit cõpoſitũ.

¶ Excludit quaſdã obiectiones que poſſunt fieri ex pri-
us ponit obiectiones excludendo.ſecũdo oſtẽdit quõ nõ
cõcludunt ibi.(Et eſt manifeſtũ.) ¶ Primo dicit ꝙ ex
hoc quod nos diximus.ſcꝫ ꝙ in corpore celeſti ſit virtus
finita in qualitate actionis ⁊ paſſionis.i.in vigore non p-
pter hoc ſequitur ꝙ in eo ſit virtus finita in tempore: lꝫ
forte aliquis poſſet credere:nec ſequitur propter hoc ꝙ
virtus eſt finita in vigore vt corpus illud.ſ.celeſte ſit cor/
ruptibile:aut compoſitum ex materia ⁊ forma:q: poſſibi
litas eſt tñ ex hoc ꝙ virtus ſit finita in tempore:⁊ ſit com
poſitum.non autem ex finitate virtutis in vigore.

¶ Et mãifeſtũ ꝙ ſi poneremꝰ corp⁹ celeſte
cõponi ex materia ⁊ forma: ſeq̄tur in ipſo
eſſe virtutẽ finite actionis ⁊ paſſionis in tẽ
pore.Et eſt manifeſtũ ꝙ ſi in corpore cõpo
ſito ex mã ⁊ forma eẽt virtus ĩfinita in tpe:
ſequeret̃ in ipſo eſſe virtutẽ ĩfinitã i ipſa ac
tiõe:aut paſſione.Et eſt impoſ'e qđ intulit

Ariſto.ex proportione virtutum: quibus
mouentur corpora celeſtia in tempore.

¶ Declarat predicta:⁊ prĩo declarat ꝙ ſi corpus fuerit cõ
poſitũ ex mã ⁊ forma:ſequit̃ ipſum hr̃e virtutẽ finitam
in duratione:⁊ ſecũdo declarat:ꝙ ſi corpus hꝫ virtutem
finitã in vigore:nõ pp hoc ſequit̃ ipſum eſſe cõpoſitũ ex
mã ⁊ forma.tertio ex dict⁹ p̃dictis recapitulat ſolõnẽ pre
dicte q̃õnis.ſcđa ibi.(Et eſt manifeſtũ.)3⁹ ibi.(Modus
aũt receptionis.) ¶ Primo dicit:manifeſtũ eſt ꝙ ſi po-
ſuerimus corpus celeſte cõpoſitũ ex mã ⁊ forma.ſequit̃
ipſum habere virtutẽ finitã in duratione:q: oẽ cõpoſitũ
ex mã ⁊ forma eſt corruptibile:oẽ aũt corruptibile de ne
ceſſitate corrũpet̃:vt pbat̃ prĩo ce.⁊ mũ.q̄re oẽ ꝯpoſitũ
ex mã ⁊ forma eſt finite durationis. ¶ Et ſi diceret ali/
quis ꝙ ſi i corpe cõpoſito ex mã ⁊ forma eẽt virtus ĩfini/
ta in tpe:ſequeretur in ipſo eſſe ꝟtutẽ infinitã in q̃litate
actionis ⁊ paſſionis.i.infinitã in vigore:qđ eſt impoſ'e.ſ.
ꝙ in aliquo corpe ſit ꝟtus infinita in vigore:⁊ hoc ipoſe
intulit Ari.poſſe ꝟtutũ mouentiũ corpa celeſtia in tpe de
terminato:q: ſcꝫ cuiuſcũqꝫ motus celeſtis quãtũcũqꝫ tar
di ad motũ diurnũ:qui eſt velociſſimus aliorũ: eſt ꝓpor-
tio determinata:quare nõ eſt poſe ꝟtutẽ celeſtẽ eſſe vigo/
ris infiniti. ¶ Nota ꝙ tam mã qꝫ forma finite ſunt ⁊ li/
mitate in actiõe ⁊ in paſſiõe ⁊ in tpe:⁊ ideo qđcũqꝫ fuerit
cõpoſitũ ex mã ⁊ forma mãli erit finite durõnis. ¶ In
telligendũ ꝙ ſi aliqđ corpus ꝯpoſitũ ex materia ⁊ forma
hr̃et ꝟtutẽ infinitã in duratione:hr̃et virtutẽ infinitam
in vigore:cuius rõ eſt:q: cõpoſitũ ex mã ⁊ forma eſt cor-
ruptibile.ſi ergo pmanet tpe infinito cũ corrũpẽs ꝯtinue
tur.g̃ in infinitũ ſua ꝟtus reſiſtit corrũpenti:hoc aũt non
eẽt niſi in infinitũ ſua ꝟtus excederet ꝟtutẽ corrũpẽtis:⁊
nõ in aliq̃ ꝓportione determinata:cũ corrũpens cõtinue
tur nõ ſolũ idẽ numero ſed idẽ in ſpẽ:neceſſe erit ꝟtutẽ il
lius corporis eandẽ debilitari in tñ:ꝙ excederet a corrũ
pente:q: in reſiſtendo ſemp aliquo mõ debilitaret̃ ⁊ cor
rũpet̃:q̄re ſequit̃ ſi corpus cõpoſitũ ex mã ⁊ forma hẽat
virtutẽ infinite durationis:ꝙ habeat infinitam virtutẽ
in vigore:⁊ quia hoc eſt impoſſibile.ergo ⁊ primum.

¶ Et ẽ manifeſtũ ꝙ ẽt nõ ſeq̄t̃ ex hoc ꝙ cor
pus recipit paſſionẽ finitã i ſe nõ i tpe: aut
recipit actionẽ finitã in ſe infinitã in tpe:vt
ſit cõpoſitũ ex mã ⁊ forma:ſicut ſequitur
hoc qñ actio aut paſſio fuerit finita in tpe:
pͥmũ eñi cõtingit ei ſm qđ eſt corpus tm̃:
ſcđm aũt ſm qđ eſt corpus compoſitum.

¶ Declarat ꝙ ſi corp⁹ hẽat virtutẽ finitã i vigore:pp hoc
nõ ſeq̄t̃ ipm̃ cõpoſitũ eſſe ex mã ⁊ forma:⁊ dicit ꝙ ma/
nifeſtũ eſt:ꝙ ex hoc ꝙ corpus recipit paſſionẽ finitã in ſe.
ideſt hꝫ virtutẽ paſſiuã finitã in vigore:nõ finitã in tpe.i.
in duratione:vt ſit cõpoſitũ ex mã ⁊ forma:ſicut ſeq̄retur
hoc ſi actio ⁊ paſſio eẽnt finita in tpe:q: pͥmũ cõuenit cor
pori ſꝫ ꝙ corp⁹.ſ.hr̃e virtutẽ finitã in vigore:⁊ ideo tam
oia corpora cõpoſita qꝫ nõ cõpoſita ex mã ⁊ forma in hoc
cõmunicant:ſed hr̃e virtutẽ finitã in duratione cõuenit
corpori inquantũ eſt cõpoſitũ ex mã ⁊ forma:⁊ propriũ
eſt compoſitis habere finitum eſſe durationis.

¶ Modus ãt deceptiõis i hac q̃õne: ⁊ qđ
fecit Ariſtotelẽ putari ꝯdicere ſibi eſt equo
catio iſtorũ duorũ nominũ finitũ ⁊ ĩfinitũ
qm̃ cũ nõ diſtinguit̃ finitas ⁊ ĩfinitas cõtin
gentes ex tpe a finitate ⁊ ab infinitate cõtin
gentibus ex actione ⁊ paſſione ꝯtingit iſta

ambiguitas: ⁊ ex hac finitate: i q̄ cōueniūt corpa celeſtia ⁊ mālia: declarauit vniuerſaliter oē corpus eē finitū: nō ex finitate accidente corpori: ex hoc q2 ē ex materia ⁊ forma: ⁊ ex hoc abſcidenṫ dubitatōes ꝯ Ari.

¶ Recapitulat ſuā ſolutionē dicēs: ꝙ modus deceptiōis in iſta qōne eſt equocatio duoꝝ iſtoꝝ nominū. ſ. finitū ⁊ infinitū: q2 cū nō diſtinguiṫ finitas ⁊ infinitas: que ꝯtingūt ex tpe a finitate ⁊ īfinitate in vigore cōtinget iſta ambiguitas in ſermonibus phī: cū qñq3 dicat ꝓuteo celeſtes eſſe finitas: qñq3 īfinitas. Et ſubdit ꝙ de iſta finitate: in qua conueniunt corpora celeſtia cū generabilibus ⁊ corruptibilibus in vigore declarauit Ari. omne corp⁹ eſſe finitum: non ex finitate contingenti corpori ex hoc ꝙ eſt compoſitum ex materia ⁊ forma: que eſt finitas in durationē: ⁊ per iſtam diſtinctionem ſolluntur omnes dubitationes Ariſtote.

¶ Et pōt aliqs dicere: ꝙ cū oē corpus agit ꝑ aliqd: ⁊ patiṫ ꝑ aliqd: neceſſe eſt vt oē corpus ſit compoſitū ex materia ⁊ forma.

¶ Mouet aliā queſtionē: ⁊ diuidiṫ in tres ptes. ꝓmo ponit qōnē arguens ad vnaʒ partē. ſcdo ſoluit ibi. (Ad hoc dicamus.) Tertio ex ſua ſolōne infert concluſiones ibi. (Et ex hoc videṫ.) ¶ Primo inquit ꝙ aliquis poſſet dicere ꝙ oē corpus eēt cōpoſitū ex mā ⁊ forma: q2 oē corpus agit ꝑ aliquid ſui: ⁊ per aliqd patitur: illud vero per qđ agit eſt forma: ⁊ per qđ patiṫ ē materia: vt patet ſcđo de gn̄atione: quare omne corpus compoſitū eſſet ex materia ⁊ forma: ⁊ per cōſequens celum: qđ videtur eſſe cōtrarium ei: quod declaratum eſt in precedentibus.

¶ Et ad hoc dicam⁹ hoc eē veꝝ. ſ. ꝙ corporū quoddā eſt cōpoſitū: ita ꝙ forma nō ꝯſtituiṫ ꝑ mām: ita ꝙ materia eſt ſubm̄ tātū: ⁊ nō materia: cui⁹ eē ſit in potētia. ſ. corpus celeſte. Et qđdā eſt cōpoſitū ex materia: q̄ ē in potētia: ⁊ forma: q̄ cōſtituitur per mām ſcȝ corpora generabilia ⁊ corruptibilia.

¶ Soluit dicēs: dicamus ad hoc ꝙ eſt verum. ſ. oē corpus eſſe compoſitū ex materia ⁊ forma: ſed de numero corporum quoddā eſt cōpoſitū: cuius forma non conſtituitur in eſſe per mām: ⁊ ſupple non dat eſſe mā: ita ꝙ materia eius eſt ſubm̄: nō mā cuius eē ſit in potētia ⁊ actū eſſendi recipiat a forma: ⁊ hoc eſt corpus celeſte: aliud eſt corp⁹ qđ eſt compoſitū ex materia ⁊ forma: que materia eſt in potentia ad actū eſſendi: ⁊ forma eius cōſtituiṫ in eſſe per mām: ⁊ illa ſunt generabilia ⁊ corruptibilia. Et ita pȝ ꝙ tam celeſtia q̄ȝ īferiora ſunt cōpoſita ex mā ⁊ forma: ſed diuerſimode: q2 actio arguit formā: ⁊ trāſmutatio mām vt dicit Cōmēta. octauo metaphy. ⁊ ideo alia ⁊ alia actio ⁊ tranſmutatio arguit aliam ⁊ aliam formā ⁊ materiam.

¶ Et ex hoc viꝫ ꝙ corpus dr̄ de eis equoce ⁊ ꝙ eternū ⁊ nō eternū nō ꝯueniunt in aliquo oino. Et hoc appȝ ēt ex hoc ꝙ corp⁹ celeſte nō datur ei ſubiectū: niſi ꝑꝑ motum localē tātū. Corporib⁹ autē generabilibus ⁊ corruptibilibus datur materia ꝑꝑ generationē ⁊ corruptionē: forma aūt datur eis ꝑꝑ actionē: ſed differūt: q2 in altero eſt infinita in tēpore: ⁊ in altero finita: ⁊ iō illa ſūt non materialia: ⁊ iſta ſunt materialia: ⁊ ſm̄ hoc igitur habet itelligi hec qđ: quā ignoraui diu ante longam perſcrutationem.

¶ Infert quaſdam cōcluſiones dicens: ꝙ corpus vel corporeitas dicitur de celo ⁊ iſtis inferioribus equiuoce: ꝙ cum corruptibile ⁊ eternū nō conueniant in aliquo omnino: ex quo enim differunt tam ex parte forme q̄ȝ ex parte materie: que ſunt principia eſſentialia rei: non poſſunt habere in aliquo ſimilitudinem omnimodā. ¶ Ex hoc etiam apparet bene: ꝙ corpus celeſte non dicitur habere ſubiectum propter aliud niſi ꝑꝑ motum localem tantum: q2 ſuum ſubiectum non eſt in potentia niſi ad vbi: corporibus aūt generabilibus ⁊ corruptibilibus datur mā ꝓpter generationē ⁊ corruptionē: q2 ſupple eoꝝ mā eſt in potentia ad actū eſſendi: ſed forma datur eis. ſ. vtriq3 tam celo q̄ȝ generabilibus ⁊ corruptibilibus propter operationem. differunt tamen q2 in corpore celeſti eſt forma infinita in tēpore: in corruptibilibus autē eſt forma finita in duratione: ⁊ ideo corpora ſupple celeſtia nō dicuntur materialia: iſta vō generabilia ⁊ corruptibilia dicuntur materialia. ¶ Et ſubdit ſm̄ hoc oportet intelligi iſta queſtio quā ignoraui diu ante longaȝ perſcrutionē.

¶ Dubitari pōt de hoc qđ Cōmentator dicit: ꝙ in celo non dicitur eſſe ſubiectū vel materia: niſi ꝓpter motum localem tantum. Videtur etiam ꝙ debeatur ſibi ſubiectum ꝓpter accidentia alia: que ſunt raritas ⁊ denſitas ⁊ illuminoſitas: que non poſſunt eſſe niſi in ſubiecto materiali. ¶ Et poteſt dici ꝙ Cōmētator intendit hic per ſubiectum materiam: que ſolum eſt in potentia ad vbi. quia hic comparat materiam celi ad materiā generabilium ⁊ corruptibiliū: modo in celo non eſt aliqua potētia niſi ſolū ad vbi: ⁊ lȝ non ſit potentia ſm̄ totum celū: ⁊ lȝ in celo ſint aliqua accidentia: nō pōt tamē ſubm̄ celi intelligi in potentia ad illa: quia potētia intelligiṫ ꝑ tranſmutationes: vt patet ꝓmo phyſicorū. In accidentibus vero celi per ſe nō eſt traſmutatio nec intēſio nec remiſſio: q̄re ſubiectum eius non poteſt dici in potentia ad illa alia accidentia. ¶ Qđ ſi quis inſtaret de lumine: quia ad lumē videtur eſſe tranſmutatio. ¶ Dicendū ꝙ iſta tranſmutatio non eſt in toto celo. ſed in parte: ⁊ ex hoc non pōt attribui materia toti celo: ⁊ etiā eſt trāſmutatio q̄ ſequiṫ motū localē: ⁊ etiā eſt trāſmutatio corporalis in re qualitatū illa que arguit potentiaȝ materie: quare per accidentia alia a motu locali non diciṫ celum habere materiaȝ. Sequiṫ rubrica: quū aūt declaratū fuit ⁊c̄. ¶ Caplm̄. iiij.

QUm autē declaratū fuit ab Ariſt. ꝙ motus celi eſt primus motus: ⁊ ex hoc fuit declaratuȝ ꝙ motus eſt in moto: ſeqṫ ex hoc vt hoc qđ mouetur hoc motu ſit eternum. Si eni eēt generabile ⁊ corruptibile: tūc motus eius nō eſſet primus motus. Et cuȝ conſiderauit res poſſibiles in motu ei⁹ ⁊ quiete: fuit neceſſe etiā ꝑꝑ hoc: ꝙ motus ei⁹ eēt prim⁹ añ oēm motū aliū: ⁊ vt mot⁹ eius ſit etern⁹.

¶ Poſtq̄ȝ Cōmētator determinauit de corporibus celeſtibus ſm̄ ſe. hic primo determinat de motoribus celorum appropriatis. ſecundo determinat de motore primo. tertio reddit ad declarandū de natura corporis celeſtis in habitudine ad primum motorem: vt ex hoc cōpleatur ſcīa de celo ⁊ de eius motoribus. ſecūda ibi. (Et cum conſiderauit de virtutibus.) tertia ibi. (Demonſtratio.) Circa

primū tria facit. ꝑmo p̄mittit q̄daʒ valentia ad declarādū nām motoꝝ appropꝛiatoꝝ. ſcdo illā nām d̄terminat ibi. (Et cū declarauit iſta.) ℂ Dicit ḡ p̄ ꝙ cū fuerit declaratū. 8. phy. ꝙ mot⁹ celi eſt mot⁹ ꝑmus: ⁊ cum fuerit hoc declaratū tertio phy. ꝙ mot⁹ eſt in moto vt in ſubō: ſequit̄ ex his duab⁹ ꝓpōnib⁹ ꝙ illud qḋ mouet̄ hoc motu. ſ. ipſum corpus celeſte eſt eternū: q꞉ ſi ipſum celū eſſet generabile ⁊ corruptibile eius motus nō eēt ꝑm⁹. ℂ Et ſubdit ꝙ quū Ari. cōſiderauit res. ſ. poſſibiles in motu celi ⁊ q̄te: neceſſe fuit ꝑ̱ hoc ꝙ mot⁹ eius eſt ꝑmus añ oēm aliū motū: vt eius motus ſit eternus. ℂ Notandū vt declarat Cōmēta. 8. phy. ꝙ ſi eēt celū gn̄abile ⁊ corruptibile. ita ꝙ de nouo fuiſſet: ſequeret̄ ꝙ mot⁹ ei⁹ nō eēt ꝑmus: q꞉ nullū corpus pōt gn̄ari de nouo gn̄aliter loq̄ndo niſi ꝑ motū ⁊ trāſmutationē: ⁊ nō ſolū ꝑ trāſmutationē factā in ipſo: ſʒ etiā in gn̄ante q̄ gn̄at de nouo illḋ: qḋ añq̄ʒ nō gn̄abit nec nūero nec ſpē. ſi igit̄ celū d̄ nouo fuit generatū trāſmutatio fuit facta in ſubiecto gn̄ato: cū ſm̄ philoſophantes ex nihilo generari nō potuit. Fuit etiaʒ tranſmutatio in generāte: cū de nouo ꝓduxit effectū quē prius non ꝓduxerat: ⁊ ſic iſti mot⁹ fuerūt ante motum celi: quare ſequit̄ ꝙ ſi celū eſſet generatū: motus eius non eēt primus: q̄re ex oppoſito ꝯñtis infertur oppoſituʒ antecedentis. ſ. ꝙ ſi motus eius ꝑmus eſt: ipm̄ eſt eternuʒ.

ℂ Et cū declarauit iſta. ſ. hoc corp⁹ eē eternū ⁊ motuʒ: perſcrutabatur prio de motu celi: ⁊ inenit illū moueri a v̓tute nec graui nec leui: ⁊ q꞉ oīs virt⁹ grauis aut leuis exiſtit i corpe gn̄abili ⁊ corruptibili ⁊ i nā gn̄abili ⁊ corruptibili: aut aīa ſi fuerit cum hac materia: neceē fuit vt hec virtus: q̄ nec ē grauis nec leuis ſit i corpore ſimplici: ⁊ ipaʒ ñ hr̄e ſubiectū nec ꝯ̄rium: ⁊ vt ſit aīa neceſſario ñ admixta mãe: ſʒ aīa corporis eterni: ita vt iſta aīa ſit nō abſtracta a corpore: ⁊ cū hoc ſeparata ab ipſo: inquātū hoc corpus non indiget ipſa: q꞉ eſt ꝑmanēs ꝑ ſe: ſicut eſt diſpō de aīalibus: q̄ ſūt cū virtutib⁹ naturalibus. Et vt iſta aīa ſit in eo: nam oē motum ex ſe mouetur per virtutem exiſtentē in eo.

ℂ Declarat nām motoꝝ appropꝛiatoꝝ. Et ꝑmo oſtendit hm̄oi motores eē aīas nō materiales: ſed ſeparatas quātum ad eſſe: cōiunctas vero ſuis mobilibus quantum ad operationes. ſcdo oſtendit quales ſunt ſm̄ ſuas eſſentias ibi. (Et cū cōſiderauit.) ℂ Primo dicit ꝙ cū Ari. ꝯſiderauit iſta q̄ dicta ſunt de corpore celeſti. ſ. ipʒ eē eternū ⁊ motū eius icepit perſcrutari in. 8. phy. de motu ei⁹: ⁊ inuenit iſtū motū fieri a v̓tute nec graui nec leui. i. a forma quā ſequit̄: vt grauitas ⁊ leuitas: ſupple dicantur forme aut ſimul grauitas aut leuitas ſit a nā gn̄abili ⁊ corruptibili. i. a forma mali in mā: que eſt generabilis ⁊ corruptibilis: ⁊ hoc ſupple ſi grauitas ⁊ leuitas: ſupple non dicūtur forme: ſed qualitates cōmunes formis i materijs: aut grauitas aut leuitas ab aīa. Si autē fuerit mālis exñs in mā generabili ⁊ corruptibili: corpus igit̄ celeſte cum non ſit generabile ⁊ corruptibile: neceſſe eſt motū eius fieri a virtute nec graui nec leui. ℂ De iſta rōne tm̄ ponit maiorē in lr̄a: ſed dat minorē itelligere ⁊ ꝯcluſionē ꝑ hoc qḋ ſequit̄. Subdit eniʒ ꝙ neceſſe eſt ꝙ hec v̓tus que nec eſt grauis nec leuis ſit in corpore ſimplici: ⁊ ꝙ iſta virtus vł forma nō habeat ſubm̄: per qḋ vʒ cōſiſtat in eſſe: nec contrariū a quo. ſ. corrumpat̄: ex quo enim v̓tus grauis ⁊ leuis eſt in corpore gn̄abili ⁊ corruptibili: cōſequens eſt ꝙ corpus qḋ nō eſt generabile nec corruptibile habeat virtutem nec grauē nec leuē: ⁊ ita neceſſe eſt: ꝙ illa v̓tus q̄ mouet celum ſit anima non admixta materie: ſed anima corporis eterni: ⁊ ita neceſſe eſt ꝙ iſta aīa celeſtis non ſit ſeparata a mobili ſuo nec ſubiecto: nec loco: ⁊ cuʒ hoc ꝙ ipſa ſit ſeparata ab eo quantū ad eſſe eo. ſ. ꝙ corpus celeſte non indiget aīa ad ſuū eſſe: ſed eſt per ſeipſuʒ ex nā nō recipiens eſſe ab ipſa aīa: ſicut corpa aīaliū inferioꝝ recipiunt eſſe a ſuis virtutibus mālibus. i. a ſuis formis vel aīabus: ⁊ ita aīa celeſtis nunq̄ʒ ſeparat̄ a ſuo mobili: licet ſit abſoluta in eſſe: ſed ſemꝑ eſt i ſuo mobili: q꞉ omne qḋ mouet̄ ex ſe: mouet̄ ꝑ virtutē exiſtentē in ipſo: cū igitur celum maxime mouet̄ ex ſe. ḡ virtus mouens ipſum effectiue in ipſo exiſtit. ℂ Nota ꝙ de numero grauiū ⁊ leuiuʒ: quedam ſunt ſimplicia: ⁊ quedā mixta: in ſimplicib⁹ corporib⁹ grauitas ⁊ leuitas videbantur eſſe forme ſubſtantiales: eo ꝙ mediantibus eis mouentur ad loca ꝓpꝛia cum extra ipſa fuerunt: ⁊ nō q̄litates cōſequentes formas ſubſtātiales: ſed grauiū ⁊ leuiū mixtoꝝ quedaʒ ſunt animata: ⁊ quedā inaīata: ⁊ quocūq̄ʒ mō ſit ſemper grauitas ⁊ leuitas ſunt qualitates generabilium ⁊ corruptibilium.

ℂ Et cū conſiderauit in iſtis virtutibus declaratum fuit ei ipſam eſſe virtutem appetitiuam de virtutibus anime tantum.

ℂ Oñdit naturā motorū appropꝛiatoꝝ quātum ad ſuas eſſentias: dicens ꝙ cum cōſiderauit Ariſto. naturā iſtorū motorū appropꝛiatorū: notū fuit ei v̓tutes eē appetitiuas tantū. ℂ Notandū ſicut dicit Cōmentator octauo metaphyſice operatio arguit formā. cū igit̄ in v̓tutib⁹ corporū celeſtium apparet operatio appetitus. ideo appetit⁹ primū mouens in moto dicit̄ tertio de anima. ⁊ Cōmentator. 12. metaphy. ideo neceſſe eſt motores celeſtes eſſe virtutes appetitiuas: ſed q꞉ in formis oīno abſolutis non eſt virt⁹ ſenſitiua materialis: vt patet ſecundo de anima idō in motoribus celeſtibus: qui ſunt forme abſolute eſt appetitus intellectiuus: ideo huius anime habent virtutes appetitiuas ⁊ voluntarias: ⁊ hoc Cōmentator dicit. 12. metaphy. ꝙ de virtutibus anime ſolū hn̄t itellm̄ ⁊ volūtatem: idem etiā intelligit hic: lʒ non dicat de intellectu: q꞉ hic intendit ꝑ appetitū voluntatē: q̄ ſequit̄ intellectū.

ℂ Et cum conſiderauit de virtutibus appetitiuis celeſtibus: vidit eas moueri ad appetibile nobilius ipſis.

ℂ Determinat de motore primo: ⁊ proponit ꝙ preter motores appropꝛiatos eſt alius motor nobilior eis. ſecundo determinat illum motorem eſſe nobiliorem ⁊ perfectiorem eis ibi. (Et cum cōſiderauit.) ℂ Primo dicit ꝙ cū pħs primo conſiderauit in iſtis virtutibus celeſtibus appetitiuis: vidit eas moueri ad aliud appetibile nobilius ipſis: eo ꝙ mouens nobilius ſit moto: ⁊ agens paſſo: ſʒ appetibile mouet ipſum appetitum. ergo ipſuʒ appetibile nobilius eſt ipſo appetitu: ⁊ ideo appetibile mouet ſcḋʒ nobilitatem in ratione boni: ita ꝙ nihil eſt appetibile: niſi bonum vel ſimpliciter vel bonum apparens. vnde ſi appetitus intellectiuus fuerit cōiunctus magnitudini ⁊ ſenſui: appetibile quandoq̄ erit bonum apparens ⁊ nō ſimpliciter: eo ꝙ in tali appetitu poteſt error contingere. ſʒ ſi appetitus intellectiuus fuerit ſeparatus: tunc eius appetibile eſt bonū ſimpliciter: ⁊ hoc appetibile neceſſario nobilius eſt ipſo appetitu: q꞉ appetitus ordinatus nūq̄ʒ tendit in vilius ſe: ſed ſemper in nobilius: ex quo apparet ꝙ appetibile: qḋ mouet virtutes celeſtes: eſt nobilius eis.

¶ Et cū cōſiderauit ḋ virtutibꝰ appetitiuiſ celeſtibus: īuenit eas eē finitaꝝ potentiaꝝ. Et cū ꝯſiderauit in cōtinuatiōe motus eoꝝ fuit ḋclaratū ei ꝙ cā cōtinuationis motus earū nō eſt iſta virtus qua mouenť: ſꝫ illud qḋ largiť eis ꝯtinuationē ē illḋ appetibile.

¶ Oſtendit illum motorē eſſe nobiliorē alijs: ⁊ pfectiorē eo ꝙ ipſe eſt cā ꝑpetuitatis ⁊ ꝯtinuitatis motꝰ: ⁊ alij ad hoc nō ſufficiunt. ſcḋo oñdit ipſum eſſe nobiliorē ⁊ pfectiorē: eo ꝙ eſt cauſa in eſſe nō ſolū ipſi motui: ſed etiam oībus alijs entibꝰ ibi. (Et fuit declaratū.) ¶ Circa pᵐ tria facit. ṗmo oſtendit motorē eſſe ſufficientē cāꝫ ⁊ ṗmā cōtinuitatis ⁊ perpetuitatis motus. ſcḋo oñdit naturā iſtiꝰ motus ſm ſe. tertio recapitulat omnia ſupradicta: vt etiā oñdat qualiť Ari. cōpleuerit ſcientiā de celo. ſecūda ibi. (Et q̄ꝛ cōtinuatio nō ꝓuenit.) tertia ibi. (Et cū ꝯſiderauit.) ¶ Primo dicit ꝙ cū Ari. determinauit de iſtis v̄tutibus appetitiuis. ſ. in motoribꝰ appropriatis īuenit eas eſſe finitaꝝ potentiaꝝ: ⁊ hoc quū determinatā ꝓportionem virtutis habeāt ad ſua mobilia que ſunt finite q̄ntitatis. ¶ Et cū cōſiderauit in cōtinuitate motus quē faciūt ille v̄tutes: q̄ꝛ vꝫ eſt motus cōtinuus ⁊ perpetuus: fuit ei manifeſtū ꝙ cā cōtinuitatis motus ꝓprie non eſt illa virtus que ſit cā motus effectiue: nulla. n. iſtarū virtutū appetitiuarū que eſt effectiua motus ſufficit ad cāndū motuꝫ cōtinuum ⁊ ꝓprie nobilius eis. ¶ Notandū eſt ꝙ finita virtus in quātitate actionis non pōt eſſe per ſe abſqꝫ alio ṗncipio cauſa motus eterni: q̄ꝛ qḋ per ſe non pōt eſſe ens abſolutum ab alio. ita ꝙ ſit ṗncipiū: nō pōt eſſe ꝑ ſe ſine alio cā motus eterni: eo ꝙ eſſentia rei prior naturaliter eſt ſua actione: ſed nulla de virtutibus appetitiuis celi ꝑut eſt principiū eſt ens abſolutū ab omni alio oīno: eo ꝙ eſt finite virtutis in vigore: q̄re ꝛc. ⁊ iḋ ſicut ē de ſuo vigore: ita erit de ſua duratione: ſicut dictuꝫ eſt ſupra de celo ⁊ mundo: niſi eſſet aliud per qḋ eſt: a quo hꝫ tanq̄ꝫ a fine durationē perpetuā: quare de nullis v̄tutibus appetitiuis celi pōt eſſe ꝙ ſint cā ſufficiens per ſe perpetuitatis motus. ¶ Itē illḋ ꝑꝑ qḋ aīa eſt: vt iaꝫ tactū eſt ſupra: magis eſt: ex quo enī mouet ꝑꝑ aliud neceſſe eſt vt ſm diſpōnem illius: ꝑꝑ qḋ mouet moueat. ita ꝙ ſi illud ꝑꝑ qḋ aliter ſe hꝫ vno tpe q̄ꝫ alio deficeret ei: deficiet ⁊ motꝰ: ⁊ hoc eſt qḋ Cōmēta. dicit. 12. meta. ꝙ motores celeſtes pñt ſemꝑ mouere ⁊ non mouere: pñt enī ſemꝑ mouere ſi illud ꝑꝑ qḋ mouent nō fuerit receptibile tranſmutationis alicuius motus: cuiuſcūqꝫ ſit trāſmutatio: ſed pñt nō mouere ſemꝑ ſi illud ꝑꝑ qḋ mouent fuerit trāſmutabile aliquo mō: minor declarata eſt ſupra. ſ. ꝙ motores appropriati: qui ſunt v̄tutes appetitiue mouent ꝑꝑ aliud. quare manifeſtū eſt ꝙ pñt cāre motū ꝑpetuū. Adhuc doꝫ ꝙ ſi primus motor eſt cā in eſſe motus: vt apparebit infra: ſequiť ꝙ ſit cā in cōtinuitate motus: q̄ꝛ motus eſt in continuatione: vt infra diceť ꝑ Cōmē. ¶ Ex his q̄ dñr hic manifeſte apparet duo eſſe de intētione Cōmēta. de qbꝰ maxime aliq ꝯſueuerūt dubitare. ṗmū ē ꝙ ṗmū ṗncipiū nō mouet in rōne cāe efficientis: ſꝫ ſoluꝫ in rōne finis. dicit enī hic ꝙ declaratū fuit ab Ari. ꝙ cā cōtinuitatis motus nō eſt illa forma q̄ ſit motꝰ: ſꝫ illḋ qḋ largiť ei cōtinuationē eſt illud appetibile. ⁊ ꝯſtat hoc appetibile eſſe primuꝫ ṗncipiū: qḋ eſt aliud a forma ꝯcurrēte effectiue. ¶ 2ᵐ qḋ hic apparet ex īētione Cōmēta. eſt: ꝙ ṗmū ṗnᵐ eſt infinitum in vigore: qḋ eſt de eius intētione. Dicit enim hic ꝙ cū Ari. vidit v̄tutes appetitiuas corporū celeſtiū motores appropriatos eſſe potentiaꝝ finitarum ⁊ vigoris finiti: ⁊ vidit motꝰ coꝝ eſſe cōtinuationis ꝑpetue: iḋ fuit ei manifeſtū ꝙ cā cōtinuationis motus nō eſt illa forma q̄ mouet effectiue: ſed illud appetibile: ex quo ſiqdē appet de intentione eius eſſe ꝙ ṗmū ṗncipiū nō eſt finitū in vigore: ex quo enī appropriati motores nō ſūt cā perpetuitatis motus: q̄ꝛ ſunt finiti vigoris: igiť a deſtructione conſequentis ſeqť ꝙ ſit ṗmū ṗnᵐ: qḋ eſt cā ꝯtinuatiōis perpetui motus: qui nō eſt finitus vigore. Deinde cum dicit.

¶ Et q̄ꝛ ꝯtinuatio nō ꝓuenit niſi motore ñ moto: ſeqtur ꝙ iſtḋ mouēs nō ē corpꝰ: nec potētia ī corpe: ⁊ ꝙ ē ītelligētia abſtracta: qḋ ēt ḋclaratū ē ī libro de aīa. ſ. ꝙ oē qḋ eſt tale: ē ītelligētia abſtracta: ⁊ qḋ iſtud corpꝰ celeſte intelligit hanc intelligentiā. Intelligere enī trāſmutat ipſū ad iſtud appetere.

¶ Oñdit q̄lis ſit motor ṗmus ſꝫ ſe: ⁊ q̄ꝛ dictū eſt ſtatim ꝙ appetibile ꝑꝑ qḋ eſt motus eſt cā continuationis motus: nunc dicit ꝙ q̄ꝛ cōtinuatio non prouenit niſi a motore ñ moto: ſequitur ꝙ iſte motor: a quo eſt continuatio motꝰ non eſt corpus nec virtus in corpore. ſed eſt intelligentia abſtracta: ⁊ hoc declaratum eſt in tertio de anima. ſcꝫ ꝙ oīs forma. que non eſt in corpore: ſꝫ eſt abſtracta eſt intelligentia: ⁊ hanc intelligentiā intelligit corpus celeſte. vꝫ per ſuum motorem appropriatū: ⁊ hoc eſt q̄ꝛ intelligere qḋ corpus celeſte hꝫ de ipſa intelligentia abſtracta tranſmutat ipſum ad illud appetibile. i. ꝑꝑ hoc ꝙ corpus celeſte ꝑ motorē ꝓpriū intelligit ṗmū: qḋ oīno ſeparatū eſt: a quo depēdet: etiā mouet ꝑꝑ illud appetens conſeruare pfectionē ⁊ ſimilitudinē: quā hꝫ cū eo. ¶ Nota ſicut dicit Cōmēta. ꝙ motor qui dat perpetuā cōtinuitateꝫ non eſt corpus: nec poꝰ in corpore: ſꝫ eſt itelligentia abſtracta: ⁊ vt diciť. 8. phy. ⁊ nō ſolū intelligiť ꝙ ſit abſtractus quia non eſt virtus mālis: nec conſiſtit per corpus: q̄ꝛ eodem mō motores appropriati ſunt abſtracti: ⁊ iḋ cōditio vel ꝓnā nō ē ꝑꝑ mouere ṗmo: ſꝫ ſibi cōuenit ⁊ motoribꝰ alijs celeſtibus: ſed intelligiť ꝙ motor ṗmus eſt oīno abſtractus. ita ꝙ non ē forma mālis nec īmerſa materie: nec forma abſtracta appropriata alicui mobili: ſꝫ oīno ē abſtracta: ⁊ ita per hoc differt a motoribus appropriatis: qui lꝫ ſint abſtracti ex ſe: ſunt tñ cōiuncti per opationem ⁊ appropriati ad determinata mobilia. Et ex hac conſideratione oportet hmōi motores plures opinari: ⁊ videť q̄cquid dicitur de motoribus abſtractis in eſſe ſolū ꝙ dicať de ṗmo q̄ eſt abſolutꝰ ſimpliciter ⁊ econuerſo. ſꝫ nō ē ita: eſt eniꝫ deceptio ſm quid ⁊ ſimplr: ⁊ ideo Cōmenta. ſepe motores appropriatos ponit in corporibus celeſtibꝰ ꝑꝑ motum celi vel deſiderium celi: vt ſupra dictū ē in qōne quadam. ¶ Nota ꝙ ꝑ motorem appropriatū intelligit ipſum primum motorē qui ē primus. ⁊ ideo ſm diuerſitatem mouentiū appropriatur diuerſis ordinibus: ⁊ ſūt diuerſi gradus intellectus eius: lꝫ in ſeipſum ṗmum ſit vnū oībus modis ⁊ ſimplr: q̄ꝛ vt Cōmētator dicit. 12. metaphy. nō ē idē qḋ de ṗmo ṗncipio intelligit motor ṗmi mobilis cū eo qḋ de ipſo intelligit motor ſaturni ⁊ intellectus: qḋ eſt idem quantū ad eſſentiā: ⁊ hoc ideo eſt q̄ꝛ iſti motores appropriati differunt in perfectione ⁊ in eſſe vt Cōmentator dicit ſecundo celi ⁊ mundi.

¶ Et cōſiderauit etiā ḋ cā eternitatis celi: ⁊ declarauit in vltimo ṗmi celi ⁊ mūdi in eo nō potētiā exiſtere oīno: ⁊ declarauit ēt de v̄tute: q̄ mouetur celū localiť. ſ. aīa appetitiua ipſā nō habere materiā: niſi materiaꝫ q̄ eſt in potētia in loco tñ. Cuꝫ igitur ſciuit

hos tres

has tres cās cōpleuit ſciam de celo. Et eſt declaratū ex hoc toto qđ dixit ēt in ſcđo celi ⁊ mundi.ſ.ꝙ ſi in celo eſſent plures ſtelle aut maiores aut minores ceſſaret motus eius ⁊ ſic ceſſaret cōtinuatio motus. Mo/tus enī eſt neceſſarius in cōtinuatione.

¶ Recapitulat prius dicta dicens:ꝙ cū Ari. cōſiderauit in cauſa eternitatis celi:⁊ determinauit in fine primi celi ⁊ mundi ꝙ in celo non eſt potentia ad non eſſe.ſ.q: ipſum ſm ſe eſt ingenerabile ⁊ incorruptibile: ⁊ declarauit etiam de virtute qua mouetur celum localiter ꝙ nō hꝫ materiam cui det eſſe:ſed ſolum ſubm cui dat motū: quū ſciuit iſtas tres cauſas cōpleuit ſciam de celo:⁊ intelligit per tres cauſas ſubm celi:qđ eſt quaſi quīta eſſentia ⁊ motorē appropriatū qui dicitur virtus appetitiua eius: ⁊ hec duo remanent:⁊ tertia cā eſt motor primus qui eſt mouens appetibile:qđ eſt oīno īmobile abſtractū: de quo prius loquebatur:⁊ ſubdit ꝙ hoc totū declaratū fuit prius ex illo qđ phs dixit ſcđo celi ⁊ mundi:ꝙ ſi in celo eſſent plures ſtelle vel maiores vel minores: ceſſaret motus eius:⁊ per ꝯñs continuus non eſſet in cōtinuatione. ¶ Notandū eſt per hoc qđ dicit.ſ.qđ ſi in celo eēnt plures ſtelle vel maiores vel minores ꝗ̄ ceſſaret motus ei⁹ intelligit de duab⁹ cauſis predictis.ſ.de ipſo celo: ⁊ motore appropriato:qui eſt anima eius. Nam ex proportione determinata iſtius motoris appropriati ad ſuū mobile ꝓbat phs ꝙ ſi eſſent plures ſtelle vel maiores ceſſaret mot⁹ vel nō fieret in eadē velocitate:qua fit motus. Et īplicite dat intelligi tertia cā:q̄ eſt primus motor: ⁊ iſta dicta cā declarata ē a phō. 8.phy.⁊.12.meta. Deide.c.d.

¶ Et fuit declaratū ī oib⁹ iſtis:ꝙ dator cōtinuatiōis motus eſt dator motus celi. Et niſi ipe eēt deſtrueret mot⁹ ⁊ ſi mot⁹ ⁊ celū celū enī eſt ꝑꝑ motū ſuū:⁊ ſi motus celi deſtrueret:motus entiū īfinitorū deſtrueret ⁊ ſic mūdus. Ex quo verificat ꝙ dator ꝯtinuationis mot⁹ eſt dator etiā alijs entib⁹.

¶ Oñdit motorē ꝓmū eē cām oib⁹ alijs, ⁊ dicit ꝙ declaratū fuit ex oib⁹ iſtis:q̄ īmediate ſupra dicta ſunt:ꝙ motor q dat motui celi cōtinuationē.ſ. motor primus. dat ēt moueri:q: motus eſt de gñe ſucceſſiuoꝝ:⁊ ideo ſuū eē cōtinuū ē ſuū eē. ¶ Ex quo appet ꝙ q dat ꝯtinuationē motus dat eē motus: ⁊ niſi ipe q dat ꝯtinuationē eēt:deſtrueret mot⁹:q: cū ceſſaret .ei⁹ ꝯtinuatio:ceſſaret eius eſſe: ⁊ ſi deſtrueretur motus celi:deſtrueret celū per ſuū motū:q: vnūqđqꝫ qđ hꝫ opōnē ꝓpriā ē ꝑꝑ opationē ſuā ꝑꝑ finē ſcđo ce. ⁊ mū. q̄re d̄ſtructo motu celi deſtrueret celū vel eēt fruſtra:⁊ ſubdit ꝙ deſtrueret mot⁹ iſtoꝝ inferiorū ⁊ ꝑ ꝯñs entia:quare deſtrueret totū. ¶ Ex quo apparet eē verū:ꝙ motor qui dat motui eē ꝯtinuū:dat eē oib⁹ alijs entib⁹:⁊ eſt motor ꝓmus:q: oīa habēt eſſe per ipſum:⁊ ſi ꝓmū non eēt:alia nō eſſent:⁊ ita oīa ab ipſo dependent in eſſe ⁊ perfectione tanq̄ꝫ a fine. ¶ Et ex hoc expreſſe apparet modus ſm quē cā ꝓma dat eſſe omnibus alijs entibus in eternis ⁊ neceſſarijs de ſe ſm intentionē phi ⁊ eius Cōmēta. q: hoc nō eſt ſicut cauſa effectiua ⁊ ꝓductiua:q̄ dat eſſe ſuo effectui poſt nō eſſe:ſed ſicut ꝑꝑ quē alia ſunt:⁊ ſicut ꝯſeruās ⁊ ꝑficiens. ¶ Notandū eſt ꝙ dicit:ſi deſtrueret motus celi:⁊ tūc deſtruerent oīa inferiora:⁊ hoc ideo:q: celū nō eſt ſolū cauſa in eē iſtis inferiorib⁹:ſed ēt in ꝯſeruari. nā ſicut apparet ſcđo de gñatione. Cōmēta. aſſumis ſcđo celi ⁊ mū. motus ſolis in obliquo circulo eſt cā gñationis ⁊ corruptionis: motus autē diurnus eſt cā cōtinuitatis ⁊ perpetuitatis ⁊ cōſeruationis eterne in re nāli:quare pꝫ celum eſſe cām iſtoꝝ inferiorū:non ſolū in eſſe:ſed etiam in conſeruari:ſed deſtructa cauſa cōſeruatiua:deſtruitur effectus:quare d̄ſtructo motu celi:deſtruerentur omnia iſta inferiora.

¶ Demonſtratio aūt:qua viſus in vltimo octauo phyſicoꝝ.ſ.ꝙ virt⁹ īfinita nō exiſtit in corpore finito:ſiue fuerit virtus mālis:ſiue nō:plures īduxit ad errorē. Et multotiēs locuti fuim⁹ de diſſolutione q̄ōnis ꝯtīgētis ī ea:⁊ ſimilr locuti fuimus d̄ hoc:qđ ꝯtingit ex hoc:ꝙ ꝓmū motū ex ſe ⁊ ex alio eſt motū ꝑ accidens ꝑ naturā motoris ſui ⁊ hoc itendimus declarare. Et eſt manifeſtū ꝙ q deſtruit ſciam cauſarū iſtoꝝ trium queſitoꝝ:non complebitur in eo ſcia celi.

¶ Redit ad declarandū de nā corporis celeſtis in cōparatione ad motorē ꝓmū. circa qđ duo facit. ꝓmo ꝓmittit intentionē ſuā. ſcđo declarat ītentū ſuū. (Perſcrutandū.) ¶ Circa ꝓmū ꝓmittit duo:ex qb⁹ elicit ꝓpoſitū:dicens ꝙ demonſtratio:qua viſus eſt Ari. in. 8. phyſi.ſ.ꝙ virtus infinita nō exiſtit in corpore finito: ſiue illa virtus fuerit mālis. ſiue nō plures duxit in errorem:⁊ multotiens fuimus locuti de diſſolutione queſtionis cōtingentis in illa demonſtratione:⁊ intelligit per demonſtrationē determinatam in mā.ſ. propōnē que aſſumpta eſt prius. vꝫ ꝙ virtus infinita nō eſt in corpore finito. Et ſubdit ꝙ ſimiliter locuti ſumus de alio qđ ſequitur ex illo prius dicto.ſ.ꝙ ꝓncipiū ex ſe mouet ex alio per accñs.ſ. per aliud.ſ. ꝑ nāꝫ motoris appropriati. ¶ Scđo ex hoc ſtatim elicit intētum ſuū cū dicit:⁊ hoc intendimus determinare.ſ. quō primū motū ex ſe:qđ eſt celū:eſt ex alio.ſ. a motore ꝓmo ⁊ hoc ꝑ nām ſui motoris appropriati. Et ſubdit ꝙ manifeſtū eſt ꝙ q deſtruit ſciam iſtaꝝ triū cāꝝ.ſ.ſciam cōtingentiū q̄ōnū circa iſtas tres q̄ōnes nō cōplebit in eo ſcia corporis celeſtis:qđ eſt quinta eſſentia. ¶ Notandū ꝙ per illa tria cōplebit ſcia celi:⁊ ꝑ motū ſuū tanq̄ꝫ ꝑ ꝓpriam opōnē:motus aūt ei⁹ eſt ꝑꝑ ſuū motorē appropriatū:qui mouet ipſum effectiue:nā agentia diuina nō agūt niſi ꝑꝑ dilectionē:vt ipſe dicit ſcđo ce. ⁊ mūdi:motores aūt appropriati ſunt ꝑꝑ motorē ꝓmū a quo dependent in eſſe ⁊ moueri:vt ſupra dictū eſt. Et quia ꝑfecta ſcia alicuius nō habetur niſi ꝑ cognitionē oīuꝫ cāꝝ vt dr̄ ꝓlo poſte. ⁊ ꝓmo phy. ergo ſcia celi ſine his ꝑfecte hri non pōt. ¶ Notandū eſt ꝙ q̄ſtio:quā ꝓponit ꝓter hoc qua dicit plures fuiſſe ī errore:quā ipſe ſoluit in pluribus locis eſt ꝙ ſi oīs ꝯtus exiñs in corpe eſt finita. igit oēs virtutes celeſtes actiue ſūt finite:q̄re nō poterūt cāre motū ꝑpetuū. ¶ Et ſi dicatur ꝙ v̄tus terminās motū ꝑpetuum eſt infinita:tūc ſeqt ꝙ mouet in nō tpe:qđ eſt impoſſe. Et in pte ipſe diſſoluit iſtā q̄ōnē in capl̄o īmediate ꝓcedēti:vbi oñdit ꝙ v̄tutes celeſtes vno mō ſūt finite.ſ. in q̄litate actionis:⁊ alio mō īfinite.ſ. in duratione:⁊ eodē mō diſtinguit in ſcđo celi ⁊ mūdi: ſed ſolonē magis cōpletā dicit ī.12.meta. vbi dicit ꝙ mot⁹ celi cāt ex duob⁹ motorib⁹:quoꝝ vn⁹ eſt īfinite potētie a quo hꝫ eternitatē. ⁊ alt⁹ eſt finitus in vigore a quo hꝫ velocitatē d̄terminatā:⁊ in eādē ſnīam ꝯcedat ī .8. phy. vbi vult ꝙ ꝓmus motor cū ſit ſempitern⁹ nō eſt finitus nec īfinitus:eo ꝙ nō eſt q̄ꝫtus:nec hꝫ attributionē ad q̄ꝫtitatē ſꝫ vigorē:⁊ iō nō ſeqt ꝙ moueat in nō tpe q: ibi vult:ꝙ ꝑꝑetas motus ſit a ꝓ motore:vel ꝙ non indigeat motore ꝓter h ꝙ hꝫ motorē:q mouet ipꝫ effectiue.

¶ Perſcrutandū ē de hoc qd̄ dicūt: ꝙ cor
pus celeſte eſt ſimplex ⁊ ſpūale. Intēdunt
enī ī ipſo eē dimēſiones nō in mā: ⁊ iō nō
recipit alteratioē ī qualitatib⁹: nec ī ſubā.
Et eſt ſicut dicit Themiſti⁹: ꝙ ſol ⁊ luna ⁊
alie ſtelle aut ſūt forme: ideſt dimēſiones ñ
in mā. i. corpora ſpūalia: aut hñt materiaꝫ
equocā cū iſtis materijs. Nullus aūt dubi
tat ī hoc ꝙ ſūt corpora q̄ mouent̄. Et etiaꝫ
nullus dubitat ꝙ corpora nō recipiūt alte
ratioē ⁊ trāſmutatioē in ſuba: niſi q2 ſūt
in materia: ⁊ iō inuenit̄ ī eis pluſq̄ꝫ vnum
nūero: ⁊ ſunt ſpēs ⁊ genera. Corpora igit̄
celeſtia ſunt corpora abſoluta a materia.

¶ Declarat propoſitū: circa qd̄ duo facit. pmo oſidit q̄li
ter celum indigeat motore primo vel quā habitudinē in
ſuo moueri habeat ad motorē primū. ſcdo occaſione hu
ius mouet quandā q̄ōnē circa naturas corporis celeſtis: ⁊
eam diſſoluit. ibi. (Joānes enī.) Circa pmū adhuc duo
facit. pmo oſidit celū adhuc nō hr̄e materiā ꝓpie. ſ. eiuſ
dem rōnis cum materia generabilium ⁊ corruptibilium
ſecundo oſtendit ipſum habere materiam: que eſt in po
tentia ad vbi. ex quo demonſtrat intentū ibi. (Sꝫ cū ſicut
duo.) ¶ Dicit ergo ꝙ cū ſuit dictū ſtatim ꝙ itendit hic
declarare quō pmū motū ſꝫ ſe. ſ. celū mouet̄ per naturaꝫ
ſui motoris appropriati. Nunc dicit ꝙ perſcrutandū eſt
igit̄ de hoc qd̄ dicunt ſapientes ꝙ corpus celeſte eſt ſim
pliciter ſepabile. i. ſeparatum a materia ⁊ trāſmutatiōe
⁊ ideo eſt perſcrutandū vt ſciamus que potentia eſt in cor
pore celeſti: ⁊ que nō. nam ex hoc apparebit qd̄ intendūt
quidam dicentes corpus celeſte eē ſimplex ⁊ ſeparabi
le: intendunt enī ipſuꝫ eē dimenſiones non in mā. ideſt
corporeitatē ſine mā: que eſt in potentia ad eē. ideo eſt
inalterabile ⁊ intrāſmutabile ſuba ⁊ qualitate. ſ. alteratio
ne corruptiua ⁊ ſubdit ꝙ eſt ſicut Themiſtius dixit: ꝙ ſol
⁊ lunā ⁊ alie ſtelle ſunt forme. i. dimēſiones non in mā. i.
corpora ſpiritualia: aut ſi habent materiā eſt equiuoce di
cta cū mā iſtoꝝ inferiorū: ⁊ ꝓbat ſtatiꝫ: q2 nullus dubitat
in hoc ꝙ ſunt corpora: q2 mouent̄: ⁊ etiaꝫ nullus dubitat
ꝙ corpora alterabilia non recipiant alteratioē ⁊ tranſ
mutatioē in ſubſtantia: niſi q2 ſunt in mā que de ſe eſt in
potētia ad ſo'as diuerſas in ſpē ⁊ numero. iuenit̄ enī ī ip
ſis rebus mālibus plus vno nūero ſub vna ſpecie: vt ſūt
ſpecies ⁊ genera. Sed cū corpora celeſtia ſic nō alterant̄
nec tranſmutant̄ ſm ſubam: nec iuenit̄ in eis multitudo
indiuiduoꝝ ſub vna ſpecie: igit̄ corpora celeſtia ſunt ab
ſtracta a mā ac ſi argueret ſic. Omne qd̄ habet mām alte
rat̄ ⁊ tranſmutant̄ ſm ſubſtātiā: corpa celeſtia nō alterā
tur: nec tranſmutat̄ ſm ſubſtantiā. igit̄ ⁊c̄. Et huius rō
nis ponit maiorē Cōmenta. in littera. ¶ Notādū ꝙ cor
pora celeſtia dicunt̄ forme ꝓ tanto q2 ſunt exiſtentia ī ac
tu ꝑ ſeipſa nō per aliā formā dantē ſibi eē formalr̄: ⁊ q2
in alijs actualitas exiſtendi eſt a forma: ideo alia corpora
quodāmō dicunt̄ forme. ¶ Notandū etiā ꝙ omne ha
bens mām tranſmutabile eſt ſm ſubam: q2 materiā cōſe
quit̄ ſubiecta potentia: ſicut accñs ꝓpriū ſuū ſubm: ⁊ iō
cū eſt ſub vna forma ipſa etiā in potentia eſt ad aliā: ⁊ iō
māle eſt trāſmutabile ſm ſubam: ꝓpter hoc dicit Cōm.
ſeptimo metaphy. ꝙ trāſmutatio fecit ſcire māꝫ: ⁊ ex hoc
eſt ꝙ in malibus inuenit̄ pluralitas indiuiduoꝝ ſub vna
ſpē: ſed a diuerſis numero: eo ꝙ materia per dimenſio
nes ſibi primo inherentes vniuerſaliter diuiſibilis eſt: ⁊

ſō cū aliquod agēs per partes diuerſas agat eadē forma
ſm ſpēm: recipiet̄ in diuerſis portionib⁹ māe: vt Cōm.
dicit. 7. meta. ⁊ ita ſūt plā idiuidua ſub vna ſpē. D. c. d.

¶ Sed tñ fuit dubiū de eis vtrum habeant
materiā per potētiā: q̄ eſt in eis ad vbi. Oīs
enim potentia exiſtit in materia. Sed forte
videtur ꝙ iſta materia habet eē medium
inter materiā: que eſt oīno in potentia ⁊ in
ter actū purum. ſ. tres dimenſiones: in qui
bus non eſt potentia oīno: ⁊ ſic potentia
habebit gradus: ⁊ materia gradus: ⁊ per
hanc potentiam indigent corpora celeſtia
motore: in quo non eſt potentia omnino.

¶ Oſidit celū habere mām que ē in potētia ad vbi. ⁊ ingꝛ
rit per modū queſtionis. vtrū in celo ſit mā per potentiaꝫ
que ē in eo ad vbi. ⁊ dicit ꝙ ſic. quia oīs potentia exiſtit in
materia: cum igitur celum habeat potētiā ad vbi. igitur
habet mām. ¶ Soluit ⁊ dicit ꝙ forte vr̄ ꝙ hēat māꝫ ſed
illa mā hꝫ eē mediū inter mām: que eſt oīno in poten
tia: ⁊ inter actū puruꝫ: qd̄ eſt eē dimenſiones. in quibus
corporeitas nō eſt oīnō in potētia ad eē: ⁊ ita iſta potētia
hꝫ gradus: ⁊ mā ſimilr̄: ita ꝙ quedā eſt potētia ſimplex: ⁊ q̄
dā materia ſimplex: que ſupple eſt pura mā ⁊ pura potē
tia: ⁊ hec eſt gn̄abiliū ⁊ corruptibiliū: ⁊ q̄dā eſt mā ſꝫ qd̄
vt eſt corpus celeſte: qd̄ ſolū eſt in potentia ad vbi. ¶ Et
ſubdit ꝙ hoc eſt ꝓpoſitū pncipale ꝑꝑ qd̄ oīa alia dicta
ab illa parte perſcrutanduꝫ igit̄ huculq; induxit: ⁊ eſt ꝙ
ꝑꝑ iſtaꝫ potentiā que eſt in corporibus celeſtib⁹ indigent
motore aliquo: qui non eſt in potentia oīno: ⁊ ille eſt mo
tor pmus. ¶ Notandū q2 dicit̄. (Dubitat̄ ꝙ forte celū
vr̄ hr̄e mām.) pro tāto dixit forte: ſicut dixit ſupra in iſto
libello: ⁊. 8. metaphy. q2 corpus celeſte videt̄ magis ha
bere nomen ſubiecti q̄ꝫ materie: q2 materia eſt proprie in
potentia ad formā: ⁊ eſt verū ſubm ſitum forme vt ſupra
patuit: ⁊ ſic corpus celeſte ꝓpie nō eſt materia. ¶ Item
notandū ſicut dicit Cōmēta. ſcdo celi ⁊ mundi ⁊ aliquā
tulū aſſumptū eſt: celū eē ligamentū gn̄abiliū ⁊ corru
ptibiliū cū cauſis eternis corpeis: ⁊ iō neceſſe ē vt inter
pn⁹ eterna ⁊ res gn̄abiles ⁊ corruptibiles ſit ens tale me
dium qd̄ ſit eternū ⁊ intranſmutabile ſm ſubaꝫ: trāſmu
tabile aūt in loco: ⁊ ſi nō eſſet ita: impoſe eſſet ꝙ a princi
pijs eternis prouenirent aliqua actio ſpōlis: ꝓpter quod
intulit in octauo phyſicorū ꝙ primū antiquū nihil agit̄ ī
iſtis inferioribus ſine ſcdo antiquoꝝ: ideo celū eſt nature
medie habens aliqd poſſibilitatis: cū qua cōicat cū iſtis
inferioribus. ¶ Item ſicut dicit Cōmenta. 7. metaphy.
in corpore celeſti non eſt potētia ⁊ corrūpat̄: vt ſupra decla
ratū eſt ſepe: motus autē eius pōt corrumpi: q2 hꝫ contra
rium. ſ. quietem: ⁊ ideo Ariſto. dicit nono meta. ꝙ non eſt
timendū ꝙ celū ſtet: ⁊ non eſt timendū ꝙ celū corrum
patur: q2 eſt impoſe ꝙ corrūpatur: qd̄ eſt impoſe ꝙ non
ſit: ideo nullus timet euenire: qd̄ eſt impoſe vt eueniat: ſꝫ
illud qd̄ eſt poſſibile de ſe. quia igit̄ motus celi pōt corrū
pi quantū eſt de ſe: ⁊ eſt impoſe ꝙ corrumpat̄: q2 eſt mo
tus ſempiternus ſine principio ⁊ fine ſi ne: vt ꝓbatur octa
uo phyſico: ideo opꝫ ꝙ neceſſitas ſui eē: ex quo ex ſe nō
eſt: ſit ab aliquo principio: in quo omnino nulla ſit potē
tia per ſe nec per accñs: ⁊ tale eſt ſolum primū principiuꝫ
q2 ex hoc dicitur primus motor: q2 dat motui continuita
tem: ⁊ hec ꝑꝑ modum quē declarat Cōmenta. in codeꝫ
cōmēto prealleg ato. ſ. ꝙ ipſuꝫ eſt idē eodem modo ſemꝑ
ītranſmutabile manēs. ideo motoribus appropriatis idē ſem
per ⁊ codē modo ab ipſis appetitur ſemꝑ: ⁊ q2 motus eſt

ꝑ appetitum

per appetitum. Jdeo ſicut idem ſemꝑ eodem modo intelligitur ⁊ appetitur: ⁊ ſic ſemper eodem mō fit motus. ⁊ ideo apparet ꝙ corpa celeſtia q̄ poſſunt geſcere indigent nec̄io ad ꝓpetuationem ſui motus motore: in quo nulla potētia eſt oino: in motoribus aūt alijs ⁊ intelligētijs aliqd eſt poſſibilitatis: q̄ qḋ eſt intelligēs extra ſe dependet ex alio vt dixit Cōmentator tertio de aīa. ⁊ ſunt vigoris determinati: ⁊ ſm illam ꝓportionem ad diuerſa non pñt facere motum ſempiternum ⁊ neceſſarium.

❡ Joānes aūt grāmaticus dedit q̄ōnē de qua plures ꝯſiderātes nō poterāt euadere. Dicit eniꝫ ſi mūdus eſt finitus dꝫ hr̄e potentiā finitā: ḡ eſt gn̄abilis ⁊ corruptibilis.

❡ Mouet quādam q̄ōnem: ⁊ ꝑmo mouet eam: ſcḋo ſoluit ibi. (Ad hoc dōm.) Quia dixerat ſtatim ꝙ celuꝫ indiget motore ꝓpter potentiam: que eſt in eo ad eſſe: ideo circa hoc mouet q̄ōnem quādam: quam mouet Joānes grāmaticus dicēs: ꝙ Joānes mouet q̄ōnem peripateticis: de qua plures conſiderātes non poterant euadere idest ſoluere illam. Dixit enim: ꝙ ſi motus eſſet finitus: vel celum eſt finitum nō poſſet eſſe vtutis infinite in 8° phyſicoꝝ. ⁊ in ſcḋo celi ⁊ mundi. omne aūt qḋ hꝫ virtutem finitaꝫ eſt durationis finite: q̄ duratio eſt ꝓpter aliquām virtutem: ex quo concludit celum eſſe durationis finite: quare celum erit gn̄abile ⁊ corruptibile.

❡ Et ad hoc dicendum ꝙ gn̄atio ⁊ corruptio: ⁊ oīs motus eſt a virtute: que eſt habitus: ⁊ omne qḋ caret cauſis motus: neceſſe eſt habere q̄etem que eſt eius ꝑuatio. Et non eſt impoſſe exiſtere in corpe finito: qḋ care motu: q̄etem infinitā: lꝫ corpus ſit finitum: q̄es eniꝫ eſt priuatio: ⁊ ꝑuatio nō eſt potētia. Vn̄ dicit Ariſt. ꝙ cum ſtelle careant cauſis motus: quas hn̄t corpa celeſtia: hn̄t de neceſſitate quietem infinitam: que eſt priuatio motus. Et ſimilr̄ oſtēdit. ꝙ terra debet hr̄e q̄etem infinitam: que eſt priuatio motus: q̄ caret agente motuꝫ in ea in infinitum. Et ideo dicit: ꝙ quies que eſt in ea: contingit neceſſario vt ſit fortior virtute celi: qua mouet. Motus enim ſuꝑ ipſam eſt: ⁊ motus īpoſſibilis eſt in corꝫ qḋ eſt q̄ſcens: cum careat cauſis motus: ⁊ h̄ eſt manifeſtum ꝑ ſe. Jn celo igitur eſt priuatio infinita licet ſit finitum: cuꝫ quies ſit priuatio non virtus: ſicut exiſtimauerunt qui dixerunt ꝙ q̄es eſt in eo ꝑ virtutem: imo neceſſario eſt per priuationē virtutis.

❡ Hic ſoluit. ⁊ primo demonſtrat: ſecundo mouet dubiuꝫ circa dictam ſolutionem: ⁊ ipſam ſoluit. ibi. (Et ideo loquentes). ❡ Dicit ergo primo ꝙ ad hoc dicēdum: ꝙ generabile ⁊ corruptibile ⁊ vniuerſaliter omnis motus eſt ab aliqua virtute: que eſt habitus: quies autem eſt priuatio motus per ſolam carentiam cauſarum motus: ⁊ non per virtutem aliquaꝫ que eſt habitus: ⁊ ideo omne quod caret cauſis motus: neceſſe eſt habere quietē: que eſt priuatio habitus. Tunc ex hoc ſoluit queſtionem dicens: ꝙ in corpore finito non poſſit eſſe virtus infinita nō tamen eſt impoſſibile in corpore finito qḋ caret motu eſſe priuationem infinitam: eo ꝙ quies eſt priuatio: priuatio autēꝫ cum non ſit potentia vel habitus bene poteſt eſſe infinita in corpore finito: q̄ caret cauſis motus: ⁊ hoc declarat ex textu Ariſto. qui dicit ſecūdo celi ⁊ mundi: ꝙ cum ſtelle careant cauſis motus quas habent corpora celeſtia de neceſſitate habent quietem infinitam per ſe: tunc conſtat ꝙ ſtelle ſunt corpora finita: ſicut dicitur de terra: que dicitur hēre quietem infinitam que eſt priuatio motus: eo ꝙ in infinitum caret cauſa agente motum: ⁊ ideo dicit phs in libello ſuo de cauſa motus animalium: ꝙ q̄es terre fortior eſt virtute q̄ꝫ celum: quia motus celi eſt ſupra ipſam: omnino autēꝫ motus dicitur eſſe ſuper aliqd fixum: vt apparet de cauſa motus aīalium: motus v̄o eſt impoſſibilis in eo ꝙ eſt ſimpliciter quieſcēs: cum careat cauſis motus: quare app̄et non eſſe inconueniens: ꝙ in corpore finito ſit infinita quies vt in celo: ideo ē q̄es infinita licet ſit finitum: cuꝫ quies nihil aliud ſit q̄ꝫ priuatio eoꝝ motuum vt motus corruptionis. ⁊ ſubdit ꝙ hoc ignorauerūt illi qui dixerunt: ꝙ quies eſt in eo per virtutem que eſt habitus: imo ineſt neceſſario per virtutis: priuationē mouentis ad corruptionem. ❡ Nota ꝙ iſtam ſolutionem tangit ad iſtam queſtionem circa quartum phyſicorum: vbi dicit ꝙ potētia ſcilicet ſuſceptiua motus eſt infinita: ⁊ hoc ideo eſt quia ſimplex non componitur ex materia ⁊ forma: ⁊ ex hoc ꝙ caret cauſis corruptōis abſciſio enim materie eſt cauſa perpetuitatis: vt ipſe dicit ſecūdo celi ⁊ mundi: ⁊ qḋ caret cauſis corruptionis manet in infinitum: qḋ autem manet in infinitum poteſt infinitum motum recipere ab alio: ⁊ eandem ſolutionē tangit primo celi ⁊ mundi. ❡ Aliam ponit ſolutionē ad iſtā queſtionem in libro metaphyſice. dicit enim ibi: ꝙ cum dr̄: ꝙ oīs potentia exiſtens in corpore eſt finita ꝙ verum eſt. ſed potentia dicitur multipliciter: eſt enim potentia in ſubiecto: potentia in alteratione: potentia ad vbi. Sed vt declaratum eſt in octauo phyſicoꝝ ⁊ in primo celi ⁊ mūdi: in corpore celeſti nulla eſt potentia niſi ad vbi. Et cum dr̄ ꝙ oīs potētia exiſtēs in corpore finita eſt: verum eſt quecūq; potentia corruptiua in ipſo: ſed non ſequitur ꝙ in celo ſit potentia ad corruptionem nec finita.

❡ Et ideo videmus loquentes in hac queſtione querere vtrum ꝑmaneat per ſe: aut per diſpoſitionem additam illi: ⁊ eſt permanens per ſe: quia permanentia eſt priuatio motus: ⁊ priuatio non accidit ei: niſi quia caret agēte motum. Et ſcias quod hec queſtio eſt valde bona.

❡ Mouet circa hoc quoddam dubium: quia dictum eſt ſtatim ꝙ celum habet quietem: que eſt priuatio trāſmutationis in ſubſtātia per priuationē virtutis: non per priuationem: que eſt habitus: nūc dicit ꝙ ideo loquentes in hac queſtione dubitantes de hoc etiam querunt: vtrum corpus celeſte permaneat per ſe: vel per aliquam diſpoſitionem additam: nam permanētia eſt priuatio motus: ⁊ priuatio nō accidit ei in aliquo: niſi quia in ſua eſſentia caret agente motum vel trāſmutationem in ſubſtantia: ideo ſm ſuam eſſentiaꝫ eſt permanens. Et ſubdit ꝙ hec queſtio eſt valde bona: quia multis intulit difficultatem. ideo in pluribus locis ipſe diſſoluit eam.

❡ Finis expoſitionis Joānis de Gādauo Auerroyſtaꝝ principis ſuper libro Auerroys de ſubſtantia orbis.

Incipiunt queſtiones ſingulares ſuper libro de ſubſtantia orbis edite a clariſſimo philoſopho Joanne de Gandauo.

SIcut dicit pħs. 2. meta. pħiam veritatis ſciam vocari recte ſe h3. ⁊ rō eſt: q2 illa ſcia d3 merito veritatis dici cuius finis eſt veritas: ſed pħia realis de qua dicte ꝓpoſitionis eſt intētio eſt hmōi. igit ⁊c. maior eſt nota p pħ3 ſcdo de aīa qui dicit: q iuſtū eſt vnūqdq3 a fine denoīari. ⁊ ideo ſcia cuius finis eſt veritas d3 dici veritatis ſcia. aſſumptū p3 2° metaphyſice. vbi dī q finis theorice eſt veritas: cōſtat aūt realem pħiam quo ad oēs eius partes eē theoricam vt declaratur. 6. meta. vbi ꝯcluditur tres eſſe pħias theoricas. ſ. mathematicam: pħicam: ⁊ metaphyſicam. Et hoc pōt aliř declarari: illa ſcia eſt veritatis cognoſcitiua q̄ ꝓcedit per cās: pħia realis eſt hmōi. igif ⁊c. maior eſt nota ꝑmo poſterioꝝ: tunc. n. veritatē ſcimus cum cās cognouerimus. Et huic alludit pħs 2° meta. dicens. neſcimus aūt veꝝ ſine cā: aſſumptū declaraf in oib⁹ partibus pħie nālis ⁊ ex meta. cōſiderat enim metaphyſica cauſas nō ſolum quaſcūq3 veꝝ etiā altiſſimas: p3 ex eius ꝓhemio: q2 ēt metaphyſica inquirat cauſas dicit pħs. 6. meta. q aūt pħia nālis inquirat ēt cauſas p3 ex ꝓceſſu primi libri pħyſicoꝝ: ⁊ etiam oſtendit pħs in principio ſexti meta. q omnis ſcia intellectiua eſt circa cauſas ac ꝑncipia indemonſtrabilia ⁊ ſimplicia. Ex quibus p3 q vocari recte ſciam veritatis ſe h3: qđ attendēs Seneca octuageſimo ſcđo epiſtolarum ad lucillu3 dicit. Philoſophia res tradit nō ſolum de diuinis ſed ēt humanis: que cogitat de p̄teritis: de futuris: de caducis: de eternis: de tempore: ideo eſt p2e ceteris appetēda cum ſit veritatis cognitio: ⁊ illius operatio ſm rōnem ſit ſūme bonū in hac vita: dicēte pħo primo ethicoꝝ: hoīs felicitatē in operatione cōſiſtere ipſius anime ſm virtutem eius optimam in vita perfecta: optima aūt virtus aīe eſt intellectus: cuius operatio eſt veritatis cognitio. Huic ꝯſonat Seneca decimo ſeptimo epiſtolarum ad Lucillum. Scio neminem bñ poſſe viuere ſine ſtudio ſapiētie: ⁊ alibi ad eūde3 ſic ait. Cum oīa habueris: cur ⁊ ſciam noles habere: hec ēt erit vltimum vite inſtrumentum. ⁊ ſubdit. Per huius ad oēm incurſum ſapiens inuictus eſt ⁊ interritus: non ſi paupertas: nō ſi luctus: non ſi ignominia: non ſi dolor impetus faciat pedem refert interritus: equa illa ſoīt ⁊ iſterrita. plenus eſt gaudio ylaris ⁊ placidus: cum diis ex pari viuerit. Inquit etiam vigeſimo primo epiſtolarū ad eūdem. Studia te nobilem efficiūt: in ſtudio eger nō eſt animus. ideo philoſophia eſt ſūme appetenda: licet ⁊ omnis ſcientia que ſub triplici differētia philoſophie poteſt intelligi: eſt enim oīs ſcia: aut actiua: aut factiua: aut theorica: vt nos docet ſexto metaphyſice. inter ipſas tamē ſcientie rhetorice: que nō cauſantur a nobis in opere noſtro ſimpliciter ſed magis ab opere nature obtinēt principatum tanq̄ ꝑficientes ⁊ nobilitantes intellectum noſtrum. Ideo ꝯcludif ſexto metaphyſice theoricas ſciētias eē aliis opratiores: nam theorice finis eſt veritas: practice opus: vt p3 ſcđo metaphyſice. Ex quo p3 pħiam eē homini neceſſariam: ⁊ hoc eſt quod dicit Cōmentator primo phyſicoꝝ q homo equiuoce dicitur de perfecto per ſcientias ſpeculatiuas: ⁊ de aliis hominibus. Inter quas cōſtat q phyſica eſt homini maxie neceſſaria multiplici ratione. Primo q2 nihil opoꝛtunius eſt homini q̄ ſeipſum cognoſcere: qui enim ſe ignorat: parū3 aut nihil de aliis ſcire poteſt: ſed per phyſicam homo ſeipſum cognoſcit. ergo ⁊c. maior declaraf. eſt enim ſcientia de aīa pars ſcie naturalis: vt dicit Cōmentator in libro de aīa. plurima aūt conſideratio ſcie naturalis eſt de corporibus vt ait Phs tertio celi. ⁊ ſimiliter Cōmentator ibidem: igitur. minor declaratur: nam phyſica dat pluribus ſciētiis prima ꝑn⁹ cognoſcēdi: cum noſtra cognitio incipiat a ſenſu: ⁊ hec traditur in ſcientia ſenſatoꝝ ⁊ ſenſuum: igif conſtat dare aliis principia cognoſcēdi. Item facit acquirere confirmationem in primis principiis vt ait Cōmentator in prohemio de anima. igitur p3 phyſicam eſſe neceſſariam homini inter omnes alias. Naturalis aūt philoſophie plures ſunt partes: vt p3 ex diuerſa conſideratione entis mobilis quod eſt ſubiectum in ea: cuius diuiſio omittatur: eo q in multis locis reperif. Item illa pars philoſophie naturalis eſt naturaliter magis deſiderata ſciri: que de nobilioribus inquirit. Artes enim nō differūt adinuicem niſi aut nobilitate ſubiecti: aut confirmatione demonſtrationis: vt p3 per pħm ⁊ Cōmentatorem in libro de anima in prohemio: hec aūt pars que traditur in primo celi ⁊ ſecūdo ſaltem quo ad eius maiore3 partē tractat de nobiliſſimis corporibus: ⁊ entibus hñtibus vitam optimā per ſe ſufficiētem: qua3 ꝑficiunt toto eterno: a quo aliqd cōmunicatu3 eſt eē ⁊ viuere: vt dicit pħs primo celi. Eſt ēt pars maxime ſciri deſiderata: nō ſolum q2 de nobilibus entib⁹: ſed ēt q2 modicum de coꝝ cauſis poſſumus ꝑcipere eo q a nobis diſtāt: ⁊ ratio eſt: q2 magis diligimus paruas ſufficientias de eis habere q̄ maximas demōſtrationes ⁊ efficaces rōnes de rebus notis: vbi dicit pħs ſecūdo celi: ⁊ Cōmētator in eodē loco ait: q meli⁹ eſt ſcire paru3 de reb⁹ nobilioribus q̄ multa de rebus vilioribus. Et l3 philoſophus de illis entibus nobilibus: ideſt corporibus celeſtibus ⁊ eorum motoribus principaliř in libro celi ⁊ mundi inquirat q̄ alibi in philoſophia naturali tñ ob difficultatem eoꝝ multa inſerit in aliis libris: vt in octauo phyſicoꝝ: ſecūdo de gñatione: primo methauroꝝ: ⁊ in pluribus locis ſue metaphyſice ꝑcipue in duodecimo. Et ideo ſemp Ariſt. de nā corpoꝝ celeſtium ⁊ eoꝝ3 motoribus obſcura nec non ⁊ dubia dicere videf: ⁊ ideo Ariſto. Cōmentator nec nō ſingularis emulator quēdam librum q de ſuba orbis ab eo intitulaf cōpoſuit: in quo Auerroys de nā corpoꝝ celeſtium: ⁊ ſiliř eoꝝ motoꝝ: ⁊ diſtam ⁊ ꝯuenientiam eoꝝ ad gñabilia ⁊ corruptibilia in ſuba ⁊ in actionib⁹ tam ex ꝑte corpoꝝ q̄ ex parte formaꝝ ſuccincte explicuit: q̄da3 expreſſa ab Ari. ex diuerſis locis aſſumēs: q̄dam ex verboꝝ eius intētione ſillogiçans. Ideo multi hunc librum deſpiciūt: ex eo q in eius textu tota ſcia Ariſt. itroducif ac ſi verboꝝ Ari. eēt trāſlatio nolentes famam alienam vſurpando ei cōtribuere: qđ erat alienis laboribus adinuētum: quē ſi qdem libellū: q2 de altiſſimis ⁊ nobiliſſimis ſciam Ari. nobis breuiter dilucidat: duxi pro virib⁹ exponēdum: cuius intentionē ſi nō attigi: fui tñ aliis occaſio attingēdi: iuxta illud ſcđi metaphyſice. ſ. q hi q ſuperficialiter enunciauerunt aliqd cōferunt. nam habitum nr̄m preexercitati ſunt. Et ex his p3 q ſit huius libri finis ⁊ intētio p3 ēt cauſa efficiens ⁊ mālis: formalis vō patebit. Patet ēt ordo huius libri ad libros nāles: annectif enim cum ꝑncipalibus illius libri de celo. ⁊ ideo eſt in ei⁹ ordine locandus. eſt autem liber celi ſecūdus inter libros naturales. Et q2 in exordio hu⁹ libri Cōmentator ſupponit celū eſſe cōpoſitum: cū dicit: intēdimus ꝑſcrutari de rebus ex qbus corpus celeſte cōponif. Ideo dimiſſis cōib⁹ queſtionibus: que in principiis libroꝝ fieri conſueuere. ſ. vtrum de tali mā poſſit eſſe ſcia: ⁊ vtrum vna vel plures: ⁊ vtrum

⁊ verum ſcīa naturalis ſit alia ⁊ alia ab hiis que paruꝫ aut nihil conſerunt. ideo ⁊c̄. Qō. j.

Queritur An celum cōponat̄ ex mā ⁊ forma vt videt̄ h̄ ſuppo nere Cōmen. Et arguit̄ ꝙ nō. qꝛ nullū ꝑpetuum componit̄ ex mā ⁊ forma. ſed celum eſt hmōi. ḡ ⁊c̄. maioꝛ declarat̄ a phō. 8. meta. dicēte: ꝙ quecūqꝫ ſunt tranſmutabilia ſm̄ ſubam non habēt mām: eterna aūt ſunt tranſmutabilia ſm̄ ſubam: vt ꝓbat̄ de celo: ⁊ preſertiꝫ de p̄mo celo. igit̄ celum nō hꝫ mām: ⁊ per ꝯñs nō eſt cōpoſituꝫ ex mā ⁊ forma. minoꝛ pꝫ p̄mo celi. ℭ Confirmat̄. illud ꝙ nō hꝫ potentiam ad nō eē non componit̄ ex mā ⁊ forma: celuꝫ eſt hmōi. igit̄ ⁊c̄. maioꝛ pꝫ qꝛ mā eſt illud quo res pōt eſſe ⁊ non eſſe. 7. metaphy. ⁊ in fine p̄mi celi. potentia aūt eſt media pars ꝯtradictionis. ſ. ad eſſe: ⁊ non eē vt vult phūs 8. meta. ⁊ in fine p̄mi celi ⁊ mūdi. igit̄ qḋ non habꝫ potentiam ad non eē non hꝫ mām: nec ēt potentiam ad eē: ⁊ minoꝛ declarat̄ p̄mo celi ⁊ mū. ſ. ꝙ celū non hꝫ potētiaꝫ ad non eē. ℭ Item omne qḋ mouet̄ motu ꝑpetuo nō cōponit̄ ex mā ⁊ forma: celum eſt hmōi. ḡ ⁊c̄. maioꝛ declarat̄ nono meta. dī aūt ibi: ꝙ nō eſt timēdum ꝙ celum ſtet: ⁊ ſubdit rōnem hui⁹. ſ. qꝛ nō eſt motus celi ſupra potētiaꝫ ꝯtradictionis: cauſa enīꝫ fatigationis eſt mā: vt ibideꝫ dicit phūs. minoꝛ pꝫ. 8. phyſi. ꝙ celum mouet̄ motu ꝑpetuo. ℭ Item in omni cōpoſito ex mā ⁊ forma repit̄ pluralitas indiuiduoꝝ ſub eadē ſpecie: ſꝫ in celeſtibus non ſunt plura indiuidua ſub vna ſpē: vt dicit Cōmentatoꝛ p̄mo celi. igit̄ celum nō cōponit̄ ex mā ⁊ forma. minoꝛ pꝫ ex intentione Cōmētatoris. 7. meta. Eſt enim mā cauſa multitudinis indiuiduoꝝ ſub vna ſpē. Ari. ēt in ſcḋo metaph. ꝓbat ꝑ hoc ꝙ celum eſt vnū: qꝛ nō hꝫ mām. igit̄ nō componit̄ ex mā ⁊ forma. ℭ Oppoſitum huius videt̄ dicere Cōmē. h̄. imo ꝯcludit ex intētione phī: corpa celeſtia cōponi ex duab⁹ naturis: ſicut generabilia ⁊ corruptibilia. ℭ Item hoc ēt pōt argui rōne. Naꝫ in oī eo qḋ mouet̄: nece eſt eē mām. vt vult phūs. ſcḋo meta. celuꝫ mouet̄: vt docet ſenſus. ḡ celum hꝫ mām. ex quo ſequit̄ ipſum eē cōpoſitum. oē enim habens mām eſt cōpoſitum. vt pꝫ.

Ad qōnem eſt itelligēduꝫ qd itelligitur noīe celi: nam ꝑ celū poſſumus duo itelligere. ſ. aggregatū ex motore ⁊ mobili: vel ipm motū tm̄: ſiue mobile: qḋ eſt q̄nta eēntia. ſi noīe celi itelligitur aggregatū: ſic dico: ꝙ celū eſt cōpoſitū: ⁊ ſic itelligit Cōmētatoꝛ hic: ⁊ rō eſt: qꝛ oē qḋ mouet̄ ex ſe ꝯponit̄ ex duabus naturis. ſ. agēte motū: ⁊ recipiēte motū: vt Cōmē. ſumit in lr̄a: celū mouet̄ ex ſe: vt declat̄. 8. phyſi. ⁊ iō eſt p̄ᵐ motum: q̄re celū ſic eſt cōpoſitū: ⁊ de h̄ nō dubitat̄ apud aliquē ſciētēꝫ phīam. ℭ Sꝫ ſi celi noīe intellr̄ ipſa q̄nta eēntia ſemoto motore. tūc dubitat̄ vtrū ſit ꝯpoſitū ex mā ⁊ forma: ⁊ circa h̄ ꝯtrant̄ opiones aliquoꝝ phoꝝ ⁊ ſuorum ſequaciū. ℭ Dicūt. n. aliqui ꝙ celū qḋ eſt q̄nta eēntia ſemoto motore cōponit̄ ex mā ⁊ forma. ita ꝙ iſta q̄nta eēntia hēat mām q̄ de ſe eſt in potētia ad eſſe ⁊ de ſe eſt poſſibilis nō eē: eē aūt neceſſarium acq̄rit ab alio ſolū: de ſe hꝫ eſſe neceſſarium a p̄mo p̄n°: ⁊ hec eſt opio Auic. in ſua meta. ⁊c̄. ℭ Alii vero poſteres philoſophātes iter nos tenēt hāc opionem in radice: nitunt̄ tm̄ eā fulcire alia via p̄ncipiis Ari. magis ꝓpinqua: ⁊ rō eoꝝ p̄ma eſt iſta: oē qḋ eſt actu ens: vel eſt actus: vel hñs actum. celū eſt actu ens: vt apparet ad ſenſum: alr̄ nō ageret. igit̄ eſt actus: vel hñs actum: nō pōt dici ꝙ ſit actus: qꝛ tūc eēt forma actu exñs: ⁊ non eēt ſenſu cōprehēſum: qḋ pꝫ eē falſum. igit̄ opꝫ dicere ꝙ corpus celeſte eſt aliqd hñs actū: ⁊ tūc oꝫ ponere in eo aliqḋ ſbm ſue actualitatis qḋ eſt mā. ℭ Cōfirmat̄: qꝛ accn̄tia ſenſibilia nō pñt eſſe ſine eo qḋ hꝫ mām: cuꝫ mā ſubiecta formē ſit cauſa oīum accn̄tium p̄mo phyſicoꝝ: igit̄ cū in celo ſint accn̄tia ſenſibilia: pꝫ ipſum hr̄e mām. Et cuꝫ arguitur: ꝙ tunc celum haberet potētiam ad corrumpi. ℭ Rn̄deo ꝙ illa mā celi non eſt ꝑuationi ꝯiuncta: eo ꝙ priuatio nō eſt aliud q̄ꝫ carētia forme cum aptitudine ad eaꝫ: ⁊ que nata eſt ineſſe māe: māe aūt celi nō eſt inata ineſſe alia forma q̄ꝫ ea quā hꝫ: ⁊ iō nulla admixta eſt ſibi ꝑuatio: ſꝫ forma replet totaꝫ poſſibilitatē māe. eo qḋ eſt forma nālis ⁊ ꝑfecta: qḋ ꝓbat̄ ex vlitate agētiū: nō enim tm̄ agūt vnuꝫ effectū ꝑticularē vt faciunt forme ꝑticulares: ſꝫ vlr̄ nō ſicut forme inferioꝝ: iō totam māe poſſibilitatē replet. ita ꝙ nō remanet in mā aptitudo ad aliam formaꝫ. Et hinc eſt ēt ꝙ corpus celeſte nō eſt ſuſceptiuū accidentium. ſ. figure ⁊ alioꝝ: ſicut alia corpa inferiora. ℭ Et ſi aliqs diceret. videt̄ ꝙ Joānes grāmaticus ſit ꝯ dictam opionem. ſ. ꝙ tūc mā celeſtis differret a mā hoꝝ inferiorum ꝑ aliaꝫ cōpoſitionē. ſ. per aliqd additū. Dicūt ꝙ nō differt per aliqd additū. ſed ſolū ꝑ habitudinē ad aliam formā. ſ. qꝛ mā celi hꝫ habitudinē ad formaꝫ ꝑfectam ⁊ vlēꝫ: ⁊ mā hoꝝ inferioꝝ ad formas ꝑticulares. ℭ Huic autē ſnīe lꝫ multi aſſentiant: tm̄ videt̄ obuiare ſnīe phī in multis locis: intelligit aūt hec opio ineſſe celo mām: que de ſe vel ſm̄ ſe ꝯſiderata eſt in potētia ad eē: ita ꝙ actum eēndi hꝫ a forma: ⁊ q̄ntuꝫ ad hoc nō differt a mā iſtoꝝ inferioꝝ: ſꝫ ſolū differt ꝑ diuerſam habitudinē ad formā. ℭ Hāc aūt mām negat phūs. 8. meta. dicēs in ſubſtantiis eternis nālibus forſan ꝙ nō hñt mām: ⁊ ſi tm̄ hñt nō talem vt gñabilia ⁊ corruptibilia. ſꝫ ſolū ſm̄ locū mobilē. Ecce ꝙ expꝛeſſe negat in celo: quod eſt ſuba nālis eterna mām: que eſt in potētia ad eē. ſed ſolū dat ſibi potētiaꝫ ad vbi. ⁊ idē paulopoſt dicit ſic. Nec opꝫ oīno mām eē: ſed quoꝝ eſt gñatio ⁊ corruptio adiuuicē: quecunqꝫ aūt ſine trāſmutatione ſunt nō eſt eoꝝ mā: ⁊ itelligit illa q̄ ſunt ſine trāſmutatione in ſuba. Et Cōmētatoꝛ ibidē dicit: ꝙ dignius eſt ꝙ celū dicat̄ hr̄e ſbm q̄ꝫ mām cū nō ꝓpꝛie dicatur hr̄e mām q̄ eſt in potētia ad eē. 9. meta. ℭ Itē phūs. 9. meta. dicit ꝙ nulla potētia ad eē eſt ſempiterna: cui⁹ rōnē ſubiunxit: qꝛ oīs potētia ad eē eſt ꝯtradictionis: ⁊ ideo illud qḋ hꝫ potētiaꝫ ad eē: hꝫ potentiaꝫ ad nō eē: igit̄ tale nō poteſt eē ſempiternū vt pꝫ p̄mo celi: ex quo ſm̄ eum pꝫ ꝙ in celo nō eſt mā que eſt in potētia ad eē. ℭ Itē hoc arguit phūs in eodē. 9. meta. vt aſſumptū eſt. dr̄ eniꝫ ꝙ iō celū ſemp mouet̄. qꝛ motus ei⁹ nō eſt ſup potētiā ꝯtradictionis. ſ. ſup mā que eſt potētia ad eē ⁊ non eē. Et ſubdit ibidē: ꝙ mā ⁊ potētia eſt cā fatigationis: ⁊ apte oſtēdit ibi phūs ꝙ potentia ſimplr̄ dicta que eſt potētia ſm̄ ſubaꝫ nō eſt alicuius incorruptibilis neqꝫ in eo eſt aliqua potentia ſm̄ genus: ſꝫ oīa ſm̄ genus ſunt actu in corpe. ſ. oēs trāſmutationes: potētia aūt eſt tm̄ ibi ſm̄ partes: vt ibi declarat Cōmē. ℭ Itē ſcḋo meta. ꝓbat phūs ex hoc intellectuꝫ eē vnum: qꝛ nō hꝫ mām que eſt cauſa multitudinis indiuiduoꝝ ſub vna ſpecie. Et iō oēs rōnes prius inducte vident̄ cōcludere ſm̄ intētionē phī in celo non eē mām q̄ eſt in potentia ad eē. Nec valet qḋ in ſubſidium opionis aduerſe fuit adductum: ꝙ iſta mā eſt alterius rationis per habitudinē ad aliam formā: qꝛ hec habitudo nō tollit qn mā de ſe ſit potentia ad eē: qḋ negat phūs in celo vt patuit. ℭ Itē talis habitudo cū nō ſit niſi qdam appetitus quo inclinat̄ ad formaꝫ videt̄ eē in omni mā ēt inferioꝝ: nō enim mā appetit formā inq̄ntuꝫ forma eſt iperfecta ⁊ nō potēs ꝑficere totuꝫ appetitū māe. Hoc enī eſt ex iperfectione forme: appetitus enī māe nālis eſt vt per formā perficiat̄ totus appetitus ſuus: ſi autē nō perficiat̄ totus: hoc nō variat eēntiā ipſius materie in forma a mā celeſti: ſi talis ibi eſſet: cum hoc ſit magis ex parte forme vel oportebit in mā celi aliquā diſpoſitiones dare ad ſu-

ſceptionem talis forme que nõ eſt in mã illoꝝ inferioꝝ:
⁊ talis diſpõ eẽt per aliam qualitatẽ:vel aliud additũ qõ
faceret cõpoſitionẽ in mã illa: vt Joãnes grãmaticus ar
guebat. ex quo ſequeref ꝙ mã prima eẽt cõ poſita : qõ eſt
falſum: vnitas ẽt agentium nõ eſt ſufficiẽs ſignũ ad hoc
qꝛ hoc eſt ex parte motoris ſeparati ꝓncipalr. ¶ Itez ſi/
cut Cõmenta. arguit contra predictã poſitionẽ in primo
celi. Si celũ hẽret mãm que eſt in potẽtia ad eẽ: ſeqretur
ꝙ aliqd eẽt fruſtra in nã: qõ eſt incõueniẽs ⁊ cõtra intẽ
tionẽ phi primo celi ⁊ mũdi ⁊ in pluribus locis: qꝛ deus
⁊ nã nihil faciunt fruſtra. Cõſequẽtiã ꝓbat Cõmẽtator
primo celi. ait eniꝫ ꝓpria opatio potẽtie eſt gñatio ⁊ cor-
ruptio: vel trãſmutari de forma in formam: ſicut ꝓpria
opatio acuitatis gladij eſt ſciſſio. Si igif eẽt alia mã que
de ſe eẽt in potẽtia ad eẽ ſine gñatione ⁊ corruptione: cõ
tingeret aliqd eẽ ſine actione: ꝑ quã ſuit potẽtia ipſius
mãe: cuius actio ꝓprie eſt trãſmutari de forma in formã.
hoc ſeqtur ſi celũ hẽret mãm: vt de ſe notuꝫ eſt. ¶ Ideo
videf dõm ſm Ari. ⁊ Cõmen ꝙ celũ vt ipſa qnta eẽntia
eſt circũſcripto motore nõ cõponif ex mã ⁊ forma: ſꝫ eſt
corpus ſimplex actu exñs ſbm ſuo motori vel motorib⁹:
ita ꝙ nõ ẽ potẽtia ad eẽ. nec hꝫ eẽ formalr a motore vł ab
alia forma: ſed ſolum eſt in eo potẽtia ad vbi: ita ꝙ cum
ſit ſbm ſimplr in actu ſua forma. i. ſuus motor coheret ſi/
bi abſqꝫ alio medio. i. non ꝓcedẽtibus dimẽſionibus nec
alijs diſpoſitionibus: ſed tam dimẽſiones ꝙ̃ alia accidẽ
tia cõia ſequunf formã ꝫ nãliter que eſt motor: put pate-
bit in ꝓſecutione libri: cum apparuerit qualr in gñabili
bus ⁊ corruptibilibus dimẽſiones interminate ꝓcedũt
formã ſbalem pficiẽtem in mã. ¶ Et ad iſtã poſitionez
ſumunf rõnes prius dicte: que de neccitate videnf ↄclude
re celũ: qõ eſt qnta eẽntia nõ eẽ cõpoſituꝫ ex mã ⁊ forma.
¶ Et tũc reſtat rõnibus ↄ̃rijs poſitionẽ fulciẽtibus rñ/
dere. Et pmo cũ arguif ꝙ eſt actu ens. Rñdeo ꝙ hec rõ
ꝓcedit ab inſufficiẽti diuiſione. nam diuiſio eſt qõ oẽ qõ
eſt ens actu: vel eſt actus: vel hñs actum: vel mediuꝫ iter
puꝝ actum qui eſt forma: ⁊ purã potẽtiam que eſt mã: ⁊
hoc eſt corpus celeſte: qꝛ vt dicit Cõmen. pmo celi: illud
qõ eſt ligamẽtalr iter ꝓncipia eterna ſeparata: ⁊ ipſa ge
nerabilia ⁊ corruptibilia: neceẽ eſt vt ſit intranſmutabile
ſm ſbam: trãſmutabile aũt ſm locũ: ita ꝙ ſit medium
inter puꝝ actum ⁊ purã potẽtiam: vt ipſo trãſmutato ſꝫ
in loco: manẽte aũt ſm ſbam nõ ceſſet agere alias trãſ/
mutationes in inferiorib⁹: niſi. n. tale ens eẽt motũ poſ
ſibile eẽt ꝙ illa ꝓueniret actio tẽporalis a ꝓncipijs eter-
nis nãliter loquẽdo: vt ibi Cõmẽtator declarant: ⁊ ita to
tum cõicat cum ꝓncipijs eternis ſepatis in eo qõ eſt ſim
plr actu exñs non hñs in ſe potentiam ad eẽ: cõmunicat
aũt cuꝫ gñabilibus ⁊ corruptibilibus in eo qõ eſt corpus
ſubiectum accidẽtibus : ⁊ forme que eſt motor: hñs in ſe
potẽtiam ad vbi: cuius actualitatẽ recipit a forma: ⁊ tũc
eſt in nã media inter ſeparata ⁊ gñabilia ⁊ corruptibilia.
ideo ꝓdicta rõ non ↄcludit. ¶ Ad aliam rõnẽ cuꝫ dicif:
accidens ſenſibile nõ poteſt eẽ in eo qõ nõ habet mãm.
Rñdeo ꝙ veꝝ eſt de talibus que ſunt ſicut accñtia infe-
rioꝝ: modo accñtia celi ⁊ inferioꝝ non ſunt eiuſdem ſpe-
ciei: vt pꝫ per Cõmentatorem ſecũdo celi: vt etiam pate-
bit. Nam accidẽtia celi nõ dicunf eẽ ſenſibilia niſi ſenſu
viſus: ideo dr primo de gñatione capitulo pmo de tactu.
ꝙ tactus ꝓprie dictus non eſt niſi de rebus que patiunf
adinuicem. ⁊ ideo ꝓprie non eſt in celo: ⁊ ideo celum dr
tangens ſm ſimilitudinem: nõ aũt tangi ⁊c. Dico aũt ꝙ
accñtia vt accidentia ſunt nõ requirunt mãm: ſed ſbm in
actu: ⁊ ſic non eſt neceẽ ꝙ vbicũqꝫ ſunt accñtia ibi ſit mã.
Et cum dr ꝓmo phyſicoꝝ ꝙ mã cum forma ⁊c. veꝝ eſt:
que ſunt in eã naliter. vt ibi dr: ſed non ſeqtur ex hoc ꝙ

materia ſit cauſa oĩum accñtium : ſed tñ habetur ꝙ iſta
accñtia reqrunt ſubm in actu in quo ſint: cum per ſe non
poſſint eẽ cum nõ ſit entia ſꝫ entis ſeptimo metaphy. ſunt
aũt accñtia in celo ꝓpter formã que eſt motor eo ꝙ ſunt
ꝑꝑ operationẽ vt patebit. ¶ Et ſi obijcif. accñtia reci-
pere eſt qõdaꝫ pati: cũ igif corpus celeſte ſit ſimplex actu
exiſtẽs: niſi hẽat ꝑꝑ qõ patiaf impoſſibile eſt ipm recipẽ
accñtia: nam pati ↄ̃rium eſt actui. ¶ Rñdeo: ꝙ vt aliq̃/
liter tactum eſt Cõmen. loquif in libro hoc: ꝙ corpus ce
leſte mã eſt animalium celeſtiuꝫ: ſed eſt ꝑfectius ceteris
materijs: qꝛ nõ eſt in eo de potentijs niſi ſolum ad locũ:
nec alr aſſimilaf mãe: niſi inquãtum eſt ſubm forme: ita
ꝙ nõ hꝫ eſſe a forma nec ſua forma ↄſtituif in eẽ per ipꝫ:
nihilominus hꝫ oĩa accñtia ꝑꝑ formã que eſt motor: ſi/
cut figuram ſpericã ꝑꝑ ipſum motorẽ qui eſt forma ab/
ſtracta: ⁊ ideo eſt principium motus circularis q eſt acti-
uus alioꝝ: vt pꝫ in hoc libro. Et hinc eſt ꝙ hoc ſbm nõ eſt
in potẽtia ad alia accñtia: cum nõ ſit paſſiuũ in ſuba: ſicꝫ
igif ſit ſimplex actu exñs : qꝛ eſt ſubm forme abſtracte ⁊
hꝫ accñtia ꝑꝑ ipſam formã: vt dciñ eſt: ſunt tñ accña al-
terius rõnis. ¶ Sed circa illud eſt dubitatio nõ modica
quã mouet Cõmẽ. pmo celi. ⁊ eſt. ex quo illud corpus nõ
eſt cõpoſitum: vtrum res intellecta ex iſto corpe ſit illud
qõ eſt ſenſatum et cor vel aliud. Si dicaf ꝙ res intellecta
ex eo ⁊ illõ qõ nobis apparet ad ſenſum ſit idem: tũc res
intellecta ⁊ ſenſata eſt eadẽ: qõ eſt falſum: ſi ſit aliud: tũc
neceẽ eſt celuꝫ eẽ cõpoſitum: tunc. n. erit ibi ſingulare: qõ
eſt obiectum ſenſus: ⁊ forma: vel qditas que eſt obm in-
tellectus: ⁊ tũc eẽt cõpoſitum. ¶ Rñdeo ꝙ Cõmẽtator
ſolũmodo dicit ꝙ iſta nã celeſtis: que eſt qnta eẽntia eſt
materia corpis celeſtis actu exiſtens: put corpus celeſte
comphendit motorẽ ⁊ motuꝫ: ⁊ qꝛ iſta mã abſqꝫ motore
accepta nõ hꝫ formã vt dictum eſt: ideo iſta ſm ſe ⁊ abſo
lute ⁊ primo eſt vna numero per ſe indiuiduata : ⁊ vt eſt
vna numero nõ eſt intellectiua niſi ꝑ reſpectũ ad formaꝫ
que eſt ſuus motor: ita ꝙ ſicut ipſum corpus nõ apparet
niſi inquãtum eſt ſubm forme: ita non intelligif niſi re-
ſpectu forme que eſt motor: ſicut ipſa materia prima nõ
intelligitur niſi per analogiam ad formaꝫ primo phyſi-
corum. ¶ Et ſi inſtatur ꝙ non eſt ſimile de materia pri-
ma q̃ eſt de ſe in potẽtia: ⁊ ideo non põt per ſe intelligi. qꝛ
vnũqõqꝫ intelligif ſm ꝙ eſt in actu hec aũt natura corpis
celeſtis põt eẽ in actu ſm ſe: ⁊ ideo videf ꝙ ſm ſe poſſit i-
telligi. ¶ Dicitur ſicut Cõmentator reſpondet ⁊ bre-
uiter ⁊ obſcure: ꝙ lꝫ corpus celeſte ſit actu ens de ſe: ita ꝙ
actum nõ retinet ab alia forma: nõ tñ eſt exiſtens per ſe:
ſed eſt ſubiectum in actu ipſius forme que eſt motor cuꝫ
qua ſemp exiſtat: ⁊ ita lꝫ in natura celeſti non ſit aliqua
potẽtia ad eẽ: nec ſua actualitas eẽndi ſit formalr a mo-
tore niſi effectiue: eſt tamẽ ſemp cuꝫ motore ⁊ ꝓpter mo
torem: ⁊ ſicut materia prima nõ poteſt intelligi niſi ꝑ for
mam: eo ꝙ nõ poteſt exiſtere ſine forma: ita nec iſta nã ce
leſtis niſi reſpectu forme que eſt motor: eo ꝙ ſine iſta nõ
eſt: nec põt eẽ: cum ſuũ eẽ ſit ꝑꝑ motorẽ. Debemus aũt i-
telligere de iſto corpe celeſti: qõ eſt quinta eẽntia: ipſum
eſſe ſubm ipſius forme abſtracte: ⁊ ita celum eſt intelle-
ctum in habitudine ad formam que eſt motor. Ideo ſm
iſtam poſitionẽ eſt reſponſum rõnibus primis que ꝓ-
bant celum eẽ cõpoſitum ex mã ⁊ forma. ¶ Ad auctori/
tatem Cõmentatoris iam pꝫ quid ſit dicẽdum: qꝛ intelli
git celum eſſe cõpoſitum ſm ꝙ nomine celi cõpꝛehendif
motor ⁊ motũ. ¶ Ad rõnem que dicit omne quod mo-
uef ⁊c. Rñdeo ꝙ verum eſt in omni generato compoſi-
to ex materia ⁊ forma: ſic etiam intelligitur iſta ꝓpoſitio:
vt Cõmẽtator ibi hoc declarat. Uel poteſt dici ꝙ in om-
ni eo quod mouetur neceſſe eſt intelligere materiaꝫ que
eſt in

eſt in potentia ad vbi: ⁊ talis materia eſt corpus: nō autē ꝙ ibi ſit materia que eſt in potentia ad eſſe. Tamē de iſta queſtione eſt alia opinio modernorum: que dicit celū habere materiā eiuſdē rationis cum materia inferiorum: ex quo ſequit̄ celū de ſe eſſe corruptibile: ratione autē eſſendi recipit ab alio: ⁊ hec opinio eſt eadē penitus cū opinione Aui. quaꝫ Auerroys hic improbat vt patebit infra ſepius ⁊ in libro celi. ⁊ in duodecimo metaphyſi. ideo eius ꝓſecutio dimittat̄ ad preſens: ⁊ eſt expreſſe improbata a ph̄o in fine ꝑmi celi: vbi oſtendit multipl'r ꝙ oē corruptibile de nec̄itate corrumpet̄. Queſtio. ii.

Queritur ſecundo. An celū moueatur ex ſe ⁊ per quē modū. Et arguitur ꝙ non: quia quod mouetur ab alio extrinſeco non mouetur ex ſe: celum eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maior patet. quia quod mouetur ex ſe mouetur a principio intrinſeco. minor patet quia celum mouetur ab intelligentia ſeparata: vt patet octauo phyſicorum ⁊ primo celi: ⁊ cōmentator dicit hic. ¶ Item quod eſt ſimplex non eſt diuiſibile in per ſe motum ⁊ mouens nec mouetur ex ſe celum eſt huiuſmodi. ergo ⁊c̄. maior eſt philoſophi octauo phyſicorum: ꝙ omne quod mouetur ex ſe eſt diuiſibile in per ſe mouens ⁊ per ſe motum. minor habetur primo celi. ⁊ commētator hic: quia celum eſt ſimplex. ¶ Iteꝫ nihil mouetur ex ſe: igitur non celum. maior patet ſeptimo ⁊ octauo phyſicorum: quia omne quod mouetur mouetur ab alio: ꝯſña eſt de ſe nota. ¶ Item illud quod mouetur ex ſe poteſt ex ſe quieſcere: celū mouetur ex ſe. igitur ⁊c̄. maior patet octauo phyſicorum: ideo etiaꝫ alia dicuntur ex ſe mouerī: qꝛ ex ſe poſſunt quieſcere: celum autem non poterit ex ſe q̄eſcere. minor patet ſecūdo celi. ⁊ nono metaphyſice: quia non eſt timendum ꝙ celum ſtet aliquando. ¶ Oppoſitum dicit hic cōmentator. ⁊ octauo phyſicorum. ¶ Ad queſtionem dicendū: ꝙ aliquid moueri ex ſe poteſt dupliciter intelligi. vel ex ſe ſimpliciter: vel per partes. dico igitur ꝙ celum non mouetur ex ſe primo modo: ſed ſecundo modo. Secūdo dico: ꝙ mouetur ex ſe per partes: vt ſufficienter pꝫ declarando. Nam ſi celum mouetur ex ſe ſimpliciter ⁊ primo modo: ſequitur ꝙ idem erit reſpectu eiuſdem ſimul in actu ⁊ in potentia: hoc auteꝫ eſt falſum. igitur ⁊c̄. maior patet. quia ſi celum mouetur ex ſe primo: illud eſſet mouens ⁊ motum penitus: ⁊ tunc cum mouens ſ'm ꝙ huiuſmodi ſit in actu: ⁊ motuꝫ ſ'm ꝙ huiuſmodi ſit in potentia. idem reſpectu eiuſdeꝫ eſſet in actu ⁊ in potentia: falſitas conſequentis patet: quia actus ⁊ potentia ſunt differentie maxime oppoſite. ergo ⁊c̄. ¶ Iteꝫ ſi celuꝫ ſic mouetur idē corpus flecteret ſe ſupra ſe: ſꝫ hoc eſt falſum. ergo ⁊ antecedens. patet conſequētia: ex quo ideꝫ mouetur ſeipſo flecteret ſe ſupra ſe: qꝛ in ſe ageret: ⁊ falſitas conſequentis patet: qꝛ dicit cōmentator tertio de anima ꝙ virtus corporea nō flectit ſe ſupra ſe: quāto magis corpus. ¶ Secundo dico: ꝙ celuꝫ mouetur ex ſe per partē: qꝛ quod eſt diuiſibile in per ſe mouens ⁊ per ſe motum mouetur per parteꝫ. ſed celū eſt huiuſmodi. igit̄ ⁊c̄. maior patet ſexto ⁊ octauo phyſicoꝝ. minor patet per cōmentatorē hic: celum eniꝫ complectitur motorē ⁊ mobile. ¶ Preterea illud mouetur ex ſe qḋ mouetur ab alio determinato loco: ⁊ non diſtinguitur ab eo loco. celū eſt tale. igitur ⁊c̄. maior pꝫ octauo phyſicorū: quia illud mouetur ex ſe. minor patet: qꝛ celū mouetur ab intelligētia que proprie non hꝫ locū: quia non eſt quanta nec corpus. ¶ Tertio dico ꝙ celū mouetur ex ſe ſufficientiſſime: ⁊ primo illud mouetur ex ſe ſufficiētiſſime cuius motor ab alio non dependet ſed per ſe ſubſiſtit: ⁊ cuius mobile non appodiatur alteri. celū ē huiuſmodi: igitur ⁊c̄. maior patet: qꝛ animal non mouetur ex ſe ſufficientiſſime: quia nō eſt per ſe ſubſiſtens: ſed eius anima dependet ad corpus: vt dicit cōmētator tertio de anima. Corpus igitur animalium in ſuo motu appodiat̄ alteri: vt pꝫ libro de cauſa motus animaliū: corpus autem celeſte in ſuo motu nō appodiatur alteri: qꝛ eſt ipſum primū corpus: ⁊ primum mobile: vt pꝫ ex octauo phyſicoꝝ: quare celum mouetur ex ſe ſufficientiſſime per partē: hoc eſt per motorē immobileꝫ. ¶ Et tunc pateat ad queſtionē primo: ꝙ celuꝫ nō mouetur ex ſe ſimpliciter. ſcḋo ꝙ mouet̄ ꝑ partē. tertio ꝙ mouet̄ ex ſe ſufficiētiſſime. ¶ Et ad rōnes: ad ꝑmā dico ad maiorem cū dicit̄. qḋ mouetur ab alio extrinſeco: ꝯcedo ſi illud extrinſecuꝫ habeat locū determinatum: aliter nō eſt verū. Ad minorē etiā cū dicit̄. celū ⁊c̄. concedo: ſed tñ iſta intelligentia a qua mouet̄ celuꝫ non eſt diſtincta loco nec ſubiecto a celo. ¶ Uel aliter maior cōceditur: ſi illud extrinſecuꝫ nō eſt appropriatū: mō intelligētia eſt appropriata ſuo orbi: ita ꝙ aliuꝫ orbē mouere non pōt vt pꝫ ſecundo celi. ¶ Ad aliud cū dicit̄. qḋ eſt ſimplex ⁊c̄. cōceditur: ad minorē cū dicit̄. celū ⁊c̄. negat̄: qꝛ nomīe celi cōprehendit̄ motor ⁊ mobile vt pꝫ per cōmentatorem hic: ex quo ipſum ꝓbat eſſe cōpoſitū ex duabus naturis: ſed corpus celeſte. i. quinta eſſentia ſeparato motore ē ſimplex: ⁊ nō mouet̄ ex ſe. ¶ Ad aliḋ ēt cū dicit̄. nihil mouet̄ ex ſe ꝯcedit̄ ſimpl'r ⁊ ꝑmo mō: tñ ſ'ꝫ partē ratio nō ꝯcludit. ¶ Ad aliud cū dicit̄. qḋ mouet̄ ⁊c̄. Conceditur qḋ mouet̄ motu voluntario ⁊ aptū natum eſt quieſcere. ⁊ qꝛ celū eſt primū mobile: ⁊ eius motus eſt primus: ideo nō eſt dare terminū in quo nō fuerit: vt ꝓbatur octauo phyſicorū: ⁊ ideo nō pōt quieſcere ⁊c̄. Queſtio. iii.

Queritur etiam quia Commētator dicit ꝙ materia prima eſt ens. Utrum materia prima ſit ens. Et arguitur ꝙ non: quia omne qḋ eſt mediū inter contradictoria nō eſt ens. materia prima eſt hu'. ergo ⁊c̄. maior patet: qꝛ inter contradictoria nō eſt dare medium. minor patet primo phyſicoꝝ. ¶ Item ſi materia eſſet ens: aut naturale: aut metaphyſicum: aut medium. ſed nullum iſtorum: igitur ⁊c̄. maior patet per partes reales philoſophie: qꝛ nō ſunt plures ſexto metaphyſice: ⁊ cōſequenter entia realia nō ſunt plura: minor probatur pro prima parte: nam omnia naturalia habent aliquem modum motus: ſed materia nullum. igitur nec eſt ens metaphyſicum: quia iſta abſtrahunt a motu ⁊ a materia. ſed materia non abſtrahit a materia: aliter abſtraheret a ſe ipſa. ergo non eſt ens metaphyſicū. ¶ Iteꝫ qḋ nō differt a priuatione non eſt ens. materia eſt huiuſmodi. igitur. maior patet: qꝛ priuatio nō eſt ens. minor patet: qꝛ differētia mãe eſt potētia: ſed potētia eſt ſibi per priuationē: ⁊ ꝓpter quod vnūquodq; tale ⁊ illud magis. ergo ⁊c̄. qꝛ ſi potentia eſt differētia ſubſtantialis materie: multo magis priuatio. ¶ Item qḋ eſt terminus corruptiōis ſimpl'r eſt nō ens. mã eſt hu'. ergo ⁊c̄. maior pꝫ: quia generatio ſimpl'r terminat̄ ad ens ſimpl'r: vt pꝫ primo de generatione. quare corruptio ſimpl'r terminat̄ ad nō ens ſimpliciter. nam motuū oppoſitoꝝ termini ſunt oppoſiti. minor pꝫ ex primo de generatiōe: qꝛ terminus gñationis ſimpl'r eſt forma ſubſtantialis q̄ facit eſſe actu: terminus v̄o corruptionis ſimpl'r eſt priuatio forme: que nihil aliḋ eſt q̄ꝫ mã prima. Oppoſitū huius dicit cōmen. hic.

Ad queſtioneꝫ tangent̄ opiniōes. Opinio fuit quorūdā antiquoꝝ: ꝙ mã ꝑ' nō ſit ens: qꝛ ſic priuatio non eſt ens: ita ⁊ mã vt pꝫ ꝑmo phyſicoꝝ. ¶ Sed hec opinio nō valet: qꝛ mã ⁊ ꝑuatio differunt. nã ille ſunt diſtincte: quoꝝ vnuꝫ manet: aliud nō. ſed mã ſemꝑ manet: ꝑuatio aūt nō. ḡ ⁊c̄. maior pꝫ

et primo de generatione. minor pʒ: q2 cum per tranſmutationem forma introducit in mã puatio illius forme corrumpitur: ſʒ mã manet: iõ nõ ſunt eadẽ. ¶ Nec valet ſi dicatur q͡ꝑ priuatio nõ corrumpit abſolute: q2 ſufficit ad materie dr̃iam q͡ꝑ priuatio nõ maneat eadem ſicut mã. ¶ Item illa nõ ſunt eadẽ quoꝝ vnum eſt in predicamento ſube aliud nõ: ſed mã prima eſt in predicamento ſubſtantie ⁊ priuatio non. g͂ ⁊c̃. maior pʒ primo poſterioꝝ: q2 predicamenta ſunt impermixta. minor pʒ. q2 priuatio nõ eſt in predicamento ſubſtantie: ſed circuit oĩa predicamẽta. igiť hec opinio relinquať. ¶ Alia fuit opinio quorundam antiquorum ⁊ q͡ꝑ mã prima eſt actu ens: ſicut corpus ignis vel aeris: vt pʒ primo phyſicoꝝ. ¶ Sʒ hec opinio nõ tenet: q2 ſi eſſet vera: cum in vtroqʒ termino tranſmutatiõis ſubiectũ maneat. ſ. mã: qcqd adueniret illi ſubiecto eſſet accidens: q2 adueniret enti in actu: vt arguit cõmentator primo phyſicoꝝ contra Aui. ⁊ hec opinio non ſtat. Immo ſequereť q͡ꝑ entia eſſent eadẽ ſubſtantialiter: imo nõ eſſent niſi illud ſubiectũ in actu: iõ oĩa nõ differrent niſi accidentaliter: ſʒ hoc eſt falſum: iõ mã prima nõ eſt ens in actu. Et ideo eſt opinio philoſophi ⁊ cõmentatoris q͡ꝑ mã pͥma eſt ens in potẽtia: vt pʒ pͥmo phyſicorũ. Et põt quadrupliciter declarari. ¶ Primo q2 qd̃ recipit oẽs formas nales nullam hñs de ſe nõ eſt ens in actu: mã prima eſt hmõi. igiť ⁊c̃. maior pʒ q2 hʒ eſſe denudatũ a formis: vt pʒ primo phyſicorũ ⁊ tertio de anima per cõmen. minor pʒ pͥmo phyſicorum ⁊ tertio celi. ⁊ hic per cõmen. ¶ Item ſi mã eſſet ens in actu ſimpliciter ſequereť q͡ꝑ oẽ adueniens mãe prime eſſet accidens: vt ſupra arguebať. ꝯñs eſt falſũ. g͂ ⁊ antecedens. ꝯſequẽtia nota. ex quo mã prima eſſet actus vel ens in actu: in omni aũt tranſmutatione cũ ſubiectũ maneat pͥmo phyſicoꝝ. omne adueniens illi eſſet accidẽs: q2 adueniret enti in actu: falſitas cõſequentis pʒ. q2 tunc nulla eſſet trãſmutatio ſubſtãtialis: ſed oĩs motus ad formã eſſet alteratio vt arguit cõmẽtator pͥmo phyſicoꝝ ⁊ pͥmo ⁊ ſcd̃o de generatione. ¶ Itẽ ſi eſſet ens actu ſimplr̃: nullam formã reciperet: q2 recipere eſt per carentiã. ¶ Itẽ ſi mã eſſet de ſe ens actu: tunc haberet de ſe formã: ⁊ tunc iſta forma nunquã corrũperetur: q2 nõ haberet cõtrariũ vt dicit cõmẽtator infra: ⁊ ex hoc ſequereť q͡ꝑ nihil generaretur nec corrumpereť: qd̃ eſt falſum igitur mã prima eſt ens in potẽtia. ⁊ non ens in actu: ⁊ hoc eſt qd̃ dicitur primo phyſi.

Pro hac ad rationes rñdeť. primo quãdo dicit: q͡ꝑ eſt medium. concedo. Ad minorẽ dicoqʒ nõ eſt verũ: ſed eſt mediũ inter non ens ſimpliciter ⁊ ens in actu: q2 eſt ens in potẽtia: vt dicit cõmen. primo phyſicoꝝ vbi poniť hec ratio. ¶ Ad ſecundũ ſi eſſet ens: aut nãle ⁊c̃. cõcedo maiorẽ: ⁊ ad minorẽ dico q͡ꝑ eſt nãle ſecundũ q͡ꝑ mã eſt pͥncipiũ trãſmutationis: ſed motus q eſt proprius nãliũ corpoꝝ: vt dicit cõmẽtator tertio phyſicoꝝ eſt ens nãle. quare ſeqť q͡ꝑ mã pͥma ſit aliquo mõ ens naturale: q2 ũ ſit principiũ tranſmutationis. Eſt etiã ens metaphyſicũ: q2 eſt ens in potẽtia: vt dicit tantũ vnã differentiã entis: q2 metaphyſicus cõſiderat ens ⁊ differentias entis. ¶ Et ad pbationẽ q͡ꝑ mã pͥma non eſt ens naturale. dicit q͡ꝑ eſt in plus q͡ʒ ſit ens naturale: q2 hʒ aliquem modum: q2 nõ ſolũ tale ens debet dici naturale qd̃ eſt cõpoſitũ ex mã ⁊ forma: ſed illud qd̃ eſt pͥncipiũ ⁊ mã eius. quando pbaſ qd̃ non eſt metaphyſicũ ideo q2 nõ eſt abſtractũ. Rñdetur q͡ꝑ mã dicit ibi quandã differentiam entis: que ꝯſideratur a metaphyſico: nõ vt eſt pͥncipium trãſmutatiõis: ⁊ tunc abſtrahitur a motu ⁊ qualitatibus ſenſibilibus: ⁊ tunc cõſideraſ a metaphy. ¶ Ad tertiũ: qd̃ nõ differt ⁊c̃. dicit q͡ꝑ verũ eſt: q͡ꝑ nõ differt re ſʒ rõne. Ad minorẽ cũ dicitur: mã eſt huiuſmodi. Reſpõdetur q͡ꝑ licet materia prima ſit idẽ ſubiecto cũ priuatione: tamen differt ab ea ratione: ſicut etiam differt a potẽtentia vt habetur primo phyſi. vbi cõmentator de hoc loquitur: ⁊ tunc patet q͡ꝑ materia prima eſt ens in potentia: ⁊ nõ corpus ignis: nec aeris nec aliquid aliud in actu: vnde dicit cõmentator primo phyſicorum: q͡ꝑ nullus antiquoꝝ ponit naturã materie prime niſi ſolũ endelechiã: qd̃ eſt ens in actu. Idem etiã dicit .3. celi ⁊ primo de generatione. ¶ Ad quartũ. quod eſt ⁊c̃. dicitur q͡ꝑ verũ eſt q͡ꝑ non eſt ens in actu: ſed nõ eſt verũ q͡ꝑ non ſit ens in potentia: quod nõ eſt purum nihil q2 ſicut ex nihilo non fit aliquid: ita aliquid nõ corrũpitur in nihil. Ad minorẽ cũ dicit: q͡ꝑ mã ⁊c̃. Reſpondetur q͡ꝑ verũ eſt q͡ꝑ mã prima eſt non ens in actu: ſed in potentia ſolũ. Queſtio. IIII.

Queritur quia dicit Cõmẽtator q͡ꝑ potẽtia eſt differẽtia ſubſtantialis materie. an potentia materie ſit de eius eſſentia. ¶ Et arguiť q͡ꝑ ſit. quia illud qd̃ eſt de eſſe alicuius qd̃ eſt: eſt differẽtia ei9 ſubſtantialis. potentia materie eſt hi9 ergo ⁊c̃. maior patet quia differentia ſubſtãtialis eſt de eius eſſentia: cuius eſt ſubſtantialis. minor patet per cõmen. hic. ¶ Itẽ ſicut actus ſe habet ad primã formã: ſic potentia ad primã materiã. ſed actus eſt de eſſentia prime forme. ergo ⁊c̃. maior tenet. quia idẽ eſt iudiciũ de potentia reſpectu materie: ⁊ de actu reſpectu forme prime. minor patet: quia actus primus eſt de eſſentia primi principij. nam quicqd eſt in deo eſt actus purus ⁊ p ſe deus cõmẽtator duodecimo meta. ¶ Item potẽtia materie eſt ſubſtantia: que eſt forma vel que eſt cõpoſitũ: vel mã: vel accidens: ſed nec primũ nec ſecundũ: nec quartũ. igitur ⁊c̃. maior pʒ per ſufficientem diuiſionẽ. minor pʒ. primo q͡ꝑ nõ eſt accidens: quia accidens eſt alicuius poſiti in actu. ſed mã non eſt talis. ergo ⁊c̃. nec eſt forma: q2 tũc nõ eſſet potẽtia. ſed actus nec ſubſtãtia cõpoſita. ergo ⁊c̃. ¶ Itẽ actus ⁊ potẽtia ſunt in eodem genere. ſed actus eſt in genere ſubſtãtie. g͂ ⁊ potẽtia. ¶ Oppoſitũ videť ſentire cõmẽtator hic ⁊ primo phyſi.

In iſta queſtiõe primo tangenť opiniones aliquorũ: ſcd̃o opiniones philoſophi ⁊ cõmentatoris: tertio moueň difficultates circa q̃ſtionẽ. ¶ Fuit opinio aliquoꝝ q͡ꝑ potentia paſſiua eſſet de eſſe materie: ita q͡ꝑ potentia nihil reale diceret: ſed rationis tãtũ: q2 dicunt q͡ꝑ relatio nihil reale addit: ſed tantũ relationẽ rõnis ſupra fundamentũ. ſed potentia materie eſt relatio. ergo ⁊c̃. ¶ Sed hec opinio nõ tenet: q2 cũ dico q͡ꝑ relatio nihil addit ⁊c̃. illud eſt falſum: q2 relatio eſt vnũ predicamentũ: ſed pͥdicamenta ſunt realia extra animã: vt patʒ ſexto metaphyſice: ⁊ ſic potentia addit aliqd reale ſupra materiã. ¶ Itẽ quando aliqua ſic ſe habent q͡ꝑ ad vnum eſt motus per ſe: ⁊ ad aliud eſt motus per accidens: illa differunt adinuicem. ſed relatio ⁊ fundamentũ ſic ſe habẽt. ergo ⁊c̃. maior eſt nota. ⁊ minor pʒ q2 ad relatiõis fundamentũ eſt motus per ſe. ſ. ad q̃litatẽ: q̃titatẽ ⁊c̃. ¶ Ideo dicit ad qõnẽ: q͡ꝑ per potentiam poſſumus intelligere vel reſpectum ad formã: vt ſepe loquiť philoſophus ſeptimo metaphyſice ⁊ pͥmo phyſicoꝝ dicens: q͡ꝑ mã eſt ens potentia. Alio mõ per potentiã poſſumus intelligere ſubiectiue potens: ⁊ tunc cõmentator loquiť ſecũdo de anima dicens: q͡ꝑ mã eſt potẽtia. ¶ Per hec igitur reſpondetur ad queſtionẽ: q͡ꝑ potẽtia pͥmo modo nõ eſt de eſſe mãe. pbatur. q2 illud non eſt de eſſentia mãe qd̃ eſt reſpectus: potentia primo mõ dicta eſt hi9. g͂ ⁊c̃. maior pʒ. q2 mã eſt in predicamẽto ſubſtantie ⁊ reſpectus in predicamento relationis: minor pʒ ex pͥmo phyſicoꝝ vt iã fuit aſſumptũ. ¶ Itẽ illa nõ ſunt eſſentialiter eadẽ: quoꝝ vnũ corrumpitur altero remanẽte. ſʒ potẽtia ⁊ materia ſũt hi9. g͂ ⁊c̃.

maior

maior patet: quia eternū ꝛ corruptibile non ſunt eſſentia liter idem. minor patet. quia materia manet in tota trāſ mutatione: reſpectus autē corrumpitur in aduētu forme primo phyſicoꝝ. ideo ꝛc. ℭ Jtē illa nō ſunt eadē quoꝝ vnum intelligitur: aliud nō. ſed potentia ꝛ materia ſic ſe habent. ergo ꝛc. maior eſt nota. minor patet. quia ſubſtan tia materie manet eadem ſub omnibus formis. ſed potē tia ad formā nō manet. vt pꝫ ſecūdo phyſicoꝝ. quia potē tia ſani ꝛ egri eſt alia ꝛ alia. ℭ Si aūt potentia capitur ſe cundo modo ſic dico: ꝙ potentia eſt de eſſe materie vt pa tet. ℭ Sed circa hoc dubitaſ. An potētia materie q̄ eſt re ſpectus ſit aliq̄d reale: vel tātū rōnis. Reſpondeſ ꝙ cum ꝑdicamēta ſint entia realia: iō dico: ꝙ dicit aliq̄d reale ſepatū ab intellectu. nā dato ꝙ intellect⁹ cauſaret reſpe ctum ad formā: adhuc reſpectus eſt vere relatio: ſed rela tio eſt accidēs. ḡ potētia mãe eſt accidēs. ℭ Intelligēdū tñ ſicut eſt de quolibet accidente alio: ita eſt de relatione: ſed ita eſt de aliis accidētibus: ꝙ quedā ſunt pfecta: q̄dā impfecta: ſic ſimiliter eſt de relationibus: q: quedā ſunt cōplete: quedā nō: mō dico ꝙ iſte reſpectus vel potentia materie eſt accidēs impfectū: q: ſuum fundamentum eſt mā prima que eſt ens ſolū in potētia de ſe: licet ois forma accidētalis requirat ſuū ſubm in actu: iō etiā iſta poten tia eſt in ente in actu: q: in cōpoſito. Tamen quia eſt acci dens incōpletū: ideo eſt in cōpoſito rōne materie: qḋ eſt ſubm debile ſm ſe: ꝛ nunquā eſt in rōne forme.

Per hoc ad ratiōes reſpōdeſ. Illud eſt de eſſen tia alicuius qḋ eſt differentia ei⁹ ſubſtā tialis. cōcedo. ꝛ minor negatur. Et cū pbaſ ꝙ hoc cōmē tator dicit hic. Reſpondeſ ꝙ ipſe ſe exponit poſtea oſten dendo differentiā inter potentiā ꝛ mām. nā intelligit ꝙ potentia eſt de eſſe mãe: q: eſt accidēs ꝓpriū eius. ꝛ per eius cognitionē manuducimur in cognitū eē mãe pme: ꝛ talia accidētia ſepe ſumuntur pro differentiis eſſentiali bus maxime in diffinitionib⁹: quoniā differētias eſſentia les ignoramus: vt cōmentator dicit ſeptimo metaphyſi. ℭ Ad ſcōm. ſicut ſe hꝫ ꝛc. reſpōdeſ ꝙ nō oꝫ: q: pma for ma eſt ſepata oīno ꝛ ſimpliciſſima: iō q̄cq̄d eſt in ipſa eſt actus purus. nā q̄cq̄d eſt in deo eſt deus: vt dicit commen tator. 12. meta. nō aūt q̄cq̄d eſt in mā eſt mā vel potentia: ꝛ ſic nō eſt ſimilitudo. ℭ Ad tertiū. potētia mãe ꝛc. cōce do maiorē ad minorē cū dicitur. qḋ nō eſt accidens. nege tur. ꝛ ad pbationem. q: accidēs ꝛc. pꝫ ex his dictis. q: eſt ens incōpletū: ꝛ iō lꝫ ſit ſemꝑ in ſubiecto in actu. ſ. in ꝯpo ſito: eſt tñ rōne mãe. ℭ Ad q̄rtū. actus ꝛ potētia. dico ꝙ verū ē intelligēdo per potentiā ſubm: ſed nō eſt verum ſi capiſ ꝓ reſpectu. mō potētia: de qua loq̄mur hic: eſt reſpe ctus ad formā: ideo rō nō concludit. Queſtio. 5.

Quia Cōmentator dicit ꝙ difficile eſt co gnoſcere materiā primā. ideo queri tur. Utruꝫ materia poſſit ꝓprie intelligi eſſen tiali intellectu. Et arguitur ꝙ ſic nam habēs eſſentiam aliam a forma ꝛ a quolibet alio: illḋ proprie poteſt intelligi eſſentialiter. ſed materia prima ē hu⁹. ergo ꝛc. maior patet quia quicquid eſt de eſſentia rei poteſt eſſe obiectum intellectus. minor patet. quia aliud eſt eſſe mãe ab eſſe forme: ꝛ vniuſcuiuſq; alterius. ℭ Itē illud quod intelligitur circumſcripto quocūq; alio: illud poteſt ꝓprie intelligi ab intellectu eſſentiali: materia eſt huiuſmodi. ergo ꝛc. maior eſt nota. ꝛ minor declaraſ. Nā vt dicitur octauo ꝛ nono metaphyſice. licet forme natu rales nō ſint ſeparate ſcōm eſſe bene tamen ſecundū in tellectū: ꝛ eodē modo eſt materia prima ſeparata a for mis. ℭ Itē qḋ eſt per ſe ſenſibile eſt per ſe intelligibile. materia ē huiuſmodi. ergo ꝛc. maior patet primo perier meniaß. nā voces ſunt earū que ſunt in aīa paſſionū no ta. minor patet: nā ſenſatio materie nō eſt ſenſatio cōpoſi ti: nec forme. ℭ Oppoſitū dicit hic cōmē. ꝛ philoſophus . ſ. ꝙ eſt difficile intelligere materiam.

Pro queſtione eſt intelligendū: ꝙ eſſe per ſe intelligibile pōt capi du pliciter. Uno mō ꝓprie intelligibile qḋ nō p aliud intel ligiſ. Alio mō ꝓprie ītelligibile qḋ ītelligiſ diſtincte a q̄ libet alio intelligibili. Tūc dico ꝙ mā prima nō eſt per ſe ītelligibilis p̄ mō ītellectu eēntiali: imo eſt intelligibilis per aliud. Quod pbaſ. qḋ nō eſt ens actu p ſe non pōt p ſe intelligi ſine alio. mā eſt hu⁹. ergo ꝛc. maior ē nota. ſ. ꝙ materia prima nō eſt intelligibilis per ſe: quia qḋ p ſe pri mo intelligitur eſt in actu nono meta. ꝛ per cōmentatorē primo phyſicorū: potentia eſt de ſe non intelligibilis im mediate: minor eſt nota. nam materia eſt tantū ens in po tentia vt patet primo phyſicorum. ℭ Item qḋ nō habet intellectū niſi per reſpectum ad formā nō eſt per ſe ꝛ pri mo intelligibile. materia eſt hu⁹ ergo ꝛc. maior eſt nota: quia quod intelligiſ in analogia ad aliud nō pōt ſine il lo intelligi. minor patet. q: materia prima intelligitur per ſucceſſionē formarū in ea: ꝛ nō per ſolā potentiā: q: vt di ctū fuit omne qḋ intelligiſ intelligiſ ſm ꝙ ē in actu: ma teria aūt nō eſt q̄titas nec qualitas nec aliq̄d alioꝝ predi camentoꝝ ſeptimo metaphyſice: ſꝫ eſt ens in potentia ad formas: ꝛ intelligiſ per aliud. ℭ Si aūt queſtio intelligi tur ſecūdo mō: dico ꝙ ſic q: alius eſt intellectus mãe ab intellectu forme. ℭ Item qḋ habet eſſe aliud ab eſſe for me ꝛ cōpoſiti habet intellectum aliū ab illis. mā eſt hu⁹. ergo ꝛc. maior eſt nota: ꝛ minor ē: q: licꝫ mā nō intelliga tur niſi per analogiā ad formā. tamen q: aliud eſt eſſe ma terie ab eſſe forme: ideo alius eſt intellectus materie ab ī tellectu forme: licet intellectus non veniat in cognitione materie niſi p formā. Tamē Auic. in pmo tractatu ſue ſuf ficientie reprehendit Ari. q pmo phyſicoꝝ locutus ē rō nib⁹ metaphoricis: cū dicit ꝙ ſicut femina appetit virū ꝛ turpe pulchrū ſic mā appetit formā: ꝛ ſic locutus eſt in tertio de aīa: q: hic modus loquēdi eſt in talib⁹ q̄ nō poſ ſunt bñ intelligi per ſe ſꝫ per aliud. ꝛ iō per illa alia ſenſi bilia ſimilia manuducimur in cognitionē rerū: ſꝫ in his q̄ poſſunt per ſe ītelligi phūs nō dꝫ vti v̄bis metaphoricis.

Ad rationes cū dī: qḋ hꝫ eſſentiā ꝛc. ꝯcedo: ꝙ illud pōt p ſe intelligi ſecun do modo: q: intellectus eius eſt alius ab ītellectu forme: nō tamen oꝫ ꝙ ꝓpter hoc pmo mō per ſe intelligaſ: q: actus pmo intelligiſ ꝛ nō potentia: ſed potētia intelligiſ per actū: ꝛ ſic concedo mām poſſe per ſe itelligi ſcōo mō. ℭ Ad ſcōm qḋ pōt p ſe intelligi. dico ꝙ verū eſt ſi pmo mō: p ſe intelligaſ ſine alio: ꝛ tunc minor eſt falſa: q: licꝫ intellectus materie pme ſit diſtinctus a quolibet alio: nō tamen ipſa primo intelligitur per ſe: ita ꝙ ſine alio p ſe intelligatur: vel maior pōt ſimpliciter ꝯcedi: ꝙ illud qḋ eſt tale pōt per ſe intelligi ſecundo mō: ꝛ tunc ratio ꝯclu dit: que poniſ in ſolutione queſtiōis. ℭ Ad tertiū cū di citur qḋ eſt per ſe ſenſibile. dico ꝙ verū eſt: ꝙ ē per ſe in telligibile: nō tñ ſequiſ: ꝙ primo mō ꝛ ſine alio ſit p ſe in telligibile. q̄re rō nō cōcludit: ꝛ ſic ad qōnē ꝛc. Q̄ō. 6.

Queritur vtruꝫ dimenſiones prece dant formam ſubalem in materia. Et arguitur ꝙ nō. quia illa que ſibi accidunt non precedunt formas ſubales in materia. dimenſiones ſunt hu⁹: igitur ꝛc. ma ior patet: quia accidentia adueniunt enti in actu: ens au tem in actu eſt per formā ſubalem: vel eſt ipſa forma: qua re accidentia nō precedunt formā in mā: minor pꝫ. quia dimenſiones ſunt de genere q̄titatis. ℭ Itē ſi dimenſio nes precedunt formā ſubalē in mā: ſequiſ ꝙ forma nō

adueniret imediate materie: ſed mediantibus dimenſionibus. ꝯñs eſt falſum. igitur ⁊ antecedens. cõſequētia nota. ex quo eni forma ſubſtãtialis non adueniret niſi poſt dimenſiones videt ꝙ nõ poſſet forma pficere niſi mediantibus dimēſionibus. falſitas ꝯñtis patet ꝑ pħm primo phy. q꜡ forme imediate aduenīūt materie prime. ¶ Itē illa q̄ ſunt a forma ſubſtãtiali nõ p̄cedūt formam ſed magis ſequunt: dimēſiones ſunt hꝰ. ergo ⁊c̃. maior nota. effectus eni nõ p̄cedūt cauſam. minor patet ex primo phyſicoꝝ. nam mã cū forma ſunt cauſa oium accidētiū q̄ ſūt: vt patet ibidē. ¶ Itē dicit 7° metaphy. ꝙ ſubſtãtia prior eſt accidente diffinitione: cognitione: ⁊ dignitate: ⁊ ſic cõmen. in p̄ncipio eiuſdē dicit ꝙ indiuidua ſubſtãtie precedunt indiuidua accidētiū: īdiuidua aūt ſubſtãtie actu ſunt per formã ſubſtantialē in mã. quare dimēſiones cū ſint accña nõ p̄cedunt formã ſub͞alem in mã. ¶ Oppoſitum ſentit hic cõmen. ⁊ in ſcðo celi.

Ad queſtionem

intelligēdū. ꝙ ſi quis q̄rit de forma in cõi ⁊ abſolute. ſ. vtrū dimenſiones p̄cedant formã ſimplr ⁊ abſolute. dico ꝙ nõ: quia forme ſimplr ⁊ abſolute dicte ſunt eterne: ⁊ iõ nec mã nec dimenſiones p̄cedunt formã: ſio etiã forma via pfectionis p̄cedit oēs dimenſiones terminatas. ſ. ⁊ interminatas: ⁊ etiã mãm primã. igiẗ dimēſiones nõ p̄cediūt formã ſimplr ⁊ abſolute ſumptã tp̄e nec natura. ¶ Secundo dico ꝙ dimenſiones interminate p̄cedūt oēm formã mãlē ſm indiuiduū ⁊ via impfectionis qð patet ex multis: primo ſic. illa q̄ recipiunt eſſe actuale ⁊ numerū ab oibus formis ⁊ in qbus oēs forme cõīcant vi impfectionis p̄cedunt has vel illas formas in mã: ſ dimēſiones ſunt hꝰ: igiẗ ⁊c̃. maior patet. quia illa que pficiunẗ per plures formas ſuccedētes ſibi inuicē in illis p̄cedunt oēm formã. vt patet de iſta materia: q̄ pficiẗ ꝑ pticulares formas. minor patet. quia dimēſiones interminate eſſe actuale ⁊ terminatū recipiūt a formis: ⁊ in eis cõicāt oēs forme: quia ſicut mã prima recipit eē actuale a forma: ſic etiã dimenſiones ſicut dicit ꝯmen. 4 phy. ¶ Itē ſi dimēſiões interminate nõ p̄cederent ⁊c̃. ſequiẗ ꝙ mã nõ reciperet ſimul diuerſas formas numero: nec ſpecie. ꝯñs eſt falſum. igiẗ ⁊ antecedens. ꝯña nota: quia ſi dimēſiões nõ p̄cederent ⁊c̃. cū mã ſit vna numero: nec diuidiẗ niſi ꝑ q̄ntitatē: nec etiã forme diuidunẗ niſi diuiſione ſubiecti: tunc cõpoſitū ex mã ⁊ forma eſſet tātū vnū indiuiſum. nõ vt patet. 7. meta. ꝑ cõmen. cā multitudinis indiuiduoꝝ ab vno generante ē diuiſio prium mãe in quas agit agēs. falſitas ꝯñtis ē nota. ¶ Itē ſi dimēſiones nõ p̄cederēt oēm formã ſm indiuiduū: ita ꝙ nõ ſepararenẗ a mã. ſed ſemꝑ fierent de nouo in gñatione ſub͞ali: tūc corpus fieret ex nõ corpe: ⁊ dimēſio ex non dimēſionibꝰ: ſed hoc eſt ipoſſe. igiẗ ⁊ añcedēs. ꝯña patet. ex quo eni oēs dimēſiones ⁊ corporeitas ⁊ alie dimēſiones fiūt de nouo: nec tñ eſt ꝙ ille fiāt ex nõ dimēſionibꝰ ⁊ nõ corpe. ¶ Sed quia aliq putāt hoc nõ ꝑ inconueniente: quia dicūt ꝙ dimēſiones poſſunt fieri ab agēte de potētia mãe ſimul cū ipſa forma: iõ declaro hoc eſſe ipoſſibile ſicut nihil traſmutat mãm niſi corpus. Cõmentator. 7. meta. ⁊. 8. phyſicoꝝ. Agens eni corporeū nõ agit niſi per cõtactū primo de gñatione: ⁊ iõ opꝫ ꝙ oē recipiēs actionē agētis corporei habeat ſitū in vniuerſo: ſed qð habet ſitum eſt dimēſionatū: igiẗ mã cū recipit formã ab agente ipſa eſt dimēſionata: ⁊ ipoſſibile eſt ipſam denudari a dimēſionibꝰ. nã in quocūqꝫ inſtanti denudareẗ a dimēſionibus actionē agentis nõ reciperet. ¶ Itē oē generatū nouiter generaẗ a ſibi ſili vel formaliter vel virtualiter. 7. meta. ſi igiẗ dimēſiones nouiter generātur: hoc eſt a ſibi ſimili in ſpecie: ſed nihil eſt qð eis aſſimiletur formalr vel virtualr: niſi dimēſiones agentis: quia forma nõ eſt ſimilis: cū dimenſiones ſint magis a pte mãe q̄ꝫ a pte forme: nec materia põt eas generare: quia materie nõ eſt agere ſed recipere: vt patet ſcðo de generatione. igiẗ ſi generantur hoc eſt a dimēſionibꝰ agētis: ſed hoc eſt impoſſibile: q꜡ dimēſiones nõ ſunt de genere virtutū actiuarum vt dicit cõmen. 4. phy. ¶ Et licet hec propoſitio. ſ. Oē qð generatur ⁊c̃. nõ teneat niſi in ſub͞a vt dicit cõmē. libro celi ⁊. 7. meta. eſt tñ vera in ꝑpoſito q꜡ vt dicit cõmen. 7. meta. licet q̄ntitates nõ ſemꝑ generenẗ a ſibi ſimili ꝑ ſe: tñ per accidēs gñanẗ a ſibi ſimili: ⁊ ſic dimēſiões q̄ ſunt poreis reſpectu mãe ipſis q̄litatibus deberent generari a ſibi ſimili: ſi ſimplr fierēt de nouo. ¶ Itē corporeitas cõtrariareẗ corporeitati: q꜡ corporeitates ſibi ſuccederēt in ſubiecto eodē: qð eſt ipoſſibile. ¶ Itē ſi dimēſiones interminate nõ p̄cederēt hāc formã: ſꝫ corrumperenẗ p̄cedētes ⁊ alie de nouo generarenẗ vt multi imaginanẗ: tūc corpeitas q̄ eſt eterna dimēſio corporis corrūpereẗ in nõ corpꝰ: ⁊ corporeitas generãti generareẗ ex non corpore: ⁊ ſic ibi eēnt duo motus oppoſiti ⁊ diſtincti. qð pꝫ ex diuiſione ſuorū terminoꝝ: ſed vt ꝓbaẗ. 8. phy. inter quoſcūqꝫ duos motus oppoſitos cadit q̄es media ſuppoſito illã dimēſionem eſſe vlēz. q̄re ſeqẗ ꝙ inter generationē ⁊ corruptionē cū ſint diſtincti motus terminoꝝ oppoſitoꝝ erit quies media. ex quo ſequiẗ ꝙ in aliquo tempore mã erit denudata ab oibus formis ⁊ ab oibus dimēſionibus: cuius oppoſitum habeẗ p̄mo de generatione. ¶ Itē generatio vnius nõ eſſet corruptio alteriꝰ: q꜡ motus ſortiẗ ſpēm ⁊ diuiſionē a termino ad quē. 5. phy. cū igiẗ iſti termini ſint diuerſi ⁊ oppoſiti: ⁊ motus ſilr: ſi igiẗ oēs iſte ſp̄es ⁊ dimēſiões: que p̄cedūt formã in mã corrūpunẗ: oēs ad motū corruptionis iſtū terminū tenebūt: ſꝫ oia q̄ ſequunẗ formã ſpectāt ad motū gñatiõis. nihil igiẗ eiꝰ qð p̄ceſſit fuit gñaꝰ. nec eius qð ſequiẗ corruptio: q̄re nec corruptio vnius eſt gñatio alterius. ſꝫ vnū ſit priꝰ alio cuiꝰ oppoſitū pꝫ p̄mo de gñatiõe: q꜡ in ſubſtantijs ſp corruptio vnius eſt gñatio alteriꝰ: ⁊ eadē actiõe q̄ gñans gñat vnū: corrūpit aliud. ¶ Itē ſi hoc eſſet veꝝ forme nãles nõ fierent nec hērent materias ꝑprias ⁊ ꝓpinq̄s nec actiões ꝑprias: cuius oppoſitū dicit ꝯmen. 7. phy. vbi dicit. ꝙ viuus traſmutationis vnū eſt ſubiectū ꝓprie ⁊ ꝓpinquū nec ioꝝ iõ cõcludit ꝙ genus non eſt ſubiectum ꝓpinquū formarū. ergo ⁊c̃. ¶ Item ſi dimenſiões nõ p̄cederēt: forme nõ diuiderentur diuiſiõe ſubiecti. ꝯñs eſt falſum. ergo ⁊ añs: ꝓbatur ꝯña: ſi dimenſiones nõ p̄cederēt: cū forma ſm ſe nõ diuidatur nec mã: forma indiuiſibilr introducereẗ in mã: ⁊ tunc non eēt extenſa forma extenſione q̄ntitatis. Ex quo ſequiẗ ꝙ ſubm nõ haberet habilitatē recipiēdi plures formas cū nõ poſſet diuidi. ergo nõ erit mſra in potētia ⁊ nūq̄ꝫ denudareẗ a forma quã p̄o recipit: ſꝫ eſſet in ipſa eternalr: que oia ſunt falſa. ¶ Nec valet ſi dicaẗ: ꝙ cum forma introduciẗ ſtatim dimēſiones itroducanẗ vt cõm. dicit q̄rto celi: q꜡ q̄ntum daẗ de forma tñ datur de accñtibus ꝯſequentibus formam: ſic eſt de dimenſionibus: q̄re forme adhuc diuidenẗ diuiſione ſubi. Hoc non valet: q꜡ mã eſt multa in potentia eo ꝙ eſt diuiſibilis ꝑ dimēſiões ſi igiẗ dimenſiones vt ſunt dimēſiones ſibi aduenirēt ꝑ formã: ſic potētia magis eēt de eē forme q̄ꝫ mãe: q꜡ ꝑꝑ qð vnūqðqꝫ tale ⁊c̃. qð eſt impoſſe: ⁊ hec oia habenẗ ex intentione ꝯmen. hic ⁊ alibi. ¶ Sed circa hoc ſunt difficultates. Vna eſt. Cū dimenſiões ſint accña quõ pñt p̄cedere formã ſuã: cū eē oium accñtiū ſit a forma. ¶ Scða q꜡ vẗ iſte dimēſiões īterminate ſunt eedē nūero cū dimenſionibus q̄ p̄ceſſerūt iſtã formã: vl ſunt alie: ſi alie ſilēs iſtis ⁊ eiuſdem ſpeciei. ḡ dimenſiões nõ p̄ceſſerūt formã. Si hoc dẗ ꝙ ſunt eedem numero cū p̄cedentibꝰ: ⁊ cū ſp accña ſint

in ſubo

in ſubiecto in actu. ḡ forma ſubalis aduenit enti in actu: ⁊ ſic forma ſubſtantialis ⁊ accidentalis eſſent eadē: ⁊ generatio ſm hoc nō differt ab alteratione: qḋ eſt falſum ⁊ cōtra phm pmo de generatione. ℭ Tertia difficultas ē: cū forma ſubſtātialis aduenit māe pme mediantibꝰ dimenſionibus: vr̄ q nō imediate pficiat mā; pmā ſed magis dimenſiones. Iſte tres difficultates ponunt in rōnibus. ℭ Ad pmā dicit q dimenſiōes interminate ſunt accidētia: ſ; q̄ pprie dimēſiōes ꝓut ſūt dimenſiones ſunt cōes cuilib; forme: iō ſunt in potētia ad recipiendū terminos ⁊ actualitatē a q̄libet forma: ſicut ipſa materia: ita q ipſe dimenſiōes nunquā a mā ſeparant. ſed recipiunt diuerſa eſſe ⁊ diuerſos terminos a formis. ℭ Ad ſcḋam dicit: q dimenſiones q̄ p̄ceſſerūt formā in mā ⁊ q̄ ſequunt circūſcriptis terminis ſunt eedē numero ſicut materia pma dicitur vna numero. ſ. per priuationē formaꝝ indiuidualiū vt cōmen. dicit. i2. meta. S; q̄ dimenſiones ⁊ oē aliud accn̄s nō pſſit manere in mā ſub eſſe actuali ſine aliq̄ forma ſubſtantiali a q̄ hſſt eſſe: ideo dimenſiones hmōi ſm ſe non dicunt eſſe in actu: nec mā cū iſtis dimenſionibus ſine forma eſſet ens in actu: q̄ actus eſſendi ſemꝑ recipiunt a forma tam dimenſio q̄; mā: ⁊ iō cum forma vna corrumpit ⁊ alia introducit: aliud eſſe recipiunt dimenſiones ⁊ alios terminos ſicut ipſa mā pma. iō dicunt eſſe alie dimenſiones numero ab alio eſſe qḋ recipiunt a forma gn̄ata: l; ſint eede; dimenſiones q̄ fuerant prius cū corruptione illius forme: ſ; ſolum termini q̄ fuerunt proprij illi forme fuerunt corrupti cū corruptiōe eius. Et eodem modo eſt dōm de accidentibus cōibus forme generate ⁊ corrupte. vt p; pmo de gn̄atione. ℭ Ad tertia; dicatur q forma ſubalis īmediate perficit mām q̄ forma ꝑ eſt pp materiā: dimenſiones vo ſunt q̄bus mediantibus h; materia potentia; recipiendi ſimul plures formas: ⁊ ita per iſtas ſit multa in potentia: ⁊ ſic licet mediantibꝰ dimenſionibus materia recipiat formas: forme tn̄ ſunt pp materiam ⁊ exinde dimenſiones: ⁊ īmediate forma perficit materiā. ⁊ ex ꝯſequēti dimenſiones: ideo ⁊c̄.

Ad rōnes in oppoſitū dōm q ꝯcludunt q dimenſiones ſcḋm q ſunt in actu completo ⁊ ſub ꝓprijs terminis nō p̄cedunt formaꝫ ſubalez ſed magis ſequunt eam: ⁊ hoc cōceſſū eſt: vbi tn̄ ſūt interminate p̄cedunt oēm formā: q̄ vt ſic nunquā a materia ſeparant: ⁊ vr̄ hec eē intētio phi ꝑ ⁊ ſcḋo de gn̄atione. ⁊ expſſe hoc dicit cōmē. 7. phy. ⁊ ſcḋo celi: ⁊ pmo ⁊ ſcḋo de generatione: hec ēt eſt intētio Aui. pmo ſue ſufficientie: ſ; diſcordat a ſnīa cōmentatoris in hoc q dicit dimenſiones eſſe in materia pma a quadā forma cōi corporeitatis: ⁊ iō dixit eas eſſe in actu corporeitatis: in hanc etiā ſnīam cōmen. ꝯſenſit Albertus pmo celi. nec vnquā vidi auctoritatē ꝯ̄riam: licet alia opinio ſit diuulgata. ℭ Et ſic de iſta qōne dictum ſit pro nunc ⁊c̄. Queſtio. vij.

Conſequēter querit. Utrū dimēſiōes īterminate ſint p̄ncipiū idiuiduatiōis. Et Arguit q non: q̄ accidens nō eſt p̄ncipiū ſubſtantiaꝝ: ſ; dimēſiones īterminate ſunt accidentia: ⁊ indiuidua ꝑ ſe ſubſiſtentia ſunt ſubſtantie. ergo ⁊c̄. maior p;. 7. metaphy. ſuba non ſit ex accidentibus. minor p;: q̄ dimenſiones ſunt q̄titates: ⁊ indiuidua ſubſtātie ſunt ſubſtāne. ℭ Item indiuiduū ſube naturaliter eſt prius indiuiduis accidentiū: ſed hoc nō eēt ſi dimenſiones īterminate eēnt p̄ncipiū idiuiduatiōis ſube: igit ⁊c̄. maior p; ꝑ cōmē. 8. ⁊. 7. phy. via. n. ad eſſe ſube prior ē via ad eſſe accidētiū. minor p;. q̄ ſi idiuiduū ſube prius ē nālr idiuiduis accidētiū: tūc accidēs nō pōt eē p̄nm̄ indiuiduationis ſubſtantie: q̄ poſterius nāliter non eſt cauſa prioris. ℭ Itē ſi dimenſiones interminate eſſent principium indiuiduationis ſubſtantie: tunc cu; dimenſiones precedant forme in materia. ſequitur q dimenſiones haberent eſſe actuale an̄q̄; ſit forma in materia: ſed hoc eſt falſum: igitur ⁊ antecedens. p; conſequentia per cōmen. hic: ⁊ ſcḋo de generatione: q̄ nullū accidens h; eſſe actuale an̄ formā ſubſtantialē in materia. ℭ Item ſi dimēſiones interminate eſſent principiū indiuiduationis: nō eſſet niſi p̄ncipiū formale: ſed hoc eſt falſum: igitur ⁊c̄. maior patet q̄ dimenſiones cū ſint accn̄a non poſſunt eē p̄ncipium aliud q̄; formale: falſitas ꝯn̄tis apparet: q̄ ſi dimenſiones eſſent principiū formale: tūc idiuiduū eēt formale idiuiduū ꝑ q̄titatē: ⁊ tūc generatio nō eſſet ad ſubſtantiā ſed eēt ad accn̄s: qḋ ē impoſſe. ℭ Itē ſi ita eēt tūc illa q̄ nō haberēt dimenſiones īterminatas nō eſſent indiuidua: ſed hoc ē falſū. vt patet ḋ corporibꝰ celeſtibꝰ: igitur patet q dimēſiōes interminate nō ſunt principiū idiuiduatiōis. ℭ Oppoſitū vr̄ eſſe de intentione ꝯm̄. p̄ce. ⁊ 7ᵒ. meta. vbi dicit: q cā multiplicationis idiuiduoꝝ eſt diuiſio māe in plures ptes in quas agentia agunt: ⁊ diuiſio āt māe ē ꝑ dimēſiōes īterminatas: vt patet ī hoc li. ḡ ⁊c̄.

Ad qōnē omiſſis opinionibꝰ dicat cū q̄rit. Utrū dimēſiōes īterminate ⁊c̄. hoc pt dupliciter īntelli: vl̄ q ſint p̄ncipiū ſine q̄ nō. ita q ſint p̄ncipiū diſpoſitiuū ad diuiſionē ſube: vel q ſint p̄nm̄ formale. Si intelligitur primo modo dico q ſic: quod probatur. Illḋ qḋ eſt principiū indiuiduationis forme in materia illud eſt principiū indiuiduationis accidentis. dimēſiones ſūt huiuſmodi: igitur ⁊c̄. maior patet. q̄ illḋ per quod vnūquodq; eſt ab alio diſtinctū: ⁊ per quod ſua forma participatur a quocūq; alio etia; ſimili in ſpecie: illud eſt principium diſpoſitiuū ſaltem idiuiduationis. igitur ⁊c̄. minor patet ex primo phyſicorū: ⁊ quinto metaphyſice: q̄ diuiſio primo debetur q̄titati: ⁊ per q̄titatē alijs: ⁊ ideo quinto metaphyſice diffinitur q̄titas q eſt diuiſibilis in ea que inſunt. ℭ Item ſi dimenſiones interminate non eēnt: tūc ſolū eſſet vna forma in mā: ⁊ illa eſſet eterna: vt probatu; eſt in hoc libro. Ex quo ſequitur q materia nō eſſet multa in potentia: ⁊ ideo non reciperet multas formas: q̄ nō eſſet diuiſio numeralis in entibus. ℭ Ex quo apparet: q dimenſiones interminate ſunt cauſa indiuiduationis in mālibus: ⁊ hoc eſt quod dicit cōmē. 7. metaphyſi. q multitudo indiuiduorum ab vno generante eſt pp diuiſionem materie in plures ptes: in quas agēs agit ⁊ hoc etiā tangit cōmen. in hoc libro. ℭ Sciendum tamen q forme ſubales ſunt principiū formale indiuidui: q̄ ſicut quo indiuiduū eſt indiuiduū qḋ p;. q̄ per quod vnūq̄dq; ens eſt vnū diſtinctum numero per illud eſt indiuiduū formaliter: forma ſubalis eſt hmōi. igit ⁊c̄. maior eſt nota. minor p;. q̄ actus eſt qui ſeparat ⁊ diuidit. 7. meta. ℭ Itē ꝑ qḋ vnūq̄dq; eſt hoc aliqd illḋ ē principiū indiuiduationis: forma eſt hmōi. ergo ⁊c̄. maior eſt nota ⁊ minor etiā p; per cōmē. 2. de aīa: vbi dicit q ſicut indiuidua ſunt indiuidua ꝑ formas: ſic ſunt entia per formas: ⁊ hoc expſſe dicit cōmē. 7. meta. ex intentione phi ibidē: vbi dicit formaꝫ ſubalē eſſe primā. q̄ eſt cā ſubſtātie demōſtrate. ⁊ ſubdit. hec. n. ⁊ ſubſtāne demōſtrate nō ſunt niſi ꝑ iſtā. ℭ Et Ari. dixit ip̄a; ſ. formā vnā eſſe q̄ ſuba demōſtrata nō eſt vna niſi ꝑ hāc ſuba; q̄ dr̄ forma: idē ēt dixit. i2. meta. q forma ē q̄ res dr̄ eſſe vna numero: ⁊ circa pnm̄ ſeptimi dicit: q idiuiduū ſube eſt prius indiuiduo accn̄tis vt notū eſt. ℭ Itē qḋ nō eſt ſuba q̄ pōt eē principiū formale ſube: cū mā ⁊ forma ſint cā oīu; accidētiū q̄ ſunt in ipſa: ⁊ impoſſe. n. eſt accidentia q̄ ſunt cauſata ab ipſa mā ⁊ forma q ſint p̄ncipiū formale huiꝰ forme in illa mā: nam l; aliq̄ ad inuicem ſint mutuo ſibi cauſa non

tñ in eodẽ genere cãe ſcdo phico. q̃re dimenſiones non
poſſunt eſſe pn^m formale indiuiduationis: nec ẽt mã diui
ſa p q̃titatẽ eſt pncipiũ: qꝛ lꝫ iſta forma partita ſit in iſta
portione mãe eo ꝙ mã fuerit prius nãliter partita ⁊ ter-
minata. tñ q̃titas non eſt in hoc indiuiduo niſi ſꝫ hãc for
mam ⁊ ita hec diuiſio mãe vel mã diuerſa per quãtitatẽ
fuit pncipiũ ſine quo nõ: pncipiũ tñ formale eſt ipſa for
ma. ¶ Uidenẽ ẽt ponẽtes ꝙ mã diuiſa per q̃titatem ſit
pn^m indiuiduationis ꝯdicere ſibi. eo ꝙ ponũt cũ hoc ꝙ
in introductione forme ſubalis viꝛ q̃titas ⁊ oĩa acciden
tia corrũpuntur: ⁊ alia de nouo introducunẽ q̃ finiunt na
turaliter ipſam formaꝫ. Ex quo ſequereẽ ꝙ illud qđ eſt
poſterius eſt pncipiũ prioris. qđ eſt falſum. ¶ Sed circa
hoc ſunt difficultates. ¶ Prima ex quo dimenſiones ſt
accidentia. quõ pñt eſſe pncipiũ idiuiduatiõis ſube: cum
accidentia nõ ſint pncipiũ ſube. p phi. ¶ Scda. ſube in-
diuiſibiles ſunt indiuidua formaliter p formas ſubales:
vel igitur iſte forme ſubales ſunt idiuiduate ex ſe: vel ab
alio. nõ per ſe: qꝛ tunc vna forma ſubalis differret ab alia
eiuſdẽ ſpẽi: qđ eſt incõueniens: nec p aliud: qꝛ tunc illud
aliud eẽt pncipiũ indiuiduationis ⁊ oĩno forma. ¶ Ter
tia. cũ celum ſit indiuiduũ ⁊ dimenſiones intus in eo nũ-
quã pceſſerunt quõ potuit indiuiduari. ¶ Ad primũ di-
co: ꝙ accidẽs non eſt principiũ ſube immediatũ: ſꝫ bñ di-
ſpoſitiuũ ſubaꝛ. vt pꝫ cõmẽ. 6ꝛ. primi phy. a cõmẽ. quia
nũq̃ꝫ forma ſubalis introduciẽ niſi in mã prius diſpoſita
p quãtitates ⁊ diſpõnes ꝓprias: vt dicit cõmẽ. pmo phy.
qꝛ qñ ex ſpmate ſit hõ nõ ceſſãt ptes eius ⁊c. ⁊ ſubdit. Et
iſte modus nõ eſt in forma ſubali que eſt indiuiſibilis: ſꝫ
in qualitatibus ⁊ diſpõnib^9 proprijs formarũ. ¶ Ad ſe-
cũdã dr: ꝙ forme ſubales ſunt indiſtincte. per hoc ꝙ mã
prius fuit in partes diuerſas diuiſa: ⁊ agẽs in iſtis partib^9
diuiſis agit: ⁊ introducit ſuã formã diuiſim: ⁊ tũc ipſa for-
ma exiſtit idiuiſa per appropriationẽ ſui factã ab agente
ad determinatã portionẽ mãe: ⁊ nõ per aliqđ additũ ipſi
forme: vt dicit Aui. 6. nãliũ de indiuiduatione intellect^9
ita ꝙ cã indiuiduationis forme eſt determinata actio in
corpore determinato ad determinatã portionẽ mãe. q̃ tñ
mãe portio poſtea ſcipit alios terminos numero q̃ꝫ prius
habebat: ⁊ ita lꝫ diuiſio mãe ſit cũ accidẽtis: ipſa tñ forma
ſic appropriata per actionem agentis eſt cauſa formalis.
¶ Ad tertiã dico: ꝙ celũ eſt indiuiduũ per nãm ſui: ita
ꝙ tam dimenſiones q̃ꝫ etiã alia accidentia ſm eſſe ⁊ ſm
rõnẽ ſequuntur formã ſuaꝫ: ⁊ nullũ accidens in celo põt
ſuſcipere magis ⁊ minus: nã celi forma coheret celo im-
mediate ſine dimenſionibus: ⁊ ſine alio accidente: iõ eſt
maior vnio inter corpus celi ⁊ ſuam formam: que eſt mo
tor: q̃ꝫ inter materiam ⁊ formam in ſe. vt patuit.

Ad rõnes cũ dicit. accidens ⁊c. dr̃ ꝙ verũ pn^m
imediatũ eſt forma: cũ quo tñ ſtat ꝙ
ſit pncipiũ diſpoſitiuum: iõ nõ valet. ¶ Ad ſcdm cũ dr:
indiuiduũ ſube ⁊c. concedo in actu perfecto: ſed dimen-
ſiones vt iterminate ſunt ex pte mãe: ⁊ adhuc non ſunt i
actu perfecto: ſꝫ in potẽtia ad diuerſos actus ⁊ terminos
⁊ ad quẽlibet actũ ſm indiuiduũ: ⁊ ſunt cã mãe diuerſos
actus ⁊ formas recipiendi. ⁊ ita concedo ꝙ indiuiduum
ſube pcedit idiuiduũ accidẽtis: ⁊ ſic accidentia vel dimẽ
ſiones nõ ſunt principiũ idiuiduatiõis: ſꝫ magis vt dimẽ
ſiones ſunt potẽtiales. ¶ Et ſi dicit. Si dimenſiones ſũt
cã indiuiduationis tũc dimẽſiones ſunt idiuidue: qꝛ pp
vnũqđ qꝫ ⁊c. Dico ꝙ nõ opꝫ. qꝛ nõ ſunt cã imediata ⁊ for
malis: ſꝫ diſpoſitiua mãe: nõ oꝫ aũt ꝙ diſpõnes ad aliqđ
ſint tale q̃le illud ad qđ diſponit. vt pꝫ in q̃litatib^9 ad for-
mã ſubalẽ diſponẽtibus: que tñ nõ ſunt forme ſubales.
¶ Ad tertiũ cũ dr: ſi dimẽſiões ⁊c. dicit ꝙ veꝝ ẽ ſi eẽnt
pncipiũ formales: ſꝫ nõ ſunt niſi diſpoſitiuũ. vt patuit: vel
meli^9: ꝙ nõ eſt veꝝ: dato ꝙ eẽnt pncipiũ idiuiduationis
formale qꝛ forma nõ ẽ prius ſua mã. 12. meta. ¶ Ad q̃rtũ:
cũ dr̃. ſi eẽnt. dico ꝙ nõ ẽ veꝝ: imo ſũt pn^m diſpoſitiuũ.
iõ rõ nõ rꝫ. ¶ Ad qntũ cũ dr: ſi eẽnt pn^m ⁊c. dico ꝙ non
oꝫ nec rõ pſs ꝯcludit niſi ꝙ nõ ſi idiuiduata: ſic ꝙ ꝺ iſtis
⁊ de illis nõ dicit indiuiduũ vniuoce: ſꝫ magis equiuoce
vel analogice: vt dicebat cõmẽtator in prohemio huius:
iõ non ſunt indiuiduata ſicut hec inferiora. ¶ Et ſic ad
qõnem dicendum eſt. Queſtio. viij.

Ueritur vtrũ forma nãlis determi-
netur ad maximũ ⁊ ad mi-
nimũ. Et arguit ꝙ non: qꝛ illud qđ eſt diui-
ſibile in infinitũ de ſe: nõ eſt determinatuꝫ
ad maximũ vel ad minimũ: entia nãlia cuꝫ
ſint cõtingentia hmõi ſunt igit. maior pꝫ. qꝛ ex quo eſt di-
uiſibile in infinitũ de ſe non eſt determinatũ: qꝛ quacũ-
q̃ꝫ pte data cõtingit dare minorẽ. p diuiſionem ei^9 in par
tes: pars autẽ eſt minor toto. minor pꝫ. primo ⁊. 6. phy. ⁊
5. meta. ¶ Itẽ ſi forma nãlis hꝛet quãtitatẽ determina-
tã: ſequereẽ ꝙ in q̃titatib^9 eẽt maximũ ⁊ minimũ ⁊ ꝯtr
ꝯrietas: ſꝫ hoc ẽ falſũ ⁊ ꝯña ꝓbaẽ per phm. 10. meta. nã
ꝯria ſẽ q̃ ad ſe inuicẽ diſtãt poſita ſub eodẽ gñe. falſitas cõ-
ſequẽtis pꝫ ex pdicamẽtis: qꝛ q̃titati nihil ẽ ꝯriũ. ¶ Itẽ
ſi hoc eẽt veꝝ ñ eẽt ꝓpriũ q̃titati ſuſcipe magis ⁊ min^9:
qꝛ nõ ꝯueniret oĩ q̃titati: cũ eẽt repire q̃titatẽ: cui ñ eẽt
dare ei^9 terminũ: oppoſitũ dr̃ i pdicamẽtis ⁊ ꝯm. 6. phy.
¶ Itẽ forma ignis ẽ forma nãlis: ⁊ tñ ſi ponaẽ ꝯbuſtibi-
le creſcet in infinituꝫ: vt pꝫ ſcdo de aĩa. igiẽ q̃libet forma
nãlis nõ hꝫ q̃titatẽ determinatã. ¶ Oppoſitũ ſentit hic
cõmẽ. qꝛ dimẽſiones vt ſunt iterminate pcedũt formã in
mã: ⁊ tñ vt ſunt terminate hoc eſt a forma. ¶ Itẽ ſcdo de
aĩa: oĩum nã cõſtantiũ ⁊ in pmo phyſicoꝝ ꝙ eſt dare mi
nimam carnẽ: ⁊ cõmẽtator in dictis locis ⁊ primo celi.

Ad qõnẽ prius dicẽẽ ꝯitas: ſcdo ſoluenẽ difficul
tates iminẽtes. ¶ Cũ igiẽ q̃riẽ vtrum
quelibet forma nãlis hẽat quãtitatẽ determinatã. dico ꝙ
ſic. qꝛ lꝫ quãtitas de ſe nõ ſit terminata: tñ vt eſt a forma
nãli eſt terminata. vt pꝫ dupl'r. Primo ſicut q̃libꝫ forma nã-
lis hꝫ q̃litatẽ determinatã ita ⁊ q̃titatẽ determinatã: ſed
q̃libet forma hꝫ q̃litatẽ determinatã. igiẽ ⁊ q̃titatẽ. ma-
ior pꝫ. per ꝯmẽ. 6. phy. dicit. n. ꝙ potẽtia oĩs q̃titas ẽ ter
minata ſicut q̃litas. minor pꝫ. nam oĩs forma determinat
ſibi paſſiões ⁊ q̃litates determinatas tã in ſimplicibus
q̃ꝫ in cõpoſitis. vt pꝫ a cõmẽ. in eodẽ. 6. ⁊. 7. phi. ⁊ pmo de
gñatione. ¶ Itẽ qđ libꝫ hñs opationẽ determinatã hꝫ ẽt
q̃titatẽ determinatã: ſꝫ oẽ ens nãle hꝫ opõnẽ determina
tã. ergo ⁊c. maior pꝫ. opõ. n. arguit formã ⁊ vtuteꝫ q̃ ar-
guit magnitudinẽ vtutis: qꝛ q̃to vtus eſt maior tãto eius
opõ ẽ fortior ⁊ maior: qꝛ maior ꝯtus ẽ i maiori corpe. mi
norẽ in minori ceteris parib^9 vt pꝫ pmo celi: igiẽ ſi ẽ opõ de
terminata ⁊ vtꝰ determinata: ꝯñr erit q̃titas determiata
ſi iſta vtus fuerit i magnitudine: minor eſt nota. qꝛ oĩs for
ma nãlis hꝫ opõnẽ determinatã: vt pꝫ ꝺ celi: qꝛ nullum
ens nãle ẽ infinitũ. ¶ Item ſi forme nãles nõ determia-
rent ſibi q̃titates: ſeq̃reẽ ꝙ in corpe finito poſſet eẽ ꝯtꝰ
ifinita vel ecõuerſo. ꝯñs ẽ falſũ. igiẽ ⁊ añs. ꝯña pꝫ. ex quo
enĩ nõ eẽt determinata ꝓportio forme ad quãtitatẽ ſubi
bñ poſſꝫ eẽ infinitũ in ſubo finito: vel ecõ. falſitas cõſequẽ
tis pꝫ pmo celi. ¶ Itẽ forme eſt terminare materiã: igiẽ
⁊ q̃titatẽ. añs eſt notuꝫ ſeptimo metaphyſice: ⁊ pꝫ ꝯñas
qꝛ qđ terminat ſubm terminabit q̃ ſunt in eo: nã accñtia
hñt eſſe in ſubo ⁊ a ſubiecto: vt pꝫ primo phyſicoꝝ ⁊ ſepti
mo metaphyſice. q̃re appet formã ſubſtantialeꝫ habere
q̃titatẽ determinatã ad maximũ ⁊ ad minimũ: ⁊ hoc eſt
qđ cõmẽtator dicit primo celi: ꝙ ſi natura alicuius forme
fuerit infinita: neceſſario eſt in corpore infinito: naꝫ for-
me diuerſaꝝ

me diuerſaꝝ nãrum innate ſunt habere diuerſe q̃ntitatis mãꝫ. ¶ Hic tñ ſunt difficultates. ¶ Prima eſt cũ dicit: φ forma nãlis determinat ſibi q̃ntitateꝫ ad maximũ ⁊ ad minimũ: accipiamus g̃ aliqḋ ens nãle. ſ. igneꝫ ſub minori q̃ntitate in qua poſſit eſſe: tunc q̃ritur an poſſit diuidi. ⁊ cõſtat φ ſic: cũ ſit q̃ntũ: ⁊ q̃ntũ eſt diuiſibile in infinitum tertio phyſicoꝝ: tũc igiꝉ aut diuidiꝉ in aliquid: aut nihil. non ſcḋo mõ: q2 ſicut ex nihilo nihil fit: ita aliqḋ in nihil reſolui eſt impoſſibile: igiꝉ in aliqḋ: tunc cum illud in qḋ diuidiꝉ ſit minus: q2 pars eſt minor toto. igitur illa non fuit minima q̃ntitas: q2 ſi ſic: tunc dareꝉ minus minimo: quod eſt falſum. ¶ Itẽ forma ſubalis eſt educta de potentia mãe ſcḋo de anima: ⁊. 8. meta. igitur extenditur extenſione mãe. ⁊ hoc ꝑ dimenſiones intrinſecas q̃ nõ ſeparanꝉ a mã: vt patuit. ſꝫ dimẽſiones poſſunt reſcindi in infinitũ vel ſaltẽ diuidi: igiꝉ nõ hꝫ q̃ntitatẽ terminatam. Et tũc eſt difficultas vtrũ hoc hẽat ois forma: ⁊ ẽt forma in fieri: ⁊ in facto eſſe. ¶ Ad primũ dr̃ φ oẽ ens nãle cõtinuũ dr̃ vt q̃ntũ: ⁊ ſic eſt diuiſibile: vt nãle aũt nõ eſt diuiſibile. Et tũc dr̃ φ illa forma corrũpiꝉ: ⁊ ille ptes mãles cõuertanꝉ in ptes ꝯtinẽtes. ſ. aeris vel aque. ¶ Et ſi dicitꝉ φ hoc nõ eſt poſe in oĩb⁹: q2 ſi ignis diuidatur: ⁊ tũc ille ptes ſuccedũt in nãm aeris: ſequiꝉ φ in inſtanti tpis mã poſſet ſaluari taꝫ ſub forma aeris q̃ꝫ ignis qḋ eſt ĩpoſe: ⁊ ꝯ phm ſcḋo de generatione. ¶ Rñdeꝉ φ ille ptes cõuertunꝉ in nãm ꝯtinẽtis: nõ tñ ſic ꝯuertunꝉ in nãm ꝯtinẽtis φ ꝑ ſe ſubſiſtãt ſub mã ꝯtinẽtis ⁊ forma ꝯtinẽtis: imo cõiunguntꝉ ipſi cõtinẽti vñ lꝫ nõ ſit dare minimũ ſcḋꝫ partes q̃ ſt in toto. eſt bñ dare minimũ cũ diuidunꝉ a toto. vt phs dicit diuiſione q̃ntitatis in libro de ſenſu ⁊ ſenſato. ¶ Ad ſcḋaꝫ difficultatẽ dico: φ verũ eſt φ forme educte de po⁹ mãe extendunꝉ extenſione mãe: ⁊ diuidunꝉ diuiſione eius: nõ tñ pp hoc extẽdunꝉ extẽſione ĩfinita: nec diuiſiõe ĩfinita diuidunꝉ: nã lꝫ dimẽſiones vt dimẽſiões ſunt poſſint extẽdi vel diuidi in infinitũ a forme: tñ terminanꝉ ad maximũ vl̃ ad minimũ ĩ potẽtia eis: vt pꝫ hic ex cõmẽtatore ⁊ circa finẽ q̃rti celi: vbi dicit φ oĩ q̃ntitate data poſe eſt ea ĩuenire maiorẽ ⁊ minorẽ: ⁊ vl̃r finitas nõ inueniꝉ in rebus niſi pp formas eaꝝ non ꝑ q̃ntitatem. ¶ Ad tertiũ dico: φ ois for a mãlis hꝫ q̃ntitatẽ determinatã ad maximũ ⁊ ad minimũ: lꝫ nõ oẽs habeant terminos eoſdẽ in extenſione: vt pꝫ pmo phyſi. ⁊ ſecũdo.

Ad rõnes

ad primã cũ diciꝉ. illud qḋ eſt diuiſibile. cõcedo. ad minorẽ cũ diciꝉ entia nãlia ⁊c̃. Dr̃ φ veꝝ eſt ſm φ ꝯtinua ⁊ q̃nta ſũt diuiſibilia in infinitũ: ſꝫ ſm φ ſunt ſub for' nãli nõ. ¶ Ad aliḋ cũ dr̃. ſi hr̃ent. dico φ veꝝ ẽ φ ĩ q̃ntitatib⁹ rõne forme bñ eſt maximũ ⁊ minimũ: ſꝫ nõ rõne q̃ntitatis. ⁊ ſõ nõ ſeqꝉ φ pp hoc ſit ꝯrietas ĩ q̃ntitate. ¶ Et ꝑ hoc dr̃ ad 3ᵐ: q2 lꝫ q̃ntitas habeat certos terminos rõne forme ſꝫ ſe: tñ põt recipe magis ⁊ min⁹ in infinitũ. ¶ Ad aliḋ cũ dr̃. φ forma ignis ⁊c̃. Dr̃ φ ignis ꝑ appoſitionẽ cõbuſtibiliũ nõ creſcit in ĩfinitũ: ſicut vnũ cõtinuũ: põt tñ creſcere ad maximũ q̃ntitatiuũ: nõ tñ ĩ infinitũ: q2 nõ põt creſcere vltra q̃ntitatẽ celi: q2 vltra celũ nõ ẽ locus nec corp⁹. vt ꝓbaꝉ ꝑ celi: qḋ vo dr̃ ſcḋo de aĩa φ ignis in infinitũ creſcit: itelligendũ eſt ſm q̃ntitatẽ aliarũ rerũ naturaliũ creſcit. Et ſic ad queſtionem.

Queſtio. ix.

Queritur

vtrũ forme ſubales ſint cõtrarie: ⁊ arguiꝉ φ ſic: nam ſicut eſt in effectibus: ita eſt in cã: ſed effectus ſunt cõtrarij. igitur ⁊c̃. maior nota: nam cã ⁊ effectus debent proportionari. ⁊ minor probatur. nam in effectibus formaꝝ ſubſtãtialiũ inueniꝉ ꝯrietas: ſicut in qualitatibus contrarijs. ¶ Item que ſuſcipiunt magis ⁊ minus ſunt ꝯria. forme ſubales ſũt hmõi. igitur ⁊c̃. maior pꝫ: q2 magis contrariatur minori. 10. metaphy. minor pꝫ. q2 quedaꝫ ſunt magis perfecta: quedaꝫ minus. ¶ Itẽ maxime diſtantia ſub eodem genere ſunt contraria. alique forme ſunt hmõi. igitur ⁊c̃. maior patet decimo metaphyſice. Hec enĩ eſt diffinitio contrarioꝝ ſcꝫ φ maxime diſtant ſub eodẽ genere. minor pꝫ. q2 pria forma que eſt deus. ⁊ forme elementoꝝ maxime diſtãt. ¶ Iteꝫ illa ſunt cõtraria que inuicẽ ſe corrũpunt ⁊ eidẽ ſubo viciſſim inſunt. forme ſubales ſunt hmõi. igiꝉ. maior pꝫ in predicamentis. minor pꝫ. naꝫ forme ſubales materiales mutuo ſe corrumpũt: ⁊ ſibi inuicem ſuccedũt in ſubo. Hoc. n. dicit cõmẽtator hic: ⁊ idẽ videꝉ ſentire prio ⁊ ſecundo de generatione phs: vbi dicit φ ignis ꝯtrariatur aque: quare ⁊c̃. ¶ Oppoſitũ dicit cõmẽtator primo ⁊ quinto phy. ⁊ phs in predicamentis: φ ſubſtantie nihil eſt contrariũ: idem dicit quinto phy. probãs in ſuba nõ eſſe motum: per hoc φ omnis motus eſt inter ꝯria. ſuba non contrariatur ſubſtantie: vt dicit ibidem: quare forme ſubſtantiales non contrariantur.

Ad q̃õnẽ

pmo tangenꝉ opiniones quorundam deinde opinio phi ⁊ cõmen. Dico ergo φ ſicut ſcribit ꝯmẽ. 5. phy. Alex. in cõmen. ſuper libro phy. ⁊ in libro de generatione dicit: φ forme ſubſtantiales ſaltim elementoꝝ ſunt cõtrarie: credẽs φ forme ſubſtantiales elemẽtoꝝ eẽnt calidũ ⁊ frigidũ: humidũ ⁊ ſiccum. vt pꝫ per eundẽ q̃rto methauroꝝ: ⁊ ideo Alex. mouens q̃õnẽ. 5. phy. q̃uo Ariſ. dixerat in ꝑdicamẽtis: φ ſubſtantie nihil cõtrariatur: ⁊ in libro perigeneſeos dicit φ ignis cõtrariatur aque. Soluit φ in libro ꝑdicamentoꝝ intelligitur: φ ſuba ſm φ eſt cõpoſita ex materia ⁊ forma non cõtrariaꝉ ſubſtantie cõpoſite: ⁊ in perigeneſeos intelligit de formis ſimplicibus elementoꝝ: que contrariantur adinuicem. ¶ Sed iſta opinio nõ valet. Tum q2 iſte qualitates pme non ſunt forme ſubſtantiales. Tum q2 ad formas ſubſtantiales nõ eſt motus: ⁊ ad illas qualitates eſt motus. vt pꝫ. 5. phyſi. Tum etiam q2 iſte qualitates ſunt ſenſibiles: q2 tangibiles: forme vero ſubſtãtiales ſolum intelliguntꝉ. Tum etiam q2 forme ſubſtantiales non ſuſcipiunt magis ⁊ minus: vt dicit cõmen. quarto ⁊ quinto phyſi. ſed qualitates iſte ſuſcipiũt magis. ⁊c̃. tum etiam q2 qḋ vere eſt nulli accidit primo phy. ſed iſte qualitates ſunt accidentia mixtorum: quare in ſimplicibus non erunt forme ſubales: vt arguit cõmen. 5. phyſi. ¶ Fuit ẽt opinio Aui. φ forme ſubales contrarianꝉ inuicem vt videꝉ ex eius intentione ſcḋo tractatu ſue ſufficiẽtie 3° capitulo: ſequẽs enim opiõnẽ Alexandri. vt facit ĩ plurib⁹ eo φ de grecis poſt Ariſ. Alex. fuit famoſior apḋ arabes: dicit. n. φ ſi cõſidereꝉ forma ſubalis ſm φ ẽ ĩ mã faciens ens actu ⁊ ſpẽm φ eſt ſubm ꝓprioꝝ accidẽtiũ: ⁊ ſic nõ hꝫ ꝯriũ. q2 in inſtanti introducereꝉ: ⁊ non per motum. Si aũt forma ſubalis ſꝫ ſe cõſidereꝉ. ſ. vt ipſa forma ⁊ non ſm qḋ eſt in mã: ſic forma ignealis eſt cõtraria forme aquealis: non eaꝝ qualitas tñtũ: imo eius opinio eſt eadẽ cũ opinione Alex. preter hoc φ non ponit iſtas q̃litates pmas eſſe formas ſubſtantiales elemẽtoꝝ: ⁊ ideo dicit: φ due forme viciſſitudinanꝉ in eodẽ ſubo: ⁊ inter eas ẽ maxima diſtantia. ¶ Sed iſta opinio nõ eſt de intẽtione phi: nec ẽt eſt vera: q2 ſi ſube eſſent contrarie: tũc ꝑ ſeipſas ſe corrũperent ⁊ in ſe agerent: calm. n. ſꝫ ſe corrũpit frigidũ: q2 ẽ eius ꝯriũ: forme aũt ſubales nõ agunt ꝑ ſeipſas: ſꝫ mediantibus q̃litatib⁹ pmis: q̃ ſũt calm: frigidũ. ⁊ hmõi vt dicit ꝯm. 7. meta. ⁊ ꝑ de gñatõe. ignis ñ agit: q2 ignis: ſꝫ q2 calidus. q̃re forme ſubales nõ ſunt cõtrarie. ¶ Ideo dicaꝉ opinio ꝯmẽ. q̃ videꝉ tenere ad mẽtem phi: φ cõtrarietas põt dupl̃r intelligi. Primo ꝓpe: ⁊ ſic illa ſunt ꝯria q̃ maxie diſtãt ⁊ ſunt ſub eodeꝫ genere:

⁊ illo mō ɔ̄rietas eſt ꝓprie in genere qualitatis. Scđo mō capitur iproprie ꝗ eſt ſicut pfectū ⁊ iperfectū: ⁊ iſto modo eſt contrarietas in eo qđ reducitur ad priuationē ⁊ habitum. ⁊ hec eſt p̄ma radix ɔ̄riorꝫ vt pꝫ. 10. metaphy. ¶ Per hoc patet ad q̄ōnem: ꝙ forme ſubales ſunt ɔ̄rie iſto mō: q: differunt ſicut perfectū ⁊ iperfectū: nam due forme ſubales diuerſarū ſpecierū nunꝗ̄ ſunt equalis pfectionis vt vult cōmē. 10. meta. forme aūt ſubales nunquā ſunt contrarie primo mō: q: conſiſtunt in quodam indiuiſibili. ⁊ ad ipſas non eſt motus: eo mō ſicut quelibet duo contraria primo mō dicta pōt eſſe motus. ex quo inter illa poteſt eſſe maxima diſtantia. igitur ⁊c̄. ¶ Item vna forma ſubſtantialis per ſe non expellit aliam: nec agit in aliam: ſꝫ mediantibus q̄litatibus p̄mis: ɔ̄ria aūt mutuo ſe expellunt ⁊ corrumpunt: vt patuit. ⁊ pħs dicit p̄mo ⁊ 2. de generatione: naꝫ lꝫ agens p̄ncipale ſit forma: tn̄ agit mediantibus q̄litatibus primis tanꝗ̄ agente inſtrumētali. igitur forme ſubales proprie non ſunt contrarie.

Ad rōnes cū dr̄ ſicut eſt in effectibus ⁊c̄. dico ꝙ nō opꝫ: q: diuerſe ſunt habitudines cauſe ad effectus: ⁊ effectū ad cauſas: vt dicit cōmenta. 5. phy. ⁊ p̄mo ⁊ ſecundo de generatione aīalium: ⁊ iō cōmēta. dicit ſcđo phy. ꝙ ſubſtantie ſimplices ſunt contrarie ſc̄m ſuas qualitates: ⁊ prime qualitates in eis nō ſunt ſubſtantie: licet aſſimilentur ſubſtantijs: ⁊ ideꝫ dicit. 5. meta. ⁊ 10. ideo rō non concludit. ¶ Ad ſcđaꝫ cū dr̄. que ſuſcipiunt ⁊c̄. Rn̄deo negando maiorē: q: vt pꝫ primo politice magis ⁊ min⁹ nō variāt ſpēꝫ: ⁊ iō non oīa que ſuſcipiunt magis ⁊ min⁹ ſūt cōtraria: niſi ſicut perfectū ⁊ imperfectū. ¶ Et ad minorem dicāt: ꝙ lꝫ vna forma ſubſtantialis pfectior ſit alia: non tn̄ ſuſcipiunt magis ⁊ minus. ¶ Ad tertiā. ꝗ maxime diſtāt ⁊c̄. cōcedo. ⁊ ad minorem cū dicitur: ꝙ forme ⁊c̄. Reſpondet: ꝙ non diſtant niſi ſicut pfectū ⁊ iperfectū: dico etiā ꝙ p̄ma forma ꝗ eſt deus nō eſt in genere vt alie forme: nec forme ſepate ſunt in eodem genere cū iſtis mālibus: naꝫ corruptibile ⁊ incorruptibile differunt pluſꝗ̄ genere. 10. metaphy. ¶ Ad maiorem q̄rti cōcedit. ad minorē dico ꝙ forme ſubales mutuo ſe corrūpunt mediantibus q̄litatibus primis: ⁊ ita ſc̄m ſuas qualitates ſunt cōtrarie non ſc̄m ſe. ¶ Ad auctoritatem pħi dicit. ꝙ nō inconuenit ignem aque contrariari ſc̄m q̄litates ⁊ nō ſc̄m ſe: vt iam dictū eſt. Q. x.

Queritur vtrū motor celi ſit idem ſꝫ agēs ⁊ ſc̄m finem: hoc eſt vtrū in ſeparatis a mā efficiens ⁊ finis differant: vel ſint idem. Arguitur ꝙ non ſint idē. q: ſicut eſt in mālibus ita eſt in ſeparatis. ſed in mālibus efficiens ⁊ finis non ſunt idem. igitur nec i ſeparatis. maior pꝫ. q: mālia ſunt effectus ſeparatorū: effectus autem hꝫ ſimilitudinem cauſe. ideo p effectus poſſet arguere naturam cauſe. minor eſt nota: q: aliud eſt qđ mouet nos vt efficiens. ſ. appetitus: ⁊ aliud qđ mouet vt appetibile ſ. finis qui eſt extra. vt habetur. 3. de aīa: ⁊ ſuperius in hoc libro: ſcđo ſi idē eſſet efficiens ⁊ finis motus eſſet ocioſus ɔ̄ſns eſt falſuꝫ: ⁊ ꝓbatur cōſequentia: q: efficiens iam haberet finem: q: ipſum eſſet finis ⁊ ſic fruſtra moueret: ois enim motus eſt cauſa carentie primo celi ⁊ ⁊ ideo dicitur primo de generatione. ꝙ habitibus pñtibus i mā ceſſat motus: falſitas ɔ̄ſntis pꝫ. q: deus ⁊ nā nihil faciūt fruſtra. primo ce. ¶ Item ſi idem eſſet efficiens ⁊ finis: tūc anteꝗ̄ fieret eſſet. ɔ̄ſns eſt falſum. ergo ⁊ antecedens: conſequentia pꝫ. q: ꝑpeꝫ agens mouet vt acquirat finē queꝫ prius non habebat: ſed cū ipſe ſit finis: ⁊ habeat ipſum q: alr̄ non moueret anteꝗ̄ finis fiat factus eēt: ⁊ iō eſt ɔ̄dictio. ¶ Itē vnū ⁊ idē nō pōt eſſe cā prior in eſſe ⁊ vltima in eſſe. ſed efficiens eſt cauſa prior i eē ⁊ finis vltima. igr̄ idem non erit efficiens ⁊ finis. maior pꝫ: ⁊ minor eſt nota ex ſo ⁊. 8. phy. ⁊ ſo de anima. finis. n. ē cā vltima i eē: ⁊ agens prima. ¶ Oppoſitum huius dicit cōmentator hic. dicit. n. ꝙ forma qua ſit motus non eſt alia a forma ꝓpter quam ſit motus: ⁊ idem dicit. xij. metaphy. ꝙ ſemper non differunt efficiens ⁊ finis: ſed in materialibus differunt ⁊ ideo dicit ꝙ ſi forma balnei non eſſet in mā: tunc eadem forma moueret vt efficiens ⁊ finis.

Ad queſtionē dicitur ꝙ in ſeparatis a materia eſt duplex mouēs. ſ. mouens mediatum qđ eſt ſimplr̄ primū. ſ. deus: ⁊ immediatum vt intelligentie: ſimiliter eſt duplex finis primarius ⁊ ſecūdarius. Et ad q̄ōnem dico primo ꝙ in motoribus mediatis idem eſt finis principalis cum agente motum: ⁊ ꝙ hoc ſit verum pꝫ. eterna enim mouent primo ꝑꝑ ſe ſecundario propter alia. ſed motores celorum immediati ſunt eterni. igitur ipſi mouent propter ſe: ⁊ cōſequēter ſunt fines p̄ncipales ꝑꝑ quos mouēt. maior pꝫ ꝑ cōmē. p̄mo ce. vbi dicit ꝙ actio diuine rei eſt ꝑꝑ ſe. Et vt ibi dicit cōmentator: illud qđ agit p̄ncipaliter ꝑꝑ ſe ē ſpiritualenon corporeum. minor de ſe eſt nota. ¶ Item in materialibus non differt ſanitas in rōne finis ⁊ ꝓpter aliud a rōne agentis: niſi q: aliud eſſe hꝫ in anima: ⁊ aliud extra aīam. ſed in ſe idem eſſe hꝫ forma in anima ⁊ extra. g̃ ⁊c̄. maior pꝫ ꝑ cōmen. ij. meta. Dicit. n. ꝙ ideo in mālibus dīrt agēs motū ⁊ finis: q: aliud eſſe hꝫ forma in anima: ⁊ ſic forma eſt agens motuꝫ: ⁊ aliud eſſe extra animaꝫ: ⁊ ſic eſt finis motus. pꝫ minor ibidem ab Ar. Naꝫ dicit ſi forma balnei non eſſet in mā: idem eſſe haberet in aīa ⁊ extra animaꝫ vt probat in eodē. 12. dicens: ꝙ ſemꝑ idem eſt intelligens ⁊ intellectum. ex quo apparet ꝙ idem eſſe hꝫ in aīa ⁊ extra aīam. ¶ Itē ſi in motoribus eternis agens motū nō eſſet finis: vel motus aliq̄ñ ceſſaret: vel aliq̄ñ eſſet fruſtra quorū quodlibet eſt impoſſe. ɔ̄ſequentia tenet. ſi. n. aliud eſſet finis motus tunc moueret ꝑꝑ illum finē acquirendū: quē ſi attingeret motus ceſſaret: q: habitib⁹ pñtibus ⁊c̄. ſi autē nunꝗ̄ attingeret motus eēt ad impoſſibile. vt dictū eſt. 2. meta. a pħo dicente: ꝙ nullus cogitat aliquid facere ad terminū non ſperaturus venire. ¶ Secūdo dico ꝙ primū mouens qđ eſt mouens mediate mouet in rōne finis tm̄: ⁊ non in rōne efficientis: vt pꝫ ꝑ pħꝫ ⁊ cōmen. 2. ce. quod enim eſt nobile ⁊ perfectum ſimpliciter non eget actione extrinſeca in acquiſitione nobilitatis: q: non eget aſſimilari alicui: ex quo eſt ſimpliciter p̄mū: ⁊ a ſe eſt oīs nobilitas ⁊ oīs pfectio. ſed primū ſimpliciter eſt hmōi. igitur ⁊c̄. ¶ Et ideo ibidem dicit pħs ⁊ cōmentator ꝙ cū quedaꝫ aſſimilent̄ ei pauca actione: q̄dam ꝟo pluribus: ⁊ nobilius ⁊ pfectius eſt qđ ei aſſimilatur vnica actione: ⁊ hoc eſt orbis p̄mus ɔ̄tinēs totū: ⁊ vt ibidem ingt cōmentator: ⁊ intelligit per orbem ipſum corpus ⁊ ſuam intelligentiā mouentē ipſuꝫ: ex quo eſt cōpoſitū. vt pꝫ ex hoc libro. Alij ꝟo orbes qui acquirunt ꝓpinquitatē ad p̄ncipiū plurib⁹ actionibus ſunt ignobiliores. Hoc etiā poteſt eſſe de mente cōmen. ſcđo ce. vbi dicit ꝙ ſi in orbe primo plures eſſent ſtelle: vel non moueretur ⁊c̄. ibi cōmen. mouet queſtionē q̄ro dicit ꝙ eēt ibi labor: cum declaratū ſit ab eo ꝙ in corporibus celi nō ſit labor nec fatigatio: ⁊ ſubdit cōmētator ⁊ intēdebat ꝙ motor moueret ſua po⁹: que po⁹ non creſceret ſi haberet plures ſtellas vel maiores: ⁊ licet mobile non reſiſtat per cōtrariā inclinationeꝫ: mobile tamen eſt de ſe in potentia ad vbi ⁊ ad motū: ⁊ hec eſt potentia oppoſita actui: ⁊ hāc reſiſtentiā opꝫ imaginari in oī motu: ⁊ ſubdit. ꝙ ſi potētia moti in p̄mo celo adderet̄ ſup p̄ncipiū motoris mot⁹ ei⁹ eēt violent⁹: qđ aūt mouet̄ violēter: ipoſſe ē vt recipiat eternitatē a potētia infinita. ſ. a potētia ꝗ nō ē in

materia

mã ⁊ cũ nõ poſſit recipe eternitatẽ neceſ ẽ vt laboret. Mo
tuz ẽ igiſ ꝙ de intẽtiõe ei⁹ ẽ ꝙ intelligẽtia q̃ mouet pᵐ or-
bẽ aliud eſt a p pn°: qḋ notat hic per po⁹ᵐ infimã moue
tem q̃ nõ eſt in mã: ⁊ dicit eã nõ eſſe in mã ꝓ tãto q꞉ non
appropaſ alicui mobili vt moueat ipz̃ effectiue: nõ pp h̃
ꝙ nõ ſubſiſtat per mãm: quũ hoc mõ etiã intelligẽtie oẽs
ſunt imãles. ⁊ ſepe vocat alias intelligẽtias motores que
ſunt in mã: ⁊ hec ẽ qḋ pleſ dubitare fecit circa hãc mãm.
Hoc idẽ dicit ſcḋo ce. dicẽs ꝙ q̃to pmi motũ intelligẽtia
mouet tãto deſideriũ ei⁹ qḋ hz ad pᵐ eſt pfectius: ⁊ q̃to
deſideriũ ei⁹ ẽ fortius: tãto ei⁹ motus eſt velocior. g̃ appa
ret pᵐ mobile moueri effectiue ab intelligẽtia deſiderãte
⁊ intelligẽte pᵐ. Hoc ẽt hẽ de intẽtiõe phi. 12. meta. dicit
enĩ ꝙ pᵐ mouet in rõe amati ⁊ deſiderati: ⁊ poſtq̃ oñdit
ſibi phs ↄditiões pmi mouẽtis extrinſeci ingrit qḋ eſt pᵐ
⁊ pmus terminus h⁹ mot⁹ in moto ⁊ dicit ꝙ hec intelligẽ
tia. Quare pz ꝙ ipſe vult ꝙ pter pᵐ ſit alius motor ↄiun
ctus q mouet effectiue: ⁊ ↄmẽtator ibidẽ dicit ꝙ celũ mo
uet ab illo motore. l. p ſm deſideriũ vt aſſimilet ei ſm ſuũ
poſſe ſicut amãs mouet vt aſſilet ſuo amato. Aliq̃ aũt or
bes mouẽt ſm deſideriũ ad motũ pᵐ: vt dicit. ex quo ſeq
tur ꝙ pᵐ nõ mouet niſi vt finis. ℂ Itẽ in eodẽ. 12. ↄmẽta
tor ponit ꝙ po⁹ corpa celeſtia mouẽtes poſſe ẽ vt ſemp mo
ueant: ⁊ vt nõ moueãt ſemp: pñt. n. nõ ſemp mouere: ſi il
lud ad qḋ mouẽt. l. pmus motor ſit receptibilis trãſmuta
tionis cuiuſcũq: mobilis ſit trãſmutatio; pñt ẽt ſemp mo
uere ſi illud ad qḋ mouẽt fuerit intranſmutabile aliquo
mõ: q̃re pz pᵐ ſolũ mouere in rõe finis. ℂ Dicit ẽt in eo-
dẽ. 12. ꝙ non idẽ qḋ mouẽt motu pmi mobilis intelligit
de p pn° cũ eo qḋ de ipſo intelligit motor ſaturni. Et in p
libro huius opis dicit: ꝙ forme corpoꝝ celeſtiũ ⁊ marie
corpis. l. pmi celi eſt aĩa appetitiua ⁊ intellẽua: q꞉ ſi pᵐ ce
lũ hz aĩam q̃ eſt motor appropriatus pter ipz pᵐ: ⁊ ſequiſ
ꝙ pᵐ nõ mouet niſi vt finis. ℂ Sed circa iſta ſunt dubia
ſi enĩ intelligẽtie mouẽt orbes pp pᵐ: vt ſe aſſilẽt ei. igiſ
aliud eſt efficiẽs motũ ⁊ finis: q꞉ pᵐ pnᵐ eſt aliud ab ipſis
intelligẽtijs. ℂ Item aui. in meta. dicit ꝙ aliq̃ intelligẽ-
tie ſunt mouẽtes celũ in rõne agẽtis: ⁊ alie in rõne finis
mouẽt q̃ ſunt penitus abſtracte. ⁊ tales nõ pñt mouere in
rõne efficiẽtis. q꞉ nõ pñt cõcipere particulares reuolutio
nes. ℂ Ad pᵐ dĩ ꝙ intelligẽtie mouẽt pp id: qḋ intelli-
gunt de primo: nõ vt acqrant eius ſilitudinẽ: quã nõ ha
bent ſed ſimilitudinẽ eius quã habẽt cõſeruent per motũ
ſicut ſanus deambulat non vt ſanitatẽ per motũ acqrat:
ſed vt ſanitatẽ quã hz per motũ cõſeruet: vt dicit ↄmẽ. 12.
meta. mõ q꞉ intelligẽtie nõ intelligũt per ſpẽs acqſitas a
ſenſib⁹ ſed per eẽntias ſuas: ⁊ ipſum primũ eſt intellẽs ab-
ſtractus: ſicut ipſe: lz perfectior multũ vterq; tñ ẽ intellẽs
abſtractus. l. recipiẽs ⁊ receptũ: ⁊ cũ vterq; ſit intellẽs re
ducunſ in vnũ intelligẽs ⁊ intellectũ: ⁊ efficiunſ vnum:
ſtaq; nõ differũt niſi ſm vnã diſpoſitionẽ: vt dicit ↄmẽ.
12. meta. q꞉ igitur ꝓpter illud qḋ intelligẽtie intelligũt de
primo mouẽt: ⁊ hoc eſt ſilitudo quã hñt cũ ipſo: ſm quã
ſunt idem cũ eo: igiſ idẽ eſt qḋ mouet ⁊ ꝓpter qḋ mouet:
q꞉ tñ nulla eſt intelligentia q̃ ipſum primũ intelligat ſicut
ipm ſeipſum intelligit ſz ſm gradũ inferiorẽ: iõ aliud eſt
eẽ pmi ab eſſe intelligẽtiarũ: ⁊ ideo ẽt intelligẽtie intelli-
gũt aliqḋ de eo a quo depẽdent. iõ ↄmẽ. tertio de aĩa dicit
ꝙ nullus intellẽs eſt oĩno liberatus a po⁹ pter q̃ pmus q
extra ſe nihil intelligit. ℂ Ad 2ᵐ dĩ ꝙ eadẽ eſt intelligẽtia
q̃ mouet vt efficiẽs motũ ⁊ vt finis ſm mẽtẽ phi ⁊ cõmẽ.
lz Aui. aliṙ opinatus fuerit. ⁊ qḋ dicit Aui. ꝙ intelligentia
ſeparata nõ poſſet cõcipere reuolutiões particulares: cõ
mẽtator ſoluit hoc ꝙ intelligẽtia per deſideriũ ⁊ intellẽm
qḋ hz ad primũ intendit motũ: vt cõſeruẽt ſilitudinẽ pri
mi ⁊ perfectionẽ ſuã ⁊ intelligit principaliṙ motum ſempi

ternum: ex quo conficiuntur reuolutiones particulares

Et tunc ad rõnes negaſ maior: q꞉ aliud eſt in mãli
bus: ⁊ aliud in ſempiternis. naz in mãlib⁹
for̃a in aĩa ⁊ extra aĩaz nõ hz idẽ eẽ: ſz in ſempiternis hñt
idẽ eẽ. vt patuit ex ↄmẽ. 12. meta. ⁊ nono. ⁊ quũ pbaſ ma-
ior: q꞉ effect⁹ hz ſilitudinẽ cãe: dico ꝙ eſt verũ in effectib⁹
vniuocis ⁊ vni⁹ gñis: mõ iſta non ſunt talia cũ ſempiter-
nis: q̃re nõ valet. ℂ Ad 2ᵐ negaſ ↄña. ⁊ cũ probaſ ꝙ oĩs
motus ẽ rõne carẽtie: dico ꝙ nõ eſt verũ de oĩ motu: ſz ſo
lũz de motu q eſt ad aliqḋ acqrẽdũ qḋ nõ hz: ſz nõ de mo
tu q eſt ad ↄſeruandũ habita: ſz q꞉ motus celi eſt ad hoc p
ma intẽtione: iõ non eſt fruſtra. ℂ Ad tertiũ dĩ eodẽ mõ
cũ dicaſ ꝙ ſi idẽ eſſet efficiens ⁊ finis aliqḋ eẽt anteq̃ fie
ret: ꝙ verũ ẽ qñ aliqḋ p motũ acqriſ qḋ prius nõ hẽbat: ſz
nõ eſt ita qñ p motũ ſolũ res ↄſeruaſ. iõ ⁊c̃. ℂ Ad q̃rtuz
cõcediſ maior. Et ad minorẽ cũ dĩ: efficiens eſt prima ⁊ fi
nis vltima: dico ꝙ verũ eſt de fine q p motũ acqriſ: ſz nõ
de fine q p motũ ↄſeruaſ: vt dicit phs. in. 12. meta. qḋ ẽ fi
nis q pexiſtit: ⁊ finis q per motũ acqriſ. Q. õ. iij.

Conſequẽter q̃riſ vtꝝ celuz ſit
aĩatũ aĩa perficiẽ-
te ipm: ⁊ arguiſ ꝙ ſic: q꞉ qḋ hz ꝓpriũ motũ
ab aĩa eſt animatũ aĩa perficiente ipſuz: celũ
eſt h⁹. igitur ⁊c̃. maior patet: nã ex quo acq-
rit motum perficientẽ ipm ⁊ operationẽ: videſ eẽ aĩatuz
ẽ aĩa perficiẽte ipm: minor pz: q꞉ celũ accipit motũ circu
larẽ ab [redacted] mouet ad pliẽs oĩes põnis de ſe niſi animatum mi
nor pz q꞉ celũ moueſ ad diuerſa loca particularia: nõ en
dẽ pars q̃nq; moueſ ad oriens q̃nq; ad occñs. ℂ Itẽ qḋ
telligit ⁊ appetit eſt aĩatũ. celum eſt h⁹. igiſ ⁊c̃. maior pz.
q꞉ intellẽs ⁊ appetitus nõ ſunt de nã corpis: ſed aĩe: ſi igi-
tur aliqḋ corpus hz hec illud eſt aĩatum aĩa perficiẽte ipz
minor pz a cõmẽtatore ſcḋo celi. dicit enĩ celũ hr̃e de vir
tutib⁹ anime intellẽm ⁊ deſideriũ. ℂ Itẽ qḋ eſt cã anima-
toꝝ aĩa perficiẽte ipſum ẽ aĩatum: celũ eſt h⁹: igiſ ⁊c̃. ma
ior pz ex 7°. meta. ꝙ oẽ qḋ generaſ a ſibi ſimili gñatur. ⁊
primo poſterioꝝ. ꝓpter qḋ vnumqḋq; ⁊ minor de ſe pz.
q꞉ celũ eſt cã animaliũ ⁊ oĩuz inferioꝝ 2° de gñatione. im
mo eſt principale agẽs: vt dicit commen. 8. phyſicorum.
ℂ Oppoſitũ ſenſit hic ↄmẽtator. l. ꝙ celũ nõ hz aĩam q̃
det ſibi eẽe: ſed aĩa eius eſt ſepata dãs ſibi motum.

Ad euidentiã q̃onis primo tãgenſ opiones
Auicẽne cõmẽ. ⁊ phi. ℂ Opi
nio Aui. fuit ꝙ celũ ſit aĩatum aĩa pficiẽte ipm pp rõnes
iam tactas: q꞉ nõ videbaſ ſibi ꝙ intelligẽtia abſtracta in
eẽ poſſet reuolutiones particulares noſcere: q꞉ cũ intelle
ctus abſtractus ſit vliuz: particulares reuolutiões nõ põt
cõcipere niſi efficiaſ hic vĩ iſte per aliqḋ propriũ ⁊ parti
culare: ⁊ hoc nõ eſt intelligentia abſtracta. q̃ nõ hz niſi eẽ
gradũ natis prime: ipſa autẽ intelligẽtia nõ mouet niſi ſm
ꝙ intelligit: quare abſtracta intelligẽtia nõ põt mouere
niſi ſolũ vt finis: ⁊ ideo dixit celũ hr̃e aĩam perficientem
ipſuz. ℂ Sed hec opinio eſt manifeſte ↄtra intentionem
phi ⁊ ṽitatẽ: q꞉ ſi eẽt aĩatũ ita vt dictũ eſt; tũc hr̃et mãm q̃
eſt in potẽtia ad eẽ: ⁊ per ↄñs ad nõ eſſe: quare ipſuz de ſe
eſſet corruptibile: ex quo ſequeretur ſm intentionem phi
primo celi: ꝙ nõ poſſet aliunde perpetuari. qḋ eſt mani-
feſte falſum: expreſſe ẽt dicit phs. 8. phyſi. celum nõ hr̃e
materiã: que ſit in potentia ad eẽ. ℂ Item ſi celũ haberet
talẽ aĩam perficientẽ: tunc illa aĩa eſſet organica: ⁊ ſic ce-
lum hr̃et organa ⁊ ſenſum ⁊ illa aĩa moueret: qḋ eſt ipoſſi
bile. ↄña de ſe pz: q꞉ oĩs aĩa immerſa mãe ẽ organica. Fal
ſitas ↄñtis pz: q꞉ tũc celũ hr̃et partes diuerſarũ rõnum

& per ꝯñs nõ eẽt ſimplex. Adhuc aũt hrẽt imaginationẽ & ſenſuʒ: q2 oĩs aĩa in aĩalis ẽ ſenſitiua vel vegetatiua. vt pʒ ſcđo de aĩa. Adhuc aũt talis aĩa moueref per accñs. ſ. ad motũ ſui ſubiecti: cuius oppoſitũ ꝓbaf. 8. phy. & ſcđo celi a cõmẽtatore. & in hoc libro. iõ hec opinio nõ tenetur. ¶ Ideo dicaf ꝙ opio phĩ & cõmẽtatoris eſt. ꝙ celuʒ eſt aĩatum aĩa ſeparata q̃ nõ ꝯſtituif in eẽ per ſubm: nec dat eẽ ſubo. qđ pʒ. q2 illud qđ mouef motu circulari ſine fatigatione eſt aĩatum aĩa ſepata: celũ eſt hmõ. igif &c. minor ẽ nota ad ſenſum & maior pʒ: q2 motus circularis ẽ ꝓpriꝰ aĩe ſm ꝙ aĩa: & iõ nõ ꝯtingit aĩalibus inferioribꝰ: q2 eoꝝ aĩe ꝯſtituunt in eẽ per ſubʒ. Nec dat eẽ ſubo. qđ pʒ vt dicit ꝯmẽtator hic: & ẽt ſine fatigatiõe vt pʒ ſm eũ. ¶ Iteʒ qđ mouef motu volũtario eſt animatũ. celũ eſt hmõ. ḡ maior & minor ſunt manifeſte: ꝙ aũt eius aĩa eſt ſeparata nõ dans eẽ ſubo: pʒ q2 illud ꝙ facit motũ perpetuũ nõ ẽ corpus nec ṽtus in corpe. ſʒ aĩa celi eſt hmõ. ḡ &c. maior pʒ & minor ẽt q2 motor celi facit motũ ꝑpetuũ & vniformẽ vt pʒ. 8. phy. & ſcđo celi. ¶ Intelligendũ tñ ꝙ motor quis celi qui mouet efficiẽter nõ ẽ cã ſufficiẽs ꝑpetuitatis motus vt patebit infra ſed magis ꝑmus motor q̃ mouet vt finis. ¶ Ad hoc ẽt faciunt rõnes Aui. ¶ Ad pm̃ dicif cũ arguif: qđ hʒ motũ &c. dico ꝙ nõ oʒ ꝙ ſi hʒ motũ ab aĩa ꝙ ꝓpter hoc ſit aĩatum aĩa que ſibi det eẽ: q2 aliq̃ cõiuncta ſunt ſm eẽ: vt anima corpi aliqua tñ ſm opationẽ: vt dicif ſcđo celi de motione eius. vñ veruʒ eſt ꝙ aĩa celi perficit celũ: eo ꝙ dat ſibi motũ ꝑpetuũ q̃ eſt ꝑfectio eius. ſʒ non loqmur hic de ꝑfectione que eſt eẽ: non de tali. ¶ Ad aliã cũ dĩ. qđ mouef &c. veꝝ eſt per ſe & ꝑmo. ad minorẽ cũ dĩ celũ eſt hmõ. dico ꝙ veꝝ eſt ꝙ celũ mouetur ad diuerſa loca ꝑticularia. ſed motor eius per ſe & primo intendit ſue perfectiõis ꝯſeruationẽ per motũ perpetuũ & ita per ſe intendit motũ perpetuũ ſi aũt adhuc ſequũtur diuerſe circulatiões ꝑticulares partiũ celi hoc eſt ꝑ accidẽs & ex cõſequenti: & ideo rõ nõ cõcludit neceſſario q2 intelligẽtia abſtracta per ſe intẽdit perpetuitatẽ motus ſed q2 perpetuitas nõ põt fieri niſi per reuolutiones particulares & diuerſas motiones partiũ celi: & hoc ꝓpter materiã corporeã mobilis: iõ ex cõſequẽti mouet ad loca particularia. ¶ Uel poſſet dici . ꝙ ſicut intellectus q̃ eſt virtus abſtracta per ſe & ꝑmo intelligit vniuerſale per ſe & primo: & per lineam reſſexam ſingulare ſic in propoſito intelligentia abſtracta per ſe primo intendit motum perpetuũ & vniformem: per lineam autẽ reſſexã particulares reuolutiones. ¶ Ad alia cũ dicitur qđ intelligit &. appetit &c. dico ꝙ ꝓpter hoc nõ opʒ ꝙ habeat aĩam dantẽ ſibi eẽ: ſed ſolũ aĩam dantẽ ſibi intelligere. ita ꝙ eſt appropriata ad dadũ ſibi deſideriũ intellectũ & motum: iõ nõ tenet. ¶ Ad aliã cũ dicif: qđ eſt eã &c. dico ꝙ non eſt verum niſi in cã vniuoca cum ſuo effectu. ¶ Ad minorẽ cũ dicitur celum eſt huiuſmodi: dico ꝙ verum eſt: ꝙ cã iſtoꝝ inferioꝝ eſt celũ. ſʒ nõ vniuoca cuʒ iſtis inferioribꝰ: & ideo ratio nõ cõcludit &c.

Queſtio. xij.

Queritur vtrũ ꝑmus motor ſit infinitus in vigore: & arguif ꝑmo ꝙ ſic. Quod mouet per tempus infinitum eſt vigoris infiniti: ꝑmus motor eſt huiuſmodi. ergo &c. maior pʒ. 8. phyſico. quod enim mouet perpetuo eſt infinitum. q2 ſua virtus extenditur in infinitum. minor patet eodẽ octauo. ¶ Et cõfirmatur ratio: q2 primum ꝑncipium non habet in aliquo partẽ aliquotam ſue virtutis: ſed totam ſimul ſuã virtutẽ habet: ſed ſua virtus eſt infinita in duratione: vt oẽs phĩ cõcedunt. & de ſe eſt manifeſtum. ergo erit infinita in vigore: ex quo enim totam virtutem habet ſimul & ipſa ſm extenſionẽ durationis eſt infinita. ergo in omni inſtanti durationis eſt infinita: & hoc eſt eẽ infinitum in vigore. ¶ Preterea. qđ cauſat ex infinita diſtantia ẽ vigoris infiniti: deus eſt hmõ. igitur &c. maior patʒ ex ſexto phy. creſcit. n. potentia motoris ſcđm crementuʒ ſpacij motus ceteris paribus: ita ꝙ motor qui mouet per magnum ſpaciuʒ ceteris paribus eſt maioris vigoris: qđ ergo mouet vel cauſat ex infinita diſtantia ẽ vigoris infiniti. qui cauſat entia de nihilo vel non de aliquo. nam de nihilo in aliquid eſt diſtantia infinita: cum finiti ad infinitum non ſit ꝓportio poſſibilis. ergo &c. ¶ Item qđ cauſat infinitũ ipſum eſt vigoris infiniti: ꝑmũ ꝑncipium eſt huiuſmodi. ergo &c. maior ẽ nota: ſi enim effectus eſt infinitus multo magis cauſa ẽ infinita. minor pʒ. q2 ꝑmũ ꝑncipiũ cauſat omnia entia que ſunt infinita. ¶ Itẽ quod poteſt cauſare plures mũdos infinitos eſt infiniti vigoris: ꝑmũ ꝑncipiũ eſt huiuſmodi. igitur &c. maior pʒ. q2 nõ eſſet vigoris infiniti: ſi nõ poſſet cãre mũdos infinitos minor pʒ. q2 ꝑmum ꝑncipiũ poteſt hoc facere. ſicut enim ſunt infinita indiuidua: ſic põt facere ſpecies infinitas. alr. n. eſſet inſufficiẽs: vt ait cõmẽtator. 8. phy. ſm opinionẽ aliquorũ. ¶ Item hñs virtutẽ excedentẽ oẽm virtutẽ in eẽ ẽ vigoris infiniti: deus eſt huiuſmodi. ergo &c. maior pʒ. q2 nulla virtus finita excedit oẽm aliã virtutẽ. minor pʒ. q2 virtus primi excedit omnem virtutem: q2 enim eſt finis oĩum entiũ non habet fieri ab aliquo alio: cũ nõ ſit aliqđ ꝑus ſe. ¶ In oppoſitũ arguitur ſic. Si ꝑmus motor eẽt infinitus in vigore: moueret in nõ tpe cõſequẽs ẽ impoſſe ergo & antecedẽs cõſequẽtia patet ex ſecũdo celi. & ꝑmo de cauſa motus animaliũ: q2 non eſſet ꝓportio inter mouens & motũ: & ideo velocitas ſui motus improportionabiliter excederet oẽm velocitatẽ: & hoc nõ eſſet ſi motus eẽt in tẽpe: q2 cuiuſlibʒ termini finiti ad aliũ terminũ eſt ꝓportio determinata: quare ſequeretur ꝙ motus eẽt in nõ tẽpe. ¶ Item. ſi ꝑmũ ꝑncipiũ eſſet infinitũ in vigore aliqđ eẽt ocioſum in ipſo ſed hoc eſt falſum. ergo & ꝑmũ ꝓbaf cõſequentia: q2 oẽ ens eſt recipiens virtutẽ a ꝑmo cũ ſit infinitũ: & ſi illud eſſet infinitũ: tunc illud in quo excederet alia entia eſſet ocioſum q2. ſ. nulli eſſet cõicans & nulli diſtribuens ſuã bonitatẽ & perfectionẽ q2 ſolũ eſſet in potentia ad cauſandũ: & nunq̃ʒ reduceref ad actũ cauſandi. qđ eſt ſtultuʒ opinari de ꝑncipio ꝑmo: qđ eſt purus actus: vt pʒ. 8. phyſicoꝝ. & 12. metaphyſice. ¶ Itẽ nec in ꝑmo ꝑncipio nec in aliis debemus ponere qđ ſaluare nõ poſſumus ex ſenſatis & imaginatis: ſed nõ apparet in iſtis: ex quo poſſumꝰ arguere infinitatẽ ipſius ꝑmi. ergo nõ debemus dicere ꝙ ipſuʒ ꝑmũ ſit infiniti vigoris. maior pʒ per cõmen. 8. phy. & ꝑmo ce. Experimentũ ſermonum veroꝝ eſt vt cõcordet cum ſenſatis: minor patet. q2 oĩa que videntur ꝓcedere a ꝑmo ꝑncipio tam motus q̃ alia quecũq̃ʒ arguunt nobis determinatũ vigorẽ ipſius ꝑmi: & ſolum arguunt infinitatẽ durationis eius: ſed in quantitate actionis oſtẽditur finitas: quare patet ꝑmum ꝑncipium eẽ infinitum in vigore &c.

De iſta q̃ſtione credunt magni viri in philoſophia philoſophos & maxime cõmentatorem veritati catholice aduerſari. Dicunt enĩ ex intentione philoſophi. 8. phyſicoꝝ & ſecundo celi. ꝙ omnis motor celi eſt determinati vigoris: dicunt ex ſecundo celi ꝙ neceſſe eſt ꝙ omnis motus naturalis & voluntarius habeat determinatum motorem: & ſi motor non haberet potentiam determinatam non haberet naturam determinatam: & ſic nulla eſſet differentia inter motores celeſtes. Sed manifeſtum eſt ex intẽtione philoſophi & cõmentatoris in eodẽ ſcđo celi. & 12. metaphy. ꝙ motores celeſtes differunt in potentia & in eẽ: & cuʒ vnũq̃dq̃ʒ moueat per tẽpus infinitũ in quo nõ differũt: nihil remanet per qđ differant niſi per

niſi per diuerſitatē ꝓportiōis inter ſe ꝛ ſua mobilia: qua
re pꝫ ꝙ qlibet motor hꝫ determinatū vigorē mouēdi ſuū
mobile. Si aūt potentie eoꝝ eſſent infinite in vigore mo
uendi: tunc nō eſſet ꝓportio inter motorē ꝛ rem motā: ꝛ
ſi hoc eſſet tūc nō eſſet differētia inter motores nec eſſet
in eis multitudo oīno: cū nō differāt ex parte durationis
¶ Preterea addit cōmē. ꝙ ſi ita eēt ꝙ eēnt infiniti vigo
ris inuenireſ motus in inſtanti: qḋ eſt ipoſſe: ꝛ iō dicit ibi
dē: ꝙ opinandum eſt ꝙ potentie mouentiū ſeparabiliū
a mā infinite vno mō. ſ. in qūtitate actiōis: ꝛ infinite: alio
mō. ſ. in duratione. Quod ꝯfirmat auctoritate Ar. in eo-
dē ſcḋo dicentis: ꝙ ſi orbes hērent plēs ſtellas ꝙ̄ habent
vel eēnt maioris qūtitatis ꝙ̄ mō ſunt: vel oīno nō moue
renſ: vel ſaltem tardius mouerenſ: qꝛ nō excederent po
tentie mouentiū in eadē ꝓportione quā mō excedunt: ex
quo cōcludiſ ꝙ potentie mouentiū ſunt terminate pro-
portionis ad corpa mota: ꝛ cauſa huius diuerſitatis ꝓ-
portionis eſt diuerſitas ſuaꝝ formarum. Et ſubdit ꝙ iſta
finitas in vigore: vel in qūtitate actionis cōis eſt tam for-
mis que ſunt in mā ꝙ̄ ē formis que nō ſunt in materia.
¶ Item alibi in eodē ſcḋo exponēs illud phī qḋ eſt pre
aſſumptū eſt. Q. ſi in celo eēnt plēs ſtelle: dicit ꝙ ꝓpor-
tio eſt determinata inter motores celeſtes ꝛ ſua mobilia
ꝛ iō nō quilibꝫ eoꝝ mouet qḋcūqꝫ mobile: nec quacūqꝫ
velocitate: ſed vnuſqſqꝫ mouet ꝓpriū mobile: ꝛ in velo
citate ꝓpria. Et paulo poſt ſubdit: ꝙ additio potētie mo
toris ſupra potentiā moti nō ē infinita nec in tēpore nec
in eternitate motionis nec in vnitate: nec in multitudine
mobiliū: nec in grauitate mobiliū. ¶ Itē in eodē ſcḋo
in alio loco vbi mouet qōnē: quō pmus orbis mouet ali
os orbes: ꝛ in ſolutiōe eius dicit ꝙ totus orbis eſt qſi vnū
aīal ꝛ vnū corpus per vnā potentiā q̄ eſt in eo: ꝛ dꝫ hēre
magnitudinē determinatā: eo ꝙ iſta potentia ꝛ eiꝰ motor
eſt terminata: ꝛ ex oībus iſtis videſ eē de intētione cōmē
tatoris ꝙ pmus motor ē finitus in vigore: qꝛ mouet pmū
mobile in v̉tute determinata: nam pmū mobile moueſ
a pmo motore. vt pꝫ ex. 8. phy. ¶ Sꝫ opinio phī ꝛ ꝯmē-
tatoris per ꝯñs latet ſic opinātes vt patebit inferius. Cau
ſa aūt huius latētie eſt vt exiſtimo multiplex. vna eſt de
fectus: ſcḋa inaduertētia: defectus qdē: qꝛ cōiter deficit
de cōmēto Auerroys in cuius explanatiōe cōmē. qōnes
mouet. ꝛ determinat in ꝓpria forma. qꝛ cōiter nō habeſ
idcirco cōiter eius intētio ignoraſ. ¶ Alia cā ē inaduer
tētia: qꝛ cū Ari. 8. phy. ꝓbat motū ꝑpetuū cauſari a moto
re ſeparato: q nō ē corpus nec v̉tus in corpe: intelligit iſtū
motorē eſſe pmū pncipiū motores v̉o appropriatos vo
cat qñqꝫ ſeparatos ꝛ iō cū cōmē. dicit ſcḋo ce. ꝙ oēs moto
res ſepati ſunt vigoris terminati nō dꝫ hoc extendi ad p
mū motorē oīno ſepatū: ſicut credūt paꝝ aduertētes qꝛ
in eodē. 8. ꝛ ſcḋo ce. ꝛ. 12. metaphy. vocat pmū pnꝰ potē
tiā oīno ſepatā q̄ nec ē corpus nec v̉tus in corpore: moto
res appropriatos vocat qñqꝫ ſepatos qñqꝫ vero potēti-
as in corpibus diuerſis reſpectibus: qñ. n. cōparat eos ad
ad aliqd reſpectu pmi vocat eas potētias corporū vel in
tellectus vel deſideriū celi: qñ loquitur de ipſis reſpectu
formaꝝ mālium vocat eos ſepatos. Quod apparet in plu
ribus locis: dicit enī in ſcḋo ce. querēs quare Ari. dicit ꝙ
ſi in celo eēnt plures ſtelle vel nō moueref vel moueref
cū fatigatione. cū ſit declaratū ꝙ in celo nō ſit labor: nec
fatigatio ꝛ ſoluit dicēs: ꝙ vltimus orbis eēt in labore qꝛ
potētia motoris in mouēdo addereſ ſupra potentiā ſuā
nālem: eo ꝙ potentia moti que eſt oppoſita potentie mo-
toris creſceret ꝛ adderet ſupra potentiā motoris: ꝛ tunc
ſeqtur ꝙ motus eius eſſet violētus: ꝙ ſi ſic moueref: im
poſſibile eſſet vt recipet eternitatē motus a potētia infi-
nita. ſ. mouēte que nō eſt in mā: vocat ḡ potētiā infinitā

que nō eſt in mā pmū pncipiū: ꝛ dicit ipm nō eſſe in mā
reſpectu motoꝝ appropriatoꝝ quaſi innuēs motores ap
propriatos eſſe in corpibus. ¶ Item alibi in eodē ſcḋo
celi dicit: ꝙ qūto intellectus pmi eſt formatior tanto de-
ſideriū eius eſt pfectius: ꝛ qūto eius deſideriū eſt perfecti
us: tāto eius motus eſt velocior. Cōſtat aūt hec dicere de
motore appropriato. Naꝫ pmū nō deſiderat aliqd extra
ſe per qḋ perficiaſ: ꝛ iō nō indiget actione per quā cōſer-
ueſ in ſua perfectione vt ipſe ibidē dicit. Quare pꝫ ꝙ pmū
mobile hꝫ motorē appropriatū a quo moueſ effectiue in
telligentem ꝛ deſiderantē pmū quem vocat intellectum
pmo moti reſpectu pmi pncipij: ꝛ hoc idem apparet ex
verbis eius ī pluribus locis: ꝛ. l. 12. metaphyſice ꝛ expſſe
in vltimo capitulo huius libri. Et ita ex iſta qōne quodā
mō creditur ꝙ qcqd dicit de motoribus ſeparatis ꝙ to-
tum dicat de pmo principio: qḋ tū nō eſt ita. qꝛ pmū pn-
cipium cōſideratū ſm ſe nō mouet niſi in rōne finis vt
patuit in alia qōne: effectiue autē nō mouet niſi ſm ꝙ eſt
in intellectu motoris appropriati. ꝛ licꝫ eſſe habeat in intel
lectu intelligentie ꝛ in ſe: tū qꝛ nulla intelligentia infra
ipſum eum intelligit: ſicut ipſe ſeipſum intelligit: ideo per
fectior eſt in ſe ꝙ̄ ipſum intelligentia intelligat. Et ꝙ pri
mū mobile ſic moueaſ a virtute intelligēte ꝛ deſiderāte
pmū ſatis apparet ex dictis cōmētatoris ſcḋo ce. vbi que
rit quō pmus orbis mouet alios orbes: dicit. n. ꝙ totus
orbis eſt quaſi vnū aīal: ſꝫ nō eſt ligatū plībus ligamētis
ſicut aīalia diſſimiliū partiū: ſꝫ eſt ligatū per potentiā pri
mam ſpūalē diuiſā in ſuo loco: per quā hꝫ vnā potentiā
magnitudine determinatā. ꝛ ſubdit. ꝙ hec potētia diuidi
tur in alijs orbibus eo ꝙ pmo diuidiſ in orbe pmo: ꝛ in
fluit motum in alios orbes: eo ꝙ ipſum influit pmo in or-
bem pmū: ſicut potētia mouēs animal influit motum in
mēbris: eo ꝙ pmo influit ipſum in cor: ꝛ ſic orbis pmus
dꝫ mouere alios orbes: ꝛ iō ipſe ſepe dicit in 2° celi ꝙ ce
teri orbes moueſ ad deſideriū pmi moti: vel cōſequāſ
tur deſideriū pmi moti. quare pꝫ ꝙ ſm potētiā pmā ſpi-
ritualē: per quā dicit celū eſſe vnū aīal intelligit pmā in-
telligentiā mouere effectiue pmū orbē: ꝛ ideo ipſe dicit
loquēs de motoribꝰ celi ꝙ aliq acquirūt ꝓpinquitatē pri
mi qḋ eſt deus pauca opatione: ꝛ hic eſt orbis totum cō-
tinens. Conſtat aūt ꝙ hic per orbes intelligit nō ſolum
corpa celeſtia: qꝛ illa nō acqrunt ꝓpinquitatē pmi: ſꝫ in-
telligentie mouētis ipſa acquirūt ꝓpinquitatē. ꝛ iō per or
bes intelligit totū qḋ eſt compoſitū ex motore ꝛ mobili.
Hoc ēt maxime apparet hic in vltimo capitulo: vbi di-
cit ꝙ Ari. cōſiderauit de virtutibꝰ celeſtibꝰ appetitiuis: ꝛ
vidit eas moueri ad appetibile nobilius ſe: dicit etiā ex
preſſe ꝙ cā motus eterni nō eſt forma q̄ ſit mouēs effecti
ue: ſed appetibile nobilius: ꝛ hec eſt vera opinio cōmēta
toris. Et iō dicaſ ꝙ opinio cōmētatoris q̄ videſ eē philo
ſophi in nullo deuiat a veritate fidei: licꝫ verba diuerſifi
cenſ. Cōmētator vero in quadā demonſtratione octaui
phyſicoꝝ q̄ deficit cōiter: vt dictū eſt: mouet iſtā qōnē
dicit enim ꝙ Ari. in octauo ponit iſtā ꝓpoſitionē: ꝙ om
nis virtus corpis eſt potētia finita. Et ad declarationē
huius ꝓpoſitionis inducit iſtā aliam ꝓpoſitionē. ſ. ꝙ ſi
potentia infinita eēt in corpe motus eſſet in inſtanti. Cir
ca hoc mouet queſtionem. ſ. quare ſequeretur ꝙ ſi potē-
tia infinita eſſet in corpe motus fieret in inſtanti. ꝛ nō ſe-
quitur id: ſi potētia infinita nō ſit in corpe. ex quo. n. po-
tentia eſt infinita: ꝛ motus ſuus ſit in corpe ſuo. nō vide
tur ꝙ debeat eē motus in inſtanti. Et reſpōdens ait: ꝙ ſi
aliqua actio infinita ſit alicuius corpis vel v̉tutis in cor-
pore ſequiſ virtutē iſtam eſſe infinitam. ſed ſi fuerit ali-
cuius v̉tutis non in corpore: tunc iſta virtus ſm ꝙ non eſt
corpis nec erit finita nec infinita: qꝛ quod non eſt corpis

nõ poteſt dici finitum vel infinitũ: cuius ratio eſt: qꝛ finitum ⁊ infinitũ ſolũ de corporibus dici poteſt: vt apparet pͥmo phyſicorum: qꝛ finitas ⁊ infinitas ſoli quãto cõpetunt. Si igitur poſuerimus potentiã infinitã in corpore: ſequitur ꝙ motio eius ſit in nõ tẽpore: quia ꝓpꝛie eſt infinitate debet agere actionẽ infinitam. Si vero iſtã potentiã poſuerimus nõ in corpore: tunc nõ diceretur nec finita nec infinita: eo ꝙ nõ eſt in corpe: nec habꝫ attributionem ad q̃ntitatẽ: nõ ergo ſequitur ꝙ moueret in nõ tẽpore: cũ in talibus potẽtiis: que non ſunt in corpe. ſi plures eſſent: nõ poſſet intelligi vna maior alia quia maius ⁊ minus ſolius ſunt q̃ntĩ. ¶ Sit ergo ratio poſitionis iſta virtus que nõ eſt in corpe nec in corpis magnitudine nõ eſt finita nec infinita virtus pͥmi eſt hͥ: ꝗ ⁊c̃. maior ⁊ minor ſunt declarate. Hoc etiam clare dicit in vltimo capitulo huius dicit enĩ ꝙ cũ virtutes appetitiue celoꝝ ſint virtutis finite: nõ poſſunt eſſe cauſa cõtinuationis motus ⁊ ſic vidit ꝙ illud qḋ eſt cauſa cõtinuationis motus eſt infiniti vigoris: ⁊ hoc eſt ꝓbatum. Quare patet ex intentione eius ꝙ pͥmũ pͥncipiũ nec eſt finitum nec infinitũ in vigore eo ꝙ ſuus vigor nõ habet attributionẽ ad q̃ntitatẽ: nec ꝓportionatur alicui q̃ntitati: nõ ꝓpter hoc ꝙ ſuus vigor habeat aliquã ꝓportionẽ terminatã ad aliquẽ alium vigorẽ vel ad aliud mobile immo eſt ex extra oẽm ꝓportionẽ cuiuſlibꝫ alterius motoris ⁊ mobilis. qḋ ipſe commẽtator clare manifeſtat eodẽ libro dicens. Qꝛ ſi dixeris aliquas potentias eſſe in corporibus: tunc actio earũ erit ꝓportionalis ſicut ꝓportio potentie motiue ad aliam potentiam motiuam: ſicut ꝓportio velocitatis motus eius ad ꝓportionem alterius. In potẽtia autem nõ exiſtẽte in corpe nõ erit ꝓportio: cũ ꝓportio ſolum ſit magnitudinis ⁊ eorum que ſunt in magnitudine. Et eſt manifeſtum ꝙ hic intelligit ꝙ potentie mouentes orbes ſunt potẽtie in corpibus: qꝛ dixit eas eſſe ꝓportionatas determinata ꝓportione: ⁊ inter ſe ⁊ adinuicem ⁊ ad ſua mobilia: ⁊ hoc etiã dicit in eodem commẽto octaui phyſicoꝝ immediate ante ſolutionem huius q̃õnis. ⁊ in pluribus locis ſecũdo celi. Primum autẽ principiũ dixit eſſe potentiã oĩno nõ in corpore. ¶ Iſtam eandẽ ſolutionẽ ad illã q̃õnem clare ſcribit in. 12. metaphyſice: vbi dicit ꝙ motus celi cõponitur ex duplici motore: quoꝝ vnus eſt finite motionis ⁊ iſte eſt anima exiſtens in ea: ⁊ alter eſt motionis infinite: ⁊ eſt potentia que nõ eſt in mã: per quã intelligit pͥmũ principiũ: ⁊ ſubdit ꝙ ſm ꝙ mouetur a potentia finita mouetur in tẽpore: qꝛ habere finitatem eſt habere ꝓportionẽ terminatã ad corpus motũ: ⁊ ſubdit ſtatim ꝙ propter diuerſitatẽ illius ꝓportionis: que eſt inter corpora celeſtia ⁊ aĩas eorum diuerſificantur in velocitate ⁊ tarditate. ſm autẽ ꝙ mouentur a potentia q̃ nõ eſt in mã: in quo cõueniunt omnes orbes: habẽt eternitatẽ motus ⁊ cõtinuitatẽ: quare manifeſte videtur velle primũ pͥncipium nõ habere ꝓportionẽ aliquam in vigore ad aliquẽ motorẽ nec ad aliqḋ mobile. Hoc etiã expreſſe ſcribit pͥmo celi. vbi habentur hec verba. Iam enim declaratũ eſt ꝙ pͥmũ mouẽs mouet in tẽpore infinito: ſed qꝛ vtilitas illius eſt cõtinuitas ⁊ perpetuitas eſſendi: ideo neceſſe eſt ꝙ illud mouens ſit infinitũ: ſꝫ impoſſibile eſt vt tale mouẽs ſit corpus vel in corpore: qꝛ ſi ſic eſſet moueret in nõ tẽpore ex quo apparet manifeſte: ꝙ ſi haberet ſm vigorẽ attributionem ad q̃ntitatẽ: diceretur infinitus in vigore: qꝛ moueret in non tẽpore. ¶ Qꝛ ergo nõ dicitur infinitus in vigore: nõ dicitur ꝓpter hoc ꝙ habeat aliquã ꝓportionẽ determinatã ad aliqḋ aliud: immo nõ eſt alicui ꝓportionatus: ſꝫ ꝓpter hoc ꝙ nõ habet attributionẽ ad q̃ntitatẽ. ¶ Notandum tñ ꝙ primũ pͥncipiũ dicitur infinitum in duratione: cuius ratio eſt: qꝛ vt dicit commẽta. in loco allegato. ⁊ in. 12. metaphyſi. in corpe celeſti non eſt potentia vt corrumpatur: qꝛ nõ habet cõtrarium: ⁊ ideo eſt permanens ſm ſuã ſubãm: motus tñ eius nõ eſt permanẽs per ſui eſſentiã: qꝛ habet cõtrariũ. ſ. quietem: ⁊ ideo poteſt corrumpi. Ad hoc ergo ꝙ motus celi permaneat eſſentialiter oꝫ ponere aliquã eſſentiã permanentẽ eternaliter ſine potentialitate corruptionis ⁊ permutationis: quare in celo nõ eſt potẽtialitas vt corrũpatur: ſed vt quieſcat. Et qꝛ probatũ eſt celum quieſcere eẽ impoſſibile. viij. phy. ſecũdo ce. ⁊ xij. metaphyſi. igitur neceſſe ẽ vt cauſa permanẽtie motus ſit ꝓpter motorẽ: in quo nulla eſt potẽtia oĩno. nec accidẽtaliter nec eſſentialiter: ⁊ tale nõ eſt in materia oĩno: ⁊ ſic permanẽtia motus ⁊ ꝯtinuitas eſt a pͥmo pͥncipio. ⁊ ideo ſubdit cõmẽtator circa finẽ eiuſdẽ partis: ꝙ potẽtie mouẽtes corpa celeſtia. ſ. motores appropriati poſſibile ẽ vt ſemp moueãt ⁊ poſſunt nõ ſemp mouere: ſi poſuerimus illud ad qḋ mouẽt. ſ. primũ motorem eſſe receptibilem tranſmutationis cuiuſcũqꝫ modi. Poſſunt autẽ ſemp mouere quãdo illud ad qḋ mouent fuerit nõ tranſmutabile aliquo mõ tranſmutationis: ⁊ cõcludit. Si igitur motus eſt eternus neceſſe eſt vt moueatur per potẽtiam exiſtentẽ in eo. ſ. motorẽ appropriatũ aliũ a motore: cui nullus motus tranſmutationis accidit: ⁊ tale in nulla mã exiſtit: ⁊ hoc eſt primũ pͥncipiũ. Ex quo apparet ꝙ cõtinuitas ⁊ eternitas motus eſt a primo principio. ſ. qḋ mouet ſemper eodẽ mõ: vt intelligitur ab aĩalibus celeſtibus ⁊ deſideratur: ⁊ qꝛ ſemp idem ⁊ eodẽ mõ intelligunt ⁊ deſiderant: ideo ſemp ⁊ eodẽ mõ mouent: qꝛ ergo ꝑmanẽtia primi ẽ cauſa permanẽtie q̃ntitatis motus: ideo ꝑmanẽtia pͥmi in duratio habet attributionẽ ad motũ: qui eſt de eſſentia quãtitatis vel cõſequitur q̃ntitatẽ: ⁊ ideo cõuenit ſibi infinitas ⁊ dicitur infinitus in duratione. ¶ Sed dubitatur qꝛ vigor eius nõ hꝫ attributionẽ ad motũ: nec ad aliqḋ aliud q̃ntum: qꝛ nõ mouet niſi vt finis oĩum motuũ celeſtiũ: tunc non magis diceretur motor primi mobilis q̃ꝫ cuiuſlibet alterius ſphere: cuius oppoſitũ apparet. 8. phyſi. ⁊. 12. meta. dicitur enim ibi ꝙ pͥmum mobile mouetur a pͥmo motore. ¶ Ad qḋ dicendũ ſicut dicit com. 12. meta. in illa parte. Principiũ enĩ intelligẽtia. vbi poſtq̃ꝫ phs oſtendit pͥmũ motorẽ eſſe eternum ⁊ immobilẽ abſqꝫ materia: oſtẽdit quid eſt pͥncipiũ motus eterni in ipſo motore cũ oĩs motus ſit ex aliquo ⁊ ad aliqḋ: ⁊ dicit ꝙ pͥmũ illius motus in moto eſt intelligentia: q̃ mouetur ab intelligibili non fantaſiato a ſenſu vt ibi dicit cõmentator: ⁊ ſuper eadem parte dicit cõmen. ꝙ Ar. intendit ibi dicere differẽtiã inter primũ pͥncipium ⁊ alia principia abſtracta: nam alia principia videntur electa ⁊ deſiderata ꝓpter alia. ſ. ꝙ ſunt pͥncipia alioꝝ motuum celeſtium preter motum diurnũ. Quod autẽ eſt pͥncipium motus diurni eſt electũ propter ſe: cuꝫ verſus ipſum moueantur omnia mota ſcilicet oẽs orbes minori motu ⁊ maiori. motibus ꝓpriis intendit ergo ꝙ alie intelligentie ſunt fines ⁊ pͥncipium alioꝝ motuum. ita ꝙ vna intelligẽtia intelligit ⁊ deſiderat aliam: ⁊ propter hoc deſideriũ mouet alio motu q̃ꝫ diurno: oẽs autẽ orbes mouentur motu diurno ꝓpter deſiderium primi ⁊ ideo poſt alia ſubdit in eodem cõmẽto: ꝙ primũ mouẽs mouet pͥmũ motum ſicut amatum mouet amantem primũ: abſqꝫ hoc ꝙ amatum moueatur: ea autẽ que ſunt ſub moto pͥmo mouent mediãte iſto pͥmo motore ⁊ dicit ꝙ intendit per pͥmũ motũ pͥmũ celum: ⁊ per ea que ſunt ſub ipſo alias ſperas ⁊ ea q̃ cadũt ſub generatiõe ⁊ corruptione ⁊ ſubdit. Primũ enim celum mouetur a primo motore ſm deſideriũ vt aſſimiletur ei ſm ſuũ poſſe: ſicut amãs mouetur vt aſſimiletur ſuo amato. Alia autẽ corpora celeſtia mouentur ad deſideriũ pͥmi corporis. ¶ Ex quo apparet ꝙ pͥmũ pͥncipiũ immediatius intelligitur ⁊ deſideratur

ab intelligẽtia

ab itelligentia primi motoris: et sic p(er) (con)s(e)q(ue)ns imediate primuz p(rincipium) mouet primũ motũ: ad c(uius) (con)siderium o(mn)es alij orbes mouent(ur) motu diurno: et l(icet) in alijs motib(us) p(ro)prijs (con)siderẽt p(ri)mũ p(rincipium): h(oc) t(ame)n est magis mediate. Hec v(idetur) eẽ itẽtio ph(ilosoph)i et exp(re)sse Cõmen. circa istam questionẽ: nec est repugnãtia in verbis Cõmen. diligẽter consideratũ. l(icet) aliq(ui) hoc credant. Et ista opinio nõ discordat realr a veritate fidei: l(icet) verba theologoꝝ dicãt primũ principiũ eẽ infinitũ in vigore: q(uia) itelligũt ip(su)m nõ limitatũ nec p(ro)portionatũ alicui alteri: sed extra p(ro)portionẽ alicuius alterius v(ir)tutis.

Sed q(uia) rõnes ad vtrãq(ue) p(ar)tẽ videnẽ aliq(ua)lr huic solõni obuiare: iõ soluãt p(er) ordinẽ. ¶ Ad p(ri)m(am) cũ d(icitu)r. Illud qd mouet p(er) t(em)p(u)s i(n)finitũ. dico q(uod) veꝝ ẽ q(uod) tale est infinitũ in duratione: s(ed) in vigore nõ (con)cludit rõ. Et q(ua)n(do) (con)fir mat q(uod) primũ p(rincipium) h(abe)t totã v(ir)tutẽ suã sil(iter) (con)cedat(ur): et q(ua)n(do) d(icitu)r. Uirtus ei(us) est infinite durationis et ita q(uic)q(ui)d h(abe)t i(n) tota duratõe h(abe)t totũ sil(iter): (con)cedat(ur): s(ed) ex h(oc) nõ (con)cludit(ur) i(n)finitas vigoris: si in tota duratiõe h(abe)t d(e)terminatũ vigorẽ et sil(ite)r h(abe)t d(e)terminatũ vigorẽ. Si n(am) aliq(ui)s h(abe)ret p(otenti)am d(e)terminatã agẽdi v(e)l mouẽdi aliq(ui)d et (con)tinuãdi eãdẽ actionẽ p(er) spaciũ vni(us) anni: l(icet) habeat talẽ potẽtiã in o(mn)i i(n)stãti illi(us) t(em)p(or)is q(uia) nõ ẽ maior nec minor nõ seq(ui)t(ur) p(ro)p(ter) h(oc) q(uod) totã actionẽ quã fac(it) in anno possit facere in eode(m) i(n)stãti: q(uia) duratio vel p(er)manẽtia nõ (con)uertit(ur) in q(uan)titatẽ agẽdi: nã alia est i(n)finitas durationis: alia est infinitas vigoris: et ita vna nõ (con)cludit aliã. g(ratia) et c(etera). ¶ Ad 2(m) cũ d(icitu)r. Illõ qd eẽt et c(etera). (con)cedit(ur) maior: et si minor eẽt (con)cessa non (con)cluderet neẽio. S(ed) ph(ilosoph)i negarẽt minorẽ: et ad p(ro)bationez ei(us) dicerẽt qd vt appet ex ph(ilosoph)icoꝝ p(ri)o cõis itẽtio phoꝝ fuit q(uod) ex nihilo nihil fit. ¶ Ad aliã cũ d(icitu)r. Quia eẽt effcũ: dico q(uod) veꝝ est si effect(us) est i(n)finit(us) vel sint effectus in nũerũ infiniti sil(iter). Et ad minorẽ cũ d(icitu)r. Primũ p(rincipium) eẽt: dico q(uod) nõ eẽt aliquẽ infinitũ effectũ: nec in eẽ: nec in numero sil(iter). Sed ex(istent)e eternitate mũdi causare infinitũ successiue nõ arguit infinitatẽ vigoris s(ed) durationis. ¶ Ad aliã cũ d(icitu)r: q(uod) põt facere: (con)cedit(ur) si eẽnt infiniti in actu. Et ad minorẽ cũ d(icitu)r primũ p(rincipium) et c(etera). dico q(uod) est ipo(ssibi)le. s(cilicet) mũdos eẽ i(n)finitos: nec in m(u)ltitudine nec in magnitudine: vt p(ro)bat(ur) p(ri)o celi. et iõ de(us) nõ põt hoc facere: nã sic dicit Cõmẽ. 6. phy. agẽs nõ posse agere aliqd ipo(ssibi)le nõ d(icitu)r esse diminutio agẽtis: s(ed) dicere ip(su)m facere aliqd ipo(ssibi)le est error et deceptio. ¶ Ad aliã cũ d(icitu)r: qd h(abe)t v(ir)tutẽ excellẽtez et c(etera). dico q(uod) veꝝ est: si excederet oẽm v(ir)tutẽ in infinitũ: al(ite)r non eẽt maior vera: si n(am) o(mn)is alia v(ir)tus eẽt determiata et finita: v(ir)tus q(ue) excederet o(mn)ia in aliq(ua) p(ro)portione determiata nõ p(ro)p(ter) h(oc) eẽt infinita. Et ad minorẽ dico q(uod) v(ir)tus primi nõ h(abe)t aliquã p(ro)portionẽ ad aliã v(ir)tutẽ: cũ sit o(mn)ino sep(ar)ata et nõ attributa quãtitati: et iõ de ipsa nõ põt fieri cõparatio ad aliqd aliud sub rõne minoris vel maioris: vt patuit.

Ad rõnes p(ro) altera p(ar)te sil(ite)r soluãt(ur). ¶ Ad primã cũ d(icitu)r: si prim(us) motor eẽt i(n)finit(us) i(n) vigore moueret in nõ t(em)p(or)e: iã solut(us) est p(er) Cõmẽ. q(uod) veꝝ est si eẽt corpus vel v(ir)tus in corp(or)e: q(uia) tũc p(ro)p(ri)e diceret(ur) infinitus: nũc aũt primũ p(rincipium) o(mn)ino est abstractum: et iõ p(ro)p(ri)e nõ d(icitu)r finitus nec infinitus. q(ua)re nõ seq(ui)tur q(uod) motio ei(us) eẽt in nõ t(em)p(or)e. Põt et(iam) dici sicut dic(it) Cõmen. 12. meta. q(uod) mot(us) est in t(em)p(or)e determinato p(ro)p(ter) motores appropriatos: quoꝝ vigor ẽ finitus et d(e)terminat(us) a motore primo q(ui) mouet in rõne finis: et in rõne cui(us) motus h(abe)t eternitatẽ. et sic dato q(uod) p(ri)mũ p(rincipium) sit infinitũ adhuc p(ro)p(ter) h(oc) mot(us) nõ eẽt in instãti: q(uia) q(ua)ntitas est a motore q(ui) mouet vt efficiẽs. et iste est finitus. et iõ nullũ agẽs posset ip(su)m facere in nõ t(em)p(or)e: cum nullũ agẽs possit facere ipo(ssibi)le: vt dic(it) Cõmẽ. 8. phy. ¶ Ad aliã cũ d(icitu)r. si p(ri)mũ p(rincipium) eẽt i(n)finitũ aliqd in eo eẽt ociosũ: nego (con)s(e)q(uenti)az. et cũ p(ro)bat(ur). q(uia) illõ: qd excederet i(n) eo o(mn)ia entia eẽt nõ c(aus)ans. Dico vt dic(it) Cõmẽ. 2(o) celi q(uod) entia eterna sunt p(ro)p(ter) se p(ri)ma intẽtione. s(ed) p(ro)p(ter) alia s(e)c(un)da intẽtione: mõ cũ iter entia primũ sit nobilissimũ: maxie erit p(ro)p(ter) se prima intẽtione: et iõ h(abe)t opõnez nobilissimã et p(er)fectissimã que est itellig(e)re: h(ec) eniz op(er)atio est infiniti gaudij et delectationis. vt p(atet) ex. 12. meta. qd ãt attigit finẽ p(ri)ncipalẽ p(ro)p(ter) quẽ est nõ ẽ frustra. vt p(atet). 2. phi. q(ua)re p(atet) q(uod) primũ p(rincipium) l(icet) n(on) h(ab)eat opõnẽ extra se sibi eẽntialẽ nec ẽ po(ssibi)le h(abe)re. p(ro)p(ter) h(oc) nõ est in eo aliqd ociosum. q(uia) in se h(abe)t opõnẽ p(ro)p(ri)ã. ¶ Ad aliaz cũ d(icitu)r q(uod) in p(ri)o p(rin)c(ipi)o: dico q(uod) nõ est veꝝ: imo in multis h(ab)em(us) ponere alia q(ua)m ea q(ue) sensus iudicat: q(uia) l(icet) n(ost)ra cognitio i(n)cipiat a sensatis t(ame)n intell(ectu)s n(oste)r ascẽdit ad altiora q(ua)m possit sensus cõprehẽdere. q(uia) dicit Cõmẽ. in. 12. meta. q(uod) nõ est ipo(ssibi)le nobis intellig(e)re res q(ue) sunt infinite v(ir)tutis in primo p(rincipi)o et alijs principijs sep(ar)atis a m(ateri)ã: l(icet) sit difficile: et t(ame)n h(uius)mo(d)i res nõ cadunt sub sensu: nec sub imaginatiõe. Itẽ et(iam) dicit 3(o) de a(n)i(m)a. s(cilicet) q(uod) intell(ectu)s noster potis cum fuerit p(er)fecte copulatus cũ intell(ectu) agente intell(igi)t p(er) ip(su)m o(mn)ia tanq(uam) p(er) formã ipsam intelligẽs: et ad hoc (con)cordat i(n)sa phi. 9. et. 12. meta. et ideo cum d(icitu)r q(uod) experimẽtum sermonũ veroꝝ est et c(etera). dico q(uod) veꝝ est in his q(ue) p(osi)t eẽ sensata. Uel põt (con)cedi maior: et dici ad minorez cũ d(icitu)r q(uod) nobis nõ apparet aliqd p(er) qd arguam(us) infinitatẽ primi: q(uia) determinata velocitas motus nõ est a primo s(ed) a motore appropriato: dico q(uod) illud nõ est veꝝ: imo apparet eternitas motus q(ue) est t(ame)n a primo. Q(uesti)õ. xiiij.

Ueritur vtrũ qd est corruptibile d(e) se possit p(er)petuari aliunde. Et arguit(ur) q(uod) sic: q(uia) qd est infinite potẽtie et cui nihil deest: põt aliqd corruptibile de se p(er)petuari eẽ. primũ p(rincipium) est h(uius)mo(d)i. g(ratia) et c(etera). ¶ Itez oẽ qd h(abe)t eẽ ab alio de se est corruptibile. s(ed) o(mn)ia p(re)ter primũ h(abe)nt eẽ ab alio. g(o) o(mn)ia alia a p(ri)o h(abe)nt eẽ corruptibile: et t(ame)n multa p(er)petuant(ur). g(o) de se corruptibile põt ab alio p(er)petuari. maior est nota p(er) Aui. p(ri)o tractatu sue meta. qd enim ab alio h(abe)t eẽ de se nõ h(abe)t esse: et qd de se non h(abe)t eẽ de se põt nõ eẽ. minor p(atet) p(er) Aui. et ph(ilosoph)m. 2. meta. et p(er) Cõmẽ. ibidem: et in libro isto. et ad sensuz p(atet): q(uod) multa p(er)petuant(ur) in esse. ¶ Item agens qd causat per volũtatem suam aliqd q(ua)n(do) vult sicut dat sibi eẽ cuꝝ prius non fuit: ita põt ip(su)m apte (con)seruare p(er)petuo et auferre sibi nõ esse: sed primuz est h(uius)mo(d)i. g(o) põt de se aliqd corruptibile p(er)petuari in esse: maior de se nota. minor p(atet) p(er) Cõmen. 2. meta. dicit enim ibi q(uod) o(mn)ia entia acq(ui)runt esse in veritate a c(aus)a prima. ¶ Oppositũ dicit hic Cõmẽtator rep(re)hendens de hoc Aui. qui posuit oppositum: et probatur in fine primi.

Ad itellectuz q(uesti)õnis p(ri)o tãgẽt opio alioꝝ. s(cilicet) Platonis et Aui. 2(o) opio Cõmẽ. et phi. Opio Auic. fuit q(uod) aliqd corruptibile de se p(er)petuat(ur) ab alio: et hec fuit intẽtio Pla. in Thimeo dicentis. Dij deoꝝ quoꝝ opifex ego sum vos vestra n(atur)ã corruptibiles estis: mei aũt gratia estis incorruptibiles. introducit eni(m) hec verba in p(er)sona dei ad alias intelligẽtias separatas: et sic isti crediderũt q(uod) aliqd de se corruptibile possit p(er)petuari aliũde. ¶ Sed ista opinio s(ecundu)m principia phi nõ põt stare: q(uia) sic dicit Cõmẽtator in isto libro et primo et s(e)c(un)do celi: et. 8. phy. cõmento primo. s(cilicet) si illud eẽt veꝝ. sequeret(ur) q(uod) n(atur)ã corruptibilis efficeret(ur) neẽia et mutaret(ur) in eternaz. qd est impo(ssibi)le q(uia) iste due n(atur)e differunt plus q(ua)m genere. s(cilicet) corruptibilis et incorruptibilis: et hoc est habere m(ateri)ãm et nõ habere: vt p(atet). 4. meta. Et qd Plato adiunxit de dijs q(ui) per se nõ sunt nõ h(abe)t veritatẽ s(ecundu)m principia phie: q(uia) sunt de se eterni: q(uia) vt dicit Cõmen. s(e)c(un)do celi abscisio m(ateri)e ab aliquo est c(aus)a p(er)petuitatis: cũ g(o) intelligẽtie sint separate a m(ateri)ã vt p(atet) s(e)c(un)do celi et. 12. meta. de se erunt p(er)petue. ¶ Itẽ fundamẽtum Platõis qd erat q(uod) primũ p(rincipium) eẽt agẽs p(er) volũtatẽ: et tale põt aliqd p(er)petuare destruit(ur) a Cõmẽ. p(ri)o ce. vbi dicit q(uod) nõ est p(ro)uidẽtia agẽtis p(er) volũtatem facere corruptibile qd vult p(er)petuare: q(uia) sua volũtas (con)trariretur

ſue actioni: ⁊ iõ hec opīo nõ valet. ¶ Alia eſt opīo Ari. ⁊ Cõmē. ꝙ nõ eſt poſſe aliquā ſbam eē corruptibilē de ſe ⁊ ab alio ꝑpetuari in eē phyce loq̄ndo: ſed ꝙ id nõ fiat miraculoſe ꝑ potētiā ſupnālem nõ excludit. Primū pꝫ: qꝛ tūc nā poſſib mutaret in eternā: qḋ eſt īpoſſe vt dcm̄ eſt: qꝛ differūt pluſq̄ꝫ gñe vt dr̄. x. meta. Tū qꝛ ſi ſic eēt idē eſſet ſil' ens ⁊ nõ ens: qḋ eſt īpoſſe: qꝛ ſi aliqd ꝑpetuaret ab alio qḋ de ſe eſſet corruptibile, ponat ḡ in eſſe corrupto: tunc nullū ſeqt īpoſſe: qꝛ poſi in eē poſito ⁊c. p̄do ꝑoꝝ. 1° phy. ⁊ p̄io celi: ⁊ vlteri⁹ cū ponit eē ꝑpetuū ponit nunq̄ꝫ eſſe corruptū qḋ eſt īpoſſe. ḡ nõ erit poſſe ipm corrūpi: qꝛ ſi eēt poſſe ex hoc nõ ſeqtur īpoſſe: ⁊ ſeqtur vlteri⁹. eſt corruptuꝫ ⁊ nõ corruptū: ⁊ ꝑ ꝯñs ens ⁊ nõ ens. ¶ Iteꝫ ſicut arguit Cõmē. p̄io celi ſi aliqd corruptibile ponit eternū ponit non corruptibile: pbat: oē gñabile ⁊ oē corruptibile hēt tp̄s potētie ſue ad eē diſtinctū a tpe ſui nõ eē: ſꝫ eternum corruptibile nõ hꝫ potētiā nec tp̄s potētie ad eē diſtinctū a tpe potētie ad nõ eē. ḡ corruptibile nõ erit eternuꝫ nec ecõ: maior eſt de ſe nota: minorē declarat ꝯmē. ibidē: qꝛ ſi corruptibile eſt eternū in toto tpe ſue eternitatis ē corruptibile. ḡ tp̄s potētie ad eē nõ eſt diſtinctū a tpe potētie ad nõ eſſe: ⁊ adhuc multe rõnes poſſent adduci ex ꝑmo ce.

Ad rõnes. Ad ꝑmam cū dr̄: qḋ eſt īfinite potentie ⁊c. dico ꝙ nõ pōt ꝑpetuari id qḋ hꝫ ꝑn̄m corruptiõis: qꝛ impoſſe: qꝛ hoc ſolo poſſe priuatur deus de genitis facere ingenita: vt dicit phs auctoritate Agathonis: qꝛ nõ pōt facere impoſſe: qꝛ tunc eēt ꝯtra voluntatē ſue potētie: ideo nõ cõcludit. ¶ Ad ſcḋam cum dr̄: oē qḋ hꝫ ⁊c. dico ꝙ veꝝ eſt qḋ habet eſſe ab alio effectiue: ſi vō tanq̄ꝫ a fine nõ oꝫ: qꝛ bñ de ſe aliqd eſt neceſſiuꝫ qḋ tñ dependet ab alio. Et ad minorē cum dr̄: oē ꝑter primū: dico ꝙ veꝝ eſt ꝙ oīa hñt eē a p̄° tanq̄ꝫ a fine: ſꝫ de ſe formalr̄ hēant eē neceſſium: qꝛ in eternis nõ eſt neceſſia factio neqꝫ ꝑductio ꝓprie: nec ē ibi cā efficiēs: ſꝫ ſolū ē ibi ꝑficiēs ⁊ ꝑfectū: ⁊ ītelligēs ⁊ īntellm̄: vt dic̄ Cõmē. 4. meta. ⁊. 4. ce. ⁊ ita dato: ꝙ ab alio hēant eē in rõne finis nõ ſūt ꝓpter hoc de ſe corruptibiles: q̄re rõ nõ valꝫ. ¶ Ad aliā cum dr̄: agens ⁊c. appet iam qd ſit dōm ſm Cõmētatorem primo ce. qꝛ ſi agens ꝑ volūtatem eſt ꝓuidus: ⁊ vult effectū eſſe corruptibileꝫ: facit ipſuꝫ ex cauſis corruptibilib⁹: ⁊ ſi ipm vult eē eternū faciet ipm ex cāis eternis: ꝑp qḋ dr̄ primo ce. ꝙ qꝛ nā voluit ipm celū ponere incorruptibile: iõ exemit ipm a ꝯrijs: ⁊ iõ deus vult celū eſſe ꝑpetuū ꝑ volūtatem īmutabileꝫ: ⁊ iõ ordinauit ipm ſine cauſis corruptionis. q̄re rõ non valet.

Qõ. xiiij.

Utruz īntelligētie dependeāt a p̄mo ꝑn̄° in rõne cāe efficiētis: vel ſoluꝫ finis. ¶ Et arguit ꝙ in rõne cāe efficiētis: qꝛ in vnoquoqꝫ gñe eſt dare vnū primū qḋ ſit cā oīum alioꝝ in illo gñe ſed efficiēs eſt vnum genus cāꝝ. ḡ erit ibi vnum efficiēs primū: hoc nõ pōt eē niſi deus q eſt cā oīuꝫ prima ḡ deus eſt efficiēs intelligētiaꝝ: maior pꝫ. 2. meta. ⁊ minor eſt de ſe manifeſta. ¶ Itē qḋ eſt cā finalis intelligentiaꝝ eſt cā efficiēs: de⁹ eſt h⁹ ḡ ⁊c. maior pꝫ ꝑ Cõmē. xij. meta. qꝛ in ſubſtātijs ſepatis a mā idē eſt cā efficiēs ⁊ finis. minor apparet: qꝛ de⁹ ē finis oīuꝫ: qꝛ entia nolūt male diſponi: nec eſt bonū pluralitas ꝑncipatuū: vnus ḡ ꝑnceps: vt pꝫ in fine. 12. meta. ¶ Itē Cõmē. dicit. 12. meta. ꝙ ꝑmū ꝑn̄m eſt cā oīum in gñe cāe. ſ. efficiētis: formalis: ⁊ finalis. ¶ Itē ſi deus nõ eēt cauſa efficiens intelligētiarum cū nihil ſit qḋ poſſit eſſe cauſa efficiēs intelligētiaꝝ tunc nõ eēnt reducibiles ad vnum: ſed multa eſſent ꝑn̄a: ꝯñs eſt falſum. ergo ⁊ añs: ꝯña nota. falſitas ꝯñtis pꝫ ꝑ pħm. 12. meta. ⁊ in thopicis. qḋ enim ꝑ ſupabūdantiam dr̄ vni, ſoli cõpetit: q̄re vnū erit primum ꝑn̄m oīum. ¶ Oppoſitū vr̄ hic ſentire Cõmen. dicit enim ꝙ ſubē eterne ſunt neceſſe eſſe de ſe formalr̄: deinde ēt dicit. 12. meta. ⁊ in principio q̄rti ce. ꝙ in eternis nõ eſt cā agēs ꝓprie: nec factio: nec ꝑductio: ſꝫ tñ ibi eſt ꝑficiens ⁊ ꝑfectū: intelligēs: ⁊ intellm̄.

Ad euidētiam q̄ōnis ſciēdum ꝙ opinio Auic. ⁊ aliquoꝝ ſequētiū ipm fuit: ꝙ primum ꝑn̄m eſt cā ꝑductiua ⁊ effectiua omnium entiuꝫ: ſed quodā ordine tñ ita ꝙ īmediate primū ꝑn̄m ꝑducit primā intelligētiam: ⁊ mediante iſta ꝑducit alias: vt pꝫ ex ſcḋo tractatu ſue meta. ca. ſcḋo: vt moti ſūt ꝑp rõnes factas. ſ. ꝙ in cā gñe ⁊c. ¶ Preterea. Eternoꝝ nihil ꝓhibet eſſe alterā cām. 2. meta. ⁊. 8. phyſi. ſꝫ nõ vr̄ ꝙ aliqua ſuba eterna poſſit hr̄e cām ꝑductiuam: ſꝫ aliqua quoꝝ eē eſt ab alio poſſunt hoc hr̄e. nā ex quo ſuba hꝫ ꝑ ſe ſubſiſtere ſi ꝑducta eſt ab alio neceſſio initium ſui eē hꝫ: ⁊ accipit eē poſt nõ eſſe: q̄re nõ eſt intelligibile ꝙ aliqd ſꝫ ſe exñs ſit ꝑductū ab aliquo ab eterno. Et iõ fuit alia opinio Cõmē. p̄io phy. ⁊ eſt ꝙ in eternis ſubſtātijs nõ ſit cā effectiua nec ꝑductiua: qꝛ impoſſe eſt ꝙ aliqua ſba de ſe ſit poſſibilis ⁊ acq̄rat eternitateꝫ ab alio: qꝛ tūc nā poſſibilis mutaret in neceſſiam: qḋ eſt impoſſe: cū differāt plus q̄ꝫ in gñe: qꝛ differūt ꝑ hēre mām ⁊ ꝑ non hēre. ſed cū intelligentie ſint ſubē ⁊ ponātur eē eterne nõ pñt hēre cām efficientem: ⁊ ideo Cõmentator dicit. 12. meta. ꝙ in eternis ſubſtātijs nõ eſt ꝓuentus nec actio nec paſſio nec ꝯſecutio: ita ꝙ dicamus ꝙ vnū factum vel vna actio cõſequat vnū agētem: tantū enim eſt ibi cā ⁊ cauſatum ſm ꝙ dicimus ꝙ intellm̄ eſt cā intelligētis. ¶ Et ꝑ hoc r̄ndetur ad rõnē Auic. que dicit. ꝙ primū principium cū ſit vnuꝫ ⁊ ſimpliciſſimū nõ ꝑducit niſi vnū īmediate. Dr̄ eniꝫ ꝙ nõ eſt īpoſſe ꝙ id qḋ ꝑ ſe eſt intelligēs ⁊ intellm̄ ſit cā plurium entium īmediate ſm ꝙ ex eo pñt intelligi multis modis. Idē dr̄ in prin° q̄rti ce. ꝙ in eternis nõ eſt ꝓprie cā agēs ſed finis ⁊ forma ꝯſeruās: ⁊ ita vult ꝙ intelligētie dependeāt a p̄mo prin° in rõne forme ꝯſeruātis ⁊ finis: qꝛ finis ꝯſeruat oīa que ſunt ad finē. Et ꝙ dependeāt rõne finis declarat: qꝛ iſta q̄ ſunt min⁹ ꝑfecta dependent a ꝑfecto in rõne finis: ſꝫ de⁹ eſt ꝑfectiſſim⁹ intelligibiliū. ḡ ⁊c. maior ē nota. minor pꝫ in. 2. meta. a Cõmē. ꝙ nullus intells̄ eſt liberat⁹ oīno a po⁹ ꝑter primū q nihil intelligit extra ſe: ⁊ dicit ibi, ꝙ de⁹ eſt īfinite ꝑfectionis ⁊ nobilitatis. intelligentie aūt recedūt a ꝑfectiõe primi: ⁊ eodē mõ eſt de corporibus celeſtib⁹ q̄ ſunt eterna: dependēt tñ a p̄mo motore in rõne finis ⁊ ꝯſeruationis: nõ aūt in rõne efficiētis ꝓprie ſm intellm̄ ei⁹: ſꝫ hoc nõ ſit veꝝ ſm fidē. ¶ Et ſi aliqs oſtaret ꝯ dcm̄ qḋ phs dicit. 12. meta. ꝙ ſi alie ſube eēnt nõ mouētes eēt ocioſe. Si ḡ primū prin̄m non mouet niſi vt finis vt tactū eſt in ꝑcedētibus q̄ōnibus nec eſt cauſans effectiue aliqd: tūc vr̄ ꝙ ipm nõ ſit cā efficiēs alicui⁹: qꝛ ſi nõ efficit iſta eterna multo min⁹ gñabilia: q̄re vr̄ ꝙ nõ hēat actionē aliquā: ⁊ ſic erit ocioſum: qḋ incõuenit dicere. ¶ Dr̄ vt dicit Cõmētator in. 12. meta. ꝙ ſic diſpoſitio eſt in iuuamēto corpoꝝ celeſtiuꝫ ⁊ intelligētiaꝝ in cõſeruādo eterna ⁊ cāndo ea ſicut diſpõ bonoꝝ ciuiuꝫ qui iuuāt ſe in regēdo ciuitatem qꝛ oēs actiones alioꝝ oīum ſunt ꝓpter actionē primi principij. Ponūt. n. oēs actiões ſuas ſeruiētes ⁊ ꝯſequētes actionē primi. Sicut igit primus princeps in ciuitate neceſſe eſt vt hēat actionē ꝓpriaꝫ que eſt nobiliſſima actionū: ⁊ hec eſt intellīre ⁊ diligere ſe: hec. n. actio eſt actio nobiliſſima vt pꝫ. 12. meta. quā actionē intendūt oēs alij per actiones ſuas que ſunt ſub p̄io. nec actio q̄ eſt mouere nec ēt creare aliqd extra ſe eſt nobiliſſima actio: qꝛ iſta q̄ agunt extra ſe vel agunt vt ꝑfectionē acq̄rāt: vl' vt ꝑfectionē ꝑ actionē ꝯſeruēt. primū aūt neutro iſtoꝝ agit: qꝛ ipſe eſt ſufficiens ⁊ ꝑfectionem nõ hꝫ ab alio: nec ꝑp aliud: ideo nõ eget actione exteriori ad

ri ad ɔſeruationē vel ad acqſitionē ſue pfectionis iō apparet ipm hře actionē ſibi ppriā: q̄ ſi ſibi nō ɔueniret eēt ocioſum. Et qñ dicit phs ſi eſſent aliq̄ ſube ꝛc. pōt dici q̄ veꝝ eſt: vel vt efficiēs vel vt finis: ꝛ iō non valet.

Ad rōnes Ad pmā cū dr̄. in vno ꝛc. ɔcedit maior: ꝛ ɔcedit in minori q̄ efficiēs eſt vnū gen⁹ cāꝝ: ɔcedēdo ɔclonē in hñtib⁹ cām efficiētē. ſʒ nō oīa hñt talē cāʒ ſm pħm. ℭ Et cū vlteri⁹ dr̄ q̄ nō pt eē cā efficiēs p̄ nīſi de⁹: dico q̄ nō eſt ita ſm opi. phoꝝ: imo gñabiliū ꝛ corruptibiliū q̄ ppꝛie hñt cām efficiētē efficiens p̄ eſt ce cū motorib⁹ ſuis: de⁹ aūt eſt cā ſimplr pꝛīa q̄ eſt finis ꝛ for⁹ ɔſeruās pp quā oīa alia ſunt q̄ ſi nō eēt nō eēnt alia q̄ nihil eſt p̄ter ipm qd̄ ſit ſufficiens ad eēndū pꝛimū ꝛ abſolutū p ſe: ꝛ hec oīa depēdent in eē ab ipſo: vt pʒ circa finē h⁹ libelli. ℭ Ad aliaʒ cū dr̄: qd̄ eſt cā finalis ꝛc. dico q̄ iā pʒ ex p̄dcis qd̄ ſit dōm ad h̄: q̄ pro tāto dr̄ q̄ in ſepatis idē eſt efficiēs ꝛ finis: q̄ for⁹ itellecta idē hʒ eē in itellu ꝛ in re: ꝛ iō itellītie hñt cām ipꝛopꝛie q̄ eſt for⁹ ɔſeruās: vt itellm ē cā itelligētis: nō āt efficiēs pducēs ppꝛie vt pʒ. ℭ Ad aliā cū dic Cōmen. q̄ p̄m eſt cā ꝛc. dr̄ q̄ itellit q̄ ſit cā efficiens ſic itellm itelligētis: vt dcm̄ fuit. ℭ Ad aliā cū dr̄: q̄ ſi ds ꝛc. dico q̄ veꝝ ē: ſi ds nō eēt cā eēndi illis q̄ ſūt ppꝛie cāe pductiue iſtoꝝ inferioꝝ hñtiū ppꝛie cāʒ effectiuā: nūc āt ds eſt cā itelligētijs ꝛ celoꝛ q̄ pp ipm ſūt: ꝛ eē eternū ꝛ neceſſium hñt pp eternitatē ꝛ neceſſitatē pꝛimi: ꝛ nullū aliō ens poſſet eē abſolute ꝛ ſimplr pꝛimū p̄ter deū: ꝛ ſic ds ē cā pfectiōis ꝛ eē alijs etnis: ſʒ ea nō pducat de facto ita q̄ ɔferat initiū eēndi poſt nō eē: ꝛ ita nō ɔcluditur q̄ oīa nō reducūtur ad vnū: imo reducūtur ad ipm ſimplr pꝛimum: ꝛ ſic pʒ ad qōnem.

Conſequēter q̄rit. Utꝛ celū ſʒ ſe totū ſit luminoſum. Et arguit q̄ nō: q̄ illud qd̄ ſm aliquā ſuā ptē acq̄rit lumē ab alio ſm ſe totū nō ē luminoſū. celū eſt h⁹. ḡ ꝛc. maioꝛ pʒ q̄ nihil recipit aliqd̄ ſm q̄ hʒ ſʒ vt caret eo: ꝛ eſt in po⁹ ad illud: minoꝛ pʒ: q̄ celū ſm aliquā ptē ſui vt ſʒ lʒ luna recipit lumē a ſole. ℭ Itē qd̄ nō eſt denſuʒ ſm ſe totū nō eſt luminoſuʒ ſʒ ſe totū: ſʒ celū eſt h⁹. igr̄. maioꝛ pʒ: q̄ denſitas eſt cā luminoſitatis vt dic Cōmē. in h̄ li°: ꝛ in 2° celi. iō ſtella lucet q̄ eſt ps denſioꝛ ſui orbis: minoꝛ pʒ: q̄ ſi celū ſm ſe totū eēt denſum: tūc p orbes inferiores nō poſſem⁹ videre ſupioꝛes: imo eclypſarent ſe adinuicē ſicut vna ſtella aliā: qd̄ pʒ eē falſuʒ. ℭ Pꝛeterea. Qd̄ nō ē ſʒ ſe totū viſibile: nō eſt ſm ſe totū luminoſum. celū eſt h⁹. igr̄ ꝛc. maioꝛ pʒ: q̄ vt dr̄ 2° de aīa: lumē eſt p° viſibile: colo͛ āt mediāte lumine. minoꝛ pʒ ad ſenſuʒ: nō. n. oēs ptes celi videm⁹: ita q̄ poſſim⁹ eas diſcernere: ſʒ ſolū ſtellatā ptē. ℭ Pꝛeterea. Si celū ſʒ ſe totū eēt luminoſū: tūc ſeq̄t q̄ celū ſm ſe totū calefaceret: cū lumē hēat calefacere. ꝛ ita nulla ſuparet aliam. ɔñs ē falſuʒ: igit ꝛ añs. ɔña nota: ꝛ falſitas ɔñtis: pʒ ꝛ expiētia ꝛ auctē aſtronomoꝛ. ſ. q̄ ſūt q̄dā ſtelle ꝛ q̄dā ptes celi ſupantes ꝛ q̄dam infrigidātes. ℭ Oppoſituʒ videt eſſe hic de itentione Cōmen. ꝛ in 2° celi. dicit. n. hoc auctē Ariſt. ꝛ in. 4. ce. q̄ ſtellaꝝ ꝛ ſubſtantie celi eadēʒ eſt natura: ꝛ ideo dr̄ totū corpus celeſte ſm ſe eſſe dyaphanum in actu. i. lucidum.

Ad qōnē breuiter dr̄: ꝛ p° opio q̄dam recitabit q̄ eſt aſtronomoꝛ. 2° dr̄ opio Cōmē. q̄ vr̄ Ariſt. ℭ Pꝛimo enī q̄dā aſtronomi dixerūt q̄ celuʒ ſm ſe totū nō eſt luminoſuʒ: q̄ in vnoquoq̄ gñe eſt dare vnū qd̄ ē metrū ꝛ menſura oīuʒ illi⁹ gñis. ꝛ ſic in gñe lucidoꝝ eſt dare aliqd̄ p̄mū. qd̄ eſt ꝛc. ꝛ illd̄ ē ſol q̄ ē lucidus: cū quo alia ſunt lucida: cū ab ipſo oīa alia lumē recipiāt: ꝛ iō dic phs. 2. phy. q̄ hō ꝛ ſol gñant hoiem: ꝛ nō dixit de alijs ſtellis: q̄ modicā vīʒ luminoſitatis hñt quā hñt a ſe: ꝛ iō dicebant antiq̄ q̄ ſol eſt in medio planetaꝝ vt rex in regno: vt oībus tā ſupioꝛibus q̄ī inferioꝛib⁹ lumē influat ꝛ v̄tutē. ℭ Lʒ hec opio ſit famoſa: nō tñ eſt ad itētionem phi ꝛ Cōmē. q̄ q̄ſi aliq̄ ſunt eiuſdē v̄tutis: ꝛ nō ſm nām differūt ptes vni⁹ idiuidui. ſ. ſi vna ps hʒ vnū accñs ppꝛiū ꝛ alie hēbunt. ſʒ ſic dcm̄ eſt oēs ptes celi ſūt eedē ſm nāʒ ꝛ eiuſdē nāe. igr̄ ſi ps vna celi eſt luminoſa ſilr erit ꝛ alia: maioꝛ pʒ q̄ q̄cūq̄ ſunt eiuſdē nāe cōicāt in accñtibus ppꝛijs: dato ēt q̄ ſint diuerſi nūero: vt ſi vn⁹ hō eſt riſibilis oēs alij erūt h⁹: q̄ accñs ppꝛiū ɔſeqt̄ nām ſpecificā q̄to magis ɔſequet ptes h⁹ indiuidui. minoꝛ pʒ in 2° celi. arguit. n. ſic: q̄ ſi vna ſtella erit ſperica oēs erūt tales: ꝛ ſi vna nō moueret motu ppꝛio pp motū ſui circuli deferētis. ḡ nec alie: ꝛ ita pbat p lunā q̄ ſi non moueret motu volubilitatis q̄ alie nō mouerent: ꝛ hoc nō eēt niſi eēnt eiuſdē nāe in ſpē: ꝛ ita pʒ q̄ ſi vna ſtella eēt luminoſa vt ſol q̄ neceſſium foret alias eē luminoſas lʒ differāt ſm magis. ℭ Et tūc ad rōnē aſtrologoꝛ cū dr̄: q̄ in vnoquoq̄ gñe ꝛc. dico q̄ veꝝ ē: ſʒ h̄ nō eſt ſol: ſʒ totū celū: ꝛ nā hec ppō eſt itelligēda de vnoq̄ʒ in ſpē: corpa āt celeſtia nō differūt ſpē vt aliq̄ volūt: q̄ tūc pleſ rōnes phi in li. ce. non ɔcluderēt: ſʒ differūt ſic ptes vni⁹ ab alio: ꝛ iō in ſtellis ſeu orbib⁹ ſunt gradus pfectionis ꝛ v̄tutis: ita q̄ vna ſtella ē pfectioꝛ alijs ꝛ magis luminoſa: ꝛ iō ex diuerſitate graduū ꝛ pfectionū cauſat diuerſos effect⁹: ꝛ h̄ ſm diuerſitatē ppoꝛtionū adinuicē q̄s hñt ſm diuerſos aſpect⁹ ꝛ cōiunctiōes: ꝛ iō totū celū eſt pꝛimū luminoſuʒ nō ſol: ſʒ ſol magis hʒ de luce q̄ alie ſtelle. ℭ Nūc ponēda ē opio phi ꝛ Cōmē. q̄ eſt q̄ celū ſm ſe totū ſit luminoſum lʒ differāt ptes ei⁹ ſʒ gradus ꝛ gradus: q̄ oēs ptes celi ſūt eiuſdē nāe: imo ſūt eiuſdem idiuidui nūero: ꝛ iō ſic eſt de alijs accñtib⁹ celi: ita eſt de ipſo lumine: ſʒ ita eſt de alijs accñtibus q̄ eadē accñtia q̄ ſunt in vna pte: ſūt ꝛ in alia lʒ differāt ſm magis ꝛ minus: ꝛ ſic eſt de lumine: cū ḡ vna pōſit lumioſa vt ſol: oēs erūt luminoſe: ſʒ ſm magis ꝛ minus. ℭ Pꝛeterea. Si alie ſtelle nō hērent lumē niſi a ſole tūc eclipſarent p iterpoſitionē ipſaꝝ iter ſolē ꝛ ſe: vel iterpoſitionē terre: vt luna eclipſat. ſʒ h̄ nō vr̄ q̄re vr̄ q̄ ſtelle hēant lumē d ſe. ℭ De luna tñ vr̄ magna dubitatio apō Ariſt. q̄ dicit eā eē ſilem nāe terreꝝ qd̄ itelligit vt vr̄ q̄ nā ei⁹ nō eſt luminoſa niſi ab alio. vt terra ab igne vt dic Cōmē. 2° celi: vt ibi ſubdit Cōmē. ptes celi diuerſificāt in denſitate raritate: ꝛ p h̄ in dyaphanitate ꝛ lumioſitate. Sed nō eſt intētio ei⁹ q̄ oīno careat lumine. ſ. ipa luna: ſʒ ita paꝝ hʒ de lumine de ſe q̄ vr̄ obſcura reſpcū aliaꝝ ſtellaꝝ ſʒ recipit lumē a ſole: ꝛ recipit tali receptione q̄ addit lumē p modū reflectionis: ſʒ nō p modū luminis.

Per hoc ad rōnes. ℭ Ad pꝛimā: q̄ ſi aliq̄ ps. dico q̄ veꝝ ē ſcdʒ gradū ſʒ quē recipit lumen nō eſt luminoſum de ſe: q̄ tñ adhuc hʒ aliqd̄ lumen de ſe: ideo rō nō ɔcludit. ℭ Ad aliam cū dr̄ qd̄ nō eſt ꝛc. dico q̄ veꝝ eſt ſi nullā hʒ denſitatem. Et ad minorē cum dr̄: q̄ celū nō eſt ſm ſe totū ꝛc. dico q̄ veꝝ eſt eq̄lr: ideo nō eſt p ſe totuʒ eq̄lr luminoſum: ſʒ ptes magis denſe ſunt magis luminoſe vt ſtelle: cū hēant illā denſitatē vt hēant luminoſitatē: nihil tñ phibet ptes q̄ ppꝛie nō hñt de luminoſitate diſgregare: ꝛ iō tales nō eclipſant adinuicēʒ vt ptes nō ſtellate. ℭ Ad aliam cū dr̄ qd̄ nō eſt ſm ſe totū ɔcedo. Et ad minorē cū dr̄: ſed celū. Dico q̄ celū eſt viſibile ſm oēs ſuas ptes: lʒ ſm magis ꝛ min⁹: ꝛ ex hoc orbes nō pñt a nobis diſtingui p viſum niſi mediātib⁹ ſtellis q̄ ſunt magis luminoſe ꝛ maioris v̄tutis ꝛ influētie. ℭ Ad vltimū cum dr̄. q̄ ſi totū celū ꝛc. ɔcedit. Et cū dr̄ q̄ ſunt aliq̄ ſtelle infrigidātes: dico ſm mētēʒ Cōmē. q̄ nō eſt verum ſimplr: ſʒ agūt calores ſilēs vnicuiq̄ eloꝝ ꝛ vna dr̄ ſuperare reſpectu alterius que facit calorem magis in-

ne q̄ſtitate aduenire non pōt: ꝙ aūt ſit maior q̄ſtitas in igne q̄ȝ in aere. ꝓbaꝭ: tum q: replet maiorē locū q̄ȝ aer: ꝛ nō replet niſi rōne q̄ſtitatis: tūc q: phs. 4. phy. ca. de va. cuo dicit: ꝙ q̄ñ ex denſo fit rarū: maior q̄ſtitas eſt in raro q̄ȝ fuerit in denſo. ¶ Item ꝙ quātitas aeris ꝛ ignis nō ſit ꝑciſe eadē ꝓbaꝭ: ipoſſe ē ꝙ relatio de nouo adueniat niſi fundamētū de nouo adueniat: ſȝ equale ꝛ ineq̄le duplū ꝛ dimidium ſunt relationes ꝑmi modi: igiꝭ ꝛc̄. ſed capia tur vna q̄ſtitas q̄ ꝑmaneat: ꝛ ſm̄ eum nō ſit maior ſed ſit equalis quātitati illi⁹ aeris: rareſiat igiꝭ aer ille eq̄lis q̄ſtitati ſic accepte. igiꝭ aliq̄ꝺ nouū in fundameto aduenit: ſed nō quātitate ꝑmanēte: q: ſic ſm̄ eā nō erat motus. ergo in aere rarefacto. ¶ Sȝ diceꝰ ꝙ ſolū ibi eſt termin⁹ mo tus nō alia quātitas. Cōtra. ſolū quātitate dr̄ aliq̄ꝺ eq̄le alteri vel ineq̄le: q: ꝓpriū quātitati eſt dici eq̄le: vel ineq̄le. ergo aer q ꝑmo erat eq̄lis ꝛ poſtea ineq̄lis reſpectu illi⁹ quātitatis ꝑmanētis hȝ aliquā quātitatē quā ꝑus nō hēbat. ¶ Itē ꝑ nouū motū res noua acq̄riꝭ: ſȝ augmētatio ꝛ rarefactio ſūt mot⁹ ad quātitatē. ergo ꝑ eos noua quātitas acq̄riꝭ: ſed in aere q̄ñ rareſit eſt noua rarefactio. igiꝭ ꝛc̄.

¶ Tertio ꝑncipalr̄ arguiꝭ: nā aut quātitas terminata ꝛ īterminata ſunt vna quātitas. ꝛ ſic hr̄ ꝓpoſitū: q: quātitas terminata nō ſemꝑ manet. ergo nec īterminata: aut eſt alia ꝛ alia: ꝛ tūc in eodē ſubō ſunt due quātitates: qꝺ eſt falſum. Si dī ſunt vna quātitas: tn̄ terminata nō manet ſolū quātū ad terminū. ergo iſte termin⁹ aut eſt de gn̄e q̄ſtitatis aut nō: ſi ſic cū nō ſit īdiuiſibilis q: termin⁹ eſt diuiſibilis ꝛ nō aduenit nec recedit ſine diuiſibili. ergo diuiſibilis: ꝛ ꝑ ꝯñs quātitas: ꝛ ſic q̄ſtitas nō manet: ꝛ q̄ rōne vna ps pōt nō manere: ꝛ tota. ſi nō ſit de gn̄e q̄ȝtitatis. ergo augmētatio ꝛ diminutio nō erūt mot⁹ ad q̄ȝtitatē: cū ſint ad ad talē terminū. ¶ Quarto ꝑncipalr̄ arguiꝭ ſic. phs. 5. phy. ꝓbat ꝑ talē rōnē ꝙ gn̄atio nō ſit mot⁹: qꝺ mouet eſt in loco: qꝺ gn̄aꝭ nō eſt in loco: ſȝ ſbm gn̄ationis eſt mā ꝑma. ergo mā ꝑma nō eſt in loco. ergo mā ꝑma vt eſt ſbm gn̄ationis nō eſt q̄ſtā: ꝯña ꝓbaꝭ. nā oē q̄ſtū eſt in loco: q: q̄ſtitas eſt rō formalis q̄ aliq̄ꝺ ſit in loco. ¶ Diceꝭ forte ꝙ ſbm gn̄ationis puta mā nō eſt ex ſe in loco: ſȝ ꝑ q̄ſtitatē: illud aūt qꝺ moueꝭ ꝑ ſe ē in loco: q: ꝓprie ē q̄ſtū. ¶ Cōtra. ſicē mā ꝑma non eſt ꝑ ſe in loco in q̄ȝtū ſbm gn̄ationis ſȝ ꝑ q̄ȝtitatē: ita ſbm mot⁹ in q̄ȝtū ſbm mot⁹ nō eſt ꝑ ſe in loco ſȝ ꝑ q̄ȝtitatē. ergo nulla eſt drīa īter iſta q̄ſtū ad eē in loco. minor ꝓbaꝭ: vȝ ꝙ ſbm mot⁹ vt ſic nō eſt ꝑ ſe in loco ſȝ ꝑ quātitatē. Illud ꝑ ſe eſt ſbm mot⁹ qꝺ recipit formā ſm̄ quā eſt mot⁹: cui⁹ rō eſt q: ſbm mot⁹ eſt ꝑ ſe in potētia ad terminū mot⁹: ꝛ qꝺ eſt ꝑ ſe in po͠ ad terminū mot⁹ in ſe recipit formā ſm̄ quā eſt mot⁹: capio minorē ſed ſuba inquātū ſuba eſt h⁰⁰: ſuba autē vt ſic nō eſt ꝓprie in loco: ſȝ ſolū ꝑ q̄ȝtitatē ꝛ ſic ꝑ accñs. ergo ꝛc̄. ¶ Sed tu diceꝰ ꝙ hec rō nō ſolū eſt ꝯ̄ria Arı̄. ſȝ etiā ꝯ̄ determinationē phi ſuꝑ. nā ꝑ h̄ phs diſtinguit gn̄ationē a motu: q: ſubm mot⁹ eſt in loco: nō aūt ſubm gn̄atiōis: ꝛ tu ꝓbas ꝙ ita eſt vnū in loco ſicut ꝛ aliuꝺ. ¶ Rn̄deo ꝙ phs diſtinguit gn̄ationē a motu: q: illud qꝺ moueꝭ eſt in loco vel ꝑ formā ꝑſuppoſitā forme ſm̄ quā eſt mot⁹: ſicē ſubm alteratiōis vel loci mutatiōis: vel eſt in loco nō qdē ꝑ formā ꝑſuppoſitā forme ſȝ quā eſt mot⁹. ſicē ſubm augmēti vel decremēti: ſubm a tē

mēſiones ſeq̄ntes: cuius rō eſt q: q̄ȝtitas ſiue dimēſio nō corrūpiꝭ niſi ei⁹ ſubm corrūpaꝭ. ſȝ ei⁹ ſubm. ſ. mā ꝑma cū for⁹ corpea poniꝭ remanere. ergo ꝛc̄. Si aūt fit reſolō vſq̄ȝ ad mām ꝑmā: ſic dico ꝙ nihil cōe manet in genito ꝛ in corrupto niſi ꝑ⁹ mā: for⁹ aūt ſubalis: ꝛ q̄ȝtitas terminata ꝛ īterminata corrūpiꝭ ꝛ ētiā q̄litas oīs. Vn̄ ꝛ aduertēduȝ eſt ꝙ aliq̄ꝺ eē ſubm accñtis ꝯtingit duplr̄. Vno⁰ q: īmediate terminat dependētiaȝ ei⁹: vt ſupficies eſt ſubm albedīs: ꝛ tale dr̄ ſubm q̄: vn̄ 2⁰ meta. color eſt in ſupficie ꝑ ſe ꝛ ꝑmo: ꝛ dicit Cōmē. ꝙ ſupficies ē ſubm quo albedīs. Alio⁰ aliq̄d dī eē ſubm accñtis q: vltimate terminat dependentia ei⁹: ꝛ tale ſubm dī eē ſubm qꝺ: cuiuſmodi ſubm ē prima ſuba: vt ꝓbaꝭ in ꝑdicamētis: nā de ipſa oīa dn̄r vel ſunt in ipſa: q: ergo q̄ñ fit reſolō in gn̄atione vſq̄ȝ ad māȝ ꝑmā deſtruiꝭ ſubm qꝺ ipſi⁹ q̄ȝtitatis: q: tūc for⁹ ſubalis corrumpiꝭ: hinc eſt ꝙ q̄ȝtitas corrūpiꝭ q: ꝛ ſuba corrūpiꝭ in qua oīs quantitas fundaꝭ. Ex his pōt hēri rō in ꝓpoſito: talis. q̄ñ ſubm īmediatū alicui⁹ accñtis corrūpiꝭ ꝛ illud accñs corrūpiꝭ: ſȝ q̄ñ fit reſolō vſq̄ȝ ad māȝ primā accñtis alicui⁹ ſubm nō manet ſȝ deſtruitur. ergo oē accñs illius ſubi corrūpiꝭ. minor pȝ. q: tūc non manet niſi mā pa: ſȝ mā pa nō eſt īmediatū ſubm alicui⁹ accñtis: tū q: īmediate nō terminat dependentiā alic⁹ accñtis: q: mā de ſe nō hȝ actualitatē ꝑ quā poſſit terminare dependentiaȝ accñtis tūc q: nullū accñs mediat īter mām ꝛ formā ſubaleȝ vt ꝓbatū fuit. ergo ꝛc̄. ¶ Scḋo oñdo ꝯcłonē principalē ſimiř declarādo modū: ſicē quātū fit ex q̄ȝto: ita exñs ex exñte: pȝ nā mā ſemꝑ eſt formata: q: mā nunq̄ȝ eſt ſine forma: ꝛ etiā pȝ quātum fieri ex quāto ꝛ exñs ex exñte: q: corp⁹ ſemꝑ eſt ex termino ſūmo minorē: ſȝ ad h̄ ꝙ exñs fiat ex exñte nō opȝ ponere aliquā formā ſubalē ſemꝑ manere in genito ꝛ in corrupto: ſȝ ſufficit ꝙ for⁹ corrupti ꝯtinueꝭ vſq̄ȝ ad inſtās ītroductionis forme gn̄ati. ergo ad h̄ ꝙ corp⁹ fiat ex corꝑe nō opȝ ponere aliquā q̄ȝtitatē eādem nūero ſꝑ manere: ſȝ ſufficit quātitatē corꝑis extrinſecā facere illō corpus cōtinuari vſq̄ȝ ad inſtās in quo gn̄aꝭ aliud corp⁹ ex ipſo. ¶ Itē q̄cq̄d eſt in po⁹ pure paſſiua ad plures formas. ꝑ quaȝ nām ſatiaꝭ ei⁹ appetit⁹: qꝺ dico forte ꝓpter mām celi: eſt in po⁹ ꝯ̄dictionis reſpcū illaȝ: q: ex. 9. meta. hoc eſt eē in po⁹ ꝯ̄dictionis: q: qꝺ ſic eſt in potētia paſſiua nō magis determinat vnū ꝯ̄dictorioȝ q̄ȝ aliud: ſȝ mā ꝑma eſt hmōi ad oēs formas. ex quo nō eſt q̄d nec q̄le. 7. meta. ergo reſpectu ipaȝ eſt in po⁹ ꝯ̄dictionis. ergo mā nō determināt ſibi necio quātitatē. ¶ Item aut quātitas eſt formalr̄ ꝯtenta in po⁹ māe ꝛ reducibilis in ipſam aut nō: ſi nō. ergo nō eſt for⁹ mālis. q: nō educiꝭ nec reduciꝭ in potentia māe: vt pȝ de aīa intellectiua. ſi ſic: igiꝭ eſt gn̄abilis ꝛ corruptibilis. ¶ Sȝ q̄d ſm̄ veritatē dicemus fuiſſe de intētione Cōmē. Dico ꝙ ītētio ei⁹ nō fuit ꝙ eadē dimēſio nūero maneat in genito ꝛ in corrupto: ſȝ eadē ſecūdum ſpēm maneat. Qꝺ pȝ ex tribus auctoritatib⁹ in de ſuba orbis: prima dicit q: oīs forma ſubalis hȝ ꝓpriam q̄ȝtitatē terminatā: q: oīum nā ꝯſtantiū ꝛc̄. iō dimēſiones terminate non exiſtunt in hoc ſubō. ſ. niſi poſtq̄ȝ forma ſubalis exiſtit in eo: ex his pȝ ꝙ quātitas nō ꝑficit mām niſi mediante for⁹ ſubali. ergo forma ſubali corrupta q̄ȝtitas corrūpiꝭ. ¶ Scḋa auctoritas: q: q̄ñ ex aere fit ignis caliditas:

tes nõ ſymbole: non q2 eadē numero maneāt: ſed q2 nõ a 2rio: ſed a ſubiecto corrūpunt: ⁊ ſic p acñs corrumpit magis q̃ qualitas nõ ſymbola. ¶ Alia eſt auctas Auic. ſcõo metaphyſice ſcõo caplo: vbi dicit: q̄ qñ cera aliter ⁊ aliter figurat: vel qñ ex denſo fit rarꝫ priores q̃ztitates corrūpunt ⁊ alie numero gñant. Sꝫ huic auctoritati nõ eſt adherēdum nimis: q2 dupꝫ eſt dicere q̄ aqua que rarefit vel ponit in alio ⁊ in alio vaſe aliter ⁊ aliter figurato pdat quātitatem ⁊ de nouo acquirat aliam.

Ad rationes ad pmā Cōmēta. cū dr̄: corpꝰ nõ pt fieri ex nõ corpe. ¶ Rñ° q̄ iſta ppõ dupł pōt itelligi. Uno° q̄ illud ex quo fit corpus dꝫ hr̄e aliquā dimēſionē ⁊ eē quātum. Alio mō q̄ illud ex quo fit corpus de ſe fit corpus: ⁊ nõ fit de ſe nõ corpus. pmo mō itelligēdo vera eſt ppõ: q2 mām ex qua fit corpus in inſtāti gñationis necīo opꝫ eē quātā: ſꝫ nõ quātitate pcedēte ſed ſequēte: q2 in illo inſtāti hꝫ formā ſubſtātialem ⁊ 2ñr ipſam quātitatē formā ſequētē: ſcõo mō intelligēdo dico q̄ ppõ eſt falſa. qd̄ pꝫ duplici rōne. pma rō eſt oē recipiēs dꝫ eſſe denudatum a ſpē ⁊ gñe recepti. Cōmē. 3° de aia 2m̄. 4°. ſed mā eſt recipiēs formā ſubſtātialem ⁊ quantitatē. ğ de ſe denudat ab iſtis. ¶ Scõa rō eſt q2 illud qd̄ gñat vt ſic nõ eſt in loco: ⁊ p 2ñs nõ eſt quātum: mā aūt gñat inquātū eſt ſubm gñationis: ğ nõ eſt quāta de ſe. ğ ⁊c̄. ¶ Dico igit ad formā argumenti: q̄ corpus fit ex corpe. verꝫ eſt p acñs: q2 illud ex quo fit eſt quātū p acñs q2 p quātitatē: ſꝫ q̄ corpus fiat ex p ſe corpore: falſum eſt vt patuit. ¶ Ad auctem cū dr̄. Et quūꝫ ſuenit ⁊c̄. dico q̄ illud qd̄ hr̄ p auctoritatē verꝫ eſt: ne genitū ⁊ corruptibile cōicant in eiſdē dimēſionib' nõ terminatis: eiſdē. ſ. ſpē non numero: ⁊ mā nunq̄ꝫ denudat a dimēſionib' iterminatis: q2 nunq̄ꝫ eſt ſine dimēſione: ſꝫ fit ſine hac vł illa: ſic ēt mā nunq̄ꝫ denudat a formis ſubſtātialib': ſꝫ denudat ab hac vel illa: vñ bñ ſeq̄t q̄ ſi mā in iſtāti gñationis vel tpe habito ipſi inſtāti eēt ſine aliq̄ dimēſione q̄ corpus fieret ex nõ corpe: tñ nunq̄ꝫ mā eſt ſine dimēſione. ¶ Ad 2m cuꝫ arguit. ois forma ⁊c̄. Dico q̄ illō argumētū nõ 2cludit: q2 p idē pbabim' q̄ q̃ztitas nõ corrūpat: q2 ſi corrūpet. ğ vel a ſubo vel a 2rio: non a 2rio: q2 nõ hꝫ. nec a ſubo: q2 tūc ex corruptione. ſ. forme ſubalis nihil quātitatis remaneret. ¶ Preterea. Sicut q̃ztitas iterminata de ſe ſeq̄t cōpoſitū rōne mãe: ita q̃ztitas terminata: igit ſic quātitas iterminata nõ dr̄ corrūpi: ita nec q̃ztitas terminata eadē rōne. ſ. q2 mā nõ corrūpit. ¶ Dico igr̄ ad argm̄: q̄ quātitas corrumpit rōne ſubē: q2. ſ. cōpoſitū qd̄ eſt ei' ſubm corrūpit. ¶ Dices tñ non corrūpit q2 ſeq̄t cōpoſitū rōne mãe: q̃litas vo rōne forme: ⁊ iō corrupto 2poſito q̃litas: ⁊ ñ q̃ztitas corrūpet. ¶ Rñ' q̄ h dcm̄. ſ. q̄ q̃ztitas ſeq̄t cōpoſitū rōne mãe nõ ſuenit a pho: nec a Cōmē. ſed oppoſitū: vt in ſupiori qōne determinatū fuit: tñ ſi volum' 2ſolari ſic dicētes: dicemus q̄ iō dr̄ q̃ztitatē ſeq cōpoſitū rōne mãe: q̃litatē vo rōne forme: q2 q̃ztitas cū mā in duob' 2uenit: in qb' q̃litas cū mā pria nõ 2uenit: ſilr q̃litas in duob' 2uenit cum forma ſubali: in qb' q̃ztitas nõ 2uenit cū ea: nā ſicut mā nõ eſt actiua ſic nec quātitas: ⁊ ſicut mā inter entia eſt impfectiſſima: iquātū nõ hꝫ aliquē actū: ita ēt quātitas q̄ eſt ipfectior q̃litate: iō magis cū mā 2uenit q̃ꝫ q̃litas: q̃litas aūt eſt pfectior ⁊ actiuior: iō magis 2uenit cum forma q̃ꝫ quātitas: iō qua rōne qualitas ſeq̄tur cōpoſitū rōne forme: eadē rōne quātitas inſeq̄tur cōpoſitū rōne mãe.

Ad rationes ſequētū Auer. ad pmā cū dr̄ aut tota ⁊c̄. dico q̄ tota quātitas iducit in tota mā ⁊ pº in pte: cū dr̄. ğ mā q̄ fuit ipſi' aeris hēbit ptem ⁊ ptē. Dico aūt tu loq̄ris de ptib' mãe ſm illud qd̄ ſunt: ⁊ ſic 2cedo qd̄ dr̄: tñ non ſeq̄tur q̄ ſm quātitatem ſit quātitas: q2 illas ptes nõ hꝫ p quātitatē ſm q̄ pticulares ⁊ extrinſece: ⁊ tales ptes nõ pcedūt q̃ztitatē imo ſunt tales p quātitatē: nec in eis quātitas recipit: ſed tñ in ptib' mãe pcedētib: q̄re ⁊c̄. ¶ Ad 2m cū dr̄: ſi tota q̃ztitas ⁊c̄. dico q̄ illud argumētū nõ 2cludit. Nā arguo ſic: in eodē inſtāti in quo corpus xpi fuit organicatū fuit ⁊ aīatū: tunc ſic: in illo inſtāti in quo aia ifundit: aut ifundit in corpe viuo: aut nõ: nõ ſcõo mō q2 in eodē inſtāti idē corpus eēt viuū ⁊ nõ viuū: qd̄ eſt ipoſe: nec in viuo q2 cū corpus nõ viuat niſi p alam: tunc anteq̃ꝫ reciperet alam hr̄et alam: ⁊ ſic añ aīam eēt aia: ſilr lumē eſt actus corpis lucidi: aut ğ lucidū eſt lucidū añ receptionē luminis ⁊ añ lumē: aut nõ: ſi nõ: igitur nõ lucidū eēt lucidū qd̄ iplicat. Si ſiccū dyaphanū nõ luceat niſi p lumē anteq̃ꝫ recipet lumē hr̄et lumē. q̄ argumēta nõ 2cludūt: ⁊ tñ 2ſilr pcedūt. Dico ğ ad ipm: q̄ tota quātitas de nouo educit de po' mãe: ⁊ de potētia mãe diuiſibili: nõ qdē diuiſibili p quātitatē pcedētē: ſꝫ ſeq̄ntē: ſic lumē eſt actus corpis lucidi: nõ qdē pri' lucidi: vel ſine lumine lucidi: ſed p lumē ſeq̄ns lucidi: ita in ppoſito: quantitas eſt alic' mãe quāte: nõ qdē de ſe quāte ſꝫ p quātitatē quā hēbit. ¶ Ad aliō cū dr̄: q̄ ſi tota quātitas corrūpet ⁊c̄. dr̄ q̄ nõ ſeq̄t: q2 in eodē inſtāti tpis in quo ignis eſt pmo genitus tantū quātū ei' quātitas ſupexcedit quātitatē aeris ex q̄ gñat tñ corrūpit de igne: ⁊ ſic nõ oꝫ q̄ aliqd̄ corpus moueat in iſtāti. Uel dõm q̄ in illo inſtāti in q̄ ignis eſt pmo genit' nõ occupat maiorē locū q̃ꝫ aer ex quo genitus eſt: ſed ſtatim poſtea in tpe habito vel imediate ſe hñte: exēpli grā ponatur ignis in furno ⁊ claudat: primo ignis corrūpet totū aerē replentē totū furnū: ⁊ certuꝫ eſt q̄ non occupat maiorē locū quā aer occuparet: ſed apto furno ſubito maiorē occupat: ⁊ ſic nõ ſeq̄t q̄ mot' ſit in inſtanti. Poſſet aūt dicta rō de motu locali in inſtāti formari: ſi quātitas ignis d̄ nouo iducit ⁊ tota quātitas aeris corrūpit: certū eſt q̄ tota inducit in iſtāti in quo gñat ignis: vel p augmētū vel p alterationē ſiue ſic vł ſic ſeq̄t q̄ mot' eſt in inſtāti. ¶ Rñ° ad hāc formā q̄ totū inducit in inſtāti gñationis ignis nõ p motū aliquē: ſꝫ p mutationē: ⁊ iō mot' nõ eſt in iſtāti: agēs enī nõ pmo attingit vnā ptem mãe ⁊ poſtea aliā: ſed totā ſil' potētiam mãe: iō in inſtāti pducit. Uñ ſciēdum q̄ ſi ſigillū in vno inſtanti iprimeret figurā in cerā: ita q̄ totā ceram ſimul attingat nõ p motū: ſed p mutationē in eā ageret: ſic in pñti maxime cū quātitas ſit qdā ipreſſio in ſuba ab agēte. ¶ Ad 4m cū dr̄: ois mot' ⁊c̄. dico q̄ duplex eſt mot': vnus corruptiuus: ali' acq̄ſitiuus: de acq̄ſitiuo vera eſt maior: q2 p talē motū eſt pceſſus ab ipfecto ad pfectū: ſed de motu corruptiuo nõ eſt va: q2 iſte pcedit ab eē ad non eē: iō talis mot' nõ hꝫ terminū ſibi itrinſecū: q2 nõ eſt dare vltimū nõ eē forme poris: ſꝫ bñ pmū ſeq̄ntis. 8. phy. iſte aūt mot' rarefactiōis qñ ex aere fit ignis ē ſolū mot' corruptiu': iō ⁊c̄. ¶ Ad 5m cū dr̄: repugnat q̃ztitati ⁊c̄. dõꝫ q̄ añs ē ſlm: q2 ſi ſibi repugnaret totalr pduci p nullā potētiā poſſet pduci: qd̄ falſum eſt: q2 de' pducēdo celū pduxit totā quātitatē celi ſil' cū celo: ſilr pducere poſſet totaliter multas quātitates eē totalr. ¶ Sciēdū tñ q̄ quātitas duplr acq̄rit p motū. Uno° p motū ppriū terminatū ad ipſam: ⁊ ſic bñ verꝫ eſt q̄ quātitati repugnat totalr acq̄ri p talē motū. Alio° p motū terminatū ad formā ſubalē: ⁊ p talē motū pōt totalr induci: ⁊ inducit in gñatiōe ignis ex aere. ¶ Ad 6m cū dr̄. Si vinū ⁊c̄. Rñ° q̄ ſi in vino ſūt plures forme ſubſtātiales acetū nõ de nouo replet voluꝫ q2 eadē quātitas manet in aceto que fuit in vino: q2 manet forma ſubſtātialis: rōne cui' q̃ztitas vini erat in vino: ⁊ ſi tñ nõ ſunt plures: dõm q̄ voluū tūc de nouo iplet ⁊ noua quantitas aduenit. ¶ Ad 7m cum dr̄. Si vinū voluum

mutaretur

mutaret̃:dōm ꝙ nullo mō locus idē numero maneret: eſt tñ idē ſpē.querat gd per hoc intelligit̃ in ſcđo ſniaruꝫ qōne. Utrū angelus ſit in loco. ¶ Ad cōfirmationē cuꝫ dr̃. Termini motus inter quos per ſe eſt ipſe motus ⁊c̃. di-co ꝙ differunt aliquo illoꝝ modoꝝ:qꝛ aliter nã̄ fruſtra ageret:ſed in ꝓpoſito qñ.ſ.doliū vinum mutaret̃ in aliud eiuſdem q̃ntitatis:vel vinum in acetū nō eſt ꝓprie terminus illius trãſmutationis:ſꝫ mutatio eſt per ſe inter ſubam illius dolij:vel inter ſubam vini ⁊ aceti. ¶ Ad cōfirmationē cū dr̃. Iſta accñ̄a aut corrūpunt̃ in tpe aut in inſtāti di-co ꝙ in inſtanti:qꝛ in eodē in quo corrūpitur aer:⁊ cū dr̃ ꝙ ſicut acgrunt̃ ⁊c̃. dōm ꝙ qñ aliq̃ acgrunt̃ ꝑ trãſmutationē tūc ſic acgrūt̃ ꝑ motū ita corrūpunt̃ ꝑ motū:ſꝫ in ꝓpoſito ipſa q̃ntitas terminata nō per ſe acgrit̃ per motū:ſꝫ per accñ̄s per mutationē:qꝛ in inſtanti illo in quo eius ſubiectum generat̃.ergo nō corrūpitur per motū.

Ad argumentū ꝑncipale cū dr̃. In gñato ⁊ corrupto ⁊c̃.dr̃ ꝙ vel in illo q habuit cicatrices ē tñ vna forma:⁊ ſic ē dōm ꝙ nō ſunt eedē cicatrices nūero in mortuo ⁊ in viuo vl' ſūt plures:⁊ tūc eſt dōm ꝙ ideo q̃titas nō corrūpit̃:qꝛ manet illa forma q̄ ē ſubꝫ īmediatū eius ⁊c̃. Q̄ō incerti auctoris.

Utrum dimēſiones interminate ꝑcedant formā ſubalē in mã. Et arguit̃ ꝙ non:qꝛ ſubſtãtia ꝑor eſt accñ̄te cognitione diffōne ⁊ tpe.7.meta. Sed oēs dimenſiones ſiue terminate ſiue interminate ſunt accñ̄tia.ḡ ⁊c̃. Item mãcū forma cauſa eſt oīum accñ̄tium q̄ ſunt in ea.ꝑmo phy. Cū igit̃ cauſa ſit ꝑor cãto: ſeqtur formã ſubalem ꝑcedere dimēſiones. ¶ Itē dato oppoſito ſeqt̃ diffōnes ſubaruꝫ eē per additamēta:ꝯñs eſt falſum ḡ ⁊c̃.ꝯña ꝓbat̃:qꝛ diffō ꝑncipalr ſumit̃ a forma:⁊ qcqd cadit in diffōne:ſiue ſit mã ſiue ſit qdcūqꝫ aliud cadit ſub rōne forme:tūc arguit̃ ſic. Q̄ō prius eſt forma cadit in diffōne ſube: ſꝫ dimēſiones interminate ſunt ꝑores forma ſubali per te.ḡ ponēde ſunt in diffinitione ſube. Cōſtat aūt cū ſint accñ̄tia ꝙ ſunt poſt nãꝫ ſube.ḡ in diffōne ſube ponit̃ aliqđ qđ nō ē de eēntia ſube talis aūt eſt ꝑ additamentū:igit̃ ⁊c̃. ¶ Itēꝫ mã eſt ꝓpriū ſubm generationis:tale autēꝫ oꝫ manere:ꝙ nō videt̃ habere eſſe niſi per formam ſubſtantialē.ḡ ⁊c̃. ¶ Oppoſitum dicit Commentator in de ſubſtãtia orbis.

Hanc autē qōnē tractat cōmentator ibidem: ⁊ ibi ponit opionē Aui.q dixit formã ſubalem ꝑmo recipi in mã ꝑma. Ex qua poſitiōe cōmētator deducit Aui.ad tria incōuenientia.ꝑmū ē ꝙ forma q̄libet eſſet impꝑtibilis per ſe ⁊ per accñ̄s: ita ꝙ tota in toto ⁊ tota ⁊c̃. ſm incōueniēs ꝙ tale cōpoſitū eēt immobile:tertiū ꝙ mã nō poſſet recipere niſi vnicã formã tāq̃ ſibi ꝓpriã: nec plures ſimul vel ſucceſſiue. ¶ Et pro euidētia iſtoꝝ qualr̃ ſequãtur ſit iſta ſuppō:ꝙ qñ aliqđ recipit̃ in alio mediãte quodam alio illđ qđ recipit̃ recipitur ſm nãm illius quo mediante recipit̃: vt pꝫ de albedine q̄ de ſe eſt indiuiſibilis:tñ qꝛ mediãte ſuperficie:q̄ eſt diuiſibilis recipit̃:iđ ipſa diuidit̃: ita ꝙ oē īpartibile ſi recipitur in aliquo mediãte aliquo ꝑtibili ꝑtibilr̃ recipit̃: ſi ḡ eēt motus ꝯuerſus fieret eꝯuerſo:cū igit̃ mã de ſe ſit im

ſimul ⁊ ſucceſſiue:qꝛ vt dicit cōmen. 2.meta.nālis appetitus non eſt fruſtra vel ocioſus: mã aūt nāliter appetit formam: vel quam poſſibile eſt habere: vel quaꝫ non. Si ſecundo modo iſte appetitus eſſet ocioſus: ſucceſſiua autēꝫ pluralitas formarum nō eſt ſine motu: tale autēꝫ cōpoſitum moueri non poſſet:qꝛ cum ſit indiuiſibile nō poſſet partim eſſe in termino a quo:⁊ partiꝫ in termino ad quē ergo non apparet plures. ¶ Itēꝫ in omnibus habētibꝰ materiam: materia eſt vna numero ⁊ eo ꝙ non hꝫ per qđ differat.ergo tota materia nō habebit vt appetat niſi hāc vnicam formam numero: cum igitur hec ſint incōuenientia:ideo illa fugata relinquuntur:ſed nunc dicetur: qualiter ponemus iſtas dimenſiones interminatas: aut realiter: aut ſm rationem.

Pro ſolutione eſt notandū:ꝙ materia de ſe eſt ſolū pura potētia:nec hꝫ aliquē actuꝫ de ſe:⁊ ideo ꝙ materia ſit multa vel pauca hoc nō habꝫ a ſe:ſed a quantitate: vnde opꝫ ꝙ in generatione ignis ex aere vel econuerſo: nihil vtrobiqꝫ deperdatur de materia:ſed preciſe tantuꝫ ſit ſub vtroqꝫ termino:non tñ occupat tantū locum qꝛ generans quantū dat de forma tantum dat ⁊ de loco:ſed oportet ꝙ tantuꝫ preciſe ſit de materia in generato quantū in corrupto ⁊ ecōuerſo: ſicut dicitur in de gñatione: ꝙ ex vno pugillo aq̄ ſiunt decem pugilli aeris: hec autem raritas materie nō eſt a forma aeris:qꝛ ſic corrupto aere non maneret tanta materia: quod eſt falſum ⁊c̃.⁊ per hoc pꝫ ꝙ maior raritas eſt ꝑor forma aeris: quare nō corrumpitur ad corruptionem aque:⁊ ſic intelligendū eſt in materia dimenſiones interminatas precedere formam ſubſtantialem.

Sed pro ſolutione argumentoꝝ ſciendū duo. Primū ꝙ dimēſiones interminate ꝑcedunt formaꝫ in materia ſm eēntia nō ſm eſſe. ſcđm ꝙ ꝑcedunt illam modo accidentali non eſſentiali. Primum pꝫ:qꝛ accidentia nō ſunt entia niſi per attributionem ad ſubiectum: ita ꝙ ſicut entitas accidentium eſt ab entitate ſubſtantie: ita eſſe accidētium ab eſſe ſubſtantie ⁊ ſubiecti: ideo dicimus oia accñ̄a eſſe eadem numero: licet per accidens propter vnuꝫ eſſe ſubiecti vel ſuppoſiti: ſicut igitur per generationem ⁊ corruptionē variat̃ ſuba: ſic ⁊ accñ̄a ſm eē:⁊ ſicut mã manet ſub vtroqꝫ termino variat̃ tñ ſm eē qđ acqrit ſub diuerſis formis: ſic dimēſiones interminate omnino ſilr̃ manent: ſicut materia in qua fundantur:⁊ ſic ſm eē non precedunt formam ſubſtantialem in materia ¶ Scđm pꝫ: qꝛ vt dictum eſt tota neceſſitas ponendi dimenſiones interminatas precedere formaꝫ eſt: vt det ei eſſe partibile ⁊ tranſmutabile: hec aūt omnia accidūt formis: que forme de ſe ſunt impartibiles ⁊ intranſmutabiles: vnde accidētaliter ⁊ non eſſentialiter dimenſiones precedunt formā in materia:qꝛ nō precedunt niſi in generari ⁊ corrumpi: que non eſſentialiter per ſe ſed per accidens competunt forme:⁊ per hoc patet reſponſio ad argumenta.

Secundo dubitat̃ quomodo dimēſiones interminate ꝑcedunt formā. ¶ Rñ̄deo ꝙ eſt inuenire duo genera dimenſionum interminatarum. ¶ Ad cuius euidētiaꝫ duo videbimus. Primo ꝙ in ma

bilia. Ex hoc pꝫ ꝙ in mã eſt inuenire multum ⁊ paruꝫ: ſꝫ hoc eſt per q̃titatem ſm quã aliqḋ dicitur equale vel inequale que lꝫ ſint in pdicamẽto relatiõis: fundant tñ in q̃titate ſilr de multo ⁊ pauco: quare cũ ſit de ſe penitus in potentia nõ hꝫ ꝙ ſit multa vel pauca niſi per q̃titateꝫ hec autẽ q̃titas eſt in mã ante oẽm formã qḋ ſic probat. Nam non eſt alia rõ quare ex grano milij nõ poteſt fieri mons nullo addito ⁊ ſine rarefactione niſi q: plus de mã eſt in monte q̃ꝫ in milio: ſi igitur nã poſſet ſuper multuꝫ ⁊ paucũ de mã: ita ꝙ poſſet facere de pauca mã multuꝫ: tunc etiã poſſet facere de grano milij montẽ faciendo de pauca mã milij multũ: ⁊ ideo ſine rarefactione: ſed ꝙ de minori fiat maius nullo addito vel rarefacto. vł nullo depdito vel ꝯdenſato: eſt oĩno ꝯtra rõnẽ augumẽti ⁊ decremẽti. ergo nã nõ põt ſuper multum ⁊ paucũ: immo actio nature ſolum conſiſtit ad formas ſubales quas põt ſucceſſiue in materia inducere ⁊ ab eadem remouere: ⁊ in hoc ẽt nã differt ab arte: q: ars ſolum põt tranſmutare ſubm q̃tum ad formas accidentales: non q̃tum ad formas ſubales vel accidentales: ſimiliter vitra. g ad formas accidẽtales non extendit eius actio. Ex quibus ſequit ꝙ q̃titas in qua fundat multum ⁊ paucũ materie nõ eſt de accidẽtibus formã ſubalem in mãꝫ conſequentibꝫ: ⁊ cõſequẽter iſta q̃titas eſt ante oẽm formam ſubalem in mã. ¶ Secundum oſtendit ꝙ ex eo dicit q̃titas interminata q: indeterminatum locum occupat multũ autẽ ⁊ parũ in mã ſunt illa per que põt occupari locus: nõ autẽ occupat locum determinatuꝫ in actu: q: eadem multitudo materie aliq̃ñ occupat maiorem locum: aliq̃ñ minoreꝫ: vt in vno pugillo terre: vt cũ ex vno pugillo terre fiunt decẽ aeris: ⁊ pro tanto dicit dimenſio indeterminata. ¶ Sic igitur habemus vnum genus dimenſionum indeterminataꝝ: qḋ non videt venari cõmentator in de ſubſtantia orbis. Nunc videndũ eſt ſcḋm genus: qḋ cõmentator magis inquirit. Nam vnumquodqꝫ inq̃tum corpus: ⁊ eſt corpus ⁊ eſt tale corpus: vt ignis ẽ corpus: ⁊ ẽ tale corpus. ſ. ignis. Si igitur ex aere generat ignis: ⁊ ecõuerſo aer corrũpit: q: hoc tale corpus corrũpit: ſed nõ corpus ſimplr corrũpitur: ſimiliter de igne corrupto dicat corpus. g ſm hãc opi. prius eſt hoc vel tali corpore. ⁊ q: corpus cõſequit dimenſiones. g corpus ſimplr ꝯſequit dimẽſiones ſimplr: ⁊ hoc corpus has dimẽſiones: ⁊ ſicut corpus ſimplr prius eſt hoc corpore: ita dimẽſiones ſimplr his dimenſionibꝫ: ⁊ dimenſiones ſimplr ſunt interminate: q: non correſpõdet eis locus determinatus: ſꝫ locus ſimplr: q: corpus vt corpus eſt in loco: nõ aũt in hoc loco: hoc autẽ corpus eſt in hoc loco determinato: naꝫ generãs quãtum dat igni vel aeri de forma ſpecifica. tantum dat ei de loco indeterminato. Sic igitur habemus duo genera dimenſionum interminatarum precedentiuꝫ formã in mã. ¶ Differunt autẽ he dimenſiones in hoc q: pmuꝫ genus dimenſionuꝫ precedit oẽm formã ſubalem in mã tam gñalem quã ſpecificam: q: oĩs forma in mã recepta oꝫ ꝙ partibiliter recipiatur: hec autẽ vt patuit nõ põt eſſe niſi dimẽſiones interminate precederent oẽs formas tam gñales q̃ꝫ ſpãles. Secundũ aũt genus nõ vir precedit oẽs formas ſubales q: nõ formã corporis ſimplr: immo ſequunt: ſꝫ tñ formam ſpecificatam huius corporis ignis vel aeris. ¶ Secũda dĩa inter has eſt: q: pmum genus harum fundat in mã ſimpliciter vt in ſubiecto: ſecundario in ꝯpoſito ex mã ⁊

forma: nõ. n. pcedit corpus ſimplr. ſꝫ corpus tale. ¶ Tertia eſt: ꝙ pmũ genus dimenſionũ pcedit formã ſubaleꝫ Secunduꝫ vero nõ niſi ſcḋm modũ ꝯſiderandi. Nam in vno compoſito non eſt niſi vna forma: ⁊ illa eſt ſpecifica ſi. n. in vno ꝯpoſito eſſent plures: cũ quelibet illaꝝ det eẽ ſimplr idem cõpoſitũ nõ eſſet per ſe vnũ: ⁊ queliꝫ ingrederetur diffõnem eius: ⁊ ſic diffinitio nõ eſſet p ſe vna ꝯtra phm. vij. meta. Si igitur ex aere generet ignis: nulla ſubſtantialis forma eſſentialr remanet in igne que fuit in aere: ꝯceptui. n. generis nõ reſpõdet aliq̃ vna yppoſtaſis vnius nãe realis: q: intellis generis ex pua ſimilitudine collectus ẽ: vt dicit Themiſtius pmo de aĩa: ⁊ ꝯmẽ. 2°. meta. manet igitur corpus in tranſmutatione aeris in ignẽ: qḋ prius. ſ. vt genus: qḋ realiter nõ differt a ſuis ſpeciebus. ſꝫ ſolum rõne ⁊ mõ ꝯſiderandi: q: cõſiderans ignẽ ⁊ aereꝫ vtrobiqꝫ inquãtũ corpus nõ corrumpit niſi aliqḋ in quo hec duo differunt ſic cõſiderata: ⁊ corpus ſic cõſideratuꝫ eſt prius ſm rõnem tñ. Similiter dimenſiones ſimplr q̃ ipſum cõſequunt ſunt his dimenſionibus priores: nõ eſſẽtialiter: ſꝫ rõne. ¶ Quarta differentia eſt inter dimẽſiones interminatas ⁊ terminatas: ꝙ ſolum rõne adinuicẽ differũt: ſicut dimẽſio a dimẽſione. ſ. ſm rõneꝫ magis abſtracti ⁊ minus: q: ſicut a pticulari realr non differũt niſi rõne ſicut interminata ⁊ terminata dimẽſio: ⁊ ſicut terminata dimẽſio eſt illa qua terminatꝫ locus occupat: ita idẽ terminata q̃ indeterminatꝫ locꝫ occupat. Sꝫ pmũ genus dimẽſionũ a ſcḋo realr differt: q: mã eiuſdẽ ẽ multitudinis ⁊ paucitatis ſub vno pugillo terre ⁊ aque facte ex illo terminate aũt dimẽſiões maiorẽ locũ determinatũ occupant ſub aqua q̃ꝫ terra. Cũ igit in tranſmutatiõe pugilli terre in q̃tuor aque dimẽſio interminata eadẽ manet q: vtrobiqꝫ eadẽ multitudo mãe: nõ aũt manet eadẽ terminata demẽſio: q: nõ idẽ terminꝫ eq̃lis manet pꝫ ꝙ pmuꝫ genus dimẽſionis interminate realr differt a terminata. ¶ Ex his ſeqtur q̃nta dĩa q̃ ẽ ꝙ pmũ genꝫ dimẽſiõis interminate ꝯparat ad 2m genꝫ interminate ſicut mã ad formã. Scḋm ẽt genꝫ ad terminatas: ſicut forma confuſa: ac magis abſtracta ad formã pticularẽ. Ex quo ſequit ꝙ ſicut mã q̃ realr ⁊ eſſentialr differt a forma terminat tñ p formã: ſic pmũ genus dimẽſionis interminate realr diuerſuꝫ a terminatis terminat per dimẽſiones terminatas: ⁊ ꝯſequẽter natũ ad pm genus terminari ſucceſſiue p oẽs dimẽſiões terminatas: ⁊ q: vna forma ſubalis adueniens mãe nõ educit niſi vnã dimẽſionẽ talẽ q̃ ipſaꝫ ꝯſequit: ⁊ ſilr alia aliam ⁊ ſic de alijs: hinc ẽ ꝙ vna forma ſubali recepta in mã nõ ẽ terminatus appetitus mãe ſꝫ reſpicit ad aliã formã ſubalẽ ad quã ꝯſequunt alie dimẽſiões terminate per q̃s dimẽſiões interminate pcedẽtes formã in mã apte nate ſunt terminari. Nõ ẽ aũt ſic de mã celeſti q̃ lꝫ abſolute ſit eadẽ cũ mã inferiorũ indiſtincte qḋ eſt p pnatione differẽtie: q: tũc haberent iſte mãe per qḋ differrent multum mĩ ⁊ paucum in mã corporali eſt alterius rõnis a multo ⁊ pauco in mã celeſti: qḋ pꝫ q: multum de mã in corporalibus facit denſum: parum facit rarum: in incorporalibus vero parum facit tranſparentiam: multũ ſpiſſitudinem ⁊ luminoſitatẽ: ſm ꝙ dicimus ꝙ ſtella eſt denſior pars ſui orbis: licet igitur materia per indifferentiã ſit vna in his ⁊ in illis: nõ opꝫ corpora celeſtia corruptibilia eẽ ſicut inferiora ppter appetitũ ad diuerſas formas quas nata eſt habere mã ⁊ non habet: cauſa iam dicta eſt.

¶ Repertoriū oīuʒ fere eēntialiū: q̄ in his trib⁹ libris de aīa tam a Pħo q̄ʒ ēt a dn̄o Caietāo cōmētāte hn̄r. Pro cui⁹ clariori intelligētia ne labores in equoco aduerte lector: q᷑ vbicunq̄ʒ in fine ꝯ⁹nis ocū fuerit textu tali ꝛc̄. put ꝯtigerit: ſubaudief hi⁹ꝯclōnē ex phi textu elicitam fuiſſe: vbicūq̄ʒ vero dicet cōmē.textus talis ꝛc̄. put ꝯtigerit: ſubintelliget fuiſſe extractā a dn̄o Caietano put ēt faciliме referēdo te ad numeꝝ chartaꝝ videre poteris.

A

Utꝝ **Accidens** in ipſi⁹ qd̄ qd eſt cognitionē ꝛ ipſi⁹ ēt ſube ducere habe-
Utꝝ at.li.i.tex.ꝯmē.ij. car.5.
Alimētū nutribili ſiſe exiſtat: aut el ꝯtrium.li.2.tex.cōmē.44.ꝛ.45. car.32.
Utꝝ Aīe nām ꝛ ſbam p⁹ꝛ deide accn̄a ꝛ paſſiones cogſcere oportet: ꝛ q̄ nā ipſi⁹ aīe ppe paſſiōes ſint: ꝛ q̄ cōca.li.i.t.c.3. c.3.
Utꝝ Aīa ſʒ ſbm ptibilis ſit: ita q᷑ i diuerſis corpis ptib⁹ aīe diuerſe exiſtāt: aut penit⁹ ꝛ olo ſm ſubm īptibil ſit ita q᷑ in toto corpe vnica tm̄ aīa eſſe dicat.eo.lib.pmo.tex.cō.7.car.4.
Utꝝ Aīa olo eiuſdē ſpēi ſpālifſime ſit: aut inter ſe d'r vnte ꝛ poſito ēt q᷑ differāt an ſpē tm̄: vel ſpē ꝛ genere differe habeāt.eo.lib.primo.tex.cōmē.7. car.4.
Utꝝ Aīe ſubſtantiā prius cognoſcere hēamus: ſiue illius potētias ꝛ ꝓprietates.eo.lib.p.cōmē.tex.7. car.4.
Utꝝ Aīe vna rō vel diffō ſit: ꝛ vtꝝ generica vel ſpecifica eſſe dicat: ita q᷑ alia dei diffō exiſtat: alia hoīs: alia equi: alia canis: ꝛ ſic de ſilib⁹.eo.li.p.tex.cō.8. car.4.
Utꝝ Aīe multe in eodē aīato exiſtāt: aut tm̄ vna ſm ſubſtantiam eo.lib.primo.tex.cōmē.9. car.5.
Utꝝ Anime ptes prius q̄rere ꝛ inueſtigare oporteat q̄ʒ ipſarum opa ꝛ ecōuerſo.eo.lib.tex.cōmē.10. car.5.
Utꝝ Aīe paſſiones oēs aīe ꝛ corpi cōes ſint: ꝛ an aliq̄ paſſio ipſi aīe ppa ſit: q̄ nllo⁹ a corpe dpēdētiā hēat.e.li.p.t.c.12.c.7
Utꝝ Aīe aliq̄ opo dei ꝑ quā aīa ipſa ab⁹ ſit.e.li.p.t.c.13.car.7
Utꝝ Aīe oēs paſſiōes aliquo mō corpi cōicent: q̄ʒ vna alterimagis cōicata exiſtat.eo.lib.p.cō.14. car.7.
Utꝝ Aīe paſſiōes oēs: ex q̄ corpi⁹ ipſi cōicant. ꝛ ad eas ēt ipſum corpus coopat: anima quoq̄ʒ p corp⁹ ꝛ māʒ diffiniri debeat.eo.lib.p.tex.cōmen.15. car.8.
Utꝝ Anime ſuba vel accn̄s eē dicat ꝛ cui⁹ ēt ſuba: vel ipſa ſit vt mā aut vt forma: aut vt ꝯpoſitū.li.2.tex.cō.2. car.18.
Utꝝ Anima ſit actus pmus corpis phyſici organici potētia vitam habētis.eo.li.2.tex.cō.5.6.7.ꝛ.8. car.19.
Utꝝ Anima ꝛ corpe vnū p ſe fieri hēat.e.li.2.tex.cō.7. car.19.
Utꝝ Aīa vegetādi: ſentiēdi: ꝛ ſcdʒ locū mouēdi pn⁹ eē dicat. eo.li.2.cō.tex.12.car.21.ꝛ nūq̄d ipm qd̄ qd eſt omnis demrationis pn⁹ ſit.eo.li.2.cō.tex.12. car.21.
Utꝝ Anima tota in toto corpe aīmati ꝑs exiſtat: ꝛ in q̄libʒ ipſius parte.eo.lib.2.cōmē.tex.23. car.24.
Utꝝ Anime potētie oēs olb⁹ viuētib⁹ inſint: ꝛ q̄uo ſe cō ſequant.eo.2.lib.tex.cō.27.28.ꝛ.29. car.25.ꝛ 26.
Utꝝ Aīe pōe abinuicē: ꝛ ab aīa realr diſtiguāf.e.li.2.c.t.29.c.26.
Utꝝ Aīe po⁹ ab aīe eēn⁹ realr diſtinguāf.e.2.li.ꝯ.t.29. car.26.
Utꝝ Aīe po⁹ ab aīe eēn⁹ fluāt ꝛ q̄uo.eo.2.li.tex.ꝯ.29. car.26.
Utꝝ Aīe po⁹ p act⁹ diſtinguanf ꝛ act⁹ p obta.e.li.2.c.tex.29.c.26.
Utꝝ Anime potētie priores ꝛ poſterioris ordinē adinuicē habeant.eo.lib.2.tex.cōmē.31. car.27.
Utꝝ Aīe potētiaꝝ qd vnaq̄ʒ ſit ſcire oporteat.e.li.2.t.c.33.car.28
Utꝝ Anime ipſi⁹ vna po ab aliis ſepabilis ſit: aut magnitudine: aut rōne: aut cōis anima ſit.eo.li.3.tex.ꝯ.40. car.92
Utꝝ Aīe ptes finite exiſtāt: ꝛ q̄ ille ptes ſint.li.3.t.ꝯ.41. c.92.
Utꝝ Anime pō rōnalis vel irrōnalis ſit.li.3.tex.ꝯ.4.1. car.92.

B

Utꝝ **Bonitate** tact⁹ intellſ bonitatē arguer̄ poſſim⁹ lib.2.com.tex.94. car.48.
Utꝝ Bonitate alterius ſenſus a tactu intellectus bonitatem arguere poſſumus.eo.lib.2.cōmē.tex.94. car.48.

C

Utꝝ **Canis** ꝛ aliqd̄ aliō aīal rōnal is dici poſſit: eo q᷑ per fantaſiā opet.lib.3.ꝯmē.tex.42. car.93
Utꝝ Cognitio ipſi⁹ qd̄ qd ē: ꝛ cognitio ſbe ad cog̃ſcēdū accn̄tiū eēs: ꝛ ſubaꝝ accn̄tia vtilis ſit: aut accn̄tium cognitio vtilis ſit ad cognoſcēdū ipſiuʒ qd̄ qd eſt.lib.i.tex.ꝯ.ij. car.5.
Utꝝ Colorē inter ꝛ viſuʒ mediū aliqd̄ eē opteat ſi color ipſʒ viſū īmutare dēat: ꝛ viſibile ſupra ſenſū poſitū ſenſationē non fac: q̄admodū inter viſibile ꝛ viſū mediū eē oʒ: ſi ipſʒ viſibile videri oʒ.li.2.tex.ꝯ.74.75.ꝛ.76. car.41.ꝛ.42.
Utꝝ Color viſ⁹ obʒ p⁹ ſit li.2.t.ꝯ.74.ꝛ.75.cā.41.ꝛ.ꝯ.t.76.c.42
Utꝝ Corpora inter duo mutuo ſe contangētia aliquid mediet.eo.lib.2.tex.cōmē.114.ꝛ.115. car.49.
Utꝝ corp⁹ aīal: q᷑ corp⁹ ſimpl: ſit aut eꝯ⁹ necīū ſit.li.3.t.c.66.c.100

D

Utꝝ **Demōſtratione** in oī potiſſima mediū ſubiecti diffō ſit: aut diffō paſſionis.lib.1.tex.cōmē.11. car.5.
Utꝝ Diffō p diuiſionē inueſtigari dēat.eo.li.1.cō.t.4. car.4.
Utꝝ Diffō aīe aſſignata ſufficiēs ſit.li.2.cō.tex.11 car.21.
Utꝝ Diffō aīe cōis p ppa dn̄i eē vl' eꝯ⁹.e.l.2.t.ꝯ.23.24.25.c.24
Utꝝ Diffinitio ipſius aīe vna vel plures ſit: q̄admodū vna ē figure diffō.eo.li.2.tex.cōmē.30.ꝛ.31. car.29.
Utꝝ Dulcedo ꝛ amaritudo extreme ſpecies ſint: ꝛ oēs alie inter eas medie exiſtant.eo.li.2.cōmē.tex.105. car.51

E

Utꝝ **Echon** ſonus reflexus ſit.li.2.tex.ꝯ.80. car.43
Utꝝ Ela p ſe ſēſibilia ſint.li.2.ꝯ.t.52. car.34.
Utꝝ Elo ſ ſm⁹ tact⁹ a⁹ aīal⁹ corp⁹ ſaluari poſſit.li.3.t.ꝯ.66.c.100.
Utꝝ Entia oīa quodāmō aīa ſit.li.3.tex.ꝯ.37.ꝯ.38. car.91.

F

Utꝝ **Fantaſia** ſēſus vel opīo: aut ſcīa vl' itellꝰ: aut illorū nullū ſit.li.2.tex.ꝯ.155.156.c.65.ꝛ.66
Utꝝ Fātaſia ī olb⁹ aīalib⁹: aut ī aliq̄b⁹ repiat.e.li.2.ꝯ.t.156.c.66
Utꝝ Fāt⁹ ex opione ꝛ ſſu ꝯpo⁹ ſit.e.li.2.tex.ꝯ.158.159.ꝛ 160.c.66
Utꝝ Fantaſia ꝯſtitui debeat ſi opinio vera ſit: ꝛ ēt ipſe ſenſus eo.lib.2.tex.cōmen.158.159.ꝛ.160. car.66.
Utꝝ Fātaſie dſcriptō ſit: q᷑ ipa mot⁹ ab ipo ſēſu fact⁹ exiſtat ꝛ illi ſilis. q̄ʒ hn̄s ſʒ eā mlꝰ a agit ꝛ ēt patif.e.2.li.t.c.161.c.67.
Utꝝ Fātaſia mlta aīalia agāt ꝛ patiāf.e.li.2.ꝯ.tex.162. car.68.
Utꝝ Fātaſia vl' intellſ principalius mouens aīal ſecūdum locū ſit q̄ʒ appetitus ipſe vel eꝯ⁹.lib.3.cō.tex.54. car.96.
Utꝝ Fantaſia vel ꝯcupia ī aīalib⁹ ipfectis pn⁹ mot⁹ localis aīaliū ſit: in q̄b⁹ ſolū ſenſus tact⁹ ineſt.e.li.3.tex.ꝯ.56. car.97

G

Utꝝ **Generare** ſibi ſiſe p vagetatiuā potētiaʒ olb⁹ viuētib⁹ inſit.li.2.tex.cō.34.car.29
Utꝝ Grad⁹ aīatoꝝ tm̄ tres vl' plies exiſtāt.e.li.2.ꝯ.tex.31. c.37.

Utꝝ **Indiuiſibile** Aliqd ſm actū: aliqd ſm formā ⁊ aliqd ſimplr ſit.e. lib.3.tex.cō. 23.24.⁊.25. car.84.⁊.85

Utꝝ Intellꝰ agēs ⁊ intellꝰ poſſibilis ab aliis potētijs ſepabiles ſint: ⁊ quō ēt ipē pōe ſepabiles ſint vl' ſʒ cē vel ſm rōnē: ⁊ vtꝝ in loco exiſtāt: ⁊ ſbo ēt ſepabiles. li.2.t.ↄ.21.⁊.22.c.23

Utꝝ Intellꝰ ſenſus ſit: aut inter ſe differāt: ⁊ quō ēt differant eo. li.2.tex.cō.150.151.⁊.152. car.64.

Utꝝ Intellꝰ imīat' īmālis: ⁊ ab oībꝰ mālibꝰ foīs ðnudatus exiſtat: vt oēs māles foīas cogſcer' valeat. li.3.t.ↄ.4.⁊.5.c.70

Utꝝ Intellectus poſſibilis ens in actu aliquo mō: ſit vel ens in pura potentia. eo.li.3.cōmen.tex.5. car.74.

Utꝝ Intellꝰ mālis eternus ſit ⁊ quō: cū tñ intellꝰ ipſe ſpeculatiuus nō ſit eternus. eo.li.3.cō.tex.5. car.70.71.⁊.72.

Utꝝ Intellectus mālis vnus numero in oībꝰ hoībus eē poſſit ⁊ quō. eo.li.3.cōmē.tex.5. car.70.71.⁊.72.

Utꝝ Intellꝰ poſſibilis ens in pura poͣ poſſiua exiſtat: aut aliqd ens actu ðeſe ſit. eo.lib.3.cō.tex.5. car.70.71.⁊.72.

Utꝝ Intellectum inter poſſibilem ⁊ ſenſum aliqua dīa ſit. eo.libro.3.tex.cōmē.67.⁊.8. car.75.⁊.76.

Utꝝ Intellꝰ poſſꝭ ſeipm intelliger' poſſit. eo.li.3.ↄ.tex.8.c.a.76.

Utꝝ Intellꝰ itellat. cū itelliger' i qdā pati ↄſiſtat: ⁊ cū itellꝰ ſimplex ⁊ ipaſſꝰ ſit quō ipʒ pati dicaſ. e.li.3.t.c.13.⁊.14. c.71.

Utꝝ Intellꝰ intelligibilis ſit. eo.li.3.tex.cō.13.⁊.15. car.71.

Utꝝ Inteᵒ. ⁊ id qd itellit i ſepat a mā idē ſit. eo.li.3.ↄ.t.15.c.79

Utꝝ Intellm agēte: q ſit oīa facere: ⁊ intellm potēm: q ſit oīa fieri neceſſariū ponere ſit. eo.li.3.tex.cō.17.⁊.18. car.81

Utꝝ Intellectus agēs ⁊ intellꝰ poſſibilis in aliqbꝰ cōueniāt. ⁊ in aliqbus differant. eo.li.3.tex.cō.19. car.81.

Utꝝ Intellm agētē ponere neciū ſit ad pducēdū ſpēʒ intellibilē ⁊ actū intelligdi i itellupoſſ pter ipʒ fanᵐᵃ. li.3.ↄ.t.19.c.81

Utꝝ Intellꝰ hūanus ppetuus ſit eo.li.3.ↄ.tex.20. car.83.

Utꝝ Intellꝰ poſſibilis aliquas operationes habeat: ⁊ quō etiam res ipſas adinuicē cōponat. eo.li.3.tex.com.22. car.84.

Utꝝ Intellꝰ res cū tpe ↄponat. eo.li.3.tex.cō.22. car.84.

Utꝝ Intellꝰ ſimul plura intentionibus diuerſis intelligere valeat. eo.li.3.cō.tex.23. car.84.

Utꝝ Intellꝰ ſimpliciū. ⁊ intellꝰ ↄpoſitoꝝ idem aut diuerſi ſint. eodem lib.3.tex.com.26. car.85.

Utꝝ Intellectus ſpeculatiuus ab intellu practico differat: ⁊ quo modo. eo.lib.3.tex.com.34. car.87.

Utꝝ Intellꝰ eodē mō mathematica ⁊ naturalia intelligere habeat. eo.li.3.tex.cō.35.⁊36. car.88.

Utꝝ Intellꝰ noſter mālis ſm q nobis copulatus eſt ſubas ſeparatas intelligere valeat. eo.li.3.cōmē.tex.36. car.88.

Utꝝ Intellꝰ poſſibilis corpi vnitus ſubſtantias ſepatas intelligere poſſit. eo.li.3.cō.tex.36. car.90.

Utꝝ Intellectus humanus corpori vnitus abſqʒ fantaſmate intelligere poſſit. eo.li.3.cōmē.tex.39. car.91

Utꝝ Intellectus ſpeculatiuus ⁊ intellectus practicus aie potentie realr diſtincte exiſtāt. eo.li.3.com.tex.49. car.94.

Utꝝ Intellectus ⁊ appetitus mouentia aīal motu ſm locuʒ eſſe dicātur. eo.lib.3.tex.com.48.⁊.49. car.94.

Utꝝ Intellectus ⁊ appetitus ſm aliqʒ ſpeciem eis cōmunē mouere habeant. eo.lib.3.com.tex.50. car.95.

Utꝝ Intellꝰ hūanus ppetuus ſit per Laie.in.q.ſuis. car.104.

Utꝝ Intētio imagiata rei mālis. ſiue fanᵗᵃ ſpēi itellibilī intellu pnᵐ per ſe⁊ imeᵗᵉ pductiuū exiſtat. li.3.cō.tex.16. car.80

L

Utꝝ **Locutio** Homini nālis ſit. li.2.ↄ.tex.88.car.46.

Utꝝ Logicꝰ ſolū p forᵃᵐ diffiniat. li.1.t.c.16.c.8

Utꝝ Lum dyaphꝰ actꝰ ſit: ⁊ ipi tribᵗ ↄriēſ. li.2.t.ↄ.68.⁊.69.c.39

Utꝝ Lumē corpꝰ ſit: ⁊ q lux ⁊ color ſit eo.li.2.ↄ.t.70. car.40.

Utꝝ Lumine oīa viſibilia ſint: ⁊ q nihil vi in ipſo lumine niſi color. eo.li.2.tex.com.72.⁊.73. car.41.

Utꝝ Lux i vidēdo colōes ſolū p meᵘ neciā ſit. eo.li.2.t.c.67.c.32

Utꝝ **Materia** ⁊ forᵃ ſba q̄ gñoē pdiceſ. li.2.ↄ.t.4.c.19

Utꝝ Mediū audiēdi ſonū deſ: ⁊ quō organū auditꝰ ab ipſo ſono muteſ. eo.li.2.t.ↄ.81.82.⁊.83.c.44.

Utꝝ Molliꝰ carnis ↄpſoⁿ īgāniā argue poſſiꝰ. e.li.2.t.ↄ.94.c.48.

Utꝝ Morꝰ ipſiꝰ intellꝰ ⁊ ſluꝰ idē aut diuerſus ſit: ⁊ qbꝰ ↄpōit moꝰ intellꝰ motui ipſiꝰ ſſus aſſileſ. li.3.tex.ↄ.28.⁊.29.c.86.

Utꝝ **Naturalis** per materiaʒ diffinire habeat. libro 1.tex.com.16. car.8.

Utꝝ Nūerꝰ ab eēiori ſiu ↄtim negatiōe ſētiaſ. li.2.ↄ.t.135.c.60.

Utꝝ Nutritiua augmētatiua ⁊ generatiua anime diuerſe potentie eſſe dicanſ. eo.lib.2.com.tex.30. car.33.

O

Utꝝ **Obiectis** potētiaꝝ aie pus inueſtigādū ſit q̄ de potētijs aut eꝝ°. li.1.tex.cō.6. car.5.

Utꝝ Obm potētie nutritiue augmentatiue ⁊ gñatiue idē vel diuerſum ſit: lʒ diuerſos actꝰ hēant. li.2.cō.tex.42. car.31.

Utꝝ Obm ppꝛiū ipſiꝰ ſenſus ipʒ viſibile ſit. e.li.tex.ↄ.66.car.38.

Utꝝ Odor realr in medio ſit. eo.li.2.ↄ.tex.97. car.49.

Utꝝ Odorē ſine r̄ſpiratōe nō ſētir' ppꝛiū ſit. eo.li.2.ↄ.t.99.c.49.

Utꝝ Odore aliqd patiaſ: qd olfatū habere impoſſibile ſit. eodeʒ lib.2.tex.ↄmē.125.126.⁊.127. car.57.

Utꝝ Odorātia aīalia non reſpirando per aliquē aliū ſenſum ab odoratu odorē ſentiāt. e.li.2.tex.ↄ.98.⁊.99. car.49.

Utꝝ Opinio in fantaſia ſit. eo.li.2.tex.cō.153.⁊.154. car.65

Utꝝ Organū aliqd pꝛincipale mouens animal motu locali inſit ⁊ q̄d qd eſt illud. li.3.tex.com.55. car.97.

P

Utꝝ **Phiſici** ↄſideratio de aīa intellīua ſit: ⁊ el de aīa cōſiderare ptineat. lib.1.tex.cō.15. car.7.

Utꝝ Phyſicus ⁊ dialecticus in diffiniēdo aīe paſſiones vniformiter ſe hēre dicanſ. e.li.1.tex.cō.16.17.⁊.18. car.8.⁊.9

Utꝝ Plāte ſētiāt: ⁊ cū ipe q̄dā aīalē ptē hēāt. e.li.2.t.ↄ.124.c.57

Utꝝ Potētia tripler quēadmodū in hoīe reperiſ: pari mō triplex appetitus repiaſ. li.3.ↄ.tex.42. car.93

Utꝝ Potētia ſenſitiua oībus viuentibus generabilibus ⁊ corruptibilibus inſit. eo.li.3.tex.com.60. car.98.

Utꝝ Pꝛincipioꝝ vnūqdqʒ: ſeu aīe potētiaꝝ: ſicut ſunt vegetatiuū ſenſitiuū: ⁊ ſm locū motiuū aīa tota ſit aut pars eius potētialis. li.2.tex.18.⁊.19. car.23.

Utꝝ Pꝛincipio qd oībus viuētibus ineſt aīal ad augmentum ⁊ decrementum moueaſ. li.3.tex.com.43.⁊.44. car.93.

Utꝝ Punctus per cōtinuum cognoſcatur: ſicuti priuatio per habitū cognoſcitur. eo.li.3.com.tex.27. ca.86.

Q

Utꝝ **Quiditas** pᵐ itellꝰ obiectū ſit. li.3.tex.ↄ.9.c.77.

Utꝝ Quiditas ⁊ indiuiduū v̄tute alla cognoſcanſ: vel eadē alr ſe hñte. eo.li.3.tex.cō.10. car.78

Utꝝ Quiditas ſiue vle pᵐ obʒ itellꝰ exiſtat. e.li.3.tex.ↄ.10. c.19.

R

Utꝝ **Recipiēs** oēs nāꝛ rei recepte in ſpecie denudatū exiſtat. li.3.com.tex.4.⁊.5. car.70

Utꝝ Remiſcaſ intellꝰ eoꝝ: q̄ poſt hoīs mortē in hac vita ſciuit: poſtqʒ intellꝰ ipē ppetuꝰ ⁊ mortal' ſit eo.li.3.ↄ.t.20.car.82.

S

Utꝝ **Sapores** ex q̄ nob notiores exñt: cur nō pus Ar. determinauit de ſaporibus: ⁊ poſtea de odoribus: qd tñ eſt ecōtrario. li.2.cō.tex.95. car.48.

Utꝝ Sapoꝝ ſpēs ſeptem vel octo: vel ſub alio numero exiſtunt eodē lib.2.cōmē.tex.105. car.51.

Utꝝ Scia ð aīa alijs ſcītis nobilior ⁊ dignior ſit. li.1.t.ↄ.1. car.2.

Utꝝ Scia de anima ad omnes alias ſcientias. ⁊ maxime ad naturalem vtilis ſit. eo.li.1.tex.cōmē.2. ca.2.

Utꝝ Scia de aīa demr̄ationis rectitudine ⁊ ſubti nobilitate oēs alias ſcias diua excepta excedere hēat. e.li.1.ↄ.t.2. car.2.

Utꝝ Scia ð aīa ū ex pte nři modi cogſcēdi q̄ ēt ex pte rei ſcite

de numero difficillimoꝝ ſit.e.li.1.tex.cõ.4.5.ꝛ.6. car.3.
Utꝝ Scia de aia: q̄ oēs alias ſcias excedat: ꝛ q̄ de nũero diffici limoꝝ ſit ↄtrariũ eē videaꝛ.eo.li.1.cõ.tex.7. car.4.
Utꝝ Senſibile oē ꝓpꝛiũ aut cõe ſit: ꝛ que ſenſibilia cõia eſſe dicantur.li.2.tex.cõmē.53.ꝛ.64. car.37.
Utꝝ Sēſi° cõia tm̃ qnqꝫ ꝛ nõ plᷓ ſint.e.li.2.ↄ.t.63.ꝛ.64.car.37.
Utꝝ Senſibilia cõia per ſe ſenſibilia ſint: ꝛ etiam ſenſibilia ꝓpꝛia ſint ſenſibilia per ſe.eo.li.2.cõ.tex.65. car.38.
Utꝝ Sēſi⁹.q̄.ſēſũ poſt ſēſationē faciat.e.li.2.cõ.tex.116.cã.55.
Utꝝ Senſi⁹ excellēs ſēſũ ipꝫ corrũpat.eo.li.2.ↄ.tex.123.cã.57.
Utꝝ Senſi° cõia plib° ſenſib° ſentiãꝛ.eo.li.2.tex.ↄ.133. car.59.
Utꝝ Sēſi° cõia p ſe: vl' p accñs ſētiãꝛ.eo.li.2.t.ↄ.134.135. c.59.
Utꝝ Sēſi° cõia ꝓpꝛa alicui° ſēſus ſint.e.li.2.te.ↄ.134.135.car.59.
Utꝝ Senſibilis ꝛ ſenſitiui vnus ſenſus ſit: ꝛ actus ſm̃ rē: lꝫ rõne differãt.eo.li.2.tex.cõ.138.139.ꝛ.140. car.61
Utꝝ Sēſibile excellēs ſēſũ corrũpat: aut ipediat: ſiue mediocriũ ſenſibiliũ eius r'' cognitionē ꝑficiat.li.3.ↄ.t.7.ꝛ.8. c.76
Utꝝ Sēſi⁹ de põ ad actũ ſenſũ reducere hēat.e.li.3.t.ↄ.8.c.86
Utꝝ Sēſibilia cõia per ſe ſēſibilia ſint.p Caie.in q. ſuis.car.103.
Utꝝ Senſus potentia paſſiua ſit: ꝛ quot modis ipſe ſenſus dicaꝛ lib.2.tex.com.51.52.ꝛ.53. car.34.
Utꝝ Senſus virtus paſſiua exiſtat.eo.li.2.cõ.tex.52. car.34
Utꝝ Senſu de oī vniuerſale accipe ſit: q̄ ſpecierũ ſine materia ſuſceptiuus ſit.eo.li.2.tex.cõ.121. car.56.
Utꝝ Senſus plᷓes exteriores q̄ꝫ qnqꝫ ſint: vꝫ ſextus ſenſus.eo.li.2.tex.cõmen.128.130.ꝛ.131. car.58.
Utꝝ Senſus exterior getem cognoſcat cognoſcēdo alicuius nõ moueri.eo.li.2.com.tex.134.135. car.60.
Utꝝ Senſu eodē ſentiam⁹: ꝛ ſentiam⁹ nos ſentire aut nõ: vel ēt alt ero ſenſu ſentiam⁹.eo.li.2.t.ↄ.136.137.ꝛ.138. car.60.
Utꝝ Senſus aliqs ſuam ꝓpꝛiã ſenſationem cognoſcat.eodem lib.2.cõmē.tex.136.237.ꝛ.138. car.60.
Utꝝ Sēſus vnuſqſqꝫ: q in ſēſitiuo ē: an q̄ꝫ ſēſitiuũ ſubi ſenſibil' ē ſubi ſenſibil' dĩas diſcernat.e.li.2.t.ↄ.144.ꝛ.145.car.62.
Utꝝ Sēſus cõis dād⁹ ſit: ex eo q̄ inter diuerſa ſenſibilia ꝓpꝛa exterioꝝ ſenſuũ dĩaꝫ ſentim⁹.eo.li.2.tex.ↄ.146. car.62
Utꝝ Sēſus cõis duũ diuerſoꝝ obioꝝ alietatē: aut identitatē indicat: ambo illa ſimul ↄphēdat ꝛ nõ corpib⁹ diuerſis.eo.lib.2.tex.cõ.146.147.148.ꝛ.149. car.62.ꝛ.63
Utꝝ Senſus vltra exteriores aliȷ̃ interiores ſenſus ſeu v̄tutes interiores dande ſint.eo.li.2.cõ.tex.162. car.98.
Utꝝ Senſus cõis ſm̃ rē vnus exiſtat: ad quā oium ſenſuũ pticulariũ imutationes terminenꝛ.li.3.tex.ↄ.31.ꝛ.32. cã.87.
Utꝝ Senſus aliȷ̃ in aiali neceſſariȷ̃ ſint: ſicut ꝛ ſenſus tactus.eodē.lib.3.cõ.tex.68. car.101.
Utꝝ Senſum agentē ponere pro ſenſatione cauſanda oporteat a.d.Caietano in q̄õnibus ſuis. car.101.
Utꝝ Sonās v̄berās ſit: aut illd q̄d v̄beraꝛ.li.2.tex.ↄ.85.car.45.
Utꝝ Sonũ corp⁹ molle cāre poſſit.eo.li.2.tex.cõ.76. car.42.
Utꝝ Soni ad gñationem illa tria ↄcurrere oporteat. ſ. ꝑcutiens ꝑcuſſum ꝛ mediũ.eo.li.2.ↄ.tex.78. car.42.
Utꝝ Son⁹ in aere realr: vt in ſubo exiſtat li.2.ↄ.tex.79. car.43.
Utꝝ Sonus aeris motus ſit.eo.li.2.ↄ.tex.84. car.44

T

Utꝝ **Tactus** ſenſus in aialib⁹ ſine aliȷ̃s ſenſib⁹ eē poſſit vel eↄ°.li.2.tex.cõmē.31.ꝛ.32. car.29.
Utꝝ Tactus plᷓes ſint: aut ē vnus: ꝛ q̄d illius mediũ ſit: an ſ. caro vel actiuus.eo.li.2.tex.cõ.106.107.ꝛ.108. car.5[illegible]

46.47.48.ꝛ.49. car.32.ꝛ.33
Utꝝ Uegetatiuũ: ſenſitiuũ: ꝛ intellectiuũ: ſicut in aliȷ̃s aialibus brutis in hoīe ſpecifice differri dicanꝛ.li.2.cõ.tex.32.c.28
Utꝝ Uiuens ſtatus in tpe aliqñ ſit.li.3.cõ.tex.59. car.98
Utꝝ Uiſus ꝛ odor aial corrũpãt: ſicut ea: que corrumpunt tactũ.eodem.li.3.cõ.tex.68. car.101.
Utꝝ Uniuerſalia realia a ſuis ſingularib⁹ diſtincta ꝛ ſepata dari debeãt vel in ipſis ſingularibus ſm̃ eſſe ſint ꝛc̃. ꝛ ſi poſteriora ſint ꝛc̃.li.1.cõmen.tex.80. car.4.
Utꝝ Uox q̄dã aialis ſonus ſit reſpirantis ꝛc̃. ꝛ vox oio ab aliȷ̃s ſonis differēs ſit: ꝛ ēt q̄ũ differat.li.2.tex.cõ.87.88.89.90.ꝛ.91. car.45.46.ꝛ.47.
Utꝝ Uox ſonus ſigñatiuus ſit eo.li.2.cõ.tex.91. ca.47

Finis.

Repertoriũ.q.libri.de ſuba orbis.

C

Utꝝ **Celũ** ex mã ꝛ forma componaꝛ car.122
Utꝝ Celũ ex ſe moueaꝛ: ꝛ p quē mõꝫ mo'' hēat.c.123
Utꝝ Celũ aīa perficiente ipm aiatum exiſtat. car.127
Utꝝ Celũ ſm̃ ſe totum luminoſum ſit. car.130
Utꝝ Corruptibile q̄d de ſe eſt aliũde ꝑpetuari valeat. car. 129.

D

Utꝝ **Dimenſiões** formam ſubſtantialem in mã ꝓcedere habeant. car.124
Utꝝ Dimēſiões intermīate indiuiduatiõis ꝑn'' exiſtãt.car.125.
Utꝝ Dimenſiones interminate eedem ſm̃ numerum in generato ꝛ corrupto maneant. car.130.
Utꝝ Dimenſiones interminate precedant formam ſubſtantialem in ipſa materia. car.130.

F

Utꝝ **Forma** nãlis ad maximũ ꝛ mĩmũ d̄terminẽꝛ.c.125.
Utꝝ Forme ſub aleo cõtrarie exiſtant.car. 126.

J

Utꝝ **Intelligētie** in rõne cãe efficiētis. vel ſolũ finis a p° ꝑn° dependeant.cã.129.

M

Utꝝ **Materia** prima ens exiſtat. car.123.
Utꝝ Mã ſe potētie de ipſi° eēn' ſit. car.123.
Utꝝ Mã p° ab intellu ꝓpꝛie ꝛ eēntialr intelligi valeat. car.124.
Utꝝ Mã in ſepatis efficiē ꝛ finis differãt: vel idē ſint. cã.126.
Utꝝ Motor primus infinitus in vigore ſit. car.127.

¶ Expliciunt ſubtiliſſime Q̄õnes in Commētatoris libellum de ſubſtantia orbis: cum eiuſdem libelli textus expoſitione: ab acutiſſimo pho Auerroyſtarum principe Joanne Gandauenſe luculenter edite. Una cũ Ariſtotelis libris de anima per eximium doctorē.d.Caietanum Thienenſem opulenter expoſitis: omnibuſqꝫ nouiſſime a viro bene docto caſtigatis: ꝛ in priſtinum nitorem reſtitutis. Mandato ꝛ impenſis nobilis viri dñi Lucantonij de giunta florentini Uenetijs accuratiſſime impreſſis Anno reconciliate natiuitatis.1514.Die.8.Apꝛilis

Regiſtrum